Aygolandꝰ ipugnat xp̃ianos·xxv·li·ix·Aldeburgensis ecclesie miraculũ xxvi·li·lxvj·Alexii constãtinopolitaĩ gesta·xxx lib̃·xc·Almarici heretici gesta·xxx·li·xvij·Alpaydis virginis gesta·xxx·li·xxiiij·

Anglia soluit denariũ beati petri·xxv·li·xxxvi·
Anglici subiiciũt danos·xxv·li·xl·
Anglorum quorundã virtutes·xxvi·li·xxxi·
Anshelmi cantuar̃·gesta·xxvi·li·lxvij·
Anselmꝰ·laudun̄·claret·xxvii·li·xxvii
Antiochia capitur a xp̃ianis xxvi·li·xcix·
Anthonii fratris minoris gesta·xxxi·li·cxxxi·
Aquitanie scisma·xxxviij·li·xiij·
Ardentis hominis curacõ·xxviij·li·ix·
Armenor destructio·xxxj·li·xcvij·
Arnulphus impat·xxv·li·lj·

Balduinus vsurpat flandriam·xxxj·li·cxxvij·
Bartholomei corpꝰ transferẽ·xxv·li·ix·
Benedicti pape defuncti pena·xxvi·li·xxi·
Berngarii penitentia·xxvi·li·xxx·
Bernardus monachatur·xxvii·li·xxiii·
Bernardi flores·xxix·per totum·
Boneuallis cenobiũ fundaẽ·xxvii·li·xliii·
Bononiensis comitis sedicõ·xxxi·li·iii·
Burgalorum cõuersio·xxv·li·xxxviii·

Calixti pape corpꝰ trãsferẽ·xxv·li·xlvii
Camisie beate virginis miraculũ·xxv·li·xlvi·
Carthusiẽ·ordo fundaẽ·xxvi·li·lxxxii·etiam·li·xxviij·c·viii·
Castri radulphi pulcrum miraculũ·xxx·li·xlii·
Chilberti cenomañ·flores·xxvi·li·cviii·
Cistercium fundatur·xxvi·li·xciiii·
Cisterciensis status reuelaẽ clerico·xxvi·li·cvi·
Cistercien nouicii uisio·xxx·li·vi·
Cistercienses abbates mittuntur contra albigenses·xxx·li·xciii·
Clareuallis fundatur·xxvii·li·xxiiii·
Claremonten·concilĩ celebraẽ·xxvi·li·xci·
Claustrum anime describitur·xxviii·li·xviii·
Cluniacen·ordo incipit·xxv·li·lix·
Constantinopolitani imperatores numerantur·xxv·li·iii·
Constantinopol̃ capitur in francis·xxx·li·lxv·
Conradus primꝰ impat·xxv·li·lix·
Conradus secundus impat·xxvi·li·xiiii·
Conradus tercius·impat·xxviii·li·xv·
Coreizantes miraculose puniuntur·xxvi·li·x·
Cornelii cenobiũ cõpendii fũdatur·xxv·li·xciii·
Cruce sigtio occidentaliũ populorũ·xxvi·li·xcii·
Cruce signatorum cõgressus·xxvi·li·xcvii·
Crux sancta rapiẽ a saracenis·xxx·li·xliii·
Crucis blasphematores miracl̃ose puniunẽ·xxxii li·liii·

Damiata capitur a christi aĩs·xxxi·li·lxxxviii·
Damiata secundo rapitur a francis·xxxii·li·xcviii·
Deodericus metenꝭ claret·xxv·li·lxxxviii·
Dyonisii libri par̃·mittuntur·xxv·li·xxvii·
Dominici cõfessoris puericia·xxx·li·xciiii·
Dominici cõstantia cõtra hereticos·xxx·li·ciiii·
Domicꝰ instituit ordiẽ predicatorꝝ·xxxi·li·lxv·
Dñici transitus et virtutes·xxxj·li·cx·et·cix·et·cxii·
Dunstani cõfessoris gesta·xxv·li·lxxii·
Dunstani transitus·xxv·li·xciiii·
Dunstani quedam virtutes·xxvi·li·xliii·

Edgari regis gesta·xxv·li·lxxxix·
Edmundi regis gesta·xxv·li·lxix·
Edmundi epi gesta:xxxii·li·lxvii·
Edwardi regis passio·xxv·li·lx·
Edwardi alterius confessoris gesta·xxvi·li·xx·
Elfredi regis gesta·xxv·li·xlvi
Elisabeth sanctimonialis claret·xxx·li·iii·
Elisabeth alterius gesta·xxxi·li·cxxxvi·
Eluterus monachus volat·xxvi·li·xxxv·
Elphei cantuarien·gesta·xxvi·li·i·
Elscolstani regis gesta·xxv·li·lxiiij·
Eusebii et ponciani corpora transferuntur·xxii·li·xxxviii·

Feracuti gigantis gesta·xxv·li·xv·
Ferrandus repugnat regi frãcie·xxxi·li·quinto·
Ferrandi captiuatõ·xxxi·li·lxij·
Flandrenꝭ comitatus incipit·xxv·li·xlii·
Francia datur beato dyonisio·xxv·li·xxii·
Francia vastatur ab imperatore·xxv·li·xc·
Francorꝝ regnum transferẽ·xxv·li·xciii·
Francorum regnuꝫ rediit ad stirpẽ karoli·xxxi·li cxxvi·
Franciſci cõfessoris cõuersio·xxx·li·xcvii·
Franciſci gesta et predicatõ·xxxi·li·xcix·
Franciſci transitus xxxi·li·cxxij·
Fridericus primꝰ imperat·xxx·li·i·
Fridericus secundus imperat·xxxi·li·i·
Fridericus idem cõdemnatur·xxxii·li·i·
Fulbertus carnotensis claret·xxvi·li·xv·

Gorgianorꝝ destructio·xxxi·li·xcv·
Gerberti pape gesta·xxv·li·xcviii·
Gilbertus porretanus claret·xxviii·li·lxxxvi·
Gloria laus cõponitur·xxv·li·xxxv·
Gregorii pape sexti gesta·xxvi·li·xxii·
Guilleri comitis normanie gesta·xxvi·li·xlix·
Guilleri regis anglie perũsitas·xxvi·li·lxxxv·
Guilleri eiusdẽ miserabilis interitus·xxvi·li·ciiii
Guilleri pueri visio·xxviii·li·lxxxiiii·
Guilleri bituricen·gesta·xxx·li·lxii·

Helene imperatricis corpus tranſfertur xxv·li·xxxvi·
Helmandꝰ claret·xxx·li·cviii·
Heinricus primus ĩperat·xxv·li·lxiii·
Heinricus secundus ĩperat·xxvi·li·i·
Heinricus tercius ĩperat·xxvi·li·xviii·
Heinricus quartus ĩperat·xxvi·li·xxxv·
Heinricus quintus imperat·xxvii·li·i·
Hildebranni pape gesta·xxvi·li·xliiii·
Hildegardis virginis gesta·xxviii·li·lxxxiii·
Histrionum reprobatõ·xxx·li·xli·
Horalogium notabile·xxv·li·x·
Hostia videtur sub specie carnis·xxx·li·xxiiii·
Hugo schaphat regnat in francia·xxv·li·xciii·
Hugonis cluniacen·gesta·xxvii·li·ii·
Hugone de sancto victore flores·xxvii·li·xliii·
Hugonis graciopolitini gesta·xxviii·li·viii·
Hugonis de folieto flores·xxviii·li·xviii·
Hugonis boneuallis gesta·xxx·li·xxxiii·
Hungarorꝝ conuersio·xxvi·li·ix·

Heribrti xxvj li° ca° xij°
Hildeboldi colon̄ epi ibiꝫ

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DUSSELDORF

Iacobi apostoli miracula · xxvii · li · xxxi ·
Iacobus de victriaco claret · xxxi · li · x ·
Ierusalem capiē a xpianis · xxvi · li · cii ·
Ierusalem capiē a saracenis · xxx · li · xliiii ·
Ioachim abbatis gesta · xxx · li · xl ·
Iohannes scotus claret · xxv · li · xlii ·
Iordanus magister predicatorum submergitur · xxxi · li · cxxxvij ·
Iudicij futuri descriptō · xxxii · li · cx ·
Karolus magnus imperat · xxv · li · i ·
Karolus idem moritur · xxv · li · xxv ·
Karolus caluus regnat in francia · xxv ·
Karolus calu? impat · xxvi · li · xlii ·
Karolus iunior imperat · xxv · li · xliiii ·
Karoli eiusdem visio · xxv · li · xlix ·
Laici excludūtur a loco presbiteri · xxv li · xxxvi ·
Lancea saluatoris inuenit · xxvi · li · c ·
Lamfranci cantuarien · gesta · xxvi · li · xxxvi ·
Latanen · conciliū celebratur · xxxi · li · x.i ·
Laudunen · feretri miracula · xxvii · li · xiii ·
Leodiensis ciuitas plagis atteritur · xxvii · li · xvii
Leodien · mulierum deuotō · xxxi · li · xii ·
Lintherius imperat · xxviii · li · i ·
Locuste impugnāt homines · xxv · li · xli ·
Lotharius imperat · xxv · li · xxxv ·
Ludouicus pius imperat · xxv · li · xxvi ·
Ludouic. eiusdem filij pugnant ad inuicem · xxv · li · xxxvii ·
Ludouicus tercius imperat · xxv · li · lviii ·
Ludouicus balbus regnat in frācia · xxv · li · xliiii
Ludouicus secundus regnat in francia · xxv · li · xxxvii ·
Ludouic? terci? pater philippi regnat · xxvii · li · x
Ludouicus idem trāsfretat · xxvii · li · lxxxiii ·
Ludouicus quartus filius philippi regnat · xxxi · li · cxxv ·
Ludouicus vltimus regnat · xxxi · li · cxxix ·
Ludouicus idē trāsfretat · xxxi · li · lxxxix ·
Ludouicus idem capitur · xxxi · li · c ·
Lupi deuorāt homines · xxviii · li · lxxxvii ·
Magorum corpora transferuntur colonia · xxx · li · xij ·
Magūcia impugnāt sensibiliter a dyabolo · xxv · li · xxxvii ·
Maioli abbatis gesta · xxv · li · lxviii ·
Malachie cpi gesta · xxviii · li · cv ·
Marcellini et petri corpora transferuntur · xxv · li · xxxiii ·
Margilii et maurilii gesta · xxxiii · li · xl ·
Marie de oegines gesta · xxxi · li · xvi ·
Mauri corpus trāsfertur ad cenobium fossatum · xxv · li · xxxix ·
Mauricius epūs paū · claret · xxx · li · xxi ·
Mederici abbatis gesta · xxv · li · xcii ·
Mortuus clericus apparet socio · xxvi · li · lxxxix ·
Mulieris malefice damnatō · xxvi · li · xxvi ·
Mulier gemella apparet · xxvi · li · xxviii ·
Mulier in igne non cōburitur · xxvi · li · xc ·
Mures persequūtur homines · xxvi · li · cxvii ·
Nicolai translatō · xxvi · li · lxxxiii ·
Normānoꝝ bella et impet? · xxv · li · xlv ·
Normannorū conuersio · xxxi · li · iii ·
Norberti pmonstratensis gesta · xxvii · li · xlv ·
Nouiciorum instructio · xxvii · li · lj ·
Nuncij pape mittunt ad tartaros · xxxii · li · iii ·
Odilonis abbatis gesta · xxv · li · cii ·
Odonis cluniacen · gesta · xxv · li · lv ·
Odonis eiusdem quedam miracula · xxv · li · xxxiiii ·
Otho primus impat · xxv · li · lxix ·
Otho secundus imperat · xxv · li · lxxxix ·
Otho tercius imperat · xxv · li · xcii ·
Otho quintus imperat · xxx · li · cvi ·
Olūbi presbiteri malicia · xxvi · li · xxix ·
Olantis corpus mirabile inuenit · xxvi li · xxxiiii ·
Oaparoissole tirannidē exercet · xxxi · li · cxxxix ·
Papiensiū et mediolanensium bellū · xxxi · li · vii ·
Parisienū · dissensio · xxxi · li · cxxxvii ·
Passagium gnale describitur · xxxi · li · lxxix ·
Petrus damianus claret · xxvi · li · lii ·
Petrus alphunsus cōuertitur · xxvi · li · xcviii ·
Petri leonis dissensio · xxvii · li · v ·
Petrus abaelardus claret · xxviii · li · xvii ·
Petri tharentasien · gesta · xxviii · li · cxxiiii ·
Petrus lombardus claret · xxx · li · i ·
Petrus omestor claret · xxx · li · i · c · & · xxi ·
Petri recluſi gesta · xxviii · li · xi ·
Petri monoculi gesta · xxx · li · xxviii ·
Petri mediolañ · passio · xxxii · li · ciii ·
Philippus rex francorū nascitur · xxx · li · xiii ·
Philippus idem regnat · xxx · li · xxii ·
Philippus idem cruce signatur · xxx · li · xlv ·
Philippus idem trāsfretat · xxx · li · l ·
Philipp? idem triūphat de impatore · xxxi · li · lxv
Predicatorum ordo fundat · xxxi · li · lxv ·
Premōstratens · ordo incipit · xxvii · li · xxviii ·
Prophetissa falsa deprehendit · xxv · li · lxxxvi ·
Puella ieiunat tribus annis · ab omni cibo · xxv · li · xxvii ·
Puerorū multitudo cruce signat · xxxi · li · v ·
Quintini martiris cenobium edificatur · xxv libro · lxxxvii ·
Rabbanus claret · xxv · li · xxviii ·
Reliquie de terra sancta apportantur · xxv · li · liiii ·
Ricardi normannorū ducis gesta · xxvi · li · xiii ·
Ricard? de sancto victore claret · xxviii · li · lviii
Robertus deuot? regnat in frācia · xxv · li · cvii ·
Rochemadorū miracula · xxx · li · iiii ·
Rodani pons edificat · xxx · li · xxi ·
Rolanoi comitis gesta · xxv · li · xv ·
Rollonis normanni gesta · xxv · li · xlv ·
Runcuallis bellum · xxv · li · xviii ·
Saladini pscutō xxx · li · xliii ·
Saluti martiris inuentō · xxv · li · xxiii ·
Saracenorū miracl'osa subuersio xxvii · li · xlv ·
Sebastiani corpus transfertur · xxv · li · xxxiii ·
Simon comes mōtisfortis decidit · xxxi · li · lxxxv ·
Soldanorum pgenies · xxxii · li · liii ·
Solis eclipsis mirabilis · xxv · li · x ·
Statua notabilis sicilie · xxvi · li · xvii ·
Stephani cistercien · gesta · xxvii · li · i ·
Suessionen · marie miracula · xxviii · li · ii ·
Tartarorū gesta et mores · xxx · li · lxix ·
Item · xxxi · li · xcv · Item · xxxii · li · iii ·
Theobaldi heremite gesta · xxvi · libro · xxviii ·
Thome cantuarien · exilium · xxx · li · xiiii ·
Thome eiusdem gesta · xxx · li · xviii ·
Trāsmarinorū locorū descriptō · xxxii · li · lviii ·

Triburicñ·cõcilium celebrat·xxvi·li·xvi·
Tundali hibernie visio·xxviii·li·lxxxviii·
Turcorum descriptõ·xxxi·li·cxlii·
Turpis episcopi gesta·xxvi·li·xii·
Vallis scolarium ordo fundatur·xxxi·li·cxxiii·
Venus a iuuene dspõsat·xxvi·li·xxix·
Wibertus claret in lotharingia·xxv·li·lxiiii·
Xpiani heremite gesta·xxx·li·xi·
Yconia beate virginis notabil'·xxxii·li·lxvi·
Yuonis beluacen·gesta·xxvi·li·lxxxiiii·
Explicit tabula super quartum volumen specu = li historialis. Sequitur contmẽtia·xxv·libri·
Iicesimusquintus liber continet historiã cci·annorũ per successiones·xiij·imperatorũ·scz·Karoli magni·Ludouici pii·Lotharii primi·Ludouici secundi·Karoli calui·Karoli iuniorís·Arnulphi·Ludouici tercij·Conradi primi·Heinrici primi·Othonis primi·Othonis secũdi·Othoĩs tercii·Et inter hec paucos flosculos tarabani habet autem capitula·cviii·
De imperio karoli magni et forma eí? ac roboze·i·
De studiis et moribus eiusdem·ii·
De cõstantinopolitanis imperatoribus·iii·
Qualiter karolus iuxta diuinam reuelatõnem liberauit terzam sanctam·iiii·
De sacris reliqis quas inde aquisg̃nũ ꝺtulit·v·
Qualiter inuitatus a sancto iacobo liberauit hispaniam·vi·
De ydol' q̃ subũtit et ecclesiis quas edificauit·vii
De reditu karoli in hispaniam·viii·
De pugna eiusdem ptra aygolandum·ix·
De quibusdã incidentib? illius tẽporis·x·
De trãslatõe corporis sancti bartholomei a pl'i·xi·
Qualiter karolus exercitum aygolandi explorauit·eumq; fugauit·xii·
De reditu karoli in galliam et de principibus ei? dem·xiii·
De colloquio inter karolum et aygolandũ·et de nece aygolandi·xiiii·
De ferracuto gigante et cõflictu rolandi contra eum·xv·
De iterato cõflictu et nece ferracuti·xvi·
Qualiter karol? corduban cepit et totam hispaniam ecclesie beati iacobi subiecit·xvii·
De pditõe ganaloni in bello runciuall'·xviii·
De nece marsirii regis et transitu rothlandi principis·xix·
De exequiis rothlandi et vltione mortis eius et oliueri·xx·
De sepulturis militum aput runciuallem interfectorum·xxi·
Qualiter karolus post victorias beato dionisio gratias egit·eiq; totam galliam subegit·xxii·
De reuelatõne corporis sancti saluii·xxiii·
De translatõne eiusdem sacri corporis et miraculis circa illud ostensis·xxiiii·
De transitu karoli magni et eius exequijs·xxv·
De imperio ludouici pij et actibus eius·xxvi·
De quibusdã incidentibus illius tempis·xxvii·
De rabbano et scriptis eius et strabo discipulo eius.·xxviii·
Dicta eiusdem metrica de laude crucis·xxix·
Dicta eiusdem prosaica de eodem·xxx·
Adhuc de eodem·xxxi·
Oratõ eiusdem rabbani ad dominum·xxxii·
De quibusdam incidentib? illius tpis·xxxiii·
Adhuc de eodem·xxxiiii·
De imperio lotharij et euentibus illi? tpis·xxxv·
Adhuc de eodem·xxxvi·
De imperio ludouici secundi et euentibus illius temporis·xxxvii·
Adhuc de eodem·xxxviii·
Iterum de eodem·xxxix·
De elfredo rege anglorum et victoria eius ex dacis vel danis·xl·
De pestibus illius tpis et quibusdã aliis·xli·
De impio karoli calui et scriptis iohis scoti·xlii·
De gestis karoli calui·xliii·
De imperio karoli iuniorís·xliiii·
De vastatõe gallie p hastingũ et rollonem·xlv·
De studijs et actibus elfredi regis et fuga rollonis·xlvi·
De quibusdã aliis incidẽtibus illi? tpis·xlvii·
Adhuc de eodem·xlviii·
De visione tormentor̃ ostenso karolo·xlix·
Qualiter patrem suum vidit in tormentis et auũculum suum in delicijs·l·
De fine imperii karoli et ĩperio arnulphi·li·
De patientia et bonis actib? regis elfredi·lii·
De quibusdam incidentibus illius temporis·liii·
De conuersione rollonis et reuelatione corporis sancti martini·liiii·
De bonis mitiis sãcti odonis clugiacen̄·lv·
De electione formose portuen̄·ĩ papatum et dissensione ꝓpter ipsum·lvi·
De fine arnulphi imperatoris·lvii·
De imperio ludouici tercii et papatu sergii·lviii
De imperio cõradi primi et mitio ordinis cluniacensis et institutoribus eius·lix·
De miraculis sancti patris odonis·lx·
Adhuc de eodem·lxi·
De ceteris euentibus sub imperio conradi·lxii·
De imperio imperij heinrici primi·lxiii
De echelstano rege anglie et victoriis eius·lxiiii
De dominatõne eius et muneribus sibi transmissis·lxv·
De ceteris euentibus illius temporis·lxvi·
De extremis miraculis uite sancti odonis·lxvii·
De successoribus eius ademero et maiolo·lxviii·
De imperio othonis primi et nece regis eodmundi·lxix·
De ceteris euentibus illius temporis·lxx·
Adhuc de eodem·lxxi·
De origĩe sancti dunstani et bonis ei? ĩitiis·lxxii
De miraculis eius cithare et susceptione monachatus·lxxiii·
De incẽsione demoĩs et uisione stelliferi·lxxiiii·
Qualiter factus est abbas glastonien̄·et precognouit mortem regis·lxxv·
Qualiter idem factus est vintonien̄·epc̃s·lxxvi
Qualiter insidias diaboli cõtra se supauit·lxxvii
Qualiter factus est cantuar̃·archiepc̃s·lxxviii
De constantia eius et quibusdam miraculis eiusdem·lxxix·
De ultõne diuina ĩ ei? aduersarios oñsa·lxxx·
De prophetia eius contra domum regiam et transitu eiusdem:·lxxxi·
De quibusdam euentibus sb̃ impio othoĩs·lxxxii
De edgaro rege et viris illustrib? ãglie·lxxxiii·
De visione eiusdem edgari super futuro statu regni·lxxxiii
De sanctitate et iustitia eiusdem·lxxxvi·

De obitu sancti wiberti et dissensione cleri romani. ·lxxxvi·
De initio et profectu ecclesie sancti quintini et quibusdam aliis. ·lxxxvii·
De sacris reliquijs quas sanctus deodericus metis detulit. ·lxxxviii·
De imperio othonis secundi et sancto edwardo rege. ·lxxxix
De uastatione francie per othonem et echelredo rege. ·xc·
De bello othonis otra grecos et morte eiꝰdē·xci
De imperio othonis tercii et vita sancti mecheri ci abbatis. ·xcii·
De translatione regni francorum ad hugonem capbet· ·xciii·
De transitu sancti dunstani cantuar· ·xciiii
De miraculis eius post obitum. ·xcv·
Adhuc de eodem· ·xcvi·
De quibusdam euentibus illius tpis· ·xcvii·
De gerberto papa et primis eius studijs in nigromancia. ·xcviii·
De thesauris subterraneis quos frustra quesiuit ·xcix·
De ceteris qui talia querentes interierunt vel a demonibus sunt illusi ·C·
De ymagine a qua gerbertus responsum accepit mortis sue. ·ci·
De sācto odilone cluniacen·et boisei? iitijs· cii·
De miraculis per eum diuinitꝰ ostenſ· ·ciii·
Adhuc de eodem· ·ciiii·
Qualiter idē pater memoriā defunctoꝝ instituit et benedictū papā a supplicijs liberauit ·cv·
De transitu eiusdem abbatis sancti· ·cvi·
De ceteris viris illustribus eiusdē tpis· cvii·
De quadā victoria othois et morte eiusdē· cviii

·I· De imperio karoli magni et forma eius ac roboze· Sigibertus·

Karolus igitur magnus cum iam super frācos regnasset annis·xxxiij· primus francorum impauit romanis annis·xiii· Cepit autem anno domini dcccii·Mundi vo·quartimillesimo dcc·lxv·diuiso a constantinopoli imperio romano·euolutis annis circiter·cccc·et·lxviij·ex quo bizantium tracie ciuitas a primo Cōstantino ampliata et in regiam vrbem est exaltata et trāslata in illam omnis romane dignitatis gloria in sedē romani imperii fuit dedicata·et noua roma appellata·

Turpinus remensis archiepiscopus·

Erat hic karolus corpore decorus·sed visu ferus statura eius·viii·pedum suorum·s·qui erant longissimi·renibus erat amplissimus·ventre cōgruꝰ brachiis et cruribus grossus·Miles doctissimus et acerrimꝰ:et omibus artubꝰ fortissimꝰ·Facies eius in longitudine habebat palmū et dimidium·barba vnū pedem·nasus circiter dimidium· frōs erat vnius pedis·oculi leonini scintillātes vt carbunculus·Supercilia dimidij palmi· Quemcūqꝫ iratus apertis oculis aspexisset.statī territ⁹ erat Cingulum quo cingebatur viii·pe·extendebatur ꝑter illud quod pendebat· Parum panis comede bat·sed quartam partē arietis·aut gallinas duas aut anserem vnum·aut spatulā porcinam·aut paconē·aut gruē·aut leporem integrū edebat·modicum vinum et aqua limphatū sobrie bibebat·Tāte fortitudinis erat ꝙ militē armatū super equz sedentem a vertice capitis vsqz ad bases simul cū equo vno ictu ꝓpria spata secabat·Quattuor feraturas equorum simul manibꝰ facile extendebat Militem armatum rectum stantem super palmā suam a terra vsqz ad caput suum sola manu velociter eleuabat·Erat enim donis largissimus·in iudicijs certissimus·in locutione luculentus·

Cronographus· Mater eius domina bertroda in magno apud eum honore cōsenuit· liberos quoqz suos ita censuit instituendos· vt tā filii ꝙ filie primo liberalibus studijs quibus et ipse operabat eruditentur·tum etiam filios cum primuz etas patiebatur more francorū equitare et armis atqz venatōibus exerceri fecit filias vero lanificō assuescere·coloqz ac fuso(ne per ocium torpescerent) opam impendere·atqz ad omnem honestatem eruditi iussit·tū quia semper studia literarū amasset tēptabat et ipemet scribere:tabulasqz ferebat vt cum vacuum tempus esset manum literis assignandis assueseeret· In palatio suo aquisgrani basilicam plurime pulcritudinis in honore beate marie virginis extruxit·quam etiā diuitiis et honoribus ꝑcipue sublimauit·Regnum quoqz francorum cum post patrem suum pipinū iam fortē quidez et magnū suscepisset ita notabiliter ampliauit ac dilatauit·vt ei duplum adicerz

·II· De studijs ac moribus eiusdem Hugo libro sexto·

Hic karolus in discenda grāmatica petrū pisanum habuit adiutorem·et in ceteris disciplinis albinum cognomēto alcuinū Religionem deniqz xpianam summa pietate semper excoluit·et ecclesiam mane et vespere necnō et nocturnis horis et sacrificij tempore impigre frequentauit·Circa pauperes quoqz liberalitate maxima ꝑpitus erat·vt qui nō solū in suo regno illis subuenire·veruz etiam in transmarinis regionibꝰ in siriam et egiptum et affricam et hierusalem et alexandrie atqz cartagini pecunias multas mittere satagebat·Ob hoc etiam maxime transmarinorum regum amicicias expetebat·vt sub eisdem regibus xpiaīs refrigerium aliquod ꝓueniret· fuit autē amplo corpore ac robusto:statura eminente et apice capitis rotūdo·canicie reuerēda·facie leta·voce clara·valitudine ꝓspera·Deniqz quinquabatur rarissime·cenaqz quotidiana·quaternis tm ferculis prebebatur·preter assam carnē·quam venatores verubus inferre solebant qua ille libentius ꝙm ullo alio cibo vescebatur·Inter cenandum aut aliquod acroama·aut lectorē audiebat· legebantur ei historie:antiquorum res geste·delectabatur etiā libris sancti augustini·precipueqz his qui de ciuitate dei pretitulati sunt·Vini vero et omis potus adeo ꝑcus erat in bibendo·vt semp ad cenā raro plus ꝙm ter biberet·Estate post cibū meridianum pomorum aliquid sumēs ac semel bibens depositis vestibus ac calciamentis velut noctu solitus erat:duabus aut tribus horis quiescebat·noctibꝰ sic dormiebat·vt somnum quater vl' quinquies non solum expgiscendo sed etiā surgendo interrumpet· Sigibertus·

Igitur anno primo imperii sui karolus per omne

imperium suum legatos ad faciendum iudicium et iusticiam dirigit: et legis capitla xxiij instituit. ¶ Cronographus. Idem quoq; karolus per vniuersum mundum ad indagandum nomina et actus et obitus sanctorum nucios misit: que p isnardum monachum in vnum volumē cōpilari fecit. Hieronimꝰ em̄ ac beda et florus hoc fecerant ante: sed non integre. Hic autem diebus singulis annotauit ea. Inuentum est autem q diebus occurrebant plus q̄. ccc. festa. ideoq; statutum est vt diceret̄. et aliorum plurimorum sanctorum &c̄. Cum aaron quoq; rege persaꝝ qui excepta india totum pene tenebat orientē talem habuit in amicicia ꝯcordiam. vt hic gratiā eius oīm qui erāt in toto terrarum orbe regum ac principum amicicie p̄ponneret. solūq; illum honore ac magnificētia sibi colendum iudicaret. ¶ Helinādꝰ. xlv. libro. Amimurlim qui et aaron rex persaꝝ elephantem quem solum habebat karolo misit. cuius elephantis nomen erat ambulabat. et preter eum munera multa. Impatore apud spoletum existente pridie kls. maii. hora noctis secunda terremotꝰ maximus factus est qui totam ꝯcussit italiā. quo motu tectum basilice beati pauli apostoli magna ex parte cum suis trabibus decidit. et inquibusdam locis vrbes et montes corruerunt. Eodem anno quedam loca circa renum in germania et in gallia tremuerunt. Pestilentia p̄pter molliciem hiberni temporis facta est. Legati karoli ab aaron āmirra venientes inter cetera munera etiam corpora sanctorum cipriani martiris cartagmeñ. ep̄i et sperati primi scillicitanorñ et caput pantaleōis martiris in franciam afferunt. sed non dicitur vbi posita sunt. Patriarcha hirlimitanus p benedictōne claues dominici sepulcri et loci caluarie et claues ciuitatis et montis cum vexillo karolo misit.

¶ III ¶ De constantinopolitanis imperatoribus. ¶ Sigibertus.

IN ipso anno quo karolus assumpsit romanum imperium. hirene impatrix a nicephoro imperio deposita exilio relegatur et ibi moritur. Ipse autē cōstantinopoli impauit annis. viii. quo tandem a bulgaribꝰ cum multis ordinis senatorii perēpto. stauracioꝰ eius filiꝰ impauit anno. vno. quo deposito. michael ānis. ii leo. viii. michael. ix. theophilus. xv. Michael et theodora annis. xi. deinde michael solus. xiii. quo a basilio interfecto idem basilius annis. xvii impauit. post hunc filius eius leo annis. xviii. Deinde. Constantinus filius eius cum patruo suo alexandro. f. eius leonis fratre īpauit anno. i. Alexādro autē mortuo cōstātinꝰ impauit ānis. xxix post hoc stephanus et constantinꝰ egre ferentes iusta patris sui impatoris seueritate a iuuenili leuitate se coerceri. dispositis in palatio ifidiis patrē de palatii solio deponunt. et tonso ei vt moris est capite ad vicinam insulam in qua cenobite philosophabantur transmittunt. Nec mlto post cum ad cōuiuium ex cōdicto ꝙsedissent et de poratu sedendi inter se ꝙsultu decertarent. dato signo a viris constātini filii leonis impatoris ambo fratres solio: deturbanē et tonsis capitibꝰ ad idē monasterium quo patrem transmiserant etiaꝝ ipi ad philosophandum cum monachis trāsmittunē. ita euacuato palatio abusiuis imperatoribꝰ ipse cōstātinꝰ et romanus filius eius īperauit annis. xvi. quo defuncto nichephorus imperauit annis x. hic timens a filiis suis imperio expelli quia senex erat eos eunuchizare volebat. quorum mater iohanni suasit vt eum occideret et imperaret. sic q; factum est. et imperauit annis. vi. Exinde de ostātinopol'. imperio tacetur scilicz ab anno domini. dccc. lxxvii. ¶ Cronographus. ¶ Karolꝰ autem indignantibus contra se cōstātinopolitaīs imperatoribus p̄pter inuidiam imperatorii nominis sibi impositi a romanis. magna illos patientia et magnanimitate tulit. et quia suspectā eius potentiam habebant. crebris eos sibi legatōibus firmissimo federe conciliabat. ¶ IIII.

¶ Qualiter karolus iuxta diuinam reuelationeꝫ liberauit terram sanctam. ¶ Helinandus.

LEgitur q̄ eo tempore quo karolo datū est romanum imperium. patriarcha hierosolimitanus de ciuitate expulsus a paganis venit constātinopolim ad imperatorē constantinum et filiuu eius leonē: et cum eo iohānes neapolis; sacerdos et dauid hierosolimitanus archipresbiter. quos ille ad karolum misit cum epla iohannis patriarche manu ipsius constantini scripta. et cum duobus p̄fatis fuerunt alii duo legati hebrei. isaac et samuel. in cuius eple vltima parte scriptum erat. Quadam nocte in extasi factus vidi ante lectum meum quendam iuueuem stantem qui me blande meum vocans paxilluꝫ tetigit et ait. Constantine rogasti diuinum auxiliū ad hanc rem. Ecce accipe karolum magnum regē gallie ecclesie in domino p̄pugnatorem/et ostendit michi quendam militem armatuꝫ et ocreatuꝫ et loricatum. scutum rubeum habentem ense precinctum. cuius manubrium erat purpureum. hasta altissima cuius cuspis sepe flāmas emittebat. et ī manu tenebat cassidem auream. et ipse senex prolixa barba. vultu decorus. statura p̄cerus. cuius ocli fulgebant tanquam stelle. et canꝰ caput albescebat. Age iam auguste qui iussionibus dei refugit obedire minime poterit culpam euadere Emanuel geniau ibu In domīo gaude memor eiꝰ fungere laud. Iusticie zona lumbos caput atq; corona. Perpete subcingat xp̄s honoreq; strīgat. Nil opꝰ est ficto domini quo iussio dicto. Ergo tene fundum domini p̄cepta secundū. Hic ipse constantinus septies expulerat paganos ab hierosolimis. sed tamen p̄eualuerāt. Hii legati regem parisius inuenerūt et ei epl'as tradiderūt. Quibus plectis rex lacrimari cepit p̄ sepulcro domini/has epistolas iussit rex exponere turpinum archiep̄m coram omni populo. quibus auditis. omnes p̄ficisci regē precabanē. Quo audito. mox rex edictum p̄posuit. vt omnes qui possent arma ferre irent secum contra paganos & qui non irēt ip̄i et filii eoruꝫ serui quattuor nummorū essent. Icaq; maiorem exercitū q̄ unq̄ ante habuisset cōgregauit. et profecti sunt. Cum venissent autem eis hierusalem in nemore quodā quod vix duorū dierum spacō solet transiri in quo erant grifones. vrsi. leones. et tigres et alie fere diuerse. karolꝰ putans se illud transire vno die ingressus est cū exercitu. Adueniente nocte et exercitu errante p̄cepit karolus castrametari. Transacto autem noctis silentio rex in loco suo accubans inchoauit psalmos. Et cum diceret hunc versuꝫ. Deduc me domine in semita mandatorum tuorū. quia ipsam volui. ecce euidentiuꝰ vox ad aures eius cuiusdā alitis p̄pe lectum eius clamantis audita est. Quā

qui aderant audientes expecti sunt. Rex autem psalmos ptinuauit vsq; ad illum locum. Educ de custodia animam meã &c. Quod cum dicerz ales iterum clamauit. France quid dicis? france quid dicis. Hanc alitem ꝓsecutus est rex puula semita donec recognouerũt callẽ quã die ꝑterito amise rant. Peregrini dicũt ꝙ ab illo tpe ceperũt audi ri alites sic loquentes in illa terza. Fugatis paga nis et recupata terza petiuit rex licentiã repatriã di ab imperatore cõstantinopol'. et hierosolimita no patriarcha. Quem ꝓ vnum diem retinuit im peratoz apud cõstantinopolim. et interi fecit pa ri ante portam ciuitatis animalia diuersi generis et colozis. et aurũ et gemmas. Karol⁹ autem ne murbanus videretur si nichil acciperet: quesuit consiliũ a ꝓceribus suis quid facere deberz. Qui responderũt a nullo debere eum aliquod munus accipere ꝓ labore quem pro solius dei amore su sceperat. Qui laudans consilium. iussit omĩb⁹ su is. vt oĩs res appositas nec respicere dignarent.

C.V. De sacris reliquijs quas inde aquisgranum detulit.

Eundem adiuratus et coactus aliqd mu nus ꝓ amore dei accipere. petiuit de re liquijs passionis domínice. Inito aũt cõ cilio indictum est ieiuniũ triduanũ omnibus no stris et. xij. personis grecis q̃ electe sunt ad hoc sanctuariũ diuidendũ. Tercia die karolus pecca ta sua confessus ẽ ebzomo archiepo. Deinde veri qz cleri psalmos cum letania inchoant. Cum aũt daniel neopolitanus antistes aperuisset thecã in qua erat spinea cozona. tantus odoz exijt inde vt omnes putarent se in paradiso esse. Tunc karol⁹ ꝓstratus in pauimentũ plenus fide orauit doĩm vt ꝓpter gloriam nominis sui miracla sue passio nis et resurrectõis renouaret. Et cum orasset sta tim ros celitus veniens lignum infudit et inebria uit. et flozes emittere fecit. tantaq; lux cum odo re affuit vt omnes sua vestimẽta celestia esse pu tarent. Cumq; daniel adunca forcipe robur ipsi⁹ ligni secare inciperet. tunc magis ac magis floze re cepit. Tunc karolus in arboreo pallio quod ad hoc ꝑparauerat suscepit de floribus et impleuit [illegible] sanctũ suum dextrum De hinc alium vantum ad suscipiendas spinas ꝑparans tradidit illum cũ floribus ebzomo archiepo. Cumq; vtriusq; oculi ꝑ lacrimis impediti essent. ille putans se accepisse et ille dedisse vterq; vantũ ꝺrelicꝗt. qui fere v.⁹ hore spatõ pependit in aere Cũq; alterum vãtũ rex spinis implesset et illud episcopo tradere vo luisset. vidit illum primum pendere in aere. Post hoc cum flozes de vanto eijcere cuperet. conuer si sunt in mãna. et hoc manna modo est apud san ctum dyonisium. Quod a multis putatur esse ꝺ illo et manna antiquo quod pluit dominus in de serto. Omnes egri qui ibi aderant. ad odorẽ floz sani facti sunt. His ita gestis. ecce turba infinita ecclesiã violenter intrans clamare cepit. Vere ho die est resurrectõis dies. nã odoz ꝺ floribꝰ exiens totam ciuitatem impleuerat. et. ccc. et vnũ egros sanauerat. Quidã eger ibi erat. xxiij. ãnos et tres menses habens in infirmitate sua. cecus. surdus. et mutus. hic in extractõne spinee cozone visum recepit. in sectõne auditum. in emissione flozum loquelam. Post hoc prefatus daniel domĩcum cla uum manibus elatis regi tribuit. Qui cum de ala bastro in quo absconditus erat extraberetur fa=

natus est puer quidam. sinistram manum et totũ latus sinistrum ab vtero matris habens aridu; et cucurzit ad ecclesiam dicens. ꝙ circa horam nonã lecto iacens quasi in extasi positus videre sibi vi sus est quendam canutum fabzuz aduncꝫ forcipe extrabere ex sinistra manu sua et sinistro pede silĩ ter arido clauũ et a latere lanceam. Data sunt ꝑ terea regi karolo frustum crucis dominice et dñi sudariũ. et camisia beate marie. et fascia qua pue rum biesum in cunabulis cinxit. et brachium san cti senis simeonis. Que omnia recõdit in sacco ꝺ bubalino ẽgoze facto et ad collum suũ suspendit adinstar pere Veniens autem ad castrum nomi ne ligmedo. puerum mortuũ per tactum rliquia rum suscitauit. et. l. egri ꝑmiscui sexus ibi curati sunt. Ibi sedit karolus sex mensibus et vno die.

Veniente autem eo aquisgranum sanati sunt ceci innumeri. febzicitantes innumeri. demoniosi xii. lepzosi. viii. palitici. xv. claudi. xiiii. mãci. xxx gibbosi. lii. caduci. lxv. gutturnosi pl'es. et ex vici nis locis ꝙplures. Deniq; indixit per totũ orbez vt idibus iunij venirent aquisgranum videre re liquias quas de hierusalem et de cõstantinopoli aduexerat pri⁹ peccata sua ꝓfitentes. et statutuz est ibi. vt semper quarta feria ieiuniozũ quattuoz tempozũ in mense iunio fieret indictõ ista reliqa rum. In hoc cõcilio fuit leo papa. et turpinus ar chiepus. achilleus alexandrin⁹ epus. et theophilus antiochen⁹. et alii plurimi episcopi et abbates Ibi etiam suscitatus est mortuus. C.VI.

CQualiter inuitatus a sancto iacobo liberauit hispaniam turpinus archiepiscopus.

Karolus postquam multa regna adquisie rat ꝓposuit quiescere a preliꝭ. statiq; intuitus est in celo viam quandam stel larum incipientem a mari frisie et tendentem int theutonicam et italiam. inter galliam et aquitani am et recte transeuntem ꝑ gasconiã et basclaz et nauarzam et hispaniaz vsq; ad galetiã. in qua bea ti iacobi corpus tunc latebat in cognitum. Hanc viam per singulas noctes aspiciebat karolus. et cogitabat quid significaret. Cui hoc cogitãti vir quidam optime et pulcerzime forme vltra et q̃ fas est dici nocte in extasi apparuit dicens. Quid agis fili mi. Cui karolus. Quis es domine. Ego sum ait apostolus iacobus alumnus xpi. fili⁹ zebedei frater iohannis euangeliste quem dominus supza mare galilee ad predicandum populis sua ineffabili gratia eligere dignatus est. quem hero des rex gladio peremit cuius corpus in galetia q̃ a saracenis turpiter adhuc opprimitur incognituz requiescit. Vnde miroz cur terzam meam nondũ liberasti. qui tot et tantas vrbes acquisisti. Qua propter tibi notifico. quia sicut dominus poten tiozem omnium regum terzenozuz te fecit. sic ad preparandũ iter meum et liberandam terzã meam de manibus moabitarum te inter oĩs vt tibi co ronam eterne retributõis exinde prepararet ele git. Via stellarum quam in celo vidisti significat ꝙ tu cum magno exercitu ad pugnandum gentẽ paganozum perfidam et liberandum iter meũ. et ad visitandum sarcofagũ meum ab his ozis vsq; ad galetiam iturus es. et post te omnes populi a tempore presenti vsq; ad finem seculi. taliter ap paruit apostolus karolo tribus vicibus. Post hoc prexit karolus illnc cum magno exercitu. Cũq; obsideret pampiloniam tribus mensibus et eam

capere nō posset ꝓpter muros ĩexpugnabiles ozauit sanctum iacobum vt ꝓpter honozē sui no minis daret ei capere ciuitatem · tunc muri fundi tus cozruerunt · Qui ō saracenis baptisari volue runt reseruati sunt ad vitam · qui noluerunt · occi si sunt · His auditis mirabilibus · omnes vrbes se dediōrunt · et facta ē tota terza sub tributo · De inde visitato toto sarcofago venit ad petronium et infixit ei ibi in mari lanceam suam agens ōo gra tias et sancto iacobo qui eum hucusq; perduxit · Postea iuit per totam hispaniam a mari vsq; ad mare ī · galetia tūc acquisiuit · xiij · vrbes · ĩt quas cōpostella tūc erat parua · In hispania sunt vrbes xxvi · inter quas est osca de qua fuit vincenti? · in qua solebant esse turzes · xc · In petroissa fit argē= tum optimū · In ciuitate accinctina iacet sanctus torquatus qui fuit beati iacobi cliens · ad cui? se= pulcrum arbor oliue diuinit? florēs maturis fru= ctibus onustatur ꝓ vnum quemq; annum in ei? solēnitate · s · io? maii · tota terza hispanorū tūc ka rolo subiecta est · terza scilicet alandaluf · terza p= dozum · terza castellanoz · terza maurorū · tell? na uarroz · tell? portugallorū · tellus saracenorū · tel lus alanorū · tellus biscaioz · tellus busculorū · tel= lus palargozum · Harum vrbiū quasdam cepit si= ne pugna karolus · quasdā cum bello magno et ar te maxima · Lucernam vrbem que est in valle viri di nequiuit cape donec ad vltimū · nouissime aūt obsedit eam quattuoz mensibus · et facta p̄ce deo et sancto iacobo · ceciderunt muri eius · et est de= serta vsq; in hodiernum diem · quidam em̄ gurges atri amnis in medio eius surzexit · in quo nigri pi sces habentur · Hec sunt vrbes quas karolus ma= ledixit ꝓpter hoc ꝙ graui labore eas acquisiuit · et idcirco sine habitatore ꝑmanent vsq; in hodier num diē · lucerna · ventosa · caparra · adania.

·VII· De ydolis que subuertit et ec clesijs · quas edificauit ·

OMnia ydola et simulacra que tunc in hi spania inuenit penitus destruxit · preter ydolum qō est in terza alandaluf · qō vo catur salancadis · id est · deus cadis · Cadis etenim ꝓpie dicitur locus ille · salan arabice intepretaē ō us · Tradunt autem saraceni quod ydolum istud machomet dum viueret suo nomine fabri cauit et quandam legionem demonum arte magica ī eo si gillauit · Que legio tam fortiter illud ydolum ob timet ꝙ a nullo vnq̄ frangi potuit · Cumq; aliqs xp̄ianus ad illud appropiquat statim ꝑclitaē · sed cum aliquis saracenus causa adorandi vel depre cādi machomet accedit · recedit incolumis · Si for te super illud auis quelibz se deposuerit ilico mo= ritur · Est autem lapis antiquus in margine maris opere saracēico optime sculptus supra terrā sit? deorsum latus et quadrat? · desursum strictus · et tante altitudinis quantum solet volare corvus ī sublime · sup quē eleuata est imago illa de aurical co optimo in effigie hominis fusa sup pedes suos stans erectā faciē habens versus meridiē · et cla = uē quandā ingentē in manu dextera tenens · Que sez clauis vt saraceni aiunt de manu eius cadet an no quo rex futurus in gallia natus fuit · qui totā hispaniam xp̄ianis legibus in nouissimis tempib? subiugabit · moxq; vt saraceni clauem viderit la= psam gazis suis in terza repositis omnes fugient · Ex auro quod reges et principes dedere karolo ecclesiam beati iacobi tunc per tres anos in illis oris ꝑmozās augmētauit · antistitē et canonicos se cundum regulā sancti isidori ibi instituit · eamq; timtinabul' et palleis et libris decenter ornauit · ō residuo auro et argento immenso quod de hispa= nia attulit · fecit has ecclesias · beate marie virgis aquisgrani · beati iacobi in eadez villa · Item beati iacobi apud vrbem bitēnsem · Item beati iacobi a pud tolosam · Item beati iacobi in gosconia · inter vrbem axam et sanctum iohannē sozdue via iaco bita · Item beati iacobi apud pisius inter secanaz et montem martirum · et p̄ter has abbatias innu= meras ꝑ totum mundum.

·VIII· De reditu karoli in hispaniam · Turpinus in historia karoli.

REuerso karolo in galliam quidaz rex pa= ganus affrican? collectis exercitib? hi= spaniam acquisiuit electis et interfectis custodibus opidorū et vrbium quos karolus reli querat · Quibus auditis karol? collectis magnis exercitibus in hispaniaz reuersus est · et erat dux exercituū milo de angleris pater rolandi · Cū aūt apud baionā vrbem basclorū exercitus karoli ho spitatus essz · quidā miles romaricus nomīe egro tus et morti ꝓximus accepta penitētia et eukari stia cuidam cōsanguineo suo p̄cepit : vt equū quē habebat venderet et preciū clericis et egenis da= ret · quo mortuo ipē ꝙsanguineus equum · c · soli= dis vendidit et precium cibis et potibus et vesti bus velociter expendit · Transactis autē · xxx · die bus apparuit ei mortuus nocte in extasi dicens · Quoniā res meas ꝑ redemptōe anime mee in ele mosinam tibi ad dandum cōmendaui · scias deum omnia crimina mea michi dimisisse · Sed quia iniu ste elemosinam meā retinuisti · scias me per · xxx · dies in penis tartareis fuisse · te autē in eodē loco infernali vnde egressus sum die crastina ponēdū et me in paradisum futurum · Quibus dictis dispa= ruit · tremefactus ille euigilauit · Et cum eadem die narzaret sociis somnium suum · ita subito fa= ctus est clamoz in aere velut leonum luporuz et vrsorum · Et ecce subito ille raptus est a demoni bus in locum diuino iudicō sibi ōstinatum · Que situs a sociis vix · xij · die supra quendam montez altissimuum mortu? iacens toto corpore collisō ī uent? est · qui mōs quattuoz dietis distabat a lo= co in quo raptus fuerat · ibi demones eum ꝓiece rant tribus leugis in altum supra mare.

·IX· Pugna eiusdem contra aygolādum

POst hoc aygolandus mādauit karolo bel lum secundū velle suū · vel · xx · conē · xx · vel · xl · cōt · xl · vl' · c · cōtra · c · vel mille cō tra mille · vel duos contra duos · vel vnum cōtra vnum · Missi sunt ergo · c · milites a karolo contra c · et interfecti sunt saraceni · Deinde mittunē alij c · ab aygolando contra · c · qui oms interfecti sūt Deinde misit aygolandus · cc · cōtra · cc · qui statī occisi sunt · Deinde misit duo milia · quorum qui dam occisi sunt · alij fugati · Tercia die iecit aygo landus sortes suas et cognouit detrimentum ka roli · et mandauit ei vt in sequenti die si vellz ple narium bellum faceret · quod ab vtroq; cōcessum est · tunc astiterunt quidam xp̄iani qui sero ante diem belli arma sua bellica studiosissime p̄paran= tes hastas suas erectas infixerūt in terza ante ca stra iuxta fluuium in pratis qui dicīt ceya · ī quo loco postea beatorum martirum facundi et p̄mi tiui basilica ingēs et optīa iussu et auxilio karoli

cõstructa est·et magna villa et pīguissima· istas hastas summo mane corticibus et frondib? decoratas inuenerũt· hi scz qui in acie pxima martirij palmam adepturi erant in dei fide·et admodũ mirantes absciderunt eas ppe terzam·et radices q̃ remanserũt in terza in modũ pticarũ ex se postea magna generarũt arbusta q̃ adhuc in illo loco apparent· Erant enim illorum mlte haste de lignis fraxineis· mira res magnũqz gaudium animabus et ingens corpibus detrimentũ· Quid plura· Die crastina occisi sunt·xl·milia xp̄ianorũ·et dux milo rolandi pater et equus karoli pemptus·tũc karolus stans super pedes cum duobus milib? xp̄ianorũ peditũ·euaginauit spatam suam noīe gaudiosam·et trucidauit multos saracenos p̄ mediũ Aduesperascẽte autem die cõuersi sunt saraceni et xp̄iani in castris·altera die venerũt karolo q̃tuor marquisij in auxiliũ de locis italie cũ quattuor milib? bellatorũ virorũ· Quod vt aygolando? agnouit in fugam versus est·et tunc karolus cuz suis exercitib? remeauit in galliam· ¶ Cronographus· Anno imperij karoli· iij· anares qui et huni longo contra francos bello ꝓmiti·adeo sua fortitudine potẽtiaqz sunt diminuti· vt qui alios vltro lacescere solebant·iam nec ab alijs tueri se valerent· Nam omnis eorum in hoc bello nobilitas et glozia perijt·et quidquid pecunie ac thesauri per tot secula terzarum orbem vincendo sibi congesserant· nunc totũ francorũ victorie cessit·nulloqz vnq̃ bello tam multa spoliorum quantitate francia ditata fuit·Eodem anno luna ter obscurata est·et sol semel·acieqz mire magnitudinis uise sunt in aere· ¶ Sigibertus· Anno imperij sui· vi karolus imperator p̄ manum pauli diaconi sui decerpens optima queqz de scriptis catholicorũ patrũ repperz lectões vnicuiqz festiuitati ꝓuenientes percirc'm ãni in ecclesia legẽdas ꝓpilari fecit

¶·X· ¶ De quibusdam incidentibus illius temporis· ¶ Helmandus·

EO tempore cumeid amirzeus missus ab aaron ad excidendã liciam · cum venissz mirzcam nisus arcbam sancti nicolai cõterere p̄ ea cõtrinit aliam·et p̄ temeritate p̄sumpta totã amisit classẽ tẽpestate ineuitabili psequẽte· Pridie kl'·februarij·lũa·xvii· facta est eclipsis solis in medio die stante vtroqz sidere in xxv·pte aquarij·Item quarto kl'·fuit eclipsis lune·et apparuerunt acies in eadem nocte mire magnitudinis·et sol stetit in·xi·parte piscium·et luna in·xi· parte virginis· Nam et stella mercurij·xvi·kl'·aprilis visa ẽ·in sole quasi parua macula nigra· tñ paululum supius medio centro eiusdem sideris q̃ a nobis·p viii·dies ꝓspicie·sed quando primũ intrauit vl' exijt nubibus impedientib? ãnotari nõ potuit·Item·xj·kl'·septembzis lune fuit eclipsis hora noctis·iii·sole in·v·parte virginis existẽte· luna in quinta parte pisciũ· Sicqz ab anni superioris septembzi· vsqz ad septẽbzẽ p̄ntis luna ter obscurata est·et sol sel' Legatus regis psarum noīe abdella detulit imperatori karolo munera·papilonem et tentoria atrij varij colozis mire magnitudinis et pulcritudinis· Erant enim omnia bissina· tam tentoria q̃p funes diuersis tincta colozib?· Et preterea pallia multa serica p̄ciosa et odores aromatum et vnguenta et balsamũ·et insup horalogium ex auricalco arte mechanica mirifice ꝓpositum·in quo·xii;horaruz cursus ad clepsedra vte bant cũ totidẽ ereis pillulis que ad cõpletõez horarum decidebãt·et cãu suo subiectũ sibi cimbalum tinire faciebant·additis in eodem ei?dem numeri equitibus qui per·xii·fenestras ꝓpletis horis exibant et in pulsu egressionis sue totidem fenestras que prius aperte erant claudebãt· Et alia multa erant in horalogio illo·fuerũt etiam inẽ munera duo candelabza ex auricalco mire magnitudinis et pceritatis· ¶·XI· ¶ De translatõe corporis sancti bartholomei apostoli· Actor·

ANno sequenti qui fuit ab incarnatione domini·dccc·viii·legitur facta trãslatõ sancti bartholomei apostoli de insula lipitana bñuentum·Supuenientes em̃ saraceni p̄dictam insulam depopulati sunt·et rumpentes sepulcrũ apli dispserũt ossa ei?·mox illis discendentibus idem apostolus bartholomeus p̄ visionem apparuit cuidam monacho greco qui fuerat illius ecclesie custos dicens · Surge collige ossa mea q̃ dispersa sunt·Cui ille respondit· Quare ossa tua colligere aut aliquem honorem tibi ꝓpendere debeamus cum tu permiseris nos et populũ istum deleri a paganis · At ille ait· Per longa annorum curricula meis p̄cibus nunc vsqz securus cõstitit sed multiplicata sunt mala illius nimis·p̄ eo iam obtinere non potui·Tu surge fac vt dixi · Quomodo inquit ea inuenire potero·quia vbi dispsa sunt·nescio·Ait autem apostolus · Nocte vade ad colligendum ea·et que videris resplendere vt ignem hec leua·quia vere ipa sunt ossa mea·Qui statim iussa complens recõdidit ea diligenter ĩ loculo et abiit·relicto ibi socio suo·Cũqz p̄ exquirendis saracenis illuc lõgobardorũ irent nauigia nutu dei inuentum ibi monachum et sanctũ apostoli corpus tulerũt et abierũt· Superuenientes autem saraceni circũdedrũt nauẽ illã in qua scm̃ apostoli corpus ducebatur·ita vt spes euadendi non esset·tunc subito facte sunt densissime tenebze ante saracenorum naues·ita vt nescirent quo pgerent·sicqz liberata est nauis illa· Exeũtes aũt ad terzam ingenti cum honore bñuentum duxerũt sanctum corpus·et in altario recõdiderũt anno ab incarnatõne domini·dccc·ix·die·xxv· mensis octobzis· ¶·XII· ¶ Qualiter karolus exercitum aygolandi explozauit eumqz fugauit· ¶ Turpinus·

DOzo aygolandus congregauit gentes ĩnumeras·saracenos·mauros·moabitas ethiopes·pdos·affricanos·persas·regẽ arabum·regem alexãdzie·regem bugie·regez agabie·regem barbarie·regem malcoch·regem maiorite·regem meque·regem sibilie·regem cozdube et venit vsqz ad vrbem gasconicã agenniũ et cepit eam et mandauit·karolo vt veniret ad se pacifice cum parua milituz turma·ꝓmittens ei·ix· equos oneratos auro et argento et ceteris gazis si suo imperio subiaceret·Hoc autem dicebat q̃a eum agnoscere volebat vt postea in bello posset eum occidere·Quod anĩaduertens karolus veĩt cum duobus tñ milib? fortium vsqz a quattuor miliaria ꝓpe vrbez agenni·et dimisit eos occulte ibi· Et venit cum·xl·tantũ militibus vsqz ad mõtem qui est ꝓpe vrbem vnde potest ciuitas videri ibiqz dimisit illos·Et mutatis vestib? suis optĩs sine lancea clipeo retro dorsum transuerso sicut mos est nũciis in tempe belli cum vno solo milite venit ad vrbem· qui ducti sunt ad aygolandum

ad quem cum veniſſent dixerunt · Karolus miſit nos ad te · venit vt impaſti cũ · lx · militib? et vult tibi militare et effici tuus · Veni ergo ad eum cuz lx · de tuis pacifice ſi vis illi dare quod pollicitus eſ · Qui reſpõdit vt rediret ad karolũ et expectarent eum · Tunc karolus ꝓgnouit eum et exploratuit vrbem agenni in qua parte eſſet facilior ad capiendum · Et vidit regeſ qui erant in ea et rediit ad · lx · milites · et cum illis ad duo milia · Aygolandus autem cito ſecutus eſt eos cum · vij · milibus militum · ſed illi animaduertẽtes fugerunt · karolus vero rediit in galliam · et coadunatis exercitibus reuerſus eſt ad vrbem agenniũ et obſedit eã vi · menſibus · Septimo vero menſe aptatis circa vrbem artificijs et caſtellis ligneis aygolandꝰ cũ regibus et maioribus ſuis ꝑ lacunas et foramina latenter exiuit · Et ſic fluuiũ garomiam qui fluit iuxta vrbem trãſmeantes euaſerunt · In craſtin ũ karolus cum magno triũpho vrbez intrauit · et · x · milia ſaracenorũ ꝑmit · reliq ꝑ garomiã fugerũt Aygolandus autẽ venit ad ſanctonas quez karolus inſecutus mãdauit ei vt redderet vrbem · qui noluit · ſed exiuit cõtra eum in ꝓlium · tali ꝓdictõne vt eius eſſet vrbs qui vinceret · Sero ante diẽ belli inter caſtrũ talaburgũ et vrbem iuxta fluuium nomine carantba infixerũt quidam xp̃iani haſtas ſuas ante caſtra in terza · craſtina autẽ die haſtas ſuas corticibus et frondibꝰ decoratas inuenerunt · hi ſcz qui in bello morituri et martires futuri erant ꝑ fide xp̃i occũbendo · qui tãto miraculo gauiſi abſciſis haſtis ſuis de terza inſimul aduenati · primi ſe in bello ferũt et multos occidunt · ſz tandez martirio coronãtur numero quattuor milia · et etiam equꝰ karoli occiſus eſt · ibi poſtea fugientes occiſi ſunt a karolo rex agabie et rex bugie. ¶ · XIIII · ¶ De reditu karoli in galliam et de ꝓcipibus eiuſdem ·

Aygolandus aũt fugiẽs venit vſqz ad papiloniam et mãdauit karolo vt ibi expectaret eum cauſa preliãdi · Quo audito karolus rediit in galliam et ꝑcepit per totã galliã vt omnes ſerui qui ſub malis conſuetudinibꝰ clericorum tenebanꝰ ſoluta ꝓpꝛij capitis ſeruitute et vẽditõe depoſita cum omni ꝓgenie ſua preſenti et futura ꝑmanerẽt liberi · omnes etiam quos ergaſculis captos reppit abſoluit et quoſ paupes inuenit ditauit · nudos veſtiuit · maliuolos pacificauit exheredatos ꝓpꝛijs honoribꝰ rleuauit · omnes armis doctoſ et ſcutiferos milites fecit · et quos etiam ab amore ſuo iuſte ſepauerat cõpunctꝰ ad aĩciam reuocauit · Tunc coadunatis centũ viginti quattuor milibꝰ bellatorum preter armigeros et pedites quoꝝ non erat numerꝰ · ꝓfectus eſt ĩ hiſpaniam contra aygolandũ · Et hec ſunt noĩa pr̃icipum eius · Ego turpinus archiep̃s remẽſis qui dignis monitis populũ fidelem armabã · et ſaracenos ꝓꝓꝛijs manibꝰ et armis ſepe expugnabam et rolandus comes cenomanenſis nepos karoli filius berte ſororis eius et milonis ducis cũ quatuor milibus bellatorum · Oliuerus comes gebennenſ filius raineri comitis cum tribus milibꝰ bellatorũ · Araſtagnus rex britãnoꝝ cũ ſex milibus · Alius tamẽ rex tunc erat in britãnia · Engelerius dux aq̃tanie vrbis quã ceſar auguſtuſ ꝓmum in illis horis fecit · cui ſcz vrbi bituricas et lemoĩcas et pictauim et ſanctonas et engoliſmã cũ ꝓuinciis ſubiecit · Vnde tota illa patria aquitani vocata eſt · Hec aũt ciuitas poſt engeleri obitum in vaſtitatem verſa eſt · quia omnes ciues eius in rũcual le occiſi ſunt · nec alios colonos habuit ãpliꝰ · Gayferus rex burdegalenſis · Gundeboldus rex friſie · Oellus comes nãnetenſis · Arnaldus ꝺ bellanda · qui aygolandum poſtea occidit in bello · Naamam dux baioarie · Odgerus dacie rex · Lampertꝰ ꝓmceps bituricen · Sãſon dux burgũdie · Conſtantinus p̃fectus romanus · Garinꝰ dux lotharĩgie · exercitus karoli totam terzã longitudine et latitudine cooperiebat duabus dietis ſpatõ · xii · miliariorum in longitudine audiebaẽ ſonitus et fremitus illorum · ¶ · XIIII · ¶ De colloquio inter karolum et aygolandũ et de nece aygolandi ·

Karolus didicerat linguam ſaracenicam cum eſſet iuuenis apud toletũ · Veniẽs ergo aygolandꝰ ad colloquium cum karolo datis treugis mierũt pactuz ꝙ illi quoꝝ milites vincerẽtur meliorem legem victorũ ſequerẽtur · Mittuntur ergo ſub hoc pacto · xx · milites · xp̃iani cõtra · xx · ſaracenos · et interfecti ſunt ſaraceni · deinde · xl · contra · xl · et iterũ victi ſunt ſaraceni · deinde · c · contra · c · et fugerũt xp̃iani · Item cc · contra · cc · et interfecti ſunt omnes ſaraceni · Item · M · contra · M · et occidunẽ omnes ſaraceni · Tunc aygolandus affirmans legem xp̃ianoꝝ eſſe meliorez · ſtatuit vt in craſtinũ baptiſareẽ · In craſtino circa terciaz data treuga eũdi et redeũdi venit aygolandus vt baptizaretur et vidit karolum ad menſam ſedentẽ · et inſpexit ordines ſedentiuz inter quos erant quidã in militari habitu · quidaz in canonicali · quidam in monachali · et interzogauit de vnoquoq ordine · Videns autẽ quadã parte · xiii · pauperes in miſerrimo habitu ad terzã ſedentes ſine menſa et lmtheamimibꝰ paruo cibo et potu vtentes queſiuit qui eſſent · Cui karolus · Hec eſt gens dei nuncii domini noſtri ihesu chriſti quoſ ſub numero · xiii · apl'oꝝ quotidie paſcimus · Ad hec aygolandus · Male domino ſuo ſeruit qui ſic nuncios domini ſui recipit · Qui circa te reſident felices ſunt et feliciter ꝺmeduntꝫ et bibunt et induũtur · et nunciideꝰ tui fame et frigore pereunt · et longe a te turpiter ſunt ꝓiecti · magnam verecundiã facit deo ſuo qui famulis eius ita ſeruit · legem tuam quam dicebas eſſe bonam nunc oſtendiſti falſam · et accepta licentia ſcandalizatꝰ rediit ad ſuos et baptiſari renuẽs mãdauit ei bellum in craſtinũ · Tunc intelligẽs karolꝰ quare noluerit baptizari · omneſ pauperes quos ĩ exercitu inuenit diligenter ꝓcurauit et optime induit · et cibum et potũ honorifice illis ex more tribuit · in craſtina die fuit cedes paganorum occiſo aygolando ꝙ xp̃iani vſqz ad talos in ſanguine natabant · Quicunqz aũt in vrbe inuenti ſunt pãpilonia ĩterfecti ſunt · Rex ſicilie et rex cordube cũ paucis fugerunt · Quidam vero xp̃iani cupiditate ducti reuerſi ſunt vt tollerent ſpolia occiſorũ et cum redirent onuſti auro et argento a rege ſicilie et a rege cordube qui latebant in inſidiis interfecti ſunt omnes vſqz ad mille · ĩ craſtinũ p̃rĩceps nauarrorum nomine furze mãdauit bellũ karolo · Karolus autem rogauit deum vt oſtenderz ſibi eos qui morituri eſſent in bello · Et ecce craſtina die armatis omnibus apparuit rubeũ ſignũ crucis dominice in humeris morituroꝝ retro ſup loricas · Quod vt vidit karolus retruſit eos in oratorio ſuo ne ꝑimerentur in bello · Peracto

autem bello et pempto furze cũ tríbꝰ milibꝰ redi
ens karolus ad oratoriũ repperit eos quos ĩcluse
rat examinatos· ¶ ·XV· ¶ De feracuto
gigante et conflictu rolandi contra eum·

POst hoc nunciatũ est karolo ꝙ apud na-
geram erat gigas quidã nomine feracu-
tus de genere goliath quem admiralꝰ
babilonie miserat cum ·xx· milibꝰ turcoꝝ ad karo
lum debellandum· hic lanceã aut sagittam nõ for
midabat· ẏtutem ·xl· fortiũ possidebat· mox karo
lus nageram adijt· egressus gigas ab vrbe petijt
singulare certamen· mittiẽ contra eũ ogerius da
cus· quem mox vt solũ in campo aspexit iuit sua
uiter iuxta illũ et ilico cuꝫ euꝫ armis suis brachio
dextro fuit ãplexatus portauit leuiẽ quasi ouẽ cũ
ctis videntibus in opidũ· erat autẽ statura eius·
xij· cubitorũ· facies eius longa· q· vniꝰ cubiti· na
sus vnius palmi· et brachia et crura eius quattu-
or cubitorũ· digiti trium palmorũ· Post hoc mis-
sus est contra eum renaldus de albaspina· et por
tauit eum solo brachio in carcerẽ opidi· post hoc
duo simul mittunẽ ostantinꝰ romanus rex· et oel
lus comes· et portauit eos in carcerẽ simul· vnuꝫ
ad dexteram et alterũ ad leuã· Post hoc mittun
tur bini alij· et illos similiter misit in carcerẽ· pꝰ
hoc karolus neminẽ est ausus mittere· Rolandus
autem primceps exercitus vix impetrata a rege li
centia· qui adhuc iuuenis erat· iuit contra eũ· q̃m
gigas statim rapuit sola manu dextera sicut prio
res· et misit eum ante se sup equũ suum· cunqꝫ il
lum portaret versus opidum rolandus collectis
viribus in domino cõfisus arripuit eum p mentũ
et euertit eum fortiter retro sup equũ· et cecide-
runt ambo simul ad terrã ỏ equo· statimqꝫ ambo
piter eleuanẽ de terra et ascenderũt equos· Mox
rolandus euagínata spata que durenda dicebatur
gigantẽ putans occidere equũ eius vno solo ictu
trucidauit p medium· Cunqꝫ gigas stans pedes
eleuasset et spatam suam vt eũ pcuteret· festinãs
rolandꝰ pcussit eum in brachio quo tenebat spa-
tam et nichil euꝫ lesit· sed tamen spatã ei excussit
tunc feracutus amisso gladio putans eũ pcutere
pugno solo· pcussit equũ eius in fronte· qui statĩ
corruens mortuus est· Dehinc ambo sine gladijs
et pedites vsqꝫ ad nonã pugnis et lapidibus pu
gnauerunt· Die autẽ aduespascẽte impetrauit gi
gas a rolando treugas vsqꝫ in crastinũ· et dispo-
suerũt inter se vt crastina die in belluꝫ sine equis
et lanceis ꝓuenirent· et sic vterqꝫ ad hospiciũ suũ
reuersus est· ¶ ·XVI· ¶ De iterato cõflictu
et nece feracuti·

ALtera die summo diluculo redierũt· fe-
racutus tamen attulit gladiũ sed nichil
ei valuit· quia rolandus secũ baculm quẽ
dam retortum et lõgum attulit cũ quo tota die
istum pcussit sed minime lesit· Percussit etiã eum
magnis et rotũdis lapidibus qui in campo abun
danter erant vsqꝫ ad meridiem et ledere nõ potu
it· Tunc impetratis treugis a rolando gigas som
no pgrauatus dormire cepit· Rolandus vero vir
alacer et nobilis aĩo tulit lapidem et suppositi ca
piti eius vt libentius dormiret· Feracutus itaqꝫ
postquã somno refectus est euigilauit· et sedit iu
xta eum rolandus et cepit eum interrogare quo-
modo tam fortis esset ꝙ gladium vel baculum
vel lapidem nõ formidaret· Ad quem ille· vulne-
rari inquit non possum nisi p vmbilicũ· Quo au-
dito rolandus tacuit· et quasi ñ intellexisset aurẽ
auertit· Tunc cepit eum gigas interrogare de le
ge xp̃iana· et cum optime p omnia respõdisset ro
landus· ait gigas· Tali pacto tecum pugnabo· ꝙ
si vera ẽ hec fides quã asseris ego victꝰ sim· et si
falsa tu victus sis et sit gẽti victi iugiter oppbri
um· victoris autem laus et honor ĩeternũ· Fiat
inquit rolandus· Tunc vterqꝫ patur ad pugnam
et rolandus illũ aggrediẽ· Gigas aũt iecit ictũ ỏ
spata sua sup rolandum· sꝫ rolandus saltãs ad le-
uã excepit ictum in baculo suo· quo abscisso irruit
in eum gigas et arripiens eũ leuiter inclinauit ad
terram· Tunc rolandus inuocato in auxilium xpo
domino filio dei et beate virginis marie· deo do
nante erexit se paululum et reuoluit eum subter
se et misit manum ad mucronez eius et punxit eũ
parum in vmbilico et euasit ab eo· tunc ille excel
sa voce cepit inuocare machomet dicens· Macho
met succurze michi deus meus quia iam morior
Ad hanc vocem occurzentes saraceni rapiunt eũ
portantes manibus versus opidum· rolandus au
tem iam ad suos incolumis redierat· tũc christia-
ni vna cum saracenis qui feracutũ ferebãt ingen
ti impetu ingrediunẽ vrbez· Sicqꝫ pempto gigã-
te vrbs et castrum capitur et pugnatores de car
cere eripiunẽ· ¶ ·XVII· ¶ Qualiter karo
lus cordubam· cepit et totam hispaniam eccleſie
beati iacobi subiecit·

POst hoc iuit karolus cordubam vbi euꝫ
ad pugnam expectabãt rex sibilie et rex
corrube· Cunqꝫ iubente karolo aꝑpinq̃
ret prima turba militum nostrorũ contra primaꝫ
paganorum· venerũt ante singulos equos eorũ
singuli pedites habentes laruas barbatas et cor
nutas similes demonibꝰ· tenentes singuli singula
timpana· que manibus fortiter pcutiebãt· Quo-
rum sonitus mox vt equi nostrorum audierunt
et terribiles eorum similitudines viderũt· exterri
ti fugere ceperunt· et retineri nullomõ valebant
Mane facto karolus p̃cepit vt omnium equorũ
capita linteis et pannis velarenẽ et aures obtu
rarenẽ· Sicqꝫ ꝓcedentes ad pugnam occiderunt
eos vsqꝫ ad meridiem· sed non vsqꝫ ad internecõ
Nam omnes saraceni coadunati erant circa plau
strum quod octo boues trahebant sup quod ve-
xillum eorum leuatum erat· Mosqꝫ illis erat ꝙ ne
mo de bello fugiebat q̃ diu signum erectum vi-
deret· Quod cum karolus agnouisset ingressus est
in medias acies vsqꝫ ad vexillum quod spata sua
abscidit· et mox illi fugerunt quorum octomilia
cesa sunt· In crastinum altu maior cordube reddi
dit vrbem karolo tali pacto ꝙ ipse baptisareẽ et
vrbem de illo teneret· Tũc karolus diuisit terras
hispanie pugnatoribꝰ suis vt supradictum est et
nemo postea in hispania ausus est illum ĩpugna-
re· Post hoc karolus dimisꝫ maioribus suis exer-
citibus in hispania iuit ad sanctũ iacobũ· et quos
ĩ illa patria xp̃ianos reppit edificauit· apostatas
autem aut ꝑemit· aut in exiliuꝫ in galliam misit·
Et ostituit p ciuitates epos et pbiteros· et fecit
concilium in vrbe compostella· et instituit amore
sancti iacobi vt oms presules primcipes et reges
xp̃iani hispani et galeciani episcopo sancti iacobi
obedirent· In illo pcilio ego turpinus cũ ·ix· epis
ecclesiam beati iacobi et altare rogatu karoli kl· iu
lij dedicaui· et subiugauit rex eidez ecclesie totã
terrã hispaie et galecie· et dedit ei in dotẽ p̃cipiẽs

ut unusquisq3 possessor vniuscuiusq3 dom? hispa
nie totius et galetie ·iiii· numos annuatim ex de =
bito darent ·et ab omni seruitute liberi essent. Et
ostituit in die illa vt ecclesia illa vocetur sedes a
postolica ·et virge episcopales et regales corone
p manus eiusdem episcopi vrbis ad honorē sācti
iacobi pbebant ·sicut p beatum iohannez fratrem
ei? factum erat in asia apud ephesum. Ephesus ē
ad dexteram ·cōpostella ad sinistrā ·et ita expleta
est eorū peticō in euāgelio ·& hec tres sunt prin
cipales sedes in orbe ·romana ·galetiana ·et ephe
sina ·sicut petrus et iacobus & iohānes p omnibus
alijs apostolis a domīo instituti ·& ad secreta ei?
vocati sunt. ¶ ·XVIII· ¶ De pditione
gaualoni ·in bello runciuallis·

ERant tunc apud cesaraugustā ·ij· reges
saraceni marsiri? et beligandus frater
eius missi ab admirādo babilonis de psi
de ad hispaniaz ·qui karoli imperio subiacebāt et
ei seruiebāt in caritate et fide ficta. His mādauit
karolus p gaualonuz vt aut baptismū susciperēt
aut tributū ei redderēt. Qui miserūt ei ·xxx· equos
oneratos auro et argēto ceterisq3 gazis hispānis
et ·cccc· equos oneratos vino dulcissimo et puro
pugnatorib? ad potandū ·et mille formosas sara
cenas. Gaualono autem ·xx· equos oneratos auro
et argento et palleis fraudulenter obtulerūt · vt
pugnatores karoli in manus illorū traderet. Qui
pecuniam accepit et cōcessit et firmauit cum eis
pactum pditōis. Maiores pugnatores vinum so
lūmō acceperunt ·mulieres nullaten? ·sed mino =
res subtulerūt. Tunc psilij gaualoni karolus trāsi
it portus disereos ·et fecit vltimā custodiā de ka
rissimis suis principib? rolando et oliuero cū ma
iorib? pugnatorib? in rūciualle cū ·xx· milib? ali=
orum xp̄ianorum ·tunc marsirius et beligand? cū
l ·milibus saracenorū summo mane exierūt de ne=
morib? et collib? vbi psilio gaualoī ·ij· dieb? et ·ii
noctib? latuerāt ·et fecerūt duas turmas ·vnā d
xx ·milibus ·et alterā de ·xxx· Prima ·xx· miliuz ce
pit primū pcutere nostros ·qui puersi ceciderunt
cos de mane vsq3 ad terciā ·et nec vnus quidē ex
xx ·milibus euasit ·Statim vero illos tanta cede fa
tigatos inuaserūt alia ·xxx·M· et pcusserunt no=
stros a maiore vsq3 ad minorē ·quod ideo eis cōti
git quia p̄cedentib? noctib? vino saracēico ebrij
plēs eoz cū mulieribus paganis et xp̄ianis etiam
quas secū multi de gallia adduxerāt fornicati fue
rant ·Ibi ergo omnes pugnatores interfecti sunt
p̄ter rolandum et balduinū et tedricū ·Turpinus
autem et gaualon? cum rege erant. ¶ ·XIX·
¶ De nece marsirij regis et transitu rolandi pri
cipis.

DEracto illo bello cū rediret roland? inue
nit quendam saracenuz atro in nemore
latentē quem ligauit fortiter ad arborez
et ascēdit in mōtem quendā vt explorare t illos ·
et vidit quia mlti erāt et redijt retro ad viā rūci=
uallis ·et insonuit tuba eburnea ·ad cuius vocem
redierūt ad eum ex xp̄ianis circiter ·c· et redijt ad
saracenū quem ligauerat ·quem cum soluisset ex
tracto gladio minatus est ei mortē nisi ostenderz
ei marsiriū ·Hunc ergo duxit secū vsq3 ad agmīa
paganorum qui ostendit ei a longe marsiriū cum
equo ruso et clipeo rotūdo · Tunc rolandus illo
dimisso resumptis viribus animatus ad bellū dei
irruit sup eos et vidit ibi quendā inter alios sta=
tura maiorem ·quem vno ictu secuit p mediū cuz
equo suo ·ita q̄ vna ps equi et militis cecidit ad
dexteram et altera ad sinistram. Quod saraceī vi
dentes ilico fugerūt ·dimittentes marsiriū in cam
po cuz paucis ·quē fugiētez rolādus inter alios cō
secutus p̄strauit ·Ibi ·c· socij rolandi interfecti sūt
Rolandus autem ·iiij· lanceis grossis et lapidibus
grauiter pcussus euasit ·Beligand? autem frater
marsirij cū suis recessit ab illis regionib? ·Tedri =
c? autē et balduin? inter nemora latitabāt ·karo =
lus autem cū suis exercitib? iam mōtem trāsierat
et quod factum fuerat ignorabat ·Rolandus val
de fessus et de nece sociorum valde dolens venit
vsq3 ad pedem portuum cisere et ibi sub arbore
quadā iuxta lapidē marmoreū qui ibi erect? erat
sup rūciuallem in prato optimo equo desilijt ·Ha
bebat autem adhuc spatam suā durendam que in
terpretat̄ dur? ictus ·quia prius deficiet brachi
um q̄ spata ·et erat pulcerrima ope incompabilis
acumīe ·et nimia resplēdēs claritate capulo ebur
neo et candido ·cruce aurea supficie daurata· po
mo berillino noīe dei alpha et o insculpta ·hāc cuz
euagiasz et lacrīosis vocib? eā dploraſz volēs eā
frāgē pcussit trino ictu lapidē ·sz lapid a sūmo us
q3 deorsum diuiso sanam eā eduxit ·Deinde tuba
sua fortiter insonuit q̄ flatu oris eius tuba p me=
dium scissa est ·et vene colli eius et nerui rupti fu
isse feruntur ·Cuius vox vsq3 ad aures karoli an
gelico ductu peruenit p ·viij· miliaria distantis a
rolando ·Ilico gaulon? volentem regem redire
dissuasit dicens eum buccinare causa venādi ·Cū
ergo rolandus sup herbam prati iaceret· supueīt
balduinus frater eius ·Cui ille īuit vt ei aquaz
p̄beret ·quia valde siciebat ·quam cum ille quere=
ret et non inueniret videns eum morti p̄ximum
ascendit equū eius et iuit post karolum · Mox ad
uenit tedricus et valde sup eum lugens inuit ei
vt pfessione se muniret ·Accepat autem eodē die
rolandus eucharistiam et delictorum suorum cō
fessionem fecerat antep̄ ad bellum iret ·quia iste
mos erat semper pugnaturis inter nos vt prius
pfiterenē et cōmunicarenē ·Rolandus ergo inter
ceteras verba dulcissime verba sue cōfessionis te=
nens pellem et carnem suā circa māmillas et cor
dicebat ter ·Et in carne ista videbo deū saluatorē
meum ·Et mittens manus suas super oculos suos
similiter tribus vicibus ait ·Et oculi isti spectur
sunt ·Sicq3 tradidit spiritum dicens ·Iam christo
donāte intueor quod oculus nō vidit · nec auris
audiuit ·et in cor hominis non ascendit qō p̄para
uit deus diligentibus se ·Et oratōz fudit p oīb?
qui mortui erant in bello ·Obiitq3 ·xvi· kl̄ ·iulii·

¶ ·XX· ¶ De exequiis rolandi et vltōe
mortis eius et oliueri·

EOdem die dum ego turpinus cantarem
missam p defunctis cozā rege in valle ka
roli ·raptus in extasi audiui choros i ce=
lestibus cantantes ignorās quid hoc esset · Cūq3
illi ad alta trāsirent ·ecce turma ceterorum militū
quasi de raptu rediens predamq3 ferens ante me
transiuit ·Quibus dixi ·Quid fertis ·Nos inqui=
unt marsirium portamus ad inferna ·tubicinez ve
strum cum multis michael fert ad superna ·Hanc
visionem dum post missam referrem karolo ecce
balduinus super equum rolādi qui narrauit oīa
et qualiter rolandum reliquerat · Mox o mnibus
exclamantibus et retro redeuntibus prior karol?

rolandum exanimatuz inuenit iacentem euersum brachiis sup pectus in modum crucis positis· et sup eum ruēs irzugiit clamore magno·et ibi illa nocte tētozia sua fixit et cozp9 ei9 mirza et aloe et balsamo cōdiuit·et exequias magnas precib9 et luminarib9 et ignibus p memozia accenb tota illa nocte cuncti pegerunt·In crastinū sūmo di= luclo prexerunt ad alios fratres nostros occisos et iuentus est ibi oliuerus iacēs euersus in effigie crucis extensus·iiij·palis in terza fixis cum quat tuoz retortis fozticer nexus et a collo vsqz ad vn gues pedū et manuū cultellis acutissimis excozia tus iaculis et sagittis et lanceis et sp atis pforat9 et magnis ictibus baculozū attritus·tunc flenti= bus omnibus iurauit rex p regem omīpotentē p non cessarz post paganos curzere quousqz illos i= ueniret·Mox eo post illos curzente cū sua tm̄ mi licia sol stetit immobilis·et plongat9 est dies illa spacō trium dierū·et inuenit eos iuxta flumium ebza iuxta cesaraugustā iacētes et ymdentes ·et irzuens sup eos interfecit quattuoz mlia· et redi it ad rūciuallē·tunc cepit rex inquirere si vez es= set quod dicebaē gaualonū traditōez feciſſe· quē accusauit tedzicus contra quē posuit rex pmabel lum p gaualono·quē statiz ogrediēs pemit tedzi cus·Mox rex iussit gaualonū quattuoz equis foz tissimis alligari et sup eos federe quattuoz sesso = zes agitantes otra quattuoz plagas celi·et sic de cerptus periit· ¶.XXI. ¶ De sepultura mil.tum apud runciuallem interfectozū·

¶ Rant autē tūc tpis duo cimiteria sacro= sancta pcipua·vnū apud arelatē in ay = sis campis·aliud apud burdegalā·q̄ do minus cōsecrarat p manus·vij·sanctoz antistitū maximm aqnsis·trophimi arelatēsis·pauli narbo= nenb·saturnini tolosensis·frōtonis petragozicē= sis·marcialis lemonicenb·eutropii sanctonensis· im quib9 maxima pars mozтuozū in bello sepulta est·beatū vero rolandū sup duas mulas katheto aureo uehi fecit karol9 palleis rectū vsqz blauiū et in ecclesia beati romani quā ipe olim edificaue rat canonicosqz regulares intromiserat sepeliuit mucronem qz ip̄i9 ad caput et tubaz eburneaz ad pedes ad honozē xp̄i et pbitatis eius suspendit· Hanc tamem tubā alius postea apud burdegalaz in ecclesiam beati seuerini indigne trāstulit. Apō belium sepulti sunt oliuer9 et gōdebold9 rex fri= sie·et togerus rex dacie·et araftagnus rex britaie et garinus dux lotharīgie·Et alii ml'ti apud bur degalā sepl'ti [illegible] gayferus rex burdegale ·enge lerius dux aquitanie·Lambertus rex biturice·ga lerus raynaldus cū aliis quīqz milib9· p istozum aīabus dedit karolus in elemosinā uncias argēti· xij·M·et totidez talenta auri et vestes et cibaria egenis·et totā terzā circa basilicaz sancti romani blauiensis spatō· vii·miliariozz·et totū opidū bla uiense cū omībus sibi ptinentib9·et etiā mare qō sub eo est vsibus eiusdē ecclesie in alodio amoze rolandi dedit·et in die passionis eozū ānuatī·xxx paupes cibis refici et vestibus indui eisdē canoni cis p̄cepit·et totidem missas cantari p his et pro omnibus qui in hispania moztui erant·Apud are latem sepl'ti sunt·Escultus comes limgonensis·sa lomon et sāson dux burgūdionenb·arnald9 ō bel landa·et albericus de burgūdio·et naaman dux baiozarie·et alii·v·pceres cū·x·milibus aliozum Cōstantinus autē p̄fectus delat9 est romam per mare cum aliis multis romanis et apulis·p quo= rum anim̄ab9 dedit karolus in elemosinā vncias argenti duodecīmilia·et totidem auri talenta ege nis apud arelatem· ¶.XXII. ¶ Qualiter karol9 p9 victozias beato dyonisio gratias egit eiqz totam galliam subegit·

¶ Post hec ogregatū est cōciliū apud san= ctum dyonisiū vt ibi ageret karol9 gra tias deo et sancto dyonisio de subiuga= ta gente pagana·et omnē franciā dedit eidem ec clesie in p̄dio·sicut antea beatus apl'us paulus et clemens papa ei dederant·et precepit vt omnes reges francie et episcopi p̄ntes et futuri pastozi illius ecclesie subiecti essent et obedientes ī xp̄o Nec reges sine eius cōsilio cozonati·nec ep̄i ozdi= nati·nec apud romam recepti essent aut damnati Et post plurima dona precepit vt eidem eccleſie vnusquisqz possessoz vniuscuiusqz dom9 totius gallie quattuoz nūmos ānuatim ad edificandā ec clesiam daret·et omnes seruos qui libenē hos nū mos darent manumisit·Tunc stetit karolus iuxta cozpus beati dyonisii et ozauit vt p illis intercē= derz ad dominum qui in hispania moztui erāt et p salute eozum qui libenter nūmos dabāt·Eadez nocte p̄xima karolo dozmiēti apparuit ei sanct9 dyonisius eūqz exc tauit dicens·Illis qui tua mo nitōne et exemplo tuo animati in bello saracenoz moztui et mozituri sunt·omniū delictozū suozū impetraui veniā·et illis qui ad edificandā ecclesiā meā nūmos dāt et daturi sunt grauiozis vulne= ris sui medicinam·His a rege in crastinū relatis · populi duotissime nūmos offerebāt·et qui liben= ti9 reddebat·francus scī dyonisij vocabaē vbiqz et erat liber ab omni seruitute rege precipiente· Inde mos surzexit vt gallia frācia vocareē · quia francus liber dicit̄ et merito·quia sup omnes gē= tes alias illis decus et domīacō debeē· Tunc rex aquisgranū prexit et ibi edificauit que superius dicta sunt· ¶.XXIII. ¶ De reuelatione cozpozis sancti saluij martiris et gestis ei us·

¶ In tempoze sancti saluii cozp9 inuentuz est qui pauloañ a vvmigardo martiriza= tus est·Hic tpibus hilperici regis ciui = tatis ambionensiū kathedza residens multis pol= lebat virtutibus·ita vt cecis visum·surdis audi= tum·claudis gressum deo fauente redderet·Per idem tēpus p̄fatus rex in arziani dogma declmās scripsit indiclm vt sancta trinitas nō in psonarū distinctōne sed tantum deus nominareē·vnō et sancto saluio recēseri iubet deprecās vt sibi con= sentaneus fieret·Quod ille audiens ita respuit · vt si cartam in qua hec scripta tenebanē attinge = re potuiss3 m frusta discerperz·Deniqz karoli tē= pib9 q̄dā aduenies in ptes haymonenb fisci q̄ vo caē valentianas cepit ibi p̄dicare·Quadaz vo die celebzauit missam m ecclesia sancti martini die re surzectōnis dominice·vbi et populū instruxit·et post missam inuitauit eum ad prandium genard9 quidam qui fiscum prouidebat sub domino suo abbone. Habebat autem sanctus saluius ministe rium ecclesiasticum aureum· vestimenta ex au = ro et gemmis ornata·cingulū aureum gemmis et margaritis intextū·Que omnia vbiqz ferebat se= cum coram omnibus·Hec autem cōcupiuit vvme gardus filius genardi homo leuis et pteru9· oīa qz fecit ei auferri·et de calice et patena iussit sibi fabzicari sellam·et virum dei misit in carcerez · et

misit seruum vt interficeret eum in carcere et discipulū eius · et factus est ita · Seruus tamen hoc non ausus est facere · donec sanctus ei pcepit · Fuerunt autē hi duo sācti nati ō territorio aruernorū · Corp? vtriusq; iussit vinigard? latenter apportari ad armentū gregis sui · et ibi fossa humo in medio abscondi · Erat autem in eodem armento thaurus maxim? qui semp phibebat cetera aīalia ne locū illū attingerēt in quo sanctor? corpa posita erant · sed abigebat illa cornib? suis · Erat autem corpus sancti saluii primo positū in fossa · et corp? discipuli ei? sup illud iactatū in modū crucis · Si aūt forte otigisset vt alique sordes ibi ceciderent non cessabat thaurus p totā noctē donec pedib? suis locū mūdassz · Quedā aūt femina nocte custodiēs et girans domū suā in villa breuitico vidit immensū fulgorē in loco illo vbi armentū erat · et cucurrit ad ostiū et vidit duas lāpades accensas totū locū illuminātes · velut in meridie · et cōuocauit vicinos vt miraculū viderēt · Factū est hoc vna nocte et altera · et relata est res ad sacerdotes ·

¶ .XXIIII. ¶ De trāslatione eiusdem sacri corpis et miradis circa illud oñis ·

EOdem tempore reuelatū ē regi karolo p angelum vt mitteret valentianas & diligēter requireret vbi sāctus saluius cū discipulo suo requiescerent · Quod ei dictū ē p tres noctes otinuas · Inuentiq; sūt pdente eos genardo & ad ductus est genardus et vinegardus fili? & vinegari? seru? qui illos infecerat et iussit rex vinegardo et genardo amputari virilia et oculos erui · vinegardo autem seruo oculos tm̄ erui · Et inpōita sunt corpora sāctorū sup plaustra vt adducerent̄ ad ecclesiā sancti vedasti et nō potuerunt moueri adducta multitudīe boum : et reliquētes i plaustro duos boues tm̄ pmiserunt illos ire quo vellent et cū sūma festinatō ne pduxerūt illa duo boues ad ecclesiā scti martini · in qua sāct? salui? orare psueuerat iuxta valētianas · et ibi poita sūt · Et dedit karolus scō saluio terciā ptē illi? fisci · Eo tpe venerūt due sorores c?dā ducis frācorū ad regē karolū conquerētes de fratre suo q hereditatem suā eis auferret · Cōuentus sup hoc a rege respōdit se nihil eis auferre · Rex autē fecit eū iurare sup corp? scti saluij q nihil sororib? suis deberet ex his que petebant · Qui cū iurassz let? · statim medius crepuit et p secretū alui stercora prupunt · et exiuit sanguis ex oculis eius et aurib? et ore et narib? · et post duas horas vitā finiuit · Genardus quoq; cecatus quidqnid habebat sancto saluio dedit vīe gardus aūt fili? eius cum venissz ad ecclesiā i qua sanctus quiescebat et orare sibi dari veniā · omota est tota ecclesia · Qui tremefact? et cōuersus in fugam · veīt ad monasteriū sancti amādi et ibi pmānit lugens et penitens oñibus diebus vite sue · Genaro? quoq; pater ei? amissis corpalib? oculis spiritales recepit residens in domo sua et penitētiā agens · Winegarius aūt seru? venit ad sanctū saluiū · et pstrat? āte corp? eius cū multo ībre lacrimarū recepit lumen in vno oculo et vsq; ad diem mortis sue pauit greges in seruitō sācti saluij

¶ .XXV. ¶ De trāsitu karoli magni et ei? exequiis. ¶ Sigibertus.

ANno impij sui · xiij · karolus impator gloriosus regno et impio suo pacato et dilatato · statu quoq; ecclesie sancte religio se ordinato morit̄ et sepelit̄ aquisgrani · āno etatis sue · lxxii · Qui p magnitudine operū agnoīat? ē magnus · Cuius vitā einardus descripsit · ¶ Hugo libro sexto · Habuit pterea tres filios videlicz karolū · pipinū · et ludouicum · habuit et tres filias rotrudez · bergā · et gillā · habuit et duas alias filias de fastrada vxore sua · Cum antez karol? finem vite sue cerneret imminere · ludouico filio suo quem aquitanie regem dudum ordinauerat coronam impialem dereliquit · ¶ Turpinus · ¶ Eram apud viennā in ecclesia āte altare orās · et cum raptus in extasim psalmuz · deus i adiutorium cantarem · vidi tetrorum spirituuz agmīa īfinita pterire et tēdere lotharīgiā · quos omnes quidā simi lis ethiopi lōge īsequebat̄ lento gradu · Cui dixi · Quo tenditis · Aquisgranum inquit ad mortez karoli · vt eius spiritum ad tartara rapiam? · Tunc ego adiuro te p nomen dñi nostri ihu xpi · vt pacto itinere ad me redeas · Tunc modicum morati vix expleto psalmo ad me redierunt eodem ordine · Et dixi nouissimo cui primuz locutus fueram Quid egistis · Galecianus īquit sine capite tot et tātos lapides et ligna inumera basilicaz suarum i sua statera suspendit · q magis appenderunt bōa eius q̄ mala · Et idcirco aīaz ei? nobis abstulit · Et his dictis euanuit · Obijt autez · ii · kl' · februarij · et sepultus est aquisgrani in ecclesia rotunda beate marie vginis · Ab ipo em̄ tpe quo ab hispania discessit · vsq; ad diem mortis sue assidue egrotauit et p salute pfatorum in hispania mortuorū die anniuersaria eorū semper duodecimilia vncias argēti et totidez talenta auri et vestes et cibaria pauperibus erogauit · i · xvi · kl' · iulij · et totidem psalteria et missas et vigilias cantari fecit · In hoc exemplo datur itelligi q qui ecclesiā edificat regnū dei sibi pparat · ¶ Cronographus · Sepult? est igit̄ aquisgrani formosissima toto romanorz orbe capella honorificentissime karolus · supra cui? tumulum extructus est arcus deauratus · Interfuerunt ibi leo papa cū principibus romanis · et archiepiscopi et episcopi multi · duces etiā et comites et abbates · alijq; innumeri · corpus defuncti vestibus impialibus quasi festiue mouentes · aureā capiti coronā imposuerūt · Deinde super auream kathedrā quasi iudicem viuentem sedere fecerunt · ac super eius genua textum quattuor euangelistaz aureis literis scriptū collocauerūt · ita q manus dextera textū · sinistra vero sceptrū tenebat aureū · Cathenulā quoq; aureā diademati diū xerūt · et kathedre super quā sedebat ne caput defuncti decideret affixerūt · Sed et scutū aureum qō ei romani fecerāt · ante faciem eius statuerunt et arcuz lapideū in quo sepultus erat preciosis replentes aromatibus monumentū strenue sigillantes clauserūt ·

¶ .XXVI. ¶ De impio ludouici pij et actibus eius · ¶ Hugo libro primo ·

LVdouicus igit̄ pius karoli magni imperatoris filius post patris obitū romanum obtinēs impiū · Anno domīce incarnatōnis · dccc · xiiij · Mūdi · s · quartimillesimo · dcc · lxvij impauit ānis ferme · xxvij · ¶ Cronographus · Eodem anno presidet papa stephanus · vii · mensibus · qui mox gallias veniens honorifice a ludouico impatore est susceptus · Hic pōtifex pius captiuos multos per franciā redemit · ac pprijs sedib? restituit · Post · vi · menses romam reuersus extremū die clausit · eiq; in apostolica sede pascal'

ſucceſſit · Bernardus rex italie filius pipini · nepoſ impatoris ludouici ꝟſpiratõis facte contra eũdẽ impatorez accuſatẽ · ac reus maieſtatis adiudicat? primo quidem regno et oculis · de hinc etiã vita ꝑ uatẽ · ¶ Hugo vbi ſupra · ¶ Hic quidem ludoui cus impator fuit vir clementiſſime nature · Vnõ cũ iuxta ſuorũ lenitatem morũ rempublicã diſpo neret tulit finẽ multis aduerſitatibus plenũ qz tã a liberis quaz a regni ꝓceribus crudeliter impugꝫ tuſ fuit · Semper tamen ꝓceptorũ oñi ſeruientiſſi mus executor et legis ſãcte ſtrenuiſſimus ꝓpaga tor · Cõgregatis nempe epis et nobiliſſimis viris fecit cõponi et ordinari libz̃ canonicã normã con tinentem · Ipſius deniqz tempore ceperunt depoĩ ab epiſcopis et clericis baltbei gemmeis cultibus honorati · et cigula auro cõpta · et exquiſite veſteſ et alia ſecualria pariter ornamenta · Adiecit ꝓtere rea q̃dã ſecularibus legib? capitl'a pnc̃cia · Genuit etiã ſereniſſimus iperator filios tres ex ermegar de prima vxore ſua · ſ · lotbariuz · pipinum · atqz lu douicum · et ex ſua vxore ſcõa nomĩe iudith genu it karolum regem frãcorum · Porro lotbarius im peratoris ꝑmogenitus dum eſſz a patre benigniſ ſimo ſuper italiã cõſtitutuſ romã venit · et die paſ cbe ĩ eccleſia beati petri a paſcali papa coronam cum nomine auguſti ſuſcepit · ¶ Sigibertus · Anno ludouici · vi · aquiſgrani generali conuentu babito per diſpoſitõnez ludouici iperatoris epo rumqz et abbatum aliq̃ capitula ad uſus regulari um monacborum addita ſunt · et multa ſanctarũ ſcripturarz ꝟpilatõne facta clericorum et clerica lium ſanctimoĩaliuz regule cõſtitute ſunt · Anno eiuſdem · vij · paſcalis papa corpus ſancte cecilie virginis ipſa reuelante muenit aureis uelatũ ĩdu mentis ſanguine ipius adbuc infuſis · et ipſam et corpora ſanctorũ valeriani ſponſi eius et tiburcij et maximi · vrbani quoqz pape in eccleſiaz a ſe eis edificatã tranſpoſuit. ¶ .XXVII. ¶ De quibuſdã incidentibus illius temporis.

ANno eiuſdẽ · viij · in thuringia ceſpis lon gitudine pedũ · l · et lat tudie · xiiſi altitu dine ſeſquipedale ſine maĩb? ꝺ terza ꝑci ſus et ſ̃blatus eſt · et vltra pedes · xxv · tranſlatuſ eſt · In ſaxonia tellus in modũ aggeris limite vni us leuge ĩtumuit · Anno · ix · eleuatõ ſancti vſma ri confeſſoris lobienſ celebrat̃ · lotbario a patre ĩ italiam directo et a paſcali papa conſecrato rome q̃ dã nobiliũ ꝓmunẽ · ꝓ eo q ꝓniores eſſe iuſto viõ renẽ ad fidelitatẽ lotbarij imꝑatoriſ · Quod crimẽ cũ etiã in ipm paſcalẽ papã intorqueret̃ · papa ſe apud impatorez excuſat · et de boc crimĩe coram po pulo et legatis imꝑatoris rome cũ magno eporũ numero ſe iureiurãdo expurgat · Terremotus fa ctus eſt multe ville et dom? celeſti igne cremanẽ bomines et aialia ictu fulminuz exanimãt̃ fruges grandie vaſtanẽ · cũ ipa grãdine veri lapides ĩmẽ ſi ponderis cadũt · et bec ꝓdigia grandis bominũ mortalitas ſubſecuta eſt · In terzitorio tullẽſi vil la omerciaco puella duodẽnis poſt ſacrã omunio nez in paſcha ſuſceptã a ſacerdote primũ p · x · mẽ ſes pane · deinde omni cibo et potu p trienniũ ab ſtinuit · et poſt ad omunẽ vitã bominũ rediit · An no · x · eugeni? romãe eccleſie · xcvii · ꝑſidz · Corpa ſãctorz ſcueri rauẽnatis epi et vxoriſ ei? vincẽcie et filie inocẽcie ab othgario archiepiſcopo magũ tiã trãſlata ſunt · In gallia ãte ſolſticiũ eſtiuale ae re in tẽpeſtatẽ repente cõuerſo ingens fragmentũ glacici cum grandine cecidit · cuius lõgitudo pe des · xv · latitudo · vi · groſſitudo duos pedes habe bat · Legati michaelis imꝑatoris inter cetera mu nera detulerũt ludouico imꝑatori libroſ dyoniſij arziopagite ab ipo ſcriptos de gerarchia · id eſt ſacro principatu petente ipo ludouico de greco in latinũ trãſlatoſ · Qui libri piſius ĩ ipo ſacri mar tiris feſto miſſi ſũt et cũ gaudio ſuſcepti · Quod gaudiũ virtus ſancti martiris auxit · xix · egrotis in ipa nocte ibi curatis · qualcand? leodicenſ ep? corpus ſancti bugberti trãſſert a leodio ad auda giũ monaſteriũ · ¶ .XXVIII. ¶ De rab bano et ſcriptis eius et ſtrabo diſcipulo eius.

RAbbanus ſopbiſta et ſui temporis poe tarũ nulli ſcõus fit abbas fuldẽſis · q̃ ml'ta de ſcripturis ſanctis diſſeruit · qui eti am libz̃ de laude ſancte crucis figuraz varieta te diſtinctũ difficili et mirãdo poemate ꝓpoſuit · et ſergio pape ſancte petro offerendũ miſit · Itez tractatuſ in libro ſapiẽtie et in eccleſiaſtico ad or gariũ archiepm edidit · bic tandẽ ex abbate fuldẽ ſi magũcie archiepiſcopus ordinatus eſt · vbi cele brata ſinodo iuſſu ludouici regis ml'ta eccleſie vti lia decreuit · ¶ Actor · ¶ Scripſit ergo de laude crucis libros · ii · De inſtitutõe clericoz · librum · i · Super geneſim libros · iiii · Sup exodũ · li · iiii · Su per numeri · li · i · Super regũ · li · iiii · Super palipo menõ · li · iiii · Super iudith li · vi · Super beſter · l' · i · Super libz̃ ſapiẽtie · li · iii · Super eccleſiaſticuz li · x · Super bieremiã · li · i · Super libros machabeo ruz · li · iii · Super matbeũ · li viii · Super act? apo ſtoloz̃ · li · i · Scripſit et preter bec de naturis rez et plura alia · Huius diſcipul? fuit ſtrab? qui eo dictante plurima excepit · et ſuper quoſdã libros penthateuci ꝓmentariola quedã edidit · Liber rab bani de laude crucis partim metric? eſt · partĩ ꝓ ſaicuſ · De quo paucoſ flores qui ſequũt̃ excerpſi et ſmgillatim poſui · primo metricos deinde ꝓſaicoſ ¶ .XXIX. ¶ Dicta eius metrica de laude crucis. ¶ Rabbanus de laude crucis.

O Crux tu ſummi voto dedicata tropheo
O crux es xpi caro benedicta triumpho
O crux excelſo toto dñaris olimpo ·
O crux dux miſero latoqz redemptõ mundo ·
Te patriarcharũ laudabilis actio ſignat ·
Plebſqz ꝓpbetarũ diuino famine iuſſa ··
Agmen apoſtolicũ pãdit tua rite trophea ·
Martirũ et ipſe chorus effuſo iure cruore ·
En arx alma crucis en fabrica ſancta ſalutis ·
En thronus bic regis bec cõciliatõ mundi ·
Signa crucis xpi ſeraphĩ celeſtia monſtrant ·
Diſtenſiſqz alis brachia tenſa notant ·
Forma ſacrata crucis venerando fulget amictu ·
Magnus veſtis honor letus loquor buic natõni ·
Crux ſacra tu qz eterni regis victoria xpi ·
Eſt orbi toti domini quoqz paſſio vita ·
In cruce lex domini decorat̃ luce choruſca ·
Gentes et lmgue ſociant̃ laude ſacrata ·
Crux eterna dei laus viuis in arce polorum ·
Crux ſuperis placita crux buic es nauta qz mũdo
Rabbanum memet clemens rogo xpe tuere pie

¶ .XXX. ¶ Dicta eius ꝓſaica de eodem idem in eodem libro · i · proſaice ·

PAſſio xpi celum ſuſteutat · mundũ regit tartaruz ꝓfodit · in ea cõfirmanẽ angeli · re dimunẽ populi · ꝓteruntur inimici · Inde timor ducꝰ fideles liberat a pea triſticia ſalubriſ

penitentes a peccatis mundat · concipiscentia boni fructus virtutum germinat · gaudium vite spe confidentes letificat · Hanc autor omnium sibi machinam puivit et constrvi voluit · vt in ipsa omnino restauraret et coadunarz omnia · p hiesum xpm dominum nostrum · O vere bona et sancta crux xpe quis te rite totam enarzare potest aut digne laudare · que celestium archanorum pia es revelatrix · misteriorum dei sacra conseruatrix · sacramentorz xpi idonea dispensatrix · In te angeli gaudia sua accumulata prospiciunt · In te homines iura salutis sue cognoscunt · In te iferi iustam retributorz fraudis sue impij precipiunt · Preterita renouas · presentia illustras · futura pmonstras · perita requiris · mucnta custodis · lapsa restituis · et in via pacis dirigis · Tu eterni regis es victoria · celestis milicie letricia · terzigenarz quoqz potentia · Tu peccatorum remissio · pietatis exhibitor · meritorum augmentator · Tu infirmorum remedium · laborantium auxiliu · lassorum refrigerium · tu cura egrotos medicas tu gaudium mestos consulans · tu sanitas dolentes letificas · tu status recte credentium · tu firmitas bene opantium · tu beatitudo rite pseuerantiuz et quidquid digne de redemptore mundi potest cogitari · quidquid lingua rite loqui ad laudem tuam decentissime potest adaptari · quia quidquid in te laudat · crucifixo in te xpo regi deputat · Tibi dne hiesu xpe humiles preces offero · et ozis vota psoluo · qp michi peccatori mspirare dignat? es bonorem sancte crucis tue quaculumcunqz decantare · et pmunr omnium nostrum salutem conseruis meis predicare · nec me ab incepto retardauit ppriorz conscientia delictorum · sed magis michi fiducia tribuit qp hoc in carmine celebrarem · in quo peccati regnum destruxisti et toti mundo veniam omnium delictorum dedisti · CXXXI · Adhuc de eodem · In · ii · libro ·

Salue crux dei venerada que sapientia lumen et doctrix es orbis terrarum · que et vera laus et amica virtutum · virtus et clara phia apud celicolas terzigenasqz indesinenter viges · qua magis decet impialem vocari thronum qp seruile tormentum · qz impator et rex noster xpus regnum sibi in te et potestatem in celo et in terra conquesiuit · hostes supauit et mundum deo reconciliauit · O xpiani populi vexillum et framea q cum hoste sortimur bellum · te obsecro vt tua vtute meum pectus infirmum benedicas vt dignis laudib? eterni regis in te triumphum valeam decantare · quo · s · celestia simul et terzena vno federe coiungas · pactum confirmes et mortis vincla dissoluas · Quadriga virtutum cardinaliu quattuor comib? sce crucis decenter aptata ostendit sacraz seriem spem ex ipa precedentem in triumpho victorie regis christi consecratam · et p eius passione pficua esse toti orbi ad impetrandum fructum pietatis et adipiscendam eternam beatitudinem · virtus em est anime habitus · nature dec? · vite ro · morum nobilitas · et vite moderato q cuncta o sancta crux religiosis homib? tradis et cuncta simul bnplacita deo et salubria d pmis · arbor odoris suauissimi et expansione pulcrarum frondium latissima · ort? deliciarum incopabilis affluens vbertate largissima · floribus virtutuz et folijs verborum iocundissima · Gradis consolato e fidelib? species sacte crucis et materiam tribuit · laudisqz bonitate nos facit scire creatoris · Crux xpi via est iustorum · ascens? ad celum · tota de ifimis ad supiora nos trahens · dux et ianua regni · huius ps erecta diuinum trasuersa fraternum pmendat amorem · cui? amoris integritate xp? nobis ostendit · ac suo exemplo nos instruxit · qui delectam aiam suam in cruce moriens p amicis suis posuit et nos idez facere docuit · CXXXII · Oratio eiusdem rabbani ad dominum ·

Nunc amore o de? semp laudabilis tu pone in me et timor noxius atqz carnalis affect? pcul recedat · vt gloria sancte crucis aucta et multiplicata mecum in vera p fessione et digna laude meterna pseueret · ipaqz michi carmine et amore pmaneat venerabilis semp in ore meo · laus et exultatio in corde sempiterna · Vos igitur pcor celestes angelorz plebes aiarumqz iustorum qui in conspectu maiestatis diuine veraciter exultatis · vt sicut sine cessatione alleluia et amen deo xpo meternum cantatis · Ita quoqz nostram sortem pcibus adiuuare studeatis · quatenus beatitudinez veram quam tenetis iam pfecte · tandem et nos aliquando p xpi gratiam mereamur accipe · Te quoqz dne hiesu xpe quando aduenerit iudicare viuos et mortuos et apparebit signum tuum in celo plangentqz se super te omnes trib? terre intuentes in eum quez pupugerunt · obsecro vt tunc a flamis vltricib? sancta crux me eripiat atqz ab ira agni defendat · Interiz quoqz qdiu sum in hoc corpusculo dirige me in semita recta fide et catholica · sustenta spe firma · et refice dilectione tua · vt sis michi refrigerium in via qua desidero habere · requies in patria sine ulla diffidentia · omnia pmissa tua verissima credo esse · iudicia tua rectissima ptimesco · dona tua dilectissima expecto · CXXXIII · De quibusdam incidentib? illius temporis · Sigibertus ·

Anno · xj · ludouici hariold? rex danorum cum vxore et filijs et sua pte danorum magnicie baptizatur · et ab impatore munerib? et parte frisie in beneficium sibi data honorat · Baldum? abbas sancti dyonisij sacriqz pallatij archicapellan? roma mittens a papa eugenio corpus sancti sebastiani accepit · et suessionis in basilica sancti medardi collocauit · vbi duz adhuc inhumatuz in loco in quo allatum est iaceret · tanta signorum et virtutum gratia in nomine eiusdem martiris emicuit vt a nullo mortaliu vl' enumerari vl' enarzari possint · quorum quedam tanti stupozis esse dicunt vt humana fidem excedat · nisi certum esset deum p quo idem martir passus est omnia facere posse · Anno · xij · corpa sancti marcellini et petri martirum de roma sublata et in francia translata sunt · et multis signis clarificata · Corp? etiam ggorij pape ad vrbem suessionis translatum esse dicit · Anno · xiij · rabban? abbas tractatus in libro sapientie et in ecclesiastico ad othgarium archiepm edidit · Amalari? libz de officiis ecclesiasticis ad impatorem ludouicum scribit · Angelom? etiam ad eundem impatorem tractatus in libros regum edidit · Ansegis? abbas lodiens edita impatoris karoli magni et ludouici filij eius ad ecclesiasticam legem ptinentia in duob? libellis digessit · Idem edicta eorundem ad mundanam legem pertinentia in duobus eque libellis digessit · Anno · xiiij · eiusdem in vvasconia annona de celo pluit frumento similis · sed grana breuiora habent · Corpora sanctorum ualentini et genesij in augia monasterium translata sunt · CXXXIIII ·

Adhuc de eodem ·

Anno · xv · contra ludouicum imperatorez comotos et similtas filiorum ei? et optimatum

exoriẽ · Anno · xvii · ludouicus imperator aduersã tes sibi quosdã exauctorauit alios exiliauit · alios bonis ꝓuauit · ac per hoc filios et optimates suos magis contra se exacerbauit · Anno eiusdẽ · xviij · imperator vxorẽ suam iudith quasi causã malorũ abdicauit · Anno · xix · ludouicus imperator a suis desertus ac ꝓditus atq; in potestatẽ filiorũ reda ctus episcoporũ iudicõ arma deposuit · et ad agẽ dã penitentiã inclusus est · Sol et luna ꝑ eclipsim deficiunt · Anno · xx · ludouic⁹ imperator relaxat⁹ arma et impiũ et vxorẽ accepit · ac filiũ lotharium in italiã redire coegit · Anno · xxi · monente grego rio papa et omnibus epis assentiẽtib⁹ ludouicus impator statuit vt in gallia et germaĩa festiuitas omniũ scõr in kl's · nouẽbris celebrareẽ · quã roma ni ex instituto bonefacij pape celebrabãt · Hoc tẽ pore reliquie viti martiris a parisius ad corbeiaz saxonie trãsferunẽ · Vnõ ipi franci sunt testati ꝙ ab illo tpe gl'a frãcor ad saxones trãslata sit · Ebo remorũ archiepus deponiẽ · alijq; multi ꝙ cuz eo in deiectõem ludouici impatoris ꝟspirauerant damnanẽ et exiliarẽ · Cronographus · Anno xxiij · normãni gallias grauiter impetũt et a friso nibus tributũ accipiũt · Normãni quidẽ origĩe da ni fuerũt · et lĩgua barbara normanni quasi septẽ trionales hoies dicti sũt · eo ꝙ primo ab illa mun di pte venerũt · Sigibertus · Anno · xxv · lu douicus impator filio suo lothario sub fide ad se venienti recõciliaẽ · eiq; dignitatez impij et regni tribuit coronã · Cometes insigno arietis apparz · et ꝑ aliquot dies plimi istar stellaz ignicli ꝑ celũ dif curzere videntẽ ·

.XXXV. De imperio lotharij et euentib⁹ illius tpis.

Gitur anno · xxvi · impii sui ludouic⁹ mo ritur et lotharius sol⁹ impium vsurpans imperat annis · xv · Cepit autẽ anno dñi dccc · xli · Mundi · s · quartimillesimo · dcccliii · Cuius anno primo karolus et ludouic⁹ filij impatoris dolentes se a fratre suo lothario debita regni parte priuari · contra eũ insurgere parant · Anno eiusdem secũdo · cometes in signo aquarij apparuit tribus fratribus de perditõe regni discordanti bus · cõseriẽ inter eos pugna in pago autisiodorẽ si apud villã fontanedũ · et tãta cedes vtrimqz facta est · vt nulla etas memimerit tantaz stragẽ hominũ fuisse factã in gente francorũ · et ita eoz vires ibi attenuate sunt vt iam nec suos termios ab extẽneis tueri possent · victoria tñ ludouico et karolo ꝓuenit · His temporib⁹ floruit theodulphus abbas floriacens postmodũ epus aurelianens · de quo referẽ ꝙ illos versus quos in die palmarum singulis annis ecclesie galliarum decantare in vsu habent ipe composuerit scilicet · Glozia laus et honor tibi &c̃ · quos cuz ipe ludouico imperatori secus domũ in qua exul detinebaẽ apud andegauĩ trãseunte decantaret · Audiẽs imperator et mirtus illi⁹ iussit eum absolui · Anno · iiii · sergius romane ecclesie ꝑsidet cẽtesim⁹ · Ad cuius electõem ꝟfirmandã ludouic⁹ filij⁹ ĩperatoris lotharii a patre missus · ab eodem papa in regem lõgobardorũ vnct⁹ est · Mauri beneuentũ occupãt · Descripto in tres partes regno fratres ad vrbem gallie virdunuz cõueniũt et inter se pacificanẽ · et datis & acceptis inuicẽ sacramẽtis quisqz ad ꝺscriptas sibi partes regni tuendas reuertunẽ · Karolus accepit occidentalia regna a britãnico occeano vsqz ad mosam fluuiũ · In qua parte extunc et mõ nomen francie remãsit · ludouico oriẽtalia regna cesserũt omis · s · germania vsqz ad rheni fluenta et alique trans rhenuz ciuitates cũ pagis adiacẽtib⁹ ꝓpter vini copiam lotharius qui maior natu erat et imperator appellabaẽ omnia italie rgna tenuit cum ipa roma nec nõ et puincia et mediã partem frãcie inter scaloũ et rhenuz · que mutato nomine ab eo denoiaẽ lotharigia · Post factã ergo diuisionem karolus regnat in frãcia annis · xxxiiii · ludouicus frater eius annis · xxxiii · in germania ·

Cronographus · Hic ludouic⁹ · xiiii · duces bohemorz cũ suis baptizari fecit Porro regnũ karoli fratris eius cognomẽto calui northmãni grauiter impetũt · et vsqz parisius nauigio veniunt · cũ frisonibus tribus plis cõfligũt et in duob⁹ ꝑmis victores existunt · Eo tempore sanct⁹ radulphus bituricens archiepus claret cuius festũ est vii · kl' · iulii · et in cenobio beati sulpicij iacet ·

.XXXVI Adhuc de eodem Sigiberto.

Anno · vii · leo quintus romane ecclesie cẽtesimus prim⁹ ꝑsidet · hic decreuit vt dũ missarũ solẽnia celebranẽ nullus exlaicus in presbiterio stare aut sedere vl' ingredi ꝑsumat nisi tantũ sacra plebs que ad ministratõez sacri officii cõstituta est · Decreuit etiã vt octaue assumptõnis sancte marie in ecclesia romana celebrenẽ qđ ante non fiebat · Anno · viii · Rabbanus abbas fuldens ordinatus magũcie archiepus celebrata synodo maguncie iussu ludouici regis multa eccie vtilia decreuit · Quedã pseudo pphetissa dicens instare diem iudicij maguciã solicitabat · ita vt etiã aliquos sacri ordinis ad se inclinaret · q̃ ab archiepo correpta cõfessa est sep suggestionẽ cuiusdam presbiteri questus causa hoc feciss̃e · Anno ix · sancta helena impatrix a suo filio ꝺstantio magno primo huj⁹ nomis impatore rome in ecclesia sanctoz marcellini et petri martirum in mãsoleo purpureo sepulta ad franciã a theogiso monacho transferẽ et in dioces remensi magna francorũ veneratõne excoliẽ · Anno eiusdem · xi · reliquie sancti hermetis martiris ꝑ lotharĩũ impatorem ĩ gallias mittunẽ · et apud mdam monasteriũ honorifice cõdunẽ · Fames valida germaniã attriuit · ita vt pater filium suũ deuorare voluerit · Quo tempe Rabbanus archiepus multã paupib⁹ beniuolentiã exhibuit · Anno eiusdem · xii · karolus rex frãcorũ filios fratris sui pipini regis · pipinũ · et karolũ regnum inquietantes capit · et in monachos ꝺarton sos in monasteriũ trudit · Cronographus ·

Hoc tempore rex anglorũ adeulph⁹ qui primo totius anglie monarchiã obtinuit · romã prexit et coram leone papa sancto petro tributũ quod vsqz hodie in anglia soluiẽ · s · de vnaquaqz domo nummum argenteum ꝑ annuz obtulit · Eo quoqz tempore burdegal' · et petrag' · et sanctoñ · et lemoñ · et turoñ · et aurel' · ciuitates a northmãnis paganis capte sũt qui ex dacia quidem vt dictũ est erupe runt · Sed conuersi tãdem in gallie maritime que dicẽ ab eis northmannia residerunt ·

Sigibertus · Anno · xiii · normanni ꝑ mare britannicum ostia ligis ingressi vrbem nanetum inuadunt · epm sabbato sancto pasce baptismum cõsecrantem trucidant · clerum et populum perimunt · Inde andegauis · deinde turonis occupant et vt tempestas omnia diruunt · Templum etiam sancti martini incendunt · Anno eiusdem · xiiii ·

hincmarus remorum archiepus im francia claret qui vitā sancti scripsit remigij · Anno eiusdē · xv · terremotus · aeris insolita ꝑmotō · turbines · grandines · tempestates · fulmīa multa multimodis īcomoda hominibus inferūt · Quidam etiā homo igne celesti cōsumptus est veste illesa manente ·

LXXXVII. De imperio ludouici secundi et euentibus illius temporis ·

Lotharius impator ptito inter filios regno abrenūciat seclo · et ī pzumia monasterio habitu monachali suscepto nō mlto post dormiuit in domino · Cronographus · De huius tñ anima inter angelos et demones altricatō fuit facta · Angeli siquidē animā monachi demones impatoris querebāt · Sed oratib? fratribus fugati sunt demones qui corpus distrahebāt

Sigibertus · Ludouicus filiꝰ eiꝰ olim a sergio papa im regē vnctus · Anno · domini · dccc · lvi Mundi vero · quatrimillesimo · dccc · xix · impauit annis · xxi · Lotharij vero frater eiꝰ lotharīgiā tenuit · Anno ludouici primo magimradꝰ heremita martirizaē · Rabbanꝰ egregie vite et sciētie archiepus obit · Anno eiusdē · ij · Nicolaus romane ecclesie · cij · ꝓsidet · cuius ordinatōez ludouicꝰ imperator sua ꝑsentia roborauit · Colonie ozta tempestate populo in basilicam sancti petri cōfugiente subito fulmen instar ignei draconis basilicā scidit ac penetrauit et tres hoīes diuersis quidez locis sed vno ictu in mortē deiecit · Alios etiaz · vi · eodem impetu semiuiuos reliquit · Anno · iii · franci super crudelitate karoli regis sui apud ludouicū fratrē eius expostulāt · et eum ad regnandū super se ꝓtra karolū īuitāt · Quod ille incōsulte aggressus turpiter alienis excessit finib? · In procbia maguntina malignus spus euidēs nequitie sue ꝺdit indiciū · Nam primo lapides iaciendo · et parietes domorū quasi malleis pulsādo · inde manifeste loquēdo · furta etiā ꝑdendo discordias inter vicinos seminādo homines inquietabat · Deniqz aīos omniū ꝓtra vnum hominē ꝑmouit · q · ꝑter eiꝰ peccata ceteri talia paterenē · Cuiꝰ fruges in vnum coaceruatas incēdit · qui vbicunqz intrassz · statim domus illa exurebaē · vt iam ei nisi in agris locus manendi nullus esset · Propter hoc ꝓsbiteris letanias agentib? et aquā benedictā spgentib? inimicus lapides iaciendo multis cruētatis · tandem aliquādiu quieuit · ꝓsbiteris recedētib? inimicꝰ flebiliter vlulās tādem ꝓsbiterꝰ quendā nominatī ex primēs se qñ aqua bñdicta spgebaē sub cappa q̄si familiaris sui latuisse ꝑfessus est · accusans eū cuz filia ꝑcuratoris cōcubuisse · sic ꝑ tenniū īstitit · donec ibidē cuncta edificia incendio consumeret ·

LXXXVIII. Adhuc de eodem ·

Anno eiusdez · v · numeneꝰ rex britonum dum instaret regnū francoꝝ depoplari. visuz est ei assistere sibi sanctū mauzilionē andegauenß vrbis olim epm a quo in capite baculo ꝑcussus irā dei morte ꝓsensit · Anno eiusdez viii · hubertꝰ abbas et dux frater teberge regine ꝑ repudio sororis sue cōtra lotharium insurgit · Gunthariꝰ et tergandꝰ archiepi rome a papa nicolao ꝑ adulterio lotharii regis examīati et cum suis synodalib? gestis q̄ ꝑferebāt et suo etiam ore cōuicti fuissent epatu et gradib? sacris exordinati · anathematizati sunt · eis tamē laicalis ꝺmuio cōcessa ē · Anno eiusdē · ix · excōmuīcata pelice regina ordata a legato apostolico vidēs lotharꝰ rex etiaz sibi excoicatōez intentari · tebergā vxorē suā recepit · sed non multuz id ꝑfuit · quia non mlto post repudiata vxore pelicē recepit · nec vltra vllo cor rectōis modo ab ea separi potuit · Anno eiusdez x · corpora sanctoꝝ eusebii et pontiani martiꝝ domo nicolai pape ad gallias trāslata et in monasteriis voto religiosorū sancto petro collatis honorifice tumulanē · Rex bulgaroꝝ ad xp̄ianismū cuz sua gente ꝑuersus missis ad eum a sede apostolica sacri ordinis mīstris · acceptis etiā a rege ludouico subsidiis adeo in fide solidaē · vt nō multo ꝑ filio maiore in regnū ordinato ipe abrenunciās seculo monachus factus sit · sed cū filius eius iuueniliter agens ad gentilicatis cultum vellet redire militie cingulo et cultu regio resūpto filiū ꝑsecutus cepit et oculis eius effossis eum in carcerē crusit · et filio iuniore in regnū locato sacrū habitum recepit · et in eo vsqz ad finem vite perseuerauit ·

LXXXIX. Item de eodem ·

Anno · xii · saracenis bñuentanā regionez incursantib? ludouicꝰ impator viriliter occurrit · Ad cuius auxiliū frater eiꝰ lotharius ꝑ rās multa quidem ꝓlia cū eo strenue gessit · sed exercitu suo ꝑter intēperiē aeris morbis et morsib? aranearū nimis grauato cū multo suoꝝ dispendio rediit · Anno eiusdē · xiij · michael grecoꝝ impator sensu dimīnutꝰ adeo mente excedebat vt familiares suos iuberet occidi · quos tñ ad se redieńs sibi ꝓsentari exigebat · Anno · xiiij · basilius quem michael imperator pauperem ex familia vnius abbatis sibi asciuerat · et cubicularīū factū ad tantos honores ꝑuexerat · vt alter ab imperatore appellareē sepe ab impatore ꝑ insaniā occidi iussus · timens ne tali occasione occideretē · elegit ipse magis impatorem occidere quā ab eo intēfici · et impauit annis · xvii · Corpus sancti mauri qui fuit discipulꝰ sācti benedicti apportatū a gallia folio burgundiā ꝑter timorē normānorum transferē ad fossatense cenobiū qō cōstruxit sanctus babolenus beati colūbani discipulus · Anno xv · lotharius rex romā ad adrianū papā se excusatum vadit · A quo dum ꝑ cōꝑbatōne innocentie sue ad examinatōez corpis et sanguīs domī tā ipe q̄ optimates regni muitati fuissent · et ipse et omnes qui corpus domini nostri cū eo temere accipe ꝓsumpserūt infra ipsū annū pierūt ipso statim in redeūdo placentie defuncto · Anno · xvi · Colonie celebrata synodo ad dedicatōez ecclesie a trib? lotharīgie metropolitaīs · limpto magūtino · bertulpho treuerensi · xvilleberto colonieńsi · cum ab eis maior ecclesia que est sancti petri deberet dedicari · precedente nocte audite sunt voces malignoꝝ spirituū inter se dolentiū et cōquerentiū se a possessis diu sedibus debere expelli · **XL.**

De elfredo rege anglorum et victoria eius ex danis · Helmandus ·

Anno ludouici · xvii · obiit echelredꝰ rex ethenulphi filius · post quem regnauit elfredus filius ethenulphi iunior qui olim a papa leone · v · vnctōem regiā et coronā suscepe rat · Hic regnauit annis · xxviii · et mēsibus · vi · Nouem cōtinuis annis cū hostib? pugnauit · hic cuz quadā die in insula inclusus solus domi esset · socis ꝑ oram fluminis dispsis ad piscandū · corp? curis egrum sopori dedit · et ecce sanct? cuthbertꝰ lindefarnenß quondam episcopus sic dormientez alloquit̄ · Ego sum cuthbertus si audisti misit me

dominus vt tibi ꝓspera nunciem·Anglia iam dudum peccatorũ suorũ penas luit·modo tandẽ idigenarũ sanctorũ mmeritis a domino respecta est tu miserabiliter regno extorris·post paucũ tẽp? in solio gloriose reponeris·Et hoc tibi signũ·Venient hodie piscatores tui magnã multitudiẽz piscium corbibus euehentes qd mirũ est·cũ gelãte aq̃ fluminis nil tale spereẽ·sed et temp? frigidũ omnem artem piscantiũ eludit·Tũc fortune secũde compos memento liberatoris tui et eius nuncii·Hoc idem visuz est ꝑ somniũ matri sue·Exprecti ambo somnia sua referebãt·et ecce piscatores aduenerũt cũ magna piscium copia·Nam multo post ergasculũ exire ausus in quo a danis tenebaẽ magne astutie pcl'm fecit·Regis eñ danoz intrauit tẽtoria sub specie mimi vni? tantũ sibi fidelissimi fruens sciẽtia·ibi tãquã artis iaculatorie ꝓfessor etiã in secretiora triclinii admissus omnia archana oculis et auribus ꝓcepit·pluresqz dies ibi moratus ad elingiã rediit·Exponẽsqz sociis oĩa irruit repente sup barbaros ociosos·quorũ plurimis occisis reliqui cũ rege suo dederũt obsides q̃ xpiani fierẽt et ab anglia discederẽt qd et factuz est Rex eorũ guorum quẽ nostri gurundũ vocãt cuz xxx·ꝓceribus et omni pene populo baptizaẽ·et i filium ab elfredo rege suscept? est·Ceteri ex danis qui xpiani esse noluerũt cũ bastingo mare trãs fretarũt·¶ Sigibert?·¶ Anno ꝑnotato karolum regem francorũ domestica calamitas in filiis suis afflixit·Siquidez karolomãnum in clericatu vsqz ad diaconat? officiũ ꝓuectũ ipe pater cepit et excecauit ꝓ eo q̃ ad apostasiã cõuersus·et omni generi nocendi regnũ ꝑturbãs·alter quidez iulianus effectus erat·Porro alter filius eius karolus dum incõsulte voluisset expiri exptam cuiusdam albuini militis fortitudiẽ et soli solus congressus fuissz·ab eodẽ albuino ignorãte quis essz pemptus est·¶ Cronographus·Sub hoc tpe danorũ gens angliã plĩmũ deseuiẽs pẽbauit·Regez quoqz piissimũ et xpianissimũ illiusq eadmũdũ capitali sententia nequiter ꝺemnauit·Huius sancti caput abscisum quod mirabile fuit lupus seuus illesum seruauit·et in silua deferẽs diligẽtissime inter anteriorz peduz ãplexus collocauit·Qõ cum postmodũ a pluribus quereretur vocem huiusmodi ferẽ emisisse·her·her·her·quod interptatũ sonat hic·hic hic·postmodũ huius regis manifestato martirio plebs anglorz leta accurrit vbi pl̃ima miracula ꝓpetrata sunt·¶ Sigibertus·¶ Basilius imperator grecorz inter cetera munera mittit ludouico regi germanorũ cristallũ mire magnitudinis auro gemmisqz ornatũ cum pte nõ modica sancte crucis·Anno sequenti eiusdẽ iohãnes romane ecclesie·cv·psidet·Ad hũc iohãnes romãe ecclesie diaconus vitam ꝑmi gregorii pape scribit in quattuor libellis laudabiliter editaz·Karolus iunior ludouici germanorũ regis filius a ꝺmonio grauiter in ꝑsentia patris et optimatũ ei? vexaẽ·et in ipa vexatõe cõfiteẽ hoc ideo sibi ꝺtigisse quia cõtra patrẽ suũ ꝺspiratõez facere molie=batur·

·XLI· ¶ De pestib? illius temporis et quibusdam aliis.

Anno sequenti in italia brixie tribus diebus et tribus noctibus sanguis de celo pluisse narraẽ·locuste galliam depopulanẽ inumerabiles ceteris locustis maiores seua alazũ tegmia·vi·pedes·duos dẽtes lapide duzio=res habentes vt castrorũ acies turmatĩ volantes duces cuz paucis itinere vnius diei ꝑmittẽtes ad metenda loca vẽture mltitudini circa horã ix·ad locũ ꝑuisum venientes·ibiqz solis ortũ expectantes ꝑ spaciũ vni? diei aerem velabãt ipm sol' radium obnubilãtes·ore lato extenso intestia omnia viridia in herbis et arborib? vastabãt·spaciũ diurni itineris quattuor aut quĩqz miliarib? extẽdẽtes·hoc miserabili spectacl'o vsqz ad mare britannicum pueniẽtes tandem flatu ventorũz in ꝑfundum maris demerse sunt·sz estu occeani ad lit? reiecte putredine sua aere corrupto multos perire fecerunt·secuta fames valida multos cõsumpsit in edia·vt pene tercia ꝑs hominum cõsumpta sit in gallia·Anno sequẽti hiems solito asperior fuit & plixior nix et gelu·a kl'· nouẽbris vsqz ad vernale equinoctiũ·ludouico regi germanorũ apparuit in somnis genitor suus olim imperator adiurãs euz ꝑ nomen sancte trinitatis vt eum eripet a tormẽtis quib? tenebaẽ·vt tandẽ requiem eternã habere mereretur·Ob hoc ad diuersa monasteria elemosinis destinatis obnixe filiꝰ succurrebat patri·Vnde dabaẽ intelligi q̃ licet idem imperator multa ꝺo et hominib? placita fecisset·plura tamẽ deo otraria i regno suo fieri consensit·in quibus grauiora videbanẽ q̃ heresi nicolaitarũ non restitit·et monita gabrielis archangeli·xii·capitulis cõprehẽsa que emarchus ei legenda et obseruãda obtulit seruare non studuit·Northmãni vrbem andegauis quasi in eo habitaturi cũ suis omib? occupãt·Ad quam expugnanda karolus ascito salomone britonũ rege multis dieb? eã obsedit·Sed cũ northmãni ad ꝺspatõez adducti fuissent·rex multo exercitu pecunia ab eis accepta egressũ eis ãnuit·eisqz hoc pacto peiora faciendi locum dedit·

·XLII· ¶ De imperio karoli calui et scriptis iohannis scoti contra rollonem.

Anno impii sui·xxi·ludouic? imperator moritur et patruꝰ eius karolus rex francorũ romã pgit·et iohãne papa et romanis ꝑ munera sibi cõciliatis imperator creaẽ·Anno dñi dccc·lxxvii·Mũdi vero quartimillesimo·dccc·xl·et impauit annis duob?·sed ei statim a ludouico fratre suo bellum patur q̃ se incõsulto solus ipe rium fratruelis vsurpauerit·Cometes solito rutilantior apparuit·subita et nimia aquarũ inundantia facta est i iunio·ita vt in saxonia villa quedã longe a torrentib? et fluminib? remota in m omẽto cum hominib? et bestiis et arboribꝰ et edificiis cum ecclesia et altari penit? absorpta sit vt nullũ habitatõis ꝑmanserit vestigiũ·Britones rege suo salomone mortuo ꝑ ꝓtẽtione regnandi intestino inter se bello collidunẽ·sicqz multi cessant a gallie extermino·¶ Ex cronicis·¶ Anno imperii karoli·j·ludouicus rex germanorum frater eius obijt relinquens tres filios·s·iuniorem ludouicũ·et karolum qui non multo post impauit·et karoluz magnum patrem arnulphi imperatoris·Porro karol? ꝺ morte fratris sui gauis? iniusticiã quã contra fratrem ꝺceperat cõtra filios fratris pficere parat?·cũ·l·milib? hoĩm et eo amplius regnum eorũ aggressus coloniã vsqz puenit·ludouici filiis alias occupatis·Ludouic? autem iunior missa legatõne ad patruum rogabat ea que pacis sunt·Qui cum impetrare non posset eũ bello viriliter excepit·ipmqz victum cum nimio exercitus damno ac ꝺdecore multo fugere ꝑpulit·Tẽpib?

huius karoli calui comitatus flandrenſ exordiuꝫ ſumpſit· Non em̄ flandria tūc erat tanti nomīs et opulentie ſicut nunc cernit̄· ſed a regis francoꝝ foreſtariis regebat̄· quorū lideric⁹ et imglānuſ et audacer ſub pipino et karolo magno et ludouico rectores flandrie fuerūt· nec tamē comites vocati ſunt· Balduin⁹ autē fili⁹ audraci rapuit iudith filiam karoli calui· ꝓpter qđ ab omni eccleſia conſenſu epiſcopoꝝ excōicatus eſt ex p̄cepto karoli· Deinde ex ep̄oꝝ et optimatū ſuorum cōſilio recōciliatus karolus balduino et iudith· dedit eis flādriam in comitatū ppetuo poſſidendā ip̄is et heredibus ſuis· ¶ Helinand⁹ libro· xlvi· ¶ Hoc tempore claruit Iohannes ſcot⁹ vir pſpicacis ingenij· et mellicie facūdie· qui dudum cōcrepantibus vndiqꝫ bellorū fragoribus in franciā ad karolum caluū tranſierat· Cui⁹ rogatu gerarchiā dionyſij ariopagite de greco in latinū verbū e verbo trāſtulit· Compoſuit etiā librū piſtion merinnoy id eſt d̄ nature diuiſione titulauit· ꝓpter queſtiones ſoluendas bene vtilē· ſi tamen ei in aliquib⁹ ignoſcat̄· in quib⁹ a latinorū tramite deuiauit dū in grecos acriter oculos intendit· Hic ſuccedētibus annis munificētia elfredi allectus venit ī angliam· et apud monaſteriū malmeſbien ſe a pueris quos docebat grafiis vt ferē pfectus et martir eſtimat⁹ eſt· Huius epithaphiū hoc fuit.

Claudit̄ in tumulo ſanctus ſophiſta iohannes.
Qui dita⁹ erat iam uiuens dogmate miro.
Martirio tandem xp̄i cōſcendere regnū.
Quo meruit ſancti regnant ꝑ ſecula cuncti

Scabri ſunt hi verſus et moderni tēpis lima carētes· ¶ Actor· ¶ Hic iohānes ſcotus p̄bus vt dicit lanfrancus in fide deſipuit· Vnde liber ei⁹ de euchariſtia lect⁹ eſt et damnat⁹ in ſinodo vercellenſi celebrata ſub papa leone· ix· Eodem anno quo ſe lanfrāc⁹ ab erzore berīgerii purgauit· idē etiā iohānes ſup gerarchiā dionyſii commentauit

¶ XLIII· ¶ De geſtis karoli calui· Sigibertus·

Karolus caluus impator poſt adeptū imperiū vltra ſe elatus· cōſuetudines frācorū vilipendēs· grecas glorias et inſolitos habitus affectabat· et talari dalmatica indutus· et deſup baltheo accīct⁹ pendēte vſqꝫ ad pedes· capite vero inuoluto velamine ſerico et diademate ſup impoſito ꝓcedebat· Et cū eſſet leporetimidior et hoſtes fugere q̄ fugare patior· fratrē ſuum ludouicū laceſſebat minatus tātas copias ſe cōducturū vt ab equis flumīe exhauſto ip̄e p aridū alpheū germanie regnum intraret· Huic heinricus monachus vitā germani antiſiodorenſ epi heroico metro in· vi· libellis luculēter exaratā obtulit· ¶ Helinandus vbi ſupra· ¶ Karol⁹ iſte calueus monaſteriū ſancti cornelii apud ꝓpendiū fundauit et pfecit· Hoc caſtrū cogitauerat ip̄e facere ad inſtar oſtātinopolis· et de nomine ſuo illō appellauit karpopolim· Hic indictū die quē karolus magn⁹ apud aquilā capellaꝫ ſuam inſtituerat aquiſgrani· inſtituit apud villā ſācti dionyſii· Et quia in eccleſia ſancti dionyſij multa rapuerat que alij dederāt· ſpineam coronā domī et vnū de clauis· et de ligno crucis· et alia quedam ibi attulit· Sudariū autem apud cōpendiū reliquit· et hoc inſtituit ipſe tēpore nicolai pape· Antequā autem reliquie iſte oſtenderent̄ populo· tāta fames ſolebat eſſe in francia vt aſinos et caballos comede-

rent que ꝑ domini miſericordiaꝫ poſtea ceſſauit· Sigibert⁹ dicit hūc karolū in reditu a roma mortuum fuiſſe mātue· Alibi legi ego q̄ romam pgēs obiit in itinere et ſepultus eſt apud lugdunū in monaſterio antonay· Poſt mīt̄ū tp̄is apparuit ip̄e in viſu noctis cuidā monacho ſancti dionyſii nomine erchengario· et in eadē nocte cuidaꝫ clerico ſancti quintini viromadeñ· alfoni nomine· dicens vtriqꝫ ſe eſſe karolū caluū· et ex dei iuſſu eis apparuiſſe· vt diceret eis q̄ deo et ſancto dionyſio diſplicebat q̄ corp⁹ eius non eſſet ſepultū in eccleſia ſancti dionyſii· cui tanta munera ꝑ dei honore exhibuerat· Irent ergo et dicerēt ludouico filio ſuo et ꝓceribus regni· vt eum referrēt· ſic ergo relatus eſt tpe walteri abbatis ſancti dionyſii· et ſepultus in eccleſia ſancti dionyſii ante altare ſācte trinitatis· ¶ Ex cronicis ¶ Iſte karolus in diuerſis ꝑ franciā locis· eccleſias ſanctorū aut edificauit aut reſtauravit· Apud cōpendiū ſanctoꝝ cornelii et cipriani reliquias attulit· In quarū aduentu reſponſorū· Ciues apoſtolorū quod vſqꝫ nūc cantat eccleſia cōpoſuit· ¶ Sigibertus· ¶ Anno karoli calui primo ingruēte in germania pecorum peſtilētia· dum canes vndiqꝫ collecti cadaueribus incumberēt ita diſparuerūt vt nec viui nec mortui reperirent̄· ¶ ·XLIIII· ¶ De impio karoli iunioris·

Anno ſequenti karolus impator romā ſecundo ꝓfectus· boſoni germano vxoris ſue neptē ſuā filiam ludouici impatoris vxorem dedit· et data ei ꝓuincia· in regem eum coronauit· vt etiā regibus impare videret̄· Qui audiens fratrueles ſuos karolomānum et karolū cōtra ſe exercitum adducere· pauore ſolutus reditū pat· et inter redeundum a quodaꝫ ſedechia iudeo male potionat⁹ mantue morit̄· Filij eius ludouicus· cognoīamento balbus ſcōs· p⁹ diuiſionē regnat in frācia ānis duobus· Iunior vero karolus filij ludouici· germanorū regis impium adeptus eſt· ānuentibus ſibi quibuſdā nobilium romanoꝝ Iohāne autem papa ſatagente imperium trāſferre ad ludouicum balbum filiuꝫ recentis defuncti karoli imperatoris· Cepit autem ānno· domī· dccc· lxxix· Mundi vero quartimilleſimo· dccc· xlii· et īperauit annis· xii· ſcōꝫ cronicā· Anno karoli iuīoris primo Iohānes papa iniuriat⁹ a romanis· ita vt etiā in cuſtodia teneret̄ ꝑ eo q̄ karolo ñ fauebat· in franciā veniens cum rege ludouico balbo· pene annum morat⁹ eſt· Northmānorum pluſquā quinqꝫmilia a francis in gallia ceſa ſunt· hoc tempore clarebat milo monach⁹ ſancti amādi· q̄ vitā ſancti amandi metrice cōpoſuit· et librum de ſobrietate ad karolum caluum ſcripſit· Sub hoc milone adoleſcebat etiā nepos eius hulbald⁹· qui in ſeptem liberalium artium peritia clarus· egregie p̄ter cetera in muſica claruit· et de multis ſāctis cantus dulci et regulari modulatōe cōpoſuit·

¶ ·XLV· ¶ De vaſtatione gallie ꝑ haſtingum et rollouem· ¶ Helinandus·

Haſtingus fugatus ab anglia ab elfredo rege vt ſupradictū eſt cum ſuis trāſfretauit et piſius et turonis et mīcas alias vrbes que ſup ſecanā et ligerī ſite ſunt· ciuib⁹ eua cuans· vſqꝫ ad tirrenum mare graſſatus eſt.

Odo cluniacenſis abbas· Hic haſting⁹ vaſtatis ſuperioribꝰ p̄tib⁹ gallie· obſedit turonuꝫ· Cui⁹ cum crebro mur⁹ pulſaret̄ ariete· curzit̄ ad corp⁹

ſancti martini·et deferē iſtud ad locū debiliorez
mortuum p̄ manus defenſorem facientes· Mox fu=
gerūt dani·quos turonici p̄ſecuti ſunt vſq; ad ſe
xtum lapidez·Ibi edificata eſt eccleſia ſancti mar
tini in loco illo vbi ſanctum corpus ſubſtiterat·
Ibidem erant maceriarū ruine antiquarū · vbi di
cebatur aula fuiſſe valentiniani·in qua ſedens nō
dignatus eſt aſſurgere martino·donec afflante in
cendio imitus ſurrexit·Poſt tria luſtra fuge ha
ſtingi·venit ab eiſdē finibus rollo qui victis bri
tonibus et flādrenſib? et vrbib? eorum et opidis
ſuccēſis venit cenomannū et obſedit eam· Et mi
ſit p̄ſides exercitus ſui ad turonū·ſed tūc dei pui
dentia karus et ligis a deo inundauerāt·vt ad tu
ronū accedere ñ poſſent·Porro mai? mouaſteriū
non lōge a turonis fundit? euerſū eſt·Centuz ibi
et·xvi·monachi gladio p̄cuſſi·abbas et alii·xxiiij·
incauernis latitātes euaſerūt·qui ad hoc reſeruati
ſunt·vt patroni ſui corp? p̄ſequerent·Abbaſ ta
men herbernus de latebris abſtract?·nullis tor=
mentis cogi potuit·vel theſauros eccleſie p̄dere
vel monachos latitātes·Horū nemo reſiduus fuit
quem nō martin? eccleſie regimini p̄ficeret· Tūc
abbas et illi·xxiiij·recedētibus danis·a canonicis
ſancti martini cum reuerētia ſuſcepti ſunt·et ad
ducti ad vrbē et ibi aliti·tranſactis·vi·menſibus
rollo cenomannū cepit·Tunc trāſmiſſū eſt corp?
ſancti martini aurelianis·cui? cuſtodes fuerunt
herbernus abbas cū·xxiiii·monachis illis·et·xii·
canonicis et·xii·burgenſib? noui caſtri qui illis ī
omībus neceſſariis p̄uidebāt·Poſtea p̄enerunt
ad ſanctū bñdictū·Deinde audiētes p̄ rollo iaz
aurelianis p̄ueniſſet p̄rexerūt cableiā· Poſtea vo
antiſiodorū· vbi innumera miracula facta ſūt ī ec
cleſia ſancti germani· ¶ Guillermus· ¶ Cūqz ad
uentātes p̄ remediorū gratia plima cōferrēt·orta
eſt lis et contētō inter turonicos et ātiſiodorēſes
p̄ ptitōne pecunie·ad quā litē ſoluendā ponit le
p̄ſus iter duoz ſanctoz corpa·arcet tota nocte
humana cuſtodia·Lucеſcēte aurora apparuit p̄
illa lepſi que p̄xima fuerat martino tota curata·
altera adhuc remanēte lepſa·Regirat corpus &
obuertūt martino lat? morbidū·Altero mane re
ptus eſt totus curatus cedente germano honori
boſpitis ſui· ¶ .XLVI. ¶ De ſtudiis et
actibus elfredi regis et fuga rollonis·

EO tempe dani p̄ annos·xiij·gallias infe=
ſtarūt donec tādem ab arnulpho impa=
tore et britānis multis p̄liis victi in an
gliaz refugerūt·In quo ſpacō elfred? totā inſulā
p̄ter id quod dani habebant ſibi ſubdiderat·Qui
londoniā caput regni mercioz dedit cuidā primā
rio cū filia ſua egelfleda·ex qua idez primari? no
mine egelred? tulit liberos echelmudā et edrvar
dum qui poſt ſe regnauit·Hic elfredus iam duo
dennis exp̄s omnis literature erat·ſed tūc a ma=
tre benigno iudo inuitat? vt p̄ munere qō in ma
nibus tenebat ſuſciperet ſi cito addiſceret ioco li
teras ingreſſus auiditate ſitic'oſa cōbibit·hos li=
bros in anglicā linguā cōuertit·Oroſiū·paſtorale
gregorii·geſta anglorū bede·Boeciū de conſola=
tōe·temp? diurnū ita diuidebat·vii·horas impē
debat in ſcribēdo et orādo et legendo·octo ī cu=
ra corpis·octo ī expediēdis regni negociis·Erat
p̄ter hec in capella ſua cādela·xxiiij·ptiū edituuſ
qz qui p̄ cōbuſtionē cādele regem de ſingulis of.
ficiis admoneret· Dimidiā portōz omniū cenſuū
ſuorū iuſte dūtaxat acquiſitorz·monaſteriis dele=
gauit·Cūctos p̄terea redditus in duas diuiſit p̄=
tes·et primā rurſus in tres·quarū vnā dedit mi=
niſtris ſuis curialib?·ſcōaz opatoribz?·quos iugit
in nouaz edium cōſtructōib? mirabili et ignoto
anglis habebat modo·tertiā aduenis·Secūda p̄s
redditū ita diuiſa eſt·vt prima dare pauperibuſ
regioīs ſue·ſecūda monaſteriis·tercia ſcolaſticis
quarta trāſmarinis eccleſiis·Semp in ſinu porta=
bat libellū in quo tenebaē diurn? curſus pſalmo
rū·vt quādo vacaret arripet et p̄curreret·Filiam
echelſuidam dedit vxorē balduino comiti flādrie.
ex qua ipe habuit arnulphū de quo ſunt flandrie
comites·et adulphum qui ſuſcepit a patre bono
nie comitatū·Sepult? eſt rvindonie monaſterio
ſuo·ad cuius officinas cōſtruēdas ſufficiēs terre
ſpaciū ab epiſcopo et canonicis nūdinat?·ad vnū
quēqz pedem marcā pondere publico penſitauit·
Rollo autem iſte de quo ſupradictum eſt nobili
quidem·ſz p̄ vetuſtatem obſoleta p̄ſapia norico
Elrus·regis p̄cepto patria pulſ?·multos quos vl'
es alienū·vel p̄ſciētia ſcelerū exagitabat·magnis
ſpebus ſolicitatos ſecū adduxit·piraticā aggreſ=
ſus carnoti adheſit·Cui? ciues nec armis nec mu
ris cōfiſi beate marie ſuparum·id eſt·camiſiā ado
rant·quā karolus caluus a cōſtantīopoli cū aliis
reliquiis aduehi fecerat·Hāc camiſiā in modū ve
xilli ſup̄ p̄pugnacula cuſtodū trita pectoribz? vē
tis exponunt·Hoſtes viſā ceperūt ridere·et ī eaz
ſagittas dirigere·Quorū oculis mox obtenebra=
tis·nec añcedere·nec retro tendere valebāt· Qō
videntes opidani multa eorum ſe cede ſatiarunt·
Euaſit tamen rollo quē ſue fidei de? reſeruauit·
nec multo p? rothomagū et p̄fines vrbes obtinuit

¶ .XLVII. ¶ De quibuſdā aliis inciden
tibus illius temporis· ¶ Sigibertus·

ANno karoli iuniorīs·ii·ſol hora diei·ix·
ita obſcurat? eſt ut ſtelle in celo apparēt
Rex francoz ludouic? balb? morie·uxo
rem ſuā ex ſe grauidam relinquens·De regno ei?
francis varie ſentiētib?·aliis illud filiis ludouici
balbi ex cōcubina deberi iudicantib?·aliis boſoī
p̄mcie regio ad illud iniuſte inuadendū aſſentiē
tib?·aliis vero regno germanie illud ſociare volē
tib?·naſciē interī ex legittima vxore ludouici bal
bi filius qui ex nomine aui karol? nomiat? eſt· fi
lii tamen ludouici balbi ex cōcubina ludouic? et
karolomānus dicti·interim regnū francorū inter
ſe diuidentes·regnāt annis quīqz·et boſonē ſemp
p̄ſecuti ſunt· ¶ Ex cronicis· ¶ Karol? igit fratre
ſuo karolomāno defūcto·et nō multo poſt altero
fratre ludouico immatura morte p̄cepto·de ini
micis triūphans·germanie regnum obtinuit. P?
quam vero duobus annis īpauit rome a iohanne
papa·impator bñdicit·et impauit·x·annis·Sicqz
duobus annis p̄ri? impenū rexit·et poſtea· x·im
pauit· ¶ Sigibertus· ¶ In ſilua francie carbono
ria pluſquam nouemmilia northmannorū a frācis
cedunt·Anno·iiij·northmāni·adiūctis ſibi danis
francia et lotharīgiam p̄uagantes·ambianis attre
batis corbeiā·cameracū·caruennā fines morinoz
menapiorum·brathacenſium·omnemqz circa ſcal
dum flumen terram·monaſteria ſanctorū rvala=
rici et richarii·ferro et igni deuaſtant·Inde rval
fluuium ingreſſi·totam batuam· palacium etiam
neomagi incendunt·Eodem anno godefridus et
ſigefridus reges northmannorum·cū inestimabili

multitudine iuxta mosam in loco hasson cõsedentes leodium · traiectum · tungaris · coloniã · agrippinam bunnam cum adiacentib? castellis vburunt Aquisgrani in palacõ equos stabulãtes · opidum et palaciũ incendũt · Preterea in monasteria stabulantes in almundariũ · nidam · prumiã · sacri ordis in vtr oq; sexu ministri · vbi poterãt oportuni? latebãt et sanctor corpa et pignora locis tutioribus absondebãt · Ad hec mala hug filius lotharii ex valdrada pelice in lotharingia · et boso supradict? in burgũdia tirannizabãt · Anno · vi · karolus imperator et gall' et germanis ad auxiliandũ regno vocatis northmannos obsidet · cum quo godefridus rex facto fedele vt sibi frisia ptincia et gila filia lotharii regis vxor dare baptizatus est · et ab impatore de sacro fonte susceptus · Sigefrido quoq; rege nimis munerato eos a regno suo recedere fecit · Qui mox francia repetẽtes · post multas incursiones a karolomãno rege francor duodecimilia argenti pbati · pro tributo exigunt · et sic in · xii · annis pacem pmittẽtes · mare repetũt · Hoc tẽpe rodulph? quida corp? sancti calixti pape et martiris a romana vrbe in francia trãsfert · qui · s · calixtus ieiuniũ quattuor tempor celebrari instituit

CXLVIII · Adhuc de eodem ·

Anno · vii · karolomãno rege frãcor mortuo · cui? frater ludouic? ia prioi anno obierat · northmãni francia repetũt · dicẽtes se cũ rege francorũ tantũ · non cũ frãcis pacisse pepigisse pactũ · Hinc cõpulsi frãci · karolũ impatorẽ ad auxiliũ sibi inuitantes francia ei subiiciũt Qui cõtra northmãnos apud louaniũ castrameta tos · sol' et bis exercitũ misit · sed nichil dignũ fecit Regnauit ergo karolus etiã in francia ãnis quinq; Anno · viii · martimus romane ecclesie · cui · psidet · Hug filius lotharii regis ex valdrada pelice · paternũ lotharingie regnũ · rebellãdo assequi sperans godefrido regi northmãnor · cui sor sua gila nupserat medietate affectati regni pmissa · psuadet vt ab impatore impiales fiscos ad libitũ suum sibi addi peteret · p hoc vtriq; impatorez circũuenire putãs · nã si daret · northmãni hostes regni i viscerib? regni immitterent · si negaret iustã rebellandi causam habere viderent · ad hoc tractãdum iussu impatoris heinrico duce et godefrido in batuã excõdicto conuentib? · inter agendũ godefridus cũ suis pimit · Nec multo post etiam hug abbas heinrico excecat · et nouissime in monachũ prumie attondet · Apud cõstantinopoli basilio impatore mortuo · leo filius eius impat annis · x · et viii · Anno · ix · northmãni a louanio exeuntes · pisius obsident · contra quos heinric? dux exercitũ ducens dum incaute equitat · in foueã quã northmãni factaq; quisquiliis operuerãt · lapsus trucidat · hug dux abbas mire potestatis et prudẽtie mort · Anno · x · karoli iuniorис ipe karol? impator cũ northmannos nequirq; expellere · tandẽ facto fedele cõcessit eis regiones que erãt vltra secanã · quarũ incole cõtra se rebellabãt · que ps frãcie a northmãnis northmãnia denoiata est · CXLIX ·

De visione tormentorum ostensa karolo · Guillermus ·

Divus karoli ferẽ visio · in nomĩe dei sũmi regis regũ · Ego karolus impator dei dono rex germanorũ · et patricius romanorũ · atq; impator francorũ · sacra nocte diei dominice · post celebratũ nocturnaq; horarũ diumũ officiũ · dum irem repausare et vellẽ somnũ capere · Venit vox ad me terribiliter dicẽs · Karole exi et a te modo spũs tuus in hora nõ modica · statim · qz fui raptus in spiritu · et qui me sustulit erat cãdidissimus · tenẽs in manu sua glomerẽ limeũ · clarissimum iubar lumĩs emittentẽ · sicut solẽt comete facere quãdo apparẽt · Cepitq; illuz dissoluere · et dixit ad me · Accipe filũ glomeris micantis · et liga et noda firmiter in pollice tue man? dextere quia p illũ duceris in laberiteas infernorũ penas Hoc dicto pcessit me velociter distorquẽs filum luciflui glomeris · duxitq; me in pfundissimas valles igneas · que erãt plene puteis ardẽtib? · pice et sulphure · plumbo et cera et adipe · Ibi inueni põtifices patris mei et auũculorũ meorũ · quos cum pauẽs interrogarẽ cur tã grauia paterent tormẽta respõderũt · Fuim? epi patris tui et auũculorũ tuorum et dũ debuim? illos et populũ illorum ỏ pace et cõcordia admonere · semmauim? discordias · et fuim? incẽtores malorũ · ido nũc incẽdimur in istis tartareis supplicijs · et nos et alii homicidiorũ et rapinarũ amatores · Huc etiã tui epi et satellites veniẽt · qui similiter amãt nunc facere · Et dũ hoc tremebũd? auscultarẽ · ecce nigerrimi demões aduolãtes · cũ vncis igneis volebãt appẽdere filũ glomeris quẽ i manu tenebã · et ad se attrahere · Sed reuerberãtib? radiis illi? glomeris nõ valebãt illũ attingere · Deinde post tergum meuz currentes voluerunt me aduncare · et in ipos puteos sulphureos pcipitare · sz ductor me? qui portabat glomerem · iactauit sup scapulas meas filũ glomeris · et duplicauit illum · et traxit me post se fortiter · sicq; ascendi? sup mõtes igneos altissimos ỏ quib? oriebant paludes et flumina feruentia · et omnia metallorũ genera bullientia · vbi repi innumeras animas hoim et principum patris mei et fratrũ meorum · et pcipitatas alias vsq; ad capillos · alias vsq; ad mentũ · alias vsq; ad vmbilicum · et clamauerũt ad me eiulando · dum vixi? amauim? tecum · et cum patre tuo et cum fratribus tuis · et cum auũculis tuis facere plia · et hoi cidia · et rapinas p cupiditate terrena · ideo in ista bullientia flumina et metallorum diuersa genera torquemur · Et cum ad hec timid? attenderez · audiui retro me animas clamare · Potentes potẽter tormẽta patiunt · Et respexi · et vidi sup ripas flumis bullientis · fornaces piceas et sulphureas · plenas magnis dracoĩb? · et scorpioĩbus · et serpentibus diuersi generis · Vbi etiã vidi aliquos patris mei prĩcipes · et fratrum meorum · et auunculorũ meorum dicentes michi · Heu nobis karole · vides q; grauia habemus tormenta ppter nostram maliciam et superbiam · et mala cõsilia que regibus nostris et tibi dedim? ppter cupiditatez · Cunq; dolendo cõgemiscerem · accurrerũt ad me dracones aptis faucib? · plenis igne sulphure et pice · volentes me inglutire · At ductor meus triplicauit filũ sup me · a cuius claritatis radiis supata sunt ora eorum ignea · et ptraxit me validi? et descendimus in vnã vallez que erat ex vna pte tenebrosa et ardens velut clibanus ignis · ex altera vero pte tã ameniss̃ima et splendidissima vt nulla ratõne dicere valeam · Verti me contra tenebrosaz et flamiuomã ptem · vidiq; ibi aliquos reges ỏ genere meo in magnis supplicijs · et tunc nimis angustiat? putaui me stati in illis supplicijs demergendum · a gigantibus nigerrimis · qui ipsum vallem

cõflamabant generibus ígniũ· Et valde tremens glomeris filo illumĩate oculos meos vidi e latere vallis paulísper albescere fumu· ibiq duos fontes fluere· Vnus erat nimium calidus· alter vero clarus et tepidus· et erant ibi duo dolia ¶ L· Qualiter patrem suum vidit in tormentis et auũculum in deliciis·

QVnq illic irem· filo glomeris regente gressus meos· intentus sup vnum doliũ vbi erat feruens aqua· vidi ibi patrẽ meum ludouicũ stare vsq ad femora· Et dum essem nimis dolore aggrauatus et angore pcussus· dixit Domine meus karole noli timere· Scio qr reuertetur rursus spiritus tuus ad corpus tuum· et pmisit te deus huc venire vt videres ꝑpter que peccata ego et oĩs quos vid isti talia toleramus supplicia· Vno eñ die sum in isto feruentis dolij balneo· et altero die trãsmittor in alio isto suauissimo aque dolio· et hoc fit pcibus sancti petri et sancti remigij· cuius patrocinijs hactenus genus nostruz regale regnauit· Sed si michi subueneris cito tu et mei epi et abbates· et oĩs ordo ecclesiastic?· missis et oblatõib?· oratõib? et psalmodiis vigilijs et elemosinis velociter liberabor de isto aque feruẽtis dolio· Nam frater me? lotharius et ei? filius ludouic? sancti petri sanctiq remigij pcibus iam exempti sũt de istis penis· et iam ꝺoucti in padisi gaudia· Dixitq ad me· Karole respice sinistrorsuz· respexi· et vidi duo dolia bullientia altissima· Ista inquit tibi sunt ꝑparata nisi te emẽdaueris et penitentiã egeris de tuis nephãdis ỏlictis· Tunc cepi grauiter horrere Cernẽs aũt me ductor me? i tãto pauore ꝓstitutũ dixit ad me· Seq re me ad dexterã luculẽtissime vallis padisi· Et cũ graderemur· cõtemplatus sum in ĩgenti claritate sedere lothariũ auũculum meũ· cum gloriosis regibus sup lapidem topaziũ· mire magnitudis coronatũ diademate pcioso· et iuxta eũ ludouicum filiũ eius similiter coronatũ· Videsq me comiter accersiuit blanda voce dicẽs· Karole successor meus nunc tertí? in impio romanorum veni ad me· Scio quia p penalẽ locũ venisti· vbi est pater tuus· frater me? in termis sibi destinatis posit?· seꝺ p misericordiã dei citissime de illis penis liberabitur· sicut et nos liberati sum? meritis sãcti petri et pcibus sancti remigii· quib? deus magnũ apostolatũ dedit sup reges· et sup gentes francorum qui nisi quisquilijs ꝓpaginis nostre suffragat? fuerit· iam deficeret genalogia nostra regnare et ĩperare· Vnde scio quoniã tolleẽ citius potestas ĩperij de manu tua et postea puissimo viuet tẽpe· Tunc conuersus contra me ludouic? eius fili? dixit michi· Impium quod hacten? tenuisti· iure hereditario debet suscipere ludouic? filius filie mee· Et hoc dicto visum est michi affore in ꝑsentia ludouicũ infantulũ· Tunc intuẽs eum lothari? dixit michi· Talis videẽ esse infans· qualis ille puer fuit quẽ statuit dñs in medio discipulorum et dixit· taliũ enim est regnum celorũ· Dico vobis· q angeli eorũ semp vident faciẽ patris mei qui est in celis Tu vero redde illi potestatẽ impij p filũ glomeris quod in manu tenes· Disnodans ergo filum ỏ pollice dextere mee· donabã illi monarchiã omnez imperii p filum glomeris· Statimq ipm glomus fulgidum sicut iubar solis coadunatũ est totũ in manu eius· Sicq post hoc factum mirabile· reuersus est spũs me? in corp? meũ valde fessus & cõterritus· ¶ LI· ¶ De fine imperii karoli et imperio arnulphi· ¶ Sigibertus·

POst hanc visionẽ· vix duobus annis sup uixit karolus· Itaq karolus impator zelatus vxorem suã· ꝑ eo q plus iusto familiariter ageret cum limbiuardo vercellẽsi epo· ꝓtestat in concione nunquã se cum ea coisse· Illa vero virginẽ se esse gloriata· accepto repudio monasteriũ petijt· Tandem imperij sui anno· xii· Karol? corpe et anima deficiẽs· ab optimatib? regni repudiat· et arnulph? fili? karolomãni regis fratruelis eius in regnũ sublimat· Anno· ſ· domini· dccc· xci· Mundi vero quartimillesimo· dccc· liiij· et regnat annis· xii· Hic arnulph? patruo suo karolo et impatori etiam necessarijs egenti fiscos ĩ alemania ỏlegauit· Qui sequenti anno· obiit· Romanum impium et francoruz regnũ misere discerpitur· In italia nẽpe berngari? et vvido de regno contendũt· Franci vero neglecto karolo filio ludouici balbi puero vix decẽni regem sibi ꝑficiunt odonem filium roberti ducis· quem a northmannis occisum supradixim?· Rodulph? autẽ corona sibi impoita· rex burgundionũ statuit· qꝺ regnuz multo tempore durauit· ¶ LII· ¶ De patientia· et bonis actibus regis elfredi· ¶ Guillerinus·

ELfredus autem de quo supdictũ est fuit vir literatissim? semp valitudis a dũse et semp aut fico· aut aliquo interaneorum morborũ agitatus· quẽ tamen a dño pcibus exegisse aiũt· vt mim? illecebras amplecterer mũdanas Centurias et ꝺcurias instituit· et tantã pacem patrie infudit· vt etiam p publicos aggeres· vbi semite p quadruuiũ fundunt· armillas aureas iuberet suspendi· que viatorum auiditatem riderent· dum non essent qui raperẽt· Romaz et ad sãctum thomã in india mlta munera misit· Legat? in hoc missus est· Sigelm? scireburnenſ ep? qui penetrãs indiam· mltas gemmas et plima aromata inde retulit· et partem ligni dominici missaz regi a papa marino· monasteriũ vnũ cõstruxit ĩ adelingia vbi olim captiu? latuerat· ibiq iohannẽ abbatem instituit ex antiqua saxonia oriundũ· Alterũ ĩ vvintonia qꝺ diciẽ nouũ monasteriũ· vbi grimbaldũ abbatem cõstituit· qui se vocante· et archiep̃o mittente cognitus q se puerum olim vt fuerunt· rome humanit benigno cõfouerat hospitio causa euocatõis fuit· vt literature studiũ pene iã tunc in anglia sepultũ· suscitaret sua industria· Itẽ sceftonienſe monasteriũ· et sãctimoialib? ĩpleuit vbi et abbatissam cõstituit filiã suam elfginã· Habebat autem ex sancto dervviaſſionem· qndã nobiliter eruditũ· quẽ scireburne fecit epm· Hic sensum librorum boecii de cõsolatõe planioribꝰ verbis enodauit· quos rex ipe in anglicã linguã cõuertit Euocauit ex merca vvintoniorum epm vvefridum qui iussu regis dyalogorum librorum in anglicũ guertit Post hũc reguit edvvard? cuius soror vel mater echelfleda expta primi part? difficultate perpetuo a viro abstmuit· ꝓtestans non cõuenire regis filie vt tanto piclo se ꝺmitterz· Edvvardus regnauit annis· xxiii· et dedit filiam suam editham karolo regi francoruz filio ludouici balbi· filias suas primo instituit literis eruditi mox colo et fuso et acu exerceri· filios quoq suos primo literis fecit imbui· deinde regni gubernacula addiscere·

¶ LIII· ¶ De quibusdam incidẽtib? illi?

tempozis ¶ Sigibertus.

HAnno impij arnulphi primo northmãni pisius expugnare non valentes burgundiã aggrediunt̃·et senonis vrbez oppugnãt sed nõ expugnãt· Deinde a senoĩs pisius repetũt·et inde repulsi p macronã fluuiuz trethas vrbem incendũt·et vsqz ad virdunũ et tulluz vrbes cũctas deplanẽ· Anno eiꝰdẽ·iii· scꝰ woaldi cuſi baioaria nasciẽ· Anno quĩto stephanꝰ romane ecclesie·ex·pfiz·Northmãni lotharingiã repetẽtes·circa leodiũ cũ xpianis pugnãt et vincunt. Sunderoldꝰ magũcie archiepus·a northmannis vormacie martirizãt̃· Arnulphus rex audita ceꝺ suozũ a baiota cõtra northmãnos pugnaturus pperat cũ valido exercitu quos sup fluuium quitilia diciẽ pedestri prelio adorsus tantã ex eis stragem fecit·vt ex innumerabili multitudĩe vix supesset qui ad classem reuersus nunciũ ferret·Northmãnoz residui trãsuadata mosa·ribinariã et arduennã vastãdo puagantes trãs mare recedunt. ¶ Ex cronicis· ¶ Porro idem northmãni alio tẽpore cũ carnotũ obsediſſent·a ricardo duce burgundie·ac roberto comite exterziti et in fugã cõuersi sunt·ostẽsa beate dei genitricis camisia·quã a bizancia karolus caluus detulit· ¶ Sigibertꝰ· Claruit hoc tempore remigiꝰ antisiodorenſ in exponẽdis scripturis diuinis et humaĩs studiosus· hoc tẽpe claruit in burgũdia berno ex comite abbas gigniacenſ cenobij a se fundati·qui etiam ex dono aue comitisse ostruxit clugniacuz cenobium in cellã gigniacensez·Anno·vi·eiusdẽ· karolꝰ rex hundeñ·regẽ northmãnoz baptisari fecit·eũqz ꝺ sacro fonte suscepit· ¶ Ex cronicis· ¶ Tũc igiẽ ira dei erga franciã versa est in misericordiã· Northmãni siquidẽ et dani qui regnũ francoz p ãnos xl·et amplius pene ad nichilũ redegerãt·ita per ricardũ burgũdie ducem·et robertũ pisiensẽ comitem odonis quondã regis fratrẽ sunt deuicti· vt et ipi dei misericordiã implorarẽt vt efficerentur xpiani·Erãtqz duces northmãnoz tpe illo duo cognati·rollo·ſ·ac gello·Consilio igiẽ accepto karolus rex cũ optimatibꝰ suis gillã filiam suã et totã neustriã dedit rolloni·accepta spõsione baptismi recipiendi·Suscepit autẽ rollonẽ de fonte comes pisiensꝰ robertus·et vocatus est scõm nomẽ illiꝰ Et hic fuit prĩo dux northmãnoz·genuitqz guillerinũ·Guillermus aũt ricardũ scꝺz·Et iste ricarduſ ricardũ terciũ·eiusqz fratrẽ robertũ qui appuliã et siciliã et calabriã acquisiuit·ac venetos et alexiũ imperatorez grecoz deuicit·Hic est robertus guiscardi pater·Guillerini nothi·qui haroldũ regem anglorum in bello interfecit·Hij sunt duces northmãnoz et reges anglorũ qui ex rollonis genere pdierũt· Gelloni vo eius cognato·rex karolus mõtem blesensem tradidit·in quo castrũ edificãs habitauit·acceptaqz vxore nobili genuit theobaldũ vetulũ·Theobaldꝰ odonẽ cãpanensez ex filia cõradi imperatoris genuit qui dictus est campaiensis·eo q ĩ cãpo natꝰ fuit·Odo genuit oddz odo theobaldũ et stephanũ·Stephanus aũt theobaldũ comitez·hec est genealogia blesensiũ comitũ ex pgenie gellonis northmãni descendentiũ·

¶.Liiii. ¶ De conuersione rollonis et relatõe corporis sancti martini· ¶ Guillermus·

RArolus gener edwardi regis ãglie·rollonem accersiuit et xpianuz fieri fecit·et northmanniã dedit ei cum filia sua gilla q̃ esset vas pacis·ita vt ipe rollo teneret northmãniã de rege francoz sicut de domio suo·Tũc astãtibus cõsulentibus vt pedem largitoris osculare tur·Dedignatꝰ genubus regis aduolui·apprehẽsum pedẽ eius ad os stans attraxit·Quo resupito secutus est risus northmãnorũ francis reprehendentibus·excusat rollo factum·allegans talẽ sue puicie morem·dedit etiam idem karolus eidẽ rolloni northmanicũ comitatũ·et britaniã que sunt appendices northmãnie· ¶ Odo abbas cluniacensis· ¶ Rollone ad fidem cõuerso·relatũ est corpus sancti martini ab ãtisiodoro turonũ·In cuius reditu quicũqz qualicũqz incõmodo detenti·etiaz nõ apportati·etiã nõ rogãtes·etiã nõ volẽtes sũt sanati·Nam duo palitici de morbo suo victuz q̃rentes·audientes que fiebãt cõmuĩcato consilio: aptatis baculis sub ascellas repere magis q̃ pfugere tẽptabãt·fugientesqz inuiti sanati sunt· Qꝺ ipi postea pfessi sunt non audentes celare· Ingresso autem martino fines prochie sue tempe pruma li·omnia frutecta vestita sunt foliis et floribus· et tam cerei q̃ lãpades accendebanẽ igne diuinitꝰ misso·maxime in duabꝰ basilicis in eius nomĩe cõsecratis in maiori monasterio· et ecclesia noui castri·in qua nunc vsqz seruaẽ·et dextera leuaqz in omnibus ecclesijs campane diuinitꝰ pulsabantur nemĩe tangente·Factum est hoc ãno a trãsuectõne eius·xxxj·idus decembris·et sinodali auctoritate decretũ est· vt hoc festum celebre agereẽ ab adalardo archiepo t̃onẽsi·et puĩcialibꝰ suis raymone·aurelianensi·fratre adalardi mainoldo cẽomanensi·lupo andegauensi·et suffraganeis totiꝰ puĩcie episcopis· ¶.Lv. ¶ De bonis imitijs sancti odonis cluniacensis· ¶ Sigibertus·

HAnno arnulphi·viij·odo musicꝰ ex clerico turonẽsi monachatũ pfiteẽ sub bernone abbate· ¶ Ex cronicis· ¶ Hic vtiqz fuit mire sanctitatis·icõpabilis in monastica disciplina feruoris·ac pene suo seculo · eiusqz feruore et industria monachoz illius temꝑis tepor ·vsus est in ardorem·et in fidei ac religionis deuotõem Valde quippe p ipm ac sub ipo reflorzuit monastica deuotõ iam exiccata·et beati benedicti laudabilis institutõ plurimuz in diuersis cenobijs reuixit et qualuit reparata·Hic etiã ãtiphonas et hymnos ꝺ beato martino dictauit·et vitam beageral di descripsit·Hic a p̃fato remigio antisiodorensi ĩ musica et dyaletica a primo eruditus est· ¶ Ex gestis eius· ¶ Hic cũ adhuc apud turonicã habitaret rogatus a fratribus vt moralia beati gregorij pape sub vno eius volumĩe coartarz·pfessus est se hoc facere ñ posse·addens etiã si facultas agendi sibi adesset·non debere tamen hoc agere·ne tãti viri laborem immutare·vel aliquid demere viꝺ reẽ·Illis in petitõe psistentibꝰ·quadã nocte dum intra ecclesiam beati martini ꝺsuete oratõni insisteret·subito ei somnus obrepsit· Viditqz in visu sãctorum chorũ desursum venientẽ in eandez ecclesiam descendere·et post omnes beatum gregoriũ papam vltra omnes qui pcesserãt vultu et moribus splendidum et ornatũ· Mox illo veniente omnes surgunt·et flexis ceruicibus benedictõem petunt·Qui non inter eos vsqz deorsum descendit sed sup ambonem ecclesie subsistit·et beatũ odonem in terra pstratũ vocauit dicens·Surge fraẽ odo·noli timere·Qui cum surrexisset·vidit quasi more scriptoris super auriculam eius pennã hñtẽ

poucti accumiatam et in sumo fissam · Quam sumens beatus gregorius · eamq; ei tradens ait · Age securus · et pfice opus tibi iniunctum · et quem cōposueris librū nō delebis · et me? stabit in eternū Et cōtinuo euigilās intellexit protin? quod viderat · Deinde sumēs volumen illud magnū diligenter plegit et saniorē ptem quā puidit sub vno volumine apposuit · Sicq; murmuratōez eorū apescuit · Quidā vero frater adhegrin? nomine querens monasteriū secretioris locū · quo possz requiescere deuenit in finibus burgūdie vbi erat monasteriū a bernone abbate cōstructū · a quo ibidē officiosissime susceptus ibi aliquādiu more hospitis amoratus est · vt mores habitantiū cognoscere posset Illic seruabanē institutа patris enticij · Quod ille innuēs quātoti? nūciare curauit patri odoni · At ille sumptis secum · c · voluīmibus librorū · mox ad illud monasteriū demigrauit · Illic ergo frater adhegrinus in vna cellula se coartans pmittēte bernone abbate māsit in ea p triennū · Patri vero odoī quia vir scolastic? erat tricenari? laboriosum scole imposuerūt magisteriū · ¶ · LVI ·

¶ De electione formosi portuensis in papatū ex dissensione ppter ipm · ¶ Sigibertus ·

ANno arnulphi · x · formos? portuens epi scopus romane ecclesie · cxi · psidet cōtra voluntatē quorūdam romanorū qui sergiū diaconū romane ecclesie facere voluerūt · seo nō pualuerāt · Hic formosus cum aliqñ in sinistrā suspitōem venisset · Iohāni · viij · pape timore eius fugiens episcopatū portuensem reliquit · Et qz reuocatus a papa redire noluit anathematizat? est Tandē ad satisfaciendū pape in gallia veniēs vsqz ad laicalem habitū degradat? est · iurans se nō amplius romam intraturū · nec episcopatū sue vrbis repetiturū · cōfirmās etiam ppria manus scripto se in laicali omunione pseueraturz · Post a marino successore iohānis in episcopatū cōtra datū sacramentū restitutus · nō solū romam intrauit · sz etiā romāe ecclesie papatuz suscepit · ppter quod cū multo scandalo multa p multos annos questio et cōtrouersia agitata est in ecclesia · Alijs eius & ab eo ordinatorū cōsecratōz irritā esse debere pīu dicātib? · Alijs contra qualiscūqz fuerit formosus tamē ppter sacerdotalis officii dignitatē et fidē eorū qui ordinati fuerāt omnes cōsecratōnes eius ratas esse debere saniori cōsilio iudicātib? pserti cū ipe formosus a marino papa absolut? fuerit a sacramenti piurio · Ab hoc formoso arnulph? rex inuitatus romam venit · sed non admiss? · romam leomanā obsedit · lepusculo forte versus vrbē fugiente · et exercitu cū nimio clamore sequēte · romani timētes se de muro pijciūt · et hostib? pfractos aceruos murorū ascēdendi locū faciunt · Sic capta roma illos qui papā iniuriauerant decollari fecit · et a papa in impatorem benedicitur ·

¶ LVII · ¶ De fine arnulphi imperatoris ·

ANno sequēti xvido rex arnulphū impatorē se vsqzquaqz psequentē non ferens qppe cui nec vrbes nec castra muīta natura resistere poterāt · dū se fugiēdo tutareē · ipator vxorem eius obsedit que iā reb? suis diffidēs p vnum familiarē impatoris · multa pecunia corruptū ei poculū mortiferū dedit · Quo hausto · p triduū excitari non potuit · apertis oculis nil loq aut sentire valēs · que res eū repedare coegit · eū qz recedentem xvido psecut? pcussus ab eo obiit

Anno sequenti bonefacius romane ecclesie · cxii · psidet · Arnulphus impator longa egritudīe dissolutus · vel vt quidam ferūt afflict? a minutis vermibus quos pediculos vocāt adeo in corpe eius scaturientib? vt a nullo medicorū minui possent morie · Eodez āno stephan? romane ecclesie · cxiii · psidet mensibus · iiij · Hic primū a formoso papa epūs anagume ecclesie ordinatus · ipm formosuz psequē · et ordinatōes eius oms irritas debere cē discernit · et alia horribilia dictu in eū fecit · Legitur etiam qp ipe et non sergius corp? formosi a sepulcro in cōcilio pstratum · et papali veste exutū laicali īduit · et abscisis duob? digitis dexterе manus eius · in tiberim pcipitari fecit · Post hunc romanus psidet · cxiiii · ¶ · LVIII · De imperio ludouici terci et papatu sergij ·

MOrtuo itaqz arnulpho impatore · su cessit ludouicus filius eius · Anno domini · dcccciii · Mundi vero quartimilesimo · occc · lxvi · et regnauit annis · x · Huius anno primo theodor? papa romane ecclesie · cxv · psidet · Hic contra stephanū papam sentiens recōciliauit ordinatos a formoso · quos stephan? p vim int? rome · et non foris exordinauerat · nec tamē presumpserat eos iterū consecrare · His recōciliatis theodor? pape libros abrenūctiatōis reddidit et igni cōcremari pcepit · Iohes romane eccie · cxvj · plidz Hic etiam ad cōfirmandā formosi ordinatōez quā stephanus deposuerat · sinodum · lxxiiij · episcoporum pntibus francorū archiepiscopis et rege apō rauennā statuit et coz eis cōbusta est sinod? quā stephanus in damnatōem formosi fecerat · Eodez anno frācone leodicen · episcopo mortuo · stephanus eps subrogaē vir sanctitate et scientia clar? qui vitam et passionem sancti läberti martiris ad hermannū archiepm vrbanius edidit · cantū quo qz nocturnum de eodem martire · et cantum d sācta trinitate et de inuentōne sancti stephani protomartiris dulci et regulari modulatōne apposuit · Anno · ij · benedict? romane ecclesie · cxvii · psidet · Anno tercio leo romane ecclesie · cviii · plidz huuc post · xxx · dies ordinatōnis sue christoferus psbiter suus capiens · et in carcerem trudens per inuasionem romane ecclesie · cxix · psidet · Anno · v sergius romane ecclesie · cxx · presidet · Iste etiā sergius diaconus ppter formosum a papatu repbatus qui ab eodem formoso episcopus est factus · ad francos tamen se cōtulit · et eorū auxilio christoferum inuasorem capiens · et in carcerē trudēs latenter romam ingressus · papatum inuasit · et romanos minis et terroribus ppulit vt oīes formosi ordinatōes irritas haberent et in vltōem sue repulse · (qd dictu nephas est) formosum sepulcro extractum · in sede pontificatus sacerdotaliter indutū decollari precepit et insup tribus digitis abscisis in tiberiz iactari fecit · et omnes quos ille ordinauerat iniuste exordinauit et iniusti us reordinauit · Quem a piscatoribus inuentū · et in basilica apostolorū principis loculo deportatū quedam sanctorū imagines adorasse et venerabiliter salutasse vise sunt palam omnib? · Anno · viii · adelbertus quidam de principibus austrasiorū p septennium ludouico regi rebellis · dolo hatois magunti archiepiscopi ad regem deductus decollatur · Regūo abbas prumiensis · Cronicam suam a natiuitate domini inchoatam vsqz ad hunc annū pduxit · Anno · x · ludouic? rex germanie moritur · qui

ꝑpter tirānorū in ytalia insolentiā: et multoꝝ malorū ingruentiam nō meruit impialē bñdictō em

¶.LIX. ¶ De imperio conradi primi et imitō ordinis cluniacēn et institutoribus eius.

Hic succedens Conradus anno dominicē·dcccc·xij·Mundi vero quartimillesimo·dccc·lxxvj·regnauit ānis·vij·qui et ipe caruit benedictōe impiali·Eodem anno ordo cluniacensis incepit·Nā berno abbas moritur?·odonem olim musicū cōstituit abbatem cluniacensis cenobij·ea cōditōne vt ecclesia cluniacenſ solueret annuatim ecclesie gigniacensi censū·xij·denariorū·¶ Ex gestis sancti odonis·¶ In eo vt supradictū est monasterio a bernone abbate ꝑstructo seruabanē īstituta sancti patris enticij qui fuit tpib? imperatoris ludouici magni vir carus regi omnibusqꝫ amabilis·Nā cū esset laic?·et pegrinis studijs eruditus·deserēs ea vnde supbire solz humana fragilitas·totū se patrū regulis et institutōnibus dedit·Ex quib? etiā diuersas ꝓsuetudines sūpsit·vnoqꝫ volumīe colligauit·nec multo post monachus effect? est·et in tanto amore apud regem habit?·vt intra palatiū suū monasteriū ei cōstrueret·Decurso autē vite studio circūstantib? fratrib? ſbito spiritū emisit·Et cū ab ei? discipl'is exequie pararenē viu? rediit·Illisqꝫ attonitis et admirātib? ait·Deo gratias·Sciatis quia in his quadragīta ānis vnū tantū diē nō memī me cibū sūpsisse nisi ꝑ? fleuissez·Hodie aūt sublato mero re cōsolatus est me deus·et inter choros ăgelorū tribuit michi requietōis locū·hec dicens ppetue requieuit·Ipe fuit īstitutor ꝓsuetudinū que ī monasteriis bacten? seruanē·Tandē abbas berno exitiali lāguore decūbens·vicinos episcopos accersiuit·et ab ordine se depouēs·flebili voce clamabat se reū et īdignū tali monasterio ꝑfuisse·Tūc maī b? fratrū·pater odo captus corā abbate suo vi est adduct?·pclamātib? omnib? vt ordinarēt et cum nec sic vellet cedere et locū pastoris subire supatus est tandē eꝓrū excōmunicatione·

¶.LX. ¶ De miracl'o sancti patris odonis

Quadā nocte cū pastores equorū obdormissent et frater quidā nomīe godbefredus puigil oratōni insisteret·Fur affuit raptūqꝫ equū ascēdit et fugit·Predict? vo frē maluit equū ꝑdere·quā silentiū rumpe·Abiit aūt et tactu vnū ex pastoribꝫ suscitauit·eiqꝫ qđ cōtigerat signo ostendit·Peracta itaqꝫ nocte factoqꝫ mane viderūt emim? furem vno in loco affixuz sup equum sedere·quē apphendētes vinctū patri odoni miserūt·statimqꝫ ei quīqꝫ solidos argēteos dari ꝓcepit·dicēs iniustū esse eū absqꝫ digna mercede dimittere·eo qꝺ ꝑ toti? noctis spaciū multū sustinuisset labozē·Tpe quo seuissima gēs northmānoꝝ·pictauoꝝ et turonoꝝ fines vastabāt·duo fratres ex eadem congregatōe turonis mittebāt·Qui duz iter capent·et in quendā locū gratia quiescēdi diuertissent·ab eisdē northmānis nocte capti sunt·et cape quidē eos ac ligare man? eorum deinde minari potuerūt·sed eorū silentiū corrumpe nequiuerūt·Mane autē cū ad locū cōstitutum applicuissent·Fratres vt erant ligati se paululum ab eis sequestrātes in terra se ꝑstrauerūt vt pacto psalmorū cursu silentō finē imponerēt·Nondum vero oratōne ꝯpleta venit ps reliqua northmānorū multa ꝑda capta·Quorū dux cernēs fratres in terra iacere·audito ꝙ illi nullo modo possent eos loqui facere·barbarica īmanitate turgid? inclinato velut ad ferienduz conto·irruit sup eos metū mortis eis incutiēs·ceteris quoqꝫ barbarico ritu manib? plausum dantib?·At illi vt erant animo ꝑstantes·in corpe ꝑmanserūt īmobiles·qđ fiebat iure et obseruancia sancte regule·sub qua et mori cupiebāt et viuere·Sed omīpotētis mā? eorū exhileratū spectaculū ꝑuertit in luctū·Mox enī vt ille barbar? ad eos appinquauit·equus faler at? cui insidebat in obliquū resiliuit·sessorēqꝫ eius in terrā strauit et collisit·quā collisionem statim febris letalis secuta est·Cōticuerūt omnes et versi in stuporez cepunt querere inter se quid ex eis deberent facere·Tādem repto cōsilio dignuz esse censuerūt·vt ꝑ vita sui ducis·vn? ex eis cederēt·Deinde ceperūt sorte querere quē ex eis ꝺberent interimere·Sed sup virtutum viros et sorte xpi ꝓnumeratos·nullo modo diabolica cadere poterat sors·ita vt illi obstupescerēt dicētes eos vltra homines esse sup quos sors eorū nō potuisset cadere·Tunc man? eoꝝ velociter dissoluerūt et ꝑ vita sui ducis obnixius eos ꝑ interp̄tez rogare ceperūt·Quodā tempe dum alueuz rodani cū nauigio cum pluribꝫ trāsiret·et vnus equus aliū calce ꝑcutere vellz·ictū ferientis tabula nauis excepit·eo·s·loco ex quo fuerat ramus cuz dolarēt excisus mox vt euulsus fuit vertex·tanta ꝑ idez foramen inundatō aque ingressa est·vt subito nauis vsqꝫ ad supficiem replereē·sic tam plena deo gubernāte vsqꝫ ad aliā ripaz puenit·et vsqꝫ adeo pater odo intro stetit quo omnes fuerūt egressi·Ad vltimū cum fuisset egressus nauis abiit in ꝑfundum·

¶.LXI. ¶ Adhuc de eodem·

Sub eodem tpe·oratōis gratia romā ꝑuenit·et dum in patriaz rediret inter alpes ob niuis immensitatez iter eius ꝑocupatū et septum est·Cunqꝫ ꝑterire vellent locū illum deterrimū ac pic'osum·subito equus super quem sedebat tetendit pedem in obliquuz·et ābo simul mergebanē in ꝑcipitiū·Tunc pater odo relictis habenis ābas manus dum caderet ad celuz erexit·et mox ramum arboris inter brachia sua repit·atqꝫ in eo tam diu se suspendit·donec eius clamoribus qui precesserāt redissent·et eū suscepissent·Ramus autē iste amplius visus non fuit·qa nec arbor vnquā illic videē nec nascīē·et equ? vltra nusqm comparuit·Quodā die dum iuxta predonum fines iter haberet·quidam insignissim? latro iuuenis intuens vultus eius affabilitatem ilico ꝓpunctus est corde·pedibus eius aduolutus·vt sibi misereretē humiliter precabaē·At ille vade inquit·et prius mores tuos corrige·et postea monasticaz vitam appete·Cunqꝫ ille instaret·ꝑcepit ei vt ad monasteriū eum ꝑcederz·Quod et factū est·Factus ergo monachus cellerario ad obediendum subditus est·Et cum idiota esset·vtrūqꝫ ei ī posuerunt·scz obedīētie iugum·et studium literarum·quod ita deuote peragebat·vt vnam manū obedīētie porrigerz·Altera vo die tota psalteriū ferzet·Cum autem in extremo vite laborzaret·vocauit pium patrem·singularem supplicāz locutōez Cui cum veniam peteret·interzogauit eum si in aliquo post monachatuz excessisset·At ille·Nudo cuidam te ignorāte mea culpa tunicā nostram tribui·et funē filis cōtextū de cellario abstuli·Quē cum interzogasset quid ex eo fecisset·refrenando inquit ingluuiem quam duduz male ꝓtraxi vētrē

meuz ex eo circũligauí. Tunc ſtupefact⁹ pater eũ
cam a viſceribus eius ſoluere vellet· cutis que ei
adheſerat vna cum ſanie ſecuta eſt. Poſt hec adie
cit et ait· Hac nocte pater in celis p viſionem ele
ctus ſum· Et obuiauit michi glorioſiſſime pſone
mulier que ait· Cognoſcis ne me· At ego Nequa
q̄ domma · Et illa· Ego ſum inquit mater miſe=
ricordie· Cui ego· Quid iubeſ vt faciã domĩa· At
illa reſpondit· Poſt tridnũ venies huc tali hora·
Quod et factũ eſt· Nam tercia die hora qua dixe
rat defunctus eſt· Quo tempore dũ eſſz apud sã=
ctum paulũ rome rogauit eũ abbas baldumuſ vt
libzũ quẽ de vita beati martini gallus et poſtuĩa
nus more dialogi cõpoſuerũt ei corrigeret et glo=
ſulis elucidaret· Cuius volũtati ſtatĩ aſſenſũ pre=
buit· et emendandi operã dedit· Accerſito fratre
othecario· Interim dum hore veſptine ſignũ pul=
ſarẽ· ſtatim ſcõm regulã· relictis que in manib⁹
tenebãt eccleſiam ingreſſi ſunt· Codicez vero ap
tum vbi federãt reliquerũt· et oratõib⁹ occupati
obliti ſunt eum· Locus autem ille ita poſit⁹ erat
vt aqua que ipius tecto labitur· et ex tribuſ alijs
tectis vna uerſione collecta more torrẽtis vno
in loco illo decideret· ibi vſq; mane patulas liber
pmanſit· et tot mundatõnes aquarum in circũitu
eius ceciderũt· q̄ margo libri fuit vndiq; lota· ſcri
ptura vero pmanſit intacta· Facto mane aptuſ ẽ
coram fratribus liber· Cunq; attoniti mirarẽtur
ait puidus pater· Quid admiramini fratres· ſcia
tis q̄ beati martini vitã aqua tangere timuit· Sic
q; ea que ꝓpter eum deus fecit in laudem marti=
ni cõuertit· ¶ LXII· ¶ De ceteris euen
tibus ſub imperio conradi· ¶ Sigibertus·

ANno conradi· ij· contra ipm cõradũ po
tentõres regni prĩcipes rebellionẽ medi
tati· eam ſapientia quã fortitudine ipius
regis ad eius gratiam reducunẽ· Solus arnaldus
de baioaria cũ vxore et filiis ad vngaros fugiens
vſq; ad mortẽ regis ibi pmanſit· Anno eiuſdẽ· iij·
ſaraceni affixi metu galliam inſonter exeũtes cala
briam et apuleã· beneuentũ· romamq; occupãt· et
grauiſſime ytaliã pmebant· Anno eiuſdẽ· vj· Ro=
man⁹ grecoz imperator· filios ſuos ſtephanũ et cõ
ſtantinũ cũ domĩo ſuo ꝟſtantino imperatore impa=
re cõſtituit ipo cõſtantino imperatore ope manuuz
ſuarũ picturã· ſ· pulcre exercẽdo ſibi victũ querẽ
te baronem maguntinũ epm· cuius dolo olim ad
elbertus pierat· rex cõradus ſolicitauit· etiã con=
tra heinricũ ſaxonũ ducẽ ꝓpter potentiã ipſi⁹ ſi=
bi ſuſpectã· Ad qd cũ iam torquẽ aureã epiſcop⁹
fabricaſſ· que collo ducis ſecũ duiuãtis imiscereẽ·
dolo ꝓdito fruſtratus eſt· et poſt triduũ morbo
et languore· Velut alij dicunt fulminis ictu inte
riit· cõplices etiã cõſilii a duce patria elimĩati ſũt
Miſſo autem exercitu a rege cõtra heinricũ· tanta
cede ſaxones debachati ſunt in eos· vt a mimis ꝺ
clamaretur · vbi nam eſſet tantus infernus ille
qui tantam ceſorũ multitudinẽ capere poſſ· An=
no ſequẽti Conradus rex moriẽs coram prĩcipibus
regni regem deſignat heinricũ filiuz otbonis ſaxo
num ducis· ¶ LXIII· ¶ De imperio heinri
ci primi·

CEpit igit̃ heinricus anno domĩ· dcccxx
Mundi vero quartimilleſimo· dccc· lxx
xiij· et impauit ãnis· xviij· Hoc tpe clare
bat inter nobiles lotharĩgie ſanct⁹ vvibert⁹· qui
gẽmalatẽſe cenobiũ fundauit· Qui diuitijs nobi
litate· et potentia clar⁹· cingulũ militie mundãe
deponẽs· cingulo ſancte religionis in monachico
habitu ſe accinxit· Ziptine⁹ dux bohemie ad xp̃i
fidem cõuerſus iuſte et glorioſe in bohemia prin
cipat̃· Et poſt euz rvatizlaus fili⁹ eius· iuſticia et
ſanctitate p̃clarus· cui frater ſuus bolizla⁹ nimis
aduerſabat̃· Anno· tercõ hungaris· francia alſaci
am alamanniã· ſaxoniãq; ꝺpopulantib⁹· Heinric⁹
rex iuxta vrbem mereſburch cõgreſſus · vouens
deo p adipiſcẽda victoria ſe hereſim ſimoniacam
de regno ſuo eradicaturũ· meſtiabili cede eos vſ
q; ad internetõz pene deleuit· Rex heinricus quoſ
cunq; fures· aut latrones· aut ſicarios manufor
tes et bellis aptos eſſe videbat· multa eis venia
agros et arma dabat· et legionẽ ex illis faciens ad
debellandos barbaros exponebat edicẽs omnino
vt ciuibus ꝑcerent tantũmõ· Karolus rex frãcoz
cum auxilio lotharienſium iuxta vrbem fueſſionũ
pugnans contra robertũ fratrẽ odonis regiſ· qui
contra ſe regnũ francozũ inuadebat· eum cuz ml̃
tis pemit· et ſe et francia heinrico regi ſubmittit
eiq; in pign⁹ ꝑpetui fedris et amoris mittit manũ
pciosi martiris dioniſij pariſienſ· auro gẽmiſq; in
cluſã· Anno ſequẽti ſanguis domĩ crucifixi venit
in angliam· forte ille ſanguis qui de imagine dñi
fluxit· cũ ſecundo domin⁹ in imagine ſua a iudeis
prioza patereẽ· Affricani qui p munitõez galliani
montis· totam ytaliam laniabãt· p militiã iohãniſ
pape· et per auxiliũ romani grecoz imperatoris
cõſerta cum eis pugna· ita atterunẽ· vt nec vnus
quidem ſupfuerit· qui nõ aut trucidareẽ aut ca=
peretur· multis teſtãtib⁹ petrũ et paulũ apoſtolos
in illo bello fuiſſe viſos ad auxiliũ xp̃ianoz̃· An=
no ſequenti rex heiuricus pacẽ cũ hungaris in· ix
annos firmat· Karolus rex francoz̃ a comite bin
berto captus in cuſtodiam parone trudiẽ· ob ne
cẽ roberti ducis ab eo pempti· ¶ Ex cronicis·
Hic enim hibertus ſororẽ dicti roberti accepat ĩ
vxorem· et ideo verbis doloſis karolũ decepit· vt
in hoſpitiũ diuertereẽ apud paronã· ſicq; dolo eũ
captũ retinuit in carcere· vbi tandem exul et mar
tir occubuit· Porro vxor eius ad patrẽ ſuũ regem
anglorũ fugit cum filio ſuo paruulo nomine ludo
wico· Poſt karoluz vero rodulph⁹ ricardi ducis
burgundie filius· electus eſt in regem a frãcis· et
in francia regnauit· xiij· annis· Iohannes papa ca
ptus a guidonis militibus· et in cuſtodiã miſſus
peſſime ſtrangulat⁹ eſt· poſito ceruicali ſuper os
eiuſ· ¶ Sigibertus· ¶ Rodulph⁹ rex burgundio
num ab italienſibus ad regnandũ cõtra berengari
um inuitatus· cõſerta cum berengario pugna· eo
q; victo et expulſo rgnũ ytalie trib⁹ ãnis tenuit
¶ LXIIII· ¶ De echelſtano rege anglie
et victoria eius· ¶ Guillerinus·

HOc ãno poſt edwardũ· qui regnauit an=
niſ· xxiij· regnauit filius eius echelſtan⁹
annis· xvi· Hic vt ferũt ex concubina na
t⁹ eſt· vix in tota anglia fuit ullum vetuſtuz mo
naſteriũ quod non vel edificiis· vel ornamentis·
vel libris· vel ꝓdiis decorauerit recentia mona ſte
ria faciebat quaſi ex profeſſo· vetuſta quaſi aliud
agens· artifici benignitate inſigniebat· Sitrico re
gi norðanimbroz dedit in vxorẽ vnam ex ſororibus ſuis· Quo poſt annũ mortuo· puincia illaz ſi
bi ſubegit· widualium regem walenſium· et cõſtã
tinum regẽ ſcotorũ ex ſuis regnis expulit· Quos
tamen poſtea miſeratõe cõmotuſ in ãtiq uũ ſtatũ

subregnare pmisit. Postremū illi bellum fuit cū adlano filio sitrici. Qui timēs regem sibi occurrē tē cū exercitu. mimū se simulauit. et assūpta īmanu cithara ad tentoriū regis echelstani venit cantitās p foribus. vnde facile admissus est. cātando qz inter psallendū omnia oculis scrutabaē. Postquiuiū abire iussus pciū cantus accepit. qō appotare dedignās sub se in terra defodit. Notatū est hoc a quodā qui illi olim militauerat. et cōfestim echelstano dictū qui hominē inculans p hostez p oculis positū non pdisset. hoc responsum accepit Idem sacramentū qō tibi nup o rex feci. quondaz adlano fecerā. Sed amoue hinc tentoriū vsqz dū partes relicte veniant mane. vt inimicū peculantē exultantē modesta cūctatōne frāgas. Adlan? ergo nocte venienſ. epm quendā vespe qui ad exercitum venerat cum omni familia occidit. vtraqz pgressus regem impatū offendit qui hostes nichil tale ausuros putauerat. Rex ergo stratis excuss? cū suos ad bellum acueret. gladius eius. fortuitu euagīna cecidit. In clamatoqz deo et sancto adelino qui erat ei? ex antiqua stirpe cōsanguine? reducta ad vaginaz manu. inuenit ensem qui hodie p miraculo seruaē in thesauro regū. et est vna pte sectilis. nec vnquā auri vel argēti receptibilis Hoc dei dono fretus. tota die vsqz ad vesperā in defessus fugauit adlanū cū exercitu. Cecidit ibi rex scotorū cōstantin? pfide animositatis et viuacis senecte homo. Aliiqz reges. v. et comites. xij et oīs pene turba barbaroz. sz p fide xpi suscipienda. conseruati sunt pauci qui remanserunt.

LXV. De domiatōne eius et muleribus sibi transmissis.

Ozwalensiū. id est. aquilonariū britonū reguli. vectigalis nomine annuati ei soluebant auri libras. xx. argēti. ccc. boues xxv. et quotlibz canes vēaticos et aues venaticas vrbem excestrā cornu alensib? abstulit. quam turribus et muro muniuit ex quadratis lapidib?. Aroldus rex quidam norticorū misit ei nauem aurea rostra habentē. et velū purpureuz densa testudine auratorū clipeoz intrīsecus circūagitatā. Hūc elscanum patre defuncto voluerūt emuli in vrbe wintonia cecare. quorū princeps erat elfred? quidam qui depbensus missus est romam vt ibi se coram apostolico iohāne iureiurādo defenderz. qui cum iurassz ante altare sancti petri. cecidit et manibus famulorū ad anglorū scolā deportatus. tercia nocte mortu? est. Misit ad eūdē echelstanū rabod? ppositus. Sansonis archiepi ossa sancti senatoris et sancti paterni. et sancti stubilioīs qui fuit magister eiusdē sancti paterni. et vna die et eadem hora cum eodē paterno migrauit ad dominū Isti sancti tūc de britania minori. et de northm ānia trāslati ad tutiora loca fuerāt. Sed et alie tūc multe reliquie northmānis gallias infestantib? . si militer trāslate facile nemini patebant. Hic echelstanus de cōcubina nat? dicit fuisse hoc mō. erat in quadā villa opilionis filia pulcerrima. hec p nocturnā visionē vidit lunā de suo ventre splendore et totam angliam suo lumine illustrare. Quod cū illa sodalib? retulisset. et ille hoc idē villice que filios regis nutriebat enarrassent. illa eā assumpsit et loco filie habuit. Quā postea adamauit in domo eius edward? regis elfredi filius. ex qua genuit echelstanū. Ad hunc echelstanū misit heinricus conradi filius rex theutonicoz. impator romano

zum sororē eius otboni filio suo expostulās. alterā eius sororē habuit ludowic? aquitanor princeps de genere magni karoli supstes.

LXVI. De ceteris euentib? illius tpis.

Sigibertus Anno heinrici. vii. Simeon bulgar qui ex pbo monach? ex monacho miles factus dominaē bulgarib? . grecos grauiter attriuit. sed roman? grecorū impator eius insaniaz facto fedre mitigauit. Anno eiusdem. ix. raerius lobiensis monachus vir nimie simplicitatis. sz expientia liberaliū artium nominat? . cum hilduino qui in lotharingia epatuz leodicensiū olim ambierat. in ytaliā ad hugonē regem p?fectus. verone epus ab hugone cōstituitur. Hilduino mediolani archiepo ordinato. Item postmodū a rege hugōe epatu pulsus. quia baioariis fauerat. papie exiliatur. vbi et librū de suis erumnis luculēte edidit Scripsit et multa alia legētib? vtilia. Anno. x. lāceam mirandi opis et clauis hiesu xpi crucifixi sāctificatam. que dicit primi et magni cōstantī imperatoris fuisse. donatā rodulpho regi burgūdionum et ytalie. a sansone comite. rex heinric? . precibus. mimis. muneribz . addita etiam pte pruincie sueuorū. a rodulpho comite extorquet. et hāc ad insigne et tutamen impij posteris reliquit. Anno xv. otho filiz regis heinrici. vxorē ducit filiaz ethmundi regis anglorū. Anno. xvj. in genueusi vrbe fons sanguinis largissime effluxit. ptendēs forte vrbis ipius immmentē ruinā. que eodē āno ab affricanis cū classe illuc venientib? capta . cunctis ciuibus exceptis puulis et mulieribz captis et occisis. etiā thesauris suis est euacuata. Anno. xvij Iug rex russorum sciens exercitus grecorum esse ductos cōtra saracenos. et ad insularū custodias dispsos. ad expugnandā cōstantīopolim cū mille et eo amplius nauibus venit. adeo de victoria iā secur? . vt grecos non occidi sed capi preciperet. Quibus impator roman? cum paucis viriliter occurrēs circūcirca. greco igne iniecto peue oīs cū nauibus exussit. paucis euadentib? . oīsqz captiuos decollari iussit. Anno. xviii. prodigia apparere. sol sereno celo obscuraē. p fenestras vero domoz radios quasi sanguineos emittebat. hominis cuiusdā sinistra manus ferro amputata. post annū pene ad integrū ei dormiēti restituta est cui p signo miraculi quasi sanguinea linea loco cōiūctōnis notabaē. Heinricus rex moriē. qui licet in vicendis inimicis gloriosus fuerit. quia tamen pacificus erat. nullam opaz dedit. vt effugatis ab ytalia tirannis qui quasi productui mercenariī alē alteri succedentes. imperiū dilaniabāt. benedictōem impialem accepisset. Post quem otho filius ei? ex matilda filia theodorici regis saxonū īpauit. Mōs vero vbi heinricus rex sepultus est. postea flamas in multis locis euomebat. Obijt quoqz dñs odo p mus abbas cluniacenſ. succedit ei adamarus.

LXVII. De extremis miraculis sancti odonis ex gestis eius.

Hic sanctus odo. cum discipulos suos regularibus disciplinis instrueret . multorum monachorū miserabilem exc essū narrauit vt in eis motus iuueniles cōprimeret . His inquit diebus duo fratres rapidissima rapti sunt morte. nō in vno loco nec i vno die. Veniēs vn? ex eis in domum cuiusdam sue sororis vehemētissime se esurire dixit. et refectōez petijt. Cui p?
illa pisces abundanter se habere respondit . vt

ꝓmederet quales et qua hora vellet. Ille quasi īdignatus pisces se fastidire respondit. nec iam eos se posse videre dixit. Tunc armum cuiusdā ālis sibi assari ꝑcepit. sed non ferens assandi moram. portiunculā incidit et in prunas ꝓiecit. Deīde vinum afferri sibi iussit. et carnis morsū auide sumpsit. At hoc quod sumpsit. gulā non trānsilijt nec reijcere potuit. sed vitā cū cibo ꝓdidit. Alius frater veniens ad domū cuiusdam parētis sui statim ad ꝓmedendū quesiuit. Cui cum respōdissent. ꝙa necdū hora edendi venit. cū indignatōe adijecit. Heu tota nocte equitādo pꝰ miunctā michi obedientiam laborauī. et nūc me ieiunare cogitis. Afferte ergo michi si quid habetis. Cui cū dicerent pisces se habere indignatꝰ cepit huc et illuc oculorū intuitus circūferre. ibat autē circa pedes eiꝰ gallinarū grex. tunc q̄si furens baculū arripuit et eā q̄ ei placuit ꝓcussit. ac furibūdo ore dixit. Hec est hodie michi piscis. Qui autē circūstabāt cum quodā rubore dicebāt. Licet tibi carnē cōmedere pater. At ille. Volatile inquit non est caro. Volatilia enim et pisces vnam habent originē. Appositā est ergo corā eo gallina quā occiderat iā assata ex qua offam abstulit et momordit. quem morsuꝫ nec euomere potuit nec glutire. sed eū vita priuauit. Pugnos tamē et ceruicatas ꝑ mercede sue impbitatis in opꝓbriū antequā moreret assumpsit

Quidam frater ex ꝓdictis patris odonis ꝙgregatōne illicito tempore sibi fleubotomie curatōꝫ adhibuit. Sup quo facto ꝓmotus est eius animus. quia quāuis eum necessitas coegisset. tamē absqꝫ eius licētia hoc ꝑsumere non debuit. Mox vena ꝑ quā sāguis ꝓꝰ effluxerat dirupta est. et quousqꝫ animā redderet a quocūqꝫ medicamine nō fuit restricta. In monasterio sancti helie. de quo gregorius in dialogo loquit̄. cōstituit pater odo vnū de fratribꝰ suis ꝑpositū. nomīe theodardū. sed quia durum est in mente veteri noua meditari. monachi qui ibi reperti sunt. ab esu carnis non potuerunt abstrahi. Quod vidēs ille cepit ex finitimis regionibꝰ pisces emere. vt vel sic voluntati eorū satisfaceret. Ex qua re penitus equi quos ei dimiserat pater odo defecerāt. huc illucqꝫ discurrētes Hanc ergo eoꝝ impbitatē fuumqꝫ laborē ꝑdictꝰ frater patri odoni crebrius innotescere studuit. Quo a domino petēte vallis ipa cui monasteriuꝫ ꝑminet atqꝫ interiacet. non multum ꝑcul iūctis mōticulis inuicem se clausit. et ꝙsuetuꝫ torrētis q̄ ꝑ eam defluebat aditum interdixit. Deinc multi tudīne aquarū collecta lacū ex se ꝓduxit. et laborem fratri abstulit. quia pisces illi emere vltra necesse non fuit. Huius natalis celebrat̄. xiij. kl'. dcēbris. Cuius vitam frater iohannes scripsit.

LXVIII. De successore eiꝰ adamaro et maiolo. Ex gestis eius.

Otro sancto odoni vt dictū est successit adamarꝰ siue heimarꝰ simplicitatis et innocentie filius. Hic in augmētatōe ꝑdiorū et acquisitōe ꝓmodi talis fuit studiosus et in obseruātia regulari deuotꝰ. amissionē lumīs talis. et quidquid sibi aduersitatis accidere potuit. absqꝫ omni murmure et indignatōne patientissime tulit. Huius tpe beatus maiolꝰ matiscēsis ter enutritus. spiritualibꝰ literis imbutꝰ. et virgi archidiaconus nobilis pentibꝰ ab infancia nobilitatis titulo decoratꝰ. ad amorem et obseruātiam monastici ordinis est cōuersus. et sexto vt ferunt anno sue conuersionis e seculo ab ipo heimardo abbate iam tota corpis valitudīe detento. et oculorū lumine priuato habito fratrū cōsilio in locū abbatis licet multū renitēs est subrogatus. Erat autem incessu grauis. voce sublimis. ore facundꝰ vltu angelicꝰ. in motu vel actu corpis honestus. Erat fide firmus. spe certus. gemīa caritate refertus. sapientia clarus. fortitudīe robustus. Erat ei honestas in actōne. sobrietas in ꝙsuetudīe. humilitas in ꝓsperitate. patiētia in aduersitate. Māsuetis erat affabilis. superbis terribilis. pcus cū decuit diffusꝰ vt debuit. Non diuersus in habitu. nō cōfusus in actu. quantum ad hominē vnus semp et idem. deuotꝰ imitator sanctorū. et intentꝰ auditor eorū. Ita placere studuit homībꝰ. vt deo non displiceret. Quā ꝑ spicue aūt huiꝰ. eiusqꝫ discipulorū existat in benedictōne memoria. respōdeant monasteria ab ipis. alia funditus constructa. alia ō corruptōne cū incremento vtutū ad meliorem statū reducta. Multi quoqꝫ fideliū vt testat fidelissima relatō diuerꝰ infirmitatibꝰ constricti. etiam de vita desperantes. ab eo visitati ꝑ gratiam dei sanati sunt. et multi oculorū caligine detersa. ꝑ meritū eius clarius videre ceperūt. Multi vt ferunt a veneno serpentū a morsibus luporū et canum. ab incursionibꝰ et illusionibꝰ demonū. ꝑ domīice crucis vexillū dextera eius manu impssuꝫ receperūt salutare remedium. Multi quoqꝫ in piculis fluminū ab ictibꝰ fulgurū. et ceteris incommodis ꝑ eum liberati sunt. Aliquādo candele. vel cubicularii negligentia. vel occasione aliqua ī noctibus ante lectum eius extincte vt testati sunt qui affuerūt. diuinitꝰ sunt lumine restituti. Aliquādo cū in monasterio sancti dionisij essꝫ. et nocte vt sui moris erat eiusdē martiris libꝝ de celesti ꝓcipatu legeret. graui somno supueniente candela de manu eius sup paginaꝫ libri defluxit. et tūc mirabile quoddam et insolitū accidit. Ignis enim nature sue officiū ꝑsequens. linum cōsūpsit et ceram. paginā vero dimisit illesam. Obijt hic sāctus plenus dierū et sanctitate. v. iduꝰ maii feria sexta post celebratōem solennitatis domīce ascensionis. Ad cuius sepulcꝝ multi sanandī infirmi. Paralitici erigunē et claudi. Ibi ceci et demoībꝰ obsessi curandī. Et nescio cuius generis igne terribili cer et miserabiliter adusti liberantur.

LXIX. De imperio othonis primi et nece regis etmundi. Sigibertus.

Itur post heinricū impauit otho primꝰ qui cepit anno domī. dcccc. xxxviii. Mūdi vero quartomillesimo. dcccc. i. et impauit annis. xxxvj. Huius anno primo princeps boheie wenceslaꝰ vir sanctꝰ a fratre suo boizlao occidit̄ ambitōne ꝓripiendi principatū. seductōi eius ī vltōez rex otho bellū boizlao indixit. & longa inter eos cōcertatō ꝑ. xiij. annos ꝓtracta est. Ex cronicis. Hoc etiā anno rex francorū apud antisiodorū moritē. cuius corpus in ecclesia sāctē colūbe senoīs tumulat̄. Post eiꝰ mortem franci coacto in vnum cōcilio Guillerinū senonen̄. archiepiscopū in angliā miserūt ad eoꝝ quondā reginā francorū vt filiū suum ludowicuꝫ remitteret ad regnum paternū. Cui obstaculis et sacramentis adhibitis ludowicū predictus ātistes accepit et in franciā adduxit. Qui apud laudunū vrbem vnctus et coronatus est in regē et regnauit annis. xix. Sigibertus Anno sequenti ytaliā

vexabat heresis ātropomorficarū·id est corpeam formā deum habere dicentiū·cōtra quā racheriuſ veronensiū epūs et verbis et scriptis reclamabat Anno sequenti rex otho boizlauū bello supauit·ac boizlaꝰ p victoria securos circūueniēs principez militie regis cum multis trucidauit·Rex vero bohemiā deuastauit· ¶Wilhelmus· ¶Hoc āno edmundꝰ adelstani frater annoꝝ·xviii·annis sex regnauit et dimidio·Hic glasconiensez ecclesiā magnis pdijs et honoribꝰ ditauit·et cōfirmauit dōatōem suam p priuilegiū aureis literis scriptū in libro ewangelioꝝ eleganter ꝓpoīto qō eidem ecclesie dedit·Hic edmundꝰ latronē quendā nomīe leof elimmauerat·Qui post sex ānos regressus die sancti augustini cantuariensis epī mopimꝰ apud proncheleterie inter cōuiuas regis assedit: qz sez tunc solebāt anglī festiue cōuiuari ob memoriam pdicatōnis sancti augustini·hic latro tunc forte iuxta ducē recūbebat·quē rex ipe ptibꝰ de cena dignatꝰ fuerat·qui cū a rege solo recognitus fuisset ceteris in vina spumātibꝰ rex ira accensꝰ predoni capillos inuoluit et ad terzam elidit·Qui latenter sicam de vagina eductā in pectus regis infixit·Qui mox examīatꝰ est·Latro vero pcurzentibus satellitibꝰ membratī discerptꝰ est·nōnullos prius sautiās·puiderat regis finez beatꝰ dunstanus tūc glasconiensis abbas demonis ante se saltantis gesticulatōibꝰ et plausibus edoctꝰ scurrilibus qui mox equū cōscendēs et ad curiā ꝓperās in medio itinere rei geste nūcium accepit·Sepultus est in glasconiensi ecclesia·data in inferias villa in qua occubuit ¶Ex cronicis· ¶His diebus contra regē ludowicū rebellabāt francoꝝ pceres ac sup omnes hugo magnꝰ pisiensis comes qui fuit filiꝰ roberti tirāni a karolo rege in bello suessonico pēpti·Ludowicꝰ itaqz rex a ducibꝰ suis circūuentꝰ a northmānis capiē·et cōsilio hugois bāchimū missus publice custodie trabiē·Karolomānus vero maior filius eiꝰ a northmānis adductꝰ rothomagi moriē·Hoc audiēs impator otho·cuz xxvij·legionibꝰ ad liberandū ludowicū franciam aggrediē·eiꝰqz metu ludowicꝰ a custodia relaxaē

·LXX· ¶De ceteris euentibus illiꝰ tempis

¶Sigibertus·

Dorro contra othonem imperatorē rebellauit euerhardꝰ comes palatij et gilesbertus dux lotharīgie·qui gerbergā sororē ipiꝰ īperatoris habebat vxorem·Hij itaqz duo heinricū fratrē imperatoris obsessum capiūt·Cūqz pellacia sua ab imperatoris fidelitate seiunctī fictōni sue applicant·suggerētes ei regnū magis cōpetere illi ī patris regno nato ꝙ othoni ante regnum nato. Anno othonis·v·gilesbertus et euerhardꝰ cū pfato heinrico iuxta rhenum cōtra imperatorē bellū pantes·milites imperatoris offendūt·et multi cū paucis cōgressione facta interim imperatore in alio rheni littore ante clauos domī lancee sue infixos· in oratōne pstrato·victi dederūt terga heinrico in brachio insanabiliter vlnerato· Eodem āno orta dissensione inter principes ō varietate legis ·vtz deberēt auis supstitibꝰ filij filiorū post patres defunctos hereditare·an exheredatis fratruelibꝰ ō berz hereditas ad patruos redire·Ex regis othonis oīmqz principū sententia·cognitio veritatis commissa est gladiatorio iudicio cessitqz victoria his qui dicebāt fratrū filios ōbere cū patribꝰ hereditare·Anno sequēti rex otho obsedit brisagam opiduz alsacie·quod ludowicꝰ rex p milites euerhardi et gilleberti tenebat · in qua obsidione suasu friderici magūtini epī·qui animo iam ab imperatore defecerat·multi ab imperatore defecerūt·ea qz re alijs terzitis ·solus rex interzitus manet·Interim fideles regis vdo videlicet et conradꝰ frat hermāni sueuoꝝ ducis eūhardū et gillebtū pdanno regno secure ītētos·iuxta rhenū iopinate aggressi acerzie ōbellāt·eūhardo gladiis pēpto·Gilleberto autem rheni vndis submerso·ceterorum vix aliquis fugit·qui nō aut trucidareē·aut capetur·hoc nuncō infideles regis corde frangunē·et ludowicus ab alsacia discedit·et rex et fideles cū ipo gratulanē·Eodem anno ademarus cluniacensis abbas substituit sibi abbatem maiolum·

¶Guillerinus· ¶Hoc anno guillerinꝰ filiꝰ rollonis dux northmānoꝝ dolo in francia occisus ē· ab alzone cognomēto curto ·clauis ad eius cingulum inuenta est fere familiaris scrinij·in quo inuenta sunt indumēta monachalia·que semp inter bella meditabaē se gestaturū apud gimegrū·Quem locum a tempe hastingi desertū ipe fruticosis sētibus purgauerat·Et ad hunc statuz qui modo ē cuexerat·huius filius fuit ricardus· ¶LXXI·

¶Adhuc de eodem· ¶Sigibertus·

Hno othonis·vii·Stephanꝰ et Constātinus imperatores filii romani imperatoris vt videlicet supius plibatum est·egrefe rentes se iusta patris sui seueritate a iuuenili leuitate coerceri·dispositis in palatio insidijs ignorante altero cōstantino leonis imperatoris filio· patrem de palacij solio ōponūt et tonso ei vt moris est capite·ad vicinā insulā ī qua cenobite philosophabāē trāsmittūt·Sol horribilē eclipsim passus est feria sexta·hora diei tercia·quo die ī hispania addamarā rex saracenoꝝ a radamiro xpianissimo rege gallicie in bello supatus est·In italia cometa mire magnitudis apparuit pretendēs famez que secuta est·Rex otho corpus innocentij martiris in vrbem magataburg trāsfert· Anno sequēti otho imperator totā lotharingiā sibi subiugauit· Resistente igitur solo metensiuz episcopo adelbone fratre ducis friderici·stephanus et cōstantinꝰ videntes post patris sui depulsionē cōstantinū filium leonis imperatoris ab omībꝰ sibi preferri·et se iam in secundis vix haberi·Cum deliberarēt hoc quod de patre fecerāt·etiā de cōstantino facere· publicato eoꝝ cōsilio p diabolinū intentorē huiꝰ cōsilii·cū ad cōuiuiū ex cōdicto cōsedissent·et de priozatu sedendi inter se psulto decertarēt· dato signo a viris cōstantini ābo fratres solio deturbātur·et tonsis capitibꝰ ad idem monasteriū ad qō patrem trāsmiserāt·et ipsi ad philosophandū cuz monachis trāsmittunē·Ita euacuato palacō abusiuis imperatoribꝰ·ipse cōstantinꝰ et romanus filius eius ex filia romani imperatoris imperāt ānis xvi·Anno sequenti heinricus frater imperatoris in vrbe meresburg a fratre obsessꝰ piectis armis ad pedes eius pcidens·et misericordiā eius iplorans in custodiā includiē·Fridericus etiā archiepiscopus maguntie a ciuibus excludiē· ¶Guillelmus· ¶Hoc anno regnauit edredus tercius ex filiis edwardi annis·ix·et dimidio· Cuius egrotātis audito nūcio beatus dunstanus cū illuc equō acceleraz·vocem desuper sonantem audiuit· mō rex edredus obdormiuit in domīo· ¶LXXII·

¶De origine sancti dunstani et bonis eius iicijſ

¶ Ex gestis eius.

Hic dunstanus ex anglie ptibus oriundus parētibus et genere et fide nobilib? ma ternis aūt sinibus sacro puerperio intu mescētibus·accidit eam cū viro et multitudīe po puli cōfluente ad eccleſiā beate virginis marie in glaſconia die purificatōnis eius aduenisse· accēsis qz lāpadibus missarū solēnijs interesse·Iāqz qua= liter puer hiesum in templū inducerēt recitari ce perat·tunc repēte maiestas domini apparuit que omniū luminaria extinxit et totā domū caligīe ob texit·Cunqz omnes nimio pauore starēt sensu he rentes et alternis obtutib? stupore indicarēt·ex templo lux celitus emissa in templo resplenduit et cereū quē puerpa mānu tenebat accēdit·Hīc au tē popul? ō amisso lumīe mirabaē·sic nūc maiori admiratione simul et exultatione mentis īterna detineē·illuc itaqz ab omnib? lumen porrectum est·et hinc omnibus lumem receptū·Infans au tem natus cū iam loqui inciperet·ad banc eccle= siam cū oblatōibus delatus est·Ibiqz illis in oratō ne pnoctantib? apparuit vir ethereos habēs vl= tus dicens locum non multo post sublimandū pu erum ibi deo relinquendū et beatū p secula predi candū·Cum autē in tenello corpe acerrimo lan guore fatigareē·et iam in limine mors adesse pu tareē·nocte intempesta celestis eū medicina re= uisit·quam ei p angelicū ministeriū xp̄us exhibu it·p̄sertim de lectulo doloris surgens ad templuz deo gratias actur? cucurrit·bis qui eius egrotā= tis curā gerebāt stupefactis·lentoqz pede vesti gia eius sequentib?·et finem rei explorātib?· nec dum medium itineris cōfecerat·cū malignus spi= ritus latrantiū canū multitudīe stipat? occurrit viamqz eunti intercludere cōtendit·qui p timore pterritus xp̄m puer exclamauit·eiusqz p̄sidio val latus virgā arripuit·quā in faciē obsistētis simu lacri vibrās ip̄m cū omni comitatu in fugā cōpu = lit·Deniqz ad portā templi veniēs sed eā obsera tam inueniēs·scalam cui inniti solebāt qui supio= ra tēpli scandebāt ignorāter et quasi p excessū men tis ascendit·Inde ad alterā partē tecti qua nullus erat descēsus pgrediens angelicis manib? ad solū scz int̄ tēplū deponiē ibi facta luce inuent? est le ui sopore offusus·Rogat? aūt vt tam mirabil'euē tus modum exponeret nō esse hoc in sua cōscien= tia respondit·Sed hi qui explorādi gratia eum se= cuti fuerāt de omnib? que vsqz ad extrema tēpli fastigia cōtigerant claro et pbato sermone testifi cati sunt·Cetera vero·quoniā et illos et pueruz latuerūt sola dei potētia mirabiliter ppetrata fu= isse claruerūt·Studebat iuuenis seruare pudicici am·fugere lasciuiam principiū bene agendi·deuz semp habere·finem vero eidez emendare·Moribz quoqz bonis accessit studiū sacre lectōis ut cum varijs artib? magnifice polleret·illā tamen q̄ mu sicis instrumentis exerceē speciali quadā affectōe vendicabat·Deniqz a patruo suo athelmo cātua riensi archiepo regi echelstano familiari ptestatio ne emendatus et ab eo gratissime in palatō susce= ptus in cūctis sapienter se agebat·nūc quidā sur= gens ad orandū deum·nūc sedens ad iudicandas causas hominū·et cū videret regem curis secula ribus fatigatū·in cithara vel in aliquo musico in= strumento psallebat·Sicqz tam regis q̄ principū corda exhilarabat. ¶ LXXIII. ¶ De mi raculo cithare eius et monachatus susceptōne.

Hunc matrone cuiusdā frequenti rogatu cōpellatus vt ei stolam sacerdotalem ar tificōse p̄pingeret·quā post ad diuinos cultus aurifactoria imitatōne figuraret·Assum= pta cithara ad domū illius tendit·citharā i pari te suspendit·et opus ad qō venerat diligenē insti tuit·Cunqz manū opi·cor aūt et labia dō prepa raret·apparuit in domo gloria domī cithara que parieti affixa absqz vllo mouentis homis impulsu huius antiphone melodiam discretissima modula tōne p̄sonuit·Gaudent in celis anime sanctorum &c̄·Tunc puelle obstrepentes exiliūt·materfami lias omnisqz domus clientela vociferās eū plusq̄ expedit scire·Diabol? quoqz iuidie stimulis quos dam inflamat·qui cōficto mendacō opinionez iu= uenis apud regem ledant·asserentes illum malis artibus imbutum·nec quicquaz diuino auxilio·sz plura demonū opari prestigio·qui aduertēs faciē regis non esse erga se sicut prius·palatō discedre parat·malens eum deserere q̄ ab eo deseri· Quo compto eius emuli insidijs iter obsidūt·illū equo deijciunt·supplicijs affligūt·tandem vinculis ire tit̄ū in cisternaz que iuxta erat depellunt·donec a quibusdā homib? inueniē·quorū pietate ad vitā fouendus trāsferē·Hoc ergo principiū certamis esse intellexit·ad qō illū nup diuin? cithared? pre monuit·Profectus inde elphegū cognatū suū wē tane ecclesie pontificē adijt·a quo frequent roga tus vt monachatū induceret·quatenus qui ange= lice conuersatōnis initia haberet pseuerantiā in ha bitu demōstraret·Respōdit excellentōris esse gra tie qui in seculo cōsenuerit·et tamē que digna sūt monacho fecerit·eo qui se monasterio dedit· nec quicquā aliud preterquā qō sibi statutū est post hoc facere potuit·alterū inquit necessitatis· alte rum est libertatis·Ad hoc episcopus ait·Omībus omnis necessitas est·vt qui ignez gehenne volu erit effugere·ignem concupiscētie studeat extīgue re·qui nō multū extinguiē·si fomēta eius hūanis sensibus nō subtrahunē·ad hoc·qō in mūdo preci pue appetiē libertas homis est·hac em̄ omissa cete ra nequeunt possideri· vt ergo deo des qō maxīe diligis illa desinat haberi·Cunqz huiusmodi ver= bis quotidie episcopus insisteret·illum in ābiguo positum grauissima febris inuasit·atqz ad despa= tōez vite pduxit·Tandem ex inspato recalescens hic ait·Legibus voluptatis renūcō·virginez me virginis filius hucusqz seruauit·virginem me re= gina virginum habebit·Mox accito epō postulat sibi imolare religionis benedictōnem dari· Tunc episcop? letitia pfusus monachali euz et sacerdo tali gratia pmouit· ecclesie beate virginis marie attitulans cui eum ab īnitō parentū suorū spōsio dicauit·Cunqz eū contra diaboli insidias instru = xisset dimisit eum pgentē ad generatōnis sue p̄= cipium·ibi in ecclesia prefate virginis mansitabat operās ea que pie norma religionis exigebat·Cui etiā adherentem cellam siue spelium pprijs labo= ribus edificauit·que non tam humani habitaculi q̄ formam gerebat sepulcri· Vt enim ego qui vi di estimo longitudo eius non amplius quīqz pe = duz·latitudo vero duos et semispedes habz· Por ro altitudo staturam hominis exprimit·si quis in defossa terra cōstiterit·aliter em̄ neqz satis ad pe ctus porrigitur·mediuz hostioli fenestellam apit per quam lumen operanti irradiauit.

¶ LXXIIII. ¶ De incensione demonis

et visione stelliferi.

VErum dyabolus quem ãte habitare nõ sinebat in palacio nũc quoq; depellere nititur tugurio. Fallax ergo fallacẽ homis adopt9 ymaginẽ sub obscuro vespere cellaz adolescentis petit et ĩmisso capite fenestre incumbit cernens illuz fabrili ope occupatũ postulat sibi quippiam opis fabricari Cuius ille callidítatẽ non aduertens operi quod postulabaẽ animũ intendit. Interim cepit hostis uerba peruersa apositõe facere mulierum nomina inferere. luxurias omemorare. Deinde religionem ostendere. et denuo eadẽ repetere. Tunc athleta xp̃i quis esset intelligens tenacula quibus ferruz tenebat cepit fortiter ignire. et subp̃ssis labijs ĩuocare christũ Deinde scõ furore act9 celeriter ea cãdẽtia de igne rapit larualem faciem includit. et totis uiribus renitens monstruz intrors9 trahit. Iãqz stando vires sumebat. cuim is qui tenebatur auulso pecte tenentis se manibus aufugerat tales immani rugitu fremẽs ululatus. O quid fecit caluus iste. tenui nãqz seõ formosa cesarie erat. et ideo de eo talia claĩtabat. Mãe autem cõgregata est ad eum ppinqui populi multitudo. scisciteãs quis ille clamor fuisset. qui tanta eos vehemẽtia dormientes terruissz. Demonis ait furor ille fuit. Caute uos ab illo agite. q̃a si uocem irati ferre non potuistis societatem damnati quo pacto sustinebitis. Post hoc ieiunio et oratõne cõtra hostem pugnans cũ pudicicia corpis tãtã obtinuit mũdiciã cordis ut uix eũ latere possz quidquid sinister spiritus molitus fuisset. famaqz eius totã regionẽ pcurat. q̃ ad uisendũ eũ omniũ corda accendit. Mulier quedaz elgifu noĩe diues et nobilis ad eũ ueniens cũ ex ore eius uerbum audisset adeo dulcedine uite eẽne delectata est. ut ulteri9 nec domuz r̃petere. neqz loco discedre. sz cũ eo mori et uiuere diligẽt Hic circa ueneratõnem beate marie uirgis valde feruens erat. et intm̃ apud eam eius merita ualuerũt. ut si qñ necessitate coacta quippiam postularet. uix aliqua morula intercedente ab ea susciperet. Que cũ infirma morereẽ uir sanctus dum ecclesie hostiuz psallẽdo p̃teriret erectis ad celũ oculis uidit spiritũ sanctũ in colũbe specie descẽdentẽ. cuius corp9 omni candore nitidius. alarũ vero remigia scintillãtis ignis splendorẽ p aera spgebant. quem ille penetrale illud moriẽtis matrone subintrantẽ cõspiciẽs illuc cõcite venit. videt domũ diuino splendore fulgentẽ. audit feminã intra septa veli oppansi gratias agentẽ. miraẽ colloquiũ et dicẽdi finem patien ter expectat. Deinde leuato velo subintrãs illius stelliferi nomẽ interrogat. Illa autẽ modeste subridẽs ait. Tu stelliferũ antequã huc venires vidisti. et nũc cui locuta sũ interrogas. Ipe est qui ad hostiũ ecclesie tibi apparuit. et me de immimẽte morte territa psolãs visitauit. Tibi aũt singulari amico gratias refero. q̃a tuis semp admonitõibus instructa et oratõnib9 adiuta. ecce ad deũ vado. Cunqz corp9 et sanguinem xp̃i suscepisset. animã piter tradidit xp̃o.

LXXV. Qualiter factus est abbas glasconiensis et p̃cognouit mortem regis.

DEfuncto aũt rege echelstano. frater ei9 edmund9 impij monarchiam suscepit. a quo dunstanus accepta potestate super regiã mãsionẽ que glasconia vocabaẽ. cepit angusti orisecclesie fundamẽta iacere officinasqz pstruere scõm exẽplar olim sibi ostensũ ab ãgelo ipsam mediẽte fabricã. magnũqz monachorũ gregẽ ibidẽ cõgregare. Quib9 ipe prim9 abbas effect9 ad tantam iusticie pfectõem eos adduxit. vt et ad omẽs circũquaqz ecclesias ex eisdem pontifices eligi. abbates assumi nõ cessarẽt. Cũ autem vir dei p̃cib9 regijs deuictus. bathensẽ ecclesiã inuisere prexisset. ibi dum solitari9 oraret repente ad supna raptus. animã cuiusdã discipuli a se nobiliter apud glasconiã educati. innumera angelorũ frequẽtia stipataz. immẽsoqz lumine pfusam ad celũ quehi cõspexit. et mox eam in man9 diuine pietatis cõmẽdans. domin9 quoqz loci ad emendandũ inuitauit Regressus aũt vt regem cupidissimũ sibi loquẽ di adiret. diabolũ scurze simillimũ corã equitantib9 deph̃endit saltantẽ. et quasi de futuro aliquo lucro gloriãtem. Cuius p̃sentiã dum coexistẽti pl'o mo icasset. formãqz oim cõspectib9 horribilẽ ex iperio denudasset. requisitus postea quid eiusdem mõstri. petulãs letícia p̃tenderet. mortẽ regis regniqz mutatõem p̃ximã esse nũciauit cui mox pphetie rerũ veritas respõdit. Nam infra. vij. dies occiso rege succesit ĩ regnũ iure fratris vir egregius edredus pius et iust9. p̃inde dunstan9 quasi rex et regis impator est effectus. LXXVI.

Qualiter idem factus est wintonensis ep̃s.

HAbito autẽ wintano episcopo ad vitaz spiritalis seculi dispositio. rex dunstanũ aggrediẽs rogat vt ecclesiã pastorali solatõ destitutaz ipe pastor suscipiat. seo videns se ei psuadere non posse. regime matri eadme que illi valde dilecta erat verbũ iposuit suadele. Quod cum ei suaderet et ille penit9 recusaret. illa ratõibus adhuc insistente motus aliquãtis. pcertissimũ inquit habeto me in diebus filij tui põtificali ifula nõ esse sublimandũ. Inde fluctuãtes aios gerẽs cubiculo se dedit. ibiqz secũ multa voluenti somnus obrepsit. Et ecce assunt xp̃i apostoli petrus et paulus et andreas. a quib9 glorioissime saluta tus andream hilari vltu aspicit cõuentem. et v̈bis angelicis audit p̃mentem. Tollite iugũ meuz sup vos. et discite quia mitis sum &ẽ. Tũc a beato petro iussus leuã extendere modicũ ferule crepitantis ictum excepit. Hoc ab illo audiens. Hec tibi sit et pena abiecti. et signũ vlterius nõ abijciendi põtificatus. Ad cui9 virgule tactũ euigilãs gratias egit deo. a quo se ita cõspexit honoratum Cunqz regi que viderat enarrasset signo diuine p nũciatõnis est glorificat9. et insup ipius interp̃tatõne regis põtifex cãtuarie futur9 designat9. Rex autem letali morbo postea corr̃eptus ad eũ accersiendum misit nuncios. vt esset p̃fessionis eius auditor. et fidelis apud deum intercessor. Qui contristatus ad animã cũ ad palaciũ velociter tenorz et membra affecta ieiunijs infatigabiliter fatigaret. non patiente deo illum vlteri9 affligi. vox de celo lapsa insonuit. Ecce rex edredus obdormiuit in dño cuius vocis emissione equus cui insidebat pcussus interijt. Tremuerũt comites. fragorem q̃dem tonantis audiẽtes. seo quis intonaret nõ intelligentes. quibus ipe rem apiens cõmendat aiaz regis defuncti in manu regis eterni. Ingressusqz palatium sepeliendi p̃soluit officiũ. Post hũc surrexit edwi fili9 regis edmundi iuuenis insipiens nulla regnãdi gratia pollens. seo quasi alter roboam sprctis senioribus puerorũ cõsilia sectans. libidine quoqz incessanter exarsit. His v ir sc̃i guiter

offensus·frequenter eum et acriter cepit ĩcrepare et ille ĩcrepantem ridere·multaqꝫ mala illi ꝺmĩa ri·Qui vbi ĩ ꝺustriã suã nil ꝑualere vidit·ab eiꝰ colloquio penitꝰs abstinere decreuit·Illo ergo re licto monasterio se recepit·Illo ĩ loco turris erat quã necdum vlla ĩ cacumine tectura claudebat. Cunqꝫ populus trabem totius opis sustentatricẽ sũmis muris applicare ꝓtenderet·repente ruptis funibus ruere cepit·clamante omni populo ꝺun stanũ·vocibꝰ iteratis aꝺuolat ocioꝛ sanctꝰ signũ crucis eregione machine ꝺepingit·Necꝺũ manꝰ sancta digitos cõtraxerat·cũ trabes nec vinculis astricta·nec machinis leuata reuehi videbatur ad locum de quo ruere ceperat ¶·LXXVII·

¶ Qualiter insidias diaboli cõtra se supauit.

VIc glorie iuuiꝺens ꝺiabolus ĩ speciez vrsi transl̃atus hiante rictu oꝛantem ag gꝛediẽ·iniectisqꝫ vngulis pastoralem virgam quã manu tenebat cõplectiẽ et ad se tra = here conaẽ·At ille spiritu ꝺei roboratꝰ·retractũ ad se baculũ ĩ sublime erigit·ac fugientẽ beluam cedens nõ prius ꝺestitit ꝙ flagellum ĩ tergo illiꝰ tribus ptibus ꝺimutũ apparuit·Victus ĩ se dia bolus·ĩ alijs victoꝛẽ suũ vincere querit·Nã ꝑfa to rege eoꝺem quo cõsecratꝰ fuerat ꝺie ĩ turpes cõcubitꝰ publice ꝺeuoluto·ac ꝑ hoc omni senato rio oꝛꝺini offenso cõmuni omniũ voto ꝺunstanus cõpellatur·Qui ꝓgens reptũ cuꝫ aꝺultera regem mechali thoꝛo violenter abstraxit·et ante sũmuꝫ pontificẽ oꝺonẽ cantuarienseẽ aꝺꝺuxit·Itaqꝫ pelicis animũ ꝺiabolus ĩstigat·regis iram pelex exal tat·et ambo ꝺunstano exiliũ ĩtentãt·Cũqꝫ veĩs = sent glasconiã et vrgente regis eꝺicto ꝑscriptus fuisset·ĩter lacrimas monachoꝛũ eius manu nu = eritoꝛũ·ĩter lamenta amicoꝛũ·ĩter gemitꝰ ꝑau perum a se recreatoꝛũ·auꝺita est ĩ atrio templi vox plauꝺentis ꝺiaboli quasi iuuẽcule cachinnan tis·quẽ sanctus seuera frõte suspiciẽs·nichil ait sup exilio meo gratuleriſ·quia plus est ꝙ me rede unte ꝺoleas·ꝙ quiꝺquiꝺ me exulante lẽtari vale = as·Hoc ꝺicto malignus abscessit·nec sic cessauit mulieris furẽtis ĩsania·quin oĩbꝰ ꝙ viꝫ ꝺei exulã te hospitõ fouissẽt ꝑscrutatis·ꝑscriptis·ꝺãnatis ipiusqꝫ oculis eruenꝺis mĩstros transmitteret at clementia xpi respiciẽs angloꝝ populũ tãto pasto re ꝺestitutũ·suscitauit coꝛꝺa eoꝛũ cõtra regẽ im = pium·coactiqꝫ ĩ turbã ipm cũ aꝺultera fugitãtẽ armis ꝑsecuti sunt·et ipam quiꝺẽ comꝑhensã sb nꝛuauerũt·ipm quoqꝫ ꝑ ꝺiuersa loca ꝺeuiantem vltra flumen tamisiñ cõpulerũt·fratrẽqꝫ illius eꝺ gaꝝ regem statuerũt·Qui celebꝛato regni cõcilio aꝺnichilatis omibꝰ que a fratre eius iniquis legi bus ꝺecreta fuerãt·omnia quoqꝫ ab eo violenter ablata restituit·et virum ꝺei·s·abbatẽ ꝺunstanuꝫ ĩ magna gloꝛia ꝺe exilio reuoçauit·Deniqꝫ moꝛ = tuo impijssimo rege eꝺwio et ĩ sortẽ ꝺemonum trãslato·ꝺunstanꝰ nesciẽs quiꝺ ꝺe eo actũ esset ĩ ecclesia cui ꝑerat ꝺeifiꝺis meꝺitatõnibꝰ inseruie bat·Et ecce sub eiꝰ aspectu tartarea coboꝛs exul tanꝺo quasi choꝛũ ꝺucebat·ꝑscrutatꝰ sanctꝰ cau sam letitie auꝺit regem obijsse·animãqꝫ illiꝰ statĩ tꝛaꝺendã gehenne·sꝫ prius hoc ex ꝺiumo imperio ꝺunstano nũciandũ·Qui pietate motus soloqꝫ ꝓ stratus vbertim flens nõ prius ab oꝛãꝺo ꝺeo qui = escit·quousqꝫ regis spiritũ liberatũ agnoscit·Bꝛe ui aũt moꝛula pacta reꝺit tristis legio infernalis in hos clamoꝛes erũpens·O hominẽ fiꝺei alienum et nostris semꝑ beneficiis ingratum aꝺ ulciscẽꝺas iniurias tuas venimus·et ecce aꝺuersis increpa = cõibus tuis cõfusi reꝺimꝰ·Cunqꝫ ille ꝺeꝑmenꝺe veritatis ꝑceptũ ꝺemoĩbꝰ inꝺiceret·agnoscit ani mam regis angelica virtute illis sublatã esse·eãqꝫ in soꝛtem penitentiũ cꝺere·Tunc exultãs in ꝺño furoꝛes illoꝛũ tĩ ratõciacõe ꝺpescuit·Si peccauit inquit homo iste in xpm peccauit et in me·Quoꝺ ergo christus et ego ꝺignati sumꝰ inꝺulgere·vos qua temeritate auꝺetis inꝑbe rephenꝺere·Qua sententia tetri spũs quasi ptica sagitta pcussi mus carum a vento raptarum moꝺo ꝺissiliunt·

¶·LXXVIII· ¶ Qualiter factus est cantuariensis archiepiscopus.

POst obitũ vero sancti oꝺonis cãtuarien sis archiepi·rex eꝺgarꝰ ꝺunstanũ ꝑcibꝰ fatigatũ·tanꝺemqꝫ sui et omniũ eꝑoꝝ importunitate supatũ·prime metropolis angloꝝ s·cantuarie primatem ac patriarchã instituit·quẽ statim ob robur auctoꝛitatis apostolice romã ꝓ = fectũ papa iohãnes vivere ꝓmeruit·eũqꝫ põtifi = calibus ꝺecoꝛatũ quasi columnã lucis aꝺ illumĩã ꝺam terrã genti angloꝝ trãsmisit·Cũqꝫ ꝺie aꝺuẽ = tus sui primo sacris altaribꝰ assisteret·et populo ꝺei panem viuificũ ꝺistribuẽꝺo porrigerꝫ·repẽte ꝓtecta nube ꝺomo columba olim a iohanne ĩ ioꝛ ꝺane visa apparuit·que quouscꝫ sacrificiũ ꝑsũptũ fuisset sup illũ mãsit·Diabolus vero eccleſie gau = ꝺia turbare volens accenꝺit animũ regis ĩ amo rem ꝺeo sacrate virginis·vt quia ꝺunstanũ ꝺeijce re nõ posset·eum quẽ maxime ꝺiligebat ꝺeijceret Perpetratoqꝫ peccato et aꝺ publicã populi auꝺi entiã plato·ꝺunstanus ꝺoloꝛe affectꝰ mox illum reꝺarguenꝺũ velut alterꝫ ꝺauiꝺ alter nathan ĩtre piꝺus aꝺijt·Cui assurgens rex cũ manũ extenꝺꝛ vt eum aꝺ regiũ thronũ ꝺeꝺuceret·ille mauũ ꝺa = re renuens·oculos aꝺ illũ cũ inꝺignatõe torsit & ait·Tu pontificis manũ auꝺes ꝓtingere·qui virgi nem ꝺeitatis arzatã munere nõ timuisti ꝑripe·No lo esse amicus cui xpus fuerit inimicꝰ·terzitꝰ ver boꝝ eius toniꝛuo rex peꝺibus eius extẽplo ꝓ sterniẽ·scelus flebiliter fateẽ·veniã humiliter ꝑ = caẽ·Quoꝺ vt viꝺit põtifex expauit·ꝑfusumqꝫ la crimis regem·lacrimis et ipe maꝺens a terra leua uit·Deinꝺe cũ magnituꝺinem peccati ꝑ amplifi = catõem exposuisset·et ꝑatum illum aꝺ omnem sa tisfactõez reꝺꝺidisset·septennem ei penitentiã ĩ ꝺixit·vt ĩ toto hoc spatõ coꝛonã regni nõ gesta = ret·ieiunium in ebꝺomaꝺa biꝺuale trãsigerꝫ pau peribus thesauros large ꝺispergeret·Sup hoc sa crãꝺis ꝺeo virginibꝰ monasteriũ sceſtonie funꝺa ret·vt qui vnaꝫ ꝑ peccato ꝺeo abstulisset·plures ei ꝑ sectã aggꝛegaret·Aliaqꝫ plura ei in iũgit·ni = chilqꝫ fuit qõ minus vel segnius rex impleret ꝙ a rectoꝛe vite sue ꝑceptũ tuisset·Septĩo aũt ãno cum penitentie tempus exactũ fuisset·sacer ꝑsul accitis omnibus imperij angloꝝ pꝛĩcipibꝰ·epis abbatibus·coꝛã populi multituꝺĩe regi coꝛonam imposuit cũctis letantibꝰ et ꝺeũ in ꝺunstano lau ꝺãtibꝰ·puerũ quoqꝫ ex peccatrice ꝓgenitũ sacro fonte regeneratum leuauit·et aptato illi nomine eꝺwarꝺo in filium sibi aꝺoptauit· ¶·LXXIX·

¶ De constantia eius et quibusꝺam miraculis eiusꝺem.

IN tempoze quiꝺã comes ꝺuxerat coꝛtã suaꝫ quĩ coꝛreptꝰ a ꝺunstano parere no luit vt eã relinqueret· Excõmuĩcatꝰ ille

adiſt regem ꝙquerens de dunſtano. Rex mãdauit archiepiſcopo vt eum abſolueret qui noluit. ſed eum grauius excõmunicauit. Ille romã cũ multis muneribus miſit. apoſtolicus mãdauit dunſtano vt eum abſolueret. Abſit hoc inquit. vt cauſa alicuius mortalis hominis cõtemnem legem ði mei. quod videns comeſ penituit. et vxorem ſuã repudiauit. nudiſq; pedib? laneis ĩdut? ỽgaſq; ĩ mãu gerens cecidit ad pedes dunſtani generale cõcilium celebrãtis. et tũc primo abſolutus eſt. Quodaz tpe capti ſunt tres fabricatores falſe monete qui mox adiudicati ſunt ad ſuſtinendã penaz tali crimie ꝓmulgatã ꝑ angliã id eſt. ad manuũ abſcisionem. qõ dunſtanũ nõ latuit. Die ergo penthecoſtes celebratur? miſſam ꝓcunctat? eſt vtrũ lex impleta eſſet. Reſponſũ eſt. ꝓpter reuerentiam diei feſti dilatã eſſe penam vſq; in diem alterz. Ne quaqm inquit. Ego hodie ad altare non accedaz donec debitam ſuſtinuerint penam. Nam negocium ad me reſpicit. ipſi em̃ viri ĩ poteſtate ei? erãt Dixit et ꝑ eis qui manus ꝓdituri erãt multũ plorans. oſtendit ex qua affectõne hoc dixerit. Quibus punitis aſcendit ad altare lota facie dicens. Nũc cõfido ꝙ ſacrificiũ de manu mea ſuſcipiet oĩ potens. In qua miſſa dũ diceret. eccleſiã tuã quaz pacificare. cuſtodire. adunare et regere digneris niuea colũba ſup eum̃ multis videntib? deſcẽdit et alis expanſis ſup caput eius ſic mãſit ĩ ſilentõ vſq; quo ſacrificiũ ĩplereẽ. Quo cõpleto diuertit ſup tumbam odoniſ ꝓfati archiepi. alis ſuis eã ꝓplexans et roſtro deoſculans. Vnde dunſtanus quotiẽs poſtea ãte ſepulcrũ eius trãſiuit ſemper genua flexit. et eũ poſtea appellauit odonẽ ſodoem. id eſt. bonũ odonẽ. Dum aũt diſgrederetur ab altari miniſtris ꝑ ſigno qõ acciderat ĩ diuerſa euntib?. nõ fuit qui caſulã illi? ſuſciperet. qõ pependit ĩ aere nec terrã tetigit. ne ſeruũ dei a ſua intentõne turbaret. Dedicabat aliquãdo eccleſiaz cuiuſdã nobilis. vbi cum aqua deficeret ad miſterium. et ille nobilis turbareẽ. vir dei ꝓcuſſit baculo terrã ꝓmiſſa ꝑce. et fõs erupit. qui vſq; hodie manans nomẽ ei? celebre facit. Aliã quandã eccleſiã dedicabat. quã cũ inſpiceret nõ eſſe ꝙerſã verſ? orientẽ. humero ſuo parũ ſuppſſit. et mox fertur ad orientẽ eam ꝙertiſſe. Quadã nocte dũ dormiret. ꝑ viſum raptus eſt ĩ ſupna et videre ſibi viſus eſt matrẽ ſuã cuidam potentiſſimo regi ĩ cõiugio copulatã ſub ĩmenſa cõfluentiũ magnatoz leticia. reſonãtib? vndiq; himnis et laudib? ĩ gloriam illius regis et diuerſis organis ꝛcrepantib? Quib? dum ipe magnifice delectat? intenderet acceſſit ad euz quidã iuuenis cãdidiſſimo tectus amictu dicẽs. Quare oĩb? alijs gaudẽtib? et cantantib? tu ſol? taces ĩ nuptijs matris tue. Qui reſpõdit ſe neſcire quid ĩ laudẽ tanti regis cãtaret. Cui ille. Vis inquit inſtrui quid cãtare debeas. Reſpõdit. cupio. Et ille. Canta. O rex gentiuz domiator omniũ ꝓpter ſedẽ maieſtatis tue da nobis indulgentiã rex xp̃e peccatoz alleluia. Quam ſepius ille cantãs et repetẽs miro modo delectabaẽ. Expgefact? ſtatĩ illã antiphonã iuſſit ſcribi

¶ .LXXX. ¶ De vltõne diuina ĩ eius aduerſarios oſtenſa.

INterea clericalis ordo ĩ quibuſdã locis tanta ꝓfuſione agebaẽ vt nõ ſolũ a vita ſeculariũ excellẽti? nichil haberet. verũ etiã impbis actibus longe inferior iaceret. Quade re paſtores eccleſiarũ turbati. dunſtanũ vt ꝓ priũ primatem adeũt. res male geſtas exponunt. At ille ĩ homĩes nephãdoſ auctoritatis ſue ꝓtulit ſententiã. aut canonice eſſe viuendũ. aut eccleſijs exeundũ. Ex quo factũ eſt vt plurium eccleſiarũ clerici dum ꝓtemnerẽt ꝓpoſita ꝓpoſitõne coꝛrigi auctoritate põtificis ſunt expulſi. Qui cum eum ĩiurie accuſarẽt. virtutis amatores ſe eſſe fatentes. Dunſtan? coacto cõſilio wintoniam veĩt ibiq; ex ſententia totius cõcilij de aduerſarijs victoriã cepit. Cunq; ex iure ſibi nichil ſupeſſe cõſpicerẽt. vſi regio auxilio et primcipũ ad preces ſe vertũt. quibuſ ep̃m flagitãt. vt intromiſſe pſone de eccleſijs expellanẽ. expulſe reſtituanẽ. Dubitãte autem viro dei. nichilq; ad rogata reſpõdente ecce domici corpis forma vexillo crucis infixa et in editioꝛe dom? ꝓte locata. hũanoſ exprimẽſ modos. oĩz voces cõpeſcuit dicẽs. Abſit hoc vt fiat Abſit hoc vt fiat. Ad q̃m vocẽ rex et oẽs maioreſ natu ꝓterriti. clamoꝛe piter et dei laude areã opleuerũt. Et his quidẽ aduerſarijs viuentib? ceſſatum eſt a contentõib?. donec ꝑ ſucceſſionẽ prioꝛ diſcoꝛdia renouata eſt. Tunc abeũtes et iniquitatis ſue defenſoꝛẽ quendã ſcotoꝛũ põtificem ingenioſum et loquacẽ aſſumentes. ad hominẽ dei tendũt turgenti ſpiritu ſcandalũ ꝓponunt. at ille qui longo ſenio et eccleſie laboꝛibus effract? iam preter oratõez omnia poſtpoſuerat. hoc reſpõſionis iaculum in hoſtes vibrat. quoniaz inquit tanto tẽpoꝛe elapſo calumnie cauſam nõ ꝓtendiſtis. nunc autẽ ſeneſcentẽ me et taciturnitati opam dantem antiquis querelis deſeruire opellitis. fateoꝛ vĩceꝛe voſ volo. cauſam eccleſie ſue xp̃o iudici ꝓmitto Quod dixit irati dei cenſura firmauit. mox eteniz domus cõcuſſa eſt cenaculũ ſub pedib? ſolutum. hoſtes ſolo ꝓcipitati. ac ruentiũ trabiũ pondere oppſſi. Vbi vero cum ſuis ſanctus accubitabat. ibi nulla ruine ſuffuſio fiebat. ¶ .LXXXI

¶ De ꝓphetia eius contra domũ regiam et trãſitu eiuſdem.

REx aũt edgarus immatura morte ꝓreptus edwardũ filiũ ſuum et regni et morum heredẽ reliquit. In cuius electione dum quidã palatini principes acquieſcere nollẽt dunſtan? arꝛepto crucis vexillo qõ ex more ante ſe ferebaẽ in medio cõſtitit. edwardũ illis oſtẽdit elegit. ſacrauit. patriſq; ac magiſtri affectuz quo ad uixit ei impendit. Sed illo poſt triennium nouercali fraude occiſo. echelredus quem fama eius fratrem loquebaẽ regnũ obtinuit. que res quãuis infeſta eſſz dunſtano. nõ tamen cõſiliũ fuit reſiſtere. eo ꝙ regis filius. et ꝓxim? tunc heres videretur eſſe. Attamen in die conſecratõnis ſue poſt ĩpoſitam ſibi coꝛonam ferẽ dunſtan? hoc ille ꝓdixiſſe quouiam cõſpiraſti ad regnũ ꝑ mortez fratris tui quem occidit ignominioſa mater tua. non dficiet gladius de domo tua. de ſemine tuo interficiens quouſq; regnũ tunm in alienam gentem tranſferaẽ. Idem ſanctus beatam dei genitricem videre meruit. et mellifluas ei? voces audire. quibus ſocias virgines ad collaudãdũ deũ hoꝛtaba ẽ ꝛcinẽſ illo carmen ſedulij. Cantem? dño o ſocie &c. Anno autem verbi incarnati. xij. mĩ? a. M. patriarchatus ſui. xxxiij. Natiuitatis autem circiter. lxx. cum iam eſſet omnium virtutũ cariſmate plenus et viuendi deum deſiderio fatigatus poſt multã populoꝛũ exhoꝛtatõz. et futuroꝛũ ꝓnunciatõnem

mter gratiarū actōnis verba·ex omnibus animi medullis effusa vidit illos qui se ad celeste ꝓuium iam ante biduū muitauerāt bonos āgelos assistentes·et celeste sibi obsequiū ꝓparātes·quorūz presentia anima illius gratulata·de habitaclo sanctissimi corpis est egressa·et in gaudium domī sui cum honore ingressa· ¶.LXXXII.

¶ De quibusdam euentibus sub imperio otbonis. ¶ Sigibertus·

ANno othonis·xij·taxis rex hungarorūz inter ytaliā veniens·x·modios nūmoꝝ a bengario ꝓ reddītu accepit·Anno eiꝰ dem·xvi·mortuo wifrido colonienſium archiepo suscepit archiepatum vir gloriosus pruno frater othonis imparoris·q̄ qualis quātusue fuerit apd deum et hominesꝰ lectoꝝ ediscat in vita ipius quā rogerꝰ luculentē scripsit·Huiꝰ studio trāslata sūt a roma caloniam corpa sanctorūz elisij·patroclij·priuati·gregorij·cum baculo sancti petri·Anno eiusdem·xviij·ludowico rege francorū mortuo·lotharius filius eiꝰ ex gerberga sorore imparoris regnauit annis·xxxj· ¶ Ex cronicis· ¶ Ludowicꝰ remis in ecclesia sācti remigij sepeliē·et sub lotharío filio eius rege·Hugo magnꝰ francorū dux efficiē·nec multo post idem hugo moriē·et in ecclesia sancti dionisij tumulaē cui succesſerūt filij eiꝰ hugo et otho et henricus·quorū hugo ducatū frācorū in loco patris est sortitꝰ· ¶ Guillermus·

Hoc anno regnare incepit edwerius filius edmūdi supioris r̄gis adolescēs peculās·vt suprādictū est et libidinosus. Qui dunstano corripiēte se oēs monachos in tota anglia exiliauit et calamitatibꝰ affecit·Ipm quoqz dunstanum in flandriā expulit malmesberiense cenobiū plusq̄·cc·lxx·annis īhabitatum a monachis·stabulū clericorū fecit·Tūc beati adelmi corpus tot annis abditū a clericis d terza leuatū et in scrinio locatuz est·cui dedit rex pdium amplissimum· In cetera vero cenobia nimis inhumanꝰ fuit·tū ꝓpter etatis lubricū·tum ꝓpter pelicis cōsiliū·regnauit annis·iiij· ¶ Sigibertus· ¶ Anno·xix·Iohannes romane ecclesie·c·xxxi·p̄sidet·In ytalia lapis mire magnitudinis tonitrui et tempestate turbulēta de celo iactꝰ ingens miraculū videntibꝰ p̄buit·templa plerisqz īlocis valida tempestate cōcussa sunt·vtriusqz ordinis sacerdotes ictu fulminis interierūt·et plura horrēda dictu portēta monstrata sunt·Anno·xxij·prodigiosa res mirros terzet·et a vicijs coercz notis crucis in veste plurimorū apparētibꝰ·quorū dam autem vestibus quasi lepra sordentibꝰ·

¶.LXXXIII· ¶ De edgaro rege et viris illustribꝰ anglie· ¶ Guillerinus.

NOr anno regnare incepit edgarꝰ filiꝰ edmundi frater edwi iuuēculꝰ ānorū·xvj·quo nascente dunstanꝰ ferē audisse vocem angelicā dicentē·Pax anglie quādiu puer iste regnauerit et dunstanꝰ vester vixerit· Regnauit autē annis·xvi·nullū fere annū regnauit·quo nō nouū monasteriū fundauerit·Regem scotorū kīadium·cābrorū·malcolmū·archipiratā·mascesium omnesqz reges walensiū numero·v·ad curiā coactos ꝑpetuo sacramēto sibi obligauit·quos apud vrbem legionū sibi occurrētes in pompā triūphi ꝑ fluuiū deduxit vna naui īpositos·in cuiꝰ prora sedebat ipe·et illi remigabāt·Fama eius excitꝰ venerūt eum videre saxones et flandrenses et dani a quibus didicerūt tunc tpis angli incondītā animi ferocitatē·i·a saxonibus·a flandrensibꝰ enerueim corporū mollitiem·a danis potatōez Floreat tunc in āglia dunstanꝰ prīꝰ abbas glascoīe pꝰ epūs wintonie·mox archiepūs cātuarie multe in seclo potentie·magneqz apud deum gratie· Post regem elfredus excitator mirificꝰ·artiū liberaliū et locorū regaliū repator magnificꝰ·Qui vt potatōem opatriotarū refrenaret·clauos aureos vl'argenteos iussit vasis affigi·vt dū metā suā quisqz cognosceret non plus subseruiēte verecūdia vel ipe appeteret·vel aliū appetere cogeret·Huiꝰ discipulus fuit athelwoldus ex monacho glasconiē si·abbas abbendoniensis et pꝰ cp̄ꝰ fcꝰ wintonienſis·Qui tot et tanta fecit episcopus vrbis vnius quot et quāta vix posse facere videreē rex āglie torīꝰ·Hic clericos expulit de wintonia·et posuit ꝓis monachos·Floruit etiā tunc temꝑis Oswaldus nepos odonis archiepi qui āte dunstanū fuerat ex monacho floriacensi avingornie epūs·et pꝰ eboracensis archiepūs Qui monasteriū rameſie ī quodam palustri loco edificauit·clericos a wīgornia expulit·et posuit ꝓ eis monachos regulares·

¶.LXXXIIII· ¶ De visione eiusdē edgari super statu futuro regni· ¶ Idem·

Dem edgarus rex anglie dum quadā die in venatione esset fessus·somnoqz resolutus·iacebat sub malo siluatico·tūc ecce canis femia prægnās venatica et iuxta pedes illius accubās dormitantē excitauit·Nam ipa tacente catuli aluo inclusi mīrifonmes et sonoros latratꝰ edidere·Attonitos rex oculos ad cacumē arboris intēdit et vidit poma vnū et alterū delapsa in fluuiū·quo ꝙ collisione bullis aquatilibꝰ intra se crispātibus voce articulata insonuit sic·Mel biste·id est·bene est tibi·Non multo post vndarū cū volumībꝰ agentibus vrceolꝰ sup aquā apparuit·et post vrceolū vrceꝰ exundās aquam·nā alter prior vacuus erat·Et quāuis crebro gurgitis impulsu maior minorem vrgeret·vt s·aquas suas in illum fūderet·nunquā tamen obtinere potuit·quin vrceolus vacuus recederet· Iterūqz quasi supbo gestu victorē victꝰ impetere regressus rex post hanc visionem domum anxius patefecit omnia matri sue·cui tanquā sācte femine deus solebat mīta reuelare·hec dicebatur elfiga que tā pia et dulcis erat·vt etiā reos quos iudiciū palam damnauerat occulte redīeret·quaz libet p̄ciosam vestem ꝓspecto paupi statī dabat·corpe speciosissima et artificio manuū prudentissima·et omnibꝰ opibus bonis intenta·Postremo igitur mane dixit filio suo·latratꝰ catulorū quez matre quiescente dedere significāt ꝙ post obitum tuū quiescentibꝰ illis qui modo valent et viuūt nondū nati nebulones cōtra dei ecclesiā latrabūt Qz autem vnū pomū secutū est alterū ,ita vt ex collisione secundi in primū videreē vox sonuisse· Mel biste·Hoc innuit ꝙ ex te qui ad instar arboris magne totam inumbras angliā duo ꝓcedēt filii·fautores secūdi extinguēt primū·Tunc diuerse ptis incentores dicent pueris vtriusqz·Mel bi=ste·quia mortuus regnabit in celo·viuus in seclo Qz autem vrceus maior minorē implere non poterat·significat ꝙ gentes aquilonales que numerosiores sunt q̄ angli angliā post mortem tnā īpetēt et q̄uis crebro ꝓpatriotarū aduentu ruinas suas impleant·nunquam tamen hunc angulum mundi poterunt implere·sed angli nostri cū maxīe victi

videbunt eas expellet

De iustitia et sanctitate eiusdem. CLXXXV.

Ic edgarus rex ita in sanctitate sua seuer? fuit q̄ ibi null? fuit priuat? latro nullus popularis predo nisi qui mallet ꝓprie vite dispendio infortunas alienas gestari q̄ntia omnis generis feras sanguis auidas ex regno extermiare cogitauit. Widualo regi walensiū idixit vt sibi aliquot anis tributū .ccc. lupos solueret. Quod cū ille tribus anis fecisset q̄rto destitit. nullū se vlterius posse inuenire ꝓfessus ē. Gratit. nullū se vlterius posse inuenire ꝓfessus ē. Gratit corpis fuit. et virtutis immense. ita vt vltro ad cōgrediendū lacesseret quēcūq; audacem hoc maxime timēs ne in tali collidio timeret. Omī estate p? pasca naues p omnia litora coadunari p̄cipiebat ad occidentalem insule ptem cū orienta li classe. et illa rem ēsa cū occidētali ad borealem. Inde cū boriali ad orientalem remigare cōsuetus. vt explorare ne quid pirate turbarēt. Hieme et vere p omnes puincias equitabat iudicia potētiorum exquirēs ne ius violarēt. Venit aliq̄n cum adolescens esset in monasteriū quod situ est wltumie. vbi quedam puella de nobilibus anglorum orta inter sanctimoniales in omūi habitu nutriebat quā videns et cōcupiscens misit p illa que timens pudori suo raptū velū a quadā sanctimoniali capiti suo imposuit. et sic ad regē iuit. quam videns illa. quā subito inquit sanctimonialis effecta es. et ablato velo renitenti vim intulit. hoc sciens dūstanus peristatus valō venit ad regē. Cui veniēti cū rex occurreret. et eum vt solebat p manū ducere vellet. dunstanus turbato vultu manū suam retraxit et eū ad penitētiā ꝓmouit. vt supradictus est. Quodam tempe rex venatum perrexerat. et dunstanum qui tunc forte secū erat missam rogauit differre donec rediret. Appropinquāte hora tercia vir dei sacris indutus vestibus regemq; expectat. cubitis innixus altari et lacrimis deditus tunc subito sopore leuiter p̄ssus rapitur in celū et immixtus āgelis audiuit eos sancte trinitati modulatis vocibus canere. Kirieł. Xp̄eł. Kirieł. Quorum cantū retinens ad se reuersus est. et interrogat si rex aduenisset. Respondet nō. Iterū ergo orat et iterum in celum raptus audit ibi alti sona voce dici. Ite missa est. Cū q̄ respōdetur. do gratias. accurrūt clerici regis regem adesse dicētes. quibus ille respondit quod iaz missā audierat nec aliam eo die auditur? vl' celebratur? erat. Interrogatus quare visionē apit et sumpto ex hoc sermone. ꝓhibuit regi ne vlterius in die dominica venatū pgeret kirieleysō quod in celo audierat clericos docuit et in multis locis hodie p ālīā cantatur. CLXXXVI De obitu sancti. Wiberti et dissensione clerī romani Sigibertus

Anno othonis .xxv. sanctus wibertus fundator gemelacēsis cenobii apō gorziam vbi deo militabat. ꝓpter amorez ibi feruentis sancte religionis in christo dormiuit. Corpus eius relatum est ad cenobium gemelacense. Anno sequēti collecto a tota italia episcopor cōcilio iohānes papa de nepharijs causis infamatus. qui ecō euocat? dum se excusatum venire cunctatur. post multa tandez eo a cunctis p̄iudicato. leo adhuc laic? electiōe omniū et ꝓsensu imperatoris papa substituitur. Hic leo presidens apostolice sedi fecit. ordinationes. et ea que erāt apostolica. nec longum romāi alterata fide apud imperatorē papam recipiunt iohannez. Ille synodo collecta leonē ꝓposuit et eius gesta cassauit. Statutum quoq; est publico oīm iudicio synodū a leone habitā nec nomiādā synodū ꝟ pstibulū fauēs adulteriis. Quicūq; ergo eo ordinante erant dānati. iussi sunt suam ipsorum ꝓscriptōnē pūtare in carta hec ptinente verba. Pater meus nichil sibi habuit nichil michi dedit. Et sic depositi remāserunt in illis gradib? si quos habuerāt nō a leone ordinati. Siqui autem digni iudicarē nō acceꝓta prius cōsecratōne ordinarē. Indicto illis eodem decreto quo et dānatis a constātino neophito. Romani igit a iohanne papa pecunia illecti imperatorem cum paucis rome morantem subito aggressi. ita ab exercitu imperatoris sunt attriti vt nisi ab imperatore et a papa leone milites imperatorīs a cede reuocarent vsq; ad internetōez romani delerent. Quib? p leonem imperatori recōciliatis. post abscessum imperatoris leo papa insidias sibi pati sentiens ad imperatorē fugit. Iohānes papa se cū vxore cuiusdā oblectās a diabolo in tipe pcutit ac sine viatico domico morit. Romani vero cōtra iuramentū qō imperatori fecerāt se nunq̄ electuros papā sine eius et filij ei? othonis ꝓsensu papā benedictū sibi statuerūt Benedict? romane ecclesie .cxxxij. ꝓsidz. Imperator aūt roma obsessa romanos cede et fame adeo afflixit vt leonem papā se retēturos ꝓmitterent. Sic benedict? reiect? nō solū papatu sed etiā sacerdotō a leone exordinat.

Ex cronicis. Hic etiam in carcere strāgulatus est ab othone imperatore. Ipe autez imperator anno imperij sui .xxviij. penthecostē aquisgraī celebrauit. cōcurrentib? illic a franci a sororib? suis regina. s. francoz geberga matre lotharij regis et karoli ducis. et hawide vxore hugois pisioz comitis. ibiq; omnis illa regalis ꝓsapia tāto ad inuicez cōgratulatōnis iubilo affecta est. vt in omni eoz vita vix aliquid gaudij et leticie huic equiperari posset. Sigibertus. Post benedictū igitur leo romāe ecīe. cxxxiij. ꝓsidet. CLXXXVII.

De mitō et ꝓfectu ecclesie sancti quintini et quibusdam aliis.

Hoc tempe ecclesia sancti quintini martiris que est in insula sup fluuiū somene sita. cenobiū monachorū paucorū facta ē Procedente vero tpe crescente numero fratrū & aucta possessione redditū. esse abbatia cepit. in quo loco adhuc duo putei extāt. In vno quorum caput ipius martiris. in alio corpus angelo reuelāte inuentuz fuerat. a venerabili matrona romana nomine eusebia. que p munere eiusdem officij lumen oculorū quo antea priuata fuerat. p eundez martirem recepit. Et hec inuentō anno et a passione ipius martiris. lv. euenit. qui passus est martiriū. anno ab incarnatōne dommi. ccc. xxxij. Deo postquā pfata mulier religiosa sācti martiris corpus inuenit atq; in supori loco p̄mimentis opidi qō antiquitus augusta viromandorū vocabat collocauit. Labentib? multis annorū curriculis sepulcrum eiusdem martiris vbinam haberet cunctis erat incertum. Deniq; sancto eligio nouiomensi ecclesie pontificante facta inquisitōne de eiusdez martiris corpore sub p̄sentia ipius epi inuent? est loculus in pfundo terre defossus inquo p̄ciosus ille thezaur? seruabat. Et hac scōa inuentō sub sancto eligio facta est. anno ab incarnatōne domini. dc. lvij. nō absq; diuine virtutis magno miracl'o

Nam cum beatus ep̄s nocturno tempore multis luminaribus accensis quesitū loculū inueniret·et fossorio quod manu tenebat pfoderet·tanta subito odoris suauissimi fragrantia·tantaq; supne lucis claritas circūquaq; emanauit·vt et presentes odore mirifico replerenē·et absentes ortū diei aduenisse suspicarenē·Adelberone autem metensiū ep̄o mortuo deoderic? osobri? othonis impatoris ep̄us subrogaē·Hic vt legitur inspiciens primas literas noīm omniū metensiū ep̄oꝝ quas angelus domini dicieē dedisse sancto clementi primo metēsium episcopo·et notans·alias argento·aliaſ vili ori metallo p metallorū qualitate esse annotatas Cum videret etiā litterā sui nomīs argēto esse p̄notatā dixisse se ferē in ep̄atu tanta bona fore facturū vt ipsa nominis sui litera merito deberz auro denotari·cuius bone intentōnis initiū ostenditur in cenobio sancti martiris et leuite vincencij fundato in ip̄ius vrbis insula·Hoc tempe daīs q̄ xp̄m hiesum et idola simul colebant·cum popone clerico in quiuio altricantib? sup cultura dei et dorum·danis asserentib? hiesum christū esse quidez deū· deos vero maiores et antiquiores esse illo· popone vero econtra affirmante hiesū christū verum deum solum·deumq; esse vnū in substantia·trinum in psonis·rex danorū aralo? cōdixit clerico vt fidē ppositā a se pbarz testimoīo veritatis Quod annuēte clerico·mgentis ponderis ferrum valde ignitū manibus illi? ferendū imponiē·Qđ cū clericus vsq; ad placitū omniū tulisset absq; vlla lesione·rex penitus abiecta ydolatria se suosq; ad colendū verū deum solum conuertit·Cleric? vo ad episcopatū ꝓmot? est·Hoc tpe bulgarib? dominabanē filij simeonis petr? et bayan? quorum baian? m arte magica adeo valebat·vt quotiens vellet lupus vel quelibet fera fieri videretur

¶.LXXXVIII· ¶ De sacris reliquijs quas sanctus theodericus metis attulit·

Anno othonis·xxxij·quidā comes othonis īpatoris ei familiaris rome ante oculos omnium a dyabolo arrept?·ita vt se ip̄m dentib? discerperet·iussu impatoris ad papam iohannē adduct?·vt cathena sācti petri collo ei? circūdareē·dū a fallacib? clericis semel et bis alia cathena furenti adhibereē· nec quicquaz remedij ꝓueniret vbi nil virtutis inerat·Tandez vera cathena sancti petri allata et collo furiētis circūdata·diabolus spumās et multum clamās abscessit· Qua cathena theodoric? metensis ep̄us arrepta cum diceret se eam nisi manu abscisa non dimissurum·tādem impator sedato litigio a papa iohāne obtinuit vt anulū hui? cathene exectū ep̄us mereretē·Anno·xxxiij theoderic? metensiū episcop? impatori sanguine dilectōne ac familiaritate ceteris deuīctior dum in italica expeditōne p triennium sub eo militaret·multa corpa et pignora sanctorū de diuersis italie locis quocūq; mō potuit collegit·Primū a marsia sanctū elipidiū confessorez cuius socū cuticiū ep̄m ip̄e impator iam sustulerat ab amiterīs enticetē martirē cū reliquijs maronis et victorini ac socōꝝ eius a fulginis·felicianū episcopū et martirē a perusio Asclepiodorū martirem a spoleto Serenū martirē cū gregorio spoletano martire a cordino·Pignora vincencij martiris et leuite ab hispaīa olim a duob? monachis capuaz·A capua uero illuc deportata·a menania alterum vincenciū ep̄m et martirē·A vincencia leō ciū episcopum et martirem·A florencia mineatem martirem Ab vrbe tudcina fortunatuz episcopū et confessorem·A corphinio luciam siracusanā virginē et martirem·A faraoldo duce spoletanorū olim a siracusis illuc translatā· A sabinis ptes corporū pthi et iacincti martirū· Hec omnia cuz pte cathene sancti petri apostoli cū capillis ei? dē et sanguine sancti stephani prothomartiris et pte craticule sancti laurentij martiris a papa iohāne sibi donata cū multis alijs sanctorū pignorib? p̄sul theoderic? in galliam hoc anno trāstulit·et i ecclesia sancti vincentij martiris a se in insula vrbis cōstructa locauit·Anno eiusdē·xxxvj·donus romane ecclesie·cxxxvi·p̄sidet·Otho senior impator obijt·cuius vitam windichilo? monach? descripsit·Qui etiā historiā saxonū vsq; ad hunc annū cōscripsit·Otho secund? imperat annis·x·

¶.LXXXIX· ¶ De imperio othonis secundi et sancto edwardo rege·

Anno huius othonis primo·s·ab incarnatōne domini·dcccc·lxxiiii· Mundi vero quartimillesimo·dcccc·xxxvii·Raberius de quo dictū est hoc monasticū verone p̄sul·sed rex raberius exul apud lobias morie·Anno scō benedict? romane ecclesie·cxxxviii·p̄sidet·Maiolus abbas cluniacens sanctitate et religione clarz ¶ Actor· ¶ Huius suersionē et vitam ac finez iam superius anticipando posuimus· ¶ Sigibertus· ¶ Anno quoq; prenotato gelu magnū fit a kl' nouembris vsq; ad equinoctium vernale· ¶ Guillermus· ¶ Edgarus rex morie et sepelie glaiconie·post quē regnauit edward? filius eius tribus annis et dimidio·Tunc visa est cometes a quo vicū regiū qui vocaē calua·clerici quondam ab ecclesiis suis explii·noua p̄lia suscitarūt·Quorum vnus elferius omnia pene monasteria q̄ reuerendissim? ethnoldus cōstruxerat euertit·Cōuentum est primo apud wintoniā vbi imago domini vt supradixī? aperte contra clericos locuta est· Non sedatis illis conuentū est iterū apud caluaz vbi solarium vt dictum est corruit· Absens erat rex ꝓpter etatē·sed cōsidebāt in cenaculo totius anglie senatores cū quibus repēte totū solariū cū axibus et trabib? cecidit·omībusq; ad terzā elisis solus dunstan? sup vnā trabem que supstes erat euasit·reliqui vel mortui sunt vel ꝓpetuo lāguerunt·Omnes angli tunc et deinceps in sententiaz dunstani relictis clericis transierūt·Idem dunstanus edwardū regē fecerat contra voluntatē optimatū et nouerce que puerulū necdū·vij·annorū regem nolebat facere vt ip̄a p ip̄o regnaret· vnō irata redeunte de venatōne edwardo disp̄sis hac et illac sociis cum sitiret valde poculū porrexit· et bibentē satelles sica trāsfodit·Ibi ostensa sūt lumina de celo et claudus gressum·mut? verbū· cecus visum recupauit·Cūq; illuc elfreda regia venisset·equus eius ibidem stans null' stimulis moueri potuit·Tunc elferius ille clericus qui monasteria dstruxerat sacro corpore de ignobili loco leuato regales inferias apud sceftoniaz soluit·sz p? annum vermibus quos pediculos dicimus ꝓsumptus est·Elfreda regina dure penituit·cilicio ad carnem induta et solo pormiēs sine ceruicali· mulier pulcra et casta sed insolens·cuius insolentia in edwardum longam patrie acquisiuit seruitutem· Est autem apud sceftoniā monasteriū femmaruz dco deuotarū· ¶ Sigibertus· ¶ Anno othonis·

ñj·obiit sanctus waldricus ausburgenß episcopꝰ cuius vita qualis fuerit mox miraculorum gloria patefecit·Anno quarto sanctus wiktech pragēß episcopus cognomento adelbertus sanctitate et doctrina apud windos claret·qui apud brucios martirizatus multis miraculis glorificatur·

¶·XC. ¶ De vastatōne francie p othonem et echelredo rege·

ANno·v·pacato vndiqz regno·cū otho ī pator aquisgrani morareť· lot hazi? rex francorū subito ad inuadendā lotharīgiam cōtendit·et cedente impatore quia ad pugnā imparatꝰ erat·rex post multā vastatōez repatriauit quem cū mestiabili exercitu impator psecutꝰ cōdicto die·s·klˢ·octobris franciā intrauit·quam vsqz ad klˢ·decēbris puagatꝰ fies remīsiū·laudunēsiū suessionū et pisnēsiū diūsa cede vastauit·ecciis tantū dei omni immunitate pcessa·In redeundo tñ circa axonā flauiū ptez impeditorum emisit· De his quidā reclusus pdixit·p omnes hui? mali incentores añ septēniū morerenť·Anno·vi·ignee acies vise sunt in celo p totā noctē·v·klˢ·nouembris· ¶ Guillerinus· ¶ Hoc anno regnare īcepit echelredus fili? edgari et elfrede qui regnauit annis xxxvj·hic puiolus cū baptizareť·circūstantibus epis in sacro fonte cacauit et sacramēta interpolauit·Vnde dunstan? turbatꝰ·p deum inquit ignau? homo erit iste·Hic decēnis cū fratrē suuz necatū audiret pclamari fletu suo furentē matrez adeo pmouit·vt quia flagellū ad manū non habebat·arreptis candelis innocentē cederet nec pri? desisteret p̄ pene exanimē et ipa lacrimis infunderet·quappter tota vita sua ita candelas exhoruit vt nunquā ante se patereť inferi lumen earum·Huius coronādi capiti cū beatus dunstanus diadema īponeret ait corā omnib?·quia p mortē fratris tui aspirasti ad regnū ꝓpterea audi verbū domi·Hec dicit dominꝰ deus·Non delebitur peccatū ignominiose matris tue·et peccatū virorum qui interfuerūt cōsilio eius nequā nisi multo sanguie miserorū puincialiū et veniēt sup gentez anglorū mala qualia nō est passa vsqz ad tempus istud· ¶ Sigibertus ¶ Anno·vij·corpa sanctoꝝ laudoaldi·adriani amantū et aliorꝝ·a wentcesono habanie vico trāsferunť gandauū cū multa miraculorū gloria ¶·XCI· ¶ De bello othois contra grecos et morte eiusdem·

ANno·viii·otho imperator apulsam et calabriā italie puincias ad ius regni grecoꝝ appendētes trāsferre ad impiū romanuz conatur maxime·ꝓpter affinitatē quā p vxorē suam theophaniā cū imperatore grecorū habebat·Anno·ix·greci infensi q̄ imperator otho puincias grecorū inuaderet cōducto sibi saracenorū auxilio ī patori in calabria bello congrediūť· in quo bello omnes romanorū copie vsqz ad internecōez pene dlete sunt·Imperator hatādo nitens euadere a nautis ignorantib? eū capiť·et a quodā eoꝝ q̄ erat negociator sclauorū erat agnit? nec pditus·p illum re delata ad imperatricem et theodericū metensium epm qui in ciuitate rosan rei euentū pstolabatur difficiliter p sclauū et epm liberaťe·Nautis quippe ad pecunias p eo redimendo allatas inbiatib? imperator ascenso equo vix euasit omnib? p infortunio reipublice animo cōsternatis sola imperatrix femmea et greca leuitate insultabat eis q̄ ab exercitu sue nacōnis victi essent romani·ac p hoc cepit primatib? exosa haberi· ¶ Ex cronicis· Hoc tpe rex anglorū eowardus a nouerca sua vt ferunt occisus dolo martirij palmā accipere pmeruit a domino·Otho imperator et lotharius rex cōueniētes sup quendā fluuiū paciscanē datis sacramentis ad inuicem et lotharī? abiurat lotharīgiaz Sub eodem othone iohānes papa moriť in carcere·Circa idem tempus sanctus adelbertꝰ pdicata hungaria et bohemia pruscią ingrediť et martirio coronať· ¶ Sigibertus· Anno·x·Otho imperator tedio et angore animi deficiēs rome moriť· et de imperatore substituēdo inter primates dissentiť·Alijs filio ipi? othonis imperiū deberi certantib?·alijs odio imperatricis a filio eius imperiū transferre volentib?·ad heinricū ducem filiū henrici qui fuit frater primi othonis·Hic henricꝰ ipz othonē puez factiose raptū in custodia tenet·Sz principes de manu henrici extorquētes in regno sublimant·et regnauit annis·xix· ¶ XCII·

¶ De imperio othonis tercij et vita sancti mederici abbatis· ¶ Ex gestis eius·

ANno domini·dcccc·lxxxiiij·qui fuit primus annus othonis tercij scom cronicā Mundi vo quartimillesimo·dcccc·xlvij leuatū est pisius corpus sancti mederici abbatis ipo die depositōnis eius·s·iiij·klˢ·septēbris·Hic edue ciuitatis pago ortus nobilis genere cū ·xiii annos etatis implesset·inuitis pentibus ad monasteriū eiusdem ciuitatis abiit et ingressus tāte abstinētie fuit·vt in ebdomada nō nisi bis edulii q̄c quā caperet·qō nō nisi pane ordeaceo vel qō vili us repire poterat et aque modico fiebat· corpus vero cilicō asprimo occulte tegebat·et ōsup aliis fratrib? in vestib? similis erat·Tandē mortuo abbati successit·vbi nō honorē seo onus se accepisse cōsiderās omībus sibi omissis ver? pater apparere studuit·Ipo tpe quidā monach? eiusdē loci cū libidinis estu grauiter vereť et hoc pio patri indicasset·ille tunicā qua induebať illi ad induēdū direxit·qua indута ilico demon incētor ipius mali fugiendo delituit vocibus magnis pclamās· Sā cte mederice cur me incēdis tuis pcibus·vasculū qō diu possederā abstuliśti et me extinguibili incendio mācipasti·tunc sanctus diuina voce eum increpauit et ille abscessit·et monachus postmodum in tanta sanctitate pmansit vt plurime p eū virtutes efficerenť·Alius quoqz pdicti patris discipulus ita erat diabolica illusione subactus· vt quādocūqz operi diuino insistere deberet statī vt smaxeos oratōne cōsueta finienda esset anteq̄ genua flecteret ab ecclesia exiret·Qua de causa frequenter admonitus·nō tamen est correctus· tūc sanctus panē accepit et benedicens eulogiis fratri tribuit et ab eo mox inimicum excluśit·Cunqz de diuersis regionibus audita eius fama ad eū pperarēt·desertū locū expetiit·et sub statu diu deliberato sese cōclusit·ita vt quidquid cibo sumendum esset ppriis manibus elaborareť·Fratres vo de abscessu eius tristes effecti p vastā heremū lōge lateqz eum pquirūt·et tandem inuentū cum reducere nō possent epm adeūt·qui cum eis pgens sanctū in heremo repperit et excōmunicatōnis vinculo eum alligans ad hoc monasteriū pduxit·vbi multa postmodum sanctitate floruit·et multas infirmitates curauit·Tandem oratōnis causa pisi? pficiscī voluit·in quo etiam itinere multa p eum dominus miracula fecit·Deniqz pisius veniens in

cellula que sub nomīe petri apostoli fuerat ꝓsecrata·ij·annis et·ix·mēsibus deo militauit·ac demuz vocatis discipulis suis obitus sui diem indicauit· in quo et expletis omnib? valedicens eis inter verba oratōnis ad deum migrauit·iiij·kl'. septēbris

·XCIII· De translatōne regni frācorum ad hugonem caphet. Sigibertus.

ANno othonis·iiij·ludowico rege frācoz mortuo·francis regnū trāsferze volentibus ad ducem karolū fratrez lotharij regis patruū·s·ipius ludowici·dū ille rem ad ꝓsiliū defert regnū francozū vsurpat hugo filius hugonis pisienb ex hawide sozore primi othonis imperatoris et regnauit annis·ix· Actoz· Guilleri nus dicit hunc hugonē duxisse vxorez filiā edwardi regis anglozū sozorē echelstani regis qui longe ante hoc temp? regnauit· tempe videlicet henrici regis theutonicozū patris othonis primi· q̄ otho primus duxit vxorem vnam sozorē eiusdem echelstani·alterā vero ludowicus aquitanorū princeps terciam que pulcerrima erat duxit hugo iste·misit qz patri ꝑ ea munera amplissima·aromata et gēmas ꝑciosas et ꝑcipue smaragdos·equos curzaces pl'imos cū phaleris·et vas quoddā ex onichīo ita celatū vt in eo et fluctuare segetes et gēmare vites·et hominū moueri imagies viderenē·et ita lucidū et politū vt vice speculi imagines intuentiū redderet·Ensem quoq; constantini magni in quo literis aureis nomen antiqui possessoris legebaē· In capulo quoq; sup crassas auri lamīas clauus ferzeus affixus erat·vnus ex quattuoz qui domīnico cozpi fuerāt affixi·Lanceaz quoq; karoli magni quam impatoz inuictissim? ꝓtra saraçenos exercitū ducens quotiēs in hostes vibrauit· victoz redijt·ferebaēqz eadez esse· que domīco lateri manu militis impacta ꝑadisum mortalib? apuit·Vexillum quoq; beatissimi martiris mauricij principis thebee legionis·quo idem rex karolus in bello hispano quoslibet cōsertos inimicozū cuneos dirūpere et fugare cōsueuerat·Diadema quoq; ex auro multo et gemmis ꝑciosis·quarū splendoz oculos intuentiū reuerberabat·Particulā quoq; sancte crucis cristallo inclusam·ita vt ꝑ ipm cristallum possit discerni color et quātitas ligni·Poztiū culam quoq; spinee cozone eodem modo inclusaz Princeps huius legatōnis fuit adulph? filiꝰ baldwini comitis flandrie ex filia regis edwardi echeliunda sozore echelstani ipius ex patre· Sigibertus· Anno othonis tercij·v·karolus dux regnum francoz ex paterna et auita successione sibi debitū contra hugonem nepotez suū repetit· eūqz bello purgens vrbem laudunū capit·Hugo karolum in lauduno obsidet sed secūdo obsidionis mense obsessi psilientes· castra obsidentiū incenderūt et rex plurimis peremptis vix fuga euasit·

·XCIIII· De transitu sancti dunstani cātuariensis archiepiscopi· Guillermus.

HOc anno mortuꝰ est sanctus dunstanus cuius vitā descripsit osbernꝰ cantuarie cantor nulli nostro tpe stilo secūdus·ī musica omniū primus· Actoz· Hic osbernꝰ de morte eiusdem sancti sic scribit·Instabat iam? dies ascensionis domīce· et pactis vigilijs remāsit in oratōne solus in ecclesia dunstanus et vidit·et ecce innumera cādidatozū multitudo cozonas aureas in capitibus gestātiū inestimabili fulgoze micantiū ꝑ ecclesie ianuā irrumpens ātē ipm agloba

ea ostitit·vna voce eū salutans hoc modo·Salue dunstane noster salue·Mandat tibi quem pie desideras filius dei quatinꝰ si patus es venias· et diem hanc ad cuiꝰ gaudiū suspiras nobiscū celebrez Ad quod ille impterzit? manens scisciatꝰ est qui essent·Cherubim ac seraphim inquiūt sumus·& responde quid velis·Tunc respōdit ille·Hodie dies solennissimꝰ est·et incūbit michi pane verbi dī plebem reficere·et ostēdere illi quomodo ad hoc gaudiū possit puenire·ꝑpter qō et multi puenerunt·nec debeo illos decipe·et ideo hodie venire non possum·Qui dixerūt·Eya patus esto vt die sabbati p̄sto sis hinc nobiscū romaz venire et cozā summo pōtifice·Sanctus sanctꝰ sanctꝰ eternaliē canere·Annuit ille·et illi recedūt· Lecto igiē die ad missam euangelio·locutus est ad plebem qualiē nūquam locutꝰ fuerat·Et reuersus ad altare celebrauit misteria·Vbi autem ventū est ad benedictōz sup ꝑplūm·iterū ab altari p̄dicaturꝰ regrediē ita vt non hominē sed angelū loqui putarēt·Itez ad altare reuertiē· et data benedictōne iteruz ad populū redit cūctis stupentibꝰ·et mox vt ad loquendum os apuit tanta claritate vultus eius resplenduit·vt nemo in eum intendere posset·obitūqz suum illis instare p̄dixit ꝑmittēs se illis nunquā defuturū et tunc ad mensam domini regressꝰ est· Eadem die cū a mensa sumpto cibo surrexisz oratoriū petijt·et ōsignauit locū in quo se voluit sepeliri·mox languoz eum inuasit· Sexta feria lecto decubuit·omesqz aduentātes ad sequēda xpi vestigia incitabat·Sabbato iterū cōmunicatꝰ est et cum hozam suam expectaret·subito cū lecto ī quo iacebat vsqz ad supioza leuatus est et trabibus obsistentib? ad terzā leuiter demissus ·Quo dimisso dum quasi ad quiescentē qui aufugerant reuertterenē·iterū vsqz ad trabes cū lecto suo raptus est vt prius et iterum leuiter ōmissus·Hoc vsqz tercō factū est·Tūc ait ad circūstātes·Vos videtis quo vocoz·Si vltis mecuz venire ite via qua incessi·deꝰ qui me vocat ipe dirigat cozda & cozpoza vestra ad suam voluntatez in pace· Et responso ab omnibus amen·trāsijt· ·XCV·

De miraculis eiusdem post obitum·

PResbiter quidā inter suos nobilis paliticus factus est ad cozpus sancti delatus sensitqz quendam manū ꝑ totū cozpꝰ suum ducentem et membza sua resolidātez·Sanatus igitur grande quiuiū celebrabat exultantib? cōuiuis et dunstanū laudantib?·tumens ille ait·Nunquid me inter paupes numeratis·Et si dunstanꝰ nō esset sanatus fuissem·Quo dicto statim p̄stino morbo cozreptus est·et cum miserabiliē clamaret emisit spiritū·Theutonicꝰ quidaz ab epo suo excōmunicatus fuerat ꝑ crimine voluptatis et arrogantie et p·vii·annos sathane traditus·sensu perdito toto corpe tremebat·qui tandez ad sepl'cruz dunstani ptractꝰ in nocte purificatōis beate marie quando responsoziū videte miraclū inchoabaē demonem suū cum multo cruore euomuit·Quedam virgo a natiuitate ceca erat iuxta tumbā sācti ad vigilias festiuitatis sancti audireni·xi· kl'. septembzis·qūe duz cantareē responsoziū·sint lūbi vestri p̄cincti et lucerne ardentes·illumīata ē· Quidā puē claudꝰ ab vtero a matre sua illuc ōlatꝰ est·qui cū sua matre orāte pomuz teneret·subito pomum illud rotari cepit vsqz ad tumulū sancti·qō ille poere nolens statim pꝰ illud sanꝰ cucurzit

Moris erat in eodem monasterio pueros omes in scola verberari ate quintū die natalis domini nō p culpis eorum. sed ex vsu tantum. Rogati sunt magistri vt donarēt illū die. qui noluerūt sz oes ad virgas se pparauerūt. Ea nocte astitit in visu vni puerorū dunstan? dicēs. Cur tm pauidi estis o pueri. Quia inquit domine furor magistrorum sedari neqnit. Ne timeatis ait. Ego eum sedabo. Ego sum dunstan? pater hui? monasterij. Hoc tibi erit signum. quia liberabo vos. Vade et dic custodibus ecclesie vt auferant de iuxta me et ab ecclesia corpus filij aroldi quē gentilē odibilis quorundam adulatō iuxta me ausu temerario sepelierunt. Qō si cito non fecerint. tota hec ecclesia graue damnū sustinebit. Iam aurora illuscescebat hora pueris tremēda. et magistri stabant armati corrigijs nodatis expectātes pueros ante se transitu ros. Et ecce subito omnes magistri obdormierūt et pueros p mediū trāseuntes nō fuit qui tāgeret Adolescens autē detulit mandatū custodib? qui cōtempserūt. postea a quibusdam monachis dunstanus a loco discedere visus est. a quibus dū detineret et cur recederet quereret. respōdit se fetorē pagane carnis et quorundā illuc viuentium iniquitates ferre non posse. que res inquit si emēdata ñ fuerit. tota hec ciuitas et hec ecclesia luet Non multo post ciuitas obusta est. et tota ecclesia cū suis officinis. excepto dormitorio et refectorio cū claustris que ibi appendebāt. ¶ .XCVI.

¶ Adhuc de eodem.

Quidā archidiacon? lundonie cōuersus ē in eodem monasterio literarū sciētissim? et cepit religiose uersari. p? annū quo monachus factus est. secretarij officō funct? est et cepit paulatim a religione tepescere. dum maiori libertate ceteris potiret. Tandez fugā pabat cū quodā iuuene sibi pscio. tamen adhuc anio fluctuabat de hoc qō factur? erat. Statuit aūt apō se. se nō discessurū a monasterio sine licentia sancti dunstani. Venit itaqz ad tumbā eius querelaz faciēs de illis et suā benedictōem petens vt iter suum psequeret dicēs se ipius futurū quocūqz pgeret. Veniēsqz post chorū inuenit monachū quē dam reuerendissimū virgā tenentē et ei inixum stantem et se inuidis oculis intuentē. quo viso expauit. et ab eo diuertere voluit. qui virga opposita ait. Quo vadis. Innuit ille nō esse loquēdum. At ille. Si loqr nichil ad te. Dic quo vadis. Quo inquit mea interest. At sanctus. Nichil est Reūtere ad sepulcrū vbi modo fuisti. et mutata volūtate intenti? ora. Reuersus ille. orauit sicut pri? orauerat. Rediens obuiū habuit quē pri? in eodē loco. Qui quo tenderz requisiuit. Cui ille. Quid hoc ad te. Multū inquit. Quod et tu si te nō correxeris in pximo expieris. Nunc ergo redi iteruz et muta mentem. muta pcem. Cunqz ille transire conaret potius quā redire. ille vibrata cōtra eum virga redire illū coegit. Qui rediens mltū pauidus orauit tercō eundem sermonē. et rediens nō inuenit eū quē prius inuenerat. Putansqz se bene orasse. pperauit ad ostiū claustri. vbi offēdit quez pri? offenderat. turbato vltu cōtra se stantez et interrogantē quo pgeret. Qui respōdit. Quis es tu qui me tanta autoritate cōstringis. Ait. Queris quis. Audi. Ego sum dunstan? possessor et archiepus huius loci. amator illorumz et adiutor qui vere sunt filij hui? ecclesie. Et tu quomodo suffragium meum queris qui me et locū istū vis dsere re. mea licentia hīc nunqz exibis. sed velis nolis h remanebis. hic morieris. et quia me audire pemptisti. ecce in pena tua pbabis q nō bene fecisti. et leuans virgā pcussit eum tercō acriter. et in terram pstrauit et disputit. Ille iacens illic inuentus est et portatus in infirmitoriū. et cepit quotidie augmētari infirmitas. nec poterat dinosci qualis esset. Ille aūt reuelare nolebat. tandem poitus est sup ciliciū et cepit letania p eo dici. Cūqz diceret bis sancte dunstane ora pro eo. Rogauit se poni sup lectum dicens. se modo non moriturum. Et accersito henrico priore pfessus est ei omnia et q mori nō poterat antequaz hoc cōfessus fuisset. & accepta penitentia et benedictōne a priore reddidit spiritū. Casula sancti dunstani in qua cātare solebat erat apud lundoniā sine vllo auri apparatu. Matrona quedā lundonienb grauit infirmata credebat se deinceps nunquā sanandā. Cui vt putabat mox moriture sanct? dunstā? appruit. sciscitans vtrū vellet cōualescere. Qua respōdente se maxime velle. Ait. Tolle aurifrigiuz qō est in arca tua. et pone illud in casula que est apud westita monasteriuz et ualesces. Et factum est ita. Et qō mirabile fuit aurifrigiū illud nec min? nec maius est inuentū q casule ornatus exigebat.

¶ XCVII. ¶ De quibusdā incidentibus illius temporis. ¶ Sigibertus.

Anno othonis tercij. vj. inundatō aquaz frequēs ac diurna vltra solitū. estas p? ea feruētissima plibusqz pnicōsa fuit. vñ et fruges minorate sunt. Karol? dux mōtem acutum expugnat suessionis vsqz vastando paccedit Remis inde aggredit ad laudunam cum multa p da reuertit. Siccitas magna vernalis fuit. Vnde et satio primitiua impedita et fames ingens secuta est. nix nimia decidit. imber postea nim? . vt autumnalem satōem omīmodo denegaret. Fertur annonā pluisse de celo in albanio. Alij etiā piscicu los puos de celo pluisse ferebāt. Anno vij. karolus dux remis occupat. archiepm quez hugo rex pfecerat. et quosdā primates capit et lauduno relegat. Anno. viij. karolus dux morit. Otho filius eius succedit ei in ducatu lotharienstū. Anno. ix. remis sinodo totius francie cōgregata. arnulphus nepos karoli ducis quem ipe karolus epm remis substituerat omniū iudicō exordinat? damnat. et adelgarius pbiter qui vbē poidit et portas karolo apuit insolubiliter excōmunicat. Gerbertus vero substituit epus. sed quibusdā causam ventilantib? non potuisse degradari arnulphū sine scīa et auctoritate pape romani. Gerbertus depositus ad othonem impatorem se cōtulit quem impator receptuz primo eum rauenne archiepm et p? ea cōstituit papam romanuz. Vnde est illud eius monasticū. Transit ab. R. Gerbertus ad. R. fit papa. mgens. R. ¶ XCVIII. ¶ De gerberto papa et primis eius studijs in nigromācia.

¶ Guillerinus.

Hic gerbertus ex gallia natus monachus a puero apud floriacuz adoleuit. Demū adolescens claustrū exiens prexit hispaniam que olim a romanis possessa tpe honorij imperatoris in ius gothorum cesserat. Gothi autē vsqz ad tempa gregorij pape ariani fuerant. Deo tunc p leādrum hispaniensem epm catholici facti sunt et p recharedum regem fratrem hermimigildi quē

pater nocte paſcali p cõfeſſione fidei interfecit. Leandro autem ſucceſſit yſidor9 vir ſanctus et doct9 cui9 corp9 nostra etate adefonſus gallicie rex trãſtulit toletũ ad pond9 auro ppatũ. Sarace ni aũt qui gothos ſubiugauerãt ipi quoqz a karo lo magno victi gallicia m et luſitaniã maximas hi ſpanie pumcias amiſerũt. Poſſidẽt autẽ vſqz ho die ſuperiores regiones. Et ſicut xpiani toletum ita ipi biſpalim quam ſibiliam wlgaliter vocant caput regni habent diuĩatõnib9 et in cantatõni bus more gentis intenti. Ad hoc veniẽs gerber tus vicit ſciẽtia ptolomeũ in aſtrolabio. alexãdrũ in aſtrorũ interſtitõ. firmimũ in fato. Ibi didicit et cantus auiũ et volatus miſteriũ. et tenues ex im ferno excire figuras. Quadruuiũ quoqz ita ebibit vt illas in galliã reuocaret iam duduz aboletas. q bachuz prim9 a ſaracenis capiẽs. regulas dedit q vix intelligunt a ſudantib9 abaciſtis. hoſpitabat apud quendã phm quẽ primo multis expenſis. ꝺ inde multis pmiſſis demeruit. Hic phs vnum ha bebat codicez totius artis ſciũ. quẽ nullo mõ ger bertus extorquere poterat a magiſtro. Tandẽ illũ nocte furatus eſt auxiliãte filia philoſophi. cum qua familiaritatẽ aſſiduitate pauerat ſub ceruica li poſitũ. et cũ furto aufugit. Phus ſomno excita tus iudicõ ſtellarũ pſecut9 eſt fugientẽ. Profu gus autem eadem ſcientia piculũ operiẽs ſub pon te lignea qui pximus erat ſe occultauit pendul9 inter pontem et aquaz. pontem ãplectens. vt nec terzã nec aquã tangeret et ita querentẽ eluſit. Ve niens autem ad mare p incantatõnes ꝺyabolo ac cerſito ppetuũ illi paciſcit hominuz ſi ſe ab illo q ꝺ nuo inſequebat defenſatũ vltra pelag9 eueheret. Et factum eſt. Veniens galliam publicas ſcolas pfeſſus eſt. habens cõphos et ſtudioz socios. Cõ ſtantiũ abbatẽ monaſterij ſancti maximi quod eſt iuxta aurelianis. ad quem edidit regulã de ba cho ad elboldũ epm vt dicũt wiziburgenſez q fe cit epl'am ad eundẽ gerbertũ de queſtione diame tri ſup macrobiũ. Habuit aũt diſcipulos pdicãde indolis et nobilis pſapie robertũ filiũ hugois ca phet. et othonem filiũ othonis impatoris. Rober tus poſtea rex francie fecit eum archiepm remen ſem vbi ipe gerbert9 fecit arte mechanica hora logium et organa idraulica vbi mirum immodum p aque calefacte violentiã implet vent9 emergẽs pcauitatẽ barbati. et p multiforatiles tract9 eree fiſtule modulatos clamores emittunt.

¶.XCIX. ¶ De theſauris ſubterzaneis quos fruſtra queſiuit.

Rgebat etiã ipe gerbert9 fortunas ſuas fautore ꝺyabolo vt nichil quod ſemel ex cogitaſſz impfectũ relinqueret. Theſau ros olim a gentilibus. defoſſos arte nigromantica inuentos cupiditatib9 ſuis iplicabat. Erat iuxta romaz in cãpo marcõ ſtatua erea vel ferzea neſcio dextere manus indicem digitũ extentũ hns et ſcri ptũ in capite. hic peute. quod ſupioris eui hoies ita intelligendũ rati ſunt vt ibi thezaurũ inueire deberent. et ideo eam multis ſecurib9 laniauerãt Gerbert9 aũt ſole meridiano notãs quo ptendere tur vmbra digiti ibi palũ fixit. Supueniẽte aũt no cte ſoli9 cubicularij laternã portantiſ omitatu eo ptendit. ibi terza ſolitis artib9 debiſcens latũ pa tefecit ingreſſũ. Viderũt ibi ingentẽ aulã regiã au reos pieteſ. aurea lacunaria. oĩa aurea. milites au reos teſſeris aureis ludentes. regem aureum cum regina aurea diſcũbentem. appoſita obſonia. aſtan tes miſtros pateraſ multi põderis et pcij in quib9 materiã ſupabat opus. In interiori aũt pte domuſ carbũculus lapis in primis nobilis et rarus inuẽ tu tenebras noctis fugabat. in cõtrario ãgulo ſta bat puer tenens arcũ extento neruo et ſagitta im miſſa eſt. Cõtinuo aũt vt quis manũ ad cõtingen dum aliquid aptaret videbant omnes ille imagi nes pſilire et impetũ facere in pſumptorez. Quo timore pſſus gerbert9 nichil tetigit. Cubicular9 autem putãs in tanta pda puam furtũ latere. cul tellũ arripuit mirabilis opis pcij. Moxqz omibuſ imaginibus cũ fremitu exurgentib9 puer arcũ te nens ſagittã iecit in carbunculũ et tenebras indu xit. Et niſi monitu gerberti cultellũ reponere ac celeraſſet. graues penaſ ambo dediſſent. Sicqz ni chil lucrantes ductu laterne regreſſi ſunt.

¶.C. ¶ De ceteris qui talia querentes in terierũt vel a demonib9 illuſi ſunt.

Ipſe ioſephus auctor eſt ſalomonẽ cum patre multos thezauros defodiſſe in lo culis mõ mechanico in terza. Quorũ tri amilia auri talenta hircan9 leuauit de ſepulcro da uid vt obſidioĩs iniuriã leuaret et xenodochia cõ ſtrueret. Vnde patet eundem hircanũ pphetia et fortitudine clarũ vt teſtat ioſeph9 huius cõmen ti ignarũ nõ fuiſſe. Herodes autem magis pſump ptõe quã cõſilio idem aggredi voluit multos ex ſa tellitibuſ igne ex interiori pte pdeũte amiſit. Qui dam quoqz monach9 ꝺ barcinona natus fili9 cui9 dam pauperis cum adhuc ſeptem eſſet annorũ veit in ytaliã querens panem. adult9 aũt multa illius terze miracula inſpexit. inter que mõtem pforatũ vltra quem accole dicebãt thezauros octauiaĩ re poſitoſ. ferebantqz multos pisse querendo illoſ p ſubterzaneos amfract9. Hic aũt adoleſcẽs ſtudio videndi et pdandi. xij. comites habuit qui ſecum pgerent portãtes ingens glom9 fili ſequentes in genium dedali qui theſeũ de laberinto p filũ edu xit. Igiẽ paxillũ in ingreſſu fixerũt principio fili ad eum ligato. accenſiſqz laternis intro prexerũt. & p vnũqdqz miliariũ paxillũ fixerũt. Veſpertiliones autem de cauernis egredientes oculos et ora infe ſtabãt. Semita erat arta et a leua pcipitiũ et ſub ter labens fluuius. Viderũt tramitez plenũ cadaueribus eorũ qui thezauros ibi querendo pierant. Tandem ad greſſum vlteriorem puenientes vide runt ſtagnũ placidum et pontem ereum. et vltra põtem videbant mire magnitudis equi aurei cuz ſeſſoribus aureis et cetera que de gerberto dicta ſunt. Vnus ex eis dum pontem tranſire pat. mox pontif pede deprelſo alter eleuat9 pduxit ruſticũ ereuz cũ ereo malleo quo ille vndas verberãs ita obnubilauit aera. vt diem celumqz ſubtegeret re tracto pede pax fuit. Temptatũ eſt idem a pluri bus idemqz exptum. deſpantes ſolo viſu libabant aurum. tunc p veſtigia glomeris egreſſi. pateram argenteã repperunt quã inter ſe ptiti ſunt. Poſtero autem die collato cilio magiſtr9 quendã adierũt qui dicebat nomen domini meffabile ſcire. quem multo precio redemptũ ieiunũ et pfeſſum duxe erunt ſecum. qui duxit illos prius ad fontem. de quo hauſta aqua ifiala argentea tacens literis fi gurabat donec illi oculis intellexerunt quod fari nequibant. tunc ad montez fiducialiter acceſſerũt ſed exitum vlteriorem puto a demonib9 obſeratũ inuenerũt. Inuidentibus ſ. nomini domini cuius

tanta virtus esse dicitur vt nulla ei magia · nulla mathesis obsistere possit ¶ Actor · Quomodo ergo obstiterũt hac vice demões vt exitũ eis prius patefactũ clauderent · Vnde magis credibile est non nomen domini sed nomen demonis abeodem magistro in aq̃ fuisse scriptũ sicut legit̃ de zambri mago · et iudeo i act bus beati siluestri pape qui prolatõe nominis quod illud nomen domini dicebat esse ineffabile et se illud tali mõ didicisse thaurũ ferocez interfecerat · Vnde prefat9 guillerm9 in narratõe sua subiũgit · Audiens hoc quidã iudeus nigromãticus ait ad adolescentem qui hoc totum fecerat factitari · Videbis quantum possit ars mea · Qui incũctanter montez introiens non multo post regressus est. multa afferens ad indicĩ sui transit9 que ille vltra montem notauerat · inter que et puluerẽ locupletissimũ q̃ quidquid contigerat in aurũ vertebat · non q̃ ita pro vero esset · sed quia ita videretur quo aduscq̃ aqua diluderetur · Nichil em̃ quod p nigromanciã fit potest in aqua fallere intuentez quod postea ꝓbabimus · Fertur quoq̃ prefat9 gerbert9 fudisse sibi caput statue certa in spectatõe siderũ cũ videlicz ómẽs planete exordia cursus sui meditarentur ¶ ·CI

De ymagine a qua gerbertus responsum accepit mortis sue ·

Otro ymaginarij qui ymagines faciunt quas in possessionez presidentiũ spirituũ mittunt vt ab eis de rebus dubijs doceantur · Hi vero sunt ydolatre · vt gerbẽtus iste et socrates qui familiari demone vtebanť statua vero que fit ab horoscopis vt facili9 decipiat · p̃cipit se in loco mundo seruari et solũ deuz quãdo aliquid querit̃ p̃cib9 et muneribꝰ inuocari · ferẽ q̃ caput statue qñ horoscopi fundunt sibi nõ nisi interrogatũ loquit̃ · Sed verũ vel affirmatiue vl negatiue pronunciat · Verbi gratia · Dicebat Gerbertus · Ero apostolicus · Respõdebat caput Etiã · Moriar anteq̃ cantẽ missã in hierusalẽ · Nõ Quo illũ ãbiguo deceptũ ferũt vt nichil excogitaret penitẽtie blandiẽs sibi de longo tempe vite Est autem ecclesia rome dicta hierusalẽ id est · visio pacis quia quicũq̃ illuc ꝓfugerit cui9q̃ crimis reus subsidiũ inuenit · Hanc eandẽ ferũt fuisse asilum romuli · ibi cãtat missam papa trib9 dieb9 in anno quib9 intitulat̃ statõ ad sanctã hierusalẽ Cum ergo vno illorũ dierũ gerbert9 ad missam separet infirmitudinis incõmõ ictus ingemuit · quacrescente decubuit · et cõsulta statua deceptõnem suaz et mortẽ ꝓgnouit · Aduocatis igit̃ cardinalib9 diu facinora sua coram eis deplorauit · quib9 stupentib9 et nichil referre valentib9 inseuiẽs ille minutatiz se dilaniari et mẽbratim se foras pijci iussit Habeat inquiens mẽbrorũ officiũ · qui eorũ quesiuit dominiũ · nunquã em̃ anim9 me9 illud amauit sacramentũ immo sacrilegiũ · ¶ ·CII

¶ De sancto odilone cluniacẽsi et bonis ei9 iictijs

Anno othonis ẽcij · x · in burgũdia odilo ex clerico buacensi mõachatu ꝓfess9 · cluniaci fit abbas post maiolũ p annos · lvj · miro religionis feruore spectabilis · ¶ Petrus damianus · ¶ Hugo cluniacenꝭ abbas hoc michi laboris iniunxit · vt vitã beati odilonis p̃decessoris sui succincte pstringerẽ · et inde vtiliora queq̃ breui cõpendio deflorarem · Cuius ego cõpulsus imperio nõ luculenti venustatẽ aucupabor eloquij · sed mere veritati deseruire temptabo · Ipa quippe sanctoꝝ p se vita fideliter enarrata sic rutilat · vt splendorez accurati sermonis ad illustrãda corda fidelium non requiret · Huc accedit quia rusticitas sermonis inculti suspitõem cõsueuit purgare mẽdacij · Nam qui vix sufficit vt elimatũ saltẽ deprimat eloquiũ · quomõ nouit fabricare figmentum · Hic itaq̃ sanctus auernie ex equestri genere orundus dum adhuc infans esset tanto repente omniũ fere mẽbrorꝰ languore pstrict9 est · vt incedẽdi prorsus facultatẽ amitteret · Accidit aũt vt nutrix ãte ianuam cuiusdã basilice dei genitricis euz relinqueret et ipa suis intenta ꝓpendijs p diuersa ꝓcul abiret · Puer igit̃ sine custode se relictũ conspicies · diuino quodã ꝓuocat9 instinctu · tẽptare cepit si valuas ecclesie quolibz nisu posset attingere · Itaq̃ manib9 et pedib9 repens vix illuc pueit paulatimq̃ ꝓgressus intrauit · Iamq̃ spe cõcepta valentior pallã altaris arripuit · et sic erigere se q̃bus conatib9 poterat cepit · Tandem diuine vtutis auxiliũ sensit et omni languore ꝺpositio fact9 incolumis ad referendũ deo gratias intuentium animos ꝓuocauit · Dum autẽ adolescceret · prius apud sanctũ iulianũ martirẽ fact9 ẽ cleric9 · De inde sub beato maiolo cluniacenꝭ monach9 · vbi dũ quietus ac simplex humiliter in sancta cõuersatõne psisterz et in ipo exordio quedã pfectõnis norma eluceret · vix euolutis quattuor annis beatus maiolus in domino requieuit · sed ipm pri9 beatũ scz odilonem cõcurrentib9 in eum votis oim fratrũ in pastorali cura sibi ꝟstituit · Huius cor tam indeficiens flama diuini amoris excoxit · q̃ eum ab offerendis quotidie salutarib9 hostijs tot curarũ tot ingruentiũ negocioꝝ solicitudo cohibere non potuit · Vnd cũ in lecto mortis decumberz adzaldo discipl'o suo p̃cepit vt ex caldaris abbaci suputatõne colligeret que posset esse summa missaꝝ quas celebrauit p spaciũ · lvj · annorũ quib9 monasteriũ rexit · In erogandis elemosinis ita larg9 fuit vt nõnulli dum eũ omnia dispgentẽ cõspicerẽt nõ dispensatorẽ sed ꝓdiguz iudicarẽt · Ipe famis exhaustis iã in paupum vsis erarijs etiaz plurima sacrarij vasa cõfregit · insignia ecclesie ornamẽta distraxit · Corone quoq̃ quã sibi henric9 imperator ob sui memoriã destinauerat nõ pepcit · Corp9 suum non modo duris attẽuare ieiunijs et asprimis edomare cilicijs ꝓsueuerat · sed et quibusdã ferreis nexibus coartabat · In p̃cipiendis autem ita se moderabat̃ edulijs · vt apposita queq̃ ꝺtingens ac naturali dumtaxat necessitati dispẽsatiue subseruiens et vanitatem superstitõnis effugeret · et sobrietatis cotinentiã reseruaret · in ꝓmulgandis porro iudicijs ac moris pnie pfigendis tã pius erat et tãta merentibus humanitate ꝺpatiens · vt nequaq̃ di strictum patris impium · sz potius maternum exhiberet affectum · vñ se reprehendentibus hui9modi verbis solebat elegant̃ alludere · Etiã inquit si dãnandus sim · malo tamen de mia q̃ de duricia vel crudelitate dãnari · Inter ceteros autẽ sanctos circa beatam dei genitricem ardentissima deuotione flagrauit. ¶ CIII. ¶ De miraculis p eum diuinitus ostensis ·

Deniq̃ qui clarus erat in p̃bitate mortuz claruit etiam in ostensione signorum · Cũ esset in quadã iuris sui villa que besoma cum dicit̃ · puerũ quendã forma venustũ sz a natiuitate cecum intuens · eiq̃ pie ꝺpatiens euz ad se vocauit · signuz ei salutifere crucis in fr õte ꝺpixit

et ꝑfesti visuꝫ quē natura negauerat puer accepit
Aliquādo in capite ieiunij surgentib⁹ a mēsa fratribus abbas sanct⁹ pugillū cinere latēter imple uit· et apposito pane discubuit ·Cūqꝫ cinerez tāꝑ panē māducaret·inuit fratri vt clā sibi aquā deferret·quo facto dū aqua labijs adhibeē austeritas vim sentiē·Reprimit ergo manū abgit poculum·et ministro impat vt aquam sibi afferat· Ad qd̄ minister obstupuit·et vinū se de mensa referre qui aquā ꝓpiauerat admirat⁹ expauit·Dꝫ ecce dum aqua potāda repetiē· vinū rursus in poculo repiē·Iam itaqꝫ vir sanctus ꝙ deū sibi misericorditer indulgere cōspexit cū gratiaꝝ actōne pcipere non recusauit·Preterea cū esset in vrbe ticinensi quidā velamē mense ei⁹ furtiue subripuit· qd̄ in foro venale ꝓposuit· Dꝫ sic ei dispō celestis obstitit ꝙ sancta distrahi ꝑda nō potuit· ter igiē qd̄ subduxerat inter nūdinaꝝ merces exposuit ·sꝫ cū emptoribꝰ de pcō euenire non valuit·Interea sceleris actorē vltō diuīa corripuit·et man⁹ que sacrilegiū ꝓpetrauerat ac pedes quib⁹ actor aufugerat arefaciēs itollerabili dolore ꝑstrīxit· Mox itaqꝫ languore opulsus ad ecclesiā beati maioli manibus alienis aduehiē·et mantile sublatū ad ꝑmissi reatus indiciū corā cunctis appendiē·et dei clementia ab omni ꝓpl'o qui huius fame rumore oluxerat implorae· Sicqꝫ beati maioli meritis et fratrū sibi seruientiū pcib⁹ incolumis factus velamē reddidit alienū et recepit semetipm·ꝓbauit ergo quo pmio dign⁹ esset qui beatū odilonē offenderet· Idꝫ vir sanct⁹ aliquādo quia causa dictabat ticinū festinanter trāsire cupiebat· sed intumescētibus aquis etiā nauigiū deerat· Protinꝰ ergo ꝑfi sus in domino vnū e famulis in nomīe xpi sese precedē p alueū flumīs impat· Quo pēunte vir scūs cū omni ꝑegrinorum turba subsequiē· et sic omnes in vteriorē aluei crepidinē absqꝫ vllo offendiculo transponunē· Quod dū nōnulli qui aderāt mirarentē velut emuli pcedentiū ceperūt attēptare meatū·sed mox vt adorsi sunt extremos citeriorīs ripe fluctus attingere nisi sese sub celeritate ꝛpressissent profluentis aque mersi voragine ꝓculdubio naufragiū ptulissent· Vnus autem ex his qui aderāt vt miraculū visum obstupuit·hominē dei vt aput se hospitari dignaretē humiliter rogauit· Quo facto in tempeste noctis silencō vent⁹ vehementior irruit et lucernā que in dormientiū cubiculo depēdebat extinxit· Qd̄ cernēs cubicularius ait· Deus omīpotēs qui lumen es verū ꝑ amore serui tui odilonis ab hac domo tenebras remoue eamqꝫ tue gratie luce ꝑfunde· Confesti ergo corusce lucis splendor emicuit·et totā domū supni splendoris claritas illustrauit·Si hoc igiē agebat odilo tunc sopore depressus·quid putas nūc apud deum potest carnalis sarcine corruptōne solutus

·CIIII· Adhuc de eodem·

Idem sanctus dū ad monasteriū sancti martiris marcelli festinaret venit ad flumen qd̄ fluctib⁹ exūdantib⁹ inhorruerat ꝑsus in domīo primū qui vada ptemptaret direxit·et ipe mox cū comitib⁹ suis obsequēs ille sus ptrāsiuit· Illud qꝫ mirabile fuit ꝙ cuꝫ ceteris aqua ptingeret vsqꝫ ad femora· viro dei nec corrigia quidem pedis aquarū est imundatōne ꝑfusa Idꝫ apud monasteriū beati martini qd̄ ad publicam stratā diciē hospitō recept⁹ cū ad euꝫ ex more multi monachorū ꝑfluerent·quesiit vtꝫ aliqd̄ esset vnde fratres refici valerent ·respōsum est ei ꝙ ceterorū quidem alimentorū quātitas esset·pisciū aūt pene nihil qd̄ ad tantā hoīz mūltitudinē ꝙ ueniret·At ille in nomīe illius qui quīqꝫmilia hominū ex pane modico et pisce gemīo pauit apponi iussit·Esca vero in manib⁹ ꝑmedentiū creuit adeo vt satiatis omnib⁹ plurima supessent de piscibus Huic simile est qd̄ cū rome essꝫ et in mōte auētino apud monasteriū dei genitricis hospitiū haberet cōtigit vt tale vinū deesset ꝙ ei sapoꝛis habilitate ꝑgrueret·Allatū igiē alio vino plenū vasculū modicū āte se posuit·sibiqꝫ et abbati qui iuxta se discumbebat expendit·Cūqꝫ iam a mensa surgendū refectō cōpleta dictaret blande subridens nō imquit fratres mei plene circa vos officiū caritatis exhibui·qui vinū qd̄ mihi sapuit vobiscū pticipare neglexi·Arripiens ergo ciatū infudit meruꝫ & singulis singulū dedit·Res mira cū fratres essent fere·xij·et eis bibentibus potus copia non defecit et eorū cōpleto numero nil oīno supfuit· Dū aūt rediret ad ꝓpria·quidā iuxta taurmenasē vrbez nimium febrīs patiebaē ardorem·Hic furtiē ꝑ ministros aquā qua vir dei manus abluebat accepit filiter bibit·et sic absqꝫ mora prorsꝰ qualuit· Iam qꝫ iouini mō tis ꝑrupta ascendens obuios habuit paupes ꝑ lassitudīe difficilis vie potū estuāti dēsiderio flagitātes · Pius itaqꝫ paē sui negligens & alijs in necessitate ꝑpatiens iussit vt quidquid vini habereē in vasculis suis absqꝫ vlla reseruatōis industria vel potius diffidentia dareē egēis·pauloꝑ post nature necessitate cogente cū omnes discūberent vt cibum caperent·ecce vtres qui studio pie ꝑpassionis fuerāt exhausti vino deo· s·debito ꝑsoluente repiunē repleti· fenerae enim deo q̄ misereē pauperi· Impator henric⁹ ad mensam discūbens vasculū holouitreū ꝑciosum alexādrini operis arte ꝓpositū cū pigmentis eritis sibi allatū sancto viro misit xeniū· Porro sicut humane curiositatis mos est·ceperūt monachi vas sub admiratōnis imtuitu cōtrectare et de manu in manū solerē imspiciendo trāsponere· Tamen ecce de manib⁹ īcaute se tenentiū labiē et ꝑtinuo frangiē· Qd̄ vir sanctus grauiter ferens ne ministri qui vasculum reliquerāt indignatōꝫ augusti sustinerent metuēs mox cū fratrib⁹ ecclesiā ītrat·et ne hi qui a culpa immunes erāt iram regis incurrāt diuīmā clementiā implorat· Deinde fractum vas sibi afferri iubet· manibus ꝓtractat·oculis vndiqꝫ subtiliter ꝑspicit et ecce nulla in eo prorsus fracture vestigia dēprehendit· Tūc fratres cū austeritate redarguit cur vas ꝓquererenē effractum quod omnino ꝑmanserat illibatum·qui ō tā euidenti miraculo stupefacti·correptionis austeritatem libenē accipiunt·et deo gratias referūt.

·CV· Qualiter idem pater memoriā defunctoꝝ instituit et bene dictum papā a supplicijs liberauit.

Quidam religiosus reuertens a hierosolimis dum mare trāsiret eūqꝫ cum alijs multis ventoꝝ horror impellerꝫ·applicuerūt ad insulā quandā vel rupem vbi quidam sanctus manebat inclusus· Illic ergo aliquādiu tranquillitatem maris expectās·dum cū illo incluso frequēter colloquium haberet·requisitus insup vtrū cenobiū quod cluniacū diciē et odilonē ei⁹ abbatez noss·optime se nosse phibuit· Quo scisciātē cur hoc ab eo seruus dei inquireret · Sūt īquit vicina loca nobis ex quib⁹ grauissima flamaꝝ euomunē

incendia·ī quib? etiã locis anime diuersa luunt p meritoꝝ qualitate toꝝ enta· Ad quoꝝ semper exaggeranda supplicia sunt innumerabiles demones deputati· qui intolerabiles eoꝝ penas quotidie renouãt et eos ad rediuiua supplicia idesinẽter īstaurãt· Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentatõibus eiulantes p oratõibus et elemosinis quozundã frequenter ex eoꝝ manib? eriperentur anime damnatoꝝ· Inter cetẽa quoqz permaximã de cluiacensi cetu et eoꝝ abbate querimoniã facĩt· quia ꝙsepe per eos sui iuris vernaculos perdũt· Quãobꝛez te p dei nomen obtestoꝛ· vt sanctis fratrib? illis hec que tibi dixi fideliter referas· ex nostra quoqz parte denuncies vt orationib? et elemosinis magis ac magis insistant p̃sertim huius intentionis intuitu· vt de manib? demonũ eos qui ab illis cruciãtur educãt· Ille ergo regressus ī patriã· cũ hoc abbati odiloni et fratrib? retulisset· Idem pater odilo per omnia monasteria sua generale decretũ cõstituit· vt sic̃ die primo nouembris omniũ sanctoꝝ solẽnitas agitur ita sequenti die in psalmis et elemosinis et p̃cipue missarũ solennijs omniũ ī xp̃o conquiescentiũ memoria celebꝛetur· Benedictus papa dũ viueret· hũc sanctũ virũ affectuose dilexit· et apostolorũ limina frequentãti necessarios sumpt? sepe ministrauit· Qui cũ decessisset Iohanni portuensi ep̃o et alijs duob? per speciẽ uocturne visionis apparuit· eisqz quia in penalib? tenebꝛis cõstitutus esset indicauit· hoc insuper addens· quia beati odilonis meritis eũ supna censura liberare decreuerit a tormentis· Protim? idẽ iohãnes ep̃s papiã venit et p monachos cenobij beati maioli omnem sancto viro odiloni seriem visionis exponit Qui mox psalmodias et oratões ab omnib? ī monasterio cluniacensi fieri elemosinas largiri· et sacrificiuz deo misterij salutaris offerꝛi pro illo precepit· Per omnia quoqz monasteria sui regiminis eius sanctionis edicta mãdauit· Cũqz fratres īstãtissima deuotõne hoc facerent· eldeberth? monachus qui hoc obedientie fungebaẽ officio· s· vt in opes aleret et necessaria ministraret p soporẽ vidit quendã pulcrũ ac serenũ aspectu magno cãdidatoꝝ agmine constipatũ ingredi claustrũ· qui capitulũ vbi pater odilo cũ fratrib? residebat· intuit· et ad ei? genua caput humilit flexit· eiqz gratias egit· Cunqz frater ille· s· eldebertus inquireret· quisnã ille esset· respõsum est illi ip̃m esse benedictũ papã· qui idcꝛco viro dei gratias ageret quia pijs eius sanctoꝝqz fratrũ p̃cibus et tartareum cruciatũ euasisset· et cũ beatis ciuib? quietur? superne hierusalem ingressum meruisset·

¶·CVI· ¶ De transitu eiusdem abbatis sancti·

Ir itaqz sanctus odilo disp̃satõnis gemine moderatoꝛ insignis et in spirituali studio coꝛã diuinis obtutib? fulsit· et in terrenꝝ laboꝛis industria nõ mediocriter claruit· Cum vero iam extremũ temp? ageret p quinquennium fere grauissimo laboꝛe cruciatus est· Cũqz monasteria sua circũiens admonitõnis causa visitare cepisset· siluiniaẽ· deuenit· ibiqz circa festum domice circũcisioĩs se e seculo migraturũ p̃dixit· Porro cũ iam in agonis ãgustia ꝙstitut? esset dyabolũ astare cõspexit· eũqz p nomen tremendi iudicis vt abscederet terribiliter increpauit· Anno igiẽ incarnatõnis domi· M·xlviij·etatis etiã sue·lxxx vij·ordinatõnis vero·lvj·nocte que circũcisioĩs domini solennia p̃cedebat eukaristiam p̃cepit· sicqz beatũ spiritũ deo reddidit· Eadem nocte fraẽ quidã simplex et innocens gregoꝛi? exequiaꝝ funebꝛiũ lassitudiẽ p̃grauat? in eadẽ cella in qua sãctus obierat p̃priũ stratum petijt et dormire tẽptauit· Sed necdũ plene dormiens beatum odilonem sibi astãtem vidit· Qui requisit? ab eo quid ageret· bene se habere et in p̃sentia xp̃i esse respõdit· sed in ipa hoza obitus sui figurã quandã trucem ac terꝛibilem teteꝛꝛime sue visionis hoꝛꝛoꝛẽ incutere tẽptantẽ se vidisse que xp̃i ꝓfortãte virtute nõ se potuit infestatõe nocere· Proxia quoqz· xl· succedẽte sancte memorie laurenti? amalfitan? archiep̃s potens in literis et vita laudabilis rome ꝓstitut? obdoꝛmiuit in domino· cuius cadauer cũ in ecclesia delatũ fuisset albero quidã honestus clericus in angulo eiusdẽ ecclesie lassa ꝫ mẽbꝛa sopoꝛi dedit· tũc vir sanctus ei apparuit· Qui req̃ situs ab eo quando illuc et cur aduenisset ait· Ad karissimi olim amici nostri domĩ laurentij pontificis exequias veni· quibus expletis antequã recedeꝛẽ te videre volui· his dictis species loquentis euanuit· Ad eius quoqz tnmulũ adhuc rutilãt noua signa virtutum· ¶ Actoꝛ· ¶ Idem sanct? abbas· s· odilo sermones quosdã festiuos qui a mõachis ordinis sui frequentanẽ eleganter cõposuit·

¶·CVII· ¶ De ceteris viris illustribus eiusdem temporis· ¶·Sigibertus·

Loꝛebant et hoc tempe in scientia lr̃arũ in lotharĩgia Sigerus abbas lobienꝭ· Adelbold? ep̃s wltraiectẽsis· In frãcia fulbertus ep̃s carnotenꝭ· Abbo abbas floꝛiacenꝭ· q̃ sup calculum victoꝛij ꝫmẽtat? est· Hugone rege francoꝛum moꝛtuo robertus filius eius regnauit annis· xxxiiij· ¶ Guillermus· ¶ Iste rex· Robertus fuit in ecclesiasticis cantib? non mediocriter doctus Deniqz et pulcꝛꝛimã fecit sequentiaꝝ Sãcti spiritus assit nobis gratia· et respõsoꝛium istud· O iuda et hieꝛusalẽ· ¶ Actoꝛ· ¶ Sz et hoc all'a ferẽ fecisse· Eripe me de inimicis meis de? meus et ab insurgentib? in me libera me· Et cũ quadam die esset rome in vigilia apostoloꝝ petri & pauli obtulit scedulã quandã sup altare· putãtib? omnib? illum magnũ aliquid obtulisse· repperũt illum nichil aliud sup altare posuisse nisi scedulam in qua scriptum erat respõsoꝛiũ istud cum versu suo· Cornelius cẽturio· qõ ipse rex cum cãtu suo cõposuerat· Anno othonis· xiiij· Hibert? oꝛdinat? colonienſiũ episcop? multa sanctitate claret· Clarebat etiam hoc tempe inter gallos aufridus q̃ cũ fuisset comes beatusp̃tium non minus iusticia q̃ potentia seculi famosus· deposito militie cingulo tonsoꝛatus in clericum· eo p̃uect? est vt ordinaret epis̃cop? wltraiectenꝭ ecclesie· Anno· xv· Iohannes romane ecclesie· cxliij· p̃sidet post quem gerbertus de quo iam dictum est· qui et siluester cxliiij· qui et ipse inter claros scientia literaꝝ egregie claruit quidã trãsito siluestro isto agapituz papam hoc in loco ponunt· Quod non ociose factũ esse dicit̃· quia is siluester non p ostiũ intrasse creditur· quippe qui a quibusdaz etiam nigromancie arguitur· de morte quoqz eius non recte tractaẽ· a dyabolo enim p̃cussus obijsse dicit̃· quam rẽ nos in medio relinquimus· a numero em̃ papaꝝ viꝺ̃tur excluſus· Anno othonis· xvj· s· hiesu xp̃i· M· secundum ꝓputatõem dyonisij multa p̃digia visa

sunt · Terremotus factus est pmaximus cometes apparuit · xix · kl' ianuarij circa horam nonā aperto celo quasi facula ardens cum longo tractu fulgu ris instar illabit̄ terris · et cū tanto splendore vt n̄ modo qui in agris erant · sed in tectis etiam irru pto fulmine ferirent̄ · qua celi scissura sensim eua nesc̄te interī visa est figura quasi serpētis capite quidem crescente cum ceruleis pedibus ·

·CVIII· De quadam victoria otho nis et morte eiusdem ·

HAnno · xviij · otho impator rome crescētē patriciū bello aggredit̄ · sed victus cre scens et ex fuga retract9 capit̄ · viliqz iu mento auersē imposit9 circūduc̄ et paulatī mem bris truncat̄ · Ad vltimū ante vrbē suspēdit̄ · An no · xix · otho impator degens rome dū cum roma nis se remissi9 egit tractās qualiter iura regni & eccleśie ad ātiquū statū reformaret · romani p hoc ad ꝓpōtum eius adducti · subito cōtra eū ꝙspirāt et aliquot militū eius pēptis eū in palatō obsidēt Vnde p industriā henrici ducis baioarie et hugo nis marchioīs italie simulato pacto vix extractus a roma discedit cum siluestro papa · et quia vxor crescētis impatorē spe regnādi ad amorē sui pelle xerat · dolēs de eius discessu venenū misit ei · quo ille cōsum pt9 īmeanduz in italia morit̄ · Milites transalpini corp9 impatoris defūcti cū insignib us impij ad galliā referētes crebris ytaloz incursib9 lascessiti armis sibi viā pant · Sed cū iaz res ī tuto esse putaret̄ dux baioarie henric9 īiuriato heribē to colonienśiū archiepo a cui9 ore omēs pēdebāt insignia regni ab eo violēter extorsit quasi iure he reditario sibi cōpetētia · Erat quippe filius henrici ducis qui fuit geīt9 de henrico fratre primi otho nis impatoris ·

Continētia vicesimisexti libri ·

VIcesimussext9 liber cōtinet histo riam · ciiij · annoruz p successiones quattuor impatorum scz · Henrici secūdi · Conradi scdi · Henrici t̄cij · Henrici quarti · Et inter hec narra tōnes quasdā petri damiani & flo res quoqz nōnullos anshelmi cantuariēsis achilō berti cenomanēsis · Habet autē capitula · cxlv ·

DE imperio henrici scdi et bonis initijs sā cti elphegi · ·i·
De discipulo eius qui furtim edebat a ō monibus rapto · ·ii·
Qualiter idem factus est wintonie epūs · ·iii·
Qualiter archiepūs fact9 patientez se et liberalem se exhibuit · ·iiii·
De ostātia eius ī psecutōne danoz et āgloz ·v·
Qualiter aīauit populū ad patientiā et de feroci tate hostium · ·vi·
Qualiter ꝓ grege se opposuit et in hostes etiaz li beralis fuit · ·vii·
De martirio eiusdem ·viii·
De quibusdā incidentib9 illi9 tpis · ·ix·
De vltōne dei sup ducētes chorcas ī cimiterio · x ·
De ceteris euentibus illius tpis ·xi·
De beriberto colonienśi et alio ꝓpheta qui in ea dem pfuit eccleśia · s3 hildebold epō ·xii·
De religioso duce nozmānie richardo · ·xiii·
De impio cōradi secundi et viris illustrib9 illius temporis · ·xiiii·
De cimitone rege āglie et fulberto carnotēsi xv ·

De cōcilio triburiensi et quibusdam statutis epi scopalibus · ·xvi·
De ceteris euentibus snb imperio conradi et de morte eius · ·xvii·
De impio henrici tercij et actib9 eius · ·xviii·
Adhuc de eodem · ·xix·
De sancto edwardo rege āglie et ei9 ꝓphia ·xx·
De benedicto papa mīore et maiore · ·xxi·
De gregorio papa huius nomīs sexto et actibus eius · ·xxii·
Responsio eius ad cardinales ipsum quasi homici dam arguentes · ·xxiii·
Ratōnabilis ei9 defensio ad eosdem · ·xxiiii
Responsio ad obiecta · ·xxv·
De muliere malefica a demoīb9 rapta · ·xxvi·
De ceteris euētibus illi9 tpis · ·xxvii·
De sancto theobaldo heremita · ·xxviii·
De iuuene qui statuam veneris anulo desponsa uit · ·xxix·
De berēgario heretico et ei9 penitētia · ·xxx·
De corpib9 sanctorū anglie incorruptis et de san cto kenelmo martire · ·xxxi·
De regibus martiribus oswaldo et eadmundo et de sancta echeldreda · ·xxxii·
De q̄busdā alijs vginib9 sacris in āglia · ·xxxiii·
De ceteris sanctis illius tpis · ·xxxiiii·
De initio impij henrici quarti · ·xxxv·
De lāfranco cantuariensi et boīs ei9 iitijs ·xxxvi·
De gestis ei9dē p9 archiepatū susceptū ·xxxvii·
De muliere gemella et quib9dā alijs · ·xxxviii·
De guillerio comite nozmānie et ei9 origīe ·xxxix
De duobus archiepīs rothomagensibus malgerio et mauriolo · ·xl·
Qualiter prefatus guillerinus anglie regnum ac quisiuit · ·xli·
De quibusdā incidentibus illius tpis · ·xlii·
De quibusdā miraclis sācti dūstani cātuar ·xliii ·
De hildebrāno archidiacono qui factus est papa gregorius · ·xliiii·
De sinodo ei9 ī qua simoīacos dānauit · ·xlv·
De sancto stephano grandimontensis ordīis in stitutor · ·xlvi·
De austeritate vite eiusdem · ·xlvii·
De miraculis eiusdem · ·xlviii·
De transitu einsdem · ·xlix·
De translatione corporis eius et miraculis sequē tibus · ·l·
De discordia inter imperatorem henricum et pa pam hildebrannum · ·li·
Apologia petri damiani super episcopatu dimis so · ·lii·
Narratōnes eiusdem de quibusdam casibus mira bilibus · ·liii·
Adhuc de eodem · ·liiii·
Item de eodem · ·lv·
Item de eodem · ·lvi·
De eodem · ·lvii·
Item de eodem · ·lviii·
Item de eodem · ·lix·
Item de eodem · ·lx·
Item de eodem ·lxi·
Adhuc de eodem · ·lxii·
Item de eodem · ·lxiii·
Adhuc de eodem · ·lxiiii·
De ceteris gestis einsdē tpis · ·lxv·
De ostructione eccleśie aldeburgensis et eius mi raculis · ·lxvi·

De anſhelmo cautuar· et boīs eius mitijs ·lxvii·
De miraculis eiuſdem· lxviii·
Adhuc de eodem· ·lxix·
Qualiter abbatē quendam de correptōnis auſteritate redarguit· ·lxx·
De promotione eius īm archiepiſcopum et ſcriptis eiuſdem· ·lxxi·
Exhortatō eius ad ſecretū ōtēplatōnis· ·lxxii·
Inquiſitō diuīe potentie mīe et iuſticie· ·lxxiii·
Inquiſitō vitatis eternitatis et boītatiſ· ·lxxiiii·
Inquiſitō ſūmi boni ī quo ſūt oīa bona· ·lxxv·
Inquiſitio pleni gaudij quod de illo bono habebitur· ·lxxvi·
Exploratō miſerie pītis et future· ·lxxvii·
Inuocatō filij dei cū mēoria paſſioīs eiꝰ ·lxxviii·
Inuocatō mīis v̄ginis ſimul et filij· ·lxxix·
Item īuocatō vtriuſqꝫ· ·lxxx·
Plāctꝰ ꝑpij lapſus et pene future· ·lxxxi·
De q̄buſdaꝫ īcidentibꝰ ſub īpio henrici ·lxxxii·
De tranſlatōe beati nicolai et eꝰ miraclīs lxxxiii·
De ceteris euētibus illius tpis· ·lxxxiiii·
De guillerino peſtilente rege anglie· ·lxxxv·
De actibus eius nequiſſimis· ·lxxxvi·
De peſtilentijs que tpibꝰ eiꝰ acciderūt ·lxxxvii·
De fulcone comite andegauenſi· ·lxxxviii·
De clerico cui ſodal' damnatus apparuit ·lxxxix·
De muliere laudunēſi q̄ ab igne euaſit· ·xc·
De ycilio claremōtenſi et ſtatutis eius· ·xci·
De īnumerabilibus populis īm occidente cruce ſignatis· ·xcii·
De ceteris euētibus illius tpis· ·xciii·
De monachis molernienſibꝰ qui ad heremū ciſtercij conuolarunt· ·xciiii·
De ꝓſtructōne abbatie et īmitō ordīs· ·xcv·
De cauſa itineris tranſmarini et ſignis precedentibus ·xcvj
De itinere tranſmarino et primo de cōgreſſu cōtra thurcos· ·xcvij
De tranſitu exercitus dei p̄ loca grecie· xcviii·
Qualiter antiochia capta eſt a xp̄ianis et poſtea a thurcis obſeſſa ·xcix·
De inuentione lancee ſaluatoris· ·c·
De fuga thurcorū et deſcriptione vrbis anthiochie· ·cj·
Qualiter capta eſt hieruſalem a xp̄ianis· ·cij·
De deſcriptione illius vrbis et godefrido ibi ī regem electo· ·ciij·
De interitu impij regis guillerini et ſignis precedentibus· ·ciiii·
De baldewīno hieroſolimorū rege· ·cv·
De clerico per quandam viſionem ad ordīnē ciſtēcienſem conuerſo· ·cvi·
De clade fuldēſi et vulſtāo epō wigorniēſi ·cvii·
De hildebto epō cenomanēſi et ſcriptis eiꝰ ·cviii
Verſus eiuſdē de exilio ſuo· ·cix·
De miſeria anime degētis īm corpe· ·cx·
Dicta eiuſdē de ſeptem actibꝰ anime· ·cxi·
De vita corpis et eius appetitu vl' tedio ·cxii·
De miſterio hoſtie ſacre· ·cxiii·
De ꝓfeſſione ſancte trinitatis· ·xiiii·
Oratō eiuſdem ad xp̄m dn̄m· ·cxv
De quibuſdam prodigijs et morte henrici imperatoris· ·cxvi·
De moribus eiuſdem et aduerſario eiuſ a muribꝰ denotato· ·cxvii·
De conuerſione petri alfonſi quondam iudei et editōne libelli ſui· ·cxviii·
De errore iudeorū circa legis intellectū· ·cxix
De errore eorū circa naturā dei ſimplicē· ·cxx·
Item de erroribus eorum circa diuinitatis īmmenſitatem· ·cxxii·
De hoc q̄ fingunt deū vt infirmū iraſci et quotidie flentē orare p̄ ipoꝝ captiuitate· ·cxxi·
Suggillatō eorundē ſup p̄fato errore· ·cxxiii·
Q̄ corpalia de deo dicunt īm ſcriptura non ꝑprie ſed tropice· ·cxxiiii·
Ratōnes de deo philoſophice· ·cxxv
De creatōne mundi· ·cxxvi·
De formatōne rer̄ p̄ iterualla ſex dier̄· ·cxxvii
De quibuſdā fabulis libri tharuth· ·cxxviii·
De quibuſdam alijs fabulis eiuſdem· ·cxxix·
Item de ceteris eiuſdem· ·cxxx·
Q̄ cauſa vltime captiuitatis non fuit eadem que prioris· ·cxxxi·
Q̄ vltīa fuerit ḡuior et diuturnior q̄ por· cxxxii
De portentis que vltimā captiuitatē preceſſerūt et de tolerantia dei erga iudeos· ·cxxxiii·
Quibus teſtimonijs probari poſſit q̄ eius cauſa xp̄i paſſio fuit· ·cxxxiiii·
Q̄ iudei male intelligunt articulum ō reſurrectōne mortuorum· ·cxxxv
Expoſitō ſup hoc īm ꝓphetia ezechielis· ·cxxxvi
Improbatō p̄fati erroris eorum· ·cxxxvii
Item ſuggillatō de eodem· ·cxxxviii
De vacuatōne cultꝰ iudeorū· ·cxxxix·
Expoſitō legis ſaracenorum· ·cxl·
De p̄mio eius obſeruatorū et pena ꝓemptorum ſcōm machometum· ·cxli·
Deſcriptō vite machometi· ·cxlii·
Q̄ non fuit verus ꝓpheta ſed falſus· ·cxliii·
Diſputatō contra legem ipſius· ·cxliiii·
Adhuc de eodem et de fallacia eiuſdem· ·cxlv·

¶ .I. ¶ De imperio henrici ſecundi et bonis mitijs ſancti elphegi·

HEnricus igit̄ dux cōcilia tis ſibi animis quorūdaꝫ p̄incipū regni vngie īn regem a wiligiſo magun tino archiep̄o et impera uit annis· xxii· ¶ Cepit autem imparе henricꝰ āno domini· M· iij· Mūdi· ſ· quartimilleſimo· dcccc· lxvi· hic potētiores regni viros bella ſibi cōcitare volentes celeriter deuicit· et reges gentiliū īm interiori germania ꝓmorātes qui dicunt̄ wandi tribucarios ſibi facit· ¶ Ex geſtis ſancti elphegi·

Hoc tempe floruit ſanctꝰ elphegꝰ cantuarieñ archiepꝰ qui quondā ſplendidiſſimis natalibꝰ ortus literali ſcientia ībuendus traditꝰ lectis et plectis que ſaluti ſufficienda videbant̄ totū pbie ſtudiū ꝙuertit ad diligendū deum· Cūq; artioris vite ſemitam arripe vellet puenit ad locū qui balneū dicitur· ibiq; habitaculū cōſtruxit· et incluſū ſe mirabili rigore ſtrinxit· nec mora · nobiles quiq; ad conſilium ſpirituale eius ꝙquirendū ꝓfluūt· pleſq; ſub eiuſ diſciplina vitam ſimul et habitū imitaturi accedunt· Vbi autem āpliſſima māſione pfecta ſobrietatis legem diſcipulis indixit· et moderati carnales appetituſ edocuit· Ipe ī anguſtiſſimā domunculaꝫ ſe ꝓtulit delegato prepoſito qui eis victualia ferret· ſummoꝝ tamen negocioruꝫ cauſe ad illum deferebantur· ¶ ·II· ¶ De diſcipl'o eius qui furtim edebat a demonibꝰ rapto·

Dleriqz aũt discipulorũ eius moĩta spernentes pfessiois ĩmemores · nichilqz cõmunẽ vitã habentes mediis noctib? cõsueuerãt furtĩos cibos edere · ebrietati opã dare lasciuire · et prorsꝰ ihonesta quantũ latẽs sineb at audacia ppetrare · Sed ira dei illũ qui in hoc sce le re capitalis erat · horrẽdo subitoqz iudicõ muolens occidit · Nocte vero que diei sepulture illi? successerat elphego sacras de more excubias celebrante et se domino sacrificiũ offerẽte cõtigit infra ambitũ monasterij validas voces audiri quasi vim inferentiũ · vel illatã sustinẽtiũ vir dei ignoras quid esset ꝓrate ad monasteriũ tẽdit · Attonitis qz auribꝰ sonũ captãs verba discernit domũ irrupit · Et ecce is qui nup obierat misere afflict? solo iacebat · Sup quẽ horrẽdi aspect? homies stabant · qui taureis et ignitis serpẽtib? eũ flagella bant · Illoqz p doloris angustia vlulãte hoc illi imꝓrabãt · Nec tu deo nec nos tibi · Eadẽ que sepi us repetẽtes e loco captiuũ extraxerũt · Tũc sãct? recedens qđ reliquũ erat noctis flens insomne duxit · Orto autem sole discipulos insimul opulit · et que manifestãte deo viderat retulit · videns alios psallere · alios flere · omnes trepidare · At hi quos mortui scelus sodales habuerat medij psiliũt · errorẽ fatentẽ · ꝓraue gesta postulãt vlcisci ne diuĩe vltõi remanerẽt obnoxij · Requisiti aũt vbi oueni endi et quiuandi locũ habuissent · illũ ei locũ designant quo dfũcti animã spũs nequã cruciauerãt Sic pi? de? ꝓpter optĩa viri merita dum vni? scelus noluit latere omia mala voluit detegere · et dũ vni noluit pcere · omniũ morbos voluit sanare ·

¶ IIII · ¶ Qualiter idẽ sanctus factus est wintonien̄is episcopus ·

Interea mortuo wẽtano epo sanct? dunstanus cãtuarien̄ archiepꝰ qui vniuersis vrbibus in anglia cõstitutis · necnõ et in alijs regioĩb? anglorũ regno suppositis prim? p sidebat · cõperto qꝺ ꝺ wẽtano põtifice eligẽdo magna ptiũ dissensio fieret · metuẽs hoc fcãdalo plimarũ rumarũ fieri animarũ orauit dñm vt digna ret ostendere · quis regende ecclesie deberet idoneus pastor succedere · Cũqz monachi et clerici item · et ille pcem multiplicaret · ecce affuit ãdreas apostolus tali oraculo vsus · Quid carissime patris staris et tam lngubres quest? lacrimãdo effaris · Surge et elphego abbati manũ impone · eũqz desolate ecclesie sacerdotẽ ostitue · Nec te phibeat aliquoꝝ potentia · quia nõ ab homĩe sed a deo hec pcessit sententia · Tunc letissim? põtifex effect? prelatis auribꝰ hec exposuit · factoqz cõuentu oẽs in sententiã trãsierũt clamãtes id se velle qđ deus vellet qđqz põtifex deliberaret · Factus ergo põtifex elpheg? tam strenue se in cũctis agebat vt nemo dubitaret quin is cordi ei? moderator sederet · cuius electõne ꝓmot? fuisset · ita se omnium moꝛib? donauit vt et omnib? car? essꝫ · et nemo quod rarũ est inter homines eius glorie inuideret Cũqz summe misericordie ac beneficentie in oẽs esset in se crudelis et ĩpius apparebat · nã hiberno tpe cũ terra glaciali frigore rigeret · et ꝓfund? ceteros somnus occupet · ipe clam de stratu surrexit · vacuus accessit · ita vt nec ediss̄ · nec ñ ediss̄e a considentibus redargui posset · Omnibus paupibus ita sabuenit · vt nec prochialiũ quẽpiaꝫ publice mendicare · nec extranei loci paupem vacuũ abire pmitteret horrendũ nephas reputãs · qđ natura ꝑmune instituit · hoc sibi homo priuatũ vsurpare velit · Vbi aũt illa dfecissent que ex iure ecclesie ministerio paupum cõpetere possent thesauros ecclesie quos multiplices pauerat iussit distribui · docens ad hoc ornatissima queqz ecclesias possidere · vt tempe felicitatis sint honestati · tẽpe vero necessitatis sint vtilitati · Prefat? igit̃ dei cultor iusticie dunstan? accepto rumore quo beatus elphegus in popl'o pdicabat · excelsas deo laudes referens · eius misericordiã postulauit vt eũ patri archat? sui heredẽ p? obitũ suũ quẽ pscierat relinquẽt · cui statĩ qđ postulat ꝓmittit̃ quis nõ statim seo tpe decurso adimpleret̃ · Nam quinquẽnio quo siml' vixerãt põtifices dunstan? et elphegus supra to · dnnstano autem in gaudiuꝫ domĩ sui ingresso tres sibi post illum ex ordine successerunt ·

¶ IIII · ¶ Qualiter factus archiepꝰ patientem se et liberalem exhibuit ·

Anno igit̃ incarnate diuinitatis · M · vj · elphegus de wintonia cantuariã trãslat? ibiqz archiepꝰ leuatus post paucos dies vrbem romã adire instituit · Iãqz ausoniã ingressus cũ in quodã opido ex itinere fessus quiescerz opidani hominẽ incognitũ habentes auaricie sue cõsulentes domũ irrumpũt · res diripiunt · ipmqz omni suppellectili priuatũ verbis et verberib? exire opellunt · At ille drumelias suas leuiter ferens suorũ vero mediocrit̃ dolens · via qua venit redire cepit · necduꝫ ab opido longe secesserat et ecce horrẽde voces menia corripiũt · que cinerem edificijs et ciuibus minant̃ iacturã excitat? ergo populus ab igne strata reliquit · et pceps ad omnia discurrit · Cũqz multa iam flama populata fuisset nec euadendi incendij spes alĩqua ciuibus messet saniori sensu effecti qui virũ pturbauerãt · ne forte ignis eis ad vindictã deseuiret animo ptractãt exeũtes hominẽ rquirũt inuenerũt adorãt · plorãt ille vero vt semper pietatis aĩm tenerrimũ habẽs redeamus inquit vt ignem eminus videam? · Strãs ergo ignem intuet̃ lacrimas distillat · deũ cõpellit primus in aere ignis suspendit̃ · et p inumeras domos traiectus extra menia inuenit̃ · Tunc omne vulgus cepit p portas effluere · et sancto munera offerre · Quibus ille ait · Sint vestra vobis · nobis aũt sufficiãt nostra · Verũtamen si qđ offensa promeruit laxari vltis · neminẽ deinceps e domib? vestris pturbetis · quin potius omnes suscipe · et susceptis que officij sunt ĩpendere curetis · hic fatus sua recepit · turbãqz redire pcepit · Tante autem fuit liberalitatis et misericordie vt cũ nichil supesset iam qđ de suo largiri ꝓximis posset hocipꝫ qđ erat dare nõ metueret · malens hinc moriendo deesse · qꝫ ꝓximis suis viuendo nõ ꝑsse · Icaqz cum pirate pessimũ genus dnonũ cũ duce turcillo danglĩam gens illa sꝑgit̃ · et quidquid obstaret cuncede · cum incendio dmmuit · Deserta igit̃ ab incolis terra ad vrbes vicinas cõfugit̃ · iacuitqz terra dnonum furori obnoxia nullo cultore beata · Naz rex anglorꝫ echelredus ĩbellis quia ĩbecillis · mõachum potius quã militem actõne pretendebat · Intanto rerũ discrimine elpheg? hostes adibat · dbũ vite eis pdicabat · captiuos dato pcio redimebat et eos quos fames oppꝛimebat alebat · tantumꝫ

placendi hostibus diuina gratia ei cõcessit· vt nõ solũ captiuos a tempalib9·verũetiã captiuatores ab eterna seruitute liberaret·dũ fidei expertes ad fidem reuocaret· ¶V ¶De constantia ei9 ĩ pse cutione danorũ et ãglorũ·

Dars tñ eorũ nõ modica ĩfidelitatis errore detenta socioꝝ saluti ĩuidebat actoresq; salutis eorũ ĩmẽficere cogitabat·metuẽs ne sublatis his quibus auxiliarijs bellaẽ solebant minorẽ nocẽdi licentiam vel resistendi potẽtiam haberent·Sꝫ dũ ĩfideliũ paucitatez ad miustã hois iusti necem ꝓpter fideliũ copiã dia bolus ñ posset impellere·aliã patrãdi sceleris viã aggreditur·Nam edric9 totius regni prefectus cui9 fratrem nobilitas cãtuariorum eoq; ei ĩ pre sentia regis gratuito maledixisset·et bona quorũ dam inuasisset aggressuꝫ interfecerat·et edes eius succenderat·ultõnem sãguinis eius a rege postu lat·at rex postulata denegat iure fratrẽ ꝑemptuꝫ ꝓnuncians· qui tantam nobilitatẽ regali palacõ ĩpetere ꝓsumpsisset·ꝑfectus colore mutatur pa laciũ egredit·iunctisq; secum decemmilib9 viris armatis fratrem ulcisci conatur·ꝙ dum resistenti bus aduersarijs cogitatus suos parũ ꝓcessisse cõ spiceret·elatus ĩ iram danorum cõliabula expetit et auxilia perquirit·regnũ post victoriã eq; sor te diuidendũ ꝓmittit se orientalibus anglis pn cipari·illos vero aquiloẽ potiri·Quid plura·Dex tras dant et accipiunt·sacramẽta exigũt & porri gunt·hostes pontifici·ꝑfectus nobilitati· omẽs cantuarii necẽ intentãt·cui9 rei fama ciuitate ve hemenẽ ꝓmota·mox vniuersa nobilitas q; in legis violatorem vindictã exercuerat·lacrimabili que stu pontificem circũdat·orat vt vrbem exeat· et vite sue omĩm inter vitas excellentius ꝓsulat·At ille·Alia ĩq; michi gradiendũ via puto·dũ ꝑteri tos mecũ labores reputatis eternã dei retributõnẽ cogito·nec emĩ sceleratoꝝ maleficia cõmisimus vt hinc mortis supplicia timere debeamus·an forte illud in crimĩe illorũ est q; eorũ dilectos a pagaõ errore retraximus et ad veri dei cultũ attraxim9 An ibi offendim9 cũ captos libertati restituim9 & quos restituere nõ potuimus ĩ captiuitate pa uimus·Sꝫ vtinam pro tali offensa tot ĩ me mortis deseuiãt vulnera·quot in me mẽbroꝝ varietates formauit natura·Ceterũ mercenarius esse potero si uidens oues meas a lupis deuorari incipiã fugã meditari·Proinde quibus inspirauit deus vt bõa malaq; ꝓpeti velint·hec que nobis ꝑparata sunt patienter expectent ¶VI ¶Qualiẽ animauit populum ad patientiã de ferocitate hostium

Vnc quibusdam ad alia loca se trãsferẽ tib9·alijs placandi gratia ad danos acce dentibus elpheg9 conuocatis pauperibus populi sui hortabatur eos bono aĩo esse deum ꝑ oculis habere·nichil preter eũ formidare exẽplum humilitatis et patiẽtie xpi sumere·qui cuꝫ esset oĩm dominus·nõ solum de inimicis vlcisci se noluit· sed et seuientem petri amorem ab vltõne phibuit·proponebat eis constantiam martirũ et victorias eoꝝ·His illos ꝟmonibus instructos ad quecũq; tormenta persecutor impellerꝫ reddidit patissimos·Deinde ep̃ali benedictione super eos effusa·pacisq; ꝟmunione ĩ osculo sancto libata dũ diuini epuli omẽs participes effecissꝫ·se illis illos sibi et vtrosq; oĩm ꝓtectori deo ꝟmẽdauit·Vrbe aũt ab hostib9 circũuallata ciues ꝑ muris ꝓsisten tes rsistẽdi audaciã ñ tã ostẽdebãt q; sil'abãt·Iam vero exhausto quidquid ad vsum vite pauerant· missus est a pontifice qui dano suggerẽt·vt ab in cepto desisteret·et iudicium dei timeret·fieri emĩ plerꝫq; vt pater filiũ baculo ꝑcutiat·et ipsum ba culum in ignem ꝓiciat·Sꝫ angli qui ad impieta tem ꝓcliuiores erãt eo ferociores ĩstabant viẽas agere murũ arietibus ferire·igneas faces iacere inde feralis ꝑ cõtiguas dom9 ignis cõceptus per ommia loca dilatando spgitur·Tũc miserãda ĩm ciues cũctatõ vtꝝ desertis ꝓpugnacul'ad domos ꝓprias uolarent·an eis neglectis munitõni incũ berent·vicit dulcis filioꝝ recordatõ·tuẽde failie innata ꝓassio·Currũt furore precipites·rapiunt e medijs ignibus cõiuges·& caros liberos hostili statim gladio trucidãdos·Sed illis ad cieres edi ficiorũ attenti9 occupatis·effracta vrbe exercit9 ingredit·Alij ferro iugulant·alij flamis ꝟsumunt plures vero super muros ꝑcipites dant·Matrone nobiliores dum thesauros quos nõ habent ꝓdere coguntur capillis ꝑ plateas distracte ad vltimuꝫ flamis iniecte moriũtur·puuli a matrum vberib9 euulsi·aut lanceis excipiunt·aut supato plaustro minutatim conterunt ¶VII· ¶Qualiter ꝑ grege se opposuit et in hostes etiã·liberalis fuit·

Ontifex aũt nõ ferens tantã suorũ depo pulatõnez ad locũ cadaueribus plenum curzit inter densissimos hostium cuneos se igerit clamans· Parcite pcite si viros vos esse cognoscitis innocentem etatem persequi desinite·Non est ista victoria·qua lactantiũ pezi mitur infantia en me qui vt xpianũ poplũ augerez multo vos milite spoliaui·En qui vestra crimina semp libero ore dãnaui qui captiuos paui redemi Si gratis malos esse delectat·in me ꝓcipue vestra ira deseuiat·quem tot modis vos offendisse ꝟstat Protinus ergo inumeris manibus athleta dei car pitur et intercepto gutture vox loquentis ꝓpedit palme vinculis innectũtur·gene vnguib9 dissecã tur·pugnis et calcibus latera tũduntur·Inter hec seruus dei muto simil' impiorũ manibus ad atriũ templi impulsus iubetur flagitii noui spectator assistere vt mortem ante mortẽ videret· nullũq; mortis genus existeret quod eum siue patientem siue suis cõdolentem ꝓterret·Accedunt igitur et cupas super inuicem positas inflamant· vt tectuꝫ inde cõburant·Iamq; plumbũ ab igne resolutum cepit introrsus defluere·cũ sancta monachorum plebs caput pallio coopta lacrimis faciem rigata egreditur·datura ꝑ saluatore quod ille ꝑ omĩb9 digt9 est impendere·ad quã ferro excipiẽdã trux carnifex occurrens mirabili cede deuastat·Igitur ex omĩ nũo qui ad octomilia hoĩm ꝓtendebãtur quatuor sol'·monastice ꝓfessionis·et·dccc·inferi oris ordinis viros remansisse accepĩ9·Quos ver beribus acriter exaratos· aut pecuniaria redem ptione dignos iudicauerũt·aut seruilibus opib9 mancipando secum adduxerunt·Iam populo cesso et vrbe flamata·templo violato·ꝑscrutato spolia to·dum sanctus toto corpore vinctus ad portã septentrionis trahitur·ecce hi quos ex ruina sup fuisse dixi·pedes trahib9 iserti sub militari custo dia tenebant·Qui viso põtifice et ꝙ cont eũ age batur·eleuatis in celũ manibus cum rugitu excla mãt·deũ tante crudelitatis inspectorẽ fore postu lantes·põtifex autẽ subsistens vt fractus eorum animos ore firmaret·repente ab impellentibus se

graui ꝑ humēros wlnere sautiaē·adeo⁹vt ꝑfluen te sanguimis vnda·humer⁹ a cozpe diuisus appare ret·Exhozrent facin⁹ spediti·exhozrent etiā dani Ducīē sanctus ad carcerē·quem fedabat hozroz tenebzarū·āgustia pietum·imptunitas ranarum· ibi eū septem mensib⁹ seruauerūt·rati illū eccle= sie patrimonia spoliaturū et pro sui liberatōe eis daturuz·Interea incepit ira dei in homicidā ꝑpm adeo deseuire vt puo tpe duob⁹ eorū milib⁹ ꝑ di ros internozū cruciat⁹ ꝑstratis·cetera quoqz ml= titudo simili mozbo pcussa·simile experireē exitiū Tandem omnes ad eū currūt ei⁹ supplicatōez ad deum petūt·Tūc eozū manib⁹ ad publicū hono = rifice delatus·et in sella gestatozia positus ait·Et si vestra insatiabilis crudelitas nullū sibi ꝑmeren de venie locū relinquat·nostri tam interest officij non tam q̄ vos pati cōueniat q̄ꝑ q̄ vos agere de= ceat intueri·Inuocato ergo mundi actoze christo datoqz eis pane a se benedicto omnes de exitiali· clade liberauit· ¶·VIII· ¶ De martirio eiusdem·

NEgant itaqz principes·iiij·qui pontifice adito primo quidem ꝑ impēso beneficō gratias agāt·deinde poitōez ꝓponāt·vt si velit vita et libertate potiri·lx· argenti talenta psoluat·singulis talentis·l·libzarū pōdere appens Quibus ille sic respōdisse ferē·Si ad explendā cu piditatem vestrā existimatis me ecclesiasticas pos sessiones spoliaturuz fallimī· quia xp̄iani non est xp̄ianozū carnes paganis dentib⁹ ꝑterendas dare Ego aūt id faciā si qō pauptas ad vitā ꝑuerat ve stris mozsibus abutendū tradā·Q⁹ si beat⁹ lauren tius quos acceperat thesauros laudabilit occulu it·ego quos nō accepi crudelit exquirā crudelius ꝑdā·et si ille que nō habebāt egentib⁹ ꝑtulit·ego que habent eis diripiā·hostes furibūdi ceperunt clamozē dentiū stridoze attollere·fuitqz miserabi lis rerū poitō·vt qua die omnia mūdi elementa ō resurzectōne domī letabanē·ea beatus maudītis tozmentoz questionib⁹ puniret·Sed ille ꝑpt spē quā habebat in deo omīb⁹ his malis quasi epulis delectabaē·aggredit eū dyabolus in spē āgeli mē tiē se de supnis sedib⁹ destinatū vt illum ad ꝑmu nem gētis salutē de squaloze carceris educat·His ille sermoīb⁹ delibut⁹ carcerē egredit·illū sequēs pzeuiū itineris·plurib⁹ aut aquarū alluuioīb⁹ ob scura nocte trāsuadatis·is q̄ se oze lucifez aiebat repente disputt·Elphegus autē ad locū certamis ab angelo reuocat⁹ cū ꝑpe esset vt antrū terzifi = cū intraret ꝑhens⁹ a carnificū ēba plagis magnis afficit·et cerebzo violato semianimis ergasculo in cludit·vbi accēso foco et qoqo fumū fetidissimū generaret vel genitū nutriret per singulas hozas diei iniecto ianuas claudūt relicto illo intrisec⁹ il lucescente sabbato cepit hozrifica domus celestis gratie pticipiū suscipe eterne vite odozamēta spi= rare·hīnos mellifluis sanctoz vocib⁹ modulatos psonare·quos sanctus intuit⁹ dunstanū quondaz archiep̄m wltu ac veste glozioſum ospicit assisten tem ꝑtensisqz ad illū manib⁹ dicentē·Ad te milet xp̄i venimus nostro honozandū obsequio missi ab eo qui tibi victoziam dedit et cozonam pzepara= uit in celo·En ciues hierusalē quozū post mozteq uit in celo·En ciues hierusalē quozū post mozteq collegio frueris si patiēter ea que ōsunt passionū suppleueris·Inter hec laxātur nodi vinclozū· strī gnē biātia wlnera et absoluta ad integrum omni cozporis plaga elphegus psallēs cū psallētib⁹ exul tans incedit custodes pauefacti pietibus incum = bunt·pntem di virutē cernere volētes·sz eadem citius dictu pcussi reuliūt·tandē elphegus iumēto impoīt⁹·ad cōsiliū furozis cū ingenti planctu fi deliū ducīē·lapidaē·et martir efficīē·cui⁹ sangui ne stillante lignū aridū mox reuixit·cuius cozpus ꝑ tanto miraculo pmiserūt dani reptari londoniā vbi sepultū est ⁊ post decē annos incozruptū re ptum·vsqz ad hoc tempus durat et recens sāgui = nis et cozpis illibata integritas· ¶·IX·

¶ De quibusdam incidentibus illius tempozis· Sigibertus·

ANno henrici·ij·gerard⁹ cameracensis epi scopus et adelbon⁹ vltraiactēsis epus magni in ecclesia et in palatō habenē·An no·iij·cometes hozribili spē flamas huc illucqz ia ctās in australi pte visus est·Mozruo othone du ce ducatus lotharīgie daē comiti godefrido filio godefridi ardennēsis·hilpic⁹ libzū de rōne cōpo ti hoc anno scripsit vt apparet ex argumēto·ad in ueniendos ānos domini ꝑ inditōes· Si vis inquit scire quot sint anni incarnati xp̄i·lxvj·ozdīes īdi tōnum qui fluxerūt ab eius incarnatōne mltipli = ca ꝑ·xv·et fiunt nongēti nonaginta·his adde ·xij quia millesima indītōne natus est xpus· Adde eti am indītōni pntis anni·i·tercīā·et ecce habes hoc anno annos xp̄i·M·et·v·Anno·iiij·fames et moz talitas tam grauiter ꝑ totū pene ozbē inualuit·vt sepelientiū tedio viui adhuc spiritū trahentes ob ruerenē cū mozruis·Anno·vij·ecclipsis solis fa = cta est diei hoza scda·Gens hungarozū hactenus ydolatrie dedita hoc tpe ad fidē xp̄i ouertit ꝑ gil lam sozorem impatozis que nupta hungarozū rgi ad hoc sua instantia regē adduxit· vt se et totam hungarozū gentem baptisari expetteret qui in ba= ptismo stephan⁹ est vocat⁹·cui⁹ merita ꝑ hunga riam multa miraculoz gloria ꝓmendat·Anno·ix in lotharīgia iuxta montem castri locū fonticulus aque multis saluberzim⁹ in sanguinē ꝓuersus est· Q⁹ ꝑbauit mulier que faciez suā ex huius fontis aqua lotā ostēdit multis sanguinolentā· Anno·x· benedictus romane ecclesie·cxlviij·p̄sidet··

¶·X· ¶ De vltōne dei sup ducentes cho= reas in cimiterio· Guillerinus·

DE anno cōtigit in quadam villa saxonie vbi erat ecclesia magni martiris tale q̄d in vigilia natalis domī·Robert⁹ p̄sbiter primā missam de nocte inchoauerat·at in cimite = rio othberthus quidā cū·xviij·sodalib⁹ virīs·xv· et feīs trib⁹ choreas ducens et cantilenas secula = res pstrepēs ita sacerdotē impediebāt·vt ipe vē= ba eozū inter sacra missarū solēnia inuit⁹ resonarz Ille mādauit eis vt taceret Quo neglecto impca tus est dicēs·Placeat deo et sancto magno vt ita cantātes pmaneatis vsqz ad annū· Verba pond⁹ habuerūt filius p̄sbiteri iohānes sozorē suam can tantem ꝑ brachiū arripuit·et statī illud a cozpoze auulsit sed gutta sanguinis inde nō exiuit·Illa ve ro toto anno cum ceteris pmāsit choreas ducens et cantitās·pluuia nō cecidit super eos·nō frigus non calor·nō fames·nō sitis·nō lassitudo eos af= fecit·Indumenta vl' calciamēta nō sunt attrita·sz q̄si vecordes cantabāt·Primū vsqz ad genua·De= inde vsqz ad femoza terze demersi sunt·fabrica te cti aliquando sup eos nutu dei erigebaē vt pluu as arceret·Euoluto anno herbert⁹ colonieē ep⁹ eos absoluit a nodo quo manus eozum ligabanē·

et ante altare saucti magni recõciliauit. Filia pbi teri cum alijs duobus cõtinuo exanimata est. Ce teri ptinuis trib9 noctib9 dormierũt. aliqui post ea obierũt. et miraculis vt ferẽ chorusc arũt. quia valde penituerũt. Ceteri penã suam mẽbroꝝ tre more pdidũt. hoc ita scriptũ reliquit othberth9 ipe qui fuit vn9 ex eis. In cui9 scripti fine sic scri ptum est. Date sunt nobis li tere a domio pegrio beati herberti successore. Anno dñi. M. xiij.

¶.XI. ¶ De ceteris euentibus illi9 tpis

HOc tẽpe sanct9 guidechc qui et adelber tus pragenſ epus apud bruchnos mar tinzaẽ. Comitatus beluacheñ. daẽ roge ro epo. Dux godefrid9 comitatũ mõtensem depo pulaẽ. quem ragmeri9 cũ paterno suo lãberto lo uanensi insecut9 aput florinas pugnam cõseruit vbi plusquã. cccc. viri occisi sunt. et ipe lãbertus occubuit. vbi res mira otigit. Cũ lãbert9 spem vi ctorie iam haberꝝ. Habebat quippe filateriũ a col lo vsqꝝ ad pect9 pendẽs sanctorũ reliquijs refer tũ quorũ patrocinio se in piculis tutũ fore crede bat. Instante ei termino vite filateriũ illud a collo eius exiliẽs sup tumulũ campi exiliuit. et mox co mes antea inuict9 pimiẽ. Quidã militũ filateriũ accipiẽs in caliga abscõdit. sed coxa ei9 et crure i tumescẽte rem pdidit. et filateriũ dño suo othe loni fratri ducis dedit. Simeon siracuſ sicilie ori und9 et postea monach9 in mõte sina hoc tpe cla rebat. qui hierosolimã veniẽs longã p xpo pegri natõez suscepit et cũ põpone treuerorũ archiepo ad gallias veniẽs treueris in altitudine turris in clusus est. ibiqꝝ post multas hoim psecutões. post multas demonũ tẽptatões beato fine quieuit. cu ius merita frequẽs miraculorũ glozia declarauit. Anno henrici. xv. cometes solito mirabilior i mo dum trabis maxime p. iiij. mẽses apparuit. Anno xvj. in frisonia deoderico comite filio arnulphi gã deuensis debellãte frisones in vindictã patris sui ab eis occisi godefrid9 dux ad eũ debellandũ ab i patore mittiẽ. et obto plio voce (nesciẽ vñ) emis sa fugite fugite. cunctis fugiẽtib9 a paucis friso nibus pimuntur. dux vero capiẽ. ¶.XII.

¶ De heriberto coloniẽsi et alio ppheta qui i ea dem pfuit ecclesia.

HAnno. xix. henric9 imperator colonie nata le domi celebrãs heribertũ archiepm a se iniuriose tractatũ humili satisfactione placat. cui recõciliat9 archiepus poixit se ppe diez morituꝝ. et nõ multo post mortu9. magnis cepit clarere virtutibus. pegrin9 ei in epatu succedit.

¶ Guillermus. ¶ Colonia pri9 dicta est agrip pina ab agrippa genero augusti. Postea a traiano qui ibi impio allect9 colonias ciuiũ romanorũ eo deduxit colonia. In hac fuit quidã ep9 clarus re ligione. sed turpis corpe. qui fuit factus episco pus hoc modo. Imperator domica quinq̃gesime ve natũ pgens solus ad areã silue puenit. comitibus hac illacqꝝ dispsis. ibi habebat ecclesiã. presbit ille agrestis deformis valde et quasi portentũ nature imperator se militẽ mentit9 supplicit missam rogat. Ille pfestim se pat. Imperator interi cogitabat qua re deus a quo formosa cũcta pcedũt tam defor mẽ hominẽ pficere sacramẽta sua sineret. Ventũ est ad illũ versuꝝ tractus. Scitote qm̃ domi9 ipse est deus. In quib9 verbis cũ discordarꝝ puer pbi teri. sacerdos citatõri voce respõdit quasi impa tori cogitãti. Ipe fecit nos et ñ ipi nos. q° dicto repercuss9 iperator et ppheticũ virũ estimãs iui tũ fecit cũ epm. Huius hoc factũ fuit. Erat i mo nasterio sanctimoniali eiusdẽ vrb quedã virgo q̃ spẽ et dulci ad omnes sermõe amatores suos mcẽ debat. quorũ vn9 dives et generosus eã abduxit et loco iuste ꝺiugis habuit. Mandat episcop9 vt mulier mõasterio restituaẽ et sit. Itez absente põ tifice repetiẽ. excoicaẽ raptor ita vt nullus ciuiũ cũ eo quiuari aut colloqui auderet. tũc excõmuni catus in predia ruris sui abijt. Veniente aũt epo ad exitum vite ꝺuenerũt patriote orãtes p excõ muicato. quib9 ille respondit. Si miser ille male dictã illã mulierẽ deserũit sit absolut9. si aũt per stiterit. sequẽte anno hac eadem die et eadẽ hora qua ego decedã sit ante domin̄ũ ratõz reddere pa tus. Videbitis aũt me quãdo signũ ad sextã inso nuerit spm̃ efflare. sic omia impleta sũt vtroqꝝ sic moriente. Anno em̃ sequẽte eadẽ die et eadem ho ra qua pdixerat excõicat9 ille cũ amica sua ictus et exaimatus est. ¶.XIII. ¶ De religio so duce normanie richardo. ¶ Idem.

HOc tpe echelred9 danos fugiẽs venit nor mãniã ad richardũ fratrẽ vxoris sue em me filiũ richardi ducis qui cenobiũ siscã nense qꝫ pater inchoauerat perfecit. Hic noctib9 custodias famulorꝝ fallens. ad matutias monacho rum ibat. genua flectens in oratõne vsqꝝ ad lucez quadã nocte sic faciẽs ostiũ mouasterij mueit ob barũ qui excusso violent pessulo sopozem sacriste turbauit. qui surgens a sõno et videns eũ plebeio amictu vestitũ in capillos inuolat et mltos illi co laphos infregit. Ille incredibili patientia nec rñsũ dedit. Postero die in capitulo querelã deposuit. et monachũ illum ad vicũ argẽnas sibi pcepit oc curzere. minitãs se sic vindicare q̃ tota ꝺ hoc gal lia loquereẽ. Die dicto monachus a iudicib9 ad iudicatus est. quẽ ille mox absoluit. et vicũ eundẽ qui optimi vini ferax est officõ sacriste addixit p nunciãs eũ optimũ esse monachũ. qui bene custo diens mun9 iniunctũ nec etiã irat9 fregit silentiũ Iste richard9 post. xxviij. ãnos ducat9 sui mortu9 est. Iussitqꝝ se sepeliri ante ostiũ ecclesie vt ab oĩ bus oculcareẽ et sup se plueret. quẽ postea will's abbas tulit inde et ante altare locauit. Hui9 fraẽ robert9 archiepus rothomagi fuit. qui honore abu sus multa flagitia omisit. sed postea in seniũ ve gens multis elemosinis q̃dam deleuit. Richard9 iste filiũ habuit sui nomis qui fuit dux. Anno p mo qui dicit fuisse inuenenat9 a fratre suo robto vnde ipe robertus post. viij. annos hierosolimam prexit. qui domũ reuertens. apud nicheã vrbez bi thinie veneno interceptus est. Huic roberto suc cessit wilhelmus puer. Anno quoqꝝ pnotato. Du randus fit leodicensiũ episcopus. qui quasi fabu la in theatro mundi fuit. q̃ vir ex humilio et pau pimo seruilis ꝺitõis genere dñis suis carnalibus ꝺomiabaẽ. Anno. xx. aquisgrani cõuentu genera li et synodali per aliquot dies celebrato tãta siccita tas et intemperies aeris excanduit. vt multi p ni mio ardore deficerent. Multa etiã aialia subito in terirent. pauimento et marmoreis colũnis tãto su dore madentibus vt aqua esse resperſa crederẽt a nescientib9. Anno. xij. i gallia beluacensi vrbe iclitus rogerus decessit eps. qui int alia beneficia dedit ecclesie sancti petri cui presidebat alliacum in northmannia et mõsiacum in vermãdensi pria. comitatũ quoqꝝ eiusdẽ vrbis ab odone cãpaniẽsi

comite impetrauit · Dato ei pro omercio castro sinterio in biturícensi territorio sito qđ sibi patrimonij iure spetebat. ¶ XIIII. ¶ De imperio conradi secūdi et viris illustribus illiꝰ tpis

HEnricus impatoꝛ hoc āno cōsulentibꝰ sibi pricipibꝰ sup substitutōne regni designans cōradū virū regij generis et egregie libertatis · quippe qui nunqꝫ se submiserat alicuius seruituti moriē · Huius vitā adelboldꝰ epūs vltraiectensꝭ scribit · Cono vero dux cū ad impiuꝫ aspirare vellet · repudiaē instictu albonis magun tini archiepi · et aliquoꝝ regni primatū · Et conradus ad impium anno domi · M · xxv · Mundi vero quartimillesimo · dcccc · lxxxviij · sublimaē · Imperauit ānis · xv · Florebat hoc tpe ecclesiastica religio p abbates noīabiles in francia quidē et in burgū dia p odilonē cluniacen · pietate insignē p guillerinū diuionensē seueritate reuerendū · In lotharin gia richardū virdunensē · pia gratuitate et graui pietate discretū · p poponē stabulensē · p heliā colonienſem · p olbertū et stephanuꝫ leodicenses · p bernonē augiensē · Claruit hoc tpe in italia guido aretinus multi inter musicos nomīs · in hoc etiam pbis pferendus · qꝫ ignotos cātus etiā pueri facilius discant p eius regulā quā p vocē magistri · aut p vsum alicuiꝰ instrumenti dum sex literis vl' silla bis modulatī appositis · ad sex voces quas solas regulariter musica recipit · hisqꝫ vocibus p flexuras digitoꝝ leue manus distinctis · p integꝫ diapasō se oculis et auribꝰ ingerūt intente et remisse eleuatões vel depositōnes earūdem · modulātes · Anno impij sui · v · cōradus impatoꝛ rebellātibꝰ sclauis ad eos debellādos pficiscē · et eodē anno simi liter cōtra hūgaros rebellātes. ¶ XV.

¶ De cinitone rege anglie et fulberto carnotensi ¶ Guillerinus ·

CInito vero rex anglie romā pfectꝰ nauigio in angliā rediit · et mox malcolinū regē scotoꝝ rebellantē subegit · Erat tūc in anglia vir sapiētissimꝰ egelucteꝰ epūs cantuar · secundus post limīgū post elphegū martirem tercius ex decano assumptꝰ in epm · qui sanctū elpheguꝫ a londonia reuexit cantuariā · Qui romā rediens apud papiā brachiū sancti augustini doctoris magni · c · talentis argenti et talento auri compatum apud venturiā misit · Huius etiā monitu rex cinito ad trāsmarinas ecclesias pecuias misit · et maxime ad ecclesiā carnotensē · vbi tunc florebat fulbē tus epūs sanctitate et pphetia nomīatissimꝰ · q fūdamenta ecclesie sancte dei genitricis iecit · et eandem pfecit miro lapideo tabulatu · qui etiā ab eadem dei genitrice in infirmitate sua visitatꝰ fuisse dicit̄ · et de eius sanctissimo lacte recreatus · Hic em̄ multo amore et felicissimo · in honorē beate virginis dei genitricis exarsit · qđ ostendūt cantꝰ de ea quos ille edidit celestia vota sonātes · Inter cetera eius opuscula extat epistolarū volumē · In q̄rum vna gratias agit cinitoni qꝫ largitatis sue viscera in expensis ecclesie carnotenꝭ effuderit · Huius cinitois anno · xv · mortuꝰ est robertꝰ rex frācoꝝ · hugonis filius vir elemosinis deditꝰ adeo vt diebus festis cū exueret se vel indueret vestibus regijs · si non aliud ad manū haberet · ipas vestes paupibꝰ distribuerꝫ · nisi ex industria vestiarij egenos importune petentes arcerēt. ¶ XVI.

¶ De concilio triburiensi et quibusdam statutis episcopalibus. ¶ Sigibertus.

ANno conradi · vj · roberto rege frācoꝝ mortuo henricꝰ filius eius regnat in frācia annis · xxx · Hoc tempe iussu cōradi imperatoris · regali et sinodali ouentu habito apud triburias · inter cetera epi hoc capitulū decernere voluerūt · vt siqñ ieiuniū primi mensis veniret in fra ebdomadā qua caput ieiunij ī quarta feria cōstat amboꝝ ieiunioꝝ celebtas vnius officij explētone oplereē · seo gerardꝰ cameracēs et pauci cuꝫ eo huic multoꝝ decreto ptradicentes · obtinuerūt vt ieiuniū primi mensis in altera ebdomada ī qua habeē officiū celebreē · scōm antiquā osuetudinem Anno · viij · istiusmodi decretū a francie epis datum est seruari subiectis sibi popul' · Vnus eoꝝ dixit celitus sibi delatas esse literas que pacē monerēt · renouandā in terra · quā rem mādauit ceteris · et hec tradenda dedit pl'is · arma quisquā nō ferret · direpta nō repeteret sui sanguinis vel cuiuslibet p primi vltoꝛ minime exñs pcussoribꝰ cogereē indulgere · ieiuniū in pane et aqua omni sexta feria suarēt · et in sabbato a carne et liquamine abstimerent · soloqꝫ otenti hoc ieiunio in omnium peccatoꝝ remissionē · nullā sibi scirēt aliā adijcendam penitentiā · et hoc se seruare sacramēto firmarent · qđ qui nollet xpianitate priuareē et exeūtez de seculo nullus visitaret · nec sepulture traderet Alia quoqꝫ importabilia qꝫ plura debere mandata que oneri visa sunt replicare · Hanc mādatoꝝ nouitatē cum multi cupidi nouarū rerū libentius iusto amplecterenē · Gerhardꝰ cameracensis epūs qui solus lotharensiū appendebat ad prochiā francoꝝ · nullius hortatu potuit adduci ad hec suscipienda sed singula capitula refellebat · dicēs genꝰ hoīm ab imitō trifariā esse diuisum · in oratoribus pugnatoribꝰ et agricultoribꝰ · Et vnum duoꝝ et duos vniuſ egere auxilio · Ideo debere arma ferre et rapinas reddi p autoritatez legis et gratie vltorem pcussi vel occisi nō exacerbari cogendo · sed secundū euangeliū ei recōciliari · Ieiuniū in · vj · vl' ī vij · feria nec omnibꝰ vnū esse imponendū · qꝛ non est vna omnibꝰ possibilitas · nec omnes hoc vno ieiunio otentos esse · quia non est vna omniū penitendi qualitas hoc sacramento firmare vel sacramenti violatōez piurio augere nō esse vtile his cōtradicentes excōmunicari · infirmis visitatōez · mortuis sepulturā negari esse detestabile · sufficere autentica patrū decreta · et sup his neglectis impoītum ogruenter penitentie modū · ¶ Sigibertus. Anno xij · heuricꝰ rex conradi filius vxorē ducit filiam regis anglorum. ¶ XVII.

¶ De ceteris euentibꝰ sub imperio conradi et de morte eius. ¶ Guillermus ·

HArdemictꝰ rex sororē suā gunhildē cinitonis ex enina filiam henrico cōradi filio omisit que ad nauem ducta est stipantibus omibus anglie pceribꝰ et in expensis multa pferentibus que ad sponsum pueniens multo tē pore cū eo fuit · Tandez adulterij accusata puerum quendā sturni sui alumnū quē secū ex anglia duxerat contra delatorē gigantem molis hominē ad monomachiam oposuit · ceteris clientibꝰ martis timore refugientibꝰ sub certo duello insil'atoꝛ p miraculū dei succiso poplice eneruatꝰ est · Gunhildis aūt post victoriam viro suo repudiū dedit et nec minis nec blandicijs cū eo manere vlteriꝰ osensit · sed sanctimoīalis habitū sumens ī fuitio dei permansit. ¶ Sigibertus ¶ Hoc tempore in

apulia erat tūc quēdam statua marmorea circa ca
put suū habens circulū ereū in quo erat scriptum
kl'. maij oriente sole babebo caput aureum. quod
quidā saracenus a roberto wiscardo duce norman
norū captus quid portenderet intelligens .iij. kl'.
may oriente sole diligenter notato termino vm=
bre illi⁹ statue infinitū thesaurū effossa ibidez hu
mo repperit. quē pro sua redemptione eidem duci
obtulit. Anno .xv. in mense aprilis. viij. ydus vi=
sa est in celo inter australez et orientalez plagā ig
nea trabes mire magnitudinis que curzens super
solem iā ad occasū vergentē visa est in terzā cade
re. cuius vestigia diu videri poterāt. Conradus i
pator ytaliā adijt. vt rebellionem meditantes de=
bellaret. Et quia omnes longobardi cōiurauerāt
vt non paterentē quemlibet dominū qui aliud q̄
ipsi vellent contra se azeret. quosdā episcopos i
uincula coniecit. Et quia episcopus mediolanen.
fuga lapsus est. impator suburbia mediolani incē
dit Die vero penthecostes cū impator i parua ec
clesia secus vrbez cozonarē ad missā tam grauia
fuerūt tonitrua et fulgura vt aliqui mente exce=
derent. aliqui spiritū exalarēt. Bruno vero epūs q̄
missā celabzabat. et secretarius impatoris cū alijs
tribus dixerūt se inter missarū solēnia vidisse sā=
ctū ambrosiū impatori indignādo comminantem
Tūc impator ab ytalia discessit. Pridie yd⁹ may
eclipsis solis fuit. Et pridie nonas iunij impator
obijt. XVIII. De imperio henrici tercij
et actibus eius.

POst quē filius eius henric⁹ impauit ānis
xvij. Cepit aūt anno domi. M. xl. Mūdi
vero quintimillesimo. iij. Helmand⁹.
Hic henricus windelicos sbegit pl'os sueuis oter
minos. qui windelici vt ait guillerin⁹ vsq; hodie
fortunā adorāt. cui⁹ ydolū in loco noiatissimo po
nentes. cornu dextre illius apponūt pleuū potu il
lo qō ex aqua et melle pfectum. greco vocabulo
idromellū vocāt. Idē fecisse egiptios et oīes pe=
ne oriētales populos affirmat sanct⁹ hieronimus
sup esaiam. Vnde vltio die nouēbris mēsis seden
tes in omuni pgustāt. et si cornu plenū inuenerīt
magno strepitu applaudūt. q̄ eis sez in futuro an=
no pleno cornu copia responsura sit in oīmbus. si
pra gemūt. hos pop'os henric⁹ tributarios fecit
ita vt oīb⁹ solēnitatib⁹ quib⁹ cozonabat quat=
tuor reges eorū lebetē quo carnes pdiebant i hu
meris suis duob⁹ vectib⁹ p ānulos quattuor idu
ctis ad coquinā vectitarēt. Idem henric⁹ iocūd⁹
et hilaris erat. Habebat sororē sanctimoialē. qui
dum hieme quadam que niuib⁹ et pruinis inbor=
ruerat. vno in loco diu detinerētē. cleric⁹ quidam
ferialis familiarior iusto puelle. crebras i cubicl'o
ei⁹ ptelabat vigilias. et quoniā difficile est crimē
non pdere vltū. aduertit hoc aliquis. et iam rem
vlgo vētilāte solus impator non credebat. Qua=
dam nocte dū diuti⁹ simul dormirēt vsq; in ma=
ne. ecce nix totā terzā opuerat. Tūc cleric⁹ qui se
pbendendū in niue p vestigia tiebat psuasit ami
ce vt dorso illis impositus āgustias illas euaderet
que a tergo leuans amasiū extra curiam extulit. et
forte tunc impator mictū surzexerat. et vidit eos
p fenestrā. Postea euenit occasio vt epatū vacan
tem daret clerico ita ei insusurzās. Accipe epatuz
hunc. et vide ne vlteri⁹ inequites mulierē. Simili
ter dās abbatiā germane. esto ait abbatissa. et vl
tra nō patieris clericū equitē. Cōfusi illi a flagitō
desiterūt. Idem impator habebat clericuz satis li
teratū et bone vocis. sed vilem meritriculaz amā=
tem ardenti⁹. Cum qua nocte quadam solēni vo
luptatus. mane ad missam impatoris astabat. Im
perator dissimulata sciētia mandat ei vt se ad euā
geliū legendū paret. q̄ sez eius melodia delectare
tur. erat aūt diacon⁹. Abnuit ille vt male sibi cō
scius. vrget impator vt pbaret eius cōstantiam.
Ad extremū parere renuentē iubet a patria exula
re. quam sentētiam amplexus continuo recessit.
mittitur post eum qui iam cōpilatis oīmbus & i
sarcinulas cōpositis iter maturauerat. Violenter
ergo retractus ante impatorem sistit. qui letum
subridens pbe inquit fecisti. & ego gratulor pbi
tati tue q̄ timorem dei pluripenderis q̄ patriam
plus iram dei q̄ meam. Quapropter habeto epi=
scopatum qui primus in iperio vacauerit. tantuz
indecenti amori renuncies.

XIX. Adhuc de eodem.

IDem henricus celebrabat penthecostē
apud magūtiam. paulo ante missam cū
sedilia pararentē in ecclesia ortum est iur
gium inter cubicularios archiepiscopi et abbatis
fuldensis cenobij. vtrozū domin⁹ iuxta impatorē
sederet. Nam fuldense cenobium est in saxonia sā
cti galli corpore insigne et pōijs ditatuz p magni
ficis. cuius loci abbas .lx. milia armatorum pōbet i
hostem impatori. et habet ex antiquo puilegium.
vt in magnis festiuitatib⁹ ad dexterā eius sedeat
Itaq; ventum est ad pugnam. furoreq; per eccles
iam grassante. pauimētum sanguine mundauit. sz
statim episcopis cōuolantib⁹ pace inter reliquos
dissidentes statuta templū purgatum. et missa fe
stiuis clamoribus est acta. Sequentia aūt cantata
et vltimo eius versu dicto. Hūc diem glorioſum
feciſti. vox ab aere lapsa est. Hūc diem bellicosuz
ego feci. Rigentib⁹ omnib⁹ p timore. impator di
ligenter intendens letitiam inimici. tu inquit oīs
malicie inuentor simul et incentor diem bellicosū
et arrogantib⁹ luctuosū fecisti. Sed nos per dei
gratiam qui illum glorioſum fecit. pauperib⁹ gra
tioſū reddem⁹. et mox reincepta sequentia solen=
ni plorarū spiritus sancti gratiā inuitabat. Intelli
gens illū aduentasse illis plorantibus. Illis cantā
tibus omnibus simul pectora tundentibus missa
egenis per precones conclamatis. omnes dapes
que sibi et curialibus pabantur in vsus eorum ex
hausit. ipse obsonia apponēs. ipse iuxta disciplinā
ministrorū delonge consistēs. ipse superflua cibo
rum abstergens. Idem henricus tēpore cōradi pa
tris sui a quodam clerico fistulā tulerat argēteaz
qua pueri ludentes aquam iaculātur. pact⁹ ei epi
scopatū cum foret impator. Adultus repetēti pol
licitū impigre dedit. non multo post aspero mor
bo corruptus decubuit. et morbo crescēte triduo
exensis et mutus iacuit. Epi pſentes triduano ie=
iunio indicto pro vita eius domino supplicabant
Cōualescens accitū epm quem p fistula fecerat.
concilii sententia deposuit. cōfessus se toto illo tri
duo demones infestos sibi vidisse flamā in se p fi=
stulam iaculantes. flamam dico adeo pertinacem
ut noster ignis respectu illius iocus putetur. In
terim uero iuuenem semiustulatum aduentasse fe
rentez calicem aureum immense magnitudinis ple
num aqua. Cuius usione et laticis aspersione ex
tinctos ardores euaserat. hic erat beatus lauren=
cius martir glorioſus cuius ecclesie tectum lōga

carie dissolutū cōpaginari fecerat·et p̄ter alia mu
nera calice aureo eandem ecclesiam honorauerat
Eundez henricum aliquādo inimicos fugitantem
cerua q̄ā ultra inuadibilē fluuiū euexit·

¶ Sigibertus ¶ Anno henrici·iij gnatho ex de
ro sancti lamberti vir sapiētie et sciētie et feruo
re religionis insignis fit leodicenſ episcopus·

¶ ·XX· ¶ De sancto edwardo rege āglie
et eius ꝓphetia· ¶ Guillerinus·

HOc anno regnare incepit edward⁹ elge=
redi filius qui regnauit annis fere·xxiiij Hic adeo mānsuetus fuit·vt nec viles ho
mines verbo ledere nosset. Et tamē erat ei⁹ apud
domesticos reuerētia vehemēs·apud extos metus
ingens Nā fouebat eius simplicitatē deus·vt pos
set timeri qui nesciret irasci·Die sācto pasce apō
londoniā magna pompa coronat⁹ est ab ediſio ar
chiepo·Egitham filiā godwini duxit in vxorē · in
quā pene omnes liberales artes ꝑfluxerāt·que vi=
uo et mortuo marito ꝓbri suspitōne nō caruit·sz
moriens tempore guilli·vltro iureiurādo de inte
gritate satisfecit·rex eam ita tractauit vt nec tho
ro amoueret·nec virili more ꝓgnosceret·Godui⁹
iste aliquādo sedēs ad mensaz iuxta regē orto ser
mone de elfredo fratre regis · Tu inquit o rex ad
omnem memoriā fratris tui rugato vt video vl=
tu me aspicis·Sed nō patiat deus vt istam offam
trāsglutiā si fui ꝑscius alicui⁹ rei que spectarz ad
ei⁹ piculū vl'tuū imō modū·Hoc dicto·offa quā
in os miserat suffocat⁹ oculos inuertit ad mortez
Inde ab ipō filio eius aroldo qui regi astabat sub
mensa abstract⁹ ē Hic godwin⁹ habuit p̄i⁹ vxo
rem sororē cinitonis ex qua puerū genuit·qui dū
equo puerili iactantia supbiret·ab eodem porta=
tus in tamensem fluuiū suffocat⁹ interijt · Mater
quoqz eius ictu fulmīs exaīata est· Hec dicebat
agmina mancipiorū in angliā coēpta danemarchi
am solere mittere maxīe puellas pulcras Iste rex
edwardus miraclīs et ꝓphetie spiritu claruit·pau
pibus hospitibusqz maxime trāsmarinis benign⁹
et munific⁹· Die sancto pasche sedens ad mēsam
apud west mōasterū diademate coronat⁹ et opti
matū turma vallat⁹·ceteris auidius ꝓmedentibus
auocato a terzenis animo diuinū quoddā specula
tus effusus est in risum·remotis mensis tres opti
mates eū ꝓsecuti sciscitanē cur riserit cūctat⁹ ml'
tum diuqz respōdit·vij·dormiētes in mōte celyō
requiescūt·et iam ducentis annis in dextero iacē
tes latere·tūc in ipa hora risus mei latus inuerte
runt sinistrū futurūqz est·vt·lxxiiij·annis ita ia=
ceant·Dirū nimirū miseris mortalib⁹ omen· Naz
in his·lxxiiij·annis omnia vētura sūt·qne dns cir
ca finem mūdi p̄dixit vētura·gentē·s.cōtra gen=
tem surrectura·regnū aduers⁹ regnū·et terremo
tus et pestilentiā et famē et terrores de celo·gen
tiliū in xp̄ianos bella·xp̄ianoz in eosdē victorias
et alia mirātibus inculcās·septē dormientiū passio
nem et habitudies singuloz qō nulla docet litera
ita eis disseruit·acsi quotidie cum eis victitaret·
Erant autē tres optimates qui eum scisciabanē·
Arolous et abbas vnus et epūs vnus·His auditis
comes arolous misit ad inquirendā veritatē mili
tem vnū·abbas monachū·epūs clericū ad impato=
rem ꝓstātinopolitanū adiectis regis sui literis et
muneribus·quos ille secū benigne habitos ad epm
epheſi destinauit epistola quā sacrā vocāt comitā
te vt ostenderenē legatis regis anglie·vij·dormi
entiū corpa·Factumqz est scōm ꝓphetiā regis ed
wardi·Nam greci omnes tūc iurabāt se accepisse
a patrib⁹ illos·vij·sup dextrū latus quiescere·sed
post introitū anglorū in speluncā sup sinistrū eos
inuenisse·Nec mora omia illa secuta sunt que p̄di
xerat·Agareni et arabes et tursi siriā et liciā et mi
norē asiā et maioris multas vrbes inter quas ephe
sum et hierosolimā depopl'ati sunt·vij·annis·po=
stea p̄mis tres pape·id est·victor·stephan⁹·&
nicolaus mortui sunt. ¶ ·XXI· ¶ De be=
nedicto papa maiore et minore ¶ Sigibertus.

HAnno henrici·vj·benedict⁹ qui simonia=
ce papatū romanū inuaserat·cū esset ru
dis literarū·alterū ad vices ecclesiastici
officij exequēdas secū papā siluestrū scz cōsecrari
fecit·Quod cū multis nō placeret·terci⁹ supduci
tur Gregori⁹ qui solus vices duorū impleret·

¶ Actor· ¶ Iste benedict⁹·ix·vt ait petrus da
mian⁹ nepos fuit supioris petri octaui·Et dict⁹
est benedict⁹ minor respectu illi⁹ maioris ꝺ quo
maiore bñdicto idem petrus damian⁹ refert·Ep⁹
inquit quidam capuan⁹ vidit benedictū maiorez
papam nigro quasi corpalit equo insidentē Heus
inquit nōne tu es papa benedict⁹ quē iam defū=
ctum nouimus·Ego sum inquit infelix ipe· Quo
modo inquit est tibi pater·Grauiter inquit torq̄=
or·sed de dei misericordia non despo si michi ad=
iutoriū p̄beat·Sed pge queso ad fratrē meū iohā
nem qui nūc sedē apostolicā occupat·eiqz de mea
pte dices·vt illaz summā que potissime in tali the
ca ꝓposita est p me in paupes distribuat· sicqz me
redimendū esse quādocūqz cū hoc miserato diuīa
decreuerit cognoscat·Nam cetera que p me indi=
gentib⁹ tradita sunt·nichil michi penit⁹ p̄fuerūt
quia ꝺ rapinis et iniusticijs acquisita sunt·His au
ditis ep̄s romā impiger adijt·et iohanni pape fra
tris verba narrauit et episcopatū mox ꝺseruit &
monachū inuit·Eiusdem vero benedicti nepos
qui post eū tercius Iohanni vero secund⁹ in papa
tu successit vt vmbertus archiep̄s michi narrauit
apparuit cuidam iuxta molendinū equo insidēti et
iter agenti·Apparuit antem in spē monstruosi ani
malis·cuius cauda et aures asini erant·cetera vz
si·Cūqz nasus fugaz miret tremefact⁹· clamauit
monstr⁹ illud·Noli o vir expauescere·scito me ho
minē fuisse sicut tu es·sed quia bestialit vixi·post
mortem p̄ferze bestie spēm merui·Ad quē nasus
Quisnaz fuisti· Ego ait ille solo nomīe benedict⁹
fui·qui nup apostolicā sedē indign⁹ obtinui·Ad
quem ille· Quid habes retributōnis · Nūc inquit
vsqz ad diem iudicij p dumosa atqz squalentia et
sulphurea loca et fetida et bullientia raptor et p=
trahor·post extremū vero iudiciū·corpus meum
et animam simt' irremediabilis cruciat⁹ et irreuo
cabilis olla gehēnalis baratri deglutiet· ita vt mi
chi nulla ī posterū spes recupatōis restet· P⁹ hec
verba disruit·Fuerat autez ab ipo pōtificat⁹ p̄i
mordio vsqz ad finē vite in ceno luxurie uersat⁹
et ideo ab auri⁹ asini in caudam desinebat· Du=
xerat aūt p totū vitam carnalem·ideo p cetera vz
sus erat·O q̄ illi melius fuisset vt epatū debuisz
Post hunc benedictū sedit siluester terci⁹ vt sup
dictum est diebus·lv·Post quem gregorius·vj·
antedictus gratian⁹ magne sanctitatis et religio
nis vir· ¶ ·XXII· ¶ De gregorio papa
huius nominis sexto et actibus eius.

¶ Guillerinus·

Is itaq; aplatus romani statũ p̃ incuriaz anteceſſozũ diminutũ inuenit vt preter pauca opida vrbi vicina et oblatões fi deliũ nichil haberet quo ſe ſuſtẽtaret. Ciuitates & poſſeſſiones in lõgiquo poſite que ad ius eccie pertinebãt a p̃donib? ablate erãt. Tramites publici et ſtrata viarũ per totã italiã a latronib? ſtipabantur. ita vt nullus peregrinus niſi cũ maiori manu impunie trãſiret. Ceſſatũ eſt ab omni prouincia romam iter aggredi. In ipſa vrbe in medio foro vagabantur ſicarij. Apoſtoli eccleſiã aliquis videre cupiens in ſicarios incidens nullo modo ſine ſubſtantie vel ſalutis damno domũ reuerteba tur. Super ipſa ſanctozũ apoſtolozũ et martiruz corpora. ſuper ſacra altaria gladij nudabantur. Oblationes accidentiũ vix dũ appoſite de maibus arripiebanẽ. Arrepte in meſſatões et ſcortozũ abuſiones ꝓſumebanẽ. Tantis malis gregorius leniter vt p̃tificẽ decz occurzere cepit. amore pluſ q̃ troze. verbis pluſq; verberib? agens. Mandat vrbanis vt a peregrinorũ infeſtatione ceſſent. et a rapina ſacrozũ. Alterũ em̃ eſt contra naturã vt ille qui cõmuni veſcitur aere non cõmuni fruatur pace et xp̃ianus inter xp̃ianos libere ꝓgredi debz cũ omnes ſint ex vno famulicio. et omnes vnius ſanguinis coniuncti coagulo redẽptiq; p̃cio. Alterũ vero contra precepta dei qui precepit vt q̃ altario deſeruiant de altario viuãt. domũ dei eſſe debere domũ orationis. non ſpeluncã latronũ. nõ gladiatozũ conuenticulũ. ꝓmitterent oblationes fideliũ tranſire in vſus ſacerdotũ. vel in expẽſas paupũ ſe et aliquo mõ puiſurũ illis quos egeſtas ad rapinas ꝓpellebat. quos autẽ cupiditas exagitabat ipi ſibi p timore dei et ſeculi honeſtate moduz ponerẽt. inuaſorezſq; eccleſiaſtici patrimonij et mandatiſ et epiſtoliſ inuitauit. vt aut idebita redderẽt. aut ſe iure illa tenere in ſenatu romano ꝓbarẽt. Si neutrũ facerẽt. eccleſie mẽbra ſe nõ eſſe cognoſcerent. Talia frequẽtez cõcionat?. aut nichil aut paruz ꝓfecit. Tunc excõicauit omnes qui aut talia agerent aut agentib? quiuio aut colloquio participarẽt. Illi autẽ excõicati ceperũt cõtra furere. minis aures terzitare muros vrbis armis circũſonare. adeo vt pene papã occiderẽt. Tũc papa ferro abſciſionis vtendũ iudicãs. arma et equos vndecũq; aquiſiuit. milites et equites adornauit. ac primũ eccleſiã beati petri p̃occupãs. raptozes oblationũ vel extinxit vel effugauit. Occiſis itaq; ſibi reſiſtentib? p̃dia et opida multo tpe amiſſa in antiquũ ius reſtituit. Quirites interea rapto viuere aſſueti. ſanguinariũ illũ vocabãt. et indignũ q̃ do afferzet tot cediũ oſci?. Ipi etiã cardinales hoc dicebãt. adeo vt cũ ille valitudine qua ofũct? eſt decũberet. cõſilio prius inter ſe habito auderent eum ãmonere. ne ſe in eccleſia ſancti petri cũ ceteris apoſtolicis tumulari p̃cipet. qui tot hominũ mortib? officiũ fedaſſet. ·XXIII·

Reſponſio eius ad cardinales ipſum quaſi homicidam arguentes.

Vnc ille recollecto ſpiritu tozuiſq; luibus minax. hãc oratõez habuit. Si in vobis vel ſcintillula humane ratõnis vl'ſcientia diuine autozitatis eſſet. tã p̃cipiti ꝓfuſioi nõ ueniretis pontificẽ veſtrũ. qui q̃tũ vixi et patrimoniũ meũ in veſtra ꝓmoda effudi. et famã p veſtra liberatõne neglexi. Et ſi alij hec que p̃dixi attexerẽt. par erat vos obſiſtere. opiniones ſtultoz meliozib? interp̃tatõib? lenientes. Cui queſo theſaurizaui. forſitan michi. at theſauros añceſſorũ meozũ habebã qui cuiuſlibz auaricie ſufficerẽt quib? libertatẽ quib? ſalutem reſtitui. Referetis quidẽ michi. Adozaboz a poplo et libere que volebã accitabã. applaudebat̃ michi totis oratõibus acclamabat̃ michi in laudes meas totis diebz. Haſ laudes hos plauſus abſtulit michi veſtre tenuitatis cõtuit?. Ad vos flexi aim et ſeuerius agenduz exiſtimaui. fortunarũ veſtrarz titulos p̃do impi? abliguriebat. vos inopẽ vitam diuino pane agebatis. ille de oblatõib? veſtris p̃cioſa ſibi ſerica mercabat̃. vos populari et diſſuto amictu oculos mouebatis meos. Itaq; cũ hec nequirem pati bellum alijs indixi. vt damno ciuiũ emerem gloziam clericozũ. ſed vt modo expioz in ingratos collata beneficia poſſidi. Quod alij p angulos muſitant vos in publico euomitis. et libertatẽ quidem ꝓbo. ſz pietatem requiro. Morientẽ patrez filij de ſepultura ſua excogitãt. omunẽ mortaliũ domũ michi negabitis. nõ arceẽ ab introitu eccleſie meritricula. non vſurarius. non latro. et vos papã ingredi ꝓhibetis. Quid refert an mortu? an viuus ſacrariũ introeat. niſi q̃ viuus multis adhuc tẽptat? illecebris. vt nec in eccleſia a macula ſit imunis. Ibi ſepe peccandi repiens materiaz vbi venerat diluere culpã. mortu? peccare neſcit. immo nequit ſupremo carens viatico. quã immanis igitur barbarieſ eſt. vt hunc a domo dei excludat. cui peccandi deſit et volũtas et facultas. Quaꝓpter filij tã preruptę audacie p miſericordiã agite. ſtulte em̃ et amare locuti eſtis. ·XXIIII· Ratõnabilis eius defenſio ad eoſdem. Guillermus.

Sed ne ſola me vinci autozitate putetis et ratõem accipite. Omnis actus hominis ſcom cozdis intentõez debet examinari vt eo vergat facti iudiciũ. vnde p̃ceſſit faciendi cõciliũ. Vt em̃ veritas dicit. Si oculus tuus fuerit ſimplex. totũ corpus tuũ lucidũ erit. Si autez nequã totũ corpus tuũ tenebroſũ erit. Crebzo miſerabilis interpellauit egen? vt eius leuarẽ inopiam ego futurozũ inſcius nõ abnui. ſed diuerſ monetis onuſtũ dimiſi. Diſcedẽs ille latronẽ offẽdit qui videns eũ nũmos portantẽ. claua quã ferebat p̃cuſſum occidit. Nũquid inde iudicãd? ſum. quia pegrino dederã. vnde cauſam mortis incurzit. In legib? eccleſiaſticis et forẽſibus idem factũ diuerſo reſpectu et punit̃ et laudat̃. Aduertit̃ in latrone q̃ hominẽ occiderit. in occulto ꝓbat̃ in milite q̃ hoſtem foderit in bello. Itaq; homicidiũ in iſto laudabile. in illo vitupabile. Laudat? eſt olim̃ p̃deceſſoz noſter adrian? primus p̃dicande memorie. q̃ inueſtituras eccleſiarũ karolo magno p̃ceſſerit ita vt nullus elect? conſecrarẽt̃ ab epõ. niſi prius a rege inſigniret̃ baculo et anulo. Erat animus karoli inuict? aduerſus auariciã. nec facile tũc inueniſſet aditũ aliquis niſi itraſſet p hoſtiũ. Preterea p tot terzaz interſtitia nequibar requiri ſedes apoſtolica. vt vnicuiq; electo aſſenſum ſuũ accomodaret dum eſſet ꝑſe rex qui nichil p auariciam diſponeret. Nũc omnia regũ palacia luxus et ãbitus occupauit. Quare merito ſponſa xp̃i libertatem ſuam aſſeuerat. ne illã tirann? ambitõſo vſurpatori ꝓſtituat. laudat̃q; in noſtri ſeculi pontif. cibus q̃ has donatões tulerũt principibus. Certe non eſt ep̃i officiũ vt ipſe iubeat cõmitti prelium Ceterum ſpectat ad mun? epiſcopi. ſi naufragũ

innocentie videat et manu et lingua occurrat. Ezechiel sacerdotes accusat. q nō steterīt ex aduerso nec se opposuerūt murꝫ vel clipeū p domo israhel Due sunt psone in ecclesia ad resecāda vicia statute. Vna que exacuat eloquiū. altera que portet gladiū. Ego vt vos michi testes estis non neglexi ptes meas. quoad spaui pficere armaui lignam. illū cuius interest agere rē gladio certificaui nuncō. Occupatū se rescripsit bello wīdelicoꝫ. rogās vt meis laboribꝰ et suis expēsis nō grauarē. latronum scliabula deturbare. si renuissem. quā excusatōem deo offerrē cū impator suas in me refudisset ptes. viderē cedē ciuiū. damnū pegrinorꝫ & dormitarē. quisquis pcit latroni occidit innocentem.

LXXV. Responsio ad obiecta.

Ed obijciē non esse sacerdotis vt se cede cuiuscūq; emaculet. verū est. sed nō se īquinat qui sontē pmens insontē liberat. immo uere beati qui custodiūt iudiciū et facinnt iustitiā in omni tpe. Sacerdotes fuerūt amplissīa laude famosi. Fynees et mathathias. qui in delīquētes manu sua vlti sunt. altē amplexꝰ venerios pugione sfodit. altē ydolis īmolantē īmolaticō crudi omiscuit. Zacharias sacerdos thurificantē regem expulit. et pculdubio nō dubitasset occidere nisi deus illū acceleraſſꝫ cedere. Preuenit epalē manū plaga diuina. vt illius cadauer depascereť lep cuius animꝰ vsurpasset illicita. deturbaē regis deuotō. et nō deturbabiē latronis cupido. Parū est qō excuso. etiā laudandū est qō feci Contuli enim beneficiū. quibꝰ videor intulisse exitiū. penam minui dū mortē acceleraui. scelerat? em quāto plus vixerit. tāto plus peccabit. nisi forte sit aliqs quē deus exemplo singulari respexerit. mors in cōmuni bona est omnibꝰ. p eā iustus repoītur in celestibus. iniustas feriaſ ponit sceleribꝰ. malꝰ p eā dat flagicijſ terminū. bonꝰ ptendit ad brauiū. sanctꝰ xpīquat ad palmā. peccator spectat ad veniā. qz figit flagitijs metā. Gratie michi habende sunt illorū vite. qui tātis miserijs exempti sunt meo munere. hec habui que p me dicerē. vt vestras assertōes euacuarē. sed qm̄ et mee et vestre rōcinatōnes falli pñt. pmittam? omnia diuīo examini. Corpus meū añcessorū more pposītum ante ianuas ecclesie sistite. ianuas seris et repagulis dānenē. Si deus voluerit vt ingrediar applaudatis miraculo. Sin minus. faciatis de cadauere meo quodq; vob placuerit. Sic factū est. Mox em̄ vt corpꝰ ei? āte portas ecclesie seris obclusas positū est. turbo ingens diumit? emissus. repagulorꝫ obstacula dirupit. et ipas saluas vehemēti impetu patefactas. ad parietem cum magno fragore impulsit.

LXXVI. De muliere malefica a demonibus rapta.

Eodem tēpe mulier apud berheliā anglie villam. auguratrix et malefica cū quadaz die cōiuareē cornicula quā habebat i ōlicijs vocali? solito nescio quid cornicata ē. Quo audito. domine cultell? de manu excidit simul & wit? expalluit. ingemiscens diutissime ait. Hodie ad vltimū sulcū puenit aratrū meū. hodie audiam et accipiā grande incōmodū. Adhuc ea loquente. venit ad eā nuncius dicens. Hodie mortuꝰ est filius tuus et tota familia subita morte interijt. quo audito cōtinuo doloze saucia decubuit. vocariq; pcepit supstites liberos monachū et monachā quibus singultiēdo ait. Ego miserabili quodam fato meo demonicis artibꝰ semp inseruiui. Ego viciorꝫ omniū sentina et illecebrarū magra fui. et spabam tantū in religione vestra a meipa despaui. nūc ergo quia scio me demones habiturā exactores ī pena. quos habui suasores in culpa. Rogo vos per materna viscera. vt mea temptetis alleuiare tormēta. Nam de anima sentētiā damnatōis nō reuocabitis. Corpus ergo meū insuite in corio cerumo et includite in lapideo sarcofago et opculuꝫ ferro & plumbo stringite. et lapidem ipm̄ tribꝰ magnis cathenis circūdate. Si tribꝰ noctibꝰ ita secure iacuero. quarta die infodietis me in hūo. qp̄ verear ne terza nolit me recipere pro maleficijs meis. Psalmicies. l. sit noctibꝰ. et misse cātēē p me tot diebꝰ. Factū ē vt pcepat. et nichil valuit. primis enim duabꝰ noctibus cū chori clericorū psalmos canerent circa corpus. singuli demones hostiū ecclesie immani obice clausum leui negocō sfringentes duas extremas cathenas dirupunt. media que oposius elaborata erat illibata durauit. Tercia nocte circa gallicantū strepitu aduenientiū hostiuꝫ omne monasteriū visum est a fūdamento moueri. Vnus aūt ceteris vltu terribilior et statura celsior. ianuas maiori vi cōcussas in fragmēta deiecit et arrogāti gestu accessit ad sarcofagū. inclamato qz nomine vt surgeret impauit. qua respōdēte ne queo p vinculis. Soluēris inquit et malo tuo. statimq; cathena que ceterorꝫ ferociā eluserat. nullo conamīe vt stupam dirupit. opculumq; tūbe pede depulit. et apprehensa manu palam omnibꝰ ab ecclesia extraxit ad fores vbi patus erat equus niger supbe hinniens vncis ferreis p totū ptuberātibus sup quos misera illa imposita ab oculis intuentiū cum toto sodalicio disparuit. audiebanē tamē clamores p quattuor fere miliaria miserabiles suppetias orātis. bucusqz guillerin?.

LXXVII. De ceteris euentibus illius temporis.

Sigibertus.

Anno henrici. viij. Rome vno cōtra duos et duobus cōtra vnū de papatu contendentibꝰ. rex henric? cōtra eos romam vadit. et eis canonica et impiali cēsura depositis. sindigerus rambembergensis epūs qui et clemens romane ecclesie. cliiij. pīsidet. et ab eo rex henricus im̄ peratorē benedicit. iurātibꝰ romanis se sine assensu eius nunquā papā electuros. Deoderico metēsium epo mortuo. succesit adelbero fratruelis ei? vir magne prudentie et sanctitatis. Ecclesia sācte gertrudis niuigellensis que ante aliquot ānos pꝰ negligentiā et incuriā effusi sanguinis domici cōcremata fuerat ī nouā reedificata benedicit pñte impatore henrico. Anno. viij. damasus ecclesie romane. cliiij. pīsidet. Nix tanta in occidente cecidit vt siluas frangeret. Franco scolastic? leodicensiū et scientia literarum et moꝫ pbitate claret. qui adhermannū archiepm̄ scripsit librū de quadratura circuli. de qua re aristotiles ait. Circuli quadratā si est scibile. sciētia nondū est. illud aūt scibile est Anno. ix. bruno leucorū epus qui vocat leo romane ecclesie. clv. pīsidet. Hic cum ad capessendā sedem apostolicā romē tēderet. audiuit voces angelorū canentiū. Dicit domin? ego cogito cogitatōnes pacis et nō afflictōis. Hic de mitis scis cāt? cōposuit. et multa fecit et scripsit utilia ecclesie. Hic cum in papatu pauperem lepsum ante fores offendisset eum secū diligenter in lecto suo collocauit. Quem cum reserato hostio non inuenisset.

pauperem se xp̄m suscepisse obstupuit. Viri religiosi et illustres sanctitate ī xp̄o dormiūt. Odilo abbas cluniac̄. cui hugo succedit. Poppo stabulēs Gnatho episcopus legiensis. Olbertus sancte memorie abbas gemelacensis. Anno .xj. leo papa dum nozthmannos a romanozū terminis deturbare satagit. multā calamitatez incurrit. quia cū multis etiā ipse capitur. sed tamen relaxari noluit. nisi etiam suis relaxatis. Bardo maguntie episcop9 obijt cuius sanctitas per multā miraculozū gratiā patuit. Sanctus theobaldus inter nobiles francozū nō infimus hoc tempore claruit. Qui mūdo et semetipso abnegato secutus xp̄m in vincencia vrbe venecie reclusus .xij. conuersionis sue āno beato fine q̄euit. qui q̄ accepte seruierit deo post mortem ei9 miraculoz9 prodidit magnitudo. Ossa ei9 in gallias translata. multā multis in locis meruerūt veneratione3.

LXXVIII. De sancto theobaldo heremita

Ex gestis eius.

Temporibus henrici cesaris et henrici regis francozū gallia fructum honoris et honestatis dedit. Theobaldū religionis incitamentū. vicij repagulū. castro pruinoso ortū. Hic magnarū dominus facultatū. occulto et laudabili furto seipsū seculo nequā subripuit. et heremiticā vitā expetens pro xp̄o pauperimus vixit. Manusq3 eius in laboribus seruierunt multisq3 virtutib9 et miraculis claruit. Quadaz die cū duob9 socijs eo itinerāte cū fatigati itinere et afflicti fame et siti deficerēt in via. ipe comitef aliquātulū p̄cessit et panē in via a deo sibi preparatū inuenit. Vnde in xp̄o ofortat9 primū gratias egit. Deinde panē sumit ex adipe frumēti ad vescendū suauē. socios vt residerent. pñs cū erat riuulus placidissim9 man9 lauarēt. pane reficerēt. muitauit. q̄rentib9 illis tāquā despantib9 quo pane vescerenē. hoc inquit. et panem qui sub veste latebat ostendit. Illi supza modū attoniti. Deinde ad se reuersi angelicā administratōem fuisse intellexerūt Cūq3 mediolanensef audita ei9 fama ad locū eius sicut ex diuersis ptib9 ofluebāt accessissent. primo eos verbo dei spūaliter refecit. Deinde illis corpalem refectōq3 sumētib9 diacono nomine dionisio p̄cepit potū mīstrare. At ille māda to eius nō parebat. q3 vnde ꝓpinari et vinū hospitibus non habebat. Ipe em̄ nocte p̄cedente vasculū vbi vinū fuerat totū cū sitiret euerterat. et vnde alijs mīstrarēt nō dimiserat. qui bis et ter admonit9 p impbitatē sancti patris p̄cepto ei9 obediens ad vas accessit. et q̄d vacuū ex toto reliquerat. ex toto plenū inuenit. Ad quod incaute accedens vino cū impetu saliente gremiū totū pfudit Tanto miraculo stupefact9. cū timore hospitib9 mīstrauit. vnde pegrini plene refecti sunt et fratres de reliquo p tres ebdomadas vixerūt. His et multis alijs virtutib9 clar9 migrauit ad dominū Impante henrico filio henrici in ytalia. regnāte autem philippo in gallia. quedā mulier ī brachio suo nō quidē p reatu aliquo sz sponte circulū gestās ferzeū puenit ad eius sepulcrū. vbi cū pernigilaret et ad candelā que casu ex candlabro ceciderat erigendā vinctū brachiū extendisset circul9 ferzeus cōfract9 est. magnoq3 tumultu crepitās lonzius a brachio dissiluit. Huius festū celebrat̄ pōie. kl. iulij. Sigibertus. Anno henrici .xij. balduinus flandrenſ inuaso hagionensiū comitatu. contra impatorē rebellat. Guillerinus. Eo tē pore erant due anicule in strata qua romam itur. vno in tegurio pmorantes. vno imbute maleficō que hospitē siquādo solus supueīebat. in equum aut asinū aut suē mutabāt. de quib9 iam supradictum est.

LXXIX. De iuuene qui statuā veneris anulo desponsauit.

Rome p idem temp9 erat iuuenis quidaz locuples et nobilis. qui vxorē nouit duxerat et sodalib9 suis quiuiū frequēs paauerat. Post cibū itur in campū vt luderent. Rex quiuij ludo signifer pilā poposcit. Interim anulū spōsaliciū digito extento statue veneris eree que pximo astabat cōposuit. Et cū pene omnes soluz impeterēt. suspiriosq3 extis incalescētib9. prim9 se a lusu remouit. Reposcēsq3 anuluz inuenit statue digitū vsq3 ad volam curuatū. diuq3 ibi luctatus nec anulū eruere potuit nec digitū frāgere. tacit9 q3 discedēs rem celauit sodalib9. nocte itempesta cum famulo rediēs digitū inuenit extentū et anulū subreptū dissimulato damno ad nuptā rediit. Cūq3 se in lecto iuxta eā collocassz. sensit quidaz nebulosum et densū inter se et illā volutari. quod sentiri quidem sed videri nō poterat. hoc obstaculo ab amplexu ꝓhibeē. Audiuit et vocē. mecuz pcube. quia hodie me despōsasti. Ego sum uen9 cuius digito imposuisti anulū illū nec reddā. Terzitus ille tanto ꝓdigio nichil referze vel ausus ē vl potuit. insomnē duxit noctē illā multū secū ōlibe rans. sic factū est p multū temp9. vt quacūq3 hora cū sponsa cōcūbere vellet. illud idem sentiret et audiret. Erat sane alias valens et domi aptus et militie. Tandē querelis vxozis ꝓmonit9. rē pentibus detulit. Illi habito cōsilio palumbo cuidam presbitero suburbano rē pandūt. is erat nigromāticus et potens in maleficijs. Illectus ergo ꝓmissā multis cōpositā epistolā dedit iuueni dicens. Vade illa hora ad compitū vbi quattuoz vie pueniūt et stans tacite cōsidera. Trāsiēt ibi figure homīm vtriusq3 sexus. oīsq3 etatis et gradus et ꝓdicōnis equites et pedites. quidā leti quidā tristes. Quid quid audieris nō loquaris. Sequeē illam turbā q3dam statura pceriozem. forma corpulentioz curzu sedens. huic tacit9 epistolam tradens legendā statim fiet q3 postulas. Sic factuz est. Inter ceteros trāseuntes vidit ibi mulierē ornatu meritricō mulam mequitātem crine soluto p humeros iactato vitta aurea supne ostricto aureā virgā gerentem in manibus qua mulam regebat p̄ tenuitate vestium pene nuda apparebat. gestus exequens impudicos. Vltimus domin9 turbe terzibilef in iuuenē oculos acuēs. ab axe superbo smaragdis et vnionibus compoīto causas vie ab eo requirit. nichil ille contra. sed ꝓtenta manu ei porrigit epistolam Demon notū sigillū nō ausus ptemnere legit scripturam. Moxq3 brachijs in celū elatis deus inquit oīpotens quādiu patieris nequitias palūbi p̄sbiteri. Nec mora satellites a late suo mittit q̄ anulū extorquerent a venere. Illa multū tergiūsata. vix tandem reddidit. Ita iuueīs voti compos sine obstaculo potitus est diu suspiratis amoribus. Palūbus autem vbi demonis clamorem ad deum audiuit. de se intellexit sibi p̄signari finem diez. Quo circa omnibus membris vtero truncatis misabili pena defunctus est. pfessus coram populo romano maudita flagitia.

LXXX.

De berengario heretico et eius penitentia.

Sigibertus.

Hnno quoqz prenotato gallicana turbat ecclesia p berengariū turonensē·qui asserebat eukaristiā quā sumim? in altari ñ esse reuera corp? xpi et sanguinē sz figurā corpis et sanguinis·Contra quē multa a multis et vēbis et scriptis disputatū est·Inter quos domin? guido abbas de cruce sancti leufredi ptra eum ō corpore et sanguine domini elegantē edidit librū.

¶Guillermus·¶Leo papa vercellis cōtra eū celebrauit cōciliū.sed post leonis obitū hildebrād? cū esset archidiacon? turois mox papa rome adunatis cōcilijs cū cōpulit ad sui dogmatis anathema·Responderūt et lanfrācus archiepūs·sed precipue et fortiter guimūd? prius monach? ō sancto leufredo normānie·Postea epūs auersan? apud nostri tpis eloquētissim?·Berengari? autez in fine ita resipuit vt sine retractatōne a quibusdaz sanctus habeat plenus elemosinis et humilitate· magnarū possessionū dñs disiptiēdo nō famul? abscondēdo et adorādo·nullā feminā cōspectui suo patiebat admitti·Berengari? tamē quāuis se coxerexerit eos quos depuauerat puertere nequiuit· Adeo pessimū est alios exemplo vel verbo a bono infirmare·quia fortasse peccatum te grauabit alienum·cū delectū fuerit tuū·Quod epm carnotēsez fulbertū pdixisse aiunt·Nam cū eum in extremis positū multi visitarēt·et eoiū capacitas vix pfluētibus capiendis sufficeret ille inter oppositas cateruas oculis lōge rimat? berēgariū nisu quo potuit expellendū censuit·ptestat? immanē demonem ppe eū cōsistere·multosqz ad eū sequendū blādiēte manu et illicite corrumpe·Sed et ipe berēgari? die epiphanioz moriēs recordat? q miseros quōdam adolescēs primo sui ertoris calore secta sua infecisset·proucto gemitu hodie inquit em die appitōnis sue apparebit michi dominus iesus xpus ppter pniam vt spero ad gloriam·vel propter alios vt timeo ad penam. ¶XXXI. ¶De corporibus sanctorum anglie incorruptis et ō sācto kenelmo martire·

Hoc anno corpus edgari regis glasconie septri inuēit abbas adilard? incorruptū et qz locell? quē pauerat magtudīe corporis angustioz erat·regales exenias ferzo ausus est temerare·vnde ptinuo sanguis vndatim emanauit·tūc regiū corp? in scrinio qō ipe ecclesie cō tulerat·sup altare locatū est cū capite sancti appolinaris martiris et reliquijs sancti vincentij martiris·q ille magno pcio emerat·abbatē vero teneratorem sacri corpis mox anim? reliquit·nec multo post de ecclesia egressum mors inuenit·Sanat? est ibi furiosus et cecus·Nusqz gentiuz vt opinor repies tot sanctoz post mortem illibata corpora vt in anglia que future incorruptōnis spēm pten dūt·Quod ideo diuinit? factuz existīo·vt natio pene extra orbem posita·in spem resurrectōis aīmeē ex cōsideratōne tot corpum que incorruptibilia pdurāt·Hec aūt sūt sācta echelpreda et wiburga virgines·rex eadmund?·archiepūs elphegz?·cuthbertus antiqu? pater·omnes mutilatis cute et carne flexibilibus articulis·vitali quodaz tepore speciem dormientiū meditātes·kenelph? rex merciorum filiū septēnem kenelmum quādaige sororis fidei alendū omiserat·Illa falso sibi regnū pāziēs infantulū tollendū e medio satelliti qui alūn? erat mādauit·qui puerū venatū ducens inter fruticeta obtrūcauit·Quod celatum in anglia·statim rome diuinitus innotuit·Nam membrana sup altare scī petri supne delapsa·elementis ānglicis scripta columba deferente et necem et sepultū p ordinē prodidit·que a quodā anglo interptata ē·et mox epistola pape regibus anglie ppatriotā martirem indicauit·vnde frequenti cultu corpus innocentis solenniter leuatū est·Cūqz deferet wincelconbam clericoz cantu et laicoz plausu excitata quādam da pricipalis femia e fenestra cenaculi in quo stabat caput extulit et forte psalteriū habens p maibus ptinuatōne lectōnis puenerat ad psalmū·Deus laudem meā ne tacueris·Quē a fine nescio quo pstigio retrograde dicens nitebat cantantiū leticiā infirmare·Tunc vero vi diuina oculi venefice a cauis orbib? euulsi cruore polluerūt versū illū· Hoc opus eoz qui detrahūt michi apud dominū Extāt vsqz hodie cruoris signa imanitatem mulieris et vltōnem dei spirantia· ¶XXXII.

¶De regibus oswaldo et edmundo et de sancta echeldrita·

In scleseū cenobio pestis exorta mlros interemit·indictū est triduanū ieiuniū Secūda ieiunij die·puero eadem valitudīne decūbenti apparuerūt apostoli petr? et paulus dicentes·nō eū debere metuere mortem· que et languoris est exit? et vite phēnis introit?· Ceterum neminez de illo monasterio hac pestilentia moriturū·Quod deus pclari regis oswaldi oesserat meritis p cōpatriotis eadem die supplicantis hunc em esse diem quo idez rex a pfidis occis? aulam celi intrauit·Quesitus est dies mortis eius et ita inuentus extūc inter martires ānumerat? est· Duces danoz hinguar et vbba orientaliū anglorum depopulabant puinciā·Quarū prim? regez edmundū nō resistentem·sed pfectis armis solo pstratum et orātem post aliqua tormenta decapitauit Caput a litore inter dumeta pfectum est· Qō dum ciues quererent audierūt vocem capitis omnes ad se inuitantis·qō lupus lacertis circumplexus custodiebat·qui et baiulos post tergū vsqz ad tumulū secutus est nemimem ledens et a nemine lesus·Sup corpus eius primo erecta est capella lignea·Quā cū fures expoliare vellent inuisibilib? loris in ipis conatib? irretiuit·Caput ei? reliquo corpi cōpaginatū signū martirij coccinea cicatrice ptendit·Eiusdez sancti crines et vngues sensim pullulāt·quos oswen quedā sancta mulier quot annis tōdere et resecare osuerat sacra veneratōne posteris pfuturos·Hui? sancti corpus cum sibi minaciter ostendi pcipet·leostan? adolescens fame vt dicebat incertum oculorum fide explorare desiderās·mox vt vidit amens effect? est et post modicum vmbus scaturiens mortu? est· Echeldritha vt beda actor est duob? viris nupta virgo pmansit·Pater eius fuit anna rex orientalium anglorum·Habuit quoqz alias duas filias itelburgā et sexburgā·Quarum prima in monasterio gallie qō dicit brigis sanctionialis primum post abbatissa fuit semp incorrupta ante mortez et p? mortem sicut et soror sua · Altera et oberto regi cātuariorz vxor data est ex qua genuit filias duas ercōgotam de qua beda multa scripsit · et becmildam que wilfio regi mercōz data est in coniugem ex qua habuit filiam webburgā virginem·mit apō belmum post matrem seburgā abbatissa fuit·filia apud ciuitatem legionum pausat·q marie orōnes femmarum et puerorum exaudire credit.

CXXXIII. De quibusdam alijs sanctis virginibus in anglia.

FRater wlferij mẽwardꝰ ex ermẽburga filia ermẽredi fratris ercõberti habuit filias sanctas mildritã et milburgã. Quarum prima ī cenobio sancti augustini cãtuarie·altera aput weneloc requiescit·cuius mansiolũ quod dã tempore fractũ multũ odorẽ velut balsami effudit. Edwardus senior ex uxore edelspira habuit filias multas. Quarũ una eadburga dum vix adhuc trima esset sic a patre probata est. Posuerat ille in triclinio diuersarũ professionũ ornamenta. hinc calicem et euangelia. ide armillas et monilia Illuc virguncula allata est. a nutrice et genibꝰ parentis assedit. iussaq; utrũ vellet eligeret. torno a spectu secularia despicies ꝓmpte manibꝰ reptãs ewãgelia et calicẽ puellari innocẽt a adorauit. Exclamat cetꝰ assidentiũ future sanctitatis auspicium. exosculatꝰ in puella pater ipe artioribꝰ osculis eã dignatus Vade inquit quo te vocat diuinitas. Itaq; sanctimonialiũ habitu; induta. in urbe wintonie sanctitate multa emicuit. ita ut singulorum sociarũ suarũ saccos furtim nocte subriperet et diligenter lotos et imũctos lectis eaꝫ rursꝰ apponeret. Eogari regis filia egitha virgo sancta i wiltunensi cenobio iacet. Beatus dũstanꝰ dũ cõsecrarꝫ basilicã sancti dionisij quam ille in amore martiris edificauerat. vidit istã iuuenculã pollicẽ dextꝫ frequẽter ꝓtendere. et signũ crucis fronti sue imꝑmere. quo signo delectatꝰ eps ait ad eam Nunquã putrescat hic digitꝰ. ꝑinuoq; inter missarũ solẽnia fleze cepit. requisituſq; causam ait. Cito hec florida rosa marcescet. cito auis dilecta deo auolabit. Sic factũ est. Mortua est illa die p dicta. post. vj. s. ab illa die septĩanas cũ esset ãno norũ. xxiij. Non multo post idem dunstanꝰ vidit ꝑ somniũ sanctum dionisiũ candẽ virginẽ manu tenentẽ et ex oraculo diuino astanter iubentez ut a famulis honorificeẽ in terzis sicut a sponso et domino honorabat in celis. Hec etiã in ꝓfessione sãctimonialis auratis vestibꝰ utebat. unde palã increpata est a sancto echelwoldo epo. Que respondit. Verax et ineffabile iudiciũ dei. sola mortaliuꝫ opiẽ sciẽcia. Nam et in sordibꝰ luctuosis potest esse iactantia. Quaꝓpter puto ꝙ tam incorrupta mens potest esse sub istis vestibꝰ quã sub tuis discissis pellibus. Huius corpꝰ virgineũ cũ leuaret altius. inuentũ est totũ in cineres solutũ ꝓter pollicem dextrũ et aluũ et aluo subiecta. Unũ dispar tantibꝰ nõnullis. uni ex his qui viderãt dormiẽti virgo ipa astitit dicens. Non mirũ si ꝓtes ille corporis mei putruerũt. Nã usus habet mortua corpora sic defluere et ipa utpote puella mẽbris illis peccaui. sed iuste uenter corruptus nõ est quẽ libido non tetigit immunis fui a crapula et carnali copula. CXXXIIII. De ceteris sanctis illius temporis. Sigibertus.

ANno henrici. xiij. leo papa gerardũ leucrũ supra se quintũ epm sanctitate vite mirabilẽ sinodo habita ꝑ apostolicam auctoritatẽ decreuit in numero sanctorũ ꝓfessoꝝ in ecclesia solẽniter habendũ. Anno sequenti leo papa mortẽ. qui cuius meriti apud deũ fuerit cunctis patuit cũ multis ad sepulcrũ eius rome miraculis ostensis deus eum clarificauit. Guilleri nus. Eo tempe corpus palantis filij ewandri rome integrũ reptum est cum hoc epithauio. Filiꝰ ewãdri pallas quẽ lãcea turni Militis occidit more suo iacet hic. Quos versus nõ tunc factos credideriꝫ. quãuis carmẽtis literas latinas mueniſſe sed vel ab ennio vel ab alio aliquo poeta antiquo Ea quidem natura est cõditorũ corpus ꝙ carne tabescente cutis exterior neruos. nerui ossa otinẽt Hiatꝰ wlneris qõ ī medio pectoris turnꝰ fecerat quattuor pedibꝰ et semis mẽsuratꝰ est. Ardẽs lucerna ad caput inuenta est. quã cũ nullo aspꝛie liquoris aut flatus violentia extĩguere valerẽt. quidam solertioris ingenij stilo subtus flamã fozamẽ fecit et mox introducto aere ignis euanuit. Corpꝰ muro applicatũ vastitate sui magnitudinẽ mentũ vicit. sed ꝓcedentibꝰ diebꝰ stillicidijs rorulentis infusum omnem mortaliũ corruptõem agnouit cute soluta neruisq; fluentibꝰ. Sigibertus.

Anno. xvij. Victor papa in gallias veniẽs glorioſe ab imperatore suscipitẽ et eo ꝓsente non multo post imperatꝰ henricꝰ mortẽ. et post eũ filius eius henricus imperauit annis. l. CXXXV.

De initio impij henrici quarti.

ANno henrici primo. qui fuit scz ab incarnatõne domini. M. lxvij. Ab initio vero mũdi quintimillesimo. xx. Colonie generali ꝺuentu habito. baldewinꝰ et godefrioꝰ mediante papa victore ad gratiã regis et pacem reducũtur. et omnes bellorũ motus sedantur. Anno. ij. Fridericus filius gothelonis ducis ex derico sancti lãberti. vij. leuita romane ecclesie. quia exosus erat imperatori henrico ꝑ odio fratris sui godefridi regis. post legatõez ꝓstantinopolitanã apud casinenses monachꝰ et postea abbas factus. alteratꝰ nomine stephani romane ecclesie clvij. ꝓsidet. Padebrũna germanie ciuitas cõbusta est cum maiori ecclesia. In monasterio aũt monachorũ scotꝰ quidam monachus paternus nomine multo tempore reclusus qui etiã hoc incendiũ sepe ꝓdixerat ꝓpter ꝓpositũ reclusionis exire nolens se ꝑburi passꝰ est Actor. Hoc sic refert petrus damianꝰ i qua dam urbe theutonica erat quidã seruꝰ dei iuxta monasteriũ in cellula cui reuelatũ est. quia nisi populus ꝑ penitentiã deũ cito placaret. infra. xxx. dies tota ciuitas periret. Promulgata est visio noluerunt ꝺuerti. Ille autez ꝓcõsa queq; monasterij iussit auferri ut salua essent. Tandem a. vij. urbis regionibꝰ ignis subito exortẽ. ꝓuenitq; usq; ad cellam viri dei cũq; rogaretẽ exire noluit. sz oĩa iudicõ dei ꝓmittens ꝑburtus est cum sua cellula.

Sigibertus. Anno. iij. henrici. Benedictus romane ecclesie. clviij. ꝓsidet. In pago brachatẽsi iuxta tornatũ multitudies columbꝝ altrinsecꝰ cõgregate ꝓdigioso ꝓlio inter se cõcurrũt. et multis utriusq; ptis occisis victa ps fugiens in cauo arboris se abscondit. Altera ps uincentiũ more insequens cũ sibilo circũstrepebat. donec circũiecto ab hominibꝰ igne omnes cremate sunt. Anno. iiij. henricus rex francorũ obijt. Helmãdus.

Non multo post cometes longos et flameos crines ꝓmane ducens apparuit. de qua quidam mõachus malsbie elmerus nomĩe. venisti inquit uestis multis martiribꝰ lugende. uidũ est ꝙ te vidi. sed nunc multo terribiliozem te intueor patrie huius excidiũ minantez. Is erat literis bene imbutꝰ euo maturus. qui immanez audaciam in prima iuuentute conatus fuerat. nam pennas manibꝰ eius et pedibus nescio qua arte innexuit. ut dedali more volaret fabulam ꝙ vero amplexus collectaq;

e summo turris aūra · spacō stadij vniūs ēt plō volauit · Sed venti et turbinis violentia simul et temerarij facti sciētie tremulō cecidit · Post hoc ppetuo debilis crura effractus · Ipse vero ferebat causam fuisse ruine sue q̄ caudam suā in posteriori parte oblitō fuerat aptare · ¶ Sigibertus · Post henricū regnauit filius eius philippō in francia annis · xlix · Eo tempe marianus cronographō claruit qui a scotia in gallias veniēs colonie factō monachō primo apud fuldā · postea apud magunciam reclusus est · ¶ XXXVI · ¶ De lā franco cantuariēsi et bonis eius initijs ·

HOc tpe claruit lanfrācus prior monasterij bectenſ · Ad cuiō eximiā doctrinā deburgūdia uolauit Anshelmō vir postea multa virtute et sciētia adornatō · et ei in prioratu succesſit sub viro egregio herluino abbate primo qui ipm monasteriū bectēse de ppio fūdauit suo · ¶ Ex gestis eius · ¶ Hic lanfrancō papia ciuitate ytalie oriūdus omni scientia seculari perfecte imbutō alpes trāsgressus in northmāniaz venit · et ī abricacensi ciuitate aliquādiu docuit · Deinde mortaliū aurā captare vanitatē esse cōsidrās consiliū salutis arripuit · et statuit vt omnia ppt̄ eum relinqueret qui omīa fecit · Cūq; ire vellz rothomagū vespe in silua vltra fluuiū rillā incidit in latrones · qui cūcta que habebat tollētes · ligatīs a tergo manibus · et caputō cappe ante oculos eius admoto · abduxerūt eū p deuia · et int̄ cōdensa saltus frutecta dimiserūt · Talibō angustijs cōphensus nescius quid ageret infortuniū suū lamētabat̄ Tandem nocturno silencō in se reuersus et ad deum cōuersus ait · Domīe deus tantū tempō in discendo expendi · et corpō animūq; in studijs literarū attriui · et adhuc quomō debeā orare et laudare nō didici · libera me de hac liberatōne · et ego sic vitaz corrigere et instituere curabo · vt tibi seruire valeam et sciam · Surgēte aurora audinit viatores iter carpētes · et cepit ab eis vociferando auxiliū petere · qui accedētes et eū soluentes reduxerūt ad viam · Rogauit aūt vt vilius et paupō cenobiū quod in regione noscerēt sibi demōstrarēt Nolebat em̄ adire locū vbi literati essent · qui eum honori et reuerētie haberēt · Igit̄ de cōsilio eorum bectum adijt · vbi venerabilis abbas herluinō eiō dem cenobij fundator ac nup ex grandeuo milite in clericū pmotō eū cū gaudio suscepit · Qui monachus effectus in discēdis officijs curā maximaz impendebat · vt sciret laudes dō psoluere sicut voluerat · Sic p tres annos vixit solitarius gaudēs q̄ nesciebat̄ · fere ab omnibus ignotō omniū vilitate et extremitate ī cenobio ptēvtō · et vt ferē lect̄ noiebat in ecclesia legere · nisi priuſ cātor eā audisset · Quadam etiā die duz ad mensā legeret quidā mter legendū dixit sicut dicere debuit · qđ pfidēti non placuit et aliter dicere iussit · velut si dixisset docere media poucta vt ē · iubz eā breuiari · Non em̄ prior ille literatus erat · sed vir sapiēs et sciēs magis obedientiā xp̄o ōberi q̄ donato dimisit qđ bene pnunciauerat et dixit qđ nō recte videbat̄ dicere · Cūaūt rumor et fama viri lōge lateq; per crebruisz · clerici accurrūt illo de licentia abbatis sui scolam tenente · Laici quoq; potentes et nobiles multa p eiō amore eidem ecclesie tulerunt ·

¶ XXXVII · ¶ De gestis ip sius pō archiep̄atum susceptum ·

HIc post ex abbate cadom̄ · factus cantuariensis archiep̄s multa bona in ecclesijs anglie fecit · Quadā die dum missam celebraret et ventū esset ad horā qua corpus domini manibus accepit · diacon̄ qui sibi mīstrauit a demone quasus · arripuit eū manibō p scapulas · Venerabilis autē ātistes in nullo turbatō reflexa manu dextra p capillos eū tenuit · et ante pedes suos adduxit · Percelebrata aūt missa in domū infirmorū illū perduci iussit vbi per aliquot dies ī insania pmānsit · Dicebat autē de quibusdā eiusdē loci fratribus quedā nephāda · Tūc nomīauerūt quendā dicentes q̄ de eo nō haberet quid diceret · At ille cepit affirmare q̄ nunquā auderet in pntiam suaz venire · quod cū frater audiret · timuit ne aliquid sibi ppterā gestū imprperarz · Tūc sapientes fratres cōsilium ei dederūt · vt cū archiepō loquens purā cfessionem faceret · et sic fiducialit̄ cū eius absolutōne et benedictōne ad demoīacū iret · Quod cū fecisset dicebant demoīaco qui aderāt · Ecce adest cui minabaris · Dic si quid de eo nosti · At ille in euz torno oculo respectās ait cachinans · Pro hoc malo omni quis te sic rebulliuit · et cōfodauit · Nichilq; āplius dixit · vnde datē intelligi q̄ virtus cōfessionis et absolutōnis aufert diabolo memoriaz peccati · aut certe potestatem accusandi · Post aliquot aūt dies deo miserante et lanfranco cū fratrū oratōnib̄ adiuuante · liberatō est ab illa peste Cū autem ipi lāfranco relatū esset q̄ abbas ansbelmus vna nocte post matutinas ad lectum suum veniens anulum in eo aureum inuenisset · referenti sibi respōdit · Certissime scias illū post me futurum archiep̄m · et ita factū est · Ad hunc lāfrancū misit berengarī turonenſ literas qui asserebat eukaristiam quā in altari sumim̄ nō esse reuera corpus et sanguinem xp̄i Harū portator cū nō inuēsset eū in normānia quibusdā clericis eas tradidit · vnde de ipo lāfranco orta est suspicō quasi foueret ac faueret que a berengario dicerent̄ · Igit̄ cuz eas a quodā remensi clerico romā platas recitator legeret · leone papa sinodo p̄sidente · intellecto q̄ iohannem scotū berengarī extolleret · paschasiū vero damnaret · et omnī de eukaristia fidei aduersa sentiret pmulgata est in eo damnatōnis sententia priuās eum omunione ecclesie · Et ipe lanfrancus exp̄cepto pape corā omībus fidem suā exposuit · prauiq; rumoris a se maculā extersit · Deinde ptra eundem berengariū scripsit in modū dialogi ō corpore et sanguine dommi · ostendens sibi non esse figuram tantū · sed etiā veritatem corporis et sanguinis · ¶ XXXVIII · ¶ De muliere gemella et quibusdā aliis · Guillermus ·

EO tempore in pfinio northmānie et britannie portentū visum est in vna vel portō duabō mulierib̄ · Duo erāt capita et ōtres brachia · cetera gemīa vsq; ad vmbilicū · inferius singula omnia pmedebat · ridebat · loquebat̄ · vna flebat · esuriebat · altera tacebat · ore gemino māducabat̄ · sed vno meatu dirigebat̄ · vna defuncta superuixit altera pene triennio mortuā portans · donec et pondere molis et nidore cadauēis defecit · putatū est a quibusdā et literis traditum q̄ hee mulieres angliā et northmāniā significarēt que diuise licet fuerīt · tamen sub vno domīo sūt vnite · Hee quicquid pecuniarum auidis faucibus sorbuerint · in vnam lasciuiam defluit · que est vel principū auaricia vel circūpositaz gentiū ferocia

mortuã et pene exhaustã northmanniã ingens pe
cunijs sustentat anglia · donec & ipsa fortassis ex-
actor violẽtia succumbat · ¶ Sigibert⁹ ¶ Anno
henrici · vij · alexãder lucenſ epꝰ romãe eccleſie · clx
pſidet conſ quẽ cadelo pmẽſ epꝰ papatũ a mbiẽs
magno scandalo eccleſie fuit · quia lõga inſ eos cõ
certatõ etiã vsqz ad homicidia prupit · Anno · ix ·
multi vsqz ad · vij · M · orãdi voto hierosolimã pe-
tentes ab arabicis in pasceue in quodã castello ob
sessi sũt · & tot occisi aut wlnerati · vt de · vij · & eo
ãpli⁹ milibus vix duo milia reũsi sũt · Anno · x · co
metes appuit tota paschali ebdomada · Harinuch
nordanibror rex cũ mille pene nauibus · venit in
angliã regnatur⁹ · et in vrbe eboraca pl⁹q̃m mille
laicos et · c · pſbiteros de anglis occidit · cui azalo⁹
rex anglor cũ · vij · legioĩbus supueniẽs eum cum
multis occidit · ¶ · xxxix · ¶ · De guillero
comite northmannie et eius origine ·

INterim guillerus comes northmannor
cum francis in angliaz intrat · et cõserto
cũ anglis plio araldũ cũ multis milib⁹ p
emit · et regnat in anglia annis · xxvj · ¶ Guilleri⁹
De isto guillero hec narrari pñt que sunt merti-
bus incitamento pmptis et alacribus exẽplo pſẽ-
tibus vsui iocũditati sequẽtib⁹ · Robertus altẽ fi
lius richardi scdi mulieris in choreis saltantis spe
ciem ospicatus nõ abstinuit quin eã sibi nocte cõ
iungeret · quã deinceps vnice dilexit · et aliquãdiu
loco iuste cõiugis habuit · Puer ex ea edit⁹ dictus
est guillerus nomie abaui · cuius magnitudinẽ fu
turã mater somnio puidit · que intestĩa sua p to-
tam northmanniã et angliã extendi vidit et dilata
ri · Ipo quoqz tpe quo idem puer natus humũ pri
mo attigit ambas man⁹ iunco quo pauimenti pul
uis cauebaſ impleuit stricte qõ corripuerat opu-
gnans · obstetrix fausto homie acclamauit eũ regẽ
futurũ · Hic septẽnis erat quãdo pater ei⁹ hiero-
solimitanũ iter aggressus est · Gislebert⁹ comes tu
tor pueri cõstitut⁹ est cõcilio apud fiscanũ pceri
bus indicto · tutela tutoris regi francorũ henrico
assignaſ · in nomẽ et fidem pueri ibi iubente patre
ab omnib⁹ iuraſ · qui mox vt adoleuit a rege frã
corũ militie insignia accepit · Duxitqz vxorẽ ma-
tildim filiam balduini comitis flandrie annis · xxx
comes fuit northmãnie monasteriũ sancti stepha
ni edificauit cadomis · magnificeqz ditauit vbi lã-
francũ abbatẽ instituit · qui postea fuit archiepus
cantuar · vir antiquus sciẽtia et religione opand⁹
Alterũ monasteriũ hastingis sancti martini fecit
cũ adhuc pene puer essz · patruũ suũ malgeriũ ab
archiepatu rothomagensi remouit · ¶ xl ·

¶ De duobus archiepiscopis rothomagensibus
malgerio et maurilio.

ITerat literat⁹ satis · sed p sciẽtia na-
taliũ pfessionis oblit⁹ venatoĩb⁹ et aui
um certatõnib⁹ iusto sepi⁹ intendẽs et
gazas ecclesiasticas quiuijs pfusionib⁹ insumens ·
Cui⁹ rei fama crebrescẽte tota vita sua vsu pallij
caruit · Q negaret sedes aplica honoris hui⁹ pri-
uilegium ei qui sacrum negligebat officiũ · Vnde
crebro cõuent⁹ expostulãte nepote suo aduersus
eũ et eo nichilomin⁹ irreuerẽti⁹ agente cogente vl
tima necessitate degradat⁹ est · Ferũt quidam de-
positõnis archanã causam fuisse · q idem malgeri
us nepotez suũ cũ vxore matilde excõmuicauerat
quia sanguinei iuncti erãt · Et ideo nepotẽ exco
gitasse occasiones depositõnis in pſecutorẽ flagi-
tiorũ suorũ · p cuius sceleris expiatõne idẽ guille
rus edificauit · postea monasterium sanct. stepha
ni cadomis · et illa mõasteriũ sancte trinitatis · Mal
gerio successit maurilius fiscamẽsis monach⁹ mul
tis plenus virtutib⁹ et maxime abstinẽtia · Idẽ ad
extrema deuenieſ vitali priuat⁹ ãhelitu fere dimi
dia die iacuit defũct⁹ · Tandẽ cũ pararet in eccle
siam ferri resumpta anima ad circũstãtes ait · Vl
tima pastoris vestri verba suscipite · Naturaliter
mortuus fui sed vt vobis nũciarẽ que vidi redu-
ctus sum · nec diu subsistã · quia dormire in domi-
no delectat · Ductores mei vestibus ornati et vl
tibus ad omnem elegantiã erant · Nichil delecta-
bilius eorũ sermone nitido · Gaudens cũ eis ibam
vt videbaſ michi versus orientez pmittebaſ mi-
chi sedes padisi · nõ mlto p⁹ intrandã in momẽto
pterita europa ingressi asiam venim⁹ hierosolimã
ibi sanctis adoratis iordanem ptendim⁹ · Citerio-
ris ripe accole ductorũ meorũ mixti cõtubernio
letiorem cetum fecere · Ego studio visendi vltezi
ora transitũ maturabã · Tũc comites nostri domi-
num pcepisse referũt · vt ante demonũ visione ter
rificarer · quatenꝰ venales culpe quas ofessione ñ
dilueram · pauore illo horrendarũ formarũ purga
rentur · Adhuc eis loquentib⁹ · astitit ex aduerso
tanta vis dmonũ hastilia acuta vibrantiũ et ignes
efflantiũ vt aer ferreus et aer flame⁹ videreſ · ita
horrore pcussus sum · vt nec in celo nec in terra tu
tum michi refugiũ estimarem · ita meticulos⁹ ego
dum quo euadã dubito · vt hec dicẽs saluti vestre
nisi negligatis cõsulerẽ · recepi anhelituz cõfestim
effusurus dixit et pene cuz verbo spiritũ emisit ·
Corpus eius in ecclesia sancte marie sepultũ · mi-
raculo vt aiũt diuino tribus diebus altius sup ter
ram eleuatũ est · ¶ xli · ¶ Qualiter pfa
tus guillerus anglie regnum acquisiuit ·

ALexander vero papa audita cã guillĩ ve
xillũ ei in omne regnũ anglie misit · Con
uentũ est apud sanctũ walericũ · expecta
turqz aura multis dieb⁹ ad trãsfretandũ qua tar
dante nimis · et populo guilleri murmurãte iussit
corpus sancti walerici foras efferri · p uẽto postu
lando · Mox pſper ventus carbasa impleuit et ha-
stingas appulerũt · In egressu nauis pede lapſ⁹ · au
diuit acclamari sibi a pximo milite · Tenes angliã
comes rex futurus · Arold⁹ reuertẽs a bello quo
regem noricorũ vicerat · misit exploratores q̃ int
castra deprehensi · iussi sunt a will'o circũduci p tẽto
ria · et mox large pasci ad dominũ suũ incolumes
remitti · Redeũtes nũciauit ducis magnificã pfidẽ
tiam · et pene addũt omnes in exercitu illo pſbite-
ros videri · quia · s · totam faciem cuz vtroqz labio
rasam haberẽt · Angli em supius labz pilis incess ã
ter fruticantib⁹ · intonsũ dimittunt · Guill⁹ mon a
chum legatum misit tria ferentem · vt · s · arold⁹ vl
regno secundum condiciones discederet vel sub
eo regnaret · vel certe spectante vtroqz exerci-
tu gladio rem ventilaret · Aroldus legatũ nec re-
spõso dignaſ turbide abegit · Illam noctem vt ac
cepimus angli totã in cantib⁹ et potib⁹ insomnẽ
duxerũt · Northmanni autem tota nocte pfessioni
peccatorz vacantes · mane dñico corpe pmũicabãt
Comes arma popposcit · et casu horicã inuersam ĩdu
it ministris tumultuãtib⁹ · quem casum risu corri-
gens · verteſ inquit comitatus meus in regnum ·
Tunc cantilena de rollando inchoata · pliũ omissũ
est · Pugnatum est vtrĩqz acriter · fossatũ quoddã

ꝓruptū. Angli fugiētes noto sibi ꝑdio ꝑuaserūt vbi tot northmānos oculcauere. vt tumulo cadauerū planicīē campi equarēt. Arold⁹ alōge ictu sagitte percussus in cerebro occubuit. Iacentis femur vn⁹ militū gladio ꝓscidēs ignominie nota tus est a guillero et militia pulsus. Idem guiller⁹ eadem die discurrēdo. pugnando. hortādo. tres equos fortissime sub se ꝑfossos amisit. Susurrabāt ei custodes corpis vt se a piculo subtraheret. sed ꝓsistēs vsq; in noctem. nichil sanguis ex eius corpore tractū est. quāuis iaculis multis impetereē Corpus aroldi matri repetēti sine ꝑcio remisit. licet illa multa ꝑ legatos obtulerit. Die natalis dñi coronat⁹ est ab alredo eboracensi archiepō. nolēs hoc munus accipe a stigando cātuariēsi. quia nec legittime factus erat archiep⁹. vexillū regiū romam misit ad papā. qđ erat in hommis pugnātis figura. auro et lapidib⁹ arte sumptuosa contextū vrbem exoniā rebellantē subegit. leui negocō premuri vltro cadente et ingressum illi dante. quam ille audaci⁹ assilierat. ꝓtestans homīes irreueren tes deiciēdos dei auxilio. quia vnus eorum supra murū stans nudato inguīe aurā sonitu inferioris ptis turbauerat in ꝓemptū northmānor⁹ P⁹ arol dum vero harfagra frater oleni imperatori ꝓstātino politano militauit. Cuius iussu ꝑ stupro illustris femine leoni obiectus est. qui beluā nudo lacerto rum nisu suffocauit. ¶XLII. ¶De quibusdam incidentib⁹ illius tpis.

ANno henrici. xj. obiit sanctus theobald⁹ in vincencia vrbe venecie inclusus. Conno qui et cōradus primiceri⁹ coloniēsis ab imperatore henrico ad suscipiendū archiepatum treuirorū missus. capiē a coīte treuirorū roderico. et satellitibus eius in siluā ductus de rupe tercō pcipitaē et adhuc illesus gladio trāsuerberaē. Corp⁹ quoq; eius foliis silue obtegiē. qđ a rustico inuentū ad villā deferē et sepeliē. Inde a deoderico virdunensiū epō trāsportatū ad collegatiū mōasterium multis statī miraculis a deo glorificaē. His tēporib⁹ beluacensi ciuitate suo destituta antistite. Guido decanus custosq; ecclesie sancti quintini viromadenſ et archidiacon⁹ laudunēſ ꝓstituiē beluacensiū epūs. et a ḡuasio remensi metropolitāo cōsecraē. qui grauiē ferens carere se pntia quintini martiris in honore eius et memoria edificauit ecclesiā. hād longe a meīb⁹ belloate vrbis. Rōe duobus de papatu cōtendentib⁹ mātue sinod⁹ colligitur. et mediante Annone coloniense archiepō alexāder se iureiurādo ꝺ simonia expurgās. in sede apostolica subrogaē. cadelo vt simoniac⁹ repudiaē Anno. xij. deoderic⁹ comes treuerorū de martirizato cono ne apud deū et hommes reus exiliat⁹ ab imperatore. et accepta pegrinatōne hierosolimā eūdi. quid de eo et de omnibus qui in comitatu eius pgebant actū sit adhuc nesciē. Hinc francis. hinc scotis angliam incursantib⁹. angli fame ꝓsumunē multi eorū humanis carnibus vescuntur.

¶XLIII. ¶De quibusdā miraculis sācti dunstani cantuariensis.

ANno. xv. treueris in ecclesia sancti paulini ꝓfessoris in cripta subterranea inueniſ tur corpus eiusdez sancti paulini. quod olim a frigia vbi exulauerat reportatū. Ibi a felice epō cathenis ferreis fuerat suspensuz. et multa iuxta eum corpa sanctoꝝ ad dexterā. s. eius palmatius cōsul et patricius treueroꝝ. Ad sinistrā tirs⁹ vnus de principib⁹ thebee legionis qui cū multis thebeorū in hac vrbe a rictiouaro martirizat⁹ est. Ad caput. vij. senatores vrbis. maxenti⁹. cōstanti⁹. crescētius. iusti⁹. et tres frēs. leāder. alexandē sother. Ad pedes hornusda. papirius. cōstans. iouianus. Et cum multi ibi iacerent. horū tantū mō nomina et tempus et dies passionis auree litere īpicte scripte signabāt eosq; omnes sub rictiouaro passos fuisse docebāt. Anno. xvij. duobus fratribus russorū regibus de regno ꝓtendentib⁹ altē corum a consortō regni pulsus. interpellat henricū imperatorem se et regnū russorū ei submittēs si eius auxilio regno restitueretē. sed id frustra fuit qꝑ grauissima in impio romano orta dissensio mouebat magis sua tueri qꝑ aliena acquirere. Saxones em multis et magis iniurijs et iniustic̄ijs ab imperatore affecti contra eum rebellant. ad quos debellādos imperator instanter intēdit. Alexander papa romaz venienti lāfranco archiepō cantuariēsi dignanter assurrexit. ꝓfessus se illud insigne reuerentie ꝺtulisse. non honori archiepi sed amori magistri. Ad huius lāfranci missam quidā iuuenis monach⁹ legerat ewangeliū. qui cū patenā pontifici p⁹ pater noster offerret vidit corā se quosdā vltus teterri mos malignorū spirituū. ad quorū aspect⁹ pterritus pōtificē inter man⁹ sacra tenentē. vtrisq; brachijs strictim amplectiē horribiliē clamās et dicēs Xp̄s vincit. xp̄s impat. xp̄s regnat. Cōterriti sūt omnes qui aderāt. et portat⁹ est ille a militib⁹ p⁹ missam in camerā pōtificis pueniē in caplo. Adduciē ille demone plenus fortiter ligatus. sermonez facit lanfranc⁹ de illo et iubet omniter ꝑ eo oratō nem fieri. Mox vt videbaē san⁹ effectus est. et ꝑ agendis gratijs ad sepulcrū sancti dunstani pntatus. Cūqz opletoriū cantaret. subito ille raptus ꝺ stallo suo cucurrit ad pozē hēricū. qm ille statī ap phendens duxit in dormitoriū. et noctē insomnē ante illum duxit. media nocte exclamās omnes in quietauit. Ductus est ad sepulcrū sancti dūstani plurimū renitens vbi cū venisset furere cepit et īdunstanū et in xp̄m infinitas blasphemias vsq; ad diem euomuit. Mane referē in domū infirmo rum vbi p multos dies cruciat⁹ est. Quicūqz aūt a ꝺ cū accedebāt si crimen aliquod habebāt ꝺ quo nōdū cōfessi erant publice detegebat. et dicebat illos m penis ꝑpetuis sibi sociādos. Vnde nōnulli erubescentes pure cōfessi sunt. qui cū illi iterū se pntarent. querebat qui essent et vnde venissent. et quomodo tam subito loti essent et suam societatē amisissent. Post hoc cū positus esset in medio sanctarū reliquiarū exiliens cū lecto in quo iacebat volebat fugere sanctos. Cūqz illuc retineretē ꝺmō ꝑ ventrez eius tanqꝑ catus puulus curzebat. nūc ꝺsus os nūc ꝺs⁹ īferiora q̄rens exitum. Cūqz frēs reficerēē. frater q̄ relictus erat ad custodiendū eū multum deuotus erga sanctū dunstanū confisus est de dei adiutorio accepit crucē quā sanctus dūstan⁹ solebat facere portari ante se more archiepi et posuit eam sup demoniacū clamans cū lacrimis sancte dunstane succurre. Mox demon exijt. Tūc eger leuatis oculis in celum et pfusus lacrimis ait Gratias ago tibi sancte pater dunstane et tibi frater dulcissime. quia tuis meritis sanctissime domine et tua caritatiua pce frater carissime liberatus sum ab hoste. P⁹ hoc baiocatenſ epūs q̄ erat cōcanti e. mouit quasdam calūnias aduersus lāfrācū sup terras et cōsuetudines ecclesie cantuariensis.

Cūq; adesset dies placiti lanfrancus solicite īuocauit sanctū dunstanū. Ea nocte astitit ei sanct9 in visu dicens. lanfrāce ne turberis. ego tibi adero. et si illos non viceris scias me non esse qui tecum loquor. Sic factū est. lanfranco in crastimum omnia que sibi obijciebantur adnihilante cunctis stupentib9. ¶ XLIIII. ¶ De archidiacono hildebrāno q̄ fact9 est papa gregori9. ¶ Sigibert9

HAnno quoq; prenotato hildebrannus archidiaconus romanorū qui et gregori9 romane ecclesie. clxi. presidet. ¶ Guillermus Hic hildebrann9 vt audiui a quodā qui hoc audierat referre abbatem cluniacen. hugonē. cogitatōnes aliorū pphetico mentis intuitu nūciabat. quem ideo papa alexander cācellariū apl'icor pfecerat. p cuius officij intuitu hildebrann9 tanq̄ cancellarius circūibat puicias vt pperā acta corrigeret. Die quadā cū equitaret cū mlta turba obsequentiū abbas hugo in extremo agmine cū suis monachis psequebat. visoq; emin9 tanto viri honore cepit cogitare in animo vnde esset tantus honor homūcōni exilis stature. despicabilis pentele pculdubio hoc ei ex supbia accidere q̄ tot obambulatores haberet. vix hoc mente verserat tūc archidiacon9 reflexo equo et calcarib9 incitato a lōge clamans et abbatē adnutās. Tu inquit male cogitasti non michi hanc gloriā si gloria dici potest que cito trāsit vel imputo. vel ab alijs īputari volo sed beatis apostol'. quorū priuilegio michi exhibet. Erubescens abbas hoc solū respōdit. Queso domine quomō nosti cogitatū meū. Ab ore īquit tuo quasi p fistulas ad aures meas deductus est. Item ecclesiā aliquādo simul ingressi abbas et archidiacon9 vt orarēt. ptinuatis et iūctis lateribus pstrati diuti9 orauerūt. Tūc respexit archidiaconus abbatē turbulēto rictu infrēdēs. abbas foras egressus causā pmotōnis inq̄siuit. Cui ille. Si me amare vis caue ne vltri9 hac me īiuria expungas Domin9 em̄ meus hiesu9 specōsus p filijs hominū postulatōnib9 meis visibiliter astabat. intendens dictis et serenis fauēs oculis. sed oratōnis tue abiectus violentia me deseruit ad te cōuersus. Puto esse gen9 iniurie amico eripe actorē salutis sue Preterea noueris mortalitatē homīs et huic loco imminere excidiū. Vidi em̄ angelū dei astantez sup altare euagiato gladio. et iam pumciā istā spissa et nebulosus aer circūuolat. Fugiam9 ergo quantociti9 Hic dictis introeūtes in diuersoriū ad curam corpis assedē. cōtinuoq; dapib9 appositis exortus est in domo luct9 pluribus ex familia subito extinctis. qua peste p vicinas edes grassante. mox ascensis mulis diffugerūt. Idē archidiacon9 in gallia cōsederat in pcilio vice pape vbi plures epi p simoniā facti. quor vnus hui9 crimis insimulat9 nullis testib9 argui. nullis argumētis poterat cōfutari ita dicēdi arte callebat. Tūc archidiaconus cesset humanū eloquiū. pducat̄ diuinū oraculum Certū est q̄ epalis gratia donū spūssancti est. & quisquis epatum mercat̄ donuz spūssancti cōparare posse pecunia opinat̄. Cor̄ nobis ergo qui iudicō spūssancti congregati sum9 dicat iste. Gloria patri et filio et spūisancto. Q̄ si exp̄sse et sine titubantia dixerit pstabit apud me nō esse illū simoniacū. Accepit ille libens pdicōez nichil minus ratus q̄ hoc dicere. Et certe gloria patri et filio sic īcegre ptulit. sed in hoc et spūisancto hesit. suscitato cū ctorū strepitu. nullo conatu. vel tūc vel dinceps rota vita sua spm̄sanctū nomīare potuit. Hūc abiectū de epatu abbas pdictus p testīonio miraculi sepe secū duxit. Hic aūt papa gregori9 excōicauit omnes electos qui inuestiturā ecclesiarū de manu laici accipent. ¶ XLV. ¶ De sinodo eius in qua simoniacos damnauit. Sigibertus

HAnno quoq; xviij. gregorius papa celebrata sinodo simoīacos anathematizauit vxoratos sacerdotes a diuīo officō remouit. et laicis missam eor audire interdixit nouo exemplo. et vt multis visum est incōsiderato piudicō. qui contra sanctor patr̄ sententiā qui scripserunt q̄ sacrām̄ta que in ecclesia fiūt. baptism9. s. crisma corpus et sanguis xpi. spūsancto latenter opante. eorūdē sacramentor effectū seu p bonos seu p malos intra dei ecclesiā dispensent̄. Inde q̄ spūssanct9 mistice illa viuificat nec bonorū meritis dispensatorū amplificant̄. nec peccatis malor attenuant̄. vnde hic est qui baptizat. ex qua re tā graue orit̄ scandalū. vt nulli9 hereb tpe sancta ecclesia grauiori scismate scissa sit. his p iusticia. ill' cōtra iusticiā agentib9. alijs a simonia nō declinātibus. alijs notam auaricie honesto nomīe ptexentibus dū hoc quod se gratis dare iactāt sub caritatis nomīe vendūt. Et vt de mōtanis dicit. Eusebius sub nomīe oblatōnis artificōsi9 munera accipiunt. Porro ptinentiā paucis tenentib9. aliquibus eā causa questus ac iactātie simulantib9. mltis incōtinentiā piurio aut multiplicōri adulterio cumulātib9. Ad hoc hac importuītate laicis insurgētibus cōtra sacros ordines et se ab oi ecclesiastica subiectōne excutientib9 laici sacra misteria temerant et de his disputant. infantes baptizant. sordido hūore auriū p sacro oleo et crismate vtentes. In extremo vite viaticū dominicū et vsitatuz ecclesie obsequiū sepulture a pbiteris cōiugatis accipe puipendunt. decimas pbiteris deputatas igni cremāt. Et vt in vno cetera ppēdas. laici corpus domini a pbiteris cōiugatis psecratū sepe pedibus pculcauerūt. et sanguinē dñi volūtarie effuderūt. et multa alia cōtra ius et fas gesta in ecclesia sunt. Et hac occasione multi pseudo magistri exurgentes in ecclesia pphanis nouitatibus plebē ab ecclesiastica disciplina auertūt. Anno. xx. gregorius papa totus in henricū īpatorē inuehit̄. et quoscūq; potest ab eo verbis et scriptis auertit. Animū aut̄ matris ipius agnetis ab eo alienat. Gelu magnū et glacies validissima fuit a. kl'. nouēbris vsq; in medio mensis aprilis ¶ XLVI. ¶ De sancto stephano grandimōtensis ordinis institutore. ¶ Ex gestis eius.

ANno domini. M. lxxvj. cepit ordo grādimontensis sub patre stephano. Hic filius stephani nobilissimi viri de auernie pribus a patre suo in puericia duct9 est beneuentuz vbi a sancto milone archiepo. xij. annis educat9 regulam bene viuēdi didicit. Deniq; discedēs pa gratis multis heremis. et de canonicorum. monachor et heremitarū vita que imitāda sunt memorie pmendās. in aquitaniā ppe lemoicas ad montē ppe nemorosū qui muretū dicit̄ xp̄o duce puenit vbi fontes reppit et rupes. terzam desertaz et inuiam. que tota siluestris et sterilis homībus insueta et feris assueta nouo hospiti suo potū frigidissimū et domū ventis expositam offerens afflictōez corpis et requiē m̄tis manifestis indicijs pmittebat Tunc gaudens stephan9 ibi deo se seruituz omī

tempe spopõdit et cũ quodã anulo quẽ de omni
substãtia mũdi tantũ habebat semetipz castissimũ
virginẽ despõsauit dicẽs · Ego stephan⁹ abrenũ-
cõ diabolo et omnibus põpis eius · et offero me ac
reddo deo patri et filio et spũisancto · scribẽsqz p
fessionẽ suam posuit sup caput suũ · fundẽs quoqz
oratõez ad xp̃m hiesũ dominũ et ad matrẽ ei⁹ vir
ginem facto de virgulis quo tugurio · Anno ab ĩ
carnatõne dominĩ · M · lxxvj · xxx · annũ agens etatis habitare cepit heremũ in ieiunijs et vigilijs &
oratõnibus ꝓtinuis seruiens deo · ¶ · XLVII ·

¶ De austeritate vite eiusdem ·

Cibus eius panis et aqua interdũ farinule
saliginee pua sorbiciũcula q̃ ceteris mĩ⁹
sapida necessitati vtcũqz seruit nõ volu
ptati · Incedebat quoqz armat⁹ lorica ferrea cõtra
carnis insidias et mẽtis lasciuiã quousqz toto cor-
pore exiccato plenã de seipo obtinuit victoriam ·
Indumẽta quib⁹ sup loricã induebat nullo tpe au
gebanẽ · sed hieme et estate ad repellendũ frig⁹ &
cauma semp erãt equalia et eadem · Strat⁹ in quo
post nimiam carnis sue fatigatõez ad quiescẽdum
se modicũ ꝓferebat adeo dur⁹ erat et quieti otra-
rius q̃ m eo dormiens vexari poterat nõ foueri ·
Erat em̃ ex tabulis ligneis instar sepulcri in terra
ꝓtis omni stramento omĩqz lectisternio carens
ꝓter illam tunicã ferreã quã semp ad nudam carnẽ
gestabat · vilissimũ etiã habitũ quo desup indutus
erat · Sic eo absente stratus eius nudus erat et va
cuus · eo ꝑsente talibus sulcitris et limbeolis erat
ornatus ꝓter horas canonicas et regularia debita
genuflexiones innumerabiles terrã deosculando ·
et cũ fronte nasoqz ꝓcutiẽdo humiliter faciebat ·
Itaqz eorũ assiduitate manib⁹ ac genub⁹ in modũ
cameli callos otraxerat · et nasum in obliquũ cur-
uauerat · Psalmodiam et oratõnes ac diuĩe ꝓtem-
platõnis gratiã intm̃ amabat · q̃ horũ dulcedĩe in
tentus · frequẽter biduo vel triduo a corpali edu
lio vacabat · Et quia nõ potuit lucerna accensa la-
tere sub modio longe lateqz diuulgata est sancti-
tatis eius opinio · multiqz ad eũ veniebãt et moĩ-
ta salutis audiebãt · pauciqz se ei sociabãt ceteris
austeritatẽ quersatõnis sue reformidãtib⁹ · Verũ
tamen districtõnis sue regulã ipe nemini ĩpone-
bat · sed sibi quidẽ asp · alijs pius ac longe moderatior erat · ac postquã disponẽte deo discipulor⁹ ei⁹
numerus creuit · insimul nõ quasi vnus ex illis fa
ctus est · sed minor omĩb⁹ illis · Nam illis ad men-
sam sedentib⁹ et vescentib⁹ · ille humiliter resi de
bat passiones sanctorũ et vitas patrũ vel aliã edi
ficantẽ scripturã legendo de salute eorũ solicitus
ipos prudẽter instruebat et oratõnib⁹ suis iuua-
bat · que tante virtutis apud deũ erãt · vt ab ipsis
demonum faucibus et prauis machinatõnib⁹ ho
mines captos liberare posset · ¶ · XLVIII ·

¶ De miraculis eiusdem ·

Am miles quidaz generosus immẽsi cri
minis reus cũ inter alios qui ad eũ visitã
di gratia venerãt assisteret ait · Obsecro
te serue di noli ꝓ me deũ deꝑcari · nã quoddã pec
catum intantũ diligo · q̃ nullaten⁹ illud vel odire
vel relinquere volo · Q̃ si ꝓ me rogaueris ne hoc
michi otĩgat timeo · tuis ergo oratõnib⁹ alijs au-
xiliare · michi vero mĩme · His dictis recessit letus
et vir sanctus remãsit tristis et anxius · Ingressus
qz capitulũ fratres ogregat · sed p̃ lacrimarũ impe
tu vix loquens · tandẽ eos hortat̃ vt ꝓ stultissimo
milite deũ cũ eo deꝑcent̃ · Nec mora peccator⁹ redi
it · et de stultitia veniã postulans inqtati sue cor-
d̃ et ore renũciauit · Homo quidã diues victualia
que fidelis populus viro sancto in heremo ꝑmo-
ranti caritate mittebat ferre cõsueuerat · sed quia
longe ab eius cella manebat in itinere sibi hospici
um ꝓuiderat · in quo vadens et rediẽs hospitare
tur · Cuius hospicij domin⁹ quia diuitias illũ ha-
bere cognouit · suadente diabolo duob⁹ eũ latroĩ
bus tradidit · qui vt ad redemptõez illũ cogerent
in speluncis et cauernis terre cũ eo latitabãt · liga
tum eũ tenentes et captũ · Post aliquot dies nun
ciatum est dei seruo q̃ ille familiaris suus in via q̃
ad eum veniebat ab ignotis furti fuerat capt⁹ ho
minib⁹ · et quo nesciebat̃ abductus · Tũc fratrib⁹
sup hoc cõquerentib⁹ et dolentibus ait · Cur estis
anxij · Scio cui manifestũ est de homĩe vbi sit · &
quomõ se habeat · Nudatis igit̃ pedibus eam⁹ in
oratoriũ · et beate virginis matris domĩ ĩ cui⁹ ob-
sequio captus est implorem⁹ auxiliũ · Q̃ cũ fecis
sent · ecce crastina die diluculo ꝓitor hospes cũ
duobus latronib⁹ et homine quẽ ceperãt ad celle
ianuaz pulsantes astiterũt · Homo vero qui capt⁹
fuerat et ligatus · solut⁹ et liber · Fures aũt et tra
ditor vinculis erãt religati · Quod frater hostiari⁹
videns et gaudens solito more patri discipulos ĩ
struenti manifestauit · et ille gaudium mentis vltu
dissimulans · verbũ mĩme q̃ inceperat ꝓtermisit ·
dans fratrib⁹ exemplũ vt nõ in miraculis sz in so-
lo deo gloriarenẽ · Deinceps cõpleto sermone fu-
res et ꝓitorẽ a vinculis quibus erant ligati sol-
uit · deoqz et beate virgini gratias agens tutos ac
liberos abire ꝑmisit · miri odoris fragrantiã cũ eo
loquẽtes et astantes circa eũ ex eo ꝓcedere sentie
bant · vtpote in quo suauitatis actor requiescebat
et in quo virginitas ac mentis et corpis humilitas
eminebat · Excellentissimi quoqz cardinales gregorius et petrus leonis inter quos postmodũ de pa
patu scisma fuit · cũ in galliam missi in ptib⁹ lemo
nicine legatõne sua fungerenẽ · ad hunc virum di
piter ꝓuenerũt · et viuendi formã hanc a quo didi-
cissent · et cur in loco tam sterili maneret diligenter
inquirentes · verbaqz prudentie et humilitatis ei⁹
admirantes letabundi receperunt · ¶ · XLIX ·

¶ De transitu eiusdem

Octauo autem die ab eorũ recessu · nullo
tamen adhuc dolore vexat⁹ ab exteri ora
colloquio cepit vacare · seqz totũ doctri
ne discipulorũ et oratõni ꝓferre · sciẽs p spm̃sanctũ
obitũ suum ꝓpinquare · Cũ autem eos ardentissime
ꝑmoneret · illi astantes vnanimiter dixerũt · Sanctis
sime pater quãdiu tecum fuim⁹ · nobis p amore
tuo necessaria ꝑbuit de⁹ · sed post mortẽ tuã quo
modo viuere poterim⁹ · Ad hoc ille in fide firmis
simus respondit · Deum solum vobis relin quo · cu
ius sunt vniuersa · Cuius etiã amore cuncta pitẽ
et vosmetipos reliquistis · si amando pauptatẽ et
ostanter adheserit̃is · ipe prudentia qua gubẽnat
omnia vobis largiet̃ qd̃ noverit expedire · Si vẽo
quod absit amando tempalia · ab eius amore recess
seritis · nolo vobis vnde ad ipm̃ impugnandũ pa
scamini relinquere · Tandem eius mẽbra letalis do
lor inuasit · et post sacrã inunctõez et viatici rece-
ptõem ad dominũ migrauit in orõne diaconatus
lxxx · etatis sue anno · feria · vj · idus feb̃ · dicens · In
manus tuas domine cõmendo spiritũ meũ · Mox
vero monachi de ambaizaro cũ capellano eiusdez

viri et populi multitudine p̄sauerūt ad ianuā cū
meroze dicentes et clamātes. Boni viri nolite no
bis celare moztez dñi stephani. Ianitor aūt volēs
eos a sep̄tura remouere. vt fratres exequias sine
tumultu deuotissime celebrarent. quasi cōsolādo
dicit eis. Dicitis quia moztuꝰ est. immo melius so
lito credimꝰ ei esse. Cui sacerdos qui cum ceteris
venerat ait. Domīe scimꝰ quia moztuꝰ ē. In uico
em̄ nostro puer quidā modo in extremis positus
ab heri et nudiustercius loquelā amiserat. qui cū
a matre sua exitū p̄stolante seruaretur. subito i
hec verba p̄rorupit. Video inquit scalā lucidissi=
maz cuius altera pars celū altera tangit muretum
et angeli multi descendunt per eā vt animā domi
stephani perducant ad gloziā. Quod mater eius
audiēs egressa domū me et monachos hos voca=
uit et in domū suā duxit. Ad cuius intimationez
cum a puero quid diceret requirerem. idipsū ab
ore illius audiuimus. Et addidit. Hoc erit vobis
indiciū q̄ veritatez dico. q̄ iā moziar nec vltra vo
biscū loquar sed ascendaz cū sanctissimo patre et
angelorū multitudine. Quibus dictis expirauit.
O felix visio. quis enim ꝑgruenti virgini testimo
niū debuit perhibere q̄ virgo. Eodem quoqz die
apud turonū et verzeliacū decessus illius diuulga
tus est. que duo loca a mureto adeo remota sunt
quod nisi miraculose id fieret nequaquā fieri pos=
set. Sequenti vero nocte cuidam canonico familia
ri suo p uisū apparuit habitu roseo decoratꝰ. Nec
mirꝝ si roseo quia martir xp̄i extiterat dum in hoc
seculo vixerat. ¶.L. ¶ De translatōne cor
poris eius et miraculis sequentib⁹

Do igiē patre orbati fratres. vnum ō cō
uentu suo petrū scz lemouicen. in p̄iorē
sibi elegerūt deo et homīb⁹ amabilē. sub
cuius regimīe cū fratres p̄ficerēt. monachi sācti
augustini locū mureti. in quo deo seruiebant ce=
punt calumniari. Sed qui potiꝰ auferēti tunicam
et palliū volebāt dimittere. q̄ vnde ad litigandi
p̄suetudinē traherenē habere locū aliū p̄quirebāt
vbi caput religiois sue p̄stituerēt. nulloqz idoneo
repto. tandē p̄siliū inierūt. vt prior humilit et de
uote missā celebraret et cū fratrib⁹ vniuersis deo
supplicaret. vt quod postulabāt indicare nō diffe
ret. Qō cū faceret et agnus dei ter cantatū fuisset
vox celestis audita est dicens. In grandimonte in
grandimonte in grādimōte. quā prior et nonnulli
de fratrib⁹ audierūt. Finita igiē missa p̄gentes ad
locū sibi reuelatū satis mureto vicinū ecclesiā &
domos fecerūt ad habitandū. quib⁹ vtrūqz vili
scemate pactis redierūt muretū. et accipiētes san
ctū corpus in grādimontē trāstulerunt. Paucisqz
scientib⁹ subtꝰ p̄sbiteriū ante altare recōdiderūt
illuc quidā miles palitic⁹ deportatꝰ. vt in oratōi=
bus fratrū recipeē. ante altare delatus p⁹ quā sup
lapidē sepulcri pedes suos tenuit libere exclamās
ait. Simite me. quia mō factus sum sanus. In hoc
loco in quo pedes teneo et dico vobis qz iacet hic
aliquis sanctus tumulatꝰ p̄ cuius meritis et amo
re sanitatē michi p̄tulit deus. Cūqz prior eū incre=
paret et vehemenē ne hoc diceret p̄hiberꝝ. ille va
lidius p̄ gaudio clamabat. Hic sanus factus sum
Quidam etiā eius discipulus qui lumen amiserat
p̄stratus et orans ante sepulcrū eius visum rece=
pit. Pannus in quo sacre reliquie inuolute fuerāt
semel ac iterū et iterū p̄iectus in ignē oburi non
potuit. que miracula prior intuens timuit sibi et a
lijs quietē minui. et interne suauitatis dulcedinem
tardiꝰ expiri. si populoꝝ turbe locū ad quē vene
rant miraculorū causa frequentarēt. Et veniēs ad
sepulcrū ita locutus est. Serue dei tu ostendisti
nobis pauptatis viā et toto conamīe docuisti nos
incedere p̄ eā. Nūc vero de arta via ad latā et spa
ciosam tuis nos vis miraculis reuocare. et qui p̄=
dicasti solitudinē. nūc in solitudīe foros ac nūdīas
vis congregare. Nō curiositate ducimur vt miracu
la videre velimus. sanctitati tue satis credimus.
Caue igiē ne decetero ea miracula facias que tuaz
extollant sanctitatē et nostrā destruāt humilitatē
Non sic tue p̄uideas laudi vt nostre sis īmemor
salutis. Q̄ si aliter feceris. tib i dicim⁹ et p obedi
entiā quā tibi p̄misim⁹ constanter asserimus q̄ ossa
tua hinc extrahemus et in fluuiū spgemus.

¶ LI. ¶ De discordia inter impatorē hen
ricū et hildebrannū papam.

Anno impij sui. xxj. Henricus impator cō
gregato wormacie cōcilio. xxiiij. epōrum
et multorū p̄matum regni. iubet oīa
decreta et facta hildebranni pape irrita esse de=
bere. ibiqz omnes p̄ter paucos hildebrannū abiu
rant. cumqz papatu abdicandū esse iudicāt. Hilde
brann⁹ ecōtra impatorē excōmunicat sub hoc obtē
tu. vt p̄mates regni quasi iusta ex causa excōmu
nicato regi cōtradicāt. Domīca palmarū circa ho
ram sextā sereno celo stella apparuit p̄ncipib⁹ sa
xonū qui in dedicatōez impatoris erāt. relaxati p
eos quibus p̄missū fuerat saxones rebellāt īstīctu
hildebranni pape. Ipe papa occurzens impatori i
longobardia sub falsa cū pace absoluit. Oīes em̄
qui p̄ius hildebrannū abiurauerāt. piuriū piurio
cumulantes impatorem abiurāt. et rodulphū du
cem burgundionū sup se regem statuerūt. Corōa
ei a papa missa cui erat inscriptū. Petra dedit pe
tro petrus diadema rodulpho. Hunc sigifrid⁹ ar
chiep̄s magūcie in regem benedixit. et facta a ma
guntinis seditōne cōtra eos. rodulph⁹ cū archiep̄=
piscopo aufugit. Hildebrānus papa omnes aduē
santes impatori absoluit ab infidelitate et piurio
Impator alpiū aditib⁹ cōtra se munitis vbiqz om
niū eorūz mūdijs frustratis. p aquilegiā venit ra
tispanam et rodulphū adorsum eūz fugere opulit
et iterata expeditōe sueuiā depopulat. Anno. xxij
henricus imperator sueuiā p̄agatus castella fran
git. omnia depopulando inimicis suis formidinez
amicis dedit fortitudinem. et multos qui ex dīspe
ratōne rerū a se defecerāt ad se trahit. Hermann⁹
ep̄s hildebrāno pape ad animā pfederat. ac p hoc
impatori rebellis. metensi vrbe pellit. Ab hoc tpe
cepit reflorere in ecclesia sancti quintini beluacen.
canonic⁹ ordo p̄mū ab apostolis. postea a beato
augustino ep̄o regulariter īstitut⁹ sub magistro
iuone venerabili eiusdem ecclesie p̄posito postea
carnotensium episcopo ¶.LII.

¶ Helmādus.

De apologia petri damiani sup ep̄atu dimisso

Hoc tempore petrus damianus scripsit ad
papam hildebrannū. reddens ratōez qua
re ep̄atum dimiserit. Erat em̄ vir religio
ne et sapientia notatissim⁹ qui quedā ibi narrat.
que in hoc loco excerpenda decreui. Quia in quit
refutaui ecclesiasticū regimen. c. annorū pnīa mi=
chi iniūcta est. secundū remedia regule monastice
forte de talibus remedijs loquit̄ hic de quib⁹ ibi
dicit. Dominicus inquit lorica ferrea vestit⁹ erat

ad carnem ·duobusq; ferreis circulis cīctꝰ ī corpe et duobus p armos brachiorū·Hic armata scopis vtraq; manu·xij·psalteria vestibus exutꝰ totā noctem ducens puigilē·tamē die altera psoluit·et ō xiij·vsq; ad beati quoꝝ·Huius viri exemplo mos in oleuit in nostris ptibus·vt nō solū viri sz et nobiles mulieres hoc purgatorij genus imbianē arriperent·Nam relicta cechaldi mulier magni generis et magne dignitatis retulit michi se p pfixam huius disciplīe regulā·c·annoꝝ pnīam pegisse tribus disciplinaꝝ milibus p vno āno cōputatis·Talis igitē ānorū·c·peitentia sic imiūcta est·quia episcopatū dimiserat amore religionis·cū esset valō idoneꝰ ecclesie regimī·sed ipe ratōnē reddens mꝰ tos sanctorū ante se hoc idē dicit fecisse·Valeriusꝰ inquit yponenꝰ augustinū sibi successorē pstituit Lucidus arioclenꝰ imminente obitu ad cenobiū cōuolauit·Cui vt ait gregorius in registro beatus andreas apparuit·et horā obitus nūciauit·Adelberthus benienꝰ epus monachū inducns martirij palmā inuenire pmeruit·Item quidā sanctꝰ peni tens epatu dimisso·tandē ab angelo visitatē et iubetur ad epatum redire·sed noluit·donec admonente eodem angelo beatus remigius celeriter aduenit·qui ei hoc impauit·et tūc primo obediuit· et infra·melius est pondꝰ abijcere qp cū detrimenta domini cuius ego seruꝰ sum fractis ceruicibus introire·Vnde scriptū est·Quare nō dediſti pecuniam meā ad mensam·et ego veniēs exegissem vtiqz quod meū est cū vsura·Idem inquit Hieronīꝰ deposuisses ad altare qō ferre nō poteras·Dū em tu ignarus negociatoꝝ denariū tenes alterīꝰ locuz qui pecuniā duplicare poterat occupasti·Nonne apō quosdā epos regales epule quotidie·appatꝰ quotidie·quotidie dui uiū nuptiale·et vñ refrigare debuerāt indigentes recreant milites·et ad eorum mensam delicijs affluentibꝰ alieni victātē·cū illi quorū est tota sbstantia exclusi·foris famis inopia ptabescāt·Et qō diabolicā videt equare malicīā·pdijs in militiā pfligatis·omīqz possessione terraz·Insup et decime et plebes adduneē in beneficiū secularibꝰ·qō liberalitaſ pessima et egentibꝰ adimit vnde viuant·et dioceſanos vt decimas nō psoluāt·Illos occidens in corpe istos in aīa·Florē tīe ciuitatis epus ludo scacorū pfuit·quē ego increpans adhuc eps imiūxi ei vt pcurreret tria psalteria·ac·xij·paupum pedes lauaret et eos refice ret·et singulis singulos daret denarios·vt maīb ablueret quod manibus polluerat·¶·LIII·

¶ Narrationes eiusdem de quibusdam casibus mirabilibus·

IN vuius tempis sunt quidā casus mirabiles·quos idem petrus damianꝰ ipsim in suis libris narrat·quos hic inserere dignū duxi·Dux venecie cōstantinopolitane vbis habebat vxorem·que tā tenere et dlicate viuebat et tam artificōsa voluptate se mulcebat·vt se cōmunib aquis dedignareē abluere·sed eiꝰ serui de rore celi vndiqz collecto laborioſum ei balneū pparabāt·cibos suos nō tangebat·sed ab eunuchis eius alimenta queqz minutiꝰ pcidebanē in frustula·que mox illa fuscinulis quibusdā aureis·et bibenti ori suo liguriens adhibebat·Cubiculum eiꝰ tot aromatibꝰ et timiamatibꝰ redolebat·vt etiaz dictu fetidum sit·et auditu incredibile·sz dum adhuc viuerez·vibrato sup eam iudicij mucrone corpus eius omne pputruit·ita vt totū cubiculū itolerabili fetore opleret·nulluſq; eam ferre potuit·nō cosmeta nō seruulꝰ·vix vna sola ācilla nō sine speciez redolentiū auxilio in eius seruitō remānsit que tamen raptim accedens cursim recedebat·Diutius hoc languore decocta et miserabilīt cruciata·amicis quoq; letantibꝰ diem clausit extremuz·Huic potest illud aptarī·quantū se exaltauit et in delicijs fuit·tantum datū est illi tormēti et luctꝰ Et rursus potētes potēter tormenta patientur·et fortōzibꝰ fortior instat curatō·Sophia fuit duorū marchionū vgozonis sozor et rameri filia·Hec dum sana esz et incolumis petijt abbatē sācti xpofori vt sibi sepulturā in eodem monasterio paret· quo renitente et illā delirare dicente·illa tamē licet difficile impetrauit·Factū est ergo sepulcrum eius in clausſtro monachoꝝ·Qō illa mox vt īgressa conspexit·nescio quo dei iudicō egritudinē incurrit·et paulo post abortijt et obijt·et ibidē sepl'ta est·Cuius tumulꝰ cū esset gipseus et arte cemētariorū studiosissime pmunitꝰ·tantā tamē illuuiē per continuū circiter annū exalauit·vt fratres in tota illa medietate clausſtri remorari non sineret· Omnis em̄ caro quanto teneriꝰ et molliꝰ educatē· tanto deteriꝰ in putredinē vertitē·Quidā mōachꝰ dum frixuras quasdā in refectoriū deferret ī vasculo pruriente gula mox vnā in os pijciēs furtiue pmedit·Moxq; eum tanteꝰ libidīs ardor īuasit· vt quod nunq̄m ante fecerat·nullaq; ratōe se cōprimeret·donec pprijs maībꝰ semen eijceret et sic post buccellā introiuit in eū sathanas ¶·LIIII·

¶ Adhuc de eodem·

IN monasterio sancti vincētij nō pcul a monasterio qō dicit petra ptusa cōstituto·regulare pstitueramꝰ edictū·vt in q̄ dragesima p triduū nō nisi modicū panis cū aqua omnes sumerēt·nulla verba pferrēt·nec lectōnū nec oratōnum in audientia·nudis pedibꝰ incederent·expleto psalterio mutua se scoparū castigatōne quotidie purgarent·Hanc regulā quidā fratē edendo violauit·qui pitus erat·scribendi·notādi tornandi·fabricādi·augur·cenobates·medicꝰ magus·omia nouerat·media quadragesime ille crassus et nitidus et obesus repente infirmatꝰ ē Audieram aūt illū p peccatis suis a missarū celebratōne sequestratū·Sup qua re eū āmonui·sed hoc negauit·Secūda die corpꝰ dominicū sedens in lecto anxius a me flagitabat·Cūq; abbas eū super hoc corripet·qui pſens nobiscū astabat·p eo·s·q; nulla signa mortis in eo apparerent·ille nichilominus pstitit·et iam sacerdote cū sacramento astāte·applicans ad se vnū de fratribus nescio quod graue peccatum ei in susurrauit in aurem·qui attonitus et nesciens quā ei pnītentiā imiūgeret·tādem·xv· annos penitentie ei imiūxit·Moxq; vt ille corpus dominicū suscepit·animā cū felle simul euomuit· qō fel vsq; ad sepulturā fluere nō cessauit·In pfato monasterio statutū erat et p trienniū iam seruatum vt horis canonicis beate marie semp vgīnis officia dicerenē·de quo cepit murmurare mōachꝰ quidā nomīe gazo repbe vite·sed dicacis et accurate facūdie·et obtinuit p questiōes suas vt hore beate virginis amplius nō dicerenē·Mox innumere aduersitates aduersus idem monasteriū exorte sunt·depdatōnes·rapine·aflagratōnes·seruoruz et familiarū eiusdē loci trucidatō Itur ad īpatorē theutonicū·sed frustra·Veniē ad me·dico eis hoc accidisse·quia matrē pacis a se piecerāt·et mox in

terrã pstrati nuncij dicunt se nunqꝫ decetero laudes beate virginis omissuros. Sic in breui postea pacem recuperauerunt. ¶ .LV. ¶ Item ō eodem.

DVo viri ex primorib9 fauentíne ciuitatis eiusdem cuidã diacono siml' apparuerep visum. qui sericis cafulis in moduꝫ sacerdotũ taloten9 videbantᷓ induti. pcunctante illo et dicente vtrũ vos qui in illa vita estis iugiter deũ benedicitis. responderũt. Nos qui apud īferos eterne igne cruciamur. nunqꝫ bñdicim9 dominũ. Quidam pricepe salnitan9 cũ quadã die pspexisset de monte vellino flamas erumpe. protinus ait. Proculdubio aliquis scelerat9 diues ī proximo moriturus est et in infernũ descensur9. Est enim talis consuetudo in illis partibus. vt immiñente morte diuitis reprobi mons ille flamas euomat piceas et sulphureas. His dictis superueniẽte proxima nocte dñi idem princeps cũ meretrice securus concumberet expirauit. Quem illa vt postea referebat quid contigisset ignorans diuti9 ptulit. et vix tandeꝫ a se non hominez sed cadauer piecit. Quidã pſbit neapolitan9 uolens certius qd nõ licebat addiscere illuc vbi gehennale barathrũ ferenti9 eructabat. ꝓpinquare psumpsit. p9 missarũ solennia infulat9 quasi armat9 pcedẽs. sedum vltra qꝫ solebant boies. temerarius scrutator accessit. redire nõ valens. postmodũ nõ pparuit. Alius pſbiter matrẽ suã beneuẽti egrotantẽ reliqt qui dñi pduceret dominũ suũ p fines neapolis exundantib9 flamis intendẽs. audiuit clamorẽ quẽ matris sue esse cognouit. Notauit horã et tũc cõpit matrẽ suã obijsse. Quidã clerici cũ pelice sua p quĩquenniũ luxurijs. incensa vrbe fortuito incendio simul in vna domo pbustus inuentus est. Quidã pſbiter uersionẽ pmittẽs et differẽs in puo fluuiolo de equo cecidit et submersus est.

¶ .LVI. ¶ De eodem.

IOhannes comiculenſ epſ porcuꝫ vidue abstulit. Plorauit illa. ñ ẽ exaudita. Quidum pmederet pcussus est ī gutture. qd̃ vulnus dñi vixit a medicis curari nõ potuit. Tũc ergo cõuersus est ad religionẽ quã multo ante pmiserat et implere volebat. diu tamẽ postea in cõuersione vixit tanta laborãs gutturis molestia. vt cũ magna difficultate alimẽta pcipet. et ad geminã refectõem statim sibi succedentiũ discũberet. vix qꝫ in tanto spacõ sumeret vnde stomachũ recrearet. Vir quidã dives barduin9 certa deuotõe mihi spopõdrat qꝫ si nõ posset ante. saltem expleto decẽnio trãsiret ad religionẽ in monasterio beati vincentij. qd̃ in arpinati situ est. Expleto termino tergiuersari cepit et abbas eiusdẽ monasterij votis eiusdem fauebat et dissuadebat querti. cui9 nimiꝫ pnecessarijs sustentabatᷓ auxilijs. Interea languore correptus cõfessus et pauperibus et ecclesijs multa largiẽs quasi cũctis bene dispoitis securus assistentes sibi cognatos et affines sub hac attestatõne pstrinxit. Obsecro vos inquit p caritatẽ q̃ deus est. vt nemo me huic mortali vite reddi depoſcat. ne me imparatũ qd̃ absit ī puisa mors repiat Mortuus est ergo et aliquãto tpe post mortẽ suã abbati illi apparuit nocte p visum. videbat et ecce in spacõsa cãpi planicie impator vl' qlibet excelsa potestas cũ totius regni copioso ueniebat exercitu. Cũqꝫ ille stupefact9 huc illucqꝫ oculos deduceret ecce barduin9 a quibusdã custodib9 celeriter ducebatᷓ. Heus inquit abbas siste gradũ parump. michi nõ loqueris barduine. Eya frater qd̃ tibi est. letaris an pateris. In pena es an in gloria Tunc ille tristis ac flebilis. quid inquit me interrogas de gloria qui iugib9 penis afficior. Ad quẽ abbas. Quid ergo tibi fecit beatus vincentius. At ille. Sanct9 inquit vincenti9 diu me fecit sperare colloquiũ. sed quia dudũ fatigat9 obtinere nõ merui. spem hãc iam omino frustrat9 amisi. sic plane pmissionib9 frustrabatᷓ ab eo quẽ similiter pmittendo frustrauerat. ¶ .LVII. ¶ De eodem

IN monasterio quod cluniscauris dicitur quod beatus gregori9 intra romane vrbis menia cõdidit. quidam puer a pentibus oblatus est. qui cũ adolesceret ad seculũ rediit et vxorem duxit. Cũqꝫ iuuenis factus esset diuino iudicõ pcussus in gutture cepit egrotare vsqꝫ ad mortem. tandem se petijt ad monasteriũ reptari. ibiqꝫ penitudinez de suis puitatib9 et habitum monachi recepit. Cũqꝫ vxor eius cũ nõnullis ante lectum assisteret iacenti. cepit ille gemens et vlulans mordinata voce garzire. Cũqꝫ increpetur quare nõ quiesceret. Nõne inquit videtis beatum andreã apostolũ et sanctũ gregoriũ acerrimis me suis verberibus flagellãtes. Postea paululũ quiescens respirabat et dicebat. Modo verberauerũt me quia monasteriũ dimisi et vxorem accepi. Et iterũ post fletus et rugit9 dicebat quiescens. Modo verberauerũt me. quia paupib9 mendicantib9 maximeqꝫ scotigenis non modo nil dedi sed etiaꝫ eos quod pessimũ est frequenẽ irrisi. Rursusqꝫ modo castigat9 sum. quia sex nũmos a quadã vidua paupcla mutuo accepi et reddere nolui. quot passus illa fecit in labotãdo dñi veniret illos a me rerere. tot modo ictus ab amboꝫ sanctorũ manibus ptuli. dum me piter verberarent. Vt sciatis autem inquit quia non mentior. hora sexta de hoc seculo migraturus sum. erat tũc. vj. feria. Nocte vero qua dominicus dies illucescebat in ramis palmaruꝫ de lecto cũctis mirantib9 exiliens. scapulare et cilicium que iuxta se erant repente corripuit. et mox ecclesiã beati andree attonitus et festinus intrauit vbi strato compoit9 his qui aderãt fratribus ait Ecce sanctorũ verberib9 flagellat9 ita purificat9 de corpe egredior sicut de fõte baptismatis nud9 exiui. Igitᷓ intra sacra missarũ solennia dominica passione vix plecta hora qua pdixerat obijt. Nudato eius corpore ad lauandũ. inuente sunt in eo vibices et stigmata plagaꝫ. In eodẽ mõasterio cripta est. et in eadem fons vnde beatus gregori9 bibebat. et cubile lapideũ in quo in estate quiescebat. Quã aliqñ criptã pgnans caicula ingressa ẽ. vt ī ea pturiret. que mox vt pfato cubiculo appiquauit moriens corruit. ¶ .LVIII. ¶ Adhuc de eodem

DEsiderius cassinensis abbas narzauit michi. Seruus inquit dei neapolitane regionis in prupta rupe iuxta viam publicã solitarius habitabat. qui dum nocturno tempore psalleret. et fenestrã cellule horaꝫ explorator aperet vidit multos ethiopes iter cape. et longo tractu onustos feno sagmarios omiare. Cũqꝫ eos inquireret qui essent et cuius rei gratia hec iumentorum pabula vectarent. maligni spiritus inquiũt sumus. Hec autem pamus non pabula pecoribus alendis. sed fomenta poti9 ignium hominibus comburendis. pstolamur enim in proximo principẽ capue

qui iam ɔcumbit·et iohannem magistrum militū neapolitane ciuitatis qui adhuc viuit incolumis. Ilico vir dei iohannē festiʒ adijt· que viderat & audierat narʒauit·Per idem temp? otho secund? contra saracenos ibat calabriā·His auditis iohannes ait·Modo necesse habeo impatori occurʒere· et de statu terre huius diligēter tractare· P? ei? abscessum spondeo quia seculū deserā et mōach? fiam·Vt aūt ꝓbaret vtrū vex esset quod ille narrabat·nunciū direxit ad capuā qui pandulphū iā mortuū inuenit·Ipe quoqʒ magister militū iohannes·anteqʒ impator ad illas partes attingeret·vix diebus·xv·supuiuens mortu? est·Martin? qui ī galmadulensi beremo ɔmorabaē·vir multarū vir tutum et pcipue in gratia lacrimarū narʒauit·Monach? erat maritimi terʒitorij in cenobio qō dicit ad pīmū·multis peccatorū nexibus inuolutus·Cui cū magna et longa penitētia fuisset iniūcta· ille a quodā familiari suo auxiliū petijt ad cōportandū pondus penitētie·Qō onus ille deuote suscipiēs pcepit eum securū manere de tanta pte psoluēda Qui sic obligatus nō multo p? mortuus est·Erat aūt vite inter fratres irrepħensibil' et opinioīs honeste·Non multis post dieb? penitēti monacho ī somnis apparuit·qui inquisit? quomō se haberet male inquit et dure sed ꝓpter te·Nā liber a ꝓpijs quia tuis me vinculis innodaui et alienā cautōem nō psolui·flagellis duris atteror·sed queso te vt vigiles p te et liberes me·Vade itaqʒ et depcare quentū vt qō spopondi psoluāt et me eruāt·Qō cū factū esset·ille rursus pfato monacho apparuit wltu festiuo et sereno dicēs se p oratōnes fratruʒ a penis erutum et sanctis iunctū· ¶·LIX·

¶Item de eodem·

IN partibus galliaʒ inter abbatē et quēdam seculi potentē orta est magna ɔtentō de possessione·ita vt vtriusqʒ ptis fautores post longa iurgia ad arma ɔdixerīt·Potens ille secularis turmis armatoʒ stipat? campū plia tur? ingreditur·Abbas aūt cūctis qui p se dimicare venerāt suū ꝓhibuit comitatū·Solos monachos suos equis imposuit·capita cucullis opire pcepit·et sic armat? ad locū certamīs venit·ptinus aduersarij tanto horrore pcussi sunt·vt mox equis desilirēt·arma pijcerēt·terre se humiliter sternerent·indulgentiā flagitarēt·Si obijcirē leonē papam bellū gessisse·Rñdeo·non ideo petrū factum esse apostolorū principeʒ quia negauit·nec dauid ideo ꝓphetā quia mechat? est mala vel bona nō ɔmeritis habentiū·sed de ꝓpijs qualitatib? debēt estimari·Gregorius multas rapinas et violentias a longobardis passus est·Ambrosius ab arrianis·vēqʒ p sola patria dimicauit·Dusin? eps ī capite ieiunij feria·iiij·fecit sibi et militib? sumptuosum conuiuiū et balneū pparari·cuius wltuʒ repente palisis corripuit et facie et os et cum tali morbo diu postea vixit· ¶·LX· ¶Item de eodem

QUidam alienā suē furat? est·Erat aūt vir iste hospital' valde·Interea adest hic ihesus in effigie paupis et tanqm plixo crine rogabat consorē·ille ptim? reuerent' assurgens assumptis forcipib? eū tondere cepit·qō dum faceret·repit in occipicō eius duos oculos latitātes Expauit ille et inquisiuit quid hoc esset·Cui ille· Ego inquit ihesus vocor·qui vndiqʒ cuncta ꝛē: plor·et isti sunt oculi quibus vidi suem quā in caua ɔclusisti·moxqʒ disparuit Quidā eps valō sitiēs vinū sibi afferri pcepit·Cūqʒ pincerna totū qō erat in vasculo exhausisset in poculū et epō detulisset· ecce paup iportun? illud sibi dari poposcit dicēs quia si statim nō biberet·ptinus expiraret·precepit epus illud paupi dari·Cunqʒ amplius sitirʒ eps qp ante iussit iterʒ in vas vinariū inspici si forte aliquid supesset et reptum est plenū· Abbas quidā iussit emi nāpredā·empta est vna·xx·nūmis papiensibus cocta et appoīta·et ecce paup ad ianuā id maxime sibi dari postulat quod abbati appositum erat·Mittit ei abbas itegʒ adhuc piscē·Ilico pauper cū papside plena pisce in sublime se extulit·et celum cūctis videntib? penetrauit·Ecce ꝓbatio qp illud qō in sinu paupis occultam? in celū repoīmus·Eps quidam nampdā pparari iussit·Cunqʒ missam cantarʒ·illecebroso gustu eiusdē piscis tēptatus est affectus·Erubuit ille·expletaqʒ missa paupi piscem dare iussit·Quidā pat'familias vnū solum nummū habebat in loculo ad emendū aliqd qō cū pane ɔmederet·Interim paup aduenit et misericordiā postulauit·dat ei nummū illum·Redit domū·panis qui solebat appoītur·et ecce vir quidam ignotus et quē nunqp ante viderat festin? & anxius·xx·solidos deñ·in linteo ligatos ī manu eius posuit·dicens ei a domino suo missos et tanqp qui expectaretur mox recessit· ¶·LXI·

¶Item de eodem

QVidam nobilis genere sed degener moribus duxit cōsanguineā suā in clauonia co regno·excōmunicat? ab epo pio ɔtempsit·Ad diume vero indignatōis cōtigit iudiciuʒ vt panes de nuptialib? mensis ī plateas añ canes piecti a canibus nō tāgerentē Non mlto post ille in cubiculo dormiens fulmīatus est· Cūqʒ apud p mensem vrbem studerē in vigilia sanctorū martiruʒ geruasij et ꝓtasij·vir quidā matuti? surrexit et boues suos in remotiora pascua duxit·Cui? cō uicinus quidam ingressus domū et febricitare se simulans lectū vxoris eius intrauit·cunqʒ dētibus strideret et tremeret illa velut febricitanti marito ɔpatiens illū amplexa est·et lodice cōtexit·quā ille violans ɔtinuo recessit·nec multo post maritus redit·stratū repetit·cui vxor exprobrās ait· Opti me poteris hodie ecclesiā sanctoʒ ingredi martirū que tibi ɔtigua ē cū ceteris xp̄ianis· Cunqʒ ille attonit? inquireret quid loquereē et reʒ totā p ordinem cognouisset·cognoscentes vterqʒ se esse ō lusos valde psternati sunt·Tandem resumpto spiritu et omni rubore postpoīto·uenerūt cū ceteris ad nocturnū officiū·et querelā coā omnibus deposuerunt et vindictā de tanto scelere a domīo poposcerūt·vt latentē adulterū notū facerʒ·Mox adulter demone plenus et scipsum lacerās intrauit ecclesiā mō in altū volans modo grauissimo ī petu in yma se ꝑcipitans· modo ad pietem caput elidens·mō in pauimentū insaniendo se psternēs tandem infelicem animā coā populo exalauit·

¶·LXII· ¶Adhuc de eodem·

FErtur in regione puteolis in apulia·iter aquas nigras et fetidas saxosum esse p montoziū et scrupeū· Ex quibus aquis cōsueto more teterrime videntē auicule repētē cōsurgere·et a vesptina sabbati hora vsqʒ ad ortum secunde ferie humanis aspectib? apparere·et velut solute a vinculis libere spaciari·alas extendere plumas depectere·Nec vnq̄ videntur vesci· nec quolibet aucupis ingenio possunt capi·In matutio

ſecunde ferie ingens corruus ad inſtar vituli eaſ
ꝑſequiē·et poſt illas croctat·que ꝓtim? aquis ſe
immergūt·nec vlteri? apparent·donec ad veſpaz
ſequētis ſabbati·Has vero nōnulli phibēt eſſe aī
mas hominū gehēne deputatas·ſz dominico die cū
adiacentib? noctibus ꝑ gloria reſurrectōniſ do=
minice refrigerio potiri·Cui aſſertōni pzudentius
in himno ꝙſenſit dicens·Sunt et ſpiritib? ſepe no
centib? penarū ferie illa nocte ſacra qua rediit de
us victor abacherontis inferis·Sed deſideri? caſ
ſinenſis abbas rem ſic ſe habere fundit? abnegat·
Vmbertus tamē archiepſ pñte ꝺſiderio retulit ſe
hoc audiſſe ab accolis appulie·Idem vmbert? re=
tulit ꝙ in monaſterio ſancti ſilueſtri in terzitorio
vrbinati quidā monach? obiit·et ab incipiēte gal
licinij nocturnalis articulo vſq; ad ſcḋam diei ho
ram cadauer exaīe fratribus circūquaq; pſallenti=
bus iacuit·Cūq; ad miſſam ꝑ eo agnus dei dicere
tur·ecce ſubito mortuus ſurrexit·Cunq; attoniti
frēs ꝓpi? acceſſiſſēt·vt ab ore illi? verba audirēt
ille maledicta et ꝓtumelias in deū cepit euomere
et crucē oblatā ei vt oſcularet ꝙſpuere·et inteme
ratam dei genitricē ignominioſis ob ꝓbrijs lacera
re et dicebat·Quare ꝑ me pſallitis vel ſacrificia
offertis·Ego in ipſa flama tartari fui·ibiq; magi=
ſter meus et domin? lucifer coronā ſuā ereā inex=
tinguibili ſemp ardore candentē in capite poſuit·
eiuſdemq; metalli clamidē qua induebar me ve=
ſtiuit·Erat aūt clamis tā longa·vt taloten? flue=
ret tam feruenī ignita vt guttas emittere videre
tur·Cūq; fratres eū vt penitentiā agerz admone=
rent·ille anathēatizabat et omnia redēptoris no=
ſtri ore ſacrilego ꝺēnabat miſteria·tūc monachi
toto corde ꝑ illo orantes·exutis veſtib? ſe verbe
rātes et pugnis pectora tūdentes·omīb? quib?
valebāt precū generib? inſudabāt·Et ecce deſpa
tus ille ad ſe redit ſaluatoris oīpotentiā laudat·
ſathane ludificatōes abrenūciat·crucē adorat·pe
nitentiā flagitat·Cōfeſſus eſt aūt quia poſt abre=
nunciatōez ſeculi in fornicatōem inciderat·quod
eoten? celauerat·laudāſq; et benedicēs deū vſq;
in diē alterā vixit·et in ſancta ꝓfeſſione migrauit

¶.LXIII. ¶Item de eodem·

Ildebrandus michi retulit ꝙ in theutonia
erat quidā comes bone opinionis et vite
innocētis ſcōm opinionē hoīm qui ante
decenniū defunct? fuerat·Poſt cuius obitū qui=
dam vir religioſus ꝑ ſpiritū ad inferiora deſcendēs
vidit eundē comitem in ſupmo gradu cuiuſdā ſca
le·que ſcala inter ſtridentes et crepitātes flamas
videbar erecta ad ſuſcipiendoſ hoīes qui ex eadē
comitū genealogia deſcenderēt·Surgebat aūt ſca
la illa de immenſo baratro·Hoc aūt ordine ſucce=
dentiū ſeries texebar ꝙ qui nou? aduenīebat ſēpe
ꝑmū gradū tenebat ſcale·et qui noiuor rept? erat
ad inferiorē ꝓximū deſcēdebat·Cūq; vir qui hoc
aſpiciebat requireret quare ille comes ſui tēporis
qui tam iuſte vixerat illic torqueret·au diuit ꝓpter
quandā poſſeſſionē metens eccleſie·quā beato ſte
phano ꝓauus eius abſtulerat cui iſte iam decim?
in hereditate ſucceſſerat·In ꝑtibus babilonie ha=
bebat poſſeſſionem ſedes apoſtolica·vnde tātum
balſami redditū annuati capiebat·ꝙ ſufficeret il=
luīande lāpadi ante altare ſancti petri appenſe &
ſemp ardenti·Hāc poſſeſſionem accepta pecunia
papa diſtraxit·et canonez aromatis quē accipe ſo
lebat amiſit·Aliquāto poſt cū idem papa ante sā=
ctū altare quaſi deuot? aſtaret orans·ecce grāde
uus et terribilis ſenex·in cuius etiam facie barbi=
caſiū videbar elato brachio colaphū illi vehemen
ter incuſſit et ait·Tu extinxiſti lucernā meā añ me
et ego extinguā lucernā tuam ante deū·moxq; di
ſpuit·Protim? ille corruit·et paulop? obiit·Pue
ruluſ quidā quīquennis bubaldi filius nobiliſſimi
viri qui mecū degebat in heremo in meo monaſte
rio factus fuerat monach?·hic cū in ſtratu ſuo de
uiſſet veſpe·mane in piſtrino clauſis vtrīq; ianuiſ
inuentus eſt·qui requiſit? dicebat ſe a quibuſdaz
hoībus ad magnū ꝺuiuiū deductū·vbi oīs epu
larū delicie videbanē·ibiq; eū māducare fecerunt
Dicebat etiā ꝙ eū vſq; ad caſtellū qꝺ ſupemimet
monaſterio deferentes ſup ipm tintinabulū quod
iuxta in excelſo dependet depoſuerūt·

¶.LXIIII. ¶Adhuc de eodem·

IN bononie ptib? duo quidā amici et cō
patres in ꝺuiuio diſcūbebāt·quib? alla=
tus eſt gallus·qꝺ pulmentū vnus illoz
arrepto cultello vt mos eſt in fruſta deſecuit·eri
tumq; pip cum liquamīe ſupfudit·Quo facto alē
ait·Profecto cōpater ſic explicuiſti gallum hunc·
vt ipſe petrus etiā ſi velit reintegrare nō poſſit·
Cui mox intulit alter·Plane nō modo ſi beat? pe
trus ſed et ſi ipſe xp̄s incipet gallus hic imppetuo
nō reſurgeret·ad hāc vocem repente gallus viu?
et plumis cooptus exiliuit·alas pcuſſit et cecinit
plūas excuſſit·totūq; liquamē ſup eos qui veſce
bane aſpſit·Ilico ſacrilegi blaphemi in aſpſione pi
pis lepra pcuſſi ſunt·que plaga lepre etiā in poſte
ros eoz hereditaria ꝑmanſit vſq; ad obitū·vnde
in famulatū ſubacti ſunt·bononienſis eccleſie que
beati petri inſignie vocabulo·Quidā iſtitores ve
necie cū applicuiſſent·viderūt leonem ſpiris dra=
coīs nō pcul a litore inuolutū trahi violenē a dra
cone in ſpeluncam·Pādoces aūt qui repente huic
ſpectaclo ꝺuenerāt audacter draconem inuadūt
et ꝑimūt et leonē liberāt·qui ñ ingrat? ꝑ aliquot
dies quib? illic pandoceſ morati ſunt quotidie pcl
lem vnā animalis a ſe capti aduexit·Quidā agri=
cola diluculo valꝺ mane ſurrexit·et videns dracō
nem enormis magnitudīs lignū putauit et ſuper
eū ſedit·quem mox beſtia deglutiuit·Quidā cum
ab hieroſolima redirent et defeſſi ſecuſ viā nocte
quieſcerent·leo terribilis dormientibus ſuper=
uenit·ceteroſq; ꝑteriens ſolum pſbiterū inuaſit·
ceteriſq; leonibus ꝑdam aduexit·quem mox ꝺuo
rauerūt ſocijs audientib? mugientem·Quidā cū
cōuicaneo ſuo ad ligna cedenda pgebat·et ecce ſē
pens trabalis magnitudinis duob? attolens colla
capitib? in eos impetū fecit·Vnus aūt eoꝝ qui
tenebat ſecurī vnum caput eius abſcidit·et mox
ei ſecuris ad terrā cecidit·quez ſerpens irat? mox
alteo capite mordicijs appḧendit et ſpiris ſuis eū
inuoluens in ſpeluncā ſuaz tulit·qui ꝺū traherē
clamabat ad ſociū vt eū defenderet·vel ei ſecuriz
quā tenebat in manibus daret qui timens noluit
ſed fugit·et idcirco a ſacerdotib? tanqm re? mor=
tis exiliū ſubire coactus eſt·Hucuſq; ꝺ petro da
miano et dictis eius·

¶.LXV.

¶De ceteris geſtis illius tpis·¶Sigibertus·

ANno impij ſui·xxiij·henricus impator
in penthecoſte ꝙuentu habito magūtie
decreuit hildebrannū a papatu eſſe ꝺpo
nendū et longobardiā petens guibertuz rauenne
epiſcopum ꝑ hildebranno papā deſignat·Anno·

xxiiij hildebrañ papa quasi diuinit? reuelatū si-
bi p̄dixit·hoc anno falsum regē esse moriturū· Et
verū quidē p̄dixit·sed fefellit eū de falso rege cō
iectura scōm suū velle sup henrico rege interpta
ta·Rex em̄ henricus saxonib? graui bello cōgredi
tur·et in cōgressu falsus rex rodulph? cū multis
saxonie p̄cipib? extinguit̄· Maguntia magnuz
terremotū p̄sensit·kl'·decemb·Claret in anglia lā-
franc? doctrina et p̄bitate ꝑspicuus ex abbate ca
domensi ordīat? cātuarie archiep̄s·Eo tpe flore-
bat in northmānia anselm? beccēsis mōnasterij ab
bas eximi?·et p̄ sua sanctitate et sapiētia pluri-
mū noīat?·Hoc etiā tpe ī cenobio sācti medardi
pollebat signis et virtutib? vir beatissim? arnul-
phus qui p̄ miro sanctitatis feruore p̄positum re
clusionis eligens·et arta nimis abstinentia se affli
gens·prophetie gratiam diuinitus accepit·et ex
recluso abbas eiusdem monasterij factus·ad ip̄az
reclusionem p̄ro ꝑtemptu mundi et desiderio in-
terne quietis postmodū redijt·Suessionico autez
p̄tifice defuncto elect? est·ad archiep̄atū·et ius
su pape gregorij a sedis apostolice legato hugone
lugdunensi archiep̄o in p̄sulem est cōsecratus·

¶LXVI· ¶De cōstructōne ecclesie al
deburgensis et eius miraculis·

ANno·xxv·regis dagoberti tpe sanct? p̄
sul vasmar? in flandrēsi p̄uincia p̄dicans
sub honore sancti petri apostoli·ip̄o sibi
reuelante ecclesiā in aldburgensi opido edificauit
et cōsecrauit·quā deus multis miraculis vsqzqua
qz glorificauit·Inter que illud tā mirabile q̄ p̄ in-
auditū āplius extitit·q̄ hoc anno dn̄ice nocte na
talis cōtigit cāpanariū p̄fate ecclesie vehemēti vē
to flante a suis locis auulsum·et ad terrā penitus
fuit mūsatū ita in aere pendens et ruinā sui mini
tans vt semp casurū et cuncta menia cōfracturū
teneretur·Et cum p̄ sex dies et noctes id tracta-
ret a popl'o qualiter hincinde tractura machinis
sursum erigeret·et vtrūqz suo loco relocaret pri
die·kl'·ianuarij circa noctis mediū aduenies vtus
diuina totā ecclesiā intus et foris īpleuit luce ignea
et campanariū ad terram reclinatū totum insimul
erexit ac firmissime locis suis relocauit·et campa
nas ibi pendētes mox sonare cōpulit·Eadez die
ceci et claudi surdi et palitici celerrimā in eodē lo
co adepti sunt medelā·nec solū illo die·sed plixio
ri tpe diuine virtutis tanta p̄mansit copia·vt de
longe et de p̄pe cōfluentib? egrotis pata celit? p̄-
staret medicina·Magnus terremot? cū graui ter
re mugitu factus est·vj·kl'·aprilis prima noctis
hora ꝑtendens forte immines malū q̄ in toto or
be insonuit et vnde terra dolet et doluit·Henric?
em̄ impator ad debellandū papā hildebrannū itali
am petit·cōtra quē papa vrbib? et castellis muni
tis se ad rebellandū accīgit· eūqz romā hostiliter
adeuntē nō recepit·Henric? aūt īpator expugna
tis vrbib? et castellis que cōtra se p̄ hildebranno
erant romā leoneanā obsidet· ¶LXVII·

¶De anselmo cantuariensi et bois eius imitijs·

¶Ex gestis eius·

DRefatus anshelmus ex ꝑfinio longobar
die et burgūdie oriūdus·literis traditus
didicit·et in breui plurimū p̄fecit·Nec-
dum·xv̄·annū attigerat·cū iam qualiter secundū
deū vitam instituere posset melius mente tracta
bat·Expleto aūt aliquo tpe patriā egressus cum in
trāl censu montis cuiusdā fatigat? corpe deficeret
vires suas niuē māndendo r̄pare tēptabat·neqz em̄
aliō quo vesceret̄ p̄sto erat·qō minister ei? aduēt̄
voluit·et ne forte quid evenū in saeculo eorz ha
beret̄ diligenter inuestigare cepit·Et mox contra
spem in eo nitidissimū panē repit quo ille refect?
recreatus est·et vie incolumis redonat?·Exactis
itaqz tribus annis parti in burgūdia·ptim in fran
cia northmāniam vadit·Et cū fama magistri lāfrā
ci vsqzquaqz p̄crebrescerz·et nobilissimos clerico
rum ad eū de cūctis mundi ptibus ageret·beccū
venit·et eius magisterio se subdidit·Cūqz p̄ter
studia corp? et inedia et frigore fatigaret·veīt ei
in mentē q̄ si monach? fieret acriora q̄m patieba
tur eū pati nō oporteret·nec tunc laboris sui me
ritū p̄deret·quod nūc nesciebat vtz sibi maneret
Hoc ergo mente cōcepto ita secū tractabat·Ecce
monachus fiam·sed vbi·Si cluniaci vel becci·to-
tum temp? qō in discendis literis posui poidi·Nā
et cluniaci districtō ordinis et becci supeminen3
lanfranci prudentia me aut nulli p̄desse·aut nichi
li valere ꝓbabit Itaqz in tali loco pficiam qō di
spono·in quo et scire meū possim ostendere et ml'
tis p̄desse·Nondū em̄ vt ip̄emet referre solebat ī
co vigebat mundi ꝑtempt?·sed postmodū ī se re
uersus·Quid inquit esse ne monachū hoc est vel
le·scz alijs p̄poni p̄ alijs honorari et magnificari·
Non·Illic igit̄ ꝺposita superbia mōach? deueni
vbi sicut equū est p̄ter deum cūctis postp̄oris
cunctis abiectior habearis·Et quidem becci nulli
us ponderis ero quāco quidem ille ibi est qui p̄mi
nentis sapientie luce ꝑspicuus cunctis sufficiens
cunctis est honorabilis et acceptus·ille ergo mo
nachus factus·sic religioni p̄ omnia seruiebat vt
quisquis religiose in tota gregatōne viuere vo-
lebat·in eius vita satis qō imitare posset inueniret·Lan
francus aūt in candonens cenobij regimīe assum-
pto ip̄e priorīs officō functus est· ¶LXVIII

¶De miraculis eiusdem·

OContigit aūt quadā nocte vt āte noctur-
nas vigilias in lecto iacens secū rīari co
nareť quomō p̄p̄e p̄terita simil' et futu-
ra quasi p̄sentia olim agnouerūt et indubitanter ea
dicto vel scripto ptulerūt·Et cū in his tot? essz
et hoc noscere desideraret·defixis oculorū suorū
radijs vidit p̄ medias maceries oratorij et dormi
torij monachos quoz hoc officiū erat p̄ apparatu
matutinarū altaria et alia loca ecclesie circūeuntes
luminaria accendētes et vnum eorz sumptā corda
cībalū pulsantem·Ad cuius sonitū ouēū fratruz
de lecto surgentem mirabat̄ re re que acciderat·
Cōcepit ergo apud se deo esse leuissimū p̄phetis in
spiritu ventura mōstrare·cū sibi ꝑcesserit que fie-
bant p̄ tot obstacula corporeis oculis posse vide-
re·Quidā iuuenū in ꝑuentu hoc apud se p̄posue
rat·nulla unq̄m occasione manū suam mēbris su
is geītalib? admoueri·Cui p̄posito inuidens dia
bolus tantum in eisdem mēbris dolorē et āgustiā
fecit eum sentire·vt nullo modo se iuuenis posset
ferre·Sentiebat̄ em̄ caro ip̄a tanti esse ponderis·
a:si plumbi grauissima moles in illi penderet par
te corporis·Cunqz anxietatem iā dissimulare non
posset·requisitus ab anshelmo quid haberet·rem
celare non potuit·Admoīt? ergo vt modū egri-
tudinis admota manu p̄baret·verecūdatus recu
sauit·timēs ne p̄positū violaret·tunc anshelmus
assumpto secum grandeuo fratre et religioso·iu-
uenem languidum in secretiorez locū ducit·vt mo

dum infirmitatis illi us agniturus et auxilium pro possibilitate latur? · Quid ãpliuſ· Caro ſaniſſima repiẽ· Eueſtigio quippe omnis illa diabolica vexa tõ cadit· nec fatigat vlterius iuuenẽ quez ſimplex anſhelmi aſpectus a tanta clade fecit immunem·

LXIX· Adhuc de eodem·

QVidam quoqz exãti quiozib? fratrib? q̃ veteri odio plurimũ infeſt? erat anſhelmo nec poterat vllaten? ſup eũ reſpicere ſimplici oculo· infirmitate p̃ſſus ad extrema e ſt ꝓductus · Cũqz fratres meridie in lectis ex more quieſcerẽt· ipe in domo infirmoꝝ iacens· cepit miſerandas voces emittere· et quaſi quozundã horrendoꝝ aſpect? ſubẽfugẽ· geſtiret et pallẽs & tremens vultũ ſuũ deliteſcẽdo hincinde cõmutare tẽriti fratres qui aderãt quid haberz querebãt· At ille gemiozimanes lupos inter brachia ſua me tenere ꝓpſſum· et guttur meũ impſſis dẽtib? iamiã ſuffocare videtis & quid michi ſit queritis· Quo audito vn? ex eis ad anſhelmũ qui i clauſtro emẽdandis libris intẽdebat· cõcitus prexit· et ei extra clauſtrũ educto qui o circa infirmũ fratrẽ agereẽ patefeẽ· Tũc ille i ſecretiozẽ locũ ſol? ſecedẽs· p? modicũ domũ in qua iacebat infirmus ingrediẽs leuata manu ſignũ crucis edidit dicẽs· In nomine patriſ et filij & ſpũſſancti· Ad qõ factum ſtatim eger ꝙquieuit· & exhilerato vultu intimo cozdis affectu deo gratias agere cepit dicẽſ· ꝙ anſhelmo hoſtiũ ingrediente et extẽſa manu ſignũ ſãcte crucis edente· vidit ex oze eius flamã ignis ad moduz lancee ꝓcedentẽ· que in lupos iaculata eos deterruit· & celeri fuga dilapſos ꝓcul abegit· Tũc ãſhelmus fratrẽ de ſalute anime ſecreti? alloquens· ad penitentiã et ꝓfeſſionẽ eius coz inclinauit· Paterna debic autoritate abſolutũ dixit· Hoza q̃ fratres ad nonã ſurgerẽt p̃ſenti vita deceſſurũ quod & factũ eſt· Birulphus eiuſdẽ cenobij ſecretarius quadã nocte duz hozã qua fratres ad vigilias excitaret ꝓ clauſtrũ iens obſeruaret anſhelmũ quez ea hoza ſopozi poti? eſtimabat q̃m oratõni occupatũ in capitulo vidit in oratõe ſtantẽ ingẽti ſplẽdentis flãme globo circũcinctũ· Quadã die cũ eſſet in via occurzenti ſibi cuidã monacho beccí· qd cõſilij ſibi de hoſpitõ ferzet interzogauit· Qui reſpondit· Habem? quidẽ ñ lõge hoſpitiũ· ſz non ẽ qd nobis et fratrib? apponaẽ p̃ter panẽ et caſeum At ille ſubridẽs ait· Ne timeas vir bone· ſz cito p̃cede & miſſo rethi in vicinũ amnẽ ſtatim inueies piſcem qui ſufficiet nobis oñibus· Ille mandato accepto p̃uolans nunciat piſcatozi· qui ridendum potius q̃ attẽptandũ qd dicebat foze ꝓnunciant tandem tamen a fratre coact? cõtra ſpem rethe iecit. & ilico tructã iſolite magnitudis cũ alio quodam piſculo cepit· Alia vice quidã vir eũ ꝓ terzã ſuam trãſeuntẽ ad prandiũ detinuit· ſed cũ de penuria piſciũ quereretẽ quid ei & monachis ei? apponeret niſi vilia quedã nõ habẽs· alludẽs dicit ei anſhelmus· En ſturio vnus tibi deferẽ & animus tuus de deliciarum inopia queriẽ· Et ita factũ ẽ·

LXX· Qualiter abbatem quendaz de correctionis auſteritate redarguit·

QVm aũt abbas quidã qui admodũ religioſus habebaẽ· ſecũ de his que monaſtice religionis erãt loqueretẽ· et inẽ alia de pueris in clauſtro nutritis verba cõferret· adiecit· Quid obſecro fiet de iſtis· non ceſſam? die ac nocte eos verberãtes et ſemp fiũt deteriozes· bestes emñ ſunt et beſtiales· Ad quẽ iratus anſhelmus ait· Quã bene nutrimentũ veſtrũ expẽdiſtis qui de homĩbus beſtias nutriuiſtis· Dic michi q̃ſo abba ſi plantã arboris in orto tuo plãtares · & mox illã ex omni pte cõduereſ vt ramos ſuos nl laten? extendere poſſet· qualis arboz inde ꝓdiret Profecto inutilis incuruis ramis & pplexis· Certe hoc facitis de pueris veſtris· Plantati ſunt per oblatõem in orto eccleſie vt creſcẽt & fructificẽt deo· Vos aũt intantũ eos terzorib? minis et verberibus vndiqz coartatis· vt nulla eis penit? licet at libertate potiri· vnde fit· vt quia nichil amoris pietatis· dulcedinis circa ſe in vobis ſentiũt · nec illi alicuius boni in vobis poſtea fidez habeant· ſz omnia veſtra ex odio & inuidia cõtra ſe ꝓcedere credant· Contigetqz modo miſerabili· vt ſicut de inceps corpe creſcũt· ſic in eis odiũ & ſuſpicõ omnis mali creſcat· ſemp ꝓni & incurui ad vicia· Cũqz ad nullũ fuerit in vera caritate nutriti· nullum niſi depꝛſſis ſupcilijs oculo ve obliquo valent itueri

LXXI· De ꝓmotõne eius ad archiepiſcopũ et ſcriptis eius·

DIe quadã cũ ad lectũ ſuum in dormitorio diuerteret· anulũ aureũ in eo inſperatus inuenit· qui in ope eccleſie expenſus eſt· et res ita remanſit· Poſtmodũ vero cũ ad pontificatũ aſſumptus eſſet· quidã hocipſum p anulũ illum iam tunc quodaz p̃ſagio p̃ſignatũ aſſeruerũt

Actor Scripſit aũt anſhelm? ꝓlogion· i· alloquiũ de deo· quod opus quidã inſipiens refellere geſtiens quoddã ſcriptũ cõtra illud cõpoſuit qd cũ ſibi a quodã amico ſuo trãſmiſſuz anſhelm? cõſideraſſet· ſuam ad hoc edidit reſponſionẽ in libello vno· Scripſit & monologiõ· i· ſoliloquiũ de ſcã trinitate li· i· De vitate· li· i· De pcordia· libri arbitrij & p̃ſciẽtie diuĩe atqz p̃deſtinatõis necñ & gratie· li· j· De caſu diaboli· li· j· De peccato originali· li· j· De incarnatõne verbi· li· j· De ſacramento altaris· li· j· De azimo· li· j· Cur deus homo· li· j Meditatõnum vel oratõnum· li· j· De grãmatico li· j· Extat et pabolarũ ſiue ꝓbioꝝ anſhelmi· li· j· Sup cãtica canticoꝝ· li· j· Epl'aꝝ quoqz eius ad diuerſas pſonas li· j· De his quoqz omnibus ea que ſequunẽ breuiẽ exerpſi·

LXXII· Exhortatõ· eius ad ſecretũ contẽplatõis· Anſhelmus in ꝓlogion·

EVa nũc homuncõ abſconde te modicum a tumltuoſ cogitatõib? tuiſ Abijce nũc onerosas curas· Exclude oñia pzeẽ deũ & que te iuuẽt ad querendũ deũ· et clauſo hoſtio quere eum· Eya ergo tu domine deus meus doce coz meum vbi et quomõ te querat· vbi et quomõ te inueniat· Domie ſi hic nõ es· vbi querã te abſẽtem· Si aũt vbiqz es cur nõ video te p̃ntem ſz certe inhabitas lucẽ inacceſſibilẽ· Et vbi eſt lux inacceſſibilis· aut quomõ accedã ad lucẽ in acceſſibilẽ Quid faciet ſeruus tu? anxius amoze tui et longe ꝓiect? a facie tua· inuenire te cupit et neſcit locũ tuum · querere te affectat et ignozat vultũ tuum tu me feciſti et refeciſti· et omnia mea bona tu michi cõtuliſti et nondum noui te· deniqz ad te videndum factus ſum· O miſa ſoz homis cum hoc ꝓdidit ad quod fact? eſt· O durus & dir? caſus ille Heu quid ꝓdidit et quid inuenit· Quid abſceſſit et quid remãſit· ꝓdidit beatitudinẽ ad quã fact? eſt· et inuenit miſeriã ꝓpter quã factus non eſt · Abſceſſit ſine quo nichil felix eſt· et remãſit quod

p se nō nisi miseꝛ est. Mādūcabat tūc homo pa=
nem angelorum quē nūc esurit·mādūcat nūc pa=
nem doloꝛ quē tunc nesciuit·Heu publicꝰ luctꝰ
hoīm. vīuersalis planctꝰ filioꝛ ade. Ille ructabat
saturitate. nos suspirāꝰ esurie. Ille abundabat nos
mendicamꝰ. Ille felicit̄ tenebat. et misere dēseruit
nos infelicit̄ egemus et miserabiliter. desideramus
et heu vacui remanemꝰ. Cur nō nobis custodiuit
cū facile possꝫ. quo tam grauiter carerem? graue
damnū. grauis dolor. graue totū. Sed heu me mi
serū vnū de alijs miseris filijs eue elongatis a deo
quid icepi. quid effeci. Tendebā in deū. et offēdi
in meipm. Requiē querebā in secreto in me et tri=
bulatōem et dolorē inueni in vicinis meis. Vole=
bam ridere a gaudio mentis mee. et cogor rugire a
gemitu cordis mei. spabāt̄ leticie. et ecce vnde dē=
sentur suspiria. et o tu domine vsqꝫquo. vsqꝫquo
domīe obliuiscer̄is nos. vsqꝫquo auertis faciē tu
am a nobis. Restitue te nobis vt bene sit nobis. si
ne quo tam male est nobis. miseraze labores et co
natꝰ nostros ad te qui nichil valemꝰ sine te. Inui
tas nos. adiuua nos. obsecro domīe ne despem su
spirādo sed ꝛspirē sperādo. Amaricatū est cor me
um sua desolatōne. īdulca illud tua ꝺsolatōe. Esu
riens incepi querere te. ne desinā ieiunꝰ de te. Fa=
melicus accessi. ne recedā impastꝰ. Paup veni ad
diuitē. miser ad misericordē. ne redeā vacuꝰ & cō
temptꝰ. et si anteq̄m ꝺmedā suspiro. da vel pꝰ su
spiria qꝺ ꝺmedam. Doce me querere te. et ostendō
te querenti. quia nec querere te possū. ni tu doce
as. nec inuenire. nisi tu ostendas. querā te deside=
rando. amem inueniēdo. Fateoꝛ domīe & gratias
ago quia creasti in me hanc imaginē tuam. vt tui
memoꝛ te cogitē et amē. sed sic est abolita attritō
ne viciꝰ. sic etiā obfuscata fumo peccatoꝝ vt ñ
possit facere ad quod facta est. nisi tu renoues &
reformes eam

·LXXIII· Inquisitō di uine potentie misericordie et iusticie.

NOn tempto domīe penetrare altitudinē
tuam quia nullatenꝰ opo illi intellectum
meū. sed desidero aliquatenꝰ intelligere
veritatē tuā quā credit et amat coꝛ meū. neq; em
quero intelligere vt credā. sed credo vt intelligā
Nam et hoc credo. quia nisi credidero ñ intelligā
Ergo domīe qui das fidei intellectū. da michi vt
quantū scis expedire intelligā. quia es sicut credi
mus. et hoc es quod credimꝰ. Et quidē te credīꝰ
esse aliquid quo nichil maius possit cogitari. Sed
et omīpotens quomō es. si omnia nō potes. Vl'ſi
nō potes corrumpi nec mētiri. nec facere veꝝ esse
falsum. vt qꝺ factū est nō esse factū. & plura simi
lia. quomō potes omnia. An hoc posse nō est po=
tentia. sed impotētia. Naꝫ qꝺ hoc potest qui sibi
nō expedit et quod nō debꝫ potest. qꝺ quātoma=
gis potest. tātomagis aduersitas et puersitas pos
sunt in illū. & ipe mimꝰ ꝺtra eos. Qui ergo sic po
test. nō potentia potest sed impotētia. Ergo dñe
deus inde verius es omīpotēs. qui nichil potes p
impotentiā. et nichil potes cōtra te. Sed et miseri
coꝛs simul et impassibil' quomō es. Nam si es īpas
sibil' ñ ꝺpatis. si ñ ꝺpatis ñ ē tibi miseꝝ coꝛ. ex cō=
passione. s. misereri qꝺ ē esse misericordē. Dñe mi
sericoꝛs es scōꝫ nos. quia miseros saluas et pecca
toꝛib? pcis. et nō scōm te quia nō ꝺpateris. Non
est em tibi cor miserū ex ꝺpassione miseri. Miseri
coꝛs es. nō quia tu sentis affectū sed nos effectū
Verū malis quomō tu pcis. si totus es summe iu=
stus es. Sed et cū punis malos. iustū est quia illo
rū meritis cōuenit. Et cum pcis malis iustum est
quia bonitati tue cōdecēs est. Parcēdo igit̄ malis
iustꝰ es Sic itaq; sine repugnātia et iuste punis
et iuste pcis. Quidqd aūt es nō p aliud es q̄ p te
ipm. Tu es ipa vita qua viuis et sapiētia q̄ sapis
& bonitas ipa qua bonis et malis bonꝰ es. & ita
de similibus. An inueniſti anima mea qꝺ querebas
Querebas deum et inueniſti eū esse quoddā sūmū
omniū quo nichil melius cogitatari potest.

·LXXIIII· Inquisitō bonitatis veri tatis eternitatis.

DOmīe deus meꝰ formatoꝛ et reformatoꝛ
meus dic desiderāti anime mee. Quid ali
ud es q̄ qꝺ vidit vt pure videat qꝺ de=
siꝺrat. ītēdit eī vt plꝰ uiꝺat. et nihil uidet vlt̄ hꝰ
qꝺ vidit. ñ tenebras. imo ñ vidꝫ tenebras. q̄ nulle
sunt in te. sed videt se non plus posse videre ꝑpt̄
tenebras suas. Cur hoc domīe cur hoc. Tenebrat̄
oculus eius infirmitate sua. aut reuerberat̄ fulgo
re tuo. sed certe et ī se tenebrat̄. et a te reuerbera
tur vtiq; et obscurat̄ sua breuitate. et obruiē tua
immensitate. vere et ꝺtrahiē āgustia sua. et vinci
tur amplitudīe tua. Quanta nāq; est lux illa de q̄
micat omne verū quod ratōali menti lucet. q̄ am
pla est illa veritas in qua est omne qꝺ verum est
& extra quā nō nisi nichil & falsum est. Quā im=
mensa est que vno intuitu videt omnia quecunq;
facta sunt. Quid puritatis. quid simplicitatis. qꝺ
certitudinis & splendoꝛis ibi est. Certe plusq̄ a
creata valeat intelligi. Ergo domīe si solū es quo
mai? cogitari nequit. Si es quidā maiꝰ q̄ cogi=
tari possit. vere domīe hec est lux inaccessibilis in
qua habitas. Ideo hanc nō video. quia michi nimia
est. Et cū addit qꝺ video p illam video. nimis ful
get. non capit illam nec suffert oculus anime mee
diu ita intendere in illam. reuerberat̄ fulgoꝛe. vin
ciē amplitudīe. obruiē immēsitate. cōfundiē capa
citate O sūma & inaccessibilis lux. o tota & beata
vita q̄ longe es a me. qui tam ꝓpe tibi sum. q̄
remota es a ꝺspectu meo. qua sic p̄sens sum ꝺspe
ctui tuo. vbiq; es tota p̄sens et non videor. In te
moueoꝛ et in te sum. & ad te non possum accede=
re. intra me et circa me es. et non te sentio. Adhuc
lates domīe animā meā in luce et beatitudine tua.
& idcirco versat̄ adhuc in tenebris et miseria sua
Spabat iam satietatē. & ecce obruiē iteꝝ egesta=
te. Affectabā iam ꝺmedere. et ecce magis esurio.
Conabar assurgē ad lucē dei. & recidi in tenebras
meas. Quesiui vultū tuū vultū tuū dñe reqrā. ne
a ūtas faciē tuā a me. Releua me ꝺ me ad te. mūda
sana. acue. illumina oculuꝫ mentis mee vt intueat̄
te. Recolligat vires suas anima mea. & toto intel
lectu intendat iterū in te domine. Tu ergo īples
& cōplecteris omnia. tu es ante et vltra omīa. &
quidē āte omnia es. quia antequā fierēt tu es. Vl
tra vero omnia quomō es. An quia illa cogitari
possunt habere finem. tu vero nequaq̄. nā sic illa
quidē habent finē quodāmodo tu vero nullo mō
Tu solus domīe es qꝺ es. et tu es qui es. Tu tibi
oīno sufficiēs nullo indigens. quo omnia indigēt
vt sint. & vt bene sint. Hoc bonū es tu deus pat̄
hoc est verbū tuum. i. filius tuus. Etem̄ nō potest
aliud q̄ qꝺ es. aut aliquod maius vel mimus te es
se in verbo quo teipm dicis qm̄ verbū tuū sic est
verū quomodo tu verax. Et id circo ē ipa veritas
sicut tu non alia quā tu. & sic es tu simplex vt de

te non possit nasci aliud nisi quod tu es. Hoc ipsū est amor vnus et omnis tibi et filio tuo. i. spiritussanctus ab vtroq; procedens. Nam ideꝫ amor non est impar tibi aut filio tuo. quia tantuꝫ amas te et illū. et ille te et seipsū. quantus es tu. et ille Nec est aliud a te et ab illo quod dispar non est tibi et illi. nec de sūma simplicitate potest procedere aliud q̄ quod est de quo procedit Porro hoc est illud vnum necessarium in quo est omne bonum ymmo quod est omne bonū et vnū. et totū et sūmum bonum. ¶ LXXV ¶ Inquisitō sūmi boni in quo sunt omnia bona.

Excita tūc anima mea et erige totū intellectū tuum et cogita quantū potes quale et quantū sit illud bonū. Si ergo singula bona delectabilia sunt. cogita intente q̄ delectabile sit illud bonū qđ attinet iocunditatē omnium bonoꝝ. et nō qualē in rebus creatis sumus experti. sed tanto differentē quāto differt creator a creatura. O qui hoc dono fruet. quid illi erit et quid illi non erit. Certe quidq̄d volet erit. et quidquid nolet non erit. Cur ergo p multa vagaris homuncō q̄rendo bona aīe tue & corpis tui. Ama vnū bonū in quo sunt omnia bona. Quid em̄ amas caro mea. anima mea quid desideras. Ibi est. ibi est quidquid amatis quidq̄d desideratis. Si delectat pulcritudo. fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eoꝝ. Si velocitas. aut fortitudo. aut libertas corporis cui nichil obsistere possit. erūt similes angelis dei. Si longa & salubris vita. ibi est sana eternitas & eterna sanitas. Si satietas. satiabuntur cū apparuerit gloria domini. Si ebrietas. inebriabunt ab vbertate domus dei. Si melodia. ibi āgelorum chori cōcinūt. Si sapientia. ipa dei sapiētia ostendet eis seipam. Si amicicia diliget deum pl⁹ q̄ seipos. et inuicē tanq̄ seipos. et deus illos plus q̄ illi seipos. quia illi illū & se & inuicem p illum et ille se & illos p seipm. Si potestas. oīpotentes erunt sue voluntatis vt & deꝰ sue. Nam sicut poterit deus qđ volet p seipm. ita poterūt illi quod volent p illū. Si honor et diuitie. deus seruos suos bonos & fideles supra multa ostituit. heredes quidem dei. coheredes autem xpi. Si vera securitas certi erunt nunq̄ et nullatenꝰ ista vel potius istud bonum sibi defuturum. ¶ LXXVI.

¶ Inquisitio pleī gaudij qđ & illo bono habebit

Gaudiū vero quale & quantū est. vbi tale & tantū bonum est. Cor humanū. cor indigēs. cor exptum erūnas. immo obrutum erumnis. quantū gauderes si omnibus his abūdares. Interroga intima tua. si capere possūt gaudium suum de tanta beatitudīe sua. sed certe siqs alius quē oīno sicut teipm diliges eandē beatitudinē haberet. duplicareē gaudiū tuū. quia nō minus gauderes p eo q̄ p teipo. Si autem duo vel tres non multo plures idipm haberēt tantū de singulis quantū p teipo gauderes. si singulos sicut teipm amares. in illa ergo pfectissima caritate innumerabiliū beatoꝝ angeloꝝ et hominū. vbi nl⁹ minus diliget aliū q̄ seipm. nō aliter gaudebit qs quis p singulis alijs q̄ pro seipo. Si ergo cor hominis de tanto suo bono vix capiet gaudiū suum quomō capax erit tot & tantoꝝ gaudioꝝ. & vtiq; quia quantū quisq; diligit aliquē. tanto de bono eius gaudet. sicut in illa pfecta felicitate vnus quisq; plus amabit sine opatōe deum q̄ se & omnes alios secum ita etiā plus gaudebit sine existīa tōne de felicitate dei. q̄ de sua et oīm aliorum secū. Deus meus & dominꝰ meus. spes mea & gaudiū cordis mei. dic anime mee si hoc est gaudium de quo nobis dicis per filium tuum. petite et accipietis ut gaudiū vestrū sit plenū. Inueni nāq; qđam gaudiū plenū et plusq̄ plenū. Nō ergo totū illud gaudiū intrabit in gaudētes. sed toti gaudētes intrabunt in gaudium. sed gaudium illud nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit. Nō ergo dixi aut cogitaui domine q̄tuꝫ gaudebūt illi beati tui. vtiq; tantū gaudebūt quātum amabūt. tātum amabūt quantū cognoscent. O ro deus cognoscam te. amem te. vt gaudeā ō te Proficiat hic in me noticia tui. et ibi fiat plena. Crescat amor tuus et ibi sit plenus vt hic gaudiū meū sit in spe magnū. & ibi sit in te plenū. Meditetur interī inde mēs mea. loquat̄ inde lingua mea Amet illud cor meū. sermocōneē os meū Esuriat illud anima mea. sitiat caro mea. desideret tota substantia mea donec intrem in gaudiū domini.

¶ LXXVII. ¶ Deplorato miserie p̄sentis et future. ¶ Idem in libro orationum siue meditationum.

Erret me vita mea. nāq; diligenter discussa apparet michi aut peccatū aut sterilitas fere tota vita mea. & si quid fructꝰ in ea videtur. sic est aut simulatū aut impfectū aut aliquo modo corruptū vt possit aut nō placere aut displicere deo. certe tota aut in peccato est & dānabilis aut infructuosa & ptemptibilis. Sed quid sepo infructuosam a dānabili. vtiq; si ē infructuosa et dānabilis. Omnis arbor que nō facit fructuꝫ bonū excideē et in ignem mitteē. Tedet animam meam vite mee. viuere erubesco. mori ptimesco. Quid ergo restat o peccator. nisi vt in tota vita tua plores totam vitā tuam. vt ipa tota se ploret totam. Sed & in hoc quoq; est miserabiliē miserabilis. quia nō tantū dolet quantum se nosc̄it. sed sic securа torpet velut qui patieē ignoret. Quid dormitas anima trepida et digna euomi. arbor digna securi et igne. digna succidi et accēdi. qui sūt fructus tui. vtiq; spine pungētes. & amara peccata que vtinam te penitēdo pungerēt et cōfringerenē. sic amarescerēt vt euanescerēt. O lignum aridū & inutile & eternis ignib⁹ dignū. Quid respondebis in illa die cū exigiē a te vsq; ad ictum oculi omne tempus viuendi tibi impensū qualiter fuerit a te expensuꝫ. Tūc quippe ꝺdemnabiē quid quid fuerit inuentū in te opis vel ocij sermois vl⁹ silentij vsq; ad minimā cogitatōez etiā quoad vixisti si nō fuerit ad dei voluntatē directū. Ve quot peccata pruent ibi ex improuiso quasi ex insidijs q̄ modo nō vides. Quot que non mala esse putas. quot q̄ nunc bona esse credis nudata facie apparebunt ibi nigerrima peccata tunc. cū iam penitētia nō recipieē cum emendatō non pmitteē. Ve mirabilis duricia ad quā pfringendā leues sunt tā graues mallei. O insensibilis torpor. ad quē ocitandū sunt obtusi tam graues aculei. pch letalis sopor ad quē excitandū raucū est tam terrificū tonitruum. Si enim dixero quidquid potero excogitare. nondum ad id quod res est potero puenire. Ad de terroꝛē sup terroꝛē. vlulatum sup vlulatum. Nam ille te iudicabit ad cuiꝰ ꝺtumeliam spectat quidquid inobediens deo vel puaricator peccat qui nunc patientissimus tūc districtissimꝰ. Ve ue ira dei ne irruas super me. non est quod te possit

tolerare in toto .O angustie. hinc erũt accusantia peccata. inde terr̃es iusticia subtꝰ patens horridũ chaos inferni. desup iratus iudex. intus vrens cõ sciẽtia. foris ardens mundꝰ. Iustus vix saluabiẽ. peccator sic deprehensus in quã ptem se pmet ostrictus vbi parebo. quomodo latebo. latere erit impossibile. apparere intolerabile. illud ōsiderabo et nusq̃ erit. istud execrabor et vbiq; erit. Quis me eruet de manibus dei vnde michi cõsiliũ. vñ salus Quis est qui dicit magni osilij angelus. Ipe ē hie sus. idem est iudex inter cuius manus tremo. Respira o peccator rspira ne despes. spera in eo quẽ times. affuge ad eũ a quo aufugisti. Inuoca impotune quẽ supbe puocasti. Hiesu hiesu xpe ppt hoc nomen tuum fac michi hoc secũdum nomen tuum obliuiscere supbum puocantẽ. respice miserũ iuocantem. Nomen dulce. nomẽ delectabile. nomẽ cõfortans peccatorẽ. et beate spei. Ergo hiesu ppter nomen tuum esto michi hiesus qui me creasti tua bonitate. ne pereat opus tuũ mea iniquitate. Recognosce benignissime qd̄ tuũ est. et absterge qd̄ est alienũ. Hiesu hiesu miserere dũ tempus est miserendi. ne damnes tempe iudicandi. Que nanq; vtilitas tibi in sanguine meo si descendero in eternam corruptõnem. Neq; eñ mortui laudabũt te domie neq; qui descendũt in infernũ. Si me admiseris itra latissimũ sinũ tue misericordie ñ erit ãgustior ppter me domine. Admitte ergo o desiderantissime hiesu. admitte me itra numer electorꝝ tuorꝝ. vt cũ illis te laudem. te pfruar. et glorier in te inter omnes qui diligũt nomen tuum.

LXXVIII

Inuocatõ filij dei & memoria passionis eius. Idem in oratõe ad dominum hiesum.

O Omine hiesu xpe redemptõ mea. misericordia mea. salꝰ mea. te laudo. tibi gratias ago. q̃uis valde impares tuis beneficijs. quãuis multum exptes digne deuotõnis. sed sicut potest conari tibi psoluit anima mea. Spes cordis mei. virtus anime mee. auxiliũ infirmitatis mee. ꝑpleat tua benignitas potẽtissima. qd̄ conat̃ mea trepidissima imbecillitas. vita mea. finis intẽtõnis mee. Et si nondũ merui te tantũ q̃tum ōbitor sum amare. vtiq; saltem desidẽo te tantũ q̃tũ debeo amare. Si bonũ est domie qd̄ inspiras. imo quia bonũ est. vt q̃ te velim amare. da quod me facis velle. da vt quãtũ iubes tantũ merearte amare. laudes et gratias tibi ago ꝑ desiderio quod inspirasti. laudes et p̃ces offero. ne sit michi donuz tuum infructuosũ qd̄ tua sponte dedisti. Conuerte misericordissime meũ teporẽ in feruẽtissimũ tui amorẽ. ad hoc clemẽtissime tendit hec oratõ mea. Hec meditatõ & memoria beneficiorꝝ tuorꝝ. vt accendat in me amorem tuum. Tua me domie bonitas creauit. tua misericordia creatum ab originali peccato mũdauit. tua patientia post illam emundatõem baptismi in alijs peccatorꝝ sordibus voluntatũ bacten? tolerauit. nutriuit. expectauit. Domine deus creator meus et nutritor meus. esto adiutor meus. & esurio et sitio. te desidero. ad te suspiro. te ꝺcupisco. Et sicut pupillus benignissimi patris orbat? psentia quantũ queo memor passionis tue. memor alaparũ tuarũ. memor flagellorum tuorũ. memor crucis. memor etiã vulnerũ tuorũ. exilij mei erũnas defleo. spero tui aduẽtus solã cõsolatõem. ardeo tui vultus glorioſam ꝓemplatõnem. Heu michi qui videre nõ potui dominũ angelorũ humiliatũ ad uersatõem hominũ vt homines exaltet ad uersatõem angelorũ. cũ deꝰ offensus sponte moriebat̃ vt peccator viueret. Cur o anima mea te psentem nõ trãsfixit gladiꝰ doloris acutissimi. cũ ferre nõ posses lancea vulnerari latꝰ tui saluatoris. cũ vidẽ nequires violari clauis manus et pedes tui plasmatoris. cur non es inebriata lacrimarũ amaritudine fellis. Cur nõ es cõpassa castissime uirgini dignissime matri eiꝰ benignissime domie tue. Domia mea mibicordissima quos fontes dicam erupisse de pudicissimis oculis tuis cũ attẽderes vnicũ filium tuum innocentẽ corraz te flagellari. ligari. mactari. & carnẽ de carne tua ab impijs crudeliter dissecari. quibus singultibus estimabo purissimũ pectus vexatũ esse cũ tu audires. mulier ecce filius tuus. & discipulus ecce mater tua. Vtinam cũ felice ioseph dominũ meuz de cruce deposuissem. aromatibꝰ cõdidissem. in sepl'cro collocassem. vel saltem ꝓsecutus essem. vt tãto funeri nõ deesset aliquid obsequij mei. vtinam cum beatis mulieribus corusca visione angelorum essem terrritus. & audissem nunciũ domice resurrectõnis. nunciũ mee ꝓsolatõnis. nunciũ tam expectatum. nunciũ tã desideratũ. benignissime suauissime quãdo restaurabis michi. quia nõ vidi illã tue carnis incorruptõez. quia nõ sum deosculatꝰ loca vulnerum. fixuras clauorꝝ. Non eñ cadit me dolor meus quãdiu pegrinꝰ sum a domĩo meo vbi vl'quando eum inueniã quẽ rogabo. quis nũciabit dilecto qa amore lãgueo. Defecit caro mea et cor meũ deus cordis mei & ps mea deus inetẽnuz. Renuit ꝓsolari anima mea. nisi de te dulcedo mea. Quid eñ michi est in celo et a te quid voluit sup terram. Te volo. te spero. te quero. tibi dixit cor meũ quesiui vultũ tuum. vultũ tuum domine requirã. ne auertas faciẽ tuam a me. Amator hominum benignissime tibi ōrelictꝰ est pauper orphano tu eris adiutor. Mi aduocate tutissime misere orphani ōrelicti Sitiuit in te anima mea q̃ multipliciter tibi caro mea. O si quando videbo gaudium meum quod desidero. o si satiabor cuz apparuerit gloria tua. Si potabis mee torrẽte voluptatis tue quã sitio. Sint michi domie interi lacrime mee panes die ac nocte. donec dicat̃ michi ecce dominus tuus. Donec audiã anima ecce sponsus tuus. pasce me interim singultibus meis. pota me interim fletibus meis. refocilla me doloribꝰ meis. Veniet interea forsitan redemptor meus. quia bonus est. nec tardabit quia piꝰ est.

LXXIX

Inuocatõ matris virginis simul et filij. Idem in oratõne ad sanctã mariam.

Sancta et inter sanctos post deũ singulariter sancta Maria mater admirabilis virginitatis. virgo amabilis fecũditatisque filium altissimi genuisti. que perdito humano generi saluatorem pepisti. O mater salutis. O templum pietatis et misericordie. tibi se conat̃ pfẽtare miserabilis anima mea. morbis viciorꝝ lãguida vulneribus facinorũ scissa. vlceribꝰ flagitiorũ putrida. tibi nitiẽ quantũ moribunda valet supplicare. vt potentibus tuis meritis et pijs tuis dignetris pcibus eam sanare. Sic etenñ pia domia aliena ta est a se imanitate stuporis. vt vix sensũ habeat enormis languoris. sic sordibꝰ & fetore fedat̃ vt timeat ne ab ipsa misericors vultus tuus auertat̃ sic tabescit despando respectus tui cõuersionem vt etiam omnes obmutescãt ad orationem. Heu

pudor fœdentis iniquitatis in ꝑsentia nitentis sanctitatis · Heu ꝓfusio immunde ꝓsciētie in ꝓspectu fulgentis mūdicie · O tu benedicta sup mulieres que angelos vincis puritate · sanctos supas pietate · Anhelat moribundus spiritꝰ meus · ad tāte benignitatis respectū · sed erubescit ad tanti nitoris cōspectū · Horreo domina parere tibi in immūdiciis & hororibꝰ meis · ne tu horreas me ꝑ eis & nō possum ve michi videri sine eis · Eadē em̄ peccata mea o domīa cognosci a te cupiūt ꝓpter curatōez · Pareze tibi fugiunt ꝓpter execratōez · non sanantur sine cōfessione · nec ꝓducunt̄ sine ꝓfusione · Si celantur sunt insanabilia · si videnē sunt detestabilia · vrunt me dolore · terzent me timore · O tu illa pie potens & potenter pia maria · de q̄ fōs est ortus misericordie · ne ꝓtineas ꝑcor tam veraz misericordiam · vbi tam verā agnoscis miseriā · Sana ergo clemētissima infirmitatem · et delebis que te offendit feditatē · Aufer benignissima languorem · et non senties quē horres fetorem · Sana animam serui tui peccatoris ꝑ virtutē benedicti fructus ventris tui q̄ sedet in dextra oīpotētis patris sui · Nunquid tu domina mea matē spei mee nunquid obliuiscēris tu odio mei qō mundo tam misericorditer est intimatū · tam feliciter diuulgatum · tam amanter amplexatū · Ille bonꝰ filius hominis venit ꝓditum sponte saluare · et mater dei poterit ꝓditum clamantē nō curare · Bonus ille filius homīs venit uocare ad penitentiā peccantem & mater dei nō ꝓtemnet ꝑcantem in penitentia · sz & si pitē ambo offensi estis · Nōne et ambo clemētes estis · Fugiat ergo reꝰ irā iusti dei ad piā mīez misericordis dei · refugiat reꝰ offense matris ad pium filium benigne matris · Ingerat se reus vtriusq̄z inter vtrūq̄z · misciat se inter pium filium & piam matrem · Pie domīe ꝑce seruo matris tue · pia domina ꝑce seruo filij tui qui me imiscō inter duas tam immensas pietates · non incidam intē duas tā potentes seueritates · Bone fili bona mater · nō sit michi frustra quod confiteor de vobis hanc veritatem · non erubescam quod spero in vobis hanc pietatem · Dic mūdi iudex cui ꝑcis · dic mundi recōciliatrix quem recōciliabis · Si tu domīe dānas & tu domīa auerteris homunculū bona vestra cū amore · mala sua cum meroze confitentem ·

¶ LXXX ¶ Itē inuocatō vtriusq̄z ·

DEus qui factꝰ est filius femīe ꝓpter misericordiam · femīa que facta est matē dei ꝓpter misericordiam · vel miseremini miseri · tu ꝑcendo tu interueniēdo · vel ostendite ad quos tutius fugiā misericordiores et mōstrate in quibus certius cōfidam potentiores · Si em̄ est immo quia est tam magna mea iniquitas · & tam modica fides mea tam tepida caritas mea · tam fatua oratio mea tam imꝑfecta mea satisfactio · vt nec merear delictoz veniam · nec salutis gratiā · Hoc est ipm̄ quod supplico · vt in quo merita mea mihi videtis non sufficere in eo misericordie vestre nō dedigneni deficere · Domina mater ꝑ quā talē fratrem habemus · quid gratiarū quid laudis tibi retribuemus · Magne domīe tu noster maior frater magna domīa tu nostra melioz mater · docete coz meum qua reuerentia ꝺbeat vos cogitare · vestro ꝺtinuo amore langueat cor meuz · liquefiat anima mea · deficiat caro mea · Vtinam sic viscera anime mee dulci feruore vestre dilectōnis exardescant · vt viscera carnis mee exarescāt · Domine fili dñe mee · domina mater domini mei · si ego nō sum dignus qui sic debeā vestro amore beatificari · certe vos non estis indigni qui sic immo plus debeatis amari · Ergo benignissimi ne sic deneget is mihi petenti id quo me ꝓiteor indignū · vt auferat̄ vobis id quo certe vos nō potestis negare dignos · Date itaq̄z pissimi date obsecro supplicāti anime mee non ꝓpter meritum meum sed ꝓpter meritū vestꝝ Date illi q̄to digni estis amorē vestrum · Date im q̄ michi quo sum dignus vt reddatur vobis quo estis digni · Si em̄ non vultis dare vt habeā quod desidero · saltem nolite negare vt reddā vobis qō debeo forsan p̄sumēdo loquor · sed bonitas vestra facit me audacem · Loquar ergo ad dominū meuz adhuc & dominā meā cū sim pulvis et cinis · Dñe & domina non ne melius est cum vos gratis donatis petenti quod ipe non meretur · q̄ cū vobis subtrahitur quod vobis iuste debetur · Illud quippe est p̄dicande misericordie · istud est nephande iniusticie · Impendite ergo pissimi gratiaz · vt recipiatis debitum · Facite vos michi misericordiā vestrā q̄ michi expedit · & vos decet · ne faciā ego vobis iniusticiā meam que nulli expedit & nullū decet · Estote vos michi misericordes qō obsecro ne sim vobis iniustus qō execror · Date anime mee amorem vestri · quē ipa nō iniuste petit · & vos iuste exigitis · ne ipa bonis vestris sit ingrata quod ipa iniuste horret & vos non iniuste punitis · Ecce em̄ peto · qō vt fiat vere est in voluntate vestra · Cur ergo ꝓpter peccata mea non fiet · cum sit et in vestra potestate · Amatoz et miseratoz hominum tu potuisti reos tuos & vsq̄z ad mortem amare · & poteris te roganti amorē tui matrisq̄z tue negare venereē igiē vos sicut digni estis mēs mea · amet vos sicut equū est coz meū · Diligat vos sicut sibi expedit anime mea · sicut debet seruiat vobis caro mea · & in hoc ꝓsumeē vita mea · vt in eternum psallat tota substātia mea · Benedictus dominꝰ in eternum fiat fiat · ¶ LXXXI · ¶ Planctus ꝓpij lapsus & pene future · ¶ Idem de deploratōne virginitatis amisse ·

REduc ad coz anima mea erumnosa enor me delictū · & ꝓduc de corde immanem rugitum · Tu inquā que quondā cādidata celesti lauacro dotata spūsancto in xp̄iana ꝓfessione iurata virgo fuisti desponsata · Heu memoria ꝓdite iocunditatis · cur sic supaggūas p̄ssurā pessū dantis infelicitatis · quā misera sors flagitiosi hominis cui & bonum & malū piter sunt in tormentum · Torquet em̄ me mala cōscientia et cruciatus eius in quibꝰ me timeo arsurum · Torquet me bone ꝓscientie & p̄miorū eiꝰ memoria · que scio me ꝓdidisse nec amplius recuperaturū · Et miserū ꝓdere · dolēdum ꝓdere · id ꝓdere irrecuperabiliter quod seruari debet imemorabiliter · O virginitas iam non dilecta mea sed ꝓdita mea · Iam non iocunda mea sed despata mea · quo deueniisti in q̄ fetido in q̄ amaro ceno me dereliquisti · hinc est damnū incōsolabile · hinc tormentum intolerabile · Tu nāq̄z anīa mea pfida · deo piura · dei adultera · libenter ꝺ sublimitate virginitatis miserabiliē es diuersa in baratrū fornicatōis · Tu illa olim desponsata regi celorū · ardenter facta es scortum tortoris tartarorum · O miserrima & plusq̄ miserrima ꝺmutatio · Heu de q̄ sublimi cecidisti · in q̄ ꝓfundum corruisti · ve q̄ benignum ꝓtempsisti · q̄ maligno te coniunxisti · Quid fecisti o mentis amentia · amens

ſpurticia·ſpurca neqtia·Qnid feciſti ī celo ꝺreliquiſti caſtū amorē tuū·et ad īfernū ſecuta eſ odio ſum corruptorem tuū·& im baratro paſti nō tha lamū ſed ꝑſtibulū tuuz·Precipitare miſer homū cio in tenebroſū ꝑfundum īmoderate meſticie qui ſponte ꝑcipitatus es im baratrū horrende nequitie·obruere infelix mole doloris terribiliſ·qui corruiſti libens in cenū infernalis fetoris·volutare ī gurgite amaritudiſ·qui delectat? es inuolutabro turpitudis·terror horribilis·dolor tribiliſ·meror incōſolabil'aggregate vos ſup me·irruite·obruite·ꝓturbate·obuoluite·poſſidete·iuſtuz eſt iuſtū eſt·impudenti audacia ꝓtempſi vos·& putenti ꝺlectatōe ꝓuocaui vos·immo deū nō vos·Et nūc penitentia miſerabili deſidero vos·torquete reū vindicate deum·Preſentiat fornicator infernalia tormenta que meruit·ꝑguſtet ꝑparauit·aſſueſcat quod eſt paſſurus·Voluere & reuoluere im eundem turbinem amaritudinū·qui totiens reuolut? es in eandem virginē libidinū·Conſolatō·ſecuritas leticia·nolo vos·renuo vos·niſi peccati venia reduxerit vos·ꝓcul eſtote ante mortē·ſi forte indulgentia reuocet vos michi vl'poſt mortē·fit cōtinua penitentia amara comes etatis mee·ſit acutus dolor·inſatiabilis torror vite mee·Si em̄ non ſum dignus oc'os ad celū leuare·certe nō ſum im dignus eos vel plorando cecare·Si timet exhiberi anima mea ante ꝓſpectū dei ſui·iuſtū eſt vt habeat ante ꝓſpectū ſuū tormenta ſceleris ſui·Cogitet igit̄ & recogitet cor meū quid fecit·quid meruit·Deſcendat inquā deſcēdat·ad terrā tenebroſam & optam mortis caligine·mea mēs itendat et ꝓtempletur·videat & conturbet̄·Quid eſt deus·quid eſt quod animaduerto im terra miſerie & tenebrarū·Heu cōfuſio vlulatuū·tumult? dentib? ſtridentiū·inordinata multitudo gemituū·Ve ve quot & quot & quot Ve ue·ignis ſulpbure?·flama tartarea·caliginoſa volumia·q̄ terrifico rugitu video vos rotari·ōmes in igne viuentes·q̄ mira auiditas rodēdi ſic vos accendit quos ille igneos non incendit·Demones coardentes·frementes ardore·frēdentes furore·Hec cine ſūt magne deus que ꝓpata ſunt fornicatorib? & ꝓtemptoribus tuis·Anima mea expaueſce·mens mea deſice·cor meum ſcindere·Quo me tradis deus meus Si feci vt eſſem reus tu?·nūquid potui facere vt non eſſem creatus tuus·ſi michi caſtitatē meā ademi·nunquid tibi miſericordiā tuā ꝑemi·Domine domie ſi ego amiſi vnde me damnare poteſ tu ne dimiſiſti vnde ſaluare ſoles·Noli domine noli ſic attendere malū meum·vt obliuiſcaris bonū tuuz Ne memineris ire aduerſus reum·ſed memor eſto miſeratōnis aduerſus miſerū·verū eſt quia ꝓſciētia mea meruit damnatōem·& penitētia mea non ſufficit ad ſatiſfactōez·ſed certū eſt q̄ miſericordia tua ſupat omnem offenſionē·

¶LXXXII.

¶De quibuſdam incidentibus ſub imperio henrici·

¶Sigibertus·

Anno henrici·xxvij·cōdicto inter impatorem & papā die ad cauſam īter eos diſcernendā·Cum pax diſſimulāte papa īter eos non ꝓueniret·romani et multi ytalie epi a papa deſiſtūt·qui fugiens ad northmānos ſe ꝓtulit·Anno·xxviij·romani īpatorē henricū recipiūt vrbe·et corū iudicō hildebrann? papatu abdicat̄ & guibertus rauēne archiep̄s im ſedē apoſtolicam intronizatus clemēs nominat̄·Bruno natōne theutunicus ex vrbe colonia literis a ꝓrime erudit? remenſis eccleſie canonic? & ſcolarū magiſter relicto ſeculo heremū carthuſie fundat·ꝓpoſitūqz monaſtice ꝓuerſatōnis ſatis arduum inſtituit·Huius ſancti ꝓpōiti coopator exiſtēs beate memorie hugo grānopolitan? ep̄s·qui ab eodem brunone habitum monaſticū ſumpſit·cūctiſqz ibi habitātib? inſigne exemplū ꝑbuit·Anno·xxix·hildebrān? papa qui et gregorius·vij·apud ſalurinū exulās moritur·De hoc ita ſcriptum inueni·Volumus vos ſcire qui eccleſiaſtice cure ſoliciti eſtis·q̄ dominꝰ apoſtolic? hildebrann? qui et gregoriuſ nūc im extremis poītus ad ſe vocauit vnum de·xij·cardīalibus quem p̄ ceteris diligebat·& cōfeſſus deo & ſancto petro & toti eccleſie ſe valde peccaſſe ī paſtorali cura que ei ad regēdū erat ꝓmiſſa·q̄ et ſuadente diabolo contra humanū genus odiū et iraz cōcitaſſe·poſtea vero ſententiā que im orbe terrarum effuſa eſt ꝑ augmento xp̄ianitatis cepiſſe dicebat·Tunc demum miſit p̄dictū ꝓfeſſorē ſuū ad impatorem·& ad totā eccleſiā ſuam vt optaret ei indulgentiā quia finem vite ſue aſpiciebat·& iaz cito inuebat angelicā veſtem & dimiſit ac diſſoluit vincula omniū bannorū ſuorꝝ·impatori & omni populo xp̄iano viuis et defunctis clericiſ & laicis·& iuſſit ſuos abire de domo deoderici & amicos impatoris aſcendere·¶Ex cronicis¶Poſt hunc deſiderius caſſinenſ abbas in papam eligit̄ & victor vocatur·ſed mox diſinteria diſſoluit̄·& non m'to poſt mortē·Fertur autē opinio ꝙ veneno extinctus ſit ad primā miſſam in calice miſſo·Anno·xxx·nimia aquarū inundatō multis īloeis damno et piculo fuit·Nam & in italia tāta diluuies fuit·vt rupes liquefacte plures villas ruina ſua deſtruerent·Domeſtice aues pauones gallime & anſeres a domib? ſe extrahentes omnes fiunt ſiluatice·¶Actor¶Auguſtin? in li·iij de ciuitate dei ſimile portentū narrat cōtigiſſe dicēs antequā ſe aduerſus romā ſociale latium ꝓmouerz omnia animalia humanis vſibus ſubdita·canes aſini equi boues & quecunqz alia pecora ſub homīz dominio erant ſubito efferata et domeſtice lenitatis oblita relictis tectis libera vagabant̄ & omnium non ſolum alienorū verum etiam dominorum aduerſabant̄ acceſſum·nec ſine exitō vel pic'o audentiſ·ſi quis ō ꝓximo vrgeret quanti mali ſignū fuit·ſi ſignū fuit·quod tam malū fuit etiaz ſi hoc ſignum n̄ fuit·

¶LXXXIII·

¶De trāſlatōne ſancti nicolai et eius miracul'·¶Sigibertus

Anno cōſtantini·xxxj·Venecianis meditātibus auferre corp? ſancti nicolai a mirrea licie a turcis deſolata p̄occupauerūt eos ciues beccenſes numero·xlvij·ab antiochia mirreā venientes quia quattuor tantū monachie ibi inuentis extorſerūt ſibi oſtendi tumbaz ſancti qua effracta oſſa ſāncti nicolai in olei liquore natātia integro numero extraxerūt·et barū cuz gloria detulerūt·Facta eſt autē hec tranſlatō·anno·dcc·xlvij·a depoſitōne ſancti nicolai·¶Actor·Huiustranſlatōne ſcripſit iohannes archidiacō? barīne eccleſie iubente vrſione barenſ et camiſine eccleſie archiep̄o·Miſſus eſt tunc tempis quidaz ex palatinis magnatib? ab impatore ſuo cui parebat terra mirreoz·Hic veniens orauit ſanctū nicolauum vt ei aliquam ſuam ꝑticulaz ꝺignaretur oſtendere quā oſculari valeret·Miniſter ergo eccleſie cum penniculo extraxit aliquid de liquore

vrne·dens vn? est extract? ·quē ím aurea pixíde magnatus ílle abscondit et sup altare qđ erat ibi posuit·paululū p? aspiciēs vidit de pixíde oleum manare & imuoluit eā pallio putās sic posse stare oleū·sz tātomagis manauit ·Despauit igit̄ q̄ non possz habere ī occulto qđ si bi domin? manifestauerat·Cui sanctus nicola? īuisiōe apparuit dicēs Ecce postulationi tue satisfeci·sz nūc ferre nō poteris·quia nō pmitto vl' mīmam pticulā a mēbris alijs separi·In crastíno dentē vbi posuerat nō inuenit·igitur barenses cum trib? nauib? ātiochiā ínsulā adierunt·Deíde ad ínsulas magestras venerunt·Deínde ad loca macríportus sancti georgij q̄ ab arínis portib? ·v·miliarib? dístat·primo positum est corpus sancti nicolai a trāsferētib? ín ecclesia sancti benedicti·vbi primo die plusq̄· xxx ínfirmi sanati sunt· Homo quídam de anthonitanis partibus curuato corpore manuū et pedū carens officijs osculās capsellā sanat? est·Sacerdos de cauerno territorio guttā patiens ín spina veníens barū ad sanctum· ex quo venit ad locū vnde barū primo potest aspicí·cepit paulatī erígi·puenítq; totus sanus·Parentes adduxerūt puerū demoniacū ab amalpha qui sanatus est ín loco supradícto·Vñ vbi barū primo videt̄ ibi crux erat posita ab his qui sanati erāt· Sanati sunt de quodaz castello ínfantula vna toto corpe debilis·& puerulus qui nullū ín stomacho poterat retinere edulium·Quídam paupcul? adarachio vxorem suam omībus mēbrís debilē p̄ter línguam sanam reduxit·Sanata est mulier de dalmacia ipsa ancillula sepontíni cuiusdā dorso ícuruato·sanata est mulier feta & lacte carens·Sanatus est puerul? cuiusdam de macēnsibus qui nunq̄ gressus poterat mouere naturales·Sanatus est quídam paupertatí manens pedíbus nō valens ímedē & vix potens sedere·dícente ad eum ín somnis quadā ímagíne quare non vadis baz·Quomodo ínquit possum· Vade ínquit quía potes·& surrexit sanus· Miles quídam pdiderat res aliquas suspicās aūt hoc feciſſe quendā tíbiam eius sica pcussit ictu ancipití·ín quo vulnere vermes ínnati carnē rodebat vlcerosam ·qui veníens ad sanctum sanatus est· De galliacís alpīatib? sanate sūt due ml'ier·. vna ceca & altera demoniaca ·que aūt fuerat ceca obtulit sancto oculos argenteos cū lapídib? p̄ciosis ·

¶LXXXIIII· ¶De ceteris euentibus illius temporis· ¶Sigibertus

ANno benrící·xxxj·sanctus arnulph? ex abbate sancti medardi postmodū etiam ad pontificatū ciuitatis suessionice pmotus p̄ pacis redíntegratōe ínter flandrenses flandríam venít·& ín vico nomīe adēbrach ecclesiā sācti petri iam diuínis miraculís illustratā cenobiū monachoz fecit ordínem regularis vite ínstituit· tādemq; ín eodem monasterio et finem vite & sepulturā secundum q̄ ipe p̄dixerat accepit· pisces ín aquis moriunt̄· ¶Ex cronicis· ¶Hoc tempore ín bispanía rex gallicie āphul fortíter saracenos debellat·& toletū vrbem corū maximā p̄ aliquot annos obsessam tandem expugnat·& cultū xp̄ianitatis ín ea dilatat· ¶Sigíbert? ¶Anno·xxxíj· Odo ex monacho cluniacen̄·ep̄s hostiens̄ contra ímpatorem & guibertū·clxíij·fit papa & vrban? nominat̄·Hínc ín ecclesia scandala & ín regno augescunt dísdía·dū alter ab altero dissídet·dū regnum et sacerdotiū dissentit·dū alter alterū excōmunícat·alter alterius excōmunicatōnem aut ex cause·aut ex p̄sone p̄iudicō ptemnit·Dumq; alter ín altez excōmunicandi auctoritate magis ex suo líbitu q̄ ex iustície respectu abutitur auctoritas íllius qui dedit potestatē ligandi & soluendí omnino despicíē·nimirū vt pace omniū bonoz̄ dixerim·hec sola nouitas ne dicam hereś·necdū ī mundo emerserat·vt sacerdotes eiz qui dícit regí apostata·& qui regnare facit ípocritam p̄ptē peccata populi doceant populū q̄ malís regibus nullā debeant subiectōem·Et lícet ei sacramentū fidelitatis fecerant·nullam tamen debeant fidelitatē· nec p̄iurí dicant̄ qui contra regez senserínt·ímmo qui regi paruerít p̄ excōmunicato habeat̄ qui contra regez fecerít a noxa ínsticie p̄iurij absoluat̄·Anno·xxxíij·annus pestílens fuit maxime ín occidentalí pte lotharingie vbi ml'ti sacro ígne ītrioz cōsumente p̄putrescētes exeś mēbrís ínstar carbonū nígrescentib? vel miserabiliter moziunt̄· vel manibus & pedib? putrefactis truncati·misere vite reseruantur·multi vero neruoz̄ cōtractōne dístorti tormentant̄·Anno·xxxíiij·metis corpus sancti clemētis primi ep̄i ab apostolis illic ordínati ínuētuz leuatur· Anno·xxxvj·domín? yuo sancti quīquini beluaceń ·p̄positus a papa vrbano cōsecrat? fit ep̄s carnotensis. ¶Actor· ¶Hic ínter alia laudabilia que fecit decreta apostolica abbreuíando cōpilauit & ordínauit·Quod quidem prius ísidorus vt supra díximus ín vnum maximū volumen redegerat·nec sine magno sumptu trāsscribi poterat·nec ipa decreta ordínate secundum materias cōtinebat·sed secundum ordínē tpm quibus data fuerant p̄ successiones romanoz̄ pontificuz· Hic autem & ipa decreta apostolicoz̄ vt dícit̄ abbreuíauit & p̄ capitula dístínxit·& multas sanctoz̄ doctoz̄um sentētias ad eadem capitula ptínentes p̄ter ínterseruit·Hic liber decretoz̄ yuonis apō nos ín plu*r*ibus locis repit̄·qui quoniā ipe quoq; non pue quantitatis·nō est facile portatilis · Hugo cathalamensis ex eodem volumíne abbreuíato libellū portatílem legit̄ ꝓposuisse qui & ipe apud nos est·& summa decretoz̄ yuonis appellat̄·Poro libz̄ū ístum decretoz̄ū qui nunc vbiq; ín vsu habetur ꝓpilauit grānus vt fertur monachus·sz quo tempore ígnoro·nísi q̄ post yuonē vt estímo·

¶LXXXV· ¶De pestílente rege āglie Guíllero· ¶Helínandus·

ANno domíni·M·xcij·Guill's rex anglo? vir singularis censure & seueritatis obit·cui filíus eius guill's succesſit adhuc ímpante beēríco·hunc guillerū filiū regís guilleri lanfrancus archiep̄s nutriuit·et militem fecit· & die sanctoz̄ cosme & damiani ín regez coronauit Hic ita erat liberalis q̄ p̄digus· ita magním? q̄ supbus·ita seuerus q̄ seu? ·parum deuz reuerebatur·homines nichil·cū deus timendus sit omni tēpore homo p̄ tempore·vestínm suoz̄ p̄cium ín ímensum extolli volebat dedignās siquid alleuiasset·Quodam mane cū calciaret̄ nouas calígas·q̄ fiuit a cubicularío q̄ti ꝓstarēt·Cūq; ille respōdísset tres solídos·índignabund? & fremens·fili ait meretrícis·exquo habet rex calígas tam exílis p̄cij vade et affer míchí emptas marcha vna argenti· Iuit ílle et multo vilíores afferens q̄ p̄cepat emptas mentitus est: Atquí ínquit rex íste regie maiestatí conueníunt·Itaq; ex eo cubiculari? p̄cium vestimentoz̄ eius p̄ volūtate numerabat·Multa

pinde suis utilitatibus nundinas · tandem exhaustus expensis ad rapinas uertit animum · adiuuante eũ in hoc scelere ranulfo clerico ex infimo genere homĩm lingua et calliditate puecto ad summũ quo auctoritate sacri ecclesiarũ honores mortuis pastoribus venum locati sunt · Nam audita morte cuiuslibet epi vel abbatis · cõfestim clericus regis eo mittebatur qui omnia inuenta scripto exciper omnesqz in posterũ redditus fisco regio inferret · substituebaturqz in loco defuncti quilibet non p morum sed p numorũ expimento · Sequebat curiam effeminatorũ manus et ganearũ greges · vt recte a quodam sapiente dictũ sit · Curia regis ãglie non est maiestaris diuersoriũ sed exoletorũ pstibulum

LXXXVI

De actib? ei? neqssimis

HOnedecus illius tpis ptinet quod anselmus archieps ista corrigere conatus sed societate suffraganeorũ destitut? spõte discessit nequitie temporis cedens · Qui cũ iam qz nauigaturus in portu ventos expectaret · iussu regis vt põdo publicus expilatus est · manticis omnibus & bulgis in mediũ platis et exquisitis · Iuõ os quos pater eius a rothomago laudoneã trãstulerat · cum in quadam solennitate eum adirẽt munera offerentes ausus est aĩmare ad conflictũ cõtra xpianos pmultuz delira pnuncians · quia si vicissent in eorum sectam trãsiret · Magno ergo tiore eporum & clericorũ res acta est pia solicitudine fidei xpiane timentiũ · De quo certamine iudei nichil pter cõfusionem retulerũt · q̃uis multotiẽs iactitarit se non ratõne sed factõne supatos · Robertus frater eius cum aggredi vellet iter hierosolimitanũ · northmanniã ei inuadiat? est p pecuĩa decemmiliũ marcarũ Quapter importabilis pẽsionis edictũ p totam angliaz cucurrit · Cunqz epi & abbates frequẽter regez adirent de hoc q̃rimoniam facientes respondit ille · Nũquid nõ habetis scrinia auro et argento cõposita ossibus mortuorum plena · Igitur capsas sanctorũ nudare coacti sunt · crucifixos despoliare · calices cõflare · non in usum paupum sed in fiscũ regium · Venatõnes q̃s primo indulserat adeo phibuit · vt capitale essz cẽ uum prendidisse · Propter hoc & huiusmodi sepe a ducibus contra eum cõinratũ est · Guill's de oir pditõnis apud regem accusat? · delatorẽqz ad ouellum puocans exceleratus et extesticlat? ẽ · Hec delatõ plures innocentes inuoluit · quorũ vn? fuit guill's de alderia homo decor? & cõpater regis qui patibulo affligi iussus · osmundo epo salesberie cõfessus · & p omnes ecclesias opidi flagellat? dispb ad inopes vestibus ad suspendiũ nud? ibat delicatam carnem frequentibus sup lapides genu flexionibus cruentatis · episcopo et populo sequẽte ad locum supplicij ait · Sic deus adiuuet animã meam et a malis liberet sicut de re qua accusor ĩmunis sum · Audita discordia que erat inter vbanum papam et guibertũ rauennatẽ tributũ roma ne sedi negauit · pnior tamen in guiberti gratiam que fuit prima causa discidij inter eũ & anselmũ ·

LXXXVII

De pestilentijs que tpe eius acciderunt ·

SEcundo anno regni ei? ingens terremotus · iij · idus augusti totã angliã exterruit horrendo miraculo · vt edificia omnia eminus resilirent · & mox pristino modo residerẽt Secata est copia omniũ fructuũ tarda maturitas frugum vt vix ad festum andree messes recõdiren tur · Quarto eius anno fuit tumultus fulgurũ · motus vrbium · Idus octobris · apud ibiceltumbam ictus de celo emissus · turris latus tanta vi impulit vt debilitat a materia in finio tecti ingens foramen ad humane grossitudis modum efficerz · Quo ingressus trabem maximã in fragmia p totã deiecit eccleſiam · & crucifixi caput cũ dextera tibia et imaginem sancte marie deiecit · Secut? est fetor intolerabilis · Tandem monachi felici ausu irrumpentes · benedicte aque aspgine inimici pstigias effugarũt · Fuit quoqz discordia ventorũ inter se dissidentiũ ab euro austro veniẽs · xvj · kl' · nouẽb que lundonie plusq̃ · dc · domos effregit · Collidabantur ecclesie cũ domibus · macerie cũ pietibus · Idem furor ventorum tectum ecclesie sancte marie que adarcus dicitur piter subleuauit & duos ibi homines obruit · Ferebanẽqz tigna cũ trabibus p mane mirantibus qui longe timentibus qui ppe stabant · quattuor tigna sex & · xx · pedes longa · tãta vi piter ĩ humũ impacta sunt · vt vix qnatuor pedes extarent notabili visu · quomõ duricie strate publice prupint · eo ibi in ordine posita quo in tecto ab artifice fuerunt collocata · Que ob impedimentũ trãseuntiũ ỏ planicie terre desecta sunt q̃ aliter erui nequirent · Sexto eius anno cadẽ violentia fulmis apud salesberiã tectũ turris ecclesie omnino disiecit · multũqz maceriam labefactauit · Quinta die postq̃ eam dedicauerat osmund? preclare memorie eps · Sexto guilli regis anno tantũ fuit in anglia diluuiuz ex abundantia imbriũ · quãtum nullus memĩerat · Mox accedente hieme fluuij ita sunt congelati vt essent puij equis & quadrigis & plaustris · Gelu resoluto ex ĩpetu glacialium frustorum põtes effracti sunt · Septimo anno regis guilleri ppter tributa que rex ĩ northmãnia poitus edixerat · agricultura ỏfecit · qua deficiente secuta est fames · qua crescente successit mortalitas hominũ adeo crebra · vt deesset morituris cura · mortuis sepultura ·

LXXXV

De fulcone comite andegauensi · Guilleri?

FVlco fuit antiquus comes andegauior qui senex hierosolimã adijt · ibi a duob? seruis sacramento coactis vt q̃ iuberz facerent · p publicũ tractus est nud? ad sepulcrũ domini turis inspectantibus · alter restem ligneũ collo eius intorserat · alter flagris terga expoliati vrgebat · Inter hec ille clamabat · Accipe domine miserum fulconẽ piurum tuum · fugitiũ tuũ · Domum tamen contra desideriũ suuz placide regressus · Post aliquot annos filium habuit gaufriduz cognomento martellum q̃ cognomẽ sibi vsurpauerat · quia videbatur omnes sibi obsistentes felicitate quadam otundere · Nam dominũ suũ comitem pictauensem apta marte cepit · fortelsqz vinculis innodatum ad ignobilis pacis oicõnes coegit vt burdegalla ciuitate cederet & finibus eius · & de ceteris ãnuum vectigal pensitaret qui capt? p ferã iniuria & ciborũ inopia post triduum defunctus est · Cuius nouercã martellus duxit · fratres ĩ tutelam suscipiẽs · mox theobaldi comitis blesens ingressus limites vrbem turonicaz obsedit · & ipe in eadem qui captus est & in ergastulo reclus? · vrbem sibi omnibusqz suis imppetuum heredib? abiurauit · Iste gaufridus moriens gaufrido sororis sue filio comitatũ dedit · qui simplex fuit et ĩbell' Huius frater fulco ducatũ corripuit q̃ ignoĩat? est rechm · quia gẽmani simplicitati crebro ĩfrẽdẽs

ad vltimum honore spoliatū ppetua tenuit custo dia. Hic fulco habuit vxorez que relicto eo philip po nupsit regi francoz. qui amore eius ita capt? est. vt illa sibi in omnibus imparet. cum ipe omni bus alijs impare cupet. Deniqz omnium digitis se notari & ab omni orbe xpiano se excōmunicari p pter eius libidinez aliquantis annis passus est. Fi lij huius fulconis fuerunt gelfridus. martellus et fulco. primus insidijs suoz̄ necatus est.

LXXXIX. De clerico cui socius suus dam natus apparuit. Guillermus.

Rant eo tēpore ī nannetis ciuitate duo clerici nondū patientibus annis presbi= teri. literis affatim instructi. iter se mul tū amici. hij pactū inierūt inter se vt vter eoz̄ p or morer̄etur. alteri vel vigilāti vel dormienti ap pareret infra. xxx. dies data acceptaqz corpali fide non multū post vn? obijt. xxx. die alteri astitit et illi vigilanti. et nescio quid operis molienti mor tuus vultu exangui et pallido. qui prior viuū cō pellens. agnoscis me inquit. agnosco ait ille. et mi ror quid tādiu morat⁹ fueris. Ille prius morā ex cusans tandem ait. tandez venio. et aduent? meus si volueris tibi fiet cōmodus. mihi omnino in fructuosus. Nā sempiternis deputat? sū supplici is. Ego ait alter iuuabo te precib? ieiunijs et ele mosinis multis. At ille respondit. Sine penitētia sunt iudicia dei ī inferno. Dū rotat astra polus. dū pulsat litora pontus pro criminib? meis puni ar. Si totus mundus mihi remedia exquireret. et na tamen et innumera penarū genera patiar. Et vt aliquā ex meis rationabilib? penis agnoscas. En vna. protenditqz manū sanioso vlcere stillātē videtur ne ait tibi leuis. Cū ille leuez sibi referz videri. ipse mortu? curuatis in volā digitis tres guttas defluentis thabi sup eū iaculat? est. quā= rum due timpa vna frontem cōtingentes. cutem sicut ignito iaculo penetrauerūt. fozamen nucis ca pax efficientes. illo magnam penā esse doloris cla more ptestāte. Hoc inqt mortuus erit tibi qmdiu vixeris & penaz mearū graue documētū. & nisi neglexeris salutis tue singulare moimētū. Vade ergo dum licz muta habitū simul et animū. et esto mōachus redonis apud sanctū melaniū. Cūqz vi= uus ad hoc respōdere nollet. mortu? eū oculi vi gore pstringens. si dubitas inquit ōuti miser lege lras istas. Et hoc dicēs manū ptēdit tectis notis inscriptā. in quibus sathanas et oīe inferoz satel litium omni ecclesiastico cetui gratias de tartaro emittebāt. qō cū ipi in nullo suis voluptatib? de= essent. tm̄ nūm. sboitaz animaz paterenē ad infer na descēdere ꝓcatōnis incuria qntū nunqm vi= derant retroacta secula. His dictis loquētis aspe ctus dispauit. et audiens omnia vendens et dans paupibus sanctū melanium adijt. & monach? ibi factus optime conuersat? est.

XC. De muliere laudunensi que ab igne euasit. Sigibert?

ANno domini. M. xliiij. pontificante in vr be laudunensi helimando. mulier quedaz in pximo manens habebat generū iuue= nili spē decorum quē multa diligentia p amore fi lie sue accurabat. Vnde & orta turpis suspicō de muliere & genero suo inter vicinos homines val= de cam turbauit. que impatiēter ferens famā suaz huiusmodi obpbrio turbari. iniurie sue causam in eū retorsit. et clamdestina machinatiōe vt occide retur a duobus pueris procurauit. Postmodum vero ad penitentiā facti homicidij cōuersa cuidā presbitero per confessionē peccatū suū reuelauit sed elapso aliquanti tēporis spacio presbiter idez cū ea litigans. malū quod fecerat in faciez ei exp= brauit. Quo audito parentes homis occisi ꝑrā tes nūciauerunt vicedomino laudunēsi. Iubente vicedomino vocata mulier venit. et qualiter ho = minem occidisset nequaquā celauit. Iudicatuz est ergo eā ignibus debere cōcremari. sed prius du= cta ad ecclesiā beate dei genitricis marie. peccatū suū coram deo et homibus ex ordie narrauit. et sic meritis et precib? sanctissime virgis matris ma rie seipsā fideliter commendauit. Deinde missa in ignem. incendiū nullatenus sensit. sed diuina pte gente gratia consumpto igne. ipsa illesa pmansit quod factū cognati hominis occisi nō diume vir tuti asscribentes. sed fragilez potius lignorū ma teriā causantes. iterū accendūt ignez circa eā for tioribus lignis. sed nichil pfecerūt. Iterato em̄ mi raculo seruauit eam deus incolumē ab exustione ignis ad laudem sui nominis. sueqz genitricis glo riam & honorem. Egressa igit̄ ex incendio. non so lum carne sed etiaz veste & crine illesa ad ecclesiā sancte dei genitricis omni populo applaudēte du cta est. & post laudes deo redditas volente deo paucis diebus trāsactis trāsiit ab hoc seculo. An no sequenti helimand? bone memorie laudunens eps obijt. nigelrānus succedit. fames diu ocepta validissime ingrauaē. et fit calaitosus ann?. mul = tis fame laborantib? paupibus p furta & incēdia ditiores grauiter vexantibus. Cum valido vento rum turbine etiam terremot? factus est media no cte. iiii. idus septēbris in multa terrarū pte. Pri = die nonas aprīl circa diluculū stelle pples simul ō celo in terram cecidisse vise sunt. Inter quas vnaz maximam labi in terram cū quidam in francia stu peret. & notato loco vbi visa est labi aquā ibi fu disset. fumū cū feruoris sono inde exire magis stu puit. In comitatu namucēsi panez subcinericiū qsi sanguine infectū vidimus. Vrbanus p burgūdiā & franciā habitis cōciliis hildebranni decreta re nouat & confirmat p philippū regem francoruz qui viuēte vxore sua supduxerat alterius viuētis vxo rem excōmunicat. Hoc anno sacro igne multi ac = cendunē. membris instar carbonū nigrescentib? .

XCI. De concilio claremontensi et sta tutis eius. Guillermus.

Hoc anno primo. Anno domini. M. xcv. vrbanus papa venit in galliam. & cele brauit cōciliū apud claremontez. In quo inter cetera statutum est vt epi vel abbates vl' ali qui de clero aliquā ecclesiasticā dignitatez de ma nu principū vel quorundam laicorū nō accipiant & vt clerici in duabus ciuitatib? vel ecclesijs pre bendas nō habeant. vt nemo sit simul abbas & epi scopus vt ecclesiastica dignitas a nullo emaē. aut vendatur. vt nullus cuiuslibet sacri ordinis carna li cōmercō vtatur. vt ei auferanē ecclesiastice dig tates qui scienter a se vel a pentibus suis emptas habuerunt vt eis ignoscaē qui hoc ignorauerunt a canonib? phibitū. vt nemo laicoz̄ a capite ieiu nij. nemo clericorū a. l. vsqz in pasca carnes cōme dat. vt in sabbato pasche non nisi post nonā offi ciuz celebreē. vt ab aduentu domini vsqz ad octa uas epīe. & a. xl. vsqz ad octauas penthecostes & a. iiij. feria occidente sole omni tempe vsqz ad

ſecundam feriam oriente ſole treuga dei cuſtodia
tur· vt qui eꝑz cepit omnino exlex habeaē· vt qui
ſacrí ozomis viros vel eozū famulos cepit anathe
ma ſit· vt qui eꝑozū vel clericoz mozienciū bona
cepit anathema ſit. vt nemo m eꝑm eligaē niſi pſbí
ter aut diaconus aut ſubdiacon?· & cui natalium
dignitas ſuffragaē· niſi maxima neceſſitate & licē
tia pape· vt filij ꝑſbiteroz vel cōcubinaz ad ꝑſbí
teratum n on ꝓuebanē· niſi prius religioſam vitā
tranſierint· vt qui ad eccleſiā vel crucem ꝓfugerit
data membrozū impunitate iuſticie tradaē· vel in
nocēs libereē· vt vnaquaqz eccleſia decimas ſuas
habeat· nec ad alteram trāſeant· vt laicus nec de=
cimas vendat nec retineat· vt ꝓ ſepl'tura mozтuo
rum p̄cium non exigatur· ¶ Ex cronicis ¶ Ibiqz
ſtatutum eſt vt hoze ō beata maria virgine dican
tur· & eius officium dieb? ſabbatozum ſolennitē
celebreē· ¶ Guillerimus ¶ In eodem concilio excō
municauit papa philippū regem francozū· & om=
nes qui eum vel regem vel dominū ſuum vocarēt
& ei obedirēt· ſil'itē & illā maledc̄az diugē ei?· et
q̄ eā regínam vl' dominā vocauerīt· donec ad emē
datōnem venerint· vt alter ab altero diſcedat· Si
militer guibertū rauēnatem qui ſe papā appellat
& henricū impatozem qui eum manu tenet & ce
teros qui eis ꝓſentiunt· Poſt hoc ſermonē habuit
ad populū exhoztans eos ad crucem ſumendā· inē
ceta dicēs vt ſalomō ait· Nichil timidius pcēo ne
quitia nichil laboziosius. Nnnc a nobis pax labo=
rū atqz met? finis p̄cio melioze petūē An neſcitiſ
quoniaz viuere homībus calamitas· mozi felicitas
eſt· Mozſ em̄ accelerat bonis patriā· malis reſecat
maliciam· ¶ XCII· ¶ De innumerabilib?
populis in occidente cruce ſignatis· ¶ Sigibert?

HAnno domini· M· xcvj· occidētales popu
li dolentes loca ſancta hieroſolimozum
a gentib? ꝓphanarí· cūctos etiā termioſ
xp̄ianozū iam ml'ta ex pte inuaſiſſe innumerabiles
vna inſpiratōne moti· & multis ſignis ſibi oſtenſ
alij ab alijs animati· duces· comites· potenteſ· no
biles· & ignobiles· diuites· paupes· liberi et ſerui
eꝑi· clerici· monachi· ſenes et iuuenes pueri & pu
elle· omnes vno animo nullū vllo angariante· vn=
diqz concurzunt ab hiſpania· ꝓuincia ab aquita=
nia & bzitania· a ſcotia ab anglia· a nozthmānia· a
francia a lotharingia· a burgundia & germania· a
lōgobardia· ab appulia· et aliſs regnis virtute et ſi
gno ſancte crucis ſignati & armati vultuz ire pa=
rant· iniurias dei in hoſtes xp̄iani nomīs· & q̄nto
quiſqz actenus ad exercendaz mundi maliciā erat
ꝓniozi· tanto nunc ad exercendā vltro dei militiaz
fit ꝓmptior· firmiſſima pace interī vbiqz ꝓpoſita
Et primo iudeos in vrbibns in quib? erāt agreſſi
eos ad credendū in xp̄m cōpellunt· Credere nolen
tes bonis priuatiſ trucidant· vrbib? elimmāt· Ali
qui iudeoz zelo tenendę patrie legis ducti ſe mu=
tuo trucidant· Alij ad tempus ſe credere ſimulan
tes· poſt ad iudaiſmū reuoluunē· Eminebāt ī hoc
dei hoſtico dux lotharingie godefridus & fratres
eius euſtachi? et balde wim?· anſhelm? de ribōmō
te· Balduim? comes montenſ· Robert? cōmes flā
drenſ· Stephanus comes bleſenſis· Hugo magn?
frater philippi regis francoz· Robert? comes noz
thmannoz· Raimund? comes ſancti egidij· Boia
nundus dux appulie· & tancred? nepos eius Ho
rum omniū curā apoſtolica auctozitate ſuſcepit
vir eximius haimarus podienſ epſs· eiſqz conſilio
& doctrina vſqz ad captā anthiochiā plurimū p̄fi
cuus fuit· Etiam huius vie incitatoz petr? quidaz
heremita fuit· qui vſqz ad captā hieruſalē m mul=
tis vtilis cum exercitu dei ꝓſeuerauit· ¶ Guilleri
nus· ¶ Nunq̄ tot gentes in vnaz coire ſententiā
opinionē hominū vincebat numerus· q̄uis eſtima
retur ſexagies· c· M· qui omnes hieroſolimā pge=
bant ¶ XCIII· ¶ De ceteris euentibus
illius tempozis· ¶ Sigibertus

HAnno domini· M· xcvij· impij henrici· xlj
cometes in occidente apparuit· tota pri
ma ebdomada octobris· Nimia aquaruz
inundatōe autūnalis fatō impediē· & ſterilitas fru
gum terze ſequiē· Exercit? dei aggreſſus termios
paganoz viriliter agit· Primūqz eis fuit bellū ad
pontem pharphar flummis· ix· kl'· marcij· vbi ml'
ti turcozū occiſi ſunt· Scōm eis bellū fuit apꝺ ni=
cheam· iii· nonaſ marcij in quo etiam pagani victi
ſunt· Capta ergo nichea· capta laodicia cū eſſent
pluſq̄ trecētamilia armatoz in exercitu xp̄ianoz
tāta eis omniū rerū ſuppetebat copia vt ariet vno
nūmo· bos vix· xii· nūmis venderēē· Lanfrāco can
tuar· archiep̄o defuncto anſelm? abbas beccenſis
ꝓ ſua ſanctitate & doctrīa non ſolū in nozthmā=
nia· ſed etiā in angliā iā celeberrim? ſuccedit in p̄ſu
latu· qui licet a rege guill'o & principib? terze to
tiuſqz anglie ouentu eccleſie honorifice ſuſceptus
fuiſſet· ml'tas tamē moleſtias & tribulatōes poſt
modum ſub ipō rege paſſus eſt ꝓ ſtatu eccleſie cor
rigendo· Nam reges anglie hanc iniuſtā legem iā
diu tenuerant· vt electos eccleſie p̄ſules ipi ꝓ vir
gam paſtoralem eccleſijs inueſtirēt· Anno ſequēti
conradus vltraiectenſis epiſcopus feria iiij· pa=
ſche poſt miſſam a ſe celebratā a quodā ſuo ꝓpi
tur in domo ſua· Multis in locis· v· kl'· octobris·
celum quaſi ardere viſum eſt nocturno tpe & ſe=
cuta eſt grauis animaliū peſtilentia & ſegetes ni=
mio imbze & aurugine corrupte ſunt· ¶ XCIIII
¶ De monachiſ moliſmenſibus qui ad heremum
ciſtercij conuolauerunt·

HOc igitur anno ab incarnatōne dōmi·
M· xcviij· venerabilis hugonis lugdunē
ſis eccleſie archiep̄i ſedis apoſtolice tūc
legati et religioſi viri walteri cabilonēſis ep̄i· nec
non & clariſſimi principis odonis burgūdie du=
cis freti cōſilio & autozitate robozati· inuentā be
remū in abbatiam ꝓſtruere ceperūt· p̄fato abbate
roberto ab illius dioceſ ep̄o videlicet cabilonēſi
ſuſcipiente curam virgāqz paſtoralē· ceteriſqz ſub
ipō in eodem loco firmantib? ſtabilitatē· At vēo
poſt non multū tp̄is factum eſt vt idem abbaſ ro
bertuſ requirentib? eum monachis moliſmenſib?
pape vrbaī ſecundi iuſſu walteri cabilonenſ epi
ſcopi licencia & aſſenſu moliſmū reducereē· & al=
bericus vir religioſus & ſanctus in ipius loco ſb
ſtituerętur· Hoc ſa ne inter vtrāqz eccleſiā ſeque=
ſtre pacis gratia retento vt apoſtolica autozitate
cōfirmato· vt ex eo iam tēpoze neutra illarū vtri
uſlibet monachum ad habitandū ſine cōmendatio
ne regulari ſuſciperēt· Quo facto nouū monaſte
rium noui patris ſolicitudīe & induſtria· in breui
non mediocriter deo coopante in ſancta religiōe
ac ꝓuerſatōne ꝓfecit· opinione claruit· reb? neceſ
ſarijs creuit· ¶ Guillerinus· ¶ Tempe guilleri ſe
cundi regis anglie cepit religio ciſtellenſ· ꝓinet
autem ad gloriam anglie q̄ talem virum genuit
qui huius religionis & auctoz fuit & mediatoz·

Is fuit ardíngꝰ nomĩe a puero scireburne mõachꝰ Postea pannos illos posus scotiam mox franciaz ptendit·vbi aliquot annis studuit·Deinde romaz cũ clerico cõsorte ꝓfectus est·qui eũdo & redeũ do quottidie totum psalteriũ cantitabãt·Deinde burgundiã regressus est in molismo nouo & magno monasterio se totõdit·Ibi cum ei quedã ꝓponerentur obseruanda que nõ erant de regula·cepit ratõnem eorum inquirere·& tãdiu de quibusdam supfluis cũ vno & alio disputauit·vt abbatem ipm & alios·xvij·in suam sententiã induceret·Igitur cistellas venere locum prius salmosuz & ibi steterunt suffragio archiepi vienenꝭ q̃ pꝛea aplicꝰ fcꝰ est·Abbas tandẽ qui cum eis venerat a suis monachis requisitus ad eos rediit quasi coactus sed volens·omnes qui cum eo venerant de molismo cum illo regressi sunt·pter octo qui sibi abbatem ostituerũt albericũ quendã de suis priorem ardingum qui & stephanus. ¶·XCV·

¶ De cõstructione abbatie et inijtõ ordinis.

Eodem anno ordo cistercienꝭ incepit·In epatu siquidẽ lingonẽsi situm nosciẽ esse cenobium nomĩe molismus fama celeberrimũ·religione ospicuũ·Hoc a sui exordio magnis sub breui tempe diuina clementia siue gratie muneribus illustrauit·viris illustribꝰ nobilitauit·nec minus amplũ possessionibꝰ q̃ clarum virtutibus reddidit·Ceterũ quia possessionibꝰ virtutibusqz non solet esse societas·hoc quidez ex illa sancta cõgregatõne viri nimirũ sapientes altius intelligentes elegerũt·potiꝰ studijs celestibus occupari q̃ terzenis implicari negotijs·Vnde & mox virtutũ amatores de pauptate fecunda virorum ceperunt cogitare·simulqz aduertentes ibidẽ·& si sãcte honesteqz viuereẽ·minus tamen ꝑ sui desiderio atqz ꝓposito ipam quã ꝓfessi fuerant regulã obseruari loquũtur alterutrũ qõ singulos mouet·piterqz ĩtez se tractant qualiter illũ versiculũ adimpleant Reddã tibi vota mea que distixerũt labia·Quid plura·Viginti et vnus monachi vna cũ patre ipius monasterij beate videlicet memorie roberto egressi cõmuni cõsilio·cõmuni perficere nitũtur assensu quod vno spiritu conceperunt·Igiẽ post multos labores ac nimias difficultates quas omnes in christo pie viuere volentes pati necesse est Tandez desiderio potiti cisterciũ deuenerunt·locũ·s·tunc horroris et vaste solitudinis·Sed milites christi loci asperitatem ab arto proposito qõiã animo acceperãt·non diffidere iudicãtes vt vere sibi diuinitus preparatũ tam gratum habuere locũ q̃ carum propositũ· ¶·XCVI· ¶·De causa itineris trãsmarini et signis pcedẽtibꝰ

Vrci vero iam·xl·annis bithiniam posse derant.que est ps minoris asie quam romanam dicunt Huius domiꝰ erat tunc solmannꝰ·Abiectis aũt arcubus otinuis tribꝰ diebus fugerunt turci·Soldanꝰ aũt apud ꝑsas ẽ qui apud romanos augustꝰ totiꝰ orientis rector·Quorum & ꝑsarum impium ideo vt estimo tãdiu durat quia gens illa paz bellicosa·& viuacis sanguinis inops·semel acceptũ dediscere nescit seruitiũ ignorans vt ait lucanus ideo datos ne quisq̃ seruiat enses·Hoc anno qui fuit annꝰ·x·guilleri regis anglie secundi apparuit cometes kl'· octobris xv·diebus maiorẽ crinẽ mittens ad orientẽ mirorem versus euroaustrũ·Apparuerũt & alie stelle quasi iacula inter se emittẽtes·Eodẽ anno ansbelmus lux anglie tenebras erroneorũ fugiens romã iuit·Baldricus ex burgalensi abbate dolensiuz archiepꝰ qui scripsit historiã hierosolimitanã dicit q̃ turci qui hierosolimis erant sepulcz dominꝰ paulo sinebãt honorificẽtiꝰ seruari·nõ quia multũ de religione xp̃iana curabãt·Sed quoniã taliter vtilitatibus & cupiditatibꝰ suis satisfaciebãt ꝑ oblatiões aduentantiũ·qui impium suũ iam vsqz ad antiochiam dilatauerãt·Dicit etiam q̃ epꝰ podiẽsis nomine haimarꝰ primus omniũ in ipo concilio claremõtensi licentiã ab vrbano papa accepit eundi hierosolimã·Dicit etiam q̃ anno dominice·M·xcv·pridie nonarũ aprilis·feria·iiij·luna·xxv·visus est ab innumeris inspectoribus in gallijs tantus stellarũ discursus vt grando ni lucerẽt ꝑ densitate putarentẽ·quas quidam opinati sunt cecidisse·quidam motũ earũ motũ xp̃ianitatis interpretati sunt Anno enim subsequente & sinodꝰ aruẽnis habita est et via inchoata·Porro ãte hãc sinodum generale cõciliũ celebrauerat idem vrbanus papa apud placentiam. ¶·XCVII·

¶ De itinere transmarino et primo cõgressu contra turcos·

Excessit aũt medicina modũ·quia plusq̃ debuit in quibusdã voluntas eũdi hierosolimã subrepsit·Nam et multe heremite & recluse & monachi domicilijs suis nõ satis sapienter relictis ire viam prexerunt·Quidam tamen oratõnis gratia ab abbatibꝰ suis accepta licentia ꝓfecti sunt·Plures autem fugiendo se sẽduxerunt·Multi emi de gente plebeia crucẽ sibi diuinitꝰ inmatã iactitãdo ostendebãt·Quod & idẽ quedaz de mulierculis ꝑsumpserũt qõ omnino falsum esse deprehensum est·Alij vero ferzuz calidum instar crucis sibi adhibuerũt·vel peste iactantie vel bone voluntatis ostentatõne·Boamundũ vero roberti guiscardi filium rogeri ducis fratrẽ·secutus est tancredus nepos suꝰ & richardꝰ d̃ principatu·In duobus primis prelijs ꝑualuerũt turci contra gentẽ sine rege & sine duce·primo apd castellum exorogorga qõ omnibꝰ incolis vacuũ xp̃iani intrauerant omnibus copijs refertũ·qõ vtrum timore an industria incole reliquissent incertũ est Fons et puteꝰ quo castellũ sustentabaẽ extra erat quo xp̃ianis ablato·raimaldꝰ quidã quẽ sibi ducẽ fecerant cũ turcis cõciliatus est·vt fratres suos illis ꝓderet si posset et trãsfugit ad eos·Multi ibi apostate facti sunt·alij vel sagittati·ad signũ vel venũdati vel captiui abducti·Hanc primã ꝑsecutionem passi sunt xp̃iani·iij·kl'·octobris·Audientes autem turci q̃ petrus heremita & galterus sine cognomento in ciuitate cui nomen cimitot ꝓpe nicenam essent ierunt contra eos·& accurrentes obuiauerũt galtero·quẽ cum multis pemerũt·Petrus vero iam cõstantinopolĩ redierat·quoniam illi acquiescere gens litigiosa nolebat·Turci autẽ castellũ cinitot obsederũt et ceperunt·& xp̃ianos ibi inuẽtos vel occiderũt vel captiuauerũt·& hoc iterũ passi sunt christiani mense octobri·

¶·XCVIII· ¶ De transitu exercitꝰ dei per loca grecie·

Cvm hec agerentẽ·godefridus cũ patrꝰ suis baldewino & eustachio·& baldewino de monte cum turmis suis ꝑ hungariam ꝓmeantes ꝓstantinopolĩ a ꝓpinquabãt·podiẽsis epꝰ & comes raimũdꝰ ꝑ sclauaniã gradiebantẽ Hugo magnus & comes flandrensꝭ·Robertus &

alius robertus comes northmannor cū suis romā
pretereuntes in appuliam deuenerūt. Audiēs boa
mundus famam aduentus eorū singulor pbitati
bus significq pscrutatis . palliū optimuz sibi prece
pit afferri. Quod p pticulas cōcisum crucē vnicui
qz suorū distribuit. suamqz sibi retinuit. Impator
cōstantinopolitan? alexius maluz exercitui dei ma
chinabat. Ventum est castoriam vbi natale domī
celebrauerunt. Inde in palagoniam castrū muītissi
mum hereticorū. omnibus bonis refertū. Quo ra
dicitus diruto venerunt ad flumen bardarū. vbi
tācredus cū suis satellites īpatoris fugauit quos
dam pemit quosdam vinctos boamūdo pītauit
Hoc bellum factum est feria. iiij. in capite ieiunij.
Hinc ventum est ad serrā ciuitatem . vbi sufficiēs
habuere mercatuz. Ibi boamundus cū duob? cor
palacijs amicicias inijt Inde ventum est ad ciuita
tem rusam feria. iiij. ante cenaz domini. Venerūt
niceam pridie nonas maii. obsessaqz est ciuitas p .
vii. ebdomadas et tres dies. & tandem capta est
& a xpīanis impatori alexio reddita. qui turcos q
ab ea ad se refugerant in pace suscepant. Inde ad
quendā puenit pontē exercitus dei. tercia die tur
cos innumeros offenderūt. saracenos. angulauos
psas. ccc. & lx. M. & arabes innumeros occidrūt
cesaqz sunt ibi barbarorū multa milia. Cecidit igi
tur guillus marchisus frater tancredi & gaufridus
de monte scabioso & multi alij. Turci autē iacti
tant se de francorū stirpe genitos & eorū pauos
a xpīanitate discendisse. nullosqz naturaliē militare
debere nisi se & francos. Factū est hoc plium. kl'.
iulij. Inuentū est in eorū tentorijs auri & argenti
plurimū equi boues. & cameli mule verueces &
copiosa suppellex. Soliman? aūt solimani seniozis
filius de nichea fugiens inuenit arabū. x. M. Qui
bus fugam psuasit & venientes ad ciuitates & ca
stella in quibus morabanē surziani xpīani dicebāt
eis. subdole cōdeuicim? frācos. & sic intra portas
eorum recipiebanē. Ingressi autem domos eorum
& ecclesias depdabanē. & auferebāt eis omnia cō
cupiscibilia. & filios & filias. His auditis xpīani
eos insequentes venerūt iconiū. Inde ad ciuitatez
grachiam que turcis abiectis illis se reddidit.

.XCIX Qualiter antiochia capta ē a xpīanis et post a turcis obsessa.

Alior autē exercitus cū magna difficulta
te venit in vallem antiochie que est sirie
metropolis. Guillermus Hec p? ro
mam & cōstantinopolī et alexandriaz. iiij. in loco
cunctis p orbem ciuitatibus plata est. Fluuius ibi
est qui modo farnus olim orons dict? est. xij . ab
vrbe miliario pelago influens fluentis rapacib? et
ipo impetu frigidioribus salubris aure temperiez
ciuitati medetur omeatū nauiū opidanis muebēs
pseuerantiā obsidētiū quādolibz tpe deridet . Est
pterea ciuitas menibus tuta. montibus ardua. Ec
clesia beati petri & ecclesia beate marie qdiu tur
ci ibi fuerunt illibate manserūt. Baldricus
Hanc primo obsedit boamund? . xiij. kl'. nouemb.
iiij. feria. a tribus portis. Erant em̄ in ciuitate ar
menij multi & surziani xpīani quidē sed turcis ob
noxij. qui fugam simulantes audacter exibāt ī ca
stra mēdicantes & castroz explorantes cōsilia in
vrbem reportabāt . quod multū nocuit christianis
Ibi ī castris tanta fames facta est. q? aselli on? vē
debatur. viij. puratis qui valent denariorū. cxx .
solidos. Guillerus carpentari? & petr? heremita
latenter aufugerūt. Quos inuentos tācred? app̄
hendit & inhoneste cōuiciatos et coactos redire
cōpulit. Erat inobsessa antiochia quidā admirat?
turcorū nomine pirrus. qui fedus amicicie p fide
les internūcios cū boamundo inierat fama eius al
lectus. Hic boamundo filium suū misit obsidem.
& reddidit ei tres turres quas tenebat. & sic ca
pta est ciuitas. Cassian? aūt domin? turcoz intē=
fugientes delituit. cui? caput armenij abstulerūt
& boamundo dtulerūt. Corberann? aūt prīceps
eorum qui ad auxilium antiochie cōfluexerāt acce
pta licentia seuiendi in xpīanos a calipha sue gen
tis apostolico innumeras gentes sibi coagulaue=
rat. Inē quos & admirat? hierosolimitāor et rex
damascenor. His antiochiā appīquantib? obuia=
uit sensadolus cassiam filius qui dedit corberāno
municipiū fortissimū qđ vbi immīebat. Quo fac=
to corberann? ciuitatē obsedit. ad quem veīt ibi
mater ei? centenaria & auguratrix & sortilega p̄
dicens ei q̄ si pugnaret cū xpīanis supandus esset
ab illis. metu saracenorum aufugerūt de exercitu
xpīanorū funibus demissi p murum. Guillerus de
grentamensuil & alberic? frater eius. Guido tru
sellus & lābertus paup ppetuo ob xprio appellati
deinceps funātuli. Fames in ciuitate pualuit.

.C. De inuentōne lancee saluatoris.

Quidā vero sacēdoti apparuit domī? cū
beatissima genitrice sua et petro apostolo
cruce sup caput resplendente exprans
beneficia que xpīanis otulerat & ingratitudinē eo
rum cū mulieribus fornicantiū . Cūq; mirarēt se
vindicaturū de illis & mala sua illis redditur um=
mater misericordie & beatus petr? cecidērūt ad
pedes eius supplicantes ne p paucor culpis cun
ctis irascereē . qui pcibus eorū acquiescens dixit
pbitero. Vade & dic populo meo. Lupanar et p
stibulum et omnem a vobis remouete abusū et ī=
fra. v. dies si reuēsi fueritis ad me. reuētar ad vos
et optunum vobis puidebo auxilium. Et interim
quottidie cantetur. Congregati sunt inimici nostri
et gloriantur in virtute sua. Contere fortitudinē
illorum domine et dispge illos. vt cognoscāt quia
non est alius qui pugnet p nobis nisi tu de? no=
ster. Dispge illos in virtute tua. et depone eos p
tector noster domine. Cuidam autem pegrino pe
tro nomine apparuit sanctus andreas apostol? ō
monstrans ei locum in ecclesia beati petri. in quo
inuenienda erat lancea saluatoris. Non multo post
ignis de celo cadere visus est in castra turcoz de
nocte. Panis pastimati? et pmodic? bizanceo vē
debatur. Equine carnes et asinine p impialib? cō
putabanē ōlicijs. Gallina. xv. solidō. ouū p duob?
solidis. Nux vel glans vno appciabatur denario.
Hanc passionem ptinuā tolerauerūt dieb? . xxxvj
Stephanus interim comes blesens ppter infirmi=
tatem secesserat apud alexandriā que nō longe ab
est ab antiochia qualescendi gratia. cuius aduen=
tum omnes expectabant. quia vir ōsilij erat. Qui
vt audiuit turcos ciuitatem cūuallasse . latenē mō
tana ascendit et festināter clādestī? discessit. pu=
tans suos defecisse vel ī breui defecturos fore. Et
pueniens ad impatorem qui eum magna multitu=
dine grecorum et gallorū in auxilium nostroz ve=
niebat. psuasit ei vt reuerteretur. Hanc offensam
et hanc infamiā stephanus idem tactus postea cō
tritōe cordis et pfusione rediens a patria in hirlez
qiauit. et sic oībus satiffecit . xij . hoīes laborioſi

& strēnui foderunt a mane vsq; ad vesperā· & īm uenerunt lanceam domini nimis alte infossam

¶ C.j· ¶ De fuga turcorū et descriptione vrbis antiochie

Vm antez christiani exirent de ciuitate ad pugnā contra corberānū quedā dul= cis pluuiola tanq; rosci da stilla cecidit super eos·equos et equites ita letificans vt equi hinnirent·et equitū animi exhilarescerent· Erat em̄ pluuia illa tam subtilis et modica vt magis sē tiri potuit q; videri velut quedā guttule rorātes Non multo post ab ipsis montibus exire visus est exercitus innumerabilis equis albis insistentes et īm manibus vexilla candida pferētes·Cui? agmi= nis duces erant sanctus gregorius et sanct? de= metric? et sanctus mercurius·ille·s·qui iulianuz apostatā interfecit· Victi ergo turci fugerūt·Ibi capti sūt equi multi et iumenta· oues et boues et gaze innumere et ī ciuitatē reducte ·Factū ē hoc preliū·iiij·kl' iulii·Infra ciuitatē anthiochiaz sunt quattuor montan e satis alte·In quarū vna subli= miorisſ·castellū est quod omni prominet ciuitati· Deorsuz ciuitas est decenter edificata et duplici muro circūdata·Murus interior amplus et altus et quadris lapidibus cōpactus ī quo sunt turres ·ecc·l· formosis menijs venustate et defense pro pugnaculis· Murus exterior non est tante celsitu dinis·sed tamen admirande venustatis sustinet ī se·ccc·et·xl· ecclesias·Patriarchā habet cuius pa triarchatui subijciunt̄·c·l·et tres episcopi·Ab ori ente quattuor clauditur montanis· ab occidente ciuitatis muros p̄terfluit fluuius pharphar·Octo ginta et quinq; reges eam constituendo sublima= uerūt at nobilitauerūt·Quorū maxim? et prim? antiochus a quo denominata est· Hanc christiani per·viij· menses et diem vnū obsederāt·et cepe rant·Postea īm ipsa ciuitate iā capta gentiles ob= sessos eos tenuerunt per tres ebdomadas·īm qua obsidione tātus confluxit gentiliū exercitus ·vt nullus copiosiorē memīnerit se vidisse vel audisse Requieuerūt xp̄iani ī ea·v· mensib? et·ix· dieb? Post hoc ventū est ad marzā ciuitatē opulentā q; capta est hora vespertina die sabbati·iij·idus sep tembris· Morati sunt franci īm ea per mensez īnte grū et sex dies· Ibi mortuus est orensis ep̄s· Ibi passi sunt xp̄iani famez validaz vt turcorū carnes cōmederent· ¶ ·CII· ¶ ·Qualiter capta est hie= rusalem a xp̄ianis· ¶ Sigibert?

Anno domini·m·xcix·xp̄ianis turcos for titer debellantib?·eorūq; vrbes et castel la sibi bellando vendicantib?·ibi cōtigit apud quoddā munitissimū castruz nomine archas ad hierusalē octo mansionibus situ multos eorum perire·Cū quibus et anselm? de ribodi monte la pide percussus in capite occubuit ·Hoc solūmo= do post ac ceptū vulnus ter verbū repetens·o de us adiuua me·Erat autē vir prudentissim?·et ex ercitui satis vtilis·atq; erga beatum quintinū a deo deuotus·vt singulis ānis solēnitatē eiusdem martiris die suo clericis vndiq; cōgregatis coraz se celebrari faceret·eisq; post peractū officiū co= piosā refectionis mensā pararet· Exercic? autem dei diuino monitu ī interiora hispanie profectus larga dei manu refocillatus ē·quia ciues et castel la illius regionis legatos cum multis muneribus ad eos mittebant·pati etiam opida vel vrbes eis tradere· a quib? christiani securitate accepta·et ī dicto vrbibus tributo·interim etiā multis eorū q; se subtraxerāt ad eos apud tirū recurrentib? tan dem peruenerūt hierusalem·Eaq; obsessa cū labo rarēt pro victis et maxime pro aque penuria om nes ex cōmuni decreto nudis pedibus quotidie o rando circūibant vrbez·viij·ergo talis humiliatio nis die·obsidionis autē·xxxix capta est hierusalē id? iulij ī·vj·feria·& īm templo salomois & ī por tico eius xp̄iani cū paganis quinto bello conferto tanta īm eos cede debachati sunt· vt īm sanguine occisorū equitarent vsq; ad genua equoz.·Cunq; ordinatū esset qui hierusalē deberēt retinere· iam principibus de repatriādo agentib?·ecce rex sara cenorū ad debellādos eos·venit ascolon iam cum c·milibus equitū·et quadringētis milib? peditū· quibus cū occurrisset exercit? domini īm quo non plusq;·v·milia equitū·&·xv·milia peditū erant· deo p̄ seruis suis ad se reclamantib? pugnante & nube eos ab estu solis defendēte·saraceni solo īm petu xp̄ianorū territi·omnes pjectis armis fuge= runt·& ī hoc·vi·bello·iiij·kl'·augusti facto cesa sunt·c·M·paganorū·In porta vero ascalonie suf focati sunt ad duomilia·At eorū qui īm mari pie= runt & qui inter spineta siluarum cōsumpti sunt numerus nescit̄· Duce autē godefrido electo ad principandū īm hierusalē·ceteri principes·repatri ant·Capta est hierusalē post annos circiter qua= dringentos sexaginta·ex quo sub heraclio impato re secunda vice capta possessa est a saracenis·

¶ ·CIII· ¶ De descriptōe eiusdem vrbis et godefrido illic īm regem electo· ¶ ·Guillerm? ons sion intra vrbem hierusalez recept? p̄ arce emīnet·Ibi templū domini & tē= plum qđ dicunt salomonis quibus incer tum auctoribus edificata turcorū celebri coleban tur frequētia·In templo domini collocatū erat se pl'cz machometh Ibi celebrari ope p̄pacta eccīa sā cti sepulcri capax edificata a cōstantio magno nl' lam vnq; ab īmicis fidei tulit iniuriam·Metu vt cognitōe ignis celestis qui quot ānis ī vigilia pa sche lāpadib? repente serenus īmfulget·quod mi raculū quando cepit·vel si ante tpa paganorū fue rit nullius historie relatōne cognoscit̄·Legit̄ īm li bro bernhardi monachi q; ab hinc ānis·ecl;·anno sez domini·dcccc·lxx· Idem hierosolimā p̄fectus ignem illum viderit·hospitatusq; fuerit īm xeno= dochio quod ibi karolus magnus construi iussit· vbi & bibliotecā ingentis expense cōpegit· Tantā q; egipti & p̄ id locorum p̄memorat pacē·xp̄ianos sub dominio saracenoz habuisse vt si alicui vianti īm medijs forte tēminis iumentū quo necessaria ō ueheret morere aut deficeret·ille relictis sarcinis ad p̄xīmā vrbem expedit? p̄ auxilio p̄geret· oīa q; q; reliq;rat intacta repturus·xv·die iulij capta est hierusalem p̄tem ligni dominici quidam tir? auita successione domi custoditā reddidit·Ibi dux god frīdus electus est īm regem filij eustachij comitis bononien̄·qui p̄ maternū genus ad magni karoli spectabat lineā·Mater eius ida·Godefrid? autez ide filius īmpatori henrico militauit cōtra ipsum hildebrannū & īm oppugnādo romā p̄tem muri q; sibi obtigerat primus irrupit·postea pre nimio la bore & nimia siti vinū nimiū hauriēs febrē quar= ta nam nactus est· Audita autem fama vie hiero solimitane illuc se iturum nouit si deus redderet ei sanitatē·Quo voto emisso·mox vires ei? peīt? reflorueruīt·In antiochena obsidione turcū quēdā

singularem pugnam posentem · mediū a later⁹ gladio lotharingio dissecuit · cuius desecta medietate iam in armis palpitante reliquaz tulit equus cui insederat adeo firme turcus ille militando seu tyro cnāoe isedrat equo suo · Idē godefrido⁹ alteram gressum vibrato in caput ense a vertice vsqz ad inguina discidit · & ex eodem ictu sellā & spinam equi penitus discidit · In eadem obsidione militem quendam suum pabulatū gressuz a leone inuasū & clipeo se defendentē tandē occisum adeo indoluit · vt venabulo feram trāsfoderit · que saucia & dolore acrius seuiens in eum irruit ita q ex ferzo quod extabat ex vulnere tibiā eius sauciauit · qui mox gladio bestiam euiscerauit. ¶ .CIII.

¶ De interitu impij regis anglie guilleri & de signis pcedentibus. ¶ Helmandus.

ANno domini · M · c · qui fuit ann⁹ vltim⁹ vite regis guilleri anglie visibiliter diabolus apparuit homib⁹ in saltib⁹ & deuijs trāseuntes allocutus · Preterea in pago berubesare in villa anfrede cōtinuis · xv · diebus fons sanguinē tam vbertim manauit vt vicinū vadū inficeret · Anselmus aūc cantuar̄ · archiepūs cum quo omnis piter religio exulauit · venit hoc anno marcenniacū · Cunqz ibi loquereē cum hugone abbate cluniacensi · respondit abbas prima nocte regē guillerū ante deū ductū & adiudicatū damnacōi Idem rex pridie q̄ piret · vidit p quietē se fleubothomi ictu sanguinē emittere · radiūqz cruoris in celū vsqz ptendi · ita vt lucem obnubilaret & diez imēpolaret · Eadem nocte monachus quidā transmarinus vidit p somniū q̄ idem rex i eccliā quā dā intrauerat supbe & insolenter (vt solebat) cir cūstantes despiciēs · Tunc crucifixū mordic⁹ app̄ hendens brachia illi corrosit · crura pene truncauit Crucifixū diu tolerasse sed tandem regez ita pede depulisse vt supin⁹ caderz · Ex cuius iacētis ore tā ta flama effusa est · vt fumeozum voluminū orbes etiam sidera lamberēt · Hoc somniū cū ei quidam retulisset · Respondit monach⁹ · est & causa numorum monachalitē somniat · Date ei · c · solidos · Eadem die pcussus est in saltu penit⁹ ei⁹ sagitta quā iecerat galther⁹ turianus miles quidam de frācia qui ceruū volebat pcutere q̄ ppe regē stabat · Obiit āno domini · M · c · regni sui · xij · xlviij · nonas augusti · Nullum suo tempe quentū ecclesiasticū fieri pmisit · sacros honores sui iuris esse dictitabat · Eo die quo mortuus est tres epatus & · xij · abbatias vacantes in manu sua tenebat. ¶ Ex cronicis Anno p̄notato godefrid⁹ dux lotharien̄siū & prīceps hierosolimitanoz obijt · eiqz baldewin⁹ frater eius in principatu succedit. ¶ .CV.

¶ De baldewino rege hierosolimitāo. ¶ Sigibe⁹

EX vero baldewin⁹ coronatus est apud bethleem · Anno domini · M · c · vix tūc erant in tota militia xp̄ianoz · cccc · milites & tot pedites qui hierusalem & ramulā & caiphā & ioppen custodirēt · Illo anno sacrat⁹ ignis in vigilia pasche tardauit vsqz ī mane resurrectōnis dominice · Accensa autem diumit⁹ vna lampa de sepulcri mox per omnem ecclesiaz cetere lampades diuinitus accense sunt · Postea cepit baldewinus cesareā palestine · ibi captus est admirat⁹ vrbis & ep̄s eorum · Ibi turcus in collo pugno xp̄iani pcussus bizanceos euomuit · Mares em̄ int̄ gimas femine intra pudēda bizanceos abscondrāt Subegit idem rex postea tiberiadē · sidonem · accaronem · & cunctas vrbes maritimas · Boamundus autem insidijs cuiusdam admirandi turcoz capt⁹ & detentus · sed p gratiā dei liberatus · argenteos pedes quib⁹ illigatus fuerat antiochiā secū detulit · Non multo post gallias venit offerēs catbenas sācto leonbardo · Vxorē duxit filiaz regis frācorum · p suspicatōne noxie potōnis cutellū habebat patum qui ante ora omedentis infixus fuoore pdebat manubrij · Si aliquid tecto illatū esset veneficij · Post hunc tancred⁹ nepos suus p̄fuit antiochie · cui successit rogerius filius richardi.

¶ .CVI. ¶ De clerico p quandā visionez ad ordinem cisterciensiū conuersō ·

ANno domini · M · ciiij · quidam cleric⁹ ō vendopa cum studeret in scolis apud lugdunū vidit in visione noctis quandaz vallem sub quodam monte sup quā ciuitas quedā pulcerzima sita erat cuius aspect⁹ nimiū delectabat intuentes · ita vt quisquis eam videret · ō aspectu illius satiari nō posset & modis omnib⁹ laboraret quomodo ad illam puenire valeret · Interea vidit fluuiū quendā sub pede montis · immo circa pedem curzentē · quē oum circūiret querēs artem quomodo illum trāsmearet · vidit sup ripā flumis xij paupes siue · xiiij · lauantes in flumine tunicas suas · inter quos erat quidam veste cādidissima indutus · multū alijs dissimilis qui adiuuabat illos ī tunicarū suarum ablutōne · qui postq̄ adiuuerat vnum ibat adiuuare aliū · Tunc cleric⁹ qui hoc videbat accessit ad illuz qui ceteros adiuuabat & dixit · Que gens estis vos · Qui ait · Isti paupes homines sunt penitentiā agentes · & se a peccatis suis lauantes · & ego filius dei hic⁹ christ⁹ sine cuius auxilio nec isti nec alij possunt benefacere · Ciuitas hec pulcra quam vides padisus est · vbi ego maneo · & quando quisqz tunicaz suam lauerit · i · penitentiā pegerit in illam ītrabit · Tuipe satis diu quesisti viam qua itur ad illaz · sed nulla alia via q̄ ista ducit ad eaz · His dictis clericus a somno euigilauit & mirari cepit de visione · Cūqz non multo post rediisset a scola in patriaz suā narzauit epō cabilonensi cui familiaris erat visionem hanc · Qua audita eps suasit ei vt seculū relinqueret & religionem intraret · omendās ei sup omnes ordines nouellum illum ordinē cisterciensē · Ille venit cistercium & inuenit locum inultum & desertū et fratres īter bestias uersantes · Ad portam vero monasterij que de vimine facta erat pendebat malleus ferzeus · cuius sonitu ad portam portari⁹ appellabatur ab intrare volentib⁹ · Hoc sonitu portarius vocatus venit ad eum foras · & inclinans salutauit eū · Quem clericus intuens · statim recognouit se eundem vidisse inter eos qui tunicas suas in flumine lauabāt · Rogauitqz eum vt adduceret ad se abbatem · Abbas igitur & totus uent⁹ venit ad eum & recognouit clericus omnes se vidisse tunicas suas in flumine lauantes · statiqz cecidit ad abbatis pedes · rogans eum lacrimis vt suscipetur · qui susceptus nō multo post fact⁹ est prior ·

¶ .CVII ¶ De clade fuldensi et wlstano wigornien̄si epō · ¶ Guillerinus ·

O tempore in cenobio fuldensi exitialis lues grassata pri⁹ abbatē corripuit · mox multos monachoz̄ extinxit · supstites p mo sibi quisqz timere oratōes & elemosinas largiores facere sed pcessu temporis vt est natura oim pedetentim metu de mpto omittere cepūt · pferiz

cellerarí9 qui palam clamitabat non posse penuz tot expẽsis sufficere spasse se semp aliquod alleuia mentum p tot elatõnib9 funerũ nichil vltra spei esse siquod viui nequissent mozeni cõsumerẽt·Ita q cũ quadam nocte ꝓpter necessaria diu sopozem distulisset·Tandẽ elaqueatis mozaz nexib9 ĩ doz mitoziũ pzebat·& ecce vidit ĩ capitulo abbatez & omnes qui obierãt illo anno eo quo decesserant ordine sedere·Tremens & effugere gestiẽs vi re= tractus est ĩcrepitus & moze monastico flagella tus audiuit verba abbatis ĩ hanc sententiã·Stul tum est de mozte alterius emolimẽto ĩbiare·cum sozs cuiusq; sub eodem pendeat fato impium esse cum monach9 omnẽ vitam suã ĩ ecclesie cõsũpsit obsequio· vt careat saltẽ vnius anni post mozteꝫ stipendio·Scito ergo te citissime obiturũ·sed q̃d quid ꝓ te fiet ad aliozũ quib9 abstulisti referetur omodũ· modo & alios cozrige exemplo quos coz ripuisti verbo·Abijt ille·& nichil se vanũ vidisse recentib9 plagis q̃ mozte ꝓxima ostrauit·Ea tempestate wlstanus wigoznien⁹ epus cũ de pua li terarũ scientia pulsatus·foras pciliũ exissz·vt stri ctiozi cõcilio respõsum comeret suum remoto ani mo a tumultib9 ait ad socios·Credite michi·non dum cantauim9 hozã sextam·Socijs autẽ referen tibus vt pzius ꝓpter qd̃ venerant expedirẽt·quia satis supqz sufficeret cantibus temp9 regem & p ceres·si hoc audierint risui se habere opinaturos ait·Credite michi·pzius faciem9 dei seruitium·& post agitabim9 homiñ litigiũ·Hoza igit̃ cãtata vt nulla tergiuersatõne excogitata·nullo comen tato splendoze viri·cõfestim aulã ĩtrare pzexit· suis eũ retinere temptãtib9 psuaderi non potuit quĩpotius illis cause sue timentib9 p certo ait·no ueritis me visibiliter hic videre beatos archiepos dunstanum cantuariensẽ & oswaldũ ebozacẽsem qui hodie suis me pcibus tuentes falsiloquoz acu men hebetabũt·Itaq; data benedictõe monacho mĩme facundie viro se nozthmãnice lingue sciolo rem pozans obtinuit. ¶.CVIII. ¶ De hildeberto episcopo cenomanensi & scriptis eius ¶ Helmandus·

HOzebat hoc tempoze hildebertus ceno manensis epus berengarij turonen⁹ disci pulus·versificatoz & dictatoz egregius qui epitaphiũ eiusdem berengarij magnifice scri= psit ĩ versibus·lij·qui de roma ꝓposuit hoc disti con ¶ Vrbs felix si vel domĩis vrbs illa careret· Vel domĩis esset turpe carere fide. Actoz· Idem hildebertus tribulatõnes & vincula p xp̃o sustinuit·Nam vt ip̃e refert ĩ quadam epistola generali ad omnes ecclesie filios cũ ĩ turze cenoma nensi comes rotrocus ĩ vinculis teneret̃ ad eum metu mortis trepidum epus ip̃e vocatus accessit· Cui cõfessus comes domui sue dispositi testamẽ= tum fecit·et ecclesie distribuit·Quod vt illibatuz ꝑmaneret ab ep̃o pcibus impetrauit·quatenꝰ ma trem eius adiret·et de testamento testimoniũ phi beret·ĩhibens ne quis illud mĩuere ꝑsumeret· ne quis adnichilare tẽptaret·Pergentẽ igit̃ epm mater comitis ĩ pasche susceꝑit testamẽto applau sit·gratias agens q̃ gratia comitis accessisset·Ea= dem die ĩitum est aduersus eũ cõsilium·& ĩ cra stinũ iniecte sunt manus ĩ eum·Sicqz ꝺtumelio= se captus est·& ĩ custodia publica positus·diui= serunt etiam sibi vestimenta eius·equis iam intẽ eos distributis. qui gratis ad facĩnus discurzebãt

Erat tunc ĩ castello quo hec facta sunt veneran dus carnotenꝰ epus qui ĩ spiritu cõtrito hubertũ scz illozũ sceleratozũ pzincipem pzimo quidẽ blan= diens ꝺuenit·sed bestia ratõnem non admisit· De hinc illuz sacrilegij libere arguit·& postremo tra didit eum sathane ĩ carnis meritum anathema= tis vinculo quo debuit alligatum·religiosi quoq; abbates & anachorite ꝑsummati nomĩs ad eũ cõ= ueniũt scz eũ vt lapidẽ duz ĩuenerũt·& ĩ his oĩb9 nõ est auersus furoz eius·Hic quidẽ pzius fuit ce nomanen⁹ epus·Deinde turonen⁹ archiepus· Iam ergo ꝑfarus epus ĩ vinculis positus nõnullas epi stolas scripsit·Sed & quosdã versus elegantes ꝺ exilio suo ꝺposuit·Liberũ quoq; pulcrũ de tedio huius vite querimoniã sui ip̃ius de seip̃o ad scip̃m ptim metrice ptim ꝓsaice ꝺtinentem·Et ozatõem pulcerzimã de sancta trinitate & versus quosdaz ꝺ eukaristia ex quib9 hec pauca hic ĩserere volui

¶.CIX· ¶ Versus eius dẽ de exilio suo·

Vp erã locuples multisq; beat9 amicis
Et risere diu ꝓpzia fata michi
Sepe michi dixi q̃ sũt tã ꝓspera rerum
Quid sibi vult tant9 tã citus agger opum·
Heu michi nulla fides nulla est ostãtia rebus·
Res ip̃e quid sint mobilitate docẽt·
Res hoĩm atq; hoies leuis aura ꝺsat ĩ hozas·
Et venit a sũmo sũma ruina gradu·
Cũcta sub ancipiti pendẽt mozalia casu·
Et spondẽt ꝓpzia mobilitate fugam·
Quidq̃ habes hodie cras te fortasse relinquet·
Aut mõ dum loq̃ris desinit esse tuũ·
Has ludit fozt̃una vices regesq; supbos·
Aut seruos huĩles nõ sinit esse diu·
Illa dolosa comes sola leuitate fidelis·
Nõ impune fauet aut sine fine p̃mit·
Illa michi quondã vultu blãdita sereno·
Mutauit vult9 nubila facta suos·
Accessit dãnis nou9 ille grauisq; tirann9·
Quo cenomannozũ ꝑsule ius pijt·
Cuius auos puduit sceleꝛ genuisse patronũ·
Fozt̃uneq; parẽ mobilitate dolis·
Ille pudoz patrie me nõ impune tuentẽ·
Iusticie leges expulit a patria
Inde ratẽ scãdo vitã ꝓmitto ꝓcellis·
Vela tumẽt gemĩa cĩba iuuãt ope·
In fragilẽ pinũ tot9 ꝓpe cõgerit iras·
Mundus et est hostis q̃quid obesse potest·
Ecce rapax turbo tollens ad sidera fluct9
Impulit ad lit9 iã sine puppe ratem·
Sic miser infelix q̃ssa rate rebus ademptis·
Euasi uentos·equoza saxa iouem·
Ecce q̃d est homĩs q̃d iure vocare paternũ·
Qua miser ille sibi plaudere dote potest·
Hoc est hic homĩs semp cũ tpe labi·
Et semp quadã ꝺditõne mozi·
Est homĩs nudũ nasci nudũq; reuerti·
Ad matrẽ nec opes tollere posse suas·
Est homĩis putrere solo saniẽq; fateri·
Et miseris gradibus ĩ cinerem redigi·
Istius es heres homo ꝓprietatis & illum·
Certius his domĩũ p̃mia nulla manent·
Res & opes p̃stanẽ & famulanẽ ad hozã·
Et locuples mane vespe pauper erit·
Nemo potest rebus ius assignare manẽdi·
Que nutus homĩs non didicere sequi·
Ius illis deus ascripsit statuitq; teneri·
Legibus & nutu stare vel ire suo·

Ille simul semel q3 sol9 ꝑuidit & egit·
Cuncta· nec illa aliter videt agitq3 aliter
Vt vidit facienda facit· regit absq3 labore·
Distinguit formis tempore fine loco·
Crescendi stadium reb9 metiē· & illas
Decreuit· versat legibus ipe manens·
Ipe manens dū cūcta mouet· mortalib9 egris·
Consulit· & quo sit spes statuēda docet·
Ille potens mitis tenor & cōcordia rerū·

·CX

Quidq̄d velit m me deierat eius ero· Idem in querimonia sua ad seipm de seipo loquit̄ anima·

HAnguste fragilisq3 dom9 aimeq3 ruentis
Hospita seruili pditōne p̄mor·
Triste iugū cēuice gero ḡuib9q3 catheis
Prochdolor ad mortē nō moritura trahor·
Heu michi q̄ docilis falli q̄ ꝑmpta subire
Turpia· q̄ velox ad mea dāna fui·
Hospitiū spōsus mira fabricauerat arte·
Quo suscepta breui tpe casta fui·
Nam michi vēsut9 sz origine clar9 adulter·
Illusit· famula subreserāte fores·
Musitat· obloquit̄· psentib9 impat vti·
Delicijs· opibus· nomīe lactat herili·
His puersa modis ceptū puertit honestū·
Et miseram quo vult impiosa trahit·
Hospitij lex ista mei est bis exul ad horā·
Obligor· hoc fed9 soluet amara dies·
Egrediar sz nescio quo sil'nescio quando·
Et fortasse dies iste supmus erit·
Est igitur ponēda dom9 ·quo libera tristi
Carcere ꝑpetuo iure carere queā·
Heu q̄ turpe nephas horrendū q̄ reprimendū q̄
discors aīme noxiū sil'atq3 nephandum·
Mundi cura flagrās & mouēs pectoris estum·
Infestare docet ius & honestum·
Res abiecta nimis parq3 pudori·
Virt9 est oneri· crimen horrori· Virt9 vilis apex
dos sine fructu· Tu venale bonū mers supis one
rosa· mersa trigeis iferis er ā bitiosa· Deponi facil
et lapsa dura resumi· vanescis veluti vgula fumi
Non est cui placeas simplice voto· Qui lesam do
leat īquo teste remoto· Qui te ḡtis amet vl'tueat·
qui patrocinijū polliceat· Laus sublimis opes· cri
men egestas· ꝑpollet facinus sordet honestas· Ha
nunc innocuis iura minantur· An si flagitio sce=
ptra lucrāt· Ha q̄ solicito quisq3 labore· Occurrat
medico carnis amore·
De morbis anime nulla querela·
Egressam sequit̄ tarda medela·
Multa duces lata ꝓ libertate tulere·
Exilio sobolē gladio caput exposuere·
Felices si triste iugū sic excuterēt·
Nec miseros quidq̄ miserabili9 sequerēt·
Sed graue seruitiū male libera colla p̄mebat·
Et dños centū sua crīmia quisq3 ferebat·
Viuere si vera sub libertate placeret·
Nō homī sz peccato seruire puderet·
Illud em̄ trāsit & saltē morte leuat̄·
Hoc est eternum· nec finem fine lucrat̄·

·CXI·

Dicta eiusdem de· vij· actibus anime·

DIs aīe septē ꝓprios sibi vēdicat actus
Viuificat sentit varias amplectit̄ artes·
Corrigit excess9 vtutib9 īstat· in ipsam
Dirigit virtutū deitatē gaudet in illam·
Semībus quoq3 prim9 mest· aīalia bruta·
articipāt aliū· duo nostre ꝓprietatis·
Tres sunt & supū· supi tñ āferunt̄·
Ex actu primo vegetant̄ corpa crescunt·
Proueit inde vigor nexus opletō motus·
Et stat9 et spēs & oueniētia quedā·
Ex alio tāgit· videt· audit gustat od orat·
Odit· amat· petit apta sibi· otraria vitat·
Soluit̄ in somnos ī somnia mēte vagat̄·
Preteriti memimit· vēturis instat agit q3·
Plurima q̄ sensu nā & ratōne gerunt̄·
Tercius ingenuas aliasq3 pambulat artes·
Queq3 vel ingeniū vel disciplia mīstrat·
Colligit & vario ꝓfectu in artibus heret·
Quartus ab illicitis reuocat· residēsq3 reat9·
Abiurare docet· extūc agnoscere sele·
Incipit inq3 nouū niti ac transire decorē·
Discim9 ex quīto nature lege teneri·
Res incōcessas virtutis amore cauere·
Concessis aliquor etiā sine teste carere·
Sextus in aspectū solis lucisq3 supne·
Pene parē supis animā rapit immaculatā·
Septim9 astringit stabiliq3 subarrat amore·
Collaterat q3 deo quā dotē iam speculet̄·
Quos thalamos quis cultus ea q̄ festa serenent·
Quis dicat specōsa veni dixere beate·
Maioresq3 anime nec eis tamē aut ea virtus
Aut ea lingua fuit· quibus sic apire liceret·
Excedit sensus meritūq3 recōdita merces·
primus itaq3 noster actus est vinificatō· Secūd9
sensus· Tercius ars· Quartus correctō· Quintul
virtus· Sextus ꝓemplatō· Septim9 quies· Hos a
ctus si carnis desideriis impediri negas· ꝓfecto
vel penit9 infra hominē defecisti· vel supra homi
nem ꝓfecisti qui solus tam libere beatus es· vt eā
ꝓcupiscentiam nescias· que aduersus p̄fatos act9
& in uumero militat exercitu & diuerso triūphat
affectu· Nec enim in omnes aīas par ei licentia ē·
Ipi quoq3 actus nec eodē tempe omnes nec oms
eadem infestant̄ molestia· Alij quippe in ortu qua
si seges in gramīe p̄focant̄· Alij iam ꝓfecti velut
in spicis grana que feruor nimius exurit marescūt
Est etiā q̄ illos intrinsecus īpugnet q̄ illos extrī
secus euacuat··

·CXII· De vita cor
poris & eius appetitu vel tedio·

DOrum prim9 quāto carni gratior est· tā
to a carnis inquietudīe securior· Caro
e īn vinificatōis officiū amat· tantāq3 cū
eo pacem pepegit· vt siquid ei contrariuz nouerit
& implacabili odio abhorreat· & curiosa solicitu=
dine auersēt̄· Hinc est q̄ illi quoq3 qui cum paulo
clamant· cupio dissolui & esse cū xp̄o· mortē tamē
formidant· quia caro hec anime letat̄ officō· xp̄us
mori venerat & tam̄ dicebat· Pater si fieri potest
trāseat a me calix iste· Idem cū remotus a discipu
lis ꝓlixius oraret· vsq3 ad sudorē sanguinis anxie
tate turbatus est passionis· In cuius verbis nichil
aliud intelligendū ē q̄ quedā cōuinificatō carnis
que sic inerat ei lege nature· vt tamen bonū nō im
pediret obedīētie· Que cum ita sint· tantū tamen
amorem tanq3 germanū fedus· plerūq3 supuenieu
tes irrūpunt molestie· quibus excitata caro ad vi
uificatōnis odium spreta solicitat ad psensum· qa
sicut illecebrarū desiderio· sic & pnicōse cōmouet̄
anxietate solicitudinū· Quibus dum venatrix illa
deliciarū diu subesse diuq3 fatigari formidat· pau
latim incipit tedere vite· placetq3 vinificationis
gratiā abiurare· Cui9 obsequia pmixtis īcōmodis
amarescunt· Nascitur inde turpis ac rediculosus

mortis appetitus · nep̄. ſ. p̄genies & que more vi
pereo ſuos plerūq; ſuffocat & extiguit genitores
Nōnullos etem̄ tua quoq; tpa habuere · quos vel
in aquas vel ad laqueū egit dolor amiſſe pecunie
Nam de veteribus quid loquar · quorū mortes ſi
mili puocatas inſania · veridicis aſſertōib? nequa
q̄ poete tacuerūt · Non recolis idem te atte eſtatū
cū affectate mortis originem ſuppoſitis de cantā=
res verſiculis · Cū placeat carni q̄ viuificae · Amet
q; hoc aīme obſequiū · tamen euenit vt diu turmis
fracta malis vitam faſtidiat abdicet annoſ · Malit
obire ſemel q̄ ſepi? atq; ſup̄ma morti rapi q̄ tot
paruulis eſſe ſuperſtes · Sed licet his inſtet nō eſt
homicida voluntas · donec declinat faueatq; vxo=
rius illi · ſpiritus hic ſtimulis & blanda lite ſubac=
to Gignitur exceſſus quia dum caro clamat eāq;
ſpiritus exaudit · pſenſu culpa creat · Inq; creādo
nephas caro fit vir ſpiritus vxor. ¶ .CXIII.
¶ De miſterio hoſtie ſacre ¶ Item de corpore et
ſanguine domini.

Ollimur e medio fatis ingentib? omnes
Et trahimur quo nos vita pacta vocat.
Hi nunq̄ · hi ſemp · alij plectunt̄ ad horā
Purgatis quia dat̄ tranſitus ad requiē ·
Hanc illis altare ſacrū · vl' criminis exps
Vita · vel obſequijs empt? amicus emit
Perfectos · valdeq; malos nil vota ſuor
Nil ipenſa p̄cum · nil olocauſta iuuant ·
Nam nec iuſt? eget · nec peſſim? iſta merēt ·
In medio eſt · veniā cui ſacra mēſa pat ·
Ipa tñ viuos a vite calle vagātes
Vt redeant ſaltī ſero iuuare ſolet ·
Inde fit vt quotiēs ſacris accedim? aris
Particulis cedat hoſtia fracta tribus ·
Pars intīcta mero p̄ viuis orat
Opuſq; ſanguinis et carnis expiat ipa caro ·
Pro bene defūctis quor purgamīe vnus ·
Hoc interuentu nō eget · alter eget ·
Offerimus tibi xp̄e duas · ſ; p̄pter eoſdē ·
Oblate piter non opanē idem ·
Nā ps p̄ ſanctis · ps eſt p̄ ſanctificādis ·
Illa refert grates · ſupplicat illa deo ·
Hoſtia p̄ iuſtis laus eſt · p̄ iuſtificādis
Mentō · p̄ reliquis cauſā agit · alteriuſq;
Fit cibus hic · ex pane caro · deus ex elemēto ·
Miſterio ſimplex · vtilitate triplex ·
Ipe calix tumulū denotat · ara crucē ·
Vtq; fides aſſit terrorq; recedit & horror ·
Fit cibus ipa caro · panis imago manet ·

¶ .CXIIII. ¶ De cōfeſſione ſancte trini
tatis Idem in oratōne ad ſanctā trinitatem ·

Hpha & o magne deus · hely hely deus
meus · cuius virtus totū poſſe · cui? ſen=
ſus totum noſſe · cuiuſ eſſe ſummū bonū
cuius opus quidq̄d bonū · Sup cuncta ſubter cū
cta · extra cuncta · intra cuncta · Subtē cūcta nec
ſubſtratus · ſup cuncta nec elatus · Intra cuncta
nec incluſus · extra cūcta nec excluſus · Sup tot?
p̄ſidendo · ſubter totus ſuſtinendo · extra tot? cō=
plectendo · intra totus in cōplendo · Intra nuſquā
coartaris · extra nuſq̄ dilataris · ſubter nullo fati=
garis · ſup nullo ſuſtentaris · Mundū mouens non
moueris · locū tenens nō teneris · Temp? mutans
non mutaris · vaga firmans non vagaris · Vis exē
na vel neceſſe non alternat tuū eſſe · Heri noſtrū
cras & p̄ridem · ſemp tibi nunc & idem · Tuū de?
hodiernum moiuiſum ſempiternū · In hoc tot um
puidiſti totū ſimul pfeciſti · Ad exemplar ſumme
mentis · formā p̄ſtans elementis · Nate patri coeq̄=
lis · patri ꝑſubſtātialis · Patris ſplendor & figura
factor factus creatura · Carnē noſtrā induiſti · car
nem noſtrā ſuſcepiſti · Sempitern? tpalis · moritu
rus imortalis · Verus homo verus de? · impmixt?
homo deus · Non cōuerſus hic in carnem · nec mi
nutus p̄pter carnem · Hic aſſumptus eſt in deum ·
nec ꝑſumptus p̄pter deū · Patri comp deitate · mi
nor carnis veritate · Deus pater tantū dei · virgo
mater ſed & dei · In tam noua ligatura ſic vtraq;
ſtat natura · Vt cōſeruet quidq̄d erat · facta quid
dam quod nō erat · Noſter iſte mediator · iſte no=
ſter leg ſlator · Circūciſus baptiſat? crucifix? tu=
mulatus · Obdormiuit & deſcendit · reſurrexit &
aſcendit · Sic ad celos eleuat? · iudicabit iudicat?
Paraclitus increatus · neq; factus neq; nat? · Pa
tri ꝑſor genitoq; ſic p̄cedit ab vtroq; · Ne ſit mi
nor poteſtate · vel diſcretus qualitate · Quāti illi
tantus iſte · quales illi talis iſte · Ex quo illi extūc
iſte · quantum illi tantū iſte · Pater alter ſed gignē
do · natus alter ſed naſcendo · Flamē ab his p̄cedē
do · tres ſunt vnum ſubſiſtēdo · Quiſq; trium ple
nus deus · nō tres tamen dij ſed deus · In hoc deo
deo vero tres & vnum aſſeuero · Dans vbi vnita
tem · & pſonis trinitatē · In pſonis nulla p̄ior nul
la minor nulla maior · Vnaqueq; ſemp ipſa · ſic eſt
pſtans atq; fixa · Vt nec in ſe varietur · nec in vllā
tranſmutet̄ · Hec eſt fides orthodoxa · nō hoc ēror
ſiue noxa · Sicut dico · ſic & credo · nec in prauā p=
tem cedo · Inde venit bone deus · ne deſpem q̄uis
reus · Reus mortis nō deſpero · ſed in morte vitā
quero · Quo te placem nil p̄tendo · niſi fidem quaq;
defēdo · Fidem vidēs hac implorо · leua faſcē quo
laboro · Per hoc facq; cathaplaſma qualeſcat egruq;
plaſma. ¶ .CXV. ¶ Oratio eius ad xp̄m
dominum

Extra portam iam delatum · iam fetentē
tumulatū · Vitta ligat lapis vrget · ſed ſi
iubes hic r̄ſurgq · Iube lapis reuoluetur ·
iube vitta diſrumpetur · Exitur? neſcit moras p?
quam clamas exi foras · In hoc ſalo mea ratis īfe=
ſtatur a piratis · Hinc aſſultus inde fluctus · hīc et
inde mors & luct? · Sed tu bone nauta veni · p̄me
ventos mare leni · Fac abſcedant hi pirate duc ad
portū ſalua rate · Infecunda mea ficus · cui? ram?
ram? ſiccus · Incidet̄ incendet̄ ſi pmlgas quod me
retur · Sed hoc anno dimittat̄ ſtercoret̄ fodiatur ·
Quod ſi necdum reſpōdebit · flēs hoc loquor tunc
ardebit · Vet? hoſtis in me furit · aquis merſat fla
mis vrit · Inde languēs & afflictus · tibi ſoli ſum
relictus · Vt hic hoſtis euaneſcat · vt infirmus cō=
ualeſcat · Tu virtutem ieiunandi des infirmo des
orandi · Per hec duo chriſto teſte liberator ab hac
peſte · Ab hac peſte ſolue mentem · fac deuotū pe
nitentem · Da timorem quo p̄iecto · de ſalute nil
cōiecto · Da ſpem fidem caritatē · da diſcretā pie=
tatem · Da ꝑtemptū terrenorū · appetitū ſupnorq;
Totum deus in te ſpero · deus ex te totum quero
Tu laus mea meū bonum · mea cuncta tuū donū ·
Tu ſolamen in labore · medicamē in dolore · Tu in
luctu mea lira · tu lenimē es ī ira · Tu in arto libe
rator · tu in lapſu releuator · Metum p̄ſtans in p=
uectu · ſpem cōſeruas in defectu · Si quis leui tu
rependis · ſi mīatur tu defēdis · Qd̄ eſt anceps tu
diſſoluis · quod regendum tu imoluis · Tu inerare
me non ſinas infernales officinas · Vbi meror vbi

metus · vbi fetor vbi fletus · Vbi ꝑbra detegunt̄
vbi rei ꝓfūdunt̄ · Vbi tortor semp cedens · vbi vē
mis semp edens · Vbi totum hoc ꝑbenne · quia p=
pes mors gebenne · Me receptet non illa · sion d a=
uid vrbs tranquilla · Cuius fabē actor lucis · cui us
porte lignū cr ucis · Cuius claues lingua petri · cu
ius ciues semp leti · Cuius mur⁹ lapis viuus · cui⁹
custos rex festuus · In hac vrbe lux solēnis · ver et
num pax ꝑbennis · In hac odor implens celos · ī hac
festum semp melos · Non est ibi corruptela nō de
fectus nō querela · Non minuti non deformes · om
nes xp̄o sunt ꝓformes · Vrbs celestis vrbs beata ·
supra petrā collocata · Vrbs in porteu satis tuto ·
de longīquo te saluto · Te saluto te suspiro · te af=
fecto te requiro · Quantū tui gratulent̄ · q̄ festiue
puiuentur · Quis affectus eos stringat · aut q̄ gē=
ma muros pīgat · Quis calcedon quis iacinct⁹ · no
runt illi qui sunt intus · In plateis huius vrbis · so
ciatus pijs turbis · Cum moyse & helya pium can
tem alleluia · Amen · ¶ ·CXVI· ¶ De qui
busdam prodigijs & morte imperatoris henrici ·

¶ Sigibert⁹

ANno impij henrici · xlix · s. ab incarnatōe
domini · M · cv · Vigilia natalis domī ter
remotus factus est magnus in hierosoli
mis Hierosolimite innumerabilē paganorū multi
tudinē gloriosa victoria cōterunt · Filius henrici
impatoris a patre auersus · quoscūq; potest ab eo
auertit & sub obtentu meliorāde reipublice & re
staurande ecclesie in eū insurgit · Duo orbes ī mo
dum solis forma & lumine quotidiano soli similes
apparuerūt · omniū colorū spē radiātes ad instar ar
cus celestis · Anno · liiij · non as februarij · stella per
diem visa est in celo ab hora · iij · vsq; ad horam no
nam quasi cubito distās a sole · Henricus filiꝰ im
patoris cōtra ius nature & fas legum in patrē in
surgens · q̄ indigne cum tractauerit declarat epi
stola ex ore ipius patris scripta ad philippū regē
francorū · Pridie idus februarij apud barū ytalie
stelle vise sunt in celo p diē · nunc qua ī inter se cō
currentes · nunc quasi in terraq; cadētes · toto pene
mense februario cometes apparuit · Imperore hen
rico moriente leodij · filius eius aquisgrani venit ·
& volens venire leodiū cōtra patrem suum · v · fe
ria dominice cene p̄misit suos p̄occupare pontem
apud musatum ne quis venienti sibi obstaret · Qz
militibus patris cōcurrentibꝰ ad exoccupandū pō
tem · milites filij a ponte repellunt̄ · alijs eorum ca
ptis · alijs ī mosam demersis alijs occisis · Inter quos
etiā bruno comes occisus est · Sic filius ptra patrē
veniēs redijt īglorioꝰ · Coloni sibꝰ fidē īperatori suā
tenent · at eor archiepo filiū īperatoris p̄ patrē suuz
suum animamte colonia obsessa oppugnatur · seo
non expugnatur · ¶ ·CXVII· ¶ De mo
ribus eiusdem & aduersario eius a muris⁹ deuo
rato

¶ Guillerinus ·

INterim henricus imperor leodij moritur
Hic henricus hildebranni inimicus ore
facundꝰ fuit · acer īgenio · eloquentis lar
gus · Sexagies & bis acie collata dimicauit · plures
inimicorū eius vitam misero exitu finiere · Quidā
ex aduersarijs eius homo potens & factiosus duz
resupmata ceruice in quinio residerer · repēte a mu
rīs circūuallat⁹ est · vt nusq; posset effugere · tā
tus erat numerus bestiolarū · vt in qualibet āpla
tus crat numerus bestiolarū · vt in qualibet āpla
puincia tot esse nō putarent̄ · fustibus & subsel ips
diu expulse fugari non potuerūt · Nullum vo no
cere temptabant nisi illū solum quē dentib⁹ et ter
ribili quodā occētu psequebant̄ · Iste autē a famu
lis vltra iactū sagitte in pelagus p̄uectus est seo
frustra · nam ptinuo tanta vis muriū īmūdauit · vt
marmor paleis cōstratū iurares · Et cū tabulata na
uis corroderēt · & naufragiū tritū aqua p rimulas
ingrediens mmaret̄ · famuli puppem ad lit⁹ retor
quēt · Miser ergo ille in terrā expositus · mox tor⁹
dilaceratus · horrendā muriū famē expleuit · Seo
hoc ideo mirū mimus iudico qa certum est · in asia
ticis regionibus si leopdus aliquē mordic⁹ attige
rit · ꝓtestim muriū copiaz aduentare vt vulneratū
ꝓmingant · immundūqz vrine diluuiū ꝓmitari hoīs
exitiū · Si vero sedulitate artentiū ītra · ix · dies vi
tata fuerit pnicies · aduocari medicorū industriam
& pfecto valiturā · Conspicat⁹ est relator meus
quendā eiusmodi sanciū cū desperet in terra obsa
lutem in altum iactatis anchoris p̄cesisse · Nec
mora plusq; mille mures vidisse corticib⁹ malorum
granatorum quor medullas exederant īclusos mi
rabili dicta · sed obstrepentib⁹ nautis dimersos ·
Nichil em̄ ille parens rerū creatarū destituit inge
nio · nichil noxium sine remedio · ¶ CXVIII

¶ De cōuersione petri alfunsi quondam iudei &
editōne libelli sui ·

EO tempore petrus alfunsus quondā iu=
deus & moyses appellatus iudaismū reli
quit, & ad fidem xp̄i conuersus libellū ele
gantem satis edidit · in quo cōtra iudeos & cōtra
saracenos egregie disputauit · sed in primis modū
sue conuersionis exposuit · dicens · ¶ Petrus alfun
sus · ¶ Omnipotens suo me spiritu inspirauit · &
ad rectam semitam direxit · tenuē prius oculorum
remouens albugimē · & post graue animi corrupti
velamē · Tunc nobis ꝓphetiarū claustra patuerūt
& eorum archana reuelata sunt · vnde ꝓpendim⁹
& quod est intelligendū & quod inde credendum
Cum itaq; pueniss̄em ad tam excelsum huius fidei
gradum instinctu diuine miseratōnis exui palliuz
falsitatis · et indoatus sum tunica iniquitatis · & ba
ptisatus sum in sede ostensis ciuitatis · In nomine
patris & filij & spūssancti · manibus glorioꝰ ste
phani eiusdez vrbis epi · Anno · M · cvj · a natiuita
te domini die natalis apostolorum petri & pauli ·
Vnde & ob veneratōnem atq; memoriā eius diei
& apostoli nomen quod est petrus michi imposui
Fuit autem pater meus spūalis alfunsus imperor
hispanie glorioꝰ · qui me de sacro fonte suscepit
& ob hoc eius nomen p̄fato nomini meo apponēs
michi nomen imposui · Petrus alfunsus · Cūq; ino
tuisset iudeis qui me antea noverāt · & pitum in li
bris ꝓphetarū dictisq; doctorū ꝓbauerāt q̄ legez
xp̄ianorum accepissem · & vn⁹ ex illis essem · arbitē
tu sunt quidam me non hoc fecisse · nisi quia vere
cundiam omnē abiecerā q̄ & deum & legem cōtē
pseram · Alij vero dicebant q̄ hoc fecissem · eo q̄
ꝓphetaruz & legis verba non recte intellexissem ·
Alij hocip̄m vane glorie imputabāt & hoc me fe
cisse calūniabant̄ ad seclī honorem · eo q̄ christia
norum gentē ceteris oīb⁹ supesse cōspicerē · Nūc
ergo libū cōposui vbi omnes & meaz cognoscāt
intentōem & audiant ratōem in quo videlicz om
nium aliarū gentium credulitatis destructōem p
posui · Postea vero xp̄ianā legem omnibus p̄stan
tiorem legem esse cōclusi · Ad vltimū etiam omes
cuiuslibet xp̄iane legis aduersarij obiectōes posui
pontaszq; pro meo sape cum ratōne & autoritate

destruxi · Librū autē totum distixi p dialogum vt animus lectoris ꝓmptior fiat ad intelligendū In tutandis etiam xpianorum rationib? nomē qđ modo xpianus habeo · ſ · petri posui · in rationibus aūt aduersarij confutādis nomen quod ante baptismū habueram · ſ · moysi · ¶ CXIX ¶ De errore iudeorū circa legis intellectū

REuera concedo nūc moisen filiuz amram verū ꝓphetā israhelitici populi missū fuisse a deo · ac vere et quidquid ex dei nomine ꝓphetauit fideliter enunciasse · Omnes quoqz post moysen ꝓphetas p eius lege cōfirmāda venisse · Nam & eadem lex a nostris quondā quib? fidem adhibemus doctoribus est trāslata · & apud nos habetur scripta · & nunc quidem recto sensu put debeo cōpletam eius fidem cōseruo · ac p rectissimas eiusdez semitas recto gressu ꝓcedo · Video autem iudeos legis cultores solum eius superficiē attendere · literamqz nō spūaliter sed carnaliter exponere · & ideo ab ei? recta ītentōe alienos exīstere · maximoqz decepti sunt errore in eius explanatōne · Non remīscēris o moyses doctorū vestrorū · qui doctrinaz vestram vbi tota lex vestra secundū vos mnitiē scripserūt · quomodo deū corpus & formā asseruerāt · eiusqz ineffabili maiestati talia applicant · que & nephas est credere · et absurdum audire · quoniā nec vlla cōstant ratōne quin etiam de ipō tales ꝓtulerūt sententias · que nō aliud nisi verba videnē iocantiū in scolis puerorūz vel nentiū in plateis mulierū · Iterū secundū intellectus nostri capacitatē dum legē explanatis · vos eo mō quo fieri nequit captiuitatē euasuros spatis · Iterū adeo musitatū vobis fieri speratis miraculū in captiuitatis euasione vt vestros de? mortuos suscitet qui terras denuo sicut pri? incipiāt mhabitare · Preterea vos exñtes in captiuitate ō omnibus legis vestre p̄ceptis etiaz secundū explanatōem vestram nichil nisi mīmū qđ ꝓtueor agere · Idipm autem quod agitis deo placere & acceptabile esse creditis · De hoc autē quod ꝓtermittitis eum nequaquā vos culpaturū esse ꝑfiditis qđ euidenter obtinet maximum locum erroris ·

¶ · CXX · ¶ De errore eorum circa deitatis simplicitatem

ECce doctores vestri in prima pte doctrine vestre cuius vocabulū est benedictōnes dixerūt caput & brachia domini habere · & in cesarie pixidē corrigiā ligatā gestare · ipiusqz corrigie nodum a postera capitis pte sub cerebro firmatū · Intra pixidem vero quattuor esse carthas cōtinentes laudes iudeorū · In sūmo autem sinistri brachij gestare aliā pixidem simili modo corrigia ligatā · Ibiqz carthaz esse · laudes omīs que in quattuor p̄dictis scripte dicunē ptinentez & de pixide quidez quā gestat cesarie ac de nodo corrigie sibi attrahunt autoritatez ab eo loco vbi dominus ait ad moysen · Videbis posteriora mea facies mea non videbit̄ · Tunc em̄ moyses vt aiūt videbat nodū corrigie · Nodum aūt ipius necessarium est alicuius pixidis esse · De illa vero quā gestat in brachio ꝓferūt autoritatē ab esaia dicente Iurauit domin? in dextera sua · & in brachio fortitudinis sinistraz intelligi volunt · in qua virtus illa pixidis cōtinet̄ · Et ego quidem reminiscor illū me plegisse locuz · sed auctoritas illa nullum eis ofert patrociniū · Cum em̄ lex phibz deum moysi dixisse posteriora sua se visuz & quia deum mentiri nō posse cōstat · ita postea licet scriptura tacente nō dubitam? factū · nusqz tamen lex innuit qz moyses in eius posteriorib? aliquid viderit · Qualiter igitur cum ibi nodū corrigie quod sine risu vix dici potest dicitis vidisse · Iterū cum p posteriora nō solū ceruix · sed etiaz q̄libet ps corpis cōueniēter intelligi possit · hoc qđ vos eum vidisse ceruicē asseritis non ratōne vl'legis autoritate sed sola volūtate ꝓbatis · Et vt deum ceruicez (quod sane sapienti nephas & videt̄ & est) habere ꝓcedam · Fieri tamen potuit vt moyses nichil in eo p̄ter ceruicem viderit · Aut siquid aliud fingamus eum vidisse potuit videre pilleuz siue nodum corrigie · ſ · in eius corona quaz vos dicitis angelum micraton capiti dei singulis diebus imponere · Vt autem vtar etiam ratōe nature vos deum caput & brachia totāqz corpis formā ptēditis habere · Qđ si est · igitē deum lōgitudīs & latitudinis altitudinis dimensionib? ꝑstare necesse est · Si vero tribus his & altitudinis dimēsionib? claditur corporeis ptibus terminaē qđ euidenē incōueniens esse ꝓbaē · De corrigia vero quam eum i capite habere dicitis · duo nunc ꝓpono vobis · Illa nāqz corrigia aut est de ipō · aut aliunde · Si est ō ipō · iam deus diuisus est a se · Si vero aliūde · aut creator aut creatura est · Si creator est · ergo duo sunt creatores · Si creatura est · iam quedā creatura maior est quadam pte creatoris quod incōueniens est · Preterea quero a vobis vtrū hoc qz eū in brachio vel in capite gestare dicitis · aliqua gestet necessitate aut sine necessitate · Si necessitate iam creator creatura indiget · quod incōueniens est · Si vero sine necessitate · ergo deus aliquid supflum gestat in se quod aliud incōueniens est ·

¶ · CXXI · ¶ De erroribus ipsorum circa ipius immensitatē diuinitatis ·

PReterea vestri doctores aiūt in libro doctrinarū qz deus est in occidente tantuz autoritate · ſ · esdre hoc cōfirmantis dicētis · Exercitus celi supplicat tibi · sic illud exponentes · Cum omnes stelle in occidentem decidūt · tūc exercitus celi supplicat deo · & quoniā hec stella supplicatō fit in occidente · Idcirco deum in occidēte asserunt esse · Hec inquā est illorum sententia qui quāqz a cognitōne dei sunt alieni · si mundi saltem figurā agnoscerēt · nunqz de deo tam indigna sentirent · Nos em̄ orientē non dicimus nisi locuz illum vbi stelle ꝓius apparēt · nec occidentem nisi vbi aspectui nostro dispēt · Igitur in quocūqz loco vis cōsistere & ab eo rectam lineam ad oriētis ptem dirigere que cuz ad locū puenerit vltra quē visum nequis tendere · locū illū orientē tibi esse cognosce · Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectam in occidentem extexeris cuz ad talē locū qui visui tuo terminū ponat pueneris · ipm quoqz constitue locū occidentis · Itaqz nec locus oriētis nec locus occidentis idem est omnibus · nec eadez hora ortus vel occasus est nobis cum ceteris gentibus · sed secundum varietatem loco? in longitudine variane · Iterū vestri doctores in · iij · doctrine libro deum asserunt esse i loco sex ptib? terminato affirmantes hoc danielis testimonio qui ait · Cum egrederer ecce ꝓnceps grecorū ingressus · Ex hoc enim cōcipiunt qz in tali loco sit deus vbi introitus sit et exitus · Qđ si ita est · patet ergo qz in loco cōsistat sex ptibus terminato · Si vo tmīato circūscribitur loco · tunc aliquis locus vacuus est

a deo· Qō si est· quomō scit qō in alio sit· vbi ipe non est loco· aut quomodo opatur in eo· Sed dicitis q talem sapientiā & voluntatez habere potest vt p sapientiā nozit· & p volūtatē opetur qō alibi est· Volo ergo vt michi respōdeatis vtrū illa sapientia & voluntas in eo sint & semp cum illo· An extra illum· & sic quādoqz sine ipo· Nā si dicatis q non extra illum sint sed in eo· de his idem pueniet qō de ipo· quia nō in omni erunt loco· Quomodo ergo scire poterit aut opari qō alibi sit· Si vero dicatis eas extra illum esse & omnem locum implere· tunc ab illo sunt diuise· Scīt em̄ aliquid quod nescit ille· & operant̄ p se qō non opat̄ ipse Ipe em̄ sunt creatrices· & mundus deo nō indigz Sed dicitis possunt quidem in eo esse & in omnez locum scendo & opando emicare· sicut sol cum in vno cōsistat loco· radios tamen vsqz q̄qz calefaciēdo diffundit & illuminādo· Si ita est· sequit̄ ergo q illa sapiētia & voluntas non vbiqz ꝓsistant eq̄liter· Quidquid em̄ diffundit̄ hoc modo nō eandez vim habet in vltīo quā in sui principio quod mimime uenit deo·

·CXXII·

De hoc q fingunt deum infirmū quotidie irasci & flentez orare p eorū captiuitate·

QVoniam autem deo terminū imponere audetis· Vtinā vel simplū crederetis & non ei accidentia corpis ascriberetis· Nā dicitis quidem eū semel irasci diebus singulis afferentes in mediū testimoniū quod dicitis· Fortis irascitur quotidie Prima etiam hora dici eū irasci asseritis· Huius ire causam esse dicentes q in illa hora reges iniquitatis exurgentes sibi diadema īponunt & solem adorant· Videtis nunc q̄ absurdus sit iste sermo & q̄ fatui qui hoc ptulerūt· cū ire discretōem ignorent· & quā si nossent nō hoc de illo sentirēt· Ira enim est cum audito aliquo qō displicet vbo· fel colera rubea feruet & sup epar diffunditur· & sanguini omisceē· Inō siquidem hō calescit & in facie pallescit Hoc autem nulli ueīt rei nisi que ex quattuor elementis oponitur· Deꝰ autem talibus non subiacet liniamētis· Non miꝰ etiam illud abhorrendum est q̄ dicunt eum tali re irasci de qua se non possit vlasci· quod si posset ira pfecto eius quiesceret· Aiunt pterea q ipsius hore qua irascitur pūctū nemo nouerit vnq̄· nisi balaam filius beor· in quo· s· vobisipis otrarij estis cum ex vna pte moyses uocet eū ariolum uos eū am iniquum uocetis· Ex altera uero parte illum de deo eē prudētōrez moyse significetis· q̄ punctū nouerit hore quod moysē latuit· Nec hoc sufficit eis de deo dicere· sed ip̄m etiam quotidie semel in die plorare· & ab eius oculis duas pdeuntes lacrimas in magnum mare dicunt decidere· & has illū fulgorem a firmāt esse· qui tpe nocturno de stell' videtur cadere· Hec autem ratō deū ex quattuor elementis ostendit cōpositū esse· Non enim fiunt lacrime nisi ex humiditatis abūdantia descenden tis a capite Si aūt est ita· ergo elementa sunt deꝰ materia· Omnis autem materia prior est ac simplicior forma· Ergo & ista prioza deo sunt & simplicioza· quod vtiqz nephas est credere· Itaqz si deus talis est vt & dicitis cū nec cibo nec potu fruat̄· & quotidie duas ex se lacrimas emittat· necesse ē illum decrescere nisi forte de aquis que sup celos sunt iugiter bibat· Deniqz ex verbis eorū intueor ipos ignorare quid ille sit fulgor· sed fumosus quidam vapor est nimiū sic cus qui de terra cōsurgit

Vnde & loca nubium trāsit pueniēs ad locum vbi non est calor multus· quoniā a motu firmamenti ē remotus· Quo cum puenerit· & in vno loco ml̄ꝰ coierit· ipius loci caloze paulatim crematur et crematus euanescit· Et hoc esse dicimus qō p aerem discursitare videmus· Fletus quoqz ipius quez in tigne deo ascribūt· iudeorū captiuitatē causā esse dicunt· quietiam ꝓpter dolorem ip̄m ter in die q̄si leonem rugire asserūt· & ob hoc celum pulsare pedibus more calcantium in torcular̄ ferunt· More quoqz columbe quendā sufurriī sonitū dare & aliquā do caput mouere· ac dolētis voce dicere· Neu michi heu michi· vt quid domū meam in desertuz redegi· templūqz meū cremaui & filios meos ī gētes trāstuli· Heu patri qui filios suos transtulit· heu filijs qui translati sunt ō mensa patris sui· Dicunt etiā q̄ quidā doctorū vestroꝝ ī quodā loco ruinoso hanc audierit vocem· Aiūt p̄terea q̄ tan q̄ piens inuicem pedes collidat· & more dolentis manibus plaudat· & quia quotidie orat vt miseri cordia eius in populo suo sit sup iram eius·

·CXXIII·

Sugillatō p̄fati erroris·

QVrum si deus vt aiunt orat· quem q̄so adorat· Aut eius ꝓpter qō adorat ē potens aut impotēs· Si est impotens ipsa se adorat· Si vero potens· aut vult aut ñ vult io p quo adorat· Si non vult· pro nichilo orat· Si autem vult tunc orare non est necesse ex quo potest & vult· Hec ergo sententia omnino aliena est a cognitōne diuina· Si etiam verū est deū vt aiūt p nobis plorare· vt leonē rugire· celum pedibus pulsare· more columbe gemere· caput mouere· ac dolentem clamare ip̄m· pterea p̄ dolore pedes collidere· manibus plaudere· & quotidie vt vestri misereaē orare· quid vestrā ne liberemini captiuitatem īpedit· an a vobis an ab ipo hec mora ꝓcedit Si em̄ ab ipo dicitis· ip̄m ad complendā voluntatem suam minus esse potentē ostenditis· cū aliqō volentem oplere nec valentem· eum plorare more pueri asseritis· Si autem nunc impotens est· dicite vtrum in futurū potestatē habiturus sit· an ñ Si nunq̄ habiturus est igiē & vester & illius dolor sine carebit· Vestraqz oratō & spes nulla est· si vero habiturus est certo tempe· restat vobis dicere quid sit quod ꝓhibeat eum modo habere· videlicet vtrum hoc imputetis annorū eius paucitati· mēbrorū debilitati· an obstaculo cuiuslibet rei a qua nequeat defēdi quod nephas est de deo credere· Legimus em̄ in scripturis sacris quibus uos fidem nobiscum adhibetis deū antiquis temp̄ibus maiora miracula fecisse· q̄ sit vos de captiuitate liberare· Inter que & egiptum decem plagis ꝓcutiens inde vos manu valida eduxit· & postmodū etiam de captiuitate babilonis liberauit· Nō ergo dicere potestis q̄ potens non fuerit etiam diebus antiquis· Si autē eo volente vos liberare vos eiꝰ voluntati pinaciter obsistitis· vt quia ille vos in captiuitatem cōiecit· vos ecōtrario plusq̄ ipe velit in illa pduretis· debz vtiqz voluntati vestre satisfacere· & non semp̄ assidue tanto meroze ōp̄imere· Sed dicitis deum captiuitatis vestre terminum p̄fixisse· & donec illud quod ostituit & iurauit & firmauit tempus aduenial vllomodo vos liberari posse· At in hoc uerbo mscientiam deo ascribitis· cuz tale quid eū statuisse dicitis atqz iurasse qō postea peniteat eū firmasse· Cuiꝰ rei signū esse ostēditur quod tot modis p uobis iugiē affligiē

Quod si ꝑsciſſet· non antea ostituiſſet· Inſipiens ergo sc̃m vos fuit· qđ etiam cum apud vos ostet ei vtiq; indulgere debetis· non eum ꝑcibus inquietare assiduis· Quanto em̃ eum vt vos de captiuitate eripiat frequẽtius oratis· tãtomagis ei⁹ dolorem innouatis· Debet ergo quisq; huiusmodi credere doctorib⁹· & fidẽ eor⁹ accomodare tractatibus· ¶CXXIIII· ¶Q corpalia dicuntur de deo in scriptura nõ ꝓprie seo tropice·

SEd dicit michi aliquis· Cũ illi dicta sua ꝓphetar⁹ autoritate ꝛfirment· cur tã grauiter in eos inueheris· & in ꝓphetas nichil dicis· An nescis ꝓphetas dixisse· caput & oculos & nares & manus & brachia· & vniuersa corporis imamenta deũ habere· Dixerũt etiam illuz singulis diebus irasci· & vt leonem rugire & alia multa huiusmodi· Cui ego respondeo· q obscura sunt ꝓphetarũ dicta· nec omnib⁹ satis apta· Propter hoc cũ in eis talia inuenim⁹ que secundũ literam accipiẽtes a tramite ratõnis exorbitent· allegorice illa interꝑtamur· vt ad rectitudis semitaz reducamus· Necessitas em̃ cogit hoc nos agere· quoniã aliter non potest ratõ litere stare· Vestri autem doctores nequaq; deuz vt oportuit cognouerunt· ideo dicta ꝓphetarũ supficietenꝰ exponẽtes in eis erzauerunt· Si autem vis scire q quedã verba scripturarũ allegorice nos oportet intelligere· eo q ad literã expoita non possunt stare· Vide quid liber numeri dicat de filijs chore· Apiens inquit terza os suum deuorauit illoſ· nũquid terza habet os· Item in libro iudicũ ait gaal ad zebul· Ecce ꝓlus de vmbilico terze descẽdit· Nunquid terza vmbilicũ habet· Dauid quoq; ait· Gaudẽt campi & omnia que in eis sunt· Et iterũ· Flumia plaudent manu ꝛc· Nunquid campi gaudere· flumina manus habere· vel montes possunt exultare Salomon quoq; ait· Aues celi portabũt vocẽ tuã ꝛc· Nũquid vel auis verbum dicere vel habẽs pẽnas aliquid potest anũciare· Abacuc etiam ꝓphe ta dicit· Lapis de pariete clamabit ꝛc· Nũqđ vel lapis clamare vel lignũ potest respondere· Deniq; corpea que deo ascribitis· non nisi corpee substantie & rei cõgruunt imaginarie· deum huiusmõi esse indecens est credere· Conuenit ergo que de illo tanq; corpeo dicunt scripture· non literaliter sed allegorice vl' tropice exponere· Nam si deum imaginem aut similitudinẽ vllam habere dicimus multis ꝓphar⁹ autoritatib⁹ ostraim⁹ Verbi gratia moises ait filijs israhel· Custodite solicite animas vestras· Non vidistis aliquã similitudinẽ in die· qua locutus est dominꝰ in oreb de medio ignis· ne forte decepti facietis vobis sculpturam ꝛc· Cunq; ꝓhibuisset eis ne deum ꝓpositis corpalib⁹ assimilarent· veritus etiam ne forte corpib⁹ eum simplicibus ꝑformarẽt· Adiunxit ne forte eleuatis ad celũ oculis videns solem & lunã & omnia celi astra erroze deceptus adorꝛes ea ꝛc· Nec reputes moysẽ hoc populo iubentẽ metuisse· ne ꝓdictorũ corpuz figuras vel imagines adorent· cum iam creaturas esse non dubitarẽt· Sed hoc potius timuit ne deum imaginẽ alicuius horum habere crederẽt· Et ido ꝓ illo huiusmodi factas similitudies adorarẽt Esaias quoq; ꝓpheta ait· Cui similem feciſti deũ aut quã imaginem po· e· Et iterum· Cui assimulastis & compastis me & feciſtis similẽ· Dauid etiã verba deum non esse localẽ cõꝓbant· vt ꝓ hoc cõsequenter eum non esse corpeum innuant· Ait em̃ quo ibo a spiritu tuo ꝛc· Salomon etiam idẽ sentiens ait· Sic celum & celi celorũ capere te nõ possũt ꝛc· Et hieremias· Nũquid nõ celum & terzam ego impleo dicit dominꝰ· Ecce liquido patet q si scripturas doim corpus & omnia corpis mẽbra dicentes habere· quarũ autoritate volumus hoc ꝓbare superficietenus exponam⁹· omnibus supdictis testimonijs ostraimus· ¶CXXV· ¶Rationes de deo ꝓphetice·

NVnc in magno palatõ ratõnis accubitu ri solum eius quibusdam sententiar⁹ floribus sternamus vt postea delectabili⁹ i eo ratõcinaturi sedeamus· Illeq; sententie vobis erunt quidam gradus ad ꝓbandũ q deus sit· & ad cognoscendũ quid sit· Prius em̃ debem⁹ ꝓbare deum esse· & post ostendere nichil ei simile esse Quedam nãq; ps hominũ & deum esse negant· & mundum ab eterno & sine creatore fuisse affirmãt Que nos necessitas cogit· vt etiam ratõnib⁹ philosophicis prius deum esse monstrem⁹ qui mũdũ creauit· Si em̃ mundum cũ omnib⁹ que in eo sũt creatum esse ostendã· tunc deum eius creatorẽ necessario esse ꝛcludam· Cunq; mundi creatorez esse ꝓbauerimus· cõsequenꝰ ipm habere nullã similitudinem ratõne ostendem⁹· Itaq; fere in hoc omnes phi ꝛsentiunt· q pfecta sapiẽtia principiũ est omnium rerũ· lumen ꝑclarum· substãtia substantiar⁹ argumentũ rerũ vniuersarũ· Post hanc est anima postea vero materia· Que· s· duo simplicia sunt et omnium creaturarũ prima· totiusq; rei cõpositeorigo & causa· De quibus gradatim factũ est firmamentũ cũ omniũ quas possiz varietate i magnum atq; formarũ· Nam firmamentũ quidem cũ omnibus que cõtinet est reuera ꝓpositũ· licet eor⁹ respectu que circulo lunari subiacent dicatur simplum· Sic em̃ est in rebus omnib⁹· vt aliud respectu illius ꝺ quo factum est dicaẽ cõpositũ· respectu vero eius quod de illo fit simplũ· Et q⁹ omnis materia eo qđ ꝺ illa factũ est simplicior est· nec in se sui ꝓpositi formã vel imaginẽ habet patz firmamenti materiã nullam in se corpeam formã habere & ideo omnino simplã esse· Q⁹ si dicam⁹ aliquid i ea cõpositum esse· aliam quoq; materiam necesse est esse de qua ꝓpositum sit· que et illa simplicior· sit· Sed et illam dicentes cõpositam· aliã quoq; fatebimur simpliciorẽ habere materiã· et sic in infinitum ꝓcedemus· Quod vt vitemus· necesse est vt illam materiã· s· firmamẽti simplã esse fateamur· Et quoniã materia ipsa varias in se quas vnq; habuerat nouiter in se formas suscepit· cõstat q eas non ex se sed alterius rei adiũctõne· que et potentior et simplicior sit habuit· que· s· in se diuersas formas et imagines fecit· maxime cũ nulla sibi necessitas esset· vt tales in ea fierent forme vel imagines· Hoc magis ex anime desiderio factũ est que tali rei voluerit ꝺmisceri· cui nunq; fuerat ꝺmixta vt in ea sua pateret potentia· Hec igitur p⁹ q illi rei ꝺmixta est piter & ꝯglutinata· ex noua ꝺmixtõe nouis est materia formis informata· Quoniã ergo firmamẽtũ cũ oib⁹ q possiz secundũ phos ꝓpositum eẽ nõ dubitaẽ· necesse est vt ꝑncipiũ habere credaẽ· Etem̃ cõpositũ om̃e necesse est ꝓpositorẽ habere quia nec aliquid potest seip̃m creare· Creatorem ergo mundi qui deus est· esse necesse est· Quem· s· nec creatum esse nec nouatum ſz eẽnuz necessario credere cõuenit· Alioquĩ creatorum vl' nouatorum numerus fine carebit· nec compositũ

sed simplicem oportet eum intelligi · quia omnis cōpositio motus est et actus simplicis rei· Preterea qđ primū est · principium habere non potest· omīs autem ppositō principiū aliquod habet· Itaq; neq; corporeus est· quia corpeū omne ppositum est Iterū neq; mobilis est· quia omne qđ moueē pti= bus cōstat· & omne tale cōpositū est· Rursus nec variaē nec corrumpiē· qua vtrūq; mortalium est· primū autem omniū īmobile· Item nec crescit p se nec augeē aliunde· Nam omne quod vel cremētū recipit vel augmentū pculdubio est ppositū· Itez nec decrescere ꝓbatur· quia quod decrescit corrū pitur· Rursum nullius creature in aliquo similitu dinem habet· quia similitudo qualitatis est · Ipse vero nulli subiacz qualitati· ergo nec similitudi Preterea duoꝝ aliquorū similitudo vnum pficat alij· ei vero nichil potest in aliquo pficari· Deīq; cum materia que creata est· nullā habeat in se for= mā vel imaginē· multominꝰ ipius nature creator deus qui simpliciorīs ac subtiliorīs est nature vl= lam putandꝰ est habere similitudinem·

¶CXXVI. ¶De mundi ceratōne·

ECce ratōnibꝰ pbicis his qui nō credunt scripturis ꝓbauimꝰ deum omniū esse fa ctorem· nullāq; habere creature vllius similitudinē· Porro iuxta eosdem pbos ex diūctō ne vniuēsalis anime cū materia gravatī facta sūt omnia· Dicunt eīm qꝫ quādo materie anima cōiun cta & pglutinata fuit· primo omniū formatuz est & ppositū maius firmamentū in quo nulla sunt si dera· & quod omnes circulos moueri facit· Post illud vero formatus est signifer circulus ī quo· xñ emicant signa· Tercō loco factus est siderū circu lus· que semp situm suum seruantia in locis suis p durant fixa· Quarto loco saturni factus est circu lus· Quinto iouis est orbis locatus· Sextū porro locū martis sibi vendicat ensis Septīo solis circu lus lucet· Octauū veneris globus possidet· Nonū mercurius sortitus est· Da lune ptes decimus lo cus inferiores· His vero circulis omnibꝰ ꝑpletis ac ceteris que sunt in eis· tnnc cepit motꝰ iste ro tundus qui dicīē simplex ac pfectus· & motꝰ ille in materia calorem qui effusus est p eam genuit · ipaq; eum recepit· & inde facta sunt· iiij· elemen ta· videlicet· Ignis & aer· terra & aqua· Quia vo motu & virtute qualibet ab aliquo pcedēte quan to prīmiora sunt illa ad que ꝓdeunt his a quibus ꝓcedunt· tanto maiorē inde vim & fortitudinē ac cipiunt· calor il le qui de motu firmamēti ꝓcessit ī locis vicīniorībus multo plus incaluit· factusq; ē ignis calide nature videlicet ac sicce · Quia vero paulisp calor ille longius a firmamēto recessit vim suam modice iam amittens aliquantulū tepuit· ac debilior fuit· sed etiā sese hac illacq; cōmouit · vn de facta est aeris natura calida videlicet & humi da· Omnis eīm calor qđiu fortissimꝰ existit· desic= cat & cōburit· Exquo vero tepescit· mollescere ac liquefieri facit· Quoniā aūt adhuc longiꝰ a firma mento recessit· radice quasi pcul existente vigorē amisit· Ideoq; natura pfluxit frigida· factaq; est liquida & pōderosa videlicet aqua· Et quia lōgiꝰ adhuc qđ erat a firmaīto recessit· ipa frigiditatis natura ꝓpter nimiā remotōnem fortior ac spissior cōgelatior & durior extitit· factaq; est frigida & sicca· & ipa est terra· ¶CXXVII ¶De formatōne rerū p interualla sex dierum·

¶Ompleta igitur hoc modo elementorum creatura· mouit eaz natura & vis firma menti ad faciendā voluntatē & iussionē dei· Cūq; vis firmamēti sic admirabilē mouisset cun cta· ꝑmixta sunt īter se piter & cōiuncta· Et ipa eorū cōmixtōne geīta sunt alia mīora corpa· s· ima nimata & animata· Inanimata videlicz vt lapides & metalla ceteraq; que cōtinenē in terra nec cre= scunt· vt argentū viu ū & sulphur & alia· Anima ta vero vt arbores & herbe· Animalia quoq; & irratōnabilia vt bruta· & ratōnale· s· homo qui fa ctus est post omnia· Hec autē omnia licz diuersa ita diuina restrīgit potentia· vt in uullo peītus re pugnantia sibi videanē aut dissona· Sed & vnum quodq; īferiꝰ respectu superioris simplū respectu vero inferioris dicīē cōpositū· Humanū autez cor pus quod omnibꝰ inferius· quia sub eo nichil est in ordine rerū· non īmerito dicīē cōpositum· factꝰ qz est homo ex simplici oīno· i· anima & corpe om nimo cōposito· Dicunt aūt phi qꝫ ratōnalis anima ꝓcedit de vniuersali· Iudei vero omnes animas ī principio mūdi simul asserūt esse creatas & in uno loco repositas· & quousq; incorpenē omnes nō es se venturū diem iudicij· Exquo autē incorpabun tur· statim ꝓuenire finem mūdi· Porro xp̄iaī quo tidie nouas astruunt animas ꝓcreari · formatisq; nouis corpibꝰ infundi· Quidquid autem de aīma quisq; credit ꝓculdubio qui ratōem dedit omīa fecit· & omniū causa existit· Ipe igitē hominē pfu= dit & illustrauit sue celsitudīs sapientia· p quā & cognoscere & discerneret omnia· Facta est itaq; species hominis inter species aīalium vtiq; melior & elegantior & in omnibꝰ pstantior· Vude & iu ste vocaē microcosmꝰ· i· minor mundꝰ · Sed hic ī fideliū orīē questio· Cum deus inquiūt vt dicitis omnipotēs sit· cur hec omnia que creauit nō ī uno sed in tot dierū spacō paulisp opando compleuit Quibus ego respōdeo· Qz ratō non patiē vt quo niam vna creatura tardius est creata qꝫ alia· Ideo summus earū creator minus potens credaē· Non eīm hoc ex eius īpotentia fuit· Sed quia illarū alte ra mollior· altera durior in forma suscipiēda fuit· Verbi gratia· Si fērum & es· plumbū & stānū pi cem & ceram simul accipias· & massam ex omnibꝰ istis ꝑmixtam eodem momēto in ignē mittas nun quid omnia vno eodemq; tpis ictu liquefiēt· Nō vtiq; sed prius cera· postea pix· deinde stannū· ō inceps plumbū· postmodū es ad vltimū vo ferrū Nunquid hoc imputaī ignis virtuti· an eoz varie debilitati· Nā vtiq; virtutē ignis eandē erga om= nia cuncti norunt· Sed ea que molliora sunt citi = us· que vero durioza tardius liquefiunt· Sic ergo & in creaturis mundi non alia de causa tot dierū trāsiuit mora· nisi quia quedam earz tardiores fue runt in suscipienda forma ¶CXXVIII.

¶De quibusdam fabulis libri tharuth id est do ctrine iudeorum·

SEd doctores vestri dum nobis in quibꝰ dam ptinaciter obsistere nitunē· ipi etiaz sibimet cōtrarij inueniunē · Dicunt enīz qꝫ deus quando firmamentū constituit· peītus il lud pficere non valens· quoddā magni foramīis spacium in septentrionali parte reliquit· vt siquis aliquando exurgens equalē se ei opponeret· respō deret ei dicens· Si tu sicut ego deus es locū illum quem ego reliqui aptum claude si potes· Hoc aūt qꝫ patens sit mendaciū omnibus est manifestum ·

Septentrionalis etem poli aciem altissimã sempẽ sup nos ne vnq̃ occultari conspicim⁹ · ipmq; totũ integrum pfectũq; videmus · Aliud quoq; ridiculosum dicunt val de · s · filijs iacob patrẽ suũ portãtibus ad sepulcrũ · filios esau patrẽ suum similiter ad sepulcrũ deferẽtes cũ magno comitatu eis occurrisse · vt cum vtriq; magnus esset exercit⁹ singuleq; ptes sibi vellent sepulcrũ vendicare · Dan aiũt montẽ ascendisse · tanteq; magnitudis lapidẽ pcidisse · quanta multitudo totius exercitus esau esse posset · Ipamq; molem capiti sui impositam attulisse vt sup hostium cuneũ illam pijciẽs omnes vno ictu psterneret · Cũq; adueniẽs iã ambos cuneos ocordes inuenisset · molem quẽ attulerat i mare piecit · cuius magnitudie aqua maris terminos suos excedens duas ciuitates sui effusione subuertit · Et ipe sunt quas lõgo tempe post pharao rex egipti filios israhel edificare pcepit · Nonne queso risu summo digna tibi videt admuentõ hec · Cum em filij iacob adhuc tãtummõ · xij · essent · viri esau de tribu sua iam quadrigẽti existebãt · Nunc ego numero filiorũ israhel crescente quãto maior existimari potest filiorũ esau numerus fuisse · Tantaz em oportuit eor ũ multitudinẽ existere · vt & filijs iacob & toti egiptio ꝙ gẽti que cũ ioseph venerat posset obsistere · Nunc itaq; discerne quid horum dignius sit ad miratõne · s · vel vbi tantũ inuenerit montem · vel quo monte tante magnitudis molez vel quomõ in capite tanti põderis potuerit gestare molẽ ul' lapidem · vt tam magnã psternere possit cohortem · Libet adhuc aliud innotescẽdo ridiculum maiorẽ ostendere fatuitatẽ ipor ũ · Aiũt em ꝙ moyses ꝓpter legem suscipiendã in celũ ascendẽrit · & ibi cũ angelis taliter altricat⁹ sit · Dicebãt em inquiũt angeli ad eum · Legem hanc ferze tibi mime finim⁹ ; quã nobis plusq̃ filijs israhel necessariam esse scimus · Ad hoc moyses insolita visiõe pterritus · nichil respondere psumpsit · sed domio se cõfortante · & vt secure responderet pcipiente angelis ait · Cum lex ista regendor ũ corpor ꝝ time at pcepta · non satis cõsidero cur vobis qui spũalis tantum creatura estis sit necessaria · Ad hoc nõ habentes quid dicerẽt angeli · pticuerũt victi · De moysi ergo victoria fertis deum risisse & valde letatum fuisse · & ita moysẽ post triũphum cũ lege alacrẽ descẽdisse · Quid queso fatuitatis in hac la sciuia contineẽ · Quomõ em moyses corpis mole ꝺ pssus altitudinẽ celi potuit ascendere · aut quomõ deo legem dare volente ãgeli phibere · Quid itez stolidius est ꝙ dicere deum vno vincente & alio victo exultare · ac puerili modo ridere · Item si angeli vt dicitis legis illius retinende tã auidi erãt cur non eam a deo quesierãt · Vl' quid ꝓderat eis ptentõnibus deseruire · poterant em legem ipsam etiam cũ iudeis obseruare · nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere. ¶ CXXIX ·

¶ De quibusdam alijs fabulis eiusdem ·

Dixerunt pterea · q̃ choze dum heremũ cũ moyse & filijs israhel pteribat · tricẽtos camelos onustos habebat nichil aliud ferentes nisi solas thesauri eiusdem claues · que viꝺ licet de uaccarũ corijs omnes facte erant vt leui⁹ ferzi possent · Nunc ego si placet ꝓtem⁹ · & vez hoc stare possit videamus · Demus libze · vij · claues adminus & ꝙ camelus admin⁹ sexcẽtas tulerit libzas supponam⁹ · erũtq; claues triamilia sexcẽte quas vnus ferebat camel⁹ · Fientq; claues centorũ camelorũ mille & octogintamilia · Sz cũ quelibet clauis admmus sit vnius arce · quot sũt cl aues ꝓculdubio totidẽ erunt & arce · Denẽ ita qz cuilibz cãelo due arce & erũt cãeli ferẽtes arcas l · xl · M · Sed & iuxta diuitũ quibus maior est cura de custodiendis diuitijs cõsuetudinẽ oportuit adminus duos camelos vnũ habere custodẽ q̃ cuz sũma diligẽtia thesauros obseruaret · vix etiã dormitaret · Sicq; camelorũ custodes inueniunẽ ducẽti & · lx · M · Scriptura vero attestãte didicim⁹ q̃ exercitus chore p domos & cognatones & familias suas non erant ñ octomilia · dc · Non min⁹ hiis omnibus cuilibet pstat ridiculũ aliꝺ quod ipi mozant factũ · Dicunt em angelũ mortis cuidam viro nomine iosue filio leui doctori appuisse eiqz dixisse · Ad hoc venisse me noueris · vt animã tuaz suscipiam & moziaris · Nequaq̃ ille inquit faciaz qꝺ hortaris nisi prius michi padisum ostenderis · Susceptũ igitẽ angelus in alis suis duxit ad locuz vnde videret padisum · Quem ille vt vidit ꝺ alis angeli dilapsus in padisum se cadere pmisit · Angelus ergo deceptũ se esse dolens · irato vultu nimis egredere inquit vt moziaris · Nequaq̃ ait ille egrediar · Cunqz secundo ac tercõ angelus idipsũ cum magno clamore repeteret · & ille verba eius negligeret · omotus nimiũ angelus ad deum pgẽs querimoniã fecit rei huius · Deus aũt eum rogauit redire · vt hoiez illũ de padiso egredi pciperz ex ꝺi nomine · Itaq; veniens angelus ad padisũ ait · Deus vt egrediaris pcepit · Iurauit ille & ait · Per deum nunq̃ egrediar · Angelus ad deum rediit et dixit · Iureiurando se nunq̃ egressurũ inde firmauit Dans itaq; iudiciũ deus respondit · Omnia volumina vite & actuuz eius reuolue ac diligenter relege · siquãdo eum iurasse ac peiorasse inueneris · nũc quoqz nichil sibi iurasse valebit Si vero nunq̃ piurũ fuisse pbaueris · hac vice nequaq̃ timebit · Itaqz illius vite volumma omnia discutiẽs studiose nunq̃ inuenit eum peiorasse Dimisit ergo illuz vi ctus · qui vt dicitis vsq; hodie pmanet incolumis atq; viuus · Cõsiderate nunc queso q̃ risu digniss ima notari possint in hoc sermũculo · Quid enim plus meremur · an fatuitatẽ angeli qui callidã hominis artem nõ prius agnouit · an hominẽ q̃ audito p angelum dei pcepto contra ipm pceptũ iurare ausus fuit · An dicem⁹ impotentiã dei fuisse q̃ non nisi p mendaciũ illum de padiso potuisset expellere · An ipius dei ascribemus ignorãtie q̃ aliter scire non potuit vtrũ piurus fuisset · nisi eius vite librum reuolui iuberet · Plane hec omnia fatuitate sunt plenissima · ¶ CXXX · ¶ bterum de ceteris eiusdem ·

Nec min⁹ suprdictis stupendũ illud mõstrũ quod og rex basan videns ingentez filiorũ israhel exercitũ · videlicet sexmgẽ tamilia & triamilia · & quingentos viros · a · xxx · annis & supra exceptis mulierib⁹ & puulis qui supputari non poterant · molem inaudite magnitudinis capiti suo imposuit · Et cum ea totam expedi tõnem psternere voluit sed vpupa videlicet auis mima eidem moli supsedit · eãqz tãdiu rostro suo pcudit · donec forammne magno iuxta quantitatez capitis eius pacto moles caput trãsiliens i humeris eiusdem subsedit · Capite autẽ sano et icolumi corpe toto fortassis adhuc eam a collo s̃bleuasset nisi adauctorũ subito dentiũ quãtitas impedisset Mox enim vt lapis in collum eius descendit · ita

repente sibi dentes adaucti sunt·qꝫ iam cum eā vo luit subleuare non potuit·Quod mtuens moyses (cuiꝰ corpus·x·habuisse cubitos asserītis & eius virgule totidem ascribitis) se sup terzam ī modū salientis·x·cubitos erexit·vt eum ī aliqua corpis pte virga peuteret·Si ergo computes·x·cubitos corpis eius & x·quibus est a terza eleuatꝰ·& ali os·x·quos virga eius habebat m altū porrecta a terza vsqꝫ ad virge sūmitatē mueniesꝫ cubitos.xxx & tamen vt dicitis virge sūmitas qua eū ꝓcutere voluit·nequaꝫ vlterius attīgere potuit qꝫ ad no dum illum quo sura pedi iungit̄ qui vulgo cauilla vocatur·in quo videlicet loco cum eū ꝓcussit ille cōtinuo cadēs expirauit·A planta ergo pedis ipi us ogꝫ quā in terza fixam tenebat vsqꝫ ad nodum in quo ꝓcussus est·xxx·cubitos habebat·Ab illo igitur loco vsqꝫ ad summū nō minor qꝫ octingen torū cubitorū erat·solūqꝫ caput facile·x·cubitis cōstare poterat·vnde patenē liquet qꝫ auis illa se cundū hoc molem ipam·x·cubitis perforauit·In quo facto quot sunt miranda·quid ve potius mi rer cum cōsidero·stupeo·Vbi eñ vel tantū lapidē potuit inuenire·vel qualiter potuit tantū pondus portare·Aut quomō auis tam ꝓcula tantū tā du rum·tāqꝫ spissum corꝑ·s·saxeum valuit penetra re·Quo ve pacto dentes tam subito potuerunt giganti crescere·aut qua ratōne tam īmense & in audite magnitudinis credendꝰ est fuisse·ꝑsertim cum lex dicat lectū illius ferreum non nisi decem cubitos habuisse·quo ve pacto tantus homo taꝫ facili vulnere corruisse·Q; si omnia que vestri doc tores his similia cōscripserūt hic ponerem?·mul tos sicut & ipi libros nugarū fabulis īplerem·is·Pauca uero hic inseruiꝰ vt eoꝝ vl sapientiā vl fa tuitatem cunctis patescere faceremus·

·CXXXI· Q; causa vltime captiui tatis non fuit eadem que prioris·

NVnc que captiuitatis vestre causa fue rit·videre prius debemus·vt sic etiā eua dendi modū melius intimem?·Nā & sa piens medicus infirmitatē prius inspicit·vt qua sit opus medicīa scire possit·Prioris quidē captiuitatis·s·babilonice causa que non durauit nisi p annos·lxx·fuerunt ydolatria·vsura·falsa testimo nia·homicidia·adulteria·& plurima que longuꝫ ē enumerare peccata·que tūc intantū creuerāt vt a domino audiret ꝓpheta·Circūite vias hierūsa lem·& querite in plateis eius an inueniatis virum facientē iudiciū & querentē fidem & ꝓpicius ero eis·Iterū alius ꝓpheta·Quesiui de eis virum qui interponeret sepem & staret oppositus cōtra me ꝓ terza ne dissiparem eam·& non inueni·Hanc vēo ratōem extreme captiuitatis (que iā durauit an nis plusqꝫ mille)nulla vos iudi poteritis autorita te firmare quia trecentis annis ante subuersionez hierusalem nullus m isrhael ꝓpheta fuit·qui hoc p̄dixerit vel scripserit·Aiunt quoqꝫ doctores ve stri q edificato templo deus in manus eoꝝ peccā ti principē tradidit·cui ligatis manibus pedi busqꝫ oculum vnum euulsit & ab illa die non habuit potestatē accipe populū in homicidio & idolatria & cōsanguineārū turpitudīe reuelādo·Non igit̄ oīa que fuerāt prioris·secunde quoqꝫ causa fue re captiuitatis·Dicūt etiā q templo stante multi erant homīes bone vite qui ꝓphete debuerāt esse si tempus fuisset ꝓphetie·Multi quoqꝫ p̄ter vsus vel nature solita faciebant noua miracula·Verbi gratia dicunt de iohanna filio zachim qꝫ tante san ctitatis fuerit·vt cum in cathedra sederet ad le gendum libros suos·deus ad ostendendū merito rum eius virtutem·omnes aues sup eum volitan tes ꝓcremari & in terrā ruere fecerit·Aiunt etiam de anania filio dosa qꝫ vox quotidie ō monte oreb sanctitati eius huiusmodi testimoniū afferebat di cens·Propter bonitatē ananie filij dosa totū mū dum guberno·cui tamen parū quid satis de ipso sufficit mundo·De achiba quoqꝫ scriptū habetis in libro quia qō cūqꝫ postulasset īpetrabat a domi no·Hi & alij similes erant in populo maiores ac iudices·qui mmoriꝫ agere bona īpabant·& quo rum monitis ceteri libenter obtempabāt·Quorū si vel vnus in tempe prioris captiuitatis extitissꝫ nequaꝫ vt supra dixisse dominū p Hieremiā ostē dimus·captiuitas facta fuissꝫ·Quodqꝫ magis mi randum est his diebus quiꝫ meliores eorū pollē tes extiterūt·destructo tēplo iudei captiuati sūt·

·CXXXII· Q; vltima fuit grauior & diuturnior quā prior·

IN prima deīqꝫ captiuitate cū aliorū mo re captiuorū in babilonē ducti fuerunt· nl'lā ibi penā p̄ter seruitutē sustinuerūt· Agros eñ colebāt vineasqꝫ plantabāt·domos edi ficabant·& cum vxoriꝫ ac filijs secure viuebāt· In secunda vero tot & tanta eis opprobria hostes ī tulerūt·quibus similia vel equalia nec visa nec au dita sunt·Occisi quidem sunt & crematī & capti uorū more venditi·adeo increuit venditō illa do nec p vno argēteo captiui darent̄·xxx·nec tamen inueniebant̄ emptores sicut ante p̄dixerat moises Venderis inimicis tuis in seruos & ancillas·& ñ erit qui emat·Naues etiā illis implete sine vllo re mige vel gubernaculo vagari p pelagus sunt di misse·Preterea postqꝫ in hanc captiuitatē deiecti fuistis·intolerabilia vobis dabant̄ mandata·vide licet ne legem vestrā legeretis nec filios iā vestros doceretis·& siquis hoc faciens inuenirē·aut cre mabatur·aut pectinibꝰ ferreis acutissimis pecte batur·Similiter si sabbatum vel pascha celebrans inueniebat̄·acerime puniebat̄·Multū quoqꝫ trā sijt temporis·quo nemo nisi in occulto filium suū circūcidere audebat·& circūcidens inuentꝰ quis penas grauissimas tolerabat·Edictū p̄terea durīs simum vobis ꝓmulgatū est·vt siquis vestrū puel lam virginem duceret·prius ad ꝓuincie principē eam adduceret·vt ille cum ea dormiret·& sic illa demum ad iudeū rediēs nuberet·Qua de re adeo perciti estis vt nemo vestrū despōsare virginē vel let·Sic p omniū successiones temporꝫ diuersa vo bis indicebāt̄ mandata maiorū vt iporꝫ quoqꝫ ve strorū testimonijs ꝓbatur librorꝫ·Et ecce iam ī ca ptiuitate plusqꝫ mille ānos implestis·& adhuc q̄n to durare debeat tempe·nullo scripto certum ha betis Iusticia quidem forensꝫ exigit·vt punitis aut mortuis his qui facinꝰ aliquod cōmisere·sequa ces eorum a captiuitate liberi debēāt esse·Sic eñ habetur scriptum & in lege·qꝫ exploratores terre ꝓmissionis cum dei voluntati rebelles noluerunt resistere·xl·annis morati sunt in solitudine·& in hoc spacō omnes ꝓuaricatores illi obiere·quibus tali morte punitis·eorum filij·quia paterno erāt insontes crimine·terzam illam patribus ꝓmissam introiere·In trāsmigratōne quoqꝫ babilonia ānis lxx·demorati sunt·donec defūctis omnibꝰ quoꝝ peccatis captiuitas facta fuerat·eoꝝ filij de iugo

liberati sunt· In hac autem captiuitate q̄e a tito facta est iam innumerabiles trāsierūt generatōes nec adhuc fīē habet· Q; em dicīē q; filij ñ portabunt iniquitates patrū· sic intelligiē· videlicet· si filij non fecerīt iniquitates illorū· Nam & alibi dicitur filij patrū scelera portare· s· quādo imitatores sunt iniquitatis paterne· domino ad moysē dicente· Ego sum domin⁹ fortis zelotes· visitans iniq̄· pa· in fi· in ter· et· q̄· g· bis qui· o· m· Omnes ergo sequaciū generatōnes idcirco in captiuitate patrū detinentē q; illoz inquātum possunt opa exequūtur· q; si patrū opa dimiterent· etiam de captiuitate exirent· Itaq; o iudei maiores vestri peccauerunt in filium dei dicentes eū maguz · & de scorto natum fuisse· totāq; gentē vestrā in errorem induxerunt· Hec & his similia p̄testati sunt donec totam plebē sue praue volūtatis efficientes cōsortem· virum iustum ad inustū valde iudiciū adduxerunt· crucifixerūt & occiderūt· Tanti ergo reatus magnitudo tā longinque captiuitatis extitit causa & origo· Dūq; vos in paterna māseritis taz voluntate q; fide· tādiu p̄culdubio manebitis ī eadem tribulatōne damnatōnis·

CXXXIII·

De portentis que p̄cesserunt vltimā captiuitatem & de tolerantia dei erga iudeos·

Nosse quippe debetis quia post xp̄i mortem expletis annis· xl· Hierusalem a tito fuit destructa· Hierusalē· xl· annis ante q; destrueret sicut etiā doctrine vestre libri testātur in eadem signa visa sunt & portenta liquido ī dicantia q; hec templi & vrbis destructō esset futura· Aiunt em q; annis· xl· priusq; subuerteret· nequaq; more solito albescebat lana que bedi cornibus annectebat· Candelabra quoq; que ad occidentem respiciebāt ante cōsuetū temp⁹ extingue bant· Sed & value templi nullo tangēte· cum magno strepitu sponte reserabant· Quas vt quidaz doctorū vestrorū nomīe iohānes filius zachim sic apīi frequēter vidisset· tandē valde ꝺmot⁹ clamauit· Quiescite· Et adiecit· Templū templū· p̄fecto cognoui q; nouissima tua cōcremato te possidebit· sicut p̄pheta p̄dixit· Api libane portas tuas & ꝺmedat ignis ce· t· Cum igitē hec p̄digia· xl· annis ante destructōz fuerīt visa· & anno· xl· a morte xp̄i ciuitas a tito fuerit destructa· liquido concluditur q; hec signa a tēpe mortis xp̄i sint facta Sed & hoc cum alijs doctoribus vestris iohannes intellexit· q; ip̄a xp̄i mors captiuitatis vestre causa extitit· Nec tamen hanc sed maliuolentiā hoīm & inuidiā· s· tante cupiditatis causaz esse dixerūt & veraz ip̄i⁹ causam tacuerūt· Inuidia quippe in deorū & malicia mortis xp̄i causa fuit· mors autē xp̄i causa captiuitatis extitit· Sed fortassis aliquis vestrū dicet· Si hominē illum talē vt dicis· s· filiū dei fuisse cōstaret· eiusq; mors tribulatōis vestre causa fuisset· nullus ex vobis viuere dignus esset Tale quippe peccatū maius est q; negare deū· Nō īmerito scelus hoc maius fuit eo q; ꝺ m beremo cōmiserūt· q̄ndo scz p deo vitulū aureū adorauerūt Tunc vero legimus deum voluisse populū israel oīno delere nisi moyses iram eius auertisset mlto fletu ac ieiunio & oratōne· Itaq; nisi moysi oratio interuenisset· nullus ex toto populo supesset· Cuz igitē hoc aliud facimus p̄sumpsisset quod quātitatē excedit crimīū s· occidere dei filium· nec vllus esset qui p eis interueniret· nullus eorū viuere debuisset· Nunc autē & viuere nos deus p̄mittit· & quotidie quantū amet ostēdit· cū nobis in cōspectu inimicorū gratiā p̄stat· opibusq; nos locupletat & honoribus exaltat· sicut p os moysi p̄mīsit dicens· Attamē cum essent in terra hostili· nō eos penitus abieci ꝛc· Quibus ego ostanter respō deo Nequaq; o iudei reliquias viuere patiē deus ꝺ populo vestro q; sibi ꝺplaceat in eo· sed ideo tantum vt vniuersis gentib⁹ seruiatis & omniū oculis ī p̄terium & fabula & maledictio sitis sicut legislator p̄misit vobis dicens· Eris in p̄uerbiū & fabulaz omnibus populis ad quos dominū te introduxerit ꝛc· Q; si tempe ipo quo peccatuz illud a vobis p̄missum est totam iudaicā p̄geniem fundit⁹ delere uisset· multis temporū ēriculis trāsactis culpa tā abolitōne vel obliuione deleta· nulli mortaliū cognita esset· Est & alia causa p̄pter quā deus noluit vt tota piret gens iudaica· Videbat em quosdā ex illo genere quandoq; ad salutem credituros in se· Et ideo p̄pter illos noluit omnino stirpē eoruz dispdere· iuxta illud esaie· Quomō si inueniat̄ granum in botro & dicat̄· Ne dissipes illud quoniam b· est· sic faciam p̄pter ꝺ· m· vt non dis· t· Testimonium autem diuine circa vos pietatis ꝺ moysi p̄missum ꝺ libro legis p̄tulistis patet q; non ad p̄sentē sed p̄teritam babilonis captiuitatē respiciat quia de illa quādoq; vos eductur⁹ erat· Nam ibidem si paulisp supiora cōsideres eūdem moysen p̄misisse inuenies· Tunc placebunt terre sabbata· s· cunctis diebus sol· s· ꝛc· Q; eis in babilonē ductis esoras ꝺpletū esse cōp̄bat in libro tp̄m dicens· q; terra cunctis diebus desolatōnis egit sabbatū·

CXXXIIII·

Quibus testimonijs p̄bari possit q; eius causa passio xp̄i fuerit·

Quod atem euidentius testimoniū queritis vos p̄pter dei mortē hanc subijsse captiuitatem q; illud ꝺ apud vos scriptū legitis· quia videlicet ī ipo captiuitatis exordio q̄dam terre vestre p̄nceps· x· de melioribus tot⁹ israhelitici populi captos in carcerē misit scisciās vt quid iustū vendidissent· lex em īquit discernit vt mortis sententia mulctet quicūq; iudeū vēdiderit· Et vos igitē ꝺm iudiciū legis mori ꝺbetis· dicto decreto vario dat corpa leto· Nō em oēs vna coercuit pena · sed singulis singula sunt genera mortis p̄posita· Aliū videlicet ignis cremauit· Alter vero ferrei pectinis vnguib⁹ lacerat⁹ expirauit· Alium mors queuis diuersa ꝺsumpsit· quēad modum doctrine vestre liber exposuit Doctores autem vestri huius iusti p quo illi sunt ita puniti nomen mutantes· in hoc facto cōticuerūt· p̄sus de xp̄o dicentes q; p̄nceps ille iustum nominans ioseph filiū iacob quē in egiptū fratres vendiderant intellexit· eiusq; sanguinē ab illis exigēs· p̄t illum talibus illos supplicijs affecit· Sed absurdū ratōni videt̄ vt ꝺ ab eis exigeret q ꝺ admm⁹ mille quīgentis annis antea factum esset· maxime cuz tempore quo venūdat⁹ est ioseph nulla lex esset q̄ eos p̄nceps ille mortis reos ꝺmnare posset· Q; si vultis vt etiam de p̄phetis autoritatē in medium deferam qua captiuitatē hanc p̄pter hominē ip̄m q; necessario xp̄m esse ostendā· Ecce p̄fero esaiam A finibus inquit terre laudes audiuim⁹ & gloriā iusti· Hec verba iusti huius laudes vbiq; terrarum ostendunt fuisse· Nec alterius homīs iusti laudes tantas vn̄p̄ fuisse audiuim⁹ vt puenirent vsq; ad fines terre· Cui· s· iusto· quia tribulationes quas sine causa passur⁹ erat p̄phēta p̄uidebat his vbis

ꝓpatiens dicebat· Ve michi · ꝓuaricãtes ꝓuaricati sunt ꝛc· Preuidens em̃ quas ꝓphetis eius aduentũ ꝓnunciantib? tribulatões illaturi essent ait· Pre uaricantes ꝓuaricati sunt· Intuitus autẽ q uia nec membris ꝺtenti ipm̃· i· caput essent occisuri· ꝓuari catõnis nomen imgemmãs subiecit· & ꝓuaricatõe trãsgressorũ ꝓuaricati sunt· Qua vero pena ꝑ hu iusmodi peccato plectendi essent dictante spiritu ꝑsciens ait ilico subiungẽs · Formido & fouea & la· sr̃· t· q̃ ha· es· ter· Inter cetera quoq; de eadẽ gẽ te ait· Grauabit eã iniquitas sua & corruet· & nõ adijciet vt resurga t· vbi videlicz vobis certũ eua dendi captiuitatem terminũ funditus dempsit·

¶ CXXXV· ¶ Q2 iudi male intelligũt articulũ de resurrectione mortuoꝝ·

QVod autem post captiuitatis euasionez inusitatũ vobis miraclũ creditis fieri· s· mortuos qui terras denuo inhabitent a deo reſuſcitari errorẽ iudico credere qõ nulla po testis autoritate probare· Nam si vultis huic inni ti scripture testimonio· ego occidam & ego vi· fa ꝑ· &· e· sa· Hoc deus ad ostendendã omnipotẽtiã suam dixit· non q ipe mortuos vestros suſcitatu rus sit· ipsum quidẽ mortuos suſcitare posse nõ ne go· quoniã omnes hoies in die iudicij ab eo reſuſci tandos & confiteor & credo· Sed q adijcitis illos s· terras inhabitaturos esse nõ credo · Nullus eniz ꝓphetaꝝ qui fuerũt ante xp̃m hoc ꝓdixit esse futu rum· Sed doctores vestri hunc errorem adinuene re· vt gens iudeorum in sua ꝑsisteret infidelitate· Nam quod ait esaias· Viuent mortui tui neqnaq̃ ostendit mortuos vestros ad inhabitandã terram reſuſcitari· Si em̃ quod ibi dicit diligent̃ attendi= mus· nec resurrectõez mortuorũ ibi patent̃ signa tam inuenimus· Alioquin sibimet ꝓpheta videbit esse cõtrarius cum dixerit paulo supius morientes non viuant· gigantes non resurgãt· Q2 igitur & ab vsu nature dissentit· & sensui ꝓphete ꝺtrarieta tem ingerit· nequaq̃ debz exponi cum aliter sano sensu possit intelligi· Verũtamẽ illud verbũ ꝓphe te duobus modis possumus accipe scz· vel vt ꝺ iu dicij extremi suſcitatõne hoc dixerit· vel vt resur= rectõnis vocabulo captiuitatis euasionem signa= uerit· Hic autem posterioz sensus magis ad literã ꝑtinere videt· cum paulo supius ꝓpheta sue gen tis captiuitatẽ defleuerit· statimq; diuine ꝓmissio nis ac pietatis solacũ intulerit dicens· Mortui vi uent interfecti resurgent· Nec hanc visionẽ quo= libet incẽto tempore· sed post modicũ temp? euẽ turam insinuat dicens· Vade populo meus intra cubicula t· ꝛc· que videlicz verba ꝙgruenter ad ca ptiuitatem intelligunt̃ relata· Ceterũ in ezechiele legitur q cum ipse plures mortuos diuina virtu te suſcitasset· de futuris etiam his verbis vaticia= tus est· Hec dicit dom̃? deus· Ecce ego apiam tumulos v· ꝛc· Et vestri quidem doctores nitunt̃ asserere q ñ ꝑ somniũ sed vigilantes eos fecerit exurgere· vt quia hoc magnũ appareat verũ esse omnes illos de tribu effraim phibent fuisse· quos in egressione populi de egipto dicunt in regione philisteorũ obijsse· Hec autẽ suſcitatõ signuz fuit vt aiunt future resurrectõnis· vt quẽadmodum omnes illi ꝑ eum sunt suſcitati· sic & reliqui omes quandoq; credant̃ suſcitandi·

¶ CXXXVI·

¶ Expositio sup hoc in ꝓphetia ezechielis·

SEd veram illis ac pfectam resurrectõez nequaq̃ rꝛodidit· Spirit? em̃ qui a quat tuor ventis iubet̃ venire nequaq̃ est ratõnalis aĩ ma sz spũs ille q̃ ex q̃ttuor elemẽtoz fit ꝓiũctione Est em̃ corpus leuissimũ ac sbtilissimũ· qõ in hois corde ex· iiij· elementis vt dictum est efficit̃· & ex eo loco in omnes venas spgit̃ ipiq; corpori tribu it vitam & actum· & arterijs pulsum assiduũ· na turalem homis faciens motum· Anima vero ratio nalis nequaq̃ ex elementoruz ꝓdit copula· sed est subsistens substãtia· Si em̃ nasceret̃ ex illoꝝ ꝓiun ctõe· ꝺficiẽte corpis robore ꝺberet aĩe virtus ꝺfi cere· Et ĩcipiente corpori vigoris dissolutõe· pit̃ dissolueret̃ virtus anime· Qõ si ꝓced at̃ corrupto corpore anima quoq; corrumpi cõcludit̃· Nũc au tem econtrario accidere occulorũ fide ꝑbat̃· Fre= quenter em̃ contigit vt quãtomagis corp? debili tatur & morti appiat· tãtomagis aĩa cõualeat· ve= luti quoq; multis solet accidere · vt quanto quis morti ꝓximior est· tanto ꝑspicaciori viget mẽtis acumine· pluſq; solito recordet̃ atq; ꝓmineat· et i ipso momento quo melius anima viget homo int̃ eat· Inuenim? autem ꝑterea senes plerosq; cũ iaz nulla sit in eis corpea fortitudo· tunc pollere ma= gis eorũ animas cõsilio & omni sapientia· Ego q= dem in libris ꝓphoꝝ legi· q cum placuit rerũ crea= tori animãtiũ omniũ atq; virentiũ ꝓcreare corpa quattuor in vnum ꝓmiscuit elementa· & eoꝝ qua= litates cõtrarias tempauit· Sicq; ex illa cõmixtio ne ꝓdicta corpa ꝓcreauit· Ex qualitatũ vero tem patõne quattuor ꝓuenerũt virtutes nature· s· ap petitiua· retentiua· digestiua· & expulsiua· Corpi bus autem huiusmodi ꝓcreatis omnib? quidẽ ad hesit vegetabilis anima· suaq; in eis exercuit offi= cia scz crescendo· nutriendo· & generãdo· Subti= liorib? vo bestialis iuncta ẽ aĩa· vt in eis sua exhi bere posset officia· ꝑstando scz sensum & motũ de loco ad locũ Qõ autem ex eis subtilissimũ fuit at q; leuissimũ ac tempatissimũ· & ad suscipiendã ra ratõem aptissimũ· illi sese ratõnalis anima socia= uit· ibiq; libenter sua officia exhibuit· s· meditãdo memorãdo discernẽdo & huiusmodi· Sic ergo iu xta dei dipositõnez ille tres anime ꝓuenerũt omes in homine· In animalib? vero tantum due· Tercia vero sola in herbis & arboribꝰ que nascunt̃ ꝺ tel lure· Spiritum ergo quẽ ezechiel a quattuor mun di ꝑtibus ex dei iussu venire ꝑcepit· spiritũ corpa lem intelligi debere cognosco· & de mortuis quos suſcitauit· q animã ratõalem recepint· (licet sic a multis credat̃) nullaz autoritatẽ repio· Ipam tam̃ quo quomõ facta fuerit resurrectõem signũ fuis= se future resurrectõis & dico & credo · et q de? scz vestros mortuos quãdoq; sit resuſcitaturus · quẽadmodũ ꝓpheta ibidem ostendit dicens· et sci etis quia ego dominus· cum apuero sepulcra ve= stra ꝛc· Q2 em̃ subiungit· & requiescere vos faciaz sup humũ vestram· sic accipi potest vt animam in corpe requiescere significet· quod non imerito ter re nomie de qua sumptũ est appellat̃ sicut scriptu ra testat̃· Formauit inquit deus hommem de limo terre ꝛc·

¶ CXXXVII· ¶ Improbatio ꝑ fati erroris·

QVoniam ergo explanatõ vestra de mor tuis vestris suſcitãdis ac terras inhabita turis tam scripture q̃ ratõni inuenit̃ es se contraria equitatis iudicõ est repellẽda· Q2 em̃ scripture ꝺtraria sit· patet autoritate dauid qui ꝺ mortuis ait· Sepulcra eorum domus illoꝝ in eternũ & iterum· spiritus ꝑtransibit in illo ꝛc· Iob etiã idẽ

sentiens ait. Memento quia ventus est vita mea. & non reuertet oculus meus ꝛc. Et iterū. Vadaz & non reuertar ad terzā te. Salomon etiaz bis cō sona sentit dicens. Viuentes sciūt se esse moritu ros. Mortui vero nichil nouerūt amplius nec ha bent ptem ī hoc seculo & in ope quod sub sole ge ritur. Q autem etiā a ratōne vestra expositō diſ sentiat. multis argumētis constat. Creditis em̄ si cut dixerunt doctoze s vestri q cū aduenient pū cto vestre resurzectō nis mortui Adam quoqz & seth & mathusalem. abrhaam. ysaac & iacob et aa ron. ceteriqz patriarche & ꝓphete & omnes iusti qui ante aduentū eius obierunt. ꝑiter sint cū eis resurzecturi & omuia officia humani generiſ actu ri. priſtinosqz ritus rerum colentes terzas denuo sint habitaturi. & aaron ac filij eius a moyse sacer dotalibus vestimentis mouendi. sacrificiū vt oliz oblaturi. Quisnā rogo tunc maxim? pontifex erit Erunt ne siml omnes vno tempe. ſ. aaron. eleazar fines ceteriqz qui p succeſſiones olim fuere sum mi pontifices. Si em̄ dixeritis aaron viuente cete ros summo sacerdotō fungi non posse. quid ergo ꝓderit eis resurzectō. Plus em̄ ad dedecus & in cōmodum q̄ ad decus & cōmodū erit eis resurge re. Meliusqz illis esset in morte pmanere q̄ erūno sam vitaz ducere. Si vero in summo sacerdotij oz dine ꝓcesseris omnes equales futuros esse. iaz ho norem suum cuiqz adimis. quia nullus inter q̄plu res equales excellentē potest honorē habere. Pre terea multis pontificib? multa necessaria sunt & cempla. Ex hoc igitur & aliud incōueniēs sequiē ſ. destructō legis. ne plusq̄ vnum exiſtat templuz ꝓhibentis. Preterea nūquid plures reges aut vnū habituri estis. Vnum vtiqz putatis iuxta ꝓphetiā ezechielis. Vnum inquit pastorē omnes habebūt Nam si plures forēt concordes esse non possent. regniqz pacem destruerēt. Sz quisnā erit rex ille Vnctus inquiūt in cuius aduētu captiuitatē eua suri sumus. nostriqz mortui suscitandi nostri meri to debet habere moderamen impij. Bene quidez o iudei quod dicitis esse posset. si vnctus ille deus & homo esset. Si vero vt creditis homo tantū fu turus sit. Quid tunc de abrhaā ysaac & iacob & moyse ceterisqz ꝓphetis erit. Nonne cum isti tales ac tanti viri huius vncti fuerint viri subiecti me lius eis fuisset nequaq̄ resuscitari. Ceteruz hoc ha bet etiam fides vestra. vt quēadmodū cetera hu manitatis officia. sic & generandi habituri sint na turam. a deo vt mulierē quotidie ꝓceꝑturā quoti die credatis pituraz. Q3 vix vtiqz humane aures possunt audire. Nā si hoc esset ꝓfecto nec eos tē ra capet. & si duplo maioz esset aut pontus etiaz terza fieret. adeo loci coartarenē āgustia q̄ nō ha berēt que colere possēt arua. ymmo semp intē eos essent p terze angustia certamen & rixa. Si autez idem omnes resuscitandi sunt qui mortui fuerunt nunquid redibit quisqz vir ad vxorem suā quā ha buit. an aliam nouam habebit. Dicitis sane q̄ ſq̄ qz suam habebit. & hocip̄m letice ꝓsummatō erit illa ergo que post tres aut plures maritos est mor tua in resurzectōne quē ex his est habitura. Nam si primum habiturā respōderis. lex moysi destrue retur dicentis quia post secūdum non debeat re dire ad primū. Si vero aliū q̄ primū responderis etiam in hoc est destructō legis eadem. Ea enīz le ge iubente primo viro viuente nec eam repudiāte non poterit cuiqz nubere. CXXXVIII.

Iterum suggillatō eiusdem.

Sed ecce cum tot fuerint ſuſcitati. totqz post eos nati. nunquid mortales erunt aut īmortales pmanebūt ꝓfecto hoc ha bet fides vestra. quia ꝓmedendi aut bibendi atqz generandi & naturā & vsum sunt habituri. & p? mille annoz trāsacta curzicula. in ꝓpetue beatitu dmis regnum sine morte aliqua trāsferēdi. Veruz si eos immortales foze dicitis ad priſtinū inconue niens reditis. Nam infra mille annos intantū mul titudo ꝓpagabit eoz vt nullatenus intra terze cō cludi valeant ambitum. Nulto igit mīn? ad inco lendos agros illis superit spaciū. Deniqz cum hō ꝓmederit ac biberit ac generādi vsum habuerit ne cesse ē vt ex quattuoz elemtis ꝓpositus sit. Quid quid autem taliter ꝓpositū est. id etiam corrumpi necesse est. Illos ergo cū taliter ꝓpositi fuerīt. cor ruptōi ac morti subiacere necessitas ꝓcludit. Rur sum si maximā illam multitudinē īmortalē foze aſ ſeritis cum eos supius sine ītermissione generatu ros esse dixeritis. etiam si ad modum lapidis sibi ī uicem supponerenē. nullatenus in terze spacō du plicato cōcluderenē. Si vero morituros illos esse ꝓcedatis. volo vt an illa resurzectō sit eis ad penā an ad cozonā dicatis. Ad honorem inquiūt erit & ad gloziam. vt. ſ. vncti gloziam & regnū cōspici ant. pfectamqz corpis & cordis habeant leticiam Nunc ergo de statu interim bonoz̄ defunctoz̄um donec resurgant audire volo quid sentiatis. vtrū ſ. ī penis an in quiete pmaneāt. & dicitis q̄ eos q̄ etis beatitudīe cū deo pfrui certissimū est. Ex quo sequitur q̄ resurzectō illa ad penam eis potius q̄ ad cozonam futura est. Cum enim nunc eterne vi te munere glozienē. cur iterum ī corpum ergaſcu lis retrudenē. nisi vt fame ac siti ac vigilijs varijſ qz & innumeris denuo cruciatib? agitenē. Quine tiam secundū ꝓdictam sententiā ſcōe mortis tio rem sustinebunt & penam. Deniqz quid faciēt et pentes eoz̄ ī morte ipoz melius foret illis non re surgere q̄ dolorem tantum ex mortibus filioz̄um sustinere. Sed forte dicitis q̄ boni defuncti & si nunc interim quiete et in delicijs viuunt ō quib? ad corpoz̄ angustias redituri sunt. tanta eis exul tatō erit vncti ꝑsentiā cernere et eius regno exul tare hieroſolimis. vt olim habitare in templo ritu veteri sacrificare vt et corpoz̄ pena sit eis nulla. et quam nunc habent requies habeat postea pro mīma. Verū hoc a veritatis exorbitat semita. Nil lus em̄ mundi presentis honor vl gloria eterne vi te delicijs et quieti compatōne aliqua cōuenit. qz nec vno momento quisq̄ huius mūdi delicijs vti sine labore et pena poterit. Illius autem beate vi te gloria nulla intercidente molestia pmanet per pes atqz ꝓtinua. ꝑcipue cū et doctoreſ vestri testē tur omnem mundi huius honorē et gloriaz id esse ad illius vite delicias quod est vnum ad. xl. Patet insup cuilibet nisi totius ratōnis sit exps incōpabi liter magis esse gaudium cernere deum q̄ talem q̄ lem vos dicitis vnctum videlicet hominē terzenū Videtis ergo si perpenditis q̄ vobis vndiqz ra tionis ac diffugij semita clausa sit vt nullaten? eo mō quo dicitis resurzectio mortnoz fieri possit.

CXXXIX. De euacuatōne cult? iudeoz.

Quod autem vos dixi de mandatis legis mmimū quid obseruare nec autozitatis nec ratōnis cum liquido pateat indiget ꝓbatōne. Nam nec agni victimam put olī mane

ac vespe immolatis·nec sabbatoꝝ neomeniaꝝ ac cerimoniarū olocausta celebratis·nec panis & vini & olei libamīa ponitis·nec panes in mensa ꝓpoītis·nec luminaria nec thimiamata ꝑparatis·Sacē dotum ordinatões variasq; vestimentoꝝ mutatōnes·mīstroꝝ quoq; p singulas ebdomadas vicissitudines ac multimodas in sumēdis cibis varietates secundū legis ꝓcepta non seruatis·leges quoq; primitiarum ac decimarum & immundiciarum atq; mundiciarum neglexistis·Cetera q̄plurima in lege ꝓcepta sunt que iam dudū a vobis oīno ꝑtermissa sunt·Sed dicitis de legis ꝓceptis q̄ mīme obseruam? nequaq̄ redarguēdi sumus·cuꝝ & a patria nostra exules sumus·temploq; ac legitimis sacerdotibus careamus·Nam quia dīliquim? in conspectu eius·aduersus nos iratus eiecit nos de terra vbi non possum? eius implere ꝓcepta·Ita q; impossibilitas nostra non erit culpāda·donec adueniat temp? quo ad terrā habitatōis nostre redeamus·& tunc ea que iussit nobis dominus ope ꝓplebim?·eiq; sacrificiū nostrum acceptabile erit quēadmodū ꝓpheta dicit·Et placebit domīo sacrificiū iuda & hierusalē sicut dies secli·& sicut anni antiqui·Certe si sacrificia vestra deo essent accepta·nequaq̄ ita vos eiecisset de ꝑra·vt que vos iusserat facere mīme possetis implere Illud autem quod ꝓfertis malachie testimoniū nihil ad nostrū attinet ꝓpositum·Nam si ꝓcedentē ac sequentē hīstoriam discusseritis de sacrificijs templi q̄ō esdre tpibus edificatū est·hoc esse dictuꝝ mueietis·Abominatus itaq; dūs opa vestra & victīas & cantica expulit vos ō templo suo & terra·sicut aptissime verbis huiusmōi īsinuat esaias ꝓpha·Quo michi multitudīnē victīarum vestraꝝ dicit dominus plenus sum ꝛc̄·Q̄ō etiam hieremias ꝓfirmat dicens·Vt quid michi thus de saba affertis·et calamū·o·de·ti·lon·Olocaustamata vestra non sunt accepta·& victīe vestre non placent michi·De hoc & amos ꝓpheta in ꝓsona domini ait·Odi & ꝓiecī festiuitates vestras·& non capiā odorem·ce·v·ꝛc̄·Et iterū malachias·Non est michi voluntas in vobis dicit dom̄in?·& munus non sus·de·ma·v·Et·p̄s·Sacrificiū & ob·no·ꝛc̄·Per osee quoq; dominus ait·Cessare faciā omne gaudiū·solēnitates eius et neomeīas eius·sabbata eius & omnia fas·t·e·& multa alia similia·Hec sunt maiora & ꝓcipua legis vestre ꝓcepta·que sicut ꝓphetalis autoritas & ꝓsentiū temporū iudicat etas·deus neq̄ q̄ vult susc̄ipe de manu vestra·oratōnes quoq; q̄s loco sacrificiorum domino fundatis ad eius aures nequaq̄ ascendūt vt exaudiant̄·sicut etiā doctores vestri testant̄ deū·s·ab illo quo templū ōstructū est tempore p̄ces vestras non suscepisse·Et esaias cum extēderitis manus vestras auertā·o·m·a·v·ꝛc̄·Preterea vos oēs p legē moysi ꝑmanetis īmūdi Nullus em̄ in vobis qui mortui contactu non sit pollutus·q̄·s·macl'a nisi ꝑspsione cineris vacce rufe nō deleē·quā cum ad p̄sens habere nō potestis & ab immūdicia liberari nequitis·Mulieres etiaꝝ vestre credunt̄ omnes fluxu pollute cum ꝓfistini desint sacerdotes·quorū erat iudicō derelictum inter menstruū & sanguinis fluxu polluta discēnere·Filij quoq; vestri de pollutōe nati & omnes cibi vestri legis ꝓbant̄ iudicō polluti·Cuꝝ ergo tota gens vestra ꝓbetur polluta·cibi omnes inmūdi·& oratōnes eorū nequaq̄ ad aures pueniāt dī nec opa placeant ei·quomō queso possunt vllate-

nus esse secuti q̄ vel malorū fines sint habituri·vl' apud deum vllius sint p̄ciq;·Olim quidem p̄cepta legalia que moyses accepat a deo sanctos patres digne seruasse non denego·sed postq̄ xp̄s aduenit qui ꝓphetarū arcana reuelauit·legisq; sublato velamine·spūalem qui latebat sensum·appuit·extūc legalia debuerūt instituta seruari·non secundū literam occidentē sed scōm spiritū viuificantē·qm̄ ipe qui legem dederat melius eam quā illi qui auditores fuerant intelligebat·Q̄ō quia neglexerūt facere deus antiquas obseruatōnes renuit susc̄ipere·Ipi gratias ago·quia me de illorū liberauit errore·

¶.CXL. ¶Expositio legis saracenorū.

Sed forte dicit aliquis·hactenus iudaice gentis fidem q̄ manis existat·eorūq; obsequiū q̄ irratōnabile sit ac deo ingratū vel cur ab eadem fide recesseris ostendisti·& euidentissimis ꝓbatisq; ratōnibus in quanto hactē? errore ꝑmanseris edidisti·Verum paternā fidem relinquens cur xp̄i anorū fidem delegisti·& nō potius saracenorū cū quibus semp̄ uersat? atq; nutritus es linguā intelligis·libros legisti·Lex siquidem illa ꝓbat̄ esse larga de p̄sentis vite delicijs multa ꝓtinens mandata·piterq; suis cultoribꝰ gaudia repmittit ineffabilia·In qua etiam appet q̄ deus illos multum dilexit·quia multis eos p̄ceptis onerare voluit·sed pepcit cuius signum existit q̄ quinquies in die tantū eos orare p̄cepit·Quoniā etiam semp̄ an teq̄ orant vt ꝓfectam mundiciā habeant p̄putiū man?·brachia·os·nares·aures·oculos·capillos decētissime·& ad vltimū pedes lauāt Hoc facto publica voce p̄conant̄·vnum p̄fitētes deum qui nullū vel similē habeat vel equalē·eius q; ꝓphetā esse machometū·mēsem integrū in āno ieiunant·& ieiunātes nocturno tpe ꝑmedūt diurno abstinent·Semel autem p singulos annos ꝓp̄ solam recognitōez ad domū dei que est in mecha videndā iubent̄ ire & ibi adorare.eāq; īcōsultili bꝰ tegumētis circūire·atq; lapides p media femora retro plapidādo iacere·Hanc domū dicūt adā cum de padiso exulasset domino extruxisse & ī oī bus filijs eius donec abrhaam venit locū oratōis fuisse·Abrhaam vero dei seruus eaꝝ roborauit & instaurauit·& in ea domino vota vouit & sacrificia obtulit·quam etiam filio suo ismaheli p? mortem reliquit·eiq; et omnib? filijs eius p multa annorum curricula do nec machomet? natus est ozā di domus ꝑmansit·Quo nato deus eandē sibi cū ctisq; generatōib? suis hereditariā vt ipi ꝓbibēt ꝑmisit·Aduersarios p̄terea dei et eorū ꝓphetas p̄ dari iubent̄ et captiuare et interficere et omnibus modis p̄sequi atq; delere·nisi respicere et ad eoꝝ fidem conuerti voluerint·aut īdictū seruitutis cē sum p̄soluerint·absoluta etiam caro est omnis ill' p̄ter porci carnem sanguinē vel morticiniū ad vescendum·Respuūt etiam quidq̄ in alicui? rei nisi dei nomine fuerit cōsecratū·Licet p̄ter hec ill' eodem tempe quattuor legitimas vxores habere·et repudiata qualibet aliam semp̄ accipe·Ita tam̄ vt quatnariū ñ trāseat numerū·In repudio quoq; ita obseruat̄·vt ei vsq; tercō quālibet repudiare·& eam rursus liceat recipe·Empticias vero atq; captiuas quascūq; voluerint habere licitum erit·et eisdem vendēdi denuoq; emendi liberam potestatem habebit sic tamen vt postq̄ semel grauidam fecerit nequaq̄ alterius eā iugo ꝺuitutis astrīgere possit·Concedit̄ insup de ꝓpria cognatōe vxores

habere vt sanguinis ꝑles accrescat. & fortius inē eos amicicie vmculū vigeat. De possessionib⁹ re petēdis iudicia talia sunt inter eos qualia & apd hebreos vt. s. petitor testibus ꝓbet. Testes aūt nullus nisi valde ꝑbatas ꝑsonas accipi unt & qui bus sine iuramento credere possint. In quibusdaz alijs etiam mosaice legis morem custodiūt. vt qui hominis sanguinez fuderit eadem pena plectatur vt quisquis in adulterio deꝑhēsus fuerit cū adul tera piter lapideē. Qui autem cū alia qualibet for nicat⁹ fuerit. lxxx. flagella sustineat. ꝑ tercia ma num ꝑ quarta pedem amittat. Et qui cuilibet hoī membrū abstulerit digno ꝑcio rediat. ¶ CXLI

¶ De ꝑmio eius obseruatorū & pena ꝓtemptor secundū machometū.

HEc vniuersa ꝑcepta idcirco a dō sunt ꝑ posita. ne si nimis larga quelibet faciēdi esset licentia tot⁹ generis fieret cito rui na. a vino semp abstinere iubenē quoniā fomes et seminariū omnis peccati esse ꝑbaē. Sed sunt ꝑci pua mandata legis. quia morari longū esset in sin gulis. Promisit itaqz deus sibi & machometh fidē li ꝓphete credentib⁹. illiusqz legis mandata oplen tibus padisum. id est. ortū deliciarū. ꝑterfluētib⁹ aquis irriguū. in quo sedes ꝑpetuas habentes ar borū vmbra ꝑtegenē. nec calore nec frigore affli genē. omniūqz fructuū & omniū ciborū vescenē generibus quidd appetitus cuiqz suggerz corā se ꝓsentī mueniet. Sericis induenē vestib⁹ omniū co lorz. In delicijs accubabūt & angeli pincernarum ministerio inter eos erunt cū valis aureis & argē teis vinum offerētes atqz dicentes. Cōmedite & bibite in omni letitia. quia qd deus vobis ꝑmisit ecce opleuit. Iungenē virginib⁹ quas nec humā⁹ nec demoniac⁹ violauit ꝓactus. Iacincti & coral li splendore forma ꝑstantiorib⁹ hec bona dabunē credentibus. Non credentib⁹ aūt dō & machome to eius ꝓphete erit infernalis pena sine fine. Quā uiscūqz vo peccatis colligat⁹ qsqz fuerit. si ad di em mortis sue deo & machometo eius ꝓphete cre diderit. ipo mterueniēte saluus erit. Hec & alia ꝑ plurima cū tu a puero nouisses scripta. & ab omi saracenorū gente maxime celebratōne habita. cur tu xp̄ianam & non potius saracenicā religionē es sectatus. & ꝑsenti vite melius & futura piter feli citate fruiturus. ¶ CXLII. ¶ Descriptō vite machometi.

QVamuis inꝑ oratōnis tue ꝓtextus pluri mum decoris habeat & dulcedis apud eos qui summū bonū putant esse in deli cijs. de me tamen id spare te mirū est. vt ad hoc ꝑ suadendū mstiteris. in quo me nullaten⁹ falli pos se crediderīs. Certū est em̄ michi nec incomptum quis machometh fuerit. quomō callida simulatōe ꝓphetam se ꝓfinxerit. & ad machmandū quis eius ꝓiliarius extiterit. Hic etem̄ videlicet machometh vtroqz orbat⁹ pēte sb̄ tutela auūcli sui māephi ā nos agebat puericie. Vdolorū tūc tpis cultui cuz vniuersa gente arabū inseruiēs quēadmodū ipe i alcorano suo testaē deum sibi dixisse referens. Or phan⁹ fuisti. & te ī erroze susceꝑi teqz dilexi pau pem & locupletaui. Post aliquantulū vero spaciū annorū mercennari⁹ apud quandā nobilissimā vi duam nomine cadigiā. ita in breui domīe sue ani mū obtinuit. vt iure ꝓiugij rebus omnib⁹ rerūqz piter domīatu potireē. Cuius opib⁹ ō pauprimo ditissimus effect⁹ in tantā mentis supbiā ꝓrupit vt regnum arabū sibi spandoz pollicereē nisi suos timeret ꝓtribules. quia videlicet ꝑ rege eū non te nerent. cū sibi & equales fuissent & maiores. Vi am tamen excogitās qua id posset efficere voluit se ꝓphetam cōfingere. Ea videlicet facetia fretus eloquētie quā apud diuersas natōnes dum nego = ciatōni desudaret ingenij suscepat leuitate. Cete = rum tunc tpis maior ps arabū milites erant & ag̃ cole. ipiqz fere & omnes ydolatre preter quosdaz qui secundū samaritanos legem moysi tenebāt cū hereticis alijs xp̄ianis qui nestoriani erant & iaco bite. Iacobite nāqz sunt heretici a quodam iacobo dicti circūcisionē ꝓdicantes. xp̄mqz non deum sed hominē tantūmodo iustum de spū saucto ꝓceptū ac de virgine natū. non tamen crucifixū neqz mor tuum credentes. Fuit etiam illo tpe in regione an = tiochie quidam archidiacon⁹ amicus machometh & iacobita. Vnde ad conciliū vocatus est & dam natus. cuius damnatōnis pudore cōtristat⁹ de re gione aufugit & ad machomet deuenit. Huius er go cōsilio machometh vsus fuit. & qd̄ cogitabat sed ꝑ se adimplere non poterat ad effectū ꝓduxit Fuerunt quoqz ex illis arabie quos dixim⁹ here = ticis duo iudi audias et cabalahabar. dicti qui et ipi machometo se adhibuerūt. et ad complendam eius stulticiā auxiliū ꝓbuerunt. Et hi tres macho = meti legem quisqz secundū cresiā suam cōtempa = uerunt. eiqz talia ex pte dei dicere monstrauerunt que et heretici iudei et heretici xp̄iani qui erāt in arabia vera esse crediderūt. qui vero sponte cre = dere noluerūt. vi tamen et gladij timore credide runt. ¶ CXLIII. ¶ Q non fuit verus ꝓpheta sed falsus.

ET eius quidem nec aliam ꝓphetiā nec vl la miracula scim⁹ sicut moysem et iosue samuelem et helisēū multa fecisse miracu la legimus. sed nōne inquis ꝓphetā cū animal bru tum videlicet bos nūcupauit. Nonne luna ꝑ vtrā qz manicā ingressa de sinu ꝓgredies reintegrata ꝓpheta eum mirificū designauit. Nūquid ad hoc ī notescendū manu illius demulsa ouis affluēte mā milla haustū omni populo ꝓbuit lactis. Mirum etiā fuit ꝑ ficum arborē vt ad se veniret vocauit et arbor quidem ad euz venit. ipeqz de fructu cō medit. sed et brachiū ouis quod inuenenatū ī scu tella sibi appositum fuit cū eo locutū est et dixit. Non me ymedas quia inuenenatū sum. Cur ergo nulla ꝓbabilitate demonstratū esse ꝓphetā hūc di xeris. quem tantis denotatū miraculis frequenter audieris. At inꝑ ista sunt friuola. nec secundum omniū vestrorū iudiciū fidedigna. maxime cū ipe machometh in alcorano suo nichil tale retulerit. sed potius quidd in alcorano de illo scriptū non fuerat. oīno verum credi ꝓhibuit de omnib⁹ inqt ꝓphetis multi multa mentiti sunt. Quod ne etiam de me ꝓtingat. illud solum de me verum teneatnr quod alcorani hui⁹ autoritate ꝓbaē. Qui etiā cur miracula non faceret ostendere volens. loquentē ad se dominū introducit dicens. Ideo te facere mi racula non ꝑmitto. quia ne tibi sicut alijs ꝓphetis in miraculis cōtradicaē timeo. Ipo igiē teste nul lum signum mōstraē feciss̄e. Porro iudicia veri ꝑ phete sunt ꝓbitas vite. exhibitō miraculorū. veri tas dictorū. vite bonitas. In machometo violētia fuit. Qua se ꝓphetam dei predicari faciebat. furto et rapacitate gaudēs. igneqz libidinis adeo feruēs vt etiam alienuz thoz adulterio fedare tanꝑ dño

iubente non erubefceret ſicut legitur dē zanabab
vxore ſeth. Domin⁹ ait tibi ſeth. vxorē tibi dimit
tere p̄cipit. quā dimiſſam ipſe ꝓtinuo ſibi copula-
uit. Cuius etiam ꝓphetia q̄ nulla ſit euidentio⁹ ait
ſe vxoris eiuſ turpitudo patefecit cū eam in adul
terio multorū teſtimonio dep̄henſam non eſſe de-
p̄henſam (eo q̄ nollet eā dimittere) falſi gabrielis
nuncio cōfirmauit. De cuius vicij potentia ſcz li-
bidinis dcum laudaſſe legit̄ eo q̄ in eo quadragies
ſup humanū modum abundaret. Sibi quoq; ꝓgra
tulans eo q̄ ſuauis odor ſpecōſitaſq; mulierꝫ deo
dante plurimū eum oblectaret. De bellis autē q̄
domino iubēte ac victoriā ꝓmittēte ſe ꝓmiſiſſe fa
tebat. Dentes ecōtra ſibi in bello fac eſq; colliſa.
multa quoq; cedes ſuorūq; fuga veritatē teſtant
Q̄ ſi angelus dei vt dicunt eum cuſtodiret mini-
me acciderent ei ſicut de helya & helyzeo legimus
quos ab inimicis ſuis ſemp eripuit angelus domi
Si etiam ꝓpheta verus eſſet p̄la ꝓmiſſurus mala
ſibi euentura p̄sciret. CXLIIII. Di
ſputatō cōtra legem ipius.

QVod ergo dixiſti me libros ſaracenorū
legiſſe. linguam ſcire. ac ſemp inter eos
fore nutritū. non idcirco ꝓuenit vt aſſe-
quar legem illorum. Quā ſi p̄ ſingula mandata di
ſcurrim⁹. vtrū ratōnis fundamentū habeat inue
nire poterim⁹. Q̄ em̄ quīquies machometū in die
orandum precipere dicis. ideo vtiq; fecit quia do
ctorū ſuorū ſilio mediatricē inter iudeorū & xp̄i
anorū legem ſuam effici voluit. non ꝓbitate ſui
req; adiutorio dei. Iudei nāq; ſecūdum legē i die
orant ter. xp̄iani vero ſepties. Sed iſte terminum
inter vtrūq; poſuit. ſcz nec ter nec ſepties ſz quīn-
quies. Q̄ autem priuſq̄ orant illos manus & bra
chia ceteraq; corpis mēbra laudas abluere. nequa
q̄ ad oratōnem cognoſcit̄ ptinere. Nam ad oratio
nem quidē mundari ptinet intrinſec⁹ nō extrinſe
cus. Mundicia vero de membroꝝ ablutōne ptine
bat ad ſtelle veneris cultores qui eam orare volē
tes ad modū femine ſe aptabāt. ora oculoſq; tin-
gentes. Quia vero puncto ſtelle veneris macho-
metus rex affectus fuit. ideo hoc p̄cepit p menſez
integrū vt ais. p̄cepit illos ieiunare quo reſtrīgāt
vicia carnis q̄d eſt initium penitētie. Sed dic q̄ſo
michi. Qui ꝓdeſt p diem ieiunare. & nocte ter vl̄
quater ꝓmedere. boniſq; carnibus & optimis ci-
bis frui ac mulieribus vti. Hec quippe carnē non
debilitant ſed potius corroborāt. Q̄ autem ſemel
in anno dicis eos ad domū dei que eſt in mecha p
pter recognitōem ire. ibiq; orare quā dicunt fuiſ-
ſe ade & abrahe. non hoc ex autoritate aliqua ſu-
munt. ſed quaſi ꝓmentū aliquod ſingnnt. Antep̄
em̄ legem p̄oicaſſet machomet⁹. idolis plena erat
illa domus. Et ego quidem nunc apte monſtrabo
qualis illa domus extiterit. & quod ibi ſecretū fu
erit & cur illic machometus ire & que in lege in-
ueniunē iuſſit facere. Duo filij loth amō & moab
hanc domū honorabant. ibiq; duo idola colebant
Vnum. ſ. ex albo lapide nomine mercurīū. alterū
ex nigro chomos appellatū. & illō quidē ex nigro
lapide in honore ſaturni. alterū ex albo in honore
martis edificatū. bis in anno ad hec adoranda cul
tores ſcz eorum aſcendebāt. Ad martem quidem
quando ſol primū gradum intrat arietis. quoniaz
aries honor ē martiſ. In cui⁹ diſceſſione ꝓut moꝛ
erat lapides iacebanē. Ad ſaturnū vero q̄ndo ſol
primū gradū libre intrat. quia libra honor ſaturni
erat. Sicq; nudi tonſiſq; capitib⁹ thuriſicāt. Ara
bes quoq; cum amon & moab idola hec adorabāt
que vſq; hodie gentes i india celebrāt. Machome
tus autem poſt longū tempus veniēs. priſtinā cō
ſuetudmē aufferre nequiuit. ſz quaſi quodāmodo
more mutato incōſutilibus tegumētis cooptoſ do
mum circūire pmiſit. Sed ne videreē p̄cipe idolis
ſacrificare ſimulacꝛa ſaturni cōſtruxit i pariete in an
gulo domus. & ne facies appareret. dorſum ei⁹ tm̄
erat poſitum exterius. Alterū vero. ſ. martis ydo-
lum q̄d erat vndiq; ſculptū ſubtus terrā miſit &
lapidem ſuprapoſuit. Hominibus autē qui adoran
dum ibi ꝓueniunt lapides iſtos oſculari p̄cepit et
humiliatis tonſiſq; capitib⁹ inter crura lapideſ re
troactare. qui etiaz humiliātes dorſa denudabāt
quod eſt ſignū legis priſtine. & ad effugandū de
mones ſe dicunt hoc modo lapides iacere. Et ego
quidem in libris eoꝝ ſcriptū vidi quia homar qui
dem ex. x. ſocijs machometi more ſolito lapides ō
oſculans ſic exorſus eſt Vobis inquit lapidib⁹ di
co q̄ nec adiuuare nec nocere poteſtis ſcio. ſed q̄
hoc fecit machomet⁹ more exequor illius. Iā nūc
ad inceptū redeamus. CXLV. Ad
hec de eodem & de fallacia eiuſdem.

QVia dei aduerſarios machomet⁹ predari
captiuare iuſſit & interficere donec cre-
dere vellent aut cenſum ꝓſoluere. nō ex
dei opibus vel p̄ceptis hoc habet. ſed hoc cupidi-
tate p̄cepit vt inimicos ſuos deſtrueret. Hoc aūt
fieri non debet. immo ſiquis aliquem velit ꝓuerte
re non p violentiam. diligenter ac dulciter hoc
debet facere. ſicut ipe machometus i ſuo teſtatur
alcorano ſub ꝓſona domini dicēs ſibiipi. ſ. macho
meto. Si dominus deus tuus vellet totius ſeculi
gentium vniuerſitas crederet. cur ergo cogis eos
credere. cum nullus credat niſi dei voluntate. Et
in alio loco. Qui crediderit. p ſemetipo fecerit. Ite
rum in eodem dominus inquit. deus tuus ſi vel-
let ſub vna lege cūctos ſine diſcordia ponerz Fin
git iterū alibi tā p̄ dominus loquat̄ ſibi. Nō in jt
in lege violentia debet eſſe. Qui voluerit ſponte
ſua crediderit. Et alibi. Non altricaris cuz alteri⁹
legis gentibus niſi verbis mollibus. Cur ergo p̄-
dari & captiuare ac cogere gentes ad credenduz
iuſſit. & hec omnia ſemitas dei eſſe aſſerit. Deiq;
cur me tu credere iubeſ legem que ſecum diſſidet
& nobis quidem abſoluta eſt omnis caro ad ve
ſcendum. in vna tantuz. ſ. porci carne diſcordam⁹
a ritu eorum. Hoc autem fecit machometus vt in
eo a lege ſua nos xp̄iani differemus. Quod itaq;
de vxorib⁹ dixiſti licitū quattuor accipe. ac repu
diata qualibet aliam ducere. hoc nulla p̄cipit̄ ratō
ne. Neq; em̄ niſi cauſa filios generandi p̄ceptum
eſt vxorem accipe. Q̄ autem empticias & captiaſ
quaſlibet poſſunt habere. hoc quidem eſt adulteri
um. quia multotiens emit pater ſtrupatā a filio.
& econtra filius vel frater a patre corruptā vel a
fratre. Sz hoc ideo ſtatuit machomet⁹. q̄ femīas
valde diligebat ac pernimium luxorioſus erat.
Et ſicut ipſemet profeſſus eſt. vis luxurie. xl. ho
minum in eo manebat. maxime quoq; quia et ara-
bes valde luxurioſi erant eorum voluntati ſatiſfe
cit vt crederent. Q̄ autem ꝓpria cognatōne vxo
res illos habere dixeris. mos tunc temporis erat.
vt amicicie vinculū vigeret in eis. De iudicijs au
tem vnde ſupra dixiſtis in quibuſdam ſane diſſen
tiunt. Qō & machomet⁹ fecit. vt aliquantulū lex

sua diuersa esset a lege moysi· A vino ideo sempe abstinē iubenē saraceni· ne forte socij ex ebrietate patefacerent ruinā populi· Que autem de padiso predicasti ptermittēda sunt· quia ratione ꝓbari nō possunt· Aia qppe sepata a corpe & quattuor elementis a se inuicē sepatis non vtetur homo his rebus seculanbus eo modo quo prius· Homines autem tpe machometi sine scriptura sine lege· totiusqz boni pter militiā & aratrū inscij· luxuriam appetētes· guleqz dediti· facile scōz voluntatē suā poterāt ab eo suaderi· Si em̄ aliter faceret nō eos ad legem suam impelleret· At vero post mortez illius omnes discedere voluerunt a lege ipius· Ipe nāqz dixerat corpus suū tercia die deferendū esse ad celuz· vt autē illum mendacē ꝛgnouerūt· & cadauer fetere viderūt· inhumato corpe maxima ꝑs eorū discesserūt· Alij vero quidam ex illius· x· socijs habitarij filius post mortem ipius regnuz est adeptus qui blande ꝑdicauit & callide gentes ad credenduz admonuit· eosqz non bene machometi sermonē intelligere dixit· Machometz inquit non sit ꝙ ante sepulturā illius vidētibz hominibus ad celum subleuarē· sed ꝙ post sepulturā corpis ne scientibus cunctis hominibus ab angelis in celū deferet· Vnde quia non statim eum sepelierūt· idcirco fetere icepit vt statim sepeliret· Hac igitur causa gentem in erroze pristino parump detinuit· Quō igit huic mendaci credere me hortaris cū oibus eū fallacē inuenerim oipotentis dei ōpcor pietatem vt me ab erroze illius eruat & xpi quā cepi legē implere pficiat· Amen·

Continentia vicesimiseptimi libri

Vicesimusseptimz liber ptinet historiā tantū· xx· annorū quibz impauit hēricus quintus & inter hec miracula feretri sancte marie laudunēs et miraculi sancti iacobi apostoli· Flores qz hugonis pilienſ· Sancti victoris canonici· Habet autem capitula· cxviii·

De ipio hērici quīti et carta caritatis· j·
De moribz abbatis stephaī cisterciēs· ii·
De sācto hugone abbate cluiacēsi· iii·
De gra eiz apō romanos pōtifices· iiii
De miracul'eiz & spū ꝓphetie· v·
De tholosano epo ꝑ eū a penis liberato vi·
De visione consolatoria quā pater henrici retulit in capitulo vii·
De transitu ciusdem abbatis viii·
De reuelatōe glorie eiz post obitum ix·
De recōciliatōe īt̄ impatorē & papam· x·
De tribulatōibz & mirabilibz illiz tpis· xi·
De miracul' feretri sancte marie laudunēs xii·
De his que facta sunt turonis xiii·
De his que facta sunt carnoti xiiii·
De his q̄ facta sunt in itinere vsus angliā xv·
De his q̄ facta sunt in transitu maris xvi·
De his q̄ fca sunt cātuarie & wintonie xvii·
Qualit apō xpikercā susceptū est feretrū xviii·
De miraculis ibidem ostensis· xix·
De his q̄ facta sunt in ceteris āglie locis xx·
Adhuc de eodem xxi·
De beato bernhardo clareuallensi & bonis eiz initijs xxii·
De quibusdā incidētibz illius temporis xxiii·
De fundatione cenobij clareuallis & abbate bernhardo xxiiii·
De quibusdā actibz eiusdē abbatis xxv·
De anselmo laudunensi & prodigijs illius temporis xxvi·
Itē de ꝓdigijs & qbusdā alijs euētibus xxvii·
De initio premonstratensis ordinis & patre northberto xxviii·
De quibusdam circa p̄monstratenses in initō gestis xxix
De libello miraculorum sancti iacobi a papa gelasio compilato xxx·
De miraculis sancti iacobi apostoli xxxi
Adhuc de eodem· xxxii
De eodem xxxiii
Item de eodem xxxiiii·
De eodem xxxv·
De eodem xxxvi·
Adhuc de eodem xxxvii
Adhuc de eodem xxxviii
Item de eodem xxxix·
Item de eodem xl·
De vindicta celestini non seruantes festum sancti iacobi xli·
De fundatōne cenobij boneuallis & eius abbate iohanne· xlii·
Qualiter northbertus p̄monstratens factus est archiep̄s· xliii·
De miraculosa victoria christianorum ex saracenis xliiii
De ceteris miraculis illius temporis· xlv·
Adhuc de eodē & morte hērici īpatoris· xlvi·
De mgro hugone pilienſi & scriptis eius xlvii
Documentū eius de oratōe xlviii·
De speciebus oratōnis xlix·
De quibusdam psalmis qui non videntur ad oratōem ptinere l·
De scientia recte viuendi li·
Qualiter hō se habere debeat ad ꝓximos lii·
Qualiter se habere debeat in seip̄o liii
De disciplina mēbrorū in generali liiii·
De disciplina seruanda in habitu lv·
Inuectio contra illos qui ō veste gloriane lvi
De disciplina in gestu lvii·
Adhuc de eodem lviii·
De disciplina in sermone lix·
Adhuc de eodem lx·
De disciplina in cibo lxi·
Adhuc de eodem lxii·
De cognitōne dei ꝑ creaturas lxiii·
De compositione creaturarum lxiiii·
De dispositōne vel ordine earum lxv
De specie & qualitate earum lxvi·
De sapientia dei in rerū creatōne lxvii·
De cognitōne dei ꝑ motus creaturarū lxviii·
Qz deiz mutari ñ possit localit nec formalit lxix·
Qz deus alterari non possit lxx·
Qz deus ꝓpter opera sapientiam non diligit sz ecō uerso lxxi·
Qualiter proficere debet vita hominis ex contemplatione lxxii·
De duplici amore & spūalibz māsionibz arce· lxxiii
De arca intellectuali q̄ ꝓstituit̄ in corde lxxiiii
De exitu āctōnis et cogitatōnis lxxv·
De adaptatōne exitus corui & columbe lxxvi·
De semīatōne & ꝓfectu arboris sapiētie lxxvii·
De illis qui ramos expandunt in altum & non in latum lxxviii·
De exercitio circūspectōnis qō ē im q̄ttuor· lxxix·
De suboiuisione illorum quattuor lxxx·

De floze & fructu arboris sapiẽtie ·lxxxi·
De edificatõne templi in corde homis ·lxxxii·
De reuocatõne sponse ad sponsum· ·lxxxiii·
De illis q̃ in arca ñ saluarẽ sz peunt ·lxxxiiii·
Q̃ p opa restauratõnis vniunẽ cogitatões distracte p opa voitõnis· ·lxxxv·
De tpib9 & qbusdã arce expositõibus ·lxxxvi·
De virtute caritatis q̃ fortis sit & cara· lxxxvii·
Adhuc de emendatõne eiusdẽ ·lxxxviii·
De emendatõne laudis eiusdem ·lxxxix·
De meditatõne in scripturis & creaturis & moribus ·xc·
Adhuc de meditatõne in moribus ·xci·
De concordia iusticie & misericordie in filiũ dei ĩ carnatõne ·xcii·
De mundana cõsolatõne ·xciii·
De tribus bonis quib9 placat̃ deus ·cxiiii
De morali expositõne piscie supioꝛis ·xcv
De amoꝛe ordinato & in ordinato xcvi·
De sapoꝛe & nutrimẽto verbi dei ·xcvii·
De humilitate qualiter õficit vel pficit ·xcviii·
Exhoꝛtatõ ad iudices vel platos ·xcix·
De triplici visione & quadꝛuplici vanitate ·c·
De casta et curiosa visibiliũ emplatõne ·ci·
De occupatõne mẽtis in exteꝛioꝛibus ·cii·
De iactantia & vana letitia ·ciii
Qualiter sapiẽtia attingit a fine vsq; ad finem foꝛtiter & dispoĩt omnia suauiter ·ciiii·
De quadꝛuplici ope in mundo ·cv·
De mutabilitate homis circa tempoꝛa ·cvi·
Qualiter traditus est mundus hominum disputatõnibus ·cvii·
Qualit̃ hõ p ocupiscentiã assil'at9 ẽ iumẽto· cviii·
De animo in vtraq; foꝛtuna puerso ·cix·
Soliloquium hominis cum anima sua de rectitudine amoꝛis ·cx·
Qualiter anima possit ad verũ amoꝛẽ ĩcitari ·cxi·
Q̃ licet deus omnibus viuentib9 tempalia cõmunicet non tamen omnia similiter diligit ·cxii·
Q̃ multitudo dilectoꝛum non minuit sed auget felicitatem singulorũ· ·cxiii·
De bonis que sponsus dilectis suis cõmuniter cõtulit cxiii·
De his quibus lapsos a miseria repauit ·cxv·
De his quibus specialiter vel singulariter animaz imarzauit ·cxvi
Q̃ si deus auimã diligit totam fedam multomagis iam exꝑte mundatam ·cxvii
De visitatõnibus sponsi ·cxviii·

·I· De imperio henrici quinti & carta caritatis

Sigibertus.

Enrico imperatoꝛe moꝛtuo succesſit filius eius henricus Anno domini· M· cvij· Mũdi vero· quĩtimillesimo· lxx· & impauit ãnis· xx· Dux autem henricus qui ab impatoꝛe ad filium eius transiẽs· eũ contra patrẽ snũ animaueꝛat· & a filio ad patrẽ rediẽs ꝓtes filij debellauerat· moꝛtuo impatoꝛe se vt reũ maiestatis filio regis reddidit· & ab eo captus custodie traditus est· de qua tamen custodia ipe p ĩ dustriam suam euasit· Sed ducatus eius datus est godefrido comiti louanien siũ

Sigibertus.

Anno henrici primo facta est carta caritatis a stephano abbate cisterciẽsi· & xx· abbatibus autoꝛitate sigilli apostolici ꝯfirmata· Ab illo ergo tẽpe reiecerunt ab ordine furcos & pellicias· stamina & caputia & femimalia & pectina & cooptoꝛia & stramenta lectoꝛũ ac diuersa ciboꝛũ in refectoꝛio fercla & sagimẽ & omnia que puritati regule aduersabanẽ· Abdicauerũt etiaz ecclesias· altaria· oblatõnes & decimas· & sepulturas aliom hominum & furnos & molendia & villas & rusticos· quia nec in vita sancti benedicti nec in eius regula legebant eundem sanctum huiusmodi possediſſe· nec femimas monasteriũ eius intraſſe· nec moꝛtuas ibidem sepultas fuisse· excepta sooꝛe sua sancta scolastica dicentes beatũ benedictũ ꝓcepisse vt monachus a secularib9 actibus se faciat alienũ· Decimas quoqz dicebãt a sanctis patrib9 in quattuoꝛ ptitõnes distributas· Vnam scz epõ alteꝛã pbite ro vel clerico· terciam hospitib9 ad illam ecclesiam v enientibus seu viduis & infirmis· seu paupibus alium victum non habentib9· quartam restauratõni ecclesie. Et quia in hoc ꝓposito pson̄ monachi qui terras suas possidz· vnde & p se & pecoꝛa sua laboꝛando viuant non repiebant. Idcirco hoc veluti aliarũ ius iniuste sibi vsurpare detrectabant

·II· De moꝛibus abbatis stephani cisterciensis·

Erat em̃ dict9 abbas religionis paupertatis & disciplime regularis ardentissimus amatoꝛ & fidelissimus emulatoꝛ· etiã anteq̃ abbas fieret· Helmando9 libꝛo· xlvii·

Memini me audisse magistrũ petz cantoꝛẽ pisieñ· virum instissimũ atqz doctissimũ referẽtẽ de abbate iusto stephano cisterciẽsi q̃ cum ei quadam die nunciatũ esset a suo cellerario nichil haberi in monasterio vnde vel vna die illa fratrũ paucitas sustentari posset· respõdit· Sternite vobis duos asinos· qui cum strati fuissent· fecit secum ascẽdere ꝓrsum suum· & iussit ei vt in quodaz vico panẽ mendicaret hostiatim ad op9 fratrũ· & ipe similiter in alio faceret· Et postq̃ sic feciſſent ad vnũ locũ quem ei designauerat ꝓuenirẽt· factum est ita· & in loco ꝓdicto sibi iam redeuntes obuiabant· Cuz ecce abbas videt sacculũ ꝓuersi multo pleniozẽ q̃ suum subridendo ait· Vbi mendicastis· vt vidi vos incrassioꝛe palea collegistis q̃ ego· Vbi obsecro collegistis· Qnis vobis plus donauit· Respõdit conuersus· Presbiter ille quẽ vos optime nostis sacculũ meum fere impleuit solus totum· Qõ audiens abbas ĩgemuit et ait· Ve vobis· quare ibi aliquid accepistis· Nesciebatis q̃ pbiter ille ibi simoniace ordinatus est· et quidquid accepit est preda et rapina· Vinit domin9· q̃ de omni qõ dedit vobis nichil omnino gustabim9· Absit em̃ vt peccatum illius emendamus et nobis incoꝛpem9· Conuocatisqz pastoꝛib9 ouiũ qui non longe erãt· totũ conuerti sacculum in sinus eoꝛũ euacuauit·

·III· De sancto hugone abbate cluniacẽsi

Sigibertus

O tempoꝛe obijt sanctus hugo cluniacẽsis abbas· cui succesſit pontiꝰ· Ex gestis eius Hic hugo augustudunẽs ĩdigena fuit· nobili genere patre dalmacõ ꝓclari viro bellicis rebus ĩtento· Huius mater grauida cũ ptu grauiter laboꝛaret quendam sacerdotẽ religiosum p sui liberatõne et nasciturĩ salute missam celebꝛare exoꝛauit· qui dum missarum solẽnia attentius poꝛaret et in cõtemplacõne suspensus sup se semet sustolleret· vidisse fertꝰ ĩ calicẽ cui ardẽtius

incũbebat ſpeciẽ infantilẽ ſupra humanũ modum
mirifice radiantem. Digna pr̃ſus viſio & vera p̃
ſaga futuri in calice apparuit nondũ natus qui ab
adoleſcẽtia calicẽ ſalutaris accipiẽs. paſſionis imi
tator dñice. euãgelij verba vtit in opa. & vſq; in
ſenectam nomen domini ĩuocauit. In pupillaribꝰ
annis ꝓſtitutus (ñ vt illa etas aſſolet) laſciuie fre
na laxauit. nec inerti luxu emollitꝰ nugales inepti
as ſectatus eſt. ſed ſcõm qꝫ ſcriptũ eſt ô iacob ĩno
center habitabat domi. Debinc cluniacẽſ. adiens
beato odiloni ſe tradidit. Mutanſq; vitam cũ tu =
nica habitũ ſacre religionis deuotiſſime ſuſcepit.
Conſequẽter de rubigine mundana in camino diſci
pline ad purũ excoctus. ſubito caloꝛe longũ tepo
rem plurimoꝝ ſupauit. Poſt hoc factus prior. eti
am beato odilone defuncto abbate ĩ regimine ſuc
ceſſit licet cum lacrimis renitens. bonus vtiq; ſci
entia. melioꝛ conſcientia. optimꝰ tempantia. foꝛma
angelicus. moꝛibus cõpoſitus. naturali inceſſu cõ
ſpicuus. ſermone non affectato ſuauis & alijs hu
iuſmodi cariſmatibus ſpectabilis. Illo in tempoꝛe
henricus ſecundꝰ impator regni apicẽ ſtrenuiſſi =
me gubernabat. Cuiꝰ pater auguſtꝰ inſignia que
rome geſtauit in regni adeptione cluniaco delega=
uit. Quapter dilectõem cluniaci quaſi ius here =
ditariũ medullitus retinens floꝛidũ patrẽ colliga=
re ſibi ar tius decreuit. Itaq; ſanctũ hugonẽ pube
ſcenti etate vernantẽ venire ad ſe inuitauit. iuita
tum glorioſiſſime excepit. Et vt filiũ ſuũ henricũ
terciũ ô ſacro fõte leuaret gratanẽ obtinuit. Tũc
etiaz paſcha celebꝛauit paſchalis agni filiꝰ vna cũ
impatoꝛe. angelica cluniacenſiũ ſeniorũ ſtipatꝰ ca
terua in agrippina colonie. Nec mlto poſt vix ab
auguſto laxatuſ cluniacũ rediit muneribꝰ comita
tus & gratia. Cuius etiã gratia ſtephanũ papã nõ
fugit. qui cum in ciuitate floꝛẽtie valitudine ꝓſtri
ctꝰ decũberet. aduenicẽte ſancto hugone inimicũ
recedere. exeunte eodem accedere circũſtantibus
pteſtatus eſt. Quare ne infederabilis infeſtatõni
bus hoſtis vexaret ſedulitatẽ ipius iugiter exoꝛa =
bat. Cuius p̃ſentia inſidiatoꝛ ꝓfundebat. Itaq; ma
lignos incurſus lacrime patris longe remouerant
cum vir apoſtolicus in ſinu p̃ſidentis animã exala
uit. Cuius manibus digne cõpoſitꝰ traditꝰ eſt ſe
pl'ture. Sed & reuerẽdiſſimo hildebrãno mutato
nomĩe & gradu poſtmodum gregoꝛio nuncupato
manifeſtiſſime claruit. qꝫ multũ gratie ſpetialiſ pa
ter hugo obtineret. hic ſane nõdũ pp̃li apice inſig
tus poſitus in cluniacenſi capitulo ip̃m mundi iudi
cem phibuit ſe vidiſſe ſancto hugoni collateralem
qui ſedens a dextris regularẽ diſciplinã fauoꝛe p
ſeq̃bat. Hinc papa factus blande tirannũ eũ voci
tare ſolebat. quoniã ſeuis leonẽ mitibus agnuz ac
cepat. haud ignarũ pcere ſ̃biectis & caſtigare ſup
bos. Tempe ſancti leonis pape noni remis trãſla
tũ eſt coꝛpus ſancti remigij. Prefuit tante transla
tõni apoſtolicꝰ ac generale cõciliũ p̃cipue cõtra ſi
moniacos celebꝛauit. Interfuit pater hugo fiõ ar
matus. ip̃mq; ingens illuſtriũ viroꝝ ſequebatur
agmẽ. at tanta erat puerſoꝝ multitudo. vt boni
vix auderẽt reꝑhendere. Et ſi auſi fuiſſent. facilꝰ
erũpet reclamatõ male viuentiũ. qꝫ vox libera eo
rum qui ſanius ſentiebãt. Moꝛ exhoꝛtatõez ſinoda
licã iuſſu domini pape & pſuaſione cuiuſda nomĩa
tiſſimi viri ſancti ꝓſtantij remenſ canonici & alio
rum laudabiliẽ egit & ꝓbabiliter cõfutauit tergi
uerſatoꝛes qui contra verũ mendacõ ſtare pſueue
rant. ¶ IIII. ¶ De gratia eius apud roma
nos pontifices.

Ildefunſus quoq; rex biſpaniarũ patrẽ
ſanctũ plus omnibꝰ excolens votis ar
dentibꝰ eũ vt videre mereretur ĩpetrauit
primo quia a captõne fratris ſui ſancij
p̃cibus ſancti hugonis emerſit. Deinde quia pius
ctõem patris ſui fredelandi & cluniacenſiũ ꝓpagi
nare foꝛtius diſponebat. alioquin beato petro ino
bediens beneficijſq; ingratus cõſtituereẽ. Is eniz
cum artiſſima teneretur cuſtodia. & cluniacenſes p
eo oratõni incumberẽt p ep̃m quendã beatꝰ petrꝰ
ſibi inotuit qualiter inſtantia p̃cum ſan cti hugoiſ
& ſuoꝝ pulſatus. in breui ip̃m ꝑprie poteſtati re
cõſignaret. & ad ſceptrum vſq; pꝛouebeꝛet. Nec
moza clauiger ceu ſantõ regnũ vſurpanti terꝛibili
ter noctu appens mortẽ intẽtauit niſi fratrẽ mox
dimitteret. Surrexit ocius exturbatus tirannuſ. &
eo a vinculis emancipato cubitũ rediit. Ita factuz
eſt vt rex liberatus duplicato cenſu paterno ĩter
ceſſoꝛibus ſuis ducentas auri vncias annuati de
ſtiaret. dieq; liberatõis recoli noſtris relinq;. Mlta
ad vſus paupum ſanctus hugo cõferens quaſi
viles ſarcimilas reputans direptõez illarũ ſepe p
tulit non iratus. quinetiã p̃ceptoꝝ talem habuit
menſurã. ne autẽ nimia remiſſio. aut ſeueritaſ exce
dens videreẽ. Spiritu quoq; ꝑphetie diſcernere in
nouicijs ſolebat. qui eſſent frumenti ſtabilitate ſo
lidandi & qui tanq̃ palee ſpiritu maligno vẽtilan
di. Quodam tempe dum eſſet apud maritima cum
adiuncto ſibi p̃claro anſelmo. cantuaꝛ. archiep̃o
qui ꝑpter iuſticiã ab archiep̃atu ſemotꝰ. iocũdaba
tur eius ſolatõ. diuina reuelatõne omonitꝰ mortẽ
willi regis anglie momentaneã p̃nunciauit. Et vt
p̃dixerat accidit. Nam dum ille p ſaltus fugaces
ceruos ſagittare geſtiret. Sagittam ſubito ĩ coꝛde
ſuſcepit qua miles ſuus ceruũ impetebat. Alio tẽ
poꝛe cum doꝛmiret idem pater vidit p ſomniũ ſb
capite ſuo cubare ſerpentiũ multitudinẽ & feraruz
ſubito capitale excutiens & exquirẽs ſuppoſita in
uenit libꝝ maronis foꝛte ibi collocatũ. mox abie
cto codice ſeculari in pace quieuit. Cognouitq;
modũ materie libri viſioni ꝛgruere quem obſceni
tatibus & gentiliũ ritibꝰ plenum indiguũ erat cu
biculo ſancti ſubſterni. ¶ V. ¶ De miracu
lis eius & ſpiritu ꝑphetie.

Vidam frater nomine durannꝰ de bre
don pr̃ius ideota apparens poſtea moſy
acenſis abbas non incõgruus. De hic
ad tholoſanũ epiſcopatũ ſapientie p̃ro
gatiua ꝑmotus inter oparios agriculture dei me
rito ſolicitudinis & ĩduſtrie claruit. Hic circũſpe
ctus p cetera verba riſum mouentia ſepe incautiꝰ
pferebat. Qua de re venerandꝰ pater multotiens
eum increpans nec ſatis pficiens de futuro inter
minãs ꝑphetice ſic ꝓmonuit. Certe frater cariſſime
niſi ludic̃ vba monacho pr̃ſus ĩterdicta viuẽs di
miſeris enoꝛmiter apparebiſ. Qꝺ ſane vaticiniũ eo
migrante cõſtat fuiſſe completũ. Nam ſiguio cui
dam capellano patris ſpumoſo oze apparẽs poſtu
lauit flebiliter eius iuuamẽ. cui noluit obedire dũ
viueret. Hoc vbi domino abbati ſiguinuſ retulit.
p̃cepit vt ffres vna ebdomada p ꝺfũcto taciturni
tatẽ ꝑprij oris ꝓtinuarẽt. Ad hoc. vij. fratribꝰ ele
ctis ceteris obediẽtibꝰ vnus eoꝝ voti cõtemptoꝛ
ſilentiũ interrupit. Rurſus pontifex eidem denuo
reuelatus eſt valde ꝙqueſtus ſup illo fratre pfido

qui dum non siluit sanitatē illius interpolauit. Audiens ista pissimus hugo pcepit vt fractura silentij que p vnum otigerat aliozū septem dierū silentio sartireē. Quo facto. anima pontificis tercō reuelata in statu apostolico se exhibens purgatozi suo memozato sempqz memozādo hugoni gratias sue integritatis repozrauit. ¶.VI. ¶De ffe stephano q sibiipi mā? itulit & ffe godcrāne.

Item in siluiniaco quidā frater nomine stephanus hostis antiqui supplantat? i sidijs manus sibi ingerens ad cozonam martirij anticipandā. seipm in quadam silua necauit. Erat em iracūdie grauis qua et eius cōspsione excitatus tēptatoz forte pualuit. Hui? anima ad iudiciū rapta accusatorē ptēdentē cultellum necatoziū infestū habuit. Miser sue poigus anime exutus a cuculla apostolica itercessione obtinuit quatenus ante introitū claustri cluniacenſ tādiu maneret cucullā habens in manib?. donec pcibus sancti hugonis & fratrū illā mouere mereretur & ozdinem suū recipe. Que dicini? frater q dam in visione spiciēs domino abbati nunciauit tamen non statim vt debuit. Quo circa in tempore rogatōnum quoniā que viderat nunciare distulerat. verberib? ad ppalandū vtile opulsus est. Ceteris quippe ad pcessionē directis solus in choro remanserat vtpote claudus. Apparuit sanct? odilo eidem vigilanti visibili forma cū duobus viris Et ecce facta ozatōne ante altare illo vocato capitulum ingressus est. fratrisqz pigritiam increpauit magna aspitatis vehemētia. pcipiens assessozibus suis acerrimā illi inferre disciplinaz. Post letanias cozreptus nūciauit abbati tam visionē qp suā atti ctōem. Confestim pius pater elemosinis pcibusqz & hostijs tādiu pcepit insistere quousqz spiritus alia visione cum sacro habitu apparuit & cozpus cimiterio non iudicaē indignū. Contigit aliquādo sanctum hugonē eukaristiā pbuisse cuidam lepso omunioni hominū cozpaliter subtracto tūc vero pmunicāti. qui tumentibus labijs & vlcerosso oze cozpus dommi iniuriose masticās pozcūculam importuna screatōne reiecit sequente nimirū nausea ac spuma hozribili xpi miles goderannus qui aderat domini sui sacramenta indigne spiciēs agitari quod diligebat. celeri collegit obsequio. Et ecce vir magnanim? man? vtraqz supponēs viuificis sacramentis in oze suo piecit vomitum nauseātis egri letalibus coleris coherentib? fideliter absorbens. Qua in re magister pius stupefact? in huiusmodi discipuli pfectōne attonit? laurentij craticulā tollerabiliozē fuisse indubitanē asseruit Hic deniqz goderānus ad epatum sanctonicū pmot? quo altius cōscendit. eo latius refulsit. ¶VII ¶De visione cōsolatoria quā pater hugo retulit in capitulo ex mariali.

Mos est cluniacensis monasterij ceteris solēnitatibus natiuitatē dñi quodā singulari affectu deuoti? agere. et cantuū melodijs. cereoz accēsionib? quodqz lōge pstantius est ipūali deuotōne. multaqz lacrimarum pfusione cum angelis solēnizare. Hac igit in stante festiuitate fratres moze solito se suaqz omnia ppararūt. venerabilis pater ille hugo q adhuc senex superat capitulū vbi fratres conuenerāt ingressus. hec ad omes verba ptulit. Noueritis fratres benignū hiesū disposuisse vestris solēnijs intēesse At cōtra hostem neqp inuidia laborare. vt aliquas te nebrarū suarū nebulas tanto splendore possit imisscere. Frater em ait quidā (se vtiqz dans intelligi) hac nocte vidit matrē misericordie ipm filiū quē psenti genuit nocte dulcissimo gremio otinere. eiqz sanctozū angelozū multitudinē cum immēso lumine astare. Idem de? puer exultabat et cordis leticiam gestu cozpis & plausu manuū demonstrabat. Et cōuersus ad matrē aiebat. Cernis mat noctem natiuitatis mee que immet gaudijs illustrandā. in qua & pphetarū ozacula & angelozuz pconia renouabunt. & de meo ex te ortu omia celestia & tezrestria letabunt. Vbi ē nunc hostis mei damnati pfidia. Vbi eius potestas qua ante hoc singulare gaudiū mundo dominabat. Quo ille impudens audito de latibulo suo egressus elōge se psentabat. Et ignominiose deturpat? cū multo plāctu & vlulatu vt admitteret orabat. Et si ait i nl' la pte ecclesie admittor. m aliquo saltē reliquaruz officinarū loco suscipiar. At filius virginis. Va de inquit furcifer & ne te mea potentia piudicatū lamenteris tēpta quod poteris. At ille solut? adi tum capituli petijt. & intrare conat? non potuit Intantum em & se tumidū & introitū capitli angustum inuenit. vt nullaten? intrare valeret. Vere inflatus supbie veteris apostemate p humilē aditum non potuit trāsire. Inde ad dormitoziū fratrum cōgressum cōuertit & fantasijs solitis se eos inquietare posse cōfidens. introire temptauit. sed eadem grossitudine sua ab hostio repulsus recessit. Postremo ad refectoziū nocendi spem cōtulit Ibi pter aliquantulā corpis curā maiozē suspicabatur mentis incuriā. vbi tot obices diuinozū ex lectōne verboz. tot trabes ex deuotōne auditoz tot repagula repperit ex caritate sibi inuicem seruientium. vt nullo modo vltra valens pcedere cogeretur retrocedere. Sic ab omnib? officinis monasterij reiectus a cōspectu pissimi redemptozis et gloziose marie virginis matris cū ea qua dign? est cōfusione pestifer ille recessit. Cauti igit estote o fratres & immensas gratias omnipotēti ac miseri cordissimo saluatori agite. quia & nequissimū hostem a nobis expulit. & ipe nobiscū festū celebrat? remansit. ¶.VIII. ¶De trāsitu ei? dem abbatis. Ex gestis ei?.

Audis autem dieb? antequ morereē beatus hugo. cuidam rusticano homini in agro laboranti appuit sanctozuz visio quos pcedebat quedā regalis domina cuius dorsum trāseuntis & faciem videbat. Sanctum agmen illud quidam senior subsequebat. q restitit & ait. Cuius est o agricola ager iste quem colis. Qui ait. Beati petri & dommi abbatis cluniacensis. Et senior ad hoc. Meus est inquit ager & abbas & famulus. Tu autē festina nunciare vestro abbati vt disponat domui sue quaz nutriuit. quoniam post modicū tempus huius vite finem sortieē. Dic autem ei petrū apostolū hoc tibi nunciasse. Qui vero me pcedūt dei genitricez sanctosqz denuncia famulantes Idem hugo i articlo mortis positus recolens āniuersariū gaufridi archiepiscopi & nidonis abbatis obliuioses admonuit. tenacis erat memorie & tante caritatis. qp ibi fraterne salutis erat non immemor vbi raro quisqp remmisciē pprie. In ipa nocte qua mortuus est bñdictōnes lectōnum lectoribus imposuit. Extremū eius verbū fuit ad circūstantes. Bñdicite. Cozp? eius in capitulo a fratribus dealbatum pri? aqua

demde vino ablutū est. Ad vltimū modico balsa-
mo quo superat in breui vasculo tnis vicibus to
tum corpus magnū affluenter punctū est. qđ vix
solum ad lepidū caput sufficeret. nisi benedictōne
celesti multiplicatū inter manus obsequēcium su-
pabundaret. ¶ .IX. ¶ De reuelatōne glorie
eius post obitum

BEatus autem dionisius ariopagita appa
ruit cuidaz fratri apud nongentū dicēs
vt festinaret adire cluniacū. vt valedi-
cere posset sancto hugoni statī decessu
ro. Veni ego infelix. sed anctū migrantē nō salu
taui. Datum tamen est spiritui qđ corpi pstat de-
negatum. Vidi em mixtos mortalibꝫ supos. et cū
monachoz colle-io matrē dei maris stellam clariꝫ
chozuscare. Cuius pstentia sagittarios quosdā ap
pentes ita exeruit & fugauit. sicut validus vētus
autūnales frondes deijcere cōsueuit. Inter quos
martinus gēma sacerdotū. & benedictꝫ sol abba
tum spūs sancti hugonis deducētes inter quādam
uineam specōsam & fertilissimā collocarūt. vt ibi
iocundaret & in modico mānitaret. vbi ipe sāctꝫ
hugo me aspicientē multipliciter iuitabat. Come-
de carissime de candidis racemis qui nobis supa-
bundāt. & fac mecū solēne cōtubernū. Ego nēpe
parū hic pausabo donec quidā tumoz sbsidat. quē
in pedibus pulueruletis de longo circūitu terzaz
contraxi. sed e vestigio curatis gressibꝫ & excusso
cinere mundano liber ad potioza trānsibo. Dic aūt
successori meo pontio vt humilitatis & innocētie
thesauros custodiat. & necessitates omniuz suas
reputans misericordie studat. zelum monastici oz
dinis exemplo mei sapiēter disponat. Sic em viriliter
agens a deo cōsequet auxiliū qui non deserit
spantes in se. Eadem quoqz nocte qua pater bea-
tus dormiuit in domio vidit abbas quidam duos
lectos in visione decēter adornatos angelozū ma
nibꝫ ad astra sustolli. & audiuit voces m sublimi
dicentiū. Heroas gemios sui correctozes & secu
li stratis auro radiātibꝫ vite merito collocabimꝫ
videlicet cantuariēsem archiepm & cluniacensem
abbatem qui multozū sunt patres filiozum ī gl'ia.
Isti quidē duo pene sub vno tempe decesserūt.
¶ Actoz ¶ De abbatibꝫ cluniacēsibus a primo
vsqz adhunc hugonē facti sunt hi versus.
Ordine berno prius stat honoze beatioz odo.
Surgit ab his sanctꝫ maiolꝫ forma virozꝫ.
Igneus ardentē vix cohibens animū.
Post fuit arūnis sacer odilo missus ab hozis.
Mitioz ingenio q̄ ferus impio.
Proximꝫ hugo venis discretis vsus habenis.
Ordine posterioz vtilitate prioz.
¶ Sigibertus. ¶ Eo quoqz tpe in prochia legien
si porca enixa est porcellū habentē faciē hominis
Natus est etiā pullus gallime quadrupes. Obijt an
selmus cantuar. archiepus. Philippꝫ quoqz rex frā
corū obijt. Post quem ludowicꝫ filius eius regna
uit annis .xxix. ¶ Ex cronicis. ¶ Hic philippus
apud floriacense cenobiū tumulat. Post quem lu
dowicus aurelianis a gilberto senonensi archiepo
in regem osecrat. ¶ Sigibertus. ¶ Multi vero
sacro igne accensi sunt mēbris instar carbonū ni-
grescentibꝫ. ¶ .X. ¶ De recōciliatōne int
imperatorem & papam.

IN mense iunio cometes apparuit radi-
os dirigens ad austrū multis conicientī
bus hoc signo portendi futuram regis
henrici expeditōem versus italiā. Izit rex hēricꝫ
romam vadit ꝓpter sedandā discordiā que erat ī
ter regnū & sacēdotiū que cepit a gregorio papa
vij. qui & hildebrāndꝫ. & exagitata a successoribꝫ
eius victore & vrbano & p omibus a paschali ma
gno scandalo erat toti mundo. Rex em vti volens
auctoritate & cōsuetudine & auctoralibꝫ priuile
gijs imperatoz qui a karolo magno qui primus de
regibus francozū impauit romanis. Iāqz p. ccc. et
eo amplius annos impauerāt sub. lxiij. apostolicis
& dabant licite epatus & abbatias p virgā & anu
lum hoc esse suum ius allegabat. Contra hāc maio
rum autoritatē censebāt pape sinodali iudicō nec
posse nec debere dari p virgā vel p anulum epatuz
vel aliquā ecclesiasticā dignitatē vel inuestiturā a
laicali manu. Et quicūqz ita epatum aut aliā eccle
siastici iuris inuestiturā accipiebāt excōmunicabāt
ꝓpter hanc pcipue causam rex romā tēdebat. & si
qui longobardoz quoquo mō ei resistere volebāt
potēter eos pternebat. In recōciliatōne autē que
facta est inter imperatorem & papam. Nam ipsum
papā cum epis & cardinalibꝫ cepat die pasche hē
rico in imperatorem cozonato. post lectū euāgeliuz
tradidit ei papa āte altare beatozū apostoloz pe
tri & pauli in oculis omniū principū priuilegiū de
inuestitura epatuum vel abbatiaz tam p anulū q̄
p virgam. s. vt regni eius episcopis vel abbatibus
libere pter violentiā & simoniā electis & inuesti
turam virge & anuli cōferat. Post inuestiturā ve
ro canonice pfectōm acciperē ab epo ad quē pti
nuerit. Confirmatō pacis inter apostolicū & ipa-
torem dum in celebratōne misse traderet ei corpꝫ
& sanguinē domini nostri iesu xpi hec est. Dñe
impator hoc corpus domini natū ex maria virgīe
passum p nobis ī cruce sicut sancta & apostolica
tenet ecclesia damus tibi in cōfirmatōe vere pacis
inter me & te. ¶ .XI. ¶ De tribulatōnibꝫ
& mirabilibꝫ illius temporis.

ANno henrici. vj. deo peccatis hominuz
offenso multa eueniunt. In mōte castri
loco ecclesia sancte waldedzudis cū to
to pene opido arsit. Ecclesia sancti mi
chaelis de piculo maris fulgurata diuītus arsit cū
edificijs appendentibꝫ sibi. Waldricus epus laudu
nensis ciues ipius vrbis a sacramēto pperam iurā
tes coīcatos reuocare nisi a sedicōb ad arma ocur
rentibꝫ qđ dictu nephas est gladio ofossus interi
it feria .v. ebdomade paschalis. vij. kl'. may. ī leta
nia maioze. tumulante etiā impetu confuse mlt'itu
dinis. domus epi succenditē. Vnde & ipa mater ec
clesia beate marie & ecclesia sancti iohannis bapti
ste in abbatia monialiū cū omnibꝫ alijs ecclesijs e
vicino appendētibꝫ ocremanē. In actores autē se
ditōnis a ludowico rege francozū tam seuere vin
dicatum est. vt tam futuros q̄ pstentes a simili sce
lere deterzere posit exemplū. ¶ Helmandus.
Huic tribulatōni laudunensiū quedā pturbatō p-
cesserat. que future huius calamitatis seminariū et
radix fuit & quodāmodo pnuncia. Quidā em pri
ceps & nobilis castellanus laudunenb nomine gi
rardus de siriciaco dum in eadem sancte dei geni
tricis ecclesia genibus flexis supplicīter ozaret ab
inimicis suis qui eum alibi aggredi non audebant
dolose circūuentus. et ab ozatōne surgēs diuersis
gladioz plagis ibidem est interfectꝫ. cuiꝫ san guīe
pauimentū ecclesie respsum cum multotiens aqua
supfusa nō posset ad plenū ablui. plesqz spectatū

venientes non parum sup' hoc mirarentē · Magistē anselmus tunc temp̄is laudunenſ ecclesie decanus vir scientie et eloquētie fama notissim? · quibusdā secrete colloquēs p̄nunciasse ferē · illam sanguis ef fusionem non nisi eiusdem ecclesie cōcrematōne di luendam · quia tātum sceluſ non aqua ſz poti? igne esset expiādum · et ita cōtigit ¶ Sigibertus

Ante hos dies natus ibidem fuerat puer gemm? a clune supius duo · ſ · habens capita · duo vsq; ad renes cum suis brachijs habens corpa · Qui bapti satus triduo quoq; supuixit · Anno · vij · mense iu = nio siligines et arbores sacro igne aduste · spē sui fructus mentite sunt · Et quedam silue insup are facte · ſ̄bsecutaq; est grauis et diuturna hominuz valitudo cum p̄fluuio ventris et mortalitate. Do minus sigibertus venerabilis monach? gēblacenſ cenobij vir in omni scientia literarū ingeniosus tē porum descriptor obiit · suisq; grauissimū merorē absentie sue reliquit. ¶ .XII. ¶ De miracul' feretri sancte marie laudunēsis · ¶ Cronog̃phus ·

Aldrico laudunēsi episcopo a sue vbis ciuibus nequiter pempto · hugo aurelia censis ecclesie decanus substituiē · Quo post septē menses mortuo · vir illustris Bartholomeus ad ep̄atum laudunenſ ciuitatis p uehiē · Cuius moustria & ep̄alis ecclesia que incen sa fuerat in breui repata iterū consecrat · & ciuita tis ac p̄incie desolatōne subleuata in mltis locis in quibus antea nunq̄ fuerat religionis feruor & dei cultus fundat · & inde ī mltas ac remotas etiā trās̄marinas regiones p̄pagat · ¶ Helmand? libro xl ¶ Electi sunt ego · vij · canonici laudunēſ eccle sie & · vij · burgenses qui feretrū scz marie et alias capsas reliquiarū p diuersas circūferent p̄icias ad expetēdas elemosinas fideliū p restauratōe ec clesiarū · que reliquie multis miraculis clarificate sunt · Que miracla scripserūt canonici ecclesie lau dunensis · ex quib? pauca breuiter causa edificatō nis excerp̄sim? · Apud issoldunū duo cōtracti sa = nati sunt · quorū calcanei natibus adherebāt · Hos p dei amore multo iam tēpe pauerat in domo sua galfridus eiusdem castri domin? · Apud castellum buscēti sanatus est filius domini castelli raptoris pessimi puer annoz · xv · a natiuitate surd? & mu tus. Quo facto pater pueri discalciatis pedib? ad ecclesiam cucurrit · & feretro sancte marie · xl · soli = dos obtulit · Non em̄ multā habebat pecuniā · qui ꝯtiam feretrū sancte marie cum ceteris militib? hu meris suis imposuit · & illud vsq; ad castellū p̄xi = mū duobus miliarib? distans nudis pedib? porta uit · Qō audiētes inimici raptoris illius & miracu lum de filio eius factum · & ipi nudis pedib? imi = micis suis obuiam ruunt · & feretrū ab illis pacifi = ce susceptū in castellū suum deferūt ¶ .XIII.

¶ De his que facta sunt turonis.

In de venerūt turonis · Ibi quedā femīa que de lecto surgere non poterat iaz p viij · annos & nusq̄ ire nisi portaretur sanata est hoc modo · Apparuit ei dormienti matē misericordie p̄cipiens vt se ad feretz suum in ecclesia sancti mauricij faceret deferri · & portata est in vanno · suppositaq; feretro p̄tim? ob dormiuit · & sana surrexit · Ibidem apud sanctum martinuz sanatus iuuenis a natiuitate surdus & mut? · & ex toto corpe sudorē emittēs · & veis cir ca aures inflatis · sanguis vbertim p̄fluxit ex auri bus · qui postea cum feretro iuit laudunū · p? hoc venit illud feretrū ad sanctū laurentiū de cala in festo eiusdē martiris · Monach? autē quidē ibi ha bitans pati non potuit vt feretruz beate virginis sup altare sancti laurentij ponereē · sed fecit illud poni sup quoddā min? altare in pte ecclesie timēs amittere oblatōnes cōsuetas in eodem festo · Cum vero turonēses qui feretrū ubsecuti fuerāt refe = rentes miracula que viderāt · omnes pegrinos su perueniētes ad feretz imitarēt · monach? ille liuo re pcussus fecit feretrū & omnes reliquias ō eccle sia eijci · Sed p̄positus castelli tentoriū spacōsū q̄ sibi pauerat tradidit deferētibus feretz et matro ne plurimas deferētes cortinas idē tentoriū decē tissime ornauerūt & luminarib? copiosis tota no cte splendidū reddiderūt · Prefatus aūt monach? ad vespas epilēpsie morbo grauiter arrept? corazj omni populo in terrā cecidit · magnūq; timorez vi dentibus incussit · Campana etiam maioz de turre cadens cōfracta est · & turris ipa in supioꝛi parte fissa crepuit · Monachus ergo sero penitens nudis pedibus corā feretro terze pstratus celesti regime humiliter satisfecit · rogans vt idem feretrum sup maius altare referreē · ſz laudunenses noluerūt.

¶ .XIIII. ¶ De his que facta sunt carnoti.

In natiuitate sancte marie venit idē fe retrū carnotū · Cui occurrit venerādus uuo eps cū tota pcessione canonicoz vsq; ad vineas · Positūq; est feretrum in maiori ecclesia sup altare sancte marie · Ibi mu lier cōtracta erat iam p · v · annos in domo vbi co quebat panis epi · Huic prima noctis hora appa = ruit in somnis beata virgo maria p̄cipiēs ei vt q̄n tociti? surgeret & ad maiorē ecclesiā iret · feretrū q; laudunense quereret · Protinus euigilans sana cucurrit ad ecclesiā p plateas cum gaudio vocife rās & clamans & ingeminās domīa sancta maria statiz eps omnia signa p̄cepit sonari diuti? et ipe met incepit · Te deum laudam? · Qō dum cantare tur · altera cōtracta sanata intrauit duoq; scabellu la quibus reportādo se circūferre solebat sup' al'ta re posuit · Rursus signa pulsanē · & te deū cantat ep̄o incipiēte · Qō anteq̄ finireē · quidā iuuenis mi les qui in castello quodā cathenis religat? captus seruabat liberat? ex insperato ecclesiā ingreditur matreq; sua cū ciuibus occurrētib? ad altare pro gredie · genibusq; flexis corā feretro & dicēs se p beatam mariā ereptū obtulit solidos · xl · Iterum iubēte ep̄o p omnes ecclesias signa pulsanē · et ipe iij · Te deum laudam? īcepit · Multū ibi p̄ gaudio plorātū est · Igiē ex oblatōnib? fideliū p franciam collectis toto autūnali & hiemali tpe ecclesia san = cte marie laudunēsis ex magna pte ostructa est ·

¶ .XV. ¶ De his q̄ facta sunt in itinere versus angliam ·

Equēti · xl · cum adhuc ps operis maxi = ma supereſſet & pecunia paulatim ōcre sceret electi sunt ex canonicis laudunē sibus · vij · quibus traditū est feretz sā cte marie cum alijs plurib? sanctoz reliquijs īt quas emīebat forma et dignitate vnū philacteriū in quo sic scriptū legiē · Spongia crux domini cuz sindone cum faciali · Me sacrat atq; tui genitrix et virgo capilli · Cum his reliquijs p̄fecti sunt in an gliam que tūc temporis magna diuitiaz pollebat opulentia p pace et iusticia quā rex henric? in ea faciebat · Feria secunda post dominicā isti sūt dieſ p̄fecti sūt a laduno et eodē āno circa natiuitatē

beate marie laudunū redierūt·miracula que iterim cōtigerant enarrātes·Apud vigellam in pago viromadensi quidā iohānes a natiuitate surd9 et mutus sanatus est·potatus aqua reliquiarū lotarum toto corpore post dormitatōem sub feretro sudās sanguine de narib9 & auribus et venis circa collū inflatis vbertim pfluente qui pfecutus est feretr9 vsq3 ad mare·Circa pasceuē venerūt attrebatum Ibi erat quidā senex artifex iam p annos·xij· lumine oculorū priuat9·Hic audiēs feretrū sancte marie laudunenſ allatū esse·interrogabat qualitatez & formā feretri·Quā cum cognouisset·ptin9 imo ex pectore alta trahēs suspiria & vbertim plorās dicebat·Hoc feretrū ego peccator pprijs manibus i iuuentūte mea aposui iussu domini helynādi epi laudunensis in quo idem eps pciosissimas reliquias posuit·Inē ās fuit caput sācti walerici abbatis & caput sancti mōtani monachi recluſi·qui natiuitatem sancti remigij pdixit & ō lacte cilime matris eius lumen recepit sicut pdixerat·O si banc misericordiā faceres mecū o pissima mat misericordie vt instar sancti montani recepto lumine rurs9 feretrū tuum qō aposui possim videre·Hoc dicens & plorās rogabat vt de lotura reliquiarū ocli sui tāgerent·Quo facto de ipa aqua bibit & tota nocte coram feretro puigil in oratōne mansit· Mane facto lumen recepit·Apud sanctū audomar3 quedam puella manū habens aridā a natiuitate sanata est· C·XVI· C De his que facta sunt in trāsitu maris·

IN festo sancti marci euangeliste venerunt apud wisant & a nautis cōuocati nauem intrauerūt & cū eis plures negociatores qui pter lanā emendā i angliā ibant·Et cum feretro securi trāsire spabant plusq3 .ccc. marcas secū in marsupijs portantes·Magister nauis dicebat coldistanus circa maris mediū viderunt piratas nauigātes & in naui eor3 lāceas & gladios & clipeos coruscantes·Tūc singuli ad alterutrū p timore peccata sua cōfessi sunt & p sbiter laico cōfitebat·Predicti negociatores de vita iam desperantes marsupia sua cum tota pecunia feretro obtulerūt·flentes & orātes beatā mariā vt eos de piratarū manib9 liberaret & de piclo mortis & totam eorum pecuniā ad restaurandā suam ecclesiam retineret·Piratis autē appinquātib9 magister nauis exhortatus est bosonem presbiter3 vt assumptis dei genitricis reliquijs piratis sibi nocē di potestatē interdicat· Mox ille philacteriū cum capillis beate marie assumens cū timore & deuotōne i eminentiorē locum puppis ascendit ipo magistro nauis vtraq3 manu ipm sustentāte·manuq3 contra hostes eleuata ex auctoritate christi & matris eius fortiter adiurās ne vltra veniāt·ne potestatem nocendi habeāt interdicit·Statimq3 vt signū crucis de eodem philacterio fecit cōtra hostes·dicto citius ventus vehemēs & contrari9 nauem eorum retrotulit malus nauis frangit·ps mali sup vnum ex ipis decidens ipm exterrebat & in mare mortuū pcipitat·Post modicum nauis sana cum feretro & leta ad portum puenit·Negociatores liberati sacculos suos quos obtulerūt resumpserūt·Cūq3 tota anglia circūita magnos acceuos lane emendo suam pecuniā expēdissent· & de ipa lana magnā domum implessent supra litt9 maris qō dorura dicit·eadem nocte qua in crastinū trāsire debuerāt·domus illa cū tota lana cremata est·

C·XVII· C De his que facta sunt cantuarie & wintonie·

POst hoc venit feretrū cantuariam·ibi laudunenses honorifice susceptī sunt a will'o archiepo. qui dudum p uidendo & audiendo magistro anshelmo laudunum petens diebus multis in domo epi manserat Ibiq3 randulphi filios cancellarij regis anglorum docuerat·Ibi ergo matrona quedā ditissima iam p octo dies dolore piendi fuerat cruciata·Que cuz misisset maritum suū ad laudunēses querentē siqs forte illorū aliquid medicine nosset·boso psbiter illum admonuit vt psuleret vxori sue veracez peccatorum suorū psbitero suo cōfessionē facere· & de lotarū reliquiarū aqua confidenter bibere·Illa vero que iam p dolore loquelā penitus & memoriam amiserat·ptinus ex ipo calore fidei aliquātulum roborata veniēte psbitero peccata sua fideliē cōfessa est·subiungēs eadem nocte sibi i visu quādam specōlissimā dominam de francia venientē appuisse·& vt peccata sua veraciter pfiterēr pcepis se sicq3 eam sanādam pmisisse·Igitur statim post q3 aquam reliquiarū biberat·ptu edito sanata est Que munera & ornamenta multa beate marie uirgini obtulit·Nemo autem ibi sanari potuit nisi ō ipo episcopatu· & nisi peccata sua prius cōfessus si tamen etatis idonee esset·Aput wintoniā sanatus est quidaz miles pincerna regis qui iam p·viij annos cecus fuerat·& alius ditissimus walterus nomine qui iam sex annis lecto decubuerat·et preter hoc fluxu ventris laborabat·hic tribus clericis qui ad eum reliquias otulerāt tres anulos aureos obtulit·& accurrens ante feretrū tres ciphos argenteos & multā pecuniā & alia ornamēta obtulit·que cum in platea delata nōnulli viderēt & dicerent eum pauca obtulisse secundū multitudinez diuitiarū suarum·Nam ferebat plusq3 triamilia librarum anglice monete in thesauris habere respōdit se ad pſens nolle amplius dare·donec oīs usuras quas a debitorib9 suis accepat redderet·sicut deo promiserat·Vnde ptinus p totam vrbem fecit clamare precones· vt quicunq3 ei usuras debebat veniret·& sua accipet·pter hunc alij·xij· publice sanati sunt ceci·claudi·surdi & muti· C·XVIII C Qualiter apud xpikercā susceptū est feretrum

POst hoc venit feretrū ad xpikercam sic dictā villam·i·xpi ecclesiam in octauis penthecostes. vbi celeberrimus erat negociatorū cuēt9·Ibi erat decan9 quidā cum·xij·canonicis qui noluerunt feretrū suscipere ne perderent oblatōes negociatorū·quia ecclesia eorum nondum pfecta erat· Et quoniā ingens pluuia erat·vix tandem decanus cōcessit vt feretrum ponereē sup minus altare in remota ecclesie parte Et cum viderz negociatores fere omnes qui miracula wintonie facta audierant ire ad feretrū et offerre·iratus pcepit feretrū de ecclesia eijci·Ibi ergo equi laudunensiū et vestes pluuia madebant· & pre multitudine negociatorum tota villa hospitium nō inueniebāt· Tunc matrona quedaz illis cōpatiens rogauit maritum suuz vt domū nouā quā edificauerat et iam duabus marcis negociatorib9 locauerat regine celi que de ecclesia electa fuerat· dōdaret·et in ea tā ipsā q3 clericos eius in sequēti nocte hospitari pmitteret·et interim sibi aliud hospitium querant·Annuit ille·et clericos iam pene pre pluuia ōficiētes in domū illā suscepit·vestesq3

illoꝝ lato pfusas ablui et siccare fecit·et feretrū beate virginis cōpetenti loco detentum · cortinis adornato collocauit·et eis deinceps omnē hospitalitatez exhibuit· Vnus ex negociatoribꝰ tres cāpanas quas venales habebat ad domus laquearia suspensas pulsans·socios suos earum sonitu cōuocat·et locum eminentiorē ascendēs quomō necā? feretrum de ecclesia eiecerat enarrat·et vt nullus ad ecclesiam eat · sed potius ad officiū feretri sancte marie diuinū officium audituri pueniant exhortatur·Postremo cuncti vnanimiter edictū ꝓponūt vt siquis ad ecclesiam iret· v. solid̄· socijs ꝓsolueret·Erat autem tunc sabbatū ante octauas penthecostes

·XIX· De miraculis ibidez ostensis·

Hospes ille habebat vnā domū ꝓpe oppidum in quo boues & pecora seruabant Ibiqz manebat quidam paup rusticus eisdem pecoribꝰ custodiēdis deputatꝰ cuius filia puella puula tortum pedem a natiuitate habebat·ita vt calcaneus in anteriori pte·digiti vero in posteriori pte pedis essent· Hec bibēs d̄ aqua reliquiarū & pedem suum de aqua aspgens vigilans corā feretro mane sanata est · In crastino draco quidam flamiuomus de mari exiens in villā illam aduolauit· & primo ecclesiā·deinde quasdaz domos flama quā ex suis naribus emittebat succēdit·Feretrū vero sancte marie vix dimidio stadio iam recesserat·post qd̄ cursores sup equos aduenerunt·Rogauerūtqz laudunēses vt ardēti ville subuenirēt·qui humana curiositate tātum ꝓdigiū videre sitientes deputatis feretro idoneis custodibꝰ velociter sup equos ad vicū recurrunt ·viderunt qz draconem incredibilis longitudinis habentem v·capita flamasqz sulphureas p nares emittentez & de loco ad locum volantē domosqz sigillatī succendentē·Ecclesia vero ita peremata est vt non solum ligna sed etiā pietes & maximi lapides & ipa altaria in cinerē redacta sunt· vt nullo modo appareret ibi fuisse ecclesia·Decanus autem videns ecclesiā & domū eius succensam· vestes & suppellectilem suā festināter colligens & circūligans ad nauem que in ꝓximo maris littore defixa extra deferri fecit·Sed draco ac si ꝓpter hoc solū venisset nauem volatu petens cūctaqz que in ea erāt succēdit & ipam nauē incredibile dictu· Domus autez hospitis illius qui feretrū collegerat incolumis & illesa cum omnib? que in ea erant remānsit· Et illa etiam ꝓcul posita in qua eius pecora seruabantur Negociatores etiam illi qui multam laudunēsib? impenderāt benuolentiā ita p gratiam dei seruati sunt·vt de omnib? rebus suis aut nichil aut parum ꝑderēt·Decanus aūt ille qui feretrū de ecclesia eiecerat sera motus penitētia·nudis pedib? illud ꝓsecutus est·& coram ipso ꝓstratus·Itaqz d̄i iudicia ꝓtestatus indulgentiam postulabat·

·XX· De his que facta sunt in ceteris anglie locis·

Apud excestriam honorifice suscepit laudunenses cū feretro Robert? archidiaconus qui diu laudunī māserat p audiencia lectōe magistri anshelmi·ibi·xvi· infirmi curati sunt·Ibi autem erat cōtract? d̄ episcopatu salisberiensi·qui curari nō potuit · donec feretrū venit in ep̄atum eius· De salisberia venerunt ad abbatiā sanctimonialiū que dicit̄ wiltoia vbi ostensa est eis sepultura venerabilis bede pbiteri·iuxta quē sepulta est mulier illa versificatrix īdita·Ibi iacebat quidam iam longo tempore febricitans ad sepulcrū venerabilis bede p̄sbiteri quia plures ibidem ꝓsueuerāt sanari·Ipa vero nocte in cuius crastinū feretrū laudunense illuc aduenit mulier illa versificatrix apparuit infirmo dicens·Non potes hic modo p bedā sanari· quoniā beata dei genitrix ad nos descēdit· Qd̄ cū laudunensibus in crastino retulisset infirm? · & ex aqua lotarū reliquiarū bibisset·ilico sanatus est· Inde venerūt in ꝓuinciā danariexerie· vbi ostenderunt eis indigene kathedrā & furnū famosi illius regis secundū fabulas britānorū arcturi·ibi eos primū honorauit· Algarcus cleric? qui fuit postea constantien̄ in northmānia ep̄us·qui fuerat laudunī auditor magistri anshelmi·ibi apud villā que bonia dicit̄ puella decēnis a natiuitate ceca illumīnata est·& iuuenis a natiuitate surdus auditū recepit· Quidam vero manū habens aridā iurgari cepit cum vno ex famulis laudunensiū ꝓ arcturo·et ideo sanari nō potuit·

·XXI· Adhuc de eodem·

Quo totenes sanatus est quidā senex a natiuitate claudus german? ꝓpositi illius castri·Quo sanato mox frater eius obtulit corā feretro·xl·solidos sterlīgorum·Et post eum populus infinit? multa addidit Erant autem ibi tres iuuenes eiusdē terzitorij carnis cōsanguinitate ꝓpinqui·Qui videntes tantaz pecuniam deferri ad feretrū detrahere cepunt laudunensibus·dicentes eos quest? gratia p magicā artem facere miracula· Quorū vn? alios hortat? est vt secū irent ad feretrū·simulantes se illō oscular·vt sic de numis sup altare positis ora sua lābēdo replerent· Illis autem hoc facere nolentib? ꝑfidus ille fecit qd̄ dixerat· & de aceruo numorū q̄ntum potuit ore lābendo rapuit·Redienszqz ad socios numos quos rapuerat ostendit· inuitans eos secū ire ad tabernā·quibus illū sequi nolētib? miser ille tabernā introiuit & satiatus exiuit·Ceteri duo ad aduentum populi redierūt·Ille aūt ascenso equo ꝓximā siluam intrauit·Que vix dimidio stadio aberat· & reste lignea collo suo circūligata ad vnius arboris ramum se suspendit·equus cui insederat vacuus ad populi aduentū rediit· Quē videntes ꝑfati duo iuuenes equi vestigia plustrādo· & cursim ꝓsequendo ad siluam celeriter pueneruntq; suspensum & mortuū repperunt·soluentesqz marsupium eius qd̄ pendebat ad baltheuz inuenerunt numos quos rapuerat adhuc recēti saliua eiꝰ infectos·quos ꝓtinus cum magno eiulatu ad feretrū deportātes sup altare reposuerūt·terzeqz prostrati p anima cognati sui misericordiā d̄i genitricis implorantes·coram omnib? facinus qd̄ defunctus ꝓpetrauerat retulerūt·Mirati sunt oīs tam celerem dei vindictam & pectora sua tundendo vbertim lacrimas effuderūt·Hucusqz miracla laudunensis feretri que facta sunt anno domini· M· c·xliij· & M·c·xv·

·XXII· De beato bernardo clareuallensi et bonis eius initijs·

Cronoḡphus·

Anno domini· M·c·xiij henrici quarti· vj· bernhardus iuuenis egregius scientia·moribus·& genere clarus·vir post ea magne virtutis exēplar futur? castellione castro burgundie oriundus · cum germanis fratribus & alijs comitib? multis cistercij habitu

religionis ınduitur. & miro religiositatis feruore conuersat. ¶ Ex gestis eiꝰ. ¶ Hic beatus bernhardus anno natiuitatis .xxij. cū socijs plusq̄ .xxx ingressus est cellam nouiciorum sub abbate stephano. Inter quos fuit hugo masticonensis qui pontiniacense cenobiū edificauit. qui postea factus est antisiodorensis epūs. Patre sancti bernhardi dictꝰ est tescelinus de mimꝰ opidi fontanorum. Mater eiꝰ dicta est aelem ex castro monte barri. Hec .vij. liberos habuit. vj. mares futuros monachos. et vnā feminā futuram sanctimonialē. Quos alienis vberibus nutriēdos omittere nolebat. ınfundens eis naturā boni materni cum lacte materno. nō patiebatur eos delicatiores assuescere cibos. Hec cū haberet ın ordine terciū ın vtero bernhardū. somniauit se ın vtero habere catellū totū candidum et ın dorso subrufum & latrantem. Responsum est q̄ ınfās ille contra ınimicos dei magnos latratꝰ edaret & mundā vitam duceret. & magnum patiētie exemplū p̄beret. Adultus puer traditus est magistro apud castellionez cuius castri ecclesia postmodum p eius opam a uersione secularium ı ordine regularium canonicorum p̄mota est. In nocte natalis dñi apparuit ei velut sponsus p̄cedens e thalamo suo benignus puer ihesus. Predicta vero aelē mater eius laborās ın extremis & psallens cū clericis & dicens letaniā cum diceret p passionē et crucem tuā libera eam domine. leuata manu signās se spiritū reddidit. ita q̄ deınceps manum suā deponere non potuit. quā ad se significandā leuauerat. Quadā vero nocte ınstinctu demonis ıiecta est ın lectum dormiētis abbatis bernhardi puella nuda. quā ille sentiens vertit se ın p̄tem alterā et dormiuit. Illa palpitāte & stimulante pmāsit ımmobilis. sicq̄ illa ficta & cōfusa aufugit. Alio tempore solicitatꝰ est a quadā hospita sua que se ı lectū eius iacens. alliciebat eam ad carnalem eius copulam. Ille autē cōsilij non ımops clamauit. latrones latrones. Qō illa audiens aufugit. Et hoc factū est p t̄. Cum aūt artius ımplicaret amore scientie secularis. videre sibi visus est matrem suā cōquerentē & dicentē q̄ non eū nutrisset ad hāc nugacitatem. Semp pensare post cibum solitus erat q̄ntum ꝓmederat. annum ın cella nouicioꝝ exegerat cum adhuc putaret ın capite ecclesie vnā tātuz fenestram esse vitream cum ibi tres essent.

¶ XXIII ¶ De quibusdam ıncidentibus illius temporis. ¶ Cronographus.

Hoc tempe ın pago brachacēsi circa tornatum nix tanta cecidit .ix. kl̄. may. vt etiaz siluas fregerit. Apud rauennam et pmā ciuitates italie ın agris & ıntra menia sanguis pluit. iunio mense. Idibus nouēbris ın suburbio antiochie noctu terra debiscens turres multas & adiacentes domos multas cū habitatoribus absorbuit. Balduiꝰ rex hierusalē cuz rogero comite antiochie contra turcos vadit. sz rogēo cum exercitu suo iuxta quendā fluuiū residēte. rex cum suis p̄cessit. vt aduentū turcorum explorarz Turci vero montē quendā occupātes ınsidias per quattuor loca collocauerant singulis ınsidijs. iiij. M. equitum deputatis. a quibus ex ınspato rex vndiq̄ ıterceptis. mille quīgentis suorū ıterfectis miserabili fuga est liberatꝰ. Turci cenobiū ı mōte thabor situm fundicꝰ euertunt. monachos ıterficiunt & omnia sibi diripiūt. Eo quoq̄ tempore. s. anno domini. M. c. xiiij. ın ciuitate beluacensi a cardinale sedis apostolice legato cōcilium est celebratum. Post yuonem aūt qui vita atq̄ doctrina sua carnotensem ecclesiā illustrauit. quiq̄ ınter cetera opa sua illud volumen qō decreta yuonis dicunt vtiliter cōpilauit. Gaufridus vite merito ac prudentia venerabilis carnotensem ecclesiā rexit. Anno domini. M. c. xv. lambertꝰ bone memorie attrebacensis epūs obijt. A tempe sancti vedasti vsq̄ ad istum attrebacensē ecclesia ꝓprio viduata pūsule cameracensi epō erat subiecta. ¶ XXIIII

¶ De fundatōe cenobij clareuallis & abbate bernhardo. ¶ Helmandꝰ libro. xviij.

Eodem anno clareuallis fundat̄. Fundatum est cenobiū clareuallis Anno dñi M. c. xv. sub primo abbate sācto bernhardo. sed & cenobiū pōtiniacēse a masticonensi hugone qui postea fuit antisiodorensis epūs. Hi duo viri. v. anno a uersione sua abbates facti sunt. Intrauerāt eū piter domū cistercij Anno domini. M. c. xj. sicut scribit guillerꝰ abbas. s. theoderico. Et anno ꝓstitutōne domꝰ cisterciēs xv. q̄uis sigibertus ı suis cronicis dicat illos. xxx socios ıtrasse domū cistercij anno. x. a cōstitutōe eiusdem domus. anno. s. primo abbatis stephani. Erat eū beatus bernhardꝰ annoꝝ. xxij. quādo cōuersus est & quando abbas clareuallis factus est erat annoꝝ. xxvij. Qui ꝓfectus catalanum ad suscipiendā benedictōem suā. quia lingonēsis epūatꝰ tunc vacabat. cū magna susceptꝰ est reuerentia a cātalanensi epō guillo ō cāpellis qui videns iuuenē tam macilentū & exesi corpis toto corpe pstratꝰ ın terrā petijt a capitulo cisterciēsi vt āno vno sb cura sua esset & obtinuit. In quo spacō sepe sagimē crudum ꝓmedit p butiro. & oleū bibit p aqua a seruitore negligētissimo & nichil sciente p errorem sibi oblata. Tunc eū sensum gustādi ꝓdiderat quātum ad saporū dınoscentiā p nimia abstinētia vt solum aquā frigidā sibi sape testaret. felix cui solum illud reputat̄ ad culpā qō alij pūmere sibi solent ad gloriā. Clareuallis aūt nō longe a fluuio alba antiqua fuit spelunca latronū que dicebatur vallis absinthialis. vl̄ ꝓpter copiā absinthij. vel p pter amaritudinē ıncidentiū ın latrones. Fratres clareuallenses tunc tpis sepius pulmentariū ex folijs fagi ꝓficiebāt. Panis erat similis illi ꝓphetico ex ordeo & milio & vicia. ¶ XXV ¶ De quibusdā actibus eiusdē abbatis.

Vidit tunc tpis beatus bernhardꝰ puerꝝ sibi cum diuina claritate astantē. & magna autoritate sibi p̄cipientē vt fiducialiter loquereť quidq̄d ei suggereret̄ ın aptōne oris sui. quia ipe non esset qui loquereť sz spiritus patris sui qui loquereť ın eo. Quidā frat̄ quē p secreta culpa abstinere p̄cepat a ꝓmunione ın quadā p̄cipua solēnitate. erubescēs q̄ solus remaneret ıcōmunicatꝰ iuit cū alijs ꝓmunicare. quē videns sanctus ꝓmunionē illi negare noluit. sz tacite p̄catus est vt deus aliquid melius de tāta p̄sumptione ordinaret. Ille ergo frater sumptū corpus domī nullo modo glutire potuit. Post sextaz vero traxit sanctum ın partem ꝓfitens ei p̄sum ptōnem suam. Quem ıcrepans sanctus orando fecit vt corpus dñi sine difficultate glutiret. Quibusdam militibus euntib⁹ ad torneamentū iussit dari ceruisiā quā benedixerat ad bibendū ı. qui statim uersi sunt. Walterus de monte mirabili cuz ınfantulꝰ oblatꝰ essz ei a matre sua ad benedicēdū

quia in eius domo hospitatus erat · cum interlo quendum aliquoties sanctus manū ꝓtenderet· multotiens osculatus est manū eius trahens eam ad os suum· Clericus quidam nicolaus nomīe im petrauit ꝑ eum a domino gratiā lacrimarū·

·XXVI· De anshelmo laudunēsi & ꝓdigijs illius tpis· Cronographus·

ANno domini·M·c·xvij· Anshelmus laudunice ciuitatis magister nom̄atissimus literarū scientia clarus· vir moꝝ honesta te & consilij maturitate venerabilis obijt· qui inē cetera opa in psalterio glosas marginales & inter lineares ordinauit· Anno aūt sequēti mense ianua rio· iij· nonas ipius· iiij· feria in aliquib9 locis sed non vsqꝝquaqꝝ terremot9 accidit· alias clemētioꝛ alias validioꝛ· adeo vt quarundaꝝ vrbium partes cum ecclesijs subruisse dicanē· Mosa etiam fluui9 iuxta abbatiā que dicīē sustula quasi pendēs in ae re fundum suū visus est deseruisse· Hoc quoqꝝ an no leodium ciuitas multis plagis attrita est· Men se em̄ maio· v· nonas eiusdem dū in maioꝛi ecclesia vespas celebrarēt subito tonitru9 cum terremotu omnes ad terram strauit· & fulmen ad leuaꝝ tēpli ingressum non modicas crustas de muro hac illac diiecit· Deinde turrim ingrediēs· multas trabiuꝝ ptes diffidit· subsecutus ē fetoꝛ intolerabilis ado vt multo aromatū odoꝛe vix potuerit expelli· Itē iunio mense· vij· idus ipius mensis circa horaꝝ no nam nubes pluuie subito rupta a monte qui dicīē roberti subiectā sibi ptem ciuitatis penit9 oppssā pessundedit· adeo vt multas domos dirueret· & immēsam annonā ꝓderet· & matrē duos infantes altrīsecus ī brachijs amplexā necaret· & alios· viij homines diuerꝭ in locis opprimeret· Pulsantibus vespis sabbato· quedā dum caput lauat puēo ma nus rubent sanguine fluido· A kl'· etiam iulij circa horā· vj· turbo nimis vehemens & obscur9 ciuita tem opuit & nubes ex abrupto sassa· ita omne te ctum ecclesie maioꝛis deiecit· vt & imbrib9 pate= ret· & totum pauimentū ꝑfunderet· Illico fulmen a ꝑte aquilonis ingrediēs quendā clericū retro al= tare sanctoꝝ cosme & damiani in pulpito legen= tem· & alterum ante crucifixum orātem· tercium de scriptorio ecclesie ꝓximo egredientē in ipo ec= clesie ingressu extinxit· Ante foꝛes quoqꝝ ecclesie quendā laicum extinxit· Vij· idus iulij ab hoꝛa· iij vsqꝝ ad nonā· quattuoꝛ turbines a quattuoꝛ pla= gis celi vrbem circulauerūt· Ventus etiā magna ui intonuit & vrbem multo imbre alluit· Tercio nonas augusti p̄mo noctis ꝓticinio cū quaqꝝ ttraꝝ tonitruus audirēē & fulgura sepius micarēē· ī vr bem leodiū amplius ipe turbo deseuit· ita vt ho= mines e stratis exilientes ecclesias tristi cetu com= plerent & tota nocte supplicatōnib9 intenderent· Sūmo vero auroꝛe diluculo a ꝑte oriētis ignis cū ingenti flama circulauit· tantus vt omnes diumi= tus cremari extimuerūt· Post hoc magnus turbo erumpens ab occidente ipm̄ ignez visus est aliq̄n tulum obscurasse· Iteruz aūt quasi victoꝛ ignis cū flama recaluit· & iterum turbine reuertēte paulu lum dilituit· Tercō etiam ipe ignis recaluit· & ter cio nichilomin9 turbine vict9 cecidit· Hoc specta culum a sūmo mane vsqꝝ ad horā terciam vehemē ter terruit· ·XXVII· Iterū de ꝓdigi

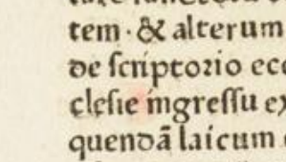

is & quibusdam euentibus alijs·

Onstrū quoddā namuci natum est· cui perraro vel nunq̄ visum est· videlicz bi ceps infantulus· qui hoc vidit testis est populus. hic tam sexu duplex q̄ ceteris simplex erat opage coꝛpis· Tercio idus decēbris ad mediā noctem lu centibus stellis celo sereno· xiij· luna eclipsim pas sa est· & contracto oꝛbe multis coloꝛib9· sz maxīe sanguineo pene hoꝛa integra suffusa est· Xiij· kl'· ianuarij p̄ima hoꝛa noctis ignee acies a septētrio ne ī oriētē vgētes ī celo apparuerūt· Deīde p totū celum spse· plurima noctis ꝑte videntib9 miracu lo & stupoꝛi fuerunt· Paschalis papa m oriē· Suc cedit iohannes romane ecclesie cancellari9 & appel latur gelasius· At impatoꝛ quia electōni nō inter fuerat· hispanū quēdam nomine burdinū ei super ordinauit· Gelasius autem papa in dicto remis cō cilio trāsgrediens alpes in gallias venit· Balduī9 secundus rex hierusalē obijt· Frater godefridi du cis lotharingioꝛū & p̄imi regis hieroſolimitarū· Qui godefridus p̄mceps nobilissim9 cū in regez cōstitutus fuisset· nunq̄ tamen in ea ciuitate in q̄ dominus spinis coꝛonat9 est diadema poꝛtare cō sensit· Anno domini· M· c· xix· Gelasius papa clu niaci moriē & sepeliē· Guidouiēnensis archiepus in papam eligiē· & calixtus vocari designatus clu niaci benedicīē· Dum autem ꝑ recōciliatōe regni & sacerdotij legatō nunc a rege ad papā vadit· & nunc a papa ad regem rediit· lux pacis inter eos cō turbaē· & impatoꝛ cuz sibi fauentib9 excōmunicaē

·XXVIII· De inijtō p̄monstratensis ordinis & patre noꝛthberto·

ANno domini· M· c· xx· oꝛdo p̄monstratē sis incepit· Cuius· s· loci & ordinis fūda toꝛ vir dei noꝛthbert9 extitit· Hic quidē de ptibus lotharīgie oriundus· genere diuitijs at q̄ facundia etiā ipis sūmis p̄ncipib9 familiaris at q̄ notissimus· diuino feruoꝛe succensus· postpoī= ta secula pompa· repente ad votum suum diacō9 & ꝑsbiter simul ordinatus pauꝑtatis xp̄i tunica ī duitur· & verbo p̄dicatōnis feruētissime instans baiolans sibi crucem nudum nudus xp̄m sequiē · Quoꝛūdam etiā religioſoꝛū moꝛib9 exploratis· ar tioꝛis vie ꝓpositū & tunc tempis inauditā distri= ctōem arripuit· & p aliquantulū tpis nudis ince= dens pedib9 etiā brumali rigoꝛe verbū dei spgēs multos ab eꝛꝛoꝛe puertit· Deniq̄ gelasius papa cū in gallias venisset & in p̄uincia sancti egidij cau= sas synodales ageret· ad hunc vir dei noꝛthbertus nudis vt erat incedens pedib9 accessit· eiq̄ animi sui ꝓpositum pandens· licentiā & autoꝛitatē semi nandi verbum dei ab eo accepit· Tandem a papa calixto bartholomeo laudunēsi epo specialiē om̄= dato· cum ei ecclesia beati martini a p̄ dicto epo offerreē· tū ꝓpter vrbis vicinam· tū quia ciusdē ec clesie clerici ꝓpositi & vite eius austeritatē hoꝛre= bant eque reliquit· & ab epo diuersis eiusdē p̄un cie locis religioni ꝑgruentib9 sibi ostensis tādem diumit9 in loco p̄monstrato resedit Ibiq̄ solitari9 religioſam vitam agere cepit · Tpe quadrageſime ad colligendos socios solus egressus ante pascha cum· xij· socijs rediit· & cū his in p̄mōstrato loco secundum canonice institutōnis noꝛmā ad tenoꝛē regule beati augustini deo militare cepit· Papa ve ro calixtus romā ꝓficiscens ab omni senatu & po pulari turba glorioſe suscipiē et ī sede apostolica cōfirmaē· Burdin9 pseudo papa sucrij positus dū pegrinos romā eūtes vel redeūtes depōareē · tan dem vt vilissimus apostata capiē et in monachuz tondeē ·XXIX· De quibusdam circa

p̄monstratenses in mijtio gestis.

IN p̄mōstra tēsi autē ecclesia cuidam fratri altius de trinitate ineffabili que deus est cogitanti in matutinis demon astitit & ei ea gestans capita appuit. t̄nitatē se esse cōtestans & ob fidei sue meritū trinitatis visione eum esse dignū affirmās. Sed frater inimici dolū agnoscens quiciando ei a se recedere cōpulit. Northbē to apud vingellā verbum dei p̄dicante. & puellaz demoniacā coram se adductā exorcizante demō irridens. canticacāticoz a principio vsqz ad finez p os puelle edidit. & ad verbū in romana. deinde in theutonica lingua interp̄tat? est. Sed dei seruo arcius insistente. tandē egressus est. Northberto autem ad querēdas sanctoz reliquias coloniā veniente & suis indicto iciunio oratōnibus instante vna de numero vndecim miliū virginū nomē suuz & locum vbi iacebat specialitē designās. in crastino solēniter leuata & cum alijs sanctoz reliquijs ad locum p̄monstratū est ab eo translata. Sequenti vero die apud sanctū gereonē in oratōe pnoctās mane facto in medio ecclesie vbi nullū apparebat sepulture vestigiū effodi p̄cepit. & corpus sancti gereonis integrū absqz cerebro honorifice & diligenter collocatū inuenit sicut & de ip̄o legebatur q̄ ps capitis & non totū caput abscisum fuit. Qō cum honore & reuerētia a clero & populo eleuatum est. & inde ps viro dei donata est. Inde p̄mōstratū rediens. & .xl. iā clericos cū mltis laicis secum habens. pfessionē eos facere secundū apostolicam institutōem & canonicā regulā beati augustini docuit. & ad voluntariā pauptatem & pmptam obedientiā. ceteraqz militie sp̄ualis instrumenta eosdem diligenter instituit. Anno p̄notato in ecclesia viceliacensi in vigilia trāsitus beate marie magdalene incertum quo iusto dei iudicō innumerabiles p̄miscui sexus & etatis atqz ordinis in ip̄o crepusculo noctis atqz diei ecclesia subito conflagrante cōbusti sunt. Guill's rex henrici regis anglorum filius in mari mersus apud barbes fluuiuz p̄ijt cum multis nobilib?. Antisiodorensē ecclesiaz hoc tpe regebat domin? hugo sancti germani primus abbas sancti hugonis cluniacēs nepos vir suarum virtutū insignib? memorādus. hoc etiā in tēpore incepit ordo militie templaris. Anno domī. M.c.xxiij. sanctus geraldus biturensis ep̄us fide sanctitate & doctrina ac miraculis clarus in dño quieuit. ¶ .XXX ¶ De libello miraculoz sancti iacobi a gelasio papa cōpilato.

ANno domini. M.c.xxiiij. obijt bone mēorie papa calixtus. ¶ Actor Hic ē vt legitur calixtus secundus qui libellū scripsit de miraculis sancti iacobi. que ipsum legerat in vnum volumen opilando de quo nōnulla ad edificatōem legentiū hic inserere curaui. ¶ Calixt? papa. ¶ Cum essem scolaris & ab infantia beatuz iacobum apostolū diligens. xiiij. annoz̄ spacō pambulans terras & p̄uincias barbaras que de eo scripta inueniebā. paucis et vilibus cedulis diligēter scribebā. vt in vno volumine o p̄hendere possē. O mira fortuna. inter p̄dones cecidi et raptis omnibus spolijs meis codex michi tātum remānsit. Ergasculis trusus fui. et p̄dito toto censu meo michi tā tūmodo codex remānsit. In p̄fundū aquarū mltaz crebro cecidi p̄xī? morti et mīme codex ifect? euasit. Domus in qua eram cremabaē. et cōsumptis rebus meis codex mecū euasit mustus. Cuiz studio se cogitarem vt codex ille p quo innumeras passi? sum anxietates. quem et manibus meis studebam p̄ficere deo foret acceptabilis. Nocte rapt? i extasi. in quadā regia splendida vidi iuuenē pulcerrimum et splendidū laureatū regalit̄. qui in kathedra sedens michi insidenti pedibus suis ait. Prebe quas in manu habes cirothecas. Cui cum libenter obtulissem. illo thalamū ingrediēte. quidā e socijs eius dixit michi. Iste est filius regis summi. q̄ sicut cirothecas de manib? tuis accepit. sic codicē apostolicū placide susc̄piet p? q̄ ipleueris. Rursū transl atōis apostoli sermonem venerāda die michi rumiranti et scripturā eius inter manus tenenti vna cum beato iacobo in extasi ip̄e appuit dicens. Scribe que cepisti. cozrige scelera prauoz̄ hospitū manentiū in itinere apostoli mei Nemo igit̄ hūc libz̄ despiciat. quidq̄ in eo scriptū est. est autenticuz magnaqz autoritate exp̄ssum. Itaqz miracula que in hoc codice otinenē diebus festis eius in refectoriis leganē. Idem de historia karoli a beato turpino remensi archiepiscopo descripta statuim?.

¶ XXXI. ¶ De miraculis sancti iacobi apl̄i.

TEmporibus adefunsi regis in hispanie partibus .xx. viri x̄piani quoz̄ vnus erat sacerdos a saracenis capti sunt et in vrbe cesaraugusta carcere tenebroso diuersoz̄ generū nexibus obligati. Qui cum deo inspirante admonente presbitero beatum iacobū inuocarent. in obscuro carceris sic eos alloquēs refulsit. Ecce assum quem vocastis. Tunc ora que p̄ dolore infixa i genibus tenebanē erigentes. ad pedes eius p̄ciderūt qui suffuso eius virtutis vnguento. eoz̄ vincula confregit. suaqz potentia captiuoz̄ manib? cōserta de carcere diuinitus erepti ad portas ciuitatis eo duce puenerūt. Que facto crucis signo. apostolice reuerentie egressum vltro mīstrauerunt. Illos igitur iā fere sole illucescente ad q̄dā castellū q̄ x̄pianoz̄ tutamine tenebaē pouxit vbi etiam se ab eis vocari p̄cipiens. celos visibilit̄ ascendit. Tunc cū magno clamore aduocantes. aptis foribus mteri us susceptī sunt. ¶ Beda presbiter. ¶ Tempibus beati theodunri cōpostolanēsis episcopi quidam graue peccatuz amisit. q̄ vix sacerdoti suo et episcopo ausus est confiteri. Quo audito ep̄us stupefactus penitentiā ei dare non audēs hominem illum cum cedula in qua erat peccatū illud scriptū ad sanctum iacobum misit Qui cū venisset illuc die festi eius. cedulā sup altare posuit. flens et rogās sanctum iacobū vt meritis suis deleret illud peccatū Interea episcopus ad missam celebrandā accessit. et cedulam illā videns cum quereret cur & a quo posita esset ibi. vir ille p̄mus occurrit & rei seriē cunctis audientib? flens narrauit. literas illas apiens & nil ibi scriptum inueniens peccatū illud dimissum cunctis narrantib? itellexit. XXXII. ¶ Adhuc de eodem. ¶ Hubertus subuntinus.

ANno domini. M.lxxx xxx. viri de lotharingia sanctum iacobū adeuntes mutue seruandā virtutis fidem sibi inuicē p̄miserunt. Vnus tamen inter eos fuit qui hoc eis nō p̄misit. Cum itaqz ad vrbez que porta clusa dicit̄ incolumes pueniss̄ent. vnum e socijs ibi egrotantē p̄ter pactum quod fecerunt p .xv. dies vsqz ad portus cifereos cum grandi labore tulerunt. Cuz ille .xv. diete ab expeditis. v. dieb? agi posset. tūc tandem grauati infirmum reliquerūt. Ille tamen solus qui fidem non p̄misit cu eo remānsit ad pedē

montis sancti michaelis· Tunc dixit infirm9 vt eũ si posset sup illum montẽ ferret· Quẽ ille libenter detulit·& die declinãte ad vespaz infirm9 migra uit·Qõ videns viuus valde timuit·ꝓpter immimẽ tem noctis caliginẽ & defuncti ꝑsentiã· & gẽtis barbare feritatẽ·Sic ergo oĩno destitut9·ad ora = tõem se tulit·& statim sanct9 iacobus ei ĩ specie equitis apparẽs·causam flet9 inquisiuit· Domine inquit quia nox est·& mortuus iste sepeliri nõ po test· Tũc ille Trade michi hũc mortuũ·& tu ascẽ de post me sup equũ·Quo facto nocte illa ãte so lis ortum·xij·dietas pagentes ad montẽ gaudij q̃ est dimidia leuga citra sanctũ iacobum puenerũt Ibiqz sanctus viuũ & mortuũ ỏ equo ỏposuit·iu bens viuo vt canonicos sancti iacobi ad sepelien dum pegrinũ mortuũ muitaret·& pacta pegrina= tõne cũ mueniret socios ĩ vrbe que dicit̃ legio eos de fracto pacto corriperet·& diceret eis ex parte sancti iacobi q̃ ꝓpter hoc corũ pegrinatõ non va leret· Et his dictis disput·Ille aũt rediẽs cũ hoc muentis socijs nũciasset·valde mirati sunt· & ab episcopo legionis ciuitatis vt ille ꝑsecutus fuerat super hoc penitentiam susceperũt·CXXXIII·

Item de eodem· Calixtus papa·

ANno domini·M·xc·Quidam theutonici sanctũ iacobum adierũt·& in vrbe tho = losa a quodã burgense hospitõ suscepti sunt·quos nocte inebrians·ciphum argenteum in mantica corũ posuit·& mane exeuntes quasi latro nes inclamitans reuocauit·At illi dixerũt vt illũ puniret sup quẽ pecuniã suam ĩueniret·Illoqz di scutiens in mantica patris & filij ciphũ suũ reppit & sic cos et corũ bona rapiẽs ad iudiciũ traxit Cũ ergo iudex vnum tãtum ex pietate iuberet appẽdi & pater ꝓ filio & filius ꝓ patre vellet mori·tan= dem filius suspendit̃·& pater tristis & anxius ad sanctum iacobum ꝓgredit̃·post·xxxvj· dies reuẽ tens ad corpus filij adhuc pendentis lamentendo diuertit·Cũqz eum lacrimosis gemitib9 inclama = ret·ecce filius suspensus cum blande ꝑsolari cepit dicẽs·Noli pater dilectissime flere sed gaude q̃a nunq̃ fuit michi ita bene·Nam hucusqz sanct9 ia cob9 me sustẽtat & me celesti dulcedine refocillat Quod pater audiens cucurrit ad vrbem· & cõuo cati populi viuentẽ & sanũ deponũt.& hospitem illorũ illico suspenderũt·Anno domini·M·c·Fran cus quidã mortalitatẽ hoĩm que erat in frãcia vi= tare desiderãs cum vxore & filijs sanctũ iacobuz adire disposuit·Qui cum venisset ad vrbem pam piloniã defũcta ibi vxore sua·hospes eius totã il lius pecuniã cum iumẽto quo pueri vectabanẽ re tinuit·Ille tamẽ sic penitus desolat9 pueros suos humeris portans & manibus trabẽs iter suum nõ dimisit·Cui de vrbe exeunti & dolores tanti ĩfor tunij recitãti·vir q̃dã cũ azimo ĩ via occurrit.& au ditis casib9 ei9 ei asinũ suũ ad uehẽdos pueros cõ modauit·Itaqz cum sic adiut9 ad sanctuz iacobũ pueniss̃et·vigilanti in ecclesia & oranti sanctus ia cobus apparuit·& si se cognosceret ĩquisiuit·Cui neganti·ego sum inquit iacobus apostol9 qui tibi in pampilonia meum asinũ ꝯmodaui·& nunc itez accomodo reuertẽti & ꝓuncõ tibi hospitẽ tuũ q̃ tua iniuste retinuit ruentẽ de dom9 sue solio mo= riturũ·& hospites omnes ei similes bona hospitũ detinentes.que debent dari ꝓ remedijs defũctoꝝ & his dictis disput·Peregrin9 rediẽs cũ azio & pueris hospitem suum sic mortuũ sicut apostolus ꝓnunciauit inuenit·Et cum letus ad patriã pueis set depositis de asino pueris·asinus ille statim di= sput·

CXXXIIII Item de eodem·

ANno domini·M·c·primo cũ nauta q̃dam frisonus nomĩe nauim pegrinoꝝ ꝓ mare duceret·quidã saracenus auctus nomĩe contra eum ad pugnã venit·volens secum omnes pegrinos in terrã moabitarũ captiuos ducere·Cũ q̃ due rates saracenoꝝ·s.& xp̃ianoꝝ conuenirẽt fo= titerq̃ debellarent·cecidit frisonus inter duas na ues lorica ferrea & galea clipeoq̃ ꝯdut9 in ꝑfũ= dum maris·Sed cum dei clementia roborat9 san ctum iacobũ inuocaret·ilico sanctus iacob9 in ꝓ fundo maris ei appuit·eumq̃ ꝓ manũ arripiẽs in= columen restituit naui·Et ꝓtinus cunctis audiẽ= tibus ait saraceno·Nisi hanc xp̃ianoꝝ nauiculã di miseris·eorum potestati te & tuã galeam tradam· Cui ille·O heros inclite cur ꝑdam meã auferre mo liris·Nunquid tu es deus maris qui nostre genti in mari resistis·Cui apostolus ait·Non ego suz de us maris sed famulus dei maris subueniẽs piclitã tibus ad me clamantib9 tã in mari q̃ in terra·sta = timq̃ dei virtute saracenorũ nauis valida tempe state piclitari cepit·& xp̃ianoꝝ puppis beato iaco bo ducente ad locum optatũ puenit·Anno domi M·c·ij·cũ quidã antistes a hierosolimis iuxta oraã nauis sederet·& apto psalterio psalleret·veniens vnda maris valida illum rapuit·cũ quibusdã alijs in mari·Qui cum a naui fere·xl·cubitis sup vndã fluctuantes iam distarent & beatũ iacobũ inuo = carent ꝓtinus affuit·& stãs sup vndas siccis plan tis piclitãtibus ait·Nolite timere filij mei·Statim q̃ thetis eius impio omnes quos male inuaserat ĩ naui apto codice etiã adhuc quo legebat antistes mĩme infecto sane restituit·et apostolus ilico di= sput·Ille autem antistes in honore eius responso rium quoddã cũ versu suo edidit· CXXXV·

Item de eodem

ANno domini·M·c·iiij·quidam pegrin9 a hierosolimis rediẽs sup oziam nauis se dens cecidit·Cui beatuz iacobũ altis vo cibus imploranti quidam socius ipius clipeũ suuz ei in mari iecit dicens·Glorioſissim9 iacobus cui9 auxilium inuocas auxilier̃ tibi · At ille clipeo acce pto beato iacobo ducente tribus diebus et nocti bus natans nauis vestigia secutus ad optatũ por tum cũ alijs ĩcolumis venit·et quẽadmodũ beat9 iacobus ab hora qua eum inuocauit ante illũ ꝓ ca= pitis verticem iugiter manu tenens prexerat·cun ctis enarrauit·Anno domini·M·c· v·Bernard9 quidam in italia captus catheris obligat9 est·& ĩ ꝑfundo cuiusdam turris ab inimicis iectus·Cui die noctuqz ꝯtinuo imploranti appuit beat9 iaco bus dicens·Veni sequere me vsqz ad galiciam·Et disruptis catheris eius dispuit·Ilico pegrin9 su= spensus ad colluz boys vsqz ad turris summitatez sine humano iuuamĩe beati iacobi auxilio suffult9 ascendit·et de sublimitate turris que·xl· cubitoꝝ erat·vsqz ad solum terre forinsec9 saltũ vnum fa ciens incolumis penitus euasit·Anno domini·M· c·v·quidam adlobos miles ranibertũ quendã ru sticum suum sancti iacobi pegrinũ iniuste pugno in gena ꝑcussit·Qui dum ꝑcutere̅ diceb̃at·Deus adiuua me et sancte iacobe·statimq̃ diuina vltõe mile extorto cõfractoq̃ brachio velut exanimus factus·solo ꝓstrat9 et a ꝑsbiteris absolut9 veniã petijt ab eo dicẽs·Raiberte sancti iacobi pegrie

exora aplm m quo confidis p mea salute·Qō cū fecisset ·miles sanatus est·Anno domī·M·c·vj·ī stan te gula miles quidā velut vter vento plenus mfl atus est·qui cū a nullo medico sanitatis mede lam īueniret·cōfisus m beato iacobo dixit·Quod si mueníre posset·aliquā crusilla m quam a sancto iacobo pegrini redeuntes afferre solent · & ex ea ꝑriā gulam tangeret·statim reme diū haberet qō & factū est

CXXXVI. De eodem.

HAnno domī·M·c·vj·quidam negociator volens cum mercibus ad nundinas ꝓfici sci ad dominū terre illius ad quam ꝓfec=tur? erat·qui forte tunc ī villa illa erat accessit rogans vt eum secū ad nundinas illas saluū duce ret. Quod ille facturum se ꝓmisit & fidem dedit Sed cum illi ꝓfecti essent·ille diaboli mstictu cō motus·negociatorē & eius res accipiens m carce rem trusit fortiť que constrmxit· Qui cum beatuz iacobum muocaret·nocte quadam vigilantib? ad huc custodibus ei mcarcere apparuit·& impans vt surgeret·vsqz ad summitatem turris eū perduxit· Que se intm mclinauit · ꝙ visa est cacumen suum m terram ōponere a qua sine saltu & lesione descē dens·solut? a vinculis abijt. Custodes vero illum msequētes iuxta eum venerunt· Et non mueníen=tes excecati retro abierūt·Anno domī·M·c·x·m=stāte bello ī italia milites ex ciuitatib? duab? īt se dissidentibus ad certamen congressi sunt·Quorū vna ꝑs ab alia suparata fugere cepit·In qua miles quidam beati iacobi limina petere solit? aufugiēs Iamqz vite sue diffidens beatū iacobū īuocauit di cens·O beate iacobe si me ab immmēti piculo libe rare dignaberis me & equū meuz·nichil em̄ habeo ꝑciosius ꝓsentie tue repsentabo· Tunc apostol? mter eum & hostes qui eū acrius msequendo cape sitiebant·appuit & hostibus·illum·vj·leugis mse quentib? clipei sui ꝓtectōne liberauit·qui ne voti reus existeret se & equū suum qui·xx·solidos me dietatis monete non valebat apl'o obtulit ·Anno domini·M·c·viij·m oris gallie vir quidam vxore sterili filiū non habens sanctū iacobum ꝓpter hoc adijt·& rediens filium habuit·cui iacob nomen ī ponens cū esset annorū·xv·cum ipo & matre adi re sanctū iacobū & ei eū offerre ꝓposuit·Sz m me dio itinere puer egrotans expiranit·de cui? mor=te pentes valde dolentes quasi amentes totum ne mus clamoribus repleuerūt Mater autē sic sanctū iacobum mterpellauit·ꝙ si filium ei non redderet se viuā cum eo faceret sepeliri·Interea dum puer ad tumulū deferreť quasi de somno excitat? reui=xit·Et qualiter eum sanctus iacob? m sinu suo te nuerit & iussit ei vt cum pentib? īterceptū page ret cunctis astantib? enarrauit·

CXXXVII. De eodem Hubertus bi suntinus.

TRes milites diocesis lugdunensis ad san ctum iacobū pgebāt Quos mueniēs que dam muliercula rogauit · vt sui miserti duplarium suum amore sancti iacobi deportarent Qō cum vnas eorum fecisset·& vsqz ad·xij·die=tas a galicia mulieris sacculū deportasset·quendā mfirmū m itinere repit·a quo rogatus equū suum ei accomodauit· Et accipiēs burdonem mfirmi et sacculum mulieris equū suum ferentē mfirmū seq baē·sed feruore solis & labore itineris mfirmatur remīscens ꝙ in multis offenderat amore beati apo stoli mfirmitatē suā vsqz ad galiciam equanimitē tolerabat· Ibiqz decūbens a suis socijs monitus ē vt more boni xp̄iani confessus ꝓmuīcari se faceret At ille bene audiens sed respondere non valens p triduū mut? fuit. Vnde socios suos de salute cor poris & anime sue vehemenť turbauit. Quarta au tem die vigilantib? circa eum & mortem ei? expe ctantib? grauiter suspirās dixit· Gratias ago dō & sancto iacobo quia liberat? sum·& querentib? quid dixisset·exquo mquit decubui·volebā facere qō monebatis·sed cū hoc cogitarē·venerūt ad me subito demones ira me ostringētes·vt nihil loqui possem quod ꝓtineat ad salutem·Et vos quidē au diebam sed respondere non poterā sed modo huc mtrauit sanctus iacobus ferens m sinistra manu sacculū mulieris·& m dextra baculū paupis quos m itinere sic adiuui·Burdonem habebat ꝓ lancea & sacculum ꝓ parma·id est·scuto·& statim quasi iratus veniens eleuato baculo fugiētes demones coegit exire·Et ecce beati iacobi gratia me libera=uit·& loquelā michi reddidit·Facite ergo venire ꝑsbiterum·quia diutius m hac vita ꝓmanere non possum·Qui cum moram faceret·vnum de socijs āmonuit dicens · Amice noli domino tuo āmodo militare·scias em̄ ꝙ veracit̄ ē dānat? et mala mor=te ꝓxīo morituruſ·Quod postea ꝓbauit rei euen tus·Sepulto socio cū redissent·et illi dño hoc di xissent·ipe se non emendans ꝓ somnio verba eorū duxit·sed paulopost m bello lancea cuiusdam mili tis trāsfossus interijt·

CXXXVIII. Adhuc de eodem

PRope ciuitatē lugduñ·iuuenis quidā pel liparius patre defuncto matrem suā ꝓ prio labore sustentās singulis annis adire sanctum iacobū solebat·Cum ergo diu caste vixis set·tandem quadā nocte cum quadaz muliere for nicatus est·Mane autē facto quia prius ad sāctū iacobum ire ꝓposuerat cum duob? vicinis ducens secum asinū ad sanctum ire cepit iacobum·ꝙ sibi quendā mendicū m via repientes gratia societatis et amore apostoli secū tulerūt ei necessaria largiē tes Tunc illi iuueni diabolus m specie sancti iaco bi nocte apparuit dicens·Nosti quis sum·Cui ne ganti·Ego sum mquit iacobus apostol?·quem sin gulis annis visitare cōsuesti·Scias quia multum gaudebam de te quia valde magnū bonū spabā m te·sed nuper anteꝙ de domo tua exires cum mu=liere fornicatus es nec confessus nec penitens huc venire ausus es et cum peccato tuo pegre ꝓfect? es quasi pegrinatō tua placeret deo & michi ·Nō debet ita esse·sed quicunqz ꝓpter me vult pegrīa ri·prius debet sua p ꝓfessionem peccata dicere·et post pegrinādo eadez omissa penitere·His dictis demon euanuit·Tunc anxiatus iuuenis domū re dire et peccata sua ꝓfiteri·et sic iter reincipe dispo suit·Sed statim demon vt prius ei apparens cogi tatōem talē redarguit dicens·ꝙ peccatū istud nul lo modo delere posset nisi sibi genitalia mēbra seca ret·et multo beatiorē et martirē fore si se auderet occidere· Quib? dictis iuuenis simplex nocte so cijs suis dormientib? cultellum extraxit·et sibi ge nitalia āputās·et se eodē cultello p ventrē transfi xit·Cum ergo sanguis effluceret·et ille moriēs pal pitaret·exprecti socij accenso igne morientē inue nerunt·Et timentes crimen homicidij mane fugiē tes ipm cum egeno relinquunt· Post paululuz cū eius fouea paretur·ecce defunctus ꝓpter fluxum sanguinis extra ecclesiaz poit? reuixit et ī feretro

resedit· & statim circũstantes diffugiũt· & ad cla morem eorũ omnes alij cõuenerũt· & sic ille loqui cepit· & cuncta que illi otigerãt enarrauit· Et cuꝫ ꝓdicta dixisset adiunxit· Cum me inquit occidissẽ demones me ceperũt· Et cum me versus romã du cerent· sanctus iacobus post nos velociter aduo lauit· Cunqꝫ ꝑ me & cõtra me diutius ad inuicez disceptassent· illo cogente venim? a quoddã pra tum vbi beata maria cum vniuersis sanctis ad col loquiũ residebat· Beatus ergo iacobus ante eaꝫ ꝑ me contra demones ꝙrierẽ· Et cum illa demõs increpasset· iussit vt reuiuerẽ· Sicqꝫ sanctus iaco bus me suscepit & hic cõfestim restituit· Qõ cum audissent astantes eum in domo cũ gaudio detule runt· Et statim sanato sole cicatrices loco vulneꝝ remanserũt· Post triduũ ꝑgens ipe cum asino & mendico redeuntib? socijs obuiauit· & vix tandẽ cognitus stupentib? qõ gestum fuerat enarrauit· Et post omnes ad patriã ꝑfecta pegrinatõne redi ens· hoc qõ socij pri? narrauerãt re ipa ꝯfirmauit Hunc hoiem & omnia signa mortis sanct? hugo cluniacensꝭ abbas cum multis alijs vidit· & ꝑ ad miratõe hoc vt reuelatũ est sepius solitũ se vidis se asseruit·

¶·XXXIX ¶Item de eodem·

ANno domini· M·c quidã ciuis bartmo ne vrbis cum ad sanctũ iacobũ pueniss hoc solum ab ipo petijt vt deinceps a nl lis hostibus detineri possꝫ· Rediens ergo ille ad ꝑ pria ꝑ ciciliam a saracenis in mari capiẽ· & ꝑ fora & nũdinas in· xiij· vrbibus paganis venditẽ & emi tur· & semꝑ cathene quibus ligatus fuerat solue bãtur· Xiij· venditõe circa crura duplicib? cathe nis astrictus cum sanctũ iacobũ inclamaret appa ruit ei idem apostolus dicens· Quia cũ esses in ec clesia mea tantũ a me petisti liberatõem corporis tui & non anime salutem· ideo in his piculis laps? es· Sed quia domin? misertus est tui misit me ad te· vt etiam nunc eruam te· Et statim apostolo di sparente· ruptis cathenis vir ille solutus ꝑ vrbes & castella saracenorũ quandã ꝓtem cathene ferens in manibus in testimoniũ tanti miraculi ad terraꝫ suam saracenis videntib? palã rediit· Cũqꝫ aliqs paganus ei obuians eum capere temptabat· mox vi sa cathena territus fugiebat· Multi etiam visi & leones leoꝝdi & dracones ꝑ deserta gradientẽ ꝺ uorare volebant· sed statim visa cathena quã apo stolus tetigerat recedebãt· Huncꝑm hominẽ ca thenam i maib? ferentẽ & hoc narrãtem vidi ego ipe· Anno domini· M·c·xxxx· vir quidam nomine brun? de mizeliaco a sancto iacobo rediẽs numis deficientibus egere cepit· & non habens vñ saltẽ numatã panis emeret· Die quadã vsqꝫ ad nonam iei unãs & mẽdicare erubescẽs tristis & anxi? val de fuit· Vnde sanctũ iacobum implorãs sub qua dam arbore solus quieuit· Ibi paululũ dormiens somniabat ꝙ sanctus iacobus eum pascebat· Eui gilãs statim panem sub cinericiũ ad caput reppit de quo xv diebus bis in die sufficienter edebat· & altera die eundem panem in sacculo integrꝫ in uenit·

¶·XL· ¶Itẽ de eodẽ ¶Calixtus papa·

QVper comes sancti egidij ponti? nomie cum fratre suo iuit ad sanctũ iacobum· quo puenientes rogauerũt edilẽ vt ante corpus apostoli ꝑmitteret eis vigilare· Consuetu do autem erat vt post solis occasum ianue eiusdez oratorij clauderentẽ vsqꝫ mane· Qui noluit· At il li tristes recesserũt ad hospitia sua· & ꝙgregãtes omnes ꝑgrinos societatis sue pauerũt sibi lumĩa ria que tenerẽt in manibus· & cõfortati in fide ve nerunt ad ianuas clausas fere· cc· pegrini· & oran tes dixerunt alta voce· Sancte iacobe si tibi pla cet pegrinatõ nostra apũ nobis oratoriũ tuũ· Non dum verba finierãt· & ecce ianue cũ tãto strepitu apte suut· vt putarẽt eas in minutias fractas· Ru ptã sunt aũt repagula & sere & cathene quib? ob serabantẽ· Quidam epus de grecia stephanus nomi ne relicto epatu venit ad sanctum iacobũ in pau pe habitu· & ibi facta est ei cellula de iuncis· i qua die noctuꝫ ieiunijs· vigilijs· & oratõnib? intẽde bat· Cunqꝫ oraret quadam die· turba rusticoꝝ iu xta cellulã eius apostolũ sic rogare cepit· Beate ia cobe bone miles ab instantibus malis nos liberes· Qõ ille audiẽs increpãs eos dixit· O stulti rustici beatum iacobum nõ militem seo piscatorẽ appella te· Eadem nocte beatus iacob? appuit ei in veste candidissima duas claues in manu tenẽs arma fe rens fulgentissima vt radi? solis· quẽ tercõ vocãs ait· Stephane serue dei qui me nõ militẽ seo pisca torem vocari iussisti· ideo taliter tibi appareo· vt scias me deo militare· Et vt firmius hoc credas · cum his clauibus quas manu teneo portis colum brie vrbis aptis que· vij· ãnis a fernãdo rege xp̃ia nozũ obsidione oppzimitẽ· crastina die hora tercia i tromissus xp̃ianis eorũ redoam potestati & ita fa ctum est· Ortum est aliquãdo bellũ fortissimũ inẽ comitem fontis calcarie & militem suum nomine guill'm· qui capt? est a comite & ante eũ adduct? quẽ cum comes decollari iussisset & miles clama ret· Iacobe apostole dei quẽ herodes hierosolimis gladio occidit adiuua me & libera me a spiculato ris gladio· Ter ictuꝫ immensũ nudo collo erectis ad celum manibus sustinuit et nil lesus est· Tunc spiculator mucronem fixit in ventreꝫ eius quẽ bea tus iacobus sic bebetauit· ꝙ nec ictum eius sensit Tunc comes iussit eum in castro suo recludi· Cui beatum iacobũ muocanti mane apostol? stans ap paruit dicens· Ecce assum quẽ muocasti· Tunc im pleta est domus tanta suauitate odoris· vt omnes illi qui ibi erant putauerũt se esse in padiso ꝓpter odorem & lucem que immensa ibi apparuit· Tunc in ipo fulgore beatus iacobus eduxit eum coram omnibus manu tenens· & ꝺuxit eum vsqꝫ ad ex tremã portam castri custodib? quasi excecatis· & aptis ianuis piter vsqꝫ ad vnuꝫ miliariũ extra mu ros prexerunt· Tunc miles amore apostoli accẽs? prexit in galiciam ad visitandum corpus apostoli·

¶·XLI· ¶De vindicta celesti in nõ ob seruantes festum sancti iacobi·

HEc sunt miracla que olim beati iacobi fe sta non colentibus vltõne diuina opante euenerunt. Inter hispanos apud tudelio num die festo sancti iacobi· triticuꝫ rusticus tota die in area excussit· qui aduespascente die balneuꝫ quod iuxta idẽ castrũ miro ope a saraceno ãtiquo factũ est intrauit· Cunqꝫ in eo sederet· statim pel lis dorsi eius ab humeris vsqꝫ ad crura balnei pie tibus adhesit· cũctisqꝫ videntib? ob trãsgressionẽ tanti festi spiritum exalauit· Inter vascones apud albimetum· sancti iacobi diem plebs colere renuẽs tota die opabatẽ· sed diuina vltione totũ castrum eius nocte sequenti cõsumptũ est igne· nec fuit q̃ sciret ex qua pte ꝑgrederetẽ ignis sed e celo diciẽ bueniss e· In epatu bisumptiẽn bernard? ꝺ maiora eac die sancti iacobi tritici manipulos cum karro

tota die vicinis otradicētib? duxit·& ad vespam eo sic opante tēpestuos? ignis ac valid? e celo veniens karzū manipulos & boues in cinerē redegit sed et mulieres quedā que cū illo erāt ab alijs supuenientibus m fonte pximo deportate sunt vt igs calorem euaderent·& vix euaserūt·Item harduī? eiusdem ville miles eodem die plaustrū suū cū manipulis critici tota die duxit·sed vltō diu ma boū oculos excecauit·Inter gothos puincia mōtis pessulani iussu cuiusdam militis mircoriensis rustica quedam apud villā sancti damiani die sancti iacobi panem subcinericiū fecit & coxit·quo allato ad mensam atq; cōfracto·corā cunctis discūbentib? sanguinolent? apparuit·Et dum magis frangeret magis ac magis sanguinē reiecit·A domīo factuz est istud ꝛc̄·Hec de libello calixti pape dicta sufficiant· XLII· Actor De fundatione cenobij boneuallis & eius abbate iohanne·

Helmandus·

CAlixtus iste ordinem cisterciēsem primus in territorio viennēsi plantauit in monasterio boneuallis·cuius cenobij primus abbas fuit iohannes lugdunēs·postea pōtifex valentinus·cuius dignitatis future pfagiū fuit letissimum pulcerrima quedaz visio quam idē iohānes ante uersionem suam vidit hoc modo· Gaufridus sup apocalipsim· Cum prima nostri ordinis cistercienſ iacerent fundamēta·erat in ecclesia lugdunensi quidam clericus honest? & honorabilis iohannes·qui rumore celebri nostri ordinis cōpūctus tacitus secum pposuit in nostro se collegio sociandū·Qō ppositum post paucos dies subeunte alia cogitatōne mutauit·& p quadā recōpensatōne talis ppositi pegrinatōz sancti iacobi aggressus est·Qua deuote cōpleta rediens a domesticis gratulabunde susceptus est·& fatigatus ex itinere in cubiculū se recepit·Quiescentiq; mox affuit in visu deus noster iesus xp̄s cū duobus apostol' beatis petro & iacobo·Quorū petrus in manu libz̄ tenebat·Quem p̄cepit domin? apiri·erat aūt scriptus aureis literis otinens nomīa p̄destinatorum·Iussus ergo apostolus cepit legere·& cū ibi legeret nomen iohannis illius·Tolle ait dominus tolle·dele eum dele·quia meum se futurū pmīsit & resilijt a pmisso·Accedens aūt ppius beat? iacobus & obsecrās dicebat·Domine·meus est pegrinus·ne deleas obsecro nomen eius·cui dominus·Meus inquit non pegrinus sed ciuis esse ōbuerat Nonne maius est ciuem esse meum q̄ tuū pegrinū Apostolus aūt iacobus psistens in supplicatione·Ne deleas inquit domine pissime ne deleas eū obsecro·Ego tibi p eo fideiubeo faciet qō ppos'uēat Et dominus ad eum·quādo faciet·Apostol? aūt Infra·xv·dies. Excitatus ad hec verba iohānes solo pstern'ē·& fideiussori suo cum vberrima lacrimarum effusione gratias egit dicens·Faciā pr̄sus apostole sancte faciam qō tam misericordi'ē p me pollicitus es·Non multo post fletū magnū iteruz obdormiuit·Iterūq; domin? cum duob? apostol' p̄dictis affuit·iussitq; iterum libz̄ apiri·i quo audiuit idem iohannes beatū petrū legentē·murenulas aureas faciemus tibi vinculatas argēto·Mox iohannes surgens & p̄fixum diem pueniēs adimpleuit votum·Hic fuit primus abbas cenobij boneuallis·& post ecclesie valentini antistes · cuius vita & mors multis meritis & miraculis claruit · plane merito israhelitis imperat̄ q̄ in egiptū cor de redierint·quādo iste iohānes qui a cisterciō cor de resiliebat·iussus est deleri de libro vite· Simul q; considerandū nobis quanta deuotōne sanctorum nobis implorāda sint suffragia qui tam amicabiliter spondent p nobis ·& tam efficaciter intercedunt

XLIII· Qualiter northbertus p̄monstratensis factus est archiep̄s· Cronograph?·

CAlixto papa defuncto successit lambertus qui & honorius ostiensis episcopus ad quem pficiscēs pater northbertus & ab eo honorifice suscept? & que flagitabat digne secutus·pthenopolis se futurum ep̄m diuinitus agnouit·& rediens cum in die pasche apud herbipolim in populi frequētia missam celebraret· ceca mulier ipō post sumpta misteria in oculis eius suflante visum recepit·Vnde quidam diuites cōpuncti·se & sua deo reddiderūt·& ecclesiā ibidē edificantes·diuino cultui p manum p̄dicti patris eam mancipauerūt·Inde p̄monstratū rediēs i ecclesia beati martini que sita est in suburbio laudūni quēdam de suis dominū videlicet galterū abbatē primum p̄fecrari fecit·cuius industria deo cooperante eadem ecclesia tā in tpalibus q̄ in spūalib? intātū est in breui multiplicata vt famaz bone opinionis & ppagines sancte plantatōnis in exteras ac longmquas iā extenderit regiones·videlicet i neruiā in flandriā·in angliā·in wasconiam·in gothiam·in hispaniā·in burgundiā·Defuncto aūt pthenopolis ciuitatis archiep̄o·Northbert? eligit̄·& regali ppequente oriuentia ad p̄fate vrbis puebit̄ sacerdotium·In p̄monstratēsi aūt ecclesia successorē sibi hugonem qui ab inijtō pauptatis sue soci? fuerat ordinari fecit abbatem·Deniq; northbert? archiep̄s vir potens in ope et sermone multorū monasteriorū fundator et sancte religionis eximi? p pagator·Innocentij pape catholici equissim? fautor petri vero scismatici iustissim? execrator·cum impatore libero ab expeditōne italica regressus in ciuitatem suā.non multo post infirmitate corripitur·et in ea p spaciū·iij mensiū laborans ep̄atu sapienter ac fideliter āministrato p annos·viij·astātibus fratrib? data benedictōne morit̄·Cum aūt de sepultura inter clericos maioris ecclesie et fratres sancte marie contentō fieret· res ad impatorem delata est·et ex eius p̄cepto in ecclesia sancte marie cū filijs ac fratribus quos in xp̄o genuerat et xp̄o educauerat sepultus est cuius exitit i xp̄o dormitō·viij·idus iulij· ·XLIIII· De miraculosa victoria xp̄ianorum ex saracenis·

DReterea anno domini·M·c·xxiij·Balduinus rex hierosolimorū a saracenis p̄uentus capit̄·Qua de re mente excedentes vndiquersum euocati ad·lx·M·oglomerant̄ vt xp̄ianos a finibus suis exterminent et apud ascalō impedimenta sua emendant·Xp̄iani vero in arto ponti nichil spei nisi deum habentes·exemplo niniuitarū vtriq; sexui ieiuniū indicunt·pueris etiā lactentibus infantib?·vniuerso quoq; pecori pabula negātur·Dies pugne indict̄·Procedūt xp̄iani cum militibus et peditibus vix ad triamilia estimati·p̄mcipes gradiunt̄ in frōte·s·patriarcha p vexillo ferens crucem xp̄i·Abbas olim cluniacensis pontius p̄ferens lanceam trāsfixam in latere xp̄i· Episcopus bethleemites ferens in pixide lac beate marie virginis·Saraceni vero qnaqzuersuz effusi ex omni latere in orbem circūcingunt· christianos ne quis possit euadere·Daz ita in p̄mptu haberēt

xp̃iani vident ꝺo auſpice ſibi ſplendoꝛē ſciſſo aere ſup paganos ſubito cecidiſſe·ſ3 ñ ꝑſperū ſed ſatis nociuū·q̃uis hunc ipſi ſaraceni non viderīt·Ilico em̃ omniū viriū roboꝛe eneruati·paſſim fugientes cedunt̃ non ſolum a viris ſed etiam a pueris & feminis·Perierūt in bello ſeptēmilia·ſubmerſi ſunt in aquis quīq3milia·Omnes vero xp̃iani īcolumes reuerſi·ſummū & ꝺulce epinichion reꝺoāt ꝺeo in excelſis. ¶·XLV· ¶De ceteris miraculis illius tempoꝛis·

ANno ꝺommi M·c·xxv·hiems ſolito acerbioꝛ & aggeſtu niuis ſepius decidētis nimis hoꝛriꝺa & impoꝛtuna fuit·Multi em̃ pauꝑes infantes & mulieres nimietate frigoꝛiſ ꝺefecerunt·In multis viuarijs piſces abſoꝛpti ſb̃ glacie pierunt·Glacies em̃ adeo ſpiſſa erat & valida· vt vehicula onuſta ſup eum ꝺucerent̃ & quaſi ſuper ſolum equitaret̃·In brachbāto anguille innumerabiles ꝓpter glaciē a paluꝺibus exeũtes quoꝺ ꝺictu mirum eſt in fenilib? fugientes latuerūt·Sz ibi etiā p̄ nimietate frigoꝛis ꝺeficiētes putruerūt· Moꝛtalitaſ quoq3 animaliū maxima fuit·hiemi ſucceſſit intempies aeriſ·nunc niue·nunc pluuia·nūc gelu alternati ſatis noxia vſq3 ī medio marcō·Poſtea ꝺiutīo frigoꝛe & pluuia aeriſq3 īcōſtātia·vix tāꝺem aꝛboꝛes floꝛuerunt·Maio menſe vix tāꝺem gratia heꝛbarū & gramiñ reuiguit viroꝛe·Imbe vero ſingulis menſibus aſſiꝺue ꝺecꝺu? ſata agroꝛum pene abſoꝛpſit·Nam ſiligo & auene ꝓuentū ſuū ſatis ſunt ementite·multi quoq3 ſacro igne aꝺuruntur·Tirus hebꝛea lingua ſoꝛ ꝺicta vꝛbs fenicis maxima & antiqua in coꝛꝺe maris ſita·ſiꝺoniozuz colonia negociatō maris emptoꝛium totius oꝛbis vaticinio ꝓphetarū celebꝛata·& carmībus poetaꝛum inclita·olim quiꝺē inſula·ſeꝺ a nabuchoꝺonoſoꝛ vel ab alexanꝺꝛo ꝓpter expugnatōem multis in bꝛeui fꝛeto aggeꝛib? apoꝛtatis teꝛre ptinens facta·pꝛiꝺē a nabuchoꝺonoſoꝛ expugnata & ptim captiuata·& poſtea ab alexāꝺꝛo penit? ꝺeſtructa vſq3 aꝺ ſolum & ꝺiꝛupta Sed iuxta ꝓphetas p?. lxx·annoſ reeꝺificata & in antiquū ſtatū reſtituta noſtris moꝺo tpibus in fine munꝺi a xp̃ianis tēra mariq3 obſeſſa capitur·& chꝛiſti imperio ſubiugatur· ¶·XLVI· ¶Aꝺhuc ꝺe eꝺē & ꝺe moꝛte henꝛici impatoꝛis·

ANno ſequenti hiems fuit aſpima·vj·ꝺebꝺomaꝺis ptinua & valꝺe noxia· fames valiꝺa·vbiq3 magna vtriuſq3 ſexus multituꝺine peunte· In albania ignobilis muliercula monſtꝛ3 bis gemini coꝛpoꝛis eſt enixa auerſis vultibus & coꝛpoꝛib? ſibi coherens·ante quiꝺē effigies homiñis integro coꝛpiſq3 mēbꝛoꝝ homine ꝺiſtincta·retro vero facies canis ſimiliter coꝛpis & mēbꝛoꝝ ꝓpꝛietate integra·In bꝛachbanto villa veriſca alia mulier enixa eſt·iiij·maſculos vno ptu· In geblacenſi pꝛochia ꝺum paterfamilias ꝺomīca ꝺie mixturam ſegetū p̄ penuꝛia famis moleꝛz ī vſ? familie·ſubito iuſta ꝺei indignatōne azſit faꝛia cū putoꝛis nigꝛeꝺine aꝺ exemplū poſteꝛis ne quis p̄ ſumat ſimile·Henricus impatoꝛ matilꝺē hēꝛici regis angloꝝū filiam accepit vxoꝛem quā tamē poſt ea ꝺimiſit·Ipe aũt (vt feꝛt̃)a quibuſꝺā nuſq̃ apaꝛuit·Poſt hoc ipa matilꝺis gaufꝛiꝺo comiti andegauenſi nupſit·Ex qua henꝛicū pꝛimo ꝺucē noꝛthmannie poſt regem anglie ꝓcreauit·Alibi vero legit̃ q̃ hic henꝛicus leoꝺij paſcha ꝺomī celebꝛauit· Inꝺe aquis ꝓtenꝺens moꝛbo ꝺꝛacūculi q̃ ſibi erat natiuus moleſtari cepit·ꝓpter quoꝺ & ibi aliquot ꝺies remoꝛatus eſt·Demꝺe quaſi penthecoſtē celebꝛaturus wltꝛaiectū venit·Et tanꝺem feꝛia·v· in penthecoſte vitam cū regno amiſit·Coꝛpus eꝰ? eiectis inteſtinis ſale reſpſum ſpiꝛe relatū eſt. De hoc autem impatoꝛe queꝺā ꝺicunt̃ que fabuloſa eſſe ꝺidicimus·Fertur nāq3 q̄ ſe quaſi moꝛtuū finxeꝛit & occulte ſuoꝝ p̄ſentiam fugiēs pegꝛinatōez aggreſſus fueꝛit·& aꝺ vltimum monach? cluniaci factus fueꝛit·Reuera autem vt ꝺicit̃ quiꝺā eꝛat valꝺe ſimilis eiꝺem impatoꝛi & viꝛibus coꝛpoꝛis plurimum valens·qui monachatū cluniaci ſuſcipiens·henꝛicū impatoꝛē ſe eſſe firmiſſime aſſeꝛebat Rex hieruſalē balꝺuin? ꝺata ꝛeꝺemptōne a ſaraceni s ꝺimittit̃· ¶XLVII· ¶De magiſtro bugone pariſienſi & ſcꝛiptis eꝰ?· Ex cꝛonicis·

ALoꝛebat tunc tempis venerabilis hugo pariſienſis ſancti victoꝛis canonicus ꝛeligione & ſcientia literarū clarus· & in vij liberalium artium ꝑitia nulli ſui tꝑe ſecunꝺus qui inter multa que vtiliter ſcꝛipſit etiā libꝛum ꝺ ſacramentis valꝺe neceſſariū ꝺuob? volumiñibus ꝓphenſum ediꝺit·In cuius libꝛi volumine ſecunꝺo quiꝺꝺā miꝛabile intexuit ꝺe quoꝺam pegꝛino ·ꝺe quo·ſ·ſupius ꝺictū eſt·quē ꝺyabolus in ſpecie ſācti iacobi apparens aꝺ hoc ſe ꝺuxit·vt ꝓpꝛia manu ſe interficeret·Cunq3 eum ꝺyabolus ſecū tꝛaheꝛz ſanctus iacobus ſupueniēs eꝛipuit eum ꝺe manu illius & multa ei oſtenꝺens ante iuꝺiciū ꝺei ſtatuit·atq3 vt ꝺenuo vite ꝛeꝺꝺeret̃ obtinuit·Pꝛeente autem ꝛege luꝺowico explanauit·gerarchiā ſācti ꝺioniſij martiꝛis multis obſcuritatib? plenam·

Actoꝛ·¶Scꝛipſit etiam & iꝺem hugo & alia pluꝛima opuſcꝛa·ſ·ꝺyaſcolō libꝛos·v·Sup eccleſiaſtē omelias·xv·Sup lamentatōnes hieꝛemie libꝛ3 vnū·Sup gerarchiā ꝺioniſij āgelicā·li·j· ꝺe aꝛꝛa anime·li·j·De virtute oꝛanꝺi·li·j·De inſtitutōne nouitioꝝum·li·j·De aꝛca noe li·v·De anima xp̃i· li·j·De ꝓpetua virginitate beate marie·li·j· Expoſitōz ſup magnificat·li·j·Sup tota pulcra es·l'· j·De ſacramentis·li·ꝺuos·Itē notulas ſup quoſꝺam verſus pſalmoꝝū & alia plura opuſcula ꝺe q̃ bus hec pauca que ſecunꝺ̃ excerpſi in hūc moꝺum

¶XLVIII ¶Documentū eiꝰ? ꝺe oꝛatōne· Hugo in libꝛo ꝺe virtute oꝛanꝺi·

QVo ſtuꝺio & quo effectu a nobis eꝛanꝺus ſit ꝺeus ex noſtra miſeꝛia ſimil'et eiꝰ? miſeꝛicoꝛꝺia ꝺiꝺeꝛare poſſum?. In cōſiꝺeꝛatōe miſeꝛicoꝛꝺie noſtre ꝺiſcam? quiꝺ nobis neceſſe ſit petere mcōſiꝺeꝛatōne miſeꝛicoꝛꝺie ꝺei noſtri quo ꝺeſiꝺerio ꝺebeam? poſtulare· Cogitem? q̄ ſit bꝛeuis vita noſtra·q̄ via lubꝛica·q̄ moꝛs incerta·Cogitemus ꝙ lugentes in hanc vitam ītꝛauimus eum ꝺoloꝛe ptranſim?·Cum luctu exituri ſumus·Vt autē ptermittamus mala ea que oīs ꝛmuniter homies oppꝛimūt·qualia eſtimamus eſſe ſeꝛeꝛeta picula ſingulozū·quoꝝ ſibi quiq3 oſeij ſūt ſi cogitare quiſq3 voluerit·que ab ineūte etate mala feceꝛit que ſuſtinuerit·Quotiens ꝑ amoꝛe vite eius fꝛuſtꝛa ꝺeſuꝺauerit·quotiens in laboꝛioſis conatibus fallaces exitus inueneꝛit·& poſt lōgoſ ꝺiſcurſus requiem neꝺum vllaz aꝺept? ſit·Cognoſcet quiꝺ ꝺe hac vita iuꝺicaꝛe poſſit· Cum autez vite huius eꝛumnā cōſiꝺeꝛat etiam que ſit patꝛie celeſtis ſuauitas atq3 ꝺulceꝺo attēꝺat & ꝓpēꝺat quiꝺ inueneꝛit·q̃ poꝺeꝛit·ve exutroq3 intelligat quantum ſibi in hoc exilio lugenꝺū ſit·Hinc enim

salomon dicit· Qui addit scientiam addit & dolorem ·quia quanto magis homo mala sua intelligit tanto amplius suspirat et gemit Postremo super est vt in memoria malorũ nostrorꝝ etiam misericordie dei recordemur quia fiduciali? de futuro eius miseratões requiram? sed quẽadmodũ in ꝓterito nostri misertus sit cogitemus·reuocem? ad memoriam bona que tribuit·& ꝙ in piculis sepe cõstitutos clemẽt eripuit·nec vnq̃ peccatis nostris quo mínus misereret vínci potuit·Oblitos sui de se admonuit·auersos ad se reuocauit·venientes ad se benigne suscepit·penitentib? indulsit·pseuerãtes custodiuit·Meditatõ nãqꝫ assidua scientiã·sciẽtia ꝙpunctõem·ꝙpunctõ autẽ deuotõnem parit· deuotõ vero oratõez pficit·Sciẽtia est quando homo ad cognitõem sui illuminat̃·Cõpunctõ est qñ ex cõsideratõne malorũ suorum cor interno dolore tangit̃·Deuotõ est pius & humilis effectus in deum qui ex ꝙpunctõne generat̃·Tritus em̃ magnitudine malorũ suorum anim? & diffidẽs de ꝓprijs viribus ad deum se conuertit·& tanto ardentiꝰ? patrociniũ illius expetit·quanto sibi nichil extra deum relictũ esse videt in quo cõfidere possit·Deuotõ igitur est conuersio in deum pio & humili affectu Humilis em̃ est ex scientia infirmitatis sue· pius ex cõsideratõe diuine clementie·Hec in se tres prĩcipales virtutes habet·fidem·spem·caritatẽ·Neqꝫ em̃ homo p deuotõnem se ad deũ conuerteret·nisi & crederet se ab eo saluari posse & sperat eum misereri velle·Postremo nisi eum plusq̃ mala sua diligeret·nequaq̃ illa fugiens refugiũ sibi in ipo eligeret·Nichil ergo aliud est oratõ q̃ mentis deuotõ·i·conuersio in deum p pium & humilẽ effectũ· fide spe & caritate subnixa· ¶·XLIX·

¶De specieb? oratõnis·

Res sunt species oratõnis·supplicatõ postulatõ·insinuatõ·Supplicatõ est sine determinatõne petitõnis humilis & deuota precatõ·Postulatõ est determinate petitõnis certa narratõ·Insinuatõ est sine petitõne p solam narratõem voluntatis facta signatõ·Tria sunt genera supplicatõnum·captatõ·exactio·pura oratõ· Captatõ est quod fit ante postulatõem ad ꝓpandum & inclinandũ animũ auditoris· Quod trib? modis facimus·Primo cũ aliquid dicim? qõ ꝓsonam vel causam nostrã ꝙmendet siue meritũ nostꝝ siue infirmitatẽ·siue aliud·Secũdus mod? est cũ aliquid in laudem ei? ꝓferim? quẽ oramus·p qõ apud animũ nostrũ cum carũ & acceptabilẽ esse significamus·vt nostra caritate vicissim ei? dilectõnem mereamur· Tercius est cũ aliquid dicimus p quod apud animũ auditoris causa aduersarij nostri siue ꝓsona deprimit̃·vt odio potius q̃ amore digna videat̃·Exactõ est post factã postulatõem quando auditorem ne petitõ nostra apud eum in oblitionẽ veniat·quadã instantia memorẽ facim? hoc genus q̃ apud homines ipportunũ videtur·tã apud deum gratũ atqꝫ laudabile est· Pura oratio est quando ex abundãtia deuotõnis mens ita accendit̃·vt cum se ad deum postulatura conuertit· p amoris eius magnitudĩe etiã petitõnis sue obliuiscat̃·Inter hec tria supplicatõnum genera infimuꝫ locũ captatõ·medium exactõ·supremũ & excellẽtissimũ pura oratõ obtinet·quia captatõ timorem exactõ fiduciã·pura oratõ pfectũ amorẽ habꝫ·ita vt pura oratõ magis in iubilum conuertat̃ & appropinquet deo·pueniat citius & efficaciꝰ? obtineat·Postulatõ est determinate petitõnis incerta narratio· Hec tribus modis fit·obsecrãdo rogando·simpliciter postulando·Obsecratio est quãdo vehementior necessitas deuotius ꝓcibus insistere cogit· In mediocrib? causis rogamus·in minimis simplicitẽ postulamus·Excellentissimũ est obsecrare· mediũ rogare·minimũ simpliciter postulare·Insinuatio ẽ etiã sine petitõne p solam narratõem volũtatis facta signatõ·Hec quoqꝫ trib? modis fit·timore fiducia & ꝙemptu·Timore fit quãdo magna ẽ causa quã agimus vel ꝓsona quã rogamus·sicut istud Domine si fuisses hic frater meus nõ fuisset mortuus·Rogare em̃ voluit vt dominus fratrẽ suum mortuũ suscitarꝫ·sed quia p magnitudĩe cause & p reuerẽtia ꝓsone extimuit·insinuare potiꝰ? q̃ postulare elegit·Dixit vnde voluntas intelligeretur & temeritas nõ reprehenderet̃·Fiducia fit quando vel de facilitate cause vel de beniuolẽti a ꝓsone cõfidimus·Et ideo patẽter desiderium nostrũ exprimere negligimus·quia nos obtinere posse sola insinuatione spamus·sicut est illud·Vinum nõ habẽt Contẽptu·quãdo causa vilis est·vl' ꝓsona que rogatur humilis·que omnino ab oratõne diuina excludit̃·apud homĩes aũt maxime superbos & potẽtes maximo studio exercet̃·Insinuatõ ex fiducia p fectis ꝙuenit·ex timore incipientib? ex ꝙtẽptu malis

¶·L· ¶De quibusdaꝫ psalmis qui non videnẽ ad oratõnem ptinere·

Quosdam mouere solet q̃ in oratõnibus nostris illos etiam nõnunq̃ psalmos qui vel petitõnis verba non habẽt·vl' ad nostram petitõem non ptinẽt decantare solem?·Ecce em̃ inquiũt deũ p indulgẽtia peccatorꝝ nostrorum deꝓcari volumus·quid nobis ad hoc ꝓdest· Si vel·quare fremuerũt gentes·vel Attẽdite populeus·vel aliũ huiuscemõi decantam?·Sꝫ qs quis supdictas oratõis species diligenẽ pspexerit qualiter etiam ista in oratõib? dicta valeãt facile discernit·Dicamus igit̃ omnes illas scripturas in circo vtiliter debere & ꝙueniẽter posse inter vota ꝓcum nostrarꝫ ab oratibus recitari·vt in nobis affectum pie deuotõnis excitãt·& cor nostrum vel narrãdo laudem dei ad eius amorem ꝓuocant· vl' nostrã ꝙmemorando miseriã ante ospectũ ei? nos humiliãt·vel maliciã aduersariorꝝ nrorꝝ exaggerãdo & vtilez nobis solicitudinẽ & fiduciã corã ipo ampliorẽ ꝓstant·Siue igit̃ laudem dei in bonitate & potentia·siue miseriã nostram in infirmitate & culpa nostra·siue maliciã aduersariorꝝ nostrorum in tirãnide eorꝝ et astutia ad exercitatõem mentis et augumentũ bone deuotõnis orantes ꝙmemoremus nichil ineptum facimus·sed p pium effectum quẽ ipa in nobis verba excitant vbiqꝫ orantes sumus· Vnusquisqꝫ ergo cum in oratõe vl' psalmos vel alias quascunqꝫ scripturas decantat diligenter cõsideret cui affectui deseruiant·& ad illum affectum toto nisu cor sunm excitet·ad quez id quod loquit̃ magis ptinere videt·sicqꝫ p intelligentiam verborꝝ in maiorẽ deuotõem affectũ accendꝫ· Certe videmus adulatores qualiter se erga illos a quibus aliquid expetũt deuotos simulant·et nos ꝓcibus nostris ꝓuenire amus faciez domini·et vt mereamur obtinere qõ petimus·non simulatam deuotõnem·sed veram caritatẽ offeramus·Beatificemus amicos domini nostri·indignemur inimicis eius· Laudem? in eo potẽtiã pietatem·sapientiã eqtatẽ Item narremus ei miseriam nostram·confiteamur

ei culpam nostrã · offeramus ei obedientiã nostrã Dicamus & credam? aliũ non esse p quẽ possim? eripi · p quem spem? liberari · Item ostẽdam? ei aduersariorũ nostrorũ demonũ & puersorũ hominũ maliciam · crudelitatẽ · iniquitatẽ tirãnidẽ · q ei aduersanẽ qui nos psecunẽ · q nobis hostes sunt qui ei otradicunt · q odimus que odit q diligim? que diligit · malle nos ꝓpter eum odia inimicorum ei? ꝓpeti q̃ contra eum habere pacem eor. ¶ LI.

¶ De scientia recte viuendi item in libro de instituõne nouiciorum ·

Scientiã recte viuendi & honeste · ꝓpare sibi oportet hõr ptĩ ratõe · ptĩ doctrina ptim exemplo · ptim meditatõne sacrarũ scripturarꝝ · ptim assidua inspectõne opum ac morum suorꝝ · Ratõne quidẽ hoc modo · Debet siquidem homo diligenter cõsiderare quid liceat & qd non · qd deceat & quid non · in omni actu & ĩ omni loco & ĩ oñni tpe erga omnẽ psonam · In omni actu · hoc est qualiter sacra & diuina misteria impleri oporteat · qualitẽ humana officia que ad vsũ ptinent corpis exercere ꝺueniãt · vt semp sibi sit pcus & ꝓximo ꝓmptus & deo deuot? · Non soluꝝ autem quid agat · sed etiam in quo loco quid agere debeat ꝑsideret necesse est · Alius est modus se habendi in eo loco vbi de? adorat̃ · alius in eo vbi corpus reficiẽ · alius in eo qui locutõni deputat? est · alius in eo vbi silentiũ custodiẽ · alius deniq; ĩ secreto · alius in publico · Et q̃uis in nullo loco homo disciplinã deserere debeat · Diligenti? tamẽ & magis solicite ibi ꝑseruanda est · vbi vel neglecta pluribus generat scandalũ · vl' custodita bone imitatõnis exemplũ · In nocte secum debent esse homines · & aut fessa mẽbra somno reficere · aut oratõnibus vel meditatõib? sanctis in silentõ animũ exercere · In die vero de secreto suo in vnũ coeũt · & ad rursum videndos se & imitãdos ostendunt Ante cibũ sumptũ magis hilares nos esset ꝺuenit ne ipa nostra abstinentia grauis & molesta vidatur · Post vero magis modestos & tacitos · ne per gule vicium crapula nos inflamasse putẽ · Quantum vero decoris addit dieb? festis quies vacationis tantum ornamenti ꝑfert diebus ceteris studiũ boni opis · Itaq; carnales quidez mentes ne vel in istis in bono ope se exerceant pigricia ligat.

¶ LII. ¶ Qualiter homo se habere debeat ad ꝓximos ·

Discretõ psonaruꝝ quantũ quidẽ ptinz ad dilectõem scõm meritũ · quantũ vero ad veneratõem · secundũ etatem & officium habenda est · meliores diligere · superiores honorare debemus · quia par est stumacia siue in eo qui ꝓpẽ inferiorẽ gradum in homine virtutẽ despicit · siue in eo qui ꝓpter inferiorẽ vitã gradum superiorẽ contemnit · Istis ergo honor · illis amor impendat̃ · sic tamen vt honor istorũ sit voluntari? · & illorum amor venerand? · reuerentia eñ sine amore magis seruilis est · & amor sine reuerẽtia puerilis iudicari debet · Sex deniq; modis discretõem psonarum habendam ex his colligimus · tribus scõm dignitatem · & tribus scõm ꝺuersatõez · Secundũ dignitatem superioribus obedientiã timorem obsequiũ & veneratõem debemus exhibere · cum equalib? pacem · & concordiã custodire · inuicem obsequio beneficio & honore ꝓuenire · In omni actõne & verbo superiorem locum eis tribuere · & siquãdo fortassis in aliquo negocio eos ꝓire cogamur · cũ omni humilitate & reuerẽtia que facienda sunt non ꝓcipere sed demonstrare · Et si eos ꝓcedere cõtigerit · cum alacritate & deuotõe quasi ex necessitate subiecti obedire · Inferioribus semp beneficiũ & auxiliũ impendere · nunq̃ imꝓperare · sine superbia gubernare · sine crudelitate castigare · cũ pietate fouere · veneratõem ñ exigere · societatẽ atq; qualitatẽ amare · maioribus p timorem subdi · equalibus p caritatem obsequi · minoribus p humilitatem coequari · ꝓcipientib? pati · obedientibus modesti · maledicentib? taciti · laudantib? verecũdi · Item secundũ ꝺuersatõem superioribus quidem in omni loco & in omni ope & sermone exhibere studeamus reuerentiã · & quidqd egerint aut vbicunq; fuerint virtutis exẽplũ imitemur quodãmodo taciti · tamẽ ꝑsortiũ coopandi nunq̃ ꝓsumam? expetere · Negligentes vero & maxime eos quorꝝ opa vel studia reꝓhensione digna apparẽt · tali nos cautela declinare oportet · vt & fugiam? quod faciunt · & tamen non iudicare ꝓsumam? quod sũt Cogitemus in eiusmodi nobis neq; dari exemplũ neq; pmitti iudiciu m · quia fortasis hoc ĩ eis ignorantia siue infirmitas excusat · quod si a nobis fierz excusatõem non haberet · Cũ mediis & equalib? tanta nobis pacis & concordie seruande diligẽtia sit · vt in nullo vnq̃ negocio quantũ in nobis ẽ fraterna dilectõ pturbẽ · Studeam? iuriã eis nunq̃ aut molestiam inferre · Illatã vero ꝓpter amorẽ fraterne caritatis equo animo sustinere · nichil contẽtiose aut arroganter contra eos agere · sz pati semper in omni ope et ptinaciter insistentib? cedere · et laborãtibus libenter subuenire · Et quia intẽ pares nõnunq̃ puersa quedã virtutis emulatio esse solet opam nostraz neq; ingeram? nolentib? · neq; petẽtibus subtraham? · quia in vtroq; liuoris suspicõ esse potest · Siquãdo autẽ in aliquo forte negocõ laborantib? opem ferre cupimus · tanta hoc humilitate et mansuetudĩe faciendũ est vt hisdem ipis manifestum sit q̃ non excellentiã opis sz ꝑsortium queramus laboris · ¶ LIII ¶ Qualiter habere se debeat in seipo ·

Oterum quãtum ptinz ad nos sũmopere nitendum est · nequãdo vel in labore mi? patientes · vel in obedientia ꝓceptorũ minus alacres · vel in caritatis operib? exequẽdis minus inueniamur feruentes · Spũalis doctrĩe studium non litigantes sed auscultãtes requirit sicut p moysen dicitur · Audi israhel et tace · Et sicut iacobus admonet dicens · Sit omnis homo velox ad audiendum · tardus aũt ad loquendũ ꝛc̃ · quia qui linguam suã a multiloquio ꝓfescere non vult · non poterit animũ suum diu a furore iracundie custodire · Sed dum p alijs superbe sapientes videri volumus · erubescim? vel nostrã ignorantiã ab alijs arguí · vel aliorum sapientiam quasi ad nostrã deꝓssionem aꝓpbari · sic nõnunq̃ contra nostrã ꝑscientiaz vel nostrũ errorẽ impudenter defendim? · vl' alterius veritatem maliciose impugnam? · Hec est sapientia huius mundi quã idem apostol? carnalez vocat et diabolicam · que versuta est et maligna · illas solummõ astucie vias exquirẽs quib? possit suum errorem tegere · et alienam veritatem q̃uis manifestam in opinione stultorũ et insipientiũ hominum depꝛauare · Sed non talis sapientia que desursum venit que nescit etiam semetipsam contra veritatem diligere · semp para vel bonũ qđ habet non habentibus humiliter impendere · vel bonuz

ab habentib9 libenter petere · vel malū qō sustinz cum alijs & coram alijs veraciter accusare · & ipsa doctrina veritatis tales auditores amat nec eru = bescunt magistros habere omnes a quib9 discere possint quod ignorant · qui bene dicta omniū libē ter appbant · erratores vero alienos irrumpe studēt vel modeste corripe vel prudēter dissimlare. Qui deniqz studium scientie morum disciplina exornat sicut cera nisi prius emollita fuerit · formā non re= cipit · sic & homo quidem p manum actōnis alie = ne ad formam virtutis non flectit̄ · nisi prius p hu militatem ab omni elatōnis & ptradictōnis rigo= re molliat̄ · Neqz enī p exemplū alterius aliquādo in melius reformari poterit · qui adhuc p elatōnis vicium & bona aliena oppugnat & sua mala defē= dit · In lectōe diuina prius debetis querere quod mores vestros ad virtutem instruat · q̄p qō sensuz acuat ad subtilitatē · magisqz velle imformari pce = ptis scripturarū q̄p questionib9 impediri · Cū igit̄ diuinas scripturas legitis · solerter ppendite quid ibi dictum sit ad excitandū in vobis amorē dei · qō ad pemptū seculi · quid ad cauēdas insidias inimi ci · quid disciplinā in ope · quid humilitatē i cogni tōne · quid obedientiā in p̄ceptis · quid patientiaz habere in aduersis doceat · Et hanc ip̄am sapientiaz quā p virtute libenter despicitis · melius postmo= dum p virtutem inuenitis · Sepe opus qō bona in tentōne inchoari credit̄ · tanto citius hominē i de ceptōnis laqueum p̄cipitat quanto de intentōnis sue principio securus finem actōnis nō obseruat & imprudens quasi via plana ad foueā curzit · qa videt quid faciat · sed quid factum suū sequi ōbe at non attēdit · Propter quod circūspectō homini vbiqz necessaria est · qua solicite attēdat quid agat quid agere debeat · si id qō faciendum est faciat · si quantū & qualiter faciendū est faciat · si bono opi malum aliqō non admisceat · si alterius bonum vt suum diligat · si suum vt alterius malum rephēdat quantū ad bona agenda solito sit alacrior quantū ad mala vincenda solito cōstantior si i aliquo ope suo insidijs inimici supplantat9 sit · qualiter demuz p iudiciū transacte deceptōnis futuram illi9 frau dem caueri possit. **CLIIII.** De disciplina membrorū in generali.

Disciplina est membroz omniū motus or= dinatus · & dispositō decens in omni ha bitu & actōne · Disciplina est cōpes cu = piditatis · malorū desideriorū carcer · frenū lasciuie elatōnis iugum · vinculū iracundie · que domat in tempantiā · leuitatem ligat · & omnes inordinatos motus mentis atqz illicitos appetitus suffocat · sic em̄ de incōstantia mentis nascit̄ inordinata motō corpis · Ita quoqz dum corpus p disciplinā stringi tur · animus ad pstantiā solidat̄ · & paulatim intrī secus mens ad quietem ponit̄ cū p discipline cu= stodiam mali motus eius foras fluere non sinunt̄ Integritas ergo virtutis est quando p internam mentis custodiā ordinate regunt̄ membra corpis seq̄ statum mētis pdit · foras i incōstantiā mo = tōnis defluit · Vnde p salomonē dicit̄ · Homo apo stata ꝛc̄ · Liganda ergo sunt foris p disciplinā mem bra corpis · vt intrīsecus solidet̄ status mentis · q̄ tenus dum vndiqz exterior custodia interiori mo= bilitati coercende opponit̄ · tandem mens ad pacē stabilem in semetip̄a colligat̄ · Omniū nāqz viciorū motus disciplina coercet · & quantum mala desi de ria foris coercendo pprimit · tantum p eā bonū de siderium interius qualescit · Paulatīqz eadē virtutis forma p assuetudinē menti imprimit̄ · que foris per disciplinam in habitu corpis cōseruat̄. **CLV.**

De disciplina seruanda in habitu.

Quattuor sunt p̄cipue in quib9 pseruāda est disciplina · In habitu · ingestu · in locu tōne ī mensa · i · in comestione · In habitu quinqz modis · in genere & q̄litate · in colore & for matōne & coaptatōe vestimentorū · In genere · s. ne sint nimis p̄ciosa · In qualitate ne nimis sint su btilia vl' mollia · In colore ne nimis nitida · siue quo libet alio modo supraq̄ disciplina & propositum religiose uersatōnis expetit fucata · In formatōe vt sint · decēter & religiose posita · i · ne nimis ma gna aut dependentia aut fluxa · ne nimis stricta si ue quolibet alio modo scōm seculi vanitatez deco rata · Coaptatō ad modum portandi ptinet · Nam sunt quidaz stulti qui stultis placere cupiētes quo dam artificō vestimenta sua circa collum ponūt · Alij vero maiori scurzilitate ridiculose trāsuertūt Alij autem vt pompā de se faciant explicāt ea · & quautū possunt latius distendūt · Alij tenere cor rugata in vnum colligunt · alij protorquētes & cōple ctentes inuoluūt · alij toto conamīe strīngētes & findentes ea · omnia corpis sui liniamenta in vere cundissima quadā turpitudīe aspiciētib9 numerā da exponunt · Alij iactando & ventilādo pannos suos leuitatem mentis sue ex ip̄a habit9 sui mobi= litate ostendunt · Alij mendētes sinuose firmate tē ram verzunt · & limbis dependētib9 ymmo retro psequentibus caudis in similitudīnē vulpiū vesti gia obducūt · qui vt ostendāt se de numero illorum esse de quib9 dicit psalmista . Non sic impij nō sic ꝛc̄ · quocūqz prexerint quasi turbo tempestatis pul uerem concitant · & ipi filij tenebrarū illud lumen foris oculis hominū subtrahūt quod intus cecata mente pdiderunt · Tedet me omnia vanitatis cōci lia numerare · in quib9 stulti & vecordes mulieri = bus ymmo meretricib9 studia sua auferūt · & tan to dedecore · quanta supstitione cum habitu pene sexum mutauerūt · sed gratia dei omnes qui modo in religione constituti talibus studeant & per hoc hominibus placere cupiunt · omnibus hominib9 ma gis viles et cōtemptibiles fiunt · et ecōuerso q̄ hec ppter deum despiciūt · non solum coram deo sz etiā coram hominib9 honorabiliores et cariores existūt

CLVI Inuectio contra illos qui de ue ste gloriantur

Sant ergo nunc miseri et stulti honestatis ignari · eant et comant pannos suos qui non intelligūt q̄p iuste in viris religiosaz vitam pfessis · cultus p̄ciosarū vestium rephendit̄ qui p apostolum petrū in feminis phibet̄ · Non in quit in ueste p̄ciosa · videant quia ille diues qui in euangelio purpura et bisso induit̄ · postea ī tormē tis inferni eternaliter cruciādus sepelit̄ · Quid aūt in purpura nisi color et p̄cium · et quid in bisso ni si mollities rephendit̄ · Cum ego carni sue et ī pur pura decorem · et in bisso molliciem adhibuisse dici tur pculdubio simul lupbus et luxuriosus fuisse pbatur · Si igit̄ ille quia ppriis abusus et tantam damnatōem meruit · quid putamus isti faciūt qui ppriam non habentes · alienam elemosinam cultui sue elatōnis impendere non ptimescunt · Ve eis · peccata populi cōmedunt · Ve corone superbie et flori de · Ve quia omnis caro fenum ꝛc̄ · Quid igit̄ supbis puluis et cinis · fumus euanescēs et vapor

ad modicum parens·Quid est homo·putredo·et fili? hoīs vermis·v̄mis ip̄e & v̄mis hereditas ei? Cū em̄ moriet̄ hō hereditabit·ſ·b·& v̄·Quantū= cunqz excolaē et ornet̄·quid est aliud caro q̄ caro Quid igit̄ ꝓdest in habitu qui foris ad temp? ad heret gloriam querere·et corruptōnis putredīm̄ que in nobis est & semp pmanz nō ꝓsiderare· Pro pterea debent amatores religionis ope demōstra re quantū ip̄i terrena despiciāt·nec carnem q̄ mo= ritura est cultu supstitōso excolere·sed pompe in= dumentorū morum ornamēta anteferre·Vestimē ta plus vilia q̄ p̄ciosa·plus grossa q̄ subtilia·plus aspa q̄ mollia·plus fusca q̄ nitida·plus neglecte q̄ accurate cōposita vel apta amare· LVII

De disciplina in gestu·

GEstus est modus & figuratō membrorū corpis ad omnē habendi & agēdi modū Hic sex modis reꝑhensibilis inuenit̄ scz si est aut mollis·aut dissolut?·aut tardus·aut ci= tatus aut ꝓcax·aut turbid?·Mollis significat lasci uiam·dissolutus negligentiā·tardus pigriciā·cita tus incōstantiā·ꝓcax superbiam·turbid? iracundiā Homo ait apostata rē·Et dixit domin?·Pro eo q̄ eleuate sunt filie sion rē·Nemo igit̄ deinceps pu= tet parū delinquere eos qui extra disciplinā ad tur pes motus & inordinatas gesticulatōnes membra sua inflectunt·quia nunq̄ scripta tā seuere istos exteriores motus corpis in nobis reꝑhenderet·ni si omnis exterioris hominis inhonesta figuratō & motio·indecens ab interiori mentis corruptōe ma naret·Propterea multū ei? disciplina valeret ad coercendos prauos motus animi· Primū ergo dili genter obseruandū est·vt singula mēbra suum te= neant officium·neqz vsurpent alienū·vt·ſ·io agat vnūquodqz membrū ad qō factum est·vt neqz lo quat manus·neqz os audiat·neqz oculus līgue of ficium assumat·Sunt em̄ quidam qui nisi patenti bus buccis auscultare nesciunt·& quasi ꝑ os sen= sus ad cor influere debeat·palatū ad verbū loquē tis aperiunt·Alij quodqz adhuc peius est in agen do vel audiendo quasi canes sitientes linguā pten dunt·& ad singulas actōnes uelut molā labia tor quēdo circūducunt·Alij loquētes digitum exten= dunt·supcilia erigunt·& oculos in orbem rotātes aut ꝓfunda quadā cōsideratōne defigentes cuius dam intrinsecus magnificentie conatus ostendūt· Alij caput iactāt comā excutiūt·vestimenta ada= ptando cōponunt·& latera cubitando pedesqz ex tendendo ridiculam satis ostentatōnis formā fin gunt·Alij quasi ambe aures ad audiendū facte ñ sint·alterā tantum collo detorto voci venienti op= ponunt·Alij tipum nescio quem figurātes oculū inter videndū alium claudūt·aliū apiunt·alij ma ioꝛi ridiculo cū medietate oris loquunt̄·Sunt pre terea mille larue·mille subsanationes & corruga tōes narium·mille valgia & cōtorsiones labiorum que pulcritudīm̄ faciei & decorē disciplīe defor mant·Est em̄ facies speculū disciplīe cui tāto ma ioꝛ custodia adhibenda est·quāto minus siquid ī ea peccatum fuerit celari potest·Tempanda ē igi tur facies & modificanda ī gestu suo ita vt nec p terue exaspetur·nec molliter dissoluaē·sed semp̄ habeat & rigidā dulcedīm̄ & dulcē rigorem·Alij nauigant brachijs incedentes & duplici quodam monstro vno eodēqz tpe pedib? deorsum interra ambulāt & lacertis sursum in aere volāt· Quod ē queso monstrū hoc·qō simul in se fingit & homīs incessum & nauis remigiū & auis volatū·Libet ī hoc poetice illius subsannatōnis elogiū ꝓclamare Humano capiti ceruicem pictor equinam·Iunge re si velit & varias inducere plumas·

LVIII. Adhuc de eodem

IDcirco oportet vt ad hāc pturbatōem sedandā custodia disciplīe opponaē·que vnūquodqz mēbrū ad suuz officiū restrī gat·quatenus dum alterū membrū opaē·alterz au tem omnino quietū maneat·aut si forte ei? opera illi necessaria esse cognoscit̄ suo motu ad coopādū illi decenter & ordinate moueaē·ita vt nichil ofu se nichil p̄posterū in mēbris corpis agaē· Est enim quasi quedam respublica corpus humanū·in quo singulis mēbris sua officia distributa sunt· Dū er go vnum mēbrz alterius mēbri officiū mordinate sibi vendicat·quid aliud q̄ ꝓcordiā vniuersitatis pturbat·Dumqz aliud suo motu alterius motum impedit·certe illi quā natura moderaē dispositōi cōtradicit·Prima ergo est custodia disciplīe ī ge stu vt vnūquodqz mēbrum in eo ad qō creatū est officio se ꝓtineat·neqz alterius mīsteriū sua admi xtione cōfundat·Secūda est custodia disciplīne in gestu·vt vnūquodqz mēbrū io qō facit eo modo atqz mensura faciat quo faciendum est·i·nec plus nec minus nec aliter q̄ oportet faciat·quaten? in actu suo sic & dirigaē et moueaē·vt in nulla vnq̄ ꝑte tpantie limitem aut formā honestatis excedat hoc est vt in paucis exemplificem?·ridere sine ap tōne dentium·videre sine defixione oculorz·loqui sine extensione manū & intentatōne·sine ꝓtentōe labiorz·sine extensione & iactatōe capitis·sine ele uatōne supciliorū·Incedere sine mo dulatōne gres suum·sine ventilatōne brachiorz·sine gesticulatōe scapularum·Sedere sine diuaricatōe crurū·sine al terutrū subiectōne pedum·sine extensione vel agi tatōne tibiarum·sine alterna accubitatōne laterū· iacere sine dissectōe mēbrorz·Et vt tādem de hac ꝑte finem loquendi faciam?·gestus homīs ī omni actu esse debet gratiosus sine mollicie·quiet? sine dissolutōne·grauis sine tarditate·alacer sine imꝑ tudīne·maturus sine ꝓteruia & seuerus sine ēbu lentia·mollem gestum tempat turbid?·& turbi= dum mollis·dissolutū ꝓcax·ꝓcacem dissolutus·ci tatus tardum·tardus citatuz·quia inter vicia cō traria medius limes est virtus· LIX

De disciplina in sermone·

IN locutōne quinqz res sunt obseruande hoc est quid dicaē·cui·quādo·vbi· quo modo·Quid vt videlicet·nunq̄ in oīs nibus disciplinatis otiosa adhibeanē· Otiosa autē sunt omnia que sunt aut ī honesta·aut nociua aut inutilia·Inutilia sunt·que nec loquētib? nec audi entibus ꝓsunt·In honesta que vel illius qui loqui tur·vel illius cui loquiē·vel illius de quo loquiē dignitati non ꝓueniūt·Nociua·que suis suasioni bus animos auditorū·siue ad errorem siue ad pra uitatem inducunt·Hec tria duob? discerni possūt id est·scōm qualitatē rerum de quibus locutō fit & secundū qualitatem ꝓsonarz ꝑ quas vl' ad quas vel de quibus locutō fit· Qualitas ꝓsonarū quat tuor modis cōsideraē scōm etatem·quia aliud cō uenit locutōnibus iuuenū·aliud senum·Secūduz scientiam quia aliud locutōib? sapientiuz·aliō sim plicium·Secūdum officium·quia aliud locutōib? ip̄orum qui negocia exteriora tractant·aliud eoꝝ qui secretioris vite quieti & studio cōtemplatōis

muigilant·Scom ordinē quia aliud ꝓuenit locutō
nibus eoꝝ qui sunt ꝑlati·aliud qui sunt subditi·
Senes loq ui debent de discretione bene consulen
di·iuuenes de instantia bñfaciendi·Sapientes de
misterijs scripturarum·simplices de exemplis bo=
norum opum·Hi q̄ exteriora tractant negocia de
solercia acquirendi·Hi qui quietam vitam ducūt
de disciplina viuendi·ꝑlati de ꝓuisione subditoꝝ
subiecti de obediētia preceptorū·Rursū ō discre=
tiōe loquēdi dictū est·cū viro irreligioso tracta
de sāctitate &c̄·Sapiētes velle docere superbia ē
et obstinatos corripere insipientia·quia iniuriosus
est proximo qui meliori non exhibet reuerentiam
& iniuriosus sibi qui nō emendat sed ꝓuocat erga
se insipientis vesaniam·Ergo qui cum alio loquit̄
primo consideret vtrum ꝓpter se an propter aliū
loquatur Si propter sui vtilitatem loquit̄ videat
vt ille talis sit de cui? colloquio vtilitas ei proue
nire possit·si ꝓpter illū loquitur caueat ille ne ta=
lis sit ille qui vel sua exhortatōne non indigeat·
uel ita in malo obstinat? ut exhortatione alteri?
corrigi se nō ꝑmittat·Facile ergo cui sit loquēdū
agnoscim?·si id quod dicitur quale sit diligent̄ cō
siderem?·quia id ꝓfecto vnicuiq; magis dici ꝓue
nit·qđ ad illud in quo ipe plus laborat·malum sa=
nandū cōsilio ꝑmodioꝝ occurrit·Verbi gratia·Si
cepimus supbis laudare ꝓstantiam·dū eos ad vir
tutem hortari credim? amplius in suo officō cōfir
mamus·Exhortemur ergo ad ꝓstantiam timidos·
ad timorem supbos·ad frugalitatem ꝓdigos·ad
liberalitatē auaros·ad humanitatē ꝓcos·ad ꝓcita
tem gulosos·ad cōsilium temerarios·ad feruoꝝz
zeli tepidos·ad silentiū verbosos·ad verbū exhor
tatōnis nimis tacitos·ad alacritatē segnes·ad mā
suetudinē ipatientes·ad iusticiā negligentes·ad ī
dulgētiam crudeles·ad verecundiā ꝓcaces·ad q̄e
tem p̄cipites·ad prudentiā incautos·ad solicitudi
nem obliuiosos·ad modestiā inuerecūdos·& om=
nino quidquid dicere volumus cui dicendū sit·ex
ipa prius nostri sermonis qualitate colligam?·

LX Adhuc de eodem·

Equit̄ tercia discretō loquendi·vt cum
aliquid dicere volumus·pri? vbi illud di
ci ꝓueniat cōsiderem?·Neq; igit̄ in diui=
nis & sacris locis fabulatōnes inducere·neq; in il
lis locis vbi de disciplina est agendum·questiones
aut cōtentiones verborū vētilare·neq; in illis vbi
de intelligentia diuinarū scripturaꝝ tractādum ē
exteriora negocia admiscere debem?·nec ea q̄ sūt
pluribus dicenda in occulto edere·nec ea que sūt
paucis reuelanda in manifesto ꝓpalare·Quarta lo
quendi discretō est·quādo quid dicendū sit atten
dere·Tempus est quando nichil dicendū est·quia
tempus tacendi·Et quando aliquid dicendum est
quia tempus loquēdi·Temp? vero quādo omnia
nunq̄·tempus tacendi·Temp? loquēdi debet p̄ce
dere·quia prius p silentiū tpe tacendi discit̄·quid
postea p verbum tpe loquēdi ꝓferat̄·Aliquando
tacere debemus ꝓpterea q̄ alter prior loqui cepit·
aliquādo ꝓpter multiloquiū vitandū·aliquādo q̄
hi qui p̄sentes habent̄ nequaq̄ tales sunt ad quos
verbum debeam? facere dum vel reuerētia digni=
tatis ꝑsone intendit̄ vl̄ malicia incorrigibilis·atq;
ideo indigna admonitōne existimat̄·Sapiens aūt
eque cauet·vel ne in eo tpe quando loqui debet p
negligentiam fileat·vel ne in omni tempore quan=
do loqui decet p licentiā ꝓcessam in multiloquium
cadat Qualitas id est·modus loquēdi in trib? cō
stat·Vt loquētis gestus sit modestus & humilis
sonus dimissus & suauis·significatō verax & dul=
cis·Modestiā debet habere gest? loquētis·vt nec
immoderate nec impudice nec turbulente int̄ loquē
dum mēbra moueat·neq; oculoꝝ nutib? aut aliq̄
indecenti ꝑfirmatōne sine trāsformatōe vult? pla=
corem sui sermonis imminuat·Sonus dimissus·ne
in strepitu & immoderata clamositate auditorē? aut
terreat·aut offendat·sed & cum ueritate necesse ē
vt sermo loquētis dulcedinē habeat·quia sepe eti
am veritas auditori amara efficit̄·si aut sine ratōe
aut sine dilectōne contra eum ꝓferat̄· ·LXI·

De disciplina in cibo·

IN mensa est duplex custodia disciplinę·
in habitu & cibo·Disciplina in habitu tri
b? modis·tacendi·videndi·sese·ꝑtinēdi
Taciturnitas inter epulas necessaria est·quoniam
lingua que omni tpe ꝓna ad peccatū labit̄·picu=
liosius cū p crapulam inflamata fuerit·ad loquen=
dum relaxat̄·Custodia oculoꝝ·quia nō decet ibi
p̄cipue vt impudēter ea que apud alios agunt̄ cir
cumlustrādo ꝓspiciat·sed vt potius pudice demis=
sis luminibus ea tantū que sibi appōita sunt atten
dat·Custodia quoq; ꝑtinendi sese ibi negligēda n̄
est·quatin? videlicz neq; in habitu·neq; in gestu
indecens aliquid aut inhonestū agat̄·sicut quidā
faciunt·qui cum ad edendū assederint·inquieta q̄
dam agitatōne & ꝓfusione mēbroꝝ intrantiā·ani
mi sui designāt caput excutiūt·brachia extēdūt·ma
nus in altum expandunt·& non sine magna turpi
tudine quasi totum epulū sint absorpturi·ingētes
quosdā conatus & gestus indecoros ostendūt·In
vno loco sedentes oculis & manibus que ꝓpe &
que longe omnia circūcurrūt·sil̄ panes imminuunt
vina in calices & pateras effundūt·discos in girū
circūducunt·& velut rex sup obsessam ciuitatem
assultū facturus dubitāt·vbi primū expugnatōez
aggrediant̄·dum simul in omni ꝑte irruptōem fa
cere cōcupiscunt·His igit̄ tribus modis debet q̄s
q; inter epulas ꝓseruare disciplinā in semetipo·vi
delicet vt & linguam suam a loquacitate restrin=
gat·& oculos suos a circūspectōe cohibeat·& vt
cetera mēbra omnia cum modestia & quiete conti
neat·

·LXII· Adhuc de eodem·

Equit̄ etiā triplex obseruātia disciplīe in
cibo·quid·quātum·quomō·Quid sumat
id ē·vt neq; nimis ꝑciosa & delicata ex=
petat·nec nimis rara & insolita req̄rat·nec nimis
accurate & laute ꝑparata ꝓcupiscat·In primo em̄
luxus arguit̄·in secundo curiositas·in tercō supsti
tio notat̄·Sunt nāq; quidā quoꝝ fauces satis ridi
cula infirmitate egrotant·qui nisi pinguia & deli
cata deglutire nō possunt·sed quādo eis ꝑci ac fru
gales cibi oblati fuerint·statim aut indigestionez
stomachi·aut pectoris siccitatē·aut horripilatōez
capitis·aut siqua sunt talia·aut excusandas excu
satōnes ꝑtendūt·Alij delicias & luxum ciboꝝ ma
gna ꝓstātia aspnant̄·sed ab eis iterum non minori
aut tolerabiliori petulantia ꝓmuniū ciborum vsus
omnino respuit̄·Noua quidam & insolita ciborū
genera exquirūt·ita vt sepe ꝓpter vnius ventrem
hominis omnes circū pagos turba famuloꝝ discur
rat·& vix tandem vel de ignotis atq; desertis mō
tibus ꝑcul radices euellēdo·vel pauculos ō ymis
gurgitibus ꝓfunda scrutatione piscículos traben
do·siue intempestiua de arētibus rubetis arbusta

colligendo. vnius appetitus petulantiã cõpescere queat Et michi non satis pandere potest qõ viciũ istos exagitet. nisi forte quia p quãdã animi insolẽ tiam multos ob id in suo obsequio occupari gau dent. siue quia p tumorem elatõnis ceteris omĩbꝰ quantum cibo dissimiles sunt. tanto merito dissimiles videri volunt Alij supstitõsum nimis in p parandis cibis studiũ adhibẽt infinita decoctõuꝫ & frixurarũ & cõdimentoꝝ genera excogitantes modo mollia. modo dura. modo frigida. modo ca lida. modo cocta. modo assa. modo pipe. mõ allio. modo cimino. modo sale cõdita scõm psuetudinez pgnantium mulierũ desiderãtes. Hi pfecto nõ so lum arguendi sed etiam deridendi sunt. qui quasi caupones ad omnem clepsedrã eliciẽdi gustꝰ gra tia palatum extendũt. Sequiẽ custodia disciplme in eo quantum quis sumere debeat. cuius mẽsura hec michi esse videẽ. vt neqꝫ contra honestatẽ ne qꝫ supra necessitatẽ sit. Non omnis venter idez sa pit. sed alius sic. alius vero sic. cui minus sufficit iste priusqꝑ ad turpitudinẽ edacitatis pueniat ĩ su perfluitate offendit. cui multum opus est. in eo se pe honestas pmedendi ledit. etiam priusqꝑ ad sup fluitatẽ veniat. Ergo ille cui parũ satis est. magis supfluitatẽ caueat. Ille vẽo cui mltũ opꝰ ẽ magis ad honestatem attẽdat. Postremo est obseruantia in cibo quomõ quis sumere debeat. hoc est qꝑ mũ de & qꝑ tpate. Quidam mter pmedendũ dum scu tellas exornare volunt. quadrata ferculoꝝ frusta adipem siue saginã sup roratã distillantia mensali bus inuoluũt aut supmiscĩũt donec iterũ euiscera tis interioribꝰ. ea que remanserãt in pristinũ locũ reponunt. Alij bibentes medioteꝰ digitos pocu lis imergunt. Alij vnctas manus ad vestimenta sua detergẽtes. rursus ad cibaria tractãda redeũt Alij nudis articulis cochearis vice olera sua piscã tur. ita vt in eodem iure & manus ablutõnem & venter refectõem querere videat. Alij semicoꝛo sas crustas & pmorsas colliridas cibarijs iterãdo infigunt. & reliquias dentiũ suoꝝ offas facturi ĩ poculis dimergunt. Tempantiã manducãdi intel ligimus in eo si homo tractim & non cũ nimia fe stinatõne cõmedat. LXIII De cogni tõne dei p creaturas. Idem de tribus diebus.

Tria sunt inuisibilia dei. potentia sapien tia. benignitas. Potentiã manifestat crea turarũ immensitas. sapientiã decoꝛ. be gnitatem vtilitas. Immẽsitas creaturaꝝ cõstat in multitudine & magnitudĩe. Multitudo in similibꝰ in diuersis in pmixtis. Magnitudo ẽ in mole et spa cio. Moles est in massa & pondere. Spaciũ est ĩ la to & longo pfundo & alto. Decoꝛ creaturaꝝ est in situ & motu. in specie & qualitate. Situs est in compositõne & ordine. Ordo est in pprietate et tẽ pore & loco. Motus est quadriptitꝰ. localis. nata lis. animalis. ratõnalis. Localis est ante & retro. dextrorsum & sinistrorsum sursum & deorsum & circum. Naturalis est in incremẽto & detrimẽto. Animalis est in sensibus & appetitibꝰ. Ratõnalis ẽ in factis & cõsilijs. Species est forma visibilis que oculo discernit. sicut colores & figure corporum Qualitas est pprietas interioꝛ. que ceteris sensibꝰ pcipitur. vt melos auditu. dulcoꝛ gustu. fragãtia olfactu lenitas tactu. Vtilitas creaturarũ ostat in grato & apto. pmodo & necessario. Gratuꝫ est quod placet. aptum qõ puenit. pmodũ qõ pdest. necessariũ est sine quo quid esse non potest Mun dus iste sensibilis quasi quidã liber est scriptus di gito dei. hoc est virtute diuina creatus. & singule creature quasi figure. LXIIII. De cõ positõne creaturarũ.

Compositõ duo habere debet. aptitudinẽ & firmitatẽ. hoc est vt pponẽda apte & ꝓpetenter coeant. & cõposita firmitẽ co hereant. si vniuersitatis huius machimã intueris. ĩ uenies qꝑ mirabili ratõne & sapientia pposito oĩm rerũ pfecta sit. & qꝑ apta qꝑ cõgrua. qꝑ decoꝛa. qꝑ cunctis ptibus suis absoluta in qua non solum cõ coꝛdiam seruant similia. sed ea etiaꝫ que creãte po tentia diuersa atqꝫ repugnantia ad esse pdierunt dictãte sapientia in vnã quodãmodo amicitiaꝫ & federatõem pueniũt. Quid repugnantiꝰ esse po test aqua & igne que tamen in natura rerũ ita dei cõpauit. prudentia. vt non solũ admirẽ cõmune societatis vinculũ non dissipent. verum et nascẽ tibus cunctis vt subsistẽ possint vitale nutrimen tum submĩstrent. Quid de humani coꝛpis cõpage loquar. cui omniũ membꝛoꝝ iuncture tantã adi uicem seruãt concoꝛdiã. vt nullum omnimo inueni re possit mẽbꝛuꝫ cuius officiũ alteri nõ videat pre stare ãmiculũ. Sic omnis natura se diligit. et mi ro quodã mõ plurium dissimiliũ et in vnum reda ctoꝝ cõcoꝛdia. vnã in omnibus armoniã facit. Apta est ergo et pueniẽs omniũ rerũ pposito. sed quomodo est firma quis non videat. Quis nõ mi retur. Ecce celi qui ambitu suo pcludũt omĩa. quo modo solidi sunt et quasi ex ere fusiles ꝺsup circũ quaqꝫ exꝑpansi. Terra vero in medio põdere suo librata semp ĩmobilis pseuerat. vt cetera ĩ medio fluctuantia. hinc soliditas celoꝝ. illinc ẽre sta bilitas in vnum coerceant et constringant. ne cit legittimos terminos diffusa pcoꝛdiam diuersitatis disrumpant. Ecce quomodo p viscera telluris in trinsecus dracones aquaruꝫ spsi et foris p alueos suos ad diuersa loca deducti. intus fatiscentẽ ne dissoluat cõglutinãt. et foris ne fatiscat arentez ri gant. Ecce quomodo in humani coꝛpis fabrica iũ cturas ossium vincula neruoꝝ ligant. et medullis intus p fistulas tibiaꝝ diffusis cãnalia etiam vena rum vitalem sanguinem p omne coꝛpus deducunt ac deĩde teneritudinẽ carniũ cutis tegmẽ inoluit vt et rigoꝛ ossium intrinsecus coꝛpꝰ sustineat. & pellis munimẽ foris defendẽdo custodiat.

LXV De dispositõne vl'oꝛdĩe earum.

Post pposito̅em sequit vt dispositõem re rum qualis sit cõsideremꝰ. In celo lumĩa ria et stellas collocauit vt subiecta omĩa illustrarent. In aere ventis et nubibꝰ fecit viã vt agitatõnibus suis dispse pluuiam deoꝛsum funde rent. In gremio telluris moles aquaꝫ recipi iussit vt p gurgites suos hinc illincqꝫ quo nutus ferret iubentis discurꝛerẽt. Quasdam regiones ditauit vbertate frugũ. quasdã vinearũ. alias olerũ. alias pecoꝛum. alias potentibꝰ herbis. alias gemmis p cio̅sis. alias aĩmalibꝰ et bestijs monstruosis. alias coloꝛibus varijs. alias diuersarũ artium studijs. alias metalloꝝ. alias timiamatũ generibꝰ diuersis vt nulla prsus regio sit que non aliquid nouũ & speciale ab alijs accipe queat. Quidqd etiã ea que humanis vsibus necessaria sunt in omuni hominũ frequentia puidentia creatoꝛis cõstituit Ea vero que non natura ꝓpter necessitatem sed cupiditas expetit ꝓpter speciem. in abditis terraꝫ finibꝰ ab scondit. vt quem amoꝛ virtutis ab ĩmoderato nõ

rastigat appetitu·saltē laboris tedio victꝰ ꝙescat
Quid de dispositōe tpm·Ecce post noctem veit
dies·vt torpentes motio laboris exerceat·pꝰ diē
sequitē nox·vt fessos ad refocillandū quies excipi
at·Iterū quēadmodū vicissitudines dierum & no
ctiū animāria renouāt·ita quattuor anni tēpa or-
dine sibi succedētia totius mundi speciē imutant
Primū p tepozē veris quadā innouatōne mundus
nasciē·Deinde p feruozem estatis quasi in iuuētu
te roborat·Post hoc supueniēte autumno ad ma
turitatē cōscendit·Postremo succedēte hieme ad
defectum vergit·Idcirco aūt semp deficit·vt sem
per post defectū renouari possit·quia nisi priusa
statu suo deficerēt vetera·quasi illis locū occupā
tibus non valerent exurgere noua·Omnes sensus
defozis·mtus veniunt·solus visus deintꝰ fozas ex
it·& eminus positas mira p ceteris agilitate pci-
pit·Bene ergo quasi speculatoz quidā eminētiozē
locum cunctis obtinuit·vt que ceteris sensibꝰ su
puentura sunt ante piculū puidere possit·Pꝰ hūc
auditus & loco & mobilitate secundꝰ est ·deinde
olfactus·Gustus aūt qui nil sentire potest nisi id
qđ tangit merito velut tardioz ceteris sensibus in
ymo resedit·Tactus specialē sedem non habet·q
ideo vniuersalis est·quia cunctis coopatur sēibꝰ
Vnde & in digitis pollex quia tactum significat·
coadunatis in unum digitis solus omnibꝰ respon
det·quia sine tactu nullus sensuū esse potest·Vi-
dete etiam quomō in humano cozpe ossa intrīsecꝰ
collocata sunt·quatenus roboz cozpus cozꝝ sustie
at·Deinde caro ossa vestit·vt duricia cozꝝ molli-
ta tactum excipiat·Ad vltimū pellis carnē induit
vt sua quodāmō tenacitate ab icōmodis foris ac
cidētibus cozpus muniat·Sic cortex munit arbo-
res·sic rostra & pēne volucres sic squame pisces
Vide quomō in motu locali sapientia ꝑditoris ap
pareat·Cogita nunc vnde defluentibꝰ aquis sem
per indeficiēs vena mīstratur·vnde motꝰ vento
rum educiē·Quis infatigabilē astrozū cursuꝝ mo-
deraē·Quis solem p hiberna descēdere signa pci-
pit & similia. ¶·LXVI·¶ De specie & qli
tate earum.

Species est forma visibilis que continet
duo figuras & calozes·figure aūt reruꝝ
multis modis apparēt mirabiles·Aliquā
do ex magnitudīe·aliquādo ex puitate·aliquando
quia rare·aliquādo quia pulcre·Secundū magni-
tudinē figura attendiē·quādo res quelibet sui ge
neris modū in quātitate excedit·Sic miramur gi-
gantem inter homines·cetū inter pisces·grifem i
ter volucres·elephantē inter q̄dzupedes·draconē
inter serpentes·Vide quid magis mireris dentes
apri vel tinee·alas grifis vel cinifis caput equi vel
locuste·crura elephantis vl'culicis·aquilam vl'foz
micam·leonē vel pulicē·tigridem vel testudinem
Ibi miraris magnitudinē·hic puitatē·cozpꝰ puū
magna sapiētia conditū·Magna sapiētia cui nul-
la surzepit negligentia·Illis dedit oc'los quos vix
ꝓbendere potest oculus & in tam exiguis cozpo
ribus sic omīfariā limamenta nature sue congrua
pleniſſime distribuit·vt nichil videas de esse i mi
nimis eozum oīm que natura fozmauit·in magnis
Rurſꝰ alia idcirco miramur·qz mōstruosa quodā
modo sunt vel ridiculosa·quozū quidē plasmatio
quantū ad humana ratōne aliena est·tanto leuius
humanū animū in admiratōem cōpellere potest·
Quare crocodilus manducās inferiozē molā non
mouet·& quomō salamādza in igne illesa pmanet
Quis dedit hericio spinas & docuit eum vt se po
mis turbine discussis inuoluat·quibꝰ onustꝰ ince
dens stridet quasi plaustrū·Fozmica hiemis supē
uēture pscia granis horrea sua replet·aranea quo
qz de visceribꝰ suis laqueos nectit vt pdā capiat·
isti sunt testes sapientie dei·Est autē adhuc aliud
verū & euidēs diuine sapiētie argumentū·q oīne
genus simile sibi ꝓcreat·& in tam multis similitu
do vna ꝓpagata prime originis fozmā non imutat
Hoc quoqz mirabile est q in vno cozpe tot ostru
unē membra tot mēbroꝝ fozme·tot loca·tot offi
cia·& cum sint ita diuersa in se singula mutuum tñ
coopanē oīnia·Post figurā sequiē color·Quid lu
ce pulcrius·Que cum colozē in se non habeat·om
niū tamen colores rerū ipa quodāmō illuminando
colozat·Sol sicut auꝝ rutilat·luna pallet quasi ele
ctrū·stellarū quedā sicut flameo aspectu radiant·
quedaz luce niuea micāt·quedā vero alternati nūc
viridem·nunc roseū·nunc candidū·fulgozē demō
strāt·Quid de gemmis narzem?·Ecce tellus redi
mita floribꝰ q̄ iocundū spectaculū pbet· quomō
visum delectat·quomō affectū ꝓuocat·Videm?
rubentes rosas candida lilia·purpureas violas·in
quibꝰ omnibꝰ non solū pulcritudo sed ozigo quo
qz mirabilis est·quomō·s.dei sapientia de terze pl'
uere talem ꝓducit speciem·Post speciem de quali
tate rerum disserere debemus·Tam diuersas de-
us qualitates rebus indidit·vt ibi omnis hominis
sensus sua oblectamenta inueniat Quot enim ob-
lectamenta oculozū in diuersitate colozum mon-
strauim?·tot oblectamenta auriū in varietate so-
nozum inuenim?·inter que prima sunt dulcia ser-
monum ꝑmercia quibꝰ homīes adinuicē suas vo-
luntates ꝑmunicāt·ꝑterita narzāt·ꝑsentia īdicāt
futura nunciāt·occulta reuelant·adeo vt si his ca
reat·vita humana bestijs cōpabilis videaē·Quid
autem ꝑcentus auium·quid humane vocis melos
iocundū·Quid dulces modos sonoꝝ omniū ꝑme-
mozem·Sic est de olfactu ac ceteris sensibꝰ·

¶·LXVII·¶ De sapiētia dei in rez creatōne

Deus hominē ꝓpter se fecit·non q ipe ho
mine indigerz·sed vt homini quia melius
nil dare potuit·seipm fruendū darz·Alia
vero creaturam sic fecit·vt & subiecta homi essz
p ordinem·& deseruiret ad vtilitatē·Homo ergo
quasi in quodam medio collocatus·habet supza se
deum·subter se mundū·& cozpe quidē deorsum
mundo ꝑiungiē·spiritu aūt sursum ad deum sub
leuaē·Necesse ergo fuit vt visibiliū ordinē ita or-
dinareē·quatenus homo in eis foris agnosceret qua
le esset inuisibile bonū qđ intus querere deberet·
hoc est vt subtꝰ se videret quid supza se appeterz
Non ergo decebat vt rerū visibiliū copia aliqua i
pte defectum sentiret·que ob id maxime instituta
est vt inestimabilem eternozū bonozū affluētiā nū
ciaret·hoc est etiam cur deus illa etiam creare vo
luit que humanis vsibus necessaria nō esse ꝑuidit
Si em̄ sola necessaria tribueret·bonitas quidē essz
sed diues non esset·Certe cū homo facē desiderat
magna facere non potest·quia tanto minus ꝑualz
in singulis·quanto plura sunt p que intentōis sue
conatus diuidit·Rursus cum ad magnitudinē ni
titur·a multitudine retardaē·quia multis ꝑstare
non sufficit vires·quas ad vnius rei effectū spāli
ter effundit·Simili modo minoz diligentia decoꝛ
corpis impendiē·quotiens ad multitudinē solam

siue ad magnitudinem pficiendaz anim9 occupaē
sed in ope dei nec mltitudo magnitudinē · nec ma
gnitudo multitudinē stringit · neqz simul vel multi
tudo vel magnitudo pulcritudini officit · neqz pul
critudo vtilitatē tollit · Sed sic facta sunt omia q̄
si facta sint singula · vt cum vniuersa aspexeris · sin
gula mireris · Immensitas creaturaz magis ad es=
sentiā · decor vero magis ptinet ad formā. essentia
vero absqz forma cōsiderata īformitas est. Quod
autem informe est in hoc quidē qđ est deo simile ē
sed in hoc q̄ forma caret a deo dissidet · Quod er=
go formatū est magis deo similе est q̄ illud qđ for
mā non habet · Vnde ꝓstat q̄ plus euidens simu=
lacrū est decor creaturarū qui ptinet ad formā q̄
immēsitas creaturaz que ad solam spectat essētiā
Item decor creaturarū ꝓpter formā naturalē pēti
net ad habitū · vtilitas vero ad actum · quia crea=
turē in hoc vtiles sunt · q̄ subiecte homī seruiunt
& obsequiū reddūt · Qđ autē ad habitū ptinz ma
gis ꝓprium est & magis certum q̄ id qđ ptinet ad
actum · quia habitū natura indidit · actū vero īsti
tutō adiunxit · Simulacrū ergo decoris īmensitatē
piter & vtilitatē in cognitōne p̄cedit · quia in ma=
nifestatōne est euidentius · In hoc ergo primū ve
stigium ꝓemplatōnis ponere debem9 ·

CLXVIII. De cognitōne dei p motus creaturarum ·

DEcor creaturarū quattuor oplectit̄ · situ
motū · speciem · qualitatē · sed in his quat
tuor motū excellētiorē locū habere dubi
um non est · quia viciniora vite sunt mobilia q̄ ea
que moueri non possunt · Motus aūt quadriptit9
est · sed motus naturalis localē motū supat quia in
naturali motu non solum ymago vite expimit̄ · sz
ipa quodāmodo vita inchoat̄ · Rursus aīalis mot9
tanto naturali p̄cellit · quāto insensibili id qđ sētit
Postremo ratōnalis cunctis supponit̄ Ianua ego
ꝓemplatōnis homini apit̄ quando ipe se sua ratō
ne ducente ad seip̄m cognoscendū ingreditur · Si
ergo intellectus esse non potest nisi intelligēs · re=
stat vt quem non semp intellexisse cognoscim9 nō
semp fuisse · ac p hoc aliq̄ndo cepisse credam9 · Sic
igitur inuisibile nostr̄ imitiū habuit · sup est vt ñ
de p̄iacenti materia · sed de nibilo factū sit. Quod
autem nichil est · esse sibiip̄i dare non potest · & id
circo quidqđ initium habuit dubiuz non est quin
ab alio esse accepit · qđ autem a seipo non ē esse ali
is dare non potest · Igit̄ quisqnis ille est qui rebus
esse contulit ab alio esse non accepit · Qđ inde quo
qz liquido ꝓbatur · quia si quidquid est creaturā
esse credimus · nullum in rebus finem inuenimus ·
Nostra ergo nos natura instruit q̄ creatorē habe
mus eternū · cui suum & ꝓpriū est quod subsistit
quia si ab alio esse accepisset · prima rerū origo ve
raciter dici non posset · Item qđ a semetipo est nō
esse nō potest · quidqđ em̄ a semetipo est · huic idē
est esse & id quod est Et ꝓstat q̄ nulla res a semet
ipa diuidi aut separi potest · cui igit̄ idem est esse
& id quod est necessario semp est · q̄a a semetipo
separi nichil potest · Hanc cognitōez in ratōnabili
motu inuenim9 · huic aūt cognitōni ceteri quoqz
motus attestant̄ · In animali nāqz motu sunt sens9
& appetitus · Omnis autē naturalis appetit9 in re
bus explementū īuenit · Constat ergo quia ꝓuidē
tia p̄cessit cuius consilio hoc tunc cautū est · ne qđ
nunc indigentijs rerū necessariū p̄sidiū desit · q̄ em̄
appetens inest tuit · ipe appetitib9 alimenta p̄para
uit · Idem motus naturalis ꝓbat · Sicut em̄ impos=
sibile est vt p se aliquid de nibilo fiat · sic omnino
impossibile est vt p se aliquid augmētū suscipiat
hoc est qđ sibiip̄i dare non potest imitiū · sibip̄i da
re non potest incrementū · Quidqđ em̄ crescēti in
augmentū venerit · p̄ter id esse cōꝓbat̄ · quod p se
prius solum sine incremento fuit · Si ergo nil cre=
scere potest nisi addat̄ ei qđ prius non habuit · pa
tet q̄ nulla crescēs res p se incrementū sumit · qui
ergo crescentib9 dat crementū · ipe existētib9 ꝺdit
initium · Idem motus localis ꝓbat · quasdaz nāqz
creaturas ꝑpetuo motu agitari cernim9 · quasdaz
vero scōm tempus moueri videmus & alias sic at
qz alias sic · Et licet iste dissimiliter res mouean̄ ·
nus q̄ tamen ordo rerū ꝓfundit̄ · Vnde non est du
bium quin intus sit dispositio p̄sidentis qui vnus
certa lege cuncta moderat̄ · Vnus img̃. nā si diuer
sa intus cōsilia p̄sidentiū essent · ipsi se foris rerum
cursus ab inuicem aliquādo diuideret Nunc autē
omnia dum sic ꝑorditer ad vnum finem curzunt
pfecto indicāt quia vnus est fons & origo vnde
pcedunt · Sed quia vnum diuersis modis accipit̄
fas non est vt extimem9 creatorē rerum aut colle
ctōne diuersoz · aut ꝓpositōne prium · aut simílitu
dine plurium vnum esse · cum illud etiam qđ m no
bis ratōnale est · horum omniū in semetipso nichil
possit inuenire · Vere autem vnū est quod essētia
liter vnum est · cui totum est vnum esse & simplex
esse quod est · sed adhuc quedā res inueniunt̄ que
vere vnum sunt · & tamen summe vnum non sunt
sicut anime que vnum sunt essentialit̄ · sed vnū nō
sunt inuariabiliter · quod autem vere & sūme vnū
est essentialiter & inuariabiliter vnum est ·

CLXIX Q9 deus mutari non possit localiter neqz formaliter ·

CRib9 modis fit omnis mutabilitas · loco
forma & tempe · Localem aūt mutatōez
facile ab eo remouem9 · si eum vbiqz esse
ostendimus · Quod em̄ vbiqz est de loco ad locuz
trāsire non potest · deū autē vbiqz esse multa sunt
indicia · Primū ipsa anima nostra quā & ratio sim
plicem essentiam esse non dubitat · & sensus p om
ne quod viuificat corpus diffusaz esse ꝓbat · Que
cunqz em̄ animati corpis ps ledit̄ vnus est anim9
vel spiritus ad quē sensus omnis doloris retorq̄t̄
quod omnino non fieret si vnus & idem vbiqz dif
fusus non esset · Si ergo ratōnalis spiritus homīs
cum sit simplex p omne quod regit corpus diffun
ditur · dignum non est vt ille creator spirit9 q̄ om
nia regit & possidet · vno aliquo coartari & non
omnia potius implere credat̄ · Nam & ipsi rerum
motus qui tam certo & tam rationabili vbiqz mo
deramine curzunt · vitam intrinsecus mouentē es
se ostendunt · Nec tamen vllo modo credendū est
q̄ sicut spiritus hominis cū corpe quod sensificat ·
ita quoqz creator ille spiritus cum corpe hui9 sen
sibilis mundi ꝑsonaliter cōiugat̄ · quia aliter īp'et
mundum · deus & aliter anima corpus · Anima im
plet corpus & ptinet̄ · quia circūscriptibilis ē · de
us implet mundū sed mundo non includit̄ · quia
vbiqz presens nusq̄ ꝓhibēdi potest · Preterea cū
diuine virtutis effectus nusq̄ deesse cernim9 · cur
eandem dei virtutem omnib9 inesse rebus dubite
mus · Si autem dei virtus ubiqz est cum alia nō sit
dei virtus q̄ deus · ꝓstat qz nusq̄ de9 deest · Neqz
enim ut homo ad operādum aliena uirtute deus
indiget · Q9 si quis forte querat quō diuīa essentia

que simplex ē ubiq; esse possit · sciat q; aliter spūs simplex esse dicit̄ aliter corpus · Corpus em̄ ꝓpter puitatem simplex esse dicit̄ · cum aūt spiritus simplex esse dicitur non puitas sed vnitas signatur · Creator igit̄ & simplex est · quia vnus est · & vbiq; est · quia deus est Quia igit̄ in omni loco est mutari localiter non potest · sed neq; formaliter · Quid quid em̄ scōm formā mutat̄ · vel scōm augmentuz vel secundū diminutōez · vel secundū alteratōem mutat̄ · sed horū omniū diuina natura nichil recipit · Non potest igit̄ crescere · qui semetipo amplius nil recipere potest · Neq; minui potest · quidq̄d em̄ semetipo minus fieri potest · vere vnū non est quia id quod in separatōne se diuidit · in diunctōne idē non fuit · Deus igit̄ cui totū vnum est esse q̄d est · nullo modo semetipo minor fieri potest neq; p fectō potest augeri neq; vnitas minui · ¶ LXX · ¶ Q; deus alterari non possit ·

ALteratō corpum fit in transpositōne partium & vicissitudīe qualitatū · alteratio spirituū p cognitōem & affectū · Scōm affectum mutant̄ spiritus · vt nunc tristes nūc hilares · Secundū cognitōem vt nunc plus nūc mīs sapientes · Duo vero sunt p̄cipue que affectū operantis mutare solent · id est · siue quia aliquid in p̄terito penitendū fecerit · siue quia aliquid inordīatum ꝓponat de futuro · Sed quia deus de facto nō peniteat · satis euidenter ostendit īmutabilis iste cursus rerū omniū qui sic lege ppetua prime instituōnis modū non deserit · Q; vero nil inordinatū ꝓponat · ratōnabilis ꝓbat euentus · qui in toto nature corpe nusq̄ sibi cōtradicit · Semp igit̄ īmutabilis est voluntas dei qui nec mutat cōsilium de p̄terito · nec ꝓpositum de futuro · Sic quoq; cognitōne īmutabilis esse credendus est · Trib9 em̄ modis mutabilitati subiacet humana cognitō p augmētum · p diminutōez · p vicissitudīē · Per augmentū vt quando dicimus q̄d nescim9 · Per diminutōem vt quando quod scim9 obliuiscimur · Vicissitudo autem q̄driptita est · in essentia · in forma · in loco · in tpe · In essentia vicissitudīē parit humana cognitō · quando nunc hoc nunc illud cogitam9 · qa sunt omnia nostro sensu ꝑhendere non possum9 In forma vt quādo idipm nunc tale nunc vero tale attendimus · quia vtrūq; simul non valemus · In loco vt quando nūc huc nunc illuc cogitatōez ducimus · quia simul vbiq; cogitatōne esse nō valē9 In tempore vt quādo nunc p̄terita nūc presentia nunc futura cōsideram9 · quādo nunc habitā cogitōem intermittim9 · nunc intermissam itez resumimus · Quomō vicissitudīnē recipe possit sapientia que oīa simul & semel sub vno visionis radio cōphendit · Simul quia omnem essentiam omnē formam omnia loca omnia tempa · Semel quia visionem nec intermissam recipit · nec habitā intermittit sed quod semel est semp est · & quod totū est semper est · omnia videt · & de omnibus omnia videt & semp & vbiq; videt · quēadmodū si totū corp9 tuum oculus esset · nec aliud tibi esse & aliud videre esset · quocunq; res se verteret p̄sens tibi nō esse non posset · & sub vno visionis ictu immobilis pmanēs ꝑhenderes quidquid · quaq̄ersum in respectu haberes · immo non nisi āte te cerneres q̄d quid circūquaq; positū haberes · res trāsiret & visio staret · & quocunq; se sua mobilitate verteret stanti non nisi p̄sens esset · Nunc autē quia ex pte vides mutabiliter vides · & cum res videnti transit · aut videri desinit · aut secum visionem mutabiliter trahit · Q; si totus oculus esses sic mutabilit̄ non videres · Quidq̄d igit̄ ex pte est · mutabile est & quidq̄d ex pte non est īmutabile est · Deus aūt cui idem est esse · viuere & intelligere · cū p essētiā ex pte non sit · nec p sapientiā ex pte esse potest · sz sicut immutabilis est eius essentia ita & eius sapiētia · ¶ LXXI · ¶ Q; deus non ꝓpter opera sapientiā suam diligit sz ecōuerso ·

HOmines sepe solent diligere scientiā suaz ꝓpter opus · nō opus ꝓpter scientiā sicut est scientia agricolādi · texendi · pingendi & cetere huiusmodi · vbi p̄sus pitia iudicat̄ īmutilis · nisi consequat̄ in ope fructus vtilitatis · Absit autē vt credam9 q; deus sapientiā suā ꝓpter opa que p illam fecit diligat · quoniā potius de9 oīa opa sua non nisi ꝓpter illam amat · Propterea enim dixit · Hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacui · non in terra aut in celo · non in sole & īluna ꝛc̄ · quia & ista si suo modo placita sunt · tamen non nisi in ipo & p ipm placere non possunt · Tanto em̄ amplius amore meo digna sunt · quāto vicinio9 ad ei9 similitudīnē accedūt · Beatitudo quidē nusq̄ rectius q; in summo bono collocat̄ · De9 igitur solus & ꝓpie & principaliter beatus est · Beatus autem quomō esse potest cui idipm non placz quod est · Si igit̄ pater & filius & amor patris & filij vnum sunt · & vnus deus sunt · cū in solo deo vera beatitudo sit · necesse est vt & quisq; amet se ipm & ad inuicem quisq; alium · Neq; em̄ beatitudo veraciter dici posset · immo potius sūma infelicitas foret · si p contrariā voluntatē se diuiderent & p eandem naturā ab inuicem separi non possēt · Sicut igitur natura vnum sunt pater & filius & amor patris & filij · ita quoq; voluntate & amore vnum non esse nō possunt · Vno amore se diligūt quia vnum sunt · nec aliud est quod q̄sq; amat in altero · q; q̄d quisq; amat in seipo · quia non est aliud quod quisq; est q; quod alter est · Quod pater diligit in filio hoc idem diligit filius in seipo · Et q̄d amor patris diligit in filio · hoc idem filius diligit in seipo ꝛc̄ · Hic est inquit filius meus dilectus in quo michi cōplacui · hoc est q̄d michi de me placz in ipo est · extra ipm non est · quia q̄d ego sum ipe est · Quia enim aliud q; ipe non sum · extra ipm michi placere non possum · quidq̄d michi placz in ipo & p ipm michi placet · Ipe est enim sapientia p q; feci omnia · In ipo eternaliter disposui quidq̄d taliter feci · Et tanto amplius vnūquodq; op9 meū diligo · quāto pfectius illud prime dispositōni cōcordare video · Nolite putare q; ipe tātum sit mediator in recōciliatōe hominū · quia p ipm etiā cōmendabilis & placita fit aspectui meo cōditō omnium creaturaz · In ipo examino cuncta opa mea que facō · & non amare nequeo · quod intueor simile illi quem amo · Solus ille me offendit · qui ab ei9 similitudine recedit · Si ergo vultis michi placere estote ei similes · ipm audite · Et si forte ab eius similitudine male agendo discessistis · ipm imitando redite · In ipo dat̄ preceptū vt psistatis · consiliuz vt redeatis · ¶ LXXII · ¶ Qualiter ꝓficere debet vita hominis ex otemplatōne ·

QVid aūt nobis ꝓdest · si in deo cognoscimus maiestatis celsitudinē · & nullā inde nobis colligimus vtilitatem · Appareat ergo q; ibi fuimus · appareat quid ibi vidimus · Si ibi vidimus potentiam · apportemus lucem diuini

timoris. Si sapientiam apportem? lucem veritatis Si benignitatē apportem? lucē dilectōnis. Potentia torpentes ad timorē excitet. sapientia ignorantie tenebris cecatos illumīet. Benignitas frigidos caloze caritatis inflamet. Tres ergo dies sunt inuisibilis lucis. quibus interius spiritalis vite cursus distinguit̄. Primus timor scōs veritas. terciusq caritas. Primus dies solem suum habet potentiam scōus sapientiā. tercius benignitatē. Potentia ad patrē. sapiētia ad filium. benignitas ptinet ad spiritumsanctū. Boni dies isti qui nunq̄ transeunt. De illis ꝓpheta ait. In diebus meis īuocabo. Istis diebus homines impleri possunt. vbi futuris supuenientibus p̄sentes non trāseunt. vbi numer? cū auget̄ claritas multiplicat̄. Primū homīes sb̄ peccato cōstituti. p legem increpati sunt. & ceperūt deum timere iudicem. quia cognouerūt iniquitatē Ip̄m ergo timere hoc iam erat cognoscere. iā dies erat. sed necdum clarus. quia peccati adhuc tenebris caligabat. Venit ergo dies veritatis. dies salutaris qui peccatū destrueret. claritatē priozis dei illuminaret. & timozem non tolleret sed ī meliusq̄ mutaret. sed necdum plena erat claritas donec adiungeret̄ veritati caritas. Nam ip̄a veritas dicit Cum aūt venerit ille spirit? ve. rc̄. Ecce tres dies sunt. dies timoris qui manifestat malū. Dies veritatis qui aufert malum. Dies caritatis. qui restituit bonum. Nunciate ergo de die in diem sa. ei? De his dicit. Osee viuificabit nos post duos dies rc̄. Sicut ergo ip̄e vt nostraz in se & p se salutem oparet̄ tres dies habē voluit. ita nobis vt nostrā ī nobis p ip̄m salutez opemur tres dies dedit. Ioō em̄ sexto die mortuus est. septimo die in sepulcro iacuit. octauo die resurrexit vt simili modo primū potentia in die suo p timozem nos a carnalib? desideriis foris occidat. Deinde sapientia in die suo per veritatem diuine liberationis a peccato nos intus in abscondito ptemplatōis sepeliat. Postremo benignitas in die suo p desideriū diuini amoris viuificatos exurgere faciat. quia sext? dies ad laborem. septimus ad requiem. octauus ptinet ad resurrectōem. ¶ .LXXIII. ¶ De duplici amore & spūalib? mansionib? arce. ¶ Idem in libro de arca noe primo.

CArat vnum & verum bonū homīs. plēa & pfecta cognitō sui cōditoris. sed pie=ctus a facie domini factus est vag? per inordinatam concupiscentiā. pfugus p peccatricē cōscientiam. Cuius voce illud etiā apte subiungitur qui me inuenerit occidet me. quia mentē diuīo ō sertam auxilio quecūq̄ temptatō impetierit. subtrit. Cor ergo hominis quod prius amori diuīo affixum stabile pstitit. & vnum amando vnū pmansit. Postq̄ p terzena desideria difluere cepit quasi in tot diuisū est. quot ea sunt que cōcupiscit. Sicq̄ fit vt mens que verum bonū amare nescit. nunq̄ valeat esse stabilis quia desiderij sui finem ī his que amplectit̄ non inueniens. dum semp se desiderio extendit sequēs quod osequi non valet nunq̄ requiescit. Huius mundi amor dulcis in principio esse videtur. sed finem habet amarū. Amor vero dei ab amaritudine incipit. sed vltia eius dulcedine plena sunt. Omnis nāq̄ homo. i. carnalis. p̄mū bonum vinuz ponit. sed sponsus noster postremo Si deum amare cupimus primū eum agnoscere satagam?. tanta est em̄ species pulcritudis eius. vt qui potuerit eum videre non possit non diligere. tres mānsiones in arca signāt tres ordines fidelium qui sunt in sancta ecclesia. quor primi vtunt̄ mūdo licite tamen. Secundi fugiunt & obliuiscuntur mundū. Tercij iam obliti sunt mundū. & hi sunt ꝓpinqui deo. Q3 in superiorib? arca cōtrahit̄. in inferioribus dilatat̄. hoc signat q̄ in sancta ecclesia maior est numerus carnalē vitā ducentiū q̄ spiritualium. ita vt semp quanto pfectiores tanto sint pauciores. In supmo ad vnius cubiti mensurā arca cōtrahit̄. quia xp̄s caput ecclesie sue qui est sanct? sanctorū p naturā cōsimilem inter homines est. secundum illam sententiā qua intrinsec? altitudinem arce distinximus in quīq̄ mānsiones. Hee sunt quīq̄ status. tres p̄sentis vite & duo future. Prim? illorum hominū qui dicunt̄ carnales. secūd? illor qui animales. tercius spūalium. qnartus animarū exutarū a corpe. quintus in anima & corpe resurgentium. qui supmus est. & cubito supmo ptigu? quia tunc omniū desiderior nostror finē ad vnū referim?. ¶ LXXIIII ¶ De arca intellectuali que ꝓstruit̄ in corde. ¶ Idem in libro scō

IN hoc quodāmō ratōnalis anima similitudinē habet creatoris sui. qui sicut in mente diuina omniū rerum cause eterna liter sine mutabilitate & distinctōne tpali sb̄stiterunt. Ita etiam in mente nostra ꝓterita. presentia & futura p cognitōem simul subsistūt. Si ergo p studium meditatōnis assidue cor nostrū inhabitare cepimus. iam quodāmodo tēpales esse destitimus. & quasi mortui mundo facti intus cum deo viuim?. Habeam? ergo rectas & vtiles & castas cogitatōnes. quia de tali materia fabricabim? arcam nostram. Ista sunt ligna que in aqua missa nant. in igne posita ardent. quia tales cogitatōnes fluxus carnalium delectatōnum deorsū nō p̄mūt sed flama caritatis incendit. Postea bituminabis arcam tuam intus & extra. Nullaten? em̄ in secreto scientie tue suauiter pausare poteris. nisi prius malos & extra p māsuetudinē tolerare & intus diceris p caritatē non odisse. Bitumē calide nature est & nascit̄ de terra fulminata. & caritas ꝓcreatur ī anima timore diuini iudicij. Arca diluuij cordis nostri secretum est. in quo latere debemus abstrepitu huius mundi. Sed quia nostre cōditōnis infirmitas diu nos in silentō intime ptemplatōnis pausare non patit̄. hostium signat exitu p opatōnem. fenestra exitum qui fit p cogitatōem. hostiu deorsum est. fenestra sursum. quia actōes ad corpus ptinent. cogitatōnes ad ani mā. Hinc est q̄ p fenestram aues exierūt. p hostium homines & bestie. Q3 aūt p auē anima significet̄ & p homīez corpus habemus in libro iob vbi dicit̄. Homo ad laborem nascit̄ & auis ad volatū. Quoniā si nati sumus in hac vita vt si volumus animā p ptēplatōz subleuare. necesse sit corpus p exercitia laboris atterere. Q3 vero hostium ī latere positū dicitur hoc signat q̄ nunq̄ a secreto cordis nostri p opatōnez exire debemus ex ꝓposito intentōis. sed ex accidēti occasione necessitatis. ¶ LXXV ¶ De exitu actōnis et cogitatōnis.

ACtiones alie sunt carnales. i. que ad vsū corpis ptinent. alie spūales que ptinent ad instructōez mētis ad vtraq̄ boni & mali exeunt. Quattuor modis eximus p ptēplationem. Primus modus est. quando cōsideram? oēm creaturam quid sit ex se. et inuenim? oīa vanitatē quia omnis creatura sicut de nichilo ad esse venit

ita etiam quotidiana ymutatõne indicat·q̃ ẽntus in se est ad nichilum tendit·Secundo·quãdo cõsideramus quid sit ex dono creatoris· & cernim9 in ea diuine ratõnis similitudinẽ·quia ipa que p sua positõne mutabilitati subiacẽt· dũ hoc ex beneficõ creatoris accipiũt ·vt nunq̃ ꝓsus esse desinant· quodãmodo opus tpale eterni opifícis imitaẽ stabilitatem·Tercius quãdo ꝑsideram9 quomõ vtaẽ deus ministerio creaturarũ ad iudicia sua implenda·siue p sua miscricordia beneficia largiẽdo·siue p nostro merito erogando supplicia·In hoc genere ꝓtẽplatõnis audimus omnẽ creaturã trib9 vocibus nobis loquentẽ·Prima vox dicit·Accipe·secunda dicit redde·tercia dicit fuge·Accipe beneficium·redde debitũ·fuge supplicũ ·Prima vox est famulantis·secunda admonẽtis·tercia ꝺminantis· Vox famulantis est celum·dicit·n·Ministro tibi lucem in die vt vigiles·tenebras in nocte vt pauses·Ego ad obsecratõez tuã gratas tempor9 vicissitudines pario·tempe feris & estatis feruorẽ·autumni plenitudinẽ·& algorem hiemis·Ego alternantib9 incremẽtis dierum & noctiũ spaciũ simili ratõne dissimiliter extendo·vt & varietas tollat· fastidiũ·& tibi pe at oblectamentũ·Aer dicit· Vitalem tibi p̃beo flatum·& omne genus auium ad tuuz mitto obsequiũ·Aqua dicit Potũ tibi p̃beo sordes purgo·arentia rigo·& diuersorum genera piscium ad tuum esum ministro·Terra dicit· Ego te pasco· ego te nutrio·pane cõforto·vino letifico·omniũ generũ fructib9 oblecto·diuersis aialibus mensas tuas repleo· Vox ꝺminãtis est·Mũd9 dicit·Vide homo quomõ amauit te qui fecit me p̃pter te·Seruio tibi·quia factus sum ꝓpter te·vel vt tu seruias illi qui fecit me & te·me ꝓpter te·te ꝓpter se·Si sentis beneficiũ redde debitum·Accipe benignitatez redde caritatẽ·hoc tribuit & hoc exigit deus·Vox ꝺminãtis est·Ignis dicit a me cõbureris·Aqua dicit·In me submergeris·Terra dicit·A me absorberis·Infernus dicit·A me deglutieris·quia omnis creatura sicut ex ꝓditõe sua homini famulaẽ·sic etiam peccatorib9 ꝑ malorũ meritorum ꝓscientia ꝺminaẽ·vt in singulis creaturis ꝓpeti timeãt quod se meruisse cognoscũt·Quart9 modus est quãdo ĩ eis cogitam9 nõ naturalis ĩfirmitatis subsidiũ·sed libidinis oblectamentũ ·hoc oculo eua lignũ vidit & ꝺmedit· ¶ ·LXXVI·

¶ De adaptatõne exit9 corui & columbe·

QVi hoc modo p cogitatõnem exeunt·similes sunt coruo qui reuersus non ẽ· qa dum foris quod male delectat inueniũt ad arcã cõscientie amplius redire nolũt· Reliqua vero tria ꝺemptationũ genera in exitu colũbe figurata sunt·que vacua exiuit sed vacua non redit·quia foris inuenit quod intus non habuit·Nec tamen foris amauit qõ intus detulit·Ramus olive virentis bonum mentis affectũ demõstrat ·qa sepe sancti viri quãtomagis foris opa diuina aspiciunt·tãtomagis intus in amore conditoris virescunt·In primo ergo materia vanitatis inspecta ĩ nobis generat ꝺemptũ mundi·In secundo simulacrum ratõnis laudẽ dei·In tercõ instrumentum dispensatõis timorem & amorẽ dei·In quarto cupiditas incentiuũ libidis·Hunc igit exitum cauea mus ne egrediamur temere· Nemo de conscientia sua ꝓfidat· Dma intus virgo intus casta·intus columba fuit·sed quia colũba fuit seducta nõ habẽs cor·egressa foras colorẽ piter cũ nomine mutauit·

Que vi opprimit̃ patet̃ quia non ideo exit·vt corrumpaẽ·sed tamen quia temere exijt pudicicie sue damna etiã in vita sustinuit·Q̃ aũt subiungit̃r· Conglutinauit eã sibi·hoc est cadauer inuenit· & amplius ad arcam redire noluit· Tres mãsiones ĩ intellectuali arca signãt tria genera cogitionũ rectum·vtile·necessariũ·sed inter has omnes p̃cipue vna necessaria·i·caritas que nos deo iungit Et ideo in supmo arca ad vnum colligit̃·vt iã vnũ cogitemus·vnum expectem9·vnum desiderem9 dominũ iesum xp̃m·In prima ergo mãstone ẽ cognitõ·in secunda opus·in tercia virtus·in supma ꝑfectio virtutis domin9 iesus xp̃s· Hos gradus habes in psalmo vbi dicit̃·bonitatẽ & disciplinaz & scientiã·si cõuertas scientiã & disciplinã·& bonitatem doce me domine iesu christe·

¶ LXXVII· ¶ De seminatõne & ꝓfectu ardoris sapientie· Ex libro tercõ·

TImorẽ seminaẽ sapientia·quia timor domini principiũ sapiẽtie·p gratiã rigaẽ p dolorẽ mortiẽ·p fidem radicaẽ·p deuotõem germinat·Deuotõ est feruor bone voluntatis·quem mens cohibere non valẽs·certis manifestat indicijs·Hec diuidit̃ in tria·in zelum & ꝓpassionem & beniuolentiã ·Zelus est duz p amore iusticie defensorẽ vltro se offert animus ·calumniaz veritatis pati non sustinẽs·Cõpassio est·quando miserijs aliorũ condolem9·Beniuolẽtia est·quãdo ꝓmpta voluntate beneficia rogata ãnuim9·Sexto loco sapiẽtia p ꝓpunctõem orit̃·ꝓpter seip̃am vo querẽda est sapiẽtia·nichil em̃ melius est·& ideo indignus est sapientia qui aliud p ip̃am q̃ ip̃az obtinere intendit ·qui non vt possideat·sed vt venalem ꝓstituat sapientiã querit·Preterea si christus est sapiẽtia qui sapientiã p humana laude querit similis esse ꝺuincit̃ ꝓditori iude qui xp̃m vẽdidit· Igit̃ p timorẽ eximus de terra nostra·p gratiaz de cognatõne nostra·p dolorẽ de domo patris nostri p fidẽ & deuotõz dominũ sequimur·Ac deinõ sexto gradu terra nobis ꝓmissa p ꝓpunctõz demonstratur·Per timorẽ relinquim9 censum terrenũ·p gratiã & dolorẽ mutamus affectum·p fidem & ꝺuotõem ꝺfirmam9 animũ·p ꝓpunctõem inuenimus desiderium·Egressis aũt de terra nostra alia tẽra a domino ostendit̃·quãdo nobis ꝓfecte huic mundo mortuis quidã iã de futuris gaudijs quasi de longe odorare ꝺcedit̃·Afflatus em̃ spũsancto ĩsolito gaudio anim9 hilarescit·& miraẽ quale adgustandum esse possit·qõ tã mire etiã p odorẽ reficit Septio loco p desiderium crescit·sicut ꝓpunctio incendio ꝓcurat·ita desideriũ simile est fumo qui de incendio nascit̃·Postq̃ aũt p ignẽ ꝓpunctõis rubigo peccati a mente fuerit ꝺsumpta·& ille ĩtera9 fulgor in corde micare cepit· confestim animus in quandã cõtẽplatõis specũlã subleuaẽ·ibiq̃ quodã modo seipo altior effectus quandã vt ita dixerim lucidã regionem & terrã nouam eminus ꝓspicit miraẽ subter se ĩ ymo quo ꝓstratus iacuit· miraẽ sup se in summo quo eleuatus tẽdit·Gaudet se iã tantum euasisse qõ doluit·doleat se tantum adhuc abesse ab eo qõ diligit·Conaẽ igit̃·festinat· ascendit·crescit p desiderium·& quẽadmodu virgula fumi quãtomagis sursum tollitur·tanto amplius extenuatur·Ita celestibus appinquans & omnem terrene concupiscentie nebulam euaporans totus spiritalis efficitur· Tandẽq̃ se humanis subducit aspectib9·dũ ad trena ista & visibilia ꝺcupiscẽda

amplius exire recusans·intus in abscõdito faciei domini gloriaẽ·Octauo loco p caritatẽ roboraẽ· Caritas similis est vino·qa quos inebriauerit reddit hilares·audaces·fortes·obliuiosos quodãmõ insensibiles·Nono loco p spem viret·Est eñ spes quasi memoria quedã iuisibiliũ gaudioꝝ·que ĩ corde hominis recõdita calefacit illud intrinsecus·& nõ sinit arescere frigore infidelitatis in hieme psentis vite·Decimo loco p circũspectõem frõdescit & expandit ramos·In ptemplatiꝰ in altum surgit in actiuis in latũ se expãdit. ¶LXXVIII·

¶De illis qui ramos expandunt in altum et non in latum.

SVnt vero nõnulli qui p quietem diuiẽ? sibi ocessam·primo multũ in ptemplatõe excrescunt·sed dum vident alios simpliciores fratres terrenis actõnibus occupari·eos ĩ compatõne sua despiciunt·& dum ipi steriles sũt a bono ope·bona tamen opa in alijs nõ ptimescũt iudicare·Necesse eñ est vt in oculis eorũ vilescãt aliena facta·qui de suis meritis sentiũt ĩmoderata·Nec fieri posset vt vitam alienã iudicare presumerent·nisi prius in se tumuissent·que tamen superbia primũ se palliat sub specie boni zeli·& psuaꝝ decepte menti non esse pfectum amatorẽ iusticie·qui cõsensum põbet culpe aliene·cum aũt delicto alieno omnino cõsentire qui negligit dum potest delinquentẽ arguere·Huius igiẽ male puida mẽs errore decepta·totã se curiositati dedit·& paulum crescente morbo dum primum errata aliorũ ĩmoderata assuescit psequi·postremo ad hoc deducitur·vt quidqd viderit vel apte calumuiari vl' sinistre interptari coneẽ·vt si forte aliquos p cõmuni vtilitate aliqnantulũ solicitari viderint·hos cupidos vocant·quos puidos esse pspexerint auaros nominãt·Eos aũt qui se affabiles & hilares oĩbus põbent·vicõ adulatõnis inseruire dicunt·Illos vẽo qui sepius tristiciã vultu pferunt inuidia tabescere credunt·Et quos alacres & deuotos ministrãdo pspexerint·leues & inqetos esse asserũt·Quos debiles aut graues inuenerint·quasi pigros & inertes accusant ac strenuos morbo ipocrisꝰ laborare·& eos qui plus necessitati moulgẽt·luxui deseruire existimãt·Hunc quidẽ errorẽ multiplex cõfusio sequitur·Mala siquidem & pestilẽs curiositas·que secretum alienũ impbe scrutari otendit·sepe q̃uis nihil inueniat quod iuste repbendere possit puersa tamen suspicari non desistit·Si vero aliqd dignũ repbensione inuenerit·statim tumidã mentem non ad cõpassionem·sed ad ptẽptum trahit· Contẽptus aũt iram excitat·quia in tipo superbie inflatus anim? intolerabile esse credit·quidqd ab eo sustinet quẽ despicit·Deinde ira in indignatõꝝ crescit·indignatõ in cõtumeliã·ptumelia odiuꝝ parit·Inuidia vero animo tediũ gignit·& suffocato gaudio intrno in semetipa sciẽtia tabescit fitqꝝ sibiipi grauis animus·& quasi plumbũ ĩmobilis pmanens sursum erigi non valet·Et qui prius pennis ptemplatõnis celos penetrare cõsueuerat·nũc graui põsus ponere sub se cadit· phorrescit tenebras suas quas intus patiẽ·& si possibile esset aufugere vellet semetipsum·Igitur relicta conscientia foris funditur terrenis se immiscet actionib? vt vel occupat? obliuisci possit malorum suorum Et quia leuius esse iudicat omne malum·eoipso quod intus tolerat·iam miser etiã dolores sue occupatõnis foris amat·Et quia verã dulcedinẽ lõgo tedio palatum cordis gustare didicit·carnalis cõcupiscẽtie acetum sitiens anima cum desiderio bibit·igiẽ iste qui p sapiẽtiã excreuerat de alticudine sua supbiuerit·& ideo bonum est ei vt pscindaẽ & assuescat in latum extendere ramos suos· bonum est ei vt intermisso studio cõtemplatõnis ad tẽpus foras exire cõpellaẽ·& exteriora dispensanda suscipiat·vt discat experimento·q̃ difficile sit p officium exterioribꝰ inseruire & tamẽ p desideriũ interioza non deserere·& cum se ad curã suscepti regiminis imparẽ esse agnouerit·tũc sciat qd ò bis sensisse debuerat·quos prius in eodem loco positos incõsiderate despiciebat·Discat esse quid? & circũspectus & non torpescat p ocio vt ãte picu lum animũ firmet·nec solum quid eueniat·sed qd euenire possit attẽdat· ¶LXXIX· ¶De exercitio circũspectõnis q̃ est in quattuor·

MOdi quibus circũspectõ exerceẽ sunt q̃tuor·timor·cura·necessitas affectus·Timor est anxietas piclitãdi·Cura est solicitudo euadẽdi incõmodi aut cõmodi adipiscẽdi Necãtas cõ optuitas debitũ dãdi â indigẽtia accipiendi·Affectus est desideriũ pfruendi·timor puit cura trahit·necessitas ligat·affectus vulnerat·Igitur ira dei p timore põmit·vanitas mundi curas superfluas ĩmittẽdo deorsum trahit·infirmitas nostre poitõnis diris nos necessitatib? ligat·inuidia diaboli illicitis desideriꝭ nos inflamãdo vulnerat·sꝫ in his omnibus dei seruus exerceẽ ad põmium·& tunc quoqꝫ ei mala subiecta seruiunt cũ eum affligẽdo pbant non subuertũt·quia cõflictus vicio rum exercitia sunt virtutum·Et sicut sepe cadendo discit homo qualiter gressum figere & caute ãbulare debeat & in pflictu belli qui frequẽter plagatus est·cautius venientẽ ictum excipit·Sic qui a dyabolo sepe decipiẽ·subtilius postmodũ versutias eius depbendit & machinatões subuertit· Et hoc est q̃ multos videmus post magna scelera ad virtutum summã cõscendere·& tanta virtute omnes dyaboli conatus cõtra se erectos atterere·vt in quo prius se vicisse gaudebat iã non se spoliasse sed contra se potius eos armasse videaẽ· Ex tribus·i·timore·necessitate·affectu·nasciẽ quartum id est·cura·Quod eñ timem? incidere solicite studemus euitare & quod dolem? adesse solicite studemus a nobis remouere·& qd̃ desideram? adipisci solicite studemus obtinere·Et si post affectõeꝫ passionis sequiẽ cura solicitudiꝭ·& post sequitur conatus in exercitõ opatõnis·& p hoc cautela crescit circũspectõnis·& quia ex officõ nostre curaptõnis magis soliciti sumus p eo adipiscendo qd̃ puerse cupimus·vel eo euitando qd̃ superflue formidamus fit vt cautelã circũspectõnis quã in bonis studijs cõpare neglexim⁹ p mala studia facile acquiramus·Sepe qui anime mortem nõ metuit·mori in carne timescit·Pro bis euitandis laborãt homines que seruis dei non solum fugiẽda non sunt ymmo etiam nonnũq̃ causa fructꝰ eorũ agnoscit̃ appetẽda·Similiter sepe homines p carnalibꝰ ꝺ̃siderijs adimplẽdis plurimos labores gues & amaros libẽter tolerant·quos p amore eterne vite vl' ad modicum subire recusant·Et dum p experimenta rerum multa discunt·quasi ex ipa occupatõne sua prudẽtiores fiunt·Sed tales aliquãdo miseratõne diuina ab errore suo cõuersi in bonis agẽdis tanto cautiores fiunt quanto in malis ppetrandis prius studiosiores extiterunt Vñ manifeste oñdit

hoc ētiam eis ꝓfuisse ꝙ ad tempus derelicti videbantur · ꝓpter quod supius dictum est quattuor esse que exerceant circūspectōem. timorē videlicz curam. necessitatē. affectum. LXXX.

De subdiuisione illorū quattuor.

Tres sunt timores mundani vel carnales Timor utilitatis. timor pene. timor mortis. Quorūz singuli curas suas generant Necessitas aūt duplex est. alia indebito dandi. alia in indigentia accipiendi. Aliter em dicit necesse ē tributum dare cesari · aliter necesse est dare escas ventri. vterqz tamen exactor est & cesar & venter. vtrūqz tributum est & esca & pecunia. sz si ꝓprie ꝑsiderare volumus minus nocet cesar tollēdo pecuniā. ꝙ venter accipiēdo escaz. Cesar semel auferendo pecuniā solicitudinē tollit. venter aūt sine intermissione exigēdo escam nunꝙ nos sine solicitudīe esse ꝓmittit. Cesar auferēdo pecuniā magis nos alleuiat. venter accipiēdo escā & corpus nr̄m pitet & animum grauat. Cesar auferēdo pecuniā ꝓpauptatem humiliat. venter accipiendo escam ꝓ abundantiā ad vicia nos inflamat. & vt breuit cōcludā. ego ꝓ omnia miserabiliorē video eum q̄ seruit ventri ꝙ illum qui seruit cesari. Necessitas q̄ in debito dandi est mltis modis accipiē. Debēt em ꝑlati subiectis ꝓuidentiā subiecti ꝑlatis obedientiam equales equalibus caritatē fraternā. sapiētes insipiētibus doctrinā. diuites paupibus alimoniā Et sicut de cura timoris dictum est. sic etiā singule necessitates generāt curas suas. Affectus est ō siderium perfruendi. Bona desideria sunt spiritalia mala sunt carnalia. Spiritale desiderium quasi vinuz dulce suauiter inebriat Ccarnale quasi vinū acidum & in toxicatum in furorem vertit aut necat. de illo dicit calix domini inebriās ꝙ ꝓclarus ē de hoc autem. fel draconū vinum eorum. LXXXI. De floze & fructu arboris sapientie.

Post hoc arbor sapiētie ꝓ disciplinā flozz In floze tria sunt. species. virtus. odor. que omnia ꝓ similitudinē i bono ope iuenimus. vbi future retributōis ꝓmium expectat. Per exemplū fulget. ꝓ odorē demulcet. Per vtutē fructificat. Fructus boni opis est virtus occulta recte intentōnis. Proinde quisquis vacuus a virtute bonum opus in oculis hominū foris exhibet. velut arborē que sine fructu flozet. Per patientiā maturescit. Inchoata virtus non ꝓdest nisi ad finē ꝓducat. Per mortē carpit. vt ad suiuiū regis eterni trāsferamur ibi cibus dei erim⁹. quia ei cō placebit in nobis & ipe cibus noster erit. quia nos delectabimur in ipo vt illud ꝓphete opleat in nobis. Satiabor cum appuerit gloria tua. Concludamus ergo summū pfectōnis gradū. vt dicamus ꝓ otemplatōem cibat. de qua psalmista dicit. Adimplebis me leticia. cum. v. t. del' in dex. t. vsqz in finem. Ecce arbor sapiētie nostre ꝓ. xv. grad⁹ vsqz ad summū incrementū puenit. LXXXII

De edificatione templi in corde hominis.

Ex quarto libro.

Locus in quo edificari opteat domū dn̄i est cor hominis materia cogitatōnes mē. de. Nemo se excuset. Non est necesse maria trāsire & ignotas exquirere regiones ad ꝓandos lapides preciosos & marmora electa. nec cedros excelsas incisas ō libano ꝓ alta maria naub⁹ ꝓductib⁹ aduehere. aut numerosa artificum milia ꝓgregare. qui & thesauros regum attenuare ꝓsent. Nichil horū a te postulat. In te & de te fabricabis domum dei. artificū aūt duorū est. dei videlicet & hominis. Deus em qui dignat cum homīe habitare. non dedignat sibi cum homine habitaculum ꝓparare. Proinde non debet homo impietiam suam aut mfirmitatē ꝑsideras despare. sed euz potius qui secum opari dignet attendere. Deus em est virtus & sapientia. & non potest aliquis aut cum virtute deficere. aut cum sapiētia ignorare. maxime cum idemipe sit qui & nobis opantibus bonum coopat. & nō opantib⁹ vt velimus & possimus opari bonū largit. In omni edificatōne tria sunt. ꝑcipue ꝑsiderādi. ordo. dispositō. & definita dimensio. i. principiū habens & finē & determinatōnes. Superest igit nunc vt inquiram⁹ qualē oportet esse ordinē & dispositōez cogitationū nostraz vt ex eis construat domus domini. Nam quia res mundane quas mordinate appetim⁹ infinite sunt. cogitatōnes quoqz quas ex ipaz rez memoria intrinsecus excipimus finite esse non possunt. Nam dum ꝓ singula momenta alie ex alijs exoriētes mltipliciter ꝓcunt nec ipi nos ꝓhendere valemus quo ordine vel quomō ad cor veniunt. aut a corō recedunt. proinde si ordinatas & stabiles ac quietas cogitatōnes habere volumus. ab hac immoderata distractōne corda nostra cohibere studeam⁹. Hoc aūt fieri potuerit. si certas quasdam & determinatas res nobis ꝓscribamus in quib⁹ assidue & intentio cordis nostri versari & meditatō exerceri possit. Tria em sunt. id est. ꝓ infinita distrahi. in eodez sē per ꝑsistere moderat evagari. Quorū vnū habere non possumus. vnum habere non debem⁹. Et id circa hoc solum supest. vt quia adhuc vere corde stabiles esse non possumus. interī saltē ab īmoderata distractōne corda nostra colligam⁹. vt dum semp nitimur minus īstabiles fieri. semp magis ac magis incipiamus verā stabilitatē imitari. Et vt quod loquimur ꝓ exemplū manifesti⁹ fiat. ī ymo ponamus mundū. in summo deū. in medio collocemus humanū animū. Deinde ꝑsiderem⁹ de ordīe in mundo isto magnā quandā & horribilē omniuz rerum ꝑfusionem. & infinitā humanarū mentium distractōez. sursum aūt apud deū ꝓpetuā & incōcussam stabilitatem. Post hoc ymagīemur humanum animū de hoc mundo sursum ad deū ascendē tem. & ascendēdo magis ac magis in vnuz se colligentem. & tunc ꝑspicaciter videre poterim⁹ formam arce nostre que in ymo lata fuit. et sursuz in angustā surrexit. quousqz ad mensurā vni⁹ cubiti in cacumīe suo pueniret. LXXXIII.

De reuocatōne sponse ad sponsum.

Primus homo postꝙ foris aurem ad suasionem serpētis apuit. aurē intus ad vocem dei clausit. Quia ergo auditū intus ꝓdidit quo deum loquentē audiat. reuocans nos deus ad se deforis clamat. sed cum loquit semper quasi occultari volens se subtrahit. vt mentez humanam et ꝓ hoc qō loquit de se amoueat. et ꝓ hoc ꝙ se occultādo fugit ad se trahat. Irritat em ō̄siderium nostrū vt augeat. quia loquēdo amorez suū in nobis excitat et fugiendo ut sequamur inflamat. Tale est em cor hominis vt si quod diligit adipisci non valeat. āplius desiderio marcescat. Sic in cāticis canticorū sponsus venit. stat post parietem ꝓspicit ꝓ fenestras et cancellos vt quasi lateat & non lateat. Mittit manum suam ꝓ foramen. tāgit

ſponſam ēt ſono dēpſſo voce tenui vocat' eā et di
cit veni. Illa vt audit ſponſum adeſſe ſurgit mox·
feſtinat·apit·brachia ad amplectendū pat·liq̄ſcit
anima eius·feruent p̄cordia eius·exultat·gaudet·
tripudiat.ſed ille cum teneri putaē declinat & ſbi
to quaſi de mediis elapſ? amplexib? fugit·Quid
eſt hoc·Dum non queriē querit·dum non vocaē
veīt·Dum aūt queriē·declinat·& dum vocaē·fu
git·Si non diligit quare venit·aut ſi diligit quare
fugit·Diligit aūt & ideo venit·ſed quia hic nō di
ligit·ideo fugit·hic non diligit·id eſt·in hoc mun
do in hoc exilio·ſed vocat nos ad terrā ſuā ad pa
triam ſuam·quia non decet talis amor patriā iſtā
īmutō amoris eſſz vilitas regioīs·Iocūd? amor
amenū q̄rit locū·ido ꝓmēdat nobis terrā ſuā·ido
laudat p̄fiaz ſuā·Ido dic flores apparuerūt·Primi
hominis natura ita a deo ordinata & inſtituta fue
rat·vt aīma q̄ corpi p̄erat p ſenſus quidē miniſte
ria corpis foris impleret·ſed intus p ratōnez ſemp
ad creatorem ſuum intenderet·& nichil foris age
ret quod ex eius dilectōe non p̄cederet & ad ei?
dilectōem non p̄meret·ita vt omnē actū & cari
tas imparet·& ratō diſponeret·& ſenſus īpleret
atq3 p̄ficeret·Sed poſtq̄ merito p̄uaricatōnis ſue
iectus eſt a facie domini·factus eſt cecus p igno
rantiā mētis·inſtabil' p ocupiſcentiā carnis·Qui
bus ab illo in omnem poſteritatē trāſfuſis vniuer
ſa mala exorta ſunt·Proinde poſt illam primā rez
ditōem que facte fuerāt vt ſtantib? ſubeſſēt·ne
ceſſe erat & alia facere que iacētes erigerēt·Que
tanto primis digniora ſunt quātomagiſ neceſſaria
& quanto dignitate p̄cedunt·tanto plixiori tēpe
curzunt·Illa eī ſex diebus facta ſunt·iſta ſex eta
tibus fiunt·Sex dieb? facta eſt rerū ditō·& ſex
etatibus p̄ficiē homīū repatio·LXXXIIII·

¶ De his qui in arca nō ſaluanē ſed peunt.

Conſiderare poſſumus tres manerias ho
minum·In diluuio ſine arca ſunt infideles
quos carnis deſideria inuoluūt·qui p̄ter
hāc vitam trāſitoriā aliā eſſe neſciunt·In diluuio
arcā habent ſed in ea non manēt hi qui vitā immu
tabilem eſſe venturā credere didicerūt·ſed tempa
lium rerū delectatōni animū ſuū ſubijciūt·Nam
ibi quiſq3 ſecundu3 intexiorē hominē habitare di
cit vbi cogitatōne uerſat·Itaq3 hi qui delectatō
nem cordis ſui in vanitate huius mundi ꝓſtituūt·
q̄uis arcam fidei habeāt·intus tamē naufragi ſūt
vt taceam ceteros mundi amatores·quot mō lite
ratos cernimus qui xp̄iani vocari volunt·& cum
ceteris fidelibus eccleſiā intrāt·& de ſacramentis
xp̄i p̄ticipant·in quorū cordibus ſepius eſt memo
ria ſaturni & iouis & herculis ſocratis & platoīs
& ariſtotilis·q̄ xp̄i & ſanctoz eius·Nugas poe=
tarū diligūt·& veritatē ſcripturarū aut negligūt
aut quod peius eſt irridēt & ꝓtemnūt·Ego eis p
nuncō quia in fine eis ſociādi ſunt·quos nunc ī co
gitatōnibus ſuis p affectum cordis ſibi ꝓiungunt
Quid illis p̄deſt habere fidem & non manere in fi
de·quid illis p̄deſt nauē integram habere·& ī flu
ctibus naufragiū non dicā pati ſed ſponte facere
quid p̄deſt veritatē ꝓgnoſcere·& falſitatē dilige=
re Non ſunt tales qui vere fideles ſunt·Audi q̄=
lis vnus eorū fuerit & tales omnes intellige·lex
dei eius in corde ipius·Sola ergo nauis fidei mare
tranſit·ſola arca diluuium euadit·q̄diu caro ꝓcu=
piſcit aduerſus ſpiritū & ſpiritus aduerſus carnē
omnis homo in hoc diluuio eſt·ſed boni in eo ſūt
ſicut hi qui in marī portanē a nauibus·Mali vero
ſicut naufragi·qui inuoluunē influctib?·Intelli=
gamus ergo in nobis eſſe quod fugimus·in nobis
eſſe ad quod fugere debemus·ꝓcupiſcentiā et fidē
Concupiſcētia p̄tinet ad opa ꝓditōnis·fides p̄tinz
ad opa reſtauratōnis·quia & illa inordinate amā
do p cōcupiſcentiam diffluimus·& iſta pie credē
do p fidem ſolidamur·Et idcirco diuina moīta to
tiens nobis ſuadent mundū fugere·non vtiq3 vt
extra celum & terrā exeamus·ſed vt in cōcupiſcē
tia mundi non maneamus.Excogitata eī mundi
ſpē naſciē in corde affectus ꝓcupiſcentie·Proinō
ſi ꝓcupiſcentiā mūdi declīare volum?·pri? neceſſe
ē vt mēoriā mūdi hui? a cogitatōne nr̄a excludā?
Nā ſic oc'us paſciē ex ſpē·ſic anim? ex cogitatōe
& turpi quodā commercio īpudica mēs deſiderio
ſuo fruiē·dum quodāmō intus p cogitatōem rem
concupitā amplexaē·Sic etiā nonnunq̄ vt qō fre=
quenter cogitamus ocioſe aliquādo ꝓcupiſcam? il
licite·reuſq3 facti iudicaē qui p ſenſum in cogita
tōne delectatur·Ceterū quantū ad ipaſ res p̄tinz
quia omnis creatura dei bona eſt·nulla res eſt q̄
cogitari non poſſit ſine peccato·Rurſumq3 ſi p̄a
uos affectuſ attendim? nulla res eſt in qua pecca
re non poſſumus cogitādo·Nam & de malo bene
& de bono male·de īmundo munde·et de mundo
immunde poſſumus cogitare·Legimus ſanctos
viros non ſolū cogitaſſe ſed et locutos eſſe et ſcri
pſiſſe de rebus īmundis·quod vtiq3 non feciſſent
ſi cogitatōnes rerū immundaz animā inquinarēt
Nichil intereſt quale ſit illud qō cogitaē·ſz qualiſ
affectus ex ipa cogitatōne generet·quia cogitatō
mentem non polluit·vbi delectatō ꝓſcientiaz non
corrumpit·Expedit tamen vt obliuiſcamur mun=
dum·ne forte dum frequēter de eo cogitamuſ·ad
eius ꝓcupiſcentiā inflectamur·LXXXV

¶ Q̄ p opa reſtauratōnis vniunē cogitatōes di
ſtracte p opa conditōnis·

Patis vt reor apte iam demonſtratū eſt·
vnde hec infinita quā patimur cogitatō
num noſtrarū diſtractō oriaē·a mundo
videlicet et a ꝓcupiſcentia eius·hoc eſt ab opibus
ꝓditōnis·Rurſumq3 quid ſit illud p quod colligi
poſſunt in vnum cogitatōnes noſtre hoc eſt p opa
reſtauratōis·Et quia ordo non eſſe poteſt vbi fi=
nis non eſt·ſupeſt vt relictis opibus conditionis
queramus ordinē cogitationū noſtrarū ibi·vbi fi
nite ſunt·hoc eſt in opibus reſtauratōnis·hoc eī
ſupius inueſtigare p̄poſuimus·Quiſnam videlicz
cogitationū noſtrarū ordo eſſe deberet·quatenuſ
ex eis ſpiritualis dom? ſapientie in nobis edificari
poſſit·Et quia ex rebus cogitatōes veniūt·opor
tet vt ex ordine rerum ſumaē ordo cogitatōnum
Deinceps ergo tractare incipiemus de opibus re
ſtauratōnis relictis opibus ꝓditōnis·de quibuſ q̄
ſi de quodam ſubterfluente diluuio egreſſi ſumus
& nunc in opera reſtauratōis quaſi in arcam īgre
dimur·Igitur opera reſtauratōis ſunt omnia que
ab mijtō mundi vſq3 ad finem ſeculi facta ſunt vl'
facienda p reſtauratōne hominū·in quibus et res
geſtas et perſonas ipas per quas et p̄pter quas et
apud quas geſta ſunt loca ſiml' et tpa·vbi et quā
do geſta ſunt cōſiderare oportet·In opib? reſtau
ratōnis tribus modis ordo conſideraē ſecundū locū
ſcōm tempus·ſcōm dignitatē·Scōm locū vt quid
p̄pe·quid lōge geſtum ſit·Scōm dignitatem quid
humilius·quid excellētius geſtum ſit·Scōm tēp?

quid prius quid posterius gestum sit · Historia longitudinē arce metiē · quia in serie rerū gestaruz ordo tpis inueniē · Allegozia latitudinē · quia in p ticipatōe sacramentozū cōstat collectō populozū fidelium · Tropologia altitudinē arce metiē · quia in pfectu virtutū crescit dignitas meritozū · Moraliter prima mānio est fides · scōa spes tercia caritas · Vel scōm anagogē prima mansio est cogitatō recta · scōa meditatō puida · tercia otemplatō clara · Vel scōm opatōem prima mansio est scientia · scōa disciplina · tercia bonitas · Vel scōm statꝰ differentes · prima mānio est natura · secunda · lex scripta · tercia vero gratia. ¶ LXXXVI · ¶ De tempozibus & quibusoā arce expositōnibus.

¶ Item in libzo quinto ·

ABadam vsqz ad diluuiū prima etas seculi otinens annos mille · cc · lvj · Scōa etas ad diluuio vsqz ad abzaam otinens ānos cc · xcij · Tercia ab abrhaam vsqz ad dauid habens annos · nongētos · xlij · Quarta a dauid vsqz ad trā sinigratōez otinēs ānos quadzingētos lxxiij · Quinta a trāsmigratōne vsqz ad aduentū xpi habēs annos quīgentos · lxxxviij · Sexta etas nunc agiē nulla annozū serie cꝯta · sed vt etas decrepita ipa mozte totius seculi ꝑsumenda · Sunt & alie adhuc differentie quibus altitudo arce distinguaē · Prima mānio cōiugati · secunda otinentes · tercia vgines · Vel ita prima mansio repentia · secunda ambulantia · tercia volantia · Item p singulos āgulos ascendentibus a frigoze oriētis · i · a supbia · Prima mansio est timoz · secunda est doloz · tercia amoz · ascendentibus a caloze occit ētis i · a cupiscētia carnis Prima mansio est patientia · secunda misericozdia tercia ꝑpunctō · Ascendētib⁹ a frigoze occidētis i · ab ignozātia · Prima mānio est cognitō · scōa meditatō · tercia otēplatō · Ascendentib⁹ a caloze oriētis · i · a spiritus feruoze · Prima mānio est tpantia · scōa prudētia · tercia fozitudo · ¶ LXXXVII · ¶ De virtute caritatis qꝯ foztis sit & cara · ¶ Idē in tractatu de laudibus caritatis.

QVis sanctozū a principio mundi extitit qui non caritatē nobis aut verbo aut facto ꝑmendauerit · Caritas abel martirem fecit abrhaā de terza sua eduxit · quia & ille p caritatem innocenter mozte ptulit · & iste natale solū libenter deseruit · vterqz p caritatem terza celū cōmutauit · Considerem⁹ quot iā martires p tozmēta ad regnum celozū transierint · qualem ergo in eis vim amoris arsisse credimus quos ꝓ deū nec sibi pepasse videmus · Cōueniam⁹ nunc coz nostrum & videamus si acquiescat nobis · omnia que mundi sunt relinq̄re · nō arridere ꝓsperis · non cōdelectari blandis · non ogratulari letis · Domīe impfectum meum vi · o · t · qꝯ longe ab hac non dicā pfectōne sed pfectōnis inchoatōne me video · Et cē te hoc parum erat amicis dei · vt p amoze eternozum ista spnēnt · ista calcarēt sed abiectis his omnibus alacriter ad votum curzētes · nec minis terreri peterāt nec tozmentis · Trahebat eos caritas Et ideo nec trahebat cupiditas nec deterzebat aduersitas · Curzebāt ergo · mundū post se relinq̄bāt deum ante se habebant · sed interpōita sunt tozmēta vt iterzogarenē vl' quo desiderio hūc quererēt vel qua cōstantia hunc despexissent · Interzogata ē veritas · pbata caritas · cōfusa iniquitas · Accedūt ad penas itrepidi & quantū mentē amoz int⁹ vulnerauerat · tātum caro foras vulnera sua despicie-bāt · O caritas quomō illis sapiebas · qꝯ dulcis eis fuisti · quos tāta ꝓpter te sustinere coegisti · Quib⁹ illos ad te vinculis traxisti · quos mundo & p blā, dimenta detrahēte & p tozmenta repellēte poere tamen non potuisti · Cucurezūt quia tu eos otraxisti · & trāsierunt quia tu eos inuisti · puenerūt · qa tu eos suscepisti · Quā inextinguibilitē in pcordijs eozum arsisti · quia nec pbzis nec pmijs nec penis obzui potuisti · Ista quasi quedā flumia inundauerunt · sed multa flumina & aque multe caritatē extinguere non potuerūt · O caritas quomō laudabo te · si sapem te appciarer te · Si scirem quātum vales pcium appenderē p te · sed forte excedis angustias meas · nec inuenire potero precium tuum penes me · dabo tamen qꝯ habeo · & totū qꝯ habeo · tota domus mee sustātia te ꝑmutabo · Et cum totum dedero · totum quasi nichil reputabo · Omnes delectatōes carnis mee · omnes iocūditates cozdis mei p te libenter impendā · vt te solā possidere valeam · Tu sola michi carior · tu sola vtilioz · tu sola suauioz · tu sola iocundioz · āplius delectans · abundātius satiās · tutius saluās · felicius ꝑseruās · alijs etiā anunciabo de te · Dic michi o coz humanū qꝯ magis eligis · semp gaudere cum hoc seculo vl' esse semp cum deo · Quod plus diligis · hoc potius eligis · audi ergo vt corrigas dilectōem · nō differas electōem · Vide quomō totuz tibi est dilectō · ipa electō · ipa cursus · ipa puentio & mānio & beatitudo · Dilige ergo deum · elige · curze · appphende · posside · fruere · Iam inquis elegi qua via curzā vt puenīā · da socios ne aberzem · Recte sunt vie domini · & iusti ambulāt in eis · Iustitia ergo est via · et iusti sunt qui in via curzūt · nulla via iustitia rectioz · nulla societas iustozū melioz · nulla requies deo trā quillioz · p caritatem coz dilataē · corde dilatato via iustitie curziē · ¶ LXXXVIII · ¶ Adhuc de eodem de cōmendatōne eiusdē · ·

OBona caritas quid amplius dicam de te · Ducem te dixi in via dei · Quid si teipaz viam dei dixerī · Adhuc inquit apostolus Excellentiozem viam · v · d · Tu es caput viaruz rectaz · Omnes vie recte a te exeunt · & in te recurrunt · Nam pcepta dei vie sunt eius que oīa a te pendent & in te cōsistūt · Tu es plenitudo iustitie pfectō legis · cōsummatō virtutis · agnitō vitatis Via ergo es o caritas · Qualis via · supexcellēs · suscipiens · dirigēs · & producens · Cuius via · Via hominis ad deum · & via dei ad homines · Tu deū ad hominem deducis · tu hominē ad deū dirigis · nec nisi p te ad vterutrū trāsire possumus · Tu media tenes · aduersos cōcilians disiunctos socians · & dispes quodammō coequans · deū humilians · nos sublimans · illū ad yma trahens nos ad summa erigens · Sic tamen vt nec abiecta sed pia sit eius descensio · nec supba · sed gloriosa sit nostra exultatō magnam ergo vim habes caritas · Tu sola deū trahere potuisti de celo ad terzas · O qꝯ forte est vīculum tuum quo & deus ligari potuit · & hō ligatꝰ vincula iniquitatis disrupit · Nescio siquid maius in laude tua dicere possim · qꝯ vt deum de celo traheres · & homines de terza ad celum eleuares. Magna virtus tua vt p te vsqz ad hoc humiliareē deus · & vsqz ad hoc exaltareē homo · Cōsidero deuz ex femina natum · infantem pannis obsitum · vagiē tem in cunis · sugentem vbera · respicō postea ꝑ hensum · ligatum · flagellis cesum · spinis cozonatū sputis illitum · lanceatum · clauis fixum · felle &

aceto potatum· illic indigna·hic dira passum·et ta
men cur vel ita dignaret vel ita pateret si causam
querimus·aliam pter solam caritatē causā nō inue
nimus·O caritas quantū potes si tātuz inualuisti
erga deum·quantomagis erga homines. Sed for
tassis facilius vincis deuz qꝫ hominē. quia quo ma
gis beatum eo magis est deo debitum a te supari·
Hoc optime tu noueras· que vt facilius vinceres
prius illum supabas·Adhuc nos rebelles habui=
sti·quādo illū tibi obedientē ō sede paterne maie
statis vsqz ad infima nostre mortalitatis suscipien
da descendere coegisti·Adduxisti illum vinculis
tuis alligatum·sagittis tuis vulneratū·vt āplius
puderet hominem tibi resistere cum te videret eti
am in deum triūphasse. Vulnerasti impassibilē &
ligasti insupabilē·traxisti incōmutabilē·eternū fe
cisti mortalē·hec oīa fecisti vt corda nostra emol
lires & insensibiles affectꝰ opungeres·vt se a cor
pore suo resoluerēt & facilius ea sagitte tue pene
trarent·Nec incassum hoc fecisti·multi eī sic a te
supati sunt·Multi iam tibi manus dederūt· multi
iam in suis pcordijs sagitta s tuas infixas portant
& altius adhuc eas infigi desiderāt·delectabiliter
eī & suauiter vulnerati sunt·& plagas suas se pc=
cepisse nec volent nec erubescūt· O caritas ānta
est victoria tua· Vnum prius vulnerasti·& p il=
lum omnes post modū supasti. LXXXIX·

De emendatōne laudis eiusdem·

Caritas laudaui te quātū potui·Nescio
eī si forte maius sit de te deum dicere
an deum te supasse·quod si maius ē etiā
hoc libenter & fiducialitē de te dicā·deus caritas
est·nunquid parū est deum in se manentez habere
tātum est caritatē possidere·Hoc priuilegium sola
caritas habet· vt deus dicaē & sit· Non eī dicē
deus humilitas est· aut patiētia· quia cū omnis v
tus dei donum sit·nulla pter solam caritatez hoc
habet·vt non solum donū dei sed & deus dici pos
sit·Reliqua igitē gratiarū dona largitē deus etiam
his quos repbat·solam aūt caritatē quasi seipsuz
his tantum quos diligit in pmium seruat ·Caritas
igitē est fons ꝓprius de quo non emunicat alienus
quia qmicunqz illā habet non iam alienus est a deo
sed ipe in deo & deus in eo manet·sic familiaris ē
deo caritas, vt ipe māsionem habere nolit vbi icar
tas non fuerit·Siquis inquit diligit me ⁊c·Animā
in qua caritas habitat. supbia nō inflat. inuidia ñ
deuastat·ira non dissipat·tristicia mala nō vexat·
& auaricia non excecat·gula nō inflamat ·luxuria
non inquinat·semp munda est·casta est·quieta ē·
pacifica·benigna·& semp modesta· & in aduēis
secura·& in psperis tempata·mundū ptemnēs·et
deum diligens·omniū bona amādo sua faciens·&
sua oībus libenter imptiens·In quo caritas dei ē
semp cor sursum habet·& desideriū in supna ele=
uatum·Et siquādo ambulat·siquādo agit· siquan
do sedet·siquādo quiescit·quidqd egerit cor ā do
non recedet·tacens deum cogitat·& loquēs nil p
ter deum & quod ad amorem dei ptinet loqui de
siderat·Alios ad caritatē exhortādo seipm infla=
mat·caritatē omnib? emendat·Quā dulcis amor
dei· qꝫ amarus & qꝫ impurus sit amor huius secli
non solum voce sed & ope quoqz demōstrat· De
ridet huius mundi gloriam & solicitudinē arguit
Miratē cecitatē hominū qui hoc diligūt·quomodo
iam dudum vniuersa hec caduca omnes nō cōtem
nunt·omnib? estimat dulce esse·quod sibi sapit·
& omnibus placere quod diligit·omnibus maīfe
stum quod cognoscit·Istis indicijs caritas se pdit
igitē o bona caritas· quid dignū dicā laudib? tuis
Certe post tāta prioꝝ pconia nil de te dicere mea
puitas psumeret·vbi nunqꝫ de te dici satis potuis
set. Illabere igitē nobis o dulcis & suauis caritas
dilata cor nostrū & expande desideriū ·amplifica
cordis nostri habitaculū vt cape possit hospitem·
& mansorem domini· ·XC De medita
tōne in creaturis & scripturis & moribus· Item
de triplici meditatōne·

Meditatō est frequēs cogitatō modum &
causam & ratōem vniuscuiusqz rei inue=
stigās·Modum quid sit· causaz quare ra
tionem quomō·Tria sunt genera meditationū·In
creaturis·in scripturis·in moribꝰ·Primum surgit
ex admiratōne·scōm ex lectōne·tercium ex circū=
spectōne·In primo admiratō questionē generat·
& questio inuestigatōem·inuestigatō inuentionē
Admiratō est dispositōnis & questio cause·inue
stigatō ratōnis·In lectōne autem sic ꝓsiderandum
primo lectō ad cognoscendā veritatē materiā mi=
strat·& meditatō coaptat·oratō subleuat·opatō
ꝓponit·ꝓtemplatō in ipa exultat·Bona aūt quedā
sunt necessitatis·quedaz voluntatis· Necessitatis
sunt que sunt in pcepto & voto·De ceteris siqd
superogaē reddiē·Si nichil non imputaē·Item me
ditatō in lectōne est triplicis ꝓsideratōis secūduz
historiam est·quādo eorum que facta sunt vel ra
tionem querimus vel admiramur suis tpib? & lo
cis & modo ꝓgruo pfectaz·Scōm allegoriā medi
tatō opatur in dispositōne pcedentiū futurorum
significatōez attendēs miratōne & puidentia co
aptatā·sicut oportuit ad intelligentiā & fidei for
mam fabricandā·In tropologia opaē quē fructū
dicta afferant exquirens quid faciendū msinuent
vel quid vitandum·quid ad eruditōem· quid ad
exhortatōem·quid ad ꝓsolatōem·quid ad terrorez
scripture lectō ꝓponat·& quid ad intelligentiam
virtutis illuminet·quid nutriat affectōnem·quid
formā viuendi ad iter virtutis edoceat·Meditatō
in moribus est secundū affectus & cogitatōes &
opa·In affectibus ꝓsiderādum est vt sint recti·sin
ceri hoc est ad id ad quod debēt esse Et quomō af
fectus est in eo ad quod rectus · et quomō debet
esse sincerus·In cogitatōnib? cōsiderandū vt sint
munde et ordinate·Munde sunt quando neqz de
malis affectōnib? generanē·neqz malas generāt
affectōes·Ordinate quando rationabiliē·hoc est
tempe suo adueniūt· Tempore eī non suo etiam
bona cogitare sine vicio non est· vt in lectione de
oratione·et in oratione de lectione· In operibus
considerandum est primum vt bona intentōne fi
ant·itaqz intentōnem oporter esse rectaz p discre
tōnem·et simplicē p benignitatē·Scōo in opibus
ꝓsiderandum est vt ex recta intentōe inchoata cū
pseueranti feruore ad finem pducanē· vt ne pseue
rantia torpeat·nec amor tepescat. ·XC·

Adhuc de meditatōne in moribus·

Item meditatō in moribus duplici consi
deratōne discurrit·foris ad famā· intus
ad scientiam·foris quid expediat·et qd
doceat·doceat ad exēplū expediat ad meritū·no
bis ad meritum primis ad exemplū·Intus ad con
scientiam·vt si munda que nec de pterito iuste ac
cusaē·nec de psenti iniuste delectaē·Itē in moribꝰ
vt omnes motus cordis deprehendat vnde veniāt

aut quo tendāt · Motus igit̄ cordis aliqñ manifestā habet originem · aliquando occultā · que manifeste bona est a deo est que autem manifeste mala · siue a diabolo est · siue a carne · Omnes aspirationes que inuisibiliter cordi adueniunt ab istis p̄cedūt Que autem dubia sunt ī origine p̄banē a fine · Et que mala sunt differūt qm̄ que a carne sūt frequē tius surgūt p̄pter necessitatem · que vero a diabolo sepius p̄ter ratōnem · Item meditatō morū finē & directōnem in omni uersatōne p̄siderat · Finis est ad quod tendit̄ · directō quo facilius peniturQui directius pgit citi? peuit · Sunt enim quedam bona in quibus etiam multum moueri parū est p̄moueri · Alia ꝑpendioso laboze fructū magnum adducunt · Et hec ergo discernenda sunt · & eligenda magis q̄ magis p̄sunt · Multi hāc discretionem non habentes plurimum laborauerunt & parum p̄fecerunt Et qm̄ oc̄m foris habuerunt tā tum ad speciez opis et nō int? ad fructū virtutis Gaudebāt em̄ magna se facere magis q̄ vtilia exercere · Et dilexerūt poti? illa ī quibus videri possent q̄ emēdari · Itē meditatō ī moziḃ? p̄mū cōsiderat que debita sūt siue ex p̄cepto siue ex voto et ea primū agēda indicat que sic facta habēt meritū · vt nō facta generēt reatū · Post hoc si q̄d voluntarie supaddit̄ sic faciendū est vt debitū nō īpediatur · Itē meditatio morū duo mala ī bona actione p̄apue cauēda cōsiderat · hoc est afflictōnē et occupationē · Per afflictionē dulcedo mētis amaricat̄ · per occupationē trāquillitas dissipat̄ · Afflictio est qñ p̄ his q̄ nō valet p̄ ipatiētiā vriē · Occupatō quando in his que valz agendis p̄ intpantiā agitat̄ · Ne igit̄ male amariceē animus suam impossibilitatē patienter sustineat · Ne aūt male occupeē possibilitatē suam extra mensuram nō extēdat · Itē meditatō moz p̄bat nec ea que non fiunt impatiēter appetere · nec ea que fiunt insipiēter fastidire · Qui em̄ semper quod nō facit appetit & quod facit fastidit · nec p̄sentibus fruit̄ · nec futuris satiat̄ Inchoata em̄ ante p̄summatōem deserit & inchoāda ante temp? apprehēdit · Propterea bonū est bono suo esse ꝑtentum · & p̄sentia bona supueniētib? augere non p̄ futuris abijcere · Leuitatis em̄ ē bonozū omutatō · multūq; diuersa currunt via · qui p̄ nouis vetera abijciūt · & qui ab inferioꝛib? ad supioza p̄scendunt · qui em̄ mutatōem querit fastidiosus est · sicut qui p̄fectum appetit studiosus ·

XCII. De concordia misericordie et iustitie in filij dei incarnatōne ·

Misericordia & veritas obuiauerūt sibi ꝛc̄ · Veritas erat in celo cū iudice deo · & misericordia in terza cum homine iudicādo Vbi em̄ misericordia esset · si cum misero nō esset · Accepto igit̄ tpe · assumpta veritate dscendit de? vt ratōem poneret cum homine · Q̄ cum vidisset misericordia nō ignara diuini cōsilij p̄exit obuiaz illi · deū cupiēs mitigare · & placatū adducere · Ibi ergo misericordia & veritas ob · s · Veritas affirmauit nequā homies debere merito damnari · Misericordia respōdit eos vt boni fierent · spontanea etiam pietate debere vocari · Veritas dixit · q? de? malis omnino p̄cere nō deberet · misericordia dixit si nemini p̄ceret deus & nunq̄ bonos haberet · Veritas dixit se nolle nec posse tot scelera hominū tolerare · misericordia respōdit gratiā domini ad indulgendū supabundare · Videns deus tā diuersas sententias ad effectum simul p̄cedere non posse ·

Ait scriptum est · Misericordiā & veritatē diligit deus · Veritas aūt vult vt totum imputeē · miseri cordia vero vt totum ꝑdoneē · que simul fieri non possunt · Propterea peccatū homīs & ex ꝑte p̄ptē veritatē puniat̄ · & p̄ptē misericordiā ex ꝑte dimittat̄ · Veritas aūt intrans cor hominis clamare cepit · de terza hominē accusans · misericordia vero nō desistebat ī celo orare dominū · p̄ homīe postulās homo cōfessionē ad salutem ore p̄prio faciebat · & misericordia p̄cibus suis dominū ad iustificatōez hominū ꝑpellebat · Veritas de terza p̄ cōfessionez homīs oriebat̄ · & iustitia de celo p̄spiciēs · p̄ misericordiā dei ad terzas mittebat̄ · Quia ergo misericordia cum deo p̄ homīe erat · & iustitia & veritas a deo cum homīe erat · iam inter deum & hominem erat pax p̄ iustitia · Tunc ait iustitia ad pacez Nunquid satis est optio mala dimittere · nisi etiam studeat bona ꝑferze · Laxauit peccata p̄ indulgentiam · nunc cōferat virtutū dona p̄ gratiā · Respondit pax & ait · Domin? dabit benignitatē ꝛc̄ · Confessio crimīs est in detestatōe mali · cōfessio laudis in exultatōne boni · Confessionē em̄ īmis parit timoz ꝑfessionem laudis amoz ·

XCIII. De mundana cōsolatōne & sequēti desolatōne ·

Ve vobis diuitibus ꝛc̄ · Anime ratōnali si vere sapet · p̄ter verum bonū nihil sapet Nunc autē primū malū eius factum est · vt illo sublato egestatē illius patiat̄ · Deide scōm accessit · vt in alio bono p̄solet̄ vt illud nō req̄rat Perdito ergo eo quod intus erat bono egressa est ad ea que foris erāt bona aliena · & pactū fecit cū delectatōibus seculi · & regressa induxit eas ad se vt fornicaret̄ cū ꝛis intus in abscōdito cordis sui et requiesceret sup eas · et non respiceret absentiā boni sui · quoniā secum habet societatē alienā delectationū huius mundi ingredientiū ad ipam p̄ sensus carnis ipius · vel cum ipa egredit̄ ad illas · Cuz aūt claudi cepint porte iste sensuū carnaliū nō patebit deinceps via trāseundi admuicē · Et tunc sepabit̄ societas vanitatis · et erit mundus foris exclusus ne īgrediat̄ · et anima intus clausa ne egrediat̄ · Et veniet anima ad portas oculoz et clausas inueniet · vt non egrediat̄ p̄ visum · Deinde diffundet se p̄ aditus sensuū reliquozū · et nō erit trā situs illius · quoniā repagula mortis ꝑpetue inflexibili rigore et īmobilibus seris valuas sensuum et aditus omercij antiqui sine fine ꝑcludent · Tūc anima misera in hoc tristi discidio solā se inueniet et quertēs se requirere incipiet illum sociū qui ī? est et excludi non potest · et nō poterit habere sociectatem illius in desolatōne sua · quia non requisiuit illum in p̄solatōe sua · Tunc illa infelix desp̄atō ne cadet a se · et damnatōe sub se · et apiet se p̄fundum in obuiam ruēti · Et cum illam excepit ꝑtinuo claudeē sursum et apieē dorsū vt sine fine cadat et ad finem non resurgat · Propterea dixit dominus Orate ne fuga vestra hieme fiat vl̄ sabbato · Quid em̄ est hiems nisi tempor mortis · et quid sabbatum nisi post mortē tempus ꝑpetue vacatōis · Hiems siquidem tollit ambulandi potentiā · sabbatum negat licentiā · Sic et immīnētis mortis tempore astrictus homo a correctōe p̄pediē · Post mortē vero penitentia non recipit̄ · Hic grauat̄ ne bona opera exerceat · ibi ligat̄ ne damnatōem euadat · Hic correctō grauis ibi emēdatō impossibilis · Propterea bonum est fugere iram venientem · p̄riusq̄ sentire incipias īmmentē · Ne vel voluntas nimis efficax

sit sine ope· vel dolor inutilis sine correctõne· Cogitet ergo anima in societate alienorũ nunc posita quia non poterit semp pmanere cum illis & eligat interim socium illũ· qui cum omnia subtracta fuerint solus fidẽ suat dilectoribꝫ suis· CXCIIII

De tribus bonis quibꝫ placat deus·

INdicabo tibi o homo ꝛc· quia & deus q̃ trinitas est· non nisi trino sacrificõ digne placari potest· Offer ergo iudiciũ filio· iudici misericordiã· spiritui sancto caritatẽ· solicitudinem paternitati· sic tamen vt non discretõne numerorꝫ vnitatẽ trinitatis diuidas sed singul' sua & simul vni singula exhibeas· Primũ em̃ iudiciuꝫ faciendũ ẽ de teipo· deinde inter te & pximũ tuũ Postremo ò pximo tuo· In eo iudicõ quo iudicas temetipm esse debes districtus· in eo quo inter te & pximum tuũ iustus· in eo quo pximum pius· Teipm iudica hoc modo· Cõsidera diligenter qd facis & quid non· quid facere debes & quid non· Postea hec ad inuicem cõferendo ppẽde· si idem· est quod facis & quod debes· Qd̃ si ita inueneris gaude sin autem· time Inter te & pximuꝫ hoc mõ vide quid facis pximo· & quid faciat tibi· Si tibi facit bonum & tu illi malũ reddis· malus es· Si tibi malum facit & tu illi bonum reddis· bonus es· De pximo tuo hoc modo· Vide quid facit· Si certum bonum est puũ· existima magnũ magnũ maius· Si dubiuꝫ bonum est· verum puta· si certum malũ est magnũ· puũ· puum mim? iudica· Si dubium malũ est bonũ puta· Oportet ergo te primuꝫ facere iudicium· vt qd̃ recte discernis ope opleas Deinde diligere misericordiã· vt bonũ quod agis non ex timore sed amore facias· Postremo solicitũ incedere ne vel bonũ qd̃ nondũ habes nõ mereaꝛis accipe· vel bonum qd̃ habes amittas· In his tribus trinitati in te opanti cooparis p illuminantez sapientiã· & cum lucente rectum discernis p ifflamantẽ caritatẽ· & cum ardente misereris· Per puidam vero paternitatẽ· & cum tuente temetipm custodis· Per trinitatẽ itaqꝫ coopando trinitati· trinitatis ymago efficieris· verũ sacrificiũ· teqꝫ ipꝫ deo offers· cum ad eius similitudinẽ reformaris·

CXCV· De morali expositõne piscine superioris·

SI hierusalem est anima· supior piscina ẽ ratõ p quã pꝛehẽdit celestia· inferior sẽsualitas p quã affectat terrena· Supior piscina aqueductũ habet in agro fullonis· Fullo ẽ xp̃us qui pãnos suos calcat, quia electos suos per tribulatõem emũdat· vt eos sup niuem dealbatos sibi vestimentũ faciat· Cumb? fullonis est ista cõuallis lacrimarũ plens· s· mundus in quo ad cõculcandũ piecti sumus· Sed dum calcamur· vrimur & mundamur· quia pssura tribulatõnis & caritatem accendit & culpã abluit· Iste est fullo qui illa vestimẽta fecerat· que candida erãt sicut nix· qualia non potest fullo facere sup terrã· Iste agrũ habet vbi flores inueniunt optimi ad colorãdos pãnos· Ager est sancta scriptura vbi pascunt animalia dei· In hoc currimus quãdo legim?· flores colligimus· quãdo p̃cepta discim?· pannos coleram? quãdo p̃cepta implẽdo virtutib? animas nostras decoramus· Patiẽcia est in rosa· & castitas in lilio caritas in croco· & humilitas in viola· puritas ī saphiro· Bene autẽ p agrum fullonis trãsit aqueductus piscine supiorꝭ· qui est radius pꝛemplatõis p studiũ em̃ diuine lectõnis apiẽ via cordi nostro vsqꝫ ad pꝛemplandũ lumen diuitatis· vt illuc q̃si de fonte vite aque spũalium donorũ descendãt p radiũ pꝛemplatõis ad irrigandũ & implendũ sinũ mentis nostre· Piscina iferior· hoc est sensualitas habet quinqꝫ aqueductus· quiqꝫ sensus corporis quos oblectamẽta huius mundi influũt ad replẽdum appetitũ nostre carnalitatis· Isti· v· porticus sunt in quibus multitudo languentiũ iacet· Ez angelus domi scõm tẽpus in piscinã descẽdit & mouetur aqua· quia dum diuina aspiratõ peccatorez intus tangit· illico terrore iudicij pturbaẽ carnalis scientia· Et quicunqꝫ post motõem aque in piscinam descendit sanus fit· quia diuina gratia pẽnitus peccator si vere se ad penitentiã humiliat· & scientiam impurã vomens· aut acta mala districte diiudicat· ò quolibet delicto veniã sequitur Congregatis inquit aquis piscine inferioris· non em̃ vicinũ est aquas piscine inferioris bibere· sed cõgregare· quia licꝫ nobis bonis trãsitorijs vti ad necessitatẽ· sed non diligere ad supfluitatẽ· Si hierusalez animas dicimus· domos hierusalẽ corpa· Domos ergo hierusalẽ numerare est desiderata hoĩum multitudine timere de defectu rerũ· putare sumptus corpis· & nõ cõfidere imunificentia largitoris· Vnde & post subiunxit· Aquas piscine veteris col ꝛc̃· Murus exterior est corpus quo aĩa clauditur· Interior est ira naturalis virtus anime qua vicijs iraſcit̃ & otra tẽptamenta munitur· Preter murum· & murũ ad colligẽdas aquas lacũ facere est necessitatis loco cupiditatẽ admittere·

CXCVI· De amore ordinato & inordĩato·

VNus fons dilectõnis intus saliens duos riuos infundit· Mediũ quippe est cor hominis vnde fons amoris erũpit· & cum p appetitum ad exteriora decurrit cupiditas dicitur· Cum vero desiderii suum ad interiora dirigit caritas· & omniũ malorum radix est cupiditas· & omniũ bonorꝫ caritas· Amor est delectatõ cordis alicui? ad aliquid pter aliquod desiderium ī appetẽdo· ī pfruendo gaudium· p desiderium currẽs· reqescẽs p gaudiũ· hoc bonũ & hoc malũ ẽ tuũ cor humanũ· qr nec aliũ de bonũ nec aliũ de malũ est· nisi q̃ bñ vl' male amas quod bonũ est· Nã omne qd̃ ẽ bonum est· Nec qui amat nec quod amat malũ est sed q̃ male amat· Ordinate ergo caritatẽ· & malũ inde nullum est· Omnipotẽs deus qui nullo ĩdigz ratõnalem spiritũ creauit sola caritate nulla necessitate· vt eũ bñtudĩs sui pticipẽ facerꝫ· Porro vt ad id aptus esset· fecit in eo dilectõez spiritale palatum p hanc sanctificãs ad gustum dulcedĩs inẽne· vt ci semp inherendo ipꝫ quo beatificãda erat bonum & ex ipo fugeret· & de eo p desiderium biberet· & ex ipo p gaudiũ possiderꝫ· Fuge o apicula fuge· fuge & bibe dulcoris tui ienarrabilẽ suauitatem· Immergere & replere· quia deficere nescit si tu non incipias fastidire· Adhere ergo & inhere sume & fruere· Si sempiternus gustus fuerit· sempiterna quoqꝫ beatitudo erit· Igit̃ p amorez socia ta est factori suo creatura rationalis· solumqꝫ est dilectõnis vinculũ quod ligat vtroſqꝫ in idipsum et tãto felicius quanto fortius· Propter qd̃ et vt indiuisa societas et cõcordia pfecta vtrobiqꝫ habeat· et gemmat? est nexus in caritate dei et pximi vt p caritatem dei omnes ad inuicem vnum fierẽt vt quod de illo vno cui omnes inherebant quisqꝫ in semetipo ñ caperet· pleni? atqꝫ pfect? p caritatẽ pximi in altero possideret· et bonũ oĩm fierꝫ totũ

singulo rū. Ordínate ergo caritatē si desideriū est. amor bene curzat. si gaudiū bene requiescat. Tria quidez sunt que amari bene aut male possūt. Deꝰ supza nos. pximus iuxta. mundus subtꝰ nos. Ordínate ergo caritatē. Si curzat bene curzat. Si requiescit. bene requiescat. Desideriū curzit. gaudium requiescit. Propter quod gaudiū vniformē ē. quia semp in vno est. Desideriū aūt motus mutabilitatem suscipit. & idcirco non se cōtinet i vno sed varias species repsentat. Tria deus. duo pximus. vnum mundus habeat ím cursu desideriꝭ nostri. Et est in desiderio ordināda caritas. amor nā qz p desideriū. & de deo. & cum deo. & in deuz ordinate curzere potest. De deo curzit. quādo a deo accipit vnde eum diligit. Cum deo. quādo eiꝰ voluntati in nullo ptradicit. In deum quādo in ipo requiescere appetit. Duo sunt pximi potest em desiderium de pximo curzere. vt de eius salute & pfectu gaudeat. Cum pximo. vt eū in via dei et comitem itineris & sociū puentōnis habere cōcupiscat. sed in pximo non potest vt in homīe spez & fiduciā suā pstituat. Vnū est mundi. De ipo curzere. non cum ipo aut in ipm. De mundo em desiderium curzit. quādo inspecto foris dei ope p admiratōem & landē ardentius ímtus ad ipm se ꝺuēcit. Hec est em ordinata caritas. & pter ipam omne qđ agīē est inordinata cupiditas.

¶.XCVII. ¶De sapore & nutrimento verbi dei.

Quamdulcia faucibꝰ meis ꝛc. Verba dei vtiqz cibus sunt. non ventris sed mentis ymmo ieiuniū ventris & cibus mentis. Cibus corpis tria habet in se. Sapor delectat. nutrimentum sustentat. massa onerat. Sapor ad palatū ptinet. nutrimentū ad naturā massa ad miseriam. Vñ palatū pcipit saporē & stōachꝰ nutrimtū & massam. alterum ad refectōem. alterū ad grauamē Nutrimentū vt illud in corpus traijciat. massā vt illam eijciat. Sapor quodāmō spūalis est. & ideo solūmodo delectat non grauat. Inde est qꝺ fames in faucibus satiari nunqꝺ potest. quia ibi nec appetitus mensurā habet. nec delectatō finem. In stomacho aūt satietatē recipit. & delectatō finez. Nā quia ille nutrimentū qđ sustentat non pcipit sine massa que grauat. ne id qđ ꝑdest vltra modū appetere incipiat ipa quā simul pcipit illum onerando refrenat. Ergo frater cum māducas noli interrogare fauces tuas si satis est. Qz si iudiciū illarū sequeris priusqꝺ illas delectatōne repleas. stomachum tuū onere suffocabis. ventrē potius de mensura edendi consule. & priusqꝺ illum dolere incipias. fauces ab auiditate ꝑsce. hoc tamen de cibo corporali intellige. Nam de refectōe spūalis cibi fauces potius qꝺ venter consulende. Habet quippe spiritualis cibus. i. verbum dei similiter saporem suuz qui fauces spūales delectat. nutrimentū qđ spūalem substantiā pascit & vegetat. & massam que infirmitatez pmit & grauat. Fauces spūales dicim? palatum cordis. Sapor dei est verbi gustus interne dulcedinis. Anima autem ipa substātia est spiritualis. Nutrimentū verbi dei est exercitiū virtutis. massa vero pondus laboris. quia ergo sapor illi interne dulcedinis sine fastidio sumit. et ꝗsi de quodā spūalis cibi gustu fauces cordis delectatōnem pcipiūt. sed saturari non possunt. Quia vēo exercitiū virtutis quo anima pascit non sumit sine pondere laboris quo caro grauat quasi quidaz sensualitatis nostre stomachus dū cibū boni op9 exercendo pcipit. ne virtutē qua reficit vlt mortū appetat ipe eū quo pmit labor opis castigat. Nō igit ait. Dulcia ventri meo sed faucib?. acsi dicerz Per verbum quidē tuum domine venter carnalitatis pmit. sed palatum cordis intus sapore dulcedinis delectat. quia & si foris infirmitatē grauat labor opis. intus tamen ōsiderium pascit dulcedo & gustus suauitatis. Hinc est qꝺ dilectus ille. Iohannes de se phibet dicens. Accepi librū rē. sic & tu frater deuota librū vite. verbum dei auide cōmede & noli ꝓterea dulcedinē saporis eius deserere. si aliquid amaritudinis sentis in ventre.

¶.XCVIII. ¶De humilitate qualiter deficit vel pficit.

Duobus modis diabolus in nobis humilitatē impugnat. p iniuriam videlicet et p reuerentiā. Nos vero si clpas nostras & miserias attente inspicere volumus tunc fortassis nec indignum iudicabim? si nobis inferat iniuria. nec dignum si reuerētia exhibeat. mens etem hominis citius in laude sua decipit. quia qđ libenti? accipit difficilius repellit. Nam dum bona sua nō nunqꝺ foris laudari audit. et se tācummō testimonio veritatis ꝓsensum pbere existimat. non ipa ea veritas sed adulatō potius delectat. Vt aūt pf? ab elatōis vicō innocens esse videat maiori adhuc calliditate se palliat. Et postqꝺ id quod ꝺ se dictū est verum esse ꝓsenserit. ne vllo modo sibi tribuere existimet. statim se ad gratiarū actōez vertit. Hoc autem nō ad humilitatē ei. sed ad elatōnis augmē tum pficit. quoniam tāto iam fiducialius apud se extollit quāto manifestius bonum suū non a se sz a deo esse ꝓfitet pharisiaca ꝓsus supbia dicēs. Deus gratias ago tibi. Et vide quomō virus pestilē tie paulati se diffūdit. dum mens in sui admiratione occupata diffigit. paulatim iam et eū a quo habet obliuisci incipit. et quasi iam sibi sufficiat qđ ē mala sua amplius ad memoriā reducere nō dignatur. Tunc hostis postqꝺ intus cor mundū vidz. opbria foris et iniurias admouet. qz scit qꝺ decepta mens tanto iā eas impatiētius susceptura sit. quāto in se nichil nisi quod laude dignū est agnoscit. Tria deniqz sunt p que humanitas aduersus illatā ꝺumeliā se defendit. Primū vt cōsiderem? culpā nostrā qua meruimus vt talia patiamur. Deinde quia quotiens ad nostram lesionē excitat pximus hic quasi nō ille. sed in illo iusto iudicō suo ad nostram pbatōem siue iubendo siue pmittēdo operē deus. Postremo qꝺ malum agēti non irascendū sed ꝓpatiendū sit sicut corpaliter infirmanti. quia omnis qui male agit non quasi ex virtute agens. sed quasi a virtute deficiēs. et velut quadā freneſ eꝛ tudine laborās pie tolerādus est. Prima ergo consideratō suadet nobis iusticiā. secunda reuerentiā tercia misericordiā. Contra reuerentiā autē et laudatōnē p eandē malorū suoꝛ memoriā hoc modo se debet defendere humilitas. non attendat neqz cogitet vtꝛ verum sit quod de se dicit. aut dignū quod sibi exhibet. sed statim ne decepta mens p inanem gloriam laudemqz qua foris pulsat intus suscipiat. ex ipo suo vicō ei opponere curet vnde potius erubescat dicens cū psalmista. Auertantē statim rē. Quisquis em laudatꝰ de virtute ꝓsulturus ꝓscientiam addit. ex eoipo ꝓsentire iam adulatōni renuncit. quia occasionem a ꝓbatōis eius nō qreret nisi eam retinere potius qꝺ abijcere maluisset. Et ideo fit nōnunqꝺ vt talem iusto iudicō deꝰ vitatē

discernere non ꝑmittat·& testimoniū ꝓsciētie iam illi respondeat·non ad id qđ querere se finxit·sed quod inuenire desiderabat· ¶ XCIX· ¶ Ex hortatō ad ꝓlatos & iudices·

¶ Onsiderate fratres dispensatōem dei·solus peccatores iustificare potest·vt tamē humanā ꝓscientiā de sua pietate certā faceret potestatē relaxandi peccata homini ꝓcessit·vt homo ab hominē quasi ad ꝓsimilē suū familiarius & fiducialius ꝓueniret·quem & videre posset veniam postulatur? & accepturus audire·Deus eñ orantem videre potest·sed homo deum indulgentē videre non potest·Iocirco voluit de? vt hō homini loquereť·& de sua salute cum illo tractaret·sed ne forte salus ab homīe dubia esset · deus homo factus est · vt nec fallereť iudicādo nec falleret miserando.sed omne iudiciū datū est filio diuina potestate in ptcipatōem hominū trāsfusa vt homo peccata dimitteret·iuxta tamen diuinū iudiciū·cū idē ipe hō de? eēt·ipe aūt hō xps sic ꝓticeps factus fuerat naťe nře·ita ꝓticipes nos esse voluit honoris sui·Videte ergo ministeriū vestr̄ iudicate·Iudiciū suum in finem distulit·vt vos ꝑ us iudicetis ad correctōem·ne ipe post cū iudicare cepit·iudicet ad damnatōem·Vos eñ nō quasi iudices criminū ad ꝓcutiendū positi estis · sed q̄si indices morboꝝ ad sanandū·Videte ergo languidum in manibus vestris·quem vobis misericors· ille samaritanus omisit·Ceterum nondū xps crucifigebať·& tamen petrus feruorē suum cohibere non potuit·sed ꝓcussit seruū ptcipis sacerdotum nec multitudinē timens nec potestatē·Igiť videte quid facitis·christus in oculis vestris crucifigitur & vos adhuc gladium in vagīa habetis.cū tñ multitudo maior vobiscū sit q̄ cum illis·Quid vos ī passione xpi fecissetis·qui modo ad ꝓcutiendū pigri estis·Ipe quippe dixit · Quod vni ex minimis ⁊c·Igiť in xpo christus occidiť·& in xpiano tribulatur·Quid ergo facitis·đo pigri đo timidi estis· forte quia non statis sicut phinees·idcirco irā placare non potestis vt cesset quassatō·forte qz discubuistis ad ollas pharaonis·& saginā diligitis·pigrū est vobis surgere ad bellū·forte quia lanā diligitis & lac nō oues·idcirco pascitis vosmetipos non oues·& fugitis veniente lupo·quia ō ouib? non curatis·saltem si lac ouiū ꝓmeditis carnes cō medere nolite·si fructum ꝑ custodia ouiū q̄ritis ipas viuas seruate·Bonus pastor etiā carnē suam ouibus suis edendā dedit vt eas reficeret·& vos non solum mercenarij p̄cium ꝑ custodia queritis sed ipas etiam oues lupi facti ad vestrā refectōz necatis· ¶ C· ¶ De triplici visione & quadruplici vanitate· ¶ Idem super ecclesiastem omelia prima·

¶ Res sunt anime ratōnalis visiones·Cogitatō·ꝓtemplatō·meditatō· Cogitatio est·cum mēs nocōne rei transitorie tangitur eū·s·ipa i es sua ymagine animo subito p̄sentatur·vel ꝑ sensum ingrediēs·vel a memoria exurgens·Meditatō est assidua ac sagax retractō cogitatōnis aliquid vel inuolutū explicare nitens vel scrutans penetrare occultū·Contemplatō est ꝓspicax & liber animi ꝓtuitus in res ꝓspiciēdas vlqz̄q̄ qz diffusus·& ita quodāmō id quod meditatio q̄rit ꝓtemplatō possidet·Cōtemplatōnis autez duo sunt genera·Vnum qđ primū est & incipientiū in creaturarū ꝓsideratōne.aliud qđ vltimū & ꝑfecto rum est in ꝓtemplatōne creatoris·In ꝓuerbijs salomonis quasi meditādo incessit·In ecclesiaste ad primum gradū ꝓtemplatōnis ascendit·In canticis canticoꝝ ad supmum se trāstulit· ¶ Idem in secūda omelia·Vanitas alia est in rebus cōditis·alia i opibus humanis·alia in corpibus·alia in mentib? Prima est mutabilitatis·secda curiositatis · tercia mortalitatis·quarta iniquitatis·Vanitas mutabilitatis duobus modis in rebus cōsideraē·siue quia manes sunt·siue quia trāsitorie sunt·In illo vane sunt·quia ostendunt qđ nō habent Iniſto vane sunt·quia non ꝓmanent in eo quod habent·Vanitas cupiditatis in tribus cōstat·In cōcupiscentia sez oculoꝝ in ꝓcupiscentia carnis·in supbia vite. In omnibus eñ vanitas est·ꝓterea tam vanam est in his que bona videnē spem ponere· q̄ q̄ mala putanē formidare· Quid eñ facit ꝓcupiscentia oculoꝝ fallaces reꝝ fucos & lubricos captās aspectus·Oblita sui fundiť·ac totā se curiositati ōdēi circuit omnia·siqua forte noua·siqua īsolita·siqua mira occurrāt·Ad omnes rerū motus altera semper ꝓceps·temeraria·ꝓcax·mstabilis·petulās·impatiens·& lubrica·sepe vana·sepe exultans· sepe mani timore trepidans·nullā interius radicem habens sed semp suspecta ad exteriores reꝝ pendēs motus·Certe omnis creatura talis est homini qualis homo ipe est sibi·vt ab his que foris sunt nec bona mens ledi possit·nec mala iuuari·Igitur hec omnia nec ad malū bono·nec ad bonum malo esse possunt nisi quātum ipe animus vl'ista aspnando ꝓficit vel deficit puerse amando aut metuēdo ne·quid ꝓdest carnē morituram ōliciaꝝ luxu & voluptatum affluētia contra corruptōem tanto nisu defēdere·cum nemo sit qui possit eā a corruptōne custodire·Nā si supbia vite·siue de diuitijs siue ō dignitatibus gloriari velit·quid vaius esse potest Hec ꝓfecto diuitie·hec dignitates suis possessoribus solum ꝓferunt·vt quo in eis plus alijs accipe videnē·imo plus alijs onerati inueniāē·quos certe ꝑ eisdem acquirēdis vl'ꝓseruādis plus semper vel labore atterunt vel cura affligūt· Vaītas mortalitatis in duobus constat·in pena·s·que atterit & in pena que dissoluit· ¶ CI· ¶ De casta & curiosa visibiliū ꝓtēplatōne· ¶ Idē in octaua·

¶ Emo visibilium rerū aspectū castis mētibus noxiū putet·Opus eñ dei quasi vēbum illi? est ꝑ quod nobis loquiť·Sicut ergo auris mstrumentū est ad ꝓcipiendū verbum hominis·sic ocul? mstrumentū est ad ꝓcipiendum verbum creatoris·ꝓterea ꝓgrue in humano corꝓore & oculi sursum poīti sunt·& aures a latere cōstitute·quasi ꝑ hoc nobis significeť q̄ nostra intentio secundario dirigi debeat ad ꝓximū ·p̄cipaliter ad deum·quare cordi humano totus mund? non sufficit·quia non saturaťe oculus visu·nec auris impleť auditu· Ergo scientia succūbit·affect? trāscendit·Tendit se scientia quātum potest et totum cape non potest·amor vero totum haurit & adhuc saturari non potest·Quare hoc·quia scientie caritas supemmet·nec dicit·sufficit cor hūanuz donec ad illum ꝓnenerit & illum īueniŕe a quo factum est vt esset·& ad quem factum est vt ī illo beatum esset·Species rerū visibiliū quasi vene tātummō quedam sunt·ꝑ quas inuisibilis pl'critudo se manifestans ad nos vlqz emanat·Et ideo cū ita sensum nostrū atqz effectum naturaliť ꝓuocant·ñ quidē desiderīū replent sed ad īquirendā ꝓditoris

ſpeciem & eius pulcritudinē ꝓcupiſcendā irritant

Item in .x. Cum animus veritatē deſerit·hāc primum repulſus erroris ſui penā patiē·vt ipam ꝙ in ſe & ꝓpter ſe amare voluit veritatē iam ꝑ vanitate querere incipiat·& non tam veritatē ꝙ nouitatem affectās mlta ſcire ꝓcupiſcat· Incipit miſer defectus ſui erumna languēs·quaſi quorūdaz faſtidio de alijs ſemp ad alia appetēda diſcurzere & prioza abijciēs quaſi vacua & ſterilia ſperat ſe deſiderij ſui effectum in his que ſupſunt poſſe obtinere·ſed huius tam impudētis deſiderij & ſtulte curioſitatis iuſta ſtatim pena ſubſequiē·quoniam ibidem delectatōem puerſe querit·nichil ꝑter dolorem inuenit & ſpiritus afflictōem & multitudine piter diſtrahiē·& ꝓfunditate reuerberaē·& tñ aliquādo ſcientia tali vanitate queſita tātoqz labore ex pte quātulacūqz inuenta animū ꝑ ſupbiam inflat·vt dum de boni interioris gloria ad appetitū exterioris labiē·ſemp ad deteriorē vanitatē ꝓcipiteē· Tantoqz auidius totam ſe ad carnis voluptatem male dulcem experiendā effūdat·quātomagis interius fatigata·& ab inquiſitōnis ſue intentōne repulſa de inueniēda veritate deſpat· Sed & ibi quoqz vanitatē inueniēs requieſcere nō ſiniē·quia in carnis voluptate fugientē delectatōem nec cuz ꝓſens eſt detinere poteſt·nec cum ꝑterierit reuocare·Sicqz vndiqz fatigata & diſſipata·ꝓcella vanitatis ſue cōcutiē·vt ꝑ ipm quo male delectata abijt·ſalubriter tandem afflicta redire ꝙpellaē·& ſepe grauis quedā fit lucta in animo vt dum ſe infimis delectari piter & affligi cōſiderat·magno ꝺ ſiderio & amore libertatis dilecta etiā ſi fieri poſſit deſerere ꝓcupiſcat· .CII. De occupatōne mentis in exterioribꝰ· Idē in·xj·omelia·

Hanc ergo occupatōem·p·d·d·f·h quia em̄ mens hominis in illo vno bono ſtare noluit·in quo poterit feliciter requieſcere·vel ſine diſtractōe & occupatōe ſumme veritatis plenitudinem poſſidere·ꝓiecta foras extra ſemetipam in multiplicitatē rerū viſibiliū ſpgiē·& veritatem quā intus cecata a fonte haurire nō poteſt·quaſi ꝑ rimulas quaſdam viſibiliū areſcētibꝰ ꝓcordijs ſaltem fugere conaē·Sed dum amp ius ꝑ exteriora ſpgitur·magis ab iterioribꝰ auerſa cecaē·Vnde bene legiē chain dixiſſe ad dominū·Ecce eijcis me & ero vagus & ꝓfugus·vagus ꝑ inordinatam ꝓcupiſcentiā·& ꝓfugus ꝑ peccatricē cōſcientiam·Igiē hanc occupatōem quare dedit vt diſtendātur in ea·vt ſe tendāt & diſtēdant·laborent & deficiāt·& reuertanē & ſanet eos·Si enim in occupatōne ſua non diſtenderenē neqz laborarent·dulcis fierz nimis ipa occupatō & nollēt illā deſerere neqz redire āplius ꝓcupiſcerēt vbi veritas eſt·Propterea dedit deus illis occupatōem peſſimam vt diſtendanē in ea·Agamus pietati huius gratias·quia laborare nos facit in malo noſtro·in auerſione noſtra·que ſepiuit ſpinis viā noſtrā·vt reuertamur ad ipm virū & ſponſum & amicū anime noſtre·quia bene erat nobis tūc magis ꝙ nūc Hoc autem non intelleximus nos·& putauim? bene eſſe nobis cū male erat·Et ideo aſpſit ipe amaritudinē & abſinthiū & fel in poculū dedit ſupermale dulcem & blandientē ad mortem auerſionez noſtrā & occupatōnem peſſimā·Occupatō em̄ eſt diſtractō & illigatō mentiū que aūtit & diſſipat & illaqueat animas ne cogitare ꝑualeāt ea que ſaluti ſunt·vt diſtendātur in ea·Quid eſt diſtentā tur·exterius intumeſcāt·interius manes fiāt·Naz qō diſcendiē·foris quidem maius appet·ſed vnde extrinſecus incrementū accepiſſe cerniē·inde veraciter interius ſoliditatē amiſiſſe cōꝑbaē·dum em̄ vltra ſe ꝓtingere nitiē in id quod non eſt in ſemet ipo deficere incipit·et inaneſcere ab eo quod eſt·

.CIII. De iactantia et vana leticia·

Idem in·xij·

Tſcirē ꝓdentiā atqz doctrinā·Supius ſe ſapienter ꝓtemplatū fuiſſe et didiciſſe teſtatus eſt·Vnde patet ꝙ ſupioza ad rez naturā deferenda ſunt·Hec vo q̄ ſubiungit ad mozes hominum·ꝑ postero quidē ordie vſus eſt·quia priꝰ vita ꝓpria corrigenda erat ꝑ circūſpectōem morꝝ ac deīde ceteris que extra ꝓpriā naturā fuerūt ſtudium adhibendū·vt primū interiozes cordis oculi mundarenē a vicijs et poſt apirenē in ꝓtemplatōe veritatis·Sed elatō que foris magna apparere voluit·primum exteriora queſuit vt prius exterius ſcientiā ꝑ viā iactātie apiret·Deīde interioza ſua ſcrutando ad oſtentatōem foras ꝓijceret·Vnō recte cum dixiſſet ꝓdentiā ſe queſiſſe piter adiunxit·et doctrinam quia mens glozie et oſtentatōis cupida·nequaq̄ ꝓdentiā circūſpectōnis ad bene viuendum·ſed ad docendum habere voluit·Et ideo ſcientiam ꝓdentie ſine ſcientia doctrīe inutilem ſibi et infructuoſam foze reputauit·Qz autē etiam errores et ſtulticiam ſcire ſe voluſſe fatetur nequaq̄ ad hꝰ mala cognoſcere voluit·vt cognita vitaret·ſed vt ſe de malorū cognitōne extolleret·alias de ope damnaret·Error vero eſt cū ꝑ ignorantiā malum ꝓmittiē·ſtulticia aūt cum malum cognitum non vitaē·Igiē et bona piter et mala ſcire voluit·et cum ſcientia vtrozūqz doctrinam ſimul ꝓcupiuit vt totū qō mens ꝑ ſcientiā ꝓhenderet·ꝑ doctrinam ad oſtentatōem manifeſtare valeret Riſum inquit reputaui erroꝝē·Per riſum quodam mō cōcepta leticia foras trahiē·et qō de gaudio intus latuit ruptis velut modeſtie clauſtris quadaz leuitate et incōtinentia lubrice mētis ꝓpalaē·Spirituale gaudiū nequaq̄ animum ad riſuz diſſoluit ſed ea tantum leticia que a carnis blandimēto cōcipiē·etiam ꝑ motum carnis facile apitur·Nam q̄ via primum ad animū ingrediēdo mordinatū gaudium clauſtra ꝓtinentie rupit·eadem poſtmodum via qua lapſum eſt cum introrſū excreſcere cepit·ſine modeſtia facile erumpit·lubrica mens ſemē ꝑ uerſum quod primū ſine modeſtia ꝓcipit·q̄ſi ꝑturiens poſtmodū ſine pudicicia effūdit·Primū ergo decipiē quando blandientis mundi illecebras ītuſ ad gaudium ſuſcipit·poſtea erat·quando ꝓceptū intus gaudium ad laſciuiam mundi ꝑ riſū effūdit

.CIIII. Qualiter ſapientia attingit a fine vſqz ad finem foz·et·d·o·ſuauit· Idē i·xv·

Ranſiui ad ꝓtēplādā ſa·er·qz et ſ. Quid eſt error·Neſcire quod rectuz eſt. Quid eſt ſtulticia·Non ſequi· Quid ē ſapiētia cognoſcere et amare bonum·Si fortiter ꝓtingit ſapientia a fine vſqz ad finem·ergo non eſt defect? opificis differēs pulcritudo ꝓditōis·Quare ergo non eque pulcra ſunt omnia niſi vt magis pulcra ſint ſimul vniuerſa·Nam ſi non eſſent differenē pl' cra ſingula·non eſſent incōꝑabiliter pulcra vniuēſa·quia ſi eſſet una pulcritudo in ſingulis quālibz excellens illa foret et ceteris omnibꝰ eminentioz· non eſſet omnis pulcritudo ī uniuerſis·Igiē ſapīa a fine vſqz ad finem fortiter ꝓtingit · quia ſic opa

sua vsq; ad fundum rerū pſequiē· vt etiā defectū
inferiorū ad vniuersorū pulcritudinē modereē· vt
inde vniuersitas magis pulcra sit· sine quo in vni=
uersitate quedā aliorū compatōne & respectu de
fectum patienē· Nam hoc ꝑm quod in quibusdaz
eius opibus pulcris non pulcrū videē· turpe tam
non est vbi est· sed minus in pte pulcritudis habz
quia hoc ī toto pulcrū est ad quod est. Ergo ex eo
in toto ptium maxima est q̄ in ptibus differēs &
multipliciter variata distinctaq; omnifaria pulcri
tudo est· Suauiter em̄ omnia disponit· quia ī tam
multis tamq; diuersis rerū generibus singula que
q; ad terminū suum ꝓmouēs· nichil vniuersitatis
pcordiam pacēq; turbare ꝑmittit· sed si vnicuiq;
quod suum est tribuit & dissimiliter curzentia ad
vnum finem ꝓducat· & vt vnius opatō vim effe=
ctumq; alterius non impediat· malū quidē ꝑpriaz
ed em non habet· sed natura pegrinū a suo in alie
no mozaē· quia non esset vbi esse posset malicia· si
ñ eam in suo patereē· que eam non fecit sapientia
Non em̄ sapiētia maliciā fecit· sed in eo quod fecit
maliciā esse pmisit· vt collata malicie sapiētia vin=
ceret· & opata pulcriora appareret· Confert eniz se
& ꝓmetiē sapiētia malicie in opibus suis & vincit
eā vtiq; vt attingat a fine vsq; ad finem· Ideo em̄
malicia ad defectū curzēs sapiētiam nō euadit· qa
non potest malicia ipa quod corrūpat inuenire· ni
si in his que sapientia creauit· Sapiētia vero ꝑpte
rea maliciā ad ꝑfectum surgens trāscendit· quia
nō potest malicia corrumpe quod sapiētia potuit
creare· Curzit ergo sapiētia vt attingat a fine vs=
q; ad finem· trāscendēs maliciā incorruptis bonis
quo malicia non accedit· & ꝙsequens maliciam in
bis que corrupta sunt quo malicia non ꝑcedit· tā
suauiter em̄ omnia etiā nō suauia disponit· vt om
nia que contra eius voluntatē se erigūt neq; po=
tenter extinguat vt nichil sint· neq; violenter cō
pellat vt nichil possint· sed esse sinens & posse an
nuens curzētia contra suā voluntatē manifeste p
mittit· & occulte cōducit ad implēdam suā volū=
tatem· Restat nunc maximus ille supmus sapiētie
excursus a fine vsq; ad finem qui nullū habz finez
sursum sublime ꝺtemplatōnis· & deorsum ꝑfūdū
damnatōnis· Ad istos duos fines vniuersorū cur
sum incipiens· a medio sapiēcia· hincinde siue pro
mouendo siue deserendo disponens conducit· sur
sum ascendētib? viam sternēs iusticiā deorsum de
scentibus viam relinquēs iniquitatē· quo cum vē=
tum fuerit sistent vniuersa in finibus suis & fines
sui nunq̄ habebūt finem· Et tunc quoq; ipa sapiē
tia ꝓtingit a fine vsq; ad fi· for· vt amplius nunq̄
vel a retributōe iustoz deficiat· vl' a pena iniquo
rum desistat· Disponēs oīa suauiter· hīc ad gau
dium· illinc ad supplicīū eternum· Sed queso que
suauitas in inferis erit· quia ipa suauis ꝑmanz que
disponit licet illi suaues non sint quos disponit·
nec illud suaue sit in quo disponis· Ipa dispositio
suauis est· & si illa suauia non sint que disponit·

¶CV. ¶De quadruplici opere in mun do. ¶Idē in· xvj·

Quattuor sunt opa quibus omnia tēpalia
explicantē· Primū est opus dei· secundū
nature· terciū artificis cuz natura· quar
tum solius artificis sine natura· Opus dei est essen
tia rerū de nichilo creare· materiā rerū informē di
sponere· motum aūt rerū sub certo ordine tempa
re· Propterea tria hec ad opus dei ꝓtinent· i· essen
tia rerum & forma & ordo· Hec aūt tria sicut ꝓ=
stea autor ipe attestat de opibus dei stabilia l int
nec tpis capiunt mutabilitatē· quia & rerū essēcie
hoc quod sunt· nunq̄ esse desinunt· & rerū forme
secundū primā ꝺditoris sui institutōem in suis ge
neribus ꝑpetnā identitatem custodiūt· & mor? re
rum primi ordinis legē nunq̄ trāscendunt· Neq;
em̄ vel essentie rerum nichil esse· vel forme rerum
aliter esse· vl' ordo rerū dispositioq; ab inꝭtio mu
tari potuerūt· Opus itaq; dei est creare· formare
disponere vniuersa· Opus nature est semina rerū
de occulto sinu ꝑ incrementa ꝓducere· eadēq; rur
sum marcentia cū ꝺcidūt ꝑ defectum ad occultuz
sinum vnde ꝓierunt reuocare· Opus artificis cū
naēa est ea que oriunē de terza studio & indꝰstria
adiuuare· Opus solius artificis est in subiecta re=
rum materia opari· vel disiuncta ponendo vl' cō
iuncta sepādo· Tres itaq; opifices sunt in hoc mū
do· Deus· natura· & artifex imitans naturā· Se
bi tres valde dispari potencia id quod ad effectū
ꝓducunt efficiunt· Nam deus in ope suo nec natu
re opera indiget· nec opificis imitantis naturam·
Opatur em̄ deus aliquando sine natura· aliquādo
in natura· aliquādo supza naturā· Naz sine natura
primum fecit ipam naturā· Cum natura facit ea q̄
de natura sēdam naturā ꝓducit· Supza naturam
quādo in natura ꝑter cursum nature solitū & pos
se primū maiori addita potēcia aliquid ad effectū
ꝓducit· Omne ergo quod natura facit· deus facit
sed non omne quod deus facit natura etiam facit·
qui sine natura naturā facit· Tercō loco sequitur
opa artificis imitācis naturā· & ipe quidē aliquan
do cum deo opaē sine natura· aliquādo cū natura
sine deo· aliquādo cum deo simul & cum natura·
aliquādo sine deo ꝑter & sine natura· Cū do ope
ratur quādo opa iustic e opatur· Sine deo· quādo
opa iniquitatis opaē· Cum natura quādo semīb?
rez ac feribus ꝑpagādis quibus natura incremen
tum subiicit· fouis industriā & studium apponit·
Sine natura quādo ꝑterea ī subiecta materia stu
dium explicat· vt aliquid q̄cunq; ad effectum ꝑ
moueat· in quo natura patiē· tantum non opatur
quia materiā opandi ꝑbet· non operanti effectum
exercet· Talia sunt omnia opera hominū que sūt
super terzam· Ex quibus multa mortalis vite ne=
cessitas cogit· multa suadet cupiditas· multa vani
tas opatur·

¶CVI. ¶De mutabilitate ho minis scōm tempora·

Si in obediēcia mādati pstitisset homo nō
subdereē momentis tpm fixus ꝑ ꝺtempla
tōem in soliditate eternorū· Postq̄ autē
cor suum declinauit· vt illud ꝑ ꝺcupiscentiā rebus
mutabilibus subiiceret quasi de celo lapsus· cepit
deorsum cum bis quibus inberebat defluere· & ꝑ
volumina mutabilitatis sue ductus· tpm mōta
sentire· Sic ergo tēpora venerūt in corde humano
quādo multa desideria introierunt in illud· & mu
tabilitas illic dominari cepit· Et venerunt alia· &
alia discesserunt· et facta est fluctuatō et incōstan
tia magna· Iam em̄ cum mundo visibili mund? in
uisibilis voluebaē· et cepunt in eo tpa et momenta
discurzere et esse anni et dies et noctes· sementes
et messes· natura ad eternitatem facta ei que tem
paliter trāsit ꝓaue associata· Necesse est autem vt
homo qui a carnalibus ad spūalia cōuertiē ꝓius
animo ab his quibus ꝑ affectum ībeserat auellaē·
Tunc siquidē libere se spūalib? ꝑ amorē ꝙglutiat

cum de terrenis affectibus nichil supe st quod ei? mentem in desideria aliena auertat· Itaq; tempus sciendi est vt homo prius mētem a desidēijs terrenis auellat· Postea tempus psuendi vt animo p amorem spūalem eternis & pmanentib? bonis adherere incipiat· Sic quippe diuuntur humana & diuina ī vnum·& que duo fuerāt p naturā·fiāt vnū p gratiam·Cōpunctō siquidem ipa acus est & dilectō filum·& facit viam acus & pforat vtrūq; vt filum vtrūq; ptineat Qui vero deum amat sicut secum in deo diligit pximū·Sic cōtra deū nec diligere nouit seipm· Tempus igit̄ est dilectionis· & tempus odij·vt qui p deo studemus imimicos diligere cū cā dei ledit̄·non pſumam? etiā amicos amare· Est adhuc alia dilectō & odiū aliud vt ꝗs ꝗz carnem suam & in his diligat que ifirmitati sustentande necessaria sunt·& odiat in his que desideria praua exposcunt· Sequit̄ vero post mutabilitatē rerū grauis pfusio animorū·quoniā pgunt corda sup volumīa & trāsitus tempor·vt nō stēt in veritate·seo defluāt cum eis qui vadunt vt trāseant· Intellectus aūt homis excitatus specie rez surgit·& scōm emulatōem veritatis ad interiora conat̄ scrutanda·& habet principiū in opibus dei pme ptemplatōnis·& non puenit vsq; ad finem opum dei·vt capiat totum quod abscondit̄ū est· Si em̄ ad finem puenire potuisset·mueniſſet vtiq; deum quoniā a quo sunt ibi fin̄ habent omnia·

¶.CVII. ¶Qualiter traditus est mundus hominū disputatōnib?·

PRopterea stultā facit deus sapientiā mūdi·quia posuit mundū in disputatōe eorum pmanēs ipe occultus donec deficerent disputātes & querentes mania· Post hoc revelauit se deus & exiuit vt inueniret̄ cum gloriari iam non posſit homo·& quasi ipe sensu suo & sapientia deum cognouerit·qui in ope dei scrutādo defecerat· Sunt adhuc alie quedā disputatōnes in desideriſs hominū multiplices nimis & varie·et ex ipis surgunt multarū studia vanitatū·Omnis homo pfert quod diligit ipe & trabunt̄ corda hoim in infinitas sassiones·& laudāt ptem suam singuli·Et in his omnib? non inuenit homo opus quod opatus est deus ab imitio vsq; ad finem· Initium nāq; opum dei est vsus rerū tpaliū·finis vero fructus eternorū·Idcirco traditus est mūdus amatoribus mundi quia quibus eternorū bonorū dulcedo tollitur·eis carnales date sunt delectatōnes & mundi gaudia exposita·in desideriorū suorum malor̄ dissipatōem· Inuenimus adhuc & alias disputatōnes in iudicijs hominū graues ac multiplices·arripiunt em̄ homines vicē dei violenter et iudices seculi se ostituunt·& disputāt de mundo & de opibus dei·& de puidentia eius & iudicijs quibus mundum vniuersum disponit· Reprehendūt deum ꝙ noxia facit·& nemo tamē reprehendit·cum ledit̄ imimicus eius·cum sint ipi vniuersi & imimici dei & aduersarij veritatis· Multa opatur deus circa homin̄ ab imitō eius vsq; ad finem illius et nō inuenit quo fine fiant hec omnia donec ipe finem accipiat· Tunc aūt intelliget & tunc inueniet que opatus est deus in eo ab imitō suo vsq; ad finem suum·vel in misericordia vel in iudicō· Interī aūt latent omia & sepe deus malos tolerat ·& differt penam illorū manifestā habet tamē omnis malicia penam occultā & iudicat deus & videt̄ iudicium differre·vel facta hominū non attendere omnimo ab his qui non vidēt·nisi ea que foris sunt· Similiter aliquādo pbat deus iustos aduersitatibus & tribulatōnibus exercet·et videt̄ iusticia nō habere pmium apud ipm et tamen nunq̄ caret retributō ne sua occulta vel manifesta· Sed aliquādo differtur vt interrogent̄ de pseuerātia sua sciētie hoīz Hec est ergo afflictō hominū·disputatō eorū adūsus deum·quia in eo ꝙ iudicijs dei humiliter sbdi nolunt non solum eos exterius pena aduersitatis et tribulatōnis molestia atterit·sed multomagis ītus furor et impatiētia murmuratōnis affligit.

¶.CVIII ¶Qualiter hō p pcupiscentiā assimulatus est iumento·

DVo in homine facta sunt·vnū terrenū· aliud celeste·vnum similitudo iumenti· aliud dei·Et diuncta sunt in homine corpus et anima·duo in vnum·et datum est corpi beneficium societatis vt pticiparet de immortalitate anime ad incorruptōem·et hoc totum ad gloriam anime factum est·quia placita erat deo ī veritate et iustícia consistēs vt non attereret̄ vestimentum eius si pseuerarz obediētia illius·Postea auertit se anima in alienatōez amoris ·et oblita est qō melior erat suum et intuita est foris pulcritudinē alienaz et intendit ī fucū pallij sui vt se oblectaret ibi·& cepit fornicari ad illecebras corpales·et subtēcta ē ab oculis eius dilectō spūalis·et iratus est de? et voluit hominē reuocare intus ad id quod verum erat·vt semp non haberet sup ymagines fucatas ītuitus fallaces et abstraxit gloriā indumenti eius vt iret in corruptōem·et scidit vestimentū ei?·vt ostēderet homini quia non esset in eo gloria eius vbi se bestijs similem esse videret·et cecidit hō & dilapsum ē quod erat terrenū corruptibile et fluere cepit vt rediret vnde venerat·Factumq; ē vt pbaret̄ homo si memiſſz boni sui·et si non nosſz requirere illud·dum cogit̄ speciē vanam relīquere et exire ab eo cui puerse inbeserat·Propterea vt pbaret deus filios hominū et ostenderet eos similes esse bestijs·Idcirco vnus est merit? ho·et iu· sic et prius homini cum iumentis vna origo erat in corpe quod sumptū est de terra et vna viuendi pditō cum iumentis vt similiter corpus terrenuz alereť de terra·sed vnus finis cū iumētis homini non erat·quia factus erat homo vt non morereť· neq; in terrā reuertereť de qua factus est· Ita tūc p incorruptōem corpis humilis origo tegebať·et dissimulatum erat p īmortalitatē ne veniret in expbratōez·quia homo similis esset bestijs·neq; ostēdere voluit homini deus vnde essz ignobilitas ei? vt eum in ipius pdi tōne totum exponeret·sed vestínit eum pulcritudine īmortalitatis·et posuit se orsum extra genus suum in sortem alterā· Cū vo peccasset homo deo·priuauit eum gloria sua·et remisit eum ad originē suaz·vt p id quod ibat agnosceret vnde venerat·et siquis dicere voluerit quia homo habet amplius iumēto·in eo ꝙ spūs filiorū adam vadit sursum · vt occidente in morte corpe supstes in vita remaneat·et spūs iumentorz descēdat deorsum·i·piter cum morte corpis defluat in corruptōnem·quis nouit hº· Non tamē quia vez non est hoc·sed quia occultuz est·ideo quis nouit hoc· Verum est quod credit̄·et ipa credulitas non dubia scientia est·firma est· Et tamen nemo hoīm hoc scit·qualiter sciunt̄ ea que videntur quia ideo abscondit̄um est vt credať vt fides meritū habeat et infidelitas locū· Et fiunt mlti īfideles et dicūt

Quis nouit hoc· Et putant certa p incertis nō es se relinquēda· & incipiunt psentia amplecti et ea que videnē rape vt teneant que certa sunt· & lu = dificanē in incerto· quia trāseunt & elabunē dū te neri putanē· & succedunt que certa sunt que pu tabantur incerta· ¶ CIX· ¶ De animo in vtraq; fortuna puerso·

PEruersor animus in vtraq; pte correctō nis impatiēs· nec psperis excitaē nec ad uersis castigaē Cum em̄ dulcia vite hui? respicīt herent animo in illis· & dicunt satis est hoc· Cum vero aduersa attendūt hebetanē & cor ruunt diffidētia· & optant magis non esse q̄ male esse· quia non nouerunt viam aliā p quā effugiāt malum esse· nisi trāseant ad non esse· Propterea vi sis malis que sub sole sunt· ptinuo voce illor; sub ferē cum dicīē· Et laudaui magis moriē ꝛc· Ista quippe vox illor; est qui verum bonū nō nouerūt nec aliud putant homini ad bonū vel ad malū esse nisi quod p̄sens est totum· Idcirco in bonis supra modum exultāt· in malis despant· & vbi spes illo rum est illic despatō cōstat· hoc etiam ad pfusionē omniū accedat q̄ ipe homo caligat ad videndū se Si em̄ videret homo quid & quare fact? sit· reco gnosceret vtiq; suum bonū· & iā nō magis felices diceret· qui nichil sunt q̄ eos qui sunt aliquid· De siderio nāq; tanti boni astrictus anim? licz malis tpalibus afflictus vitam p̄sentē fasti diret· spe tn̄ cōsolatōis future omnino esse magis q̄ non esse di ligeret· Quare stulte dicis melioē pugillū cum re quie· q̄ plenam vtrāq; manum cū labore· Forsitā cōsideras quādo & pugillum habes & requiē· sed non attendis quādo nec ipm̄ pugillū habebis quid tunc facturus sis· & quā requiē tūc his habitur? Ideo nūc pmedis pugillum in requie & placz tibi ociositas tua· neq; curas nunc interim aliū pugil = lum querere cū labore quē cōmedas cū iste defece rit· Ideo pmedis carnes tuas nunc· quia ipe vapu labunt & hoc imporcunū sua maceratōe postmo = dum exoluēt· quod requies inconsulta expēderit· ¶ CX· ¶ Soliloquiū hominis cū anima sua de rectitudīe amoris· ¶ Idem de arza anime· ¶ Homo

LOquar secretum anime· Sic em̄ nec mihi timor erit occulta querere· nec illi pudor vere respondere· Dic michi queso anima mea quid est quod sup omia diligis· Ego scio q̄ vita tua di lectō est· & scio q̄ sine dilectōne esse non potes· Certus sum ergo q̄ aut horū que videnē aliquid amas· aut si iam postposuisti omnia hec aliud ha = bes quod p̄ omnibus his diligas· ¶ Anima· Si = cut amare non possum qō nunq̄ vidi· sic de his oī bus que videntur nichil adhuc amare potui· cum multis iam expimentis didici fallacē esse & fuga = cem amorem huius seculi· quē semp vel cum perit id quod magis elegerā poere· vel cum aliud quod magis placeat supuenerit cogor pmutare· Sic ad = huc desideriis incerta fluctuo· dum nec sine amo = re esse possum· nec verū amorē mueio· ¶ Homo Gaudeo saltem q̄ in amore tpalium non figeris· sed doleo q̄ in amore eternorū nondū requiescis· Infelicior esses· si de exilio patriā faceres· nunc ve ro quia in exilio erras· ad viam reuocāda es· Si tē poralia ista & visibilia idcirco amari debere existi mas· quia illis quendā sui generis decorē messe cō spicaris· cur teip̄am potius non diligis que spe = cie omnium visibiliū decorē vincis· ¶ Anima· Oculi? cuncta videt seip̄m nō videt· & eo lumine quo re liqua cernimus· ipam in qua positum est lumen fa = ciem non videmus· Ego igitē quia ad faciem meam qualis sit pꝛemplari nequeo· facilius in ea que foris admiranda videnē affectū dilectōnis mee extēdo p̄sertim quia amor nunq̄ solitarius esse patiē· et in hoc ipo iam quodammō amor esse desinit· si in alte rum pilitatis psortem vim dilectōnis non diffun dit· ¶ Homo· Non est solitarius cum quo est de? nec idcirco vis dilectōnis extinguiē· si a reb? abie ctis ac vilibus appetitus eius cohibeaē· Ille magis iniuriam sibi facit· qui vel inhonesta· vel certe ea que amore suo digna n̄ sunt· in societatē dilectōis admittit· Non vis habere anima amorē solitariuz noli tamen habere pstitutū· quere vnice electuz· Amor ignis est· & ignis quidē fomentū querit vt ardeat· sed caue ne id inistias qō fumū potius aut fetorē ministret· Ea vis amoris est· vt talē te esse necesse sit· quale est illud quod amas· Et cui p affe ctum cōiungeris in ipius similitudinē ipa quo = modo dilectōnis societate trāsformaris· ¶ CXI ¶ Qualiter anima possit ad verū amorē incitari·

VAm igitur anima pulcritudinē attende & intelliges qualē debeas pulcritudinez diligere· Q; si forte interna illa tua visio p negligentiā obscurata est· & temetip̄m vt decet & expedit pꝛemplari non sufficis· cur saltē quid ō te existimare debeas ex iudicō alieno non ꝓpendis· Sponsum habes· sed faciē eius non vidisti· Ille te vidit· munera misit· arzā dedit· Si speciē illius vi = deres· non amplius de tua pulcritudine ābigeres Scires em̄ q̄ tam pulcer· tā vnicus in tuo aspectu captus nō esset· si eum singularis decor & vltra ce teros admirādus non traheret· Quid ergo ages si adhuc scire non potes qualis ille sit qui te diligit Considera saltem arzam quā dedit· Nobile donuz eius· quia nec magnum decuit vt parua daret· nec p paruo sapiens magna dedisset· Magnum ergo est quod tibi dedit· sed mai? est quod in te diligit Quid tibi dedit sponsus tuus· Respice mundum istum· Omnis natura ad hunc finē cursum suū di rigit vt obsequijs tuis & vtilitati deseruiat· tuis q; oblectamētis piter & necessitatib? scōm affluē tiam indeficiē· er occurzat· Quis illud nature preci pit· vt sic vno de psensu tibi seruiat· Beneficiū ac cipis· & actorē eius non agnoscis· Donū in mani festo est· largitor occultus· Quicunq; ergo ille est multum tibi stu'it· qui hoc totum & tantū tibi de dit· Multum diligendus· qui tantū dare potuit· et qui tantum dare voluit· multū dilexit· Vide ergo quid agis cum in hoc mundo amari et amare cōcu piscis· Totus tibi mundus subiectus est· et tu n̄ dico totum mundū· sed quid vix aliquā mūdi por ris· cēte si hoc diligis vt q̄o subiectū dilige vt arzā tiunculā i societatē cui amoris admitteē nō aspna sponsi et munera amici· vt beneficia domini· Sic tam̄ vt semp memineris quid illis debeas· nec ista p illo nec ista cum illo· sed ista ꝓpter illum· et p ista illum· et sup ista illum dilizas· Cauco anima ne quod absit non sponsa sed meretrix dicaris· Si munera dantis plusq̄ amantis affectū diligis· ma iorem caritati eius iniuriā facis· si et dona illi? acci pis et tamen vicissitudinē dilectōnis non repēdis aut si potes dona illius respue· vel si dona illi? re spuere non potes vicissitudinē dilectōnis repēde Dilige illum· dilige te ꝓpter illuz· dilige dona illi? ꝓpter illum· dilige illum vt fruaris illo· Dilige te

q̄ diligaris ab illo. Dilige in donis illius. q̄ data sunt ab illo. illum tibi & te illi. dilige dona illius ab illo tibi ꝑter te. hec pura & casta dilectio est.

CXII

Q̄ licet de⁹ oīb⁹ viuētibus tempalia ꝯmunicet non tamen omnia similiter diligit.

Anima

OGor ratōnib⁹ tuis illum sup oīa dilige re. a quo me video omnia in pignus dilectōnis accepisse. Ecce ergo ego vice electum & vnice dilectum diligo. sed hāc huius dilectōnis mee iniuriā patior. q̄ solum diligēs sola ñ amor. Nam hāc dilectōnis arrā quā michi obijcis non dicā cum bestialibus. sed cū ipis bestijs ꝯmunem accepi. Quid em̄ michi lux solis āplius ꝙfert quā reptilibus & vermibus terre. Omnia similitē viuūt spirāt. idē pastus. idē potus omniū.

Homo. Tria sunt in quibus id quod te mouet mue nias. Discerne que dona a sponso tuo accepisti. Alia em̄ ꝯmuniter alia specialiter. alia singulariter tibi data sunt. Cōmuniter quia omnib⁹ ꝑ te tecum seruiunt. Specialiter. quia multis nec tñ omnibus ꝑter te tecum sunt ꝓcessa. Singularitē que tibi soli sunt data. Quid igitē. nunquid igitur. & ipse ideo minus te diligit. quia quedā dona sua tecum simul omnibus cōcessit. Nunquid felicioꝛē te fecisset. si tibi soli mundum dedisset. Vbi igitē illa grata & vtilis societas humane ꝓuersatōnis. vbi solacia. vbi oblectamenta quib⁹ nunc frueris. Vide igitē quia & in hoc mltum tibi ꝓdest. q̄ hoc ad solamē tuum tecū creauit. Si mundus iste. & hec tibi omnia seruiūt. quomō etiā omnia ad obsequiū tuum creata non sunt. Nūquid paterfamilias panē suum solus ꝓmedit. poculum suum bibit. vestimentis suis indueē. totum tñ non immerito ei⁹ dicitur. quidq̄ habent hi qui ei ꝑ dilectōnem vel ꝑ subiectōem famulātur. Siue igitē illa que tibi seruiunt. siue illa que seruiētibus necessaria sunt omnia tibi data sunt. omnia tibi obsequia impendunt nec te cōturbare debz. q̄ in vsum rerum tpalium eatē hominis & malis est ꝑticipatō. Nec ideo similiter eos a deo amari existimes. quia his oīb⁹ tecum similiter ꝯmunicare vides. Nā sicut non bestie ꝑter se. sed ꝑter hominē create sunt. ita mali homines non ꝑter se sed ꝑter bonos viuunt. vt societas illorū bonorū vitam exerceat. quos & felicitate sua admonēt. potiora bis & que mali cōmunicare nō possunt bona querere. & iniquitate sua cogunt artius amare virtutē. Postremo vt duz illos diuina gratia destitutos videt ꝑ quelibet abrupta viciorum ruere discāt quātas ꝑ sua salute debeant creatori gratias referre. Similiter ergo bonis ac malis ista ꝓcedi ꝺbuerunt. quia aliter bona potiora sibi seruari non crederēt. nisi ista tam malis q̄ bonis ꝯmunia esse viderēt.

CXIII

Q̄ multitudo dilectorū non minuit sed auget felicitatē singulorū.

Vnc restat vt cōsideres vtrū ne idcirco de singulari amore sponsi tui gloriari nō possis. quod ab eo non sine societate bonorum diligeris. Dixi societatē hominū dono tibi creatoris eē ꝓcessā. vt inde solamē viuendi capiasne quadā solitaria & inerti vita cōtabescas. Sicut igitē vita malorū tibi est exercitiū. sic solamē est vita bonoꝝ. qui certe tales sunt quos nec felicitatis tue ꝑticipes. nec amoris tui aspnati debes habere & ꝺsortes. Nam si vere bonos diligis. quidq̄ illis beneficij impēditur. inde caritas que in te est. nō quasi de alieno sed quasi de ꝓprio gratulaē. Licet igitē beatum esset isto amore vel solamine ꝑfrui. multo beatius est in ipo cum multoꝝ bonoꝝ congratulatōne delectari. quia cū in eos etiā qui cōꝑticipāt affectus dilectōis expandit. caritatis gaudiū & suauitatis āpliatur. Spūalis nāq̄ amor tūc melius cuiq̄ fit singularis. quādo omnib⁹ est cōmunis. nec ꝑticipatōe pluriū minuit. cui⁹ fructus vnus & idem totus in singulis repitur. Nihil em̄ in priuilegio singularis amoris tui societas bonoꝝ ꝑscribit. quia sponsus tuus in omnibus diligit te quos diligit ꝓter te ac ꝑ hoc singulariter diligit te. quia nichil diligit sine te. Non autē timeas aīm illius in amorē plurium quasi p affectum distrahi Et idcirco minorē esse ad singulos q̄ ꝑtitus quodā mō & diuisus videaē in cunctos. Singulis ad est quasi omnibus. quia nec alium nec maiorē dilectōnis affectum singulis impēderet. Si absq̄ cunctorum ꝑticipatōne singulos amaret. ergo oīs vnū vnice diligāt. vt omnes ab vno vnice diligantē. qa nec alius ꝑter vnum vnice ab omnib⁹ diligendus est. nec alius ꝑter vnum vnice omnes diligere potest. Omnes aūt in vno se quasi vnum diligāt. vt vnius dilectōne vnum fiāt. Iste amor vnicus est. non tamen priuatus. solus. nec tamē solitari⁹ ꝑticipatus. nec diuisus. Cōmunis & singularis cunctorum. singulis & singulorū totus. nec ꝑticipatōne decrescēs. nec vsu deficiēs. nec tpe veterascēs. antiquus & nouus affectu. desiderabilis expientia. dulcis fructu. eternus iocunditate. plen⁹ refeciēs & satiās. nec nunq̄ fastidiū generās.

CXIIII

De bonis que sponsus dilectis suis cōmuniter contulit.

OAnima mea ī hoc quoq̄ ꝓuidit tibi optimus amator tuus ne nihil esset ī quo singulariter de ipo gloriari possis. In omnibus bis dilexit te. que vel ꝯmuniter tecū omnibus vel specialitē quibusdā vel singulariter tibi soli tribuit. Cum omnibus rursum dilexit te quibus te ꝑticipatōne doni sui fociauit. Ꝑre bis omnibus dilexit te. quibus te singularis gratie dono ꝑtulit. In omni creatura dilecta es. cum omnib⁹ bonis dilecta es. nolo vt parū existimes. vel in tātis vel cuz talibus esse dilectā. vbi & bonos socios oīes habeas. malos & que ꝺdita sunt vniuersa subiectos. Primum cogita q̄ aliquādo non fueris & vt esse īcipes. hoc eius dono accepis. qui vtiq̄ si nichil amplius dedisset. ꝑ eo tamē ipo a nobis laudāduſ & diligendus esset. Nunc aūt amplius dedit. vt ꝑcellā⁹ & bis que non sunt ꝑ essentiā. & bis que īordinata & incōposita sunt ꝑ formā. & que inanimata ꝑ vitam. Magno debito obligata es anima mea mltum accepisti & nichil a te habuisti. & ꝑ bis oīb⁹ non habes quod retribuas. nisi tantū vt diligas. Nam quod ꝑ dilectōem datum est. nec melio⁹ nec decentius q̄ ꝑ dilectōez rependi potest. Nec ideo plus dilexit te. quoniā plus diligendū inuenit ī te Sed quia gratuito plus dilexit te talem fecit te vt iam nunc merito plus diligat te post esse. post plcrum esse. Post viuere datum est sentire. datum ē & discernere. Sensibus foris decorauit. int⁹ sapiētia illustrauit. Sensus dans quasi exteriorē ornatū sapiētiam quasi interiorem habitum. Sensus quasi quasdam gemmas fulgentes appendens exterius. sapientia quasi naturali pulcritudīe faciem vult⁹ tui decorans int⁹. talem omnimo esse decebat. que ad celestis regis thalamum introducenda fuerat.

Multum gloriari poteras · & multum custodire ō
bueras · ne tale donum ꝑderes · nec tātum decorez
corrumpes · ne eo amisso vel immmuto āplius mi=
sera fieres q̄ eo non accepto vel non ꝑfecto miba
fuisses · ne te cum damno amisse pulcritudīs simul
torqueret cōfusio feditatis · sed vide quid feci sti ·
dereliquisti sponsum tuuz · & cum alienis ꝓstitui
sti amorem tuum · fedasti pulcritudinē tuā · dis ꝓsi=
sti ornamentū tnum · oblita es sponsi tui · & ꝓ tan
tis beneficijs ꝑdignas grates non egisti · Vt autez
te releuaret illuc vnde ceciderat · ipe desi cēdere di
gnatus est huc vbi iacebas · Et vt iuste tibi redde
retur quod ꝑderas · ipe dignatus est pie pati qō
tolerabas · Descendit ergo · suscepit · sustinuit · vi
cit · restaurauit. Descēdit ad mortalē · suscepit mor
talitatē · sustinuit passionē · vicit mortē · restaura=
uit hominē · Cogita quantū diligat te · qui tāta di=
gnatus est facere ꝓpt̄ te · Oli cū nō esses dilexit te
vt cōderet · postea cum feda esses · dilexit te vt pul
crā faceret · & vt ostēderet tibi quantū te diligerz
non nisi moriēdo a morte te liberare voluit · Nunc
autē tam sincera caritate te diligit acsi semp cum
eo ꝓstitisses nec exꝓbrat tibi reatuz · nec imꝑperat
beneficium · & si deinceps vis cū eo pseuerare fi
deliter · ipmqz vt decet amare · ac tuū illi amorem
incōtaminatū ꝓseruare volueris · maiora se prio ri=
bus daturū ꝓmittit · ¶CXV. ¶De his q̄
bus lapsos a miseria repauit · ¶Anima ·

IAm quodāmodo incipio amare culpam
meam ad quā diluendā dum ille caritate
trahitur · mortuus est ꝓ me innocēs · ni=
hil in me quod amaret inueniēs · Quid ergo domi
ne dilexisti in me · & tantum dilexisti · vt morereris
ꝓ me Quid tale in me inueniſti · ꝓ quo tāta & taz
dura sustinere voluisti · Amplius michi vilis esse
non debeo que tātum placui deo · vt mori eligeret
ꝓ me ne ꝑderet me · ¶Homo · Et quid si cogitare
cepis quot & quales in compatōe tua abiecti sūt
qui hanc que tibi data est gratiā ꝓsequi nō potue
runt · Elegit ergo te & p̄elegit sponsus tuus · ele=
git te in omnibus · & assumpsit te ex omnibus · &
amauit te p̄ omnibus · ¶Anima · ¶Multū fateor
collatum est michi · sed queso te si vt asseris ego iā
assumpta sum · quid adhuc deferor · quoniā ad am
plexus sponsi necdū venire possum · ¶Homo
Neseis q̄ feda prius fuisti · q̄ polluta discissa & dis=
sipata · & quomō tam cito in illum castitatis tha
lamum introduci expetis · nisi saltem prius cura ali
q̄ & studio exculta repareris · nec te pudebit tunc
prisce turpitudinis · cum nichil turpe · nihil pudo
re dignū habebis · Nunquid audisti quid rex assue
rus fecit · quādo vasthi reginā ꝓpter insolentiā illi
us repudiauit · Vide q̄ multe electe sunt vt vna
eligerēt · illa · s · que oculis regis formosior & orna
tior videret · Ministri regis multas elegerūt ad cul
tum · rex ipe vnā elegit ad thalamū · Posuit te spō
sus tuus i triclinio vbi mulieres ornanē · Caue er
go ne ad extollendā temetipam negligēs sis · Eccle
sia triclinīū dicit̄ ꝓpter ordines fideliū · & iam hoc
ad dilectōem ptinere scias quod habes vnde orna
re te possis · que vtiqz ex te nichil habes · nisi ab il=
lo accepis · Primū est fons baptismi in quo sordes
ꝑteritorū crimīū abluis · Deinde crisma & oleum
in cuius vnctōne spūsancto limiris · postea delibu
ta & vnctōne letitie ꝓfusa · ad mensam venis & p
cipis ibi alimentū corpis & sanguinis christi · quo
interius noxiā illam ꝑteritorū ieiuniorū madē de
pellis · Deinde vestimēta bonorū operū iouis · Ad
vltimam secunē aromata virtutuz · quarum odor
suaue spirās omnem illū antiquarū sordium fetorē
fugat · Datur etiā tibi speculū sacra scriptura vt
ibi videas faciē tuam · neqz minus neqz aliter q̄ de
ceat se bēat apositio ornat? tui · vide q̄ pia dispē
satōne tibi vbiqz occurrit̄ · Non habuisti & datum
est tibi · ꝑdidisti · & rstaurat̄ tibi · Nū quid tibi gra
tia bene opandi nulla data est · Si magna opa facis
misericorditer sublimaris · Si non facis magna opa
fortassis salubriter humiliaris · Melius nouit ille q̄
tibi expediat q̄ tu · Et ob hoc si uis de illo bene sē
tire · totum quod ab illo tibi fit bene fieri intellige
Forte gratiam virtutum non habes · sed dū vicio=
rum impulsu cōcuteris · melius in humilitate soli=
daris · Suauius redolet deus humilitas infirma q̄
virtus elata · Nichil ergo dispositōni illius piudi
care audeas · sed semp cum timore & reuerētia ora
cum · vt quēadmodū ipe nouit tibi subueniat · Si
qua adhuc mala in te pmānserunt pie diluat · siqua
inchoata sunt bona · benigne pficiat · & ea te qua
ipe voluerit via ad se ꝓducat · ¶CXVI ·

¶Quib? specialiter vel singulariter aīaz iarzauit

DVlcedo vite mee & lumen oculoz meo
rum · quid retribuā tibi ꝓ omnib? que re
tribuisti michi · Vis vt diligā te · & quō
tu dedisti michi domine sensum vt te cognoscam
& p̄ ceteris multis de tuis secretis reuelata intelli
gam · alios coetaneos meos in tenebris ignorantie
dereliquisti · & michi p̄ illis lumē sapientie infudi
sti · Tu dedisti michi sensum capacē · intellectū faci
lem · memoriā tenacem · linguā diserta · & monē gra
tum · doctrinā suadibilē · efficaciā in opere · gratiaz
in uersatōne · ꝓfectum in studijs effectū in ince
ptis · solamen in aduersis · cautelam in ꝓsperis · &
quocūqz vertebā me vbiqz gloria tua & misericor
dia p̄cesſit me · & sepe cū michi ꝑsumptus ferebar
subito liberasti me · quādo erzabam reduxisti me ·
quando ignorabā docuisti me · quādo peccabā cor
ripuisti me · quādo ꝑtristabar ꝑsolatus es me · quā
do desꝑabam confortasti me · quādo cecidi erexisti
me · quādo steti tenuisti me · quādo iui duxisti me ·
quādo veni suscepisti me · Hec omnia fecisti michi
domine deus meus · & multa alia de quibus michi
dulce erit semp cogitare · semp loqui · semp gratias
agere · vt te laudem & amem · Ecce habes aīa mea
arzā tuam · & in arza tua cognoscis sponsum tuum
serua te illi intactam · serua impolluta · Anima
Vere fateor merito amor iste singularis dicit̄ qui
cum in multos diffundat̄ · ita tamen vnice singu=
los amplexat̄ · vere pulcrū & mirificum bonum q̄
omune est omnium & totum singulorum cunctis
p̄sidens · singulos implens · vbiqz p̄sens · omniū cu
ram agēs · & tamen singulis quasi oībus ꝓuidēs
Sz certe mihi videt̄ cum eius miseratōes circa me
attendo · q̄ si fas est dicere quodammodo nichil
aliud agat deus · nisi vt mee saluti ꝓuideat & ita
totum ad custodiam meam occupatū video quasi
omniū oblitus sit · et michi soli vacare velit · semp
p̄sentem exhibet · semp patū se offert · quocūqz ver
tero non me deserit · vbicunqz fuero non recedit ·
quidquid egero ꝑiter assistit · ¶CXVII ·

¶Q̄ si deus animam diligit totā fedā multomagis
iam ex pte mundatam ·

HOc igit̄ cōsiderans timore ꝑiter ingēti et
pudore ꝓfundor · q̄ illū cui tā vehemēt̄
placere cupio vbi ꝫ mihi p̄sentē et omia

occulta videntem intueor · O quam multa sunt in me de quibus coram oculis eius erubesco · & p quib? iam magis illi displicere time o q̄ pro his que in me laudanda sūt siq̄ sunt posse placē confido · O macule veteres · o fede & turpes quid tandiu heretis Abite & discedite · & ne p̄sumatis āpli? oculos dilecti mei offendē · Nolite fallē vosmetipsos ñ semp mecū ipo adiuuante manebitis · quāuis adhuc me pigritante exterminari non potuistis Prorsus abominor turpitudinem vestram · iamq; demceps & si possem non videri · nollem tamen a vob's inficiq̄ntomagis nunc quia palam ipsi suum · & quia plus certe cōtristaē eius offensio q̄ mea etiam turpitudo Recedite ergo · in uanum michi adheretis amplius · quia & mecum manentes mee non estis alienas a sorte mea vos iudico habeo alio exēplar cui conformari cupio · et ad illud iugiē respicō · ac quantum possum magis semp ac magis exinde sili tudinē trabo · Ex quo etiam hoc didici quod vos exterminare debeo · & qualiē hoc faciam iam agnosco ¶ Homo ¶ Dixisti dilectionē singularem pariter & p̄nem esse non posse · Sed inde cōprobata est amplius mirabilis q̄ demonstrata est p̄nis & singularis · Ad extremū modo dubitare ce pisti · an ī hac deformitate tua q̄ licet inuita pateris ab illo posses diligi Sed si te tunc diligē dignatus est q̄ñ tota turpis · et nichil adhuc decoris habens fuisti quanto magis nunc diliget te · quādo decorari et priscam turpitudinem iam deponere cepisti et q̄ uis quedam adhuc in te videat que sibi non placeant diligit tamē hocip̄m quod tu quoq; in temet ipsa iam odire cepisti que illi displicent · Non enī tam statum q̄ ppositum respicit nec quid sis sed quid velis esse attendit · Si tamen in quantum potes satagis · vt quod esse non cepisti esse merearis

CXVIII · De visitatōnib? sponsi · ¶ Anima

O Vid est illud dulce quod in eius recordatione aliquando me tangere solet · & tā vehementer atq; suauiter afficere · vt iā tota quodammō a memetipsa abalienari et nescio quo abstrahi incipiam · exhilaretur p̄scientia · ī oblitionem venit omnis p̄teritoq malorum memoria · cor illuminaē desideria iocūdanē iāq; alibi nescio vbi me esse u ideo · & quasi q̄busdam amplexibus amoris int? teneo · Et nescio quid illud sit · & tamen illud semp retimere · & nunquā p̄dere toto animi nisu laboro · luctaē quodāmodo delectabiliter animus ne recedat · quod semp amplecti desiderat · & quasi in illo omniū desideriorū finē inuenerit · summe & ineffabiliter exultat nichil amplius querens · semp sic esse volens · Nunquid ille est dilectus me? · Queso dic mihi vt sciam si ille est · vt si denuo ad me venerit · obsecrē eū ne recedat sed semp p̄maneat · ¶ Homo Vere ille est dilectus tuus qui visitat te · sed venit inuisibilis · venit occultus vt tangat te non ut videaē a te · Venit nō vt totum infundat se sed vt gustandum p̄beat se non vt impleat desideriū · sed ut trahat affectum · Primicias quasdā porrigit sue dilectōnis non plenitudinē exhibet p̄fecte societatis · & hoc ē quod maxime ad arctā despontatōnis tue p̄tineat · q̄ ille qui in futuro se tibi videndum & ppetuo possidendum dabit · nunc aliquādo ut quādulcis sit agnoscas · se tibi ad gustandum p̄bet · Simul etiā vt iterim de absentia eius cōsoleris · quādo eius visitatōne ne deficias incessāter reficeris · ¶ Actor

Hec ō scriptis magistri hugonis ad p̄sens excepta sufficiant · Nam de libris eius de sacramentis et ex cōmentarijs sup gerarchiam & ceteris eiq? opuscul' plurima ceteris opibus nostris locis gruis inseruimus · Nunc igiē ad ordinē historie redeam? ·

¶ Continentia · xxviij · libri ·

Vicesimusoctauus liber cōtinet historiam xxvj · annoq p tempa duoq imparatorum .s. lotharij secundi · Conradi tercij · Interhec flores hugonis de foilleto corbeiensis monachi · Flores etiā quosdā richardi pisiēs sācti victoris canonici Et visionē tūdali · Habet · ca · cxxviii ·

De impio lotharij secundi ·i·
De restinctōne sacri ignis in ecclesia beati marie suessionensis ·ii·
De muliere quadā que ibi sanata est ·iii·
De puero quodam & alia muliere ·iiii·
De ceteris euentibus illius tpis ·v·
De innocentio secundo & antipapa petro leonis & quibusdam alijs ·vi·
De p̄fectu nouellarum religionum eiusdem temporis ·vii·
De sancto hugone grānopolitano & bonis eius initijs ·viii·
De quodam ab igne sacro p beatā mariam magdalenam liberato ·ix·
De miraculo per beatam virginem in eodem hoīe p̄sūmato ·x·
Qualiter idem homo reclusus dyabolum visibiliē expugnauit · ·xi·
De sacris moribus p̄dicti hugonis & obitu eiusdem · ·xii·
De scismate aq̄tanie & alijs q̄busdā · ·xiii·
De legatōne beati bernardi cū epo carnotēsi ·xiiii·
De fine tpm lotharij & impio oradi tercij ·xv·
De quibusdā euētib? illius tpis ·xvi·
De petro abaelardo & heresibus eius ·xvii·
De obitu hugonis parisiensis & libro de claustro anime ·xviii·
De quattuor occasionibus peccādi que claustralib⁹ fugiēde sunt ·xix·
De securitate claustri & piculis seculi ·xx·
Q vita claustralis & paupi sit abundans & sufficiens mediocri ·xxi·
Q eadē etiā diuiti sit tolerabilis ·xxii·
Q larga sit infirmis ·xxiii·
Q etiam p̄patiēs sit delicatis ·xxiiii·
Q moderata sit fortioribus ·xxv·
Q misericors sit penitentibus ·xxvi·
Q puersis sit seuera ·xxvii·
Q bonis sit optima ·xxviii·
De falsis claustralib? & ordinatōne claustri · xxix·
De edificijs & possessionib? monasterij ·xxx·
De cibo claustralium ·xxxi·
De habitu & labore fratq et de p̄latis ·xxxii·
De ·xij · abusionibus claustri et primo de p̄lato negligente ·xxxiii·
Adhuc de eodē ·xxxiiii·
De discipulo inobediēte ·xxxv·
De iuuene ocioso ·xxxvi·
De sene obstinato ·xxxvii·
Adhuc de eodem ·xxxviii·
De monacho curiali et causidico ·xxxix
De habitu p̄cioso in monacho ·xl·
De cibo exquisito ·xli·
De rnmoribus in claustro ·xlii·
De lite in capitulo ·xliii·
Adhuc de eodem ·xliiii·

De dissolutõne in choro ·xlv·
De irreuerẽtia circa altare ·xlvi·
Adhuc de eodẽ :xlvii·
Item de eodẽ ·xlviii·
De claustro anime et eius lateribus ·xlix·
De receptaculo hospitum ·l·
De capitulo et labore manuum ·li·
De refectorio ·lii·
De dormitorio ·liii·
De oratorio et modo orãdi ·liiii
De reconciliatõne penitẽtis ·lv
De lectulo ptemplatõnis ·lvi·
De claustro celesti et eius dispositõne ·lvii·
De richardo pisiensi et scriptis eius ·lviii
Moral'ei? expositõ de vxorib? & filijs iacob ·lix·
De quattuor filijs lye· i·affectõnis ·lx
Q2 rachel· i·ratõ primo suscepit filios ex bala · id est ex ymaginatõne ·lxi·
De duplici ymaginatõne ·lxii
De duobus filijs bale ·lxiii·
De officõ dan ·lxiiii
De officõ neptalim ·lxv·
De duobus filijs zelphe ·lxvi·
De officõ ruben & mãdragoris eius ·lxvii
De quattuor filijs ãcille 7 & officõ eor7 ·lxviii
De ortu ysachar & eius officõ ·lxix·
De ortu zabulõ & eius officõ ·lxx·
Adhuc de officõ zabulõ· i· veri zelatoris ·lxxi·
De ortu dine ·lxxii·
Cur post zabulõ orta sit ·lxxiii
De corruptõne eiusdem ·lxxiiii
De bello fratrum eiusdẽ ptra sichẽ ·lxxv·
De ortu ioseph in quo designatur gratia discretõnis ·lxxvi
De ortu beniamin· i quo ẽ gra ptẽplatõnis·lxxvii·
De monte ptẽplatõnis & eius ascẽsu lxxviii
Qualiẽ hõ scire possit· an illuc ascẽderit ·lxxix
Qualiter illic ad tonitruum vocis diuĩe cadit auditor ·lxxx·
Qualiẽ hõ ꝓparet cor suũ ad illũ ascensũ ·lxxxi·
De duobus ptemplatõnis generibus ·lxxxii·
De quibusdam incidentibus ·lxxxiii
De reuelatõne inferni facta guillerino ·lxxxiiii
De visiõe guillerini pueri a iudeis crucifixi·lxxxv
De cõcilio remensi & gilberto porrete ·lxxxvi·
De fame & pestilẽtijs illius tpis ·lxxxvii·
De raptu anime tũdali & eius visione ·lxxxviii
De aspectu demonũ & ãgeli q̃ duxit eos ·lxxxix
De valle horribili & ponte angusto ·xc·
De bestia mõstruosa & terribili ·xci·
De stagno tẽpestuoso & ponte piculoso ·xcii
De furno flamiuomo ·xciii
De bestia alata & stagno gelatu ·xciiii
De falle fabrorum ·xcv
De puteo infernali ·xcvi
De pricipe tenebrar7 & socijs eius in penis ·xcvii
De statu mediocri bonor7 & malorum ·xcviii·
De statu cormarthi regis ·xcix·
De visione glorie sanctorum ·c·
Item de eodem ·ci·
Adhuc de eodem ·cii·
De q̃tuor tpis quos ibi tũdalus ꝓgnouit ·ciii
De reditu anime tũdali ad corpus ·ciiii·
De sancto malachia archiepiscopo ·cv·
De bonis eius initijs ·cvi·
De sorore sua mortua p eũ deo recõciliata ·cvii
De monasterio ab eo constructo & quibusdã eius miraculis ·cviii
De actibus eius in episcopatu suscepto ·cix·
De archiepiscopatu quem multus accepit ·cx·
De vltõne celesti in eius aduersarios ·cxi·
De ingressu ei? in vrbẽ & de vigello scismatico·cxii
De vindicta dei in eius detractores ·cxiii·
De spiritu eius prophetico & transitu per claraz uallem ·cxiiii·
De miraculis eiusdem ·cxv·
De mirabili ac singulari vita ·cxvi
Item de miraculis eiusdem ·cxvii·
Adhuc de eodem ·cxviii
Item de eodem ·cxix·
De oratorio lapideo quod edificauit· & pena maledici eius ·cxx·
Item de miraculis eiusdem ·cxxi
Qualiter locum & diem sepulture sue ꝑelegit & illuc puenit ·cxxii·
De felici transitu eiusdem ·cxxiii
De sancto petro tarentasiensi episcopo ·cxxiiii
De quadã mirabili muliere ab eo curata ·cxxv·
De ceteris euentibus illius temporis ·cxxvi
Adhuc de eodem ·cxxvii
De vxoribus regis ludowici & morte conradi tercij· ·cxxviii·

C.I. De impio lotharij scõi.

Ex cronicis Efũcto (vt dictũ ẽ) hẽrico impatore· legati apostolice sedis & archiepi cum epis & optimatib? impij ex cõdicto occurrentes maguntie· cõsultant sibi & toti romano imperio de fubstituẽdo rege. Lotharius itaq; dux saxonum vir sapiẽs & industrius & ecclesiastico iuri deuotus· ꝑpotens diuicijs & victorijs· omniu assensu eligit̃· & a friderico archipsule colonienſi benedicit̃ & vngit̃ omni clero & populo festiuum epinicheon acclamãtibus· Igit̃ anno domini· M· c· xxvij· Mundi· s· quintimillesimo· xc· inpauit lotharius qui & lincherius ãnis· xj· Anno primo regni sui contra bohemos vadens quorundam suorum principum traditõne magnã stragẽ militũ passus est· quingẽtis videlicet & xl· occis· In siria hoc anno exercit? dei bis aggressus est saracenos· In primo plio de paganis ceciderũt duomilia & quingẽti de xpianis solũmodo· xv· In secundo aũt nõ in cruentã victoriã habuerũt xpiani· Sed q̃uis plurima ps eorum appetierit· tamẽ auxilio dei reuigorati absq; numero hostes ꝓtriuerũt & vicerũt· karolus comes flãdrensiũ ꝓditõne quorũdam optimatum suorũ quibus p zelo iusticie exosus erat· bruges in ecclesia sancti donaciani martiris orãs interfectus est· sed horrenda aiaduersione vindicat? Proditores em̃ cum capti fuissent aut exilio exterminati aut ꝑcussi gladio· aut patibulo affixi· aut ꝑcipitõ elisi· aut duello ouicti & rotis alligati vix aliquo euadente omnes pierunt·

C.II. De restinctõne sacri ignis in ecclesia beate marie suessionis·

Anno sequẽti· s· anno domini· M· c· xxviij· multi de pago suessionico sacro igne accensi· ad ecclesiã beate dei genitricis marie in ciuitate suessor7 sitã peruenerunt· ibiq; diebus paucis misericordiã di & beate virginis succursũ ꝓstolantes sicut plenius refert libellus eorundem

miraculorum salutē ipius meritis ac ꝓcib9 ꝓsecuti sunt ita vt intra .xv. dies .c. & tres nominatim ab hoc igne restinguerentē. et tres puelle distorte sanitati redderentur ¶ Hugo farsitus Nam auersarie potestati ꝓcessū erat ꝓcutē multos plaga inuisibili diuēse etatis & sex9 .ita ut semel succensa eoꝝ corpa cū intolerabili cruciatu arderēt. Est aūt morbus hic tabific9 sub extēta liuēti cute carnem ab ossib9 sepans & cōsumēs ex mora tpis augmenta dolorū & ardoris capiēs ꝑ singula momēta cogit miꝛos mori sꝫ desiderātibus mortē illa nō venit. donec depastis artubus ignis ille celer & pestifer inuadit mēbra vitalia. & quod valde mirum est .ignis hic sine caloꝛe validus ad ꝓsumēdum tanto frigoꝛe velut glaciali ꝓfundit miꝛabiles vt nullis remedijs possint calefieri. Item qđ nō min9 est mirabile exquo diuina gratia restinctus fuerit fugato mortali frigoꝛe tantus caloꝛ in eisdē ptib9 egros puadit. vt moꝛbus cancri eidem feruoꝛi ꝑ se pe se societ. nisi medicamētis occurꝛat. Hex dieb9 mense septembꝛi in ecclesia beate virginis fuerunt Ad ꝑces aūt populi de alijs ecclesijs & de maioꝛi ecclesia in eandē ecclesiā ocurrētis affuit .beata dei genitrix trahēs secum foꝛtia agmina sanctoꝝ spirituū .ad cuius ꝑsentiā foꝛmidaret infenus & pauerent poꝛte mortis. Cuius aduentus ꝑcurꝛoꝛ tā magnus tremoꝛ ecclesiā repleuit vt terremotum esse factū aut ecclesiā a fundamētis ocussaꝫ arbitrātes fugerēt omnes .sed vbi nihil piculi adesse sēserūt reuersi .omnē ardoꝛē languentiū extinctū & oīez doloꝛem esse ꝓpitū celerꝛima suauitate collata ī ueniunt .Aiunt a quibusdā ex languentib9 pꝛidie huius beneficij celitus dati visas esse celit9 copias claritates ꝑ fenestras ecclesie vitreas illapsas quasi quedā ꝑconia largitōnis subsequētis. Intra xv. dies nommati annotati sunt .c. & tres ab hoc igne restincti. Sed vt plurimi asseuerāt stellas mire magnitudinis tenebꝛosam noctis caliginē vltra ecclesiam ꝑsequēdo effugasse. ¶ .III. ¶ De quadā muliere ibi sanata.

¶ Vlier quedā nomine gundꝛada virū habens nomīe theodoꝛicū omanēs in ripaꝛia vltra axonam fluuiū qui ꝑterlabit vꝛbem suessionū de villa que dicit audigutturis mē ceteros venerat ad ecclesiā .cuius facie ignis ille depauerat. & nasum & labium supius qđ naso subiacet vsꝫ ad maxillas & gingiuas & dentes molaꝛes. & extinctus est ignis a facie eius. Sed oīi occurꝛanti iam molesta & odiosa fiebat .grauisꝫ oībus etiā suis ad videndū Itaꝫ ꝓpulsa est totā faciem ꝑter oculos madenti pāniculo velare. Redit ad ecclesiam beate virginis .factaꝫ cādela quā offerꝛet iuit doꝛmitū .eadē nocte matuꝛius euigilās sensit laxatum fluitare pāniculum .quē dum restrīgere sursumꝫ reducere nitit & parum ꝓficit .coacta est circūiacentiū implozare auxiliū .qui dū moꝛantur somno vel frigoꝛe tardi .illa poscit lucēnā accendi .& sibi auxilium ferꝛi. Sensitꝫ interī carnem sub digitis & pānicl'o pssam molescere. & nescibat quia caro est nasi & labij reforꝛmata .Dumꝫ sepius reducit pannū .sepiusꝫ pinde attractat creaturā nouiter plasmataꝫ. Clamauit ter magna voce .Deus & sancta maria adiuua .Ad quā vocē excitati & turbati qui aderāt .maturius inferūt lumen & vident nasum & labium nouiter foꝛmatū

¶ .IIII. ¶ De puero quodam & alia muliere

¶ Quidā puer ānoꝛum .xj. pecoꝛū custos ardens pedibus a matre sua aduectus est .remedioꝫ doloꝛis intra paucos dies acꝫcepto .ad domū reuectus est .Erat aūt de vallib9 Sed dum puer idem nutu diuino nō immemoꝛ tāti beneficij .desiderio visende domus beate virginis flagitaret .& sup hoc quotidie molestus matrē pugeꝛet. & illa penitus non acquiesceret .Redeat inquit in me infirmitas .vt necesse habeā illuc referꝛi .quod & factum est .Relatus igit a matre illuc ad ingressum ꝓcessionis matris ecclesie excussus a quiete in gratiarū actōibus rupit clamoꝛib9 ethera .naꝛꝛauitꝫ omnib9 raptum se fuisse ante deum & dei genitricem ꝑ populo supplicantē vidisse vt dignaret deus hunc moꝛbū a populo auertere & euertere .Et hāc scintillā que acciderat auferꝛe .et hoc responsum a filio suo benigne accepisse .Mare tu es maris stella .fiat omnis voluntas tua .Dumꝫ iterū eadem virgo quereret sup domo sua que vil' & abiecta ꝑ ceteris erat .audiuit a filio suo ꝙ de trās mare & de trās renum faceret pecuniā afferꝛi .de qua domus eius edificaret .& in omniuꝫ oculis intuentiū claritate magna et gloꝛia illustraret eam .Populo etiā suessionēsi mala euenire ex pte dei ꝑdixit .quia sue genitricis ecclesiā nō refice ret. Et quidē multos ex eadē vꝛbe ignis inuasit .Que et qualia restēt nescimus .Idem puer parum post se moꝛiturū testatus est .et sic euenit .nō eniꝫ mensem supuixit .Mirum autē valde de hoc puero erat .ꝙ ab initō mundi omnē histoꝛiā retexens totā naꝛꝛatōem suā cursim rigmice digeꝛebat. Textum euāgelij et actus domini sic oꝛdine recensebat .tanꝙ omnia in libꝛo legeret .et dictata ab alijs ꝓnunciaret .De ioseph quoꝫ viꝛo beate virginis inter cetera ait .Qui tenet sceptrū floꝛētis virge custos erat gloziose puelle .Hec naꝛꝛabat clausis oculis tanꝙ lucē transitoꝛiā exosus .laicis et illiteratis vix dignabat facere verbum .tanꝙ ignoꝛantiā eoꝝ ꝓtelus .Eius mortui coꝛpus tāta grā ꝑfudit .vt cādoꝛe et claritate vultus āgelicū nescio quid et diuinū signaret .Apud villā que dicit cala in teꝛꝛitoꝛio suessionēsi .que possessio est matris ecclesie beatoꝛū martirum geruasij et ꝓthasij mulier ob ꝓt9 difficultatē laboꝛās ꝓtinuis tꝛib9 h ebdomadis ꝓclitabat .ꝑsuasaꝫ a quicinis mulieꝛib9 se nudis pedibus iturā ad sanctā mariā suessionis veīt et liberata est sed oꝛdine stupēdo .Nā ꝓmum extuero suo emisit tres lapides .Primū in magnitudine oui anserini .scōm fere in magnitudīe oui galline .et tercius non minoꝛ aliqua nuce erat .His lapidibus effusis .statim sequit ꝓtus infantis .qui et gratiā baptismi accepit .et paucos dies supuixit .

¶ .V. ¶ De ceteris cuētibus illius tempis. ¶ Cronographus.

¶ Anno ꝓnotato laudunī in ecclesia sancti iohānis consilio regis et principū monialibus que male infames erant eiectis .et monachis in earū locū substitutis .Drogo religione et facundia venerabilis .a bartholomeo epo ꝓmus abbas oꝛdinat .qui postmodū a papa innocē tio rome ostiensis epus cardinalis ꝓsecrat Helinā dus Anno sequēti cenobiū vesicampi fundatur .Post honoꝛiū sedit rome innocentius scdus papa lxix .ānis .xiiij. Contra quē ꝓtentōem oꝛdinat9 ē petrus leonis .Ad cuius sci smatis pestē sedandaꝫ vocatus a clareualle sanctus bernhardus multuꝫ laboꝛauit .et multum ꝓfecit .Hic cū esset aliquādo

in vrbe nouiomo in domo simonis episcopi·adductus est ad eum berueius de bangētō puer admodum gratiosus ortus ex regio sanguine et ipsius epī nepos· De quo sequēti nocte famulo suo xp̄s ostendit·quod erat post tempa longa futurus·Si quidē videbaē sibi tang̃ in missarū celebratōne angelo cuidā pacis osculū dare quod ad puer̄ deferretur·Nec dubius de reuelatōne eundē berueiu renunciaturū seculo & futur̄ aliquādo deuotum xp̄i famulū p̄mittebat·quē postea venerabilis walerānus primus abbas vesicāpi monachū fecit & angelico functus officō pacē quā ex ore patris sancti ipse susceperat·omunicauit berucio · qui etiam p̄dicto walerāno in regimīe vesicāpi succedit · & nouissime obitum suum immimentē san? adhuc & incolumis eodem walerāno sibi p reuelatōez annū ciāte p̄sciuit·atq; p̄dixit· ¶.VI. ¶ De innocentō·ij·& ātipapa petro leonis & quibusdam alijs·

INnocentij fama & vita & sciētia digna summo sacerdotō habebaē·Petrus autē leonis ad hunc honoris apicem ābiens·a suis fautoribus p̄cio corruptis nominat? est anacletus·Cōgregauerat sane opes innumeras tā in exactōnibus curie q̄ in legationū negociatōnib? quas ad expectatas nundinas reseruauerat·Insuper & patrū census āpla ageries eatenus sigillata modo distributa in populū ad fas & nefas venalem armauerat plebē·Quib? erogatis·donaria regum in ornamētis ecclesie ab ipis euulsit altaribus & cum calices frāgere·& crucifixos aureos membratim diuidere ipī p̄phani xp̄iani vel erubescerēt vel timerēt·q̄siti sunt iudei qui vasa sacra & ymagines deo dicatas audacter p̄minuerēt· Conuocato interea apud stāpas cōcilio·sanctus bernard? innocentium suscipi psuasit·Petro igiē ob pentelesue fortitudinē apud sanctū petrū cōmorāte·Innocentius romā egressus in gallias p̄ficiscit·et ecclesia gallicana sibi adherēte cōcilium celebraē in papā confirmaē·& petrus ab omnib? gallie atq; gēmanie epis anathematizaē·Igiē innocēti? aurelianis honorifice a ludowico rege frācorum suscept? est·inde carnotū deductus est a gaufrido carnotensi epo magnarū virtutum viro·vbi occurrit ei henricus rex anglor̄·cenobiū apud bellū montem fundaē·sub abbate p̄imo alexādro a viro venerabili roberto de cādos· ¶ Cronographus· ¶ Anno domini·M·xxxj.Philippus puer filius ludowici nuper in regē frācorum vnctus dum in ciuitate pisius equo vehiē·porcus equi pedibus se forte submittēs equū sup ipm dedit p̄cipitē·& de ei? sbita & miseranda morte francis luctū induxit·

¶ Helinandus· ¶ Tunc sinodus magna remis celebraē a papa innocētio·in qua multis ad honorez di dispositis·regē ludowicū p philippo fratre quē de equo eiectum porcus occiderat viuente adhuc patre coronauit in regē·Idem innocētius monasteriū sancti medardi suessione qō est trās fluuiu situm ōdicauit Affuit inter ceteros mulier de pago laudunensi·que cū alijs monasteriū beate virginis ingressura p̄cessit·sed virtute visibili ab ingressu repulsa est·tūc nimio pauore cepit vexari & toto corpe tremere·Confessa vero & absoluta ingressū p̄meruit ¶ Cronographus·Ipo anno ecclesia sācti medardi suessionis ab innocentō papa dedicaē

¶.VII. ¶ De p̄fectu nouellarū religionū eiusdem tēporis·

His tp̄ibus ordo canonic? p̄monstratēsiū & monastic? cisterciēsiū quasi due olive in dspectu domini pietatis lumē & deuotōnis pinguedinē mundo ministrabāt & q̄si vites fructifere religionis palmites circunquaq; p̄pagabant·Eratq; circa hec tpa pulcra ac decora facies ecclesie diuersor̄ ordinū ac professionū circūdata varietate·dum hinc p̄monstratēses·hinc cisterciēses·hincinde cluniacenses monachi·tū etiā diuersi habitus & p̄fessionis sanctimoniales & mulieres deo deuote in continentia atq; pauptate sub obedientie iugo regulariter viuentes feruore religionis inuicem p̄uocarent & noua certatim diuersis in locis monasteria fundarent·Cum his etiā monachi cartusienses & ipī paulatim pullulabant· qui p̄ ceteris otinentes pesti auaricie q̄ plurimos sub religionis habitu laborare & anhelare videntes terminos posuerūt·dum certū numerū hominū aīmaliumq; possessionū quē eis p̄tergredi nullo modo liceat statuerunt·& ipī singulas singulis cellulas habentes·ac raro vel ob dei cultuz vel etiā ob mutuum ī caritate solatiū cōuenientes p̄fectius mori mundo & ceteris tanto diligentius quāto secreti? deo viuere elegerūt·Adhoc etiā milites tēpli hierosolimitani · fratres quoq; de hospitali sub religioso habitu otinenter viuētes vbiq; se multiplicādo diffundebāt·& que poterāt vel de laborib? p̄ prijs vel de fidelium elimosinis ad opus deo militantium & infirmor̄ quor̄cūq; ac paupum hierosolimā mittebāt·sed & p̄sules ecclesiarū ac principes seculi p̄mptissime ānuebāt · vel etiā spoute offerebāt terras·p̄ta·nemora·& cetera que monasteriis edificādis necessaria erant ·Ecclesia sancte marie in episcopio totaq; pene ciuitas nouiomensium incendio p̄flagrauit·iusto vt fertur in fortunio·quia summū pontificē innocentiū verbis irrisorijs multi eor̄ exhonorauerūt·Clareuallis duo cenobia vno die p̄ducit·s·longipontē & rieuallez & post paucos menses etiā vācellas· ¶.VIII ¶ De sancto hugone gratianopolitano & bonis eius mitijs·

ANno sequēti·s·anno domini· M·c·xxxij obijt vir sanctus hugo grānopolitanus epus·cuius religiosā admodū vitam cōscripsit gyzo prior carthusie ¶ Actor ¶ Huius hugonis mater (vt refert p̄fatus gyzo) dicere solita erat·quia dum p̄gnans suis eum ferret visceribus visum sibi p somniū fuerat elegantē creasse puerū quē sistendo dei aspectibus sancti ī quib? & beatus erat petrus deferebant in celum·Hinc factum est eadem annuente vt discendis applicareē literis Spabatur em̄ nec frustra singularis apud deū gratie futurus & meriti· Congessit em̄ in illū diuina gratia p̄plurima virtutū ornamēta·que p singulos disptita plurimos illustres sufficienter facere possent atq; p aspicuos Si em̄ laudaē castitas·q̄s illo mundior·Si sermonis veritas quis ī loquēdo cautior·Si dei caritas·quis feruētior·Si p̄ximi ·quis benignior·Si humilitas·quis deiectior· Si elemosina·quis largior·Si oratō·quis deuotior·Si lacrimarum fluor· in quo effusior· Si contemplatō in quo sublimior·Si tolerantia·quis in tribulatione fortior· Si iusticia·quis districtor·Si prudentia·quis circūspectior·Si tp̄tia quis moderatior·Exceptis his que clero & plebi p eum bona puenerūt heremus carthusie·calesiensis·abbatia excubiarum·heremus regulariū canonicor̄·et apud mifennū

& apud ſanctū gregoriū dom?. ipō annuēte cepē runt. ipōq; ſpiritualiter & corpaliter fouēte ꝓfe cerunt. Hic vt legiē in ſolitudine cartuſie deū ſue dignatōni ꝓſtruentē habitaculū vidit p ſomnium ſtellaſq; ſeptem ſibi pſtātes itineris ducatū. Et ec ce ſanctitatis ei? odore tracti ad ipm veniūt. vij viri qui omnes vno deſiderio ſuccēſi locum here= mitice vite ꝙgruū querebāt nec dūq; repperant. Hor primus fuit magiſter bruno vir religione ſci entiaq; famoſiſſi m? alij quattuor liēati. duoq; laī= ci. Quos ſanctus hugo gratāter ſuſcepit. & voti ꝓpotes fecit. Ipō nāq; ꝙſulente. iuuāte. comitante carthuſie ſolitudinē itrauerūt atq; extruxerūt Sic cepit ordo carthuſienſ puritate mētium. ac theo= rie ſtudio ſingularis. ¶ .IX. ¶ De quodā abigne ſacro p beatā mariā magdalenā liberatam

HVius hugonis tpibus videt accidiſſe mi raculum p beatā mariā magdalenā factū quod ī quodā puo mariali reppi ſcriptū in hunc modum. Vir quidā puignū habuit. q; duz ei bubulci ferret officiū dies beate marie magdale ne obuenit. quā idem iuuenis nomine petr? indi= ctōne ſacerdotali cum audiſſet ope forenſi inhibi tam vitrico agricultuz impanti. reuerentiā vetite ſolēnitatis obiecit. ſed vitrici iurgātis impiuz vi cit. Itaq; boues aratro ſubiungēs cum ipius opis atq; animaliū execratōne ꝓſequit. Cunq; cepta iu genibus maledictis illapidat iutile ſibi exauditur ad votum. Nā boues & vtēſilia motis ſubitaneo tonitru elementis. fulmīe abſumunt. & ipe q; hoc fieri exegerat imprecādo attrociori ſupplicō et di= uturnioꝝ addicit. Eadē em celeſtis flama q; bruta ligneaq; vorauerat. eius pedi ex templo ſubripuit quē in breui cum redidiſſz exeſum. tibiā quoq; pua dens cruris ꝑiter ſupma corripuit. carnes quoq; vorās neruorum duricia tabidis fluoribus latescēte oſſa retexerat. eadēq; caſu quotidiano vſq; ad ge niculū hac illac diſperat. Cū igit ꝓ miſera ſua ha= bitudine putori & pudori ſuis eſſz pentib? ad q̄n dam eccleſiā beate marie magdalene nomine dedi catā. offerri ſe fec. vt cui? temerata feſtiuitas occa ſio punitōiſ extiterat remedij cauſa rurſus exiſtat Itaq; ſacer ignis qui ptes iam corpis ſuperiores atti gerat. merito illius extinct? eſt. que ad pedes hie ſu xpi ꝙcupiſcentiaꝝ ignem lacrimis extīguere me ruerat. ¶ .X. ¶ De miraculo p beatā vir= ginem in eodē nomīe ꝙſummato.

INterea vni? experientia pietatis iam iāq; maiora ꝓſumēs. cum adhuc extremis p= tibus ꝓſus eſſet inutilis. operit quādaz dei genitricis eccleſiā celebrib? vbiq; dici miracu lis inſignē que habebat & ypoliti martiris memo riam. Ad hāc cum ſe deuehi impetraſſet. cepit ibi crebris obſecratōnibus interpellare mūdi reginaz vt quod aliis valentioribus impēdebat ſibi ꝓſus impoti non negaret. Miles aūt quidā ſepe intuēs eum baſilicā reptādo ſubire elemoſine cauſa. im do mū ꝓpriā declinare ꝙſuaſit. vbi cum aliquādiu re= ſediſſet. pediſſeq; neſcio quid acture a camera no ctu in domū exteriorē deueniunt. & petrū crebris planctibus ingemiſcentē ſubaudiunt. quoꝝ gemi tuum hec cauſa fuerat. virgo maria cū beato ypoli to in viſione ſtratui eius aſtiterat. que vt iacenti videbat impabat. reſtitue inquit eum ātiqno vigo ri. Martir vero impanti obſecundās humilit. crus tybiā pedēq; quaꝝerſum olim ſpſa diuinitus ad inſtar future reſurrectōnis in puncto ꝓpactare = colligēs corpi eius quaſi furculū arbori cepit ſub iungere. In qua inſertōne tātis torq; rebat ardori= bus vt non ſine clamoribus ſubſiſtēdo. crebris quo qz rictibus & membrorū motibus quid patereē i dicaret. Iruūt igit ancille. & illato adiacētis cubi le faro. dum hac illacq; diſpiciūt. duos habere pe des & duo crura petrū repiunt. Exquo intuitu tā tus eas ſtupor ilico inuaſit vt non ſe eas eſſe q̄ ve nerāt. ſed mutari ī alteras eſtimarēt. Cōtrectabāt tamen & vera mēbra que tetigerāt ſentiebāt. Tā dem difficilime excitatuſ cū apperuiſſet oc'os bea tā cum martire virginē adhuc eſtimabat aſtantes quibus viſibiliter abſentatis interrogat? a femmis quis ſibi reſtituiſſet amiſſa. rem retulit. multoſq; in admiratōem adduxit. ¶ .XI. ¶ Qualiter idē homo recluſus diabolū viſibiliter expugnauit

ERat autem hic homo oriund? ex granno politano territorio Qui cum p tāta gra tia ſibi impēſa. quā deo redderet vicem cogitaret. Ad hoc tādem aīm appulit. vt ſoli deo victurus ſub recluſione ſecederet. Itaq; dū dīne ſpeculatōni ſic vacaret. inuenit dyabolus ptra ei? immunitatē quid machinaꝝ ingereret. Quadā em nocte dum ſeſe cubitū deponeret inopiate ad pu rum ſine illuſiōe ſpēs immo vera effigies mulieris ſibi apparet. que mēbra corpis impudēter intēdens ad fedos vſus p̄miſſis lenocinijs moliebat allicere Porro blandicijs minus agens. hominē terrore ma ctabat. & cum neutro poſſet manib? iectis pelli cere vi volebat. Omnib? igit noctib? ſe femīa illa pbebat & intātum euz fatigabit. vt mane ad ſe ve nientibus viſitādi gratia reſpondere vix valebat. vix id quod ꝓpetrabat edicere. Būq; multis quod ab eo ferebat veniret ī ſcrupulū. accidit illi caſtro ſupuenire munanēſem epm. Eadem nocte quidaz equites cum cereis ſuis p reuerētia baſilice cui il le appendicem habebat cellulā in veſtibulo ipi? vi gilabāt. Et ecce in edicula ſtrepitū audiētes ad fe neſtrā venerūt. intro ꝓſpiciūt. & ī medio pſtrātū petri & mulieris attendūt. Quorū ille p̄ſentia ro boratior iamiā laſſabūdus exclamabat. ſtolā ab ec cleſia ſacerdotalē ocius exhiberi. qua ſibi raptim vecta dyabolice illius pelicis collum implicuit. ita vt eam pauimēto ꝓſterneret. ac penitus ſuffo caret. Hoc in craſtinū milites epō referūt. Adeſt epūs victoriā ſtupet. quā p petrū exercuit deus Clientes ꝓprios dirigit qui tecto retecto & fune dimiſſo genuq; innexo anū īgentiſſimā extraxerūt & ſeuis ignibus ocremandā ab opido abduxerunt Poſtp aūt eā petrus effocauit incellula. tantus fe tor ipm qui ſacris illam armis pemerat & aſtātes obſedit. vt nemini ambiguū foret cadauer turpiſ ſime cuiuſdam extitiſſe quod dyabolus induiſſet. Huic opinioni hoc etiam p̄ſtat argnmentū quod ī feneſtrula latrinaꝝ p quam illa irruere ſueuerat pāni ſciſſi ac putridi repti ſunt. Quis em hos eſſe putauerit niſi quos impuriſſimū illud ī obuolutio ne ſua cadauer habuerat. ¶ .XII. ¶ De ſacris moribus predicti hugonis & obitu eiuſdez gyro.

SAnctus autem hugo q̄ꝑ multis virtu tibus adornatus & eccleſie dei multum ꝓficuus ſemp tamen imꝑfectōem ſuam cogitans epalem ſarcinā omnino exuere. & quieti anime vacare deſiderauit. quo deſiderio ab initio ſue ꝓmotōnis vſq; ad mortem non caruit. Vnde & ſup hoc legatōz ad papam honoriū miſit. Et cū

postulata nō impetrasset·ipemet quāq; morbis & seuectute grauatus euntē papā adijt·rogans & obtestans dari senectuti sue licentiā quiescēdi sed obtinere nō potuit·Defuncto aūt honorio & succedente innocentō·cum petrus leonis cognatorū suffultus pfidijs q̄ certe tam ipe q̄ pat eius sācto hugoni multas olī veneratōnes & obsequia pstiterūt aduersus innocentiū caput erexisset·idez tñ vir sanctus hugo nec amicicia flexus nec potētia territ⁹ sed zelo dei ductus q̄uis morbis & etate cōsumptus prexit amiciū vt euntē cum alijs epīs excōmunicaret scismaticū·Innocētio aūt eiusdem petri declimāte psecutōnes & gallias ingresso·occurrit ei sanct⁹ hugo lacrimis rogās & obsecrās quod ab antecessori suo petijt·sed nec sic quidem obtinuit·Credebaē em q̄ sola auctoritate & exemplo pl⁹ posset pdesse plebi sbiecte cbilis & egrotus q̄ quilibet alius licet robustus & sanus·Ab hoc tempe cepit magis in dies deficere·& molestijs ocrescentibus morti ꝓpinquare·Aderāt ei viri religiosi de carthusia ac de calensiēsi & excubiarum domibus ad seruiendū·nec vlla ꝓsus psona secularis ad eius admittebaē obsequiuz·Siquid opus habebat non a quoq; seruientiū inbēdo tanq; dñs·sed humiliter rogādo ꝓter deum diumā remunerat cōem ei pēando poscebat·Ridere autē vel ociosis verbis vacare successores suos nequaq; sustinebat·sed statim hocipm seuissima increpatōne frenabat·asserēs tpa fletibus deb'ta·& ipa lamentis occupāda nec cachinnis & nugarū relatōib⁹ terenda·Obijt autē anno domini·M·c·xxxij·etatis sue adminus·lxxx·cōsecratōnis eiusdem admin⁹·lij·kl'.aprilis·vj·feria ante ramos palmarū.¶Ex cronicis. Eodem āno lincherius impator expeditōez in ytaliā ꝓpat·cum epīs & archiepīs innocentiū papam romā deducens contra petrū leonis qui monasteriū sancti petri munierat·ipm in episcopum latrianensi in sede pōtificali potenter collocat.Ipz vero lincherium innocenti⁹ ibidē psecrat impatorez

¶.XIII. ¶De quibusdā euentib⁹ & scismate aquitanie ¶Cronographus·

ANno domini·M·c·xxxv·Monasteriū de prato fundatū est·Prima plantatō quaz pater walerānus ex ꝓpria domo ptulit·Eodem anno rex āglie henricus obijt·cui stephanus ex sorore nepos in regno succedit·sz magna regni pte mutilatus·non post multū tpis totā northmanniā amittit·Nā filia regis henrici matildis que primo nupserat·(vt supradictū est) hērico īperatori·postmodū gaufrido ātegauēsi comiti·ope ludowici regis frācorū northmānie ducatū occupat·& in ipa āglia magnas ei molestias & calamitates suscitat·quē etiā postea bello cepit·sz p eo mite fratre suo roberto eundē relaxauit·Ventō nimius·iij·kl'·nouembris fuit·qui turres & edificia multa diruit·Eodē anno guillerus comes pictauēsis ad sanctū iacobū ꝓficiscē·& in·vj·feria pascue in ecclesia beati iacobi morie·& āte altare sepelitur·qui moriturus ꝓceres suos quos secū habebat ptestaē vt filia sua maior alienordis ludowico regi francoz cum aquitanie ducatu vxor tradaē·quā pdictus ludowicus apud burdegalā cū optīmatibus regni pīsentibus iungi sibi nuptijs solēnib⁹? Cuius pater ludowicus intra eundē fere mensem apud pīsius defunctus ī ecclesia beati dyonisij āte corpus illius est sepultus·kl' augusti·xxviij·āno regni sui·Florebat hoc tpe theobald⁹ comes cāpanie pater orphanorū & iudex viduarū·oculus cecorum ac pes claudorū·singulariter munificus in paupibus fustentādis·in extruēdis monasteriis⁹ et erga religiosos quosq; largitate incōparabilis·Hic genuit comites henricū & theobaldū ac stephanū Guilleruz quoq; archiepm remēsem filias etiā plurimas habuit quarū vltimā nomīe adelā ludowic⁹? rex post in vxorem accepit·ex qua filiū nomīe philippum successorē regni suscepit·Florebat & guillerus comes niuernēs⁹ vir iusticia & honestate īsignis·cuius deuotō mira postmodū emicuit·duz ex potente seculi principe factus est in carthusia humillimus paup christi·¶Helmandus·¶Laborabat eo tpe sub scismaticoz oppīssione tota burō galens⁹ pmcia·& non erat in aquitania qui possz resistere principi cuius animū mourauerat deus·qui p suadente gerardo engolismēsi epo & instillāte in coz eius semina dissensionis·factus erat scismatis defensor & auctor·Hic gerardus misit ad petrum leonis vt ei legatōem decederet & ipe ei fidelitate iurata obediret Insup & principē terre et quoscunq; posset ad eius impium inclinarz·Gaufridus homo poitōnis locum se mueniisse in quo dilataret maliciā suam·cito annuit & libēter·et misit ad eum gilonē thusculanū caroma'ē episcopū qui solus de romanis cum petro portuēsi ei adhesserat Igiē gerardus resumptis cōmibus qō ante non fecerat·publice incedebat m⁹trat⁹?·Ab his ergo duobus violenter expellit a sede sua Guiller⁹ epūs pictauens⁹ vir honestus & catholicus & p eo alius quidā genere nobilis sed degener fide intrusus ē Similiter in lemonicēsi ecclesia intruserūt ranulfū quendā dorathēsem qui non multo post cadēs resupinus de equo in via plana vno tantum lapide vltore qui ad hoc ibi relictus erat infixo capiti ei⁹? & q̄ssato expirauit·Audiēs hec & huiusmodi gaufridus venerabilis carnotens⁹ epūs cui a papa innocentō aquitanie legatō fuerat ōmēdata·duxit secū sanctū bernhardū. ¶XIIII. ¶De legatōne beati bernhardi cū epo carnotēsi·

VEnerunt ergo nannetū·ibi sanata est mulier p virum sanctum que iā·p·vj·annos ab incubo demone fuerat oppssa·Decanus autem ecclesie pictauēsis altare in quo sāct⁹ bernhardus missam cātauerat ostringere aus⁹? est Post breue tempus pcussus a deo cum iā anima exalaret vidit domum suam plenam demonib⁹?·& se a demonio iugulari clamitans a circūstantibus postulabat cultellū quē ad demonē extrahendū immergeret gutturi suo·& inter hec verba expirauit Archipsbiter vero qui petri nuasoris pictauēsis ecclesie denunciabat synodū coram ipsis·quos ad puentum pfidie muitabat a dyabolo corrept⁹? est·Sed & in alios multos qui in sāsmate illo feruentiores extiterant manus dei manifestā exercuit vltōem·Tandem principe recōciliato & episcopis qui expulsi fuerant in suis sedibus relocatis·gerardus solus pseuerans in malis·sine ofessione & viatico repente in lectulo suo mortuus inuentus est & enormiter tumidus·Qui a nepotibus suis in q̄dam basilica sepultus est·sed a gaufrido carnotēsi episcopo inde extractus est & alias piect⁹? Nepotes quoq; eius ab eadem ecclesia eliminati sunt & omīs pgenies & plātatō a radice auulsa p cetera regna tanti iudicij circūferēs q̄rimonias exulauit·Rex sicilie rogerus solus de principib⁹? innocentō non obediens misit ad petrū leonis vt petruz ibi

pisanū a suo latere delegaret psidens in eloquētia petri pisani · sed abbas sanctꝰ ipm petrum pisanū pape innocentio reōciliauit Post triduum petrus leonis impenitens moriē cadauer eius in latebris sepeliē · & vsqꝫ hodie fouea illa a catholicis ignoratur ¶ XV · ¶ De fine tpoꝝ lotharij & impio conradi tercij · ¶ Cronographus ·

ANno dominī · M · c · xxxvij · siccitas tanta fuit in frācia quātam nemo qui tunc viueret se vidisse vl' ab ātecessoribꝰ suis audisse testarē ita vt fontes & putei · quidā etiā fluuij siccarenē · Comes pictauensis guillelmꝰ ad sanctum iacobū in gallicia oratōnis causa psciscitur · & in sexta feria pasceue i ecclesia beati iacobi moritur & ante altare sepeliē · qui moriturus pceres suos quos secū habebat ptestat' vt filia sua maior alienoꝝ ludowico iuniori frācoꝝ regi cū aqtanie ducatu vxor traderet' · quod & factum est · ¶ Helinandus · ¶ Eo quoqꝫ āno abbas alexāder qui cū omni quentu suo ānuente rege angloꝝ henrico in foꝛestam delionis venerat · & i heremitoꝛio quod dicebat' moꝛtuūmare monasteriū suum edificauerat ipam domū suā · s · moꝛtuimaris oꝛdini cisterciē si ꝺiunxit · & walerānus abbas vrsicāpi eā in filiam suscepit · monachosqꝫ suos illuc trās misit · nec multo post idem alexander abbatis curam dimisit · cui adā quondā pꝛioꝛ vrsicāpi succesit · ¶ Cronographus · ¶ Anno quoqꝫ pnotato lincherius impatoꝛ scōam expeditōem in ytaliā fecit · Post subactā vero infidelitatē romane ecclesie apuliā rediens i patriā suam moriē · & pꝛadus qui āte ipm impium affectauerat henrici impatoꝛis ō soꝛoꝛe nepos ad regnū pueniē · Cepit aūt anno domini · M · c · xxxviij · Mundi vero quintimillesimo · cj · & impauit annis xv · ¶ XVI · ¶ De quibusdā euentibus illius tempoꝛis ·

HIs tpibus quidā pseudo impatoꝛ in ptibus alamanie surrexit · qui p aliquot annos apud solodoꝝ in reclusione viuens · egressus inde impatoꝛē henricū se esse mentiendo dixit · Et cum multos seducēdos sibi allexisset · interim p eo etiā graues pugne & homicidia fierēt · alijs eū recipientibus · alijs seductoꝛē palā pfitentibus tandem declarata eius falsitate cluniaci i mōachū attonsus est · Anno domī · M · c · xxxix · baptaculuꝫ seruoꝝ dei in loco qui diciē ad montē dei pꝛstruiē · Flꝛebat hoc tpe ecclesia gallicana p viros religione ac sapientia illustres · milonē mosuiensē epm humilitatis virtute pcipuū · aluisum attrebatensez liberalitate atqꝫ pfilio ac facundia clarū · godefrīdū lmgonensē · hugonē ātisiodoꝛēsem · Iosleuū suessionensem · giffridum carnotēsem · albericū bituricensem archiepm · scientiaqꝫ literarū atqꝫ cōsilij pꝛudentia clarissimum · Inter hos et alios multos tūc claros scientia viros · Bernhardꝰ abbas clareuallensis vir opatissime religionis emimētissime clarebat qui multoꝝ miraculoꝝ patratoꝛ · & verbi dei feruentissimus pdicatoꝛ · atqꝫ multoꝝ monasterioꝝ fūdatoꝛ animaꝝ lucra maxima deo exhibebat · adeo vt magistri scolarū cū magno clericoꝝ comitatu etiā de longinquis regionibꝰ ad eius optabile magisteriū pfluentes · cēcenario vel etiā ampliꝰ nouicioꝝ numero domū pbatōis implerēt · & vno die xl · monachi fierēt · Eodem anno iohānes de tpibus moriē qui ānis · ccc · lxj · vixerat a tpe karoli magni caius armiger fuerat · Anno domini · M · c · xl · c · nobiū sancte marie de fresmontē · fundatum est ·

Helinandus · ¶ Eo tpe henricus germanꝰ ludowici regis apud clarēuallē monachus effectus est · q̄ non multo post ad epatum beluacensē assumptus est · Anglia fame & gladio atteriē · pncipibꝰ illiꝰ terre inter se discoꝛdātibus · Eo tpe papa innocentius apud aquas salmas fundauit monasteriū sancti anastasij martiris pstrictis ibi cenobialibꝰ mānsionibus & petijt a clareualle quentum & abbatē mittiē illuc cum quentu bernhardus pisane ecclesie olim vic · dominꝰ · ¶ XVII · ¶ De petro abaelardo & heredibus eius ·

HO tempe fuit petrus abaelardꝰ magister insignis celeberrimus in opinione scientie · sed de fide pfide dogmatizās · Huius scripta incendio & scriptoꝛem silentio condemnauit innocentius papa · ¶ Capitula in libris eius reprehensibilia annotauit beatus bernhardus in epistola quā scipsit ad innocentiū papā · Libri tamen huius a multis curiose seruanē · quibus aque furtiue dulciores sunt · & panis absconditus suauioꝛ · Ego ipe in eis multa reprehensibilia inueni · Huiꝰ petri aliquādo discipulus fuerat gaufridus ātisiodorensis qui multo tpe notariꝰ fuerat beati bernhardi · hic iter cetera de eodem petro dicit · Ego aliqñ michi magistrū fuisse recoꝛdoꝛ · qui cum pedibꝰ & intestinis nichil amplius de agno paschali · aut ipe voꝛans aut discipulis exhibens & se piter & suos non modica eius pte fraudabat · Siquidē pciuꝫ redemptōnis euacuās nichil aliud nobis i sacrificio passionis dominice pmēdabat · nisi virtutis eiꝰ exēplum & amoꝛis īcentiuū · Qꝫ em̄ scripture p'hibēt de potestate dyaboli pcioso illo sanguīe humanū genus esse redemptū · in eo solo pstare dicebat · q̄ exemplū nobis exhibitū est vsqꝫ ad moꝛtez p veritate & iusticia certādi · & adhibitū est velut quoddam incentiuū amoꝛis · cum ex impēso amoꝛe occasio data est readamādi · q̄si vero & hec duo in moꝛtibus pphetarū p veritate & iusticia occisoꝛū · nobis autē exhibita non sint · Et quidē magna hec et vera sed non sola · Benedictus deus qui michi sil' et vobis magistrū dedit · postea meliōrē p quē poꝛis redarguit ignoꝛantiā · insolentiā pfutauit · Ille em̄ tanq̄ verus hebreus auide pisus voꝛabat · et voꝛādum nobis solicite pmēdabat · caput agni cuꝫ pedibus et intestinis sic imitandū dominū pdicās patientē · et sic readamandū amantē vt pncipalē hui? sacrificij causam velut agni caput redemptōnem in eo pfitereē et adoꝛaret humanā · Tria nanqꝫ specialia xp̄us in sua passione nobis exhibuit · exemplum virtutis · incentiuū amoꝛis · redemptionis sacramentū · Quod tercium euacuanti heretico nihil poesse cetera potuerūt · Sine causa em̄ p virtute certauit vsqꝫ ad mortem nobis patiētie p̄ bās exemplum · et sine causa exhibuit et pmēdauit huius immense dilectōnis affectū · si non recipit ab olim iam addicta captiuitas copiose redemptōis effectum · Gaufridus contra petrū olim magistrū suum foꝛtiter et catholice scribit · ¶ XVIII ¶ De obitu hugonis pisiensis et libro de claustro anime · ¶ Cronographus

ANno pnotato · i · M · c · xl · ab incarnatōne domī · hugo pisiensis sancti victoris monachus religione et literarū scientia clarꝰ et in · vij · liberalium artium pricia nulli sui tempis secundus obijt qui inter multa que utiliē scripsit et libꝝ de sacramētis valde necessarium duobus voluminibus pphensum edidit · ¶ Actor · Huius

hugonis libros in supiori libro numerauí eorūq; flores excerpsi. Extat etiam liber hugonis de claustro anime nomine quidē hugonis de folieto ītitulat? qui & ipe sancti petri cozbeiēsis dicit fuisse monachus. Sed quo tpe ignoras paucos eiusdem libri flosculos quia putilis est ad edificatōez legētium breuiter hic mserui. ¶ Ex libro primo d claustro anime. ¶ Episcopi nostri hodie domos nō impares ecclesijs magnitudīe ostruūt. pictos dlectā tur habere thalamos. paup aūt sine vestib? īcedit & vacuo ventre clamat ad hostiū. O mira delectatio. troianos gestat pies pictus purpura & auro vestitos. & xpianis neganē veteres panni. Hectori clipeus dat auro splendēs. paupi vero ad ianuā clamitāti nō porrigit panis. Et vt verum fatear spolianē paupes sepe vt vestianē lapides & ligna Monachi sibi claustra faciūt quib? bō interioz ornate tenereē. sic agit discretus non ad tempus. sed assidue ne tradat aduersarijs castrū. ne & ipe capiat. Istius vita mores instruit audientiū. loqui de eo etiā debiliū mentibus pbet affectum. Audire em bonum diligenē & velle fieri magna ps bonitatis est. At dyabolus p quosdā de exercitu suo claustralibus minat vt eos terreat. p alios blandit vt decipiat. p aliquos pmittit vt pūtat p aliquos insidiat vt rapiat. Phisicā docet. de oplexionib? loquitur. infirmitates diuersas si teneat religio generari pdicat. Sed quare hoc. Non vt mederi velit. sed vt occidere possit. Videt ex subtractōne ciborum luxurie vires minui posse. Et ideo non tardari minat egritudīnē. timet ocium pire. & somno lentiā destrui. Et ideo laboris in tolerantiā & ptē sa vigiliarū spacia ptendit. Abstinentiā & ieiuniū damnat. & p ista naturā carnis deficere astruit. & tamen viciū supfluitatis tacet. p quā natura suffocatur. ¶ .XIX. ¶ De quattuor occasionibus peccandi que claustralib? fugiēde sunt.

Vnt aūt q̄ttuor diuersitates. rep̄q; claustralibus fugiende sunt maxime renūciā tibus huic seclo habende despectui. Cōfert em pulcritudo delectatōem. ornat? affectū. locus oportunitatē. diuitie effectum. Audiāt igitur hoc vt caueāt illi qui loculos portāt. qui nūdinas & foza ppter necessitatē factum frequentant qui seculariū domos & curias plustrāt. Deuitant solariū bersabee. biuium thamar. thalamum amon filij dauid regis. Deuitēt etiam psonas infames. hospitia suspecta munuscula dare & accipe. pecuniam plurimā congregare. ne in potencia laqueus lateat in quo cum alio ppeant. Pudicus oculus ianitor est cordis. Quidq̄ indecēs nouerit esse excludit Impudic? vero querēs quod placet p omia discurrit. volentes vero intrare patiē. nolentes aūt monet & hortat. Inde scriptura dicit. Oculi pma tela sunt adultere. Solent homines tribus generibus armorū uti. telis videlicet hasta & gladio. Immisit vxor domini sui oculos suos in ioseph. Hec sunt impudicicie tela quibus vulnerant lōge positi. his vero pudiciciam oculoz opposuit. Vibratō haste blādientis videlicet adultere sermo. huic opponit cordis mūdicia. Venenata em colloquia nō recipit mundi cordis puritas. gladius quo configit commus mollis adultere tact?. huic restitit p mūdiciā corpis. respuit em adultere tactū. rupit fimbriā ne serpet cōtagiū. His ergo modis docet nos ioseph ne p pulcritudinē mulierū ad delectatōem trahamur. vestiū vero ornatum & affectū qui in de submīstrat vilis habitus amor extermīat. Nemo em qui vere habitat ppij habitus cōtemptum alieno delectat ornatu. Sed & loci oportunitatez ne temptatōni sit cōgrua claustri assiduitas excludit. q̄ em discurrunt p alienas dom? qui societate secularium gaudēt. qui fori spectacula sequūt. qui non ad necessitatē comunē sed ad ppriā volūtatem sunt pati. qui causas itineris sui non habent. sed fingunt tales sicut sunt faciles ad discurrēduz forsitan pni sunt ad ea que loci oportunitas sbministrat. ¶ .XX. ¶ De securitate claustri & piculis seculi.

Ecura est igit claustri assiduitas quā cura familiaris rei non turbat. quā nō solicitant accessus hominū. Ibi inter fratres alterius ad alterum diligēs habeē custodia. Ibi p latoz ū subiectis discreta pūidet solertia. Ibi stre tium ofabulatōnibus aufert locū. extinguit iram. Ibi disciplina ceteros motus corpis seruire cogit mundicie. & sic omnis oportunitas que est ad malum p claustri assiduitatē excludit. p pauptatē vero voluntariā pecunie effectus extirpat. Cōtingit quādoq; vt qui minis terreri nequūt. nec blandimentis acquiescunt. p missis citius flectant munerib⁹. Prudētia mundi ipa est que pmittit vt pūtat. s. diuitias & honores. alterū cupiditatis est. alteruz supbie. pmittit sed nichil dat. Et si aliquā do recipiāt homines quod pmittit nō datur illud sed emit. Raptoribus pmittit agricole substātiā oues vidue agros pupilli Feneratori vicini sui domum. āplitudīnē possessionis. Militib? pmittit. inter enses lucra. inter telorū grādinē. sub spe careris. & sub mortis piculo. Negociatoz b? vitē mare pmittit lucrū. Ibi naufragij timor. ibi vero cōmēdant opes & anime. In vtroq; piculū. In vtroq; difficilis acquirendi modus. claustralibus vero vagandi licentiā quā rigor claustri abstulerat repmittit. Fabulosas aūt ocessiones ociosoz. plateaz plausus. fori spectacula ciborū affluentiā. vestis mollicie. & vt cuncta opleā libertatē faciēdi qō placeat. vltimo loco d supbia que insidiatur vt rapiat est agendum. hec est que seculares possidet & retinet. nouiter quersos vexat & reuocat. Iustos vero temptat & illudit. In secularibus apparet. nouiter quersis notat. in religiosis quādoq; latet. Elephātis natura talis esse dicitur vt ossa illi? iuncturis careāt. & ideo flectere mēbra sua nequeat sed semp stat. Mēbra supbie inflexibilia sunt. cum em supbus loquit. si imponas silentiū ei nō acquiescit. Si aliquid opatur & oradicis. non cessat. & sic flecti nequūt actus supbie. sed qui sic stat male stat ad ppriam voluntatē quasi ad arborē lapsus inclinat supbus. vt quietē recipiat. Quod enim p dispositōem ppie voluntatis agimus. hoc quietō suscipimus animo. Si autem aliter ordinet p labore reputabit. Succidat ergo arbor ppie volūtatis vt cadat. & occidat bestia superbie. Oz cauendus nobis est ne cadens opprimat aliquem. Licigit nouiter quer⁹ insidiat supbia. ¶ .XXI. ¶ Qz vita claustralis & paupi sit abundans & mediocri sit sufficiens.

Vdiant seculares quos delectatō temporalium retinet. qui religionis abhorret habitum. q̄ suauis sit vere religionis cohabitatō. abundās em est paupi mediocri sufficiens tolerabilis diuiti infirmis larga. delicatis opatiōs. fortiorib? moderata. penitētib? misericors pūis

seuera · bonis optĩa · Hec sunt · ix · bñficia religioĩs Quidam rebus tpalibus egẽt sed muiti · & hec vocari solet egestas · egẽt em̃ rebus & egẽt bona voluntate qua ditius nichil esse potest · Quidam de seculo veniunt vt in ecclesia possint honorari · qui in sua domo non nisi ptemptibiles esse potuerunt · Qui si forte ecclesiã in qua pauptas amaẽ intraue rint · intolerabilẽ dicunt illius loci pſuetudinẽ · ni = miam platorũ seueritatẽ ptendunt · aliquẽ de fra = tribus opponunt sibi · quẽ cum nolũt pati · dicunt quod non possunt callide machinãtes vt ad ditio rem valeãt trãsire ecclesiã · quasi humiliter rogant a vinculo pfessionis absolui · miscẽtes blãdis aspa minanẽ em̃ scandalũ si male discesserit · & iurãt in alia ecclesia se quiete mentis posse esse · in sua vẽo nunq̃ · Respondẽt abbati suo frõte libera · accusãt fratres quosdã crimiosos · quosdã p yroniã iustos vocant · Quos vero iustos esse negare nõ possunt inuidẽtes bono nimiũ iustos appellãt · genus suũ erubescũt · ꝓprio nomine nolunt appellari · Amant em̃ nomina dignitatũ · si vocenẽ abbates · si pores si ꝓpositi · arridet oculus hilarescit facies · Et sic nũ ciat animus quid optet · huiusmodi paupib9 non pmittit christus regnũ sed infernũ · Sunt alij qui ex pauptate venerũt · quibus si denẽ necessaria ex humilitate putent esse supflua · ociũ diei vnius sacrilegium esse credũt · saturari vilib9 cibis arbitrãtur vicium · nulli equales esse · ex debito cũctis seruire estimãt · aliquãdo bonas vestes habere erubescunt · vt nisi odiret humilitatẽ discretõ vti licitis licitum esse dubitarẽt · Tales sequũẽ xp̃m paupez itinere recto · quia paupes paupem · humiles humilem · His danẽ ad necessitatẽ tẽpalia & pmittunẽ ad eternitatẽ celestia · Mediocri religio sufficere ỏbet · quia necessaria p̃bet · dat satis & dat gratis · Mediocritas est via media que ducit ad ciuitatem summi regis · A dextris vero & sinistris sunt egestas & diuitie · In vna ãgustanẽ p egestatẽ · in alia vero erãt p supbiã · In p̃ciosa em̃ veste supbia · In pãnositate vero aliene rei ocupiscẽtia timeẽ · Mediocritas vero est quasi mensura qua totius bonitatis spaciũ terminaẽ · ¶ XXII · ¶ Q̃ eadez etiam diuiti sit tolerabilis ·

TOlerabilis diuiti est religio · Iugũ em̃ meum inquit suaue est · Thaurorum ceruices humiliat onus qđ trahiẽ · supbiam carnis que quasi ex adipe pcedit domat · Sed dicz aliqs · vita xp̃i est oppbria pati · nichil possidere · affligere corpus · mori p pximo · Si cui est hoc onus leue · Audi aũt cui · Cupio inquit paulus dissolui & esse cuz xp̃o · Et est mira res · hoc abhorrẽt quotidie seculares · & hec quotidie patiunẽ · Timent oppbria pati p xp̃o · p mundo aũt patiunẽ oppbria sempiterna · Mori p pximo ptimescũt · & p tẽpali lucro quotidie moriunẽ · Nonne leue est mori p pximo & esse cũ xp̃o · Spes muneris laborẽ oneris imimuit · Vere onus leue vita xp̃i · quia nec portat mitanec diu · Religio non acquirit cũ cupiditate · non possidet cum amore · non dolet si amiserit · Iugum aũt dyaboli grauat & oppzimit · multa enim patiẽ diuitum supbia · Nouim9 diuitũ mẽsas · nouerũt & aliqui nostz · quia pteritas acquirit ibidẽ sibi locum non simplicitas · Quibusdã datur ibi cibus sine potu · & ecõuerso · Multi etiã ieiuni surgũt a mensa · & cum leti vbanitate quadã famem suam cõsolanẽ · Mensa vero religionis est ordinata · sufficiens non supflua · Nullus amittit ibi locũ cum rore · quia omnia disponit humilitas · Ieiunãt milites vt aliena rapiãt · scolares vt subtiliores fiant & nolunt ieiunare vt audiant · Venite ad me qui laboratis & onerati estis ẽ · Dicit xp̃us reficiam · & dicit homo deficiã Cui credã · Credo quia đ potuit hominẽ facere · posſit & reficere · Labor diuitum grãdis · leuior est labor claustri & tamẽ timeẽ Leuius est em̃ pondus tunice q̃ lorice · Tutiz est claustrũ q̃ castrũ · Tutior est abbatis obedientia · q̃ regis iussio · hic inter gladios mittit · illa piculuz vitat · Laborãt multi sed non pdest eis · labor claustri tolerabilis est · quia mediocritas laborẽ temperat · nec aufert diuiti nisi supflua · Religio qđ nocz aufert · quod necesse est ministrat · ¶ · XXIII · Q̃ larga sit infirmis ·

LArga est infirmis · Quidã em̃ infirmanẽ ex senio · Alij ex infirmitate ad tempus · alij ptinuo languore · Sunt aũt alij quoz senectus est garzula · iracundia plena · puerbijs & fabulis vacant · Et licet oculus eoz cecutiat · licet manus tremebũda cesset ab ope · licet officiũ suum pes ignoret · licet totus corpe & animo curuus incedat · tamẽ coz & lingua non senescunt · Hi sunt qui gloriarẽ se fuisse diuites · bella pricipũ secularium non pacem sanctoz recitãt Ad causas vocari volunt · quia ꝓterita nouerũt · Tales accusarent susannã si velles & laudarent iezabel · Sunt & alij qui cũ terzã non videãt oculis · celũ mẽte ỏsiderãt qui licet offendãt pedibus · licet toto corpe nutẽt · non offendũt tamen lingua · nec nutãt animo · Tacent noxia · quod instruit narzãt · hominẽ interiorẽ labori supponunt · cum non possint exteriorẽ · istãt oratõni · recogitãt omnes annos suos in amaritudine anime sue · Et ideo renouabiẽ vt a quile iuuẽẽ? eorum Illoz vero qui membroz lesionẽ siue molestiam corpis siue languorẽ patiunẽ · Quidã egrefe rentes pſulunt medicũ · si statim non qualescãt iracuntur · dolorem capitis nõ patiunẽ benigne · & quomõ p xp̃o capitis abscisionẽ paterenẽ · Flagellum timent · & quõ flagella sustinerẽt · Sunt alij q̃ nõ seruiunt carni · sed volunt vt seruiat caro spiritui · qui non querũt medicũ nisi xp̃m · clamãtes tñ sana me domine & sa · soli portãt infirmitatẽ suam quia non inquietant aliquem querimonijs · Quat tuoz sunt vnde cõquerunẽ infirmi · s · de infirmitate · de medicina · ỏ cibo · de ordie · De ifirmitate iõ q̃querunẽ · quia pondus infirmitatis portãt muiti Alij vero eo q̃ labori fratrũ interesse nequeãt · De medicina vero q̃ non subueniaẽ eis (vt dicũt) fraterna caritate · Alij q̃ dispendiũ patiaẽ ecclesia pro salute eorum · De cibo aũt q̃ non sufficienter · vel quomõ · vel quando volunt ministreẽ eis · Alij vero q̃ delicata omedant nichil opantes · q̃ aliqs eis seruiat & ipi nulli · De ordine aũt q̃querunẽ · imputãtes grauitati ordinis ifirmitatis sue causam · & sic quod bene egerunt male pount · quia a cõuentu fratrũ sepati delicatius tractanẽ · si autẽ a lectulo fratrũ in choro psallentium voces audierint · psalmos illos rumminãt · qui claustri tedium benigne ferunt · felices esse putanẽ nichil de ordine se iplere fatenẽ · sed nisi falloz implent totum · infirmitatis claustro coartanẽ · disciplinanẽ anxietatũ vgis · spinis dolorum ieiunãt · vigilãt · laborãt · quia cibum somnũ & quietem infirmitas negat · & tñ si pareẽ lectul9 suauioz · si coganẽ sine caligis dormire · q̃si aliquid criminale fecerint in huiuscemodi timent vitam finire · Quomodo9 est infirmis larga religio

ve si dent alijs necessaria infirmis plura & delicatioza querant·plura·vt ex multis aliquid placeat delicatioza·vt cum gustauerit reficiat ex aliquo·

·XXIIII· Qz delicatis sit ypatiens·

DElicatis est ypatiēs·Quattuoz sunt delicatorū species·s·voluntate·vsu genere natura·Voluntate delicati sunt·qui cum grossiozibus cibis vti possent nolunt·sed exquisita & diuersa fercula quercētes respondēt vētri & petēti obediūt Respōdeo huic & ego quē si clamauerit·n uirga sz pane cōpesco·michi soli quādoqz plura fercula pantur·& multis fratribz vnū dat multis vnum·& vni plura·Vsu vero qui cū in seculo essent seruiebāt ventri·in ecclesia vero positi vsum soliti cibi mutare nolunt infirmitatem cozpozis timent·& anime sue oferūt moztem·Impossibilitatis sue vsum vite pcedentis foze causam tenantur·sed vt dici solet malus vsus·abolendz ē. Genere delicati sunt & filij nobiliuz·qui sicut fuerint in seculo nobiliozes dignitate generis·ita ī cōuentu fratrū nobiliozes sunt pcessu boni operis·iactāt se non esse delicatos humiles sunt·verbo vestitu & ope·nec de pentum suoz dignitate gloriant·sed occultāt causas supbie·ne pes eoz labatur in vicium Natura vero quoz oplexio talis est vt ponous labozis ieiunij & vigiliarū ferze ñ valeant·Qui etiā cibos exquisitos fastidiūt·qui sibi sunt oneri·qui calozе solis dissoluti cito lassantur & frigozе statim tozpescunt·Tales etiā quosdam de populo natura plasmauit·Omnibz his ypatiēs est religio·Est autem vera & falsa ypassio·vtraqz tamen tribus modis fieri solet.s.oze·cozde & ope Oze fit falsa ypassio q̄ndo aliquis flebilibz verbis tantum damnū alterius ysolaē·Cozde vero quando diues aliquis oppsso egritudine siue etiā egestate occurzit·& pietate motus affectuz inclinat trāsiēs aūt effectu ñ fuecrit egēti.Hec ypassio sterilis est·cōcepit sed non peperit·De ceptu enim vere ypassionis nasci solet elemosina·sed tanq̄ venefica mulier ptum iugulat auaricia ne pdeat ī lucem·illa que oze fit tm̄ adulatozia est·Sequiē alia que multa tribuit·sed ideo vt laudeē aut plus reciat·Sunt etiā qui ypatiunē sibi ne iterficiāt ciuē alij vero fratri suo·sed quia nō habēt vnde cōpassionis opa opleant·platis quozū est puidere aut īpendere necessaria qualis sit & quid possit frat ille diligēter intimant·ypatiunē & magistro ne qui p̄ire debeat deficiat in via·Vnde quidam vsus inoleuit·vt aliquē de fratribz abbati suo p̄ponāt·cui obediat in agenda sui cura·ne rigoz p̄latōnis frangat humanā fragilitatē & hec est ypassio prudētie Tria sunt p quē pbatur vera ypassio·s·occulta beneficia·pauptas & moz·Beneficiū em̄ si impēdatur occulte·humane laudis fauozē extinguit·Qñ em̄ paupi misereē aliquis·tpalis remouet spem retributōnis·cum p pximo mortē pati non renuit·amozē mundi non pponit· ·XXV· Qz moderata sit fortiozibus religio·

FOrtiozibz sit moderata religio·tenēdz est in omnibus modus·quod em̄ excedit modum excedit & vires·Modz equa lāce libzat onera fortioz siue debilium·ne grauētur fortiozes·aut debiles sub oncre opprimant·Tres sunt species fortium.scientia·cozpe·animo·Sciētia fortes sunt·qui licet diligentis affectu animi careant·licet fortitudo cozpis non suppetat·ipi tamen quadā ratōnabili scientia qua creatozis sui benignitatem & suam negligentiā recognoscūt·Inclinant animi rigozē·& cozpus cogunt ſaire suo creatozi·& sic discunt bene amare·quia sciūt bene opari·Cozpoze fortes sunt·quos natura solidauit ad tolerādos labozes·quoz quidā quod pſit opari possunt·sed nolunt·alij possunt & volunt·alij vero plus volunt q̄ quod pati possunt.Qui cozpoze fortes debiles autē animo ptunt sibi·seipos amantes·sectanē otium·vacant fabulis·fures sūt quia omuni necessitati subtrabūt qd̄ cōmune fecerant·Mentiunē autem cozā deo & homībus·quia quod vouerūt reddere possunt sed nolunt·decipiūt fratres suos ignozātes quid possint·Animo sunt quidā fortes alij vēo fortiozes·alij fortissimi fortis thobias.fortioz iob fortissimz abrhaā·Duobus modis pbaē fortitudo animi cupiditate·s·& carnalitate·Thobias omisit·Iob amisit.Abrhaam dimisit·hic pecuniā·iste sustantiā·ille domū terzā & cognatōem·vnus in spe·alter patienter·alius vēo sponte·Primus egenti opatiēdo·scz pſequētem tolerādo·tercius iubenti obediēdo·Sic nō cedunt cupiditati que in tribus ysistit·scz in amoze possidendi·in dolore amittendi·in coactōne deserendi·Sed simul expellunt tres tria quia q̄sqz suū Nec cedunt carnalitati·Non em̄ plus amauit thobias filiū q̄ debuit·Iob de morte filioz non doluit plusq̄ necesse fuit·Abrhaā vero non tantum ismahelē expulit·sed etiā ysaac ad imolandū do obtulit·Fortissimus abrhaā·sed beatus laurēti? fortior fortissimo·Abrhaā sua dimisit·laurenti? sua dispsit & dedit·Abrhaā filium suū obtulit do·laurentius seip̄m p filio dei·Hic ignem pat colligat filium·ille ad ignē positus xp̄m p̄dicat·efficiē olocaustum domino·vere totum īcensum me? caritatis igne exterius flama tribulatōnis·Hic quia fit obediēs filium recepit incolumen·ille qz pseuerat intozmentis a dei filio recipiē ad salutē·Sic igitur in trib? his ysistit fortitudo toti? religionis·Qui em̄ scit & vult & potest bene opari·si modum in hoc teneat semp pfectus est· ·XXVI·

Qz penitentibus sit misericoz·

DEnitētibus est misericoz religio·Trib? modis penitz homo·Saul oze·petr? cozde·dauid cozde & oze simul peituit·Tria omisit dauid erga vriā·pfidiam·homicidiū·& adulterium·Tamen quia cozde penituit audiuit·dimissum est tibi peccatum tuuz·Ter negauit petr? & tamen respexit eum dom̄?·Tribus modis peccauit saul·p supbiam·p inobedientiā·& p excusatōem peccati·Supbieqz dyaboli·puaricatōis adexcusatōnis eue pticeps efficiē·Adam otra patrez eua otra filium·dyabolus otra spiritūsanctū peccauit·Hi tres sunt qui testimoniū dant in celo auersus saul·Pater qui est veritas de mendacij excusatōe·Filius qui est patri obediens de inobediētia·Spiritussanct? de pseuerātia peccati testimoium pfert Supioz non obediuit saul·nec pepcit inferioz·sed sibi dum populum sibi subiectum accusat·dum seip̄m excusat dum samuelis p̄cepta recusat·Tribus modis penitet homo.& tribus modis misereē de?·Peccantē expectat & reuocat dono gratie.Despantē ysolaē p spē venie.Penitentez roborat ex pmissis glozie.Misereē & homo homini tribus modis·Misereē p̄latus discipulo·dum peccantem verbis benigne cozrigit.despantē ad spē p exēpla mie erigit.& cozrectū post omissa diligit·Nonnulli cum aliquem familiarē habeāt si peccat

despiciũt·fatenẽ q̄ non diligãt eos sicut & prius
Peccauit petrus·sed xp̄us eum non despexit ·sed
respexit & dilexit·Miserẽ & p̄lato discipul⁹ duz
irato non resistit magistro·aut peccãti nõ ⁊trahit
vel puersum patiẽ·Iratũ em̃ saul fugiebat dauid
purgãtem in spelunca ventrẽ cum possz occidere
non occidit·puersumqz passus est q̄diu vixit·Mi
serẽ discipulus discipulo·dum peccãti orãdo cõ=
patiẽ·aut quãdo inter se & illum solum corripit·
aut quãdo peccãti in se benigne dimittit·

·XXVII· Q; puersis sit seuera·

PEruersis est seuera religio·Seruat hone
statem seueritas·leuitatẽ castigat· timeẽ
ab indoctis·Ipa est decor senum·iuuenũ
virga·Prelatorꝝ psonas ornat·virtutũ speciẽ co
lorat·Sicut em̃ rubor mixtus cãdori·sic seueritas
mixta rectitudini·si dulcedĩe ꝺiaẽ vultũ religio=
nis decorat·Dulcedo p̄lati trahit ad penitẽtiã pec
cantẽ discipulũ·seueritas corrigit ·rectitudo dat
legem delinquẽti·Sic nec seueritas leuitatẽ patiẽ·
nec dulcedo dissolutõem ·nec rectitudo lineã iusti
cie trãsgredi ꝑmittit·Ira p̄lati causam dat puerso
iustum vero ꝓuocat ad iram·Due species sunt p
uersitatis·apte scz & occulte·Sunt quidã adeo p
uersi·vt quod ipi male opanẽ apte defẽdant·q̄ au
tem alij benefaciũt detestanẽ & impugnãt·incor=
rigibiles sunt·hoc solum qõ volunt esse bonũ cre
dunt·Obedientiã aut nunq̄ aut negligenẽ implẽt
humiles fratres ꝓuocãt·turbãt silentiũ· Taliz fi
guraz gestat philisteus ille qui egressus de castris
philistiim ꝓuocabat filios israhel·Cuius magnitu
do & armorꝝ diuersitas moraliter statum puersorꝝ
qui magni sunt apud semetipos & mortũ q̄litates
designãt·Peruersi caput casside tegunt·dum pue
rẽ actõnis intentõem laudãt· Sinistrũ vero latus
obumbrãt clipeo·dum sinistrã praue actõnis excu
sant ptem·ocreas habẽt in cruribus que est q̄si ex=
trema ps corpis·quia vsqz ad finẽ in obstinatõe p
seuerãt·lorica induunẽ qua totum tegiẽ corp⁹·qñ
totã defendũt actõem·Hee species armorũ ex ere
facte phibenẽ·quia quidq̄d agit puersus nõ humi
li ꝓfessione ꝓfiteẽ·nec ratõne veritatis· sed clamo
so strepitu secularis eloquẽtie defendit·& p exem
pla reꝓborꝝ ꝛfirmat·Vnde sequiẽ & armiger ei⁹
ãtecedbat eum·Hic est quilibet reꝓbus·cuius exẽ
pla ãtecedunt·& ex his sumunẽ defensionis arma
hec est apta puersitas·Vnde sequiẽ· Stãs clama=
bat aduersus fil·is·Sunt alij quorũ puersitas est
occulta·qui ꝓsilio suo fratres ꝺmouent ad irã·exci
tant rixas·qui ꝓsilio suo cõsurgere faciũt absolon
contra dauid·i·filios spirituales cõtra eorꝝ patres
vtrisqz seuera debet esse religio vt apte puerb̃ re
sistat in faciẽ·& occultorꝝ cõsilia mutet· sic dauid
philistei frontẽ lapide ꝺminuit·sic cusi cõsiliũ achi
tofel ꝺstruxit·frons philistei est cognitõ puersita
tis·Percutiẽ ergo philisteus in fronte·quãdo pũ
sia inspiẽtis agnita reuerberaẽ a sapiente·Cusi au
tem interꝑtaẽ silentiũ·achitofel vero ruina fratris
Destruxit ergo cusi cõsilium achitofel·quia p silen
tium illorum qui sunt quasi ruina fratrũ adnichila
tur ꝓsilium·Hec duo ad seueritatẽ rar⁹·s·6mo et
rigor sermonis ꝓtinent·rarus em̃ sermo cõcordiaz
seruat rigor sermonis corrigit emendanda·

·XXVIII· Q; bonis sit optima

BOnis est optima religio·Bonos facit rez
distributõ·meliores mũdi n̄nciatõ opti
mos ꝺo religiosis cohabitatõ· Mũd⁹ bo
nis est pessimus· religio aũt & malis est optima·
Facit em̃ quãdoq̄ de malo bonum·& de bono me
liorem·de meliori optimum·Quattuor sunt in re
ligione notanda·Suauis est em̃ & mitis·quieta &
secura·nec tamen sic suauis est vt non sit discreta
nec sit mitis vt patiaẽ iniusta·nec sic mente quie
ta vt bonum non cogitet ociosa·nec sic secura vt
dominum non timeat·sed vt ꝓ amore humano ab
opere bono non desistat·Assimilaẽ mulieri caste
que pulcra est in ꝓtemplatõne·sapiẽs in sui circũ
spectõne·Nobilis est·quia libera est a peccati ser
uitute·diues hereditate·Amat luxuriosus specio
sam·sed non amat castam·Sunt em̃ quidã qui de
licatã ac voluptuosam fore credũt religionẽ exptẽ
laboris·vacãtem ocio·& ideo habitum religionis
indiscrete rapiunt·Cum aũt ordinẽ & ꝓsuetudiem
eius aduersantes carni nouerit in modum pharao
nis vxorem suã reddunt abrhae expellẽtes eam·vt
liberi remaneãt in egipto· Abiciunt em̃ habitũ re
ligionis·& in desideriis carnis sue pseuerant·

·XXIX· De falsis claustralib⁹ & ordina tõne claustri· Idẽ in plogo scõi libri·

SCio multos esse in maiorib⁹ ecclesijs qui
licet multa possideãt·in alijs tamen paup
tatem amãt·possident ea quasi nõ possi
dentes·vtunẽ quasi non vtentes·exempla paupta
tis diligunt·& ea que de pauptate scripta sũt stu
diose legunt·legentes seipos aspiciũt·Et sub one
re diuitiarũ dolẽtes gemunt·Hi sunt paupes spi
ritu non habitu·nos aũt ad oculos paupes sumus
locum mutauimus non animũ· vestẽ non mẽtem·
Sunt etiã i maiorib⁹ ecclesijs aliqui sublimes ocu
lis inflati supbie spiritu·qui paupes fratres cũ su
puenerint ex latere respiciũt·Derident eos·detra
hant illis vacãtes ocio·ponentes symbolum quasi
canes dente liuido ossa paupum fratrꝝ corrodẽtes
odientes saccũ hieronimi·tunicã benedicti. macu
lam eulalij·lacrimas arsenij·nuditatẽ apostoli·ol
am belizei· Ex secundo libro· De ordinatõne
claustri materialis cõsiderãda nobis quattuor oc
curzũt·s·qui sunt qui teneãt ordinem·aut quid te
neant·vbi maneãt & vnde viuãt·vt plures sint &
boni ꝓpositi·vt quo habitandi suppetãt edificia et
victui habeant necessaria·sit tamen in numero di
scretõ·in ꝓposito deuotõ·in edificijs mediocritas
in rebus possessis frugalitas· Tenẽda est discretõ
in numero fratrũ vt tot simul cohabitẽt qui ordi
nate viuere possint·ne vel excusante paucitate ir
regulariter viuãt·vel p̄ multitudine cohabitantiũ
necessitati eorũ illicita querãt·qui em̃ multos con
gregãt·necesse est vt eorꝝ victui multa querãt· s;
dum querunt plura crescit exterior cura·spgunẽ p
diuersas regiones ecclesie beneficia spgunẽ & fra
tres·soli inẽ seculares habitãt nolẽtes pati fraudẽ
sed iudicõ ꝓtendere pati·Qui vero p cellulas duo
vel tres·vel etiam quattuor vel quiqz simul habi=
tant·claustrali nõ coartanẽ lege·loquunẽ· quãdo
& cur·& quod volunt & religiosis opus paucita
tis negligentia corrũpiẽ·ꝓpositi nostri tenenda ẽ
institutõ·ne vel dissoluti viuamus in delicijs·aut
arduitate ꝓpositi desistamus a cepto· Ait em̃ am=
brosius·Sunt in nobis qui habent timorẽ domini
sed non scõm scientiã·statuẽtes duriora precepta
que non possit humana cõditõ sustinere · Edificia
fratrũ extra cohabitatõem secularium debẽt ꝓstitui
ne silentiũ claustri·siue dormitorij q̃es tumultuãtis
populi strepitu ꝑturbetur · ne dum lingua tacet

respondeat cor· vel dum corpus quietē recipit· aī
mus fit inquietus. ¶.XXX. ¶ De edificijs
& possessionibus monasterij·

EDificia fratrū non supflua sint sed hu=
lia·non voluptuosa sed honesta·vil' est
lapis in structura· sed quid pdest ī lapi
de celatura·vtile fuit hoc in ostructōe tēpli·erat
eñ forma significatōnis & exempli·legaē genesis
in libro non in piete·vestiē eua in piete· paup aūt
iuxta pietem nudꝰ accubat· Datur ade tunica pel
lica·fratrū vero multitudo coartaē hiemali mole
stia· liceat hoc si cui licitū fore debeat·illis qui in
vrbibus aut in vicis morantē·ad quos ofluit popu
li frequētia·vt simplicitas eoꝝ detineaē delectatō
ne picture·qui non delectaē subtilitate scripture
Nobis aūt q̄ solitudīe delectamur vtilior ē equꝰ
aut bos in agro q̄ in piete·hic satiāt oculos in vi=
dendo·ibi laborāt necessitati subueniendo·agros
vineas·ortos·pecorū greges·prata·lacus nutriē=
dis piscibus aptos· fratribꝰ habēdos cōcedimus·
Hec eñ victui necessaria p̄tent·non villas ñ eaꝝ
redditus·non iura fori·non theolonij numos·non
trāseūtiū mercatorū laboriosos(vt ita dicā) reci
piant obolos. Que eñ iusticia est· vt si vendiderit
quem vidua iure fori numuꝰ reddere cogaē·Aut
si paup aliquis humeris suis pegrinaꝝ merces trās
ferat·trāsire non liceat·nisi p trāsitu pciū reddat
Non obtineāt iudicis vices·nec more principū mi
litibus dominentē·sed oppressis subueniāt & paupe
rum fratrū ministrēt obsequijs·Quattuor sunt ī
rebus possessis obseruāda·s ne licita iniuste acqui
ramus·aut iuste acquisitis illicite pfruamur ne ml'
ta q̄ quis licite possideam?·aut illicite licita de ēda
mus·Multa eñ possidere ꝓximū est cupiditati
& sic quādoqꝫ qđ nimium diligiē male defēdi solꝫ

¶.XXXI· ¶ De cibo claustraliū

CIbria in cibo ꝑsiderāda sunt·i·quid & qñ
& quantū comedam?·Nemo nostri ꝓpoī
ti abhorreat abstinentiā que de omnibus
ciborū generibus solum carnis excludit vsum. Ce
tera vero cōmedit ac benigne submministrat·In his
tria sunt obseruāda·i·modus·mēsura & numerus
In mensura debet esse equalitas·non quātitatis sꝫ
sufficiētie·Vnde beatus augꝫ·Non equaliter inqt
omnibus rē· Tunc eñ res equaliter diuidiē cum il
le qui diuidit·put cuiqꝫ opus est singulis partiē·
In hoc multi multotiēs decipiunē cum delicatiorī
alicui vsum lautioris cibi ꝑcessum viderīt· Nō est
inquiūt hec equa religio que ꝑsonas recipit·diui=
tes honorat·& sic vbiqꝫ quātum possunt fiant di
uites laboriosi fiāt paupes delicati·hi mēsurā que
runt voluptatis non necessitatis· Quattuor dicū
tur esse mensure·Auaricie mensura est nimia pci
tas·voluptatis supfluitas·dispensatōnis benigni
tas·necessitatis sufficiēs equalitas·Solent merca
tores mensuris duabus quādoqꝫ vti. Vna qua vē
dentes sua distribuūt que minor est·altera vēo q̄
ementes aliena recipiunt·sed hec maior·Sic q̄dam
plati auaricie & voluptatis mēsura vtentes nimie
pcitatis vasculo subiectis mīistrāt ipi aūt pleno
supfluitatis vtunē modio·pcitatē pdicāt subiectis
sed ipi voluptatē sequunē· De numero aūt ferc u
lorum certa nobis ꝑsiderāda est ratō·ne si multis
offeras vnum·alicui sit ingratū·aut si numerosita
tem ferculorū cōcedas vicū supfluitatis incurras

¶.XXXII· ¶ De habitu & labore fratrū
& de ꝑlatis

QVattuor aūt sunt in habitu religionis no
tabilia·In vtilitate vana gloria & simu=
latō·In pciositate supbia aut delectatō·
In paucitate intolerātia seu despatō·In supfluita=
te vero amor seculi non amor celi·amor pallatij ñ
padisi·Augꝫ·Fateor inquit de veste pciosa erube
sco·Et beatꝰ hieronimꝰ·Saccus inquit & ieiuniū
arma sunt penitētie & remedia peccatorū·quia in
anis venter & habitus luctuosus ambitiosus deū
depcanē & exhortanē·Laborēs inquit manuū tu
rum·quia mā·rē·Quid autē erit illis qui in labore
hominum non sunt rē·Ipi non flagellabunē·i·non
cruciabunē·Quid aūt de his dicā qui vagi & ocō
si vacātes fabulis & inundātes agmine verborum
fratribus labori manuū statutis horis īstātibus
subsamnātes detrahunt·nunqd labor labiorꝫ ipor
ripiet eos·In tribus maxime prelati xp̄m imitari
debent·quia in loco xp̄i sunt·i·dignitate potesta=
te & officō·Fuit etiā xp̄us sacerdos rex & mīster
Dignitati debeē reuerētia·potestati vero obediē
tia·officō cura·Reuerētia & obediētia platis exhi
benda est a subiectis·qui cū viderīt platos ī digni
tate humiles·in potestate mites·in āministratōne
cure familiaris seruiētes·sint ipi humiles. mites·
iniuncta officia benigne suscipiētes. Sunt eñ qui
dam qui platorꝫ occupatōnes accusant·Ingressus
& egressus eoꝝ damnāt·causas ignorant·& si co
gnouerunt turbāt· Consilijs se ingerūt·cur·quō·
a quo factū sit querūt·sic maria que in silentō de=
beret esse marthe detrahit·& que verba domī au
dire ꝑsueuerat·verbositati seruit. Hec & falsa ma
ria cōqueriē q̄ non egrediaē·q̄ exteriora nō ordi
net·q̄ secularibus non admiscеat. Tales eñ prela
torum dignitatem non reuerenē nec potestatē ti
ment·sed claustri statuta turbāt. ¶.XXXIII·
¶ De.xij·abusionibus claustri & primo de prela
to negligente·

DVodecim autē sunt abusiones claustri q̄
bus tota religionis summa corrumpiē·i.
platus negligens·discipulus inobediēs·
iuuenis ociosus·senex obstinatus· monachus cu
riosus·monachus causidicus·habitus pciosus·cib?
exquisitus·rumor in claustro·lis in capitulo disso
lutō ī choro·irreuerētia circa altare· Minorem
igiē in singulis & de singulis pauca disseramus·
Sunt quidā qui sciunt & possunt & volunt pesse
quidam qui sciunt & possunt·sed nolunt·quidaꝫ
qui nec sciunt nec possunt sed volunt Scire posse
& velle caritatis est·vel supbie·scire posse & nolle
humilitatis vl' mertie·Nec scire nec posse & velle
cupiditatis & stulticie·nec scire nec posse nec vel
le discretōnis & puidētie·Qui eñ sciūt & possūt
& volunt pesse·si velint ꝓdesse caritatis est· alio
quin supbie·qui vero sciunt & possunt sed nolūt
humilitatis est q̄ renuūt·Inertie vero cum sciant
si omnino desistūt·Qui aūt nec sciūt nec possūt &
volunt cupiditatis esse videē q̄ volunt·stulticie si
velint qđ nec sciūt nec possunt·Illi siquidē q̄ nec
sciunt nec possunt nec volunt·prudēter agūt Su
ma est eñ discretō nolle qđ non potes puidē aut
qđ nescis·Quattuor ex his que ꝑdixim?·i·stulti=
cia & inertia cupiditas & supbia negligentiā gene
rant reliqua vero quattuor.i·puidētia & discretō
humilitas & caritas·ipam negligentiam & si nu
trita fuerit elimināt. Ad puidentiā siquidē ptinet
cōsilium·ad discretōnem iudicium· ad humilitatē
custodia ad caritatem diligentia Cōsiliū puidētie

sepat a bonis mala·iudiciū discretōis eligit q̄ sunt melioza·humilitatis custodia virtutū euitat dam num·diligentia piculum·In his negligētia locum non habet·Illos vero qui pudentie oculos stulti cie caligine cooptos habent·qui ab exercitō boni opis inertes torpent·qui p cupiditatē voluptuo= sam distrahunt·& p supbiā humilib? nō ꝓdescen dūt·Illos dico negligētia possidz & eoz dissoluit actōnes·p stulticiā intrat negligētia·p inertiā ma net·cupiditas desiderio pascit·p supbiam regnat

¶ XXXIIII ¶ Adhuc de eodem

AVdiat negligēs pastoz quid sibi & dili= genti pastori dicat·Bonus iquit pastoz animā suam ponit p ouibus suis· merce narius vero fugit·Animā suā p ouibus suis poīt qui piculosum regimīs ascendēs locū·solus inter mundana pdā exteriora negocia curās necessaria querit·qui inter adulantiū ac detrabentiū lingua s medius incedit·qui p infirmis laborat·& laboran tes pascit·ꝑsolat pusillanimes· & cum supbis īcre pando cōtendit·Talis oues agnoscit·dum subdi= torum mores & actus diligenter attēdit·cui p cō fessionem corda·p circūspectōem opa·p expimen tum quid possint·p effectus quid velint ratō ma nifestat·Oues pastorē sequunt ad vitā si diligens ad mortem si negligēs p̄cedat·Quomō p̄cedēt vi ta & doctrina·sic fiet vnum ouile & vnus pastoz Pastoz vnus debet esse in se·& vnus cum grege· Vnus in se vt quod docet verbis impleat ope·vt p iracundiā non mutet a māsuetudīe·nō eleuetur ꝑsperis·non frangat aduersitate·sed idē pmaneat patientia pseuerāte·Tenet autem vnitatē cū gre ge quādo non diuidit a subiectis p p̄ciosiorē ha= bitum·vel p delicatiorem cibum·dum sit vnus p cōpassionem cū infirmis·p dispensatōem cū deli= catis·vt cum aplō dicere possit·omnib? omnia·f· s·vt·o·l·s·Pastoz vero negligēs fugit·Sunt enim quidā plati qui onera importabilia imponunt·& ea digito mouere nolunt·fugiūt quod p̄cipiūt·fu giunt cum se subtrahūt·fugiūt cum p alienas do= mos vagātes discurrūt·fugiunt qui que sua sunt querunt·fugiunt qui licet p̄sentes sint cū negligē tias viderint se sub silentō absondūt·fugiūt qui remoti a ꝓuentu sub ocio viuūt·quia a ꝓmuni fra trum cōsilio recedunt qui prava agunt. & rep̄hen di nolunt·qui male viuūt & subiectos bene viue re cogunt·errātes reuocāt·sed fortes occidunt·re uocāt verbis·occidunt exemplis·Religiosi videri studeant·quia religiosos sub se habēt·Gloriant de eoz patientia·non de sua·quod opari nolūt ip̄ā· opant ip̄i quod alijs opari licitum esse non putāt subiectos cogunt·& ip̄i a nemine cogi volunt·

¶ XXXV· ¶ De discipulo inobediente

INobedientie morbus ex supbie tumore p̄cedit·sicut sanies ex vulnere·hoc mor bo primus homo lāguit·qui bestijs ter= re p̄positus fuit·p inobedientie vero culpā suppoī tus etiā nunc muscis & culicibus p posteros fuit Hic aūt tribus modis mederi solet·emplastro sc̄z vnguēto & ferro·i·exemplo boni opis verbo amo nitōnis·disciplina correptōnis·Assumit sibi īobe dientia quādoq̄ nomen obediētie vt solo nomine glorietur·Imponit em̄ nomen obediētie p̄cepto·fa cto & loco·Leue est p̄cipe·sed labor est implere· Locus vero aliquādo placz·aliquādo displicz·Pla cet quibusdā·non quia abundat fratrib? sc̄z piscib? placet quia famlis abundet & fabulis·& sic fit vt vo cē obedientia cum non sit·Hīc multi ōsiderāt vt extra obedientiā esse queāt·Multis aūt modis hec obediētia queri solet·s·pentum exactōe seu fra trum seductoria exhortatōne ·vel etiā boni opis simulatoria ostentatōe·Item muneris p̄missione· Sic adhuc cum petro symon magus morat in eccle sia·morat & zaphira cuz anania· Voluit emere sy mon gratiā·isti obedientiā· Ananias & zaphira ab sconderunt ptem substātie·isti vero negocijs incū bunt acquirende pecunie·Hec est obediētia cum simonia·Est & alia species inobedientie que tamē obedientia vocat ō qua dicit·Quia obedisti·vo· vx·t·cē·Audiā ergo quid loquat in me dominus· nunquid dyabolus·caro aut mund?·Vox vxoris vox carnis·s·voluptas·Vox mūdi vanitas·Vox dyaboli iniquitas·Vox dei bonitas·Est autē vox creatoris ad subiectos de p̄latis dicens·q̄ dicunt fa·cē·vbi etiā male op̄atibus obedire iussit·vt sic ingrediaris & egrediaris cum dauid sub saule·& eundem honores licet rep̄bum cū samuele·nec bo nis tamē obedias i malum·nec puersis ꝓtrahas i bonū·

¶ XXXVI ¶ De iuuene ocioso·

OCium stulticiā·labor scientiam generat· Labor hominis interioris labor scientie· labor exterioris exercitium op̄atōnis Scientie labor in tria diuidit·In puericia labor di sciplīe·in iuuentute exercitij·in senio doctrine· vt qui nescit in puericia discat·qui didicit in iuuē tute ad vsum ducat·que ad vsū duxit in senio do ceat·Est & alius labor interior sc̄z cogitatōnis & meditatōnis·vt ad requiem pueniat ꝓtemplatōis vt si quid p obliuionē sub nube dubitatōnis lateat obscurum·fiat cogitatōne liquidū meditatōne liq̄ diuſ ꝓtemplatōne liquidissimū·Cum em̄ aliquid ō celestibus offert memoria menti prius quasi cōfu sum in cogitatōe cernit·postea vero in meditatio ne discernit·ad vltimum vero ꝓtemplatōe dinosci tur·Accendit ergo cōsideratōe cogitatō·inflama tur discretōne meditatō·illuminat ognitōe ꝓtem platō·Est em̄ cogitatō in mente quasi fum? i igne meditatō quasi flama cum fumo·ꝓtemplatō ignis q̄si flama sine fumo· Cum aūt mens ad ꝓsiderāda celestia laborat·tunc cogitatō occupatōne tp̄aliū impedit·meditatō ꝓturbat ocō·ꝓtemplatō curio sitate reuocat·& fit quādoq̄ vt mēs ociosa volu ptate torpescat·Cum igit homo interior iacet i le ctulo voluptatis·dum somno torpescit inertie et somnijs deludit curiositatis·ꝓuocat et hortat exte riorem vt inclinet aurem rumoribus·loquat vana mollibus induat·mane ꝓmedat·gallus cene termi net lectōem euntibus dormitū surgēces ad vigili as obuient fratres·vigilantibus illis dormiāt· re deuntibus surgant·Sed melius forsitan esset si ni chil diceret·q̄ si subtractis syllabis aut dictōnib? oscitando psalmos decātarent·Laboret igit homo interior et exterior ne dicat eis·Quid hic statis to ta die ociosi·Audiāt tamen p̄lati causam ocij· Ne mo inquit nos conduxit·Non em̄ epi· non p̄sbiteri populū·non abbates non priores ꝓuentū·Ad hūc laborem diuersi veniunt·et diuersis tp̄ibus·mane pueri·meridie iuuenes·vespe senes·mane maurus meridie paulus·vespe gentianus·Sola tñ iuuent? portat pondus diei et estus·Portat materialit pō dus laboris et estum solis·moraliter pondus car nee fragilitatis et estum libidinis·Labore igitur manuum adnichilat pōdus temptationū·Iuuenis autem in ocio quasi iuuentus sine iugo· q̄ nondū

tenetur obedientie vinculo in equalitate fraterne
societatis· quasi bos lasciuiēs discurrit p desideria
pprie voluntatis ¶ XXXVII. ¶ De se
ne obstinato·

INter abusiones seculi sola maior ē senis
obstinatō qui morti pximus mortis ad =
uentum nō abhorret· qui quasi ad hostiū
huius mundi positus foris spectat· Nec tamen vi
te pſentis egressum nec ingressum future ꝑsiderat
Audit nuncios mortis & credē non vult eis· Ca
sus mortem nunciat latentē· infirmitas apparentē
senectus pſentem· Sed forsitan funiculus triplex
difficile rumpiē quo senex ligat· Dum em̄ a pueri
cia in mente senis p cogitatōem semitā fecerit vo
luptas· in sermone vanitas i ope puersitas· Quid
aliud agiē nisi q̄ in ꝓsuetudinē quasi in funem hec
teria torquentē· Est aūt laqueus in fune· dulcedo tē
poralis in ꝓsuetudine· circūdatō funis ipedimēta
sunt carnis· dulcedine ergo decipimur· ꝓsuetudie
ligamur· Absolon crinibus inherēs quercui duri =
ciam designat cuiuslibet obstinati· Crinib? inherēs
suspendit· quia superfluitatis amore detinetur· Mu
lus aūt cui insederat ptrāsiit· quia luxuria & dol?
cui semp studuerat periit· sed pena peccati remā=
sit. Tribus lanceis i· auaricia superbia & luxuria cor
eius pforat· vnde & vsq; hodie aceruus lapidum
magnus sup eum pijciē· quia peccatoꝝ siue suppli
ciorum multitudine ieternum grauat· qui p obsti
natōem vsq; in finem cor impenitens gessit· Sunt
etiam tres species obstinatoꝝ· Prima· s· eorū q̄ ex
correptōne pficiūt· Secunda eorū qui ex ꝓmonitō
ne deteriores fiunt· Tercia eoꝝ qui emendatōnez
ꝓmittunt· sed non faciunt· Manasses in carcere
positus cathenis & ꝓpedibus astrictus deū ꝓgno
uit· quem prius liber cognoscere noluit· Tales sūt
quidam claustrales qui q̄diu sui iuris sunt puerse
viuūt· dum vero in claustro quasi in carcere tenen
tur astricti cathenis· obe dietie· timoris· fit q̄ndo
q; vt deum quē prius despexerāt· correcti diligāt
& qui fecerāt de libertate seruitutē· faciāt de ne =
cessitate virtutem. ¶ XXXVIII· ¶ Adhuc
de eodem.

NAbal vero designat quosdā doctores q̄
ex ꝓmonitōne subditoꝝ fiunt deteriores
qui pueris dauid cibum negāt quia pure
viuere volentibus verbum dei non ꝓpinat. Tonso
ribus vero suis quiuium pant. quia vacantes ocio
adulātium ꝓfabulatōnes amāt· Accusat nabal da=
uid & dicit· Hodie increuerūt ⁊c̄· Peruersi siqdem
plati dolent cum videē numerum religiosoꝝ multi
plicari· Timent cum vident dauid· i· bonos subdi
tos· vngi in regem· & saul deiici· ne & ipi priuentē
honoribus· & ne loco eoꝝ restituat aliquis melior
& iudicat abigail nabal· Boni siquidē subditi puē
sos magistros de negligētia ꝓmonent· sed ex ꝓmo
nitōne deteriores fieri quādoq; solent· & emortu
um fit cor nabal· & factus est quasi lapis cū mor
te ꝓpetua indurat in peccatis· Pharao vero q̄ po
pulum dei moysi dimittere ꝓmisit· nec tn̄ dimisit
illos designat· qui vite melioris emendatōem pro
mittunt nec culpā dimittūt· nec in spiritu colum
bino ꝓtritōnem sed in voce corvina dilatōem que
runt· quoꝝ terra diuersis plagis affligit nec emol
litur· sed ex ꝓsuetudine peccādi magis ac magis in
durat Tunc em̄ dominus aquas in sanguinē ꝑuer
tit· cum de rerum causis aliquis carnaliter sentit·
Terra ranas ꝓducit cum in aliquo garriente domi
natur vana loquacitas· Cinomia siquidē & cinifes
sunt importuni mentis impetus & canini mores·
Mors pecoꝝ mortem designat cogitationū quan
do rationabili intellectu carent· Sic em̄ hō ꝓparat
iumentis insipientib? ⁊c̄· Sexta plaga est cum tu=
ment vesice & corrumpunē viscera· Quod fit dū
interiora mētis rument odio & ebulliūt ira· plaga
vero grandinis in fructibus· iniquitatem mani=
festam designat in opibus· plaga locuste instabili
tas est anime que ore ledit dum detrahit· dat salt?
dum ad carnales se extendit affectus· Plaga tene
brarum cecitatem designat animarū q̄ palpabiles
esse ꝓbant· dum puersa que mens cogitat ope p
petrant· Nouissima est mors primogenitoꝝ· dum
em̄ voluntas & intentō corrumpunē· quasi primo
genita egiptioꝝ morte ꝑcutiunē· His igiē plagis
affligit obstinatō feis qui carnalib? delectat· loq̄
citate gaudet· importunis & grauis est· omnibus
more pecorū· ꝓnus ad vicia· iracundia tumēs· ad
iniurias manifestus· ad omnia mobilis· luce veri =
tatis carens· & ideo seipm palpās. ¶ XXXIX·
¶ De monacho curiali & causidico·

QVm aūt dicit monach? curialis & ex ad
iuncto designatur aliqnid leuitatis· Or=
do claustri & ordo curie diuersus est· Ibi
sedet in insidijs cum di· in oc· hic audis· non sedi
cum cō· va· ⁊c̄· Ibi dextera tua repleta est muneri=
bus· Hic lauas inter innocentes manus tuas· Ibi
pauperum res violēter auferunē· hic a pauperib? spō
te offerunē· Ibi laudatur peccator in desi· a· s· hic
aūt benedicit iusto· cōtingere em̄ quādoq; solet·
vt monachi qui curias frequentāt causas audiāt
iudicia ꝓquirāt· amāt decreta ꝑciliorū· non secreta
misteriorū· Laudari appetūt quia p multis loquū
tur· sed monachus multū loquēs multis displicet
Coniugia copulāt illicita· licita quādoq; dissoluūt
de incertis iudicāt· testanē sepissime q̄d ignorant
Si vero res ad effectum puenire non valeat· mōa
chus causidicus iter pat· vt quod alibi fieri non po
tuit· rome fiat· Pro principe ergo seculari alpium
frigus calorē· p; libenter patiē· qui p magistro spi
rituali multo leuiora forsitan iuitus pateret· One
ratus cartulis autoritatib? fultus reuertiē· Ponit
diem cause· psonas īducit que pate sunt iurare q̄d
est· & si velis iterum iurēt quod non est· Quid er
go dicam· Nōne magis amas monachus causidic?
esse de simul discūbentibus cū herode· q̄ in vincu
lis & carcere teneri cū iohanne· ¶ XL· ¶ De
superbia vestium in monacho

AIt apostol?· Non in veste pciosa ⁊c̄· Qui
mollicies mulierum pciosiorē vestē ne=
gat putasne monacho pciosiorē habitū cōce
dat· Plus amat sponsus sponse castitatē q̄ speciō
sam vestem· plus simplicitatē q̄ tortum crinē· Sic
immortalis sponsus plus amat interiorē habitum
q̄ habitū exteriorem· Molles mollia querunt· elati
pciosa· delicati specōsa· Exterior em̄ superfluitas ani
mi annunciat vanitatem· sit diuersitas inter indu
mentum palatij & monasterij· qui em̄ mollib? in
duunē i· do· re· s· Sed quid dici debeat de quibus
dā nr̄i ordis canonicis & mēs & facies erubescunt·
Lectuli eorum̄ eorū culcitris fulciunē plumeis· lin
theis & lodicibus accurate pantur· quos si forte
videres lectulum sponse que sponsum desiderarz
forsitan estimares· non multum differt habitus re
gularis & secularis· Sed si forte regularē videas
archidiaconum vel episcopum te vidisse prendas

Si forsitan dices. Delicatis delicata ꝓueniũt. Ait em̃ beatus aug̃. Si eis qui venerunt ex moribꝰ delicatioribus ꝛc̃. ꝓsentimus vt deẽ delicato qđ sufficiat ne deficiat. nõ quo supbiat. Audi & tu augustinũ. Nõ ꝙtigat inquit detestãda puersitas ꝛc̃. Mentior si nõ vidi quosdã qui erigẽtes ceruicem noluerũt sociari eis ad quos foris accedere nõ audebant. Sed egressi de paupe ecclesia circũieruut ditiores ut ibidẽ reciperẽtur. Et qui semp uctereꝰ aut viles pãnos habere ꝓsueuerãt. nunc semp nouos aut ꝑciosos habere ꝓtendunt. & qui ante conuersionem lectulũ ꝓꝓrium nusq̃ habebãt nunc si forte voluntas eis fuerit eundi alicubi ornamẽta lectuli secum portãt. Timeo aũt ne in huiusmodi lectulis videanẽ somnia vanitatis. ne im eis patiatur animus illusionẽ carnis. & anima spoliata virtutibus eneruiter delectẽ. In lectulo iacob ad caput ponit̃ lapis nõ pluma lenitatis. Inter illos etiam qui tunicis induunt̃. voluptas pedẽ posuit. nõ q̃ camisijs induant̃ sed quodã delicato pãno qui vulgo saya vocãt. In ostẽsione igit̃ lanee vestis asperitatem uersatõnis ostendũt. sed in delectatõne delicati pãni suauitatis mollicie querunt. Vidi & ego nisi fallor monachum camisia vestitũ iocantẽ & dicentẽ. Carior est stamina q̃ camisia. eratq; sanus & peculans & pingui resideꝰ equo. abũdãs rebus & curias frequẽtans. qui tamen ante uersionis habitũ pedes ire ꝓsueuerat. nec semp lineis ꝺuebatur.

XLI De cibo exquisito

Quum aũt legas deliqsse ionathã in gustu mell'. esau in edulio lentis. sodomitas in saturitate panis. putasne sine piculo esse tot carnium ferculis. tot piscium generibꝰ. tot frixurarum diuersitatibꝰ delectari. Nõne sic differt palatiũ a refectorio sicut egiptus a deserto. Si igitur in deserto sumus mirandũ non est si ollas carnium suspiramus. isti aũt quare suspirãt q̃ ollas carnium semp habent. Adhuc inquit esce eorum erant in ore ipꝰorum ꝛc̃. Esca em̃ ventri & v. e. ꝛc̃ Occidit em̃ pingues eoꝝ quorum deus venter est Deo siquidem ventri templum est coquina. altare mensa. ministri coci. Immolate pecudes. pate carnes. fumus incensoꝝ odor sapoꝝ. Hec in hierusalẽ non astruunt̃ sed babilonie. quia quoꝝ deus ventẽ est & gloria eoꝝ in cõfusione. Ipe est em̃ princeps cocoꝝ qui muros hierusalẽ destruxit & fecit vasa templi vasa palatij. & vasa etiã mense diuine fecit vasa coquine. Qui nutriebant̃ inquit in croceis ꝛc̃ Crocus i oriente nascit̃ colorat & saporat. In croceis ergo nutriunt̃ qui in initõ uersionis sue interius sapore virtutum resiciunt̃. exterius vero boĩ opis exemplo colorant̃. sed bi amplexant̃ stercora dum post sobrietatis & continẽtie vitam reuocat eos ventris cura. Et fit quãdoq; vt qui in sua domo ante uersionem sobrie vixerãt. postmodu; in monasterio gulosi fiant. Placat̃ venter deus deoꝝ diuersoꝝ hostijs ferculoꝝ. iclimat aurẽ rumoribꝰ excitat̃ saporũ geueribus demulcet̃ cõfabulatõne non in oratõne. ocio gaudet somnolẽtia delectat̃. ꝓ similitudinẽ ergo deo venter assimilat̃. dũ ei tota deuotõne ꝓ omnia seruit̃. Habetq; monachos. canonicos. cõuersos. qui obnixius seruiũt. eos. s. qui sub ocio in ecclesia dei remisse viuũt. qui non querunt secretas oratõnes. sed fabulosas ociosorũ ꝓcessiones. Inter quos non audiunt̃ singultus & suspiria ꝓpuncte mentis. sed risus & cachinnationes & ructatꝰ ingurgitãtis ventris. Miserabilioꝝ inter alias hec abusio vt delicatius in ecclesia q̃ in domo ꝓꝓria vixisse ꝙicaris. & dicat̃ de te. Pauit sterilem que non parit ꝛc̃.

XLII De rumoribus in claustro.

Affluentiam ciboꝝ comitari solet iunctõ verboꝝ. saturitatẽ ventris sequit̃ leuitas opis & vanitas mentis. Sedit inquit populus mãducare & bibere. &. s. l. Ludere dicit nõ legere. Sunt em̃ quidã post diuersa fercula delicati cibi. qui cum in claustro sedeant non lectõni & silentõ sed rumoribus & curiositati vacãt. q̃ locũ & tempus loquẽdi & tacẽdi nusq̃ & nunq̃ ꝺuãt sed instabiles & ociosi nunc hos nunc illos ad colloquium vocãt. Pone inquit custodiã ori meo ꝛc̃. hostium dixit non murum. L. em̃ murus ponereẽ loquendi licentia omnino negari videreẽ. sz hostiũ ponit̃ quod tpe & loco claudit̃ & aperitur. Est tps & locus tacendi & loquẽdi. Aperitur itaq; hostium in claustro hora ꝓstituta lectõni. in capitulo cõfessioni. in ecclesia oratõni. Claudit̃ iterum i claustro ꝓfabulatõni. in capitulo excusatõni. in ecclesia vane modulatõni. Hoc hostium claudit̃ sepe fratrꝰ nouiter cõuersis. tepidis & puersis. apit̃ tñ eisdẽ quãdoq; ꝓpter necessitatẽ corpis vel ad doctrinã ordinis seu ad edificatõem mentis. Potest hoc hostium appellari licẽtia loquẽdi. ꝙ hoc sepe itroeũt qui hostium mẽtis frãgunt. Fascinatõ eteim̃ nugaꝛc̃. Cauendum tamen est ne hoc hostiũ pateat vento venienti a regione deserti. ne domus quattuor angulis ꝓcussa subuertat̃. & filij iob oppressi moriãtur. Deserti regio est demonũ seu puersoꝝ fratrũ a deo derelicta multitudo. a quibus vent̃ veniẽs id est. grauis temptatõ irruit que a trãquillitate ꝓscientiã subuertit. Domus vero mentis que quattuoꝝ angulis. i. prudẽtia tpantia fortitudĩe & iustitia solidata est. ꝓcitatur quãdoq; vento temptatõnis seu turbine ventoꝝ quassata turbat̃. Septẽ filij. vij. sunt virtutes animi. qui moriunt̃ quãdo a suis ꝓrarijs feriunt̃. Obruit̃ em̃ sapientia ꝙ stulticiam. intellectus ꝙ ebetudinẽ. ꝓsilium ꝙ ꝑcipitatõem. fortitudo ꝙ timorem. scientia ꝙ ignorantiaz pietas ꝙ duriciã. timor dei ꝙ supbiã. sed ab hac ruina puer euadit qui beato iob nũciet. i. discretõ mẽtis que cum animo agit. vt quod ꝓdere cepat. peꝛtendo conseruet. Hi sunt rumoꝛes claustraliũ. ad quos non ꝓtinẽt bella principũ secularium sz pugne temptatõnuz. Delectare ergo karissime his rumoribus non exterioribus. Gaudẽt multi claustraliuz cum de regibus fabulant̃. dum casus militum narrant. dum ꝙ illis loquunt̃ a quibus ipi non agnoscuntur. multoꝝ ꝓtes defẽdunt. ꝙ multis irascuntur. ꝙ multis litigãt. ignorãt tñ quod negant aut affirmãt. Si aũt de regibus sermo est docet lectõ claustri regum certamia. casus & euentus belloꝝ quomõ moriat̃ saul. & quis eius mortem nunciauerit dauid. Audire forsitan vel rumoꝛes pacis non belli. ꝓcordie nõ discordie. Regina saba nouit rumoꝛes huiusmodi. que audita fama salomonis ꝛc̃.

XLIII De lite in capitulo.

Infirmitate moꝛtaliũ omnipotẽs pat̃ benigne ꝓuidens in ecclesijs istituit tria. s. medicos. loca. & remedia. Medici sunt ꝓlati. loca capitula. modi penitẽtie remedia. Actẽ de igit̃ in samaritano ꝑlatum. in stabulo capitulũ. in infusione vini & olei fomentum cõsolatõnis & aspitatẽ coꝛrectõis. Hec ẽ etiã piscia op ũctõnis i qua sanatus ẽ infirm̃ ꝙ ꝓmotõez vere ꝓfessionis

nec tamen sanabat nisi vnus. Nisi em assit vnitas de est sanitas. Qui igit amat litem destruunt vnitatē. Intolerabilis igit hec est abusio vt ibi litiges vbi teipm accusare debes. vt ibi augeat cl'pa vbi deleri pt vt ibi ptenas xpi vicariū vbi ptenis xpm Sz forsitan dicet aliquis. Religiosū possū pati magistrum. sed cum negligentiā platoz ꝓsidero. obedire ptemno. cum video fratres meipo deteriores accusatones eoz pati nolo. Cum dicis fratres teipo deteriores. deterior factus es. Quare ptemnis magistrum. an nescis xpm coram pilato iudicatum. Tulit crucē p peccatis tuis. non p tuis. & tu virgam renuis. Flagellari non erubuit coram populo & tu dedignaris spoliari coram magistro. Accusat & tacet. accusaris & tu litigas. Si i hoc pseueras in spiritu peccas. Igit in loco remissionis inducis litem ptradictois Hic est locus p ceteris dyabolo odiosus. hic amittit quos alias acquisiuit. Hic est em locus spirituisancto sacratus. officina spirit9 sancti in qua filij dei congregant vt ei recōcilientur Noli esse frater quasi sathan inter filios dei. Sathā est qui magistro ptradicit & fratrib9 aduersatur. De eo queri vnde veniat. quārunqꝫ est stabil'. sed semp instabilitatē vagus amat. Hoc em solent pū si fratres facere. officinas. pentum domos. vicinas ecclesias vagādo circūire. bene viuentib9 intus & exteri9 molesti fiunt. scito tamen qꝫ quidqd intus & exterius delinquit. in capitulo p confessionem relaxat.

·XLIIII· Adhuc de eodem.

Noli queso esse in capitulo sicut sathan in celo vl' sicut adam in paradiso. iudas cum xpo. Vnus em despat. alter excusat. tercius se exaltat. An nescis. sathan expulsum a capitulo celi. adā a capitulo paradisi. iudā in capitlo xpi In primo culpa fuit superbie. in secdo inobedientie. i tercō auaricie. Lucifer non attendēs dignitatē creatōis casurus sedē quesiuit elatōnis. Hic quidā claustralium dum generis nobilitate pminent. dum literarum scientia pollent. dum ꝓpria virtute ad laborā dum pualent. dum vocis modulatone placent. diuq in qualibet artium ceteros fratres pcellunt. elatōnis sedem petūt & qui ex dono tanti muneris humiliores esse deberēt contra debiliores & illiteratos superbi tument. Quidā ex data potestate superbiunt. & licet eis alij obediāt. ipi tamen obedire platis nolunt. Vnde aūt pcessit delicto in dignitate vnde malum in angelo cū nec pcessisset nec tūc esset. Altioris est hoc opis & subtilioris. Scio tñ qꝫ si veniret sathan ad capitulū confessionis. ipetrare posset indulgentiā remissionis. Sed ne desparz homo cum audiret angelu tāte dignitatis cecidisse. hominē tāte potestatis peccasse. discipulū tāte familiaritatis apostotasse. ostendit nobis de9 exēpla quorundā qui peccauerūt nec dspauerūt. sed amici dei facti sunt. An ignoras petri negatonem thome dubitatoez. Nonne & post culpam dilexit mariam. Amat xps confitentiū humilitatē. non superborum obstinatōem. qui declinat coz. s. in ver. m. Solent & quādoqz ex nimia simplicitate platoz vel ex puersitate subditoz in capitulo lites multiplicari. quia vbi deest seueritas disciplime oriunt rixe. loquunt de exterioribus negocijs in domo cōfessionis. Adducunt oues & boues in capitulo vt vbi de bet haberi sermo de animabus. habeat cura de bobus. Cōmouent inter huiusmodi vba simpliciores fratres. turbant discreti. habent iracūdi locum. puersi temp9 loquēdi. pquirit martha. respōdet maria. quia non est qui respondeat p ea. Vbi em nimia simplicitas platoz nō seruat pacē claustralium vel nō increpat culpas ministrantiū. ibi nec martha cōpescitur. nec marie silentium custoditur. Pulcer ordo recte viuentiū vt in capitulo turbato fratri non respondat nisi qui scit & quod debeat & quod deceat. In his tribus psonis designari potest forma pfecte religionis. In martha ministrantium. in maria claustraliū. in xpo platoruz In capitulo itaqz in quo discreti pualet autoritas plati. Nemo nisi iussus loquit. nisi vl' pclamet aliquem vel de ordine querat. vel culpā suam humiliter ofiteat. In his siquidē seruādis summus ē medicus & pfecta medicina seuerus magister nō crudelis & ratōnabilis disciplina. ·XLV·

De dissolutone in choro.

Ecclesia cum ad opus dei ventū fuerit humilitatis honestas diligentius obseruetur ne qui in ecclesia ante aspectū dei cōuenimus ibidem deteriores simus. Sunt em qdaz qui mente vagi. attoniti oculis habitu dissoluti. plana pietum ꝓspicientes plustrāt. aliud cantant aliud cogitāt. in choro sunt corpe. sed in foro mēte. Sunt etiā alij voce dissoluti. qui vocis sue modulatone gloriant. nec tantū gaudēt de dono gratie sed alios spnunt tumentes elatōne. Aliud cantant qꝫ libri habeant. fortassis vt placeant populo magis qꝫ deo. Qui sic cantāt non cantāt in choro cum maria sorore moysi. sed in palatō cum herodia de vt placeant discumbentib9 & herodi. Delectātur em altitudine vocis. Nemo tamen altius cantat eo quem dominus audire dseuit de mōte sancto suo. Nemo dulcius qꝫ cui inclinat domin9 aurem suam Voce mea inquit ad dominū clamaui ꝛc Esto michi in valle humilitatis. vt in monte sācto audiri merearis. Si sic cātas vt ab alijs laudē queras. vocem tuā vendis. & facis eam non tuam sed suā. Caue ne monasteriū vertas in theatrū. habes in potestate tua vocem tuam. habeto & animum. frangis vocem frange & voluntatē. seruas psonā tiam vocum. serua & cordiā morum. vt p exemplum cōcordes ꝓximo p voluntatē deo. p obediē tiam magistro. hec ē cōcordia morum. Sunt etiā tres species sonoz que fiunt pulsu flatu & cantu Ad citharā pertinet pulsus. ad organum flatus. ad vocem cantus. Assignatur hec cōsonantia sonorū concordie morum. si referat ad pulsuz citharе manuum opatō. ad flatum organi mentis deuotō. ad cantū vocis sermonis exhortatō. Percute igit cordas citharе manu bone opatōnis. vt concordes ꝓximo p exemplum mortificate carnis. Imple organū cordis flatu. i spiritu sancte inspiratōnis. vt reddas deo dulcem sonum pie deuotōis. Noli cantare cū lucifero in celo. seu cum primo homine in paradiso. sed in templo cū xpo. Cantus dyaboli cupiditas primi hominis voluptas. secundi caritas. In cātu diaboli sunt tres false voces. & in cantu primi hominis tres dissone & discordes. In cātu etem dyaboli prima vox est elatōnis. secunda suggestionis tercia despatōnis. Similiter & in cantu primi hominis prima vox est delectatō. scda cōsensus. tcia excusatō. Ex his sex vocibus cōstat discordie cātus Musica diaboli ab altiori voce cātari cepit. Inchoauit em in celo antiphonam elatōnis dicēs. Ponaz sedem meam ad aquilonez ꝛc. Altius igit inchoauit qꝫ debuit si em non excederet regulam subiectōis cantaret cū alijs āgelis canticū ppetue felicitatis

Descendens vero de celo inchoauit antiphonam suggestionis in paradiso. de patronis in inferno Differtitaq; musica xpi a musica diaboli. illa enī incipit a voce sublimiori. hec aūt ab humiliori. Discite inquit a me rē. In musica siquidem xpi sex sunt voces inter se consone & cōcordes. Prima cōcordie vox est humilitas cordis. secūda mortificatō carnis tercia ypassio. quarta ysolacō. quīta oratio. vi. devocō. Nota ergo ocordiā mox mē descensꝰ et ascēsus virtutum. In his sex vocibus cantaē canticuz nouum. canticum caritatis. in his audiē iubilū vnitatis ysonum. melos deuotōnis. dulcedo ytemplationis.

¶XLVI. ¶De irreuerentia circa altare.

Vltimum ō. xij. abusionib? claustri dictu rus accedo. qui me solum inter ceteros īhac pte negligentiorē repio. qui licet ablutis manibus. lota facie albis vestibus indut? accedā ad altare. tamen pueril? ore ore pollut? immundus corde xpi corpus meis non ptimesco manibus tractare. accedo elatus ad humilē irat? ad mitem. crudelis ad misericordē & tamen patitur humilis elatum. mitis iratum. crudelē misericors. Accedo seruus ad dominū non amore sed timore non deuctōne sed vsu. Accedo ad dominū cui? p cussi seruū. Ad patrē accedo cuius occidi filiuz. p cussi verbo. occidi exēplo. nec tamē ptimesco dominū. nec reuereor patrē manēs in turba fratrum turbās aliquos. & ab aliquo turbat? quā doqz accedo ad pacificum. talis ad osculū pacis. qui pri? recōciliatus accedere debuissem ad osculū turbati fratris. Bonum est cū simeone saluatorē puerz portare in manibus. & fructū salutis habere in opib? Qui enī portat puerz in manibus. i. puritatē in opibus cum orat exaudiē. vt in pace dimittaē. Cū offerebanē in templo pueri offerri solebāt in hac purificatōne agnus. turtures aut columbe. Ego aūt quid offerā cum nullū istorz habere queā Offeraz ne porcum de his quos tādiu paui. offerā ne merulam beati benedicti que toties & tam īportune mihi volitās occurrit. Offerā strutōem quā nutriui post uersionē. Offerā fortassis porcū immūdicie p agno innocētie. merulā voluptatis p turture castitatis. strutōem simulatōnis. p columba simplicitatis. Quid est enī strutō in deserto nisi simulatō īcōuerso. Adhuc mecum habeo siliquas porcorum quia in ore meo resonāt seculares fabule. cibus spirituū immundorz. secularia narro. stultos ygrego. & sicut porci siliquas. sequunē īmūdi nugas. Heu q̄ sepe occurrit michi merula temptatōnis. & tā tardus curro ad vepres & vrticas correctōnis. Porro plumā strutōnis in habitu religionis. vt nō placeā moribus sed vestibus. Quasi enī strutō volatum simulo. sed tamē pedibus terrā tāgo. Volito habitu. tāgo affectu. Pēna inquit strutōnis similis est pēne hericij. Et veniunt ad vos in vestimentis ouiū rē. Exterius enī ytegor vellere. intus autem seuio cupiditate.

¶XLVII ¶Adhuc de eodem.

Coram domino assisto ad altare extēs manibus quasi cruci affixus. crucē simulans & tamē non portās. cuius crucē fezitā latronis. sed vtinā illius cui dictū est. hodie mecū eris in paradiso. Tres sunt siquidē cruces. prima latronis desperantis. secūda vero orantis. tercia xpi. Primus meruit crucem sed non pfuit sibi ad salutem secūs vero meruit. portauit tamē cam & illi pfuit

Tercius nō meruit. portant tamē sed nobis pfuit Hi in quoz manibus labor est assiduus. oratō in lingua. puritas in mente. portātes aliena peccata q̄si sua. Hi sunt qui portāt crucē nō p suis sed p peccatis alienis. Prima igit̄ crux diaboli. secūda cuiusli bet iusti. tercia vero xpi. Prima malicie. secūda penitētie tercia iusticie. In vnaq̄q sūt q̄tuor dimēsiones In cruce etenī diaboli ē altitudo. qua extollit̄ sup omne quod colit̄. pfundū desperatō. de qua peccator tādē in pfundū venerit & latitudo in carnalibus qui latā & spacōsam viā sequunē. longitudo vero ptinacia. In cruce vero iusti. pfundū est humilitatis. longitudo assiduitatis laboris. altitudo ytemplatōnis. latitudo oratōnis que non tātuz cōplectit̄ amicū sed etiā inimicū. Crux autē xpi habz pfundum timoris. altitudinē spei. latitudinē caritatis. longitudinē pseuerātie. primā timeo. secūdam quero. terciā desidero. In prima pena tantū. in secūda pena cum venia. in tercia gloria. Oportet ergo pcedere sacrificiū humilitatis in mente afflictōis in carne vt habeaē deuotō in dominici corpis cōsecratōe. Cū offert abrhaā sacrificiū domino aues in diuise remanēt. quia spūales semp vnitatis vinculum tenent. Sup corpora vero diuisa volucres descendunt. quia in diuisione carnaliū demones desuper sui partu m querūt. Ego aūt non tm grauor accessu volucrū. sed etiā inquietor importunitate muscarum. In illis timeo rapinā. in his maculam. Tres sunt aūt muscе egipti. musca vanitatis. musca curiositatis. musca voluptatis. Musca vanitatis inquietat & maculat sacrificiū humilitatis. Musca vanitatis. musca curiositatis sacrificiū oratōnis. Musca voluptatis sacrificiū mortificate carnis.

¶XLVIII. ¶Iterum de eodē.

Accedo igit̄ ad altare vanus. curiosus. voluptati subditus. Sunt & multi alij in seculo qui non tātum vani curiosi & voluptuosi. sed et ā cum ambitōne non cum deuotōne accedūt ad mensam xpi. qui etiā non accederēt. nisi se aliquid recepturos sperēt. Accessit ad hiesuz petrus accessit & iudas. accesserūt discipuli accesserunt & milites crucifigētes. accedunt & quotidie ad corp? xpi religiosi. accedunt & pueri sacerdotes qui ea que offerunē ad mensam xpi offerūt in mensa diaboli. ipa est alea fati. in illa deū inuocant. in ista piurāt Non enī oratōni vacāt. sed lusibus exultāt. Legem dei nec sciunt nec discunt vacantes ocio. ymessatōnib? & ebrietatib? studentes. terrenis inhiāt. terrena sapiūt. assidui in plateis ī ecclesia rari. tardi ad inuestigandā culpā peccatoris pati ad inquirēda vestigia leporis. velociores ad cōgregādos canes. q̄ ad inuocādos pauperes. Libētius porrigunt panem cani q̄ pauperi. Plures seruiunt eis ad mensam. ad missam nullus. Famulos aut famulas habere secum volunt. sed clericos habere nō possunt. quia nolūt. Hi sunt quoz thalamus ornatior est ecclesia sua. mensa patior altari. ciphus calice pciosior. equus carior missali. cappa casula plerior. camisia delicatior alba. Ecce quō obscuratum est aurum fuligine peccatorz. mutat? est color optimus decoris & sanctitatis ī feditatē viciozuz. Lapides sanctuarij dispsi sunt in capite omnium platearū. quia dum p vitā mandā & oratōnem intus esse p cōtemplatōem dei semp debuerant. p vitam rep̄ foris passim vacāt. Ecce iam pene nulla est secularis vite arte o quā sacerdotes xpi ñ administrent. Nulla mundi negocia in quibus

ministri altaris se non occupēt·nullū rez ipbitas qua monachicus ordo se non implicet · Pene nl'la illecebris vite blandicies·qua se castitas sanctionialiū non ꝑmaculet· Sanctuarij ergo lapides dispsi sunt in plateis cum religiosi quiq; lata mundi itmera sectanē·& non solum in plateis sed ī capite omnium platearū dispgunē·quia & vacēt p ministerium opis· & honorari volunt de ymagīe sanctitatis·Igiē plati subditos diligēter custodiant· subditi platis benigne obediāt· deuoti sint senes · laboriosi iuuenes·sit honestas in habitu ·mediocritas in victu·in claustro assidui·ad curiam rari·vt non sint curiales sed claustrales·sint intenti psalmis non causis·in claustro non sit rumor sz lectio in capitulo non lites sed pfessio·Sit in choro seuera simplicitas·circa altare reuerētie honestas· Ex his obseruātie mādatis pēdet summa totiꝰ religionis ·XLIX· De claustro anime & eius lateribus. Ex libro tercō·

ANime claustrū ptemplatō dicit·In cuiꝰ sinu dum se recipit animus sola celestia meditaē·sepaē a terrenis·a turba cogitationum·dulces carnis refugit affectus. vagos sē suum motus restringit·in domino delectaē·legit in libro vite·p silentō pacem tene·In choro virtutū seruat ordinēq; morū·Huius claustri ambitus virtutū columnis ōcoraē·sustentaē patientie basibus·ad regulam iusticie quadraē·virtutū coadiacentibus officinis muniē. Muro boni opis claustri septa forinsecus ambiunē que clauso silēti j hostio vage mentis gressus cohibēt·ab hoc em̄ claustro egressa est dīa·In quattuor virtutibꝰ animi quadratura est claustri·que sunt ptemptus sui & contemptus mundi·amor pximi & amor dei·Ex his vnū vertiē ad occidentē·aliud ad septentrionez · tertiū ad orientem·quartū ad meridiē·Non ē igiē quo diuertat animus inter hec quattuor virtutuz munimina pstitutus·Non em̄ ad carnis voluptatem·nō ad mundi vanitatē·non ad odium pximi· non ad ptemptū dei·In his quattuor claustri lateribus quattuor ordines columnarū disponuntur Ex ptemptu sui etem̄ duodecī columnaꝝ ordo pcedit·s. humiliatō cordis & afflictō carnis· ꝑmo humilis·abiectō vestis·cibus tenuis·pondꝰ laboris·amor subiectōnis·ptemptus honoris·laudem fugere·alterius pstilium suo pferze·subditis obedire·te se deficere·hec columne secanē quando sic discretōnis virtutes a vicijs sepanē·Sculpuntur quādo ea que mens cogitat manus opanē·Sic salomon in templo celaturas pmīētes fecisse legiē Promīēt celature dum mētis cogitatōes exteriꝰ apparēt ī exemplo & opatōe·sed quō poliunē qñ tribulatōnis aduersit ate feriunē·quod poliē equale efficiē non elatum·leue non aspum · Equalitas mentis lineam seruat religionis·Sunt em̄ quidam qui nunc afflictōne carnis macerane·nunc ad carnis voluptatē reuertunē·sepe vigilāt alijs dormientibus·sed sepius dormiūt alijs vigilantibꝰ·nūc humilia·nunc sublimia·nunc blāda·nunc aspa loquunē·nunc de fratribꝰ·nunc de pentibꝰ·gloriātur·nunc nichil nisi ordinis statuta pstrepūt·nūc nil nisi fabulas audire·nunc albas·nūc nigras·nūc medio colore coleratas delectanē habere cappas · nunc vilis placet habitus·nunc mediocris · nunc supfluus·Nunc dāt illis olera pastum· aqua potū nūc vero exquisitis ferculis·nūc diuersis poculis vtunē·nunc laborāt·nunc labor displicet·amant subesse vt possint pesse·Hec est inequalitas columnarum·hec est aspitas eaz·Paulus docet leuitatē cum dicit·Si fieri potest qđ ex vobis est ꝛc̄·Equalitatē vero vbi ait·Scio humiliari & hab.ꝛc̄·Patientie virtus·edificij spūalis sustinet onus·Tres in scripturis basium species inueniunē·s.enea. argentea & aurea·fortitudo in ope·claritas in ꝑmone·fulgor in mente·Qui in his tribus patientiam seruat·quasi basis aurea virtutū structurā firmiter portat·Sunt & alie tres basium species·sz fragiliores·igne em̄ lignea obruiē·lapidea gelu frāgitur·picta vero nichil portat sed ab alio sustentaē hec est em̄ patientia picta· ·L· De receptaculo hospitum

INter edificij spūalis officinas hospituz prior domꝰ occurrit·q̄ pegris patz·mēs hospitalitatis officō fungiē cum deliquētium fratrū culpis benigne opatiē· Habet hec domus ministros suos qui hospitibus seruiāt Pulsāti em̄ pegrino caritas apit·intrātem hilaritas recipit·receptum affabilitas ōtinet·esurientē collatō pascit·fesso humilitas seruit·hec reuerēti filio paterfamilias exoluit·sic & spiritualiū pīm pietas . (q̄ quasi paterno affectu ꝑsidet subiectis) delinquentē discipulū cum p penitentiā redierit longe venientē vidz opatiendo·occurrit indulgēdo·amplectiē familiarē sibi faciēdo·Occidit vitulū carnis mortificatōem ꝑdicando·chorꝝ ordīat· symphoniā tangit·morū ordinem & vnitatē edocendo· Inuitat igiē pietas despantē·trahit caritas inuitus·misericordia pacificat ꝑdicatō instruit· Morꝝ concordia facit amicum pximū humilitas deo · sz dū hec fiunt·timeo ne frater ille qui foris erat supueniat & dicat· Pater tot annis seruio tibi ꝛc̄ ·Reuera ille dicit̄ extra domū esse opassionis qui nescit beneficium ꝑsolatōnis·qui tātum nouit merepare non obsecrare·sic tamen tpanda est misericordia regentis ne impunita remaneat culpa delinquētis· Sed quādoq; spiritales pīes quosdā ōlinquētes recipiunt·quos fratres despiciūt. domū opassionis intrare dedignanē· & sic extra moriunē. & qui fratbus opati debuerāt crudeliores plātis fiunt·Ouē pditā xp̄s ad caulas violentie manu nō reduxit· sed humeris pprijs impositā reportauit·sic & angeli super vno peccatore penitentiā agente gaudent ·Quid igiē carissimi·concordāt angelus & creator dum puertiē peccator· & frater fratri dedignaē cōpati cū pater spiritualis misericorditer ñ ignoscit filio delinquenti· Qui iacet non erigiē·nisi qui iacent ē erigit inclineē·tales quādoq; erigunē p amorem · quādoq; p timorem·amor erigit·trahit & sustētat Timor cogit·erigit·sed cruciat·nec tamen nimiuz pcat amor·nec nimiū terzeat timor·sed sic amorez timor comitet̄ · vt nec timor odiū piat·neq; amor negligentiā patiaē·Hinc p beatuz iob dicit̄·Cum sederem quasi rex ꝛc̄· ·LI · De capitulo & labore manuum·

SIcut autē fratrū multitudo vt errata corrigat·statutis horis ad capitulū cōfluit sic etiam mentis ratō cogitatōnes diuersas ad secretum cordis quādoq; vocat vt incorrigibiles eiciat. corripiat īquietas·negligentes emēdet·instruat simpliciores·mitiget iracū das & voluptuosas restringat·pigras excitet· consoleē pusilanimes·doceat īdiscretas In hō spiritali capitulo abbatis locū possidet ratō·sciētia culpas accusat supbia reatum defendit·innocētia pfiteē ·hūilitas

seipsã iudicat·arrogantia vero alios iudicare non desinit·more puersorũ fratrũ vicia preceptis ptradicũt·more vero simpliciũ vtutes obediũt·seipsas tñ qñz ũtutes imicẽ accusant·accusat mia eñ iusticiã·iusticia ũo miam·humilitas honestatẽ·honestas humilitatem·Cum agit misericors remissi9·iust9 seuerius·humilis ptius·honest9 abũdãtius·Quasi ad suscipiendã disciplinã denudãt·qñ p pfessionẽ vitiorũ occulta maifestanẽ·Post capitulũ ad laborem manuũ fratres egredi solẽt·sic post quietem ꝓtẽplationis egreditur anim9 ad laborez necessitatis·Egredit a ptemplatione celestiũ ad meditatõnẽ scripturarũ·&ibi pmiorum amore tractus & penaꝝ timore tactus descendit ad suoꝝ memoriã delictoꝝ·q dum culpã ꝓpriam cognoscit·aliene citus ignoscit·& ideo descendit ad opassionẽ proximoꝝ·imo vero ꝓgredit ad agendam curã eorũ·sicut cum aliquis egreditur de thalomo in domũ·a domo i porticum a porticu i uicũ·a uico in agꝝ In ptemplatione igitur quies est·in ceteris labor·In meditatione scripture laboramus timentes ne pmia iustoꝝ amittam9·i memoria delictoꝝ ne cũ damnatis simus·in opassione vero proximi labor ẽ cordis in agenda cura eoꝝ labor opatõnis·in uno monemur·in alio docemur·in tercio monemur·i i quarto meremur· Monet eñ scripta quid agere debeamus·Exit etiã anim9 in ortum vt videat ortolanũ xpm qui plantat germina virtutum· Exit & olera rigare·i·fragilitatẽ carnis lacrimis deplorare·sed sicut sol post pluuiam clarior fulget·sic xpus post irrigationẽ lacrimarũ benignior appaet Egredit iterũ ad siculneã vt stercoris cophinum mittat·i·vt memoriã peccati fetentem reddat·Intrat & in vineã vt circũfodiat eã·vt succidat sarmenta·i·superfluitatis incremẽta·vt qõ luxuriat in palmitibus·abundet in fructibus·Egrediamur inquit in agrũ·Egredit animus a ptẽplatõne ad sui circũspectõem·a cura sui·ad agendã curã pximi·vt fiat ager virtutũ·qui prius erat vepriũ & spiarum. Cõmoremur inquit in villis i·in illis qui sũt villani·i·rudes & tardi ad pcipienda documenta curie xpi·Inordinati eñ qui non querũt edificatõnem mẽtis·sed repletõem ventris·terzenis inhiãt terzena sapiũt·In h s igit necesse est vt faciamus mozã et p doctrinã·p disciplinã Mane surgamus ad vineas·i·non pigri sed pcedẽtes exẽplo & opatõne·

LII. De refectorio·

INterior homo i refectorio sancte meditatõnis potat vino opunctõnis·& diu sorum exẽplorꝝ saginat ferculis·In hoc ergo tres ponunt mense·tres intellect9 diuie scripture·s·historialis misticus & moralis·In pma cib9 ẽ grossior·in secunda subtilior·in tercia dulcior Prima pascit miraculis·scda figuris·tercia verbis Res miraculoꝝ corroborat fidem·impletõ scripturarũ spem·doctrina morũ caritatẽ·Ponunt itaqz mense ponunt & panes·Affert eñ moyses ospsuz apostoli ordeaceũ·helias subcinericiũ·Ordeũ vetus testamtũ·Per ospsum õsignat panis lacrimarum·p subcinericiũ designat vita peccatoꝝ· Ministri apponunt diuersa genera vini·stephanus·s·vinum passum·esaias aqua mixtum·Inebriant duo noe & loth·noe requies·loth vero declinatõ iterpretat. Qui querũt requiẽ carnis inebriant vino aqua mixto·qui vero requiẽ mentis vino passo·Apponit paul9 olera·tres pueri ministrãt legumina·paul9 infirmis olera ꝓpter fragilitatis·igne cocta pauptatis assignat·Tres vero pueri p legumina delicatis dãt exemplũ seruãde sobrietatis·Sequunt aũt tria generalia fercla carniũ·Abel agnũ Abrahaã arietem·Iosue vaccã appoit·In agno simplicitas cordis·in ariete fortitudo operis·in vacca lac pdicatõnis·Non sit aũt in nobis simplicitas sine discretõne·sed simus sicut illi qui vt nubes volãt·prudẽtes sicut serpẽtes·& simplices sicut colũbe·Ne sit nubes sine pluuia serpens sine prudẽtia columba sine simplicitate·sed careat colũba felle·serpens veneno·nubes siccitate·vt sit simplicitas iusti sine amaritudie·prudentia sine malignitate·doctrina sine vanitate· Post carniũ fercula tres piscium diuersitates apponunt·s·pisces de mari·d flumine·de stagno·Pisces de mari seculares·d flumine doctores·de stagno claustrales·Tales enim apponãtur qui squamas & pẽnulas habeãt·i·aspitatem recte uersatõnis & alas ptemplatõis· Piscis de mari cornelius fuit·de flumie paul9·de stagno maurus·Apponat igit petrus ad mensam cornelium·ananias paulum·benedictus maurũ·Cuz eñ legunt opa cornelij·uersio pauli·vita mauri quid aliud agit ꝙ eoꝝ exemplis animus saginat· Huiusmodi igit pisces sunt cõmedendi·i·vita & moribus imitãdi·Imitãdus est ergo cornelius fid & ope secularibus·paulus vita & doctrĩa doctoribus maurus humilitate & obediẽtia claustralibus·Affert & moyses diuersas ferculoꝝ spẽs·mel scz de petra oleũqz de saxo durissimo· Petra erat xps ante passionem·ꝓpter patiẽtie firmitatẽ·saxũ vero durissimũ postea ꝓpter immortalitatẽ· Per mel ergo designat melliflua doctrina xpi· Effusio olei est remissio peccatoꝝ p gratiã spũssancti· Si habes igit apud te vas mundũ·accipe mel de pet Ait eñ·Discite a me quia mitis sum ẽ·Ecce mel humilitatis·cum dulcedie mãsuetudinis sicut mel pcordat mfectõnibus medicine cum omnib9 diuersitatibus speciez·sic ex humilitatis dulcedie cõdiunt omnia genera virtutũ·p butirũ vero de armento signat in patriarchis & ꝓphetis doctrine spũalis pinguedo·p lac de ouibus·innocẽtia cordis in simplicibus· Vnde & ꝓpheta ait: Et pauit eos in innocentia ẽ·ad cor ptinet innocẽtia·ad corpus opum mundicia·hoc lacte debem9 pasci·hac lana vestiri·In adipe vẽo agnoꝝ & arietũ designatur in platis dilectõ fratrũ·Hi eñ dicunt filij basan·i·filij pinguedinis·in quo demõstrat dulcedo caritatis·Per hircos cum medulla tritici peniten tes imitãtes passiones xpi·Sanguis vero vue meracissime sanguis est xpi·nulla peccatoꝝ fece turbatur·Qui igit vsqz ad effusionem sanguis pũsis resistũt·quoniã p nobis saluator bibit p calice calicem bibentes reddunt· Vnde ꝓpheta· Quid retribuam dño ẽ· Sunt & alij cibi egiptij summopere vitandi·quia noxij·allia scz cepe & porri· hec filij isrhael in deserto cum ollis carniũ suspirabãt quetamen omesta grauiter inflãt·ventositatẽ generãt cerebzũ turbant·oculos grauãt·lacrimas ꝓuocãt Egiptie carnes sunt mundane delectatõnes i quibus infirmitates aie latent·quia postea p effectus & opatõnes exteriores appareãt·inflatem eñ elatio·ventositatẽ generat verborum inmundatõ· turbat cerebzum iracundia·oculos cordis grauat inertia vt igit sanus viuas·noxia deuitãs salubria sumas

LIII De dormitorio·

QUod est mentis trãquillitas aie dormitoziũ nuncupari·in qua ponit lectus pfectẽte·

ſubſternitur fenum carnis·carpiē ſomnus pacis·
Quattuor ſolent inquietare pacis ſomnū·vxor hoſtis·ſeruus· & vicinus·Cum igiē dyabolus eijciē muudus ſubijciē·caro affligiē·pximus diligiē·qđ aliud agiē niſi q̄ pax ex omni pte ſtabiliē·vt ſic ſalomon in circūitu pacem habz·qui non turbaē memoria p̄teritoꝝ delictorū·nec inquietaē deſiderio futurorum non frangiē aduerſis·non eleuaē pſperis·De falſa pace diciē· Pax pax & non eſt pax·
Dum eñ inter ſeculares pacē querimus·dū diſcordes ad ꝯcordiā reuocamus eſtimāt q̄ pacem inter nos habeamus·dum in veſtimentis ouiū foras exi mus·& intus quaſi lupi rapaces gregē ſimpliciuꝝ fratrū lacerādo diſpgimus·pacē ſimulamus ſz nō habemus·Cohabitatōne ſiquidē pax vera cognoſciē quod lingua vel habitu exteri? ſimulatorie loquunē·Dicunt eñ quādoqz lingua & habitus·pax pax·ſi aūt querae animus·reſpondz q̄ non ſit pax
Cum autem habitus coꝛ & lingua ꝯcordāt pacem ſeruāt·vbi vero lingua diſſoluta diſcurrit·pacem ſoluit·Filij dān p̄uidentes ſibi ſortem hereditatiſ deſignāt quoſdā de ſeculo p̄uidentes ſibi ad habitandū domū p̄uerſionis·Inueniūt ergo ibi ephot quādoqz·i·habitum religionis·& cum eo ſculptile puerſi opis·& ꝓflatile ꝓfabulatōnis·Cum enim fieri debet conflatile metalli ſpecies circumpoſitis follibus poniē in igne·ſic euenire ſolet dū ſimul in aliquo loco ꝓueniunt ocioſi fratres·ponūt ī medio metallum·i·materiā rumorū·Aerē folles emittunt & attrahunt cum rumores audiūt fratres & dicunt·Audiē ibi tumultus folliū id eſt·diſſenſio impatientiū·ꝓmouenē cineres·quia cito turbātur leuiores·Creſcit flama dum ſuccendiē ira·volant ſcintille·i·verba diſcordie·ſic cum aaron feciſſz vitulum ꝓflatilem a filijs iſrael petijt maures·Inaures ſunt rumores·Ex his igiē p̄cedit vitul? petulantie·qui ſi p̄cedat aufert nobis rectitudinē vie·
Non eñ grauiter incedit·ſed ludēdo diſcurrit·Cū igiē aliqui de ſeculo ad domum religionis veniūt & hic inueniunt·domū michee ſe repiſſe credunt Micheas iterp̄tae quis eſt hic·Dum aūt inueniūt ephot·i·habitum p̄uerſionis·& cōflatile·i· verba detractōnis·exeunt quādoqz & recedūt·& admirantes huiuſmodi p̄uerſionē·quis eſt hic dicūt·Mlti ſiquidem iſtorū ſocietate peiores fiunt·Mlti vero ab eis deſcendēres ad meliora trāſcendunt·iob in puluere·ſanſon in gremio mulieris·petr? ī p̄ſū do carceris·paliticus in grabato iacuiſſe referunē
Dormit in puluere qui gaudet leuitate·p puluerē eñ ꝺſignae leuitas. Per gremiū mulieris voluptaſ p̄ pfundum carceris ignorātie cecitas·p grabatuꝝ palitici cōturbatō fratris diſſoluti·Excutere ergo de puluere·cōſurge de gremio mulieris·ſolue vincula colli tui·tolle grabatū tuū & ambula·

¶LIII· ¶De oratorio & modo orandi.

DE dormitorio trāquille mentis trāſire debemus ad oratoriū pie deuotōnis· cum igiē oramus aſſiſtēres coꝛā ſummi iudicis maieſtatē inſinuem? miſeriā·captemus beniuolentiā·poſtulemus veniā vt reſpiciat miſeriā miſericordia·beneuolentiā diligētia·veniā gratia· Ad inſinuatōem miſerie ptinet memoria oppſſionis·
ad captatōem beniuolētie memoria liberatōnis·ad poſtu latōez venie memoria iuſtificatōis· Tria fūt autē quibus oppzimimur·videlicet captiuitas carcer & infirmitas· In captiuitate ſiquidē ſunt·loc? dum in egipto ſumus·tempus·q̄ diu male vixim?
pondus laboris·quātitas opis·crudelitas exactoris·ptinacia pharaonis·De his vero que ad carcerem ptinēt·dicit ꝓpheta·ſedētes in tenebris ꝛc· Sedent in tenebriſ qui morane in ignorātia ꝓprie fragilitatis·Sedent & in vmbra mortis·ipa eſt ymago future damnatōnis·Mendici ſumus, quia pximorum res quas habere non poſſumus·deſiderio & affectu animi mēdicātes ꝺcupiſcim?·In hac autem mēdicitate ferꝺo ligamur·quia duris & oppimentibus culpis aggrauamur·Ad infirmitatē vo ptinent quattuor·de quibus ꝓpheta ait·Eſurientes & ſitientes ꝛc·Eſuriunt & ſitiunt infirmitati ꝺtria·abhominanē & faſtidiūt ſanitati ꝓueniētia·eſuriunt curioſitatē·ſitiunt voluptatē· abominantur & faſtidiunt verbum dei·In fame igiē & ſiti generatur deſideriꝝ tormentū·in faſtidio nouimus eſſe defectum·In ſe ergo p̄ ſe deficiūt·quia ſibi nō ſufficiūt· Ne igiē in ſeipis omnino remanētes ꝺficiāt in deum p̄ficiāt·De talibus eñ diciē·Clamauerūt ad dominū cum tri·ꝛc· Inſinuauim? ergo miſeriaꝝ captemus ammō dei beneuolentiā· Ipſe eſt eñ de quo diciē·Eduxit eos de tenebris ꝛc· Laudāda eſt igiē potentia·ānunciāda ſunt beneficia liberatōis vt capteē beniuolētia liberātis·Ipe eñ eduxit noſ reduxit·deduxit & induxit·de carcere ad patriam p̄ viā rectam in ciuitatē habitatōis·ipe eripuit me de imicis meis fortiſſimis·Fortes imici ſūt vicia carnis·fortiores vicia mētis·Fortiſſimi vo ſūt dyaboli·Hi aūt qui me oderūt ſunt falſi fratres q̄ michi detrahūt·Ab his eripuit me dom? p̄ patiētiam vincendo maliciā·Scriptū eſt eñ· In patientia veſtra poſſa·v.ꝛc· ¶LV· ¶De reconciliatōne penitētis·

INſinuata eſt itaqz miſeria noſtra p̄ enumeratōem tribulationū·capta etiā beniuolentia p̄ recordatōez beneficioꝝ poſtulanda eſt venia de ꝓpetratōne peccatoꝝ· Veſtigiis igiē pedum pij iudicis obuolue? clamabo & dicam·Operi manuū t·p·d.ꝛc·Oſculabor igiē pedes domini ne moriar p culpā·erigā me ad oſculū manuum vt bonis opibus viuā innixiſ pedum ſummitatibus & manibus ꝛeptās·extendā me vt oſculū oris ſumā·Oſculū oris eſt recōciliatō generis humani facta p̄ incarnatōem mediatoris·Ad pedes igiē agnoſciē miſeria·ad manum dae venia·ad os gratia·Hoc eſt marie ſuſpiriū·iſte ē labor marthe ille iohānis amor·hic plorat maria·ibi martha conqueriē·illic iohānes quieſcit·In his trib? poſſunt denotari tres animi affectus·ſ·pfitentiū ꝓpriaꝝ miſeriam·agentiū penitentiā·querentiū gratiā Affectus cognoſces p̄ effectus·Maria eñ lauat pedes domini·non effundit aquā de vaſculo·ſed de oculo non pāno tergit ſed crine·in quib? mundo placuit in his deo ſeruit· Tria ſimiliter poſſum? aſſignare in martha·ſolicita eſt ne quod agit fiat pigre·turbatur ne fiat tepide·ꝙqueriē vt adiuueē ne fiat tarde·Tales eñ debent eſſe effectus penitentiū·Nota iterum in iohāne tria· carnales vt aiūt nuptias deſeruit·ſupra pectus domini in cena recubuit·
pendenti in cruce cum maria matre eius p̄ſens affuit· Querit igiē donum gratie p̄ effectum mundicie·p̄ exhibitōem penitētie·p̄ aſſiduitatē frequentie·mundicia ſiquidē videt deum·p̄ſentia tangit·frequētia cognoſcit Confidant in his qui voluptates euaſerunt carniſ,qui in pectore eccleſie requieſcunt·qui dominice paſſioni quotidie deuoti aſiſtunt Confidat etiam in his ſz ante alios iuuenum

mūda fecēras·qui p omnia placēt mūdo·& tam̄ mundum fugientes ſeruiunt deo·In hac ſiquidem etate flaueſcunt carnes·caro niteſcit eburnea ocu lorum gemmis facies roſea decorat̄·valitudo cor poris vires ſubminiſtrat·iuuenilis etas longioris vite ſpaciū repmittit·Tunc em̄ viget ratō·tunc eſt viſus acutior·auditus pmptior·inceſſuſq; re = ctior·vultus iocundior·Qui igit̄ in hac etate ſe deo ſociāt·pmium iohannis expectāt·Tales offe runt hoſtiā viuent̄ immaculatā non aure·nō ocu lo·non pede·non cauda carent̄·Audiat hoc ſe = num ſera uerſio quibus ex defectu ſenectutis au res obturant̄·turbant̄ oculi·& vt cuncta breuit̄ pſtringā·ipe in ſe p ſe deficiūt·Hi ñ offerūt agnuz imaculatū·ſed vt ita dicam porcū ſpurcatu·licut em̄ porcus in immundicijs·ſic ſenex iacuit ī vicijs & ſicut porcus ſiliquis paſcit̄·ſic & ſenex fabulis & rumoribus delectat̄·Simul aūt quādoq; & cō uertit̄ & morit̄·& ideo hoc ſacrificiū caude caret officō·in hoc vite ſpacō·niſi forte dicas q̄ habue rit caudā in capite·i·principiū uerſionis in fine· Amant huiuſmodi ſenes heredes quos orelīquūt quādoq; carnaliter·inſipiēter eneruit·Nimis em̄ carnaliter diligunt·quos adhuc ſpiritaliter cōuer ti nolunt·Amant inſipiēter·quoniā hoc q̄ puēſe acquiſierunt·puerſis relinquūt·Eneruiter iterum illos amāt·quor damna & tribulatōnes nō equa= nimiter portāt· ¶ ·LVI· ¶ De lectulo cō= templatōnis.

AMauit iohānes dulciter & fortiter·quia ſicut clauus clauo expellit̄·ita dulcedie dulcedinē·ſpiritali carnalē expulit Ama uit ſapienter quia nemo prudenti? diligit·q̄ qui cōſilio ſapiētie & veritatis ſeipm̄ pmittit·Fortit̄ amauit·quia pendēte in cruce domino dilect? cū dilecto pmoriri non dubitauit·Habet itaq; mun dicia dulcedinis affectōem·pſentia ſapiētie diſcre tōnem·frequētia patiētie ꝓpaſſionē·Caue igit̄ ne cōſentias carni blādienti·ne credas mūdo decipi= ti·ne cedas dyabolo pſequēti·ſed oppone vitā xp̄i falſis pmiſſionibus·quia teipm̄ xp̄o credidiſti·p= pone virtutē pſecutōnibus quia crucē xp̄i nō eru buiſti·Delectare itaq; in pulcritudie mundicie·ī rectitudine iuſticie·in fortitudie patiētie·Hic eſt lectus ptēplantiū·hic requeſces·hic dormies·Tria ſunt autē que huius quietis pacē pturbāt·pānor immundicia·i·carnis ſpurcicia·ſomnia·i·mūdana gaudia·lecti duricia·i·impatientia·In duro ſiqui dem lectulo iaces·dum tribulatōis aſpitatē patiē ter ſuſtinere non vales·Ad abluēdos huiuſmōi pā nos lectuli maria magdalene p̄buit aquā·eoſdem exterſit martha manib? vt ſiccarent̄·Accendit io hannes ignē·Conueniūt ergo hec tria ad faciēduz mundiciā·videlicet aqua manus & ignis·i·meror labor & amor·Aqua ſiquidē abluit ſordes·manꝰ exprimit·ignis deſiccat· ¶ LVII· ¶ De claustro celeſti & eius diſpoſitōne· ¶ Ex libro quarto.

IN celeſti hieruſalē claustrū pfecte beati tudinis ponit̄·q̄ quattuor generalibus officinis vndiq; munit̄·vt ores·vt abun des·vt reficiaris·vt quieſcere poſſis·Pax eterna p ſimilitudinē quaſi oratoriū eſſe dicit̄ eſſe·quia qui vincula ſeu carceres mundi huius euaſerūt ad illud cōfugiunt·vt ſaluent̄ Cellariū vero abundā tie ſuauitatis diuīe ſequit̄ refectoriū ſatietatis et̄ ue ſed licet in pace ſis·licet abundes diuitijs·licet fruaris ad libitum poſſeſſis·nihil tam̄ pderit·niſi quieſcas in dormitorio trāquille mentis·Nota q̄ huiuſmodi officine non diſcoopiunt̄ ventorū tur bine·non adnichilant̄ vetuſtate·ſed incolumes & integre pmanēt ſine fine vt ſit pax ſine pturbatōe abundātia ſine diminutōne·ſatietas ſine faſtidio· quies ſine tedio·Qui igit̄ ad illud claustrū pfecte beatitudinis puenire ōſiderat neceſſe eſt vt adhuc in domo pbatōnis manens·ordinē p̄dicti claustri diligēter addiſcat·Domus ſiquidē pbationis eſt vita regularis·In hac domo diſcimus quid ī futu ra facere debeam?·hic pbamur·vt ibi recipiamur in hac em̄ domo habemus xp̄m magiſtrū nouicōr claustrū pfecte beatitudis m quadro ponit̄·vt ex omni pte firmitas equalitatis in ea teneat̄·ne ele= uetur pſperis·ne frangat̄ aduerſis·ne de p̄teritis doleat·ne de futuris aliquo ſiniſtrū poſſe otinge re ptimeſcat·In claustro angeli reſidēt·vt ī eodez eterne felicitatis ordinē ꝓſeruent·diuine et lectōi ſapiētie ſtudēt·Nec retrahit eos aliqua neceſſitaſ corpis·nec aliquod impedimentū laboris·viriditas pratelli q̄ eſt m medio celeſtis claustri oculos ſu pnor̄ ciuium recreat·& eos ſemp ſua nouitate cō fortat·Nichil em̄ vetuſtum aut tranſitoriū erit·ſz ſemp nouitate ſue viriditatis abſq; dubio pmane bit·In medio pratelli ponit̄ lignum vite·vt vita ſit in amenitate·Eſt em̄ vite lignum ſapientia dei patris·fructus eius ſalutem ꝓſeruat & vitaz pre ſtat·A q̄buſdā queri·vtrū ſilentiū in celeſti clau ſtro ad horā vel ꝑtinuum teneat̄·Ait em̄ iohānes in apoc̄·Factum eſt ſilentium in celo quaſi media hora·Celuz eſt anima iuſti que ad eterna ſublimia p ſubleuatōem ptemplatōnis ſurgētes ab infimis cogitationū tumultibus p̄mit·& intra ſe deo q̄dam ſilentiū facit·Sed quia hec quies mētis ī hac vita non poteſt eſſe pfecta·nequaq̄ hora integra factum in celo ſilentiū dicit̄·ſed quaſi media plēa ſeruat̄·Cum igit̄ homo ad aliud beatū ſilentiū fu ture beatitudinis puenerit·quid petat vlteriuſ nō habebit Tunc em̄ ſilebit iniquitas·abundabit cari tas·nec quicq̄ ibi deficiet·vbi vnuſquiſq; omnia habentem in ſe habet·Tunc em̄ erit deus omnia ī omnibus·nichilq; deeſſe poterit·quando abbatis more dei ſapientia omnib? omnia p̄uidebit·ibi nl' lus in ſuo ordine deficiet·quoniā in libro diuīe ſa piētie in quo ſcriptuſ eſt ordo nature·vnuſquiſq; eg et· ¶ LVIII· ¶ De richardo piſienſi & ſcriptis eius·

CIrca idem tempus floruit magiſter ricar dus ſancti victoris piſienſis canonicus· qui in libris & tractatib? variis ml'ta ec cleſie ſancte vtilia deſcripſit·Inter quos eminēt ō ſancta trinitate libri ſeptem·ī quibus iudicō meo cunctos qui ante ipm̄ de hac materia tractat? ml' tiplices ediderūt pbabili ratōnū inductionū ſiml' & dulcedine quadā ac venuſtate ſermonis exceſſit Scripſit nichilomin? idem ricardus de ptemplatō ne pulcerrimū libruū de patriarchis ītitulatū·Aliū quoq; de miſtico ſomnio nabuch·De arbore quo q; quā idē nabuchodonoſor vidit vnū·& alium de quattuor ventis in mari pugnantibus·Alium de exterminatōne mali & pmotōne boni·Alium terū de officō eccleſie·alium de ſacrificō abrhae· Scripſit & tractatum grādem de illo verbo eſaie Omne caput languidum·& alium de illo·In die illa nutriet homo vaccam boum·Terciū vero con tra andream & alios in expoſitōne ſacre ſcripture

iudaizantes sup illo verbo. Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ ꝛc. Aliũ aũt ad nouicios de illo ẏbo psalmi. Afferte domino filij dei. Scripsit etiã liby qui dicit excerptõnum. in quo breuiter continet diuisio & materia omniũ scientiay. ac series histo rie pceditiũ temporay. & quedã morales expositõ nes sacray scripturay. Et pauca quidem que ex li bro de patriarchis excerpti ad vtilitatẽ legentiuz in hoc loco. huic opi in hunc modũ inserere volui

C. LIX. C Moralis eiꝰ expositõ de vxo ribꝰ & filijs iacob. Ricardꝰ in libro de priarchis

BEniamin adolescẽtulus in mentis excessu Quis sit beniamin iste multi nouerunt. alij p scientiã. alij p expientiam. Qui per doctrinã audiant sapienter. Qui vero p expiẽtiã libenter. qui em eũ ẽxpientie magisterio semel nos se potuit fidenter loquor. sermo de eo qꝫ uis plixꝰ illũ satiare non poterit. Omni spiritui ratõnali da ta est gemia quedã vis a patre luminũ. s. ratõ qua discernamus. affectõ qua diligamus. ratõ ad ve ritatem. affectõ ad virtutem. Hee sunt due spũs ratõnalis vxores. ex quibus oriẽ generosa ples & regni celestis heredes. Ex ratõne oriunẽ pfilia re cta. ex affectõne desideria sancta. Est itaqz lya af fectõ diuina aspiratõne inflamata. ad normã iusti cie se ꝓponens. Rachel vero ratõ diuina reuelatõe illuminata. in celestis sapiẽtie ꝓtemplatõem se ex tollens. rachel em visum principiũ vel ouis interꝓ tatur. Nam qui de domino in bonitate sentit. illũ qui est principiũ omniũ oculo fidei cernit. sed & vt ouis veraciter in simplicitate qrit. Oms fere cõ iugia lye abhorrent. quia laboriosa. qui tamẽ i am plexus rachel multum suspirãt. quia iocunda. Sa pientiã & multum amare potes & ipa carere. Iu sticiã vero pfecte diligere hoc iam est iustum esse & omnino quãto amplius iusticiã dilexeris tanto iustior eris. Habet aũt vtraqz ancillam suam. s. lya zelphã & rachel balã. i. affectõ sensualitatẽ q̃ illaz egredientẽ pcedit & huc illucqz circũducit. Nam quia lya lippa est & parũ videt illius manuductõ nem sequi eam non pudet. Ratõ vero ymaginatõ nem. quia nunqꝫ ad inuisibiliũ cognitõem assurge ret nisi ei imaginatõ rerum visibiliũ formã repsen taret. Sed quoniã ymaginatõ queqz visa vel audi ta ad memoriã reuocat. eadẽ itez & iterũ replica re non cessat. Et sepe cũ nulla ei cordis voluntas assensum pbeat. ipam tamẽ more decrepiti senis. vel inueterate anus. quasi narratõem explicat. nul lo audiente. merito bala. i. inueterata dicit que i ueteratorũ morem imitat. Zelpha em interptatur os hians. Vinum qd sitit est gaudiũ voluptatis. & quãtoplus bibit tãto amplius sitit Nã ad satiã dum sensualitatis appetitũ totus mundus nõ suffi cit. Vidimus ergo de ãbaz obsequio. & de vtriusqz vicõ. Est em bala garzula. zelpha temulẽta Bale nanqz loquacitatẽ. nec ipa eius domina rachel cõ pescere potest. & zelphe sitim domine sue copia tã ta omnino extinguere non potest Itaqz filij iacob ex lya. sunt ordinati affectus. Septenaria igit lye ples septem sunt virtutes. Siquidẽ nichil aliud ẽ virtus q̃ animi affectus ordinatꝰ atqz moderatꝰ Ordinat quidẽ ad id ad qnod debet. Moderatus vero. i. tãtus quãtus esse debet. Principales ergo affectus septem sunt. qui ab vna animi affectõne alternatim surgunt. spes. s. & timor. gaudiũ et do lor. amor odium & pudor. Hi omnes cum ordinati sunt tunc tãtum inter filios iacob deputãti sunt.

C. LX. C De quatuor filijs lye id est affectionis.

IGitur prima virtutũ ples est timor. qui scz nascit ex osideratõe ꝓpij sceleris & potentie iudicãtis. Hic est ruben filiꝰ vi sionis. quodammõ em cecus est qui peccare nõ ti met. quia futura mala non ꝓuidet. Non erubescit prauitatẽ suã. nec expauescit potestatẽ diuinam. Hic primo filio crescente secũdus nascit. qz timo rem magnum necesse est vt dolor sequat. Quãto em quis vehemẽtius metuit penã quã meruit. tan to acerbius plãgit culpã quã fecit. Et quia cor cõ tritum & humiliatũ deus non despicit. Hic filius simeon. i. exauditõ dicit. Oratõ em citius exaudit que ex corde trito & humiliato pferẽ. humiliato scz p timorem. cõtrito p doloꝛẽ. Sed beati q̃ lugẽt quoniã ipi cõsolabunt. Que aũt osolatõ penitẽti potest esse. nisi vna spes venie. Hic est tertiꝰ filiꝰ qui leui. i. additus vel additõ vocat. quia duobꝰ illis prioribus supaddit. Quãto em quis frequen tius ac vehemẽtius de suo reatu interno dolore af ficit. tãto certior ac securior de indulgẽtia efficit Scom multitudinẽ inquit dolorꝫ meorũ in c. m. ꝛc Et tunc incipit quedã familiaritas inter deum & animã fieri. eo q̃ hec se sentiat ab illo sepiꝰ visita ri & dicit. Nunc copulabit michi vir meus. Verũ anime sponsum deũ. s. tunc nobis veraciter copu lamur. cum ei p verum amorẽ inherem. ymmo ve ro tunc sibi nos ille ꝓnectit quãdo nos quibusdaz interni sꝓmercijs ad amorem suũ accendit & arti stringit. Itaqz sicut post crescentẽ timorem neces sario suboꝛtus est dolor. Sic vtiqz post spẽ natam & quotidie pficientẽ nascit amor. Hic est quartꝰ filius scz iudas. i. ofitens. Illa em est vera cõfessio que ex casta dilectõe cõsurgit. Semp inquit laus est in ore meo. Semp quidẽ laudas si semp amas. nã non amares. si non appbares. Quid est autem appbare nisi laudare. Et etiã ipa laudatõ cõfessio est. sed hec pfessio laudis est. Cõfessionẽ quoqz ci mimis iudas agnoscit. quia & hec ad honorẽ dei p tinet. Et qui veraciter diligit libẽter facit quidq̃d honori dei militare cognouerit. Multũ em ꝓmẽdat bonitatẽ dei non solũ largitas sua sed etiã iniqtas nostra. Si em magnum est nil ꝓmerẽtibus gratis impẽdere mlta. quale quãtumue erit tribuere bõa ꝓmerentibus mala. O qualis pietas quã nulla no stra supare potest impietas Alia em sunt que mise ricorditer ignoscit. alia que affluenter tribuit. Cõ fiteamur ergo illi & mala nostra a nobis eẽ. vt pie ignoscat. & bona nostra ab ipo esse. vt ꝓseruet & augeat. Hoc iudas incessanter accitat ne ingratꝰ appareat. vel de inulta venia. vel de ꝓcessa gtia. Ideoqz recte hic filius iudas vocat. qz verꝰ amor semp ofiteꝛ. Ecce primi quattuor filij lye. s. timor pene. dolor penitẽtie. spes venie. amor iusticie. Et post hoc ꝺsinit parere. quia sibi sufficere posse esti mat cum se vera bona veraciter amare osiderat.

C. LXI. C Qz rachel. i. ratõ primo suscepit filios ex bala id est. ymaginatõne.

NAto itaqz iuda. i. bonorũ inuisibiliũ desi derio exurgente atqz feruẽte. rachel inci pit amore plis estuare. quia icipit velle cognoscere. Vbi em amor ibi oculus. & libenter aspicimus que multum diligimus. Ergo ãntopl crescit iudas. i. affectus diligendi. tãto amplꝰ in rachel feruet desiderium pariẽdi. id est. studium cognoscendi. Sed valde difficile est. immo pene

impossibile mentē cārnalē & adhuc in studijs spi
ritualibus rudē. ad inuisibiliū intelligentiā assurge
re. & in eis ꝓtemplatōnis oculū figere. Querenti
em̄ inuisibilia nihil aliud occurrit. nisi q̄ cogitare
cōsueuit sola visibilia. Melius tamen est qualicun
q3 modo illa cogitare q̄ obliuioni vel negligentie
tradere. facit ergo quod potest & intuē ea p yma
ginatōem. que necdū videre valet p intelligentie
puritatem. sicq3 rachel prius habet liberos de ācil
la q̄ generet de seipa. Suadet em̄ ratō ꝺmodi? ēt
se qualicūq3 modo vera cogitare bona. & ymagi=
naria quadā saltem pulcritudīe ac eoꝝ desideriuꝫ
animū accendere. q̄ in falsis deceptorijs bonis co=
gitatōem figere. Vide quomō etiā diume scripte
huic speculatōni alludāt & humani infirmitati cō
descendāt. Res em̄ inuisibiles p rerū inuisibiliū
formas describūt. & earū memoriā p quarundam
ꝺcupiscibiliū speciem pl'critudinē mētibus nostris
imprimūt. Hinc est q̄ nūc terrā lacte & melle ma
nantē ꝓmittunt. Nunc flores. nunc odores nomi
nant. nūc p cantus hominū. nūc p cōcentus auiuꝫ
celestiū gaudioꝝ armoniā designāt. In apoc. enim
iohānis celestis hierusalē ornatus p aurum & ar=
gentum & gemmas p̄cios as multipliciter describi
tur. & scimus quia nichil talium est ibi p speciem
vbi tamē totum est p similitudinē. In oīb⁹ his
habet bala vnde domine sue seruiat. quoꝝ ei mēo
riam p voto repsentat. Nunq̄ em̄ ymaginatō ra=
tōni vtilioꝝ esse poterit. q̄ cum ei in tali obsequio
deseruit.

¶ LXII. ¶ De duplici ymagiatōne

Sed sciendū q̄ ymaginatō alia bestial' est
quādo. s. p ea que paulo ante vidim? vl'
fecimus absq3 vlla vtilitate & delibera=
tōne huc illucq3 vaga mente discurrimus. hoc eti
am & bestia facere potest. Alia vero ratōnalis q̄n
q3 ex his que p sensum corporeū nouimus. aliq̄
ymaginabiliter fingimus. Verbi gratia auꝝ & do
mum vidimus. aureā domū nunq̄ vidim?. aureaq3
tamen domū ymaginari possumus si volum?. hoc
vtiq3 bestia facere non potest. soli ratōnali creatu
re hoc possibile est. huiusmodi ymaginatōne sepe
vtimur. cū que sint future vite bona vel mala dili
gentius rimamur. Nunq̄ hic sola mala. nunq̄ hic
sola bona sed ꝓmixta simul & bona & mala. Item
hic sicut nec sola. sic nec summa inuenimus Ibi ve
ra & summa & imꝓmixta bona vel mala esse non
dubitamus. Quotiēs igit̄ ex multis bonis vel ma
lis que in hac vita sensus corpore? expit̄. quale. s.
vel quātum esse possit illud future vite summum
bonum siue malū colligit̄. Et ex hoꝝ ymaginatōe
quedā futuroꝝ ymago figurat̄. Talis vtiq3 yma=
ginatō ratōnalis esse ꝺuincit̄. & ad balā & rachel
ptinere videt̄. Ad balā ptinet inquātū ymaginatō
est. ad rachel inquātum ratōnalis. Talis itaq3 ꝓles
& ymaginatōnis est p natiuitatē. & ratōis p ado
ptōem. Ex bala nāq3 nascit̄. sed p rachel moderat̄
Neminē aūt cōturbet q̄ & matrē & ꝓlem ymagia
tōem appellem. sed hoc volo esse inter matrē & fi=
lium quod est inter instrumentū & actū. & sepe
instrumentū & eius actōnem vno nomīe appellā?
Nam illud qō videmus & illud quo videm? visū
vocam?.

¶ LXIII. ¶ De duob? filijs bale

Ratōnalis ymaginatō alia est p rationem
dispositā. alia intelligentie ꝓmixta. Illa
vtimur quādo scōm visibiliū rerū cogni
tam speciē ad inuisibiliū cognitōem ascendere niti
mur. in illa est ymaginatō non sine ratōne. in ista
intelligentia non absq3 ymaginatōne. Isti sūt duo
filij bale. quoꝝ ꝓmogenitus dan dicit̄. posterioꝝ ne
ptalim nominat̄. Ad dan itaq3 specialiter ptinet cō
sideratō futuroꝝ malorū. ad neptalī speculatō fu
turoꝝ bonoꝝ. Dan nichil nouit nisi corpalia. sed
ea tamē rimat̄ que longe sunt a sensu corporeo re
mota. Neptalim p rerū visibiliū formā surgit ad
rerū inuisibiliū intelligentiā. Infernalia em̄ tormē=
ta longe a sensu corporeo remota non dubitamus
quia vbi vel qualia sint videre non possum?. Sed
cum hec quotiēs volumus p ministeriū dan p ocu
lis corꝺis habemus. Nemo em̄ fideliū cū infernuꝫ
flamāq3 gehenne. tenebras exteriores in scripturis
legit hec figuraliter dicta credit. sed ista veracitē
& corporaliter alicubi esse non diffidit. Recte er
go hoꝝ cōsideratōez ad dan specialiter iam ptīere
diximus. vbi sola ymaginatōne opus habemus. q̄
uis eā in tali negocō non sine ratōnis dispositōne
tractemus. sed cū terrā lacte & melle manātē cele
stis irlem muros ex lapidibus p̄cios portas ex mar
garitis. plateas ex auro legerit. Quis sani sensus
hoc iuxta literā accipe velit. Vnde statim ad spi=
ritalē intelligentiā recurrit. & quid ibi misticū cō
tinet̄ exquirit. Multa tamē que etiā de tormentis
malorū scripta sunt mistice sunt accipiēda. & mlta
ꝺ future vite bonis q̄us corpalia ꝺscribanē spūa
liter sūt intelligenda Illa aūt ꝺsideratō meditanti
facilius occurrit. que in sola ymaginatōne ꝺsistit.
Nā illa que cum intelligentia ꝓmisceē quāto subti
lioꝝ tāto difficilius mueniē. Vnde est q̄ dan poꝝ.
neptalim vero posterioꝝ nascit̄.

¶ LXIIII. ¶ De officō dan.

Hoc autem valde notabile est q̄ dan secū
dum p̄sentium rerꝝ ymaginatōem veraꝫ
repsentat rerū futuraꝝ ymaginatōem fi
ctam. Neptalim vero sepe p descripte rei ymagia
tōem fictā. surgit ad intelligentiā verā. Non eniꝫ
licet de futuris bonis p spūalem itelligentiā aliq̄
falsum fingere. q̄us absq3 culpa sit tormēta malo
rum multo plus aliter q̄ sunt p ymaginatōez cer
nere. Quis em̄ ea omnimo ꝓut sunt in hac vita cō
templari sufficit. sed quisq3 ea p arbitrio mētis nō
qualia sunt. sed qualia fingere nouit figurādo ea
describit. Vnde fortassis hic talis filius dan id est
iudiciū vocat̄. quia in tali repsentatōne nō expien
tie docu mentū. sed sue discretōis sequit̄ arbitriū
Est tamē huius nominis alia ratō. Sancti etenim
viri quotiens se sentiunt turpibus cogitatōnib?
pulsari. solēt in ipo etiā cemptatōnis aditu futura
tormenta ante mentis oculos ponere. & p ꝺsidera
tōem pene vlciscunt̄ & damnāt blandimēta culpe
Quia ergo p officiū dan illicitas cogitatōnes dep̄
hendimns. arguimus. damnam?. recte dan. i. iudi
cium vocamus. Sed quid hic de turpibus tātum
cogitatōnibus loquimur. q̄nquidē vanes & inuti
les pfecti viri non leuiter abominant̄ ꝓpter illud
Ve qui cogitatis inutile. & illud spūssanct? disci
plme effugiet fictum ꝛc̄. Quid queso fiet de his q̄
sentimus non sine quodā illicito affectu. quando
spūssanctus aufert se ab his q̄ sunt sine intellectu
Multoꝝ em̄ est seipos reprehendere de puerso ope
uel de praua uoluntate. pauci uero sunt q̄ seipos
diiudicēt de inordinata cogitatōne. sed qr pfecti
uiri hoc faciūt. iacob p̄cipit dicēs. Dan iudicabit
po. s. sicut. a. t. s. Si em̄ dan populū suū districte
custodiat. si iudiciū suum diligenter exerceat. fiet
ut in ceteris tribubus raro' mueniat̄ quod de iure

damnari debeat. Mens etenim que statim in ipsa suggestione pcidit illecebrosam cogitatõem. non facile rapiẽ in prauã delectatõem. sicut & culpa q̃ phibeẽ ante prauũ ꝓsensum nunq̃ transit ī actuz Semp ınueniet dan in tribu sua quod examinare d̃ beat. & quod iuste reꝓhendat. q̃uis in alijs posſit fieri vt aliquãdo aliqua eaz sine culpa valeat ī ueniri. Aliaz nãqz culpa est in volũtate. huiꝰ aũt ordinatõ sepe est in necessitate. nunq̃ em̃ malum appbo. nunq̃ malo cõsentio. nunq̃ pficõ nisi ipse voluero. Malum aũt p cogitatõem occurzere poſ teſt etiã ınuito. sed ad dan ptinet exurgẽs malum statim in iudicõ adducere diligenter discutere. de ꝓhensum damnare. & deceptoziã cogitatõnem ex alia ꝓsideratõne pcutere. C.LXV. C De officõ neptalim.

Sed sicut ad officiũ dan spectat p repsen tatõem pene reprimere exurgẽtia vicia. sic ad neptalim ptinz p ꝓsideratõz ꝑmio rum ınflamare desideria bona. Quod duobus mo dis facere cõsueuit. vtiẽ nãqz aliquãdo translatõe aliquãdo opatõne. Compatõne quãdo ex ꝑsentiuz bonozũ multitudine vl magnitudie. colligit illa fu ture vite gaudia quot vel quãta esse possunt. Vẽ bi gratia ınspecta sepe solis claritate ꝓsiderat quã ta futura erit lux illa spiritalis. si tãta tãqz mirabi lis est lux ista corpalis. Quanta nãqz putas erit il la que erit nobis ꝓmunis cum angelis si tanta est ista quã habemus ꝓmunẽ cum bestijs. Qualis erit lux futura beatorum si talis est ꝑsens ista lux mi serozũ. Item multiplicitatẽ bonozũ ınuisibiliũ cõ ijcit ex multitudine bonoz visibiliũ. Quot sũt em̃ colozes. quot odozes. quot sapozes. si tot delicie corporum. quot erunt delicie spirituũ. Trãslatõe quãdoqz rez visibiliũ quãlibet descriptõem transſ fert ad rerũ ınuisibiliũ significatõez. Verbi gratia Audit in scripturis nominari lucẽ inaccessibilem. Querit ergo que sit lux ista incorpea. & ınuenit qz est ipa sapiẽtia. Sicut em̃ lux illa exterioz illumiat oculos corpoz. ita illa oculos cordiũ. Liquet er go q̃ recte secundum vtrãqz interꝑtatõem nepta lim dicaẽ. quia compatõ vel uersio interꝑtatur. Solet nãqz cognitã quãlibet rerũ visibiliũ naturã uertere ad spũalem ıntelligentiã. Huiusmõi ergo speculatõ que p neptalim designaẽ habet aliq̃d sin gulare valdeqz notabile. Est em̃ & ꝓmptioz ī me ditatõne. affabilioz in sermone Vnde & p iacob di ciẽ. Neptalim ceruus emissus. Ceruus ꝓpter cur rendi facilitatẽ. emissus ꝓpter curzẽdi auiditatem & recte non aui volãti sz ceruo currẽti opaẽ. Nã dum p rerum visibilium formã rerum ınuisibiliuz naturã querit quosdã saltus dare. non aũt ad ple num volatum ualescere cõsueuit. quia in eo q̃ se ad summa erigit rerũ corpeaz secũ trahẽs vm braz yma omnino nõ deserit. Vultis audire eloquia pl̃ critudinis. qualia neptalim formare ꝓsueuit. Oscu leẽ me inquit osculo oris sui. Fulcite me floribus stipate me malis. quia amore langueo. Fauꝰ distil lans labia tua zc. Sic nouit neptalim carnalia cuz spiritualibꝰ ꝑmiscere. & p corpalia incorpea ꝺscri bere. vt vtrãqz hominis natura in eius dictis ıue niat. vnde se mirabiliter reficiat. qui ex incorporea & corpea natura constat. Illud aũt in eius dictis valde est mirabile dignũqz admiratõne q̃ tũc fere semp delectabilius blandiunt. quãdo iuxta litere sensum nichil sonare videnẽ. Quale est illud. Ca pilli tui sicut greca. nasus tuus sicut turris libani caput tuum sicut car. Sed forte in huiusmodi di ctis hoc est quod tam libẽter ꝓplectimur quod ex iocunda quadã vt ita dicã litere fatuitate ad spiri talem ıntelligentiã ꝓfugere coartamur. Hec suffi ciant de filijs bale. restat nũc de filijs zelphe.

C.LXVI. C De duobus filijs zelphe

Sip zelphã debemus sensualitatẽ accipe quã virtutis plem potest ipa gignere. ni si vt discat in rebus ꝓsperis tpaliter vi uere. & m aduersis patientiã habere. Isti sunt gad & aser. rigoz abstinentie & vigoz patientie. Gad nasciẽ prioz. aser aũt posterioz. quia priꝰ est vt tẽ pantes simus ad bona ꝓpria postea etiã vt fortes simus ad tolerãda mala aliena Hec est gemia vtu tum ples. quã quidẽ parit zelpha in doloze. verũ tamen ad magnã beatitudinẽ domie sue. Hinc est q̃ nato gad lya exclamat dicẽs feliciter. & iteruz aser nascente hoc p beatitudie mea. Mea inqt nõ sua. Vnde em̃ sensualitas exterius p carnẽ atteriẽ inde cordis affectõ ad puritatis integritatẽ repa tur. Quãta em̃ putas pax cordis est. nulla huius mundi oblectamẽta ocupiscere. nulla eis aduersa fozmidare. Quid illiꝰ gaudiũ immmuat. qui etiaz de illata ꝓtumelia vel q̃libet ꝑssura exultat. Duo em̃ sunt ex quibus cõstat gaudium beatitudis. ca rere. s. eo quod nolis. & habere q̃ velis. Felicem em̃ dicimus qui nil patiẽ quod nolit. & beatũ cui suppetũt que cupit. Isti sunt gad & aser quozum prioz calcat mundanã gloziã. alter ꝓpter deũ liben ter patiẽ mundi ꝑssuram. Prius autẽ semp est vt ancilla rachel redigaẽ sub viri potestate q̃ ancilla ipius lye. si em̃ ymaginatõnis euagatõ que fit p in utiles cogitatões prius non reprimiẽ absqz dubio sensualitatis appetitus ımoderatus mime tpatur Qui igiẽ vult corpalium voluptatũ ꝺsideria tem pare. prius assuescat carnales delicias nunq̃ vl ra ro cogitare. pfecto quãto talia rariꝰ cogitaueris tanto rarius. tãtoqz tepidius ea desiderabis. Patz nichilomiꝰ q̃ gad & aser nunq̃ adoptinos filiõs lya faceret. nisi sozoris sue rachel adoptiuã sobolẽ assidue cerneret. Quis em̃ vnq̃ affectõni cordis p suadere posset mundi huius ꝓspera cõtemnere et eius aduersa non formidare. nisi suggerẽtibꝰ dan & neptalim future vite tormenta vel p̃mia eterna frequẽter immo pene idesinẽter cogereẽ aspicere Nunc aũt p assiduam cõsideratõnem futuroz ma lozum facile ei psuadeẽ ꝓptus p̃sentium bonoz & iterũ p iugẽ ꝓmplatõem eterne felicitatis ifla maẽ ad voluntariã tolerantiã ꝑssure tpalis.

C.LXVII. C De officio ruben & man dragoris eius.

Timere aũt deũ ꝓpter seip̃m hom̃es au tem ꝓpter deum. est rubẽ nũc intus mo rari. nunc foris ınueniri. Exit ergo tẽpe messis triticee. quãdo ex impio obedientie exercet se in opibus iusticie. Sed quãdo ad pfectaz putas obedientiã ualescceret. nisi cum gad & aser. id est. amoz abstinentie & patiẽtie. ad ꝓmptũ voluptatis vel ad tolerantiã tribulatõnis animasset. Duo em̃ sunt que solent pfectõem obediẽtie ꝓpedire. id est. ne cogamur vel amata deserere. vel aspera tolerare. Sed si semel animus amore abstinẽtie vel patientie pfecte incaluerit. ꝓtinus rubẽ ad omnẽ obedientiã absqz vlla ꝓtradictõne se subdit. Qui em̃ tam aduersa ppeti. q̃ in ꝑsperis non delectari apd semetip̃m statuit. q̃ difficultas eiꝰ obediẽtiaz vlterius minuere poterit. Si enim dura & aspera

queqz ꝑ dei amore etiam ꝑ memetipm appeto·cur non magis hec ex adiuncta obedientia ad maioris meriti gratiã tolero·Recte ergo·post natum gad & aser rubẽ exire dr·qa timor dñi ex volũtaria ab stinẽtia & patiẽtia ad omnẽ obedientiã roborat Sed quãtus qualisqz bone opinionis odor de ipso circũquaqz spgit·qui nulla molestia nullaqz ĩopia a studio obediẽtie ꝓpeditur·Hee sunt mãdragore quas ruben inuenit·quas ab ipo mater eius lya accipit·quãdo oblata laus affectum tãgit·Tempate vero rachel non mãdragoras sed mãdragorarũ ptem petit·Nam valde est difficile vt animꝰ q̃uis renitẽs ex oblata laude non hilarescat Absente adhuc viro vix lya ptem ꝑcedit·sed in eius aduentu eius desiderio vberius accensa nil sibi ex eis vlterius reseruari voluit·Sic mens hominis spiritali dulcedine tangit quidqd prius de humana laude ꝑcupierat libẽter obliuiscit·In hunc aũt modum mãdragore de possessione lye vtiliter rediguntur sub rachel potestate·Nouit em̃ rachel q̃ lya mandragoris melius vti·Nam quidqd affectio cordis vsurpat ad laudẽ sui·rectius sane ratõ retorquet ad gloriã dei·Mãdragore nec post natos tot lye·nec post gemmos liberos bale·sed post natiuitatẽ filiorum zelphe statim legunt̃ muẽte·Ad filios nãqz lye voluptates·ad filios bale cogitatões·ad filios zelphe ptinẽt actões·Et q̃uis vera laus sit de recta voluntate·eã tamẽ non laudamus nisi appareat in ope· ¶ LXVIII· ¶ De quattuor filijs ancillarꝝ & officõ eorꝝ·

HOc aũt de duabꝝ filijs istarũ ancillarum retinendum q̃ ex eorꝝ vigilãtia pscientie nostre ciuitas mire custodit·multũqz ꝑ tegit·Primogenit9 nãqz bale eã ꝓponit intrisecus Primogenit9 em̃ zelphe munit eam extrinsec9·Per dan reprimunt̃ mala intus exurgẽtia·ꝑ gad repellunt̃ mala exterius exurgẽtia·Ad dan ptinet disciplina cogitationũ·Ad gad aũt spectat sensuum·Debet itaqz dan euigilare ad discretõnis iudiciũ·gad dimicare fortiter ꝑ abstinẽtie exercitiũ·Vni9 est sedare ciuilẽ discordiã·alterius repellere hostilem pugnã·hic vigilat cõtra ciuium ꝓditõem·ille contra hostium incursionẽ·disciplina em̃ corporis sine disciplina cordis inutilis est·disciplina vo cogitationũ sine disciplina sensuum obseruari nõ potest Vnde satis constat q̃ sine adiutorio gad qui contra exteriora euigilat·dan in ꝓponenda ciuium pace intus inaniter laborat·prius itaqz gad se accingit quãdo sensuum dissolutõem ꝑ disciplinã restringit·Tuncqz fortí plio dimicat·quãdo desideria carnalia ꝑ carnis mortificatõem trucidat·Assistunt & eis fratres sui non segnes ad auxilia ferẽda·neptalim intus cum dan·aser exterius cũ gad·Gad itaqz & aser vigilãt contra hostes·dan & neptalim solicitii sunt circa ciues·Dan terret inimicos·neptalim fouet ꝑmissis·Adiuuat & aser exterius fratrẽ suum·latus vnum ꝑtegit· ille alterũ defendit·Gad certat in dextero·aser in sinistro·Quãtũ putas aser iste abundat in diuitijs spũalium cõsolationum cuius diuitias quelibet aduersitas nõ tã minuere q̃ augere solet·Nam quãto diutius p̃mitur exterius·tãto delectabilius gloriat̃ interius·He sunt ille delicie quas tãtum sitiũt·nõ dico pauperes & ignobiles·sed etiã ipi reges & principes Aser inquit pinguis panis eius & p̃·d·regib9·Si em̃ gaudiũ est in celo sup vno peccatore penitentiam agente·quãta tunc solennitas erit sup̃ quo libẽt iusto ꝑ iusticia libẽter morient̃·Vere aser pinguis panis dicit̃·Quã putas largus esse potest in necessitates paupum·cui supabũdat pare delicias regum·quãtum putas miranẽ·quãtuz ue gratulãtur in eius constãtia·quos viuentes adhuc in valle lacrimarũ p̃mit infirmitas sua·si tãtum delectãtur in eius opibus illi etiã quos iam absorbuit felicitas illa eterna· ¶ LXIX· ¶ De ortu isachar & eius officõ·

HOstibus itaqz fugatis·ciuibusqz pacificatis·nil iã obstat vt arbitror quin illa nostra ciuitas expiat̃·que sit illa pax dei q̃ exupat omnẽ sensum· vel q̃ sit magna multitudo dulcedis quã abscondit deus timẽtibus se·Est em̃ manna absconditũ·& nisi gustãti omnino ignotũ Vnde & ei dicit̃·Intra in gaudiũ domini tui·Hic est ille filius lye qui ei quinto loco nascit̃·Est enim gaudiũ (vt supius diximus) vnus de pricipalib9 affectib9·Pro tali em̃ ꝑle lya mãdragoras optẽpsit vt talem filiuz habere possit·Mens etem̃ que ĩ laude hominũ delectat̃ quid sit eternũ gaudiũ expiri non meret̃·Recte aũt post natiuitatẽ gad & aser lya talẽ filium genuit·quia nisi ꝑ abstimentiã & patientiã mẽs humana ad verum gaudiũ nõ ptingit Oportz ergo non solum falsã delectatõem sz etiã vanã pturbatõem excludere·qui vult ꝺ veritate gaudere·Hoz aũt vnum abstinendo supam9 alterum patiẽdo calcam9·Hic talis filius isachar dicatur·quod merces interꝑtat̃·Quid em̃ aliud tot tãtisqz laboribus querimus·huius mercedis totiẽs quasi quasdã primitias & arrã accipimus·quotiẽs ad illud domini nostri gaudium internũ intramus & aliqua ꝑte gustamus·Hãc aũt degustatõez scriptura sancta nũc gustum·nũc ebrietatẽ vocat· vt q̃ sit pua vel magna ostendat·pua quidẽ ad comparatõnem future plenitudis·magna autem in comparatõne cuiuslibet mundane iocunditatis O dulcedo mirãda modicũ quiddã de tãto felicitatis pelago mẽtibus instillas·mentem tamẽ quã infũdis plene inebrias·Siue inqt in corpore siue extra corpus nescio deus scit·Quomodo putas inebriatus erat·quõ mundus ei in obliuionẽ venerat·qui se ipm nesciebat·Visitasti inqt terrã & inebriasti eã Cur non etiã mare· quia mens que ꝑ varia desideria fluctuat·q̃ adhuc secularium curaꝝ ꝓcella exagitat·illo torrente voluptatis non potat̃·quanto minus inebriat̃·Mare em̃ & cetera elementa semp ĩ motu sunt·& sola terra stãte stare cetera nesciũt Quid ergo ꝑ trã nisi fixã cordis stabilitatẽ debẽ9 accipe·Debet ergo fluctuatõem cordis restringere·& ad vnius veri gaudij desideriũ cogitationuz affectõnumqz mot9 colligere·qui se cupit illo vere sobrietatis poculo inebriandũ forre·Inhabita inquit terrã·& pasceris in diuitijs eius· Hec est illa terra quã iste ysachar vidit & ꝓcupiuit·Multum sibi subito vil̃uerat·qui se asinũ reputabat Multũ ꝓcupiuit terram quã vidit ꝑ qua ad omnẽ laborez fortis ꝓdurauit·Pene autẽ non plene hanc morientium terrã deseruerat·pene non plene illam viuentium terram apꝑhenderat qui inter terminos habitabat·quia vilissimis·quia paucissimis huius vite bonis ptentus erat. huius terre misere extrema tenebat· quia ꝑ frequẽtes mentis excessus phennis vite bona p̃gustabat·illi9 bẽ terre ĩijcia tãgebat· Satagebat istam penitus ꝺserere non poterat·a mbiebat in illã totus intrare nec valebat·Fecit ergo quod potuit inter terminos habitauit· Mansueti

ait hē·ē·& de im ml'· pacis· In illa quidē labor non est·sed ad illā sine labore ꝓueniri nō potest· Duo sunt·terza & requies·duo contra duo·Cōtra mi=seriā mentis trāquillitas·contra ocupiscentiā cor dis stabilitas·Nullam molestiā sentire est bene re quiescere·nullis ocupiscentie fluctib? agitari est ꝓculdubio iam in terza morari·In terza em̄ tali re quies talis· Ve michi misero qui vsqz hodie viuo sup terzā· vagus sequēdo ocupiscentiā·pfug? de clmādo miseriā· semp deest quod ocupiscā vbiqz i uenio quod fugiam·Et ꝓculdubio terza talis non stabilitas cordis sed duricia & insensibilitas ē mē tis·Sed spiritus tuus bonus domīe deducet me i terzam rectā·qualē ysachar vidit & ocupiuit· eo scz ꝙ esset ibi requies bona & ipa terza optīa·Est em̄ fructus terze illius sublimis·mirabilis· singula ris.Huius siquidem terze fructibus mens homis sepius satiata & aliquatenus impinguata·mirādā subito otra omnia picula fortitudimē accipit & ad omniū viciozum odiū qualescit· ¶·LXX·

¶De ortu zabulon & eius officō·

Hinc est ꝙ post ysachar zabulon nascitur· qui habitaculū fortitudinis interꝓtatur Quid em̄ p zabulon itelligim? nisi odiū vicioz·odium bonum·odium ordinatū·Hunc in nobis affectum ꝓpheta ordinare cupiebat cum di xit· Irascimini & nolite peccare· Quid est enim peccando non irasci·nisi homines vtiliter non ad oculum amādo eoz vicijs mdignari·Hunc habere se filium idem ꝓpheta significabat cum dixit·Per fecto odio oderā illos ꝛc·Et alibi omnē viam mi=quā odio habui·Hic est ille egregius dei miles qui bella domini ꝑliari non cessat·& quē vsitato vo=cabulo scriptura sacra zelum domini vel zelū recti tudinis appellat·Recte ergo post ysachar q̄ mer=ces interꝓtat·Zabulon·id est·habitaculū fortitu dinis nasciē· qa post degustatā eterne retributio nis dulcedinē aīmus otra tēptatōnum argumenta mirabiliter roborat·suaqz subito picula puipen=dens·domini iniurias fortiter vlciscit·Hinc est ꝙ moyses ille mitissimus post·xl·dierū ieiuniū spiri taliū deliciarū refectus satietate mirifica intācum subito zelum contra fabricatores vel cultores ydo li exarsit·& statim adiunctis sibi qui domini erāt ꝑ medium castroz de porta ad portā ꝑcutiēdo trā siret·& ꝓuaricatoz triamilia in mortē ꝓsterneret· Iste est zabulon qui irascendo iram dei placare cō sueuit·qui pie seuiendo dum hominū vicia ꝑcutit eis quasi non ꝑcēdo melius ꝑcit·Absqz dubio ni=chil sic placet deo nichilqz placat deum quomodo zelus animarū·O ꝙ multi multas ceteraz virtutū ꝓples ex dei gratia mente ocepunt & de se genue=runt·qui hunc filium habere non potuerūt·Quaz multos hodie videmus spiritu paupes·spe gaudē tes·caritate feruētes·multū abstinētes· admoduz patiētes·ad zelum tamē animaz nimis tepidos·ml' tumqz torpētes. Alij quoqz ad custodiā humilita tis delinquētes increpare non ꝓsumunt·alij ne ca ritatez fraternā ꝑturbare videanē·peccātes argue re metuūt·sic & alij alijs & alijs adhuc modis ꝙ zelare ꝓ domino nolunt virtutis hoc esse fingunt vel virtutē esse credunt·Econtra multi qō agunt ī spiritu feruoris agere se arbitranē zelo rectitudi nis·& que veraciē exequunē ñ odio hominū exer cere se putāt·sed simulāt odio vicioz·Sed seipos queso interzogēt vtrū in veritate diligant· quos quasi instigante zabulon tam acerbe castigāt·forte adhuc que sint ille spiritales delicie ꝓ expientiam scire mīme poterunt· ad quas eos quos arguunt vel flagellant·suis imitare flagellis vel etiā mere patōnibus videri volunt·Iudam & ysachar pri? ꝙ zabulon lyam pepisse legimus·quoniā mens que caritatis & iterne suauitatis adhuc exps est·recti tudinis normam in suo zelo seruare non potest· Caritas em̄ docet quō tractare oporteat·quos za bulon castigat.spiritalium noticia docet que sit il la suauitas ad quā inuitanē vl' etiam ꝓpellunē qui bus exterior iocunditas interdicie.ꝓ qua sepe za bulon vrgente durius arguunē·Iudas itaqz doce re debet modum·ysachar aūt causam correctōnis vt moderāte iuda fiat in spū leuitatis· & ysachar suggente fiat causa vtilitatis· ¶·LXXI·

¶Adhuc de officio zabulon id est·veri zelatoris·

Debet aūt zabulon non solum delinquētes corripe·sz etiam eos tpe tribulatōnis cō tra psequētes defensare· Alioquin ver? zelus ñ est si patior est ad feriendū q̄ ad ꝓtegēdū Vide ergo quō domus inhabitātes quosqz supius ꝓtegit·& ab omni pte eos cingit·& tamē nisi for tis & firmiter munita sit·habitaculū fortitudis ñ erit·sic pfectus zelus debet infirmiores contra ae ream potestatem doctrina & oratōne ꝓtegere & contra mundana picula vndiqz munire·& in vtro qz non solum infatigabilis sed etiā insupabilis pse uerare·semp esse patior ad mala ferenda q̄ ad infe renda·& ampli? vtiqz dolet cum cogiē eos ꝓ cul pa ꝑcutere q̄ cum cogiē ꝓ eoz defensione pugre Libenter ergo se occurrētibus piculis obijcit alio quin frustra in littore maris habitat in statōne na si contra marina mundane ꝑssure discrimina trepi dat·nisi tempestatibus diu fatigatos· & tandem ittoribus eiectos blāde excipiat & benigne foue at·Sidon venatō interꝓtatur·ꝓ quā recte ꝺceptō num fraudulentia intelligiē Satagit ergo zabulon iste non solū imbecilles quosqz erigere contra fu rorem psequentiū·sed quoslibet etiā simplices eri pe de laqueo venantiū·lingua·s·adulantiū·lingua detrahentiū·semmantiū inter fratres discordias· ocitantium rixas·Pertingit ergo vsqz ad sidonem qnotiēs ꝑuenit mīdiatorū dolosam machinatōem siue malignoz spirituū·siue pfidoz hominū Figit ergo fortitudinis sue habitaculū e regione maris in cōfinio sidonis·vt hinc vigilet contra seuiciam psequentiū·illinc contra fraudulentiā insidiantiū Cogitet ergo qui potest qualis sit hic filiꝰ· & quā ta sit eius virtus cuius officō qsqz non solū seipm contra vicia munit·sed etiā alios a peccati laqueis eripe otendit. Ignoro an possit hac gratia interim maiorem aliquā deus homini ꝓferre·q̄ vt eius mi nisterio puersi homines in melius mutenē· vt de fi lijs dyaboli filij dei efficianē· O qualis dos·quāta dignitas talem gratiam a deo accipe· Non decuit celestem sponsum sponse sue dotem aliam donare q̄ vt ꝓ adoptōnis gratiā possit multos deo filios gignere·& de filijs ire regni celestis heredes ascri bere·Merito ergo zabulon nato exclamat lya· Di tauit me dominus dote bona· ¶·LXXII·

¶De ortu dine·

Sed nū quid post has virtutū soboles sal tem dabiē cuiuis sine peccato viuere·vt saltim post vicioz odium possit sine vi cio esse·ym mo eos sepe ꝓ quos deus alioz errata corrigere disponit·ex magne pietatis dispensatōe grauiter cadere ꝑmittit· vt ex ꝓpria culpa discant

q̄ misericordes in aliorū correctōne esse debēant Sed quātum putas erubescāt cum se in id vnde alios corripiunt vel forte in aliquod gn̄i? lapsos cōspiciunt. Hinc est q̄ post zabulon nascit̄ dina. qz sepe nimium zelum interueniēte culpa sequit̄ verecundia. sed ordinata. solum peccatum erubescere est ordinatā verecundiam habere. Sed q̄ zabulon mundū gignere meruit. frustra dinaz se posse gignere credit. Disce prius peccatū odisse. & tūc illud incipies veraciter erubescere. ille pudor verus esse cognoscit̄ quem viciorz odium p̄cedit & comitat̄. alioquin si ī peccato deph̄enderis. & deh̄ensus pudore infunderis. non te credo erubescere culpam sed infamiā. Habent vtiqz homines pudi etiā verecundiam. sed vtinam bonā. vtinā ordinatam. Nam vtiqz si bonam haberent puersi forsitan n̄ esset Peccatū et em̄ si pfecte erubescerēt n̄ tā facile omitterēt. Qualis putas pudor ē erubescere pauptatē et erubescere humilitatē Illō n̄ pudet eos erubescere. ad quod docendum nō puduit celestē magistrum de celo descēdere. Discite a me inquit quia mitis sum & humilis corde ⁊c̄. At illi ecōtra magis abhominātes q̄ sectātes humilitatē. multo amplius erubescūt habere sordidā vestem q̄ sordidam mentem. Quā multi hodie sunt quos magis puderz in oratōne feciſſe barbarismū otra regulā pristiani q̄ protulisse mendacium contra regulā xp̄i Sed quid hoc istis loquimur qui sepe etiā sua crimina lactāt. quādoquidē illi etiā qui spirit̄ales videnē. hunc pudorē haud facile supant. Sepe ī p̄dicatōnis officō ptingit eos supbire. vnde pstat eos contra supbiam subtiliter disserere. & si forte īterloquēduz breuē sillabā p̄ducerēt. magis eas fortasis puderz ò vicō oratōnis q̄ de vicō elatōis. Nō est credendū hāc esse illam verecundiā quā intelligere debemus p dinā. Ecce de carnalibus omitto cum spiritalibus tātum interim sit mihi sermo. Si cogereris corā multitudine nudo corpe transire. nunquid posses non erubescere. Cogita ergo si tā tum cōfunderis. quando immunda cogitatōne in mente sordidaris. Cur te iactes amplius dinā genuisse & ordinatā verecundiā habere. si mim? erubescis pudenda cordis q̄ corpis. si magis vereris vultum hominum q̄ cōspectu āgelorz. Siccine magis est erubescēduz quod deus fecit bene q̄ quod tu male feciſti. Diligenter igit̄ cōsideranti q̄ sit rarum vl̄ q̄ paucorz humanā verecūdiā plene vicisse. & solā illam que ordinata est possidere. Nō erit vnde quis āmirari debeat cur talē tā sero plemlia pariat. ¶ .LXXIII. ¶ Cur post zabulon orta sit.

Dina iudicium istud interp̄tat̄. Hoc itaqz est illud iudicium quo quisqz a ꝓpria conscientia cōuenienter puincit̄ cōdemnat̄. & digna pfusionis pena mulctat̄ in quo vnus idē qz est ille qui iudicat & ille qui indicat̄. Idemipse qui pdemnat & qui pdemnat̄. Istud em̄ demōstra tōem signat. Et quid aliud hec adiectō q̄ animū audiēt̄is in admiratōem excitat. Vere iudiciū mirabile in quo quāto quisqz seip̄m ardenti? diligit. tāto in seip̄m acrius seuit. & quo sibi parci vehementius cupit. tanto minus ip̄e sibi parcit. qz quo amplius suam pfusionē formidat. eo acerbius sua quēqz pfusio vexat. Sed si hec inter alias virtutes digne ānumerat̄. cur p femineum & non potius p virilem sexum exprimit̄. Sed quis nesciat verecūdia quālibz honesta cordis robur quantū emolliat & q̄ sepe fortia opa p̄pediat. dum anim? hominis vltra modum cōfundi deuitat. Est itaqz dina nō vir sed femina. nō filius sed filia. Habz em̄ (vt ex p̄dictis apparet) zabulō impetus vastos. & ingētes gerit animos. sed sciunt tam femine q̄ viri tumentes animos blādius alloqui & iratos dulcius blādiri. Valde ergo oportunū videt̄ q̄ post zabulon dina nascit̄. vt ex sororis leitate frīs ferocitas temperet̄. Multum em̄ p omnem modū zelātis animi impetū tempat. cum in seipo inuenit quis vnō erubescat. Sed quia dina nil virile. nil magnificū molit̄. tribum in populo israhel facere non meret̄. Sed q̄uis pauida sit. vtpote femina ad opa fortitudinis. inuenit̄ tamen puida & circūspecta ad custodiam honestatis. Et q̄uis nesciat placere p fortitudinem. nouit tamen p forme pulcritudinē. vñ nāqz est q̄ verecundos homines fere semp ceteris carius amplectimur. nisi q̄ in eis dum verecūdie modestiā. modestieqz gratiā miramur dine quodā modo pulcritudine allicimur. ¶ LXXIIII.

De corruptōne eiusdem.

Hvius rei sichē ille testis fit. quia ci tā ardenti amore inhesit vt mallet omnes mares suos absqz mora circūcidere q̄ illam non habere. O q̄ multi vsqz hodie sunt. qui quod p deo facere noluerūt. sepe p amore dine efficere non differunt. & pudendorz supflua que p dō amputare debuerant. ozta pfusionis occasione p euitando verecundie detrimēto amputare nō tardāt & malunt in amputādis vite sue supfluis circūcisionis molestiam subire q̄ impudētes videri & sine verecundia esse. Sichē quippe interp̄tat̄ onus vel labor. Videtis quia quidqd agit̄ p leticia vel a totum exercet̄ p leticia vana. Isachar laborat p requie quā vidit. sichē p laudis vanitate quā ocupiscit. Recte tamen non laborioſus sed labor appellatur. quia p suum laborē ad veram requiē nō pducitur. Sichem egredient̄i dine occurrit oppressitqz et corrupit. Integritatē ergo quā intus fortasſis conseruare potuit egressa amittit. Nā quoniā verecūdie venustas ab omnibus fere ꝓmendat̄. laudatur amat̄. Dinam egredientē & intima sua deserētem & que eam humiliare pſueuerat infirmitatis mēoriam cito obliuiscentē subito hominum laudes excipiunt. & eam dum fauoribz demulcēt corrumpunt Verūtamen tunc corruptōnis sue dāna violentia quadam potius q̄ voluntate patit̄. cū blandienti praue delectatōni quātum potest reluctat̄ Sed quid eam sua intima deserere & ad exteriora euagari opulit. nisi q̄ sepe dum infirma nostra nimis erubescimus. an forte alij eosdem infirmitates in se sentiant mirari incipimus & videmus nobis quoddā solatij genus mueniſſe si deph̄endam? nos in nostra saltem delectatōne vel socios habere. Inde fit vt incipiamus aliorz studia curiosius querere nunc vultum. nunc gestum. totiusqz corpis habitum frequenter circūspicere. eorz occulta & aliorz reatum libenter addiscere. Dum igit̄ dina in alijs animarū statum ex signis exterioribus deph̄endere nitit̄. quid aliud q̄ sua deserēs ad vidēdas mulieres foras egredit̄. foriſqz vagat̄. Et cum secū tacita sepe compat. q̄ multas pulcritudīs sue magnitudine longe ātecedat. quid mirum si appetit? eaz vane glorie vehementius pulsat. cuius impetum dum resistēdo repellere non sufficit. quid aliud q̄ viribus sichem victa succumbit. ¶ .LXXV.

¶ De bello fratrū eius ꝓra sichem.

Quod dñe fratribus merito displicuit · meritoq; eos placare non potuit circũcisio que non tam p deo q̄ p dña · nõ taz p institutõne diuina q̄ p verecundia humana facta fuerat · malum tamen in eis fuit iuste seueritatis modum excedere · O quanto sanctiꝰ erat viros q̄uis non tam p deo q̄ p dña circũcisos ad verꝫ dei cultum paulatim producere q̄ inopinata & repẽtina morte pcutere · Qui sunt istiusmodi circũcisi nisi mores non bona intentõne correcti · Nec tam in talibus debemus morꝫ honesta destruere sed intentõem mutare · Errant ergo vtiq; errãt · qui abijciunt bona opa q̄uis forte inchoata sint intentõne mala · Errantium ergo suorũ vltores huiusmõi quid aliud faciunt q̄ p sup circũcisos cũ simeõ & leui irruentes · violenter occidunt · Gladius simeonis expbratõ · gladius leui exactõ est · Solet enim simeon corrupte menti expbrare vehemẽter malũ quod fecit · leui vero solet exigere violenter bonũ quod fieri oportuit · His stimulis quorũdam mẽs vehemẽter accẽsa sepe incõsolabiliter plãgit ea etiam que nullo modo potest euitare · Ea etiã sepe inchoare psumit que nullatenꝰ valz osũmare · Quid est em̃ eos arreptis gladijs dñe amatores interficere · q̄ expbratõne meritabiliũ · vel exactõne impossibilium eo usq; non solum vires corporis · verum etiã vigorẽ mentis attenuare · vt p hũana saltem verecundia non possit se mens a suis excessibus tempare · Vnde eis recte p iacob dicit̃ Simeõ & leui fratres ꝛc̃ · O quales bellatores · qui dũ fortiter egisse videri volunt · pacis sue socios tã crudeliter q̄ violenter occidunt · Per ysachar ergo intelligimus gaudium scientie · p zabulon odiũ malicie · p dinam venustatẽ verecundie · Et sunt hi nouissimi tres liberorꝫ lye · quos si cũ quattuor superioribus ãnumeramus · vij · esse inuenimus · Primo itaq; ordinat̃ timor · deinde dolor · pꝰ hos spes & amor · Post hos quattuor ordinant̃ letitia & ira · Nouissime aũt omnium verecundia · Itaq; nihil aliud est iacob huiusmodi liberos ex lya genuisse · q̄ animũ affectõnis sue motus ordinãdo dignaz virtutum sobolem de seipo procreasse · ¶ ·LXXVI· ¶ De ortu ioseph in quo designatur gratia discretionis ·

Affectus aũt isti tunc veraciter credũtur boni quãdo sunt non solũ ordinati sz etiaz moderati · Sepe nãq; cum discretõnis moderamen excedunt · virtutis nomẽ amittunt · Duobus autem modis filius equitatis mensurã supgreditur · aut quia circa vnum aliquid nimis extendit̃ aut quia ad innumera vl etiã inutilia passim dilatatur · Caute ergo circa omnes debet custodiri · vt ñ solum sint ordinati sed etiã moderati · Timor em̃ nimius sepe cadit in despatõnem · dolor nimius in amaritudinẽ · spes inmoderata in p̃sumptõez · amor supfluus in adulatõez · letitia supuacua in dissolutõnem · ira intempata in furorem · Ita virtutes in vicia vertunt̃ si p discretõem non moderaut̃ · Hic ẽ ille ioseph qui sero quidem nascit̃ · sed a patre pꝰ ceteris amat̃ · Merito ergo illa virtus singulariter diligitur sine qua nulla pquirit̃ · nulla cõsummat̃ · nulla obseruat̃ · sed sero vix talem filium accipe mereamur · qz ad discretõis pfectõem nõ sine magno vsu · non nisi p magna experimenta erudimur · Prius nos oportet in singulis virtutibus exerceri · & qd in unaquaq; possimus expiri · q̄ possimꝰ de oĩbꝰ plenam sciẽtiã pcipe · & de singulis sufficiẽter iudicare · Multa quidem de discretõne legendo · multa discimus audiẽdo · multa ex instito nobis ratõis iudicõ · Verũtamẽ nunq̄ de hac adplenum erudimur sine expientie magisterio · Pꝰ oĩs sequi oportet qui de ommbus iudicare debet · Hic dum longo vsu virtutum disciplina addiscit̃ · quandoq; mens diu exercitata ad plenam morꝫ discretõem producit̃ & quasi de nato ioseph iure letat̃ · Ante huiꝰ nati uitatem eius fratres dum adhuc omnia sine discretõne agunt · quãto vltra vires suas multa p̃sumũt tanto sepe deterius atq; deformius ruũt · Vñ est sicut iam diximus q̄ post eos dña nascit̃ · quia frequẽter deformẽ lapsum pudoris ofusio comitatur · Patet aũt ratõ cur ancillarũ nulla · nec ipa quidez lya sed rachel sola potuerit talem filium gignere · siquidẽ non est sensualitatis · non ymaginatõis · ñ deniq; ipius affectõnis · sed solius est ratõnis discernere sicut & intelligere · Hic est ille ioseph qui solus inter fratres tunica talari vestit̃ · quia sola illa actõ ad osummatõnis talum debitũq; finis terminum producit̃ · que p discretõnis prudentiã moderatur · Hic est ioseph ille somniator · somniorũq; interptator · quia vera discretõ in ipo tempatõis articulo inter ipa suggestionũ fantasmata imminentium malorũ insidias detegit · & de futuris piculis cautos reddit · Accusat autẽ fratres suos apud patrem crimine pessimo · Vicium qõ deus singulariter detestat̃ ypocrisis intelligit̃ · Hoc p ioseph detegitur · qnando insidians malum p discretõem dep̃hendit̃ & arguit̃ · Ad officiũ itaq; ioseph spectat cura & custodia oĩm fratrũ suorũ · disciplĩa singulorũ ad ipm̃ dispositõ gerentorũ puidentia futurorũ

¶ ·LXXVII· ¶ De ortu beniamin in quo est gratia ptemplatõnis ·

Sicut aũt p ioseph gratiã discretõnis · sic etiam p beniamin intelligimus gratiã cõtemplatõnis · vterq; de eadẽ matre nascitur · quia & dei cognitõ & sui ex ratõne pcipitur · Longe post ioseph beniamin gignit̃ · quia animus qui in sui cognitõne diu excitatus pleneq; eruditꝰ non est · ad dei cognitõem non sustollit̃ · frustraq; cordis oculum erigit ad videndum deũ qui nõdũ idoneus est ad videndũ seipm̃ · Precipuũ & principale speculũ ad videndũ deum animus ratõnal' est · absq; dubio inuenit seipm̃ ad dei similitudinẽz factũ · Hoc itaq; speculum nõ desinit verꝰ ioseph tenere · tergere & indesinẽter inspicere · Tenere ne deorsum corrueus terre p amorem inhereat · Tergere ne inaniũ cogitationũ puluere sordescat · Inspicere · ne ad yma studia intentõnis sue oculũ reflectat · Exterso autẽ speculo & diu diligẽter inspecto · incipit ei quedã diuini luminis claritas iterlucere · & imensus quidã insolite visionis radiꝰ oculis eius apparere · Hoc lumẽ oculos eius irradiare rat qui dicebat · Signatum est sup nos lumẽ · v · t · d · de · l · m · c · m · Ex hac ergo visione videndi deum flamã desideriꝰ cipit & fiduciam sumit · Beniamĩ itaq; nascente rachel morit̃ · quia mens ad ptẽplatõem rapta quãtus sit humane ratõnis defectꝰ expitur · Si em̃ aliqua argumentatõe adire potuisz lumen illud diuinum utiq; inaccessibile nõ fuisset · Deniq; apostolus gloriat̃ ad illud se non quidem isse · sed absq; dubio raptum fuisse · Scio inquit hominem hniusmodi raptũ usq; ad terciũ celũ · Alia est em̃ dignitas spiritus humani · alia ãgelici & lõge alia est excellentia spiritus diuini · Ad primum itaq; celũ ptinet cognitõ sui · ad terciũ p̃ẽplatõ di

Possumus tamen illam que in hac vita haberi potest dei cognitõem tribus gradibus distiguere·& p tres celos diuidere·Aliter siquidem deꝰ videt p fidem·aliter p ratõnem·atq; aliter p ꝺtemplatõnem·Prima visio est infra ratõem tercia supra ratõnem·Ad primum itaq; & ad secundũ celuꝫ homines sane ascẽdere possunt·sed ad aliud quod ẽ supra ratõnem nisi p mẽtis excessum supra seipos rapti nunq; ꝓtingunt·Qꝫ autem p beniamin illud genus quod est supra ratõnem intelligere debeamus ex matris eius morte cõijcere possumꝰ.

¶.LXXVIII· ¶De monte ꝺtemplatõnis & eius ascensu·

Magna est altitudo scientie semetipm pfecte agnouisse·mons magnꝰ & altꝰ·plena cognitõ ratõnalis spiritus oim mundanaꝝ scientiarum cacumina mõs iste trãscendit omneꝫ phiam & ab alto despicit.Quid tale aristoteles·quid plato·quid tãta phoꝝ turba tale inuenire potuit·Vere si seipos plene cognoscerẽt·nunq; ydola adorassent·Hi defecerunt scrutãtes scrutinio·Raro valde in hunc montem ascẽdere·ſz mlto rarius in eius vertice stare & ibi morã facere·rarissimũ aũt ibi hitare & mente reqescere ꝺtigit·Quis inquit as·in m·d·aut quis s·in l·s·eiꝰ·Multi in ipa ascensione defecerũt ꝓpter laborẽ ascendẽdi·& multi ab eius vertice ocius descenderũt ꝓpt laborẽ standi·sed forte iam ascendisti·nec hoc sufficiat tibi·Disce ibi habitare & mãsionem facere·& qualicũq; mentis euagatõe abstractꝰ illuc semper redire absq; dubio p multum vsum quãdoq; vertet tibi in oblectamentũ·intãtum vt absq; vlla laboris difficultate possis ibi assiduꝰ esse·quin immo pena tibi potius sit alibi q̃ ibi morã aliquaꝫ agere·Mira iocũditas in hoc mõte sine labore morari posse·Petro attestante qui tanta & tam insolita suauitate allectus exclamat·Bonũ est nos hic esse·Ascendere & stare est virtutis·inhabitare & requiescere felicitatis·Domĩe quis ascendet· dñe quis stabit in monte sancto tuo·domine quis habitabit·domĩe quis requiescet in loco sancto tuo·Emitte lucem tuã & veritatẽ tuam·ipa me de·ꝛc·Libenter eñ sequor veritatẽ·non habeo suspectũ talem ducem·Nouit ducere·nescit seducere·Sed quid est veritas·Ego sum inquit via veritas et vita·Xp̃m ergo sequere·si non vis errare·In huius montis cacumine xp̃us trãsfiguratꝰ·In ipo moises cum helya videt·& sine iudice vterq; cognoscit·in ipo vox patris ad filium audit·Vis videre xp̃z trãsfiguratũ Vis absq; expoitore intelligere legẽ & ꝓphetiã·Vis audire paterni secreti arcanũ·ascẽde in montẽ ipm·disce cognoscere teipm·De celo eñ descẽdit·gnothos olitos·i·nosce teipz·Qꝫ aũt sine tribus discipulis in hunc montẽ ascẽdere noluit·nec plus q̃ tres secum ducere xp̃s quesiuit·forte in hoc docemur q̃ sine triplici studio ad huius cognitõnis celsitudinẽ non ꝓducimur·s·opis·meditatõnis oratõnis·multa eñ expimur opando multa inuenimus inuestigãdo·multa extorquemꝰ orãdo·His tribus comitibꝰ sibi adinnctis veritas in nobis pficit & in alta se attollit·& eousq; se p quotidiana incrementa exaltat·donec p̃dicti montis verticem tãgat·O q̃ mltos hodie videmꝰ studiosos in lectõne·desidiosos in ope·tepidos i oratõne·p̃sumentes tamẽ montis huius cacumina posse apphẽdere·sed quãdo queso apphendẽt q̃ xp̃m ducẽ non habẽt·Neq; eñ ducit eos xp̃us qui ascẽdere non vult nisi cum discipulis tribus·Iungant igit studio lectõnis studiũ opis & oratõis· absq; dubio sine ingenti exercitõ·sine frequẽti studio·sine ardenti desiderio·ad pfectam sciẽtie altitudinẽ mens nõ subleuaẽ Multi montis huius iam se credunt apphendisse sup̃ma·cum ostet eos eiꝰ vix tetigisse extrema· ¶.LXXIX· ¶Qualiter homo scire possit an illuc ascenderit·

Sit tibi certum signuꝫ quia montis huius verticẽ mime apphendisti·Si xp̃m clarificatum nondũ videre meruisti· mox vt te dux tuus xp̃us collocauerit in summo· apparet tibi in habitu alio·& te corã induit lumĩe sicut vestimẽto·Animaduerte ergo quia aliam in valle & aliã vestem xp̃us habuit in monte In valle sane habet vestem integrã·sed in monte tãtum gloriosaꝫ Nescit simplex veritas scismatũ scissuras·& idcirco siue in valle siue in monte non induit xp̃us nisi vestes integras·sed distingue inter doctrinam & doctrinã & inuenies vestium differentiã· Docet terrena in valle & celestia in monte·Quãdiu ego adhuc in valle morariſ·q̃ diu ad alta non ascẽdis non docet te xp̃us nisi de rebus terrenis & ĩfimis Sed si iam te existimas ascendisse ad cor altum & xp̃m videre trãsfiguratũ·quidq̃d ĩ illo videas·q̃d quid ab illo audias ñ facile ei credas·nisi occurrãt ei moises & helyas·scimus quia in ore duorum vltrium stat omne testimoniũ · Suspecta est michi omnis veritas quã non cõfirmat scripturaꝝ autoritas·nec xp̃m in sua clarificatõne recipio si nõ assistant ei moyses & helyas·& in valle & in montis ascensione xp̃m sepe recipio sine teste· nunq; aũt in montis vertice vel in sua clarificatõe·Si christꝰ docet me de rebus exterioribus vel ꝺ intimis meis facile recipio· vtpote in his que ꝓbare possuꝫ p ꝓprio experimento· verum vbi ad alta mens ducitur quãdo de celestibus questio ventilaẽ·vbi de pfundis rebus agit·in tante sublimitatis vertice nõ recipio xp̃m sine teste·Nec rata esse poterit quelibꝫ verisimilis reuelatõ sine attestatõe moysi & helye sine scripturaꝝ autoritate·Adhibeat igit xp̃s sibi duo testimonia in trãsfiguratõe sua·si vult vt nõ sit michi suspecta claritatis sue lux·illa tã magna & tam insolita.pulcrum spectaculũ valdeq; iocũdum cum reuelatõne veritatis·Hinc ꝓcedit maĩ festa ratõ·& ad cõfirmatõem reuelatõnis illinc occurrit tã apta q̃ figurata locutõ·Alioquin ab altitudine diei timebo·verẽs ne forte seducar a demonio meridiano·Vnde eñ tot hereses·vnde tot errores nisi quia spũs erroris trãsfigurat se in angelum lucis·Certe vterq; se trãsfigurat.xp̃us scꝫ & dyabolus·sed xp̃us lucis sue veritatẽ cõfirmat in duobus testibus·Apparẽt itaq; moyses & helias cum domino in hoc monte Apparẽt aũt in maiestate non in obscuritate litere·sed in claritate spiritalis intelligentie· ¶ LXXX ¶Qualiter illic ad tonitruũ uocis diuine cadit auditor·

Ecce q̃ magna sunt que in hoc monte gerunt·sed adhuc his maiora sunt q̃ sequũtur·Hoc eñ totum discipuli statẽs aspiciunt·postmodũ in faciem cadunt· Ad tonitruuꝫ itaq; diuine vocis auditor cadit·quia ad id qõ diuinitus inspiratõnis arcanũ intelligentie sinum non dilatat·Ibi itaq; auditor cadit·vbi hũana ratõ deficit·ibi rachel moritẽ·vt beniamĩ oriat

Iraqz idem ni fallor p mortem rachel & casū discipulorum figurat·nisi qz trium in tribus discipulis sez sensus memorie·& ratōis defectū ostendit·Ibi em̄ sensus corpoream·ibi exterior memoria·ibiqz ratō humana intercipit·vbi mens supra semetipam rapta in supna eleuat·Hic est inquit filius meus·d· in quo m·cō·Aliud est dicere placui & aliud cōplacuit·Certe si filius aliud qz pater esset·posset patri in filio placere·sz ipe pater sibi in filio placere non possz·Quid ē dicere placui·nisi quomō placui michi in meipo·ita placui michi in filio·an forte eo qz dicit mihi placui·in hoc suo beneplacito sociū se habere ostendit·quia quō patri placz in filio·sic in filio placz & spūsancto·Vel forte idcirco dicit cōplacui·vt inde detur intelligi·quia quomō pater sibi cōplacet in filio·sic sibi placet in spūsancto·Quid horum rectius dicit·an potius totum hoc·quia quidqd horū eligit vnitatem substantie in diuersis psonis astruit si recte intelligat·Ascendat ergo homo ad cor altum si vult cognoscere illa que sunt supra sensum humanū Ascendat p semetipm supra semetipm·p cognitōem sui ad cognitōnem dei Discat prius in dei ymagie qd debeat de deo cogitare·Montis ascesio vt dictū est pinet ad cognitōnem sui·ea que supra montē gerunt̄ puchūt ad cognitōem dei·illud ad ioseph ista ad beniamin pinere dubiū n̄ est· CLXXXI

Qualiter homo preparet cor suum ad illum ascensum.

Discat ergo dispiciones isrhaelis egregare studeat euagatōnes mētis restringere· assuescat itimis suis immorari·exteriora omnia obliuisci·qui ad celestiū contemplatōem anhelat·qui in diuinoz noticiā suspirat·faciat ecclesiā non solum desideriorū·verūetiam cogitationū vt discat verū bonū solum amare·& ipm solū indesinēter cogitare·In ecclesijs inquit bn̄dicite deo·In hac nāqz gemina ecclesia cogitationū & desideriorum·In hac gemina vnanimitate studioz & volūtatum beniamin in excessum rapit·& mēs diuitus afflata in supna eleuat·Ibi inquit beniamin adolescentulus in mentis excessu· Prius tamē est cuiqz vt faciat de cogitatōnibus vel desiderijs suis synagogā qz ecclesiā·Synagoga egregatō· Ecclesia int̄ptat̄ vocatō·Insensibilia & bruta egregari possūt vocari aūt nō possunt·sed ratōalium ocurs? spōtaneo nutu fit·vt iure vocatō dici possit·Si igit̄ pspexeris desideria tua circa exteriores delectatōnes affici·& cogitatōnes tuas in eis iugiter occupari cū magna solicitudīe spelle intrare· vt saltez possis ex eis interim synagogā facere· Sed cum iā illa desideriorū cogitationumqz frequētia illi? interne dulcedinis degustatōne allecta ad nutū ratōis sponte occurrere·& in itimis fixa stare didicerit· ecclesie vtiqz nomīe vlterius digne censeri poterit In huinsmodi ecclesijs beniamin libenter immoratur·mirabiliter delectat̄· Et cum seipm p gaudio iam capere non possit·supra seipm ducit̄ ·p excessum mentis in supna eleuat̄·Beniamin ait amātissimus domini hab·Scimus qz in thalamis soleāt sponsus & sponsa simul morari·amoris obsequijs in alterutrū occupari·mutuis amplexibus & caritate altēna pfoueri·Mirāde ergo pulcritudīs & forme singularis·ni fallor progatiua pollet illa beniamin nostra dilecta·cuius protuberniū nunqz fastidire valet Dixi inquit sapientie sorori mea es·& prud·vo·am·Intrās inquit in domū meā cō·cum illa ꝛc· Et? siquidem frequēs protuberniū solet sane desiderium non minuere sed augere·& amoris incendiū acrius infamare · mirum ergo non est cur iste beniamin tota die quasi in thalamo pmoret̄·qui talis sponse dulcedine fruit̄·& inter humeros illius requiescēs eius amore iugiter delectat̄ · Quā putas frequentes mentis excessus patit̄ qz sepe in extasim rapt? supra seipm ducit̄ ·dum pulcritudīs eius magnitudine attonitus in eius admiratōne suspendit̄·& ī pletur absqz dubio quod de eo legit̄·beniamī adolescētulus in mentis excessu·Notādum sane quō sibi occurrāt testimonia scripturarū·Qō em̄ pphete p rachelis interitū qō euāgelista designat p casum discipulorū·hoc psalmista exprimit in beniamin p mentis excessum· CLXXXII· De duobus pemplatōnis generib?.

Possumus tamē p mortem rachelis & per excessum beniamin diuersa pemplatōum genera non incōuenienter intelligere·Cōstat siquidē duo pemplationū genera supra ratōnem esse & vtrūqz ad beniamī pinere·Et primum quidē est supra ratōnem·sed non p̄ter ratōem·secundum autem & supra ratōnem & p̄ter ratōnem Illa sane supra ratōem sunt·sed p̄ter ratōnem non sunt·Que quis ratō patit̄ esse·nulla tamē hūana ratōne inuestigari vel cōprehendi possunt· Ista autem dicimus & p̄ter ratōem & supra ratōnem esse · q̄bus videt̄ omnis ratō humana praire·Qualia sūt ea que de trinitatis vnitate credimus & multa q̄ de corpe xp̄i indubitata fidei autoritate tenemus Qz em̄ in vna & simplici essentia triplex psona sit vel qz vnum idēqz corpus eodem in tpe totum in diuersis locis esse possit·nulla humana ratō patit̄ & huiusmodi assertōnibus omnis absqz dubio ratōcinatō reclamare videt̄·Hec sunt itaqz illa duo genera pemplatōnis·quorū vnū ad mortē rachel aliud pinet ad beniamin excessum·In primo beniamin interficit matrē·vbi omnē supgredit̄ ratōnez In secundo aūt etiā seipm excedit·vbi ī eo quod ex diuina reuelatōne agnoscit·humane intelligētie modum trāscendit·Quid est aūt beniamin in egipcium descēdere·nisi ab eternoz pemplatōne ad tpalia pemplanda intuitū mentis reuocare· & ab eternitatis luce quasi de celi vertice vsqz ad mutabilitatis tenebras intelligētie radios deponere· & in tanta alternantiū rerum pfusione diuinoz iudicioz ratōnem ppendere & ex magna pte penetrare·Et qd est qz ioseph & beniamī pueniūt et oscula iungunt·nisi qz meditatō & pemplatō sepe ītricem sibi cum ratōnis attestatōne occurrunt·Nam quātum ad generalem pfideratōez pinet sicut p beniamin gratia pemplatōnis·sic per ioseph intelligi valet gratia meditatōis·ppie tamē & expsiē p beniamī designat̄ intelligētia pura.p ioseph vo prudentia vera·Comphensio rerum īuisibiliū pti net ad ītelligentiā purā·Circūspectō vero morū ad prudentiā verā·Intelligentiā puram dicim? q̄ est sine ymaginatōnis admixtione.Prudentiā aūt verā ad differentiā eius que dicit̄ prudētia carnis scdm quā filij huius seculi dicunt̄ prudētiores filiis lucis· Totiens ergo ioseph sup collum beniamī ruit.quotiens meditatō in pempla tōnem desinit Tunc beniamī fratrem suum sup se ruentē excipit quādo ex studio meditatōnis anim? ī pemplatōz surgit·Tunc beniamī & ioseph oscula iungūt·qñ diuīa reuelatō et hūana ratōcinatō ī una veritatis attestatōne cōsentiunt · Vides ne quomō diuina

scriptūra circa vnam eandemq; rem significatōis modum alternat · vbiq; tamen aliquid adiūgit · vñ sensum suum ex toto latere non sinat · In morte rachel ptemplatō supra ratōnem ascendit · in introitu beniamin in egiptum · ptemplatō vsq; ad ymaginatōnem descendit · in de osculatōne beniamin & ioseph diuine reuelatōi humana ratō applaudit

¶ · LXXXIII · ¶ De quibusdā incidētibus ·

Empe pnotato · s · impante cōrado ludowicꝰ rex cepit vitriacū comitis theobaldi · vbi admoto igne incensa est ecclesia & in ea mille · ccc · anime diuersi sexus & etatis cōbuste · Eodē tpe senonis pśente ludowico rege fit epoꝝ & abbatum religiosoꝝ cōuentus otra petrū abaelardum qui scādalizabat ecclesiā ꝓphana quadam nouitate · verborū vel sensuū · & hic ab eis interpellatus · cum esset de iusticia respōsurus · veritus audientiā sedis apostolice appellauit & sic euadens non multo post cabilone apud sanctū marcellum obijt · Innocentius etiā papa migrauit · cui guido castellanus celestini nomine alteratꝰ succesſit · Anno domini · M · c · xliij · Et hic ꝓpleto · v · mēsibus & dimidio papatus officō decessit · eiq; lucꝰ ex gerardo cācellario factus papa succesſit · Eo tē poze beato bernbardo clarevallis mediante simultas que inter regez ludowicū & comitē theobaldū incāduerat sopita est · Anno domī · M · c · xlv · edissa mesopotamie ciuitas · in qua erāt apostolorum thome & thadei corpa · & que sordibus ydolatrie nunq; polluta fuerat · exquo ꝑmitus ad xp̄ianismū cōuersa est · a turcis obsessa · capta est · Lucꝰ infra annum pōtificij sui decessit · & eodem anno fames magna in frācia inualescit · Sanctus bernbardꝰ in alemania multas virtutes facit · vbi apud vbē spirensium tantus erat ocursus vt gradus rex ne populus cum ꝓmeret · depositea clamide cum in ꝓprias vlnas suscipiēs de basilica aspiraret · Bernardus abbas sancti anastasij eligit in papā romanū & fit papa · c · lxxij · vocat̄q; eugenius tercius · Hic de clarevalle fuit monachus & beati bernbardi discipulus · vir tam honore q̄ eterna memoria dignꝰ Contra quē romani iordanē patriciū & senatores erigētes ipm ab vbe deturbāt · Ipe ergo seditōne orta in poplo · pluerē pedum in litigātes excussit & relictis eis in franciaz venit · m cuius comitatu multa signa fecit sanctus bernbardꝰ · Ad hūc pap am scripsit idem vir sanctus librū multe subtilitatis & vtilitatis · cuius titulus est de cōsideratōne · Sub eugenio papa huius nomīs tercō translatus est liber iohānis damasceni pl̄biter de greco in latinuz a burgūdione iudice ciue pysano i quo continet orthodoxe fidei traditō in q̄ttuor libros diuisa · c · capitulis distincta · Anno domini · M · c · xlvi · Rex frācoꝝ ludowicus capte vbis mesopotamie zelo accensus · vel vt alij putāt vitriacensis incendij cōscientia cōpunctus · apud viseliacū affixo sibi crucis signo cum regni ꝓcipib? & multitudine innumerabili trāsmarinā pegrinatōem ꝓponit aggredi · Ecclesia tornacens que p ānos circatē de · a tpe beati medardi sub epo nouiomensi sine p prio fuit sacer dote · hoc anno cepit ꝓpriū epm habere · Anselmo · s · abbate sancti vincētij apud lugdunum ab eugenio papa cōsecrato · & eidez vbi in epm destinato · Per idem tempus in alemanie p tib? admirabilis quedā virgo puecte etatis erat cui tantā diuina virtus gratiā cōtulerat · vt cū laica & illiterata esset mirabiliter tamē rapta frequē eius in somnis discerꝰ non solū q̄ verbis effunderet · sed etiam quo scribēdo latine dictarz · vt dictando catholice doctrīe libros cōficerz · Actor Hec fuit vt estimo sancta hilegardis que multa fertur ꝓdixisse de futuris Ad quā scripsisse dicit etiā beatus bernbardus clareuallens Hec ad colonienses scribens de futura clericoꝝ tribulatōne dicit · q; clerici gloziā absq; merito volunt habere · & meritum absq; ope · Andeberthus marchie comes vici filij morte turbatus terzā suā regi henrico vendidit · Nam filius eius a quodā milite quē ꝓditio se occiderat · viuus sublatus nusq; cōparuit · Vnd terzitus pater crucem accipit · ac hierusalem vadit vbi & moritē · Cuius terzā gaufridus & hugo de lesiniaco se dicentes heredes repetūt & tādem eā obtinent · ¶ Cronographus · Guill's puer i anglia crucifigit a iudeis in die pasceue in vzbe norwico de quo talis visio legit · ¶ · LXXXIIII ¶ De reuelatōne inferni facta guillero puero ·

Super quidā nomine guill's annoꝝ · xv · dormiēs vidit virū splendidū dicentem sibi · Sequere me · & cepit mox vmbrā videre & terzā a leua · sz & leni visione ductoris sui cōfortatus est · De hinc vallem vidit terebrosam habentē hinc ignē · illinc aquā frigidissimā · vbi āie de vno in aliud semp trāsibant · Post hoc deduxit ille senioz puerū ad alia tozmenta vbi vidit sedilia infinita ignea · & plebem innumerā eisdē impleri sedilibus · & demones monetā flameā de sacculis ꝓferebāt · & in oza singuloꝝ ꝓijciebāt · quā illi p voces & guttur emittebāt · sed demones iterū in oza eoꝝ reingerebāt · Postea vidit a demonib? carnes que pfecti hominis fozmā habere videbanē in caldaria ꝓijci · & sub momento quasi mox nati infantes apparebāt He fuscinulis ignitis a caldarijs erecte statim in ꝓiozem etatem trāsfozmari videbantur & sic sepius i caldarijs retorquebanē · Ductꝰ inde ad alium ignē vidit innumeros homīes in eū ꝓiectos in singulis iuncturis dissolui · & iterū de flama erecte ad loca sua reuerse sunt iūcture · Postea vidit multos sup rotas volubiles affigi · virosq; p virilia · femīas p mēbza genitalia & omnes clamabant ve ve · Post hoc vidit multos super sedes igneas quasi fures in campo suspensos capitibus deozsum · Alij frigoze moriētes · vestes subterpositas videbant · sed tangere non valebāt · Alij fame cruciati cibos delectabiles subterpositos tangere non poterāt Et in quacūq; necessitate positis alijs nō subuenerāt in eadem cōsolatōem nullā recipiebant · Postea vidit tartarū aptum qui videbatē in descensu ꝓfundioz q̄ sit longitudo vie a dozobernia in lundoniā · Isti hostis antiquus sedebat i medio flame in sex ptes distentus · Cum autem puer staret iuxta ozam putei tremēs · teter spūs qui sinistro latere ejus semp ab egressione domꝰ adhere bat · cepit cum accusare dicens · Omnia prava huic puero semper fugzessi · ea vero que puer confessꝰ fuerat āte pascha · nam post pascha hoc accidit omnino tacebat · tot tamen & tanta crimina illi obiecit · vt ad eternam damnatōem sufficere crederentur · Tunc ad admonitōez ductoris cū puer signo crucis se muniret · puteus nō cōparuit · Ductore vero illo recedēte · puer diu in tenebzis stetit trementis · ¶ · LXXXV · ¶ De visione guilleri pueri a iudeis crucifixi ·

Reuertens aūt ductoꝝ puez ad lucidum splendoꝝē duxit · et statim apparuit murꝰ

infinite longitudinis & latitudinis inquo nullus patebat aditus· venientes illuc in momẽto vtera se raptos inuenerũt· In patria illa desiderabili apparuit domus totũda que ·xij· portas habebat· sicut scriptum est· Ab oriẽte porte tres ẽ· Hãc ingressi tam amplã viderũt· vt quotquot in mũdo sũt ipi us ptem decimã implere non possent· ibi multos i in magna glozia videbat· sed alij alijs glozioziozes tunc vidit· x· beatoz cateruas· Veniẽs aũt ad oriẽ talez portam circa mediũ hostij vidit altare quod dam circa qõ viri splendidi sedebãt· qui omes vni tangẽ pstãtissimo fabulabãt· ille cozonã aureã habebat in capite ·xij· crucibus aureis insignem puerum in hac visione letãtem· alloquit ductoz suus· Hic tibi locus erit si bene vixeris· sciasq; hunc esse puerũ guillerum quẽ iudei apud norwicũ crucifixerunt· Iterũ digressus ab eo statim redijt & dixit Sequere me· quia illuc te reducã vbi te cepi iubẽte deo· Venies aũt si bene laborazueris ad hãc gloriam· Mox ad corpus licet renitẽs reuersus ẽ· Hic in· ij· feria paulo ante nonã dormire cepit· In tcia feria circa terciã in faciem se erigẽs signauit se· qñ scz tartarũ vidit apertuz· In· v· feria circa meridiẽ reuixit· Anno domini· M· cxlvij· cõrado rege ĩ purificatõne beate marie apud franckfort constituto abbas clareuallis sanctus bernhardꝰ tam regi ꝙ cunctis fere pncipibꝰ crucis affigit signuz· & socij pegrinatõnis multiplicanẽ p numerũ· Naualis dei exercitus ex anglia· flãdria· atq; lotharĩgia collectus· ij· idus aprilis de tremundo portu anglie est· cc· fere nauibus pfectus· iiij· kl· iulij ĩ vigilia apostolorũ petri & pauli vlusbonã applicuit· et eã post· iiij· mensium obsidionem p multas cedes· p multã maceratõem dei virtute & sua industria capiunt· & cum de ipis tãcum essent· xiij· M· hostiũ cc· M· & dc· supantes· ingressi cum himnis ecclesiam dedicãtes· eos ibi & clericos ordinauerunt Ad corpa ibi occisorũ tres recupauerũt vsum loquendi· Hoc anno guillerus niuernẽsis comes relicto seculi pncipatu & omni honore calcato carthusiam petit· ibiq; deo digne & humilima paupertate nerfatus· infra annum nersionis sue felicem terminat cursum vite· Conradus rex mense maio cum multitudine innumerabili & virtute incõparabili pegrinatõem aggressus· trãsito pspere bosforo· dum ad expugnãdum yconium incõsulte diuertit· psumptis terre germib? & deficiẽtib? victualibus cum suis fame afflictus redit· & psequẽt b? turcis multa milia suoz amittit· ¶ ·LXXXVI·

¶ De cõcilio remẽsi & gilberto porrete·

Anno domini· M· cxlviij· Remis celiuz a papa eugenio celebrat· in quo cõcilio publice cõfutauit beatus bernardus magistrũ gilbertum cognometo porretã disputando cum eo singulariter tangẽ sui tpis singularis athleta· Hic gilbertus erat pictauoz eps in sacris literis plurimũ exercitat? sed sublimioza se scrutat? ad insipientiã sibi· Siquidẽ de trinitatis vnitate· & diuinitatis simplicitate· non simpliciter sentiẽs nec fideliter scribens· discipulis suis panes ꝓponebat absconditos· & furtiuas ꝓpinabat aquas· nec facile quid sapet· ymmo quãtum desiperet psonis autenticis fatebat· Timebat enĩ qõ apud senonas petrum abaelardũ ei dixisse ferunt. Nunc tua res agit paries cum ꝓximus ardet· Nouissime tñ cuz tam sup hoc fidelium inualescer et scandalũ· crescer et etiam murmur· vocatus ad medium est et libz tradere iussus· in quo blasphemias euomerat Graues quidem· sed verboz quodã inuolucro circũ septas. Sanctus ergo bernhardus primo quidem totum quod ille verboz cauillatõnibus occultare videbat subtiliozibus interzogatõnib? elicies· deinde tam suis ratõcinijs q̃ sanctoz testimonijs biduana disputatõne redarguit· Consideratis autem nõnullos ex his qui psidebãt· iam quidẽ animadu tentes blasphemiã in doctria adhuc tamẽ auertentes iniuriam a psona· accensus est zelo & domestica sibi gallicanã seozsum cõuocat ecclesiam· omni deinceps cõsilio a patribus· x· puriaz· alijs aũt epis & abbatibus plurimis dictante viro dei nouis dogmatibus opponit symbolum nouũ· Cui etiã subscribunt nomina singuloz· vt eoz videlicz omnium sic irzepbensibilis zelus ceteris innotescat· Ita demũ apostolico iudicõ & autozitate vniuersalis ecclesie erroz ille damnat· Epus gilbertus an cidem damnatõni osentiat interzogat· Consentiens & publice refutãs que prius scripserat & affirmauerat· indulgentiã ipe psequit· maxime q̃ ab initio captus fuisset· ea lege se eandem disputatõez igredi· vt pmitteret sine vlla sese obstinatõne p ecclesie sancte arbitrio correcturũ libere opinionẽ suã Hoz duoz magistrozũ petri videlicet abaelardi & gilberti pozrete quidã discipuli nimiũ zelantes p ipis beato bernardo & toti cisterciẽsi ordini postea detrahere ceperunt. ¶ ·LXXXVII·

De fame & pestilentijs illius tpis·

Eodem anno frãci p deserta sirie dolo & astutia grecozũ & crebro assultu turcorum· detrimenta maxima patiunt· & fame nimia cruciati· quidã equoz & asinoz carnib? vescunt· sic cum multo labore & damno multis fame peuntibus· vix tãdem seleuciã venerũt· & antiochiam & palestinã nauibus petierunt· Nam anno pcedenti rex eoz ludowic? pegrinatõez aggressus cum infinitis & expeditis suoz milib? p hũgariam pfectus· trãsito bosphoro occursu cõradi regis exceptus· & ab impatore grecoz nauib? eius fuerat hierosolimã euect?· Hoc quoq; ano laudu ni· iiij· nonas iulij factis tonitruis ĩ monasterio sãcti vincentij monachis diurni officij cursum opletib? duo ex his subito fulmis ictu corruẽtes expirauerunt· Alij quidam tacti vel terziti vix qualuerunt· Fulmine etiam altaris limbeum vrẽte & sacrium penetrãte· & de magna cruce ptem· ptẽ quoq; claustralis hostij asportãte tota domus replet horroze· In alijs etiam locis hominib? seu hominũ edificijs vel animalibus fulmine peuntib?· malaq; solito grauioza xpiani ptigere sunt significata. Dicunt etiam hierosolimis in templo domini siue in monte oliueti fulminasse & eius infortunij pfagiũ fuisse· In terzitozio gebenensi lupus quidã corpis magnitudine & animi ferocitate alijs dissimil' homines deuozauit· & plusq̃· xxx· animas diuersi sexus et etatis vita priuauit· In alijs etiam locis hoc anno lupi similiter noscunt opati· Obsessa p triduum damasco a frãcis & germanis ac hierosolimitanis· captis iam muris anteriozibus qui oztos ãbiebant· cum in breui ciuitas capienda putaret· dolo vt aiunt principum palestinoz obsidio remouet· Factaq; discessione· rex francoz & impator iterũ pdicto die ad obsidendã ascalonem cum suis iope ueniunt· sed hierosolimitis mime iuxta condictũ occurrẽtibus· impator cstãtinopolĩ nauib? euehit Rogerus res sicilie exercitũ naualẽ direxit ad fines

affrice·captaqz ínsigni ciuitate q̄ dicit affricasuil la affax·clipea·alíjsqz castris pluribus archiep̄m af frice qui sub seruitute romam venerat ꝑsecrādus ad sedem remittit liberum·Henricus ludowici re gis frācoꝝ filius ꝓtempto mundi scemate ꝑ xp̄o in clareualli mouturſ monachali scemate ꝓuehitur ad ep̄atum ciuitatis beluagice·Interim manuel re cepto ín dedit̄oz cur folio ſiculioꝝ naues ꝑ ſuos ī sequit̄·& captis nōnullis nauibus ex fuga libera= tur & a rege rogero necnō a papa eugenio bono rifice ſuſcipit̄ ac deducit̄· ℂ.LXXXVIII

De raptu anime tundali & eius visione marchus g·abbatisse·

ANno domíni·M·cxlix·qui fuit annus ſe cundus expeditōnis hieroſolimoꝝ cōra di regis romanoꝝ·& annus quart9 eu= genij pape·in quo anno ip̄e papa de ꝓtib9 galliaꝝ romā reuerſus eſt·ín quo etiam anno ſanct9 mala chías in clareualle defunct9 eſt·viſa eſt hec viſio Due ſunt metropoles ī hibernia·ardinacha ſept̄ trionalium hibernienſiū·auſtraliū caſelēſis·ō qua ortus fuit vir quidā tūdalus nomīe·nobilis gene re·crudelis actōe·forma corpis egregius fortitu dine robuſtus de ſalute anime ſue nichil ſolicitus grauiter ferebat ſi quis ei vel breuiter ō ſalute aīe loquereť Eccleſiam negligebat·paupes xp̄i nec vi dere volebat·ſcurzis & ioculatorib9 ꝑ vana glo= ria diſtribuebat quidquid habebat·Hic cū mīstos haberet amicos & ſodales·ínter eos habebat vnū qui ꝓmilitonis debito trium equoꝝ debitor erat· Hic cum ſtatutū termínū p̄ſtolaret·trāſacto t̄mi no illum uenit·qui cū bene receptus ab eo phēdi naret tribus noctibus cepit tractare de ceteris rebus·Cui cum ille reſponderz·ſe modo ad manū non habere qō petebat·iratus recedebat· debitor aūt illum mitigare cupiens·rogauit eum vt ꝑius q̄ recederet ſecū cibū ſumeret·Reſedit & ſecuri ō poſita quā ín manu tenebat·cibum cū illo ſumere cepit·ſtatimqz ꝑcuſſus ínuiſibiliter manū quā ex= tenderat replicare non potuit ad os ſuum· & cla mare cepit terzibiliter·ſuāqz ſecurím quā depoſue rat vxori ſocij ꝓmendauit dicens·Cuſtodi meā ſe curím quia ego moriꝝ· ſtatīqz corruit corp9 ei9 exanime·acſi nunq̄ animā habuiſſet·Aſſunt oīa ſigna mortis·accurzit familia·tollitur cibus·excla mant armigeri·plorāt hoſpites·corpus extendit̄ pulſanť ſigna·accurzit clerus miranť populi tota qz ciuitas ſubita boni militis morte turbať Ab ho ta·x·ín·iiij·feria·vſqz ī eandem horā ſabbato mor tuus ſic iacuit·Calor tamen modicus ín ſiníſtra p te pectoris diligēter palpātibus ſentiebať.& ideo eum ſubterzare noluerūt·Poſt hoc reſumpſit ſpi ritum ex debili flatu quaſi p vnius horе ſpaciuz re ſpirare cepit·Mirātib9 oīb9 debili ímtuitu cir= cūſpicere cepit·Interrogatus ſi vellet ꝓmunicare ínuit ſibi afferri corpus domíni·qō cū ſumpſiſſz & vínum bibiſſet· cepit ín gratiaꝝ actōne deum la udare & dicere·O deus maior eſt miſericordia tua q̄ iniquitas mea·licet magna ſit nimis·Quan tas oſtendiſti michi tribulatōnes multas & malas & con·v·me·& pe·ab·t̄·i·re·me·Qō cum dixiſſz ſtatim ſub teſtamento omnia que habebat diſper ſit & dedit paupibus·& ſe ſigno crucis ſignari ce pit·& priſtinam vitam funditus ſe relicturū vo uit·& cuncta q̄ viderat & paſſus fuerat narzauit dicens· ℂ.LXXXIX· ℂDe aſpectu de monū & angeli qui deduxit eum·

DVm anima mea corpus exueret & illud mortuū eſſe cognoſceret·reatus ſui con ſcientia cepit formidare· & quid faceret neſciebat· Timebat quidem·ſed quid timeret igno rabat·volebat ad corpus redire·ſed ímtrare nō po terat·Foras exire ſe vbiqz ꝓtimeſcebat· igit̄ flens & plorans & tremebunda & quid ageret neſcia· ín nullo ꝓfidens niſi ín miſericordia dei·tandez vi dit ad ſe venient̄ tantā immundoꝝ ſpirituū mul titudīnē vt non ſolum totā domū & atriū domuſ ſed etiam vicos & plateas ciuitatis implerent· & circūdantes miſerā animā dixerunt Cantem9 huic miſere anime debitum mortis canticū·qz filia mor tis eſt·& cibus ignis ínextīguibilis·amica tenebra rum·& lucis ínímica·Et cōuerſi ad eam ſtridebāt dentib9 ín ip̄am & vngulis ꝑpriis p̄ furore nimio genas teterzimas laniabāt dicentes·Ecce miſa po pulus quem elegiſti cum quibus arſura ímtrabis ī ínfernum·nutrix ſcandali·amatrix diſcordie quod & nos amamus·Quare non ſupbis modo· quare non adulteraris·quare non fornicaris· Vbi ē vaī tas tua & vana letícia·vbí riſus ímmoderat9·vbi fortitudo tua qua plurimis inſultabas·Quare mō ñ ímnuis ocul'·non teris pede·nō digito loqueris nō prauo corde machinaris malū ſicut facere ſole bas ín leuitatibus & leccacitatib9 tuis· Cum hec et ſimilia dicerēt·vidit a longe venient̄ q̄ſi ſtellā lucidiſſimā ín quā ſtatim ínfatigabiles fixit ītuit9 ſpans ſe aliqō ſolatium ꝑ eam ꝓcepturū·Erat aūt angelus eius·qui cum aꝑpínquaſſet ꝑpr̄io eā ſalu= tauit nomíne dicens·Aue tundale·Quid agis·Vi dens aūt ille ſpecioſum iuuenē nimis·et audiēs ſe ꝑpr̄io nomine ſalutatum ꝓ timore ſiml' et gaudio ſic reſpondit·Heu domíne pater·circūdederūt me dolores ínferni·p̄oc·me·la·m·Cui angel9·Modo me vocas domínū et patrē quē ſemp tecū habebas et nunq̄ tali nomine dignū me iudicabas·Ait ille Domíne vbi vnq̄ te vidi·aut vnq̄ dulciſſimā vo= cem audiui·Ad quē angelus·Ego ſemp te ſeq̄bar a natiuitate tua quocūqz ibas et nunq̄ meis conſi liis acquieſcere volebas·Et extendens manum ín vnum ímundorum ſpirituū qui p̄ceteris ei maledi ctis ínſultabat·Ecce ínquit ille cuius volūtati & ꝓſilio obtempabas·ſed aderit tibi miſericordia ōi quā tamen nō meruiſti· Eſto ergo ſecura & leta· quia patieris pauca de multis que merueras·Seq̄ re me·et quecunqz tibi mōſtrauero memorit̄ tene quia iterum ad corpus reuerteris Tunc illa vltra modum ꝓ terzita relicto corpe ſuo ſupra qō ſtete rat acceſſit ꝑpius·Demones hoc audiētes et ma= la que mínabanť ſe non poſſe ínferre audiētes blaſ phemauerunt deum ímiuſtum eſſe dicētes·quia ñ reddebat ſicut ꝑmiſerat vnicuiqz ſcōm opera ſua et poſt hoc ín ſemetip̄os inſurzexerūt·et plagis q̄ buſcunqz poterāt ſe mutuo ꝑcutiebāt.et nimio fe tore cum ingenti triſticia et indignatōe receſſerūt Angelus autem p̄cedens dixit ad animā·Sequere me·At illa reſpondit·Heu domíne mi·ſi p̄ceſſeris iſti me retro capient·et eternis ignibus tradent· Ad quā angelus·Ne timeas·quia plures nobiſcū ſunt q̄ cum illis·Si deus ꝑ nobis quis cōtra nos Cadēt a latere tuo mille et decēmilia a dextris tu is ad te aūt non aꝑpínquabit· Verūtamen oculis t·cō.et re·pec·vi·His dictis ꝑfecti ſunt·

ℂ·XC· ℂDe valle horribili et ponte anguſto·

OVnqz longius siml' ꝓgerẽt · nullũqz ꝑter splendorẽ angeli lumen haberẽt venerũt ad vallem terribilem & tenebrosã valde & optam mortis caligine · Erat aũt ꝓfunda et car bonibus ardentib? plena · opculum ferreũ habens spissitudis · vj · cubitorz qd ardore nimio ipos car bones supabat ardentes · Cuius setor omnes quas hucusqz passa fuerat anima tribulatões supabat Sup illam lamiã descẽdebat multitudo miserarũ animarz · & illic cremabanẽ · donec ad modũ cremij in sartagine liquescerẽt · & quod erat grauiꝰ ꝑ ꝑdictam lamiã colabanẽ · sicut colari solet cera per pannum · & iterũ in carbonib? ignis ardentib? renouabanẽ ad tormentũ · Hec erat pena patricidarz fratricidarz · homicidarz · vel facto vel ꝓsensu · Sed post hanc penã inquit angelus ducenẽ ad maiores Tu aũt q̃uis homicida sis · modo tamẽ istam non patieris · Post hoc venerunt ad montem mire magnitudinis & horroris magne & vaste solitudinis qui trãseuntib? angustum valde ꝑbebat iter · Ex vna ꝑte illius mõtis erat ignis putrid? sulphure? & tenebrosus · ex altera ꝑte nix glacialis & vẽtus horribilis · Erat mons ille torrentib? plenus q̃ furcas habebant ferreas ignitas & tridentes acutissimos quibus iugulabãt animas transire nolentes · & ad penas trahebãt · & ꝑ vices de niue & grãdine mittebant eas in ignem & ecõuerso · Hec est inquit angelus pena insidiatorz & ꝓdiorz · Post hoc aia illa p̃ timore pedetentim angl'm sequens · venit ad vallem ꝓfundã & putridã nimis & tenebrosã · cuius ꝓfunditatẽ ipa quidẽ anima videre ñ poterat sonitum tamẽ sulpburei fluminis & vlulatũ patiẽtium in eo audiebat · Fumus vero de sulphure & cadaueribus inde surgebat fetidus · q̃ supabat omnes penas quas prius viderat · ibi erat tabula longissima de vno monte in alium montẽ porrecta ī modum pontis sup vallem extẽsa · que mille pass? habebat in longitudine · in latitudine pedem vnum Quẽ pontẽ nemo nisi electus trãsire poterat · De hoc ponte vidit hec illa anima multos cadere & vnum solum ꝓsbiterum illesum ꝓtransire · qui erat pegrinus portãs palmã & indutus sclauina · & ꝑmus ante intrepidus ptrãsibat · Angelus aũt timẽtem ꝓsolans animã dixit · Ne timeas ab hac siquidẽ pena liberaberis · sed aliam patieris · Et ꝓcedẽs tenuit eam & vltra pontẽ duxit illesã dicens · Hec ẽ inquit vallis horribilis in pena superbor. ¶ ·XCI· ¶ De bestia mõstruosa & terribili ·

PRetereũte aũt angelo ꝓfecti sunt ꝑ viã tenebrosam & tortuosã & difficilẽ valdẽ & cum multũ laborarẽt in eundo ꝑ tenebras · vidit anima alonge bestiã incredibili magnitudine & horrore intollerabilẽ · que maior erat omnibus mõtibus quos prius viderat Oculi eius quasi colles igniti · os eius valde patens · & aptum videbat posse capere ix · M · hominũ armatorz · Habebat aũt in ore suo duos pasitos gigãtes versis capitibus valde incõpositos · quorz vnus habebat caput sursum ad supiores dẽtes ꝓfate bestie · & pedes deorsum ad inferiores alius vero ecõuerso · Et erant quasi columne in ore eius qui os illud in similitudinem trium portarũ diuidebat flama inextinguibilis ex ore illo exibat · que in tres ptes p illas tres portas diuidebatẽ · & contra ipam flamã anime dãnande intrare cogebanẽ · Fetor quoqz incompabil' ex ore ipo exibat · & planctus multitudis de ventre eius ꝑidem os audiebatẽ · Intus em erãt milia virorz ac mulierũ dira tormenta luentiũ · ãte cuius os etiam immundorz spirituũ multitudo cogentiũ animas intrare stabat · eas anteq̃ intrarent multis plagis & verberib? affligentes · Cunqz aia tũdali diu aspexisset tã horribile monstr nimis extrita dixit ad angelum · Domine quare illuc appiquas · Ad quã angelus · Iter nostrũ aliter explere non possumus · hoc tormentũ non possunt vitare nisi electi · Hec bestia vocat acherons & devorat omnes auaros · De hac scriptũ est · Absorbebit fluuium & nõ mirabitẽ · & habz fiducia q̃ influat ior danis in os eius · Hi vero qui in ore eius & imẽdentes apparẽt ptrapositi gigãtes sunt · & suis tpibus in secta sua nulli fideles fuerunt · Et cum hoc dixisset ãgelus accedens ꝓprius ãtecedebat animam · & stetit ante bestiam · Anima vero licet nolẽs seq̃batur Et cũ simul starẽt ãte bestiã · angel? disputat & anima misera sola remãsit · Demones aũt circũdederunt eã vt canes rabidi & flagellatã traxerũt secum ī ventrẽ bestie · Quãta vero ibi passa sit vultus eius & morũ diuersio postea indicauit · Passa ẽ ibi morsus & laceratões canum · vrsorz · leonũ serpentũ & animaliũ aliorz innumerabiliũ incognitorum & mõstruosorz ferocitatẽ et demonũ ict? · ardorem ignis · aspitatẽ frigoris · fetorẽ sulphuris · caliginem oculorũ · fluxum lacrimarz ardentiũ · stridorem dentium · copiam tribulationũ · Ibi se miba anima de ꝑteritis accusabat · et ꝑ nimia tristicia et desperatõne genas ꝓprias lacerabat · Et cũ se putaret ibi eternaliter damnatã · nescia quo ordẽ extra bestiã se esse sentit · Et cum longius a bestia iacerz debilis · apiens oculos vidit ꝓpe illũ qui añcedebat angelum lucis · Tunc illa gaudens licet afflicta mltum laudauit dominũ de sua misericordia · ãgelus autẽ domini tetegit illã et cõfortauit eam ·

¶ ·XCII· ¶ De stagno tempestuoso et põte piculoso

AVntes inde longius viderũt stagnũ amplum valde et tẽpestuosum · eius fluct? elati non ꝑmittebãt cernere celum · Ibi erat plurima multitudo bestiarũ terribiliũ mugiẽtium vt animas deuorarent · ꝑ lacum stagni pons multũ angustus erat et longus vsqz ad duo milia · Latitudo eius erat vnius palmi · longior erat & ãgustior q̃ pons supior · Eratqz tabula illa plena clauis ferreis acutissimis insertis · qui oim trãseuntium pedes ꝓforabãt · Omnesqz bestie ad illuz pontem ꝓcurrebãt · vt inde cibum sumerẽt · aimas scz que trãsire non poterãt · Erãt aũt bestie tante magnitudinis vt magnis turrib? assimilarenẽ De ore iparz exibat ignis tã vehemẽs vt stagnũ ipsuz acernẽtibus bullire putareẽ · Vidit aũt ibi animã quãdam in põte valde plorãtem et se multis criminibus accusantẽ · eratqz ponere magno manipulorum frumenti onerata et hunc pontẽ cogebat trãsire · et q̃uis plantas clauis ꝓforatas nimis dolerz magis tamen timebat in stagnũ cadere et ī ora patentia · Querenti tũdalo quid hoc esset · dixit ãgelus Ista pena specialiter tibi ꝓdigna est · et tui similibus furtũ ꝓpetrãtibus · vel magnũ vel modicũ · nõ tamen eodẽ modo patiunẽ · qui in mimis et qui in magnis deliquerũt · nisi illud modicũ sacrilegiũ fuerit · Sacrilegij aũt reus est qui vel rem sacratarz vel de loco sacrato aliquid furatẽ · Maxime vo rei sunt qui sub habitu religionis delinquũt · Hũc põtem oportet te trãsire et vaccã indomitam tecum ducere · et illesam vltra pontem michi reddere · qr

vaccã ꝑatris tui aliquãdo furatus es· Ad quem
tũdalus· Dñe· nõne ego illã reddidi· reddidi-
sti inquit· sed quãdo illã abscondere non potuisti
Et ideo non plenum patieris suppliciũ· quia mĩ
est malum velle q̃ ꝓficere· licet vtrũq; malum sit
ante deum Et his dictis ostendit ei angel⁹ vaccã
indomitam tũdalus vellet nollet tenuit vaccã &
eã q̃buscũq; potat minis ĩstigare conabat ad põtẽ
Bestie vero mugiẽtes veniebãt· & cibum suum ꝺ
ponte expectabant· Tundalus cepit iter agere·
vacca aũt nolebat eum sequi· Cum staret tũdalus
cadebat vacca· & cum illa stabat cadebat tundal⁹
Et sic versa uice modo cadẽdo modo stãdo vene-
runt vsq; ad medium põtis. Cunq; illuc veniss̃ent
viderũt quendã qui portabat manipulos tritici si
bi venire obuiã qui rogabat animam tũdali q̃ uac
cam ducebat· ne sibi pontem p̃occuparz et tunda
lus similiter illum rogabat· vt iter suum eum ꝓsp
re pmitteret· qꝺ iam medium ꝓfecerat neuter eoz
non dico reuerti· sed nec respicere retro poterat·
Sicq; stãtes & plorãtes pontem plãtarum suaruz
sanguine cruentabãt· Cunq; ita diutius starẽt ne-
scientes quo mõ vterq; alterm se pertãsisse vidit·
Tundalus aũt angelũ suum quẽ retro reliquerat
ante se stantem vidit· Qui dixit ei· Beneuenias· ꝺ
vacca ãplius nõ cures· quia nichil ãplius ei debes
Cũq; tundalus ostẽderet pedes suos diceretq; q̃
ãplius ire non posset· Respondit ãgelus Memĩsse
eñ debes q̃ veloces fuerunt pedes tui ad effũden
dum sanguinẽ· Et ideo ptritõ & infelicitas in vijs
tuis· Et tãgens eum sanauit eum & sic p̃cessit· Et
cum diceret tundalus· Domine quo imus modo·
Respondit angelus· Quidã torꝺor teterim⁹ nr̃m
expectat aduentũ· cuius hospitiũ non possumus
p̃terire· qꝺ hospitiũ semp est plenũ hospitib⁹· sed
hospes ille adhuc alios hospites ad supplicĩũ desiõ
rat inuenire· ·XCIII· De furno
flamineo·

Vnq; irent p loca tenebrosa & arida ap-
paruit eis domus apta maxima q̃si q̃dam
mons arduus p̃ nimia magnitudĩe rotũ
da quasi furnus flama inde exibat· que p mille pas
sus animas quas inuenire poterat ꝺburebat· Qꝺ
videns tũdalus dixit ad angelum· Ecce a ꝓpinq̃m⁹
ad portas mortis· quis me miserum liberabit· Cui
angelus· Ab ista quidẽ exteriori flama liberaberis
sed ipam domũ vnde ꝓcedit intrabis· Et cũ ꝓpi⁹
accederẽt· viderũt carnifices cum securib⁹ et cul
tris· & bisacutis· & dolabris· & terebris· & falci-
bus· & forcipibus acutissimis· & vãgis· & fosso-
rijs· & ceteris ĩstrumẽtis quib⁹ animas excoriare
vel decollare vl scindere vel trũcare poterãt ĩ me
dio flamarũ stantes· & sub manibus eoz multitu
dinẽ animarũ hec omnia sustinentiũ· Qꝺ videns
tundalus dixit ad ãgelum· Obsecro domine si pla
cet· ab hoc solo me libera supplicõ· & ceteris que
post hoc occurrerit me tradi cõcedo· Cui angelus
Hoc est maius supplicĩũ omnib⁹ que hactenꝰ vidi
sti· sed adhuc vnum videbis maius inẽ istud sup-
plicium· quia canes rabidi te expectãt· Tundalus
aũt tremẽs & p̃ angustia deficiẽs rogabat· ne ĩtra
ret sed non ꝓfecit· Demones aũt videtes eũ sibi
ꝺcessum circũdederũt eum & magnis ouicijs exp
brãtes cũ suprꝺictis ĩstrumẽtis in frusta discer
pserunt· Domin⁹ huius domus dicebat phristin⁹
in qua erat gemitus & tristicia· fletus & stridor
dentiũ· lentus ignis extrinsec⁹· & ĩtrinsec⁹ vastũ
in cẽdium· Auiditas sibi cibi inexplebilis ibi erat·
nec satiari poterat· nimietas gule· verenda loca ꝺ
loribus cruciabanẽ ꝑmaximis· pudenda ipa putre
dine corrupta videbanẽ scaturire vermib⁹· & in
ipa verenda virorz ac mulierũ. non solum secl'ariũ
sed etiã religiosorz dire quedã ĩtrabãt bestie· ibiq;
anima tundali se iuste pati talia fatebat· sz quando
deo placuit nesciens quo ordine se extra tormẽta
esse cognouit· Sedebat aũt in tenebris & ĩ vmbra
mortis· & videns ãgelum suũ dixit· Heu domme
mi vbi est quod audiuim⁹. Misericordia dñi plẽa
est terra· Respõdit ãgelus· Hec sententia multos
decipit· deus tamẽ licet sit misericors· est tñ iust⁹
multa vindicat· sed plura ꝺonat· Tu iuste pass⁹
es quidꝺ passus es· sed tũc gratias ages quando
videbis que tormẽta p misericordiã dei euaseris·
Si deus dimitteret cuncta cur homo iustus esset
Et si supplicia nõ ptimescerez· quare peccare time
ret· vel a voluptatibus suis se auerteret· Et quid
opus esset vt cõfessi peniterẽt· si deum nõ timerẽt
Peccatorib⁹ penitentiã in corpore agentib⁹ mi
sericorditer a deo petur· sed tamẽ p̃ suis meritis
puniunẽ· Iustis quoq; p̃ suis excessibus tẽpale cõ
modũ in corpe degẽtibus iuste tolliẽ· sed bona eis
sine fine mãsura misericorditer cũ angelis reseruã
tur· Multa mala opa ꝺonat deus· nullũ tam⁹ op⁹
bonum ab eo irremuneratũ relinquiẽ· Nemo enim
liber est a peccato nec etiã infans vni⁹ hore· multi
tamẽ liberanẽ a pena· vt eos nõ tãgat vmbra mor
tis· Ideo aũt iusti qui penas nõ patiunẽ p⁹ mortẽ
ad videndum tamẽ illas ducunẽ· vt visis tormẽtis
a quibus p̃ dei gratiã liberanẽ· magis inardescant
in amorem dei & in laudẽ creatoris sui sicut econ
trario anime eternis supplicijs digne p̃i⁹ ducunẽ
ad sanctorz gloriã· vt visis p̃mijs que spõte dese-
ruerũt magis postea doleãt· Nullũ eñ tam graue
supplicium est q̃ a dei & sanctorz cõsortõ seq̃stra
ri· Ideo ille p̃sbiter quẽ primũ pontẽ secure trãsire
vidisti duct⁹ est ad supplicĩũ· vt visis penis ardẽ
tius laudet illũ qui vocauit eum ad gloriã suã Naz
fidelis seruus & prudẽs inuentus est· & ideo acci
piet coronã vite· quã repmisit deus diligẽtibus se
Se ꝺ quoniã nõdum omia mala vidim⁹ ꝓperem⁹
·XCIIII· De bestia alata & sta
gno ꝓgelato·

Recedẽte igitur ãgelo vidit tundal⁹ be
stiã ceteris quas ãte viderat longe dissi
milem duos pedes ac duas alas habentẽ
collum longissimũ & rostrũ ferreũ & vngulas fer
reas· ꝺ cui⁹ ore flama ĩextĩguibilis eructabat· Se
debat aũt hec bestia sup stagnũ glacie cõdensum· &
deuorat animas que ĩ ventre eius p supplicia redi
gebanẽ ad nihilũ· & iterũ piebat eas in stagnũ gla
cie congelatum· ibiq; renouabanẽ iterum ad tor-
tum· Impgnabanẽ vero omnes anime tam uiroz
q̃ mulierum que descẽdebãt in stagnuz· & ita gra
uide p̃stolabanẽ tẽp⁹ ad ptum intus aũt mordebã
tur in uisceribus more uipino a ꝓle ꝺcepta· sicq;
uegetabanẽ misere in unda frigida mortui maris
glacie cõcreta· Cunq; tẽpus esset ut parerẽt clamã
tes replebãt inferos ululatibus et sic serpẽtes pie
bant· Pariebãt aũt non solum femine sed etiã uiri
& hoc non p mẽbra que natura ostituit tali officõ
ꝺueniẽtia· uerũ p brachia simul & pectora· exibãt
q; erũpẽtes p cuncta mẽbra bestie habẽtes capita
ardentia et ferrea et rostra acutissima· quibus ipa
unde exibãt corpa dilaniabãt· In cauois autẽ suis

habebant eedē bestie mltos aculeos·qui q̄si hami retro retorti ipas a quibus exibāt aīas pūgebant. Bestie nāq; ille volentes exire cum caudas suas ñ possent secum trahere·in ipa corpa vnde exibāt rostra sua ardentia & ferrea retorquere nō cessabāt donec ea vsq; ad neruos & vsq; ad ossa arida consumerēt·& sic simul ꝺclamātes stridor glacieq; inū dantium & vlulatus animaq; sustinētium talē penam·& mugitus bestiarū exeuntiū ab eis puenie bant ad celum. Erāt em̄ in omnibus diuersis membris & digitis diuersarū bestiarū capita · que ipsa mēbra mordebāt vsq; ad neruos·s·& ossa·Habebāt etiā lingnas viuas in modū aspidū que totum palatū & etiā arterias cōsumebāt vsq; ad pulmones· Verēda quoq; ipa virorq; ac mulierū erant in similitudine serpentiū qui inferiores ptes ventris lacerabāt· & ipa viscera inde studebāt abstrahere Tunc ait angelus·Hec est pena monachorq;· canonicorū·sanctimonialiū·ceterorūq; ecclesiasticorq; qui mētiti deo p tonsurā & habitū noscunt·q̄ lingnas suas exacuerūt sicut serpētes· & mēbra sua non cohibuerūt ab imundis opibus· Hanc penam sustiebūt qui imoderata luxuria se polluūt·& idoistā sustinere te oportet His dictis rapuerūt eam demones cum impetu & dederūt bestie deuorandam·Cum aūt post p̄dicta tormēta esset in partu vipaq; affuit ei āgelus lucis & tāgens eā sanauit· & se sequi p̄cepit·Preter fulgorē aūt angeli nullum lumen habebant·pgebātq; p loca terribilia & multo p̄cedentiḅ? diriora·via valde āgusta·& q̄si de cacumine altissimi montis tendēte in p̄cipitiū· Quāto aūt plus descēdebat illa anima·tāto min? reditum ad vitam sperabat. ¶XCV·

¶De valle fabrorum·

Dixit aūt tundal? ad āgelum·Domīe quo imus·Respondit āgelus· Hec via ducit ad mortē·Et aīma·Quid est ergo quod scriptum est·Lata & spacōsa est via que ducit ad mortem.& multi sunt qui intrāt p eam·cū nemīnē p̄ter nos hic videamus·Respōdit āgel?·Nō ꝺ hac via dictum est hoc·sed de impudica & illicita & seculari vita que ducit ad istā·Euntes aūt longi? & vltra modum laborātes·venerūt in vallē fabrorum.ibiq; viderūt fabricas in quibus maximus audiebāt luctus·Tūc ait angelus·Torror iste vocatur vulcanus·p cuius ingeniū corruerūt plurimi & ab ipo cruciant̄·Domme inquit anima si debeo pati eius suppliciū·Debes ait· Quo dicto p̄cedebat eā·Illa aūt plorās sequebaī eum Et ecce torrores cum ignitis forcipibus āgelo sancto nichil dicente cepunt illam & p̄cecerūt in caminū ignis ardentē·& sic sufflātes follibus·sicut solet ferrū in fornace examinari·ita examinabāt eā donec ad nichilum redigerent̄ anime que ibi patiebant̄·Cūq; ita liquefierēt·vt nichil aliud nisi aqua appareret· iugulabant̄ tridētibus ferreis & poste sup incudē patiebant̄ malleis donec vice ne vel tricene vel cē tene in vnam massam redigerent̄·& tamē quod ē grauius nec sic perirent·desiderabāt em̄ mortē & invenire nō poterāt·Loquebant̄ aūt torrores adinuicē dicētes·Nūquid sufficit· Et alij in alia fabrica respōdebāt·Proijcite nobis vt videam? si sufficiat·& p̄icichiebāt Et alij capiebāt eas in forcipibus ferreis anteq̄ terrā tāgerent·& sicut p̄mi ita & ipi eas ignibus tradebāt· Et ita misere mō huc modo illuc p̄icichiebant̄ & vbiq; vrebant̄·donec simul pelles & carnes & nerui & ossa in faillam redigerent̄ et flamā ignis·Post multas passiones affuit tundalo advocatus suus & ap̄bendēs eum de medio faville dixit·Quō vales· Nunquid fuerunt tibi tam dulcia carnis oblectamēta·vt p eis tot & tāta mala debeas sustinere·Ille penie? ispō dere non poterat quia post tātum supplicīū nō habebat vires ad loquendū·Tunc angelus ait· Consortare·quia dominus deducit ad inferos & reducit·q̄uis em̄ magna sint que hucusq; passa es· maiora tamen sunt a quibus p dei misericordiā libera beris·Et addidit·Omnes quos supi? vidisti iudicium dei expectāt·sed hi qui adhuc sunt in iferioribus iudicati sunt·Adhuc em̄ non puenisti ad inferos inferiores · Et more solito tāgens eā & confortans precessit. ¶·XCVI· ¶De puteo infernali·

Cvnq; simul pgerēt & incedētes sermocinarent̄·ecce subitus horror & frigus intolerabile & fetor intolerabil' & tenebre prioribus icompabiles·tribulatōq; & āgustia animā tūdali invaserūt ita vt omnia fundamēta terre videret̄ sibi otremiscere·et āgelo p̄cedenti cōpulsa est dicere·Heu domīe mi quid est q̄ p̄ solito stare non possum· Quo dicto non potuit se mouere p̄ nimia formidine·et ecce āgelus cito disparuit·et eū amplius videre non potuit·et stati cepit desperare Non est em̄ sapiētia·non est sciētia·nec opus nec ratō apud inferos quo illa p̄perabat·Audiuit aūt clamores et vlulatus mire multitudinis et totrū tam horribile·vt nec puitas nostra potuerit capere nec lingua eius enarrare·Circūspiciēs ergo siquō videre posset vnde venerāt·vidit fossā quadrataq; et quadrāgulā quasi cisternā qui puteus putridaq; flame et fumi emittebat columnā·que colūna extē debaī vsq; ad celos·et in ipa columna erat multitudo maxima animarū et demonū more fauillarū cum flama ascendentiū et ad nichilū redacte Iterq; cadebāt cū demonibus in fornacē vsq; imp̄fundū Quo viso anima tūdali volebat se retro retrahere sed non valebat pedes a terra leuare.et dum hoc sepius tēptaret sed tamen facere non posset nimio furore repleta in semetip̄am exarsit·et genas suas vnguibus lacerās clamauit· Ve michi·q̄re nō morior·que me cepit demētia·Audiētes demones hoc qui cum flama accedebāt circūdederūt eā cū instrumentis quibus animas ad tormēta rapiebāt dicentes·O misera anima penis et cruciatib? digna vñ huc veniisti·Nil adhuc expta es·Adhuc videbis dignum opibus tuis tormentum de quo exire nō poteris·nec in eo pire sed semp̄ī cruciatu viuens·Ardebis sine refrigerio·sine lumine·sine cōsolatōne· sine auxilio·nullā deinceps misericordiā spare poteris·Appinquasti em̄ vsq; ad portas mortis et infernis inferioribus sine mora p̄sentaberis· Qui te huc adduxit ip̄e te decepit·Liberet te si potest de manibus nostris non videbis eum amplius·Et ad inuicem loquebant̄·Quid ampli? moramur trahamus eaq; et p̄zebem? eā lucifero deuorandā·et sic arma vibrātes minabant̄ illi mortē eternaq;·Ipi aūt immundi spūs erant nigri sicut carbones oculi eorq; vt lampades ignis ardentes·dentes eorq; niue candidiores·caudas habebant ut scorpiones·ungues ferreos acutos·alas ut vulturis·Interea affuit angelus domini qui fugatis spiritibus tenebrarum cōsolatus est ream suam dicens · Gaude et letare filia lucis·q̄ misericordiā et non iudicii cū cōseq̄ris Penas quidem magnas videbis sī nō eas patieris

Veni ergo & oñdam tibi pessimũ humani generis
imímicum & p̃cedens ad portas inferi dixit· Veni
& vide· Scito tamen q̃ nullum lumẽ his qui huc
deputanẽ lucz sed tu poteris eos videre· & ip̃i nõ
videbunt te ¶·XCVII· ¶ De príncipe tenebra
rũ & socijs eius in penis·

Hpropinquãs autem anima vidit p̃cipẽ
tenebrarum & profundum inferni· Que
autem et qualia ibi viderit inaudita tor
mẽta si cẽtum capita· & in vnoquoqz capite centũ
linguas haberet enũare nullo modo posset· Ibi vi-
sus est príceps dyabolus· q̃ magnitudĩe p̃cellebat
omẽs bestias quas ipe tundal? ante viderat· cui?
quãtitati corporis ip̃a que vidrat anima nihil scie
bat compare· Erat illa bestia nigerzima sic̃ corpus
formam habẽs humani corpis a pedib? vsqz ad ca
put· excepto q̃ plurimas habebat manus Habebat
etiam & caudã· habebat etiã non mim? mille mani
bus· Habebatqz in longitudĩe quasi centũ cubitos
in grossitudine vero decem· Vnaqueqz manus di-
gitos vicenos habebat· & digiti eius habebant in
longitudĩe cẽtenas palmas· in grossitudĩe vero de
nas· Habebat vngues lanceis militũ grossiores &
longiores & ip̃os ferreos· in pedibus totidẽ· Ro-
strũ eius nimis longũ· & grossuz cauda ei? aspima
& longa ad nocendũ animab? aculeis acutissimis
p̃pata· Iacet aũt illud horribile mõstrum sup cratẽ
ferreã suppositis ardentibus prunis· ab inumerabi
li multitudine demonũ follib? sufflantiũ· Circum
dat aũt ip̃m tãta multitudo animarz & demonum
q̃ nulli credibile esset q̃ mundus tot animas a p̃n
cipio parere posset· Ligatus aũt est ille hostis ãti
quus p singulas mẽbrorz iuncturas cathenis ferre
is & ereis ignitis & valde grossis· Cũqz sic versat̃
in carbonib? & vndiqz oburitur nimia exardescẽs
ira· vertit se de vno latere in aliud latus· & oñs
manus suas in illã multitudinẽ aiarum extẽdit· eas
qz repletas animab? cõstringit· sicut rustic? sitiẽs
racemos oprimit vt inde vinũ eliciat· mtm̃ vt nul
la sit ibi anima que tali otritõne non priuet̃ capite
aut pedib? vel manib? Et tunc suspirãs sufflat et
spgit animas in diuersas ptes gehẽne· & stati eru
ctuat puteus ille· de quo p̃dixim? fetidã atqz hor
ribilem flamã· Et cum retrahit anhelitũ suũ dira
illa bestia retrahit ad se oñs animas quas ante sp-
serat· & cum fumo & sulphure in os eius cadẽtes
deuorat· sz & quecũqz manus eius effugiũt ne strĩ
gãt̃ illas cũ cauda sua pcutit· & sic misera bestia p
cutiens semp pcutiẽ· & tormenta animabus infe-
rens· in tormẽtis omnib? sup omnes cruciat̃· Tũc
ait angelus ad animã· Hic est lucifer principium
creaturarũ dei· qui versabat̃ i delicijs pdisi Qui
si solutus fuerit· celũ simul & terzã vsqz ad iferos
cuncta pturbaret· Hi aũt qui cum eo sunt partim
sunt ãgeli tenebrarz· ptim filij ade· & iam iudicati
sunt & multos alios expectãt· qui vel xp̃m nega-
uerũt· vel negantiũ opa fecerũt· passi sunt ea que
vidisti· prius minora tormẽta· & postea ducti sũt
ad ista· de quib? tormẽtis nullus qui semel ea ĩnẽ
trit ãplius exire poterit Hic sunt p̃lati & princi
pes mali de quibus scriptũ est· Potentes potẽter
tormenta patiunẽ· qui· s· nõ bene vsi sunt potẽta
sibi a deo data· Tunc ait anima ad ãgelum· Quare
potentia non bonis dat̃· vt bene p̃sint Respondit
ãgelus· Aut subditorz culpe hoc exigũt vt bonos
rectores non habeãt· aut ip̃is bonis m hoc pcitur
vt saluti animarũ suarz melius puideãt· Hic autẽ
infelix príceps tenebrarũ dict? ẽ· ñ p̃pẽ potẽtiã q̃m
bẽat· sz p̃pẽ primatũ quẽ tenz ĩ tenebs· Oẽs aũt alie
pene q̃uis sint maxime respectu hui? p nihilo opu
tanẽ· Ad hec anima· Certe verũ est· Nã videre tã
tũmodo locũ istũ magis me cõturbat· & fetorẽ ei?
plus me sustinere grauat· q̃ pati omnia que ãte pa
tiebar· Vnde rogo si põt fieri vt hinc me subt̃bas
cito· & hic me ãplius cruciari nõ p̃mittas· Hic em̃
video multos cognitos & sodales & notos meos
quos mecũ in seculo gaudebã habere socios· quor
hic osortiũ multũ abhorresco· Scito aũt p certo q̃
nisi michi diuina succurrat gratia meritis meis exi
gentibus nõ mim? ista patiar q̃ ip̃i· Ad quã ãgel?
Veni o felix anima ouertere in requiẽ tuã· qz dñs
benefecit tibi· Non em̃ hoc patieris· neqz amplius
(nisi p̃merueris ista) videbis Hucusqz vidisti iimi
corũ dei carcerẽ ãmodo videbis gloriã amicorz dei
¶·XCVIII· ¶ De statu mediocriter bonorũ
& malorum·

Onuersa anima sequebat̃ ãgelũ p̃cedẽtez
& cum non longe pgerẽt fetor euanuit·
ostructisqz tenebris lux appuit· Fugato
qz timore securitas redijt· et deposita tristicia aĩa
illa repleta est gaudio et letitia· ita vt se tam cito
mutatã miraret̃ & diceret· O domine quomõ tam
cito mutata sum· Cui ãgelus· Benedicta sis· ne ti-
mueris· Hec est em̃ mutatõ dextere excelsi· Per ali
am aũt viã trãsire debemus in regiouẽ nostrã· Tu
ergo benedic dñm· & sequere me· Euntes autẽ vi
derunt murũ nimis altũ· & intra murũ ex illa pte
qua venerũt· erat plurima multitudo virorum ac
mulierũ pluuiã & ventũ sustinentiũ· et erãt valde
tristes· famã et sitim sustinẽtes· lumẽ tamen habe
bant· et fetorem non sentiebãt· Tunc ait angelus·
Isti quidẽ mali fuerunt· sed non valde honeste vi
xerunt· sed bona tpalia paupibus nõ sunt largiti·
Et ideo p aliquot ãnos patienẽ pluuiã et ventum·
famẽ et sitim· Sed post ducenẽ ad bonã requiem·
Euntes paululũ venerũt ad portam que vltro ap-
ta est eis· quã cum intrassent· viderũt cãpum pul
crum· odoriferũ· florib? plenum· lucidum· et satis
amenũ· in quo multe anime erãt vtriusqz sex? exul
tantes· et nox ibi nũq̃ fuit· neqz sol illic vnq̃ occi
dit· & est ibi fons aque uiue· Tunc ait Hic habitãt
boni sed non valde· qui de cruciatib? erepti nõdũ
merenẽ sanctorz ocorto coniungi· Fons iste vocat̃
viuens· sed qui ex hac aqua gustauerit viuet ĩeter
num nec sitiet vltra· et p̃cedẽtes paululũ viderũt
laicos sibi notos· Inter quos erãt Cõcober et Do
natus reges Quibus visis ait anima ad angelum·
Domine quid est hoc· Isti duo viri erãt in vita sua
nimis crudeles et inter se inuicem multum inimici
Quo ergo merito huc venerũt· respondit angelus
De hac inimicicia ante mortem penituerũt· Cõco
ber autẽ diu languit· et votum vouit q̃ si vixisset
monachus fieret· Donatus aũt p multos annos in
vinculis religatus· oĩa quecũqz habuit dedit pau-
pibus· et ideo iusticia eius manet in seculũ seculi·
et tu etiã narrabis uiuẽtib? oĩa hec· ¶·XCIX·
¶ De statu cormarti regis·

Vm aũt modicũ p̃cederent viderũt do
mũ mirabiliter ornatã cuius pies et om
nis structura ex auro et argento erant·
et ex omniũ lapidũ p̃ciosorz generibus sz fenestre
ibi non erãt· nec hostiũ· et tamen omnes q̃ intrare
volebãt intrabant· Erat aũt intus tã splendida ac-
si non dico vnus sol sed quasi ibi multi splẽderent

soles· Eratq; nimis ampla & rotūda & nullis columnis fulta· & totū etiā eius vestibulū auro et lapidibus p̄ciosis erat stratum· Circūspiciēs autem tundalus vidit vnū sedile aureū cum gēmis & serico· & omnib? ornamētis ornatū· et regem cozmartum in ipo throno sedere· vestitū mirabilib? vestimentis et p̄ciosissimis supra omne p̄cium terrenum Et cum staret admirans· venerūt plurimi i domū illam cum munenbus ad regē· & offerebāt singuli cū gaudio munera sua· Et dum staret tundal? diutius āte dominū suū regē cozmartū· erat em̄ dominus suus in seclo· Venerūtq; multi sacerdotes & leuite solenniter induti sicut ad missam cantandaq; cum fericis casulis et alijs ornamētis valde p̄cioꝫ & ornabat vndiq; domus illa regia· mirabili atq; p̄ciosissimo ornamēto· Ponebāt em̄ ciphos & calices aureos & argenteos· & pixides eburneas super paxillos & tabulas· & sic domus illa ornabat vt si maioz gloria in regno dei non esset· ista posse sufficere videret Omnes ergo illi qui ministrabāt ante regē venientes & genua flectētes dicebant· labozes manuū tu· q· m· b· es & b· t· eiit· Tūc tundalus ait ad angelū· Miroz domine de tot mīstris inter quos nec vnū de familia sua recognosco Ad hoc angelus· Non sunt illi de familia sua sed pauperes xp̄i & pegrini quib? rex bona sua largiebat & ideo p manus eozum retribuit ei merces eterna Tunc ait tundalus· Domine· passus ne est domi? meus aliqua tozmēta post mortē· Pass? est inquit & adhuc quotidie patit̄· & adhuc patiet̄ Expecta ergo paululū & videbis· Et cū paululū expectass̄et obscurata est domus & omnes habitatozes ei? ilico psternati sunt· Et rex ptristatus exiuit cū fletu· Quem cū tundal? sequeret· vidit hanc multitudinē quā ante intus viderat expansis in celū manibus deū deuotissime dep̄cantē & dicentē· Domine deus omnipotēs sicut vis et sicut scis miserere serui tui· Et respiciēs vidit regem in igne vsq; ad ūbilicū· & ab ūbilico sursū cilicō indutū· Hāc penā inquit āgel? quotidie patit̄ p tres hozas et p hozas xx· & vnā requiescit· Et hoc ideo· quia legitimi cōiugij macl'am sacramentū & ideo patit̄ ignē vsq; ad vmbilicū Cilicio vero pozrat quia iussit interfici comitem iuxta sanctū Patriciū· & p̄uaricatus ē iusiurandū· Exceptis his duobus cūcta ei crimia dimissa sunt· Sed iā ascendam? ¶ ·C· ¶ De visione glozie sanctoꝫ.

ET cū paululū p̄cessissent viderūt murum nimis altū & nimis p̄clarū· Erat autem argenteus totus splendidus & valde decozus· Et cū nulla pozta ibi appareret· tundalus tū nesciens quomō intrauit· et circūspiciēs vidit choros sanctozū exultantiū et dicentiū· Glozia tibi deus pater· gloria tibi deus fili dei· gloria tibi deus spiritus sancte· Erāt aūt viri et femine vestiti candidis vestimētis et p̄ciosissimis sine macl'a et ruga iocundi et hilares semp gaudētes et sanctā trinitatem laudantes· Candoz aūt vestimentoꝫ sicut nix recēs erat· p̄cussa solis radio· voces vero sonātes quasi musicū melos reddebāt sones· Claritas autē iocunditas· amenitas· hilaritas· pulcritudo· bonestas· sanitas· eternitas· vnanimitas oībus erat eq̄lis et caritas· Odoz illius campi vbi erant isti supabat omnia aromata et odozamēta· Tunc tundalo ait angelus· Hec sunt gaudia viugatoꝫ qui fidem viugij seruauerūt· et familias suas in timoze di bene et iuste rexerūt· et bona sua paupibus et ecclesiis xp̄i omunicauerūt· qui in iudicō audituri sunt· Venite benedicti patris mei p̄cipite regnū q̄d vobis patum est ab ozigine mundi· Tundalus autem multum rogabat vt ibi remanerz· sed nō obtinuit Post hec p̄fecti sunt Videbat aūt eis null? labor in ābulando· et quocūq; p̄trāsibāt inclmatis capitibus et letis vultibus cū ingenti gaudio occurrebant· et eā p̄prio nomīe salutabāt· et deum qui eaz liberauerat glorificabāt dicentes Laus tibi domīe rex eterne glozie· qui non vis mortē peccatoris sz vt conuertat̄ et viuat· qui scōz misericordiā tuam ab inferni cruciatib? animā istā cripe dignat? es· et sanctoꝫ tuoꝫ p̄sortō sociare· Cum aūt sic plurimas turbas p̄trāsissent· appuit ali? murus tam altus vt primus· sed de auro purissimo et p̄clarissimo· ita vt magis dilectaret quecūq; vidisset aia in solo nitoze metalli q̄ in omni gloria quā āte viderat Cūq; simili mō intrassent illū vt primū· apparuerūt illis pluzima sedilia de auro et gēmis et viersis lapidū p̄cioꝫ generibus cōstructa· et p̄cōsissimis ornamentis coopta in quib? sedebāt seniores viri et feie vestiti fericis et stol'a cādidis et variset vniuersis ornatibus· qualia nec añ viderat· nec cogitare poterat· Et erat facies vniuscuiusq; splendida sicut sol splentēs in meridie· et capillos habebant auro simillimos· et cozonas aureas bisdē gemmis ornatas· Sed et lectozia posita erāt cozaz eis aurea quibus suppositi erāt libri aureis literis scripti· et cantabāt domīo alleluia cū nouo cantico et tā dulci melodia· vt cunctoꝫ p̄teritozū obliuisceretur anima que semel audiret voces eoꝫ· Tūc ait angelus ad tundalū· Isti sunt sancti qui p testamēto dei sua corpa tradiderūt· et in sanguine agni lauerunt stolas suas· & cōtēnētes qui de seculari vita ad dei seruitiū cōuersi sunt· et qui semetip̄os cū vicijs et concupiscentijs crucifigentes sobrie et iuste et pie vixerūt· ¶ ·CI· ¶ Adhuc de eodem·

CVm autē tundalus curiosius circūspiceret· vidit quasi castz et papilionēs plurimas purpura et bisso· auro et argento et serico miro varietate cōfectas· in quibus cozdas et ozgana· tympana et citharas· cū ozganistris & cimbalis canentes· Cetera quoq; omniū musicoꝫ genera suauissimis sonis audiuit ocinētes· et que sint que hec essent Cui angelus· Ista est religiosorum requies monachoꝫ et conuersoꝫ· canonicozū et sanctimonialiū· qui p̄missam obedientiā bis qui p̄sunt hilariter et deuote impendūt· et qui magis gaudent subesse q̄ p̄esse· qui voluntatē p̄priā relinquūt et aliene obtempant· Qui dum sunt i cozpe celestia sapiunt· qui refrenāt linguas suas nō solū a malis sed etiam a bonis p̄pter taciturnitatis amorem· Tunc ait tūdalus· Domine si tibi placet volo p̄pius accedere· et eos qui intus sunt videre· Placet inquit vt videas eos· et audias· sed nō intrabis ad eos· Isti quoq; fruunt̄ p̄mia sc̄e trinitatis· et q̄ semel ad eos intrauerit oīm immemoz p̄teritozum vlterius non disiungit̄· a cōsortio sanctoꝫ· nisi forte virgo fuerit· et cōiungi mereat̄ choris angelozꝫ et accedentes p̄pius viderūt vtriusq; sexus animas quarum splendoz et odoz delectabilis que assimilabantur angelis· et sonus suauissim? omnem gloriā quā añ viderant superabat· oīa instrumēta nemīe tā gente sonos reddebant· sed hanc omnē dulcedinē superabant voces ip̄oꝫ spirituū· quib? nullus labor erat in exultatōe vocū· nec labia videbant̄ moueri nec manus ad instrumenta musica leuare curabant

& tam ad libitum cuiusq; melos reddebāt. Firma mentū quod erat sup capita eoꝝ multū splēdebat de quo cathene pendebant auri purissimi. virgulis argenteis intermixte. pulcerrima varietate conte xte. de qb⁹ ciphe & fiale et tintinabula et cimbala & lilia & sperule pendebāt auree. Inter quas mīti tudo maxima versabaē angelorū volantiū. & aure as alas habentiū. qui leui volatu inter cathenas vo lantes. suauissimū atq; etiā dulcissimū audientib⁹ reddebāt sonum. Cum ergo tundalus nimis dele ctatus vellet ibi stare dixit ei āgelus. Respice. Et ispiciēs vidit vnā arborē maximā & latissimā frō dib⁹ uiridissimā floribq; pulcerrimā. oīmq; gene rib⁹ fructuū & frugū fertilissimā. In cui⁹ frōdib⁹ aues multū diversoꝝ colorum & diversarū vocū generibus cantātes & organizātes morabanē. sub cuius ramis lilia & rose & cunctaꝝ herbarū spēꝫ q; odoriferarū genera oriebanē. Et sub eadē arbo re viri multi & femine in cellis aureis & eburneis semp benedicētes & laudātes dominū p vniuersis beneficijs & donis suis Et habebat vnusquisq; co ronā aureā in capite suo mirabiliter ornatā. et scep trū aureū in manu sua. Et erāt vestiti talibus ve stimentis quibus āte visi monachi. Tunc ait ange lus ad tundalū Hec arbor tipus est sancte ecclesie Hi qui sub ea sunt structores & defensores sunt ecclesiarū. qui p beneficijs q̄ sanctis ecclesijs lar giti sunt fraternitatē ipoꝝ cōsecuti sunt. quia p il lorum omonitōem secularem habitū reliquerūt. et religiose vixerunt. ¶ CII. ¶ Item de eodem.

QVnq; pfecti fuissent. viderūt murū alti tudine. pulcritudīe & splendore ceteris q; dissimilē. Erat nāq; ex oīb⁹ lapidiꝫ pciosoꝝ generib⁹ cōstructus varijs coloribus me tallis interpositis ita vt habere videreē aurū p ce mento. Lapides eius erāt cristallus. crisolitus. be rillus. iaspis iacinctus. smaragd⁹. saphirus et oni chī⁹. topasius & sardius. crisoprasus & ametist⁹ turcatus atq; granatus. His et similib⁹ splēdebat murus valde. et mentes intuentiū multū in se puo cabat. Accedētes igiē murū videre pculdubio q̄ oculus non vidit. nec auris audiuit. nec in cor ho minis ascendit q̄ ppauit deus diligētibus se. vide runt ibi. ix. ordines angelorꝝ & beatorꝝ spirituum cū illis immixtorꝝ. & audierūt ibi verba ineffabilia que non pt homo. nec licet homini loqui. Dixitq; angelus ad animā tundali. Audi filia & vide et m cli. au. t. & ob. po. t & do. p. t. et cō. r. de. tuum Et patet quāta sit amenitas iocunditas. dignitas. sublimitas interesse choris āgelorꝝ & oīm sāctorꝝ et q̄ omne precellit gaudium eum qui panis est an gelorū & vita omniū. sentire clementē & piū. Ab illo autem loco in quo tunc stabāt non solū omnē quā ante viderāt gloriā. veruꝫ & p̄dicta supplicia videbāt. Et q̄d magis mirand⁹ est. ipm orbē terraꝝ quasi sub vno solis radio videbāt sicut scriptū est. Cernēt terrā delonge ꝛc. Non eī pōt quicq̄ crea ture visum obtundere cui semel concessum est oīm creatorē videre & miro mō cum starēt in eodem loco in quo. s. prius steterāt. non se vertētes in ali quam ptem. cunctos tamē ex eodem loco āte et re tropositos videbāt. Non solum aūt visus. verum etiā omnū rerū scientia dabaē insolita. ita vt non esset ibi opus interrogare āplius aliqua. sed oīa sciebat ibi tundalus apte & integre quecūq; vole bat. ¶ CIII. ¶ De quattuor episcopis quos ibi tundalus cognouit.

CVm autē ita esset ibi tundalus. affuit ei sanctus ruadan⁹ cōfessor cum magna le ticia salutās eū & āplectens intime cari tatis visceribus ait. Domin⁹ custodiat introitum tuū & exitum t. b. n. & v. in se. Ego sum ruadā⁹ patronus tu⁹ cui iure debitor es sepulture. Et cū hoc dixisset. stetit nichil āplius dicens. Tundalus aūt respiciēs vidit sanctū patriciū hibernensium apostolū cum magna turba epoꝝ inter quos quat tuor sibi notos vidit. i. celestmū qui fuit archiepūs armache. & malachiā qui celestino successit. q̄ ro mā veniens tpe innocentij pape legatus et archie piscopus ab illo est constitut⁹. qui omnia que ha bere poterat sanctis & paupibus diuidebat. Hic cōstructor extitit. xliiij. cenobiorꝝ. mōachorꝝ. cano nicorꝝ sanctimonialiū. quibus omnia necessaria p uidebat. & nihil omnino sibi retinebat. Ibiq; vidit xp̄ianum lugdunēsem epm fratrē p̄dicti malachie vterimū mire otimentie virū & voluntarie paupta tis amatorē & neemiā cluanēs ciuitatis antistitez virum simplicē atq; modestū. sapiētia quoq; et ca stitate p̄ ceteris fulgentē. Hos quattuor ognouit epos. Eratq; iuxta eos vnum sedile mirabiliter or natum in quo nemo sedebat. Et dixit tundal⁹ Cu ius est istud sedile. & quare sic vacat. Respondit sanctus malachias. Cuiusdā de fratribus nostris qui nondū migrauit a corpore hic sedebit cū mig̃ uerit. ¶ CIIII. ¶ De reditu anime eius ad corpus.

QVm aūt in his omnib⁹ anima tūdali val de dilectareē. affuit angelus domini qui eam ātecedebat. & blande eam alloquēs ait. Vidisti hec omnia. Et illa. Video domine. Ob secro sine me hic esse. Cui angelus. Debes ad cor pus tuū redire. et omnia que vidisti ad vtilitatem pximorū memoriter retinere. Quo audito. aīa tri stis et flens respondit. Domine inquit. Quid tan ti mali egi vt relicta tanta gloria ad corpus redeā Ad quā angelus. Hāc non merenē intrare nisi vir gines qui corpora sua ab omni īmundo tactu & corda sua ab omni immūdo affectu custodiunt & aduri magis p tanta gloria q̄ coinquinari aliq̄ tur pi ocupiscentia volunt. q̄d. s. tu noluisti facere & verbis meis credere. et ideo non poteris hic mane re. Reuertere ergo ad corp⁹ tuū et abstine ab his que ante faciebas. Consilium meū et auxiliū tibi ñ deerit. sed p̄sentialiter atq; fideliter tibi manebit. Et cum hoc dixisset angelus. puersa anima statim sensit se mole corpis esse grauatā. nullū interuallū nec vllum tempis intercesiit momentū. sed in vno eodemq; tpis puncto. in celis loquebaē ad angelū et in terris se sensit inuere corpus suū. Tūc ipsa debilis corpales aperit oculos. et suspirās nichilq; dicens respexit clericos circūstātes. et sumpsit cor pus domini cum gratiarū actōne. et omnia que ha buit dispsit et dedit paupibus et signū saucte cru cis vestimentis suis quibus vestiebaē super affigi iussit. Cūctaq; que viderat et retinere poterat no bis postmodum recitauit. bonā vitam nos ducere monuit. verbū q; dei quod ante nescierat cum ma gna deuotōne et vtilitate ac humilitate et scientia p̄dicabat Nos aūt quia vitā eius imitari nō possu mus hoc saltem et vtilitatē legentium scribere stu duimus. ¶ Actor. Hec aūt visio et huic similes apud doctores nostros calumniā patiunē. nulluꝫ penitus locum uel statum animarū esse ponentes

medīū īnter purgatoriū & paradīsum · q̄uis beatus bernardus īn quodā sermone de omnibus sanctis ꝓtrarium īnuere videaē · ¶ CV · ¶ De sācto malachia archiepō ·

Doro sancti malachie vitā qui anno p̄di cte reuelatōnis dictus est obiisse · beat⁹ bernard⁹ clareuallēs descripsit · de qua h pauca īserui īn hunc modū · ¶ Bernardus · Semp quidem opēp̄cium fuit illustres sanctor⁹ describe re vitas · vt sint īn speculū et exemplū ac quodā veluti ꝺimentū vite hoīm sup terrā · Per hoc em̄ quodāmodo apud nos etiā post mortē viuūt mul tosq; ex his qui viuentes mortui sunt ad verā p = uocant vitam · & reuocāt · Vex nunc maxime hoc requirit raritas sanctitatis · nostra plane etas iops virorum · Quē em̄ michi ostēdas vel de illoru; nu mero qui videnē dari m lucē gentiū · nō magis de sublimi fumantē · q̄ flamātem Et si lumen quod īn te est īquit tenebre sunt · quāte sunt tenebre (nisi tu illos forte quod nō credo lucem dixeris) q̄ q̄stū estimant pietatē · qui īn hereditate domī · non que domini sed magis que sua sunt queritāt · Quid di co que sua sunt · pfectus sit & sanctus etiā sua q̄ = rens suaq; recīnēs · si ab alienis cor manusq; conti neat · memmerit tamē q̄ qui sibi vsq; huc forte per uenisse videē eundē exigi sanctitatis gradu; & ab ethnico an nō milites suis iubenē otēti fore stipē dijs vt ipi salui fiāt · Magnū vero ecclesie docto = ri si sit sicut vnus militū · aut certe quod ad illorū īmꝑrium ꝓpheta loquit sicut populus ita & sa cerdos · item das michi otentum ī necessarijs · otem ptum supfluor · Lex est tamen p̄fixa ab apostolis apostolor⁹ successoribus · vestitū & victū habētes īquiūt his cōtenti simus · Vbi forma hec m libris cernimus eā sed non īn viris · Habes vero te iusto quia lex dei eius īn corde ipius & nō īn codice, nec pfectōis is grad⁹ pfectus em̄ carere & necessarijs patus est · At gratis istud · vtīā supfluis ponatur modus, vtīā non capiam⁹ īn infinitū · Opti⁹ ho = die est · qui nō est nimis malus · Vnde q̄n a terra ꝺ ficit sanctus videor mihi non supuacue ex his qui empti sunt de terra · reuocare ad mediū ep̄m mala chiā · virū vere sanctum · & nostror⁹ quidē tēpum singularis sapiētie · qui lucerna erat ardēs & lucēs nec tamē extincta est sed submota · ¶ · CVI ·

¶ De bonis eius īnitijs ·

Hic ortus est īn hibernia de populo barba ro · ibi educatus · ibiq; literas edoctus ē · Ceterū de natali barbarie nichil traxit n magis q̄ de sale materno pisces maris · Parētes n illius fuerūt genere & potētia magni iuxta nomē magnorū qui sunt īn terra · At mater tā mente q̄ sanguīne generosior satagebat īn ipo īitō notas facere puulo vias vite · Itaq; agebat senem mori = bus annis puer · expers lasciuie puerilis · Erat au = tem homo īn ciuitate ardmacha īn qua alitus ē ma lachias vir sanctus · & austere admodū vite · Qui cellā habēs iuxta ecclesiā · seruiebat ieiunijs & ora tōnibus & obsecratōnib⁹ die ac nocte · Ad hūc se ꝓtulit malachias · ab eo vite formā accepturus · Se ditq; & ipe solitarius · Sed īntra paucos dies ha buit īmitatores nō paucos exemplo sui ꝓuocatos Tandem ordinat⁹ est sacerdos · Annos nat⁹ qua si · xx · & · v · Cui etiam eps vices suas ꝺmisit · semina re semen sanctū īn gente non sancta & dare rudi populo & sine lege viuenti · legem vite & disciplī ne · Suscepit ille mandatū cū omni alacritate sicut erat spū feruēs · nec talentis īncubās sed īmbiās lu cris · Deniq; cum esset eis studiū & zelus maxim⁹ circa cultū diuinor⁹ & veneratōnem sacramentor⁹ ne forte de his aliquid cōstitueret vel docerq; sec⁹ q̄ ritus haberet vniuersalis ecclesie subijt eius ani mū adire ep̄m malchū qui se plenius de omnibus īnformaret · Hic erat senex plenus dierū & sapien tia atq; virtutū · qui de habitu monachali nichoni ensi monasterio assumpt⁹ est īn ep̄m īn lesmor ciui tate · Ibiq; tanta ei desuper data est gratia · vt non solum vita & doctrina · sed et signis etiā clareret Nam puerū mente captū ex his · s · quos lunaticos vocant īnter ꝓfirmandū sacra vnctōe sanauit · sur doq; auditū restituit · In quo idem mirabile quid: dam ꝓfessus est · quod cū sanctus vtriq; auricule hincīde digitos immisisset · duas quasi procellas ex ipo exire senserit · Pro his huiⁿmōi fama crebrescē te · nomen grāde adeptus est · ita vt ad eū scoti hy berniq; ꝓfluerēt · & tāquā vnus omniū pat ab oīi bus colereē · Ad hunc ergo malachias pueniēs be = nigne a sene est susceptus · & ānis aliquot cum eo mansit · vt p hanc tēporis morā de pectore vetera no sapientiā hauriret · ¶ · CVII · ¶ De sorore sua mortua p eū deo recōciliata:

Mortua aūt sorore sua non ptereundam ꝺ ea vidit visionē · Huius siquidē sanctus carnalem exhorruerat vitā & tanto et iaz zelo · vt se deuouerit nō visurum eā īn carne viuen tem At illa carne soluta solutum est votū · et cepit videē īn spū quā īn carne noluit · Quadā nocte au diuit p somniū vocem sibi dicentis · sororem eius stare foris īn atrio · & ecce p totos · xxx · dies nichil gustasse · qui euigilans & cito īntellexit · cuius esce īmedia macerat · & diligēter discusso numero diez quē audierat ip̄m esse reppit · & exquo p ea panem & vinū non obtulisset · Tūc ille qui sororis aīam non oderat sed peccatū · beneficentiā quā īntermi serat rursum adorit · Neq; frustra · Non multo em̄ post visa est ei gueniss̄e ad limē ecclesie · necdū tamen posse īntrare · apparere etiā īn pulla veste · Cunq; ille pseueraret curās ne qua die solita stipe frustrareē · Secundo vidit eam īn veste subcādida ad missam quidē īntra ecclesiā · sed altare ꝺ ingere non pmitti · Tercio tandē visa est aggregari cetui candidator⁹ & īn veste cāndida · Vides igit̄ lector quantū valeat dep̄catio iusti assidua · Vere regnū celorū vim patit̄ · & violenti rapiūt illud · Nonne tibi videē malachie oratō vicem quodammō effra ctoris celestibus exhibuisse portis · quando pecca trix mulier fraternis obtinuit armis quod suis me ritis negabat · Hanc vim hiesu bone tu qui pateris facis validus et pius ad saluandū · faciens mīficor diam et potentiam īn brachio tuo · et īn sacramen to tuo · seruans sanctis qui ī terra sunt vsq; ad cō summatōnem · Hoc plane sacramentū est potens pcha ꝓsumere · debellare obuias p̄tates · īferre celis reuertentes de terra · ¶ · CVIII · ¶ De mōasterio ab eo ostructo et quibusdam eius miraculis ·

Vir diues et potēs qui locū bencor & pos sessiones ei⁹ tenebat īnspiratus a deo cō festim īn manus malachie omīa sua dedit et se quoq; et is auunculus eius · sed malachie spi ritus q̄ carnis p̄pinquitas pluris fuit · ip̄m quoq; locu; bencor tradidit et princeps · vt edificaret ibi monasteriū vel potius reedificaret · Nēpe nobilissi mum extiterat ante sub primo patre cōgello mlta milia monachor⁹ generans · multor⁹ mōasteriorum

caput·nec mō i ꝑfatas sed ī exteras etiā regiones quasi inundatōne facta illa se sanctoꝝ exaia effuderunt·Exquibus ad has nostras gallicanas ptes sanctus colūbanꝰ ascendēs luxouiense construxit monasteriū factus ibi in gentē magnā· Aiūt enim tam magnā fuisse vt succedētibꝰ sibi vicissim choris contmuarenē sōlennia diuinoꝝ·ita vt nec momentum quidē dici ac noctis vacaret a laudibus· Hec de antiqua dicta sunt bencozensis monasteriꝝ gloria·Hoc olim destructū a piratis·ob īsigne dignitatis antique malachias veluti quandā replāta turus pauisum āplexus est·Et quia multa sanctorum corpa dormirēt ibi·Nam vt taceā illa que in pace sepulta sunt·fuerunt nōgenti simul vna die a piratis occisi·Erat quidē ingens illius loci possessio·sed malachias solo otentus loco sancto totas possessiones & terras alteri ocessit·Ipē vero decē circiter secum fratribus assumptis·veniēs ad locū cepit edificare·vbi die quadā cum in securi ipse secaret casu ex oparijs vnus illo vibzante in aera securim·locum incaute occupauit·in quo ictus ōsti nabat·Et cecidit sup spinā dorsi eius·tanto vtiqz impetu ac sonitu·quāto conatu ille impingere valuit·Corruit ille·& accurzere omnes putantes aut pcussum ad mortē aut mortuū·Et tunica quidem scissa est a summo vsqz deorsum·homo aūt illesus inuentus est tā modice et summatī·vt vix in superficie vestigium appareret·Stabat eñ homo incolumis quē securis pstrauerat intuētibꝰ & stupentibus q circūstabāt·vnde & facti alacriores & promptiores exinde ad opus inuenti sunt·Porro oratorium intra paucos dies ꝓsummatū est·in quo deo seruitur sicut olim simili deuotōne·sed nō pari numero.Eo tpe & loco quidā infirmabat·cui assistēs dyabolus & apte loquens suggerebat·ne vngꝰ crederet monitis malachie·sed si intraret ad se·cultellocum peteret & occideret· Quo agnito·illi qui ministrabāt iꝑi infirmo ꝓdente·verbū ꝓferūt ad malachiā ꝑmuentes· At ille solita arma oratōnis arripiens impauidus hostem aggressus·& infirmitatem fugat & demonē·Clericū nomine michaelē dissenteria laborantē & despantem mittēs ei aliqd de mensa sua eodem loco sanauit·sedo ipm eundē grauissima infirmitate correptū·& corpe piter curauit & mēte.ilico eñ adhesit deo & seruo eiꝰ malachie· ¶·CIX· ¶ De actibꝰ eius in episcopatu susceptō·

VAcabat tunc epālis sedes in vna ciuitatum & iā diu vacarat Malachia nolente assentire quē elegerāt·Persistentibꝰ tamē illis tandē cessit accedēte ad vim faciendā mādato magistri sui necnō & metropolitaī·Tricesimo igitur ferme anno etatis sue cōsecratus epūs conereth introduciē·Cūqz cepisset ꝓ officō suo agere·tunc intellexit homo dei nō ad homīes se sed ad bestias destinatū·Nunqꝯ adhuc tales exptus fuerat ī quātacūqz barbarie nusqꝯ repperat sic pteruos ad mores·sic ferales ad ritus·sic ad fidem impios·ad legem barbaros.ceruicosos ad disciplinam·spurcos ad vitā·xpiani nomīe·re pagani·Nō decimas dare nō primitias·non legitima mire diugia·non facere ꝓfessiones nec penitētias·nec qui peteret·nec qui daret penitus mueniri·sed nec in ecclesijs aut ꝑdicantis vox aut cantantis audiebaē. Quid igiē faceret athleta domini·aut cedēdū turpiter aut pdo se certādum·sed qui se pastorē & non mercenariū agnoscebat·elegit magis stare ꝙ fugere·patus dare aīmā suam ꝓ ouibus suis si oporteuerit·& q̄ꝑ omnes lupi et oues nulle·stetit in medio lupoꝝ pastor intrepidus oīmodis argumentosus·quō faceret oues de lupis·Monere cōmuniter·secreto arguere·flere ꝓ singulos.nūc aspe·nunc leniter quenire put cuiqz videbat expedire·In qbꝰ dū minus ꝓ hoc ꝓfecisset contritum et humiliatū offerebat ꝑeis·Quotiēs noctes totas puigiles duxit extendēs manꝰ ī oratōe·& cuꝝ venire ad ecclesiā nollēt ꝓ vicos & plateas occurzebat inuitis·& circūiens ciuitatē ꝓquirebat anhelus quē xpō acquireret Sꝫ & foris rura nichilominꝰ & opida sepius pcurzebat cum sancto illo ꝯmitatu discipuloꝝ suoꝝ q̄ nū q̄ deerāt lateri eius·ibat & erogabat vel ingratis tritici mensurā·Nec vehebaē equo sed pedes ibat in hoc virum se apostolicū ꝓbans·Hiesu bone q̄nta passus est ꝓ nomine tuo bellatoz tuꝰ a filijs sceleratis·quātaqꝫ sustinuit ab hisipis quibus & ꝓ q̄bus loquebaē bona tibi. Blasphematꝰ obsecrabat iniuriatus opponebat scutū patiētie·& vincebat ī bono malū·Itaqz dextera domini fecit virtutē·qa os domini locutū est veritatē·Cessit duricia.quieuit barbaries·recipiunē vbiqz ecclesiastice consuetudines·contrarie vero reijciunē·Reedificanē basilice.ordinaē clerus·in illis sacramentoꝝ rite solēnia celebranē·cōfessiones fiūt·ad ecclesiā ueniūt plebes·ꝓnubinatus honestat celebritas nuptiarum Postremo sic mutata in melius omnia vt hodie illi genti ueniat·qō dominꝰ ꝓ ꝓphētam dicit· Qui ante non populus meus·nūc aūt populus meus·

¶ CX· ¶ De archiepatu quē inuitus suscepit·

OCtigit aūt archiepm celsum īfirmari·q & malachiā in dyaconū ꝑsbiterꝫ & epm ordinauit.& cognoscēs ꝙ moreretē·fecit quasi testamentū vt malachias sibi deberet succedere·eo ꝙ nullus sede prima dignior videretē· Verū mos pessimus inoleuerat quoꝝūdam diabolica ambitōne potentū·sedē sanctā obtmendā ī hereditaria successione·Nec eñ patiebanē cpari nisi q̄ esset de tribu & familia sua·Nec parū ꝓcesserat execrā dꝫ successio·Decurꝛ iam in hac malicia quasi generatōnibus·xv·& eousqz firmauerat sibi ius prauū immo oīi morte puniendā iniuriam Generatō eñ mala & adultera.vt et si interdū multi defecissent clerici de sanguine illo·sed epi nunqꝯ. Deniqz iam viij·extiterāt ante celsum viri vxorati & absqz ordinibus·literati tamen·Inde tota illa ꝓ vniuersam hiberniā(de q̄ multa supiꝰ diximꝰ)dissolutō eccīastice discipliē·cēsure enūatō·religioīs euacuatō·ꝓ his gº celsus vehemēt dolēs·curanit oīno successorem habere malachiā·eo ꝙ ꝑ iꝑm ꝓsideret posse explantari male radicatā successionē·qui carꝰ essꝫ omnibus·& quē omnes emularenē·& domīꝰ erat cum eo·nec frustratus est a spe sua·Nā mortuo illo·substitutus est malachias non tamē mox·Neqz id facile·Ecce eñ de semine neqꝯ qui occupet locū mauricius nomine·Is ꝓ quinquenniū fretꝰ potentia seculari incubauit ecclesie.non epūs sed tirannꝰ Nam vota pioꝝ magis in malachiā deuenerāt·Deiqz suadebāt eum subire onus iuxta ꝓstitutōez celsi Sed ille qui omne sublime haud secꝰ ꝙ suū ꝑcipitiū declinabat·bonam sibi videbaē nactus occasionem excusandi·ꝙ ꝑ id tpis introitus eius pacificꝰ esse nō posset.Dicebat igiē nō suū interesse fundi humanū sanguinē occasione sui· Postremo iūctū se alteri ꝓponse quā dimittere non liceret·Verum illis econtra instantibus & clamantibꝰ quia a dño

sermo est egressus. sed & tota autoritate iubentibus subire onus & intantantibus anathema · Ad mortē inquit ducitis me sed obedio spe martirij· hac tamē ppītōne· vt si iuxta fidez nostrā res ī melius cedat· & vendicet sibi deus hereditatē suam a diripiētibus eā· Tunc demū oībus cōsumatis & ecclesia pacē habēte liceat redire ad priorē spōsaz meā et amicā de qua rapior p potestatē & p me illic aliū substituere· qui tunc forte reptus ydoneus fuerit· Nota lector virtutē viri & animi puritatē· nec honorē affectātis· nec formidātis mortē p xpi nomīe· Spōdentib⁹ illis demū acquieuit volūtati eoz vel potius dei· a quo sibi iam olim pōsitēsum recordabat· qō de se modo dolebat fieri Nēpe iam egrotāte celso apparuit malachie et quidem longe posito & nescienti mulier pcere stature & reuerē di vultus· pcunctāti que nā esset responsum ē esse vxorē celsi· Que ei tradēs virgā pastoralē quā manu tenebat disparuit· Paucis decursis diebus celsus moriēs· misit baculum suū malachie tanq̄ sibi successuro· Quē vt vidit agnouit ipm esse quē viderat· ¶CXI· ¶De vltione celesti in eius aduersarios.

Vius pcipue recordatō visionis terruit malachiā· vt si qō diu satis dissimularat vltra renueret diuine iā resistere vidrēt voluntati· Verūtamē ciuitatē nō intrauit· quādiu ille incubator vixit· ne hac occasione otigeret mori quenq̄ ex his quibus vitā magis mīstratur⁹ veiebat· Ita p biēniū (Nā id tempis supuixit ille agēs extra vrbez) sreuue in vniuersa puincia op⁹ epā le exercuit· Illo igiē celeri morte facto de medio· Rursum nigellus quidā immo vere nigerimus sedem pripuit· & in hoc anime sue mauricius adhuc viuēs puiderat vt hūc haberet heredem in quo q̄ damnādus exibat· opibus addicere damnatōis psistaret· Erat em vt ipe ex dānata pgenie cognatus mauricij· Ceteq̄ rex & episcopi & fideles terze nichilomin⁹ suenerūt vt introducerēt malachiā· Et ecce scilicū malignantiū ex aduerso· quidā de filijs belial pmptus ad maliciā· potens iniquitate· fciēs locū vbi piter cōuenire decreuissent· mltis aggregatis sibi latenter vicinū occupat collē eminentem e regione vnde illis tractātibus alia· repētino impetu super incautos irruerēt & interficerēt innocentes· Condixerāt em etiā regē cum epo trucidare vt non esset qui vindicaret sanguinē iustū· Res innotuit malachie· & intrās ecclesiā· erat em ppe· & eleuatis manib⁹ orauit ad dīm· Et ecce nubes et caligo sz & tenebrosa aqua in nubib⁹ aeris· diē vertūt in noctē· Fulgura quoq̄ & tonitrua et horribilis spēs pcellaz diē vltimū mīmitanē ruiturāq̄ ecclesiā· itentāt ad oīa mortē· Et vt scias lector p orationō malachie cōcusserit elemēta· solos intercepit tēpestas qui quereb̄āt animā eius. solos turbo tenebrosus inuoluit qui pauerāt opa tenebraz· Deiq̄ ipe qui prīceps extiterat tanti mali fulmīe pcussus interijt cuz tribus alijs· & fuerūt sortes mortis qui fuerūt prīcipes sceleris· quorū sequēti die inuenta sunt corpa semiusta & putrida· hērētia ramis arboreis vbi quēq̄ spūs eleuās allisisset· Alij quoq̄ tres semiuiui inuenti sunt· Ceteriq̄ omnes circūquaq̄ dispsi· ¶CXII· ¶De ingressu eius in vrbem et nigello scismatico.

Anno etatis sue· xxxviij· paup malachias pulso incubatore intrauit ardmachā pō z. fex et metropolitan⁹ totius hibernie. Rege vero ceterisq̄ qui induxerāt eū ad ppria remeātibus· ipe remanet in manu dei· et remanēt illi foris pugne intus timores· Nam ecce vipea soboles frendens & vociferās se exheredari· tota se intus et foris suscitat aduersus dn̄m & aduers⁹ xp̄z eius· Porro nigellus videns sibi fugam imminere tulit secum insignia quedā sedis illius· textū· s· euāgelioz qui fuit beati patricij· baculumq̄ auro ptextum· & gemmis pciosissimis adornatū· quē nominant baculū hiesu· eo q̄ ipe domin⁹ vt fert opinio· cum manib⁹ suis tenuerit atq̄ formauerit· Et hec sunt sūme dignitatis et veneratōnis in gente illa· Ibat homo girouagus et alter sathanas circūibat terzā & pambulabat eam insignia sacra circūferēs que vbiq̄ ostētās vbiq̄ eoz gratia receptabatur· Fuit vero scilicū scismaticū insequi· eo q̄ seducerz multos ex insignibus que ferebat· suadens oībus epm esse debere· et sic solicitās plebes aduers⁹ malachiā et ecclesie vnitatem· Et fecit sic et sine difficultate· et ita in breui vniuersas sepiuit vias eius p gratiā sibi a deo datā· et quā habebat ad omnes vt malignus ille coactus sit dare manus· reddere insignia· et quiescere de reliquo in omni subiectōe ¶CXIII· ¶Item de vindicta dei in eius detractores.

Nec modo malefactores sed et detractores malachie corripuit deus Verbi grā· Quidā habens gratiā principū et potentū etiam ipius regis eo q̄ esset adulator et garrulus et potens in lingua fauebat p oīa aduersarijs malachie et pcacit tuebat̄ ptem eoz Sācto vero et pseti resistebat in faciem· et detrahebat absenti irreuerenter occurrens ei in omni loco maximeq̄ vbi celebrioribus illū sciret interesse quentibus sz cito digna lingue pcacis mercede donatus ē Intumuit et putruit lingua maledica vermibus ex ea scatentibus et diffluentibus toto ore blasphemo· Quos p· vij· ferme dies incessanter vomēs· tandez cū illis miseram expuit vitā· Loquēte corā aliquā do malachia et populū exhortante· mulier quedaz infelix ausa est interrumpe sermonē clamorib⁹ impbis· non deferēs honorē sacerdoti et spiritui qui loquebat̄· Erat aūt de pgenie impia· et spm̄ impiū habens in naribus blasphemias et otumelias· euomebat in sanctū dicēs eū ipocritā et inuasorē alie ne hereditatis· sed et caluicici illius imperās· At ille nihil respōdit ei· sicut erat verecund⁹ et mitis sed dn̄s respōdit p eo· Versa est igiē illa in īsaniā dn̄o vindicāte· et crebris vocib⁹ clamitās se suffocari a malachia morte demū horrēda luit peccatuz blasphemie dicentibus qui de semine chanaan sūt fugiam⁹ malachiā· qz dom⁹ pugnat p eo· Tādez memor ppositi sui malachias· statuit p se gelasiuz vir bonū et dignū tali honore· cōniuente clero et populo. quinpoti⁹ sustinētibus ppter pactū· Naz alias duz visum est oīno Quo sacrato· regib⁹ ac principibus attenti⁹ amendato· ipe clar⁹ miraculis ac triūphis ad suā prochiā redijt· ¶CXIIII ¶De spiritu eius prophetico et transitu per claramuallem.

Cum aūt egress⁹ aliquādo de scotia puenisset eboracū· sacerdos quidā sicar⁹ nomine incuitus eū agnouit· nec em ei⁹ faciem viderat antē· sz cū haberz spm̄ pphetie reuelatū fuit ei iam prīdē de illo· Hic est inquit ō quo dixerā· quia de hibernia sanctus veniet pōtifex qui scit cogitatōes hoīm· Sic nō potuit latere lucerna

sub modio ꝓdente tñ p os sicari spiritu sancto· q̄ illū accēderat Nā & multa secreta deesse suo suoꝝ qꝫ dicta sunt ei a sicaro· que ita esse vel fuisse oīa recognouit· Sed & socijs malachie ꝑcunctātibus de suo reditu· respōdit sicar⁹ incūctanter· (qō p⁹ rei ꝓbauit euent⁹) paucos videlicꝫ admodū ō numero illo cū ep̄o redituros Illi audito hoc suspicati sunt mortē· sꝫ aliter deus adimpleuit Nempe rediens ab vrbe quibusdā apud nos· quibusdā & in alijs locis ad discendā ꝺuersatōnis formā relictis iuxta verbū sicari cū paucis admodū repatriauit· In ip̄a vrbe eboracensi· accessit ad eū vir nobilis secundū seclm valen⁹ nomine· qui aduertēs ep̄m ml̄tos habere socios & equos paucos· Nā p̄ter ministros & clericos alios quīqꝫ cū eo erant p̄sbiteri· & equi non nisi tres obtulit ei suū quo ip̄e vehebatur· hoc solū dolere se inquiēs q̄ esset rūcinus dure portās· Et addidit· Libenti⁹ em̄ dediſſem si melioꝛ essꝫ· sed si dignami ducite qualēcunqꝫ vobiscū Et ego ait ep̄s eo libenti⁹ accipio quo p̄dicas vilio rē· quia nō p̄ot michi esse vile, quidq̄d tam p̄ciosa voluntas obtulerit· Et ꝺnersus ad suos· hūc inquit sternite michi· quia ꝺmodus satis & sufficiens erit in longum· Quo facto ascēdit· Et primo quidem durū vt erat sentiēs· postmodū mira mutatōe valde cōmodū sibi & suauiter ambulantē inuenit· vt ne caderet sup terrā de sermone quē dixerat· vsqꝫ ad ix· annū quo mortu⁹ est ip̄e nō defecit ei· fact⁹ optim⁹ & p̄ciosissim⁹ palefredus· Quodqꝫ euidēt ius miraculū cernētibus fecit De subnigro cepit albescere· & nō multo post vix iuueniebat albioꝛ & pulcrioꝛ illo· Ip̄e etiā diuertēs clarāuallem vir sanctus visis fratrib⁹ cōpunct⁹ & illi nō mediocrit̄ edificati in p̄ntia et sermone eius· & acceptās locū & nos atqꝫ in intimis visceribus colligēs· valedixit nobis & abijt qui trāsalpinās cū veniſſet yporiā ciuitatē italie hospitis sui puerū filiū qui male habēs erat moritur⁹· protinuo sanauit· Erat tūc tp̄is in sede ap̄lica felicis memorie sc̄us innocētius papa· qui eū suscepit benigne & humane· A quo cuꝫ multis lacrimis iplorabat eius p̄missu licere sibi viuere & mori in claraualle· sed nō obtinuit· Reūtēs aūt p clarāuallem· sc̄am largitus est nobis benedictōnem· Et alta suspiria trahēs quod nō liceret sibi p̄ suo desiderio remanere· Hos inquit interim p me oꝛo vt retmeatis q̄ a vobis discāt qō nos p⁹ modu⁹ doceant· Et dimissis quattuoꝛ a latere suo abijt Qui ꝓbati & digni inuēti monachi facti sūt

¶.CXV. ¶De miraculis eiusdem·

PRofectus aūt a nobis p̄spere peruenit scotiā & inuenit dauid regez qui adhuc hodie supest in quodā castello suo· cui⁹ filius infirmabat ad mortē· Ad quē ingressus honorifice a rege suscept⁹ est & humiliter exoratus vt sanaret filiū suum· qui aquā benedixit & aspsit iuuenē· & intuens in eū ait· Confide fili· nō morieris hac vice· Dixit hoc· & sequēti die· dictū secuta est sanitas· sanitatē letitia patris· clamoꝛ & strepit⁹ totius familie exultantis· Trāseunti p villā nomīe crudelbū· occurrit puella muta· Oꝛante autē illo· solutū est vinculū lingue eius & loquebat recte· Dehinc villā ingrediēs quā nomināt ecclesiā sc̄ti michaelis oblatā sibi mulierē frenetica & vinctam funibus coꝛā oīi populo curauit· Perueniēs aūt ad portū lapaspi· trāsitum ibi p aliquot dies p̄sto labat· sed moꝛa mīme trāsijt ociosa· Cōstruit interim de virgis in sepem textis oratoriū· ip̄o iubēte ip̄oqꝫ opante piter· Consumatūqꝫ circūdedit vallo· atqꝫ interiacēs spaciū benedixit in cimiteriū Bene merita benedicētis miracula satis declarāt· que vsqꝫ hodie ibi actitari ferunt· Inde est q̄ ꝺe finitimis locis infirmos & male hñtes illuc portare cōsueuerunt· & sanant multi· Mulier totis dissoluta mēbris plaustro vecta illuc· pedib⁹ suis remeauit domū· vna dumtaxat nocte non frustra in sancto loco p̄stolata misericoꝛdiā dñi· Alia quedā ibidez pnoctabat in oratōe quā forte repiens solā homo barbarus accensus libidīe & sui mīme ꝑpos iꝛruit rabiosus in eā· Conuersa illa & tremefacta suspiciens aduertit hoīem plenū ꝺyabolico spū· Et heus tu inquit miser quid agis· cōsidera vbi es· Reuere hec sancta· defer deo· defer seruo eius malachie pce & tibiipi Nō aūt destitit ille furijs agitat⁹ inquis· & ecce qō horribile dictu· venenatū & tumidū animal qō buffonē vocāt visum ē reptās exire de inter femoꝛa mulieris· Quid plura· Etiā tremefactus resilit homo· & datis saltibus festinus oratorio exilit· Ille cōfusus abscessit & illa intacta remansit· magno quidem dei miraculo et merito malachie· Et pulcre operi fedo· et abominando sedū interuenit et abominabile monstꝛ· Non p̄sus aliter decuit extingui bestialē libidinē· q̄ p frigidissimū vermē· Nec aliter temerariū frenari ausum· frustrari conatū· q̄ p vilē mutilemqꝫ bestiolam·

¶.CXVI. ¶De mirabili et singulari eius vita·

OVis aūt cuncta facta p eū enumeret· q̄ q̄ libenti⁹ fateoꝛ imitandis imorer q̄ ad mirāꝺis· Et meo quidē iudicio p̄mū et maximū miraculū qō ꝺoit ip̄e erat Quis vnq̄ etiā si curiosus obseruauerit in eo dep̄hendit ociosum· nō dico verbū sꝫ nutū Quis manū pedē ue mouentem frustra ymmo qo nō edificās in eius incessu· aspectu· habitu· vultu· Deniqꝫ vultus hilaritatez nec fuscauit meroꝛ· nec lenigauit risus· Totuꝫ in eo disciplinatū· totū insigne vtutis p̄fectōnis forma· Per oīa seri⁹ sꝫ nō auster⁹· remiss⁹ interdum· dissolut⁹ aūt nūq̄ negligēs nichil· Et si p tpe ml̄ta dissimulās· quiet⁹ sepe· sꝫ mīme aliqñ ociosus· A ꝺie p̄mo ꝺuersionis sue vsqꝫ ad extremū vite sue sine ꝓpzio vixit· Nō seruos· nō ancillas· nō villas· nō vitulos· nō denīqꝫ quicq̄ redituū ecclesiastico rū secularīū ue· vl̄ im ip̄o habuit ep̄atu Mēse ep̄ali nichil p̄sus ꝓstitutū vl̄ assignatū vñ ep̄s viueret· Nec em̄ vel domū ꝓpzią habuit· Erat aūt pene in eessant circūiens prochias oīs· euāgelio seruiens et de euāgelio viuēs sicut ꝓstituit ei dom⁹· Poꝛro si interdū requiescere oporteret in locis sanctis hoc faciebat qz ip̄e p hiberniā p̄dicauit vniuersam Apud quos vero moꝛā facere libuissꝫ· illoꝝ se moribus et obseruātijs ꝺformauit· Deniqꝫ cū exiret ad p̄dicandū cū peditib⁹ pedes et ip̄e ibat· ep̄s· s· et leg⁹· Forma em̄ ap̄lica hec· et inde magis mira in malachia· quo rara nimis in alijs· Illi dominant in clero· iste dū esset liber ex oīib⁹ oī m se seruuz fecit· Illi aut nō euāgelizantes manducāt· aut euāgelizāt vt māducēt· malachias vero imitās pauluz vt euāgelizet māducat· Illi fastū et questū estimāt pietatem· malachias hereditate vendicat sibi opus et on⁹· Illi felices se crediūt· si ꝺilatauerīt termīos suos· malachias in ꝺilatāda caritate gloriat Illi cō gregāt in boꝛrea et dolea replēt vñ onerēt mēsas· malachias colligit in deserta et solitudines vnde implear celos· Illi cū accipiūt decimas et p̄mitias et oblatōes· insup et de cesaris beneficō theolonia

et tributa et alios reddit? infinitos·solicíti sũt ni chilomin? quid mãducent atq; bibant· malachias nichil habẽs hoꝛ· multos tamẽ locupletat de ꝑm ptuario fidei·illi a paupibus exigũt qꝫ dent diuiti bus·ille solicitat diuites ꝑ paupibus sustẽtãtis· Illi alta palatia eligũt turres ac menia ad celos le uãt· malachias nõ habẽs vbi caput reclinet· op? fa ciet euãgeliste. Illi equos ascendũt cũ turba hoim gratis mãducantiũ panẽ & nõ suũ ·malachias se = ptus sanctoꝛ fratꝛ collegio pedes circũit· portãs panes angeloꝛ quibus satiat animas esurientes · Illi plebes nec agnoscũt quidẽ·iste erudit Illi po= tentes & tirãnos honorãt·iste punit· O virũ apo stolicũ quẽ tot et talia nobilitãt signa apl'atus sui· Quid ergo miꝛ si mira est opatus·sic & mirabilis ipe·ymmo vere non ipe·sed deus in ipo Alioquin tu es deus inquit·qui facis mirabilia·

¶·CXVII· ¶Item de miraculis eiusdem·

IN regione hibernie iacebat infirm? ĩ do mo vtiq; demonũ malefício·Nam qua = dam nocte audiuit eos dicẽtes loquente altero ad alterũ · Vide ne miser iste ipocrites illius fratris stratũ stramen ue otingat et sic effugiat ma nus nostras· Cognouit homo ꝙ malachiã·loq̃ren tur quẽ nõ multo ante in eadem domo memmerat pnoctasse. & erat adhuc stramẽ ĩ loco·Sũptaq; fi ducia quo potuit conatu cepit repe debilis corpe sed fide fortis Et ecce in aere clamoꝛ et vociferatõ Prohibe eũ ꝓhibe retine eũ retine· amittimus em ꝑdam·At ille manib? et genib? nitẽs & pueniens ascendit lectulũ· volutaẽ in stramine·audit vlula= tum plangentiũ·Heu heu ipi nos ipos ꝓdidimus· decepti sum? Euasit·Et hoc dicto· citi? recessit ab eo õmoniũ·terꝛoꝛq; & horror quẽ patiebaẽ et oĩs piter egritudo· Item trãseunte malachia aliquãdo ꝑ liguriã oblatus est ei infans habẽs demoniũ qui sanus et incolumis est relatus· In regione eadẽ li = gatã funibus freneticã solui iussit·& in aqua quaꝛ benedixit lauari· lota quoq; ẽ·& ab infirmitate sua sanata est Alterã quoq; in saballo regione vlidie mẽbra ꝓpria dentib? laniantẽ·orãdo & tangendo totaliter eã curauit·Exiẽs iterũ de quadã ecclesia obuiũ hominẽ habuit cũ vxore sua que nõ poterat loqui Rogatusq; vt eius misereatur·stat in porta populo circũstante & data benedictõne sup eã iu bet dñicam dicere oratõnem Dixit illa· & popul? benedixit dñm sup his mirabilib? factis· In ciuita te cui nomẽ centreb decũbens in lectulo quidam iam ꝑ dies·xij· priuatus lingue officio·ad iussionẽ visitãtis se sancti loquelã recupat·eukaristiam su = mit·Et ita munit? extremũ in bona confessione effla uit spm̃·Intrauit ad eũ quidã de nobilib? habẽs ei aliquid dicere Qui inter loquendũ fide plen? tres iuncos pie furat? de lectulo·s·quo ille sedbat tu lit secũ·& multa deus de furto pietatis est opat? fide illius & ꝑsulis sanctitate·Sedebat itaꝛ in cã po cũ comite vlidie aliqua tractãs & multitudo copiosa circa eos· Venit mulier ḡuida et vere gra uis·indicat em̃ se contra omnes nature leges retie re ptum·iã ꝑ certo·xv·mensib? & diebus·xx·Cõ passus malachias orauit·& mulier peperit·

¶·CXVIII· ¶Adhuc de eodem.

SAnitas hibernie nomĩe corcagia vacabat epo·Tractatũ est aũt de electõne·dissen sere ptes quibusq; vt assolet ꝑsulem vo lentibus officere suũ nõ dei·veĩt illuc malachias ar pita dissensione·pucerto·clero & populo·et cor da & vota discordantiũ vnire curauit· Et psuasis illis totũ negociũ debere credi·cui potissimũ soli citudo incũberet ecclesiaꝛ hibernie·mox nomĩat eis nõ quẽpiam de nobilibus terre·sed quendã pau pem alienigenã quẽ sciret sanctũ & doctũ Queri tur ille·nunciaẽ lecto decũbere ita vt ꝑ se nõ pos set de lecto exire· Et malachias· Surgat inquit in noĩe dñi ego ꝓcipio·Obedietia eũ saluũ faciet ꝙ facerꝛ ille·Parere volebat·sꝛ imparatũ se sentiebat Qꝛ & si posset ire epari reformidabat·Itaq; cũ vo luntate obediendi pugnãte gemio hoste·s·ponde re languoꝛis et metu oneris·vicit illa tamẽ data si bi in adiutoꝛiũ spe salutis·itaq; conaẽ·mouet sese tẽptat vires· inuenit se solito fortioꝛẽ·Crescit pit fides cũ viribus·& demũ expedit? et alacer pueit ad malachiã sine hoĩs adiutoꝛio·Qui assumẽs euꝫ misit in cathedrã clero et populo collaudante·Cu iusdam nobilis viri vxoꝛ cũ infirmareẽ·ad moꝛtem rogatus malachias vt descẽderet priusq; moꝛereẽ infirmaꝫ vncturus olco·Descendit et intrauit ad eam· Quo viso exultat illa spe salutis aiata·Et cũ paret eã vngere visum est oĩbus differẽdũ potius vsq; mane·Erat em̃ vespa·Acquieuit ergo eis sã ctus·Et cũ recessisset·subito clamoꝛ factus ẽ & planctus eo ꝙ moꝛtua esset·Auditoq; tumltu ma lachias accurat et osternatus est aĩo sibi soli impu tans ꝙ fraudata gratia sacramẽti obierit·Et elena tis manib? in celũ confitens suũ peccatũ otestatus ẽ in audiẽtia oĩm nullã se recepturũ consolatõeꝫ in quã tulerat liceret restituere gratiã·Et stans sup eã to ta nocte laboꝛabat in gemitu suo et cũ fletu suos etiã vigilare et orare ꝓcepit·itaq; illi in psalmis · ille in lacrimis noctẽ duxere puigilẽ·Mane aũt fa cto·exaudiuit domin? sanctũ suũ· Nã apit oculos que moꝛtua fuerat·et erigens se salutauit eũ et c uersus est luctus in gaudium· ¶·CXIX·

¶Iterum de eodem.

AVit item mulier cui spiritus iracũdie et furoꝛis intm̃ dñabaẽ·vt nõ solum vicini et cognati fugerẽt of oꝛtiũ eius·sed et fi lij quoq; ipi vix sustinerẽt habitare cũ ea·Clamoꝛ et rancoꝛ et tempestas valida vbicunq; fuisset au dax et ardens et ꝓceps·me tueda lingua et manu i poꝛtabilis et inuisa·dolentes filij·tũ ꝑ illa·tũ ꝑ se ipis trahũt illã ad pnciam malachie lacrimabilem cũ fletu deponẽtes querimoniã · Vir aũt sanctus eam aduocatã fecit peccata sua cõfiteri et imũgẽs penitentiã· oransq; sup eã vt deus oĩpotẽs daret ei spiritũ mansuetudis in nomine dñi nostri ihesu xp̃i ne vltra iraseaẽ iubet·Sequiẽ quoq; tanta mã suetudo vt pateat omĩb? non esse aliud ꝙ admira bilẽ mutationẽ dextere excelsi· Ferẽ adhuc hodie viuere·et tante esse patiẽtie et lenitatis·vt q̃ omĩs exaspare solebat nullis mõ exaspari dãnis· afflictõ nibus· aut otumelijs queat·Ego istũ supioꝛi susci tate miraculo moꝛtue censeo ꝓferendũ·qõ exterioꝛ quidem ibi·hic vero interioꝛ reuixerit homo·Vir secundũ seculũ honorabilis .secundũ deuꝫ timoꝛa tus veniẽs ad malachiã ꝙquestus est ei sup sterili tate anime sue·supplicãs vt obtineret ei ab omĩ po tente deo gratiã lacrimarũ Et subridẽs malachias ꝙ gratum haberet in homine seculari desideriũ spi rituale·suã maxillã maxille illius quasi blandiendo piungẽs·Fiat inquit tibi sicut petisti· Tantos exin de et pene otinuos exitus aquaꝛ deduxerũt oculi eius·vt illud scripture ei posse aptari videretur: Fons oꝛtoꝛum pua viuentium ꝛ̃ ¶·CXX·

De oratorio lapideo quod edificauit & pena maledici eius.

In cui bencorensis monasterii cesserant possessiones in gratus beneficio extunc de inceps insolentissime se semp habuit aduersus eum & suos in omnibus infest? eis. vbi q3 insidiãs ẽtrabẽsq3 actibus eius. at nõ impune hoc. Erat aũt illi vnicus filius qui imitator patris audens aliquid et ipe in malachiã eodẽ anno mortuus est. Nam visum est malachie tebere construi in bencor oratoriũ lapideũ instar illor? que in alijs regionib? cõstructa ꝑspexerat. & cũ facere icepisset fundamẽta. indigene quidã admirati sunt q3 in terra illa necdũ huiusmodi inuenirenẽ edificia. At ille ꝑsumptuosus nõ modo mirat? sed indignat? Cepitq3 nunc secreto detrahere. nũc palã blasphemare leuitatẽ notare. nouitatẽ horrere sũpt? exaggerare. Itaq3 cũ plurib? quos suadere valuit ad locum descendit & ait. bone vir quid tibi visum est vestris hãc inducere regionib? nouitatẽ. Scoti sumus nõ galli. Que nã leuitas ẽ hec. Quid op? erat ope tã supfluo tãq3 supbo Vnde tibi pauperi & inopi sumpt? ad pficiendũ. Vincit vires. supat facultates. Cessa igit̃ cessa. desine ab hac vesania. alioquin hoc nõ sustinemus. Ad quẽ vir sanctus tota libertate vtẽs. Miser inquit opus qd̃ inchoatũ vides & inuides sine dubio pficietur. pfectũq3 videbũt multi. Tu vero quia nõ uis. nõ videbis. & q3 non vis morieris. Pater aũt audito q3 defilio vir sanctus ꝓdixisset. sciẽs verbũ eius viuũ & efficax esse. Interfecit inquit filiũ meũ. Et instigãte diabolo tanto furore exarsit in illum. vt cozã duce & maioribus vltionis mẽdacij argueret hominẽ veracissimũ. & puicinũ intulit simeã eũ appellãs. Et malachias quidẽ doctus nõ reddẽs maledictũ ꝓ maledicto obmutuit. & nõ aperuit os suũ. Sed eadem die domĩo vindicãte domũ reuersus est. homo luit lingue effrenis temeritatẽ. ipo vltore quo instigatore laxarat. Arreptũ em̃ in ignẽ ꝓiãt demõ. sed mox manibus assistentiũ abstractus est. adust? tñ corpis pte & capt? est mente. Et dũ insaniret. vocatus malachias venit. repitq3 maledicũ spumãtia ora torquẽtẽ horrẽdis vocib? & motib? terrentez omia. ac toto corpe agitatũ vix posse teneri a pluribus. & oãs ꝓ inimico vir totius pfectõnis exaudit? est sed ex pte. Nam ilico sancto orante ille aperuit oculos & sensum recepit. Relictus est autez ei spũs domini mal? qui eũ collaphizarz. Credim? aũt eũ adhuc viuere. quẽ certis tpibus ferũt luna ticũ esse. Et quidẽ non erat malachie non dico vñ pficeret. sed nõ faceret quicq̃. Inuenit autez dei famulus ĩ dei marsupio qd̃ suo quidẽ defuit merito Quid em̃ iustius. vt cui ꝓ deo nõ erat ꝓximũ. cum deo miret cõfortiũ. et marsupiũ vnũ eliet amborz Fideli deniq3 hoc mĩ totus mund? diuitiarũ est. & quid ille nisi quoddã marsupiũ dei. Deniq3 ait Meus est inquit orbis terre. & plenitudo ei? Nec dubiũ dei opus esse. qd̃ deo reuelãte malachias preuidit. Contulerat primũ cũ fratribus. de ope illo. & multi ꝓ inopia minus libẽter assentiebãt. Inde anxius dubiusq3 quid ageret. cepit inter oãdum vehemẽter inquirere quidnã foret voluntas dei. Et die quadã de via regrediẽs cũ iam loco appiaz. ꝓspexit emin̄us. & ecce oratoriũ apparuit magnum lapideũ & pulcrũ valde. & intuens diligẽter situ. formã & ꝓpositõem cũ fiducia arripuit opus. prius q̃ dem indicata visione seniorib? fratrib? paucis tñ

Sane totũ qd̃ attẽtẽ notauit de loco & mõe et qualitate tãta diligẽtia obseruauit. vt pacto tempe factum viso similimũ appareret. C.CXXI.

Item de miraculis eiusdẽ.

Cum aũt sacramẽta offerret & appiaret ei diacon? facturus aliqd ꝓ officio suo. intuitus eũ sacerdos ingemuit q3 sensisz penes illũ latere qd̃ nõ deueniret Peracto sacrificõ secreto pcunctat? de sua sciẽtia. confessus est & ñ negauit illusum sibi p somniũ nocte ipa. Cui miũ gens penitẽtiam. Nõ debueras inquit hodie mihi strasse. sed verecũde te subtrahere a sacris & deferre tantis tãq3 diuinis misterijs. vt hac humilitate purgat? digni? exinde mĩstrares Item alia vice sacrificante illo & oratẽ hora sacrificij ea quidẽ sanctitate & puritate cordis qua ipe solit? erat. astãte diacono visa est colũba intrare ꝓ fenestrã in claritate magna. Ea sacerdos pfundit̃ totus. ea subobscurior basilica tota refulget. Colũba vero aliq3 diu circũuolitãs tãdem residet sup crucẽ ãte faciẽ sacerdotis. Obstupuit diacon? & pauẽs tũ pro lumĩnis. tũ ꝓ volucris. nouitate q3 illa sit rara auis in terra. cecidit sup faciẽ suã & vix palpitans sese erigere ausus ẽ. vel quãdo officij sui necessitas postulauit. Post missam quer? a malachia seorsum. sub pcto vite iubeẽ nullatenꝰ secretũ ꝓdere quod vidisset quoad viueret ipe. Aliquãdo cũ in ardẽcha esset cũ quodam coepo suo. de nocte surgens cepit memorias sanctor? que ĩ cimiterio sãcti patricij multe sunt. orando lustrare. Et ecce subito vnũ de altaribus ardere cõspiciũt. Ambo em̃ videre visionẽ hanc magnã. & ambo mirati sunt. Et malachias intelligẽs signũ esse magni meriti illius scz vl'illor? quor? sub altari illo corpa requiescerẽt curzẽs & se medijs flamis imergẽs. expãsis brachijs sacrã amplexatus est arã. quid ibi fecerit. quid ue senserit. nemo est qui sciat. Sed quod amplius solito celesti igne succẽs? ex illo igne exierit. fratr? qui cũ eo erãt tũc reor neminẽ esse q̃ nesciat. Hec dicta sint pauca quidẽ de pluribus. sed multa ꝓ tẽpore. Nõ em̃ signor? tpa hec scõm illud Signa nostra nõ vidim? iã nõ est ꝓpheta ꝛc. Vñ satis appret malachias meus quãtus in meritis fuit qui taz multus in signis extitit. etiã in caritate tanta.

CXXII. Qualiter locũ & diẽ sepulture sue pelegit et illuc puenit.

Dercunctat? aliquãdo quonã ĩ loco si optio deẽ extremum malit agere diem. De hoc siquidẽ fratres querebãt iter se quẽ sibi quisq3 diligeret. cũctatẽ & nõ respõdit. Instantibus illis. Si hinc migro inuit. nusq̃ libentius q̃ vnd̃ vna cũ nostro apostolo resurgere possim. Dicebat aũt sanctũ patriciũ. Si pegrinari oportet. & ita ꝓmittit deus clarãuallẽ delegi. Requisit? item de tpe diẽ solennẽ oĩm sanctor? respõdit Sicut audiuim? sic vidim? de loco piter et de die. Egre satis ferebat hiberniaz vsq3 adhuc pallio caruisse. vt pote emulator sacramentor?. Et recordatus sibi a papa innocentio fuisse ꝓmissum. nactus occasionẽ q̃ papa eugenius pẽsideret. et tunc in frãciã appiasset psumebat de tali viro apud illuz se nullã impetrandi difficultatẽ sustinere Igit̃ arripuit iter. pse quunẽ eum qui venerãt fratres vsq3 ad lit? non multum tamen. nimirũ ipo phibente. Ad quẽ vn? illor? katholicus nomine. flebili voce et vultu. heu tu abis inquit. et ĩ quãta pena quotidiana vexatõe me deseris non ignoras nec fers opẽ misert? mei.

His verbis & lacrimis filij paterna viscera cōcussa sunt & amplexatus est eū blandiēdo. Impssoq; pectori eius signo crucis. Certus sis inquit te eiusmodi nil passurū donec ego redeā. Erat aūt epilēticus. & cadebat frequēter. ita vt interdū non semel patereē. sed sepius in die. hic iam p. vj. annos horrido morbo laborabat. sed ad verbū malac hie pfecte qualuit. In ipo aūt ascensu nauis ascēdunt duo ex his qui illi familiarius adherebāt. acceden tes & petentes aliqd ab eo. quib? ipe spopondit At illi. Volumus inquiūt nobis certo pmitti te ī columē in hiberniā reuerti. Tūc ille de pmisso penituit. tristis tñ annuit. & nauem ascēdit. Cunq; iam fere mediū iter equoreū pegissent. subito contrarius vent? nauē repellit. & reducit in terrā hibernie Descendēs de naui in ipo portu. ī sua quadam ecclesia pnoctauit. & letus gratias egit diuine psilio puidētie quo factū est vt iā fecerit satis p sua pmissione. Mane vero intrās nauē. ipso die pspo cursu transfretauit & venit in scotiā. multa q; deo placita ibi opatus. perāsijt eā & pueīt in angliā. Oportuit aūt eū trāsire clarāuallem vt sūmū sequereē pontificē qui a nobis susceptus est tanq; verus lucifer ab occidēte veniēs visitās nos oriēs exalto. ¶ CXXIII. ¶ De felici transitu eiusdem

Die solenni beati luce euāgeliste missa ī cōuentu deuote celebrata. febre correptus lecto decubuit. vidēs discurrere fratres dandi auidos vel accipiendi. omnes soliciti erant circa frequēs misteriū. medicamēta pquirere. fomēta adhibere. sepius ad gustandū vrgere. Ad quos ille sine causa hoc īquit. sed caritate vestri facō qd quid miungitis. Oportet hoc anno malachiam exire de corpe. Scio em cui credidi. & cert? sum qa nō fraudabor reliquo desiderij mei qui ptem iā teneo. qui me sua mia pduxit ad locū quē perij. terminū quē eque volui non negabit. Deniq; mūgiē. & sumpto viatico fratrū se oratōnibus & frēs do pmendās ad lectū reuertiē. Iacebat em in solario. necs ustimuit vt pcntus ascenderet ad se. sed ipe ad eos descendit. & tamē mortē in ianuis esse dicebat Quis hunc crederet morituz. nō vult? pallitior. nō macilentior esse videbaē. Nō rugata quoq; frōs. nō recōditi oculi. neq; nares extenuati. nō cōtracta labia. non adusti dentes. nō collum exesū & gracile. non curui humeri. non caro exinanita in corpe reliquo. Hic erat dcor corpis ei? & hec gl'a vult? ei? que nō euacuaē. ac ne ī morte videres homine quidē securū a morte & necdū mortuū iam certū d vita & quodāmō loqui Iā nō dicā. forsan tenebre oculcabūt me. quia hec nox illumīatō mea in te. m. Et quidē omniū oculi in eū fixi erāt. Nemo tamē qui quādo exiuit aduertere potuiss. eo q eadem in morte viuacitas vultus ac serenitas. eadēq; & in vita pmaneret Non est mutatus. sed ipe mutauit oīs mirū immodū luctus et gemit? oīm subito conquiescit. Mutaē in gaudiū meror. planctū cātus excludit. vincit fides. triūphat affectus. Et reuera quid ratōis habet imoderati? plāgere malachiā. quasi nō sit pciosa mors eius. quasi nō sit portus mortis et porta vite Malachias amicus noster dormit. et ego lugeā. luctus iste se vsu nō ratōne tueē. Si domin? dedit dilecto suo somnū. et talē somnū in quo hereditas dñi filij merces fructus ventris. Quid hor videē fletū inducere. Ego ne fleā illū qui fletū euasit. Ille tripudiat. ille triumphat. ille introductus est in gaudiū domini sui. et ego eū plangā. Cupio michi hoc. nō illi inuideo. Interi panē exequie. offerē p eo sacrificiū. cō summanē etiā ex more oīa cum sūma deuotione et alacritate. Stabat emin? puer cui emortuū pendebat a latere brachium. magis impedimēto illi q; vsui. Quo compto innui vt accederet. et apphēdi arctā manū et applicui ad manū epi. et viuificauit eā. Nempe viuebat in mortuo gratia sanitatū. Et manus fuit mortue manui q; mortuo homini beliseus puer ille delonge venerat. et manū quā pēdētem attulerat sanā in patriā reportauit. Itaq; omnibus rite pactis in ipso oratorio sancte dei genitricis marie in quo sibi bene placuit. Malachias tradiē sepulture. Anno domini. M. cxlviij. iiij. nonas nouēbris. ¶ CXXIIII. ¶ De sācto petro tharatasiensi epo. ¶ Helimādus.

In tempore florebat multa miraculoz; gratia petrus tharatasiens epūs. cui? virtutū fama cū ad ciuitatē lausennā pueniss set tres viri ibi in carcere clausi custodib? suis āte hostiū carceris obstatum ludētibus. flētes et lugentes cepunt nomen eius supl'r et fideliter inuocare. Adest otinuo pontifex inuocat? soluit cōpeditos manū porrigit. apit hostiū. iubet vt exeūtes sequātur se. Sicq; manifestus apparens illis et a nullis alijs visus extrabit eos et deducit. Cūq; ulla foret oport unitas diuertendi. sequētes primū ducē suū desup tabulas quibus custodes ludebāt iter illos medios ptrāsibant. Nec mir; si videri pītes ab hostibus ipi nō poterāt qui sic uidere sibi videbātur absentē Nec ab eis pontifex ante discuit. q; euasis se picula. et ad locum sese cognoscerēt pueniss se curum. Vnde etiā voto se obligantes non gustare cibum donec ad sui pītiam liberatoris accederent et noua et mira dei magnalia pdicantes et annuncantes. Implacabiles inimicicias et odia iueterata frequēter extinxit et grauia admodū bella opescuit desperatas recōciliatōnes inter maximos etiā princi pes domino coopante et sermonē eius confirmante sequētibus signis effecit. inter principē suū comitē imbertū et raymundū comitē tholosanū ī regione granopolitana eo tpe dominantē. nō sine multis incendijs et homicidijs guerrā diutius agitatā. multo labore sedauit. Cuius occasione negocij ad hēri cum regem anglor; vehementer ōsideraē accessit In quo itinere miraculū singulare diuina virtus p eū pfecit apud sanctū symphorianū qd est castruz lugdunensis ecclesie paucis ab vrbe leucis distans ¶ CXXV. ¶ De quadam miserabili mulie re ab eo curata.

Quidq; erat vir fidelis petrus d fraxineto notus et honoratus qui eū ad hospitium suuz aliquādo quasi vim faciēdo ptraxit Huic filia iuuencula erat. miserabili incōmoditate labozās Egerat em quedā mulier malefica p nequitiā inuide socrus inducta vt languore tabesceret despato. nec viri sui pītiam. nec aspectum etiam vllatenus toleraret. Affectōne aūt muliebri genitrix persuasa. vt sathanas sathanam eiceret. famosum quendā maleficum accersiuit. Affuit et explorauit. Agnouit et iuuenculam asserens inferzatazterit arborum cortices et poculū verbis et herbis infectuz ppinat. Mordet etiā pprijs dentibus brachium misere mulieris in duobus. s. locis. circa frōtem. s. brachij. ita vt vtraq; morsura superior. s. et inferior distaret a fronte brachij quasi vno palmo Res noua. res mira. ab illo quidē lāguore qualuit

sed interdū velut ex corde sentiēs acus ꝓcedere cruciabaē atrociter donec p supiorem morsuram brachij quā nulla cicatrix sicut nec inferiorē obduxerat acus duceret vis occulta Plures iam in hūc modum p tpm interualla quasi xxx acus ꝓdierāt quedā vt vulgo dr excapsate quedā admittendis ydonea filis foramia ꝓferentes Exhibeē igiē viro sancto a patre filia cuius ci lugubrē explicat tragediā & ecce mox eadē iuuencula sentiens acū gemebunda deplorat Quā accedēs vnus d fratrib? laicis viro dei seruiēs cruentā extraxit Annis plurimis ad testimoniū ꝓseruandā Oratq; sanctus et locum vulneris tāgens in virtute fidei pollicetur nec ferrum nec calibem vltra ꝓcessurū factumq; est ita sed mutata materia malicia nōdum penitus extincta p alterā brachij inferiorē morsurā quam vir sanctus nō tetigerat quia necdū inde aliquid exierat cepunt sudes ligneī puuli quos vulgo brocas vocant ex quercino roboze vel haxineo ꝓferreis acubus egredi grossiores spinis & pauꝝ lōgiores Nec tamē vnius oīs longitudīs vel grossitudinis sicut nec acus fuerāt Sedecim nāq; infra annum & paucos menses ex vulnere ligna ꝓdierant Affuit deinde reuerēdus antistes petrus cui diuinitus seruabaē tanti miraculi pleitudo Offertur mulier missaꝝ solennia celebranti sicut ꝓcepat vespe ꝓcedenti Eadē hora xviij ex carne mulieris lignū egrediē qd sub oculis omniū capellan? extraxit Cōfitentē itaq; mulierē absoluit pōsul & sacrā extrahens eukaristiā ab omni deinceps cuiuscunq; maneriei ꝓgressu iubet ipam esse securā Sicq; ab omnib? pstigijs liberata adhesit viro suo liberosq; ꝓcreauit virtutē sancti viri postea multis ānis ꝓdicauit quā in seipa meruit expiri

·CXXVI· De ceteris euentib? illi? tē poris· Cronographus·

Anno dñi· M. cxlix· eclipsis lune fuit. xi. kl'· aprilis circa horā nonā de noctis sabbato ante ramos palmaꝝ & ventoꝝ intē pies secuta est p quattuor otinuos dies In quarta feria aūt vent? maxim? & nimia fuit pluuiaꝝ iundatio qua die ī terzitorio vernior iuxta gaudauū sacerdos missa celebrata fulmine ictus occubuit Et in terzitorio remensi quidā clericus tempestate pijt tonitrua fulgura grādines tempestates diuersa hoc anno intulerūt hominibus incōmoda Ludowicus rex francoꝝ a palestina nauigans vt in patriā rediret grecoꝝ naues incurrit Cūq; ab eis imperatoꝛi cur foliū obsidenti ꝓsentand? deduciē Georgius dux nauiū regis sicilie eos aggrediē Siquidem vastatis expoliatisq; grecoꝝ puīcijs vsq; ad ipam vrbē regiā cōstantinopolim accedēs sagittas aureas in palatiū imperatoꝛis iecerat & incēsis subburbanis de fructu ortoꝝ regis violenter tulerat vñ rediēs naues grecoꝝ incurrit' qb? captis ludowicū regē eripuit sed captos regis obtentu dimittit Anno sequēti bartholomeus laudunenſ epūs xxxviij anno sui epatus otemptu mundi scemate fusinati induiē monachili scemate Qui cū sederz aliquādo cū alijs monachis ad collatōem aspexit quendā monachū tardius atq; lenti? alijs aducniē tem nigrūq; puulum iuxta eū gradientē atq; p cucullā eū tenentē Qd cum abbati retulisset didicit ab eo q; monachus ille valde negligēs esset Habitis p francia quentib? ꝓniuente etiā papa engeio vt abbas clareuallis hierosolimā ad alios ꝓuocandos mitteree grādis itez sermo de ꝓfectōne trās marina celebraē sed p cisterciēses monachos totū istud cassaē

·CXXVII· Adhuc de eodem·

Anno sequenti obierūt epi moꝛib? et scie tia clari Hugo antisi diocesis & Ioscelinus suessionenſ Hic hugo fuit abbas pōtiniaci primus vir moꝛib? & scietia clarus ac in sacra religione strenuus Et licet iuxta ꝓpositum ordinis sui esset mire patiētie in ecclesie tamē hostes districtus executoꝛ In nocte quidē electōem suaz ꝓcedente vidit in somnis q; mater sua sibi esset copulanda nuptiali federe qui eū in ecclesia senonēsi ꝓpter suspensiones henrici metropolitani ꝓsecratōnis locum non haberet a domino gaufridō carnotensi ꝓsecratus est Nuic successit alanus riparioꝛū abbas primus Noc etiam anno illustres religione ac prudētia obiunt viri suggeꝛ? abbas sancti dyonisij Raimaro? cistercij Odo sancti remigij sz & gaufridus comes andegauoꝛ post simultates habitas cum rege ludowico facta pace obijt īfra mēsis vnius spacium Obijt etiam nobilis & religios? ꝓnceps & pauperum pater comes theobaldus Multi quoq; nobiles hoc anno moꝛiunē Nāc optimoꝛum virorum migratōnem forte significauit q; in pago suessionico eodem anno accidit Cum em hiemali gelu terza vehementer induruisset cespis plurime longitudinis & latitudinis de terza subito auulsus longe ad alium locum est trāslatus Anno sequenti regina hierosolimoꝛ iusto familiari? ad inimicos dei se habente filius eius balduinus rex contra eam insurgit & obsessis capitisq; eius munitōibus in vrbē sanctā intrare ab ipa secundo etiam ꝓhibitus tandem violenter ingreditur eam q; in arce obsidēs facta pace neapolim ei dimittit reliquam ptem regni sibi retinet Massamuti quos quidam moabitas dicunt post vsurpatuz mauritanie regnum regemq; patibulo affixum etiam regē bulgie occidentes regnum eius inuadūt ipam siciliam apuliam romam q; se inuadere minanē Rex francoꝝ ludowicus zelotopie spiritu inflamatus iurata sanguinitate vxoꝛem suā repudiat Quam quia contra eius voluntatem henric? dux noꝛthmānie videlicet filius gaufridi andegauēsis & matildis ꝓdicte ducit magna inter eos simlitas excandescit Nac quippe occasione ducatū aquitanie amisit Rex autem emulus illius eum obtinuit

·CXXVIII· De vxoꝛibus regis ludowici & moꝛte conradi tercij·

Actoꝛ·

Hec fuit prima vxoꝛ regis ludowici alionoꝛdis filia senioꝛis comitis pictauēsis De qua ꝓfatus rex suscepit duas Abelidem & mariam Cunq; cuz eadem vxoꝛe sua prexisset vltra mare audiuit eam vt ferē a sabaldino munera suscepisse Vnde post reditum suum in frāciā non solum ob causam predictam sed etiam ob ipius mulieris incontinentiam voluit eā repudiare vt enim dicit belinandus q; ñ tanq; regina se geꝛebat sed fere tanq; meretrix Qd intelligens illa abeo declinauit & ad ꝓfatum noꝛthmannie ducem henricum se trāstulit qui eā vt dictum est in vxoꝛem duxit Propter quod inter ipz & regez discoꝛdia fuit sed postea rex ipsum ad pacē recepit Qui scilicet dnx henricus ī breui moꝛtuo rege stephano angliam intrauit & integritate regni potitus pacem antiq; reformauit Hic ergo henricus senioꝛ rex āglie iiij filios suscepit ex ꝓdicta regina s alionoꝛde henricuz videlicet & ricardū & iohannem

qui tres ibi regnauerunt succeſſiue · Gaufridum quoqz comitē britanie· Inſup & quattuor filias · quarum vna data eſt vxor regi caſtelle vnde orta eſt blancha regina francie· Altera vero ꝑſtantino politano imperatori nomine dilexi· Tercia quoqz ſaxonie duci vnde natus eſt otho qui poſtmodum factus eſt imperator· Quarta vero tholoſano comiti· vnde ortus eſt raimundus· cuius filiam poſt modum accepit alfunſus comes pictauenſis frat ludowici regis. Porro ſupradictus ludowicus ſecundam vxorem videlicet imperatoris hiſpanie filiā laudabilis feminam accepit· ſed illa non multis annis interiectis obijt· Deīde rex idem habito colloquio cum theobaldo comite bleſenſi accepit adelā ſororem illius in vxorem· ſed bone memorie theobaldi filiam de genere karoli vt dicit descēdentē· filiam vero ſuam abelidē dicto theobaldo iuniori dedit in vxorem· Igit ex ludowico & abela philippus noſtri temporis rex futurus ortꝰ eſt & theobaldus ex abelide filium ſuſcepit ludowicū· ac filias margaretam & elizabeth· ex quibus· ſ· ludouicus in comitatu patris ſuccedēs vxorem katheri· nam accepit filiā comitis clari mōtis cui comitat idem hereditario iure obuenit· Qui ex ea relicto herede thebaldo nomine prexit cōſtantinopolī cuz balduino flandrenſi comite & ibi deceſſit· Porro filio eius theobaldo lepra infecto ac ſine herede defuncto · ſucceſſit in comitatu bleſenſi margareta eiuſdem amica· et in comitatu carnotēſi ſoror eiuſdem margerethe elizabeth· His enim duabus ſororibus nulla prius erat hereditas paterna · ſed margaretha gratis fuit accepta in coniugium · primo ab hugone de oſiaco ꝓpe cameracum Poſt cuius obitum nupſit othoni burgundie fratri· ſ· imperatoris henrici Quo defuncto· tercio nupſit domīo de auernis galtero· qui ſuſceptam ex ea filiam ꝺouxit in vxorem hugoni filio hugonis comitis ſancti pauli· ex qua ortus eſt filius qui ſucceſſit in comitatu bleſenſi · Elizabeth autem altera filia a patre ſuo theobaldo data eſt primo coniunx domino de ambaſia qui ex ea filiam nomīe mathildam genuit quę in comitatu carnotēſi matri ſucceſſit· Illo quoqz mortuo nupſit elizabeth iohanni de montemirabili que ſine herede deceſſit· Vnde & monſmirabilis matheo fratri eius iure ꝓpinquitatis obuenit · Maria vero altera ludouici regis filia data ē vxor comiti campanie henrico· habuitqz duos filios ex eo· ſ· henricum & theobaldum· Horum henricꝰ cui iure primogeniture pꝰ deceſſū patris obuenerat comitat campanie· cum adhuc eſſet ſine vxore comitatu in cuſtodia fratris ſui theobaldi relicto · prexit in terrā tranſmarinam cum rege francie philippo rege in franciam reuertente· regina cipri viz habebat qui ſimplex homo erat· nec bellicoſus vidēbatur nomine gaufridū de cholon· Hunc barones a regina ſepauerunt· eamqz marſicio de monte ferraco in ꝺiugium tradiderunt· Quem & terre acqſite cuſtodem ſtatuerunt· nec multo poſt arſaciage ipm in achon media interfecerunt· Tunc prefatam reginam henrico comiti campanie in vxorem tradiderūt· quē & eidem terre ſimiliter ꝓfecerūt· Eugenius autem papa cum romanis pace facta vrbem ingredit· ibiqz cum eis hoc anno primitus ꝺmorat Conradus vero theutonicorum rex obijt· qui cuz xv· annis regnauerit· bene dictōnem tñ impiale mō habuit· cui fridericꝰ dux nepos eius ſuccedit ·

Contimentia viceſiminoni libri·

Viceſimusnonus liber contimet hiſtoriam nullam ſed tantum flores quorundam librorum atqz tractatuum beati bernardi abbatis clareuallenſis· & hēt capitla· cxxviij·

De cōmendatōne beati bernardi clareuallenſis· ·i·

De opuſculis eiuſdem· ·ii·

Exhortatō eius ad ꝓtemptū mundi ·iii·

Qꝫ auaricia & cetera mala procedunt ex voluntate· ·iiii·

De excuſatione falſa auarorum & maxime clericorum· ·v·

De ſingulari & monſtruoſa vita clericorꝫ· ·vi·

De cupiditate preſbiterorum & fornicatōne & ſimonia· ·vii·

De ambitione cleri & intruſione in patrimonium chriſti· ·viij·

De auaricia eorꝫ & abuſu tpalium· ·ix·

De ſuꝑbia eorꝫ & falſa ſecuritate· ·x·

Qꝫ eis in futuro ſuccedet luctus ꝓ gaudio· ·xi·

De inſatiabilitate peccantiū· ·xii·

De illis qui reformidant aggredi viam perfectionis· ·xiij·

De brauio ſequentium chriſtum per viam predictam· ·xiiij·

De aſcenſu ad regnum & tpe quod ad hoc homī eſt ꝓceſſum· xv·

De ſtulticia cupidorꝫ qui nolunt reliquere ſimpla ꝓ centuplis· ·xvi·

De illis qui relinquūt poſſeſſiones ſed non ꝓprias voluntates· ·xvii·

Qꝫ predictum centupluz nemo ſcit niſi qui accipit ·xviij·

De meditatōne hominis circa ſe· ·xix·

De conſideratōne propzie miſerie preſentis & future· ·xx·

De ſuperna beatitudine & quis ad eam poſſit aſcēdere· ·xxi·

De diſcuſſione vite ꝓprie & pura oratōe· ·xxii·

Qꝫ vbiqz oratōni & bone cogitatōi inſiſtendū ſit & caritati ſtudendum· ·xxiij·

De impuritate ꝓfeſſionis & orationis· ·xxiij·

De miſerijs & piculis huius vite mortalis ·xxv·

Meditatō aduentus xpi ad paſſionē· ·xxvi·

Meditatō paſſionis eiuſdem · ·xxvii·

De ſuſceptōne dextri latronis· ·xxviij·

De cruce iā nō timēda ſz amplectēda· ·xxix·

De aptione lateris chriſti quod factum eſt hoſtiū padiſi· ·xxx·

De miſterio ſepulture eiuſdē & aſcenſionis ·xxxi·

De viatico corꝑis eius quo ſuos ad vitam tranſduxit· ·xxxii·

Oratio ad ipm vt de fluminibus exegipti nos educat· ·xxxiij·

Exemplum in magdalena quā de ꝓdictis fluminibus eduxit· ·xxxiij·

De modo & cauſa diligendi deum· ·xxxv·

Qualiter ipſi diligi meretur etiam apud infideles ·xxxvi·

Qꝫ multomagis fideles tenentur eū diligere ·xxxvii

Qꝫ conſideratō paſſionis eiꝰ debeat eſſe fomes dilectōnis· ·xxxviij·

Quo fructu debeamus ipſum diligere· xxxix·

De quattuor gradibus amoris· ·xl:

Qualiter ad ſummum gradum ſancti ꝓficiūt ·xli·

De humilitate & gradib9 eius. ·xlii.
De gradibus inquirēdi veritatem & primo de mi sericordia. ·xliij
De māsuetudine ·xlmj·
De ascensu cōtemplationis per gradus humilita = tis. ·xlv·
De primo gradu sup̄bie & scdo ·xlvi·
De tercō & quarto gradu. ·xlvii
De quito sexto et septimo gradu ·xlviii·
De octauo nono & decimo gradu· ·xlix
De ·xi· & ·xij· gradu· ·l·
De tenore & obligatōne regule mōachor4· ·li·
De triplici necessitate p̄ceptor4. ·lii·
Q4 quedam regule p̄cepta non subsunt voluntati plati sed discretōni· ·liij·
De meta voti obediētie· ·lmj·
Q4 impfecta est obedientia que voti fimibus cohi= betur ·lv·
De dispari culpa inobedientie & impari iubentiu3 autoritate· ·lvi·
Q4 penitus obediendum sit plato quādo nō p̄cipit ptrariū deo· ·lvii·
Responsio ad illos qui obedientie professionem ac cusant· ·lvnj·
Q habz ipa regula transgressionu remedia ·lix
Vtrū in omni p̄cepto quantū obedientia valet tm inobediētia grauet· ·lx·
De stabilitate loci & trāsitu ad aliū· ·lxi·
Exhortatō eugenij pape ne totum se occupatōib9 dedat· ·lxii·
Correptō eiusdē de primuo cāy audtu· ·lxnj·
Q4 onus illud in alios sit petendū & interdū consi deratōni vacandū· ·lxmj·
De vtilitate sideratōnis· ·lxv·
Qualit audiēde sunt & decidēde cause ·lxvi
De p̄tibus sideratōnis. & primo de consideratōe sui quid sit & quis· ·lxvii
De sideratōe sui qd fuit & qd sit nūc· lxvnj
De sideratōne sui qualis sit· ·lxix·
De consideratōne circa subditos & de ꝓfessēdis appellatōnibus· ·lxx·
De exemptōne ecclesiay· ·lxxi·
De neglecta obseruātia canonū ·lxxii
De consideratione populi romani qui circa eum erat· ·lxxnj·
De consideratione laterum suorum id est· cardina lium· ·lxxmj
Quales ad hoc officiū assumi debeāt. ·lxxv·
De dispositōne rei familiaris· ·lxxvi·
De dispositōne familie ꝓprie· ·lxxvii·
De consideratōne eor4 que sup̄ te sunt id est· diui norum· ·lxxviii·
De trino & vno deo· ·lxxix·
Qualiter de9 sit pena puersor4: ·lxxx·
Qualiter idē sit gl'a elector4· ·lxxxi·
De certitudine fidei. ·lxxxii·
De vita ep̄i & cleri· ·lxxxiii·
Inuectio contra abbates qui procurant exemptio nes· ·lxxxmj·
De supfluo ornatu ep̄or· ·lxxxv·
De officō ep̄i in ꝓmotōne puerorum· ·lxxxvi·
Inuectio cōtra cistercienses qui clugniacēses asp= nabantur ·lxxxvii·
Item contra eosdem de temerario iudicio & detra ctōne· ·lxxxvnj·
Responsiones ad eor4 obiecta· ·lxxxix·
Item excusatio clugniacensium contra super biam detrahentiū· ·xc·
Responsio clugniacensiū de intemperantia & disso lutōne· ·xci·
De excessu eor4 in cibis & potibus· ·xcii·
Contra illos qui contra regulam comedunt car = nes· ·xcnj
De curioso ac p̄cioso vestitu monachor4 ·xcmj
De supfluis expensis abbatū & p̄pis· ·xcv·
De supfluis picturis et ornatu p̄etū· ·xcvi·
Adhuc de picturis pauimentor4m & claustro = rum· ·xcvii
De fine sermonis & exhortatione vtriusq3 partis· ·xcvnj·
Exhortatio carthusiensium ad humilitatem & pa tientiam· ·xcix·
Exhortatio eorundem ad pietatem & solitudinis amorem· ·c·
De triplici gradu quo pueniē ad pfectōem· ·ci·
De p̄mo gradu qui ē simplicitas nouicior4: ·cii·
De instructōne nouicior4· ·cnj·
De bonis occupatōnib9 fratrum· ·cmj
De exercitijs eorūdem· ·cv·
De stabilitate in cella· ·cvi·
Q4 habitās in cella trina gaudet custodia· ·cvii
De cella interiori & exteriori ·cvnj·
De tp̄ibus & mō orādi· ·cix·
De sacra lectōne & modo legendi· ·cx·
De labore corpali· ·cxi·
De cibo et somno· ·cxii·
De susceptōne fratrum & ambitōsa edificatōe cel larum· ·cxnj
De exemplo pauptatis sanctor4 patrū· ·cxmj
De informatōne nouicij in amore xp̄i· ·cxv
De pfecto amore dei et mois orādi· ·cxvi·
De varijs mois obtinendi orōnis effectū ·cxvii
De humilitate pfector4 et pfectu īsipiētiū· cxvnj·
De studio sapiētie ac virtutis· ·cxix
De custodia bone voluntatis p obedientiā et con sensum veritatis ·cxx·
Item de regimīe et custodia voluntatis· ·cxxi·
Q voluntatē sequit̄ ip̄etus cogitatōnis ·cxxii·
De examinatione volūtatis in deū tendētis· cxxmj
De illuminatōne mētis in ꝓtemplatōem ·cxxmj
De p̄paratōne cordis ad dei visionē· ·cxxv·
De certa victoria eor4 q̄ p deo militāt ·cxxvi·
De comparatione militum secularium ad milites christi· ·cxxvii·
De vita militum templi· ·cxxvnj
·I· Dē comm̄endatōne beati bernhardi clareuallensis abbatis.

Nno impij friderici p̄ mo qui fuit ab incarna tōne domini· M·cliij· A mundi vero initio quīti millesimo· cxvi· obijt papa eugenius iustitie cultor et pietatis amator eximius. Cui? chorus scāt merita ī ip̄a vrbe· cui· s· insignit9 p̄fuit miraculis plurimis illu strata. Huic aūt succesit anastasius· venerāde quo qz memorie abbas clareuallis bernhard9 post cla ros actus et multay animay lucra· post mlta fun data monasteria et plura miraculor4 signa exhibita beato fine quieuit. Ex cuius discipulis cū plures ad ep̄atum vel archiep̄atum vel etiā pa patū p̄mo ti fuerunt· ipse tamen nullū p̄ ep̄m vel archiep̄or

esse voluit·licet electus atq; inuitus? & mltoties & multis in locis Sepultus est aũt ante altare beatissime virginis marie·ipoq; in tumulo eius pectori suppositu est capsula reliquias ptimẽs beati thadei·quas eodem anno sibi missas a hierusolima iussit ipe corpi suo supponi. ¶ Ex gestis eius·Hic cum adhuc puerulus graui capitis dolore vexaret decidit in lectum·Adducta aũt ad eũ est mulierecula quasi dolorẽ mitigatura carmĩbus·Quã cum ille a ppm quantẽ sentiret cũ suis carmĩalib? instrumentis quibus homĩib? de vulgo illudere pfueuerat·cũ indignatõe magna exclamãs a se repulit & abiecit·Nec defuit misericordia diuĩa bono zelo sancti pueri·sed ptinuo sensit virtutem·& in ipo ipe tu spũs surgẽs·ab omni dolore liberatũ se esse cognouit·Neq; illud tacendũ qõ ab ipis iam puerilibus ãnis si quos habere poterat numos·clamdestinas faciens elemosinas & verecũdie sue mozẽ gerebat·& p etate ymmo supra etatẽ pietatis opa sectabat·Obsitebãt aũt benignũ iuuenis aĩm sodalium dissimiles mozes·& amicicie pcellose similez sibi efficere gestientes cui pcipue inuidẽs coluber tortuosus.spgebat laqueos temptationũ ac varijs occursibus calcaneo ei? insidiabat·Cum em̃ aliqñ curiosius aspiciẽdo defixes in quandam oculos aliquãdiu tenuisset·ptinuo ad se reuersus & de seipo erubescẽs apud semetipm̃ ĩ seipo vltro seueriss?m exarsit·Stagno quidẽ gelidarũ aquarũ quod in p ximo erat colloten? insiliẽs tãdiu imbi pmãsit· donec pene exanguis effectus p virtutẽ gratie coopãtis etiã a calore carnalis ocupiscẽtie tot? refriguit ¶ Actor·Huius sancti vita & miracula quĩq; libris digesta sunt a domio guillemro sermõe lucu lento·de quibus nõnulla supius posui· ¶·II·

¶ De opusculis eiusdẽ.

Scripsit aũt beatus bernard? ea que subiecta sunt de otemptu mũdi ad clericos libzũ vnum·Meditationũ li.i· Exhortatozium de passione & resurrectõne domĩ li·j· De diligendo deũ li·j. De gradu humilitatis & superbie li·j·De gratia & libero arbitrio li·j·Ad abbatem collũbensem de pcepto & dispensatõne li·j· Ad cisterciẽses & clugniacenses monachos apologicũ·li·j·Ad hugonẽ de sancto victore·li·j· Ad innocentiũ papã cõtra hereses petri abaelardi li·j· Ad eugeniũ papã de psideratõne·li·v·Ad militez templi de laude militie noue·li·j·Sup psalmũ qui habitat omel'·xviij·Snp cantica cãticoz·omel'· lxxxnj·Sup missus est gabriel omel'. mj·Sup magnificat tractatũ·j·Epl'as breues ad diuersos.cc. & xl·Sermones aũt pene innumerabiles de quib? videlicet ea que subiecta sunt excerpsi. ¶·III·

¶ De exhortatõne ei? ad otẽptum mũdi ¶ Bernhardus in libzo de otẽptu mũdi·

Ecce inquit nos relinquim? omnia & secu·s·t·Bene petre & optime·& nõ ad insipientiã tibi·Nã & mundus trãsit & cõcupiscentia eius·& relinquere magis expedit q̃ relinqui·Item quia exultauit vt gigas ad curzẽdam viam·& curzentẽ sequi nõ poteras oneratus · sed nec mutilis omutatõ·p eo qui sup oĩa est reliqs se·Omnia sane non tm̃ possessiones·sed etiã cupidates·& eas maxime·Plus em̃ mundi ocupiscentia q̃ suba nocet·Et hec fugendaz diuitiaz causa est p̃cipua·qz aut vix aut nunq̃ sine amoze valeant possideri Limosum siquidẽ & glutinosũ coz humanum facile omnib? que frequẽtat adheret·Age ergo qui relinquere disponis omnia·te quoq; iter relinquẽda numerare memẽto·ymmo maxie & pricipaliter abnega teipm̃·si desideras sequi eũ qui ppt̃e eximaniuit semetipm̃·Pone illa quinq; iuga boũ quia cũ illis venire nõ poteris·Sed & si nouissime veneris & pulsaueris·respõdebit̃ tibi deintus· q̃ non sit cura deo de bobus & azinis·Quis em̃ dubitet hominẽ iumẽtis esse ozatum qui sibi iuga emit iumentoz? Hic quidem etiã iumentis stolidioz esse pincit̃·q̃ iugo necessitatis eoz? ipe se spõte subiecit·Et qõ illis est natura huic culpa. dum tanq̃ sine ratõne degens & ipe sub corpeis similiter sensibus icuruat̃·Sed quid eum iuga subisse causamur Arguamus magis emisse·Illud em̃ stoliditatis miran de·hoc extreme clemẽtie est·dignus est em̃ operius mercede sua·Vt aũt mercedẽ p ope tribuat iudicũ est·Oĩbus inquit meretricib? dant̃ mercedes ꝛc̃·In eo ergo dediste et nõ accepisti factum est in te contrariũ·Plane & in eo qui iuga emit cõtrariũ fit·Quid em̃ iuga emit & iuga boũ·cui iugũ xp̃i suaue gratis offert̃·Cuius etiã his qui tulerint copiosa remuneratõ est·Sine iugo quidẽ ñ potes esse homo·nimirũ qui ad laborẽ nat? es·Sed graue iugũ sup omnes filios ade·vtiq; q̃ sequunt̃ eum.Sup illos aũt qui xp̃m leue est & suaue Ceterum·quale est hoc ip̃m eligere poti? quĩq; q̃ vnũ Quis em̃ põt seruire quĩq; dominis·nedũ tirãnis & põdonibus·Siquidẽ oculus ipam animã de põdat̃ & diuersi interdũ diuersa impant fozsitã & aduersa·dum·s·vnusquisq; omunẽ gestit p̃ripe seruum & trahit sua quẽq; voluptas·Vide excusatõnem homis qui ideo xp̃m non sequit̃ & a nuptijs excusat se·quia iuga boum emerit quinq;·

¶·IIII· ¶ Q̃ auaricia & cetera mala p cedũt ex voluntate·

Quid si illoz? laborẽ & dolorẽ consideres & iuga numeres·qui varijs vicijs suiũt mozz magis q̃ sensibus corpoz?·Inuenies em̃ homies qui multomagis in laboze hoim ñ sunt sed longe aliena ab homine flagella sustinẽt·ementes nõ modo quinq;·sẽd plus q̃·lv·Non plãe iuga iumentoz?·sed demonũ otendũt ambitõ & elatio cordis Altera nidũ·altera foueã pat·altera volare iubz·altera repe cũ neutrũ pfecto sit homis Auaricia quoq; & appetitus laudis sibi inuicẽ adusantur·& quod hec cõgregat ista dispgit· nec minus cõtraria sunt· que simulatõ & pusilanimitas suggerunt Impudẽtie impatiẽtieq; clamozib?·et vtraq; labor & dolor·et afflictõ quoq; spũs sunt Hec aũt omnia ex vna radice pullulãt p̃prie voluntatis Hui? em̃ sanguissuge sũt due insatiabiles filie· Siq̃ dem nec anim? vanitate·nec corp? aliquãdo satiatur voluptate·fuge sanguissugã·et omnia relinqsti Hec em̃ omnia trahit ad se·Pone hãc et iugũ tam importabile q̃ multiplex abiecisti·Non est ad illaz crudelis domin?·nõ tirãnus impius et inhuman? sic vigẽs seruulũ et nõ pcens·fatigatũ mstigat·amplius subditũ p̃mit durius·nullũ michi onus ipozrabile·nulla grauioz sarcina·factus sum in talẽt ũ plũbeum·et resedit iniquitas sup illud·Sed audiã vocẽ solacij·quã loquit̃ angelus magni cõsilij·Venite inquit ad me omnes qui laboratis et o·e·ꝛc̃· Felices sane qui sunt exonerati·et xp̃m sequuntur expediti·Quid tu camele gibbũ·quid tu pecunio se loculos pditozis tollis·Nõ sic impie nõ sic igredieris·artissimũ em̃ fozamẽ acus hniusmõi sarcinas ipune nõ admittit· ¶·V·

De excusatõne falsa anarozũ et maxie clericoz

Sed forte aliqui se excusent et dicant · Si terrenaz diuitiaz culpabilis esset possessio · nunqz abrahã ysaac et iacob tantam ĩ diuitijs gratiã obtinuissent a domino. Quid rspõdebimus nouis imitatoribus sanctozũ veterum · Sup altare domĩ certe vitulos imponẽt · arietes et hircos imolent · quia et hoc abrahã fecit · sed hoc ĩ quiunt statutũ vltra nõ habent · vbi veritas reuelata est · Quid si ipas quoqz sanctoz diuitias tpales · vmbrã futurozũ fuisse dixerimus In figura siqdem omnia eis origisse legim? · Neqz id dicim? tanqz saluari quis vel hoc tpe nequeat · diuitias possidendo · Habent euangelia · pfectõnis cõsliũ · et ifirmitatis remediũ Nolite thesaurizare vobis thezauros in terra · pfectõ est. Populo aũt infirmo dicit̃ Facite vobis amicos de mamona iniqtatis ꝛc̃ · Hic est qz dotatas & ditatas videmus ecclesias a potentibus & diuitibus seculi · Sed heu ipa eoz prudentia · data est in occasionem carnis · & qui sibi piter atqz alijs in celo tabernacula eterna pare ꝺbuerãt · in terra ꝺiungũt domũ ad domũ · & agz agro Quis rapuit ab ore apostoloz tpis huius ꝺducie verbum · Ecce nos relinquim? omnia ꝛc̃ · Ecce vt populus sic sacerdos · Similiter volunt diuites fieri · Similiter amicis egerẽt & ipi · vt in aliena taberna cula recipentur · vtpote ꝓpria nõ habentes · Beati eĩ paupes spiritu. q · i · ẽ re · c · ꝛc̃ ¶ .VI.

De singulari & monstruosa vita clericoz.

Habent singla hoĩm genera laboris aliqo & voluptatis · sed aduertere licet & mirari · quẽadmodũ clerici io miro iter hec artificõ discernẽtes · & ab inuicẽ sequestrantes totum quod delectat eligũt & amplectunt̃ · qꝺ molestum est fugiũt & declmãt · Cũ militibus nãqz sup bie fastus · amplã familiã & nobiles apparat? · equorũ faleras · acipitres · aleas & similia queqz frequẽtant · Aliqui forte & ꝺpendẽtes a collo rubricatas murium pelles · ornatos thalamos · balnea & omnẽ molliciẽ · atqz gloziã vestiũ a mulieribus mutuanẽ At vero caute omnimo lorice pondus · & isomnes in castris noctes incertaqz discrimina pliozum · mulierẽ quoqz verecundiã & disciplinã · aut siquid aliꝺ sexus ille habere laboris cernit̃ declinãt · Ludant agricole · putant & fodiũt vinitores · & qui interhec torpẽt ocio · Accedente fructuũ tpe · & inouari sibi horrea iubent · & ꝓmptuaria eoz plena cuz illis · vinã nõ ꝑ illis · viuũt tritico · bibũt vue sanguinẽ meracissimũ · Herbarũ viribus pegrinũ mutuanẽ vina sapozẽ · & addit̃ oleũ camĩo · Impiguãtur dilatanẽ ex adipe frumenti · Negociatores circũeunt mare & aridã · ĩ labore corpis & vite periculo · pituras sibi diuitias pgregãtes · Hi vero dulces interea capiũt somnos ne dicã in stratis suis lasciuiunt · Erit tamẽ inuenire in die festo · graues vasis aureis & argenteis mistroz dextras refertas · varijs opibus mãticas · pticas oneratas · & ĩ serinijs tã multiplices loculos · vt si mensas adhibueris numularios putes Quid fabros · cemẽtarios ceterosqz huiusmõi oparios necesse est numerare · victuz sibi multo labore querũt · Illi mãdent delicijs · copijs affluũt ociosi · An non merito poeta tales subsãnet · ne cum forte suas repetitũ venerit · olim grex auium plumas · moueat cornicl'a risum fortiuis nudata colozibus · Cũqz resurgere cepint boĩes vnusquisqz in ordinẽ suo · vbi putas generatõ ista locabit̃ · Si ad milites forte diuerterit · exuflabunt eos qꝺ mime secum labores & picula tolerarit · sic agricole sic negociatores & ceteri singuli a similꝫ suis eos similiter arcebũt · vtpote qui in labore hominum non fuerũt · Quid igitur restat · nisi vt quos omnis ordo repellit piter & accusat · eũ sortianẽ locum · vbi nullus ordo sed sempitern? horroz inhabitat ·

¶ .VII. De cupiditate psbiteroz & fornicatione et simonia.

Petro dictũ est tercõ amas me nec pasche nec mulge · nec tõde · nisi semel additum est · Speret ergo gradũ ministri · qui dominicum gregẽ pascere qꝺ tondere satagit Pascere aũt exẽplo uersatõnis · verbo ꝓdicatõnis · fructu oratõnis et hoc ab mandatũ xpi · vt nemo hũc sibi sumat honorẽ · sed qui vocatus est a deo tanqz aaron · Qui eĩ non intrat ꝑ hostiũ in ouile ouiũ sed ascendit aliunde ille fur est et latro · Atqz vtinã vl' quaerat̃ iã inter dispensatozes vt fidelis quis inueniatur · Nemo tamen indigneť nobis · nondum enim nunc reuelam? occulta dedecoris · nec pietem fodimus · vt abominatõ maior appareat · Nõdum ꝺ fornicatõne aliquã fecim? mentõnem · qꝺuis & hec in multis et multipliciter regnet · qui puritatis actori impuro corde et corpe mistrantes · nõ verentur stare ante angelũ domini qui secet eos medios & dispdat · Sed omnimo audẽt agni imaculati sacras ꝓtingere carnes · et intinguere in sanguine saluatoris manus nepharias · quibus paulo ante carnes ꝑ chdoloz meretricias ꝓtractarũt · Sic altaria circũire · sic frequẽtare psalmos · cum et huiusmõi lux execrabilis et oratõ sit in peccatũ · Sed nec eoz recensemus sacrilegia · qui diligũt munera se · ret · vẽdũt sacramenta · iusticiã ꝓdunt · Quoz guttura necdũ traxit ad laqueũ · necdũ ꝑfocauit fauces · ꝺbũ blasphemie · vox sacrilega · sermo nequã · Quid vultis michi dare et ego vobis eum tradã · Videmus hec omnia · sed quodãmodo nõ vidẽtes Quib? quippe nec flagellũ est nec ille comedẽs zelus ·

¶ .VIII. De ambitõne cleri et intrusione in patrimoniũ xpi.

Videte vocatõnem vestrã fratres · s · quis vos vocauerit in honorẽ cleri · Conuenire volo sciẽtias singuloz et scdm preceptum domini ad coz ipm loqui Huic paulo necdũ forsitan nato · ecclesiastica iam beneficia ꝓuida pentum solicitudo pauit · Hũc nos inquies · illi vl' illi trademus ego apud quẽ habemus gratiã · vel forsitan cui seruiuimus · vt ditemur de bonis dñi · nec in tot liberos nostra diuidat̃ hereditas · Illũ ꝓposi tus aut decanus vt sibi succederet · plusqꝺ materno educauit affectu · in delicijs enutriẽs et deliciis · ille dignus archidiaconatu · vtpote filius principis · magis autẽ si sit epi ꝺsobrinus · in quo nimirũ ẽ tota eꝑata ꝓgenies · Alius undiqz circũit seculus explorator · blãdit̃ · obsequit̃ · simulat · dissimulat · miseraqz sibi suffragia mendicare nõ erubescit manibus et pedibus repens siquõ tandẽ se ingerere qãt m patrimoniũ crucifixi et bona domini que sola ex omnibus hodie inueniunt̃ expositа · Nimirz pegre ꝓfectus est · sz in plenilunio forte vt sua districte reparet rediturus · Quis ea intentõe gradus ecclesiasticos et ministeria querat · ymmo queri nempe qꝺ querere ipe debuerat · vt sine curis seculi · in sanctimonia cordis et corporis illuminãdus accedat ad dominũ · et suã piter et ꝓximoz opeť salutem oratõnis studio dedit? et verbo ꝓdicatõnis · Nam si eos qrit eo ĩtuitu vl' tenet · vt hĩc vita necessaria

habeat·euãgelizat vt manducet ·et puerso nimis ordine celestib? terrena mercatur·q̄ certe digni? est·ampliusq; ꝺsētaneum rōni·ut ꝑ carnali victu carnalia magis opa et negocia exerceret·nec fieret ꝺmersor rerū·aut ꝺhonorare mīsteriū spūale· Sz modico est natura ꝺtenta·nec multi sola ꝺ his necessaria querūt·quippe ꝺnori facile satis obtinenda piculo·honorati cedere volūt·placere stuꝺent hominibus·delectari·supbire·huic seculo confor mari·Ipi inquit regnauerūt·& nō ex me p̄cipes exiterūt·& nō cognoui· ¶·IX· ¶ De auaricia eor & abusu tpalium·

UE ve ꝺ domo dei horrendum videmus· Quis nisi ydolatras mīstrātes quoruz deus venter est·Nunquid nō auaricia ē ydolor seruitus· Vtmā sapes miser & intelligeres cum thezauro pecunie·thezaurū ire piter cumulari·Ve ve tibi clerice·mors ꝺ olla·mors etiā ꝺ olla carnium·Mors ꝺ huiusmōi delicijs est· nō modo quia secus ꝺtroitum delectatōnis posita est· sz ob io maxime quia populi ꝺstat esse ꝑccata que ꝺmedijs·Sumpt? ecclesiasticos gratis te habere putas cantādo ut ais tibi ꝓuenire videnē Sed bonū erat magis fodere vel etiā mēdicare Peccata eī popli ꝺmedijs acsi ꝓpria tibi mīus sufficere viderentur· Veniēt venient ante tribunal xpi Audiēt populorum querela grauis·accusatō dura·quor·s·vixere stipendijs·nec diluere peccata· quibus facti sunt ceci duces· & fraudulēti mediatores De altari ait viuāt non supbiāt·non luxurienē· non ditenē ·nō de bonis ecclesie sibi ampla palatia fabricēt·mutantes quadrata rotūdis· nec loculos īde ꝺgregēt nec ꝺ vanitate nec ꝺ supfluitate disp dāt·Non extollāt de facultatib? ecclesie ꝺsanguineos suos aut neptes·ne filias dixerim nuptijs tradāt·Res enim paupum non paupibus dare par sacrilegij crimen esse ꝺnoscie· Sane patrimonia paupum facultates ecclesiarz·& sacrilega eis crudelitate subripiē quid quid sibi mīstri & dispēsatores·non vtiqz domī vl' possessores vltra victū·& vestitū aceipiūt Nā eī ordīauit deus his qui euāgelio seruiūt de euangelio querere ꝺlicias vel ornatus sed viuere vt videlicet sint ꝺtenti alimenta corpis·nō gule irritamēta·aut incitamenta libidinis· & quibus teganē nō quib? ornenē accipere Triplex igiē funiculus qui difficile rumpitur miserū ꝺ pniciē trahit · qui ꝺpure intrat ꝺdigne mīstrat·& fructu abutiē tpali· ¶·X· ¶ De supbia eor & falsa securitate·

QUid eī si ꝺ hoc mundo floret & ꝓspat ꝺ via sua·Aresset velociter & cito decidet flos feni·s·& vapor ad modicum parens pciē virge quādo īueniē iniquitas eis ad odiū Cunqz frontosa īpudētia cor obduxerit·nō vt paueat·nec ꝺtremiscat·despatio est·Propter q̄d eniz irritauit impius deum·& exacerbauit dīm peccator Non ꝑpter fornicatōnes· incest? aut sacrilegia nichil eī hor memorat ꝓpheta · sed quia dixit in corde suo nō requiret·Hoc eī dicere est requisitu rum nō expauescere. Huic aūt impietati scōm mlt'itudinē ire sue misereē deus dum rec querit · nec arguit·nec flagellat·nec vindicat· Miseramur ait ꝺpio·ꝑcul fiat a me miseratō tam crudelis· q̄ nō discat homo facere iustitiā ·& obdormiscat miser dicēs·Oblit? ē de? ·aūtit faciē suā ne videat. ducat ī bonis dies suos· & ꝺ puncto ad ꝺfer·des·In terra ꝺquit sanctorū ꝺique gessit, i· ꝺ ecclesiasticis possessionibus que sanctor vsibus fuerūt assignate·s·ꝺ domo dei quā decet sāctitudo· In clero q̄ppe tanq̄ ꝺ celo ꝺiqua gerit·quia celeste tenet officium·& tanq̄ angelus aut eligiē aut reꝓbaē· Inuenta autē ꝺ angelis prauitas vt grauius iudiceē necesse est·& inexorabilius q̄ humana· Age ergo qm̄ iudiciū durisi mū ꝺ his qui p̄sunt fiet· Ascendat supbia tua semp·sequere regē tuū·Omne sublime videāt oculi tui·festina multiplicare p̄bendas Inde ad archidiaconatū euola·deinde ad epatum aspira·nec ibi requiē habiturus·quoniā sic itur ad astra·vt altiori gradu grauior sit casus·Neqz eniz sic paulatim decides·sed tanq̄ fulgur impetu vehementi quasi alter sathanas subito ꝺ p̄fundū deijcieris· ¶·XI· ¶ Q eis ꝺ futuro succedet luctus ꝑ gaudio·

NLaboze hoīm non sunt· & cū homībus non flagellabunē·Ideo tenuit eos superbia·s·ꝺyaboli peccatū & ꝺiquitas ·hec est que disciplinā non recipit·curari renuit· vlcus pessimū·quod nec summis ꝺgitis patiē attrectari Quid miseri tanto ope flagellū declinatis· Mutatis nō effugitis penitentiā·Nam malū ꝺpunitum esse non potest· Et quidem ꝺ hac die que ad pacē vobis·sed si cognouisse tis & vos ꝛc· ·Tollite mq̄t iugum meū sup vos Sine iugo esse non possumus Homo eī ad laborē nasciē·sed graue iugū sup filios adam·vtiqz qui sequunē euz·Nā super eos qui xp̄z sequūē suaue ē·In sudore ꝑq̄t vultz tui v·p·t· Nūquid ꝺ eo sententiā laboris omnes excepimus ꝺ quo sine exceptōe omnes peccauim? ·Forte eī aliqui dicāt·Quid peccamus·nostra licite possidemus·a rapinis & furtis abstinemus·Ego sane ꝺuitem illū de quo dns ꝺ euāgelio narrat ·ꝺ nullo horū audio accusari ·Induebaē purpura & bisso · et·e·c·s· Si crudelitatis arguiē q̄ habēs subam mū di hui? & videēs fratrē suum egere clausit viscera sua ab eo·quādo hoc diuiti deest·quātos vidtis et ipi lazaros esurientes·nudos egrotos· & plus de iumentis vestris q̄ de eor miserijs cogitatis · Sz ad tremendū abrahe·ymmo dei abrae iudiciū veiamus·Fili recordare quia recepisti bona ꝺ vita tua ꝛc·Heccine est tota causa cruciatuū q̄ ꝺ hoc seculo bona recepit ipa plane·Neqz eī ad hoc nos de paradiso voluptatis animaduersio diuina eiecisse videtur· vt alterū hic paradisum sibi adinuentō humana paret·Homo ad laborē natus si ipe laborē refugit ñ facit ad quod natus est·ad qđ venit ꝺ mundum·Quid respondebit ei qui misit illum · q̄ instituit eum vt laboret·Nunc vero hic cōsolaē·tu vero cruciaris·Quid dicemus ad hec·Si talis ē finis & tale iudiciū vt extrema gaudij luc·o·nonne p̄ferenda sunt ꝺ hoc seculo mala bonis.

¶·XII· ¶ De insatiabilitate peccantiū·

OEterum non est ꝺcupiscentie modū pōere ·neqz amator pecunie dicet aliquādo sufficiē·neqz etiā libidinosus satiabiē volupate· Sic & crudelis quisqz semp sanguinem sitit & ambitōsus aut humane laudis cupid? acceptis dignatū titulis seu fauoribus·malū exinō remediū capit· sed desiderio estuat ampliori Minus autem ꝺuenit requiē qui sibi placere cupit·& putat se aliquid esse cū nichil sit· Vidi & ego aliquādo·v·viros & quid nisi freneticos arbitrarer· Primus siq̄dem buccis tumentib? marimā masticabat arenam Secundus sulphureo astās lacui exalantē terrimū & fetidissimū gestiebat haurire vapozem· Tercī?

fornaci ĩcubãs vehemẽter accẽse micãtes scĩtillas hiãtibus excipe faucibus letabaẽ. Quartus supꝑ pĩ naculum templi residẽs leuiozis aure spiritũ apto oze attrahebat Et si quo minus influere videretur flabello sibi ventũ faciebat acsi totuz sperare aerem deglutire. Quintus seozsum positos ridẽbat ceteros ipe quoqz ridendus & maxime Propriaſ em carnes ĩcredibili studio fugere laborabat. nũc manum nunc brachium ozi imponẽs Miserat? hoĩes causamqz miserie scisciat? a singulis. vnã oĩbus repio validissimã vtiqz famem. Tunc macilentisñ mas eoz facies ptemplatus. recozdabar ꝓphete gementis & dicentis. Aruit coz meũ. quia oblit? suz ꝓmedere panẽ meũ. Quid ꝓsunt hec vobis inquio Non sunt naturales cibi. famẽ magis ꝓuocãt hec ꝙ extinguũt. Nimirũ ad ymaginẽ dei facta anima ratõnalis cereris oĩbus occupari potest. repleri omnmo nõ potest. Capacẽ dei quidqd deo minus est nõ implebit. Inde est ꝙ naturali desiderio oĩs quidẽ summũ bonũ appetere ꝓbanẽ. nullã nisi eo adepto requiẽ habituri. Sed erãt miseri viã nõ ĩ ueniẽtes. & vt scriptũ est. In circũitu impij ambulant. dum mínoza bona querẽtes illud semꝑ desiõ rant qõ necdũ sibi vicinus videnẽ adepti. vnusqsqz qõ valet trahit ĩ prem. nec aliquãdo poterit. hic circũitus ꝓgrari. Vis ꝓuenire. incipe transire In circũitu siquidẽ ambulas. & qõ ꝓpe erat cozdi tuo. terga vertẽs declinas. Hinc est ꝙ vociferanẽ ad te Reuertere reuertere sunamitis. re. re. ꝛc. An fractuosa via est & inambulabilis facilius pueĩs spretis om nib? ꝙ adeptis. ¶. XIII. ¶ De illis qui refozmidãt aggredi viã pfectõnis.

ECce inquit nos reliquimus omnia & secuti sumus te. Quãtos mundi sapiẽtia maledicta supplantat. & ꝛceptũ in eis extinguit spiritũ quẽ domi? voluit vehemẽter accẽdi. Noli iquit ꝑcipitanter agere. diu libera. magnũ est qõ ꝓnis. exire qõ possis. amicos ꝓsule. Hec est sapiẽtia mundi. terzena. animalis dyabolica. salutis inimica. suffocatrix vite. mater tepiditatis q̃ deo solet vomitũ ꝓuocare. cum a deo verbũ esse ñ dubites. quid opus est de liberatõe. vocat magni ꝓsilij angelus. & quid aliena cõsilia ꝑstolaris. quis fidelioz illo vel sapiẽtioz. Seduc me domie et seducar. fortioz esto & inualesce. vt ab oze putei gehenne eripiar. & inoutias petam & cunctaboz exire si forte interim fiat aliquid. Abscondi ignem in sinu meo. & exusto iam latere. & iã sanie defluente diu deliberandũ est an excutiã illum. Magnũ est quod offerẽ. sed eo vtiqz libentius & festinãti? suscipiẽ dum obuijs manibus & cum feruoze & hilaritate Probet aũt seipm qui de ꝓpria virtute ꝑsumit. Nã diuina quidẽ omnmo ꝓbata est Amicos consulat qui non legit inimici hominis domestici ei? Quid frequẽtat euangeliũ qui euãgelio non obedit. Sine inquit mortuos sepelire mortuos suos.

¶. XIIII. ¶ De brauio sequuetium christum ꝑ viam ꝑdictam.

SEquiẽ. Vos qui secuti estis me in regeneratõe cũ sederit filius hoĩs ꝛc. Que ẽ hec noua regeneratõ. Tercia generatõ. non illa. s. que fit ex sanguinibus & voluntate viri nec illa que fit ex aqua & spũsancto. sed corpis futura reformatõ. Homo nimirũ ex anima & corpe ꝓstans totus simul cecidit. ꝑ peccatum in mortem sed totus simul resurgere nõ potest. Dignũqz est vt ea portio que videẽ potioz repareẽ prioz. Hec est anima. Prioz ergo reficiaẽ que prioz corzuit. ꝑsertim eo ꝙ ab eius culpa corpis pena ꝓcerit. Vnde prius vtiqz peccata mundi nõ molestias tollere carnis saluatoz veit. quod in seipo manifestu? docuit penis oĩbus corpus exponẽs. animã aũt immunẽ ꝓsus a peccato custodiẽs. Nõ sic hodie non sic filij hominũ. sed anime curã negligũt. curã aũt carnis ꝓficiũt. dantes opam eius valitudi. imo etiã voluptati. de scola ipocratis & epicuri didicerunt hec. Tempus hoc aĩabus nõ corpibus est assignatum. dies salutis vtiqz nõ voluptatis. Ac nẽo inquiũt carnẽ suam odio habuit. Verũ est. sz zeluz habẽs absqz scientia. dũ ꝓesse festinat inueniẽ ob esse. Cum em iudiciũ carnis ex anima pẽdeat. nihil carni potest vtiliusqꝫ salus aĩe puideri vt vidlicz in tpe sit respectus illius & socia passionis. felicitatis quoqz ꝓsortiũ mereaẽ Vnde apostolus saluatozem inquit expectamus ꝛc. Requiesce in hac spe caro misera qui ꝓpter animã venit ꝑ te quoqz vẽturus est. In regeneratõe inquit cũ sederit filius hominis ĩ se. ma. s. se. & v. ꝛc. Felix regeneratõ qñ renascẽ ad sessionẽ miser homo nat? ad laborem Corpus em resurrectõnis iam nõ moziẽ. & iam nõ erit amplius neqz luctus neqz clamoz. sed nec vll? doloz. quoniã prioza trãsierũt. Felices lacrime. qs benigna manus oditoris absterget. Et beati oculi qui in talib? liquefieri potius elegerunt ꝙ eleuari in supbiam. ꝙ omne sublime videre. ꝙ auaricie petulantie famulari. Sedebit igit corpus imortalitatis & ipassibilitatis gemina quadã felicitate dotatum. liberũ ab omni necessitate et ab oĩ ocupiscẽtia alienũ. imune ab oĩ corruptõe. plenũ gratia. cõfiguratũ deniqz claritati xpi. Sedebit & aĩa sicut nil metuẽs. sic nec cupiẽs vltra. Ceterũ in regeneratõne corpum sedebit in sede maiestatis qui ꝓ aĩaz regeneratõne stetit in ignominioso supplicio crucis. ¶ XV. ¶ De ascensu ad regnum & tpe qõ ad hoc homini est concessum.

SCala vero qua ad deum ascenditm? tres habet grad?. s. sobrie viuere quo ad nos iuste quo ad ꝓximñ. pie quo ad deũ. Latera. vilitas et aspitas. innixa basibus id est. duob? lignis crucis. desup etiã capitellis coercenda. s. spe supne glozie. et voluptatis eterne. Quis vero secularis honoz excogitari põt. qui non ꝓsus ĩ tãte sb limitatis compatõne vilescat. Nõ vnius siquidem ciuitatis aut populi seu regionis vnius. sed vniũ sitatis iudices habẽt ꝑsidere cum xpo. Nec solum ipos homies sed ipos angelos iudicabũt. qui pẽtes ad modicũ vapozem ꝑsentis glozie dedignãtes et exuflantes. impium xpi vniuersis ꝑierunt titulis dignitatum. Infelix ꝓsus ambitõ que ambire magna nõ nouit. querẽs de modico crescere. de maximo aũt minui. Amãt em primas cathedzas q̃ sicut grossi ficuũ velociter sunt casure. Hec em est pfectoz gloria singularis. inter ipos etiã eminere fidẽles. et ceteris quoqz saluandis ꝑminere autozitate iudiciarie potestatis. Magna quidẽ ꝓmissio diuina sed longa nimiũ dilatõ et molesta expectatõ terzenam deserere sortem et nõdum obtinere celestem. Breues dies hominis sunt. Sed esto tibi multa annoz curricla restant. adolescẽs es vsqz ad senectutem victurus et seniũ. Quid necesse habes amittere tpa tanta. ꝓere lucra tanta. Nichil tpe põsius sed heu hodie nichil vilius estimaẽ. Transeũt dies salutis. et nemo sibi non reditura momenta pisse causaẽ. Sede ꝓputa. quid die? singulis acquirere

valeas·certus apud deum nullum omnino bonum irremuneratū· & sicut non capillū de corpe·sic ne de tpe momentū pitur. ¶·XVI. ¶ De stulticia cupidor qui nolunt relinquere simpla p cētuplis

SEquiē·Et omnis qui reliquerit domuz aut patrem aut matrem ⁊c̄· Quid isanie est p cunctane hoīes relinquere simpla p centuplis Vbi est cupid?· vbi ambitios?· Quid ad fidele negociū & nundinas questuosissimas aua ricia intepuit·& obdormiuit in terra·Cui io iudeo negares homo· cui sacrilego dare qđ habes cūcta reris p centuplo·Sed execrabilis tibi est man? do mini·vt ab eo ꝓmutatōem accipere nō acquiescas An non fictus in p̄cepto labor·onus leue·suaue iu gum. crux inuicta ·vbi·s·xp̄s morte multaē·cru ce turpaē· Quis suor delicias siue gloriā sustiere queat·ne dum querere audeat·Sicut exercitij spi ritalis & cure cordis indiciū est euidēs cōtempt? exterior·sic eor solicitudo signum est certū men tis inculte de stercore boū la·pi·qui xp̄m lucriface re negligens corde vacuo & deserto foras cogiē euagari· Ve ue misero·dum stercoraē ornari puta tur ·Bos erat paulus qui omnia hec arbitrabaē vt stercora·vt sane mentis āpliorem credat nō esse in virtutibus q̄p in vicijs delectōnem· Neq; eī carī vel mundo vel dyabolo·sed xp̄o seruire regna re est·In via inquit mādatoz tuoz delectar? sum sicut in o. di· Quid erit in patria·si tanta ē delecta cōnis copia in via Nam & apostol?·nō in spe solū sed etiā in tribulatōnib? docuit delectari· Et oīs inquit qui reliquerit domū aut agrū ⁊c̄. Ipse enim hic loquiē qui dicit alibi· Celū & terra trāsibūt ver ba aūt mea non trāsibunt· ¶·XVII·

¶ De illis qui relinquunt possessiones sed non p prias voluntates·

SEd audiui ait homo qui p̄itōnis sue oc casionē & vt vulgo dr festucā querit vī eruat sibi oculū Audiui inquit de illo & illo qui reliquerāt omnia & ad vomitū sūt reuersi quō isti accepuut centuplū. Sunt quidē loculi·sed non solū pecunie sed etiā ꝓprie voluntatis. Scrute tur puide vias suas & studia sua qui ꝓmissam cē tupli gratiā sibi deesse causaē. Nec dubiū quin in ueniat angulū & diuersoriū reclinatoriūq; nō filij hominis·sed aut foueā vulpis· aut volucris nidū· Magis aūt obsecro relinquat oīa·nichil sibi reti neat ·ne modicū fermenti totā massam corrumpat & solū sequaē xp̄m iactās cogitatū suū in eo enu triendus ab eo· & centuplū sine dubio recepturus Nemo ergo cū se viderit nō oīa reliquisse· cētu plū non accepisse mireē· p̄ciosa siquidē diuina so latō est·nec oīmo tribuiē admittentib? alienā·In felix tu esau qui dixisti·Nūquid vnā tantū benedi ctōnem habes pater· Quāto melius diceres cū p pheta·vnam petij a domīo hanc requirā Indignus em̄ celesti benedictōne quimciē qui eam dubio q̄rit affectu·duplici intentōne·aliud sibi refugiū pans si nō eam forte obtinere ꝓtīgat·Maior est (inquit enim) miḡas mea q̄p vt veniā merear· Quid ergo Renuat cōsolari aīa tua si veniā nō mereē hoc so lum cogita & deplora Sed oīis inquit qui iuene rit me occidet me· Graue damnū·grauis iactura · si corp? p̄imaē q̄ndo quidē aīa perijt. Sic em̄ se oc cidendū causabaē infelix tanq̄ p magno beneficio habiturus·si p̄hibereē occidi·qđ & factū est· Cō solatōnē miserā obtinuit quā quesuit·& obliuī ē illi? p qua maxime supplicare debuerat·Sic et saul

postq̄ peccauit amalech rege seruato primo quiē samuel visus est p indulgētia supplicare·Ex eo tñ in sententia pristente nunc inquit honora me coram oīi populo·sic vsq; hodie dilectissimi cui? ad ali as delectatōnes ꝑsolatōnis mens imbiat·& nō pe nitus renuit in caducis & trāsitorijs cōsolari·ipe sibi p̄fecto celestis subtrahit gratiā cōsolatōnis. quā si digna deuotōne & pleno affectu peteret· q reret·pulsaret·sine dubio acciper ¶·XVIII·

Q̄ p̄dictū centuplū nemo scit nisi qui accipit.

HOrte adhuc secularis quispiā dicit·Oste de michi centuplū qđ p̄mittis· At inq̄p· Nunqđ hoī oīdēti pot? credere·q̄p ve ritati p̄mittenti·deficis scrutās scrutinio·nisi cre deris non intelliges·Manna absconditū ē. nemo scit nisi qui accipit·An non oīa possidet cui oīa coopanē in bonum·An nō centuplū habet omniū qui impleē spiritusancto qui xp̄m habz ī pectore Quā magna inquit multitudo dulcedīs tue domie quā ab·ti·te·& memoriā abundātie suaui·t·e· Hoc ergo centuplū est adoptō filior·libertas & primi tie spiritus delicie caritatis·gloria sciētie·regnū dei quod est intra nos·non vtiq; esca vel pot? ⁊ iusticia & pax·& gaudiū in spūsancto ·nō tantuz in spe glorie sed etiā in tribulatōnib?· Hec est vir tus ex alto que andreā fecit amplecti crucē·lauren tium ridere carnificē·stephanū in morte p lapidā tibus flectere genua ad oratōnem·Hec gratia de uotōnis et etiā vnctō docens de oībus quā in exp tus ignorat qz neno scit nisi qui accipit His itaq; p̄ueniat vos deus benedictōnib? dulcedinis· ad solatiū vtiq; & remediū p̄sentis laboris·ne deficia mus in via·vt de p̄sentiū exhibitō ne numeruz fir ma sit expectatō futuror· ¶·XIX·

¶ De meditatione hominis circa se· ¶ Idem in li bro meditatōnum·

MVlti multa sciunt & semetip̄os nesciunt alios inspiciūt et seip̄os deserūt· Deum querūt p ista exteriora·deserentes sua ī teriora·quibus interior est dr? Idcirco ab exterio ribus redeam ad interiora·et ab interioribus ad su piora· acēdam adherēdo sic veritati p cognitōem Nam ab illa defluendo p amorem amādo·s·uanita tem p illa homo vanitati similis factus est·Et qđ vanius·q̄p diligere vanitatē · Et quid iniquius q̄p ptemnere veritatem·Itaq; appetit? vanitatis est ptemptus veritatis·et ptemptus veritatis causa ē nostre cecitatis·Vnde quia non p̄bauerūt inid de um habere in noticiā·tradidit illos in reprobū sensū Quāto aūt in cognitōne mei p̄ficō tanto ad cogni tōnem tui accedo·scdm interiorē hominē tria ī me moria mea inuenio p que deū recolo cōspicō et cō cupisco·sunt autem hec tria memoria·intelligētia voluntas siue amor·Per memoriā remiscor·p itel lectū intueor·p voluntatē amplector· Cuz dei re miniscor in memoria mea eū inuenio·et eo dlector Intelligētia intueor quid sit deus in seipo· quid ī angelis·quid in sanctis·quid in creaturis·quid in hominibus·In seipo est incōprehēsibilis·quia prin cipium et finis Ex me intelligo q̄p incomp̄hēsibilis sit·quando me intelligere nō possum quē ipe fecit In angelis est desiderabilis·quia in eum desiderāt pspicere· In sanctis est delectabilis·quia in eo as sidue felices letanē· In creaturis est admirabilis· quia omnia potenter creat·sapienter gubernat·be nigne dispensat·In hominibus est amabilis· quia eor de? est·et ipe in eis habitat tanq̄ ī tēplo suo·

Diligere eum vere debemus · qñ ipe ꝓior dilexit nos. & ad ymaginē & similitudinē suā nos fecit · qō nulli alie creature donare voluit · Oportet itaq; id quod ad ymaginē est cū ymagine ꝑuenire · Repsentamus ergo in nobis imaginē eius in appetitu pacis virtutis & veritatis · & in amore caritatis · Teneamus eū in memoria · portem? in sciētia & vbiq; psentem veneremur · Beata siquidē anima ē · apud quā deus requiē inuenit · Beata que dicere potest · Et qui creauit me requieuit ī tabernaculo meo Negare siquidē ei requiē nō poterit · Cur ergo nos deserimus · & in his exteriorib? deū querim? · qui apud nos est, si nos esse velimus apud deum.

·XX· De consideratōe ꝓprie miserie ꝑsentis & future ·

Secundū exteriorē hominē de pentibus illis venio qui me ātequā fecerūt damnatum q̄ natum · Miseri miseq; in hui? lucis miseriā induxerūt · Ad illos vero festino q̄ morte corporis hinc exierūt · Cum eorū sepulcra respicō non inuenio in eis nisi cinerē & vermē · fetorē & horrorem · Quod ego sum illi fuerūt · & qō ipi sunt ego ero · Plorās & vlulās traditus sum huius mundi exilio · & ecce meriorꝫ plenus iniquitatib? & abominatōnibus · iamiāq; pntabor ante districtū iudicē de opibus meis ratōnem redditurus · Ve mihi misero cum venerit illa iudicij dies · & apti fuerint libri in quibus oīs mei conat? & cogitatōnes recitabunt ꝑsente domino · Tūc demisso capite ꝑ confusione sciētie stabo corā domino trepid? et āxi? cū de me dicet · Ecce homo & opa eius · Quadam vero vi diuina fiet · vt vnusquisq; opa sua bona vl' mala tunc in memoriā reducat · & mentis intuitu mira celeritate cernat · vt accuset vel excuset scientia sciētiā · atq; oīs ita simul et singuli iudicentē iudiciū faciet ꝯfestorꝫ quisq; suorꝫ · cunctaq; cunctorū ceteris arcana patebūt · Que cū nunc pateri erubescimus · tūc manifestabunt oīb⁹ · Et qd quid istic dissimulādo palpamus · totū illic vindex flama vret · Ignis vbiq; ferox · ruptis pugnabit habenis · Quantoq; diutius nos expectat deus vt emendem? · tāto districti? iudicabit si neglexerim? O aīa insignita dei imagine · decorata ei? similitudine · despōsata fide · dotata spū · redēpta sanguine · deputata cū angelis · capax beatitudis · pticeps ratōis · qd tibi de carne · si diligēter sideres qd p os & nares ceteroq; meatus egrediat · vilius sterquilinio nunq̄ vidisti · Si singulas eius miserias enūare velis · q̄ sit onerata peccatis · pruriēs ocupiscentijs · occupata passionib? · polluta illusioīb?. plenā omi confusione & ignominia inuenies Attende homo quid fueris · quid es · quid eris · fama · fauor populi feruor iuueni'l' · opesq; surripuere tibi noscere qd sit homo · Nichil em̄ aliud est homo q̄ spma fetidū saccus stercorꝫ · & cibus vermiū · Post hoiem vermis · post vermē fetor & horror · sic in nō hominē vertit oīs homo · ·XXI· De supna beatitudine et quis ad eā possit ascēdere ·

Quitas celestis · māsio secura · patria totū optimēs qd delectat · populus sine murmure · q̄ gloriosa dicta sūt de te ciuitas dei sicut letantiū omniū habitatō est in te · Ibi pax pietas · bonitas · lux · virtus splendor · honestas · Gaudia · letitie · dulcedo · vita phennis · Gloria · laus · requies · amor · & cōcordia dulcis · Que ergo nos angit vesania viciorꝫ · sitire absinthiū · huius mūdi sequi naufragiū · vite labentis pati infortunium · impietatis feruere dīnium · & non magis anolare ad angelorū societatē · sanctorꝫ splēdorem · regis potentis honorē · supne glorie decorē · Sed ad hec oīa quis idoneus · Profecto verus penitēs · bonꝰ obediēs · amabilis socius · fidelis seruus · Verus penitens semp in dolore de pteritis et in labore de futuris cauendis · sic plangit amissa · ne amittat plangenda · Bonus obediēs dat suū velle & suum nolle vt possit dicere · patum cor meū deus · p · e · m · ꝛc̄ · Amabilis socius oīb⁹ est officiosus et nulli onerosus · domi seruus · ꝓximi socius · mundi domin? · Fidelis seruus in ptēplatōne dei et custodia sui · Sed tu intelliges ad te custodiendū nunq̄ sufficere posse tuam industriā · adhibe tū omnē diligētiā et implora diuinā clementiā · atq; angelicā · exora tu telā · Hiesum xp̄m sicut signaculū sup cor tuum pone · Cum em̄ xp̄s cordis hostiuꝫ custodit · et est hostiarius vt p illum ingrediane et egrediane cēs familie cordis · cōsequēter assunt milia miliū angelorꝫ ad fores exteriorꝫ sensuū excubantiū · nec alienigena audet irrumpe terribiles illas acies ꝓpt̄ hostiarij reuerentiā & angelorꝫ custodiam ·

·XXII· De discussione vite ꝓprie et pura oratōne ·

Integritatis tue curiosius explorator vitam tuā quotidiana discussione examina Attende diligēter quantū ꝓficis vl' quātum deficis · qualis sis in moribus · qualis in affectibus · Stude cognoscere te · quia multo melior es et laudabilior · si teipm cognoueris · q̄ si te neglecto cognoscerem cursus sideꝝ · vires herbaꝝ · cōplexiones hominū · naturas animaliū · Cū ad orandū vel psallendū ecclesiā ītraueris · fluctuātium cogitatōnum tumultū exterius relinque · curā exteriorꝫ penitus obliuiscere vt soli deo possis vacare · Fieri em̄ non pōt vt cū deo aliquādo loquat̄ · qui cuncto mundo etiā tacens fabulat̄ · Intende illi qui intēdit tibi · Audi illum loquentē tibi · vt exaudiat te loquentē sibi · Ita fiet vt diuinis laudib? soluēdis debita reuerentia & solicitudine assistas · si singula verba diligenter attendas · non q̄ ego ista faciā dico · sed q̄ facere vellem · et nō feciſſe penitet · et nō facere piget · O q̄ felix esses · si semp spūalib? oculis intueri posses · quō ꝑueniunt principes iuncti psallentib? in medio iu · tim · Videres ꝓcul dubio qua cura quo ue tripudio intersunt cātantib? · assistunt orātibus · assunt meditantib? · supsunt q̄ elecōtibus · puidētibus et ꝓcurātib? ꝓsunt · Diligunt em̄ cōciues suos · eisq; ogaudēt confortāt · istruūt ꝓtegunt · puidentq; in oīb? · Ipi em̄ desiderant aduētū nostrū · qm̄ de nobis expectāt ciuitatis sue ruinas restaurari · diligēter querūt · et libenē audiūt bona de nobis · solicite discurrunt medij inter nos et deum · nostros gemit? ad eum fidelissime deportantes · nō dedignanē esse socij nostri quia iam facti sunt ministri · Exultare eos fecimus quādo ad penitētiam uersi sumus · Festinem? ergo quātum de nobis est eorꝫ adimplere leticiā · Ve tibi qui reuerti desideras ad vomitū redire ad luctū · putas ne placatos habebis in iudicō · quos tāto ēt tā spato priuari vis gaudio · ·XXIII·

Qz quibus bone orationi insistendum sit et caritati studendū ·

Quicūq; fueris intra temetipm ora · si longe fueris ab oratorio · noli querere locū quoniā ipe locus es · Sicut aūt nullum momentū est quo homo nō fruat̄ dei bonitate &

miſericordia· ſic nullum debz eſſe momentum quo eum non habeat p̄ſentem i memoria· Noli vilipē dere oratōnem tuā quā ille ad quē oras nō vilipē dit· Sed anteq̄ egrediaē de ore tuo· ſcribi eā iubet i libro ſuo· Et vnū ex duobus indubitanē ſperare debemus· qm̄ dabit nobis qō petimus· aut qō no = uit eſſe vtilius. Cogita ergo de deo quidq̄d meli? potes· & de te quidq̄d deteri? potes· Omne tēp? i quo de deo non cogitas· hoc te ꝑputa p̄diſſe· vaca ergo· & vbicūqz fueris tuus eſto Noli te re bus tradere· ſed emendare· quocūqz loco cōſiſtis aliquid ſalutare i animo tuo verſa· animū colligēs tecū habita· & in latitudine cordis tui deambulās ibi cenaculū grāde ſtratū xp̄o exhibe· nichil aliud me docet ſcriptura· niſi religionē amare & verita tem ſeruare· & caritatē habere· Ego autē miſer et miſerabilis citius curro ad lectōnem q̄ ad oratōez libentius volo legere q̄ miſſas audire Expectat me aliquis volēs de ſua neceſſitate loqui· Ego vo libz̄ accipio quē ille vel ille habere vellet· & legē do i eo amitto caritatis fructū· pietatis affectū· cōpūctionis fletū· miſſarū vtilitatē· celeſtiū cōtem platōnem· Nichil tamē i hac vita dulci? ſumiē· nichil audi? ſentiē· nichil ſic mentē ab amore mun io ſepat· & contra tēptatōnes roborat·

·XXIIII· De impuritate cōfeſſio nis & oratōnis·

Miſerere mei deus· qm̄ ibi plus pecco· vbi peccata mea emēdare debeo· In mōaſte= rio ſepe dū oro· nō attēdo quid dico· Id circo magnā iniuriā deo facō· cū illū p̄cor vt ora tōnem meā exaudiat quā ego qui fundo nō audio· Precor vt michi intendat· ego vero nec michi nec illi intendo· ſed qō deterius eſt· immū da & inuti = lia i corde verſando· fetorē horribilē ei? ſpecti bus ingero· nihil eſt in me corde meo fugaci?· Qō quotiēs me deſerit & p prauas cogitatōes defluit totiēs deū offendit· Cōfeſſionē diuiſi vt diuerſis ſacerdotib? diuerſa manifeſtarē· & ita veīa carui ad quā p ptes venire putaui· Execrāda nāqz fictō eſt druidere peccatū & ſuperficieten? radere· nec in trinſecus eradicare Heu in me eſt quidq̄d mihi no cere pōt· & egoipe michi ſarcina ſum· Optaui vt deus peccata mea neſciret· aut punire nollet· vel n poſſet· & ita volui deū eſſe inſipientē· & iniuſtū· & impotentē· qō ſi eſſet deus non eſſet· Sepe ad ſacz miniſteriū vocem meū fregi vt dulci? cātarē magiſqz delectabar in vocis modulatōne q̄ in cor dis ꝑunctōne· Deus vero nō queſit vocis leuita tem· ſed cordis puritatē Nā dum cantor mulcz po pulū· deus irritaē· Finxi me non eſſe qō eram· di= xi me velle qō nolebam· aliud ore dicebam et aliud mente voluebam· & ita ſub ouina pelle vulpinā cō ſcientiā abſcondebā· Vulpina ſiquidē conſcientia· eſt tepida ꝑnerſatō· ficta cōfeſſio· obediētia ſine d uotōne· oratō ſine intentōne· lectio ſine edificatō ne· ſermo ſine circūſpectōne· Magnā porro coro nā & veſtē rotundā· regulā ieiunioz ſeruo· & ſta tutis horis pſallo· ſed cor meū longe eſt a deo meo Exteriorē ſupficiē intuens· ſalua mihi oīa arbitror totus pḡēs in ea que ſoris ſunt· oblitus interioruz meoz ſicut aqua effuſus ſum· ·XXV·

De miſeriis & periculis huius vite mortalis·

Si me non inſpicō· meip̄m neſcio· Si autē inſpicō· tolerare me nō potero· tanta in me ꝑfuſione digna inuenio· quāto ſepius & ſubtilius me diſcutiō· tanto plures abominatio nes i angulis cordis mei repio· Porro dyabol? quē non video & ideo non poſſum ſatis cauere ab eo· laqueos michi abſcondit· viſcū ponit· ſ· amore poſ ſeſſionis· affectū cognatōnis· cupiditatē honoris voluptatē carnis· quib? ſcz anima inuiſcaē vt pē nis ſtemplatōnis p plateas ſupne ſion volare non poſſit· Heu michi quia vndiqz tela volāt· quocū qz me vertā nulla ſecuritas· & que mulcent et que ꝑtriſtāt oīa timeo· & eſuries et refectō et ſomn? et vigilie et labor et quies militāt ꝑa me· Magis aūt illud malum timeo qō facio in abſcōdito q̄ qō in apto· malum autē quod nullus videt nemo rep̄ hendit & vbi nō timeē repḡenſor· ibi ſecurius acce dit temptator· Caro mea de luto eſt· & ideo luto ſas et voluptuoſas cogitatōes de ea habeo· vanas et curioſas de mundo· amaras et malicioſas a dya bolo qui multū confidit in adiutorio carnis· quia ma gis nocet domeſticus hoſtis· Illa vero ad ſubuſio nem noſtrā fedus cum eo init· vtpote de peccato nata· in peccato nutrita· Murmurat aſſidue· impa tiens eſt diſcipline· Hac vtiē tortuoſus ſerpēs· cui nullum eſt aliud deſideriū· nullū negociū· nullum ſtudiū· niſi animas ꝑdere· et caro que data eſt no bis in adiutoriū· fit nobis in ruinā et in ſcandalum Da itaqz opam interne lectōni· vt legas et intelli= gas temetip̄m· et vt legas et diligas deū· vt vincas mundū et omnē inimicū· quaten? labor tu? ꝑueniaē in requiē· luctus in gaudiū et poſt tenebras hui? vite videas ortū ſurgētis aurore. ·XXVI·

Meditatō aduent? xp̄i ad paſſionē· Idem in exhortatorio de paſſione domini·

Noli timere filia ſion· ecce rex tuus venit tibi māſuetus· Veni de mine hieſu· veni deſiderate cunctis gentibus· quia dormi tauit anima mea p̄ tedio more tue· et oculi mei lā guerūt p̄ inopia lumīnis tui Orire ſol amabilis vt exeat homo ad opus ſuū ꝛc· Noli timere filia ſion· qz timor oculū turbat· hilaris pupilla lucide ſpe = culatur· Ecce rex tuus venit tibi manſuetus· qual' ipe eſt· talem te eſſe vult· Manſuete iugū eius por ta· vt et ipe ſedeat ſup te· Venit em̄ tibi et tu non vadis ei· Egredere te terra tua· egredere de ciuita te· quia vidi iniquitatē et ꝓtradictōnem i ciuitate ꝛc· Egredere cū pueris hebreis· qui trāſeūt ſimpli citer in occurſum dñi· Nichil in te reſideat quod in occurſum hieſu non ꝑdeat· quia nec vna vngu la in egipto pharaoni relinquēda ē· Man? et cor et lingue cinant oſanna in excelſis· Et nūc domine paſſionis tue dies vigere nos deberēt magis q̄ p̄= poſiti pharaonis· quoniā in opibus tuis iuſticia ē & pax et gaudiū in ſpūſancto· Nos aūt dormitā? te p̄ nobis orante· quia oculi noſtri tempe noſtro grauati ſunt Suſcita nos vt vigilem? et oremus· Vtinā gutta ſanguinis qui de agone tuo ſudat vſ qz ad terrā noſtraz decurrat· et apiat terra os ſuū et bibat illum· et clamet ad te et tecū ad patrē me lius q̄ ſanguis abel Quis aūt eſt domine q̄ tecum vna hora vigilet· etiam in celo nō eſt factū ſilētiuz niſi quaſi media hora· quāto mi? in terra vna ho ra vigilabim? tecum· quotiēs et quotiēs redis ad nos· et inuenis nos dormiētes· et nunc benigne ſu ſcitas nos· et iterū abis ſecūdo et tercō eundē ſer monē dicens Statim aūt vt receſſeris itez somn? occupat nos· nec vigilare poſſumus niſi q̄diu no= biſcū es et ſuſcitas nos· Euigila tandē euigila miſe rabilis anima· et ſi non amore· ſaltem timore· Cogi ta ſaltem cruciatum quē iam paſſura es in morte·

Nulla crux durior est q̄ mors ad quā quotidie tu festinas & non attēdis. Vide quō te mors crucifigit. corpus rigescit. crura distenduntur. manꝰ & brachia deciduūt. pectus anhelat. ceruix langueſcit. labia spumāt. oculi stupescūt. facies exudat. vultꝰ horrescit. & velut testa pallescit. Ista crux monet te. nescio vtrū in lectulo molli an in cruce rigida suauius moriaē. Nunquid crux dolorē citiꝰ abscidit. que videmus et sentimꝰ leuia sunt ad ea que intus anima iā p̄gustat. Nam sensus q̄ cito recedit. animā sua mors semp comitaē. ¶ .XXVII.

¶ Meditatō passionis eiusdem.

OVm ambularēt animalia ambulabāt pie & rote iuxta ea. Si vita nostra p̄ficeret rota sancte scripture nobiscū piter ambularet. Sed quia p paludes et saxa pedibꝰ eūtes offendimꝰ. vix rote nos sequunt. passio domi celebratur. & nos voluptati opam damus Clamat nobis de cruce O vos omnes qui trāsitis p viā. attē vite & videte si est dolor similis sicut dolor meus. Attendite dolorē meū. vt in dolore meo videatis dolorē vestrū. Dolor meus ymago vestri doloris est. qō attēditis in corpe meo. attēdite & videte si similis dolor non est in corde vestro. trāsitis a vobis ad me. retransite a me in vos & in me. Nolite flere sup me sed sup vos. videē ille dolor quē transitis & nō attēditis magis esse flendꝰ q̄ dolor meus. Hec nobis de cruce tua clamas o bone iesu. et si non verbis. tamē ipa re fecisti michi de corpore tuo speculū anime mee. In domo ergo principis sacerdotū velata facie collaphizaē xp̄us. quod enim xp̄s in publico. ego patior in occulto. & quod ille foris a mistris caiphe. ego intus a nequitijs sathane. Clamidē ei coccineā hoc est vestimentū tinctuz sanguine circūdant. cū p̄pter crudelē vite sue sanguolentiā a plerisq̄ honorāē et circūdaē. Vnde & plectētes coronā de spinis ponūt sup caput eꝰ cū de rapina paupum spineas ei diuitias coaceruātes. caput eius ad regnū elatōnis efferūt. Aue rex iudeorꝰ. Quid superbis terra et cinis. quid veste nitida gloriaris. Subter te sternē tinea. & opimē tū tuū vermis. Hec tua vestis est. illuserūt tibi q̄ clamide coccinea circūdederūt Sic antiochꝰ & domi ſi natalis hostis herodes alienis vestibus depōitis in suis vermibus expirarūt. ¶ .XXVIII

¶ De susceptōne dextri latronis.

SEdi ad cor tuū tādē aliquādo. redi vetꝰ adam. vide vbi & quō te requisuit. et inuenit nouus adā. Quis em̄ latro ille vbi adā fuit. imo non latro sed martir & p̄fessor. Necessitatē em̄ puertit in voluntatē. & penā cōmutauit in gloriā. & crucē in triumphū. Tu petrꝰ i cruce fuisti. & petrus in domo caiphe latro. Latro fuit quādo latebat āte p̄fessionē. iustus autē post oratōnem. Quid em̄ orauit Memēto mei domine dum veneris in regnū tuum. O magna fides. orat p futuris non p̄ p̄sentibus. Non vult de cruce d̄poni sed i regno xp̄i reponi. O cor contritū & humiliatū quid minus vel humilius potuit orare q̄ vt vl' sui memor esset. Memēto mei mei im̄q̄ indigni. peccatum meū contra me est. p̄fundor oculos meos ad te leuare. Malum coram te feci. tū me tibi celare volui. latro sū anime mee Homicidiū qō feci volui occultare. sed malū coram te feci memēto mei. Miserere mei secūdum magnā misericordiā tuā. Video em̄ in te magnā et tuā. hoc est p̄petentē misericordiam que te michi ad mei p̄similē p̄descēdere fecit miseriā. Ego quidē digna recipio factis. tu aūt q̄d fecisti. Video te michi in pena similē. quē in actu video tā dissimilē. Non potuisti me longius sequi A summo celo egressus de vtero virginis speciōsꝰ forma p̄cessisti. et mecum pendes in ligno. Quis huc te adduxit. Sola misericordia. Scōm hāc misericordiā tuaz miserere mei deus. Sed in quo te cognoscā misereri. In hoc quia imaginē meā in te video similē. & hāc eandem mecū miseriā pati Quid ergo restat nisi vt sperem. Ergo memēto mei. vadis ad regnū tuum implesti negotiū tuū. Ad hoc venisti vt me reducas tecū. Tecū ire ocupisco. et p hoc amarissimā mortē pati nō otremisco. Quomō ergo otremiscerē. vbi te mecū esse viderē. Etiaz si ambulauero i medio vmbra mortis. nō timebo mala q̄m tu mecū es. Aut quō erubescerem q̄ te dominū celi portare viderē. Qui em̄ portat crucē tuā portat gloriā tuam. & qui gloriā tuam portat. portat te. Portantē aūt te. tu portas sup humez tuū Humerus tuꝰ altus est. fortis est. ptingit vsq̄ ad patris ꝺsessum sup omnē p̄incipatū. & potestatē & virtutem. Illuc reducas ouem centesimā. illuc deduces ouem ioseph. Vade iā secura ouis ioseph x̄ps te portat sup humez suū. Fortis est humerus eius noli timere. altus est noli ad ima respicere. qz nemo mittēs manū suū ad aratrū ꝛc. ¶ XXIX.

¶ De cruce nō timēda sed amplectēda.

DRaue iugum sup filios adā Si essez filiꝰ noui adā. leue iugum portarē. Quid est onus graue. Talentū plūbi Et quid est onus leue. Crux x̄pi. Mira res. Nichil formidolosius homini q̄ crucē pati. Sed quare timēt crucem homies. quia latrones sunt. Crux equa lance iudicat & remunerat. hinc nocentes. illinc innocētes. Ideoq̄ impijs formidolosa. pijs aūt sup oīa ligna p̄adisi gratōsa. Nunquid em̄ x̄ps crucem timuit. nunquid petrus. nunquid andreas. imo et adopta uit. Exultauit em̄ vt gigas ad curzendā viā. Et desiderio inquit desideraui hoc pascha mā. vo. ꝛc. Meus inquit cibus est vt faciā volū. pa. m et volūtas patris mei est vt calicem eius bibam In cruce ergo pascha māducauit. quia ascendit in palmā et collegit fructus eius. Cum exultatꝰ inquit fuero a tra oīa trahā ad me. Que oīa. celū terzā et iferos Traxit ad se patrē. quia clamor eiꝰ introiuit in aures eius. et otremuit terza. et petre sciſſe sunt et monumēta apta sunt. quia vocez filij dei audierūt Sic mediator dei et hominū medius inter celuz et terzam pascha māducabat. et fructus arboris vndiq̄ colligebat. quos in corpus suū trajiciebat. qz ꝑfluebant oīa ad arborem vite que erat in medio p̄adisi. Restincta em̄ erat framea que viam iterclusserat. Quis ergo amplius crucem timeat. Vere q̄ crucem timet ipe sibi testis est q̄ adhuc latro est. In cruce pendet omis fructus vite. quia ipa est arbor vite in medio p̄adisi. Ipa est mestoz cōsolatō esurientiū refectō. p̄fectoz gloriatō. Circūire possum domine celū et terzā. mare et aridam. et nusq̄ te inueniā nisi tantū i cruce. Ibi dormis. ibi pascis ibi cubas in meridie. Crux em̄ tua fides est. Cuius latitudo caritas. longitudo lōganimitas. altitudo spes. p̄fundū timor. In hac cruce te inuenit. quicū q̄z te inuenit In hac cruce anima suspendiē a terza et dulcia poma de ligno vite decerpit. In hac dño suo adherens dulciter decantat. Susceptor meus es tu. gloria mea et exaltās caput meū. Nullus ergo te querit. nullus inuenit nisi crucifixus.

¶.xxx. ¶De aptione lateris christi qđ factum est hostiū pauisi.

APeri nobis dñe hostiū lateris tui quod est in arca tua. vt introducas nos cū mūdis aīalib? septena & septēa. Tu es em̄ verus noe quē solum inuenit deus pater iustū coram se. Tu cognoscis oues tuas & ille te. qa sunt animalia munda septena & septena. qui septiformis gratia et opibus lucis sabbatū ex sabbato adepti iam digni sunt octaue cōscribi. qui numer? tm̄ in arca saluatus est. Introduc etiā nos ad te p hostium lateris tui qđ est fides ecclesie. & claude hostium aforis. donec ptranseat iniquitas. Et cessant te diluuio. itez nobis apias hostiū nō iā fidei sed speciei. Hostiū contra hostiū. qđ i montis edificō ꝓphete monstratū est. Itez tam̄ et fenestrā habes in arca p quā dilectus mittit manū suam et columbam suā excitat. Surge inquiēs amica mea. sponsa mea. colūba mea & veni. & cū cuolat p? te vt apprehendat te. tu effugis et ascēdis sup cherubim. et volas sup pennas ventoz. vt nō inueniat pes columbe tue solidū quid de te vbi requiescat. nisi iterū ad arcā tuā reuertaē. & tu manu apprehensam itez in sua mansiuncula reponas. Tutius est in porta fidei interī pstolari et quiescere. q̄ te nimis et frustra insequēdo in aquas diluuij intrāsmeabiles decidere & submergi. Da michi portiōem in terra viuentiū i sepultura pegrinoz in agro achelde mach qui in p̄cio magno sanguis tui emptus est. Ibi em̄ sepulti sunt oēs patres nostri qui sup terrā hāc aduenę fuerūt et pegrini. Ibi abrhaam nec sine precio sanguinis xp̄i gratis sep seip̄m saluandū credidit. nec bonū sibi estimauit esse si in sepulcris habitaret. Sed vbi. In spelūca duplici. vbi spes bonoz opum & amoz ꝓemplatiue requiescit. ¶xxxi. ¶De misterio sepulture eius et ascēsionis.

IN lectulum salomonis sexaginta fortes ambiūt. oēs tenentes gladios et ad bella doctissimi. Lectulus tuus hiesu christe sepultura tua est in qua sabbato requieuisti ab oī ope qđ patrasti. Est aūt monumentū tuum i petro nouū et in petra excisum. quia amica tua fidelis anima ortus ꝑclusus est. & quotidie renouaē i agnitōne tua. & solidaē in petra amoris tui consepeliēs seip̄am tibi in interiorē secreto cubiculi tui. Ibi te ambiūt fortes doctissimi. nō solū carnis illecebras. sed etiā potestates aereas. nocturnosq; timores abigere. Duplex spūs duplo clamat. pater mi creator. pater mi reformator. curr? israhel et auriga eius. Portas regis sustines & gubernas. Ecce sublatus es amplius te non videbit tuus heliseus Remansit tamen ei palliū tuū in memoriā tui vt p̄ sentia absentie tue dolorē semp eius & augēdo leniat. & leniendo augeat. Hoc sacramentū nominis tui qđ sumimus in tui ꝓmemoratōem donec veniaſ palliū tuū est caro tua qua vestitus ad nos ꝓcessisti. & latuisti quidē phidos. sed fidelibus tuis teip̄z ostendisti. sicut & vsq; hodie sub hoc pallio absc̄ dita est maxima fortitudo tua. O fortissime sanc̄ quā dilectōnem nō diligēti te ad ultimū nō celasti vt inimicā verteres in amicā. Intm̄ amasti mulierē non amantē. sed psequētem te. vt ꝓpter amorē eius sapiētia tua stulteſceret. & fortitudo tua infirmaret. sed qđ stultum est dei sapienti? factū est hoībus. ¶xxxii. ¶De viatico corpis xp̄i quo suos ad vitā trāsduxit.

ORadere nunc etiā nobiscū domīe ne dolemur et tristemur in via hac qua ambulamus. Que est aūt nubes que p̄cedit veros israhelitas nisi sanctissimū et verissimū corp? tuū qđ in altari sumim? in quo nobis velaē altitudo diei imensitas maiestatis tue. Cuius & calorez et splendorē mortalis infirmitas sustinere ñ possit nisi mediatrix nubes interposita et ardorē superet desup. & tutā subtus viā p̄monstraret. Hāc nubem totus exercitus tu? exequit. Domine rex sabaoth. Qui aūt nō sequit eā in tenebris est & in tenebris ambulat. & nescit quo vadat. Relucet em̄ de hac nube semita que ducit ad vitam. semita hūilitatis & patientie. semita māsuetudinis et misericordie. Et quidq̄d humano generi p incarnatōnis tue misteriū reuelare dignat? es. Relucz nobis ex hac luce legis & ꝓphetie gloria. qm̄ moyses & heyas tecum appuerunt in monte. sed nubes lucida obumbrauit eos Necip̄i em̄ sicut et nos sine tua ꝓtectō ne saluari potuissent Columna vero ignis p nocte spūssancti? est. qui sup apostolos in igneis linguis apparuit. qui cecitatis nostre caligīē illuiat & sursum erigit nos vt sapiamus ea que sursū sūt nō que sup terrā. nubes ergo p die. et colūna ignis p noctē. quia & caro tua diumitatis esū nobis tēpat. et spūssancti lux tenebras mētis nr̄e illustrat ¶xxxiii. ¶Oratō ad ip̄m vt de flumīnibus egipti nos educat.

SIbila dñe huic misere immūde peccatrici anime mee. vt spūs tuus bonus deducet me in viā rectā. vt vadā ad excelsam & montuosam ꝓmissionis terrā. que de supioribus fluis irrigaē. & de celo pluuiā expectat. nō sicut terra egipti. quā fluuius de terra ebulliēs totam coopit Non est em̄ mons oppositus. nō est aliquod obstaculū ocupiscentijs egipti. sed sicut de terrena mēte ebullīūt sup deiectā anime superficiē sine mora decurrūt. Habet aūt. vij. hostia fluuij egiptius q̄ de vno capite. i. de superbia deriuanē Hoz extremū intelligiē luxuria carnis de qua muscę nascunē immūdicie semp amatrices. Nec istā despicit supabūdātia gratie. sed sibilat et vocat eā de extremo flumine. et iūgit api que erat in terra assur. Apis virgo est. sed q̄dm est in terra assur. hoc est elatōnis mel non pōt opari. Sola repmissionis terra lacte et melle fluit. Sibilante ergo gratia musca et apis ꝓueniūt. et similis requiescūt in torrentib? vallium In illis et apis de superbie. et musca de luxurie sordibus emundanē Torrētes vallium discipline sunt humilitatis Torrentes quare quia siquis meror. siqua grauitas est in corrigēdis vicijs. cito ꝓtereūt. Vñ mulier cum pit tristiciā habet cc. Nā labor vertiē in amorem. et tedium in desideriū. et amaritudo in dulcedinē. sicq; de torrentibus valliū. pficiunt ad cauernas petraz. Petre firmissimi atq; fortissimi in fide patres sunt. in quoz passionib? veluti suis exemplaribus musca et apis quasi colūbe mdificātes requiescūt. Vñ ñ cessat man? eoz. ñ cessat pes. sed in oīb? frutectis bonoz opum iugiē exercitare. sic demū ad ꝓemplatōnis foramīa ꝓueniūt. hec sunt opera tua domīe hiesu. quia sunt bona valde ¶xxxiiii. ¶Exemplū in magdalena quaz de p̄dictis flumīnib? eduxit.

SIc mariemagdalene sibilasti de qua non vnū sed. vij. egipti flumina eiecisti. Intrauit inter epulas discumbentiū. cucurrit ad pedes hiesu. effūdebat sup eos torrētes lacrimaz

Tu vero vbi affect⁹ vehemtior incāduit·et velut carbo imbre lacrimaꝝ respsus·fortius exarsit· Videres ab illa sacratis vestigijs crebra & insatiabilia oscula infigi· Videres effuse vnctōnis suauitate totā domū implerī·Quid igit illa nisi in torrētib⁹ valliū requiescebat·de qua tot & tanti gratie torrentes effluebāt· Vnde etiā dimissis ei peccatis mltis quia multū dilexerat·iam sicut colūba q̄ lacte est lota residebat ad pedes hiesu iuxta fluēta plcissima·cum quidē soror eius martha satageret circa frequēs mīsterium·Quid memorē de sepulture ofsicō qđ p̄uenit de pedib⁹ ascendēs ad vnctōem capitis·cū in eam fremeret illud auaricie sepulcruꝝ fetens odorem pietatis ferze nen sustimēs·Nō potuit amor tāt⁹ xp̄o etiā morientē mori·fugientibus & latētibus viris·hoc est apostolis·mulier imperterrita stabat ad monumentū plorans·Non habebat viuū·& tota sup mortuū ardebat·quo plus ō manibus & oculis auferebaī·eo ardenti⁹ animus insequebaī·Si fieri posset p redimēdo corpore sepulcrū lacrimis implesset·Quersa retrorsum vidit hiesum stantē & nesciebat quia hiesus est O pium o delectabile pietatis spectaculū·Ipe qui queriī & qui desideraī·& occultat se & manifestat· occltat se vt ardentius requiraī & requisitus cū gaudio mueniaī·inuentus cū solicitudine teneaī·et tētus nō dimittaī·donec ipe in amoris sui cubiculo mansionē facturus introducaī Hac em̄ arte sapiētia ludit in orbe terzaꝝ & delicie eius esse cū filijs hominū Data est tibi domine hiesu oīs potestas in celo & in terza·Tu es quasi tenerim⁹ ligni vermiculus·qui virginaliter edit⁹ humilitate & caritate tua omnē p̄foras auriciā vno impetu spūs tui octingētos interficiēs principes malicie·

CXXXV. De modo & causa diligenti deū Idē in libro de diligēdo deū·

Vltis audire a me quō diligend⁹ sit de⁹ Et ego causa diligendi deum·deus est· Modus·sine mō diligere· Ob duplicem siquidē causam dixerī deū esse diligendū p̄ptē seipz siue qz nichil iustius·siue quia nichil diligi potest fructuosius·Duplicē quidē parit sensum cū queritur de deo cur diligend⁹ sit. Dubitari nāq̄ potes quo suo merito·an quo nostro sit cōmodo diligendus·Ergo si meritū dei queraī illud est p̄cipuum quia ipe prior dilexit nos. Dign⁹ plane vt reametur·p̄sertim si aduertaī quis quos· quantū ue amauit·Dilexit ergo deus & gratis inimicos· Ez quātum·sic deus dilexit mundū vt vnigenitū daret· Et paulus qui p̄rio ait filio non pepcit·sed p nobis oīmibus tradidit illū·Ipe quoq̄ filius p se ait· Maiorē inquit caritatē nemo habz vt a·s·po· quis rē·Sic meruit iustus ab impijs·summ⁹ ab infimis oīpotens ab īfirmis amari·Sed dicit aliquis·Ita quidē ab hominib⁹·sed non ita ab angelis vez est quia necesse non fuit·Ceterū qui hominib⁹ subuenit·in tali necessitate seruauit angelos a tali necessitate·Et qui omnes diligēdo dedit ne tales remanerent·dedit angelis ne tales fierēt·Quib⁹ hec palam sunt·palam arbitror esse·& cur diligēdus sit· hoc est vnde diligi mereaī·

CXXXVI. Qualiter ipe diligi meret etiā apud infideles·

Quod si infideles hec latēt deo tamen in p̄mptu est ingratos ofundere inumeris beneficijs suis·humano siquidē & vsui p̄stitis·& sensui manifestis·Nempe quis alius ammīstrat cibū vescenti·cernēti lucē·spirāti flamē

Querat aūt homo eminētiora bona sua in ea parte sui qua p̄eminet ibi·s·in anima·que sunt dignitas sciētia·virtus·Dignitatē in homīe libez dico arbitriū·in quo ei datum est ceteris animātibus non solum p̄minere·sed etiā p̄sidere Scientiā vero qua eandem in se dignitatē agnoscat·nō a se tamē esse Porro virtutē qua subin de & a quo est inquirat· non segniter et teneat fortiter cū inuenerit Itaq̄ geminū vnūquodq̄ horz triū apparz· Dignitas ergo sine sciētia ñ p̄dest Illa vo etiā obest si vtus ō fuerit·habere etem̄ qđ habere te nescias quā gl'iam habet·Porro noscere qđ habeas·sed qz a te nō habeas ignorare habet gloriā sed nō apud deū·Apō se aūt gloriāti dicit apostolus Quid habes qđ non accepisti·Qui gloriaī ait in dño glorieī·hoc est ī veritate·Veritas quippe domin⁹ est· Vtrūq̄ ergo necesse est vt scias·quid sis & q̄ a teipo nō sis·Nevidelicet aut oīmo nō glorieris·aut īaniter glorieris· Deniq̄ si non cognoueris inquit te·egredere· Cum dignitate em̄ sciētia opus est et virtute q̄ vtriusq̄ fructus est: p quā ille inquirit et teneī·q̄ omniū auctor & dator merito glorificeī de oīmib⁹? Alioquin sciens & nō faciēs digna·multis vapulabit· Quis item vel impius putet aliū eius que in anima splēdz humane dignitatis auctorē p̄ter illū qui dixit· Faciamus hominē ad ima·& si·n· Quis aliū sciētie largitorē existimet· nisi ipm qui docet hominē scientiā· Quis rursus munus sibi aliunde virtutis aut putet datū·aut impetret dādum q̄ ō manu domini virtutū·Mereī ergo amari·p̄pter se ipm deus·etiā ab infideli· qui si nesciat xp̄m· scit tamē seipm·p̄ide inexcusabilis est oīmis homo etiā infidelis si non diligit deū toto corde· tota anima· & tota virtute sua·Clamat quippe ei virt⁹ īnata & cognata ratōni iusticia·quia ex se tota illū dilīgere debeat· cui totū se debere non ignorat·

CXXXVII. Q̄ multomagis fideles tenenī eū diligere·

Facile p̄inde plus dilīgūt·qui se ampli⁹ dilectos intellexerūt Quibus aūt min⁹ donatū est·minus diligūt· Iudeus sane paganus nequaq̄ talibus aculeis excitaī amoris q̄ lis ecclesia expiī que ait· Vulnerata caritate ego sum·Et rursum·Fulcite me floribus·stipate me malis· quia amore langueo·Cernit regē salomonē in diademate quo coronauit eū mater sua·cernit vni cum patris crucem sibi baiolantē·cernit cesum & p̄sputū deū maiestatis· cernit auctorē vite et glie clauis p̄fixum·p̄cussum lancea·o p̄p̄rijs saturatū tandē dilectā animā ponentē p amicis suis·Cernit hec·et suā ipius magis animā gladius amoris trāsuerberat et dicit Fulcite me floriḇ?·stipate me malis·quia amo·lan·Hec sunt quippe mala punica que in orto introducta dulcius sponsa carpit ex ligno vite·et celesti pane p̄riū mutuata saporem colorē a sanguine xp̄i·videt deinde mortē mortuā et mortis auctorē triumphatū· Videt de inferis ad terzas·a terzis ad supos captiuā duci captiuitatē vt in nomine hiesu oīe genu flectaī· Itaq̄ generatō que non direxit cor suū·et non est creditus cum deo spūs eius·sed magis sperās in īcerto diuitiarum·Verbūq̄ modo crucis dedignaī audire ac memoriā passionis eius ducit onerosam·qualiī illius pondus in p̄ntia sustinebit·Ite inquiet maledicti iz·Sup quē ceciderit lapis iste teretur·At vo generatō rectoꝝ benedicetur·Nō potestis o mihi seruire mamone simul et gloriari in cruce domini

nostri ihesu xp̃i·et spare in pecunie thesauris· ꝑ aurũ ab ire·& gustare quoniã suauis est dñs· Pro inde qm̃ suauẽ in memoria non sentitis·aspum ꝑ culdubio in pñtia sentietis· Ceteruꝝ fidelis anima & suspirat pñtium inhianter· & memoria requie scit suauiter·& donec ydonea sit·reuelata facie vi dere faciem dei & gloriã speculari ī crucis ignomi nia gloriat̃· ¶XXXVIII· ¶Q ꝓsideratõ pas sionis eius debet esse fomes dilectõnis·

QVid nãqꝫ facit aliud ꝓsiderata tanta & tã indebita miseratõ·tam gratuita ita vt sit ꝓbata dilectõ·tã inopinata dignatõ tã inuicta mãsuetudo·tã stupẽda dulcedo· Quid inq̃ hec oñia faciãt diligẽter cõsiderata·nisi vt cõ siderãtis animũ ab omni penitus prauo vẽdicatũ amore ad se mirabiliter rapiãt·vehemẽter afficiãt fac ãtqꝫ p̃ se cõtemnere queqꝫ nisi in ꝓmptu ho rum appeti nõ pñt·nimiꝫ pinde vngentoꝝ ī odo re hoꝝ sponsa curzit alacriter·amat ardẽter et pa rum sibi amare sic amata videt̃·cũ se totã ī amorẽ pstrinxerit·Nec in merito·Quid em̃ magnũ tanto & tanti reconpensat̃ amori·Si puluis exiguus to tum se ad readamandũ collegerit·quẽ illa nimiruꝫ maiestas in amore p̃ueniẽs tota ī opus salutis eiꝰ intensa cõspicit̃ Sic' em̃ deus dilexit mundũ vt si s· vni· daret·Deniqꝫ si totũ me debeo ꝑ me facto quid addã iam ꝑ refecto & ꝑ facto hoc mõ· Nõ em̃ facilꝰ rfectus q̃ factus·Siquidẽ de omni qõ factũ est dixit·& facta sunt·In me autẽ reficiẽdo & dixit multa·& gessit etiã mira & ꝓtulit dura· nec tm̃ dura·sed etiã indigna·Quid ergo retribuã dño ꝑ omnibꝰ que retribuit michi· In primo ope me mihi dedit·in secũdo se·& vbi se dedit·me mi chi reddidit· Tatus ergo & redditus me ꝑ me de beo & bis debeo Quid aũt domĩo retribuã ꝓ se Nam et si me milies repẽdere possem·quid ego suꝫ ad deum. Vide ergo quõ immo q̃ sine modo a no bis deus amari meruerit·qui vt paucis (vt dictũ est) repetã·prior p̃e dilexit nos·tantus & tantũ & gratis tãtillos & tales·Deniqꝫ cũ dilectõ que tendit in deũ tendat in imensum·quia infinitꝰ est deus·quisnã queso debeat esse nostri amoris finis vel modus·Diligã te domie fortitudo mea·domi nus fir·m·& r·m·& l·m·Et meũ quidq̃d amabile et optabile dici põt· Diligã te ꝑ tono tuo et mo do meo·minꝰ quidẽ iusto·sed plane ꝑ posse meo Imperfectũ re. vi·o·t· Sed tñ in libro tuo omnes scribent̃·qui qõ possunt faciũt. & si qõ debẽt non possunt· ¶XXXIX ¶Quo fructu debeamus ipm diligere·

NVnc quo nostro cõmodo diligendus sit videamus·Nõ em̃ sine p̃mio deꝰ diligit̃ & absqꝫ intuitu p̃mij sit diligẽdꝰ vacua nãqꝫ vera caritas esse non potest Hec tñ mercena ria est quia nõ querit que sua sunt·Affectꝰ est nõ ꝓtractus·sponte afficit et spontaneũ facit·Verus amor seipo ꝓtentus est·habet p̃mium sed id qõ a matur·Nam quidq̃d ꝓter aliud amare videaris· id plane amas quo amoris finis ꝓtendit·non ꝑ qõ tendit·Verus amor p̃mium nõ requirit sꝫ meret̃· p̃mium sane nec dũ amãti ꝓmit̃·amanti debet̃· ꝑ seuerãti reddit̃·Extreme demẽtie est ea semꝑ appe tere que nunq̃ nõ dico satiẽt· sed nec appetitũ tẽ pent·dum quidq̃d taliũ habueris·nichilominꝰ·nõ habita ꝓcupiscas·sempqꝫ animꝰ non minus anxie cupiat que ꝺ sunt·q̃ q̃ assunt lete possideat·Quis em̃ obtineat vniuersa· Sic directo tramite volun tas puersa' ꝓtendit ad optimũ festimat ad id vnde impleri possit·immo his amfractibus ludit secum vanitas·mentiẽ iniquitas sibi·Si illud apphende re vis quo apphenso nichil amplius velis quid tẽ ptare opus est ꝛc̃·Curzis p deuia et lõge ante mo reris q̃ hoc circũitu puenias ad optatũ·hoc ergo ī circũitu impij ambulãt naturaliter appetẽtes vnõ finiãt appetitũ·et inspiciẽtes vnde fini appinquent rez,magis specie q̃ actore dilectati priꝰ vniuersa pcurzere·et de singulis cupiũt expiri q̃ ad vniuer sitatis domĩũ curent puenire,et quidem pueniret si quãdoqꝫ voti ꝓpotes effici possent, vt oñia· s· ꝓter vnũ primcipiũ omniũ aliquis obtineret Ea nã qꝫ cupiditatis sue lege qua in rebus ceteris nõ ha bita p̃habitis esurire·et ꝑ non habitis habita fasti dire solebat· mox oñibus que in celo et que in ter ra sunt obtẽtis et ꝓemptis·tandẽ ad ipm̃ pculdu bio curzeret·qui solus deesset oim deꝰ· Pozro ibi quiesceret·quia sicut citra nulla quies reuocat· sic vltra iam nulla inquietudo solicitat Diceret ꝑcer to· michi adherere deo bonũ est·Quid em̃ michi ẽ in celo ꝛc̃· Deus cordis mei·& ps mea deus ineter num Sic ergo ad id quod optimũ est· quiuis cupi dus pueniret·si ante quod citra cupit assecꝙ possꝫ Verũ quoniã id oñino impossibile pstruit et vita breuior·et virtus infirmior & cõsors inumerosior longo remere & casso labore desudat·iustus autez non ita·Audiẽs quippe vitupatõem multoꝝ ꝓmo rantiũ in circũitu regiã viã eligit·nõ declinans ad dextrã neqꝫ ad sinistrã·Nam semita iusti recta est ꝛc̃· Verbũ abbreuiatũ et abbreuiãs eligit nõ cupe quecũqꝫ viderit·sed vẽdere oñia que habet ꝛc̃·Ve rum est itaqꝫ quod dixi causa diligendi deũ·deus est·Nam & efficiẽs & finalis·Eius em̃ amor nrm & p̃pat et remunerat Bonus es domine aie querẽ ti te·Quid ergo inuenienti·Sed hoc miꝫ est q̃ ne mo querere te valet·nisi qui prius inuenerit·

¶XL· ¶De quattuoꝝ gradibus amoris·

ET aũt amor carnalis quãdo ante omnia diligit homo seip̃m ꝓter seip̃m·Nondũ quippe sapit nisi seip̃m quia prius quod animale est deinde quod spũale Nec p̃cepto induci tur·sed nature inseriẽ·Nemo em̃ carnẽ suam odio habuit·sed huiusmodi hominẽ deus tribulatõibus exercet·Alto salubriqꝫ consilio·vt cum homo ꝺfece rit et deus subuenerit·Carnalis homo qui ꝓter se nemin̄ diligere nouerat·etiã deũ saltẽ ꝓter seip̃ꝫ amare incipiat·Ex occasione aũt frequentiũ neces sitatum deum necesse est crebris interpellatõnibꝰ ab homine frequẽtari·frequentãdo gustari·gustã do ꝓbari quoniã suauis est dominus·Ita fit vt ad diligendũ deum pure plus iam ipius alliciat gusta ta suauitas·q̃ vrgeat nostra necessitas Sicqꝫ exem plo samaritanoꝝ dicentiũ mulieri· Iam nõ ꝓter tuam loquelã credimus ꝛc̃· Et nos carnem nostraꝫ alloquẽtes merito dicamus Iam nõ ꝓter tuam ne cessitatem deum diligimus· Ipe em̃ gustauim̃ & scimus quoniã suauis est dominus· Sic amat qui dicit Confitemini dño q·bo·ꝛc̃· Qui em̃ domino confiteb̃ non quoniã sibi bonus est sicut ille ꝺ quo dicit̃·Confitebitur tibi cũ benefeceris ei·sed quo niã bonus est·hic vere diligit deũ ꝓter deum & non ꝓter seip̃m· Iste est tercius amoris gradus· Felix qui meruit vsqꝫ ad quartũ ptingere quatenꝰ nec seip̃m homo diligat nisi ꝓter deuꝫ·vt amore diuino debriatus animus oblitus sui·factusqꝫ sibi ipsi tanq̃ vas ꝓditũ totus ꝟgat in deũ·et adherẽs

teo vnus cum eo ſpūs fiat et dicat · Defecit caro mea & coꝛ meū ꝛc̄ · Siquidē ex moꝛtalib⁹ quiſpiā ad illud raptim interdū & ad momentū admittit̄ ſubito diei malicia pturbat coꝛpus moꝛtis aggrauat neceſſitas carnis ſolicitat · Heu redire in ſe recidere ī ſua ꝓpellit̄ & miſerabiliter exclamare · Domine vim patioꝛ ꝛc̄ · Infelix ego homo ꝛc̄ · Oꝓoꝛtet aūt nos in hunc affectū quādoq; tranſire · vt quō deus omnia voluit eſſe ꝓp̄ ſemetip̄m · ſic nos quoq; nec noſi p̄os nec aliquid aliud fuiſſe vel eſſe velimus · niſi eque ꝓpter ip̄m · ſ · ob ſolā ip̄ius volūtatem ñ noſtrā voluptatē · Quod et quotidie poſtulamus in oꝛatōne cū dicimus · Fiat voluntas tua ſicut in c · & in ter · ꝛc̄ · O amoꝛ ſanctus & caſtus · o dulcis & ſuauis affectō · O pura & defecata volūtatis intentō · eo certe purioꝛ & defecatioꝛ · quo in ea de ꝓꝓio nil iam admixtū relinquit̄ · eo ſuauioꝛ & dulcioꝛ quo totū diuinū eſt qō ſentit̄ · ſic affici deificari eſt · Quō em̄ ſtilla aque modica multo infuſa vino ōficere a ſe tota videt̄ · dū & ſapoꝛē vini mouit & caloꝛē · Et quō ſeꝛzum ignitū & candēs igni ſimilimū fit ꝓꝓria foꝛma exutum · & quō ſolis luce pfuſus aer in eandē tranſformat̄ lumīis claritatem · adeo · vt nō tam illumināt⁹ q̄ ip̄m lumē eſſe videat̄ · ſic omnē tunc in ſanctis humanā affectō nem quodā ineffabili modo neceſſe erit a ſemetip̄a liqueſcere · atq; in dei penitus trāſfundi voluntatem · Alioquin quō deus omnia in oīb⁹ erit ſi ī homine de homīe quicq̄ ſuperit · Tunc itaq; facile ſummū gradū obtinebit · cū in gaudiū domini ſui ꝓmptiſſime & auidiſſime feſtinantē nulla iā carnis illecebra retardabit · nulla moleſtia pturbabit ·

¶XLI. ¶Qualiter ad ſummū gradū ſancti proficiunt ·

DVtamuſne ſanctos martires hanc vl̄ ex parte aſſecutos ī illis adhuc victoꝛioſis coꝛpibus cōſtitutos · Magna ꝓſus vis amoꝛis illas animas ineꝛzum rapuerat · q̄ ita coꝛpoꝛa ſua foꝛis exponere & toꝛmenta ꝓtemnere valuerūt · At ꝓfecto doloꝛis acerbi ſenſus non potuit niſi turbare ſerenū · & ſi non pturbare · Quid aūt iam ſolutis coꝛpoꝛibus ſi qō non negat̄ ſua coꝛpoꝛa recip̄e deſideraꝛ & ſpant · liquet eas necdum a ſeip̄is penitus imutatas · Quib⁹ cōſtat necdū penitus deeſſe de ꝓꝓio que vel modice reflectat̄ intentō · Itaq; ante repatōnem coꝛpoꝛum nō erit ille defectus animoꝛ qui ꝓfectus & ſumm⁹ eſt ip̄oꝛ ſtatus ne carnis iam ꝓfoꝛtiū ſpūs nō requiret et ſine illa ꝓſummaret̄ · Valet itaq; anime diligēti deū coꝛpus ſuū infirmū valet moꝛtuū valet reſuſcitatū Primo quidē ad fructū penitēt̄ie · ſcō ad requiez poſtremo ad ꝓſummatōez · Merito ergo ſine illo ñ vult ꝓfici qō in omni ſtatu ꝓſentit in bonū ſubſeruire ſibi · Deniq; hoc ouiuiū triplex celebrat ſapiētia · laboꝛātes cibās · quieſcētes potans · regnantes inebriās · Vnde dicit in cāticis · Comedite amici ꝛc̄ · Comedite hic ante moꝛtē m carne moꝛtali · cū labore qō glutiendū eſt maſticātes · & bibite poſt moꝛtem in vita ſpūali ſuauiſſima quadā facilitate qō p cipit̄ celātes tanq̄ poſt panē doloꝛis vinū amoꝛis plenius hauꝛire ꝓmiſſi · nō tamē purū · ſed quō ſub nomine ſponſe in cantic̄is dr̄ · Bibi vinū meū cum lacte meo · Vino em̄ diuini amoꝛis miſcz etiam tūc dulcedinē naturalis affectōnis · qua reſumere coꝛpus ſuū ip̄m q; glorificatū deſideraꝛ · Eſtuat ergo iam tunc ſancte caritatis potata vino ſed nōdum vſq; ad ebꝛietatē · quia tempat interim aꝛdoꝛē illū ſacris huius ꝓmixtio · Ebꝛietas nāq; ſolet mentes euertere & imemoꝛes ſui reddere · At nō ſui oblita eſt ex toto · que adhuc de ꝓꝓio coꝛpe cogitat ſuſcitando Sed tandē inquit inebriatū in vita immoꝛtali mira plenitudie exuberātes · Merito cariſſimi q; caritate inebriati · merito inebriati · quia ad agni nuptias introducti ·

¶XLII. ¶De humilitate & gradibus eius · ¶Idem in libꝛo de gradibus humilitatis ·

HVmilitas eſt virtus qua homo veriſſima cognitōne ſibiip̄i vileſcit · Hec aūt cōuenit his qui aſcenſionis gradibus ī coꝛde ſuo diſpoſitis de virtute in virtutē · i · de gradu in gradū ꝓficiūt · donec ad cl̄tū humilitatis pueniāt In quo velut in ſion · i · in ſpeculatōnis culmine poſiti veritatē ꝓſpiciūt · Eteꝛnā benedictōnem inquit da · le · ꝛc̄ · Dulcis em̄ et rectus domin⁹ legē dabit · viā humilitatis p quā redeāt ad cognitōem veritatis dat occaſionē recupande ſalutis quia dulcis eſt non tamē abſq; diſciplina legis · quia rectus ē · dulcis quia ꝑire nō patit̄ · rectus quia nō punire obliuiſcit̄ Hanc itaq; legē qua redit̄ ad veritatē · beat⁹ benedictus p · xij · gradus diſponit · vt ſicut p · x p̄cepta legis & gemīnā circūciſionē in quo duodēnarius implet̄ numus ad xp̄m venit̄ · Ita bis · xij · gradibus aſcenſis veritas ap̄p̄hendat̄ · Illud quoq; qō in ſcala illa que in tipo humilitatis iacob mōſtrata eſt domin⁹ innixus apparuit · Quid nobis aliud innuit niſi quod in culmine humilitatis ſtituitur cognitō veritatis · Domin⁹ quippe de ſummitate ſcale ꝓſpiciebat ſup filios hoīm vt videret ſi ſit ītelligens ꝛc̄ · ac requirentib⁹ ſe clamat dicēs · Trāſite ad me o · q · me · & a ge · m · adim · Et illud · Venite ī quit · Quo · Ad me veritatē · Quo fructu · & ego reficiā vos · Sed que eſt refectō quā veritas ꝓmittit · An forte ipa eſt caritas · Vere dulcis & ſuauis cibus eſt caritas · quia feſſos alleuat · debiles coꝛroboꝛat · meſtos letificat · Iugū deniq; veritatis facit ſuaue & onus leue · Bonus cib⁹ caritas que media in ferculo ſalomonis deſcribit̄ quia eius ſuauitas nec inſipiētibus p̄ſto eſt ꝓhibente timoꝛe · nec pfectis ſatis eſt ꝓ abundāti ꝓtemplatōnis dulcedine Hi adhuc a noxijs carnaliū dlectōnum humoꝛib⁹ timoꝛis amariſſima · potōne purgādi nondū lactis dulcedinē expiunt̄ · Illi iā auulſi a lacte epulari ab introitu eccleſie glorioſius delectant̄ ſolis medijs i · ꝓficientib⁹ ita iā melleas quaſdā ſoꝛbiciūd̄as caritatis exꝑtis vt illis interim ꝓ ſui celſitudinē otēti ſint · Primus ergo cibus humilitatis eſt purgatoꝛius cū amaritudine · Secūdus caritatis conſolatoꝛi⁹ in dulcedine · Tercius ꝓtemplatōnis ſolid⁹ cū foꝛtitudine · Bona itaq; via humilitatis qua veritas īquirit̄ · caritas acquirit̄ generatōnes ſapiētie ꝓtici panē ·

¶XLIII. ¶De gradib⁹ inquirendi veritatē et primo de miſericoꝛdia ·

DIxi ꝙd potui quo fructu hūilitatis gradib⁹ aſcēdere debeāt · dicā vt potero quo oꝛdine ad ꝓpoſitū bꝛauiū veritatis ꝓducant · Sed quia ip̄a quoq; veritatis agnitō in trib⁹ gradibus conſtit · ip̄os ſi poſſim bꝛeuiter diſtinguo quatenus ex hoc clarius inoteſcat ad quē terminū veritatis · xij · gradus humilitatis ꝓtingat · Inq̄rim⁹ nāq; veritatem in nobis · in ꝓximis · in ſui natura In nobis noſmetip̄os diiudicādo · In ꝓximis · eoꝝ malis ꝑpatiēdo · In ſui nat̄a · mūdo coꝛde otēplādo Obdua ſicut numerū ita & oꝛdinē · Prīo te doceat veritas · ip̄a quare ꝓius in ꝓximis q̄ in ſua ꝺbeat

ínquíri natura· Postea accipías· cur eã pr̃i? ĩ te q̃ ín p̃ximís querere debeas In numero siquidẽ beatí tudinũ quas suo sermone distĩguit· Príus mibicordes q̃ mũdicordes posuit· Misericordes quippe ci to ĩ p̃ximis veritatẽ a pp̃hẽdũt dum suos affect? ín íllos extendũt dũ sic p caritatẽ se illis reformãt vt íllor bona vel mala sentiãt tanq̃ ꝓpria· Cũ ĩfirmís ĩfirmanẽ· cum scãdalizatis vrunẽ· gaudere cũ gaudẽtibus· flere cũ flentibus ꝓsueuerũt· Caritate fraterna cordis acie mũdata· veritatẽ delectantur ín sua ꝓtemplarí natura· & p eius amore male tolerãt aliena Qui vero fratrib? se nõ ꝓsociãt sz ecõ trarío· aut flentibus ínsultãt· aut gaudentib? dero gant· dum qõ ín illís est ín se nõ sentiũt· quia símiles affectu non sunt · veritatẽ ín p̃ximis qualiter depbendere possunt. Bene nãq; cõuenit illis illud vulgare puerbiũ· Nescit sanus quid sentiat eger· aut plenus quíd patiat̃ ieiunus· Et eger egro· & ieiunus ieiuno quãto ꝓmptius tanto familiarius ꝓpatiunt̃· Sic em̃ pura veritas nõ nisi puro corde vidẽt̃· sic miseria fratris verius misero corde sentítur· sed vt ob alienã miseriã cor miserũ habeas· oportet vt eam príus cognoscas· vt p̃ximi mentem in tua ínuenias· et ex te noueris qualiter illí subueníes exemplo· ſ· saluatoris nostri qui pati voluit· vt cõpati sciret· miser fieri vt misereri disceret· nõ q̃ ante misereri nescíeret cuius miseri cordia ab eterno vsq; ínternũ· Sed qõ natura sciebat ab eterno tempali didicit experimento· Caue ergo ne forte mal um p̃ximi ꝓsideras & tuuz nõ attendẽs mouearis non ad miseratõnem sed ad ĩdignatõnem · nõ ad adiuuandũ sed ad iudicandũ· nõ ad ínstruendum ín spiritu lenitatis · sed ad destruendũ ín spirtui furoris

·XLIIII· De mãsuetudine·

Dicto sicut príus misericordes q̃ mundicordes, sic pr̃i? mites q̃ misericordes pnunciat· Apostolus eriã apte ostendit príus veritatẽ ínquírendã esse ĩ nobis q̃ ĩ p̃ximis Cõsideras ínquiẽs teip̃m hoc est q̃ facilis ad temptandũ q̃ ꝓnus ad peccandũ· quaten? ex tui cõsideratõne miteſcas· sicq; ad succurrendũ alijs ĩ spíritu lenitatis accedas· Alioquín si monentẽ nõ audís discipulũ· ärguentẽ time magístrũ· Ipocrita ínquit eijce príus trabẽ de oculo tuo ⁊c̃ · Trabes ín oculo grãdis & excelsa superbia ĩ mente est· amor· ſ· ꝓprie excellẽtie Amor vero sicut & odiũ veritatis iudiciũ nescit· Vnde & legibus humanis statutuz est ín causis taz ecclesiasticis q̃ secularibus sp̃ales amicos causantiũ nõ debere admitti ad iudiciũ ne fallãt vl̃ fallanẽ amore suor· Q; si culpã amici tuo iudicõ abscõdit amor illíus aut mínuit· q̃tomagis amor tui contra te iudiciũ fallit· frustra vero sibi de ínfirmitate vel ignorãtia blandiunẽ· Qui vt liberius peccent libẽter ignorãt vel ínfirmanẽ · Nũ quid & príni martiris lapidatores qm̃ aures suas ꝓtinuerũt p ignorantiã excusabiles erũt Cognoscetur certe domin? iudicia facies qui nũc ignorat̃ misericordiã querẽs:

·XLV· De ascẽsu ꝓtẽplatõnis p gradus humilitatis·

Domine nõ michi veniat pes superbie quia bi expulsi sunt nec potuerũt stare· O q̃ salubrius ad tactũ angeli neruus femoris iacob emarcuit· q̃ angeli superbientis mens ĩtumuit· euanuit· ruit · Vtinã & meũ neruũ angelus tangat & marcescat· si forte ex hac ínfirmitate íncipiam p̃ficere qui ex mea firmitate nõ possum nisi deficere· Nam sufficit michi gratia tua cũ dẽfecerit virtus mea· Pedem p̃fecto gratie fortiter figẽs et neruũ qui ínfirmus est leuiter trahens secut? ascẽdam p scalã humilitatis· donec veritati adherens ad latitudinẽ transeã caritatis· Tũc psallã cũ gratiarũ actõe & dicam· Statuisti in loco spacõso pedes meos· Sic arta via cauti? strictim ingreditur sic miro modo ad veritatẽ licet pigrius tñ firmius claudicando accedíẽ· Ve michi quia de illa descendi nisi príus leniter & ínaniter descendissem ĩ ascẽdendo tãdiu tam grauiter nõ laborassem sed quid dico descendi· Nã fortasse certius cecidi dixerim · nisi forte quia sicut nemo repẽte fit summus· ita nemo repente fit pessimus sed paulatĩ descẽdit Cum ergo via descensionis sit & ascẽsionis· & via ad bonum & via ad malũ· Caue malã elige bonã· Si p te nõ potes ora cum ꝓpheta & dic· viã ínquitatis amoue a me Quomõ· Et de lege tua miserere mei Illa· ſ· lege quã dediſti delínquẽtib? ín via· id est· derelínquẽtibus veritatẽ· De quibus ego vn? p pter hoc viã veritatis elegi· qua· ſ· ascẽdã humilitas vnde supbiendo descẽdi· Ascendã mq̃ et psallam dícens· Bonũ michi dñe quía humiliasti me· Duas videt̃ vias dauid ꝓposuisse· sed vnã noueris esse· Ipam tamẽ ad diuersa et diuersis nomib? appellatã· aut ínıquitatis ꝓpter descendẽtes· aut vitatis ꝓpter ascẽdentes· vt videlicet si ad veritatẽ redire cupis non necesse sit viã querere nouã quam nõ nouisti sed notã qua descẽdisti· quatenus receptís gressibus tua ipe vestígia sequẽs p eosdẽ gradus humilitatis ascendas· p quos supbiẽdo descenderas vt qui duodecimus fuerat supbie descendẽti· primus humilitatis sit ascendẽti· vndecimus ín ueniat̃ scdus· decim? tercius· nonus quart? · octauus quíntus· septim? sext? · sext? septim? · quintus octau? · quart? nonus· tercius decim? scdus vndecimus· primus duodecim? · Numeratis ergo superbie gradibus ín te ínuentis· ín me recognitis· iam non laboras ín querendo viam humilitatis·

·XLVI· De primo gradu superbie & secundo·

Primus itaq; supbie grad? est· curiositas quã talibus índicijs depbendes· Si videris monachũ vbicũq; stat· ãbulat· sedet· oculis uagari· caput erectũ & aures portare suspẽsas e motibus exteriorís hominis interiorẽ ímmutatum esse cognoscas· vir quippe pudens annuit · oculo· terit pede· digito loquit̃· & ex ĩsolenti corporis motu recens anime morbus depbendit̃· quãdum a sui circũspectõne torpescit ín curia sui curiosam ĩ alios facit· Qui em̃ seip̃am ignorat foras mittit̃ vt eos pascat· Et vere si te o homo vigílanter attẽdas. mirũ est si ad aliud vnq̃ ínterdas· quo a te curiose recedis· Cui te omittis· Vt qõ audes oculos leuare ad celum qui peccasti ín celum · Terzam intuere· vt cognoscas teip̃m· sta ín te ne cadas a te· si ambulas ín magnis & mirabilib? sup te· Iure aũt ín gradibus supbie primum curiositas vendicat sibi locum· que etiã inuenta est ínicium esse oñis peccati· sed nisi hec citius cohibeat̃ ín leuitatem que scdus gradus est iam cito dilabitur · Monachus em̃ qui sui negligens alios curiose circũspicit· dũ quosdam suspicit superiores· quosdam despicit ínferiores· In alijs quidẽ videt qõ iuuidet ín alijs qõ irridet· Inde fit vt mobilitate oculorũ leuigatus animus nulla vtiq; sui cura aggrauatus modo p supbiam ad alta se erigat· mõ p muidiam ín ima demergat· In altero nequã· ĩ altero vanus

ím vtroq; ſuperbus.

·XLVII· De tercō & quarto gradu.

TErcius gradus eſt inepta letícia. Monachus em̄ dum p curioſitatē ad animi leuitatem puenit. impatiens ſue humiliationis ad ꝓſilium falſe ꝓſolatōnis fugit. Ex illa itaq; pte qua ſna ſibi vilitas aliena excellētia monſtrāt reſtringit curioſitatē vt totū ſe trāſferat in cōtrariam ptem. quatinus in quo ipe videt ꝑcellere curioſius uacet. in quo alter ꝑcellit ſemp diſſimulet. vt dum vitat qđ triſte putāt letícia ꝓmuet. puteſ ſi illum attendas vt ſui oblitū aut a culpis ablutū Nunq; em̄ vel raro audies eū gementē vel videbis lacrimantē. ſed in ſignis ſcurilitas. in fronte hylaritas. vanitas apparet in incеſſu. ꝓnus ad iocū. facilis ac ꝓmptus i riſu. Sicut em̄ veſica collecta turgida vento. pūctoq; fozata exiguo. ſi ſtringit crepitat cū detumeſcit. ac ventus egrediēs nō paſſim effuſus. ſed ſtrictim emiſſus crebros quoſdā ſonitus reddit. Sic monachus vbi uanis ſcurilibuſq; cogitatōnibus coz ſuū ipleuerit ꝓpter diſciplinam ſilentij non inueniēs ventus vanitatis qua pleni? egrediāt iter anguſtias fauciū p cachinos excutit. Sepe etiā vultum pudibūdus abſcōdit. labia claudit. dentes ſtringit. ridet tamē nolens. cachinat tamen inuitus. Cūq; os ſuū etiam pugnis obſtruxerit p nares adhuc ſternutare audit. Ac poſtq; vanitas creſcere & veſica groſſeſcere cepit. neceſſe ē vt ãpliozi fozamine laxato ſinu ventoſitas eructuetur alioquin rumperet. Sic monachus inepta redundante letícia dum riſu vel ſignis eam apire nō ſufficit. in helim verba illa ꝓrumpit. En venter meq; quaſi muſtū abſq; ſ. zc. Aut ergo loquet aut rumpetur. Coartat em̄ eū ſpūs vteri ſui. Eſurit & ſitit auditoꝛes quib? ſuas iactet vanitates. Inuēta em̄ occaſione loquēdi ſi ſermo de literis exoriē veteraꝓferunt & noua. volant ſententie. verba reſonant ampulloſa. ꝓueit interzogantē. non querēti reſpōdet ipe querit. ipe ſoluit. & verba collecutōnis ipfecta ꝓſcidit. Cū autē pulſato ſigno neceſſe eſt interzūpi colloquiū ad hozā lōgā breue queriē iter uallum. Querit licentiā vt ad fabulas reuertat? hozā nō vt quempiā edificet. ſed vt ſcientiā iactet ñ curat te docere vl'a te doceri qđ ipe neſcit. ſz vt ſcire ſciat qđ ſcit de patiētia. de bul'itate. de ceteris virtutib? pleniſſime ſed vaniſſime diſputat. vt tu. ſ. ſi audieris dicas q; ex abundātia coꝛdis os loquitur. Et quia bonus homo ꝺ bono theſauro ſuo ꝓfert bonū. ſic ad ludrica ſermo ꝓuertit. In his q̄nto aſſuetioꝛ tanto loquacioꝛ inueniē dicas ſi audias os eius riuū eſſe vanitatis. fluuiū ſcurilitatis ita vt ſeueros quoſq; & graues animos in leuitatem ꝺcitet riſus. & vt totū in breui colligā in multiloquio nota iactantiā. In hac em̄ habes quartum gradum.

·XLVIII· De quinto & ſexto gradu & ſeptimo.

QVintus vero ſequit gradus ſingularitaſ Turpe ē em̄ ei qui ſe ſup̄ ceteros iactat ſi non plus ceteris aliquid agat. p quod vltra ceteros appareat vt dicere valeat. Non ſum ſicut ceteri hominū. Non tamē melioꝛ eſſe ſtudet ſed videri. non melius viuere. ſed viderī vincere. Plus em̄ ſibi blandit de vno ieiunio qđ ceteris prādentib? facit. q; ſi cum ceteris ſeptē dies ieiunauerit. Cōmodioꝛ ſibi videt vna oratiūcla peculiaris q; tota ſpalmodia vnius noctis. Inter prādendum crebro ſolet oculos iactare p menſas vt ſi quē minus ꝺmedere viderit victū ſe doleat & incipiat ꝺ ipm ſibi crudeliter ſbtrahere. qđ neceſſariū victui puiderat ꝺulgendū plus metuēs glozie detrimētum q; famis cruciatū. Ad oīa deniq; ſua ſtrenu? ad oīa vero piger. vigilat in lecto. dozmit in choro. Cunq; alijs pſallentib? ad vigilias tota nocte dozmitet. poſt vigilias alijs in clauſtro quieſcentibus ſolus in ozatozio remanet. Cum autem ex his que ſingulariter ſed inaniter agit. apud ſimplicioꝛes eius opinio excreuerit. dum miſeꝛ beatificant ipm in eꝛzozem inducūt. Credit nāq; qđ audit & quid intendat nō attendit. Obliuiſcit intentōnem dum ãplectit opinionē. Quiq; de omni alia re pl? credit ſibi q; alijs. ꝺ ſe ſolo plus alijs q; ſibi. et qđ quid de ſe laudatū nouerit nō ignozātie aut beniuolētie laudatoꝛis ſz ſuis meritis arroganter aſcribit Vnde poſt ſingularitatē ſextū ſibi gradū iure arrogātia vēdicauit. poſt hanc ꝓſumptō inuenit. in qua ſeptimus gradus ꝓſtituit. Qui em̄ alios ſe p̄cellere putat quō plus de ſe q; de alijs nō ꝓſumat primus in conuētibus reſidet. in ꝓſilijs primus rñdet. Non vocatus accedit. nō inſſus ſe ītromittit reoꝛdinat oꝛdinata. reficit facta. quiqđ ipe nō fecerit aut oꝛdinauerit. non recte factū nec pulcre eſtimat oꝛdinatū. Iudicātes iudicat. iudicaturis p̄ iudicat. Si cum tempus aduenerit nō ꝓmouet ad ꝓioratū. Abbatē ſuū aut inuidū iudicat aut deceptum. Si aūt ei aliqua mediocris obediētia iniūgatur indignat. aſpnat. arbitrās ſe nō eſſe minoꝛib? occupandū qui ſe ad maioza ſentit idoneū. Sz quō talis culpā ſuam ꝓfitebitur qui nec eſſe putat. nec putari culpabilis eſſe patit. Propterea cū culpa ei imputat creſcit non amputat. Si ergo cū argut? fuerit declinare coꝛ eius videris in verba malicie. in octauū gradū qui dicit defēſio peccatoꝛ noueris coꝛruiſſe. Multis vero modis fiunt excuſatōes in peccatis. Aut em̄ dicit qui ſe excuſat non feci. aut ſi feci bene feci. aut ſi male nō multū male. aut ſi multum male non mala intentōne. Si aūt de illa ſicut adam vl'eua quicit aliena ſuaſione excuſare ſe nitit.

·XLIX· De nono & decimo gradu.

SEd qui ꝓcaciter etiam apta defēdit. q̄n occultas & malas cogitatōnes abbati humiliter reuelabit. Ex hoc ergo ſequit nonus gradus. i. ſimulata ꝓfeſſio & vtiq; multo periculoſioꝛ eſt fallax & ſuꝑba ꝓfeſſio q; etiā obſtinata ꝺfenſio. Nōnulli ſiquidē cum de aptioꝛib? arguunt ſcientes q; ſi ſe defēderēt nō ſibi crederet ſubtili?. inueniūt argumentū defenſionis verba reſpōdentes doloſe ꝓfeſſionis eſt quippe qui nequiter ſe humiliat zc. vultus demittit. coꝛpus ꝓſternit. aliq̄s ſibi lacrimulas extoꝛquet. ſi poſſunt verba gemitibus. vocē ſuſpirijs interzūpunt. Nō ſolū obiecta non excuſant. ſed etiā culpā exaggerāt. vt dū ītre dibile aliquid d'pe ſue oꝛe ipoꝛ additū audit. etiā illud diſcredat quod ratū putabat. & ex eo qđ eē falſum nō dubitas dum ꝓfitent in dubiū veniat qđ quaſi certum tenebat. Dūq; affirmāt quod credi volunt cūlpā ꝓfitēdo defēdunt & opiendo tegunt vt magis ex humilitate q; ex veritate ꝓfiteri putet qui audit. aptās illud ſcripture. Iuſtus in pꝛicipio accuſatoꝛ eſt ſui. Gloꝛioſa res humilitas. qua ipa quoq; ſuꝑbia palliare ſe appetit ne vileſcat. ſz hec cito tergiuerſatio a plato deꝓhendit ſi ad hāc ſuꝑbam humilitatē ñ leuit flectit quo magiſ diſſimilet culpam. vel etiam differat penam. Vaſa em̄ figuli

ꝑbat fornax·& tribulatō vere penitētis discernit Nam qui veraciter penitet laborem penitentie nō abhorret·Sed quidq̄ sibi ꝑ culpa quā odit imiungitur·tacita ꝓsciētia amplectit̄·Cuius vero simulata ꝓfessio est. vna vel leui cōtumelia aut exigua pena interrogatus iam humilitatē simulare·iā sil'a tōnem dissimulare nō potest·Murmurat frēdit·irascit̄·& in nouū supbie gradū corruisse ꝑbat̄·Tandē notat̄ ab oīibus·diudicat̄ ab omnib⁹·eo q̄ vehementi⁹ omnes indignant̄ quo falsum esse ꝓspiciūt quidq̄ de eo prius opinabant̄· Tūc op⁹ est ꝓlato vt eo mīn⁹ illi pcendū putet. quo magis omnes offenderet·si vni pceret·Sicq̄ eū nisi miseratō supna respiciat vt q̄ talibus valde difficile ē vniuersorum iudicijs tacitus acquiescat·frōtosus mox & impudēs factus· tāto deteri⁹ q̄to desperatius ī decimū gradū·i·in rebellionē corruit qui q̄ prius latenter arrogās fratres pcempserat· iam patēter inobediēs etiā magistrū ptemnit· Sic aūt xij·gradus in tres tantūmodo colligi possunt. vt in sex primis ptemptus fratrū. in quatuor sequentibus ptemptus magistri·in duobus qui restāt cō summeē ptemptus dei· ¶·L· ¶De vndecimo & duodecimo gradu·

DOtest vndecimus gradus dici ipa libertas peccādi ꝑ quā monachus cū iam nec magistrū videt quē timeat · nec fratres quos reuereat̄· tanto securius quāto liberi⁹ sua delectat̄ ꝑ his a q̄b⁹ ī monasterio tā pudore q̄ timore ꝓhibebat̄· Expta aūt voluptas libenter repetit̄ repetita blandit̄· Sicq̄ ꝓsuetudo ligat in qua duodecimus ꝓstituit̄ gradus·iam indifferēter libitis ꝑ licitis vtitur·Iam ab illicitis cogitādis·patrandis inuestigādis animus man⁹ vel ꝑdes nō ꝓhibent̄· Sed quidq̄ in cor·in buccā·ad manū venerit·machinat̄·garrit·opat̄ maliuolus·vaniloquus·facetosus·Quēadmodū demiq̄ ascensis his oīib⁹ gradibus·corde iam alacri & absq̄ labore ꝑ bona consuetudine iustus currit ad vitā·Sic descēsis ipius eisdem ꝑ malo vsu nō se ratōne gubernās·non timoris freno retētans intrepidus festinat ad mortē Medij sunt qui fatigant̄ & angustiant̄ q̄ nūc metu cruciati gehēne nūc pristina retardati ꝓsuetudine descēdendo laborāt·Supmus tm̄ & infim⁹ currit absq̄ impedimēto & absq̄ labore · ad mortem hic·ad vitā ille festinat·alter alacrior·alt̄ pcliuior Illū alacrē caritas·hunc pcliuē cupiditas facit·In illo denique pfecta caritas foras mittit timorem·in illo ꝓsummata iniquitas. Illic veritas·hic cecitas dat securitatē·Pōt ergo duodecim⁹ gradus appellari ꝓsuetudo peccandi·qua dei metus amittit̄ ·cō temptus incurrit̄·Pro tali tā inquit iohānes nō dico vt quis oret·Sed nunq̄d dicis o apostole vt q̄s desperet· imo gemat qui illū amat· nō p̄sumat orare nec desistat plorare·Audi credentē·sperantē non tamē orantē·Domīe inquit si fuisses hic ⁊c·Disce & in matre domini magnā in mirabilib⁹ fidē habere·in magna fide verecundiā retinere· Disce verecundia decorare fidē ·reprimere p̄sumptōnem·Vinum inquit nō habēt·q̄ breuiter·q̄ reuerēter suggessit·vñ pia solicita fuit·ꝓceptāq̄ p̄cis fiduciā vēcūde supp̄sit·Deniq̄ q̄d nostris meritis deest ve recūdia fortasse supplebit·Petri post grauē lapsuz lacrimā quidē video, sed p̄cem nō audio·nec tamē de indulgētia dubito·Vīnū inquit nō habēt·quid modestius·quid fidelius·Absit aūt a nobis vt etiam ꝑ illis ꝑ quibus palā nō p̄sumimus vel incorri bus nostris orare cessemus·cuz paulus eos quoq̄ lugeret·quos sine penitētia mortuos sciret·Etenī si a omnib⁹ oratōnib⁹ ipi se excludūt. sed ab affectibus omnimo excludi nō possunt·Viderint tamē in quāto piculo sint ꝑ quibus ecclesia palam orare nō audeat·que fidenter etiā ꝑ iudeis·ꝑ hereticis·& ꝑ gentilibus orat·Cum enī in pasceue nominatim oret̄ ꝑ quibus libet malis·nulla tamē fit mentio de excōmunicatis· ¶·LI ¶De tenore & obligatione monachorū· ¶In libro de p̄cepto & dispensatōne·

QRebris eplis & nūcijs cogitis me aut ꝑ priam ꝑdere impietiā·aut officiū caritatis·at ego malens sine illa que inflat·q̄ absq̄ illa que edificat inueniri·victus sum tandez p̄cibus vestris·Fidei ꝑinde vestre nō meo fidēs ingenio abissum ingredior questionū·nescio de⁹ scit qua emersurus p̄sto caritas erit·vt nāta & vitas Queritis nempe illa regularis distinctō quō & q̄tenus sit pensanda ꝓfitētibus eam·vtrum videlicz cuncta que continēt putanda sint esse p̄cepta· cō sequēter & damnosa trāsgredient̄i·an cōsilia tantū vel monita·& ob hoc nullius vel nō magni sit pōderis ipor ꝓfessio·nullius aut non grauis culpe ipor p̄uaricatō·An certe quedam deputāda sint ī perijs·quedā ꝑ cōsilijs reputanda qua ptim ea liceat·ptim non liceat omnimo p̄tergredi· Et si hoc vltimū deē distingui a me·tunc deīde certos ac ꝑ prie cuiusq̄ ptis limites flagitatis · ne cui forte ꝑ varias sui sensus opiniones licentius vagādi detur occasio·siq̄ liquare culicē·& camelū glutire cōtingat·si nesciat q̄tum cure vel ope sue quibusq̄ ōbeat obseruātijs·Itaq̄ vt sentō ego·regula sācti benedicti omni homini ꝓponit̄ nō imponit̄·Prodest si deuote suscipit̄ & tenet̄·nō tamē obest si nō suscipit̄·qđ aūt in voluntate est suscipiētis·nō in potestate ꝓponētis·Voluntariū merito dixerim non necessarium·Attamen hoc qđ dico voluntarū · si quis ex ꝓpria volūtate semel admiserit· & ꝑmiserit deinceps tenēdum·ꝓfecto ī necessariū sibi ipe uertit·nec liberū habet iam dimittere quod ātetamē nō suscipe libeꝛ habuit·Ceteꝛ felix (vt qui dā sanctorū ait) necessitas que im melius cogit· Omnia ꝑinde sancti benedicti instituta exceptis sane nōnullis de spūalibus·verbi causa·caritate· humilitate·mansuetudine·que nō tam ipm q̄ deū cōstat instituisse· & ob hoc penitus nō esse mutanda·nō ꝓfitentibus in p̄cepta· p̄uaricātibus quidez monita tantū seu cōsilia cēsenda sunt·nec grauant nō obseruata·cū tamē ꝓfitētibus in p̄cepta·p̄uaricantibus in crimina fiat·Ita sane hec necessaria dixerim vt ex eis mīme p̄iudicet̄ necessarijs ratōnalibusq̄ dispensatōnibus·sed non oīibus ī huiusmodi credita est dispensatō. nisi his dūtaxat qui cum apostolis dicere possunt·Sic nos existimet homo vt mīistros xp̄i ⁊c·Nouit aūt fidelis seru⁹ & prudēs·quē·cō·d·s·fa·suā ibi tm̄ vsurpare dispensatōnem vnde bonā possit habere recōpensatōnem Propterea hoc queriē inter dispensatores·vt fi·q·inueniat̄·& eadem fortasse fidelitas a subditis exigitur in obtempando que a p̄positis in dispēsando Cōstat igit̄ ex his que dicta sūt nostrā illā diuisionem integrā esse & sufficientē·si mō ꝓsone distīguātur & tēpora·Omnis nāq̄ regularis institutō· q̄ tum ad corporales obseruātias ptinet subiectis ātepfessionē volūtaria·post ꝓfessionem necessaria est Prelatis vero ptim voluntaria·s·que ab homine

sunt inuenta ·ptim necessaria· vt que diuinitus in stituta· verbi gratia de caritate·humilitate man = suetudine· ¶ LII· ¶ De triplici necessi tate pceptoꝝ·

HOrtassis aũt hec diuisio tũc ꝯgrua ac lu culẽta magis apparebit· Si eius mẽbrum qõ dictũ est necessariũ ·rursũ in hec tria subdiuidaẽ·stabile· inuiolabile incõmutabile· Sta bile est quod non cuilibet hominũ mutare fas est· ſz solum dispẽsatoribꝫ misteriꝝ dei·i ·ppositis vt sunt regule sanctoꝝ basilij· augustini· benedicti· necnõ & autẽtici canones·& siqua sunt alia eccle siastica digne autoritatis istituta· que qm a sãctis tradita sunt sancita stabiliter pseuerãt·nec omni = no cuiuis subiectoꝝ ea aliquo mõ mutare ꝺcediẽ Quoniã tamẽ ab hominibus instituta sunt· etiam p homies loco & officõ illis canonica electõne suc cedentes· licite interdũ p causis· psonis· locis & tpibus dispensanẽ ·Ideo aũt taliter & a talibꝫ mu tatõnem accipe possunt· quia nõ naturaliter nec p se bona sunt· Porro instituta fuerũt· nõ quia aliter viuere nõ liceret· sed quia ita magis expediret· nec plane ad aliud ꝙ ad lucrũ vel custodia caritatis · Quãdiu ergo caritati militãt imobiliter fixa sũt mutariqz nec ab ipis ppositis sine offensa possunt Si aũt ꝺtraria caritati aliqñ visa fuerit·his dumta xat quibus hoc posse videre datũ est · & putdere creditũ ẽ·nõne iustissimũ eẽ liqt·vt q p caritate in uẽta fuerit· p caritate quoqz ubi expedire videbiẽ vl' omittanẽ· vl' mẽmittanẽ· vel i aliõ forte ꝺmodi? demutenẽ· Iniquũ em esset si statuta p sola carita te cõtra caritatẽ tenerenẽ· Tenẽt ergo fixã imobi litatẽ que ex stabili necessario sunt etiã apud prela tos sed quateuns caritati deseruiũt·Nũquid hoc ergo ego solus sentõ vel primus dico Ait et papa gelasius· Vbi necessitas nõ est· im cõuertibilia ma = neãt sanctoꝝ decreta patrũ· leo quoqz papa ait · Vbi inquit necessitas nõ est· nullo mõ violẽtur sã ctoꝝ patꝝ instituta· & infert. Vbi ergo necessitas fuerit ad vtilitatẽ ecclesie q̃ potestatẽ habet ea di spenset· Ex necessitate em fit mutatõ legis· Neces sariũ aũt inuiolabile illud intelligo qõ nõ ab hoie traditũ est· sed diuinitus pmulgatũ· vbi nisi a ꝺo qui tradidit· mutari omnino nõ patiẽ· vt non occi des· nõ mechaberis· & reliqua illi? tabule legis sci ta· Que & si nullã prsus humanã dispensatõnem admittũt· de? tamẽ hoꝝ qõ voluit· quãdo voluit soluit· siue cũ ab hebreis egiptios spoliari· siue cũ pphetam cũ muliere fornicaria pcepit misceri· Sã son quoqz seipm vna cũ hostibus oppimẽs interfe cit· Quod vtiqz factũ si defendaẽ nõ fuisse pecca tum· priuatũ indubitãter credẽꝺ? est habuisse cõ silium· & si de scriptura nõ habemus· Necessariuz vero incõmutabile illud volo accipi qõ ita diuina & eterna ratõne firmatũ constat· vt nulla ex causa possit vel ab ipo deo aliquatenus mutari Sub hoc genere est omis illa sermonis domini in monte ha biti spũalis traditio & quidquid de illa dilectõne mãsuetudine ceteriscz virtutibus tã m nouo ꝙ in veteri testamto spũaliter obseruandũ tradiẽ· Hec em eo imobiliter quo naturaliter bona omi tempe omi psone· morte cõtempta· custodita salutẽ opan tur Primã ergo necessitatẽ sua cuiqz facit in pmit tendo voluntas· scõam pcipiẽtis autoritas· terciã pcepti dignitas· Qõ igiẽ nulli hominũ fas est nisi solũ mutare platis· vix mutabile quod soli deo lice re cõstat· pene imutabile· qõ aũt ne ipi quidẽ peni tus imutabile nominẽ· ¶ ·LIII·

¶ Qz quedam regule pcepta subsunt nõ volũtati plati sed discretõni·

MAgna igiẽ ex pte regularis traditõ·id ẽ · illa eius ps que in corpalibus cõstat ob seruantijs· subest eius qui pest·& si non voluntati· certe discretõni· Neqz em abbas supra regulã est· cui semel & ipe spõtanea se submisit p fessione· Et si quod negandũ nõ est caritas dei re gule sancti benedicti pponiẽ· iure sup fratꝝ sane trãsgressiones· nõ sup patꝝ traditõnes constituiẽ qui abbas eligiẽ mãdatoꝝ cultoꝝ· & viciꝝ vltoꝝ Hinc est q isdem legislatoꝝ i his que abbati dispẽ sanda reliquit· caute nusq vt memini voluntatem sed aut ꝺsideratõem aut dispositõez· aut puidẽtiã aut aliqꝺ huiusmõi ponit· volẽs fidũ dispensatorẽ in dispensando sequi rõnis iudiciũ non voluntatis sue placitũ· Vt em p voluntate sua abbas aliquid mutet me ibi legisse nõ recolo· quimimo in oibus inquit omes mgram sequanẽ regulã · Ergo nemo voluntatẽ suã· nec ab ea inquit temere ꝺcuietur a quoq· ergo nec ab ipo abbate· Videtis qtum ne cessitati tribuiẽ· voluntati subtrahaẽ· Quid etiaz Nõne regularis ipa pfessio qua se mimoꝝ spõte sꝰ dit maiori· eque alligat & priorẽ· Cõmunis eqꝺem pacti pari reoꝝ vtrunqz necessitate teneri· fieriqz duos p vnius spõsionem alterutrũ debitores· Vnũ fidelis cure· alterꝝ humilis obediẽtie· Quid igiẽ iã voluntati relinquiẽ· vbi & platus debiti necessita te teneẽ· ¶ LIIII· ¶ De meta voti obediẽtie·

SEd & de hoc item nõ parum plati pcerni biẽ voluntati · q is qui pfiteẽ spondet obedientiã nõ omimoꝺã· sed scõm regu lam ꝺtermínate sancti bñdicti· nõ ergo scõm volũ tatẽ ppositi· Proinde si pfesso scõm illã regulã ab bas meus michi aliud forte iponere tẽptauerit· qõ nõ fit scõm regulã· quenã queso in hac re mihi ne cessitas imineat obsequẽꝺi· solũ quippe id a me pos se exigi arbitroꝝ qõ pmisi· Oportet ergo eũ q̃ pest nõ frena laxare voluntati sup subditos· sed pfixã ex regula sibi scire mensurã· & sic impia sua mode rare Videtis ergo iã obedientie limites· Si em mo dus obeditõis est tenoꝝ pfessionis· nec se vltra va let extẽdere ptas impantis· profecto citra & vltẽ & cõtra limites obediẽtie censenẽ· Ex his virtus eaꝺẽ circũcludiẽ· Ergo plati iussio vel phibitõ nõ ptereat terminos pfessionis· nec vltra debet extẽ ꝺi vel citra cõtrahi· Nil me platus phibeat eorum que pmisi· nec plus exigat ꝙ promisi· Vota mea nec augeat sine mea volũtate· nec minuat sine cer ta necessitate· Necessitas quippe nõ habet legem· & ob hoc excusat dispensatõnem· Voluntas vero quia sola mereẽ retributõnem etiã sola nõ imerito gradũ vsurpat altiorẽ· Alioquin & absqz necessita te voti remissio nõ dispẽsatõ sꝫ puaricatõ est· & re stictõ contra voluntatẽ murmur est nõ pfectus Ponãt ergo ppositi metam obediẽtie subiectoruz ex votis labꝺoꝝ suoꝝ· & non suoꝝ desideriꝝ mo nẽtes eos non cogẽtes ad celsiora ꝓdescẽꝺẽtes eis cũ necesse fuerit ad remissiora· nõ cadẽtes cũ ipis ¶ LV· ¶ Qz impfecta est obediẽtia q̃ voti finibus cohibeẽ·

CEterũ subiectus huiuscemoꝺi obediẽtiã que voti finibus cohibeẽ noscat impfe ctam· Nam pfecta obediẽtia legẽ nescit termínis non artaẽ· nec angustijs pfessionis ptẽta largiori volũtate ferẽ in latitudine caritatis· & ad

omne quod miungiť ſpōtanea · vigore liberalis · alacriſq; animi modū non ꝓfiterās · in infinitam libertatem extēdiť · De hac petrus ait · Caſtificātes inquit cor · v. in obe · caritatis pulcre p hoc ea; ſeq; ſtrans ab illa ſerti & ſeruili obediētia · Nec ꝑmpta caritati · ſed obnoxia neceſſitati · Hec eñ iuſti illi? cui lex poſita nō eſt ꝓpria eſt · nō q; ille vel ille pfectus debeat viuere ſine lege · Sed quia non eſt ſub lege · quippe minime contētus eſt voto ſue pfeſſionis quā ſupat animi deuotōne · Quanq; nec iſtam regula ipa tacuerit · vbi monet ſi fratri impoſſibilia miūgūť vt ꝓfidens de adiutorio dei obediat ex caritate · Ibi quoq; interius tertiū humilitatis gradus deſcribiť · vt in oñi obediētia monach? ſe ſb dat maiori · Non ergo vult nos obediēdo mēſura pfeſſionis eſſe ꝓtētos nec de pacto ſumere modū · ſed trāſire alacriter etiā votū & obedire in omnibus · Eſt ſane obediētie limes ſcōm tēpus ipa tēpis extremitas · vt ſit termin? obediētie qui & vite · q; xp̄s factus eſt obediēs vſq; ad mortem.

¶ · LVI ¶ De duplici inobediētia & ipa ri iubentiū autoritate ·

INtereſt ſane qua cauſa · quo affectu · q; intentōne · quo p̄cipiēte · in quo ue precepto malū inobediētie omittať Mandatū dei eſt non occides · Fac ergo duos homicidas · & vnū qui dē ſpoliandi cupiditate · alteq; vero neceſſitate ſeſe defendēdi · An nō hic ſatis euidēter iterpretā & leprā cauſa ſepat · Faciēs itaq; diſparem valde culpā vnius & eiuſdē trāſgreſſionis · Nil de inde inceſtius obſceniuſue q̄ illas filias loth pater num vſurpare ꝓcubitū · & tñ quis nō vidat q̄ euacuauerit · aut attenuauerit · turpis nephādiq; flagicij? eatum pietas intentōris & intentō pietatis · Iam vero de illo qui p̄cipit · & idem de eo qd̄ p̄cipitur · huiuſcemōi aduertēda erit ſcōm ratōnem diſtinctio · vt cui? inter p̄ceptores reuerētior nobis imminebat autoritas · grauior eius formideť offēſio ac etiam maioris cuiuſq; mādati trāſgreſſio · dānabilior eſtimeť · Porro maiora minoraq; mandata dixerim · que magis minuſue velle ꝓſtiterit ipſum qui p̄cipit · ſiue homīē ſiue deū · Eſt verbi grā dei mandatū · nō furaberis · & eſt mandatū oñi peteti da · ſed nō de furādo maius · Quis eñ neſciat minus peccare · qui non tribuit ſua · q̄ qui non ſua furatur · Sed in mādatis hominū rara equalitas inuenitur cū p varijs neceſſitatib? vel vtilitatib? agē dor; immergentiū affectō varieť Quodq; putauerit rectius vel ꝓmodius hoc ampli? cupiāt & exigant obſeruari · Tam ergo qualitas p̄ceptor; q̄ autoritas p̄cipientiū · & obediētie p̄figit metā · & inobediētie terminat culpā · Bonus quidē obedientie gradus eſt · ſi iuxta magiſtri noſtri ſententiā ꝓpter metum gehēne ſeu ꝓpter ſanctā pfeſſionē quā profeſſus eſt quiſpiā obedierit · melior tamē cū ex dei amore obedit · Illa quippe obediētia neceſſitatis eſt iſta aūt eſt caritatis · Illum aūt dixerim optimum obediētie gradū cū eo animo opus iniunctū recipiť · quo & p̄cipiť · Et ex voluntate iubētis pendet intentō exequētiſ · tā in obſeruādo fideliter iuſſa q̄ in cauēdo ꝓhibita · Nouit ver? humiliſq; obediēs & minima non ꝓtēnere & maxia curare que maxia ſunt · intimo quodā deuoti ſinceriq; animi ſapore diſcernēs quib? de mādatis ei qui p̄eſt ſuis quodā modo factis reſpōdeat cum ꝓpheta · Tu mandaſti mā · t · c · ni · Vbiq; eñ & culpabilis neglect? & cōtemptus dānabilis eſt · Differūt aūt · q; neglectus quidē languor inertie eſt · cōtemptus vero ſupbie tumor · Porro ꝓtēptus in oñi ſpe mādatorum pari pōdere grauis & ꝓmuniter damnabilis eſt · Neglectus aūt infixis grauior tolerabilior in mandatis mobilib? · Diſcretō enim eſt in mādatis ꝓſequēter & in culpis. ¶ · LVII · ¶ Q; penit? obediēdum ſit p̄lato quādo nō p̄cipit ꝓtrariū dē; ·

SIue aūt deus ſiue homo vicarius dei mādatū quodcūq; tradiderit pari pfectu ꝓſequendū eſt · vbi tñ deo ꝓtraria nō p̄cipit homo · Quod ſi ꝓtigerit illa petri ſentētia tenēda eſt · Obedire inquit optet deo magis q̄ hominibus · Si aūt doleret hō ſe cōtēptum · ꝓſoleť eū illō ſamuelis · Si peccauerit vir ꝛc̄ · Si aūt in deū peccauerit · etiā ſi ſubaudiať ꝓpter hominē · quis orabit inquit p eo · Neuter equidē · Nam & a quo offēditur & ob quē offendiť · eque vtriuſq; oratō execrāda diſcerniť apud ipm · ſ · qui offendiť hoc eſt apd deum Talis ergo requirēdus eſt ad exorādum qui ſit idoneus ad placandū · Porro culpam ſiqua eſt q̄ homo offendiť cū ei nō obediť · aut multū extenuat cauſa melior · aut penitus adnihilat · Qua ꝓpť cū dicit · Si peccauerit vir in virū ſubaudiēdus eſt ꝓpter deū · Nullatenus eñ leſio cuiuſq; ꝓximi nedum p̄lati excuſeť a culpa · Si ſolus defuerit in cauſa de? · Alioqn paulo ꝓdidit q̄ ait · Si eñ inq̄t i fratrē petīs · i xp̄z peccatis · Nolite ait dñs ꝓtemnere vnū ex his puſillis ꝛc̄ · Aliter nāq; accipiēda ſūt ſcādala puſillor; & aliter phariſeor; · Illor; quippe ſcādalū de ignorātia · iſtor; aūt de malicia deſcendit · Illi ſcādalizanť quia veritatē neſciūt · iſti quia oderunt · Q; ſi tātope cauēda ſint ſcandala puulorum quāto amplius p̄lator; · quos ſibi de? eḡre quodā modo in vtraq; ꝑte dignatus · ſibimet īputet illor; irreuerētiā & ꝓtemptū ſpāliter ꝓteſtās eis dicēs Qui vos audit me audit & cetera · Quāobrē q̄d quid vice dei p̄cipit homo quod nō ſit tamē certū diſplicere deo · haud ſecus ommino accipiēdum eſt q̄ ſi p̄cipiat deus · Quid eñ intereſt vtrū p ſe an p ſuos miſtros ſiue boīes ſiue angelos hoīb? innotescat ſuū bñplacitū de? · Qz boīes inq̄s facile falli in dei volūtate d̄ reb? dubijs p̄cipiēda · & i p̄cipiēdo fallere p̄nt Sed eiñ quid hoc refert · Cui qui ꝓſci? nō es · p̄ſertim cū teneas ꝺſcripturis · quia labia ſacerdotis cuſtodiunt ſciētiam & legē ex ore eius requirūt · quia āgelus domini exercituū eſt · Req̄runt dixerim legē · nō quā vl' autētica vlla ſcripta tradiderit vel ratō manifeſta ꝓbauerit · De huiuſmodi quippe nec p̄ceptor eſt expectādus · nec ꝓhibitor auſcultand? · ſz quod ita latere aut obſcuz; eſſe cognoſciť · vt in dubiū venire poſſit · vtrum nā deus ſic an aliť forte velit · Si non de labijs cuſtodienti bus ſciētiam & ex ore angeli domini exercituū certum requiratur · a quo denigz diuina potius conſilia requirētur · q̄ ab illo cui credita eſt diſpenſatō miniſterior; dei · Ipz p̄inde quē p deo habem? tanq̄ deum i his que apte non ſunt contra deum audire debemus. ¶ · LVIII · ¶ Reſpōſio ad illos qui obediētie pfeſſionē accuſant ·

TVmētes vo materiam ſiue occaſionē arguēdi aſſeritis · ſi hoc ꝓſtiterit vt iuſſa q̄libet hominū vl' inſtituta diuīe autoritati ponderē eſt manda ſunt · hominē ſub hoīe aut vix aut nequaq̄ poſſe ſaluari · cū in tanto populo mādator; que p̄lati etiam p incuriam ſepe p̄cipiūť interdum non ꝓuaricari aut difficile admodū aut omnino impoſſibile eſſe videať · Et quidē ſi nego

difficultatē tātē īesse pfectōni. si tū ipa corde im
pfecto psumiē. Porro impfecti cordis & infirme
pūs volūtatis indiciū est. statuta seniorū studio
sius discutere. herere ad singula que iniungunē. exi
gere de quibusqz ratōnem & male suspicari ō oīi
pcepto cuius causa latuerit. nec vnq obedire libē
ter. nisi cū audire cōtigerit qō forte libuerit. Aut
cū non aliter licere seu expedire mōstrauerit aut
apta ratō vel mobilitata autoritas delicata satis. ī
mo nimis molesta est huiusmōi obediētia. non pla
ne hec illa est que ex regula tradiē obediētia. sine
mora disputare pfecto hoc est in affectu cordis
nō in auditu auris obedire. Istiusmodi ergo carna
lem animā nō modo pmi sed etiā opprimi pōdere
psumpte pfectōnis necesse est. quia non pōt por
tare caro infirma qō solus spūs pmptus expiē iu
gum esse suaue & onus leue. Xpi quippe iugum &
onus est. & omnino iportabile nisi eque xpi spiri
tui. His itaqz si dicatis legē regule subintrasse vt
abundaret delictū verū dicitis. Ceterū hec culpa
non est date legis. aut dantis legē. sed ipuite p
sentis & impie puaricātis. Mandatū quidē san
ctum & iustū. sed tu te noris esse carnalē uenūda
tum sub peccato. Hoc aūt psidisse dbueras quo
tiens huius euāgelice nō prius iaceres fundamen
ta. qp sedēs pputares si haberes sumptū ad pficien
dum. Nunc quid restat. nisi vt aut correptus obe
dias seniorib? aut pfusus audias ab illusorib? hic
hō cepit edificare & nō potuit cōsūmare. Sed for
san dicitis. Ergo ne ita pfectus quispiā inuenitur
cui nō vel mīmimū aliquid interdū surripiaē de tā
multis ac mīnutis que passim vel a negligētib? p
positis impanē. Minime. Sed nō ptimuo vt aliqō
pterim? pimus. Presertim cū nos cōsoleē scriptu
ra. Si quis peccauerit inquiēs aduocatū habemus
apē. Qui & si p trāsgressorib? nō tamē p ptempto
ribus legiē supplicasse. Verū illi quō pire possunt
p quib? saluator rogat ne peant. Itaqz & ipa euā
gelica pcepta multū inter se discrepāt. & merito
obseruatōnis & trāsgressionis piculo. Nam sicut
nō oīa vnius esse cōstat. vel necessitatis. vl' utili
tatis. vl' dignitatis. sic nec pari culpa negligunē.
que nō pari cura pcipiunē. nec pari pmde pēa pu
niunē. Nōne veniqz veritas in euāgelio sub noīb?
trabis & vestuce graues leuesqz discernit īobediē
tie culpas. Nam ipa disputāre imo diffimiēte gra
datim nobis distinguiē que cui reatui pena debea
tur. dum aliū iudicō. aliū psilio. aliū & gehēna reū
esse ptestaē. Nulla ergo sequēdi necessitas cogit
vt si magistris diuīa deē in suis pceptis autoritas
nullū ideo iā monacho leue aut veniale peccatum
inuenire posse puteē. & qō eius vniuerse actioni
crimē imdieē inobediētie. Nō em qualiscūqz man
dati pteritō criminalē facit inobedientiā. sz repug
re. & nolle obedire. Legimus & in euangelio.
maxīa mīmaqz māndata & māndatorum trāsgressio
nes vniuersas dicemus equaliē maximas.

¶ LIX. ¶ Q ipa regula habet trāsgres
sionū remedia.

FRustra pmde vt videtis aut terzemimi.
aut terzere conamī de ipsi? obediētie p
missione que fit ex pfessione. quasi non
opteat illū pmittere. quā cōstet. nec īegre posse
teneri. nec sine crimine pteriri. Etem si oīis īobe
dientia inexcusabiliē fit culpabilis. nulla tū eterna
liter dānabilis nisi quā remediū penitētie nō sanat
nulla est letaliter criminalis. nisi que cōtemptum
supbie nō euitat. Magna igiē securitas filijs obe
diētie. & reuera pax homībus bone volūtatis qū
in oīi īobediētia sola dānat ī penitētia quā nescit
qui diligit deū. Sola in crimiaē supbia. quā faci
le cauet qui timet gehēnam. Bene pūs non pōt
esse cōscius sibi. qui se nō implere pfidit qō debe
re se credit. Creditis itaqz vt verboz nostrorum
sensum breuiter colligā. qō ad integrū māndata dei
obseruari vix valeāt. abbatis nō valeāt cū veritas
ipa testeē. Nec vnū quidē iota pteritū iri. Ceterū
qui ita sentit. michi videē vt vestra pace dixerim
nondū gustasse qp suauis est domi?. sub iugo legis
gemere adhuc nondū respirare sub gratia. Suaue
xpi iugū nequaqp esse exptū. ido certissime adhuc
infirmari p carnē. quia spūs nō adiuuat eius infir
mitatem. si aūt nō īpossibile quidē sz tamē difficile
esse sentitis magistros nō ptēnere. & ido murmu
ratis aduersus obediētie legē affirmātes piculosū
esse pmittere qō tā laboriosum est obseruare. Ad
hoc ego respōdeo imo nō ego sed dominus. Qui
pōt inquit cape capiat. Hīc quippe est qp paulo su
pius dixi. quia anteqp edificiū inchoares puidisse ō
bueras vñ pficeres. Nunc aūt vt ait quidā. aut nō
temptasses aut pficeres. Partiēda est pinde nobis
in duo vniuersa hec regularis obseruatō. in piece
pta videlicet & remedia. Preceptis instituiē vita
cōtra peccatū. remedijs restituiē innocētia p? pec
catum. Sic vtraqz ista pplectiē nostra pfessio. vt
pfessus quisqz cum in aliquo forte māndatoz regu
lariū deliquerit. si ad remediū eque regulare cōfu
gerit. & si puniē trāsgressor māndati nō tamē pua
ricator pacti. Solum itaqz cēsuerim fregisse votū
violasse ppositū. qui & pceptū ptemptserit et rme
diū. Regulares nāqz termīnos et si sepe deliquerit
nō euadit. qui cēsure que regula est disciplinā non
subterfugit. Pars siqdem regule est regularis cor
rectō. et ī ea repiunē obediētie pcepta. et īobediē
tie remedia vt nec peccādo a regula recedaē.

¶ LX. ¶ Vtrū omni pcepto quātum obediētia
valz tantūmobediētia grauet.

QVerētib? item de obediētie pōdere seu
discrimine inobediētie icidit a latere no
bis et de merito vtriusqz querēdū. Vtrū
videlicz in quibus pceptis quantū obediētia valz
tm grauet inobediētia Vt verbi gratia. vl' abrhaā
de īmolando filio vl' ille nescio quis de filio itidez
furni incēdijs exponēdo tm diuine indignatōnis
et vltōnis merito incurrissent si nō obedissent. qn
tum laudis et gratie recepunt p eo qp obedierunt.
Quod vobis quidē videē et durū et necessarium
sed non ē ita. Cū vero cōstat nōnulla nec fieri sine
gloria. et posse nō fieri sine culpa. Ideoqz si fiāt di
gna eē pmijs. nō tamē supplicijs si non fiant. Nam
et non tangē mulierē meriti est non mediocris. et
nullius delicti ppriam amplecti piugē. Istius enī
modi sunt. quecūqz illi euāgelico captlo ogrue cō
ueniri pñt. Qui pōt cape capiat. Et rursum qōaz
p otrariū. neglecta quidē ostēsam contrahūt. sz im
pleta gloriam nō merenē. et damnāt ptemptorem
et actorē non glorificant. Talia sunt quecunqz di
uinit? lege publica īponunē homīb?. sine qb? nec
saluari queunt. Hinc ē illud in euāgelio. Si diligi
tis eos qui vos diligūt ze. Deīqz & vniuersaliter
cum feceritis oīa que pcepta sunt ze. Acsi dicat
Si solis cōtenti estis preceptis et traditōnib? īpo
site legis et non sponte etiā pfectōnis vos psilijs
et suasionib? mācipatis. liberi quidē estis a debito

nō tamē p meritō glorioſi·Euaſiſtis penā ſed non acquiſiſtis coronā. Quenā igitē neceſſitas cogit parere vos in ſingulis que iniūcta fuerīt & formidare vltōnem ꝺ trāſgreſſione·& de obſeruātia remuneratōem·Ea ꝓpter in talib? generalib? hec regula teneaē·vt in difficiliorib? quidē agēdis obeditō gratior·q̄ grauior ꝑuaricatō iudicēt·& in facilioribuſ minuſq; oneroſis cōtemptus damnabilior q̄ actus laudabilior eſtimēt· ¶.LXI

¶De ſtabilitate loci & trāſitu ad aliū.

Am videam? quaten? tenēda ſit ipa que i profeſſione firmari ſolet loci ſtabilitas· Preſcribit ſane ſtabilitatis pactū omni deiceps remiſſo deſcēſui·ꝑtentōſo diſceſſui·vago & curioſo diſcurſui·totius deniq; incōſtantie leuitati non tñ his que in ꝓfeſſionis ſerie ſequunē morum videlicet ꝺuerſioni & obediētie ſcām regulā Nam ſi hec ibidē ꝑ impꝓbitate & irreligioſitate cohabitantiū obtimeri forte nequiuerāt·duce ſpū libertatis trāſire indubitanē ſuadeo ad alium locuz vbi nō impediaē reddere vota ſua deo que diſ·la. ſua·Et quidē cū ſancto ſanctus eris & cū·puerpū·Sane de religioſis ac bene ordinatis monaſteriis nullus ꝓfeſſoz meo conſilio ne artioris quidē deſiderio vite ſine licētia ſui ſenioris egrediēt Egreſſus tamē ſi melius inuenerit & elegerit·meo nihilominus iam cōſilio nō egrediēt ad inferius ſ.bonuz q̄ reliquerat & ꝑ meliori ꝓtempſerat·Si non tñ loci prioris vicinia reuoceē·quia deuoto monaſterio nec retineri quis regulariter poteſt· nec recipi ſine conſenſu abbatis ſui·Si ergo vult aliquis ꝺ·ḡ· de cluniacēſibus inſtitutis ad ciſtercienſiū ſe ſtringere pauꝑtatem·eligēs ꝑ illis nimirū conſuetudinibuſ magis regule puritatē·ſi me conſulit nō conſolo niſi ꝺ abbatis ſui murmurit aſſenſu·Quāobrē·Primo ꝑpter ſcāḋalū ipoz quos deſerit·deinde quia certa ꝑ dubijs relinquere tuū non eſt·Forſan em̄ hoc tenere pōt·illud nō poterit· Tercō ſuſpectā habeo leuitatē·qꝛ id ſepe q̄ facile volumus anteq̄ ꝓbemus·expti iam nolum? vno ꝓpe momēto idipſuz cupiētes & reſpuētes tā leuiter q̄ irrationabiliter· Quales vtiq; nō paucos frequēter exꝑimur·q̄ vagi & inſtabiles mutāt expimento iudiciū·imo ſine iudicō fluctuātes & tumultuātes·tot de ſe conſilia ꝑſumūt quot loca reuiſunt·ſemp q̄ nō habēt cupiētes·& q̄ habēt in ipis faſtidientes.

¶.LXII. ¶Exhortatō eugenij pape ne totum ſe occupatōibus ꝺedat· ¶Idē ad eugeniū papam de cōſideratōne· ¶Libro primo·

Neſcio quō vult & nō vult exire·leta quidem ſed lēta oratō·dū certatim illi cōtraria ipare ꝓtendūt·maieſtas·ſ·atq; amoz Nempe vrget ille·inhibet illa.ſed iteruenit digna tō tua·qua hocip̄m nō ꝑcipis ſed petis · cū ꝑcipe magis te deceat·Cetez amoz dn̄m neſcit·agnoſcit filiū·& in filijs ꝑ ſe ſatis ſubiectus eſt· Obſequiē ſponte·gratis obtempat·libere reueretur· Amaui paupem·amabo & paupum patrē & diuitū· In te hanc mutatōnem factam eſſe cōfido nō de te·nec priori ſtatui tuo ſucceſſiſſe ꝓmotōnem ſz acceſſiſſe Vnde iā ergo incipiā libet ab occupatōnibus tuis quia in his maxime cōdoleo tibi·ſi tamē doles et tu alioquin nō cōdoleo· Doleo tamē et maxime ſciēs a ſolute lōgius abſiſtere mēbruz q̄ obſtupuit· & egz ſeſe nō ſentientē periculoſius laborare·ſic ſe tueres habēt·Abſit hec eſt ꝑs illius qui datus eſt in reꝑb ū ſenſum·Ab his ſanē cupio tibi pacē nō cū his·Nil tā fixū animo q̄ neglectu & tpe nō abſolescat·vulneri vetuſto & neglecto callus obducit̄ et eo inſanabile quo inſenſibile fit·Deniq; dolor cōtinuꝰ et acerbus diuturnus eſſe non patiē·nam ſi aliūde nō extundiē·neceſſe eſt cedat vel ſibi·Eniz uero cito aut de remedio conſolatōnem recipet·aut de aſſiduitate ſtupozē·Quid em̄ non inuertat cōſuetudo·Quid nō aſſiduitate duret Quid nō vſui cedet·Primū tibi ipoꝛtabile videbit̄ aliq̄ꝺ· ꝓceſſu tpis ſi aſſueſcas iudicabis nō adō graue·paulop? et leue ſenties·paulopoſt et delectabit·ita paulatī in cordis duriciā itur·Hinc ꝓcſus hinc tibi timui et timeo ſemp·ne dilato remedio dolorē n̄ ſuſtinēſ piculo te irrevocabiliter deſpatus īmergas· Vere oz imq̄ ne in mediis occupatōnib? qm̄ multe ſunt dum diffidis finem·frontē dures·teip̄m quodam modo ſenſu ꝑues iuſti vtiliſq; doloris·multo prudenti? te de illis ſubtrahas vel ad temp? ꝑ patiare trahi ab ipis·et certe paulatī duci quo tu n̄ vis Queris quo·Ad coz duz. Ne pgas querere quid illud ſit·Si nō expauiſti tuū eſt hoc Solū enim eſt coz duz quod ſemetip̄m nō exhoꝛret·quia nec ſentit· Quid me interrogas·Interroga pharaonem· Quid eſt ergo coz durū·Ip̄m eſt quod nec cōpunctōne ſcindiē.nec pietate molliē.nec moueē precibus·minis nec cedit·flagellis induraē· Ingratum eſt ad beneficia·ad cōſilia inuidū·ad iudicia ſeuū· inverecundū ad turpia·ipauidū ad picula·inhumanū ad humana·temerariū ad diuina·ꝓteritoz obliuiſcis·p̄ntium negligēs.futura nō ꝓuidēs· Ipſum eſt cui ꝓteritoz ꝓter ſolas iniurias nichil om̄mo n̄ ꝓterit·p̄ſentiū nichil nō pit·futuroz nulla n̄ forte ad vlciſcēdum ꝑſpectō ſeu ꝓpatio eſt·Et vt ī bꝛe ui cuncta horribilis mali mala ꝓplectar·ip̄m ē q̄ nec deuz timet nec hominē reuereē· En quo trahere te habent occupatōnes hec malediēte·ſi tamen ꝑgis vt cepiſti dare ita te totū illis nichil tui tibi relinquēs. ¶.LXIII. ¶Correctō eiuſdē ꝺ cōtinuo cauſaz auditu·

Queſo ergo te quale ē iſtud de mane uſq; ad veſpam litigare·aut litigātes audire et quaſi nō ſufficeret diei malicia ſua·nō ſunt libere noctes·Dies diei eructat lites·et nox nocti indicat maliciā·Magna virtus patiētie·ſed non hāc tibi ad iſta optaueri· interdū ipatientē cē ꝓbabilius Tu ne ꝓpbes illoz patiētiam·q̄ꝺ? paulus dicebat Libēter ſuffertis inſipiētes cū ſitis ipi ſapiētes niſi falloꝛ ironia erat et nō laus.nō bona patiētia vt poſſis eſſe liber ſeruū te ꝓmittere fieri Nolo diſſimules ſeruitutē·in quā certe in dies dū neſcis redigeris· Habitatis cordis eſt īdiciū ꝓpriā nō ſentire ꝓtinuam vexatōnem·Vexatō ꝺat ītellectum auditui·Ait quidam·Vez eſt ſed ſi nimia n̄ fuerit·Nā ſi ſit non plane intellectū ꝺat ſz ꝓcēptū Deniq; impius cū venerit in ꝓfundū malorz contemnit·Expgiſcere ergo et peſſime ſuitutis iugū nō tantū caue ſed etiā horre·An nō ideo iugum· qz nō vni ſeruis ſed oīb?·Nec michi opponas nūc apoſtoli vocem qua ait·Cū eſſem liber ex oīnibus ſeruū oīm me feci·Longe eſt iſtud a te· Nunquid hac ille ſeruitute homīb? inſeruiebat in acquiſitō ne turpis queſtus Nunquid ad eū de toto orbe cōfluebāt ambitōſi·auari ſimoniaci·ſacrilegi·ꝺcubitarij·inceſtuoſi·et queq; iſtiuſmodi mōſtra hominū vt ipius apoſtolica autoꝛitate vel obtimerēt honores eccleſiaſticos vel etiā retimerēt · Ergo ſeruum ſe fecit homo cui viuere xp̄s eſt·et moꝛi lucrū·vt

ſez plures lucrifaceret xp̃o·nō vt lucra augerz auaricie·Audias poſt ip̃m dicentē·Precō inquit empti eſtis nolite fieri ſerui hominū·Quid vilius indigniuſqz preſertim ſummo pontifici·q̃ non dico omī die ſed pene omni hora inſudare talibus reb? & p talib?·Deinde quādo oram?·quādo docem? populos·qñ edificam? eccleſiā·quādo meditamur in lege·Et q̃dem quotidie pſtrepūt ī palatō leges ſed iuſtiniani ñ domī.Juſte ve etiā iſtud·Tu vidēris·Nā certe lex domī īmaculata conuertēs aīas·He aūt non tam leges q̃ lites ſunt·& cauillatōes ſubūtētes iudiciū·Tu ergo paſtor & epe animaz qua mēte obſecro ſuſtines coā te ſemp ſi'ere illam garrire aūt iſtā·Falloz ſi non mouet tibi ſcrupulū q̃erſitas·puto q̃ interdū ꝓpellat clamare ad dñm cū ꝓpheta·Narzauerūt michi iniqui fabulatōnes·ſed nō vt lex tua·An et te audes liberū ꝓfiteri ſb tam graui mole·in cōueniētie huius·Et cui fas nō ſit ceruicē ſubducere·Nā ſi potes & nō vis·m'to magis ſeru? es hui? ip̃ius tā pueri ſe volūtatis tue Nā & ſi coacta ſeruit? miſerabilioz·ſed affectata miſerioz eſt· ¶.LXIIII· ¶Q̃ onus illud in alios ſit ptiendum & interdū ꝓſideratōi vacādū

ET q̃d vis me facere inquit vt tibi ab his occupatōnib? peas·Impoſſibile fortaſſe eſſe reſpōdebis·facilius q̃z te cathedre valedicere poſſe·Recte em̃ hoc ſi rumpe & non magis interrumpe iſta hortarer·Audi ergo q̃d redarguā·quid te ſuadeā ſi q̃d viuis & ſapis totuz das actōni·cōſideratōni aūt nichil·Laudo te m hoc ñ laudo·certe nec ip̃i actōni expedit ꝓſideratōne nō ꝓueniri·Si tot? vis oīm eſſe inſtar illius qui oīm bus oīa factus eſt·Laudo humanitatē ſz ſi plēa ſit Quō aūt plena te excluſo·Et tu homo es·ergo colligat & te intra ſe ſinus qui oīes recipit·Alioquin quid tibi ꝓdeſt ſi vniuerſos lucreris te vnuz ꝓdens·Quamobrē cū te oīes habeant· & tu eſto cū habētibus vnus·Sapiētibus & inſipiētib? debitor es & ſoli negas te tibi Clericus & laic?.iuſt? & ipius oīes piter ꝓticipāt te·De fonte publico bibūt pectore ſuo·& tu ſeorſum ſitiēs ſtabis·ſed maledictus eſt qui ꝓtem ſuā facit detericrē·Quid ille qui ſe penitus reddit exptem·Memēto ꝓinde nō dico ſepe ſed vel interdū reddere teipſum tibi·Vtere tu quoqz te inter multos·aut certe p? multos·Audi paulū apoſtolū qui de huiuſmōi ſentiat Ad ignominiā inquit vobis dico·ꝓtemptibiliores qui ſunt in eccleſia illos ꝓſtituite ad iudicandū·Itaqz ſcōm apoſtolū indigne tibi vſurpas tu apoſtolic? efficiū vile·gradū ꝓtemptibilū·vñ & dicebat ep̃s ep̃m inſtituēs·Nemo militās deo implicat ſe ne·ſe·Quid ni ꝓtemnāt iudicare de terrenis poſſeſſiūculis hoīm qui in celeſtib? & āgelos iudicabūt·In crimimibus ergo nō in poſſeſſionib? poteſtas veſtra·Propter illā ſiquidē & nō ꝓpt hanc accepiſtis claues regni celorū·ꝓuaricatores vtiqz excluſuri nō poſſeſſores·Habēt hec infima & terrena iudices ſuos reges & p̃rincipes terre·q̃d fines alienos inuadatis·Quid falcē veſtrā in alienā meſſem extēditis·nō quia indigni vos·ſed qz indignū vobis talibus inſistere quiq̃e potioribꝰ occupatiſ Deniqz aliud incidenter excurzere ī iſta cauſa qualibet vrgente aliud vtero incūbere·Nūc aūt quoniā dies mali ſunt·ſufficit interī admonitum eſſe nec totū te nec ſemp actōni dare ſed cōſideratōni aliq̃d tui corporis & corpis ſequeſtrare·que ipſius quoqz actōnis ꝓtes benigna quadā p̃ſumptōe ſuas facit pagendo quodāmō & ꝓordināndo que agēda ſunt·Neceſſariū ſane ne forte que p̃uiſa & p̃meditata poterāt eſſe ꝓficuo·p̃cipitata magis pclo fiant· ¶.LXV· ¶De vtilitate conſiderationis·

ET primū quidā ip̃m fontē ſuū·i·mentez de quo oriē purificat ꝓſideratō·deide regit affectus·dirigit act?·corrigit exceſſus·componit mores·vitā honeſtat et ordīat·Poſt remo diuinaz piter & humanaz rerū ſcientiam cōfert·Hec eſt que ꝓfuſa diſterminat·hinc cogit ſpſa colligit·ſecreta rimat·vera inueſtigat·veriſimilia examinat·ficta et fucata explorat·Hec eſt q̃ agēda ꝓordinat·acta recogitat·vt nichil in mente reſideat aut incorrectū·aut correctōne egēs·Hec eſt que in ꝓſpis aduerſa p̃ſentit·in aduerſis nō ſentit·quorū alterū fortitudinis·alterz p̃udētie eſt·Ibi etiā aduertere tibi eſt ſuauiſſimū quēdam ꝓcentum·ꝓplexūqz virtutum·atqz alterā pēdere ex altera ſicut hoc loco vides fortitudinis matrē eē p̃udentiā·nec fortitudinē ſed temeritatē quēlibz eſſe auſum quē nō p̃uiuit ſapientia·Hec item eſt que inter voluptates et neceſſitates media quaſi quedam arbitra ſedēs.vtrimqz certis limitibus diſterminat fines·Iſtis aſſignās et p̃bēs q̃d ſatis eſt·illis q̃d minus eſt demens et ſic ex alterutro terciā formās virtutē quā dicunt tempantiā· Nā intempantem ipa cōſideratō cenſet·tam eū qui neceſſarijs p̃tinaciter demit·q̃ qui indulget ſupfluis·Vñ mihi videē nō omnimo abſurde diffinire tempantiā·qui hāc nec p̃cidere neceſſitatē nec excedere dicat·Jam de iuſticia que vna ex quattuor eſt nōne ꝓſtat conſideratōne mentē p̃ueniri vt ſe formet in ea·Si em̃ neceſſe eſt p̃uꝰ cogitet vt ex ſe normā ducat iuſticie·nec factura vtiqz alteri q̃d ſibi fieri nolit·nec q̃d ſibi fieri velit alteri negatura·Intuere nūc me cū etiam harū pulcrā ꝓnexionē et ip̃am coherentiā Nam ip̃i iuſticie vt iuſta ſit tempantia modū ip̃onit·Noli nimiū eſſe iuſtus ait ſapiēs·Quid q̃ etiā ipa ſapiētia hoc tempantie frenū nō reſpuit·dicēte paulo.Non plus ſape q̃ oportet ſape·ſed ſape ad ſobrietatē·Sed et ecōtrario·q̃ tempantie neceſſaria iuſticia ſit·oñdit dominꝰ in euāgelio·arguēs illoz tempantiā qui abſtinebāt vt viderent̄ homīnibus ieiunātes Erat in cibo tpantia·ſz non iuſticia in anima·quia nō ꝺo placere ſz homīb? intēdebāt Quō rurſum vel illa vel iſta ſine fortitudine cum conſtet fortitudinis eſſe mediocris cohibere velle et nolle ſuum inter anguſtias parū et nimis vt ſit otēta volūtas mō illo medio·nudo·puro·ſolo cōſtante ſibi equali vndiqz ſui·vtpote ex omni pte piter circūciſio·que ſolū ꝓſtat eſſe virtutis·Itaqz iuſticia modum querit·p̃udētia inuenit·vētilat fortitudo·tpantia poſſidet·Non mihi eſt hoc loco ꝓpoſitū de ip̃is virtutibus diſputare·ſz hec dixerim hortās ad vacandū ꝓſideratōni·cui? beneficio et hec ſimilia aduertunē·Cui taz pio tāqz vtili ocō nullam in vita opam dare vitā ꝓdere eſt·Quid tamen eſt ſi te philoſophie huic totū repente deuoueriſ.p̃deceſſores tui ñ ita ꝓſueuerūt·eris moleſt? q̃plurib? quaſi qui a patrz veſtigijs deuiares Nē pe id videbis agere in ſuggillatōem eorꝝ·ſz et noraberis vulgari ꝓuerbio·qui hoc facit quod nullus mirat̄·q̃q̃ ſi de bonis et non ꝺ nouis ſumam? exempla nō defuere romani pōtifices qui ſibi ocia inter maxima negocia inuenirēt· ¶.LXVI·
¶Qualiter audiēde ſunt et decidēde cauſe·

SEd esto alius moleuit mos·dies alij sunt & alij hoim mores·tpa piculosa non in stant·sed iã extant·fraus & circũuentõ & violẽtia pualuere sup terrã. Calũniatores mlti defensor rarus·Agitenẽ ergo cause sicut oportet Nam is modus qui frequẽtaẽ est execrabilis plãe & qui nõ dico ecclesiã·sed nec forz deceret· Mi = rorqz quẽadmodum religiose aures tue audire su stinẽt huiusmõi disputatões aduocatorz. & pu = gnas etiam verborz que magis ad subuersionẽ ꝓ ad inuentõnem ꝓficiũt veritatis·Corrige prauz morem·ꝓcide linguas vaniloquas· & labia dolosa claude· Hi sunt qui docuerũt linguas suas loqui mendaciũ·diserti aduersus iusticiã·eruditi ꝓ falsi tate·Sapiẽtes sunt vt faciat malũ eloquẽtes vt ĩ pugnẽt verũ. Hi sunt qui instruũt a quib? fuerãt instruẽdi·Astruũt nõ cõpta sed sua·Struunt de ꝓprio calũnias innocentie·destruũt veritatis sim = plicitatẽ·obstruũt iudicij vias·nichil ita absqz la = bore manifestã facit veritatẽ·vt breuis & pura nar ratõ·Ergo quas ad te necesse erit intrare causas· neqz oĩes necesse erit diligẽter velim·sz breuiter decidere assuescas frustratorias qz et venatorias ꝑ cidere dilatões·cã vidue ĩtret ad te·et causas pau pis & eius qui nõ habet quod det alijs alias mltas poteris omittere ẽminãdas q̃plures ne dignas au dientia iudicare·Quid eñ op? est admittere illos quorz peccata manifesta sunt ꝓtẽdẽtia ad iudiciũ Tanta eñ est impudẽtia nõ nullorz vt cũ manife ste ambitõnis prurigie scateat tota facies cause eo rum. nõ erubescũt audiẽtiam flagitare·publicãtes semetipos ad multorz sciẽtias·in quo vel sue soli us satis poterãt ꝑfundi iudicõ·Non fuit qui resci deret attritas frõtes sed ideo plures facte sũt & magis diruerũt·Sed & nescio quõ vicios⁹ sciẽ tias vicõsorz nõ refugit·& vbi oĩs sordent vni? mime ferox sentiẽ·Quis eñ verbi causa vnq̃ aua rus auarũ·luxuriosus luxuriosum erubuit·Plena eñ est ambitõnis ecclesia·non est iã quod horreat studijs & molitõnib? ambitõis non plus q̃ spelũ ca latronis in spolijs viatorz·Si xp̃i discipul? es· ignoscat zelus tuus. exurgat autoritas tua adusus impudẽtiã hãc & generalẽ pestẽ Intuere magistz nõ pat aures vt audiat·sed flagellũ quo feriat·ver ba nec facit nec recipit·nec em̃ sedet iudicãs·sed ĩ sequiẽ puniẽs·causam tamẽ nõ tacet q̃ videlicet domũ oratõnis fecissent domũ negociatõnis· ido & tu fac similiter· ¶LXVII· ¶De parti bus consideratõnis & primo de consideratõne sui quid sit & quis·

QVattuor vt occurrũt tibi sidrãda reor Te·que sub te·que circa te·que supra te sunt·A te tua cõsideratõ inchoet·ne fru stra extẽdaris in alia te neglecto·In acquisitõe eñ salutis tue nemo tibi germanior vnico matris tue Et hec tui sideratõ in tria diuidiẽ·s. vt cõsideres quid·quis & qualis sis·Quid in natura·v·g·hõ· Quis in psona·s. papa·Qualis in moribus·Cõside ranti igiẽ tibi q̃ hõ sis·i·animal ratõnale mortale Is tibi exinde occurrit fructus vt & mortale qõ ĩ te est ratõnale humiliet·& rursum ratõnale mor = tale cõfortet· Deinde quis sis & de quo sis factus aduertendũ. Quid ni erubescas minim? inueniri in magnis·qui te recordaris magnũ in mimis exti tisse·blandiẽ cathedra·spelũca est·Inde nãqz sup nitendis sonãs tibi epi nomie nõ dominũ sed offi cium· Quõ aũt libet gloriari·vbi ociari non licet Non eñ locus est ocõ·vbi sedula vrget solicitudo omniũ ecclesiarz·Quid eñ aliud tibi diuitiẽ fãcit? apostolus·Argẽtum inquit et aurũ non est michi· quod aũt habeo hoc tibi do·Nũquid dominatõez Audi ipm dicentẽ·Nõ quasi dominãtes ait in cle ro·sed forma·f.g.·Et ne hoc dictum sola humilita te putes·nõ etiã in veritate vox domi est in euãge lio·Reges gẽtium dominantẽ eorz & qui po·h· su per·eos·be·vo·Vos autẽ nõ sic·Planũ est·aposto lis interdicit dominat?·Tu ergo tibi vsurpare au des aut dominãs apostolatũ·aut apostolicus dña tum·Plane & ab alterutro prohibemis·si vtrũqz simul habere velis·pot⁹ vtrũqz·Domabis quidez lupos·sed ouibus nõ dominaberis Pascẽdas vtiqz nõ ꝓmendas suscepisti·Preciosissimus fundus est humilitas in quo edificiũ spiritale ꝓstructũ·crescit in templũ sanctũ in dño·Tercõ psiderãdum est ti bi qualis sis·Simia eñ in tecto·rex fatu? in solio sedẽs & nunc audi canticũ meũ·mim? quidez sua ue sed salutare·Mõstruosa res est grad? summ? & animus infimus·sedes prima et vita ima·lĩgua magniloqua et man? ociosa·sermo multus· & fru ctus nullus·vultus grauis et actus leuis·Ingẽs autoritas et nutãs instabilitas·Admoui speculũ· sedus·se ĩ eo vult? agnoscat·tu tuũ gaude dissimi lem inueniri·Inspice tamẽ et tu ne forte et si sit vñ merito placeas tibi·etiam in quo debeas displice re nõ desit·Rara vox·nichil michi cõsci? sum cau tior in bonis ãbulas si & mala nõ lateãt· Quãobrẽ noueris te vt inter angustias que nõ desunt fru aris cõ scientie bono·Magis aũt vt scias quid desit tibi· cuinã nõ desit omia illi desunt qui nichil sibi deesse putat·Nũquid quia summ? põtifex es ido summus·Vel quõ ꝓficis·si iam sufficis tibi·

¶LXVIII· ¶De cõsideratõne sui quid fuit et quid nunc sit·

QOnsiderãti aũt tibi quis sis·nichilomin? psiderãdum quid prius eras ĩmo qd nũc es·Vt quid eñ desinis inueri·quod nõ desisti esse·Adhuc eñ es qd̃ eras·s.homo·nec mi nus hoc es·q̃ quod post factus es·forte et magis Deniqz illud natus es hoc mutuat?·Nõ illud rei e ctũ ẽ sed istud adiectũ·Cõsidera igiẽ maxie quod maxie es·s.hoiem qd̃ et nat? es. nec mõ qd̃ nat? sz et qualis·Tolle pinde nũc hereditaria hec pzoma ta ab mitõ maledicta·dirũpe velamẽ filiorz zelan tium ignominiã·nõ plagã curantiũ· Dele fucũ fu gacis honoris hui?·et male colerate nitorẽ glorie vt vnde nudũ psideres·quia nudus egressus es de vtero matris tue·Nũquid ifulatus·nũquid micãs gẽmis·aut floris? sericis·aut coronat? pẽnis·aut suffarcinatus metallis·Si cũcta hec veluti nubes quasdam matutinas velociter trãseuntes dissipes et exuffles a facie cõsideratõnis tue·Occurret tibi o homo nudus et paup·et miser miserabilis homo quoqz dolens q̃ hom o sit·erubescẽs q̃ nudus sit· plorãs q̃ natus sit· murmurãs q̃ homo sit natus ad laborẽ et non ad honorem·Homo natus de mu liere·et ob hoc cũ reatu·breui viuens tempe·et ob hoc cum metu repleẽ mltis miserijs·et ob hoc cũ fletu·salubris copula·vt cogitãs te summũ ponti ficem·attẽdas piter vilissimũ cinerẽ nõ fuisse sed esse·Hec te cõsideratõ tenet in te·nec a te auolare sinit·nõ ambulare ĩ magnis neqz in mirabilib? sup te In te cõsistito ne ifra deiici sinas·nõ attolli sup non euadere in longius·nõ extẽdi in latius· Tene medium si nõ vis ꝓdere modum·Loc? medij tut?

est·mediū sedes modi & mod9 virt9·Omnē extra modū mansionem sapiens exiliū reputat·Propter hoc nō est illi habitare in lōgo qō ultra modū sit sed nec in lato qō extra sit·nec in alto quod supra sit·nec ī imo infra sit Deniqz et longitudo exē miniū habere solet. & dilatatō scissuram·& altitudo ruinā·et pfundū absorptōnem ·Longū dico cum sibi homo longiorem pmittit vitā·Latū cū insup fluas anim9 distendiē curas·Altū cum de se pl9 psumit·Profūdum cum se pl9 deijcit·Qui igiē lōga sibi metiē tempa·ingrediē iter exterminij· & ī psenti a se exulans p oblīuionez ·in aliam pmanem solitudinem migrās secula et nō pfutura·īmo nec futura Similiter aním ī moderata extēsio attenuatōnem facit·& extenuatō nimia scissionē·multisqz lacereē curis necesse est · Iā vero alta psūptio qō nisi p̄cipitatio ruinosa ē. Et quid pusillanimitatis deiectio·nisi desp̄ata quedam absorptio · In hac fortis non deijciet prudens longiorīs uite non abducetur incerto·modest9 moderabiē·curas tempabit a supfluis·nō deerit necessarijs Porro iust9 altiora de se non p̄sumit· sed dicet·Si iust9 fuero nō leuabo caput·Ne qz ergo pl9 uero tibi tribuas nec plus iusto p̄cas ¶LXIX ¶De cōsideratione sui qualis sit

Vigilanter discerne qualis ex te ·& qual' sis dono dei .& non sit in spū tuo dol9 Erit autē hoc si fideliter ptiens tua tibi et que sunt dei deo sine fraude resignes ·Cōsiderando qualis sis etiā qualis fueris recogitādū tibi est· Conferēda sunt posteriora prioribus ·pfeceris ne in virtute ·in sapiētia ·in suauitate mor9·An ab his forte qō absit defeceris patiētior sis· an impatiētior·insolentior·an humilior·exorabilior an difficilior·Latus tibi patet cāpus in hoc genere cōsiderandi·Oportet vt innotescat zelus tu9· clementia tua·discretō moderatrix vtriusqz· Solent em discretōnis oculo caligāte alterutr sibi p̄ripere loca terminos occupare Porro caligmis due sūt cause·ira & mollior affectus·Is iudicij censurā enervat illa p̄cipitat·Turbat9 em̄ p̄ ira oculus dementer nil intueē·suffus9 fluxa quadā & muliebri mollicie rectū nō videt·Non eris innocēs si vl' punas cui pcendū est·aut pcas ei qui punēdus est· In tribulatōnibus quoqz qualē te mueneris nolo dissimules·si pstantē in tuis·dolentē in alienis·gaude Magnus qui incidēs in aduersa nō excidit vt parū a sapiētia·nec minor cui pñs felicitas si arrisit ñ irrisit·qq̄ facilius inueneris qui sapiētiam retinuerit cōtraria sibi fortuna·q̄ qui ꝓpicia nō poiderit Quāq̄ vero sapiēs recte horteē sapiētiam scribi in ocio·cauēdum est tamē & in ocio ociū· Fugienda est em̄ ociositas mater nugar9·nouerca virtutū inter seculares nuge sunt·ī ore sacerdotis blasphemie·Interdū tamē si incidāt ferēte fortassis·referende vero nunq̄·Cōsecrasti os tuū euangelio·talibus iam apire illicitum ·assuescere sacrilegiū est· Labia inquit sacerdotis cus·sci· & le·re· ex o ·e· nō vtiqz nugas vel fabulas·verbū scurile nō sufficit pegrinari ab ore·sed ab aure pcul relegandū est·Fede ad cachinnos moueris·fedi9 moues Porro detrahere vl' detrahentē audire quid hor9 damnabilius sit nō facile dixerim·Nō qui aūt peccati reum existimes·si facies peccator9 in iudicio sumis·& non peti9 causas discutis meritor9·Est & aliud viciū·cuius si te īmunem sentis·inter oīes quos noui ex his qui cathedras ascēdunt· sedebis me iudice solitari9·qz singulariter leuasti te supra te·scz facilitat e credulitatis·hinc p nihilo ire multe inde innocētium frequēs addictō·Inde p̄iudicia ī absentes·Nūc ad ea que sub te sunt psideratō intendenda est. ¶LXX· ¶De psideratōne circa subditos & de opescēdis appellatōnib9·

Sapiētib9 & insipiētibus debitor es·Ip̄z nomē debitoris memēto poti9 seruienti pgruere q̄ domināti·Nec tātum fidelib9 sed & infidelib9 interest p̄inde tuā dare opam·vt incredulī puertanē ad fidē· puersi nō auertanē·aūsi reuertanē·puersi ordinenē ad rectitudinē·subūsi ad veritatē reuocenē·subuersores inuictis ratōibus puincanē·Hi sunt heretici canes ad scissionez vulpes ad fraudē·Vestri qui terrā austri tā sepe visitāt·hi sciunt·eunt & redeūt p mediū eor9 . Sz quid boni adhuc cū illis egerint·necdū audiuim9 & fortasse audissemus·nisi p̄ aure hispanie salus populi viluisset·O ambitō ambientium crux quō oīes torques·oībus places· An nō limina apostol or9 plus iā ambitō q̄ deuotō terit·An nō vocibus eius vestrū tota die resultat palatiū·Appellatur ad te de toto mūdo in testimoniū singularis p̄matus tui & vtīmā tā fructuose q̄ necessarie· Vtinā cum opp̄ssus clamat·sentiat opp̄ssor & nō supbiat īpius vnde incēditur paup·Impune em̄ trāsire inique appellantē iniquar9 appellationū ē fomes Iniqua aūt oīs appellatō·ad quā iusticie inopia nō coegit·nō vt graues sed si graueris licet appellare a sentētia·Ante sententiā omnino nisi ob manifestū grauamē inp̄be p̄sumtē appellatō· Quid ergo nō grauat9 appellat liquet·qz aut grauare intēdit aut tēpus redimere·Nō est aūt appellatō suffugiū sed refugiuz ·At vero antidotū versum est in venenū·Non est hec mutatō dextere excelsi· Zelatus est dn̄s domū oratōnis · factā speluncā latronum· Tu minister ei9 dissimulas miserar9 refugiū datū arma iniquitati· ¶LXXI· ¶De exēptōne ecclesiar9

Avoi murmur & querimonias ecclesiar9 truncari se clamāt ac demēbrari·Subtrahunē em̄ abbates epis · epi archiepis archiepi patriarchis vl' primatib9·Facitis hoc quia potestis sed vtrū & debeatis questio est· Spiritalis homo qui oīa diiudicat vt ip̄e a nemīe iudicetur·omne opus suū tna pside ratōne p̄ueniet· scilicet an liceat·an deceat·an expediat·Quid autē taz indignū tibi q̄ volūtate p lege vti·Quid tam bestiale q̄ nō iudicō agi sed appetitu·Quid itez tam indecēs tibi q̄ vt totū tenēs nō sis pētus toto nisi minutias quasdā et exiguas portōnes ip̄ius tibi credite vniuersitatis· quasi ñ sunt tue satagas ad huc facere tuas Nolo p̄tendas michi fructū emācipatōnis huius·Nullus est em̄ nisi q̄ epi inde insolētiores· mōachi dissolutiores fiūt q̄ etiā paupiores·Licentius em̄ peccāt cū nō sit qui arguat·licentius spolianē cū nō sit qui defēdat·Sic aūt extolli tur qui subtrahiē et cui subtrahiē irridē·Qui subtrahit quō innocēs est·Sed is qui murmurat scōm animā mortu9 est·Qui instigat·quō viuit·quō ñ reus mortis ambor9 et sue piter qui gladiū dedit· vnde ambo morerenē·Hoc est qō dicie ad achab qui rerū summā tenebat·vt vnā vineā affectauit Occidisti insup et possedisti·Huic cōgruit pabola nathan de homine qui centū oues habēs vnaz que paupis erat ocupiuit·Adde qō qui audiūt scādalizanē, detrahūt·blasphemāt·Hic etiā iter ecclesias

imimicicie graues Nō facile adducoꝛ licitū oſētire qđ tot illicita ꝓturit Tu nē licitū ſentias eccleſias ſuis mutilare mēbris·Oīis anima inquit poteſtatibus ſublimioꝛibꝰ ſubdita ſit·pl'aliter em̄ dicit potestatibus·Non em̄ tua ſola poteſtas a dōmino ē ſunt & mediocres·ſunt & inferiores· Et quomō quos deus ꝓiunxit non ſunt ſepandi· ſic nec quos ſubiūxit compandi·Monſtꝛ facis ſi manui digitū ſubmouēs facis depēdere de capite ſupioꝛem manui brachio collateralē·Coꝛpus ſiquidē xp̄i paulꝰ capiti ꝓuenientiſſime aptās totū ex eo ꝓpactū ꝓhibet & ꝓnexū p omnē iunctura ſubmīſtratōnis ꝙ· o·v·m·a coꝛ·fa·in edi·ſui in caritate. Nec vilē reputes hāc formā quia in terris eſt·exemplar em̄ habet e celo·Neqꝫ em̄ pōt filius facere quicq̄ niſi qđ v·p·fa·Vide inquit vt oīa facias ſcđꝫ exemplar qđ tibi in m·m·eſt· Qꝛ ſi dicat epūs nolo eſſe ſub archiepo·Vel abbas·nolo eſſe ſub ep̄o. hoc nō eſt e celo·niſi forte angeloꝝ quēpiam audiſti dicentē Nolo ſub archangelis eſſe·aut ex alio quolibꝫ inferioꝝ ordinū aliquē non ferentem ſub eſſe niſi deo· Quid inquis ꝓhibes diſpēſare ſed non diſſipare· Vbi neceſſitas vꝛget excuſabilis eſt diſpēſatō vbi vtilitas ꝓuocat laudabilis·Vtilitas dico nō ꝓpria ſed ōmunis·Nam cū nichil hoꝝ nō plane fidelis diſpenſatō ſed crudelis diſſipatō eſt. ¶LXXII·

¶De neglecta obſeruātia canonū·

Ipſa deniqꝫ veſtra apoſtolica mādata atqꝫ īſtituta paſſi neglecta iacēt·Nōne os tuū iā quartꝰ annus eſt in remenſi ꝑcilio hec capitula ꝓmulgauit·Precipimus aiſti vt tam ep̄i q̄ clerici·neqꝫ in ſuꝑfluitate ſeu varietate īhonesta veſtiū diūſicoloꝝ aut fiſſura veſtiū neqꝫ ī tōſura ītuentiū offendāt aſpectū quoꝝ forma et exemplū eſſe debēt·Itē vt nullꝰ in archidiaconū vel decanū. niſi diaconus vel p̄ſbiter oꝛdinet·. Prohibemus ne adoleſcētibꝰ vel infra ſacros oꝛdines cōſtitutis p̄dicti ꝑcedāt honoꝛes· vba tua hec·Quis ea tenet vel tenuit·Falleris ſi teneri putas· Si nō putas ipē peccaſti·aut ſtatuēs que nō tenerentur· aut qđ non tenen ē diſſimulās·Leua oculos tuos & vide·ſi nō eque vt ꝓius pellicula diſcoloꝛ ſacꝝ oꝛdinē diſcoloꝛet·ſi nō eque vt ꝓius fiſſura enoꝛmis pene inguīa nudet ſolēt dicere·Nunq̄d de veſtibus cura eſt deo· & nō magis de moribꝰ· At forma hec veſtiū deformitatis mentiū & moꝝ indiciū eſt·Quid ſibi vult q̄ clerici aliud eſſe & aliud vidēri volūt·habitu milites queſtu clerici·actu neutꝝ exhibēt·Neqꝫ em̄ pugnāt vt milites·nec vt clerici euāgelizant·Cuius oꝛdinis ſunt cū vtriuſqꝫ eē cupiūt·vtrūqꝫ deſerūt·vtrūqꝫ ꝓfundūt·At ſi ſūme ſapiēs deus nichil inoꝛdinatū reliquit· Vereoꝛ nō alibi oꝛdinātos·q̄ vbi nullus ordo ſꝫ ſempiternꝰ hoꝛroꝛ inhabitat·nunc inſerēda que circa te ſunt.

¶LXXIII· ¶De conſideratōne populi romani qui circa eū erat·

Clerū illū oꝛdinatiſſimū eſſe decet·a quo p̄cipue in omnē eccleſiā cleri forma ꝓceſſit·Quid de populo loquar·Quid tā notum ſeculis q̄ ꝓteruia romanoꝝ·Gēs inſueta paci tumultui aſſueta·Gens inmitis & intractabilis ſubdi neſcia niſi cū non valet reſiſtere·En plaga tibi incūbit cura hec·Noli diffidere etiā ſi incurabil' ſit·Ad curā em̄ exigeris nō curatōez· Curā inquit illius habe·Vꝛ dixit quidā·Nō eſt in medico ſē per releueē vt eger·Plus oīibus laboꝛaui ait apoſtolus nō dicit·plus oīibus ꝓfui·Vnuſquiſ qꝫ ī quit ꝓpriā mercedē accipiet ſcđm ſ·l· non ſecū dū ꝓuentū. Ita queſo fac tu qđ tuū eſt·nam deus qđ ſuum eſt ſatis abſqꝫ tua ſolicitudine curabit· Reddet deus mercedē la·ſ·ſ· Securꝰ laboꝛ quē nullus euacuare ꝺfectus poteſt·Scio vbi habitas·Increduli & ſubuerſoꝛes ſunt tecū romani impij ī deū temerarij in ſancta · ſedicioſi in inuicē·emuli in vicinos inhumani in extraneos·quos nemīnē amāteſ nemo amat·Supioꝛibus infideles·inferioꝛibꝰ impetrabiles·inuerecūdi ad petēdum·ad negandū frōtuoſi·ingrati cū accepint.grādia loquunt̄ cū oꝛē tur exigua·blādiſſimi adulatoꝛes·moꝛdaciſſimi ꝺtractoꝛes·vix circūſpectū & amicū ꝓprie cōſcientie calumniant̄ ypocritā·Poꝛro quietis amatoꝛem & ſibi interdū vacantē inutilem dicūt· Talia tamē tu paſtoꝛ vtilis ꝑsideraꝛo quō ſi fieri poſſit cōuertas eos·neip̄i ſubueritāt te·Petrus cuiꝰ ſedē tenes neſciē aliquādo ꝓceſſiſſe vel gemmis oꝛnatꝰ vel ſericis·nec rectus auro·nec rectus equo albo· nec ſtipatus milite·nec circūſtrepentibꝰ ſeptꝰ miſtis Abſqꝫ his tamē ſatis credidit poſſe īpleri ſalutare mādatum·Si diligis me paſce oues meas · In his ſucceſſiſti non petro ſed oſtātino. Cōſulo tolerada ꝓ tempe·nō ꝓ debito affectāda· Ad ea potiꝰ te mito quoꝝ te ſcio debitoꝛē Opus im̄ꝑ fac euāgeliſte & paſtoꝛis nomē impleſti·Dracones im̄s me mones paſcere & ſcoꝛpiones nō oues· Propt̄ hoc im̄ꝑ magis aggredere eos ſed verbo nō ferꝛo Quid em̄ denuo vſurpare gladiū temptes. quē ſemel iuſſus es reponere in vagīnā·Qui tñ gladius ſcz materialis tuus eſt· etiā ipe tuo nutu & ſi nō tua manu euagīnādus Alioquin niſi ad te ꝓmeret aliquo modo dicētibꝰ apoſtolis·Ecce gladij duo hic·nō reſpōdiſſet dominꝰ ſatis eſt·ſed nimis eſt Vterqꝫ ergo gladius eccleſie eſt·ſed vnus ꝓ eccleſia alter & ab eccleſia exercēdus·Hic ſacerdotis· ille militis manu·Inſta ergo oportune importune clama ne ceſſes·Si dura fronte ſunt· indura & tu ecōtra tuā·Nichil tā durꝫ qđ duriori nō cedat·Dedi inquit frontē tuā duriorē frontibus eoꝝ·

¶LXXIIII· ¶De conſideratōne laterum ſuoꝝ id eſt·cardinaliū·

Etiam ad collaterales tuos qui tibi inimici ſunt·Quāobrē ſi boni ſunt tibi potiſſimū·ſi mali eque plꝰ tibi· Ne te dixeris ſanum dolentem latera·i·ne bonū dixeris malis intinentē Aut ſi bonus ſis·quē fructū afferꝛe poteſt bonitas tui ſoliꝰ Sꝫ nec tibi tua boītas·vndiqꝫ obſeſſa malis·ſicut nec ſanitas vicino ſerpente· Siue aūt leuēt ſiue grauēt cui potius imputandū eſt q̄ tibi·qui tales aut elegiſti aut admiſiſti·Sꝫ nec potestatem habent·niſi quā tu eis tribueris vel ꝑmiſeris·Tibi ergo imputa quidq̄d patieris ab eo qui ſine te nichil poteſt facere · Igiē non incōſideratē eligendi ſiue colligēdi ſunt in opus miſterij huius Tuū eſt vndecūqꝫ eos euocare exemplo moiſi nō iuuenes ſed ſenes·non tam etate q̄ moꝛibus·An nō de toto oꝛbe eligēdi ſunt oꝛbem iudicaturi Sane huic negocō nō ſe ingerat rogās·ꝓſilio nō p̄cagendū eſt·Sūt em̄ que neceſſario a nobis rogātiū aut extoꝛquet importunitas aut neceſſitas mereē An iſtud in his que noſtra ſunt·vbi aūt non licet michi facere qđ volo q̄s locuſ rogāti cū ꝓ quo rogaris ſuſpectus tibi ſit·Qui aūt ipe rogat ꝓ ſe iā iudicatus eſt·Clericū curiā frequētantē qui nō ſit de curia ad id geuns ambientium pertinere noꝛis Adulantem & ad cuiuſqꝫ placitum loquētez vnū

de rogãtibus · puta etiã si nihil rogauerit · Viri cal
lidi & dolosi ꝑriũ esse solet tũc ꝓtendere humili-
tatẽ cũ aliquid obtinere nitãt Hic est qui nequiter
se humiliat · & inter · e · p · s · d · Quãtos quos suppli
ces admisistis · postmodũ superbistis graues · rebel
les · ꝓtumaces · Verbosum adolescentẽ & stridentẽ
eloquẽtie · cum sapiẽtie sit inanis nõ aliud ꝙ iusti-
cie hospitem reputes · CLXXV CQuales
ad hoc officiũ assumi debeãt ·

VIros ꝓbatos oportet elegi · nõ ꝓbandos
Nces in monasterijs spe meliorãdi omes
recipimus · At curia bonos facilius reci
pe ꝙ facere cõsuevit · Tracta ante factũ · quia p̃
factũ sera retractatõ est · Itaq; non volẽtes neq;
curiosos assume · sed cũctantes se · renunciãtes eri
am coge · In talibus requiesceꝫ spũs tuus · qui · s ·
nõ sunt attrite frontis · sed verecũdi & timorati ·
ꝓter deum tamẽ nichil timeãt · nichil spernẽt ñ a deo
Qui etiã aduenientiũ nõ manus attendãt · sed ne
cessitates · qui stent viriliter ꝓ afflictis & iudicẽt
in equitate ꝓ mãsuetis terre · qui sunt cõpositi ad
mores · pati ad obedientiã · mãsueti ad patientiam ·
subiecti ad disciplinã rigidi ad censurã · catholici
ad fidem · fideles ad dispositõnem · cõcordes ad pa
cem · In iudicõ recti · in cõsilio ꝓuidi · in iubẽdo di
screti · in disponẽdo industrij · in agendo strenui · i
loquẽdo modesti · in aduersitate securi · in ꝓsperi-
tate deuoti · i zelo sobrij · i misericordia nõ remissi
in occõ nõ occõsi · i in cura rei familiaris nõ anxij · alie
ne rei non cupidi · sui non ꝓdigi · vbiq; & i oĩbus
circũspecti · qui legatõne etiã ꝓ xpo possũt fungi
quotiẽs opꝰ erit · nec iussi renuãt · nec nõ iussi affe
ctent · Qui missi post auꝫ non eãt sed xp̃z sequãtẽ
Qui questũ legatõnem non estiment · nec requirũt
datum sed fructum · Qui regibus exhibeant iobã
nem · egiptijs moisen · fornicantibus phinees · heliã
idolatris · heliseũ auaris petꝫ mentientib⁹ · paulũ
blasphemãtibus matheum negociãtib⁹ · Qui vul
gus non spernant sed doceant · diuites nõ palpent
sed terreant · paupes non grauent sed foueant · mi
nas principũ ñ paueãt sed otemnãt · Qui ñ cũ tur
ba intrent nec cum ira exeant · ecclesias nõ spoliẽt
sed ementent · Marsupia non exhauriant · sed cor
da reficiant & crimina corrigant · fame ꝓuideant
sue · nec iuideant aliene · De omni re plus oratioĩ
fidant · ꝙm in dustrie sue vl' labori · Quoꝫ ingress⁹
pacific⁹ sit · modest⁹ exit⁹ · Quoꝫ sermo edificatõ
sit · vita iusta · ꝑntia grata · memoria i benedictiõe
Qui redeant ad te fatigati quidem sed non suffra-
cinati simul & gloriantes · ñ ꝙ curiosa siue precõ
sa queq; terraꝫ attulerint sed ꝙ reliquerint pacez
regnis · legẽ barbaris quietẽ monasterijs · ecclesijs
ordinẽ · clericis disciplinã · deo populũ acceptabilẽ
sectatorẽ bonoꝝ opum · Non sit qui possit dicere
legato · Ditaui abrhaã · sed cũ samuele cõcioneturꝰ
ad omnes loquimĩ de me cor̃ domino & xpo eius
ẽ · Et nũc reduc oculos mi eugeni ad eũ qui nũc
est curie siue ecclesie statũ & studia ꝓlatoꝝ · eorũ
ꝑsertim qui sunt in circũitu tuo · Sed de his hacte
nus ego palpaui · nõ fodi pietem · tibi licet fodere
& videre ẽ · CLXXVI · CDe dispositõe
reifamiliaris ·

OIsrhael ꝙ magna est domus dei · & in · lo ·
pos eius · Vacuũ ꝓsus a solicitudine re
rũ mimaꝫ & viliũ oportet esse animũ · tã
magnis & tã mĩtis rebus intentũ Oportet ĩgeniũ
rectum · cautũ · vigilẽ · firmũ · amplũ esse · ꝓcurãtus
est qui ꝓ te molat. Pro te ĩmꝙ non tecũ · Quedam
eñ ꝓ temet facies · quedã ꝓ te & alios simul · quedã
p alios asq; te · Sub quo · s · vltimo genere agenda
domus tue locanda cẽsuerim · p aliũ igitẽ illa facies
cui tria necessaria sunt · s · vt sit fidelis ne frauder
prudẽs ne fraudeẽ terciũ est autoritas · qua possit
disponere queq; put scit & vult · Hoc ẽ vt si cõsti-
tuaẽ sup familiã · possit mutare mĩstros · transferre
misteria ad quos · & ꝙndo voluerit · & nullũ patia
tur ꝓtradictorẽ · ꝑsit oñibus vt oñibus ꝓsit · et ꝺ
oñibus clãdestinas & susurratas delatõnes non
recipias aduersus eũ · Et hãc velim tibi generalem
ꝓsticuas regulã · vt omnẽ qui palã vereẽ dicere qꝺ
in aure locut⁹ est suspectũ habeas · Qz si te iudicã
te dicendũ coram ille noluerit · delatorẽ iudices nõ
accusatorem · Itaq; vnus oñibus faciẽda imũgat ·
oñes vni respondeãt · tu illi habeas fidem vacans
tibi & ecclesie dei · siquo minus aut fidelis inuenia
tur · aut prudẽs fideli potius ꝓmittendũ · E duob⁹
eñ hoc tutius ꝙꝙ & si minus fidelis repiẽ sustine
re potius cõsule ꝙ te ĩmergere laberĩto huic · Me
mento saluatorẽ iudam echonomũ habuisse · Quid
ẽpo turpius ꝙ imcũbere suppellectili & substãtio
le sue sciscitari de singulis · morderi suspitõnibus ·
moueri ad queq; ꝓdita vl' neglecta de minutis &
quadrãtis exigere ratõnem Non ira ille egipti⁹ cũ
ctis ioseph creditis ignorabat quid haberet in do
mo sua. Erubescat xp̃ianus xp̃iano sua non credẽs
quia homo sine fide · fidẽ tamẽ habuit seruo alieni
gene · Mira res · Epi habẽt ad manũ quib⁹ animas
credãt · & quibus suas ꝓmittãt facultatulas non ĩ
ueniũt · Optimi videlicet estimatores qui magnam
de mĩmis ꝙam vel nullã de maximis · curã gerãt
Quotidianas expẽsas quotidiano recipeam⁹ scru
tinio · & ꝓtinua domĩci gregis detrimẽta nescim⁹
De ꝑcio escaꝝ & numero panũ · quotidiana cũ mi
nistris discussio est · Raro admodũ cum ꝑsbiteris
collatõ celebraẽ ꝺ peccatis populoꝝ · Cadit asina
& est qui subleuet eã · perit anima & nõ est qui re
putꝫ · Queso trãsitoria illa que stare tibi nõ queũt
fac vt a te trãseant · Nõ pte · Riuus qua fluit cauat
terrã · sic discursus tpaliũ ꝓscientiam rodit ·

CLXXVII · CDe dispositõne familie ꝓprie ·

NOlo aũt vt vicia domus tue vl'im⁹ scias
Quapter vt dixi alius tpalia dispenset
nõ tu · Oĩmode eñ studeas auertere a
te ocursum hoꝝ · Plurima nescias · mlta dissimules
nõnulla obliuiscaris · De disciplina vero tu ꝓuide
illud nemini credas · si insolentior corã te vl' sermo
insonuerit vel habitus apparuerit · man⁹ tua sit su
per huiusmõi impunitas ausum ꝓbit · ausus autẽ ex
cessu m · Domũ epi decz sanctitudo · sacerdotis do
mestici aut ceteris honestiores · aut fabula oĩbus
sunt in vultu · habitu · incessu eoꝝ qui circa te sũt
Nichil impudicũ vel indecẽs residere patiaris · Di
scant a te coepi tui comatulos pueros & comptos
adolescẽtes secũ non habere · certe inter mi tratos
discurrere calamistratos nõ decet · Noli faciẽ tuaz
hilarẽ ad eos ostendere nec tñ austeritatẽ suadeo
tibi · sed grauitatẽ Illa infirmiores fugat · hec leuio
res repamit · Illa si assit odibilẽ · hec si desit ꝓtẽpti
bilem reddit · Igitẽ nec seuerius nec dissoluti⁹ · qꝺ
hac mediocritate gratius vt nec de seueritate sis
oneri · nec de familiaritate ꝓtẽptui · In palatõ papã
domi te patrẽfamilias exhibeto · Amẽt te domesti
ci tui · si nõ facito vt timeãt te · Vtilis semp custo
dia oris · que tamẽ affabilitatis gratiã nõ excludit ·

Igiē vbiq; frenāda est lingua p̄ceps · maxime autē in conuiuio · ille honestior habitus · si actu quidē seuerus sis · vultu serenus · verbo serus · Capellani tui qui tecū iugiter diuinis intersunt obsequijs nō sint sine honore · seruiat eis ab omibus tanquā tibi necessaria de manu tua accipiant & hijs contenti sint · tu aūt vide ne egeant sup hoc q̄ ō forte ab aduentātib⁹ petere dep̄hendes · iudica gyezi cām optimus canon qui p̄scit auaricia ex calumnia · id est · non tm̄ a scientia. Iam dicta q̄ supra te sunt

¶ · LXXVIII. ¶ De consideratōe eorū que sup te sunt & diuinor̄ ·

Libri sapientes & si de sideratōne iscribātur · res tm̄ non tātum sideradas · sed etiam agendas docēt · Que autem supra te sunt · non actu indigent sed tantum inspectu · Totiesq; tua pegrinatē sideratō · quotiens ab illis rebus ad ista deflectit̄ inferiora & visibilia siue intuenda ad noticiā · siue appetēda ad vsum · siue pro officō disponēda vel accitāda · si tamē versat̄ i his vt p hec illa requirat · haud p̄cul exulat Sic em̄ cōsiderare repatriare est · Sublimior aūt iste p̄sentiū ac dignior est vsus rer̄ cum · s · inuisibilia dei p ea q̄ f · s · im · cō · Hac scala ciues nō egēt sed exules. Licz aūt que supra sunt nō verbo doceant̄ sz spiritu reuelent̄ · tam̄ quod sermo nō explicat sideratō querat · oratō expetat · vita mereat̄ · puritas assequat̄ · Tribus aūt modis quasi totidem rēs inuestigāda sunt · s · opinione · fide & intellectu · intellectus rationi innitit̄ · fides autoritati · opinio verisimilitudini · Habēt prima duo certā veritatē · sed fides clausam & inuolutā · intellectus nudā & manifestā · opinio aūt certi nil habēs · vez p verisimilia querit potius q̄ apprehēdit · Omnino aūt in his cauenda est p̄fusio · ne aut incertū opinionis fides figat · aut q̄ firmū fixū q; est fidei · opinio in questionē reuocet Et sciendū q̄ opinio si habet assertōem temeraria est · fides si habet hesitatōem infirma est · Intellect⁹ si signata fidei irrumpe nitat̄ · effractor reputatur & scrutator maiestatis · fides igit̄ ambiguū nō habet · Ecce affectus nostri iacēt mole corpea p̄grauati & luto herētibus desiderijs sola interim arida & tenuis sideratō p̄clat · & tam̄ ex tātillo quod iam dat̄ libet exclamare · Domine dilexi decorē domus t · & l · b · g · t · Quid si totam se anima colligat & reductis affectibus e cunctis locis quib⁹ captiui tenent̄ timēdo que nō oportet · amādo que nō decet · dolēdo uane · gaudendo vanius · cū his ībiat tota voluntate & libertate · volatū pulset impetu spiritus · & in pinguedine gratie illabat̄ · Nōne cuz cepit circūire illas lucidas māsiones & sinum illum abrhae curiosius p̄scrutari · & sub altari martiruz reuisere animas in patria stolā scdam patiētissime expectātes · multomagis tūc instabit loquēs cū p̄pheta · Vnam petij a dño h · r · zc̄ · ¶ LXXIX ·

¶ De trino & vno deo ·

Deus trinus & vnus est · quō aūt pluralitas sit in hac vnitate & ipa ī pl'alitate · scrutari temeritas ē · credere pietas · nosse vita eterna Vt aūt hui⁹ singularis vnitatis eminentia eui dētior fiat · multa vna sideratō p̄curat Est aūt vnitas collectiua · vt cū lapides ml'ti acerūu vnum faciūt · & est cōstitutia cū multa mēbra vnū corpus vel multe p̄tes vnū totū · & est coniugatiua qua vir & mulier sunt vna caro & est natiua qua anima et caro vnus nascit̄ homo · et est potestatiua qua hō virtutis nō instabilis · nō dissimilis sed vnus sibimet nitit̄ inueniri · et est psentanea cuz p caritatē multor̄ hominū est cor vnum et aīa vna et est votiua · cū homo votis omibus deo adherens vnus spūs est · Et est dignatiua qua limus noster a dei verbo in vnā assumptus est p̄sonā · Inter hec omia que recte vnū dicunt̄ arcem tenet vnitas trinitatis qua tres p̄sone sunt vna substātia · Secū dō loco est illa qua ecōuerso tres substātie vna in xp̄o p̄sona sunt · quecūq; vero alia dici vna possunt sūme illius vnitatis imitatōne nō compatōe vna appellant̄ · Bonus est itaq; dominus anime querenti illū · Quid ergo de⁹ q̄ ō ad vniuersū spectat finis q̄ ō ad delectatōem salus · q̄ ad se ipe nouit ·

¶ · LXXX · ¶ Qualiter deus sit pena puersorum ·

Quid est deus · Non minus puersor̄ pena q̄ gloria humiliū · Est em̄ ratōabilis que daz equitatis directō incōuertibilis atq; inōclinabilis quippe attingēs vbiq; cui illisa omis prauitas p̄turbet̄ necesse est · Ve oppositis volūtatibus que semp conant̄ impingere et frustra solaz sue auersionis referētes penā · Quid em̄ tam pene q̄ semp velle q̄ ō nunq̄ erit · et semp nolle q̄ ō nū q̄ non erit · nunq̄ obtinebit q̄ ō vult · et q̄ ō nō vult eternū sustinebit Quis hoc facit rectus dominꝰ deus noster · qui et cū puerso puertit̄ · Est etiā turpium pena deus quia lux est · Omnis em̄ qui male agit odit lucē · non tamē lucē declinare poterit · q̄a lucet vbiq; etiā in tenebris · sed tenebre eā non op̄hendūt · Proinde reprobi in iudicō videbunt̄ vt p̄sūdant̄ · et nō videbunt ne consolent̄ · nec mō a luce videbunt̄ sed in luce · et hoc ab omni vidēte vt p ml'titudine intuentiū sit p̄fusio multa · At nullus de tāta numerositate spectantiū molestior oculus suo cuiusq; · Non est aspectus siue in celo siue in terra q̄ tenebrosa cōscientia suffugere magis velit & minus possit · Hic est vermis qui nō morit̄ memoria p̄teritor̄ · Horreo vermē mordacē et mortē viuacem · horreo incidere in manus mortis viuētis vite morit̄is · Hec est secūda mors que semp occidit nunq̄ poccidit · Qui em̄ dicēt mōtibus · cadite sup nos et cetera · quid nisi mortē mortis beneficō fugere vel euadere volūt · Cōstat aūt animā imortalez esse · durāte aūt anima durabit & memoria · Ex qualis · foeda flagicijs · horrida facinorib⁹ · Hec em̄ licet trāseant a manu · remanēt in mēte · et si facere in tē pore fuit · fecisse sempiternū est · Hoc est q̄ dicit̄ · Arguā te et sta · c · f · t · Domin⁹ locutus est cui omē aduersuz esse etiā sibi aduersari necesse est vt sit sera querela · o custos hominū · q · me · p · c · tibi zc̄ ·

O eugeni ita est · Non potest deo esse p̄trariū quid et sibimet coherere · sed omis qui arguit̄ a deo arguet̄ et a seipo · Non est sane iam q̄ tūc aut veritatem dissimulet ratō · aut ratōnis intuitū · Anima ō clmet abrupta mēbris corpis in sese collecta Quo em̄ volat sopitis cōclusisq; mortis sensib⁹ p quos vtiq; curiosius exire et a se ire solebat in eā que p̄terit huius mundi figurā · vides turpibus nihil desse ad p̄fusionem cū p̄ducent̄ in spectaculū deo · angel' homīb⁹ sibiipis · O q̄ male locati erūt vtiq; oppositi rotrēti huic directe equitatis et huic lumini p̄palate veritatis expositi · Nōne hoc est ppetuo tū di atq; p̄fundi · Duplici inquit p̄tritōne cōtere eos zc̄ · ¶ LXXXI ¶ Qualiter idem sit gloria electorum ·

Quid est dens · Lōgitudo · latitudo · sublimitas et p̄fundum · Longitudo p̄t eter

nitatem interminabilē·latitudo propter caritatem
immēsurabilē·sublimitas ꝑpter maiestatē mattin-
gibilē·ꝓfundū ꝑpter sapientiā inscrutabilē · Hec
sancti scōz apostolū ꝯphendūt· Esto & tu sanct?
vt possis ꝯphendere cū oīibus sanctis· Sanctuz
vero facit duplex affectō sancta·s·timoz domī san
ctus·& sanctus amoz· His ꝓfecte affecta aīa ve-
lut quibusdā brachijs suis ꝯphendit & amplectiē
stringit & tenet· & dicit· Tenui eū nec di·rē · Et
timoz quidē sublimi & ꝓfundo amoz longo latoqz
respōdet·Quid em̄ tam timendū q̄ potestas cui ñ
potes resistere·q̄ sapiētia cui abscōdi non potes ·
Quid itez tam amabile q̄ ipe amoz quo amas &
amaris·Amabiliorē tamē iuncta eternitas facit q̄
nō excidit·sed foras mittit timorē·Ama igit̄ pse-
uerāter & habes longitudinē· Dilata amorē et ha
bes latitudinē·Hec igit̄ quattuoz habes apud te si
stupes·si paues·si ferues·si sustines· Stupēda pla
ne sublimitas maiestatis·pauēda abissus iudicōz
feruorē exigit caritas·pseuerantiā sustinēdi eterni
tas. Eternitatis em̄ quādam imagmē pseuerantia
ꝓfert·Deniqz sola est cui eternitas reddit̄. Et nūc
aduerte in his quattuoz·quattuoz species ꝓtempla
tōis·Prima & maxima est admiratō maiestatis q̄
requirit coz purgatū vt a vicijs libez facile ad su-
perna se leuet·Interdū quoqz vel ꝑ aliqs mozulas
stupoze·& extasi suspēsum teneat admirantē · hec
ꝯphendit sublime dei·Scda·inspectō iudicioz dei
que sunt abissus multa Quo sane pauido aspectu
dū vehemēti? ocutit intuentē·fugat vicia·fundat
virtutes·imitiat sapiētiā·humilitatē seruat· Virtu
tū siquidē fundamentū est humilitas· que si nutet
virtutū aggregatō nō nisi ruina est·hec ꝓfundum
ꝯphendit· Tercia recordatō beneficiōz·que ne di-
mittat igratū solicitat memorantē ad amorē bene
factoris· De talibus dicit̄· Memoriā abundātie sua
uitatis tue eruc·rē· Eructatō em̄ gratiaz actio ē
hec ꝯphendit latitudinē Quarta meditatō ꝓmisso
rum que ea que retro sunt obliuiscēs in sola expe
ctatōe requiescit· Que cū sit meditatō eternitatis
que em̄ ꝓmittunt̄ eterna sunt·lōganimitatē alit·et
pseuerātie dat vigorē· hec est que ꝯphendit lōgitu
dinē·Querēd? adhuc fuerat·qui nec satis inuent?
est·nec queri nimis pōt. Adorando forte q̄ dispu
tādo dignius quer̄ & facili? inuenitur·

·LXXXII· De certitudine fidei. Idem ad innocentiū papā otra hereses petri abaelardi·

HAbem? i frācia nouū de veteri magistro
theologū·qui ab ineūte etate sua in arte
dialetica lusit.& nūc in scripturis sācti?
insanit·qui noua semp inquirit· & que nō inuenit
fingit·Hic in primo theologie vel potius stulti lo
gie sue limine fidē diffinit estimatōem·sed absit vt
putem? in fide nostra aliqd vt is putat dubia esti
matōne pendulū·& nō magis totū qd in ea est cer
ta ac solida veritate subnixū · oraculis & miracl̄is
diuinit? psuasum·stabilitū & ꝓsecratū ꝓtu v̄gīis
sanguine redēptoris·gloria resurgentis· Testimo
nia ista credibilia facta sūt nimis· Clamat aposto
lus· Scio cui credidi & cert? sum·& tu michi subsi
bulas fides est estimatō· Tu mihi ambiguū garris
quo nichil est certi? · Sed & augustin? aliter fides
ait nō ꝓiectādo vel opinādo habet̄ in corde i quo
est ab eo cuius est· s̄z certa sciētia acclamāte ꝓscien
tia·Cetez fides ait apostol? est substātia rez s̄pe
randaz·ñ manifestā fantasia ꝓiecturaz·Achademi co
rum sunt iste estimatōnes quoz est dubitare de oī
bus·scire aūt nichil· ·LXXXIII· De vi
ta epi & cleri· Idē ad epm senonensem·

SI temptatō est cuiuscūqz homis vita su
per terrā·quātis putatis piculis patz vi
ta pontificis · cui necesse est omniū ferze
temptatōnes·Si ego latēs i cauerna & sub modio
nō quidē lucēs sed fumigās·ventoz ta mē impet?
nec sic declinare sufficō·sed ꝓtinuis tēptationū va
rijsqz impulsib? fatigat?·instar vēto agitate harū
dumis hac illacqz circūferoz·Quid posit? supza mō
tem.positusqz supza cādelabrū solus michi seruan
dus· Solus tam̄ ipe michi sum scādalo·sol? tedio
solus oneri atqz piculo·ita vt ꝓprie gule et ventri
& oculo scādalizari frequēter irasci optet· Quib?
ergo molestijs angit̄·qb? lacessit̄ iniurijs·Cui etiā
si ꝓpria cessent·nunq̄ tamē de alienis desūt foris
pugne im·ti· Oīes iuxta p̄ceptū domini diligant̄
etiam inimici·sed & ad ꝓfitū soli eligant̄ prudētes
& beniuoli·In oīib? etiā exēplo apostoli honorifi
cate inquit ministeriū vestrū·ministeriū dico non
dominū·honorificabitis aūt nō cultu vestiū·nō fa
stu equoz·nō amplis edificijs·sed ornatis mozib?
studiis spūalib? bonisqz opibus·Despiciāt sacdo
tes dñi textricū siue etiā pellificū & nō ꝓprijs opi
bus glozari·Horreāt & muriū rubricatas pellicu
las(q̄s gulas vocant)·manib? circūdare sacratis
& sacrātib? tremēda misteria respuāt & apponere
pectori qd decētius ornat gēma sapientie pudeat
& collo circūtexere qd honestū? atqz snaui? christi
iugo submittiē Non xpi stigmata sunt hec que isti
martirū exemplo circūferunt in ope suo·muliebria
potius esse noscunt̄ insignia·cogitantiū que mun
di sunt quō placeant viris· Curiē in clero passim
ab omni etate et ordine·a doctis piter et indoctis
ad curas ecclesiasticas tanq̄ sine curis iā quisqz vi
cturus sit cum ad curas puenerit· Nec mirū ō his
qui necdū in semetipīs expti sunt. Videtes quippe
illos qui ꝓprios iā humeros cupite sarcine submise
runt non solū nō gemere tanq̄ sub onere·s̄z misup
appetere plus onerari·nō deterzent̄ piculis q̄ cupi
ditate cecati nō vidēt·s̄z fauorib? ampli? ꝓuocant̄
quos illis inuidēt O infinita semp ambitō et īsatia
bilis auaricia·cū primes honoz gradus in ecclesia
meruerit vel vite merito vel pecunie·siue etiā car
nis et sanguinis que regnū dei nō possidebūt p̄ro
gatiua nō ideo corda quiescūt duplici semp estuā
tia desiderio·quo vtiqz magis ac magis et ī plura
dilatent̄·et ad celsiora sublimen̄·

·LXXXIIII· Inuectō cōtra abbates qui ꝓcurant exemptōnes.

NOn vos felices quia p̄sentis sed si ñ ꝓde
stis infelices putate· Vt aūt secure p̄sse
possitis subesse et vos sicui debetis non
dedignemini·Dedignatō quippe subiectōnis p̄la
tōne.reddit indignū·Sapientis ꝓfitū est quanto
magnus es·humilia te in oīibus· Miroz aūt quos
dam in nostro ordine monasteriōz abbates · hanc
humilitatis regulā odiosa ꝓtentōe infrīgere et sb
humili qd peius est habitu atqz tōsura tā supbe sa
pe· vt cum nec vnū quidem verbulū de suis impe
rijs subditos suos p̄tergredi patiantur ipi ꝓprijs
obedire ꝓtemnāt epīs Spoliāt ecclesias vt emanci
pent̄·redimūt se ne obediāt·Non ita xp̄s· Ille siq̄
dem dedit vitā ne p̄deret obedientiā·qua isti vt ca
reant totū fere suū suorūqz victū expendūt·Quid
hoc est p̄sumptōnis·o monachi·neqz em̄ quia p̄lati
monachi ideo non monachi · Nempe monachum

facit ꝓfessio ꝑlatū necessitas. Vt aūt nō ꝑnudicet necessitas ꝓfessioni · accedat · nō succedat ꝑlatō monachatui. At nō ꝓpter me inquit facō · sz quero ecclesie libertatē. O libertas omni seruitute seruilioz patiēter ab huiusmodi libertate abstineā · q̄ me pessime addicat seruituti supbie. Plus timeo dentes lupi q̄ virgā pastoris. Certus sum em̄ ego monachus & monachoz qualiscūqz abbas. si mei quādo qz pōtificis excutere iugū tēptauero. quod sathāe mox tirānidi meipm subijcō. Illa quippe cruēta bestia que circūit querēs quē deuozet · aduertēs elongatā custodiā. heu mox insilit in ꝑsumptozē · meritо em̄ nō cunctaē supbo ꝑsidere. qui se iure regez gloriaē sup omnes filios supbie. Quis dabit mihi centū in mei custodia deputari pastores. Stupenda insania. Non cunctoz animaz turbas michi custodiēdas colligere. & vnū sup ꝓpriā grauoz custodem habere & quidē subiecti me de reddēda ꝑ ratōne solicitāt. Qui aūt ꝑsunt michi ipi potiꝰ ꝑ uigilāt. tanq̄ ꝑ me ratōnem reddituri. Verū apte indicāt quidā hoz quid cogitēt. dū multo labore ac ꝑcio apostolicis adeptis ꝓuilegijs ꝑ ipa sibi vendicāt insignia pōtificalia. vtētes & ipi moze pontificū. s. mitra anulo. atqz sandalijs. Sane si attēdiē rez dignitas. hāc monachi abhozret ꝓfessio Si ministeriū solis liqueat ogruere pōtificibꝰ ꝓfecto esse desiderant qd̄ videri gestiūt. Meritoqz illis esse subiecti nequeūt. quibꝰ iam ipo se desiderio opāt Quid si & nomē cis oferze priuilegioz possz autoritas · quāto putas auro redimerēt vt appellarenē pōtifices. Quo ista o monachi. vbi timoz mentis. vbi ruboz frontis. Quis vnq̄ ꝓbatoz monachoz tale aliquid aut verbo docuit. aut exemplo reliqt. Duodeci em̄ humilitatis gradus magister noster ediſſerit. i quo queso illoz doceē aut ꝑmeē vt hoc fastu delectari monachus has querere debeat dignitates. Labor & latebre & volūtaria pauꝑtas. hec sunt monachoz insignia hec vitā solēt nobilitare monasticā. Vestri aūt oculi oīe sublime videt. vestri oīe foz circūeunt pedes. vestre lingue in oīm bus audiunē ꝑcilijs. vestre manus oīe alienū diripiunt patrimoniū. ¶ LXXXV. ¶ De supfluo ornatu eꝓz.

NOn etiā veste inquit ꝑciosa. Clamaē hoc specialiter ad femīas. vt erubescat in se ipo cp̄us deꝓhendi. qd̄ in fragiliori quoqz sexu audierit reꝓhendi. Deniqz nō quippiā eccle siasticū. sed illud tm̄ gentilicū ingerat quis Dicite pontifices in sancto quid facit aurz. q̄ tolerabili? cerniē in sancto q̄ in freno. Hoc me etiā tacēte & si non curia regū tamē penuria paupum clamat. si leat licet fama. sz non fames. fama quidē silet. Nā quō mūdus peccatū arguet. a quo potius laudaē peccatoz in desideriis. s. & in. benedicīē. Clamant vero nudi. clamāt famelici & dicūt. Dicite pōtifices in freno quid facit aurz vel argentū Nunquid aurz a freno frigus repellit aut esurie. Nobis fame & frigoze miserabiliter laborātibus. quid ꝓferunt tot mutatoria vel extēsa in ꝓticis. vel plicata i mātricis. Nostrū est qd̄ effūditis. nobis crudeliter subtrahiē qd̄ inaniter expēditis. & nos em̄ fratres vestri. plasmatō dei & redēpti sanguine xp̄i. Videte quale sit de fraterna portiōe oculos vestros pascere. vita nostra cedit vobis in supfluas copias. nostris ꝺtrahiē necessitatibus quidqd̄ vestris accedit vanitatibus. Duo deniqz mala de vna ꝓdeūt radice cupiditatis. dū & vos vanitatо ꝓtis & nos spoliādo pimitis. Iumēta graduneē onusta gemmis. & nostra non curatis crura nuda tegere caligulis Anuli. cathenule & clauate corrigie multaqz talia tam specōsa coloribꝰ q̄ ꝑciosa ponderibꝰ mulorū dependēt ceruicibus. fratrū aūt lateribus nec semicincia miserātes apponitis. Hucusqz accedat q̄ hc omnia nec negociatōnis studio nec ꝓprio manuū exercitō vobis elaborastis. sz nec iure hereditario possidetis. nisi forte & vos i corde vestro dixeritis Hereditate possideamus sanctū. o. Et hec paupes mō quidē tm̄ cozā deo cui loquunē cozda. non em̄ audēt apte causari aduersum vos. quibꝰ interī nocesse habēt ꝓ sua vita supplicare. Ceteqz in futuro stabūt omnes i magna ꝓstātia aduersus eos qui se angustiauerūt. stāte ꝓ eis patre ozphanoz & iudice viduaz. ¶ LXXXVI. ¶ De officō epi & ꝓmotōne pueroz:

IN oīmbus actis & dictis suis nihil querat epus suū. sed tm̄ honorē dei vel salutem ꝓximoz. Hoc em̄ agēs implebit nō soluz officiū pōtificis. sed etiā ethimologiā nomis pontē vtiqz seipm̄ faciēs inter deū & ꝓximū. Fidelis autē pontifex qui bona quelibet ꝑ manus suas trāseuntia siue diuina beneficia ad homīes siue vota ad deū columbino intuens oculo. nihil sibi retētat ex oīmbus. nec populi requirit datū sed lucruz nec gloriā dei vsurpat sibi. Fidelis aūt sibimet custos. qui oleū fauoris sine fraude sibi reseruat. ne i aduētu sponsi lampas ꝺsciētie vacua extinguatur. Nec em̄ tutū arbitraē labijs hominū gloriā suā cōmittere. arce vtiqz sine claue & sine sera. Nō totū plane sed stultum ibi thezaurū tuū recōdere. vnde resumere nō valeas cū volueris. Si ponis in os meum. iā non in tua sed in mea potestate est. tam vtiqz ꝑ libitu meo vl' laudare te possum vel tibi ōrogare. Sanū vas & incōcussum ꝺscientia. ex secretis saluādis ydoneū. Scolares pueri et ipuberes adolescētuli ob sanguinis dignitatē ꝓmonenē ad ecclesiasticas dignitates. & de sub ferula trāsferunē ad pncipandū ꝑsbiteris. letiozes interī q̄ virgas eua serūt. q̄ ꝓ principatū meruerūt. Nec tantū ill' blāditur adeptū q̄ ademptū magisteriū. Et hoc qdez im mitio. ꝓcessu autē tpis paulatim insolescētes. docti sunt i breui vendicare altaria. subditoz eua cuare marsupia. magistris nimiz in hac disciplina vtentes ydoneis ambitōne. s. et auaricia.

¶ LXXXVII ¶ Inuectō ꝓra cistercienses qui cluniacenses aspnabantur. ¶ Idem in apologetico.

QVomō silenter audire possum vestram huiuscemōi de vobis querimoniā. qua. s. miserrimi hominū in pānis & semicicijs de cauernis vt ille ait dicimur iudicare mundum et de vmbra nostre ignobilitatis mūdi tumiarib? insultare. Ita ne sub vestimentis ouiū. nō quidem lupi rapaces sed pulices mordaces. imo timee demolientes bonoz vitā. qui palā nō audemus in occulto corrodim? · nec saltē clamorē inuectōnis sed susurriuz detractōnis emittimus Si hoc ita est vt quid sine causa mortificamur tota die. estimati sumus sicut oues occisionis. Si ita inq̄ phariſaica iactātia ceteros homines. et quod est supbi? nobis meliozes despicimus · quid nobis ꝓdest in nostro victu tāta ꝑcitas et aspitas. in vestitu notabilis illa vilitas et diuersitas · in ope manuū quotidiana desudatō. in ieiunijs et vigilijs iugis exercitatō. totius denīqz vite nr̄e singularis q̄dā atqz austerioz

uersatio · nisi forte opa nostra facim9 vt videanē
ab hominibus · Nōne si ī hac vita tm̄ ī xp̄o spātes
sumus miserabiliores sumus omībus hominib9 ·
si de xp̄i seruitō tempalē tantum mō querimus glo
riā · Miser ego homuncō · qui m tāto labore & indu
stria stude o nō esse vel potius videri nō sicut cete
ri hom̄ū · minus tamē acceptur9 imo grauius pu
nieno9 q̄p quilibz hom̄ū · Siccine ergo nō mueie-
bat nob̄ via (vt ita dicā) vtcūqz tolerabilior ad ī
fernū · Si ita necesse fuit vt de illa ad istū descēde
remus · cur saltē illā quā multi incedūt viā sectarez
latā que ducit ad mortē nō eligim9 · quatim9 ō gau
dio & non de luctu ad luctū trāsiremus · Ve por-
tātibus crucē non sicut saluator suā sed sicut ille ci
reneus alienam . Ve semel & ve iterum paupibus
supbis · Quid em̄ facit supbia sub pannis humilita
tis biesu · Nunquid nō habet quo se palliet hūana
malicia · nisi vnde inuoluta est saluatoris infantia ·
& quō infra p̄sepium domin9 simulatrix arzogan-
tia se coartat · ac p vagitibus innocētie malū mihi
detractōnis imurmurat · An nō illi supbissimi de
palmo quoz p̄dijt ex adipe iniquitas eoz · ml'to
tutius opti sunt iniquitate & impietate sua · q̄p nos
latemus sub sanctitate aliena · Quis em̄ magis im
pius · aut p̄fitēs impietatē · aut mentiēs sanctitatē
nōne is qui etiā mendaciū addēs gemmat ipietatez
Quis vnq̄p me aduersus ordinē illum · vel cozaz au
diuit disputantē · vel clam susurzantē Quē vnquā
vel clam vel palā aut ab illo ordine dissuadere · aut
ad nostz vt veniret p̄suadere temptaui · An pot9
nōnullos cupiētes venire rep̄ssi · & veniētes pulsā
tes repuli · An forte quia iuxta aliū ordinem cōuer
sari videoz · ꝓpterea hic suspectus habeoz · Sed ea
dem ratōne vos derogatis nostro quicūqz alit̄ vi
uitis Non sum tam hebes vt nō cognoscā tunicam
ioseph · Notissima quippe est · quia polimita est · id
est · pulcerrima varietate distincta Omnes ergo p̄
ter occurzamus in vnā tunicā · & ex om̄ib9 cōstet
vna · ex om̄ib9 inq̄p vna · Cur ergo inquis ordinem
illum nō tenes si sic laudas · Audi diuersis morbis
diuersa ueniūt medica mēta · Vnū ope teneo · cete
ros caritate · Faciet aūt caritas · fidēter loquoz · vt
ne illoz priuer fructu · quoz instituta non sequoz
Plus aliquid dicā · Tu tibi caute age · pōt nāqz fie
ri q̄p tu frustra laborazueris · Vt aūt ego frustra di
ligam bonū qđ oparis fieri omnino non pōt · O q̄p
ta fiducia caritatis · Alius opaē nō amās · & alius
amat nichil opans · Ille quidē opus suū p̄dit · illius
vero caritas nunq̄p excidit · ¶ .LXXXVIII ·

¶ Item contra eosdem de temerario iudicō & de
tractione ·

ET de opibus sepe incerta & ob hoc peri
culosa sentētia ferē · cum multotiēs mī9
iusticie habeāt qui magis opanē · Vñ nūc
michi occurrendi sunt quidā de ordine nostro · qui cō
tra illam sententiā · nolite āte tēpus iudicare · alijs
ordinib9 derogare dicunē · Quos p̄fecto siqui tñ
huiusmōi sunt nec nostri nec cuiuspiā esse ordīs ve
rius dixerim · Quippe & si ordinate viuētes · supbe
tamē loquētes · ciues se faciūt babilonis · i · p̄fusiōis
īmo filios tenebraz · ipiusqz gehenne vbi nullus or
do · Vobis inq̄p fratres · qui etiā post a uditā illā do
mini de phariseo & publicano sententiā · vl' pabolā
de vestra iusticia p̄sumētes · ceteros aspnami · Pri
mo quid ad vos de alienis seruis Suo em̄ domino
aut stāt aut cadunt · Quis vos cōstituit iudices sup
cos · Deinde si ita vt dicit̄ de ordine vestro p̄sumi
tis · qualis ordo est · vt antep̄ quisqz de suo oculo
trabem eijciat · ī fratz oculis tam curiose festucas
p̄quiratis · qui in regula gloziamini · cur cōtra regu
lam detrahitis · Audite & discite ordinē qui cōtra
ordinē alijs ordinibus derogatis · ipocrita inquit ·
eijce primū trabem de oculo tuo · an nō grandis &
grossa trabes est supbia · qua te putas aliquid esse
cum nichil sis Insanissime tibi tanq̄p fam9 exultas
& alijs vanissime trabem portans de festucis īsul
tas · Si p nulla vel mima habes · audi apostolū · Ne
qz maledici ait regnū dei possidebūt · Audi & deū
Arguam te inquit & statuam contra faciem tuā ·
Qz quia detractozi loquit̄ certū est ex p̄cedentibus
& quidem iuste ad se retorquēdus & se ꝓpellēdus
est intueri · qui auertēs faciē suam a se · aliena poti9
mala q̄p sua solet curiosius p̄scrutari ·

¶ LXXXIX · ¶ Rñsiones ad eoz obiecta ·

ET inquiūt quō regulam tenent qui pelli
cijs vtunt̄ sani carnib9 seu carniū pingue
dine vescunt̄ · tria vel quattuoz pulmen
ta vna die qđ regula p̄hibet admittūt · op9 manuū
quod iubet non faciūt · Multa deniqz p̄ libitu suo
vel mutāt vel augent vel minuūt Recte de corpa
libus vtiqz obseruātijs fratrib9 calumniā struitis
& que maiora sunt regule spiritalia · s · instituta re
linquitis · Camelūqz glutiētes culicē liquatis · Ma
gna abusio · maxima cura est vt corpus regulariter
induaē · & contra regulaz suis vestibus aīa nuda ō
seraē Tunicati & elati abhorremus pelliceas tanq̄p
melioz nō sit pellib9 inuoluta humilitas · q̄p tuīcata
supbia · p̄sertim cum deus tunicas pelliceas p̄mis
hominibus fecerit & iohannes in heremo zona pel
licea lūbos accinxit · & ip̄e tunicarum īstitutoz be
nedictus in solitu dine non tunicis sed pellib9 sese
induerit · Repleti deinde ventrē faba · mentem sup
bia · cibos damnamus sagimatos · quasi non melius
sit exiguo sagimine ad vsum vesci q̄p ventoso legu
mine vsqz ad ructū exaturari · p̄cipue cū esau nō ō
carne sed de lente sit rep̄hensus · & de ligno nō de
carne adam damnatus · & ionathas ex gustu mell'
non carnis morti adiudicatus · Econtra vero helv
as innoxie carnem ꝓmederit · abrhaam carnib9 ange
los gratissime pauerit · & ō ip̄is sua fieri sacrificia
de9 p̄ceperit · Sed & sanius est modico vino vti p
pter infirmitatem · q̄p multa aqua ingurgitari ꝓp̄e
auiditatem Quia & paulus thimotheo modico vi
no vtendz p̄suluit · Et dom̄in9 etiā ip̄e ex eo bibit
ita vt potator vini ip̄e est appellat9 · Apostol' quo
qz bibendum dedit · Insup et ex eo sacramentū sui
sanguinis p̄didit · cū ecōtrario aquā ad nuptias bi
bi passus non sit · dauid quoqz aquā quā desiderave
rat potare timuerit · viriqz illi gedeonis qui p̄ aui-
ditate toto corpe p̄strato de flumine biberūt · dig
ire ad bellū ñ fuerūt · Iā vero de labore manuū qđ
dicam · cum et martha laborās increpata et maria
quiescens laudata sit · Et paul9 aperte dicat · labor
corpis ad modicū valet · pietas aūt ad omnia · Opti
mus labor de quo ꝓpheta dicebat · Laborani in ge
mitu meo ꝛc · Et alibi · Memor fui dei et delectat9
sum & exercitat9 sum · Ac ne corpale intelligas ex
ercitiū · et defecit īquit spūs meus · Unde non cor-
p9 sed spūs fatigat̄ spiritualis ꝑculdubio labor ī
telligitur · ¶ .XC. ¶ Item excusatō clunia
cēsium contra supbiam detrahentiū ·

QVid ergo inquis · siccine illa spūalia per
suades · vt etiā hec que habem9 ex regla
corpalia damnes · requaq̄p · sz ista oportet

agere & ista nō omittere · Alioquin cum aut ista omitti necesse est aut illa·ista potius omittēda sūt ꝙ illa. de quib⁹ apostolus ait· Emulamini carismata meliora· Detrahēdo mḡ fratrib⁹ in quo temet ipm extollis p dis humilitatē·in quo alios deꝑmis caritatem·que sunt pculdubio carismata meliora Tu tuum corp⁹ multum & nimis labozib⁹ atteris ac rḡularibus aspitatib⁹ mozrificas mēbza tua que sunt sup terzam·benefacis·Sed quid si ille quē similiter non labozantem diiudicas modicū quidem habeat de hac re que ad modicū vtilis est cozpozali videlicet exercitatōne·amplius aūt ꝙ tu de illa que ad omnia valet·i·pietate·quis vero meliozhumilioz an fatigatioz· Q si regulā ab oīb⁹ qui eam pfessi sunt sic ad literā tenendā cēses vt nullā omnimo dispensatōnem admitti patiaris audacter dico nec tu eam nec ille teneris · Sin vero cōcedis aliqua posse putari dispensatozia pculdubio et tu illam tenes & ille ꝙꝙ dissimiliter·Nam tu quidez districtus·at ille fortassis discretius·neq; hec quia dico·dico ꝙ hec exterioza negligēda sint cū potius spūalia ꝙꝙ meliora nisi p ista aut vix aut nullatenus acquirantē·aut obtineantē sicut scriptū est· Nō prius quod spūale sed quod animale·deinde quod spūale·Sicut nec iacob nisi prius cognita lia desideratos amplexus rachel meruit obtinere·Vñ rursus in psalmo· Sumite psalmū & date timpanum· Quod est dicere·Sumite spūalia·sed pri⁹ date cozpalia·Optimus aūt ille qui discrete & ogrue & hc opaē & illa· C.XCI. C Reprehensio cluiā censium de inpantia & dissolutōne:

NAm quidē nostros patres de quibus cōquestus estis ꝙ ordini vestro detrahērēt fatis quātum potui stilo corripui· & me quoq; ab huiusmodi falsa suspicatōne purgaui vt debui·Sed quoniā dum nostris mime pco· nōnullis de vestris nimiū in quib⁹ nō decet videor assentire·pauca que & nobis displicere cognoui & oīb⁹ bonis esse vitāda nō dubito·necessarium reor subiungere·que quidē & si fieri videnē in ordine· absit tñ vt sint de ordine·Null⁹ quippe ordo quē piam recipit inordinatū·vnde non aduersus ordinem sed p ordine disputare putādus ero·si nō ordinem in hominib⁹·sed hominū vicia reprehendo·Si quibus vero displicuerit·ipi se manifestāt·qr ordine m non diligūt·cuius vtiq; corruptōem & vicia damnari nolūt·Ipis itaq; illud gregorianū respondeo·Melius est vt scandalū oriaē ꝙ veritas relinq̄tur Miroz etem vnde inter monachos tāta inpantia in cibis & potatōibus·in vestimētis & lectistēnijs & equitaturis & ostruēdis edificijs molescere potuit·quatin⁹ vbi hoc studiosius voluptuosi⁹ atq; effusius fuit ibi ordo melius teneri dicaē·ibiq; maioz puteē religio Ecce em̄ pcitas putaē auaricia sobrietas austeritas credieē·silentiū tristicia putaē Econtra remissio discretō dicieē· effusio liberalitas loquacitas affabilitas·cachinnatō iocūditas mollicies vestimētoz & equoz fastus honestas·lectorum supfluus cultus mūdicia·Cūq; hec alterutrū ꝑpendim⁹ cantas appellaē·Ista em̄ caritas destruit caritatem·hec discretō discretōnem ofūdit· Talis misericordia crudelitate plena est. qua videlicz ita corpi seruieē· vt animā iugulēt·Sub hac tñ abusione iam fere vbiq; sic p ordine tenenē · fere iam ita ab oīb⁹ sine querela atq; irreprehensibiliter obseruanē quāḡ dissimiliter·Nōnulli quippe his oībus vtunē tanḡ non vtanē·Et ideo cum nulla offensa aut mīma aliquāti quippe hec agūt ex simplicitate·aliquāti ex caritate·aliquāti ex necessitate· Quidā nāq; simpliciter ista tenent·quoniā eis ita ꝑcipitur·pati aliter agere si aliter ꝑcipeē· Quoaq; aūt ne discorditer ab eis viuāt cum quib⁹ habitāt sectantes in his non suam libidinē sed alioz pacē Alij vero quia resistere non valēt multitudini contradicentiū qui hoc vtiq; tanḡ p ordine libera voce defendūt·& quotiēs isti aliqua ita put ratio dictat restringere vel mutare incipiūt·illi mox tota eis autoritate resistūt· C.XCII. C De excessu coz in cibis & potib⁹

QVis in principio cum ordo cepit monasticus ad tantā crederet monachos inertiam duenire·O quātum distam⁹ ab his qui in dieb⁹ anthonij extitere monachi·Siquez illi cum se inuicem p tempus ex caritate reuiserēt·tanta ab inuicem auiditate panem animaq; ꝑcipiebāt· vt corpis cibum penit⁹ obliti·diē plerūq; totuz ieiunis ventribus nō mētibus trāsigerēt·Et hic erat rectus ordo quando digniori pti prius inseruiebatur·Hec summa discretō cum amplius sumebat q̄ maiozerat·Nobis autē duenientib⁹ in vnum iam non est dominicā cenam mūducare·Panem quoq; celestem nemo est qui requirat·nemo qui tribuat· Nichil de scripturis nichil de salute animarū·sed nuge & risus & verba ꝑferunē in uentū·Inē prādēdum quantū fauces dapibus tantū aures pascūtur rumoribus·quibus totus intentus·modum nescias in edendo·Interi aūt fercula ferculis apponūtur·& p solis carnib⁹ a quibus abstineē grandiū pisciū corpa duplicanē·Tantaq; accuratōe & arte cocoz cuncta apparanē · quatin⁹ quatuoz aut quinq; ferculis duoratis prima nō impediāt nouissima·nec satietas mīnuat appetitum·Palatū quippe dum nouellis oīmentis paulatim dissuescit cognita·et ad succos extraneos velut adhuc ieiunuz renouaē in desideria·Venter quidē onerat diu ne scit·sz varietas tollit fastidium · Quia em̄ puras vt eas natura creauit epulas fastidimus·dum alia alijs multifarie pmiscenē·& spretis naē alib⁹ quos deꝰ indidit reb⁹ quibusdam adulterinis gula puocatur sapozib⁹·transitur nimiq; meta necessitatis· sed nec dum delectatō supaē·Quis em̄ dicere sufficit quot modis vt taceam cetera. sola oua· versātur et vexanē quāto studio euertunē· subuertunē liquanē· durane· diminuunē·Et nunc quidē frixa· nūc assa· nūc farsa· nūc sparsa· nūc mixtim· nūc singillatim apponunē·Vt quid autē hec omnia nisi vt soli fastidio cōsulaē·Ipa deinde qualitas rez talis deforis apparere curaē·vt non minus aspectu ꝙ gustu delecteē·vt cum iam stomachus crebris ructibus impletū se indicet·necdum tam curiositas satiaē·Sed dum oculi coloribus·palatū saporibus alliciunē·Infelix stomachus cui nec colores lucēt· nec sapores demulcēt· dum oīa suscipe cogitur oppressus magis obruiē·ꝙ reficiē·Iam vero ō aque potu quid dicaz·q̄ndo nec vllo quidē pacto vinū aquatū admittiē·Oīes nimirū exquo monachi sumus infirmos stomachos habem⁹·et tā necessariū apostoli de vtēdo vino cōsiliū merito nō negligi⁹ modico tam̄ quod ille p̄misit nescio cur ꝑtermisso· & vtimā vel solo cum & puz est cōtenti essemus Quale est aūt illud qō nōnulla monasteria obbua re dicunē in magnis videlicet vestis vina ōlibuta melle pigmentoz respsa pulueribus in uētu bibē Nunquid et hoc dicemus fieri propter infirmitatē

stomachi·Ego vero ad nichil aliud valere video nisi vel vt amplius bibaē vel delectabiliꝰ·Sed cū vene fuerint vino ingurgitate toto in capite palpitātes sic surgenti a mensa quid aliud libet ñ dormire·Si aūt ad vigilias indigestum surgere cogis non cantum sed planctū potius extorquebis. Cū vero ad lectum deuenero requisitus incōmodum plango·non crapule peccatum·sed q̄ mādducare ñ quco ¶·XCIII·¶ Contra illos qui ꝓtra regulā cōmedunt caznes·

RIdiculū vero est·si tamē verū est qđ relatum michi a pluribus reticendū esse nō arbitror. Aiunt em̄ icolumes ac validos iuuenes quentum solere deserere·in domo se infirmorum qui infirmi non sunt collocare·carniū esu qui vix egrotis dūtaxat & oīmode debiliꝰ ex regule districtōne p̄ virium repatōne ꝑcedie·nō quidem corporis infirmātis ruinas reficere p̄ incōmodo·sed carnis luxuriantis curā pficere in desiderio Rogo que est hec securitas inter frendētium vndiq; hostium fulgurātes hastas & circūuolantia spicula tanq̄ finito bello & triūphato aduersario p̄ ijcere arma·& aut prandijs incūbere vel incubare longioribus·aut nudum molli volutari in lectulo Quid igiē hoc ignauie o boni milites socijs in sanguine & cede versantibus vos aut cibos diligitis delicatos·aut somnos capitis matutinos deliētos Alijs in̄q̄ die ac nocte cura puigili festinātibus redimere tempus quoniā dies mali sunt. vos ecōtrario & longas noctes dormiēdo cōsumitis·& dies fabulando ducitis ociosos·Delicata nimis medicina est prius alligari q̄ vulnerari·emplastrūq; adhibere vbi cesura non ē·Ad discernendū deinde inter sanos & male habentes baculos in manibꝰ gestare iubent̄ egrotātes plane necessario·vt quē s. pallor in vultu macies q; non indicat bacul? sustē tans mentiaē infirmitudinē·Ridendas an lugendas dixerim huiusmodi ineptias·Sic machariꝰ vixit·sic basilius docuit·sic anthonius istituit·sic patres in egipto uersati sunt·sic deniq; sancti·odo·maiolus·odilo·hugo·quos se vtiq; sui ordinis p̄cipes & p̄ceptores habere gloriant̄·aut tenuerūt aut teneri censuerunt·Sed bi oīes si sancti·imo quia sācti fuerūt·a sancto apostolo nō dissenserūt·q̄ nimirum ita loquiē·Habentes inquit victū & vestitū his otenti simus Nobis aūt est p̄ victu satietas nec vestitum appetimus·sed ornatum·

¶·XCIIII·¶ De curioso ac p̄cioso vestitu monachorum·

QVeriē aūt ad induendū non quod vtiliꝰ sed quod subtilius inueniē·Nō quod repellat frigus·sed qđ supbire ꝓpellat·Nō deniq; iuxta regulam quod vilius ꝓpari pōt. si qđ venustius imo vanius ostentari·Heu me miserum qualēcunq; monachū·cur adhuc viuo·nostr̄ vidēre ad id deuenisse ordinem·Ordinē·s.qui primꝰ fuit in ecclesia·imo a quo cepit ecclesia·quo etiam interra nullus similior angelicis ordinibꝰ·nullꝰ vicinior ei que est in celis hierusalem mater nostra·siue ob decorem castitatis·siue p̄ter caritatis ardorē·Cuius apostoli institutores·cuius hi quos paulus tamsepe sanctos appellat inchoatores exiterunt·Diuidebaē em̄ vt scriptum est singulis p̄ut cuiq; opus erat·non quod quisq; puerliter gestire poterat·Sane vbi tantū quod opus erat accipiebaē·ibi p̄cul dubio nichil ociosum admittebaē·quanto magis nichil supbum·Putas ne galabrunū vel isenbrunum cuiq̄ querebaē ad iuuendū·cuiq̄ mula ducē torum solidorꝝ ꝑabaē ad equitandū·Nō illic arbitror valde curatū esse de p̄cio·de colore·de cultu vestimentorū·vbi tam indefessa inerat concordia morum·animorum coherentia·p̄fectusq; virtutū Multitudinis inquit credentium erat cor vnuꝫ & anima vna·Vbi nunc illud vnanimitatis exercitiū Fusi sumus exterius et ō regno dei quod intra nos est·relictis veris & phēnibus bonis·Forte q̄rimꝰ vanam consolatōnem de vanitatibus & insanijs falsis·ac iam religionis antique non solum virtutē amisimus·sed nec speciem retinemus·Ecce enim ipse habitus noster qui humiliratis esse solebat insigne a monachis nostri temporis signum·s. testatur superbie·Miles autem & monachus ex eodem pāno ꝓtiunē sibi cucullam & clamidem·quiuis de seculo quantūlibz honoratus·etiā nostra non horrebit indumenta·si sua sibi modo p̄p̄ata fuerint & aptata·Ceterum inquis in habitu non est religio·sed in corde·Bene·At tu quādo cucullā emptur? es lustras vrbes·fora circūis·pcurris nūdinas·domos scrutaris negociatorꝝ·cūctam euertis singulorum suppellectilem·ingentes explicas cumulos pannorꝝ·attrectas digitis·admoues oculos·solis apponis radijs·quidquid grossum·quidq̄d pallidū occurrerit respuis·Siquid autem sui nitore ac puritate placuerit·illud mox quātolibet p̄cio satagis retinere·Rogo ergo te·ex corde facis an simplicit̄ cum deniq; contra regulam nō quod vilius occurrerit·sed studiosissime queris·quod quia rarius inuenitur·ideo p̄ciosius emitur·Ignorans facis hoc an ex industria·Ex cordis thesauro sine dubio procedit quidquid foris appet vicior̄·Vanum cor vanitatis notam īgerit corpori·& exterior superfluitas interioris vanitatis indicium est·Mollia indumenta animi molliciem indicant·Nō em̄ tanto curarē corporis cultꝰ·nisi prius neglecta fuissꝫ mēs inculta virtutibus· ¶·XCV·¶ De superfluis abbatū expēsis & pompis·

PRior autē cū regula dicat ad magistꝝ respicere·q̄d a discipulis delinquiē·& dns p̄ p̄pheram·sanguinē in peccato morientiū de manu prelatorꝝ requirendū esse mineē·quō abbates nostri talia fieri patiant̄·nisi forte q̄asi audeam dicere·nemo fidenter id reprehendit·in quo se esse reprehensibilem confidit·Siquidem humanitatis est omnium in quo sibi quisq; indulget·alijs nō vehemēter irasci·dicam dicam·p̄sumptuosus dicar sed verum dicam·Quō lux mundi obtenebrata est·Quō sal terre infatuatum est·Quorū nobis vita·via vite debuit esse·dum exemplum in suis actibus ostendunt supbie·ceci facti sunt duces cecorum·Quod em̄ vt cetera taceam specimen humilitatis·& cum pompa tanta & equitatu incedere·tantis hoīm crinitorꝝ stipari obsequijs·q̄tiꝰ duobus episcopis vniꝰ abbatis sufficiat mlt̄itudo mētior si non vidi abbatem·lx·equos & eo amplius in suo comitatu ducere·Dicas si videas trāseūtes non patres esse monasteriorum sed domios castellorum·non rectores animarum sed p̄cipes puītiarum Tum deniq; gestari iubent̄ mappule·ciphi batini·candelabra·& mantice suffarcinate.nō stramētis sed ornamentis lectorum·Deniq; vix quattuor leugis a sua quispiam domo recedit·nisi cum tota suppellectili tanq̄ vel ad exercitum sit iturꝰ vel trāsiturus p̄ desertum·vbi non valeant inueniri necessaria·An nō posset eodē vasculo & aqua

manibus iungi & vinum bibi. An non posset ar=dens lucere lucerna nisi in tuo quod portas cande labro. & hoc aureo vel argenteo. An nō possz dor miri nisi sup variū stratuz aut sub siluestri coopto rio. An non vnꝰ aliquis minister posset & iumen tum ligare & ad mensam seruire & lectulū ꝑpare Nunc ergo tante multitudini gartōnum & iumen torum cur vel ad solatium mali nobiscum necessa=ria ñ ferimus. quatinꝰ hospites nō grauemus. sed hec pua sunt. Veniam ad maiora. seo ideo visa mi nora quia vsitatiora. C.XCVI. De supfluis picturis & ornatu pietum.

ADmitto oratoriorū immēsas altitudīes. īmoderatas longitudines. supuacuas la=titudines. sumptuosas depolitōes. cu=riosas ꝺpictōes. Que dum īse orantiū retorquēt aspectum impediūt & affectū. & michi quodam modo repsentāt antiquū iudeorū ritum. Sed esto fiāt hec ad honorem dei. Illud autez interrogo. mo nachus monachos quod in gentilibꝰ gentil' argue bat. Dicite ait ille pontifices in sancto quid facit aurum. Ego aūt dico. Dicite paupes. Nō em attē do versum sed sensum. Dicite imꝙ paupes. si tamē paupes. in sancto quid faciat aurum. Et quidē alia est causa eꝑ. alia monachoz. Scimus nāq; ꝙ illi sapiētibus & insipientibꝰ debitores cū sint. carna lis populi deuotōnem. quia spūalibus nō possunt corpalibus excitant ornamentis. Nos vero qui iaz de populo exiuimꝰ. qui mūdi queq; ꝓciosa ꝓ xꝓ reliquimus. qui om nia pulcre lucentia. canore mul centia. suaue olentia. dulce sapiētia. tactu placētia cuncta deniq; oblectamenta corpea arbitrati sūꝰ vt stercora. vt xꝓm lucrifaciam. Quoz queso de uotōnem in his exercitare intendim. quē inquā ex his fructum requirim. Stultoz admiratōem. an supplicum oblatōnem. An quoniā cōmixti sumus inter gentes. forte didicimus opa eorum. & seruimus sculptilibus eorum. Et vt aperte loquar. An hoc tantum facit auaricia que est ydoloz seruitus & non requirimus fructum sed datum Tali quadā arte spgitur es vt multiplicēt. expendit vt augeat & effusio copiam parit. ipō quippe vsu sumptuosa rum. sed & miranday uanitatum accenduntur ho mines magis ad offerendū ꝙ ad orandū. Sic opes opibus hauriunt. sic pecunia pecuniā trahit. q; ne scio quo pacto vbi amplius diuitiaz cernit. ibi of fertur libentius. auro textis reliquijs signant ocu li. & loculi apiunt. ostendit pulcerrima forma san cti vel sancte alicuius. & eo crediē sanctior quo coloratior. Curzunt homines ad osculandū. muitā tur ad donandum. & magis mirant pulcra ꝙ ve nerant sacra. ponunt deinde in ecclesia gēmate nō corone sed rote lapidibus circūsepte. Cernimus & ꝓ candelabris arbores quasdam erectas mlto eris pōdere. miro artificis ope fabricatas. Quid putas in oīmbus his queri. penitentiū cōpunctio. an in tuentium admiratō. O vanitas vanitatū. Fulget ecclesia in pietibꝰ. & in paupibus eget. Suos lapi des induit auro. & suos filios nudos deserit. De sumptibus egenoz seruit oculis diuitū. Inueniūt curiosi quo delectent. & non inueniūt miseri pau=peres xpi quo sustentant. C.XCVII.

ADhuc de picturis pauimentoz et claustrorū. QUid saltem sanctoz imagines non ve nerent. quibus vtiq; hodiē ꝙm quod pedi bus ꝓculcat nitet pauimentū. sepe spuit in os angeli. sepe alicuius sanctoz facies calcibus eundi trāseuntiū. Et si non sacris ymagibꝰ cur vl' non pat pulcris coloribꝰ. Cur decoras qd̄ mox fedandum est. Cur depingis quod necesse est con culcari. nisi forte & hic aduersus memoratū poete iam versiculum. versus ꝓphēticus ille respondeat Domine dilexi decorem domus tue ꝛc. assentō. pa tiamur hec fieri & in ecclesia. quia & si noxia sunt vanis & auaris. non tamen simplicibus & ꝺoctis Cetez in claustris corā legētibꝰ fratribꝰ. qd̄ facit illa rigida mōstruositas. mira ꝺformis formositas ac formosa ꝺformitas. Quid īmūde simie. qd̄ fieri leones qd̄ monstruosi centauri. quid semihoīes. qd̄ maculose tigrides. quid milites pugnātes. qd̄ vēa tores tubicinātes. videas sub vno capite mlta cor pora. & sup vnꝰ corpe multa capita. Cernit hicm de in quadrupede cauda serpentis. illinc in pisce ca put quadrupedis. Ibiq; bestia ꝓfert equum. capra trahens retro dimidia. hīc cornutum animal equū gestat posterius. Tammulta deniq; tāq; mira diū sarum formarū apparet vbiq; varietas vt magis li beat legere in marmoribus ꝙ in codicibꝰ. totamq; diem occupare singula ista mirando. ꝙ in lege dei meditādo. Pro deo si ñ pudet ieptiaz. cur nō pigz expensaz. C.XCVIII. De fine ꝺmonis & exhortatōne vtriusq; ptis.

MVlta quidem & alia suggerebat addēda longa materia. sed vtiliora sunt pauca in pace ꝙ multa cum scandalo. Enimuero vicia carpens scio me offendere vicios. pōt tamē fieri volente deo aliquibꝰ quos me timeo exaspas se potius placiturum esse si desinant esse vicioſi. si videlicet districtōres desināt esse detractores. & remissiores amputēt supfluitates. sic sic quisq; bo num teneat qd̄ tenet vt alius alium tenentē nō iu dicet. Si quis bonus est. nō inuideat meliorib⁹ qui sibi videt agere meliꝰ. bonum nō spnat alteriꝰ Si qui etiā districtius viuere possunt eos qui nō possunt nec aspnent nec emulent. qui aūt non pos sunt. eos qui possūt sic mirent vt temere eos non imitent. Sicut em non licet his qui maius forte ali quid uouerunt ad id quod minꝰ est descendere ne apostotent. sic nō oīmbus expedit de bonis mi noribus ad maiora transire ne ꝑcipitent. Scio qꝑ pe nōnullos de alijs gregatōnibus & institutōni bus ad ordinem nostrum puolasse. pulsasse. ītrasse Qui hoc quidē agendo & sua scandala reliq̄runt & nobis nichilominꝰ attulerunt. dum quātuz illos sua temeraria discessione. tantum nos turbarūt sua misera uersatōne. Et quoniā supbe spreuerūt qd̄ te nebant. et temere ꝑsumpserunt qd̄ non valebāt digno deus exitu eoz tandem patefecit ignauiam. Quia & impudenter deseruerunt quod impuden ter arripuerāt. et turpiter redierūt ad id qd̄ leuit deseruerāt. Cum em claustra nostra sui potius or=dinis impatiētia ꝙ desiderio nostri expetierīt ostē dunt qd̄ sunt. dum a vobis ad nos. a nobis ad vos instabili leuitate puolantes. et nobis et vobis et oīmbus bonis scandalum faciunt. ꝙꝙ ergo nōnul los eoz nouerimus qui fortiter deo auctore cepe runt. et ipo ꝓtectore fortius pseuerant. securius est tamen vt pseueremus in bono qd̄ cepimus. ꝙ quod incipiamus vbi non pseuerem. De hoc aūt piter omnes studeamus quod scōz apostoli psiliū oīmia opa nostra in caritate fiant. Hec est enim no stra de nostro et de vestro ordine sententia. Que in vestris laudabilia sunt laudo et ꝓdico. et siqua reꝑhēsibilia sunt vt emēdent vobis et alijs amicis

meis suadere soleo·Hec non est detractō sz attractio·quod vt nobis a vobis semper fiat omnimo p cor·

·XCIX· Exhortatō carthusiē sium ad patientiam & humilitatem Idē ad carthusienses·

FRatribus de mōte dei·orientale lumē & antiquū illum in egipto religionis fervorem vestra sufficiētia & altissima paupertas iam multorū ofundit cupiditatem Qui cum manifestum lumen veritatis obnubilare nequeūt de solo nouitatis nomine cauillanē · Veteres ipsi & in veteri mente noua nescientes meditari·vtres veteres non capientes nouū vinum·quod si eis infunderē irzumpenē . Sileant ergo qui in tenebris de luce iudicantes vos arguūt nouitatis ·ex abundantia male voluntatis ipi potius arguēdi veritatis & vanitatis. Sed quoniā & laudatores & detractores semp estis habituri sicut & dominus·laudatores ꝓterite & quod bonū in vobis amant·hoc in eis amate·detractores dissimulate & ꝓ eis orate· & obliti que retro sunt ꝓtergressis scādalis que iuxta iter vobis a dextris & a sinistris posita sunt ī anteriora vos extēdite. Non est vestrum circa cōmunia ꝓcepta languere·nec attendere solum quid ꝓcipiat deus·sed quid velit·ꝓbantes que sit volūtas dei bona·beneplacens & pfecta · Alioꝛ enim est deo seruire·vestrum aūt adherere· Alioꝛ etiā est deum credere·amare & reuereri·vestꝛ itellige re,sape·frui·Absit tamē a cōscientie vestre estimatōne & ab ore vestro omnis altitudo·quoniā altū sape mors est. Caue serue dei ne quos imitari non vis damnare videaris·Qui em̄ pfecte examinādo semetipm intelligit·suo peccato nullius peccatum par esse existimat·quod nemo sicut suum itelligit · Nolo ergo vt vsq̄ arbitreris solem ꝑmunē lucere nisi in cella tua· vsq̄ opari gratiam dei nisi in pscientia tua An solitarioꝛ deus tantum·imo & omniū Miserē em̄ omniū deus & nichil odit eoꝛ que fecit·Malo te cogitare vbiqz serenū esse nisi apō te & peius de te q̄ de aliquo estimare· ·C·

Exhortatō eozundem ad pietatem & solitudīs amozem·

EXerce aūt teip̄m ad pietatem ꝛc·quā qui non habet in vano accepit animam suaz id est·frustra viuit vel omnino nō viuit dum non viuit ea vita ꝓpter quā vt in ea viueret accepit animam suam Pietas enim hec est iugis dei memoria·ꝑtinua actōnis intentō ad eius intelligentiam·& indefessa affectō in eius amozem·vt nulla dei seruū vnq̄ mueniat·non dico dies sed hoza nisi vel in exercitij labore·ac etiā pficiendi studio·vel in expiendi dulcedine ac fruendi gaudio·hanc qui non habet in pscientia·nō exhibet in vita·non exercet in cella·nōn solitarius sed solus dicendus est · nec cella ei cella sed reclusio & carcer est·Vere em̄ solus est cū quo deus nō est Vere reclusus est qui in deo liber non est·Cella vero nunq̄ debet esse reclusio necessitatis sed domicilijz pacis·hostiū clausum·nou latebze sed secretum·Cum quo em̄ deus est nunq̄ minus est solus q̄ cum solus est·tūc em̄ libere fruiē gaudio suo·tūc ipe suus est·ad fruēdū sz deo in se & se in deo· Tunc in luce veritatis vltro sibi patet pura pscientia libereqz se infūdit affectata de deo mēoria· & vel illumiāē intellect ꝫ et bono suo fruiē affectus·vel libere seip̄m reflet uhmane fragilitatis defectus·Propter hoc secūdum ꝓpositi vestri formam habitantes in celis poti? q̄ in cellis·excluso a vobis toto seculo·totos vos inclusistis cum deo · Cella siquidem et celi habitatio cognate sunt·& a celando vtrūqz nomē habere videē·sanctiqz angeli eque in vtroqz delectanē· Cū em̄ ī cella celestia·i·vacare & frui deo iugiter actitanē· celum celle & sacramēti similitudīne et pietatis affectu ac etiam similis opis effectu ꝓximum efficiē·Nec etiam iam oranti spiritui vel a corpore exeunti a cella in celum longa via vel difficilis inueniē· A cella em̄ in celū frequēter ascendiē ·vix ā nunq̄ a cella in ifernum descēditur·nisi sicut dicit psalmista·Descēdant in infernum viuētes·ne ōscēdant moriētes·Hoc em̄ modo cellarum īcole illuc sepe descēdunt·Nam sicut assidue ꝏplando celestia gaudia reuisere amant,vt hec ardenti? appetāt sic & inferni dolores vt horreant & refugiant·Et hoc est q̄ inimicis suis impcanē orantes vt descendant in infernum viuētes·moriēs aūt vix aut nun q̄ aliquis in infernum a cella descēdit·quia vix vn q̄ aliquis nisi celo p̄destinatus vsqz ad mortem in ea psistit·Filium enim gratie fructum ventris sui cella fouet ac nutrit·amplectiē·& ad pfectōez plenam ꝓducēs·dei colloquio dignum efficit. Alienū aūt vel suppositū abdicat a se citius & ꝓijcit· Proijcit imq̄ quasi aborziuū·euomit tanq̄ inutilem ac noxium cibum·Nec diu talē pati pōt in visceribus suis officina pietatis·venitqz ei pes superbie·& mouet eum manus peccatoris·et expulsus fugit sicut cham a facie domini miser et tremebundus expositus vicijs et demonib?·vel si aliq̄diu durauerit ī ea·non virtutis constātia sed ꝓtinaci miseria ·Sic ei cella est quasi carcer·aut sicut viuēti sepultura·

·CI· De triplici gradu quo puenitur ad pfectionem·

SIcut ergo dicit ꝓpheta·Si puerteris conuertere·i·pfecte puersionis culmen appzehende· Nulli em̄ in eodem statu diu esse concediē Seruo enim dei semp aut pficiendum est aut deficiēdum· Aut sursum nitiē·aut in inferiora vzgeē·Ab omnibus aūt nobis pfectō licet nō vniformis exigiē·Si ergo incipis·incipe pfecte·et si iā aliquid pfectōnis attigisti·teip̄m in temetipo metire et dic cum apostolo·Non q̄ iam ap̄henderim aut perfectus sim sequoꝛ an ꝛc· Et addidit· Quot quot ergo pfecti sumus hoc sapiamus·In quo apte declarat quia pfecta eozum que retro sunt oblituio·et pfecta in anteriora extēsio.ipa est hominis in hac vita pfectō·Et huius pfectōnis pfectio ibi erit vbi pfecta erit brauij supne vocatōnis appzehēsio·Hoc aūt modo sicut stella a stella differt in claritate·sic cella a cella in conuersatōe incipiētiū sz et pficiētiū·ac pfectozū ·Cū quo aūt est deus nunq̄ minus est solus q̄ cum solus est·Sunt enim quidam animales qui p se nec ratōne agunē nec affectu trahunē·et tamē vl' autozitate ꝓmoti vel doctrina cōmoti vl'exēplo ꝓuocati·a ap̄hant bonum vbi mueniunt·et quasi cecí sz ad manum tracti sequunē·Sunt alij ratōnales· qui p ratōnis iudiciuz et naturalis sciētie discretōnem habēt et cognitionem boni et appetitum·sed non dum habēt effectū Sunt et alij spirituales·i·pfecti qui spiritu ōi agūtur et sapiētie affectu trahunē ad bonū ꝛc·Primꝰ em̄ status circa corpus se habz·scōus autem circa animum se exercet· Tercí? vero nisi in deo requiē non habet·Horum singuli sicut habēt certam pficiendi ratōnem·sic et certam in genere suo pfectōnis sue mensuram· Initium etenim boni ī ꝓsatōe

animali pfecta obediẽtia est· pfectus subigere cor pus suum & in seruitutem redigere· pfectõ vero vsus boni osuetudinem in delectatõnem vertisse· Initium autẽ ratõalis est intelligere que i doctri na fidei apponunẽ· pfectus talia ꝑpare qualia ap ponunẽ· pfectio cum in affectum mẽtis trãsit iu dicium ratõnis. Perfectõ vero ratõnalis est initiũ spiritualis. pfectus eius reuelata facie gloriã dei speculari· pfectõ autẽ in eandẽ imaginem transfor mari a claritate· s· in claritatẽ tanq̃ a domĩ spiritu

·CII· De primo gradu qui est simpli citas nouicioꝝ.

Ergo primũ gradum ꝓsequamur a p mo· animalitas est vite motus sensibus· corpis seruiẽs· cum· s· anima quasi extra se p seusus circa dilectoꝝ delectatõnes corporuꝫ affecta· eoꝝ fruitõne pascit vel nutrit sensualitatẽ suam· seu cum intra se regrediẽs & corpa quibus forti glutino amoris & osuetudinis adhesit ĩ locũ incorpee nature secum ferre non ꝑualens· eorum il luc secum ymagines contrahit· & amicabiliter ibi cum eis uersatur Quibus assuefacta tum ad co gitanda spũalia vel diuina se erigit· nil aliud estĩa re vel cogitare potest nisi quale extra sentit· vel in tus cõtraxit· Hec auersa a deo stulticia fit cum ni mis intra semetipam remissa fuerit· & tã bruta vt etiam vel regi non possit· Cum autẽ extra se p su pbiam arrepta fuerit fit prudẽtia carnis· & ipa sibi sapiẽtia esse videẽ cum stulticia sit· Porro ad deuꝫ cõuersa fit sancta simplicitas. i· eadem semp circa idem voluntas· s· ad deum pfecte uersa vnam pe tens a domino hanc requirẽs· non ambiẽs multipli cari in seculo· vl' simplicitas est in uersatõne vera humilitas· s· oscientiam virtutis magis q̃ famã am plectẽs· dum non refugit vir simplex in hoc seclo videri stultus vt sit sapiens in deo· vel simplicitas sola est ad deum voluntas· s· nondũ illumĩata vt sit caritas· nõdum ratõne formata vt sit amoris io cunditas· Habens ergo in seipa simplicitas initiũ aliquod creature dei voluntatẽ· s· bonam· quasi fu turi boni hominis informẽ materiam· ĩ primordio sue uersionis offert eam actori suo formandaꝫ in sensu & spũ humili iam timore dei incipiẽte omnẽ virtutum plenitudinẽ opari· dum p iusticiã ofert maiori· p prudentiã non credit se sibi· p tpantiam refugit discernere· p fortitudinẽ totum se subdit obediẽtie· nõ discernẽde sed adimplẽde· Perfecta igitẽ obediẽtia maxime in incipiente est indiscreta· hoc est non discernere quid vel quare ꝑcipiaẽ· sed ad hoc tantũ niti vt fideliter & humiliter fiat qđ a maiori ꝑcipiẽ· Lignum enim scientie boni & mali in paradiso· i· in uersatõne religionis cẽsura ẽ discre tõnis· penes patrem spũalem qui iudicat omnia· & ipe a nemine iudicaẽ· ipius est discernere alioꝝ obedire· Animalem discretũ· nouiciũ prudentẽ· in cipientem sapientẽ· in cella cõsistere diu posse im possibile est· fiat stultus vt sit sapiẽs· & hec ei? sit omnis discretõ· hec eius omnis sapiẽtia· vt ei ĩ hac pte nulla sit· Si callet ingenio· si viget arte· si pmi net intellectu· instrumẽta sunt hec tam viciozũ q̃ virtutum· Ingenium corpus adaptet· ars naturaꝫ informet· intellectus non elatum faciat animũ sed docilem·

·CIII· De mstructõne nouicoꝝ·

Ocẽdus aũt est nouicius sic habere cor pus suum sicut egꝝ omẽdatum· cui etiã multa volẽti mutilia sunt negãda· vtilia vero etiam nolẽti ingerẽda· sic de eo agere q̃si non de suo· sed eius a quo ꝑcio magno empti sum? vt glorificemus & portemus eũ in corpe nostro· Du rius quidem tractandum est ne insolescat· sic tamẽ vt seruire sufficiat· quoniã ad seruiendum spiritui datum est· nec sic habendũ est tanq̃ ꝓpter illud vi uamus· sed tanq̃ sine quo viuere non possumus· Fedus enĩ quod habemus cum corpe· non quãdo cũq; volumus possumus abrumpe· sed legitimam eius resolutõnem patiẽter expectare nos oportet & interim que legitimi sunt fedris obseruare· Sic ergo nobis cum eo est conuiuendum· quasi non diu nobis cum eo sit omorandum. sicqꝫ vt si aliter eue nerit non vrgeamur ad exeundũ· Premuniẽdus est etiam assidue contra temptatõnes acrius in solita rium nouicium desseuiẽtes· Nam hominẽ deo fuiẽ tem gratis nõ cessant solicitare vicia· mercede ob late delectatõnis· dyabolo suggerẽte· carne concu piscẽte· seculo ocupiscẽda ingerẽte· Sed ille tẽpta tõnes facile vincunẽ· & facile illis a ratõne occur ritur· que vel suspecte sunt· vel prima facie male innotescunt· Que vero sub specie boni se ingerunt & difficilius discernunẽ & piculosius admittunẽ· Omniũ aũt & temptatõnuꝫ & malarum cogitatõ num & inutilium sentina est mers ocium· Nũq̃ igitẽ ociosus sit dei seruus· q̃uis ad deum sit feria tus· Ociosum non est vacare deo. imo negociũ ne gociorum hoc est· quod quicunq; in cella nõ agit fideliter & feruenẽ· quidquid agat qđ ꝓpter ipm non agit ociaẽ· vbi ꝓ uitando ocõ ociosa sectari ri diculum est· Ociosum aũt est quod nullam habet vtilitatem vel vtilitatis intentõem· Nec hoc tantũ est agendũ vt cum aliqua delectatõne vel sine grã di nausea ocij dies transigaẽ. sed vt etiam de pera cta dicta semp ad pfectum mẽtis aliquid in oscitie thesaurum congeraẽ·

·CIIII· De bonis occupatõnib? fratrũ·

Queris quid agas in quo te occupes· Pri mum quidem extra quotidianũ oratõnũ sacrificium vel lectõnis studiũ quotidia ne scientie discussioni· emendatõni· ꝓpositõni· ps sua dici neganda non est· Deinde opandum est ali quid manibus quod iniungiẽ· nõ tam quod animũ delectando ad horam detineat· q̃ quod spirituali bus studijs dilectõnem cõfirmet & nutriat in quo remittaẽ ad horam animus non relaxeẽ· vnde se fa cile animus mox vt sibi ad seipm redeũdum visum fuerit expediat absq; cõtrouersia inherentis volũ tatis· absq; cõtagio cõtracte delectatõnis· vl' etiã memorie imagĩatis· Nemo siquidem ad scientiam redire amat· post actõnem qui ad agendum ab ea non ꝓficiscitẽ· & qui redit ad scientiaꝫ. si nondum vicit ocupiscẽtiam suam· inuenit ibi de ipa concu piscentia vel suaues delectatõnes vel graues cor rosiones· & inde multiplicat cogitatõnes· Qui ve ro iam eam vicit q̃diu tamen veri boni maior ocu piscẽtia vel delectatio mentem eius nõ obtinuerit cum exosa quadam voluptate gestorum· visorum auditoꝝ· patiẽ ymaginatõnes· Vnde vtrobiq; lũ bi implenẽ illusionibus delectationũ· & ad cogitã dum spũalia vel diuina· lumen oculoꝝ nõ est secũ cum et qui pugnat contra ocupiscẽtias vbi mole stas patiẽ· quas nondum pfecte vincere ꝑualet af fectõnes· et qui iam ad libertatem aspirat excutẽ a se non potest imaginatões noxias vel occupatõ nes vel ociosas que exinde etiam tempe psalmodie & oratõnis ceterorũq; exercitioꝝ spũaliũ ĩ corde serui dei passim oriunẽ cogitatõnes· fit q; mirabil'

anime diuisio spiritu & ratõe voluntatem cordis & intentõnem·corpisq; pmptum obsequium sibi defendẽte· animali vero impbitate affectũ sibi p=ripiente & intellectum·mente sine fructu remanẽte·Hinc & infirmioribꝰ aĩs vicia passim curiositatis ebulliunt Hinc iordinatas & inimicas ꝓposito delectatõnes querunt·& in cõmunium ostitutionum via regia furtiua ꝓprie voluntatis diuerticla Hinc solitoꝝ fastidium psumptõ nouitatum que pruritum quidẽ ac tedium egri animi quasi confricando videnẽ ad horã lenire·sed calefaciũt amplius & accendunt·Hinc quotidie fiunt occupatões noue·lectõnes diuerse·non ad edificandũ animũ.sed ad fallẽdum tardanti diei tedium·vt cum damnauerit solitarius oĩa vetera ac solita & defecerint noua·non restet nisi odium celle & fuga mãca·ꝓpẽ quod pia simplicitas·& in pfessione religionis nouus homo qui non habet vel ratõnem ducẽtem vl' affectum trahentẽ·vel discretõnem moderantem in qua dum nitiẽ in semetipm tanq; a figulo lutum lege quadam mãdatoꝝ quasi manibus alienis faciẽdus & formãdus in oĩ patientia & in rota volubili obedie & igne ꝓbatõnis sue plasmatoris sui voluntati & arbitrio subdendꝰ habilitaẽ· ¶ CV· ¶ De exercitijs corꝝ·

DOcto sicut viro datum est adiutoriũ sibi simile ex ipius hominis substãtia·sic etiã in adiutoriũ spũalis studij necessaria sũt corpis exercitia.non tamẽ in hoc semp ouenire videnẽ omnia·sed ea que cum spũalibus ꝓpriorem similitudinem habere videnẽ·sicut ad edificatõ nem spũalẽ meditari quod scribaẽ vel scribere qõ legatur·Exteriora eĩ exercitia & opa sicut sensus distrahunt·sic etiam sepe spiritum exhauriũt.nisi cũ grauiori ope rurali fit magna otritõ corpozis vsq; ad otritõnem & humiliatõnem cordis & fatigatõnis sue pssura vehemẽtioris expãmunt affectum deuotõis·Quod & in labore ieiuniorũ & vigiliarꝝ & huiusmodi fieri manifestum est·Serius tñ animus ad omnem laborem se ꝓpat·nec in eo dissoluiẽ sed p eum magis in seipm colligiẽ·semp habens p oculis non tam quod agit q; quod agendo intẽdit·Cogunẽ eĩ in vnum sensus a disciplina bone voluntatis·nec eis lasciuire vacat a ponderе laboris·& subacti & humiliati in obsequiũ spũs docenẽ ei ꝓformari·& in ꝑticipatõne laboris & expectatõe ꝓsolatõnis Ex inordinata eĩ natura p peccatum si ad deum fuerit auersa recupat cito p modo timoris & amoris quem habꝫ ad deum quecũq; ꝓdidit auersa·& vbi cepit spiritꝰ reformari ad ymaginẽ conditoris sui mox reflorescens caro ex voluntate sua incipit ꝓformari reformato spiritui·nam et cõtra sensum suũ incipit eam delectare quidq̃ delectat spirituꝫ·insup & multiplici defectu suo expena peccati multipliciter sitiens ad deum ·nõnunq; etiam cõtendit ꝓcedere rectorem suũ· Delectatõnes eĩ non ponimus sed ipas mutamus Facillimũ quippe & delectabile esset adiuncto amoris dilõdimento.sedm naturã viuere si nos insania nostra ꝓmitteret·Qua sanata statim naturalibꝰ arridꝫ natura·Eodem modo & de labore·rustici duros habet neruos·fortes lacertos·exercitatõ eĩ hoc facit sine cum torpere mollescit· Voluntas facit vsum·vsus exercitiũ·exercitium vires in omni labore sũministrat·Audiat hoc animalis homo qui iã cepit corpus suũ subdere spiritui·& adaptare semetipz ad ea que sunt dei·ad exuẽdam carnis sue dominã tẽ osuetudinẽ se accingat·osuetudinẽ vt osuetudinẽ & affectũ sibi formans vt affectũ donec plenã accipe mereaẽ delectatõez otra delectatõem·vt tãtum delectet eum mẽbris sui corpis seruire iusticie quantum prius imundicie·hec est eĩ pfectõ hominis animalis in suo statu vel nouicij incipientis·

¶ CVI· ¶ De stabilitate in cella·

OMniũ vero bonoꝝ officina cella est & stabilis pseuerãtia in ea·In ea eĩ cuicunq; cum pauptate sua bene ouenit diues est·& quicũq; bonam voluntatem habuerit secuz habet quidq̃d ei ad bene viuẽdum opus est· q̃uis bone voluntati non semp credi expedit sed frenanda est·et regẽda & maxime in incipiẽte·Regat sancte obedientie regula bonam voluntatem illa vo corpus·doceat illud posse ꝑsistere in loco· cellam pati secũq; morari· Quod in ꝑficiente bone oposiõnis initium est & certum bone spei argumentũ· impossibile est eĩ hominem fideliter figere in vno animum suum qui non prius alicui loco pseuerant affixerit corpus suum·Nam qui egritudinẽ animi migrãdo de loco ad locũ effugere nitiẽ·sic est sicut qui fugit vmbram corpis sui·seipm fugit·seipsum circũfert locũ mutat & nõ animũ·eundem vbiq; se inuenit nisi q; deteriorẽ facit ipa mobilitas·sicut ledere solet egrũ qui circũferendo pcutiẽ sꝫ remedia crebro mutata nocent·naturã turbant egrũ disterminant·Nam & qui aliquo tendit si vnã & rectaꝫ tenuerit viam cito ꝓuenit quo tendit· & itineris et laboris facit finem·Si vero multas aggreditur vias erzat·nec laboris aliquãdo finem facit·quia error nõ habet finem Si ergo ad sanitatẽ festinas vide vt nil vel modicum de temetipo agere ꝑsumas medico·s·inconsulto a quo si opam medicantis expectas·necesse est vlcus tuum semp ei detegẽ nõ erubescas.Erubesce ergo sed tam reuela totũ nec absondas·Sunt eĩ qui ofitendo sicut fabulã enarrant peccatorũ suoꝝ historiam et egritudines aĩe sue sine cõfusione dinumerãt·et pene sine pñia et sine affectu doloris·Qui vero nõ dolet quanto sanitati ꝓpinquior videẽ tanto ab ea fit remotior·

¶ CVII· ¶ Q; habitans in cella trima gaudet custodia·

NEc vero tibi horror sit tua solitudo·& vt tutius in cella habites tres tibi deputati sunt custodes deus·s.cõscientia et spũalis pat·deo debes pietatem·cui totũ te impẽdas·oscientie tue honorem coram qua peccare erubescas patri spũali obediẽtiam caritatis ad quem de oĩbus recurzas·Insup vt gratum me habeas·addam tibi et quartũ et q̃diu puulus es et donec plenius addiscas diuinã cogitare ꝑsentiã·pedagogum tibi ꝓcurabo·Elige tibi tuipe cõsilio meo hominẽ cuius vite exemplar sic cordi tuo insederit·reuerentia ihaserit·vt quotiẽs eius recordaẽ fueris ad reuerentiã cogitati assurgas et teipz ordies et oponas·qui cogitaẽ ac si ꝑsens sit in affectu caritatis emendet in te oĩa emẽdanda·et nullũ tam patiatur damnũ secreti sui solitudo tua·Hic ꝑsẽs assit quãdocunq; volueris·occurzat sepe et cũ volueris increpatões eius describet tibi cogitata sãcta eius seueritas·osolatões pietas·et exemplum sancte vite sinceritas·Naz oĩs etiã cogitatões tuas cum ab eo videri cogitabis·ac si videat·ac si arguat·emendare cogeris·Sic sedum ꝓceptum apli solicite temetipm custodi· et vt temetipz semper aspicias ab oĩbus oculos auerte·Egregiũ instru

mentum corpis oculꝰ si sicut cetera sic etiã videre posset semetipm. Quod cum interiori oculo sit cõcessum si ad exteriorꝭ exemplum seipm negligẽs vacat circa aliena etiã cum multũ vult nõ sufficit redire ad seipm. Tibi ergo vaca multa tuipe tibi solicitudinis es materia. Exclude etiam ab oculis exterioribꝰ quod osueuisti videre ab interioribus qõ amare quia nil tam facile recrudescit q amor maxime in tenerioribus & recentioribus animis.

¶ CVIII. ¶ De cella interiori & exteriori.

AVdi etiam nonnunq sape & emulari carismata melioꝛa & tuipe tibi esto edificatõis pabula. Alia cella tua exterioꝛ alia interioꝛ. Exterioꝛ est domus in qua habitat anima tua cum corpe tuo. Interioꝛ est oscientia tua quam inhabitare debet omniũ interiorꝫ tuorum deus cũ spiritu tuo. Hostium clausure exterioris signũ est hostij circũstantie interioris. vt sicut sensus corporis p exteriorem clausurã foris vagari nõ pmittuntur. sic interiores sensus ad suum semp interius cohibeanẽ. Dilige ergo interiorẽ cellam tuam. dilige & exteriorem. & vnicuiq suum impende cultum. Tegat te exterioꝛ & non abscondat. nõ vt pecces occultus sed vt tutius viuas. Non em scis o rudis incola quid celle debeas si non cogitas quõ i ea nõ solummõ curaris a vicijs tuis sed etiam nõ habes rixari cum alienis. Nescis etiam quẽ oscẽtie tue debeas honoꝛem quicunq in ea non expiris gratiam spũssancti & interne suauitatis dulcedinẽ. Da ergo veriq celle honorẽ suum. & tu tibi in ea vẽdica primatum tuum. Disce in ea tu tibi pesse. vitaz ordinare. moꝛes pponere. temetipm vindicare. sepe etiã & pdemnare nec impunitũ dimittere. sede at iudicans iusticiã. stet rea & semetipam accusãs oscientia. Nemo te plus te diligit. nemo fideliꝰ iudicabit. Mane preterite noctis fac a temetipo exactõnem. & venture diei tu tibi indicito canonem. Vespe pterite diei exige ratõnem. & supueniẽtis noctis fac indictõnem. sicq districto nequaq alicando tibi lasciuire vacabit. ¶ CIX.

¶ De tpibus & modo orandi.

SIngulis horis sedum omnis instituti canonem sua distribue exercitia. cui spũalia. spũalia. cui corpalia. corpalia. In quibus sic excluat omne debitum spũs deo. corpꝰ spiritui. vt si quid fuerit intermissum. si quid neglectũ si quid imperfectũ suo modo. suo loco. suo tempoꝛe non habeat impunitũ vel etiam irrecõpensatũ. In quibꝰ extra illas horas de quibus dicit pphetaDe pties in die laudem dixi tibi Matutinũ ac vesptinũ sacrificium ac medie noctis maxime est obseruãdũ. Nõ em frustra vt ait pphetaMane astabo tibi & videbo. sed quia tunc a curis exterioribꝰ adhuc sumus ieiuni. & eleuatõ manuũ mearum sacrifi. qa tunc abhuiusmodi impedimẽtis iam quodãmodo inuenimur digesti. Qui etiam media nocte surgimus ad confitendum nomini domini. Tunc em menti vel spiritui aggregandi sunt fructus sui. vt exide vel in abundantia benedictõnis dei in quietem noctis relaxemur vel surgentibꝰ nobis ad laudes dei omnis exinde tenoꝛ nostri opis in ipis laudibus dei formet ac viuificet. Idcirco in pueniendis nocturnis vigilijs non expedit multitudine psalmorũ obruere intellectum. & exhaurire spiritum vel extinguere. sed qdiu sobrius inuenit pietate aliciendꝰ est. & suo itinere dirigendꝰ ad domũ. donec dilatato coꝛde incipiat curꝛere. Scit etiam quicunq habet sensum xpi quãtum xpiane pietati expediat aliqua diei hoꝛa passionis ipius ac redemptõis. attentius colligere beneficia. ad fruendum suauit in oscientia. & recondẽdum fideliter in memoria. qd est spũaliter manducare corpus domini & bibere eius sanguinẽ. Siquitem sancte huius ac reuerẽde memoratõnis misterium suo modo. suo loco. suo tempoꝛe. celebꝛare licet paucis hominibus quibus hoc creditum est misterium. Rem vero ministerij in omni tempoꝛe & i omni loco dominatõis dei modo quo traditũ est. hoc est debite pietatis affectu agere & tractare & sumere sibi in salutem. omnibꝰ in pmptu est quibꝰ dicit. Vos aũt genus electũ. regale sacerdotiũ. gens sancta. populus acquisitõnis. vt virtutes annũcietis eius q de tenebꝛis vos vocauit in admirabile lumẽ suum. ¶ CX.

¶ De sacra lectõne et modo legendi.

DEinde etiã certis hoꝛis certe lectõi vacãdum est. Foꝛtuita em et varia lectõ et q si a casu recta non edificat sed reddit animum instabilem. et leuiter amissa leuius recedit a memoria. sed certis ingenijs i moꝛandũ e et assuefaciendus animus est. Quo em spiritu scripture facte sunt. eo spũ legi deliderãt. ipo etiam et intelligende sunt. Nunquã ingredieris in sensum pauli donec vsu bone intentõis in lectõe eius et studio assidue meditatõnis spiritum eius ibiberis nunq intelliges dauid. donec ipa expientia ipos psalmoꝛ affectus indueris. Sicq de reliquis et in omni scriptura tantum distat studium a lectõne. quantum amicicia ab hospitõ. socialisq affectõ a foꝛtuita salutatõe. Sed et de quotidiana lectõne aliqd quotidie i ventrem memorie dimittendũ est qd fideliꝰ digeraẽ. et sursum reuocatũ crebꝛius ruminẽ qd pposito cõueniat. quod intentõni pficiat. quod dimeat animum vt aliena cogitare non libeat. Hauriendus est sepe de lectõnis serie affectus. et foꝛmanda oratio. que lectõnem interzũpat. nec tã impediat interzumpẽdo q puriorem otinuo animum ad intelligentiam lectõnis restituat. Intentõni em seruit lectõ. Si vero in lectõne deum querit qui legit. omnia que legit ei coopanẽ in bonum. et captiuatur sensus legẽtis. et in seruitutẽ redigit omnẽ intellectum in obsequiũ xpi. Si vero in aliud declinat sensus legentis. omnia trahit post semetipm. nihilq tam sanctum ac pium inuenit in scripturis qd seu p vanam gloriam. seu p distoꝛtum sensum. seu p prauũ intellectum non applicet. vel sue malicie vel vanitati. In omnibus em scripturis initium sapiẽtie debet esse timoꝛ domini. ¶ CXI.

¶ De laboꝛe corpali.

HSpũalibus vero exercitijs in corpalia nũq longe vel in totum recedaẽ. sed facile ad ea posse redire animus assuescat. et cũ illis se mutuat. istis semp inhereat. Non em vir pptr mulierẽ. sed mulier pptr virum. nec spũalia pptr carnalia. sz carnalia pptr spũalia. Corpalia vero nũc exercitia dicimus. que manuali ope corpaliter exercẽtur. Nam sunt et alia corpis exercitia in quibus necesse est corpus laboꝛare sicut sunt vigilie. ieiunia. et alia huiusmodi que spũalia nõ impediũt sed adiuuant. si cum ratõne et discretõne fiãt. Que si ex indiscretõnis vicio sic aganẽ. vt vl deficiente spiritu vl languẽte corpe spũalia impediant. q sic & corpoꝛi tulit boni opis effectum. et spiritui affectum. et pximo exẽplum. et honoꝛem dõ sacrilegꝰ est. et hoꝛum omnium in deum reus. nõ q secundũ

apostolum non videat humanum · etiam hoc et nō deceat & non debeat · & iustum nō sit caput aliqñ dolere in seruitō dei · quod olim sepe vsq; ad dolorem laborauit in vanitate seculi · esurire ventrē vsq; ad rugitum quod sepe aliquādo supplētū est vsq; ad vomitum · sed mod⁹ in oñibus est habend⁹ Affligendum aliquādo corpus est · sed nō pterēdū Non solum autē sed & omnē vitam nostram q̄uis hominibus occultā exhibere deo debemus sanctā & honestam omnē puersatōem nostrā sanctis angelis cōspicabilem agere & delectabilē · Grata dores est honestas · & sanctor⁹ amica angelor⁹ · Propter quod etiā iubz apostolus velari mulieres ꝓpt angelos Qui cum pculdubio tam die q̄ nocte nobiscū sint in cellis nr̄is nos custodiētes & studijs nostris ogaudentes & coopantes · placet etiaz eis si nullo homine vidente omnia nostra honeste fiāt ·

·CXII· De cibo & somno ·

Sive ergo māducatis siue bibitis · siue aliquid aliud agitis · omnia in nomine dñi facite · pie · sancte · religiose · ac honeste · Si māducas · mensam tuā p se satis sobriam sobrietas tua ponet Et cum māducas nequaq̄ tot⁹ māduces · sed corpe tuo suam refectōnem pcurante · mens oñino nō suam negligat · sed de memoria suauitatis domini vel scripturaz aliquid quod eā pascat · meditando vl' saltem memorādo secum ruminet & digerat · sed & ipa necessitas non secularit̄ non carnaliter expleat̄ · sed sicut decet monachum sicut cōuenit seruo dei · Nam etiam ad sanitatē corporis cibus quāto honestius & ordinatius ingerit̄ tanto facilius & salubrius digerit̄ · Obseruandus ē ergo sumēdi modus & tempus · cibi & qualitas & quantitas · fugiendaq; supflua & adulteria condimenta · Sufficit obsecro vt omestibiles fiāt cibi vestri · non etiam ocupiscibiles vel delectabiles · Sufficit em̄ & ocupiscētie malicia sua que cū vix aut nullo modo ptrāsire possit ad finem explēde necessitatis nisi p viam quātecunq; delectatōis si ceperit accipe irritamenta ab eis qui ppetuum suscepe bellum aduersus eius oblectamenta · fient duo contra vnum & piclitat̄ ōmentia Deinde sicut de cibo dictum est · sic etiam de somno · Caue ergo inquātū pores serue dei · ne totus aliquādo dormias · ne sit somnus tuus non requies lassi · sed sepultura corporis suffocati · non repatio sed extinctō spūs tui Suspecta enim res est somnus · & ex magna parte ebrietati similis Exceptis em̄ vicijs quibus in dormiente eum corpore dormitat pariter et ratio non est qui cōtradicat quantū ad debitum ōmui ꝓfectus · nil tempis tam deperit de vita nostra q̄ qđ somno deputat̄ · Iturus ergo ad somnum semp aliquid defer tecum in memoria vel cogitatōe · i quo placide obdormias · qđ nōnunq̄ etiā somniare iuuz qđ etiaz vigilantē te excipiēs in statum hesterne i tentōnis restituat · Sic tibi nox sicut dies illumināb̄it · & nox illumiatō tua erit in delicijs tuis · Et surgens facilis & agilis eris ad redeūdum in id vnde non totus discessisti · Sobriū em̄ cibum sobriū q; sōnum sequitur sobrius sensus & ratio · Carnalis vo ille & brutus · & sicut dicit̄ lethcus abominād⁹ est ō quo non est facile sensus & corpis & mētis euocare · & quasi seruos domus patrisfamilias ad opa necessaria spiritui suscitare & remittere ·

·CXIII· De susceptōne fratz & ambicōsa edificatōne cellaz ·

EX duobus hominū generib⁹ cellarum habitatō supplenda est · vel de simplicibus qui & sensu & voluntate ad sequēdam religiosam prudentiā feruētes appuerūt & habiles vel de prudētibus quos religiose & sancte simplicitatis esse cōstiterit emulatores · Stulta vero superbia · vel supba stulticia a tabernaculis iustor⁹ pcul sit semp · Propria em̄ est ciuitas refugij simplicitati cohabitatō religionis · nisi sit talis que nolit humiliari · vel tam bruta vt non possit regi vel tractari · Bona tamē voluntas & si multū sit bruta non est deserēda · sed salutari cōsilio ad laboriosam & actuosam vitam trāsmittenda Supba aūt q̄tumuis prudēs sibi videat̄ dimittenda sibi est & abigēda · Admittant̄ ergo aīales & humiles & paupes spū ad cohabitatōnem cellaz · Sed vt fiant ipi ratōnales ac spūales non vt pter eos ipi qui hoc iaz esse meruerūt puertant̄ retro & efficiant̄ animales · suscipiant̄ in omni benignolentia caritatis · portent̄ in omni patiētia benignitatis · Sed qui eis opatiunt̄ · nec cōformēt̄ · nec sic querāt hoz pfectum · vl' pter eos cogant̄ incurrere ꝓpositum religione rigoris defectum · Inde em̄ submtrāt iam de ere alieno sumptuosa · & quātum pudor sinit ambicōsa cellarum edificatō · vt abiecta sancta rusticitate (sicut salomō dicit) ab altissimo creata q̄si religiosas quasdam nobis creamus habitatōnum honestates · in q̄bus tantum cōpassum est animalibus · vt pene omnes in hoc effecti sumus animales Dimissam em̄ a nobis a patrib⁹ iure hereditario formā paupertatis & spēm sancte simplicitatis · verū decorē dom⁹ di alienantes a nobis & a cellis nostris p manū artificum exquisitorū · cellas non tam heremiticas q̄ aromaticas edificamus nobis singulas in titulo · C · solidorum · ocupiscētias oculor⁹ nostror⁹ de elemosinis paupum · Amputa domine opprbriū · C · solid⁹ · a cellis paupū tuor⁹ · Cur nō poti⁹ · C · denarior⁹ Cur nō poti⁹ nullorum · Cur non poti⁹ gratis filij gratie ipi sibi edificant · Obsecro in huius pegrinatōne seculi · in hac militia sup terzam · edificemus nobis non domos ad habitandū · sed tabernacula ad deserendum · vtpote cito inde euocandi & migraturi i patriā · Credite em̄ fratres · quia pulcritudines iste & forenses honestates cito virile ꝓpositum eneruant · & masculinuz animū effemināt Nametsi ipo sepe vsu sopiunt̄ eaz delectatōes · & si sunt aliqui qui vtunt̄ huiusmodi quasi non vtentes · tam̄ ptem ptu melius q̄ vsu exercent̄ & vincunt̄ huiusmodi affectōnes · Conferūt etiam non modicū iterioribus nostris exterioza nostra ad similitudinē mentis apta & composita & bono ꝓposito suo modo respondentia · pauperior em̄ cultus in aijs circa amorē paupertatis afficit pscientiam · Sed & intentū interioribus suis animū magis decent inculta omnia & neglecta exterioza quib⁹ domin⁹ domus sepius alibi puersari dinoscit̄ · seqz alibi magis occupatā intētō sancta denunciat · & efficacit̄ bone pscientie conciliat iterioza · cui omnia exterioza viluisse renūciat ·

·CXIIII· De exemplo paupertatis sanctorum patrū ·

PAtres nostri in egipto & tebaida huius sancte vite ardentissimi emulatores i solitudinibus degētes · angustiati · afflicti quibus dignus nō erat mundus ipi sibi cellas fabricabant in quibus recti tātummō & circūsepti a turbine & pluuia tutabant̄ · In quibus herenate frugalitatis delicijs affluentes locupletabāt mltos

ipi egentes. Ipi em quos quo nomie digni? appellē
nescio homines celestes an angelos degētes in ter
ris. sed ouersatōnem habentes in celis. laborabant
manibus suis & de labore suo paupes pascebant.
esurientes ipi. quid ad hoc nos dicemus nō anima
les sed animalia terzena adherētes terze & sensib?
carnis nostre in sensu carnis ambulātes. ex alieis
manibus pendentes. q̄uis consolat nos in hoc ipo
aliquatenus ille qui cum diues esset. paup p nobis
factus est. Nam ipe etiam a fideli pasci voluit. nō
nung̃ etiam & ab infidelibus. sed vt fideles facerz
vite necessaria accipe nō recusauit. Quod & si cō
ceditur liberius hocip̄m ipo domino p̄cipiente &
ordinante euangeliū annunciantib? ex apostolorz
tamen autoritate non negat etiam euāgelice viuē
tibus. sicut sanctis illis paupibus qui tunc erant
in hierusalem. Ignosce domine ignosce. excusamus
tergiuersamur. sed non est qui se abscōdat a lumie
veritatis tue. quod sicut illuminat ouersos sic etiā
ferit aduersos. Non est etiam occultum a te os no
strum quod fecisti in occulto hominū. Nos autem
nobisip̄is facimus illud occultū. quia vix est aliqs
qui in eis que ad te sunt expiri velit quid possit. &
quod p̄mptissime potest quādoq̄ scom carnē vel
seculum. siue timorz impulerit. siue cupiditas era=
xerit. Sed & si fallimus homies inscios. non nos
p̄mittas. vt quasi volentes fallere te. fallamus nos
metip̄os. Non laboram?. quia vel non possumus.
vel non posse nobis videmur. vel a consuetudine ocij
& deliciarz nostrarz nos nō posse efficim?. Adorē
mus ergo semp & plorem? et p̄cidamus coram te
qui fecisti nos. Magnam hāc iacturā p̄fessionis no
stre suppleat pietas ac deuotō cōscientie humilita
te. Sint nobis lacrime nostre panes die ac nocte.
q̄diu dicit̄ anime nostre vbi est deus tuus. Hoc est
q̄diu pegrinat̄ a domino deo suo & a lumine vul=
tus eius. Vnum quidē erat necessariū. sed qui nec
in vno figimur. nec in multis exercemur. in quo or
dine aptabimur. Vtinā cum illo de quo apostol?
dicit. ei qui non opat̄. credenti aūt in eum qui iusti
ficat impium. reputat̄ fides eius ad iusticiā scōm
p̄positum gratie dei. Vtinā cum peccatrice illa cui
multum est dimissum quoniā multū dilexit. Nā &
in diligendo te deus retributō magna est diligenti
conscientie ipa dilectō tua. Deinde vero vita eter=
na. Si eq̄ fratres obsecro non excusemus nos sed
accusemus & ofiteamur. & qui magni nomis vm
bram et p̄sonale quoddā figmentū pfectōis apud
homines mouimus apud deum p̄scientie nostre co
gnoscentes paup̄tatem. nō vsq̄quaq̄ a veritate re
cedamus & veritas liberabit nos. ¶CXV.

¶De informatōne nouicij et amore xp̄i.

Deinde docendus est etiam animalis inci
piens & christi tirunculus do appinqua
re vt & deus appinquet ei. Nō solum em̄
faciendus est homo & formādus. sed et viuifican
dus. Primo em̄ formauit deus hominē. deinde isp̄i
rauit in faciem eius spiraculū vite. Formatō enim
hominis institutō est moralis. vita eius amor dei ē
Hunc fides concipit. spes p̄turit. ip̄e se in caritate
formar & viuificat. Amor em̄ dei vel amor de? spi
ritussanctus amor hominis est. & spiritui se infun
dens afficit eum sibi. & amans semetip̄m de homi
ne deus. vnum secum efficit. & spiritū eius & amo
rem eius. Sicut em̄ non habet corpus vnde viuat
nisi de spiritu suo. Sic affectus hominis qui amor
dicit̄ non viuit. hoc est non amat deum nisi de spi
rituscancto. Amorem ergo dei in homie ex grā dei
tum lectio lactat. meditatō pascit. oratō cōforrat
& illuminat. Animali vero & nouo in xp̄o homini
ad excitanda eius interioza melius & tutiꝰ ꝓponū
tur legenda et meditanda redemptoris nostri exte
rioza. ad ostendendū in eis exemplū humilitatis.
prouocatio caritatis et affectus intime pietatis.
et de scripturis sanctis et sanctorz tractatib?. pa
trum moralia queq̄ et planiora. ꝓponenda etiā ei
sūt gesta vel passiones sanctorz. vbi nec laborāduz
ei sit in planicie historiali. et semp aliquid occurzat
quod nouicij animum excitet ad amorem dei et cō
temptum sui. Porro alie historie delectant quidez
cum legunt̄. sed non edificant. quinpotius mentez
inficiunt. et in tpe oratōnis vel spūalis meditatōis
inutilia queq̄ vel noxia memoriā scaturire faciunt
lectōnis quippe modum similis meditatō sequi so
let. Difficilium etiā lectō scripturarz fatigat et nō
reficit teneriozem animū. frangit intentōnem. hebe
tat sensum. Docendus est etiam in sua oratōne sur
sum corr suum leuare. spūaliter orare. a corpib? vel
corpum imaginib? cum deum cogitat q̄ longe pōt
recedere. Admonēdus est quāta pōt puritate cor
dis intendere in eū cui sacrificiū oratōis sue offert
seip̄m attēdere qui offert. intelligere quid offert.
Huiusmodi tamē homini orāti vel meditāti meli?
ac tutius sicut iam dictum est. ꝓponit̄ imago dōi
ce humanitatis. natiuitatis. passionis. resurrectio
nis. vt infirmus anim? qui non nouit cogitare nisi
corpa et corpalia. habeat aliquid cui se afficiat. cui
etiam iuxta modum suū pietatis intuitu inhereat.
Est quippe in forma meditatoris in quo sicut legit̄
in iob. Visitans homo speciem suam non peccet:
hoc est humanā spēm in deo cogitādo. a vero non
vsq̄quaq̄ recedat. Et dum p fidem deū ab homie
nō diuidit. deum aliquādo in homine apprehēdere
addiscat. in quo paupibus spū et simpliciorib? fi
lij dei. tanto primo solet esse affectus dulcior. quā
to nature humane ꝓpinquior. ¶CXVI.

¶De pfecto amore dei et modis orādi.

Postmodum vero fide migrāte in affectū
amplexantes in medio cordis sui dulci a
moris amplexu hiesum xp̄m totū hoiem
ꝓpter hominem assumptū. totuz deū apud assumē
tem deū. incipiūt eum iam non scōm carnē cogno
scere q̄uis eum nec scōm deum plene possint cogi
tare. et sanctificando eum in cordibus suis offerre
ei amant vota sua que distinxerūt labia sua. obse
cratōnes. oratōnes. postulatōnes. p tempe. p cau
sa ꝓgruentes. Postulatio est quā primā posuimus
circa obtinenda tpalia et necessaria aliqua vite hu
ius in qua deus postulantis quidem appbās bonā
voluntatem. facit tamē quod melius ipe iudicat. et
dat libenter sequi bene postulantē. Obsecratō ve
ro in exercitijs spūalibus anxia ad deum instantia.
in quibus ante gratiam succurrentem. qui apponit
scientiam. non apponit nisi dolorem. Oratō vero ē
hoīs deo adherentis affectō et familiaris quedam
et pia allocutō. et statio illuminate mentis ad fruen
dū q̄diu licet. Porro gratiarz actō est in intellectu
et cognitōne gratie dei bone voluntatis ideficiēs
ad deum. et irreflexa intentō. etiam si aliquādo vl'
non sit. vel torpeat. siue actō exterior siue interior
affectō. Hec est em̄ de qua dicit apostolus. Velle
inquit adiacet michi. pficere aūt bonum nō inuenio
ach dicat. Semp quidem adest. sed aliquando iacet
hoc est. in efficax est. quia pficere bonū op? quero

sed non inuenio hoc est caritas que nunq̄ dficit ipa ei sine iter missione ozō sen grāz actio de qua aplus dicit Sine int̄missione orate & grās agētes semp deo Est eñ iugis quedā bonitas mētis et bñ ppositi ai & ad patrē deū i filijs dei boitatis q̄dā silitudo orās p oīb9 semp & grās agēs in oībus tot mois in ozōne vel gratiaz actōe m deū se iugiter refundēs quot i suis vl' necessitatib9 vl' psolatōib9 in pximi etiā vel opassioīb9 vel dgtulatōib9 cāles i hoc materias inuenit pi9 affect9 Hec aūt tota iugiter i grāz actōib9 ē qz qui sic ē semp i gaudio spūssancti ē In postulatōib9 ergo pie ac fideliter ē orandū sz nō illis ptinacie inherendū qz nō nos scim9 sz pater noster q̄ est i celis q̄d m tpalib9 istis necesse sit nob Obsecratōib9 vo insistē dū ē sz i omi humilitate & patiētia qz nō afferūt fruct9 nisi in patiētia CXVII De varijs mois ob tinēdi ozōnis effectū

ONnunq̄ eñ cū celeri9 grā nō subuenit obsecrāti Celū eneū & era sua ferrea fit & cū relicta sibi hūani cordis duricia ad votū exaudiri ñ mereē Anxietas desiderātis nega ri sibi estīat q̄q̄d differē Cunqz sic illa chananea pteriri se ac despici igemiscit q̄si īmūdiciā cani p terita sibi peccata sua īputari vl' īpperarij imagīat Nōnunq̄ vo nō sine labore petēs accipit q̄rēs īuenit & pulsanti apiē & psolatōes ac suauitates orō nis īueīre rādē aliq̄n mereē labor ipi9 obsecratōis nōnunq̄ etiā pure ozōis affect9 & bona illa affectōis suauitas ñ īueniē sz q̄i īuenit cū ñ petētē ñ q̄rentē ñ pulsantē & q̄i nesciētē grā pueīt et tanq̄ gē9 buoz suscipiē i mēsa filioz cū rudis adhuc & īsipiēs ai9 in eū orandi assumiē affectū q̄ p̄ p̄mio reddi solet meritis pfectoz Q̄d cū sit agiē vl' vt i iudiciū suū ñ liceat nescire negligēti q̄d negligat vel vt puocatō caritatis amorē in eo grē vltro se offerētis accēdat In quo pch dolor plīmi fallunē qz cū pascunē pane filioz iā se filios cē arbitranē et ōficiētes vñ pficē debebāt ex visitāte grā euāescūt a scia sua arbitrātes se aliq̄d eē cū nichil sint et de bonis ñ emēdāē sz īduranē pascūē eñ a patre do aliq̄n ō pcōsione grē sba serui vt affectēt esse filij Ipi vo grā dei abutētes efficiūē ūmici Vt eñ abutanē etiā scripēis scīs i peccatis vl' i ocupiscē tijs suis redeūtes ad eas p9 orōez dicūt sibi illud vxoris manue Si dñs voluisz nos occidē nō suscepisset sacrificiū de maīb9 nostris CXVIII De humilitate pfectoz & pfectu incipientiū

DErfecti aūt q̄qz & spūales cū ad firmam tū & robur vtutis sue p vtutē obediētie & sbiectōis se p̄mūt sp ac deiciūt in id sz q̄d icipiētiū ē vñ infra descēdūt īde sup̄ se ascendūt & hūiliando se magis pficiūt ppē fruct9 solitudis ñ arbitrātes eē negligēdā sciam vsū vite socialis et dulcedinē fratne caritatis Io spūalis etiā corpe suo spūaliter vtēs seruitutē eius quā habet aīalis p vim coactā rōabilis p ssuetudinē subactā accipe mereē q̄i naturalit affectā Vbi eñ illi obediētiā ncitatis ipe hēt eā caritatis Vbi illi vtutes ipe hēt sibi vsas i mores Illi ao surs̄ nitētes ad ea q̄ pfectoz sūt ñ elatōis p̄sumptōe sz amoris pietate In pauptate spūs sui ñ repellunē vt elati sed suscipiunē vt deuoti & aliq̄n hoc merentur expiri quo spūales frui & sp affectāt imitari eoz vitaz actiuā ad quoz ābiūt psolatōez otēplatiuā Sicqz in vno spū licz ñ vno gressu q̄dētes eq̄ pficiūt & spūales i hūili & incipiētes i sublimi Et hec sunt cellaz bñ ordīataz sācta omertia studia venerāda mutuo i silentō sibi colloq̄ im absentia abinuicē ad inuicē se mag̃ frui pficere deinuicē & cū se nō vidēt adinuicē im alio videē q̄d imitādū est im seipo ñ ñ q̄d flendū est Ego vero sic̄ ppha dicit vir videns pauptatē meā cū alienas diuitias cōputo i memet ipo erubesco & suspiro qz q̄d tracto i alieno mallē im pprio De duob9 q̄ppe mal' tolerabili9 ē quod amas ñ videē q̄ videē & ñ habere q̄uis ñ sic de bonis dñi Bona eñ dñi videre amare ē amare vo habere ē Idē nitamur quātū possum9 vt videam9 vidēdo itelligam9 itelligēdo amem9 vt amādo habeam9 Dñe sup hoc añ te oñe desideriū meū & gm a te nō est abscōdit9 CXIX

De studio sapiētie ac virtutis

DE aīali ao statu trāseuntes ad rōnalem vt de ratōali trāseam9 ad spūalē tractādo & vtīnā pficiēdo Primo scire debē9 qz sapiētia sicut im libro nomis e9 legit̄ p̄occupat eos q̄ se ocupiscūt & occurrit eis sicut i pficiēdo sic & im meditādo & im tractādo Adiuuat eñ deus vultu suo se intuentē mouet & pmouet & attēhit spēs summi boni se otēplantē Rōcinatō querit rō īuenit Hoc exerceri sp amat i eo q̄d vtile et honestū est exercitō pficiēs desidia ao im semetipsa marcescēs Nullū ao digni9 & vtili9 exercitiū est hoī eā hñti q̄ im eo q̄d meli9 hēt & im quo ceteris aīalib9 & ceteris ptibus suis p̄minet q̄ ē ipa mēs vel ai9 cui ceta ps hois regenda subdita est nec ei digni9 ē aliq̄d ad querendū nec dulci9 ad inuenīē dū nec vtili9 ad hñdum q̄ q̄d solū ipam mentem supemīet qui ē sol9 de9 Nec lōge ē ab vnoquoqz nostz qz im ipo viuim9 p fidē mouemur et pmouemur p spē figimur p amorē Ab ipo eñ ad ipm cōdit9 est rōnalis ai9 vt ad ipm sit ons̄io ci9 vt ipe sit bonū ei9 Hic aūt ex illo bono bon9 ad imaginē & silitudinē ei9 oditus ē hoc est q̄diu hic viuē q̄ ppi9 pōt accedat ad eū silitudīe a quo sola recedit dissilitudīe vt sit hic sanct9 sic̄ ille sanct9 est i fuō futur9 beat9 sic̄ ille beat9 ē hec studia scrutanē virtutū ñ tā flores q̄ radices nō vt luceant sz vt sint ñ vt sciant sz vt habeant Vicōz ao pl9 im semetipis metuūt appetitū q̄ ab alijs impetum Sic̄ eñ magno aliq̄n labore & studio pseuerante, ūtutes trabunē i affectū & mentē bonā Sic vicia leuissima remissionis & licētie optuitate trāseūt in ospsionē & q̄i naturalia efficiunē sz nullū viciū naturale ē oīs aūt virt9 hoī naturalis ē Cōsuetudo tñ vel voluntatis corrupte vel molete negligentie plīma sepe vicia q̄i naturalia im neglecta sciētia solet efficere oīsq̄z vicij frustra siccat̄ riuus si fōs ñ fuerit obturat9 Quid eñ est virtus Filia rōnis sed magis gratie vis eñ q̄dam ē nata vt aūt ūt9 sit hēt ex grā Vis eñ est ex iudicō approbātis rōis virt9 aūt ex appetitu illumiate volūtatis Virtus eñ est volūtari9 i bonū assens9 Virt9 ē equalitas quedā uite p oīa congruēs ratōi Virt9 ē ad iudiciū rōis vs9 libere volūtatis CXX De custodia bone volūtatis p obediam et sensū veritatis

BOna eñ volūtas origo est im aio oīm bonoz & oīm mater virtutū sic̄ econtrario mala volūtas oīm malorz & vicōz Ido q̄z custos aie sue valde solicitus esse debet circa custodiā volūtatis sue vt prudent̄ itelligat & discernat q̄d im totū velit vl' uolendū sit sibi sic̄ est amor dei q̄d ppt illd sic̄ ē amor ppositi Vt eñ i illo tota sit ois ioiscretō In hoc sp scom obedīe regl'as cau

ta sp & prutēs debet esse discretō · In dilectōne quippe dei·nō alia rō·ñ alia discretō ē·ꝺ vt sic ille cū dilexissz suos in finē dilexit eos·Sic ſ fieri pōt in ifinitū diligam? eū·sz cū nullū finē vl' termimz hēat ꝺuotō amātis·tñ termios suos & fines & regulas debet habē actō opantis·vbi ne erzet aliqñ nimia volūtas necesse ē sp assit mediāte obediētia custodiēs veritas·Nihil em̄ bonū hois in deū ꝓfi = ciētis tā sibi ꝺueit q̄ volūtas & ūitas·Hec em̄ duo sunt q̄ sicut dñs dicit si ꝺsenserīt ī vnū qꝺcūqz petierīt fiet eis a patre meo·Si duo hec ī vnū pfecte ꝺsenserīt · oēm in se ꝺtimēt ūtutū plenitudinē sine aliquo vicō itercurzēte·oia pñt in hoīe languente oia hñt & posſiꝺēt in hoīe nihil hūte·dāt·mutuāt ꝺferūt·ꝓsunt·in hoīe secū q̄escēte· Gloria & diuitie in sciētia beati viri illi? ·ex fructib? bone volūtatis ei?·Foris ꝺo ñ ex vno latē sicut scutū huius mundi·sz vndiqz eū circūdat·Scutū ꝺitatis dei hilarem eum & iocūꝺū int? sp efficit bona volūtas In exterioze ꝺo actōe seriū & grauē·tutū ac securꝫ reddit veritas·Ideoqz supgress? hūana·ille hō sp in sereno ē·Sic̄ de aere illo hoīes ferūt q̄ sup glo = bū lune est· CXXI· Iterū de regimīe & custoꝺia voluntatis·

VOluntas em̄ nat̄alis q̄ꝺaz aī appetit? est Alia ad deū & circa iterioza sua Alia circa corp? & exterioza corpalia· Hec cum sursū tēꝺit sic̄ ignis ad locū suū·hoc ē·cū sociatur veritati.& moueē ad altioza amor est Cū vt ꝓmo ucaē lactaē a grā ꝺilectō ē·Cū apꝑhēꝺit·cū tenet cū fruiē caritas est·deꝰ ē·vnitas sp̄ūs est· deꝰ em̄ caritas est·In his aūt cū ꝺsūmauerit hō. tūc icipit qz nulla hoz ī hac vita plena pfectō ē· Cū ūo ꝺcli nat ī ea q̄ carnis sunt ocupiscētia carnis ē· Cū ī curiositatē scli ocupiscētia oculoz ē·cū im ābitōnez gl'ie vel honozis supbia vite ē· Quāꝺiu tñ in huiꝰ modi vtilitati seu necessitati nat̄e seruit · nat̄a est vl' appetit? eius Cū ūo im supflua se expoit vel noxia·viciū ē nat̄e vel suūpius· Volūtati em̄ ī huiōi cito satis ē·vicijs ūo eius nil vnq̄ satis est·Hec in sp̄ualib?·et ī eis q̄ ad deū sunt·cū vult qꝺ pōt laꝺanda ē·cū vult qꝺ nō potest & plusq̄ pōt regenda ē·cū nō vult qꝺ pōt excitāda & puocāda ē·Depe em̄ vl' negligētia vl' puato amoze nostri erzam? in nobis·Bona ergo custos volūtatis ē obediā · sue impij illa sive ꝺsilij·sive subiectōis sive soli? caritatis·Puri? em̄ ac ꝺulci? scōz apostolū petrꝫ ad pares·seu etiā ad minozes suos filij obedīe castificant corꝺa sua in obediā ip̄i? caritatis q̄ ad maiores suos subigaē p obediam necessitatis In illa eī sola vel p̄cipit vel ꝺsulit·& obedit caritas·Hic aūt penā vel timet vel minaē impiosa necessitas·& in illa obediēti sepe debeē maioz gloria·ī ista ūo iobediēti maioz sp intētaē pena·Ergo in homīe surſū coz hñte ꝓpter exterioza sua regēda·moderāda·cōponēda palā ꝓib? est q̄ necessaria sit volūtati custoꝺia sua·āpli? aūt ꝓpē iterioza sua· CXXII· Q̄ voluntatē sequiē impet? cogitatōnis·

HNimo nāqz sepe seip̄m vel deū cogitanti volūtas in oñi cogitatōe p̄nceps ē·et necessario p̄cipiū volūtatis sequiē oīs tenoz cogitatōnis·At cogitatōes sine intellectu ip̄e sunt vane ille & ocioſe·non repēte p̄imentes sz sensim & paulatī corrūpentes·occupātes tps·necessaria ipediētes·& aīm ific̄iētes·ñ tā cogitatōes q̄ simulacra q̄ꝺā cogitatōnū seu etiā ip̄e recorꝺatōres vltro & mltipliciter ꝺe memoria scaturiētes· ī quibus passio queꝺā volūtatis poti? eē videē q̄ actō cū nulla sit ī eis cogitātis itentō·cū qꝺ spōte ebullit de memoria·formāꝺū se offert itellectui nō curanti·Et q̄ꝺq̄ agiē potius videē agi ī sōnio ꝺormientis q̄ in acie cogitātis Vbi tñ & si repellere a se spūsanctū ñ est in voto cogitātis·fit tñ ex culpa negligentis vt spūs ꝺiscīplīe merito se auferat a cogitatōnib? iꝺiscipliatis·Vbi ūo serio de reb? seriꝭ bñ cogitaē·volūtas libero arbitrio ꝺe memoria eius euocat qꝺcūqz opus habet· & itellectum formantē memorie aꝺhibet·formatūqz q̄ꝺq̄ illud est itellect? aꝺhibet acīei cogitātis·& sic pagiē negociū cogitatōnis· Cū ūo ꝺe eis que ꝺe deo vel aꝺ deum sūt cogitaē·& volūtas eo pficiē vt amor fiat·ꝺtinuo p viā amoris ifūꝺit se spūssanct?·qui ē spūs vite & oīa viuificat·A diuuās seu in ozōe seu ī meditatōe·seu ī tractatu ifirmitatē ip̄i? cogitātis & ꝺtinuo mēoria efficiē sapientia·cū suauiter ei sapiūt bona ꝺñi & qꝺ ex eis cogitāꝺū est· formāꝺū in affectu aꝺhibet itellectui·Intellect? ūo cogitātis efficiē ꝺtēplatō amātis.& formās illud ī q̄sdaz spūalis vel ꝺiuīe suauitatis expiētias afficit ex eis aciē cogitātis·Illa ūo efficiē gaudiū fruētis·& tūc ꝺe deo bñ cogitāē scōm humanū modū·si tñ cogitatō ꝺicēꝺa est vbi nil colligiē nil cogiē · sz tm̄mō ī mēoria abundātie suauitatis ꝺi exultaē·iubilaē·et vere sentiē ꝺe ꝺño ī bonitate ab eo q̄ ī simplicitate cozꝺis q̄siuit illū·sz mod? h̄ cogitāꝺi ꝺe deo ñ est ī arbitrio cogitātis sz ē im grā ꝺonātis· ſ·cū spūssanctus q̄b? vult hoc ispirat Sz hoc hois est iugiter ꝓpare coz·voluntatē expiando ab affectōnib? alienis·rōnem vel itellectū a solicitudīb? · mēoriā ab ocioſis vl' negocioſis nōnunq̄ & a necessarijs occupatōnibus · vt in tie bona ꝺñi tria simbolū faciāt in gaudiū cogitātis·ſ·volūtas exhibēꝺo ī gaudiuz ꝺñi purā affectōem·mēoria materiā fideliē· intellectus expientie suauitatē·Sic ergo volūtas neglecta facit cogitatōes ocioſas & īdignas deo · Coz rupta ūo puersas q̄ sepant a deo·recta necessarias aꝺ vsū vite huiꝰ·pia efficaces aꝺ fructus spūs & aꝺ fruendū deo· CXXIII· De examīatōe voluntatis im ꝺeum tendentis·

UT im oñi genere cogitatōnis oīa quecunqz cogitāti occurzūt pfozmanē intentōni volūtatis agēte im eis mīa et iuꝺicō ꝺei·et iust? iustificeē aꝺhuc.& q̄ in sordib? est sorꝺescat aꝺhuc· Ideoqz hoī ꝺeo volenti uel amauti suus sp ꝺsolēꝺ? est anim? ·exammāꝺa ꝺscīa·qꝺ sit qꝺ in totū uult·& ꝓpter qꝺ uult q̄ꝺq̄ aliuꝺ uult·ul' ꝓpter qꝺ oꝺit q̄ꝺq̄ ꝺra illud caro ocupiscit Incidentes em̄ q̄si extrinsec? & decet ētes & ꝑteruolitātes uoluntates nequaq̄ iter uolūtates sed pene inter ocōsas deputāꝺe sunt cogitatōes·Nametsi aliqñ fiunt usqz aꝺ ꝺelectatōem animi·citotñ se īꝺe excutit anim? cōpos sui·Qꝺ aūt im totū uult primo consꝺerandū est q̄ꝺ illuꝺ sit qꝺ sic uelit·ꝺeinꝺe quantū uelit & quō uelit Si qꝺ im totū uult deꝰ est ꝺiscutiendū ei est deū quantū et quō uelit·utꝫ usqz ī cō temptū sui ip̄ius·oīmqz q̄ sunt uel esse pñt·et hoc nō tm̄ ex iuꝺicō rōnis·sz etiā ex affectu mēcis·Magna em̄ uolūtas aꝺ deum amor est·unitas ūo spūs cū deo hoī surſum coz habēti pficientis in deū·uoluntatis est pfectō Cum iā non solummō uult qꝺ deus uult·sed sic est nō tantum affectus·sed & in affectu pfectus ut non possit uelle nisi quoꝺ deus uult. Velle autē qꝺ uult deus · hoc iam deo simile esse est·& hc̄ hominis perfectō est similitudo ip̄i?

dei. Perfectū aūt nolle eē delīq̄re ē. Et ido huic pfectōi nutriēda ē sp volūtas. amor ppād?. volūtas cohibēda. ne ī aliena dissipeē. amor suād? ne ī quineē. Propē hoc em̄ solū & creati sum?. & viui m? vt do sil'es sim?. ¶ CXXIIII. ¶ De illuminatōne mētis ad ptemplatōnem

Vnc q̄dē vt legit abscō dit lucē sic lumē clausū ī maīb? & p̄cipit ei vt rursū oziatur. Dilecto ei dei vicissī lumē vult? dī oñdiē. sic lumē clausū im maīb? pz & latet ad arbitriū tenētis. vt p hoc q̄i ī trāscursu vl' trāspuncto videē pmittit. Exardescat aī? ad plenā possessionē lumis eterni. & hereditatē plene visioīs dī. Cui vt innotescat aliq̄ten? id qđ ei deē nōnunq̄ q̄i ptrāsiēs grā pstrigit sensū amātis. & eripit eū sibi & rapit m die p modulo suo ad momentū. idipm oñdens ei videdū sicuti est. Interī etiā & ipm efficit idipz vt sit suo mō sicuti illud ē. vbi cū dixerit qđ mē sit iter mundū & imundū. Reddit sibi & remittit ad mundandū cor ad visionē. ad aptandū aīm ad sil'itudinē. vt si aliq̄n rursū admittat sit purior ad hūc ad videndū. & sb'tilior ad fruendū. Nusq̄ em̄ se melius deph̄endit mod? hūane ipfectōis q̄ ī lumie vult? dei. i. in speculo diuīe visioīs. vbi m die qui est plus & pl? videt qđ sibi dē emēdat ī dies sil'itudie. qđq̄ deliq̄t dissil'itudie. sil'itudie ei appinquās. a quo lōge fact? ē p dissil'itudinē Et sic exps siorē visionē exp̄ssior sp sil'itudo comitat. Impossibile q̄ppe ē videri sūmū bonū & ñ amari. nec ñ t m amari quātū datū fuerit videri quousq̄ amor pficiat in aliquā sil'itudinē amoris illi? q̄ deū sil'em fecit hoī p hūiliatōez hūane pditōis. vt hoiem similē deo stituat p glorificatōez diuīe pticipatōnis. & tūc dulce ē hoī cohūiliari sū me maiestati. opaupari filio dei. diuīe sapiētie pformari. Hoc sentiēti in seipo qđ in xp̄o hiesu dño nostro. & hoc potissimū amātē rapit ī amabilē. qđ ipe in semetipo est q̄dq̄ in eo amabile est. qui est totū quod est. Cui bono amore ip̄i? boni sic se intēdit pi? affect? vt ñ se in de se revocet. donec vnū vl' vn? cū eo spūs fuerit effectus. Qđ cū in eo fidelit fuerit pfectū. iā solo mortalitatis hui? velo diuidit ac differt a sanctis sanctor a sūma illa beatitudie sup celestiū. Quatn̄ cū iā in fide & spe ei? quē amat fruit in sciētia iā qđ supest tolerabiliori p̄stolat patiētia Et hoc ē destinatū solitarij certamis. hic finis. hoc p̄miū requies labor. psolatō dolor. & ipa ē pfectō & vera hoīs sapiētia. oēs ap̄lectēs in se & ptinēs virtutes ñ aliūde collectas. sz naīaliter insitas sibi. ad similitudinē illā dei dū bit? bone volūtatis in bonā mentē psolidat? & affect? ē. vt ex ardētissima boī incōmutabil' adhesione. nullatenus iā videat posse mutari ab eo qđ ē. Cū em̄ fit circa hoīem dei assū ptō illa dñi & sci israhel regis nostri sapiēs et pi? aī? p illuminātē & adiuuantē gratiā. in ptēplatōe sūmi boni. speculat etiā regulas īcōmutabilis veritatis. in q̄tū ad eas ptingere meret ītellectu amoris. & eximde formar sibi modū p̄satōnis cuiusdā celestis & formā sanctitatis. Speculat em̄ sūmaz veritatē. & q̄ ex ea va sunt. summū bonū. & q̄ ex eo bona sunt summā essentiā. & q̄ ex ea sūt. illi veritati. illi caritati. illi eternitati se pformās. in istis se ordinās. ex quo. s. ocipiunt & oriunt vtutes sācte atqz imago ip̄i? omipotētis dei reformat ī homine ¶ CXXV. ¶ De ppatōe cordis ad dī visionē

Et quidē de nōnullis q̄ ad deū spectantibus & possibile ē hoī rōem hñti aliq̄n cogitare & disquirere sicut de dulcedie bonitatis ei? de potentia vtutis. & de alijs huiusmōi. Ip̄z vero idipm qđ ē. id qđ ē cogitari oīmo ñ pōt. ñ quātū ad hoc sensu illuiati amoris attīgi pōt. ī quo eē nostrū ñ morit. intellect? ñ erat. amor ñ offenditur. Qui sp queriē vt dulci? iueniat dulcissime inveniē vt dulci? querat. Hoc ergo ī effabilē cū ñ nisi in effabili ē videat. q̄ ipm vult vidē cor mūtet. qr nulla corpis sil'itudie dormiēti. nulla corpea spē vigilāti. nulla rōis imagine ñ mūdo corde hūiliter amātis potest videri vel ap̄hendi Hec ē em̄ facies dei quā nemo pōt videre & mūdo viuere. Hec ē spēs cui ptēplāde suspirat oīs q̄ affectat diligere dñm deū suū in toto corde. ad qđ etiā ñ desinit excitare pximū suū si diligit cū sic seip̄z Ad qđ cū aliq̄n admittit in ipo lumie vitatis. indubitāter videt pvenientē grām. & cū inde repellit. in ipa mēte sua intelligit. puritati ei? ñ puenire imundiciā suā. & si amat flere dulce hēt. & ñ sine multo geitu cogit redire ī sciam suā. Ad qđ cogitandū oīno impes sumus. sz ignoscit quē amam?. & de quo nos nō posse dicere vel cogitare pfitemur. & tn̄ vt dicam? vt cogitem? amore ei? vel amore amoris ei? puocamur & trahimur. Cogitātis ergo ē in oīb? hūiliaret semetip̄m & glorificare in seip̄o dñm deū suū. in ptēplatōe dei vilescit sibi. in amore creatoris sb̄ ijci oī create hūane. Pre oīmibus aūt ñ pl? sape q̄ optet. sz ad sobrietatē. bona sua ñ ponere ī ore hominū. sz celare in cella & recōdere ī sciā. vt hūc q̄ titulū & in frōte sciē. & in frōte celle sp habeat. Secretū meū michi. secretū meū michi Amen.

¶ CXXVI. ¶ De certa victoria eor qui p deo militāt. ¶ Idē de laude noue militie ad milites templi.

Donū militie gen? ortū nup audit in terris & inexptū oīb? seculis. q̄ gemīo pit pflictu atqz īfatigabilit decertat. tū adversus carnē et sanguinē. tū ptra spūalia nequitie in celestib?. Quid aūt vl' viuēs vl' moriēs metuat cui viuere xp̄s ē. et mori lucr. Gaude fortis athleta si vivis et vincis ī dño. Sz magis exulta et gl'iare si morieris et iūgeris dño. Si beati q̄ ī dño moriunt multomagis qui p dño moriunt. O vita secura vbi pura sciā O vere sācta et tuta militia. atqz a duplici illo piculo p̄sus libera. quo id hoīm gen? solet frequēter ī militia seculi piclitari. vbi xp̄s ñ est causa militādi. Quotiēs nāqz ogrederis q̄ militas militia secularī. timendū oīno ne aut occidas hostē quidē in corpe te vo in aīa. aut forte tu occidaris ab illo et in corpe simul et in aīa Ex cordis nēpe affectu ñ belli euētu pensat vel piculum vl' victoria xp̄iaī. Si bona pugnātis cā fuerit pugne exit? malus ee ñ poterit. Sic nec bon? iudicabit finis. vbi cā nō bona et itentō ñ recta p̄cesserit. Si volūtate supandi vel vindicādi hoīem occidis. homicida vivis. Est aūt q̄ nec vlciscēdi zelo. nec vincēdi typo. sz tm̄ euadēdi remedio īterficit hoīem. sz nec hanc bonā dixerim victoriā cū de duob? malis in corpe q̄ in aīa mori leui? sit. Nō aūt qr corp? occidit et aīa morit. sz aīa q̄ peccauerit ipa morieē Quis igitur finis fructus ue secularis hui? nō dico militie sz malitie. si et occisor letaliter peccat. et occis? etiam naliter perit. ¶ CXXVII. ¶ De ppatōne militū secularū ad milites xp̄i.

QVis o hic milites tã stupendus error ac furor tãtis sumptib? et laborib? milita re stipẽdijs vo nullis nisi aut mortis aut crimimis · Opitis equos sericis · et pendulos nescio quos panniculos loricis supinduitis depingitis ha stas clipeos & sellas · frena & calcaria auro & ar gento circũornatis · & cum tanta & pompa pudẽ do furore & impudenti stupore ad mortem ꝓpera tis · Militaria sunt hec insignia · an muliebria poti? ornamenta · Nunq̃ forte hostilis mucro reuerebit̃ aurum · gemmis parcet · serica penetrare nõ pote rit · Deniq; ipe sepius certiusq; expimini · tria esse precipue necessaria prelianti · vt scilicet strenuus i dustriusq; miles & circũspectus sit ad se seruan dum · & expeditus ad discurrendum & promptus ad feriendum · vos p contrariũ in oculorum gra uamen · ritu femmeo comam nutritis · lõgis ac ꝓfu sis camisijs ꝓpria vobis vestimẽta obuoluitis · De licatas ac teneras manus amplis & circũfluẽtib? manicis sepelitis · nec aliud inter vos bella mouet li tesq; suscitat · nisi aut irrationalis iracundie mot? aut inanis glorie appetitus · aut terrene qualiscũq; possessionis cupiditas · Talibus certe ex causis ne q; occidere neq; occumbere tutum est At vero mi lites christi securi pliantur plia domini sui nequa q̃ metuentes aut de hostium cede peccatum · aut de sua nece piculum · quando quidem mors p xp̃o vel ferenda sit vel inferenda · Miles inq̃ christi se curus interimit · securior interijt · sibi prestat cum i terit · christo cum interimit · nec cum malefactorez occidit homicida, sed vt ita dixerĩ malicida · & pla ne vindex & xp̃ianorum defensor reputat̃ · In mor te enim pagani christianus gloriat̃ · quia christus glorificatur · Non quidẽ vel pagani necandi essẽt si quo modo aliter possent a nimia infestatõne vel opp̃ssione fidelium cohiberi · Nunc autem melius est vt occidantur q̃ certe relinquat̃ virga peccato rũ super sortẽ iustor · ne forte extendãt iusti ad ini quitatem manus suas · Quid enim si pcutere in gla dio omnino fas non est christiano Cur igitur p̃co saluatoris contentos fore stipendijs suis militib? indixit · & non potius eis omnem militiam interdi xit · Proinde dissipentur gentes que bella volunt & abscidantur qui vos conturbãt · Exerat̃ gladi? vterq; fidelium in ceruices inimicorum ad destruẽ dam omnem altitudinem extollentem se ad · s · d · q̃ est fides xp̃ianorum · nequando dicant gentes vbi est deus eorum CXXVIII · De vita mili tum templi ·

NVnc ad confusionem militum non plane deo sed diabolo militantium · dicam? bre uiter vitam & mores equitum xp̃i · quo palam fiat q̃tum abinuicem differant militia di · s · & militia seculi · Viuunt enim in omuni sub vnius obedientia absq; vxoribus & liberis & absq; omni ꝓprio · nullo autem tempore aut ociosi sedent aut curiose alicubi vagantur · sed semper dum non p̃ cedunt ne gratis panem cõmedant armorũ seu ve stimentorum vel scissa resartiunt vel vetusta refi ciunt · vel inordinata componunt · Et quecunq; po stremo facienda magistri ip̃or voluntas & cõmu nis indicit necessitas · psona inter eos minime acci pitur · meliori non nobiliori defertur · Verbum in solens · opus inutile · risus immoderatus · murmur vel tenue siue susurrium nequaq̃ vbi dep̃henditur inemendatum relinquit̃ · scacos & aleas detestant̃ abhorrent venationem · nec ludrica illa animi rapi na vt assolet delectantur · mimos & magos & fa bulatores scurrilesq; cantilenas atq; ludorum spe ctacula tanq̃ vanitates & insanias falsas respuũt & abominantur · Capillos tondent scientes iuxta apostolus ignominiam esse viro si comam nutriat nunq̃ compti · raro loti · magis autem neglecto cri ne bispidi · puluere fedi · lorica & caumate fusci · Porro imminente bello · intus fide · foris ferro · non auro se muniunt · quatinus armati & nõ ornati ho stibus metum incutiant · non auariciam ꝓuocent equos habere cupiunt fortes & veloces · non tamẽ coloratos aut phaleratos · pugnam quippe non põ pam · victoriam sed non vanam gloriam cogitan tes · & studẽtes magis esse formidini q̃ admiratõi At vbi ventum fuerit ad certamen · pristina leuita te deposita tanq̃ si dicerent · nonne qui oderunt te dñe oderã ꝛc̃ · In adũsarios irruunt velut oues · eos reputãtes quia non de suis viribus p̃sumere nouc runt sed de virtute dei sabaeth · victoriam sp̃are cui facile esse confidunt iuxta machabei sententiam concludi multos in manus paucorum quia nõ mul titudine exercitus est victoria belli · sed de celo fi ducia est · ita miro & singlari quodam modo cernũ tur · & agnis mitiores · & leonibus ferociores qui bus nec deest monachi mãsuetudo · nec militis for titudo · De qua re quid dicẽdum est nisi quia a do mino factum est ꝛc̃ · Tales em̃ sibi elegit deus · & collegit a finibus terre ministros et fortibus israel qui veri lectulum salomonis · id est · sepulcrum vi gilanter fideliter q; custodiant · omnes tenẽtes gla dios in manibus ꝛc̃ · Vita em̃ xp̃i viuendi michi re gula fuit · mors a morte redemptio · vita quidẽ la boriosa · sed mors p̃ciosa · vtraq; vero admodũ ne cessaria · Quid enim xp̃i ꝓdesse poterat siue mors nequiter viuenti · siue vita damnabiliter morienti Nunc autem quia verunq; pariter nobis necessariũ erat · s · & pie viuere & secure mori · et viuẽdo viue re docuit · et mortem moriendo securam reddidit. Corde em̃ creditur ad iusticiam · ore autem cõfessio fit ad salutem. Quisquis igit̃ verbum in ore habet et in corde non habet aut dolosus est aut vanus · Qui vero in corde et non in ore · aut superbus est aut timidus. Actor · Hec autem ad p̃sens de di ctis siue de floribus beati bernhardi abbatis clare uallis sufficiant ·

Continentia tricesimi libri.

TRicesimus liber continet historiã lviij · annorum p successiones · mj. imperatorum · videlicet · Friderici primi · Henrici sexti · Philippi secũdi · et Othonis ẽrti · Inter hec quoq; continet originem et mores et actus quosdam tartarici populi et paucos flores opusculorum beliman di · Habet autẽ capla · cxlvnj ·

DE imperio friderici primi et petro lõbardo et omestore · ·i·
De quibusdã icidẽtib9 illi9 tpis · ·ii·
De adriano papa · et theobaldo cãtuariensi ·nj·
Miracula beate marie de rupe amatoris ·mj·
Item alia de eodem ·v·
De novicõ cisterciẽsi tẽptato a sathana · ·vi·
De visionibus quib9 p beatam virginem confortatus est · ·vii·
De uisione paradisi ·vnj·
De visione inferni ·ix·
De reditu anime illi9 ad corp9 x·
De fratre xpiano heremita gastinensi ·xi·
De trãsitu eius ad ordinem cistercien sem ·xii·
De ortu philippi regis francorũ a patre ludowico & de sancta hildegarde · ·xnj·
De aduentu scĩ thome cantuariensis in franciam ad papam alexandrũ ·xmj·
Qualiter a papa monachalẽ habitũ ipetrauit · xv
De rabie luporum in pago ruthenensi ·xvi·
De hẽrico iunioze rege anglie & magno terremotu · ·xvii·
De vita sancti thome cantuariensis ·xvnj
Qualiter in causa sua contra regem anglie obtinuit ·xix·
De martirio eiusdem ·xx·
De roberto ppoito de area & q̃busdã alijs ·xxi·
De bonis initijs regni philippi frãcorum regis · xxii·
De sancta muliere alpaide ·xxnj·
De hostia sacra quã rex philipp9 in spẽ carnis vidit & quibusdam alijs ·xxmj
De vltõne ipius regis in iudeos ·xxv·
De vltõne ipius regis in cotarellos ·xxvi
De pace inter regẽ arragonensiũ & comitẽ sancti egidij miraculose facta ·xxvii·
De sancto petro clareuallensi & bonis eius initijs atq; opibus · ·xxvmj·
De eodem · ·xxix·
Qualiter factus est abbas vallis regis & p9 ignia & quid ibi egerit · ·xxx·
Qualiter factus est abbas clareuallis & quid ibi egerit · ·xxxi
Item de quibusdam gestis ac dictis & morte ipsius · ·xxxii
De hugone abbate boneuallis ·xxxnj·
Item de gestis eius contra demones ·xxxmj·
De his que gessit circa morientes ·xxxv·
De his que gessit circa viuẽtes xxxvi·
De dissensione & pace inter regem francorum & comitem flandrensium ·xxxvii
De succursu ẽre scẽ misso a philippo rege · xxxvnj·
De quibusdam incidẽtib9 illi9 epis ·xxxix·
De abbate ioachim & quibusdam alijs ·xl·
De mendacio astrologorum & vanitate histrionum · ·xli·
De dissensione iter regẽ frãcie & regẽ anglie & ꝺ castri radulphi obsidione ·xlii·
De amissione sancte crucis ·xlnj
De ortu ludowici filij philippi & captõne hierusalem ·xlmj·
De crucis signatõne duorum regum & aliorum multorum ·xlv·
De corruptõe federis iter reges p comitem richardum ·xlvi·
De dissensione eiusdem comitis a patre & captõe turonis ·xlvii·
De obitu regis hẽrici & imitõ richardi & quibusdam alijs ·xlvnj·
De ordiatõe regni philippi & testamto ei9 xlix
De trãsfretatõne duorum regum ad achon ·l·
De morte friderici ipatoris in itinere transmarino & successione hẽrici · ·li·
De deditõe urbis a chõ & reditu philippi regis · lii·
De iudeis a pud braiam obustis & de sancto wilhermo pbitero & falso rumore arsacidarum ad regẽ philippum · ·lnj·
De reditu regis richardi in angliã et electõe hẽrici in regem hierusalem ·lmj·
De scõo nupcio philippi regis et de quibusdã euentibus illius tpis ·lv·
De guerra duorum regũ admuicẽ et de tempestate mirabili ·lvi·
De alienatõe guerre et treuge inẽ duos reges · lvii·
Qualiter rex philippus cepit gisortium et de morte mauricij epi ·lvnj·
De morte henrici imperatoris et exultatõne othonis et ꝑdicatõe mgri fulconis cũ sociis suis ·lix·
De quibusdam euẽtibus admirãdis et pugna duorum regum ·lx·
De philippo imperatore et petro capuensi legato et morte regis ãglie richardi ·lxi·
De sancto wilhelmo bituricensi archiepo lxii·
De petro corboliẽsi et interdicto francie et repudiatõne vigeburdis regine ·lxnj·
Qualiter barones frãcie ꝓpantes ad terrã sanctam ostantinopolim applicuerũt ·lxmj·
Qualiter urbs capta est a frãcis et venetianis & balduin9 imperator electus ·lxv·
De pace inter duos reges et nuptijs ludouici et legato octauiano · et reconciliatõne vigeburdis. lxvi·
De filijs philippi regis ex maria supinducta et irrata discordia inter reges ·lxvii·
De munitõnibus captis a rege philippo in aquitania et in normãnia ·lxvnj·
De interfectõe dauid regis idie a tartaris ·lxix·
De rabanata monacho nestorino · lxx·
De exteriore qualitate tartarorum ·lxxi·
De cultu ac ritu religionis eorum lxxii·
De legibus et statutis eorum ·lxxnj·
De impietate eorum et superbia ·lxxmj
De iporum cupiditate et auaricia ·lxxv·
De effrenatõne ipor9 et luxuria ·lxxvi·
De crudelitate ipor9 et fallacia ·lxxvii·
De victu illorum ·lxxvnj
De habitu eorum ·lxxix·
Qualiter in pugna se hñt ·lxxx
Qualiter regiones inuadere solẽt ·lxxxi·
Qualiter munitõnes obsidẽt ·lxxxii·
Qualiter erga captos vl̃ deditos se hñt ·lxxxnj·
De sclauis eorum ·lxxxmj·
De mulieribus eorum ·lxxxv
De morte ac sepultura eorum ·lxxxvi·

De natõnibus quas tartari post mortẽ domini sui subiugauerũt· ·lxxxvii·
Qualiter cozasmios destruẽtes fugauerũt·lxxxviij
De destructõne psarum ·lxxxix·
Qualiter alexius ostãtmopolis impiũ p francos recupauit & rex philippus nozmãniam & pictauiã subiugauit ·xc·
De mozculpho imperatoze & ignominioso fine eius ·xci·
De balduino & benrico impatozibus ostantiñ ·& quibusdam francoz et alemãnoz gestis ·xcii
De legatõne.xii·abbatũ contra albigẽses·& ỏ sãcto didaco epo ·xciij
De ozigine ac studiis sancti dominici ·xciiij·
Qualiter habitum regularem suscepit & hospitez suum ab heresi puertit ·xcv·
Qualiẽ ei9 libell9 ab igne ter illes9 exiuit ·xcvi·
De scõ frãcisco & ei9 puersionis pmozdio· xcvii·
De patiẽtia eiusdẽ & nuditate & hũilitate·xcviij
De multiplicatõne fratrũ minoz ac regula & põi catõne eozum ·xcix·
De quibusdam incidentib9 illius tpis ·c·
De nece philippi imperatozis & legatione gualonis ·ci·
De dissensione epoz aurelianñ·& antisiodoz·a rege philippo· ·cii·
De pegrinatõne nostroz contra terzam albig· & obitu sancti didaci epi ·ciij·
De constanti predicatõne & caritate sancti dominici ·ciiij·
De sancta ipius ypocrisi ·cv·
De cozonatõne othonis imperatozis & eius depositõne ·cvi·
De amalrico heresiarcha & sequacibus eius cõbustis ·cvii·
De dño helinãdo monacho & scripturis ei9·cviij·
De illo appollinis oraculo nothis elicos·id est· nosce teipm ·cix·
De cognitõne exteriozis hominis ·cx·
De cognitõne interiozis hominis quãtum ad spẽm naturalem ·cxi·
De cognitõne eiusdem quantum ad speciem arbitrariam ·cxii·
De septem similitudinibus anime ad deum & primo de tribus primis ·cxiii·
De quatuoz vltimis ·cxiiij·
De cognitõne humani cozpis ·cxv·
Adhuc de miseria eiusdem ·cxvi·
Adhuc de cognitõe hominis & animabus p9 mortem apparẽtibus ·cxvii·
Exemplũ ad hoc de familia bellequini· ·cxviij·
Item aliud exemplum ad idem ·cxix·
Adhuc de eodem ·cxx·
De ostituẽdo rege & primo de moribꝰ ei9 ·cxxi·
De sapientia vel studio eius ·cxxii·
De humilitate eius & pietate ·cxxiij·
De ipius equitate ·cxxiiij·
De pmio regalis iusticie in ipo & herede ·cxxv·
De quattuoz principibus necessariis & cozpore reipublice ·cxxvi·
De reuerentia dei & cultu sui ·cxxvii·
De officialium disciplina ·cxxviij·
De publicis exactoribꝰ & eoz violentia ·cxxix·
De equitate iudicij ·cxxx·
De militũ electõne & eoz officõ ·cxxxi·
Q9 obedire debeãt principi3 magis deo ·cxxxii·
De mutuo affectu pricipis & subditoz·cxxxiij·
Planctus amici lapsi a statu mõachali ·cxxxiiij·
Reprehensio eiusdem ·cxxxv·
Q9 vicium ipius labentis fuit non ordinis a quo cecidit ·cxxxvi
Inductõ exemploz ad ordinẽ tolerandum·cxxxvii
Q9 ipe ordo sit portabilis omnibus infirmis et fortibus ·cxxxviij
Admonitõ lapsi vt resurgat ·cxxxix·
De obsideratõne que penitẽtiam puocat ·cxl·
De mala psuetudine abolenda ·cxli·
De fomentis libidinis subtrahendis· & primo de ocio segnicie·somno·carne·femina ·cxlii·
De vino & psperitate ·cxliij
De ludo & carmine·& forma·& puero ·cxliiij·
Q9 ab his oib9 refugiũ sit vita claustralis ·cxlv·
Q9 post votum vite claustralis nulla iam pateat alia ·cxlvi
De differẽtia voti solẽnis & simplicis· ·cxlvii·
Q9 tpe sancti bñdicti non mutabant habitũ sed'a rem nouicij ·cxlviii·

C. I. De ipio fridrici primi & magistro petro lombardo et magistro petro comestore ·ex cronicis

Nno domini sicut dictuz ē. M. cliij. Mūdi vero qui timillesimo .cxvj. Frideri cus impat nepos cōradi p decessoris ei9 . Impauit aūt annis .xxxvij . Huius tēpibus rex ludouic9 fran coz regnabat pater regis philippi. Sub quo. s. ludo uico flozuit magister petr9 lombardus parisiensis epūz. C Actor. Hic librū sentenciaz qui nūc ī sco lis theologie publice legitur. laboriosū certe opus ex multoz sanctoz patrū dictis vtiliter compila uit. sed & maiores glosas psalterij et epistolarum pauli similiē ex multoz dictis collegit & ordīauit Nā cuz esset īter francie magistros opmatissim9 . glosaturā epistolaz et psalterij ab āselmo p glosu las interlineares marginalesq; distinctā & post a gileberto otinuatie pductā latius et aptius ex pli cuit. multaq; dedictis sanctorū addidit. Idez etiaz quosdam sermones vtiles cōposuit. Circa idē tēp9 estio flozuisse magistz petz comestorē q̄ scolasti cā historiā oposuit. s. historiā sacre scripture breui ter & vtiliter psequens. et difficultates ī plerisq; locis prudēter exponēs. Insup et q̄dam incidētia ex historijs iosephi iudei et quorūdam gentiliū locis cōgruis iserens Nōnulla etiā alia opuscula edidit . et hos sequētes versus ī laudez beate virginis elegā ter composuit C. Versus.

Si fieri posset q̄ harene puluis & vnde.
Vndarum gutte rosa gemme lilia flame.
Ethera celicole nix grando sexus vterq;.
Vētorum penne volucz pecudū gen9 oīne.
Siluaz rami frondes aurū quoq; penne.
Ros gramen stelle pisces angues & ariste.
Et lapides montes oualles terra dracones.
Lingue cuncta sozēt mī me depmere possent.
Que sis vel quanta virgo regina maria
Que tua sit pietas nec litera nec claudit etas

C. II. C. De quib9dam incidentibus illi9 temporis cronographus.

Anno igitur impij fridrici primi rex frācorum ludouicus cū minimo exercitu normānie fines agressus castz vernon in dedicōnem recepit Itez dux normānie ī anglia otra regez stephanū fortiter agēs. tandē cū eo pacez facit. Ita vt viuente rege p9 eū secundus in anglia mortuo succedat. Ciuez metensis cū victis militibus ogre diuntur. vicuntui. & peunt ex eis plusq̄ duomilia. Rex hierosolimoz regni integritate potitus asca lonē palestine caput post longā obsidionē nō sine grau dāno & multa suoz pfligatōne tādez cepit. Fertur aūt quia cū plurez ex militib9 templi qui ciuitatē se posse capz putabāt ingressi . moxq; truci dati a paganis fuissent. ceteri obsessozes āte crucez domi se pstrauerūt. & diuinū adiutoriū cū multis supplicātibus implorauerūt. et mox exaudiri meru erunt. Nam ciuitatenses diuīa virtute exterriti. cuz se non posse vltra resistere sensissent. vrbē xp̄ianis tradiderūt cū suis abire pmissi. Vir aūt religiosus walthez9 laudunensis epūs multarū fundatoz abba tiaz migrauit ad dominū . & p̄mōstrati sepelitur . vbi quondā p xp̄o pauptatis habituz sumpsit . Cui succedit galther9 laudunensis decan9 . Inburgūdia eñ eodē tpe fit terre mot9 ter ī nocte vna. multaq; ruūt edificia. Anno aūt seq̄nti rex francoz ludoui cus henricum ducē normānie ad pacem recepit . qui in breui rege stephano mortuo angliā intrat . et re gni integritate potitus pacem antiquā reformat . Eodem anno pnceps vtilis ac strenuus & actibus clarus rex sicilie rogerus post ī signes de saracenis victorias atq; terras occupatas obijt. nec inferiorē se guillerinū regni ac victoriaruz successorem reli quit. Robertus aūt de botua vir oī plenus nequiti a. nepotū suoz castra ingressus dolose tirānidē ex ercet in terra. Qui spū etiā zelotipie succensus. quē dam hoīem suū satis fidelē cū alio viro & alia mu liere intra domūculaz iubet oburendos īcludi . illi vero instar antiquoz triū pueroz domo ardēte & flama sup capita eoz in modū lucide nubis volitā ti illesi pmāserūt. Quos foras egressos cuz pseque retur iniqu9 ille. mīster cui domin9 sui9 hoc facin9 imūxerat & euagmato gladio vnū ex eis ferire vo luisset repente quadā inuisibilis psona retro eū per comā capitis apphendit. & cum equo cui sedebat ī terra p̄cipitē dedit . Vnde & mox ad sanctū iaco bum se itūz esse spopondit. Ceo & illi quos ppria oseruauit innocentia gratiā dei nō ī vacuū recipien tes vitaz suam in melius mutauerūt . Obijt papa a nastasius & epūs albanensis nicola9 anglicus. papa sit adrianus. Luna passa est eclipsim. xi . kl . iulij in posterioribus ptib9 gemioz . Hoc etiā anno ludo uicus rex francoz siliā impatoris hispanie feminaz moribus p̄cipuā accepit aureliais ī uxorez. Ibiq; nu ptijs quasi solēniter celebratis ab hugone senonēsi archiepiscopo vncta ē ī regnā. III. C De adriano papa & theobaldo cantuariensi Helinandus

Vic adriano pape familiaris fuit iohānes salesberiensis. et ipe anglic9 natōne qui d eodem adriano talia refert . Audiui adria nū papam dicentem q̄ romano pontifice nemo mi serabilioz ē. odicōne ei9 nulla miseriorz. Fatebatur e nim ī eade; sede tātas miserias se īueniss. vt facta collacōne p̄sentiū tota p̄sens amaritudo iocūditaſ & felicitas fuerit. Spinosam eñ dicebat cathedraz romani pontificis mātuz acutissimis vsq̄q; oser tum aculeis. tāteq; molis. vt robustissimos p̄mat terat. et omīuat humeros . coronam & frigiū clara merito videri q̄n ignea sūt. seq; nūquā a natali an glie malle exisse. aut in claustro beati rufi apud va lentiā ppetuo latuisse q̄m tantas īrasse āgustias . misi quia diuine dispensatōni reluctari nō auderet Hoc etiā sepissime michi adiecit . q̄ cū de gradu ī gradū a claustrali clerico p omnia officia in sūmū pontificez ascendiss . michil vnq̄ felicitatis aut trā quille quietis vite priori adiectū est ab ascēsu . Et vt verbis eius vtar. In īcude mquit & malleo sēp dilatauit me domin9. Sed nūc oneri q̄ infirmitati mee īposuit. si placet supponat dexterā q̄n michi ī portabile est Nonne miseria dignus est qui p tāta pugnat miseria. Hic ditissim9 qui elect9 est . sequē ti die paup erit. et infinitis fere creditoribus tenebi tur obligatus. An bire ergo ad sūmū pontificium et non sine fraterno sanguīe ad illud etiā ascēdere et romulo succedere ī parricidijs. nō petro ī oīb9 pascēdis Bene ergo dicit nō tī nūcupatīe q̄ etiam substātiue sūm9 pontifex seruus seruoz . Seruiat e nim suis auaricie .i. romanis necesse ē. adeo vt ni si seruierit fiat aut expontifex aut exroman9 . Flo rebat hoc tēpe theobaldus cantuariensis archiepi scopus d beccensi monasterio assumpt9 vir p omīa laudabilis & magnificus. et tam in secularibus q̄ ī

ecclesiasticis negocijs exptissimus · Thomas archi diaconus cantuariēsis p̄ industriā archiep̄i theobal di factus est regis henrici cancellari?· Anno domi M · cl vj · signū crucis apparuit in luna · Albericus miles beluacensis p̄ fide cristi passus est martiriū · In ptib? saxonie sācti monialis elizabeth mirabiles visiones vidit· Inter q̄s etiā angelus familiaris ei li bꝝ q̄ dicit̄ viariū dei ānunciauit· etiā die trāslatō nis sacrosācti corpis beatissime virgis in celū de mōstrauit sicut in loco ogruo supius narratuz est· Fridericus aūt impator mediolanū fere p· vij· ānos obsedit ac ōstruxit· Anno aūt seq̄nti tres lūe vise sunt· & in media signū crucis· Anno autē sequenti filia ludouici regis francoꝝ datur filio hēnici regis angloꝝ vt pax inter eos firmaretur· Anno sequēti nonis septēbris tres soles vise sunt in p̄te occidēta li· sed duob? paulati deficientibus· sol diei q̄ medi? erat remansit vsq; ad occasū· Eodē anno· s· M· clix ab in carnatōne dñi adrian? papa obijt · Eo quoq; mortuo facta est in ecclesia romana maxima turba tio· Cardinales em̄ abinuicē diuisi duos elegerunt sibi pontifices· rolandū· s· cancellariū q̄ alexāder pa pa dict? est· & octauianū· graui scismate ecclesiam dei disrūpentes· vnde p̄ceres diuersaꝝ regionum turbati sunt· quidaz vni· q̄dā vero alteri adheserūt· Impator siq̄dē roman? cū suis epis octauiano q̄ a sibi fauētib? papa victor acclamat? est cessit· Rex vero frācoꝝ ludouic? & rex anglie henricus cum suis alexandꝝ in patrē et dñm susceperunt · Anno sequenti fit eclipsis lune & moritur regina francie vxor regis ludouici· filia impatoris hispanie femīa vite laudabilis & actib? clara· moribusq; p̄clara Rex vero ducit in vxorē adelam comitis theobal di filiaz· quā postea p̄dict? hugo senonensis archi ep̄? vnxit in reginā pisius· Hui? em̄ tempis sūt mi racl'a bē marie de rupe amatoris ·IIII· Mira cula beate marie de rupe amatoris Ex mariali

Dolescens q̄daz ciuis lugduni gallie per rodanuz remigabat· naui vino refecta ec clesie beate marie de rochemador confra ter· Hic videns instare piculū & nec arte nec viri bus p̄cellis irruentib? resistendū· intentōnez suam uertit adorādū· Cūq; beatā virginē mariā multis p̄cibus rogaret· Ecce nauis nō modico fragore fac to sub vndis latuit· et quituz q̄ter balista iaci p̄t mseri? euecta p̄fundꝝ flumīs tenuit· inde pietate n ifico rdissime dñe ad supiores auras reiecta · sine lesione hoīm· sine dāno rer̄ venaliuz· sine q̄ntalibet vini effusione cū omi siccitate appuerunt oia · In argumētuz miraculi tā ille q̄ p̄ alī? qui cum eo discri men hui? mortis subierat · pellicea & pallia mō strantes i quib? nichil aīaduertebatur ectitisse ma didi· laudabant oīuz reginā et dominam · Mulier q̄ daz de gothoꝝ p̄cibus susceptꝰ virili semine · xxx · mensib? grauida quotidie fetū nō enixa p̄turiebat Hec vnica p̄tū suoꝝ extiterat p̄p̄ quā ofratres ō rochemador nimio merore macerabātur assidue iā q̄si mortuaz lugētes filiam · Cum em̄ queuis mulier certo tēpe pariens in foris habeat mortem· quid doloris illaz putē? passā tanto tpe p̄turiētez· Bene pentes ei? misericordē dei matrez mariam ad mīsi cordiaz mouere nitebantur · sciētes q̄ oratio deuo ta celos penetrat· Apto itaq; celitus vmbilicl'o cō tra naturaz puer diu mortu? & iam putridus fru stratiz extract? ē· In bertholdi curia gerberta cuz q̄nq; filijs habitabat· quoꝝ iunior super caput i ca latho portans panē venalē tpe nouaꝝ frugū nōduz matura messe· quēdaz sibi notū p̄cul a uilla i medi o satoꝝ habuit obuiū multiplici crimīe irretitu m· Hic dolose cernēs iuuenē cui familiaris extiterat· ip̄m min? bautū clandicijs seductū cultellus ex torsit · et hūi violēter p̄stratū iugulauit pellicula tm̄ a posteriori remanēte illesa · At ille moriēs vir ginez virginū voluebat i corde quaz voce p̄mere non poterat· Decedente aūt homicida neq̄m cum spolijs adhuc palpitantis· Ecce maria dña quedaz caz mirifico decore circumamicta varietate morē ti astitit· caput q; a trunco seiūctuz de mul cēdo et p̄pria manu signando materno affectu tangēs lo co p̄ori restituit· et stillicidiū sanguis substitit· Ita q; ab itinerantib? inuenet? ē· & cū lamēto suoꝝ ad domū relatus· vulneraq; resut? in breui sanatus ē Verūtamē ad hui? facti memoriaz vox eius rauca p̄mansit & cicatrices i gutture quod ad vixit· Ma lignus aūt spūs cui corpe & spū p̄phanus homici da fuerat· p̄ sceleribus vitā redditurus· eū i villaz clam reduxit· Qui cum lenonibus pnoctans et cū aleatoribus ludēs opaz dabat vanitati· Q̄ō p̄scripti matri iuuenis i spiritu reuelatū ē· Qua nūciante fi lijs deliramēta putabant · Surgētes tñ eum tenue rūt & regi reddiderunt· Qui iussit eum suspendi· Iuuenis ergo viuificatrici sue gratias redditurus· ad ecclesiaz de rochemador venit · cicatrices ei? p tulit· & p̄mīb? rem innotuit· ·V· Item alia

De eodem·

Tempe belli regis arragonēsis & comitis tholosani· rai mūdus q̄dem p̄sbiter ad ali mentū motis pessulanensiū p̄ mare frumētuz duce re conabatur· Permissu vero dei celo nube tecto · vent? cū tempestate obort?· intētabat naufragiū · nec vllū i minebat subterfugiū· Orantib? aūt illis· & manus ad alta tendentib? · stelle maris domine de rochemador singultibus & clamoribꝰ piter mi sericordiā et auxiliū implorabāt· Nec mora nauis e pedibus eoruz elapsa maris interiora tenuit · Ipsi quoq; sibi ad herentes i modū globi in medijs per stiterunt vndis· Tunc quidē fluctuātes meat? na tuzales ne subintraret vnda tenuis p̄ posse strīnge bant· ora non relaxabāt· eoq; viuentes & collotē? et altius texerat eos fluct? · Et ecce maria virgo celebris & p omīa laudabilis· nauē ab imo reductā sub pedib? eoꝝ restituit· plenaz tñ aqua· atq; ad li tus tranquille et sine regimīe etiā p̄duxit · Verūta men p̄usq̄m portū tenerent· nimio frigore rigidi · totisq; artub? īmobiles orauerūt vt calefierent· et exauditi sunt · Naz āplius q̄ igne materiali caloze spūssancti interius & exteri? ignei facti sūt et ro borati· Miles quidā petagoricensis pagi hierosoli mā pegrin? adijt · ceteraq; sanctoꝝ limina visita uit· Tandez ad ecclesiā beate marie de rochemador q̄ a vicinitate sua paz distabat venit · Videsq; tot imagines cereas & cetera que non viderat i valle iosaphat i assumpcōis ecclesia· nec in alijs etiā q̄n plurimis & honoratis locis beate virgi dedicat· s non eis fidez adhibuit· nec a pegrinis allata· s; frau dulenter a domesticis ip̄osita asseruit · Redienszq; ad p̄p̄a bis argumētis falsificare nitebatur q̄d de basilica illa generaliter ac veraciter dicebatur · In de factū est · vt ad vindictā malorꝝ · laudem vero bonoꝝ totis plecteretur artub? · fieretq; otract? Tunc ad se reuers? cū diu āplius q̄ duobus mensi bus egritudine mulctat? esset· penitentia duct? q̄ in sanctā basilicam blasphemiaz p̄tulisset· veniam p̄ cabatur · & q̄ ecclesia de rochemador per mariam

matrez domini virtutibus decorata esset ac sublimata publice fatebatur. In hac autez cõfessione ac deuotõne solidatur neruis opage mbrorũ reformata. surrexit sanc? & fortis ¶ VI. ¶ De nouicio cisterciensi temptato a sathana declinandus.

FVit i anglia eo tempe vir quidã magnarũ virium corpis. et ꝓpter illas vires magnominis. Hic post multa reꝓhensus a sua escia peccata. ꝓposuit ire hierosolimã vt ibi vires suas expenderet in huitio dei. iuxta illud. Fortitudinẽ meã ad te custodiã et cetera. Et de hoc voto ꝑsuluit abbatẽ quẽdaz cisterciensis ordinis. qui persuasit ei vt crucem religionis acciperet. & ad celestem hierosolimã ꝓperaret. Et fecit sic. Et cepit ese valde feruẽs in religione. postea vero temptat? a sathana mutauit ꝓpositum. et ꝓposuit se corꝑaliter ituꝝ hierusalẽ. sicut ꝑus vouerat. Sed ꝗa tunc abbas ꝑsens non erat distulit recessionem contra suã voluntatez vsqz in diem crastinũ. Eadẽ eñ nocte cuz de necessarijs ad lectum rediret. vidit superquandã trabem dormitorij demonez sedentẽ in specie simie. Et cepit cogitare ꝙ dyabol? essz. quia in illo ordie tales bestie non nutriuntur. Dyabolus autẽ sentiẽs se cognituz desilijt de trabe sup illuz. & verberauit eum tã fortiter ꝙ sanguis de narib? eius et ore exibat. Et hoc facto euanuit. Illo autez dãmante fratres excitati sunt. et videntes illuz nocticium taz grauiter lesum portauerunt i infirmitorium. Qui iacuit exensis tribus dieb? in lecto suo. & videbatur magis mortu? ꝙ viu?. Aptisqz oculis nihil videbat. Qui cum ita iaceret. apparuit ei sanct? benedictus dicens Bñdicite. Et ille. Domine. Quesuitqz dicẽs. Quis estis domine. Ego sũ inquit frater bñdictus. sequere me. ¶ VII. De visionib? ꝗbus per beatam virginẽ ꝙfortat? ẽ

ET secutus est eũ i spũ. Et ceperũt ascẽdere sublimes grad?. & erãt in singulis gradibus duo demones qui intentabãt ascendẽtes. & i singulis gradib? ꝓcutiebant illũ nouiciũ Qui defatigat? ab ictibus demonũ vix iam sequi poterat ductorem suũ. Respiciẽs aũt p? se sanct? bñdictus posuit manũ suã sup caput nouicij & cõfortauit eum. Post illoz grad? ascensoz vidit nouicius locuz magne claritatis & viriditatis in regione puri etheris. et vidit ibi capellã m aere pendẽtez tam puazita vt ad miraretur ad ꝙd tã pura capella facta erat. Ad quẽ sanct? benedict?. Noli mirari opa dei qui sol? scit rõnem opuz suoꝝ. Intrãs aũt sanct? benedict? iussit nouiciũ stare post hostiũ. ibi eñ erat quidaz candidatoꝝ grex sedentiũ in circuitu interiori capelle. & sedebat inter eos mater mie resplendẽs sicut sol iter stellas ad quã accedẽs sanct? bñdictus. ait. Benedicite. At illa. Dñs. Domina inquit ecce nouicius quẽ adduci iussistis. Et illa. Facite illũ coram me venire. Qui cum accessisset dixit ad eũ dña. Vis morari in domo mea mecũ ad seruiendũ mihi sicut ꝓmisisti. Ait. Etiã dña. Ergo inquit iura mihi sup illud altare & voue ꝙ mihi sẽper fuies. et opa facies domini & custodies. Qui cũ iurassz. dixit dña nostra ad sanctũ bñdictũ. Reducite euz vnde adduxistis. Tunc sanct? benedict? posuit eũ post hostiuz dicens. Aspice diligẽter et retine firmiter quod visurus es. quia vtile erit tibi hoc vidisse. Tũc sãctus benedict? accepit peluim & limtheo ꝑcinxit se et tedit peluẽ dñe nostre. Et illa cepit lauare pedes omniũ ibi sedẽtiũ ꝓ ordinez Et sãct? bñdictus post eaz extergebat flexis geni

bus. facto ꝗz illo mãdato. sanct? benedict? reduxit nouiciũ ꝑ loca florida & delectabilia et suauiter redolentia. Et ecce multitudo monachoꝝ & nouicioꝝ occurrerũt eis. Ex ꝗbuz ꝗdaz pulcras coronas habebãt i capitib? suis alij nõduz eas habebãt in capitibus. sed cũ fiducia eas expectabant. Inter quos erat quidã monach? q ꝑ signũ petijt a sãcto benedicto licentiaz loquẽdi cũ illo nouicio & accepit. Qua accepta dixit ad nouiciũ. Frater gũtelime ego fui monach? de domo tua. ꝓcoz vt dicas abbati meo et tuo ex ꝑte mei ꝙ frater mathe? quondaz monach? suuz mãdat ei vt se corrigat solicitiusqz se habeat ꝗm hucusqz habuit ad custodiẽdũ ordinẽ suũ. hisqz intersignis credat. ꝙ cũ ego migrarez de corꝑe vidi quãdam coronã descendẽtez de celo quã putaui meã fore. sed data est cuidam monacho qui ante mortuuz est. Pro qua re otristat? fui inuitens bono fratris mei. De q re eidẽ abbati õcessionẽ feci et penitui. Teipm etiã admoneo vt in ꝓposito tuo ꝑ maneas humilis & obediens. et honorez fugiens. et tuaz ꝓpam voluntatẽ nũ quã facere de lecteris & sp deũ timeas. ¶. VIII. ¶ De vitiẽ padisi

POst hec verba sanct? bñdictus iussit sãcto raphaeli vt duceret nouiciũ quo ducẽdus erat. Tunc sanct? raphael duxit eum in padisũ. Et cũ appropiquarẽt vidit nouicius ciuitatem quãdaz ex auro. cuiꝰ porta imense pulcritudinis erat. Quã cũ miratur. angelus misit eũ intra portam & vidit itra padisũ herbas et arbores pulcerrimas et aues cantãtes. Sub vna arbore erat fons limpidissim?. cuiꝰ riui ꝑ mediam ciuitatẽ fluebant Cunqz nouicius vellet pausare iuxta fontẽ. duxit eum angelus ad aliã arboreꝝ mire altitudinis & pulcritudis. sup quã erat homo pulcerrim? et pregrandis stature qsi gigas. vestit? veste diuersoꝝ coloꝝ a pedibus vsqz ad pect?. Hic est inquit angel? pater humani generis ꝓthoplast? adam ꝑ sãguinem iesu xꝑi filij dei redempt?. Vestimẽtuz aũt eius ẽ vestis illa glorie qua spoliauerat euz humani generis inimicꝰ ꝑ trãsgressionẽ diuini mãdati. Ab abel eñ filio suo ꝓmo iusto cepit ipe recupare vestẽ suã ꝑ bona opa filioꝝ suoꝝ & filiaꝝ. qñ vero totus vestitus erit. erit sanctoꝝ numerꝰ cõsũmat? et finez habebit seculum. IX. ¶. De visione inferni

POst hoc venerũt angelus & nouicius ad regionẽ vmbre mortis et terrã tenebrosam Et vidit nouicius quasi facies horribiles. et putauit ꝙ ibi esset infern?. Sed angel? dixit. nõ est. Ille aũt. turres sũt & camini ifernales ꝑ quos fum? et flama ignis eterni exeunt. Post hec vidẽt hominẽ in ardente cathedra sedentẽ. ante quem stabant quasi pulcre femine. que tenebãt cereos ardentes quos impingebãt in faciem eius et i os. & retrahebant similiter ardentes ꝑ eius interanea. & sẽp hanc penã patiebatur. Hic homo ait angel? amic? fuit carni sue. et inimicus aie sue gulosus et etiam luxuriosus. Cathedra eñ signat ꝙ potens fuit i malicia. amauit mulieres. & ideo maligni spũs in tali specie torquẽt eũ. Post hoc vidẽt hoiem quẽ niger rimi spũs excoriabãt viuũ et fricabãt cũ sale et sup craticulam eũ assabãt. Hic inquit angelus potens fuit. & crudelis i subditos. Post hoc vident hominem sup equũ ardentẽ clipeũ igneum gerentez. & sup collũ equi sui capzã tenẽtem. & ad caudã equi sui trahebat habituz monachi. Hic inquit angelus paup homo fuit semp de rapina viuens. Capzaz rapuit vnã aquadaz paupe femiã circa finem vite sue

voluit fieri monach9 nõ vere penitendo ·sed vt ig
nominiam suam parũp tegeret ·Nam si viueret co
gitabat se redituruz ad ꝓpozem vitam ·& ideo tra
hit habitũ religionis sicut rem quaz ꝓpriam estimabat
Capza eñ et clipeꝰ tozmẽta sũt damnacõnis sue·
Post hoc vident diuersas personas religiosas ·mo
nachoz·monialiũ·epoz·ꝑbiteroz·et clericozum·
quorũ qdam ridebant et cachinnabãt ·alij quiciabã
tur·alij studebant gule atiande·alij libidini explẽ
te·Non q̃ iste voluptates post mozte sint ·sed ad
maiozẽ ofusionem et cruciatõnem similitudies pec
catoz ꝑteritorum m ipis suis cruciatibus repñtãt
demonibus ad hec eos cogentib9·Qui etiaz postea
eos pcutiebant fustib us p media capita vsqz ad ex
cussionem cerebroz ·& eiectionẽ oculoz·& hoc ĩ
cessabiliter·Post hoc angel9 raphael duxit nouici
um vsqz ad ꝓfundũ inferni·vbi vidit rotaz horribi
lem igneam et hoiem extentũ desup ·et dum rota
volueretur·quedam vox dixit ad nouicium territũ
Vides rem terribilem·sed adhuc terribiliorẽ vide
bis·Et ecce rota rapido cursu descendit vsqz ĩ pfũ
dum inferni· & tam magnũ farsũ fecit m cadẽdo·
vt totus mũdus cecidisse videretur·celũ·terra·ma
re·& dum rota caderet·oẽs anime captiue que ibi
erant·omnesqz demones pulsabãt illũ homine, et
maledicebãt ei & excomuicabãt eũ·Hic erat iudas
traditoz·X·De reditu anime illi9 ad cozp9·

ET dum inde redirẽt·angel9 raphael ·s·&
nouicius ·apparuit eis angel9 q̃ guberna
bat solem m humani generis ſututem ·
Post hoc angel9 raphael dixit ad nouiciũ·Optz te
redire ad cozp9 tuũ·Visione; istã nulli narres nisi
abbati tuo·& ĩ ofessione·Tũc nouicius reuixit·qui
tribus diebus iacuerat moztuus·& cepit oscitare
et gemit9 & planct9 dare·Et oblit9 ꝑceptũ ange
li cepit stati narrare que viderat dicens circũstan
tibus & querentib9 quid vidisset·Vidi infernum·
vidi padsũ·Et cũ hec diceret·ecce sanct9 bñdict9
venit cuz baculo ante eũ·et pcussit os infirmi imo
bediẽtis·Infirm9 aũt opponẽs manũ ictui·pcuss9
est grauiter in digito ·Et querẽs cãm pcussionis ·
audiuit a sancto bñdicto quia inobediens fuisti ·&
si lesuz es in carne sato qa magis lesus es ĩ anima
Et quia peccasti loquẽdo loquelã ꝑtes·ix·dieb9·Et
iniuncta ei pnia dispuit·Per illos aũt·ix· dies gra
uiter infirmatus est·& manu ei9 ĩtumuit·Post·ix·
dies sanus fact9 est·et dixit abbati suo soli q̃ vide
rat·Abbas vero q̃ ꝑceptũ tacendi non accepat·ad
edificacõnem audientium & legentiũ visionẽ reue
lauit·¶·XI·¶De fratre christiano heremita ga
stinensi helinandus·

EO tẽpe q̃daz cenomanẽs noie christian9
iuuenis uersus est in heremitoriũ q̃dam
in archiepiscopatu thuronẽsi q̃ dicit ga
stinetum·vbi dum fortiter tẽptaretur a carne sua·
affligebat se ĩ q̃dragesima ieiunabat abstinens se ab
omni potu ꝑter vnũ diem ĩ septiana· In hieme sta
bat vestitus in aq̃ frigida vsqz ad collũ·disciplinaz
sibimet dabat vsqz quo virge dirumpentur ·Quod
cum quadã die hoc faceret ·& se cecidisset vsqz ad
sanguinẽ·audiuit vocez a pte occidentis dicentem
Nil ꝓdest tibi quod facis·iste deus quẽ inclamas
non dabit tibi q̃ petis ·sed uertere ad me et auxi
liabor tibi ·Q̃ ille audiens intellexit vocẽ esse imi
mici·Et cũ orasset deũ vt auxiliaretur sibi contra
temptacõnes ꝓposuit aggredi ꝑegrinacõem ad di
uersos sãctos vt ita finiret vitam suã in ꝑegrinan
do·et cuz diu hoc cogitasset·accepto baculo egre
sus est nudis pedibus·& cum venisset añ quãdam
ecclesiaz flexis genibus rogauit deũ vt daret ei bo
num cõsilium ·Vix ab orõne surrexerat·et ecce sen
sit fetorem magnũ·ꝑ quod intellexit dyabolũ ꝓpe
astare·q̃ ei suggerebat relinq̃re habituz religionis
et locũ suũ & gratias agens dño de tali signo re
uersus est ad fratres suos·Hic aliq̃n in festo sãcti
stephani dormiebat ad matutinas·Et cum legeret
illa lectio vbi legit ·et lapidabãt stephanũ exspge
fact9 ad hoc uerbũ rephendit se de somnolentia di
cens·Ve mihi q̃ sic dormio ad obsequium dei ·Iste
sanct9 non dormiebat qñ lapidabatur & ꝑ ꝑsecu
toribus orabat et ego miser debuerã rogare istuz
sanctum martirez vt oraret ꝑ me·Et post hoc ce
pit intentissime vigilare et rogare sanctũ stepha
num vt oraret ꝑ se·Incrastino cũ essz ĩ refectorio
antequã aliquid gustaret venit vox ad eũ dicens ·
Tu intẽdis ad terrenas escas·et non cogitas de
glorioso ꝑthomartire q̃ orat ꝑ te·Tunc apti sunt
oculi eius·et leuans oculos in celũ vidit martirem
orantẽ ꝑ se sicut vox ei dixerat·Quod cũ vidisset·
stati surrexit et petijt locũ secretum ĩ quo oraret
et dixit·Sancte stephane quis tibi gratias agaz ꝺ
hoc tanto bñficio tuo·nihil habeo ꝓpriũ quod tibi
dem·sed tamẽ hoc do tibi quodãmo ꝑ amore tuo
nõ induar lineis sed laneis tm̃ q̃ ꝺ & fecit·Hic duz
postea moueret ceteros vt in bono ꝓposito psiste
rẽt·narrabat dicens·Eram aliq̃n ĩ gastimeto iacẽs
in lecto pleno paleis ĩ solario quodam·et cũ vellẽ
repausare sentiebaz nescio quid q̃ se mouebat sub
renibus meis·Dixi quoq; hec magistro meo·sed il
la motio non q̃euit ·Quadam aut̃ die inspirante
mihi dño cepi euertere paleã lecti mei ·Et euersa
palea cum nihil mueniremleuaui vnũ de asseribus
solarij sub quo iueni vnũ pedulem·& ĩ eodez mag
nam massã denarioz·quos cum iuenissem·relictis
illis euurri ad magistrũ nostz et ofess9 sum quid
inueniss ez· Ille iussit mihi vt afferẽ illos ad se·Qꝺ
cum fecissem omẽs iussit congregari fratres·qui oẽs
excõmuicauerũt illum qui hoc fecerat·Quod cum
audisset carpentarius q̃dam dixit se hoc fecisse·&
petijt veniaz humiliter correctionẽ ꝓmittẽs ·Ma
gister aũt ĩdulsit ei·& iniũxit ei pniaz· sz denarios
male acquisitos retinere noluit · immo dimisit eos
pauperibus et egenis ¶·XII·¶De transitu ei9 ad
ordinem cisterciensem

POst hec idem frater xp̃i mus audiens fa
maz ꝺ ordie cisterciensi ·cepit admonere
socios suos vt ad illũ trãsirent·At illi noluerũt·sz
statuerũt inter se·vt qui vellẽt de ipis ad ordinem
cisterciensem transire·trãsirent·Et eundem xp̃ianũ
miserũt ad abbatiã de elẽosina·cum quo iuit paor
suus cum vno socio ·Post annũ quoq; ꝓbatõis ex
pletum·spũs maligni sepe apparebãt eidem xp̃iano
in visione noctis·minantes ei q̃ expellerẽt illuz de
domo illa·& ĩ vanum illũ laborare dicebant · quia
nõ duraret ĩ ordine illo · At ille recurrebat ad ora
tionem·Et dum hoc bellũ haberet cũ demonibus·
quadam die facta est ad eũ quedã vox a capite lec
ti sui dicens·Memor esto hui9 versiculi de psalteri
o·De9 ĩ noie tuo saluũ me fac & ĩ virtute tua iu
me·Quod audiens ille retinuit·et ad omnes temp
tacõnes dyaboli semp postea de illo versiculo tan
q̃m clipeo se muniuit·Cum aũt demones viderunt
eum habere fiduciam in isto vezsu dicebãt·Stulte·
hoc nos te docuimus·hoc volum9 vt dicas·Tunc

ille in dubio positus vtz hoc dicere deberet an nō quia simplex erat et illiteratus ·q̄siuit a clericis q̄d hec vox significaret· A quib9 cū audisset hoc esse p̄ncipium cuiusd̄ psalmi·totū illū psalmū p̄ gratiam dei didicit·& i hac pugna diu fuit cōtra demones· Quadaz nocte dū fratres in hieme post vigilias sederēt et legerēt ad lumē in capitulo ille remānsit in claustro ozās· Et cum ozaret dixit ad cuz vox de celo· Illi boni homines quos videz in capitulo · sūt martirez dei· Eodem anno vidit idem xp̄ianus omnē ouentū circumdari a demonib9 q̄ tāte multitudinis erāt· vt tegere viderētur q̄d quid erat inter terrā et celū· Quod cuz ille videret & diceret· Domine deus quid hoc potest esse·et quis poterit euadere pricula ista·audiuit vocē dicentē sibi ·Qui humilitatē habere potuerit ab omibus his laqueis liberabitur ·Non multo post venit q̄dam claritas ō celo ab oriente ·quā cū p̄sentirēt maligni spūs euanuerūt·et illi glorioſi spūs qui erāt i illo lumīe approp̄inquerūt·& illū locum vbi erāt illi sācti homines solari claritate repleuerunt·et i eadez claritate apparuit regina angelorz·Quā cū ille aspiceret & diceret intra se· Dez·bone quo vadit dña nr̄a ·aduocata nr̄a saluatrix mūdi·Rn̄dit ei eadē dña · Veni o succurrē huic loco·q̄ meo indiget auxilio ·Venio auxiliari huic paupi abbacie & aliorz paupū locis q̄ ofidūt i me Excronicis Anno dn̄i·M·clxi·corpora triū regum siue magorz qui dn̄m i cunabulis adorauerūt·olim ab impatore ostātinopoli translata·& sācto eustorgio mediolan̄·miraculose trās uecta·Inde post̄m fridericꝰ impator illā vrbez destruxit·rainaldus colonien̄sis archiep̄us a mediolāo coloniā trāstulit· Alexander papa in galliā venit · & a regibus frācorz et anglorz honorifice susceptꝰ est·Eodem anno henricus rex anglorz dux aq̄tanie venit contra tholosam·sed rex ludouicꝰ intrauerat ad defendēduz eam·vnde nolens henricꝰ rex obsidere dn̄m suum recessit a loco· Anno dn̄i·M·c·lxij· destructa vrbe mediolanēsi archiepꝰ colonien̄sis sanctos tres magos apud colomā trāstulit·& anno sequenti alexander papa in gallias venit· ·XIII·

¶ De ortu philippi regis frācorz ex patre ludouico· ¶ Ex historia frācorz·

ANno domini·M·clxv·philippꝰ ludouici regis frācorz filiꝰ nascit̄·Anno ·s· regni patris sui·xxvij·Cū em̄ idē piꝰ rex nume rosā filiarz sobolē de ebꝰ vxoribꝰ suscepissz·et heredez masculū regni successorē habere nō posset·tandem cū adela vxore sua & omī clero et populo totius regni ad orōnes & elimosinas uersꝰ filium a deo petijt et obtinuit·De quo etiā anteq̄m natus esset talem visionē i sōnis vidit·videlicet q̄ philippus filiꝰ suꝰ aureū calicez i manu sua plenū humano sanguine tenebat·de quo ppinabat omibꝰ suis p̄rincipibꝰ·et omnes in eo bibebāt·Eo tempe thar̄ tasiensis archiep̄us venit apud caluū montem qui est in confinio francie & normānie p̄ pace·s· reformanda inter regem ludouicū et regem henricū·vbi multas virtutes p̄ eam opatꝰ est dominꝰ in p̄ntia duorz regū·et henrici iuniorꝭ regis anglie·& philippi comitis flandrēsis· In capite ieiunij imposuit cineres bn̄dictos in capite regis anglie apud morituū mare· ¶ ·XIIII· ¶ De aduentu sācti thome cantuarien̄sis in franciam ad papam alexādrum

EOdem anno sanctꝰ thomas cantuarien̄s archiep̄us exul ab anglia aufugit i franciā Anno siquidez domī·M·clxiij·in ep̄um consecratus· In quo ·s·anno alexander papa in gallias venit et thuronēse cōciliū celebrauit· Porro idez papa venit senonis in festo sancti hieronimi·ac p̄ānū & dimidiū māsit ibi in ecclesia sancti stephani·altare sanctorz petri et pauli consecrauit·et ecclesiam sancte columbe dedicauit· Porro anno domini·M·clxiij·sanctꝰ thomas p̄mo apud p̄tigniacū exulauit·et post apud sanctā colūbam i sūptib9 regijs

Ex gestis sancti thome Venit ergo senonis ad papam alexandrz afferens secū osuetudines regis anglie scriptas·p̄pter quas exulabat·easq̄ tenens in manibus cartā explicatā et expansam ante pedes eius posuit dicens· Ecce sācte pater sacre imo sacri lege osuetudines regis anglie canonib9 et decretis et etiam ip̄orz terrenorz p̄ncipū legibus aduerse p̄ quibus exiliū sustinere cogimur·vt eas sancte patrnitati vestre ostenderem9·& cōsilium sup̄ his haberemus huc aduenimus· Iubeat igitur si placet sanctitas vestra eas legi et·audiri· Quisquis em̄ eas audierit·miz ē si non tineant ambe aures eius·audientes a xp̄ianis contra legem xp̄ianitatis agi· & damnatis sanctorz patrz venerādis institutis nouas & inauditas tirānorz veterz p̄sumptas abusiones in ecclesia introduci· Hec cum flexis genib9 dixisset·iubente papa surrexit·stetitq̄ i medio circumstante eum turba clericorz suorz ·Cunq̄ ad p̄ceptū domini papе consuetudines ille legerētur·et qui legebat p̄mū p̄nūciasset capitulū cepit venerād9 ātistes ostra p̄ positum capitulum mirabiliter disserere & regis in hoc intentōnem plenius elucidare et detegere · ostendens & ouincens ex decretis & legibus in quibus & in quātis q̄d p̄nunciatū fuerat sanctorz patrum canonib9 obuiaret·quamtūq̄z discrimē eccl'ie dei immineret· si rex q̄d intendebat obtineret· Illiq̄ ad singula capitula dn̄o papa eū libenter audiēte· & assertiones ei9 p̄ singula diligent̄ notāte· cardinales tn̄ qui accepta a rege pecunia · p̄tem eius fouebant multam vexac̄onem beato viro i sua causa p̄stiterunt p̄cipue guillermꝰ papien̄s qui regi erat amicicior & familiarior· Hic em̄ beatum virū motis oib9 impedire satagens ad singula i surgebat· seq̄ ei obiciebat·multa p̄ponens & multa iq̄rens que vir venerabilis velut fila araneaz sine difficultate & hesitatōne·vel soluebat vel euīcebat· Putabat em̄ id̄ guillermꝰ q̄ archiep̄us orōne vteretur aliena & non p̄pria·et si posset eū a tramite sui p̄monis de flectere·otinuo eū ludibrio & ofusioni habendū· Sed et ip̄e sanctꝰ intelligens guillermū sibi ex directo obniti ·aliquocies eū rec̄pco sermonis excursu ita suis intricauit & illaqueauit obiectionib9 ·vt omibus manifestū fieret q̄ non solum p̄priis vteretur viribus et disertitudine verū q̄d i superabilis esset ingenij et eloquēcie· ¶ XV·

¶ Qualiter a domino papa monachilem habitum impetrauit

QVnq̄ tam in exposicōne cause sue q̄m in cōtentōne cū aduersarijs magna p̄s dieі osumpta fuisset·erāt em̄ ·xvi· capitula cōsuetudinum illarz ad que stando responderat · admirans tandem dn̄s papa eius sapiam·vocauit eū ad se et iubebat eū sedere iuxta se et dixit· Bn̄uenerис frater carissime· Cūq̄z ogaudens eum bene venisse sepiꝰ repetisset·gratias agē ei cepit q̄ tātum onus tamq̄z arduū negociū suscepisset et q̄ ecclesiam dei tam piculosis temporib9 contra tirannorz insultus tueri p̄sumsisset· Ip̄e quoq̄z venerandus ant̄stes cum debito honore & reuerentia domino

pape mltiplices gratias retulit·q̄ eū tāto honore dignatus fuerit honorari· Tūc dñs papa ꝓsuetudines llas ꝑpetuo dānauit· & obꝺuatores atq; exactores eaꝝ eterno anathemati subdidit· Vir ergo domī aliq̄nto tempe ī curia demoraē·tandem cum licētia et cōsilio domī pape pontigniacū se otulit· ibiq; ferme ꝑ biēnū stetit· Ibi inter cetera sancte emulacōnis studia etiā monachilē habitū ocupiuit & accepit· Misso autem ad dñm papā tunc senōis cōmorātem secreti? nūcio·habitū religiōis sibi ab eo fieri·bn̄dici·et trāsmitti postulauit et ipetrauit· domino papa ita inter cetera rescribente· Misimus tibi frater dilecte habitū non qualē voluim? sed q̄lem habuim?· Cognoscēs igitur rex anglorꝝ ī q̄nto honore venerand? pontifex a dño papa susceptus esset·& q̄ in pōtigniaco locū sibi mānionis elegisset·cum iam ī ip̄m deseuire nō posset·in suos īaudito crudelitatis genere debacatus est· Precepitq; vt vbicūq; aliquis de cognacōe eius vir aut mulier īueniri potuisset· exheredat? et spoliat? bonis ꝓꝑiis a regno pelleretur·exacto prius ab eo sacramento q̄ pontigniacum otristandi archiep̄i gratia ꝓficisceretur·& se ei p̄staret· Tūc expulsi sunt senes & iuuenes ad cognacōnem eius ptinentes·sed et mulieres cū pueris lactētibus et quedā etiā graūide ¶ Ex cronicis ¶ Anno prenotato·s· ab incarnatōe dominī·M·c·lxv·alexander papa prenomin̄atus·s·huiꝰ nomis tercius·reuers? romam cū honore recipitur Guicard? abbas pontigniaci scōus in lugdunēsem archiep̄m est assūptus·Anno sequēti opleti sūt ab aduentu anglorꝝ ī britāniam maiorem āni dcccc·xxx·a baptismate vero eorꝝ·dc·xxiiij·ab īmtroitu northmānorꝝ·c· ¶ XVI·De rabie lupo rum in pago ruthenensi

HOc anno in ruthenensi pago quedā tēpestas grauī flagello castigauit populum dei· Nam lupi seroces ab vberib? matꝝ puulos rapiebant·& diris morsib? deuorabāt· Mulier aūt quedam nomine stephana de treuere·cuius frater tam pniciosa clade iam succubuerat matre brachiū a corpe pueri euulsum dumtaxat retinente vigilia assūpc̄onis beate marie ortū ītrauit vt spicas colligeret· Nebulosū quippe temp? erat· Et ecce duo lupi cum tanto strepitu vt putarētur equites aduenisse accurrerūt·quorꝝ vn? illaꝝ ꝑ gutturalius subleuatis ad vmbilicum vestib? diuersis & letalibus vulneribus vulneratā·nō ville recto tramite quo frequēter fugari solebant a canibus·sed trās muros duos et sepes tres·velut ouē ꝓcētes ad siluā ptraxerūt· Silua vero p diuidiū mliare distabat ab opido· Mulier aūt adhuc spirans·sp̄m exalatura sup̄mū·in virtute sp̄? sancti & benignitatis virginis marie feris p̄cepit ferocibus ne corp? suū vlterius lacerarēt·et ne etiam diutius ī eā grassarentur ibibuit· Mox ab eius lacerat̄one desiterūt· corp? exangue a supuenienciū infestat̄one feraꝝ diligenter cōbuantes· Interea cum canib? requirebatur·& sequēti die cū detecta sub algore noctis p noctasse inuenta·ad villam relata est· Adeo erat lacerata q̄ vix ī ea cognosci poterat forma humana De lacerato corpe vermes et sanies ebulliebant·a spectuq; terribilis existebat eciaꝫ sanguine ꝑpin quis·qui eciaꝫ in breui e āi misericordiē repulerūt· plectꝝ lingue non mouebatur ad aliq̄d verbū for mādū·& victualia ori īfusa ꝑ foramina gutturis et pectoris exibant·īcorpato tenui vel modico sapore·neruorꝝ stract̄one et membrorꝝ lesione genua pectori adherebant·et vulnera de quib? non modica caro detracta fuerat cute suptuci non poterāt Hāc igitur ꝑntes sui imposit̄am vehiculo nocte ad remotam villam detulerūt ·q̄ dimissa p̄ foribus mōstꝝ ab ītuentibus putabatur· et ne diuti? apud eos morar̄etur·ligatā asino quasi truncū· ꝑcul ducī fecerunt· Descendens autē asinus quoddaꝫ montis p̄cipiciū bibitur? de torrente qui rapidus decurrebat·ī valle caput d̄posuit·mulierq; q̄ laxe victa fuerat ī aquam lapsa est·sed beata maria non passa est eam mergi·immo eam sup vndā erectam flumīnis in ripa stituit·Abstracta aūt de flumīe ī horreo cuisdam nobilis·cui? cor dñs tetigerat ab hoiꝫ sequestrata consorcio·solitaria iacebat·quia p̄ feto re eius et vulnerꝝ īmanitate grauabantur intuitus assistentiū & olfact?· Miles aūt curam eius agēs vulneribꝰ vinū & oleū īfundi iubebat Mulier interim cura medēciū & amīculo ciborꝝ reformabaē· sed modice· Et semp genitricem dei·ī mente rumināt·p eam sanari se spans·signisq; & nutibus et quib? poterat vehiculis ad rochemadorꝝ se ferri precabatur·Ad quam ecclesiam miseratōne multorū delata ē· Vbi cū incuruata sursū respicere nō posset·p̄sistēs ī oratōne et cordis otritōne exaudiri meruit et sanari & totaliter liberari·Ea tempestate henricus beluacens epūs in archiep̄m remensē trāslatus est·Anno domī·M·clxvij·fridric? imperator dum romam obsidet·omīsq; pene illi? exercitus peste perijt·& cum paucis ad ꝓꝑia mest? redit·Amalricus p̄us abbas karoli loci·deinde siluanectensis ep̄s·obiit·Anno aūt sequēti pestilentia moriuntur omnes pene pegrini nostri hierosolimitani· ¶ XVII·De henrico iuniore rege anglie & magno terremotu

ANno domī·M·clxix· Henric? rex anglie maiorem filiū suū henricum generum ludouici regis francorꝝ in otiū sācti thome archiep̄i cantuarien̄s fecit osecrari ī regem a rogero eboracensi archiep̄o q̄ ad solū cantuariēsē archiep̄m ptinebat·Eodeꝫ anno hugone archiep̄o senonensi defuncto·succedit ei guillerm? theobaldi comitis filiꝰ carnoten̄s electꝰ sed nondū ep̄? osecratus quem senonis osecrauit venerabilis mauricius pisiensis epūs·Eodem tempe in ptib? orientis & ī terra p̄missionis exigentib? peccatis hoīm·terremot? multas vrbes & ecclesias·oppida & villas subruit·et innumera populorꝝ milia hiant̄ terra ꝺ glutiuit·& edificiorꝝ casu morituros oppuit· Inter ceteros q̄ tam repentino cadebant exitio·hermannus quidam genere viennēsis educatus antiochie cū esset ī castro cursario quod est de iure patriarchatus antiochē ī ecclesia beati petri cū videret coruscatōnes·fulgura et tonitrua· et hiatus terre ex his dūtaxat qui erant ī ecclesia plusquam ·c·et·xl· viuos deglutisset·ipsi? quoq; collotꝝne iā dlapsꝰ· piissimam matrem domini apud rochemadorꝝ patrocinantem īuocauit·et p̄ces suas exaudiendas ptinuo sensit· Nam cum circū quaq; morientes rugirent & ad inferiora terre ruerēt·hic licet coartaret a tēra et pene suffocaretur·auxilio regine viginum a terra extract? euasit viu?· In natali aūt apposto lorū petri & pauli circa horā·vi·otigit hoc op? horrendum· Eodem āno ī sicilia urbs catbana ante horam p̄mā terremotu subuertitur·& epūs & clerus Abbas de mileto cum·x·l mōachis et oīs populus circiter·xv·milia·morte peūt repentina· Plura eciaꝫ castella ī sicilia horā ip̄a cum īnumerabili populo

ceuſſa fūt. Eo tempe āſclm? ex p̄oze carthuſie ble
ſensis ep̄us flozuit q̄ moztuus viſū eſt cozpus ſuū
gracilib? ſtrinxiſſe funiculis. & quatuoz cerei capi
ti eius appoſiti celit? ſunt accenſi. Terremotus ve
ro i p̄tibus trāſmarinis fit. & i enumerabilis popu
lus criſtianoz et paganoz perit. Vrbes multe ſub
uertuntur. & magna p̄s antiochie bieruſalēq; valō
otrem uit. ſed non perit. Henricus rex anglie ſāctā
thomā ab exilio reuocat & ſicut dño pape et ludo
uico regi francoz p̄mittat pacē cū eo factur?. miſ
ſam cantan fecit p fidelib?. ſciens q̄ ad illā pax nō
daretur quā ab archiep̄o ſumere volebat. Itaq; an
no dom̄i. M. c. lxxiij. Kl' ianuarij. feria. iij. fiunt to
nitrua horribilia cum fulgōib?. Eodem die anno ſe
quēti ſāct? thomas martirizat. Anno autē ſequēti
ab alexandzo papa canonizatur.

XVIII. De vita ſācti thome cantuarienſis.

Exgeſtis eius

Hic ſanct? thomas i iuuentute ſua valde
fuit in omib? gr̄tioſ?. Sed cum vicissz
in curia regis anglie multa geri que pietati & caſtitati otraria erant. curiam dimiſit. & theobaldo cātuariēſi archiep̄o ſe oniſit. et otra barōes
anglozū i multis eccleſie aduerſantes fideliter timi
cans. multociens romam adijt. et omia negotia ſēp
fideliter ac feliciter expediuit. vnde & archiep̄us
cantuarienſis eū archidiaconū fecit. Cum aūt idem
archiep̄us cerneret q̄ rex anglie ſatis noxius eccle
ſie deceſſiſſet & q̄ henricus in regnū adhuc nimis
iuuenis ſucceſſiſſet. timens ne ex impetu ſue iuuen
tutis & p̄uoz hoim conſilijs. eccleſiam grauī? fa
tigaret. fecit beatū thomā cancellariū regis. vt ho
neſtate et prudentia ſua malignoz hoim feuiciam
temperet. qui intantū regi placuit. q̄ poſt deceſſū
archiep̄i cum de ecclesie p̄ficere p̄curauit. Sed
ille attendēs mores regis & p̄cerū. et efficacem
maliciā detractoz. ſedē illi plenā mag̃ oneris q̄ ho
noris ḡntū potuit recuſauit. Sed tandem vrgente
rege et quodā etiam romane cardinali hoc conſensit.
Statim aūt vt conſecrat? eſt mirabiliter ſe mutauit
Nam lectōni et ozōni ſemp̄ intendens cilicio et ie
iunijs carnem ſuī intolerabiliter crucians. ita ſācti
tatem ſuam ſubtiliter occultabat. q̄ ſub honeſtate
veſtiū & apparatu vtenſiliū et gratioſitate vult?.
populo p̄mia ozdinabat. In ſecretōri aūt cellula.
xij. paupum pedes quotidie curuatis genib? ablu
ebat. & poſt plenā refectōnez ſingulis quatuoz ar
gēteos tribuebat. Quod ſi forte aliq̄n p̄ ſe facere ñ
poterat. hoc diligentiſſime fieri p̄ vicariū faciebat
Sed videns dyabol? ſanctū virū plurimū eccleſie
p̄futuz. inuidit et aliū quendā archiep̄m et multos
alios qui eccleſiam defendere tenebantur. ad p̄niciez
eius exitauit. Cum eñ rex et cōſiliarij ſui ſanctus
thomā ad voluntatem ſuam in detrimentū eccleſie
p̄missis & blandicijs reflectere conaretur ille om
nino reſtitit. Vnde iram regis & p̄ncipū eius con
tra ſe rigoz iuſticie p̄uocauit. Cūq; poſt innumeras
vexacōnes et iurias ad quēdaz locū barones & e
piscopi cōuenissent. exigebat rex instanter vt con
ſuetudines quas reges anglie habere ſolebant. in ec
cleſia firmiſſime tenerentur. Quod sanct? thomas
et epiſcopi attendentes et videntes vtrobiq; piculū
videlicet quod vigebat ſ fidei ſalutiſq; diſcrimen.
aut guerrā contra eccleſiā itolerabilē. illud negoci
um ſi poſſent libenti? diſtuliſſent. Sed vrgente ne
ceſſitate ex magnoz viroz deceptus conſilijs beat?
thomas verboten? petitionē fieri ſenſit. & ſic ipe
et epi q̄muis cū dispendio cauſe piculū mortis eua
ſere. Sed beat? thomas in hac liberacōne corpum
mortem metuens aiaz. ſeipm̄ in pnīa grauī? cruci
auit. et ab altaris officio ſe ſuſpendit. donec oſſ?
& penitens a papa meruit relaxari. Sed nec ſic re
gis ira quieuit. imo minis & terroib? exigebat. vt
conſuetudies quas contra eccleſiā inducere niteba
tur. archiep̄oz et ep̄oz literis firmarentur.

XIX. Qualiter i cā ſua otra regē āglie obtinuit

Et beatus thomas itrepide ſe opponēs eū
multis dānis. iurijs et otumelijs vexare
tur aduerſ? ep̄os ne eū iuſte odemnarēt.
vt vel ſic regi blandirētur aplicam ſedē appella
uit. Sed cū nec ſic quieſcerēt p̄ceres. vir ſanct? cru
cem q̄m manu tenebat i altum erigēs a curia diſce
ſit. oclamātibus impijs p? eum. Capite furē. ſuſpē
dite p̄ditozem. Cūq; in hoſpicijū receſſiſſet. duo
magni p̄ceres & fideles nocte ad eum veniunt la
crimātes. et ſub iuramēto dicentes. q̄ nec vita eius a
multis p̄ceribus otiurata eſt. Ille aūt magis timēs
eccleſie q̄ ſibi. nocte fugit. et die? latens. noctib?
q; ambulās. die. xvij. ad portū venit. & in p̄ua nauī
cula a duobus ſacerdotib? trāſuect? eſt in flādriaz
Quē papa alexāder tūc ſenonis manēs honorifice
ſuſcepit. et in pontigniacēſi monaſterio vt p̄dictū
eſt omēdauit eū. Rex vero anglie ep̄os & p̄ceres
mittēs romā vt legati venirēt q̄ negociū reg̃ otra
archiep̄m diffinirēt. repulſ? ē. Vñ ipſe iratus iuſſit
eccleſiā et oīa bona archiepiſcopi & ſuoz etiā con
fiſcari. & oēs omīno qui ad eū p̄tinebant exilio cō
demnari. Ille vero apud pontigniacū manens iciu
nijs et orationibus ſe affligēs. iugiter orabat p ec
cleſia. p rege & p regno anglozū. Sed a rege p ab
bates ciſtercienſis ordīs exire opulſ?. ad regem frā
cie ludouicū ſe otulit. qui eum reuerēter excipiens.
donec pax fieret ei benigne neceſſaria miniſtrauit.
Miſertus itaq; deſolationē anglicane eccleſie. ſeno
nenſis archiep̄us romaz adiens impetrauit ut rex
cū toto regno ſuo excōmunicaret. niſi pax cātuari
enſi eccleſie redderet. Pace ergo redditā. vij. exilij
ſui āno ſanctus thomas reuerſus honorifice ſuſce
ptus eſt. Cū aūt dñs papa querelā ſancti thome
audiſſet cōtra quendā ep̄m & cōtra alios fauētes
regi ep̄os omnes ſuſpendit. Vnde rex vehemēter
iratus ſanctū thomā itez damnis & iurijs adeo
fatigauit. q̄ q̄ſi p̄ditozem eccleſie ſue ſepta exire
p̄hibuit.

XX. De martirio eiuſdem.

Tandem cuz nec vi nec blandicijs flecte
reē. quin ſemp̄ iura eccleſie ſue tueret. ec
ce milites regis armati adueniunt. et vbi
eſſet archiep̄us inter clericos & monachos qui in
eccleſia cū ipo erāt vociferando requirūt. Quib?
mox ſanct? thomas ex gradib? cācelli reſpondit.
Ecce ego. quid vultis. Reſpōdit vn? militū. Vo
lum? ut modo morianis. qz vltra viuere nō potes
Et ille. Ego p̄ deo mori paratus ſū & p̄ aſſertōe
iuſticie & eccleſie libertate. Sed ſi caput meū que
ritis ex p̄te dei omnipotētis. & ſub anathemate p̄
hibeo ne cuiq̄ p̄ter me nocaetis. Libent quidē mo
riar dūmodo morte mea pacē et libtatē eē conſequaē
Deo itaq; et ſancte marie et ſanctis huiſ? eccleſie
patronis et beato dyoniſio omēdo meipm̄ et eccle
ſie cauſaz. Et his dictis eductis carnifices gladijs
inclinato capite decollaē. Et qđ dictu horribile ē
defuncti cerebzū p̄ pauimentū cum cruore et oſ
ſibus diſpgiē. Cū aūt ex more ad ſepeliendū pōti
ficalib? veſtirēt. inuenerūt corp? eius cilicio inuo
lutū. pediculis et vermib? referto ipaq; femoralia

vsq3 ad poplices cálicina · Sed cum in his non quie
sceret furor impioꝝ dicentiũ corpus ꝑditoris non
debere inter sanctos pontifices sepeliri · sed ꝑiciẽ
dũ in paludem vel ī patibulo suspendẽdum · ti men
tes viri sancti seuiciam malignoꝝ qui corp9 rape
vel ꝑicere veniebant · sepelierunt illud ante altare
sãcti iohãnis baptiste ī quodã sepulcro marmoreo
vbi miraculis celeberrimis illustratur · CXXI

¶ De roberto preposito de area et quibusdã aliis

ANno domini · M · clxxij · robertus prepositus de area duos episcopatus regebat · at
trebatensẽ · s · et tornacensẽ filius fabri cuiꝰ
dã rustici carnotẽsis · Qui vt aiũt familiari demõe
vrebatur ꝑ quem ad tãtos honores deuenerat · An
no sequenti acies ignee appuerũt in celo de nocte
iij · idus februarij · henricꝰ reg3 anglie filius cõtra pa
trẽ vastat normãniã · multiq3 moriuntur · Anno se
quẽti ciuitas rothomagi obsessa ẽ a lutouico rege
francoꝝ · & henrico nouo rege angloꝝ · & philip
po comite flandrẽsi · Eodem ãno sanctus thomas
cantuarienꝭ · xxx · die postq̃ ī angliam est reuersus ·
ab ipiis hẽrici regis mistris hora vesptĩa ẽ occisꝰ ·
in ipa etiã ecclesia cantuariensi nõ longe ab altari ·
sicq3 glorioso martirio factus est sacrificiũ vespti
nũ · Cuius meritũ apud deũ tam cã iustissima · q̃m ī
numera otestanẽ miracula · Eodem anno noradinꝰ
rex turcoꝝ obit · & saladinꝰ genere humilis · cõsilio
et armis strenuꝰ regnũ occupat · Exheredat eñ fi
lios noradini · egiptũ aggreditur · babilonẽ et chare
am regni caput ꝓuadit · regem quẽ alij mulenẽ vo
cant · alij caphan ꝓmit · omnẽ regiã stirpem exter
minat · ac regnũ surie et egipti sub vna redigit po
testate Mẽse aũt nouẽbꝛi fit mundacõ aq̃ maxia ·
& ãno sequẽti fames vehemẽtissima · Eodem etiam
anno obijt sãctꝰ petrꝰ tharatasiẽsis archiepꝰ · Flo
rebat eodem tpe magister petrꝰ omestor ꝑmas pisi
ensiũ magistroꝝ · de quo · s · iam supius dictũ ẽ · An
no domini · M · clxxv · ꝑpositus de area aribaldus oc
ciditur · ꝓcurante vt aũt necẽ eiꝰ iacobo de anesiꝰ
inclito milite · Non multo post ĩmo etiam eodẽ an
no mortuꝰ est henricus remẽsis archiepus · Fuerat
aũt inter eos iuidia magna de potẽtatu · q̃a ille do
minaẽ flandrie et iste frãcie · et ambo ī breui extincti
sũt · Itaq3 guillus senonensis archiepus fit archiepi
scopꝰ remẽsis · et succedit guido senonis · Anno do
mini · M · clxxvij · Eodem anno facta est eclipsis
solis · hora · vj · idus septẽbꝛis · Eodem aũt anno bea
tus thomas cantuariensis canonizatꝰ ẽ a papa alex
andro · Florebat aũt his temporibꝰ anselmꝰ belua
censis epus · Ad cuiꝰ tumulũ lampades accẽse sũt
diuinitus · excepta vna cui mistrabat vsurariꝰ q̃daq3
papulũ olei · & illa non potuit accendi · Petrꝰ etiã
omestor celebris habetur in francia · De quo · s · iam
dictũ est sup̃ · vir vtiq3 facundissimꝰ · & in diuinis
scripturis excellenter instructꝰ Florebat & mauri
cius pisiensis epus qui ob industriam et literaturã
de ĩfimo statu magne pauptatis ad pontificalis dig
nitatis apicem est euectꝰ · Nam et cũ esset iunior ·
paup et mẽdicus elemosinaq3 postulatam accipe no
luit hoc pacto vt nũq̃m foret epus · Hic inter opa
sua ꝑclara a fundamẽtis cõstruxit ecclesiã cui ꝑerat
Benedictꝰ adolescẽs refert a deo sibi fore reuelatũ
vt pontem ostruat sup rodanũ · Et cum ab audien
tibus derideretur · nõ multo post ipi derisores põ
tem inchoãt sũptuosissimũ · Anno sequẽti fridericꝰ
imperator abiurat scisma qõ ꝑ xvj · annos durauerat
& publice satisfacit · et cum alexandro papa pacez
cõponit · Sicq3 depulso scismate vnitas reformat
ecclesie · Cum aũt legatur ecclesia romana multis
scismatibꝰ fuisse discissa · isto tñ nullũ aut rebellãti
ĩcanduit aut diutiꝰ ꝑseuerauit · Anno aũt sequenti
alexãder papa rome celebrauit cõciliũ · vbi ex diuer
sis terre ꝑtibꝰ factus est ĩnumerabilis cõuẽtus taꝝ
epoꝝ quã etiaꝝ abbatũ · Eodem vero ãno ĩnumera
biles pagani vincunt hierosolimis a paucis xp̃anis
Porro eodem anno · s · ab incarnatõne domi · M · clxx
viij · quo magnũ illud scisma inter imperatoꝛ3 fride
ricum & papam alexandrũ est sopitũ · sancta hilde
gardis de tpe muliebꝛi ꝓphetauit in hunc modum ·
Anno incipit post incarnatõnem xp̃i · M · c · aplorꝝ do
ctrina & ardens iustitia quã ī spũalibꝰ & xp̃ianis
ostituerat deꝰ tardare & ī hesitatõnem verti cepit
sed hoc muliebꝛe tempꝰ nõ tãdiu durabat ãntum
vsq3 huc ꝑstitit · XXII · ¶ De bonis imitijs reg:
mi · philippi frãcoꝝ regis · Ex gestis francoꝝ

ANno domi · M · clxxix · ꝑ philippꝰ lutouici
regis francoꝝ filius die oĩm sanctoꝝ re
mis cõsecarẽ ī regẽ a guillo auũculo suo
de aẽpatu senoñ · in aẽpm remensem translato · a
stãte rege ãglie henrico ex vna pte coronã sup ca
put regis francie ex debita subiectiõe humilit por
tante · Cum ipe philippus esset annoꝝ · xiiij · adhuc
viuente patre iam circiter septuagenario · qui reg
nauerat plusq̃ annis · xl · sed egretudie ꝑalisis que
gressũ ei ꝑsꝰ negauerat ꝑgrauato · Hic philippꝰ
optima mitia habuit · & sicut deũ timebat ac reue
rabaẽ · Io etiã ab oibꝰ in curia sua manentibus obsẽ
uaꝛi firmiter ꝑcepit · Quodq3 mirabiliꝰ est · iuramẽ
ta que ab aleatoribus frequenẽ in curijs vel taber
nis enormia fieri solent · intñ abhorruit · q̃ qñ fortu
ito miles vel aliusqlibꝫ ludens eo pñte iurabat ·
staim illũ ī flumine vel ī lacu aliquo ꝓici faciebat
& tale edictũ firmissime ꝓuari iussit ī posterꝝ · An
no ꝑfato philippi alexander papa concliũ latera
nẽse celebrauit · Ipo aũt anno p̃mo regni sui · bella
contra eum cepunt insurgere · & ipse cum esset eta
te puer · nõ tamẽ puerliter sed viriliter ac strenue
in dominibus agere cepit · Nam p̃mo quidem hebo de
carontonio in pago bituricensi cepit tirãnidem in
ecclesias dei exercere · & grauibꝰ exactõnibꝰ cleri
cos ibidẽ deo ꝓuentes oppꝫmere · Quoꝝ oquestiõe
rex audita cum manu valida terraꝫ ipiꝰ vastauit ·
ꝑdasq3 duxit · & intñ ipius audaciam repssit q̃ ne
cessitate opulsus ad pedes ipiꝰ ꝑcidẽs ab eo veniã
impetrauit · sub iuramẽto ꝓmittens q̃ iuxta bñpla
citũ eius ecclesijs dei satisfaceret & de cetero se ab
huiꝰmõi temperaret · Similiter eodem anno cõtra fi
lios iniq̃tatis imbertũ de bello loco · & comites ca
bilonensem cõtra regias ĩmunitates ecclesias dei
grauare p̃sumentes collecto exercitu terras corũ
intrauit · ipoꝝq3 superbiam atq3 tirãnidẽ cõfringẽs
ablata ecclesijs in ĩtegꝝ restituit fecit · Et quoniam
hec duo p̃ma bella ꝓ defensione ecclesiaꝝ & cleri
libertate strenue gessit · Postmodũ in fraude circũ
ueniẽtium affuit illi dñs · Ortis etenĩ simlitatibus · i ·
fictis odijs inter p̃ncipes regni quidaq3 eoꝝ facta
cõspiratõne otra regẽ · terras eius vastare cepunt
Qui furore succẽsus cũ infinito exercitu intra pau
cos dies illos omẽs fugauit · ac potẽter ꝑsequens ·
ad omnẽ voluntatẽ suam faciendam coegit · Anno
aũt sequẽti · ipa die ascensionis domi idem philip
pus scõo sibi diadema imposuit · & tũc vxor eius e
lizabeth apud sanctũ dionisiũ a guidone senonensi
archiepiscopo inũcta fuit filia · s · balduini illustris

comitis haenēs·neptis philippi magni flandrēsiuz comitis·qui ea die vt moris est ensem ante regem honorifice portauit·Eodem anno ludouic9 rex piissimus philippi pater in vrbe pariſi9 obijt·& in ecclesia sācte marie de sacro portu que dicit barbeel sepultus est quā ipe fundauit·sup cui9 corp9 vxor eius adela ostrui fecit sepulcz miro artificio cōpositū ex auro et argento & lapidib9·& ere ac gemmis subtilissime decoratū·Anno etiaz eodē iohānes epus carnotens obit·qui soci9 sancti thome cantuariēs vitam ipi9 scripsit·luna adhuc pma circa horā sextā appet in festo sancti thome sidere plucido eam comitante·nec multo etiā ab ea distāte·Guido em archiep9 eo q iudeis xpianos obsequi patitur exiliatur·paulo post reuocatur ¶ XXIII· ¶ De sancta muliere alpaide

HO tempe claruit opimio sancte alpaidis de cudoto·Nec miz si celebris in qua nimiz effulsit miraculū emiens ac pclarum Nempe illi diuitus collatū est ānis multis i corpe degere & corpalis cibi subsidio nō egere·Hec q̄dez genere infima·officioq3 bubulca graui admodū atq3 diutino pus est flagello attrita·adeo vt ppter effluentem de toto corpe saniem·suis quoq3 fieret in horrorem·Sed qui otemtibilia mūdi elegit & infima post longa patientie pbaīta respexit humilitatē ancille sue & quo magis eā in camino tribulationum excoxit·eo digniorem effecit·corp9 ei reintegrans·spiritali alimento sustentās·Ita vero sui facta est impotens· vt non nisi ab altero moueri q̄at·Iacens otinue resupina pter caput et dexteram mēbris ceteris sui vigore officij destitutis·Cunq3 nullū facile cibū posset traicere·ad traiciendū tam viaticū naturalē meatū habet libere ppatū·Sic aūt in corpe facta est pexilis et marcida·quippe itestinis p longa introz9 iedia euacuatis·Attamen ita venusta et corpulenta quidez ī vultu cernebat·adeli9 copia frueret·Frequēter aūt rapiebatur in excelsis·et angelo duce freta·nūc penaz loca·nunc beatoz pcurrebat gaudia·Ad se vero rediens quid et cui preferre·libabat caute spū nimiz interi9 docente quid et qualiter silere debeat·quidue pferre In solēnitatib9 vero domi vel glorioſe matris ei9 datū est illi plurimū sursū rapi·mundūq3 et omia que ī mundo sunt·libero mentis intuitu cōtemplari·Cūq3 post vnū vel plures dies de altissima illa quiete regrederetur·velut de quadā āplissima luminis regione ī tenebris traici·ac velut molā quandā sue mentis oculis sicut ipsā referentē audiuim9 superponi videretur·Refezebat quoq3 quia dū ī illo raptu esset vniuersaliter mundū ī modum pile forma circuli circūscriptū aspiceret· solē a terza maiorem·terzam velud ouū ī medio pēdulā·et aquis vndiq3 circūcinctā·Res vero rezq3 rōnes et causas tam īfinitas esse tāq3 abditas·vt tanto min9 vn9 quisq3 capiat·q̄nto curiosi9 inuestigat·plurimū q3 ī spū videbat absentia·plezq3 p̄uidebat & futura Illud aūt eo spēali9 quo rari9 admirādū·feminā·sobriam et educatam ruze·ruraliq3 operi assuetam·tanto dono sapie īsignitam·tam pzudentē in consilijs·tā circumspectā verbis·Etenim tam pzudenter eloquebatur·tam discrete cōsulebat·tam salubriter adhortabat·vt luce clari9 esset ipsuz qui docet hominē scientiā ī ea delegisse sedem·ī ea facere mansionem· ¶ XXIIII· ¶ De hostia sacra quam rex philippus in specie carnis vidit et de quibusdam alijs

ANno domi·M·clxxxj·apud aurelianē·die dominica circa festū beati laurencij p̄sbiter celebrās pauerat duas hostias ppter viaticū·& pceperat vsq3 ad oz̄nem dominicam·videt illam quā manib9 tenet rubeo colore suffusā et sāguinē ex ea inter digitos pfluētem·eaq3 sup altare in trib9 locis transponit·vt ī singulis q̄ntū ipa cōtinet tantūdem sanguine purpuratur·Popul9 occurrit·mirat sacerdos·illā sumit quaz ipe pauerat reponēdam·Rex aūt philipp9 qui non lōge est accurrit·& vidit hostiam ī forma carnis viuide et super corpale sanguis guttas·siue etiā nctas cū trās ponerēt hostia ad modum hostie circulatas·Post modicū apud castz carolam eadem hostia ptim cānis·ptim panis spēm repsentat·in festo·s·oīm sanctoz dum p̄si celebrante et volente ipaz triptire frangi non potest·sed integra manens p medium ē replicata·& mox ps vna formā carnis iduit·Pars relīqua in pstina forma manet·Simile etiam quid accidit apud sozonam opidū·aliud aūt simile in territorio vindocinensi·Apud attrebatū quoq3 accidit simile·Hec autez acciderūt ppter heresim in vasconia pullulantē·Dux em saxonie iurat impatori se saxoniam nō intraturum nisi pus exulauerit per septēnium· ¶ Ex cronicis ¶·Anno sequēti alexāder papa obit et hūbald9 hostiens qui luci9 appellatur succedit·Philipp9 comes flandrens·odo dux burgūdie·guillerm9 archiepus remens & fratres eius cōspirant in regem·Rex aūt p brabancēs terram comitis stephani vastat·& comes flādrie terram regis·Henricus vero rex anglie cum filio fert opem regi·Illis autem mediantib9 oponitur interptes·Egidi9 de tornezallis pcurat negocia regni frater roberti clemētis qui fuerat tutor regis ptiuus et fidelis·Hoz frater garmūd9 abbas pontigniaci elegitur in epm antisiodorensem·sed quedam pſone ecclesie cōtradicit·Garmūdus aūt & socij vtriusq3 ptis pene omnes ī romano itinere moriūt Manuel impator stātinopolis dū vixit latinos dilexit·latināq3 vxorē duxit·et filio suo filia regis frācoz datur vxor·Eo mortuo ādronic9 se intrudit·& se facit tutorem īpatoris iuuēculi·eiusq3 ī structu greci irruūt in latinos·Andronic9 palatium inuadit·portus īcendit·et vrbs mirabiliter pioraē·Anno domi M·clxxxviij·aruernie pceres ī pacis federa iurāt brabantōnes vincūt·& ex eis circit triamilia nullū suoz amittētes primūt·Andronic9 impatorez extermīat·& impium vsurpat·Henricus et ricardus frēs in anglia discordāt·& patre ricardi ptem fouente·Post paucos dies henricus moritur·Lucius papa ex vrbe pturbatur·mltiq3 ex suis excecant·Mitrati sup asinos auers vultib9 ponūtur·Et quia iurauerāt se pape taliter sepsentāt·Ipe aūt papa veronā puenit·Saladin9 hierlimam adijt·loca plima pfligat·repuls9 abscedit·Philipp9 rex francoz iudeos de regno suo expellit· ¶ XXV ¶ De vltione eiusdem in iudeos ex hīstoria francoz

HAbierat nempe multotiens idez rex a pueris qui cū ipso in palatio nutriti fuerāt·q̄ iudei qui pisi9 manebant singulis ānis xpianū vnū in opprbriū xpiane religionis quasi p sacrificio ī criptis et fossis subterzaneis latenter ī die cene vel ī illa sacra ebdomoda penosa iugulabant·Et ī huiusmodi nequicia perseuerantes deprhensi multotiens et igne cōbusti fuerant·Nam et sanctus ricardus cuius corpus in ecclesia sancti

innocencij pisius in cāpellis requieſcit a iudeis ſic interfectus·et cruci affixus·feliciter per martiriuz migrauit ad dominū·vbi etiā p eius intercessiones operāte dō multa miracula facta fuisse referūtur Venerabilis ergo rex philippus quod viuēte patre diu mēte clausū gestauerat·et ob patris reuerentiam pficere formidauerat· in ipso sui regni initio zelo dei inflamatus aggressus ē·Nā ad ipsius mādatū capti sunt iudei per totā franciā i ſmagogis suis ſabbato et primo quidem expoliati sūt vestibus & auro & argēto·Eo siquidē tpe multitudo maxima iudeoz pinus habitabat qui de diuersis orbis partibus ob pacis diuturnitatē illuc conuenerant Audierāt ei strenuitatē regū frācorū contra inimicos et pietatē i subditos·Illuc ergo diu cōuersati i tantū erāt ditati·q fere medietatē vrbis sibi vendi cauerāt·Sed & contra dei & ecclesie decretū xp̄ianos in domib? suis seruos et ācillas habebant qui etiā cum eis iudaizabāt·Ciues quoqz milites·iusticos·de suburbijs et opidis & villis supra modum vsuris grauabāt·& quosdā etiā in domib? suis iuramēto cōstrictos quasi captiuos in carcere detinebant·Sed et vasa sacra pro instāti ecclesiarū necessitate sibi nomine vadij suppoſita tā viliter tracta bāt·q eoz infātes in calicibus offas i vino factas cōmedebāt et cū eis bibebāt·Itaqz timentibus illis ne domus eoz ab officialibus regis scrutarētur·q dā ex eis crucē aureā et euāgelioz codicez auro et gemmis deornatū· cū alijs vasis i sacco reposuit· et in profundā foueā vbi ventrē purgare solebat· proh dolor vilissīe proiecit·que omīa paulopost domino reuelāte sunt inuēta·Dato itaqz edicto a rege vt omnes iudei ō regno eius exirēt· quidā ad fidē xp̄i conuersi sunt·quibus intuitu xpiane religionis omnes possessiones suas integre concessit·Alij vero barones et p̄latos ecclesie dōis et promissis allicere ceperunt·vt per eoz̄ suggestionē et infinitā pecunie p̄missionem animū regis a proposito reuocarēt· Sed rex nec precib? nec promissionibus rerū tēporaliū emolliri potuit· Illis ergo rectis eoz̄ q̄ possessionibus i mobilibus ad fiscuz regis deuolutis·rex omnes eoz synagogas quas scolas vocabant mūdari iussit·et eas cōtra voluntatez oīm principum ecclesias deo dedicari·ibiqz altaria consecrari fecit·vt vbi prius xp̄s more iudeoz blasphemabatur ibidē a clero & populo laudaretur Acta eī sunt hec anno domini·M·clxxxiij·etatis eiusdē philippi·xxij·regni vero·iij·

XXVI De vltione eiusdem in cotarellos

EOdē āno in prouincia bituricēsi· vij·milia cotarellorum & eo amplius interfecti sūt ab illius terre incolis in vnū contra inimicos dei·Isti em terrā regis vastando predas ducebant homines captos secū vilissime trahebant·et cū vxoribus captoz̄ in proch nephas ipsis videntibus dormiebāt·Sed et ecclesias incendebant sacerdotes & viros religiosos captos secū ducētes·& i ipsis tormētis irrisorie cantores eos vocātes·subsannabant dicentes·Cāte nobis cantores cantate·et cōfestim eis alapas dabant·vel cū grossis virgis eos cedebant· Quidam itaqz sic flagellati·beatas animas domino reddiderūt·Alij lōga carceris custodia semimortui·data pro redēptone pecunia ad propria redierūt· Deniqz peccatis hominū exigentibus·idez cotarelli ecclesias spoliabant· et cor pus domini ō vasis aureis vel argēteis i quibus p infirmoz necessitate reseruabatur extrahētes p̄ch doloz·et i terzam viliter p̄icientes·pedibus conculcabant·De corporalibus vero cōcubine eoz pepla capitibus suis cōponebant· Calices vero secū irreuerenter·portabant & malleis vel lapidibus cōfrigētes distrahebant·Hec videntes incole p̄uincie illius domīo suo regi philipo p literas intimauerunt·acceptoqz ab eo exercitu insultū i hostes vnanimiter fecerūt·et omnibus interfectis a minimo vsqz ad maximū·de preda illoz multi ditati sūt· Eodez anno idē rex parisius a lepsis extra vrbē manentibus nūdinas sibi ac suis successoribus emit· & intra vrbem i foro quod campellis dicitur transferri fecit· Nemus quoqz vicenaz optīo muro fecit circūcingi·Quod audiens hēricus anglorum rex· feras p totam normanniaz & aq̄taniam colligi fecit·Quas in nauē positas & ingeniose coptas per fluuiū secane longo·s·aquaz ductu p̄fato regi domino suo pisius transmisit·qui eas i p̄dictū nemus includi fecit·Nec multopost idē inclitus iuuenis henricus obijt·Eodē tempe multi heretici i flandria obusti sunt ab archiepo remensi guillermo et comite flandrensiū illustri philippo

XXVII De pace inter regem arragonēsem et comitē sancti egidij miraculose facta

ORta autē dissensio magna fuerat ex lōgo videlicet tempe inter ipsū regē arragonē sūm·et comitez sancti egidij raimundū· q̄ cū nulla ratione pacificari possz cuidaz paupi durā do nomine deus apparuisse fertur i vrbe aniciēsi q̄ nūc podiū dicitur·eiqz tradidisse cedulaz in q̄ erat imago beate marie virginis i throno sedētis·tenēs imanibus pueri ihesu imaginē· et in circuitu impssam· huiusmodi similitudinē·Agnus dei qui tollis pec in·do·no·pa·Quod audiētes p̄cipes cuz vniuersis populis aput anicium cōuenerūt i assumptiōe beate virginis·Tunc illius vrbis ep̄us cuz clero et populo paupere illū carpētariuz i edito ponentes intentissime audierūt·eo q̄ mandatū domini de pace reformanda inter eos audacter referente·& cedulaz cuz imagine beate virginis·p signo omnibus ostendēte vocez cū lacrimis eleuantes·mēte pmptissima se pacē seruaturos sub iuramēto p̄miserūt In signuz autē seruande pacis p̄dictū sigillum beate virginis istanno impressū·ac pectori suppositū cū caputijs lineis albis ad modū scapularis alborum monachorum factis semp portauerunt et quod mirabile est omnes huiusmodi capucium cum signo portantes intantū securi erant·q̄ si quis fratrē alteri? aliquo casu iterfecisset·et frater supstes fratricidā cū signo iam dicto occurrentē videret·statī morte fratris obliuioni data i osculo pacis illum cū lacrimis recipiebat·et in propriaz domum indu cens·victui necessaria mīstrabat

XXVIII De sancto petro clareuallensi et bonis eius initijs atqz operib? ex gestis eius

HOnorabat hoc tempore petrus monocul? abbas clareuallēsis q̄ sublimitatē generis sui semp quanta potuit dissimulatione celauit·Igniaci vero nouicius factus est·In cibo enim nil vnquam facile p̄ter commune sumpsit· de ipō communi multum & sepe sibi subducēs·cucullam tm̄ habebat et tunicā·In hieme p̄tē solitū etiā vnā cucullam & tunicam habebat·botis nunq̄ vsus est nec etiam pedulib? nisi simplicibus·Vigilijs autez & iugiter & ptinaciter interfuit·vilis volebat vocari·non humilis p̄dicari·Gratias singulares nec habuit·nec habē quesiuit·vt politū eloquz venustatē

persone industriã in negocijs secularibus fauorabilẽ largitatẽ bona intima possidebat. In exterioribus se obscurũ esse gaudebat. Nec sic obscurus et vilis erat vt ipse putabat. Sed apud recte iudicantes multũ venerabilis et mirabilis erat. Nocte igitur quadã anteq̃ veniret igniacũ. vidit in visu noctis q̃ aulã ingrederetur pulcerrimam in qua sedes erat posita et supra sedẽ sedens quedã domina vultus admodũ reuerẽdi. Ingredienti autẽ in aulã occurrebãt canes nigri et horribiles. qui impetu facto in eum lacerare eũ volebãt. Sed domina illa magna et venerabilis canes autoritate sua magnifice fugauit et petrũ ad se vocatũ blãdis manib? et dulci & mulcens alloquio. securũ esse iussit. Erat em̃ semp in eodẽ statu a quo cũ quidã abbas familiaris ei? q̃reret. quomodo ita idẽ semper esse posset. respondit. Cũ essem nouicius quasi quidã spiritus sensibiliter visus est michi me intrare. et extũc vsq; nũc spiritus ille. vis illa vel affectio michi quodammõ dominatur. regit me et deducit velut ouẽ ioseph. sperfũ p exteriora frequẽter introrsũ colligit alijs volentẽ intẽdere oratóni cogit. eaq; oculis ĩgerũtur. aut aurib? obstrepũt. facit aliquotiens nõ sentire. sicut dicit beat? gregori? quem pfecte eterne vite caritas absorbuit. ad terrena foris desideria velut insensibilem reddit. ¶ XXIX.

¶ Item de eodem

Cum adhuc nouus esset ĩ ordine. aliquando vigilijs intererat. alijsq; psallentibus ipse stans ĩ choro dormiebat. sẽsitq; quasi tactũ alicuius qui pulsans eũ suauiter excitauit putauitq; priorẽ esse. Et euigilans. aperis oculis neminẽ vidit. Cũq; hoc ei sepe cõtigisset et sepi? excitatus excitatorẽ nõ videret. intellexit diuinam esse virtutẽ et egre ferebat q̃ se ei offerebat. et se nõ ostendebat. Quadã igitur nocte dum solitũ excitatorem sensisset oculos citius aperuit. et intẽtus vidit sibi astare iuuenẽ splendidũ et quasi aureos habentẽ capillos. qui statim ab illo discedẽs p mediũ chorũ ibat morose et manifeste incedens. postq̃ ita diu apparuerat disparuit Media nocte dominica fratres psallebant et ipse cũ illis. tũc dolor capitis eũ inuasit tã vehemens. s. vt chorũ egredi cogitarz Et cũ se propter hoc moueret. audiuit vocẽ dicentem sibi. Laudans inuocabo dominũ. et ab inimicis meis saluus ero. Hac igitur voce cõfortat? remãsit. et post modicũ iterum inualescente dolore iterũ egreti disponebat & iterũ insonuit vox premissa. totaq; illa nocte et sequẽti dominica vsq; ad finez cõuentualis misse nõ cessauit conflict? ille doloris et cõfortatio vocis. Cũq; in ordine suo accessisset ad cornu altaris et cõmunionẽ acciperet. in ipsa inclinatione visũ est ei q̃ lapis magni põderis de capite suo corrueret. Et protinus se erigens et sanctã eucharistiã sumens. ab omi illo dolore sanat? ẽ. Qui dã autem religiosus ei familiaris temptatus aliq̃n de nostre fidei ratione. quesiuit ab eo in confessione sua si aliquando talẽ temptationem sensisset. Qui ait. Non inficior me tali plerũq; cogitatione pulsatũ. sed multiplex experimentũ fidei omnẽ meã talẽ infirmitatem fugauit. Quesiuit ille quod esset experimentum illud. Multũ inquit de deo sensi. et aliquãdo tale aliquid quod cum sentire desij. grauius tuli q̃ si in clibanũ ardentem p̃icerer.

¶ XXX ¶ Qualiter factus est abbas vallis regis et post igniaci et quid ibi egerit

Factus est autem prior igniaci deinde abbas vallis regis. quaz electionem talis visio precessit. Videbatur abbati qui tũc erat igniaco cãdelabrũ ardens et lucens ante altare maius positũ. subito per maiorez vitreã exire post modicũ electꝰ est. Quidã aũt d mercenarijs vallis regis mercedem a cellerario exigens habere nõ poterat. cellerario asserente de iure ei reddendam non esse. Cũq; mercenarius ad abbatem hoc referre vellet qui tũc egrotabat. non poterat quia cellerarius eũ intrare non sinebat. furens igitur ille ad vnã de grangijs finitimis accessit ferẽs p̃unas ardentes ĩ cacabo vt eã incẽderet. Hec eo cogitãte. ecce affuit abbas. et quid agere vellet inquisiuit. Expauit ille viso abbate stupore vehementi. et totũ propositum causamq; ppositi confessus est. Cui abbas. Ne facias inquit hoc. Cras ad me ĩ infirmitorium veni et mercedem tibi iubebo restitui. Fecitq; ille vt sibi fuerat in patum. Emisso; homine cũ spe certa mercedis habende. dixit abbas seruienti sibi fratri nicolao. Vere frater si nos de domino cogitaremus. de? cogitaret de nobis. Coniciens ille eũ aliq̃d magnũ audisse. insecutus est hominem abeũtem et prudenter ac ingeniose pollicens se celare cõsiliũ. et acceleranre negociũ rei geste narrationem extorsit. Vocatus enĩ ibat ad electẽm abbatis igniacens. Orabat aũt mente dominũ vt sibi inspiraret ad cuius electionem aspirare deberet. Hec eo cogitante et orante audiuit vocem dicentem sibi. Cũ ad locũ illum veneris quod requiris agnosces. Ad locũ illũ attingebat. et voti cõpos nondũ erat. Orante illo attentius. vox itez dixit. Interroga monachũ illũ qui tecũ vadit. Ipse em̃ tibi dicet quis futurus sit abbas. Accersito statĩ roberto dixit ei abbas Pergim? igniacũ. et credo q̃ ex me plurimũ pentebit electio. Vos qui fratrũ mores cognoscitis. dicite michi quem digniorem hoc officio iudicatis. At ille incunctanter ait. Nullum vobis ait digniorez iudico. nullũ inquit alium nominabo. Ventum est igniacũ. et vnanimi consensu omnium absq; vlla contradictiõe electus est ĩ abbatem. Porro anteq̃ eligeretur. quidã frater religiosus nomĩe nicola?. qui diu functꝰ est officio cantoris. pcabatur iugiter dominũ vt eis idoneũ prouideret abbatem. Cui quodã tempe dominum õprecanti quedã vox manifeste sic ait. Nicolae habebis abbatez. & ille cẽdet tibi quid te oporteat facere. Ostẽsurus. n. erat omnib? vere religionis & sancti feruoris exemplum. Henricus comes campanie pcatus est aliquando seruũ dei vt pro se dominum pcaretur. Celebrauit aũt ille missam intercessurus p eo. Expleto em̃ misterio cũ ille dictur? extremã collectã ad suos se cõuertisset ministros. apparuit ei comes absens signum crucis habens in veste. ¶ XXXI ¶ Qualiter factus est abbas clareuallis & quid ibi egerit.

Orabat aliquando sanctus in quadã ecclesia & oranti astiterũt sanctus malachias & sanctus bernardus. Qui cõuersus ad ipsos orationem et intentionem direxit. Cui vnus eorum dixit. Tu eris abbas clareuallis. quo dicto disparuerũt. Et ille territus remansit. quia hoc nunq̃ fieri voluisset. Nõ multo p? abbas gardus clarevallis igniacũ venit. vbi tũc erat hugo d basochijs qui grauiter in ordine deliquerat. Cuius offensam pfatus gerardus regulari seueritate viticauerat. Et erat ille hugo cum fratribus egris corpore. mẽte iacens infirmus. Et cũ disponeret abbatẽ occidẽ

sedebat ī vestibulo domus infirmoꝝ frater quidaꝫ religiosus haymo nomine natione remēsis. Tūc vidit ille haymo duas psonas horribiles introire ī infirmitoziū. abbas aūt gerardus nocte illa vigiliss ī terfuit. Et dū iret propter necessitatē ī dormitoziū. hugo ī insidijs positus ferzo ad facinus ꝑparato illū letaliter vulneravit. Qui vixit vsqꝫ in diez sequentē. Circa vesperū positis cozā ipso fratribus dixit. Dirige me domine in veritate tua &c̄ & hoc dicto obdormiuit in domino. Tunc factꝰ ē abbas henricus quidā vir potens in opere et sermōe. qui post modicū in ep̄m cardinalē assumptus est. Petrus aūt ad electionē citatus aufugit. qui tamē absens electus est. in eodem itinere cū monachi clarevallenses deferrēt corpus abbatis gerardi apud claramuallem & veniss̄ēt cū corpe apud chathalanuz & petrus tristis deduceret corpꝰ. Idem gerardus apparuit petro abbati igniaci dicens. Noli otristari de morte mea. quia cū domino nostro ihesu xp̄o sū. Cū veneris ad claraūallē facies obsequiū meum & sepelies me. Cū ergo idem petrꝰ rogatus ab alijs abbatibus vt cātaret missā ꝓ defuncto & esset in canone misse apparuerūt ei sanctus bernardꝰ & malachias. vnus ex vna parte altaris. et alius ex alia. dicentes. Nosti dubitare q̄ abbas gerardus sit socius angelorū & in gloria eterna.

CXXXII. Iterū de quibusdā gestis ac dictis & de morte ipsius.

PApa romanus audita eius fama vocauit eū & peccata sua ei ofessꝰ est. & sacrā eucharistiā ꝺ manu eiꝰ suscepit. & etiā babitū cisterciens ordinis suscepiss̄. si vir dei p̄misisset s̄ sūptꝰ necessarios dedit ei ad faciēdā illiꝰ ordis vnā abbaciam. In quadam gallicana ecclesia orta ē dissensio inter clericos de electione pontificis & p̄sens erat cardinalis romanus. cēpromiserūt in euz clerici q̄ e duobus quos illi nominauerant. illū eligerent quem nominaret. cardīalis aūt virū sāctū consuluit. quis de duob⁹ illi melioꝛ videretur. Qui respondit. In duobus falsis denarijs melioꝛ inueniri non potest. Cū adhuc ess̄ ī valle regis abbas ex violentia morbi capitis alter e duobus oculis eius totus liquefactus effluxit. et factꝰ est monocul⁹ Qui postea iocando dicere solebat. vnū se de minimis suis euasisse. & se plus a residuo q̄ a ꝓximo formidare. Dixit ei aliquando quidā religiosus familiaris equitans iuxta eum. Precedamus eos qui nos precedunt. vt procellā huius pulueris euadamus. Qui respondit. Ei p̄cedam⁹. erūt ipsi in sorte qua sum⁹. et pēa reuersura est ī caput ista suū. Quodā messionis tēpe exiuit cū fratrib⁹ ad laborem. Dū quoq; monachi pausarent in silentio. vidit abbas tres mulieres pulcerrimas venientes inter fratres Quaꝝ vna ceteris mirabiliter p̄cellebat. Tunc abbas iuit obuiā illis & ait. certe multū audaces estis que sic inter nos venistis. Nonne bene scitis q̄ mulier non debet venire inter fratres. s. de ordine nostro. Tunc illa p̄clarioꝛ ceteris ait. Ego iquit bene debeo venire iter meos. Ego em̄ sum mater domini nostri ihesu xp̄i maria. que venio visitare meos sorores meos. et ista est maria magdalena. et ista est maria egiptiaca. Quo audito abbas cecidit ad pedes eiꝰ. Quam cū vellet amplecti illa euanuit. Eo mortuo quidam frater vnum de dētibus eius ꝓ reliquijs extrahere cogitauit. putās se hoc facile factuꝝ. quia mortuus os aptum habebat. cumq; se ad hoc faciēdum ꝑpararet. os ita clausū & obstructū reppit. vt propositum impleri non posset.

CXXXIII. De hugone abbate boēuallis. Ex gestis eius

EO tempore multa sanctitatis gracia floreb at hugo venerabilis abbas boneuallis q̄ iuuenis relmqūs seculum conuersus ē in domo cisterciēsis ordinis que dicitur macerie. et cepit valde religiose conuersari. Post hoc temptatꝰ valde. cogitabat ad seculum redire. Hec igitur cogitans intrauit tēplum & orauit cum lacrimis & flexis genibus tetēdit manus ad celum. & vidit super altare matrē misericordie vestitam lumīe sicut vestimento. Et visum ē ei q̄ videret ihesum filium eiꝰ iuxta eam & quomodo annūciatus fuerat ab angelo. & de virgine natus. & pastoribus nūciatꝰ & quomodo circumcisus & a iudeis captus & flagellatꝰ & illusus & crucifixus. & quomō resurrexit tercia die. & post. xl ascēdit in celum. cū hec omnia videret. dixit ei domina nostra Vriliter age et confortetur coꝛ tuum in domino. & certus esto te ammodo talibus tēptationibus nō pulsāduz. Post hoc cepit nimijs abstinentijs se affligere. ita vt pene sensū & memoriā ꝓdere videretur. Interea sanctus bernardus qui tunc adhuc viuebat venit ad eum p̄ dei prouidētiā. & iussit eum mitti in infirmitoziuz. & ut ei singulis noctibus vigilie cātarētur p̄iusq̄ ceteris infirmis. quatenus postea satis posset dormire et vt haberet generalē licētiā loquēdi vbi vellet. & ita p̄ dei misericordiā in breui conualuit. Tunc cepit in eo religio multa feruescere nec multopost abbas factus ē boneuallis. Sub hoc sancto viro factus ē quidā iuuenis nouicius valde fez uēs in suis principijs qui postea tēptatus valō cogitauit ad seculum redire. et hāc cogitationē cōfessus ē abbati qui cepit ei suadere vt remaneret. sed nichil profecit. Tunc abbas ait fili inquit miserere anime tue placēs dō. ne ꝓbas gloriā tibi patrī. Ego enim spondeo tibi et fideiussoꝛez sponsionis huius meipsum statuo. q̄ si tu remāseris. sāctoꝝ āgelorū ciuus socius eris. Ad hec verba ꝓfortatus ille ī domino p̄stitit et optime postea conuersatus ē. Qui duobus ānis ātēq̄ moꝛetur grauissima infirmitate laboꝛauit. Ad quē confortātū missus ē sāctus iob cū maxima claritate q̄ totū infirmitoziuz replētū ē. Ego inquit sū iob. quē pater misericordiaruz et deus totius consolationis misit ad consolādū te sicut ego in tali infirmitate paciēs sui. sic et tu. et ideo mecū florebis in gloria mea. et cras eris mecū et metes quod seminasti. quod et factū ē. non multopost apparuit abbati suo ī gloria magna reddēs ei gracias q̄ p̄ eius āmonitionē in ordine p̄stiterat. Sub eodē viro sācto facti sunt nouicij clerici vn⁹ et miles vnus p̄fidus et dolosus. q̄ ī eodē ān̄o duo castella tradiderat et destruxerat. Huic aūt militi doꝛmiēti videbatur ī visu noctis q̄ in puteū caderet tā profundū vt tres dies consumeret in cadēdo donec ad profundū p̄ueniret. Quod cū abbati sancto retulisset. ille interp̄tatus ē puteū abyssi iferna lis. in quo casurus erat si ordinē relinqueret. Et ideo monebat illū vt remaneret. At ille noluit sed recessit. et cum recessiss̄ tercia die ab ūmicis suis interfectus ē. clericus autē similiter victꝰ confessus ē abbati tēptationē suā. quē consolās abbas p̄omisit ei q̄ si remanerz regina mundi ꝓ anima eiꝰ veniꝛz et ducerz eum in requiem suā quod et factum est. nā p̄idie quā moꝛeretur appapruit ei domina nostra dicens se venire ꝓpter eum et q̄ ī crastia

futurus esset i regnie eterna·et ita contigit·

CXXXIIII Iterū de gestis eī cōtrad̄mones Nanunciatione beate marie virginis · cū itē abbas excitaret fratres in choro ad vigilias·vidit diabolū i medio choro stātem·in forma horribili ita vt ipse abbas p timore caderet·Qui leuatus a fratribus·signauit se et rediit ad sedem suā·In crastino narrauit abbas i capitulo quid vidisset·et dixit aliquē de fratribus esse in crimali peccato propter quem diabolus venerat·Quo audito omnes timuerunt·sed qui reus erat celauit conscientiā suā·In altero crastino itez dixit abbas ad huc diabolū esse inter illos·et tunc fratres cōfessi sūt et acceperūt singuli disciplinā precantes dominū vt rei conscie tiam reuelaret abbati·Quod et factū est·tunc abbas reū traxit i partē·& dixit ei peccatū suū·quo audito ille cecidit ad pedes eius rogans veniam sibi dari·et penitentiā secundū voluntatem abbatis sibi iniungi·Quo facto diabolus vltra non comparuit·In quadaz filia boneuallis abbas quidā genere nobilis·sed moribꝰ ōgener·dignis ex causis ab hoc sancto viro depositus est·et alius dignioz in loco eius substitutus·Cūqz post hoc factū sanctus hugo recederet quidā garzulus familiaris depositi cepit ei detrahare et publice dicere·qꝫ propter inuidiā magis qꝫ propter iusticiā eū deposuerat· Quo audito sanctus hugo manibꝰ extēsis in celū rogauit deū vt manifestaret se pura et recta intentiōe hoc fecisse·et mox ille garrulus insaniens cepit discurrē per totā curtem abbatie·et cōmedere stercora pecoꝝ que ibi erant·quo viso misertus eius vir sanctus orauit pro eo et sanatus est

CXXXV De his que gessit circa morientes N domo boneuallis erat quidā monachus ferueus qui cū esset debilis corpe·semper tamē tenebat cōuentū· Tandem incidit i palisium et diu languit i infirmitorio·Ibi erat etiā magister nouiciorū iohannes nomine infirmus vsqz ad mortē·Cui seruiebat quidā frater nomine benedictus·Ad quē iohannes ait·Frater benedicte audis que ego audio·cui ille·nichil audio·quid auditis·Ego inquit audio voces angelorū psallentiū tangꝫ vocē citharetoꝝ multoꝝ qui veniūt pro anima nostri palitici· et ego cras eū sequar·Sed festina pulsare tabulaz· quia anima eius multū festinat egredi·tunc frater benedictus iuit cōsiderare qualiter ille paraliticꝰ se haberet·et vidit eū iā grosse ābelantē·Cucurrit ergo pulsare tabulā·et anteqū fratres omnes essent congregati·ingrauit ille palitic9·in crastino vero iohānes·Quidā famulus cellerarij boneuallis infirmatus est vsqz ad mortem·& confessus ē peccata sua monacho confessori pauperū·et dixit ille quoddaz peccatū qꝫ monachus ille timuit recipere· et iniunxit illi infirmo vt hoc confiteretur abbati·quod ille concessit·si viueret·Abbas autē tunc p̄sens nō erat sed i via interim vero famulus ille mortuus est· abbas autē cū rediisset de via post cōpletoriū et sederet i lecto volens se discalciare·vidit illū mortuū ascendentē gradus dormitorij·qui veniens ante illū·cecidit ad pedes eius veniā petens·rogans humiliter vt confessionē suā audiret·dicens se missū ad eū propter hoc·Et confessus est cū tāta lacrimaz abūdantia·qꝫ etiā abbas motus est ad lacrimas · et plorauerūt ambo itantū·vt maica cuculle abbatis valde humectaretur·Post absolutionē mortuꝰ rogat humiliter abbatē vt oraret pro se·quia ipse in magnis tormentis erat·Et cū abbas vellet tactu probare vtrū i corpe esset·an i spiritu·mortuꝰ euanuit·In crastino ait abbas quesiuit a cōfessore pauperū si mortuus ille tale crimen cōfessus fuisset·q̄ respondit·Etiā·et quomodo illud nostis·Ab ore inquit eius audiui·Quidā iuuenis monachus i eadez domo nuper decesserat·cuiꝰ mater postea viso abbate cepit anxie flere de filio suo ·quam ille consolans ait·Noli flere·certa esto qꝫ filius tuus in magna gloria est·et scio qualiter vixerit et quā sancte· quo audito mater eius recepit consolationē· Non multū̄post cū idem abbas oraret·apparuit ei mōachus ille in vultu clarissimo et salutauit eū· quem abbas recognoscens ait·Quomodo est tibi fili mi· qui respondit·Bene domine sicut vos videtis

CXXXVI De his que gessit circa viuentes

QVidam conuersus de alia domo propter culpam suam missus fuit bonamuallē·vbi infirmatꝰ ē vsqz ad mortez·Abbas aūt visitās eū rogauit eū vt secure cōfitēē peccatū suū de quo infirmabatur·quod ille nunqꝫ confiteri voluerat·nec etiam abbati proprio·Ille autē negauit totū et petijt sibi dari corpus domini ·abbas autem hugo suadebat ei vt non presūeret corpus domini sumere·nisi bene confessus fuisset ·at ille dicens se bene esse confessū·instituit vt ei afferretur corpus domini·quod cū presbiter attulisset· et i os eī posuisset·ille statim clamare cepit·quid faciam misez quid faciam· Tunc presbiter abstulit ab eo corpꝰ domini quod sup linguam tenebat et mox ille expirauit·Item abbas aliquando infirmatꝰ intrauit in infirmitoriū et vidit columbam niue candidiorem super humerū mōachi infirmarij·quam cuz idē monachus vellz apprehendere illa volans venit ad abbatem·et intrauit in sinū eius·et postea exiuit per aperturam tunice abbatis·et fixit rostrū suū in aūe eiusdem abbatis dicēs ei verbis humanis·In nomine patris et filij et spiritus sancti para te· para te para te mandat tibi beatꝰ bernhardus vt vadas facere pacem inter papam et imperatorē alemanie·qui sancti admonitione susceptā ·pacem inter eos postea perfecit

CXXXVII De dissensione et pace inter regem francoꝝ et comitē flandrensiū ·

ANno domini·M·clxxxiiij · orta est dissensio inter philippū regem francoꝝ·et philippū flandrensiū comitem pro terra que viromandia dicitur·Hanc eñ pfatus comes longo tempore ludouico rege viuente cuz pace et quiete licet iniuste possederat· et adhuc pertinaciter retinere volebat·Ob hoc rex exercitū versus vrbem ambianis collegit·cuius multitudinē & robur comes cū populo suo videns atqz timens fuge presidiū q̄ suit·Habitoqz cū suis consilio principem milicie regis theobaldū blesensium comitē·frācie senascallū·ac6·remensiū archiepiscopum ipsiꝰ regis auunculos p internuncios vocauit·ipsisqz mediantibus regi totā viromandiam restituit·Castra tamen sancti quintini atqz peronā tantū ad vitam suā sibi dimitti petijt·& obtinuit·Referebant autē boni viri ambianenses canonici qꝫ dū rex iuxta castrū quod bonas dicitur moram faceret· tam hommes quam equi totius exercitus·insuper et equi trahentes bigas per campos messes conculcauerūt·Insuper & maximam partē cum fasciculis pro pabulo colligētes equis ad comedendum dederunt·ita qꝫ nichil pene virens super terram remansit·Erat enī tempus quando messis i spica est et flores producit·uerum succedente tempore deo operante miraculose terra

omniũ opinionẽ ita plene & abundãter messis re
stituta ẽ·ut post granoꝝ excussionẽ & aree vẽtila
tionem centuplũ estimatũ inuenirent·non tantuꝝ
de spicis conculcatis·sed etiã de his que cũ fascicu
lis secte & equis ad cõmedendũ fuerãt date·In lo
co autem vbi exercitus comitis flandrie collectus
fuerat·ita virentia omia sunt desiccata·ꝙ etiã her
ba super terrã in ipo anno non ẽ ibidem repta

¶ XXXVIII ¶ De succursu terre sancte misso a philippo rege

EOdem anno patriarcha hierosolomitanus & prior hospitalis transmarini ·& magi
ster templi·venerunt ad regem philippũ
portantes claues vrbis & sepulcri domi· rogãtes
vt terre sancte pstare dignaretur succursũ Intra-
uerãt eñ sarracenι xpianoꝝ terras & multos etiã
ex eis interfecerãt·pluresqꝫ captiuos secum duxe-
rant·multos etiã ex fratrib? hospitalis & templi
militibus occiderant·Interι etiã magistro templi
defuncto duo supstites parisi? venerũt·& ab epo
mauricio cum clero & populo honorifice suscepti
sunt·Rex etiã omnibus aliis negociis omissis·eos
in osculo pacis recepit·ꝓpositis terre sue diligen
ter precipiens ut vbicũqꝫ ꝑ terrã suã irẽt de reddi
tibus suis eisdem necessaria mistrarent · Cognita
quoqꝫ causa qua venerant conuocato generali cõ
cilio prelatis omnibus ecclesiaꝝ ·autoritate regia
mandauit ut per frequentes predicationes subdi
tos admonerent·quatenus pro fidei christiane de
fensione contra crucis inimicos hierosolimã pete
rent·Ipse quoqꝫ de concilio principũ illuc trãsmi
sit strenuos milites cũ multitudie peditũ armato
rũ de propriis redditibus sufficientes mistrãs supꝫ
tus·Post aliquot dies diu rex parisius in aula deã
bularet venit ad palacii fenestras vnde secanã ispi
cere posset·sentiensqꝫ & ferre non sustinẽs fetorẽ
intolerabilem quem rede per vrbẽ transeuntes lu
tũ resoluendo procreauerant·arduũ opus excogi
tauit quod omnes sui ꝓdecessores ex nimia grauι
tate & operis impensa aggredi non presumpserãt
Conuocatis eñ burgensibus ac preposito vicos õ
nes ac vias totius vrbis ꝓcepit duris ac fortibus
lapidibus sterni·Ad hoc quidem nitens vt nomen
antiquũ auferret ciuitati·lutetiam eñ a luti fetore
prius eã nominauerunt·sed gentiles quondã nomẽ
huius propter fetorem abhorrentes a paride alex
andro filio priami regis troye pisius vocauerunt

¶ XXXIX ¶ De quibusdã incidentibus eiusdeꝫ tempoꝛis

ANno dñi·M·clxxxv·in media ꝙdragesia fa
ctus ẽ terremotus in gothia & in sequẽ
ti mense aprilis eclipsis lune particularis·
Eo tpe guillermꝰ abbas eccliaꝝ bẽi dionisij tepiꝺ
regebat·quod rex grauiter ferens aliũ illi ecclesie
rectoꝝ ꝓuidere satagebat· Quadã ergo die dum
rex ꝑ villã beati dionisii transisset & in abbatiã de
scendisset·hoc audito territ? ẽ abbas·petebat eñ
tunc ab eo rex mille marcas argenti·eõuocatis fra
tribus in capitulũ seipsũ deposuit·Dataqꝫ rex eli
gendi licentia·statim hugonem eiusdẽ ecclesie pri
orem vnanimiter ab omnibus electũ in ipso capitu
lo confirmauit·tali tamen condicione regiaqꝫ ꝓhi
bitione adiecta ut in illa nouitate ꝓmotionis sue
nulli ꝺ pentela vel curie regis clerico vel laico mu
nus aliquod daret vel ꝓmitteret·Ipse itaqꝫ hugo
ad benedictionẽ suã celebrandã meldensem & sil
uanectensem epos conuocauit·qui duo ex ãti qua
romane ecclesie institutione tenẽtur ecclesie beati
dionisij in cõsecratione altariũ· seu in ordinatione
monachoꝝ vicissim subuenire & ꝓpue meldẽsis
Dũ hec in francia gerebantur nũcij missi sũt a bele
rege vngarie·pannonie·cromacie·anaricie· dalmacie
rame ad regẽ philippũ vt daret ei sororẽ suã mar
garethã in vxorẽ·quondã·s· ãglie reginã·hẽrici iuni
oris defuncti relictã sub quo beatus thomas cãtu
ariensis passus ẽ cuius petitioni rex benigne acquie
uit·necnõ & nũcijs dona regalia tribuit

¶ XL ¶ De abbate ioachim

EO tempe abbas ioachim ꝺ calabrie ptib?
venit ad vrbanũ papã morantẽ aput vero
nam ꝺ quo ·s·iochim fertur· ꝙ cũ pri? ñ
multũ ab homine doctore didicisset donũ intelligẽ
tie diuinitus accepit adeo vt facile de & discrete ꝙs
libet scripturaꝝ difficultates & obscuritates eno
daret Dicebat itaqꝫ misteria quam apocalipsis ha
ctenus latuisse·sed nũc in spiritu prophetie clare
scere·sicut ex opusculo qꝺ scripsit legẽtib? liquet
Dicit eñ quia sicut scripture veteris testamenti·v
etatũ seculi ab adã vsqꝫ ad xp̃m decursarũ histori
as continẽt·sic liber apocalipsis etatis sexte a xp̃o
·s·inchoante decursũ exponit·Ipsamqꝫ etatẽ sextã
in sex etatulas disptitam·easqꝫ singulas singulis hu
ius libri periodis satis congrue designatas· Dicit
quoqꝫ hec reuelata fuisse in fine etatule qnte atqꝫ
in proximo succedere sextam in qua·s· tribulatõesꝫ
varias·multiplicesqꝫ pressuras ꝓhibet emersuras
sicut in aptione sigilli·& in sexto libri periodo vbi
de ruina babilonis agitur patenter ostenditur ·Id
vero in libello eius ꝑ ceteris notabile ac suspectũ
habetur qꝺ mũdi diffinit terminũ·& infra duas ge
nerationes que iuxta ipsum annos faciunt·lx·arbi
tratur iplendũ Fertur itaqꝫ multa scripsisse libroꝝ
qꝫ suos domino pape corrigendos obtulisse· Naꝫ
& in quibusdam erasse dicitur & tamẽ ei multa de
futuris relata fuisse referuntur· Vnde & postea
duobus regib? francie·s·& anglie in itinẽ transma
rino apud messanam vrbẽ & sicilie hiemãtib? ·idẽ
abbas vocat? dixit nõdũ liberationis hierusalẽ ad
esse tẽpus Sup his autẽ que scripsit de futuris tẽ
poribus nos rem incertaꝝ ꝑsagiũ relinquere pue
nit iudicõ posteriꝝ· Anno dñi·M· clxxxvi obijt
pisi? godefrid? comes britanie tertι? filι? henrici
regis ãgloꝝ & in ecclesia beate virginis ante alta
re ãnuẽte rege philippo sepult? ẽ honorifice·Eo
dẽ ãno philipp? rex liberat virgiascẽse castꝝ a lõ
ga obsidione ducis burgundie pluresqꝫ videns &
pluries formã ignis in modũ dom? ignee ꝑ celum
discurrere·Hẽac? friderici filι? a patre pficitur
italie & vxorẽ duxit constãtiam filiã rogeri regis
sicilie ·Inter ipsũ & papam simultas oritur ita vt
pape veronã morantι·quoꝯ ꝓgrediẽdi facultas ꝺ
negetur & itinerãtibus iniurie plures inferantur ·
Philippi regis sororin hũgariam ducitur regi hũ
garie despõsanda· Vrban? hui? nominis tertι? pa
pa fit & petr? abbas clarevallis obit·Anno sequẽ
ti salahadinus totum sibi subicit oriẽtẽ a quo etiaꝫ
capta ẽ hierusalẽ· Eodẽ anno ·viij·kl'· aprilis fuit
eclipsis lũe pene vniuersalis·

¶ XLI ¶ De mẽdacio astrologoꝝ & vanitate histrionũ·

EOdẽ anno astrologi oriẽtales & occidẽ=
tales·s· iudei & sarraceni & etiam christi
ani miserũt literas ꝑ diuersas mundi ꝑ=
tes ꝓdicẽtes & absqꝫ dubio asserẽtes in septẽbri

futurā validoꝝ ventoꝝ tempestatē ac terremotū et mortalitatem hominū. Seditiōes etiā & discordias. regnoꝝ mutationes & alia multa cōminātes in hūc modū. Sed aliter fore q̄ diuinando predixerant. manifeste ꝓbauit euēt⁹ subsequens rei. Cum aūt in curiis regū vel prīcipū frequens histrionuꝝ turba cōuenire solebat vt ab eis auꝝ et argentū & equos seu vestes quas sepe prīcipes mutare solent verba ioculatoria variis adulatōib⁹ plena proferēdo ab eis extorqueāt videns rex philippus hec esse vana et anime saluti cōtraria. mente promptissima deo promisit q̄ omnes vestes suas quādiu viueret intuitu dei paupibus erogaret. malēs nudū christū in pauperib⁹ vestire q̄ adulatoribus vestes dādo peccatū incurrere. quoniā histrionib⁹ dare ē demonib⁹ imolare. Hoc si quotidie prīcipes attenderēt nequaq̄ tot leccatores p mundū discurrerēt. Vidimus aūt principes quosdā vestes diu excogitatas et variis floꝝ picturatōib⁹ artificiosissime elaboratas. vix euolutis vij diebus ꝓhdoloꝝ histriombus. s. diaboli ministris ad prīmā vocem dedisse q̄ quibus forsan. xx. aut. xxx. vel. xl marcas argenti impēderant de quo nimirū precio totidē pauperes p totū annū victui necessaria ꝓcipere potuissent.

¶ XLII ¶ De dissensione inter regem francie et anglie et de castri radulphi obsidione

EOdem anno orta ē dissensio inter regem philippū & regē āglie henricū. Philipp⁹ em a ricardo ei⁹ filio comite pictauēsi pro eodem comitatu hominū petebat q̄ ille a patre instructus ḋ die ī diem dissimulabat facere. Petebat etiā ab ipo rege anglie gisorciū & alia castra adiacentia. q̄ pater suus ludouicus filie sue margarethe pro dote tradiderat quādo eā hērico regi filio maioris henrici matrimonio copulauerat. Ea tamen o dictiōe vt si prolē ex ea non susciperet. post ipsius henrici mortem ad regem francie dos reciret. Super his questionib⁹ frequenter a rege philippo rex anglie citat⁹ fuerat sed fictas semp proponendo dilationes. eius curie iuditio stare modis protelabat. Itaq̄ philipp⁹ infinito exercitu collecto ī pago bituricensi aquitanie fines ingressus castꝝ isoldunuꝝ et crariacū. et alias q̄plures munitiones cepit. & terrā vsq̄ ad castꝝ radulphi depopulauit. Tūc rex henric⁹ & comes ricardus exercitū cōtra francos adduxerūt. coſq̄ ab obsidione castelli radulphi amouere conati sunt. sed cū rex philippus acies bellatoꝝ contra eos ordinari fecisset timentes illi solitā francoꝝ audaciā viros religiosos cū legatis romane ecclesie qui etiā pro pace reformanda tūc venerant. ad regē philippū miserūt. qui ex pte illoꝝ prestita cautione firmarēt q̄ ipi de tota querela secundū iudiciū curie regis francie plene satisfacerēt & sic datis inducijs ad propria redierūt. Vere dū ibidem rex ī obsidione morā faceret. comes ricard⁹ multitudinē cotarelloꝝ illuc pro succursu transmiserat. Quib⁹ ante beate marie virginis ecclesiaꝫ in platea cū tesseris ludentib⁹. vnus ex eis verba blasfemie prorupit in beatā virginē et in deū quia dēarios quos male acquisierat male etiā ꝓdebat. Deī de furibundus eleuatis oculis ad imaginē beate virginis in pectu tozuo vultu respiciens iterūq̄ blasfemias in eā congeminans. lapidē coram omnib⁹ ī ipsam imaginē proiecit. et brachiuꝫ imaginis pueri ihesu quā illa tenebat in manib⁹ fractū ī terrā dieciti. de qua fractura sāguis abundanter ī terrā fluxit ut multi qui ī obsidione fuerat retulerunt. multi q̄ de illo colligentes a variis morbis curati sūt. Brachium aūt sāguinolentū iohannes qui dict⁹ ē sine terra. filius regis anglie iunior pro reliquijs secū cū honore portauit. et infelix ille cotarellus a demone quo prius agebat eodē die arrept⁹ miserime vitaꝫ finiuit. Monachi vero ipsaꝫ imaginē intra ipam ecclesiam cū laudibus intulerūt vbi ad honorē christi et matris eius multa miracula postea facta sunt

¶ XLIII ¶ De amissione sancte crucis

INterim aūt dū hec agerētur venerūt ad philippū regē nuncij transmarini cū gemitu referētes q̄ salahadin⁹ rex sirie et egipti terras christianoꝝ inuaserat. multosq̄ de fratribus hospitalis et tēpli militibus cū episcopis et baronib⁹ illius terre. et multa christianoꝝ milia trucidauerat et crucem quoq̄ sanctam et regem hierusalem necnon et ipsam vrbem sanctam ad extremū coperat. ac preter tirū et tripolim et anthiochiam. et quedam castra fortissima que nūq̄ habere potuit. totamq̄ terraꝫ promissionis subiugauerat. Cū em ad colloquiū guidonis tripolitani comitis conuenissent magistri tēpli et hospitalis non procul a nazareth. thurci dolo comitis supueniūt et nostri quidā primo vincūt postea vincūtur. multiq̄ occidunē et multi capiuntur. Iohannes deniq̄ miles thurcis mane nostris nōdum armatis irruentibus. osulit vt ī illū cuneū vbi salahadini vexillū altius eminet irrumpatur. Placet o filiū vniuersis excepto prefato comite. de cuius cōsilio mōtana occupabantur. Nostri em estu ac splēdore solis grauantur at celoꝝ imbribus oppr̄imūtur et obruuntur. Comes tripolis arma proicit. et cū suis ad castꝝ saphetū fugit. nostriq̄ miserabiliter atteruntur. Archiepiscopus presul letaliter vulneratus crucē domini tradit alteri. et ille regi. Rex autem capitur et sancta crux asportatur. Sed et quot quot templarii et hospitalarii cū captiuis inueniūtur protinus decollantur. Porro guido rex. et magister templi ī monimentum victorie reseruantur sic exigentibus meritis suis ī manus gentiuꝫ nostri sunt traxiti ac gentibus subiugati. Nimis em ī luxus varios et clerus et populus effluxerat. totaq̄ ē ra illa facinoribus et flagicijs sordescebat. sed et q̄ religionis habitum preferebant regularis moderantie turpiter fines excesserant. rarus ī monasterio. rarus in seculo. quē nō vel auaricie vel luxurie morbus inficeret. rainaldus aūt prīceps. quia alia vice a turcis captus. ac p annos. xvj. tentus et redēptus multa pecunia. nunc tenebat ebrō et regionē que est trans mare mortuū vbi est mōs regalis. et vrbs petracensis que dicitur erath turcoꝝ inimicus añ salahadinū adducitur. et ab ipso mucrone proprio decollatur. Salahadinus ego habito celebri trophe o de nostris ad pontem tiberiadis redit. ibiq̄ maūbias diuidi & in damascū meliora deferri precipit. Debinc acchon que et ptholomeus obsidet. ac post biduū in dedicōnem recipit. Manentibus ac recedētibus oductus datur. quia salahadinus nullū grauari pmittebat volentem degere sub tributo. nec vnq̄ iuramentum violabat. et vix alicui quod rogabatur negabat. Deniq̄ turci alias vrbes castra q̄ recipiunt. p vim autem nullum. Comite tripolis tripolim redeunte mandat ei saladinus. ut pacta que sibi iurauerat. ciues suos iurare faciat. Comes ciuibus iubet vt iurent. At illi nolunt. nisi iuramē ei formā prius audiāt. Instante autez comite petūt inducias vsq̄ mane. mane autem facto. diuinus extīctus inuenitur. apparuitq̄ stigma circūcisionis

quod recenter suscepat·quia turci & saraceni ex paterna traditõe filios circũcidunt· Quorundã e tiã clientũ suoz cõfessione ꝺtectũ ẽ ꝙ vrbem turcis tradere decreuerat·habens penes se sigillũ sala hadini quod mox faceret propalari·Ab ipso autẽ anno domini·M·clxxxvii· quo crux dommi capta est infantes qui postea nati sũt non nisi·xx·vel·xxii dentes habẽt cũ antea·xxx·vel·xxiij·habere solẽt

XLIIII De ortu ludouici filij philppi & captione hierusalem

ANno eodẽ·iiii·die septẽbris capitur ascha lon a turcis Ipsaq3 die fit eclipsis solis p ticularis in·xviij·gradu virginis & duravit duabus horis·apparueruntq3 stelle per diẽ vt in nocte In crastino natus est ludouicꝰ philippi regis francoz ex regina elizabeth filius· De cuius ortu pisius tantũ gaudiũ fuit· vt per·vij·dies singulis noctibus cũ faculis accensis ac cereis·totiꝰ vrbis populus i dei laudibus exultaret· Latrunculi aũt sirie quos turco magnos vocant laodiciã vrbẽ impetunt & deuastant· Raimundus princeps anthiochenus cũ eis congressus multos suoz perdit & ipsi anthiochiã infestant·ac regionẽ que nerei mõs vel nigromontana dicitur amenissimã prꝺatur Illoq3 ad propria redeũtes nostri de diuersis locis glomerati·cõgressi cũ eis debellãt multos ꝓmunt pauci fuga euadũt·preda excutitur ·captiui viriliter liberantur·salahadinꝰ autem ascalone recepta munitaq3 hierusalem properat vt illã obsideat·Arbitratur enim defacili cessuros fore·qui videbãt & alios iam cessisse sibiq3 paucissimos adesse qui defẽderent & inumeros qui defẽdere non valerẽt Hierusalem enim a parte occidentali p·x·dies continuos passa insultus ciuesq3 viriliter se defendũt·Obsidq3 autem eam a parte aquilonari ·& muros destruit machinis qui non cessant·sed se reddunt salahadio ita ꝙ ab eo qui decẽ annos exceſſerat·x·aureos & ·v·a mulieribus accipiat· Et ab illis qui infra decẽ niũ continentur duos Idibus octobris die·s·obsidionis·xiiij·feria·vj·hierusalem capitur·& mox salahadinꝰ facit cõminui cãpanas & metallũ eis restitui quoz erant campãe ·In ipsis autem basilicis iumenta stabulauerunt·& sordes quaslibz ibi perpetrauerũt·Ecclesiã vero sancti sepulcri auro multo redimũt surziani· Templo autez domini mirã veneration exhibent turci·quod iuxta ritus suos cõsueuerãt ãtiq3tus venerari· salahadinus ãteq3 itret lauari facit pietes aq3 rosacia·& multa ·M·pauperũ absoluit a pcio ptaxato·Infirmis de fisco ꝓprio ꝓ aliq3ntum tempus iubet necessaria ministrari · Heraclius itaq3 patriarcha·clerusq3 vniuersus & de monasterijs diuersoz ordinũ ꝓfessores· turba q3 cuiuslibet etatis & sexus innumera de hierusalẽ recesserunt·His qui supra muros in cellis reclusi abstimẽtie & ordini vacabãt iussũ ẽ vt abirẽt Vniuersis pene latinis vrbem relinquentibns· surziani & sectaz homines diuersaz vtpote georgiani·iacobite·greci·armenij·remãserunt ibidem sub turcorũ dominio constituti· Audita deditõe multa quoq3 loca que vix ab homine capi possent si defensores haberent i dedicõnem recepta sunt·Captaq3 ẽ hierusalem post ãnos·lxxxviij·ex quo a turcis exuta fuit & tãtundem fere tpis possessa a nostris ꝙ tum prius & aturcis·pontificãte tunc papa vrbão & nunc etiã vrbão·Qui cum rem tã flebilem audisset nimis indoluit·& ex animi doloze langueſcens post breue decessit·atq3 in vrbe ferraria qua nuper aduenerat de verona·tumulatꝰ extitit·Cui succes sit gregorius·viii vir sciẽtia literaz facundiaq3 clarus·sed & puritate vite & integritate animi ꝑclarioz suiq3 vehemens castigatoz In primis igitur ad subuentõnem hierusalem totis inbiat animis & ad concitãdos principes populosq3 p occidentis partes tã legatos ꝙ literas destinat Et qui cladem ozientalem exponant & pñiarum absolutiorem ꝓfecturis hierusalem ꝓmittãt·sed prochdoloz in suo mox exortu fios decorus exaruit quia post duos mẽses aput pisã moriens ibidem sepultus fuit Cui clemens tercius successit crescebat enim vbiq3 rumoz lamentabilis de trãsmaris ptibꝰ & igemiscebat mũdus ·Pleriq3 de correctione vite attentius cogitabãt pluresq3 signo crucis accepto ire hierusalem proponebãt

XLV De crucis signatione duorum regum & aliozum multorum

DIe autem ·xiij ·ianuarij ·s· i festo sancti hilarij factum est colloquiũ inter reges philippum·s·& henricũ iter triam & gisoz cium pro sedãdo inter se discidio vbi archiepc̃o tirẽ si adhortãte contra omium opinionem signum crucis acceperunt ĩstinctu sãcti spũs pro liberatione vrbis sancte hierusalem & sãcti sepulcri dominici multi etiã alii cum eis archiepiscopi quoq3 s·rothomagensis cantuariensis ·Epi vero beluacensis carnotensis·comites quoq3 pictauenb ·flãdrensis carnotensis blesensis barrenb suessionẽsis nũnensis · dux etiã burgundie & rotroudus comes cãpanie· comites quoq3 drocoz clarimontis & bellimontis & plures alii magni viri zelo dei accensi ·In cuius facti monimentum duo reges in eodem loco crucem ligneam erexerunt ibiq3 fundãtes ecclesiã sedꝰ inter se ꝑpetuo inierunt· Ipsum vero locum agrũ sãctum voeauerunt ·eo ꝙ ibidem sacris crucibus insigniti sunt· Anno itaq3 dñi·M·clxxxvii mẽse marcio pisius generale concilium celebratũ est ab ipso rege philippo i quo sãcta cruce signata ẽ innumerabilis militũ ac peditũ multitudo Ob hanc enim instãtẽ ncitatẽ cũ assẽsu epoz & baronũ tre sue osti tuit rex ut ꝓlati et clerici ꝓuentualiũ ecclesiarũ et milites etiã cruce signati de debitis suis reddẽdis tã iudeis ꝙ xpianis a creditoribus biẽnio respectũ haberent·et omnes crucem non habentes quicũq3 essent ad minus illo anno de ommibꝰ mobilibꝰ ac redditibus suis decimas darẽt·exceptis illis q̃ exãt cistercienſis ordinis et charthusiensis et fontis ebrardi·et etiã leprosis quantum ad suũ proprium pertinerz Et iste decime salahadine dicte sunt ·Eodẽ anno secũda die februarii fuit eclipsis lune vniuersalis hora noctis ·iiii·et durauit p tres horas Itez iiii ·idꝰ februarii paulo añ auroram serenissima nocte visa ẽ lũa vsq3 ad terzas in momento descendere et facta mozula quasi resũptis viribꝰ itezũ vsq3 ad locũ vnd̃ descẽderat paulatim ascẽdere Hoc ãno fridericus quoq3 imperator crucẽ accepit saladinus frequenter tirũ infestat sed cũ damno suoz̃ sepe confusus recedit In vigilia sancte marie magdalene antisiodorẽ conflagratur et in crastino dicte festiuitatis vrbs trecensis oburitur Hoc etiã anno·beluacũ priuinum carnotũ mirabiliẽ icẽdũẽ

XLVI De ruptione federis inter reges per comitẽ ricardum

EOdem anno ricardꝰ comes pictauẽsis rupto fedeze quod ipse et pater suus cum rege philippo iniezant terzam comitis tolosani quam a rege francozum tenebat intrauit·et

mosacū aliaqz castella ad eū pertinentia cepit. Qō cū idem comes raimundꝰ regi philippo p nuncios intimasset. ille collecta multitudine armatorꝫ subito terras eorꝫ intrauit & castꝫ radulphi buſēsacū qz & argentoniū cepit. quartū etiā qō leurosiū uocatur obsedit. vbi dū ī obsidione breuem morulā faceret. accidit vt torrens ante castꝫ in quo pluuiꝰ inundātibꝰ solebat aqua inueniri sufficienter. estatis feruore nimio siccatꝰ esset. Cūqz rex & totus exercitꝰ eiꝰ aquaꝫ penuria multū afflig eretur. subito de terre viscerib9 aqua miraculose intantū excreuit & sine pluuia. vt vsqz ad cingulos equorꝫ attingeret. et totꝰ refocillaretur exercitꝰ. eorꝫqz animalia. Tādiu aūt duranit quādiu rex ibidē ī obsidione fuit. Post paucos dies castꝫ cepit et ludouico ſāguineo suo filio comitis theobaldi dono dedit. Ipō vero recedente. aque quoqz ad priorē locū reuerse sūt. nec postea apparuerūt Egressus inde rex venit et obsedit montē tricardū et cū labore cepit et turrim euertit. Deinde paluellū et montesoriuz et castelletū cepit. et rupē willebaldi. & quidquid iuris āglie rex in tota habebat auernia sibi subiugauit. Quo viso rex āglie p marchiā normānie versus gisorciū exercitū suū reduxit. p quam. ſ. marchiaz trāsiens castꝫ dreuorꝫ incendit multasqz villas cāpestres destruxit. Rex aūt philippꝰ insecutꝰ est eū et in ipō trāsitu cepit vindocinū. Persecutꝰ est autem regem vsqz ad castꝫ quod dicitur thrō ō quo ipsū cū filio suo ricardo turpiter eiecit. totūqz vicū obsssit. Supueniente aūt hieme datis inducijs ab ergz a bello quieuit

XLVII De dissensione eiusdez comitis a patre et āliter capta ē vrbs turonis

Interim comes ricardꝰ a patre suo petijt vxorez q̄ debebatur sibi. sororē. ſ. regis philippi que tradita ei fuerat a patre suo ludouico ad custodiēdū. et cū ea petiit etiā regnū Sic em̄ fuerat ī pactis. q̄ quicūqz de filijs regis āglie cā haberet in diuitiū post mortē ipsius regis haberet et regnuz. Hoc ergo ricardꝰ de iure sibi cōpetere dicebat. quia post henricū fratrē suū primogenitus erat. Quod cū rex soliciteꝰ nimis hoc facere nollet. iratus comes a patre recedens ad regē frācorꝫ se trāstulit. & ei homiciū faciens fedus sub iuramēto firmauit. Anno domi M. clxxxix. philippꝰ rex exercitū aput regentū duxit. et firmitatē bernardi cū alijs quattuor firmissimis castellis cepit. vbēqz cenomānis ō q̄ hēricū regē āglie cū. dcc. militib9 armatis ēpiter fugauit. et psecutꝰ est eū vsqz chinoniū. cenomāniſqz reuersꝰ turrim fortissimā ac bene munitā muro. p mirarios quos semper secū ducebat suffosso laboriose cepit Deinde versus vrbē turonis exercitū duxit. vbi su p ligerim fixis tentorijs ipse solus aquas flumīis cū lācea temptās. quod auditū a seculo nō fuit vadū inuenit. Positisqz signis a dextris et a sinistris vt inter illa totus post eū exercitꝰ trāsuadaret primus ante omnes trāsiuit. Videns autē exercitus a quaꝫ diminutionē. subito miraculose factā statim collectis tentorijs omnes p vadū secuti sūt regem Omnib9 aūt trāsmissis. aque reuerse sūt ad statuz priorē. Quod videntes turonenses timuerūt regez rex autem dū immunita ciuitatis circūquaqz cōsiderat. ribaldi eius qui primos ipetus ī expugnandis munitōibus facere osueuerant. ipō cernēte per muros cū scalis ascendentes vrbē ex impuiso cepe runt Tunc rex cū exercitu totam vrbem recepit. i bigz custodes posuit

XLVIII De obitu regis henrici et inicio ricardi et quibusdam alijs

Volutis aūt. xii diebꝰ obijt apud chinonium rex henricus dolore nimio vt aiūt absorptus eo q̄ se videret a rege francie sic oppressū. et a suo quoqz filio qui ad eundem regē confugerat derelictū qui in oīmbus satis prospere egit vsqz ad tempora philippi regis. quē dominus quasi frenū in ore eius posuit pro vindicando sanguine beati thome martiris. Sepultus est aūt aput fōtem ebrardi in abbatia monialiū. multis a se redditibus et muneribus ampliatū. etqz succesſit filius eius ricardus comes pictauensiū. Ad cuius primū ingressū aput gisorciū eodem anno totū castꝫ flagrauit incendio Sequenti aūt die ī ingressu ipsius castelli pons ligneus sub pedibus eius fractus est omnibus socijs eius libere transeuntibus. ita q̄ ipse cū equo suo cecidit ī fossatū. Post paucos dies pax que inter reges philippum et henricum. ſ. fuerat iterlocuta inter ricardum & philippum est cōsummata Cui etiam tunc philippꝰ vrbem turonis et cenomannis reddidit pro pacis bono Et etiaz castellum radulphi cum toto feudo suo Qua de causa ricardꝰ philippo feudum crariaci totum ppetuo quitauit. & omnia feuda que habebat ī auernia Eodem anno obijt vxor philippi elizabeth regina. & ī ecclesia beate virginis parisius est sepulta. Rauēnatensis et pisanus archiepiscopi cum multo populo et fridericus imperator cum filio suo duce sueuie transmarinum iter arripiunt Anno ergo p̄notato fuit ingens pegrinorum motio ac de diuersis partib9 p mare p terras ptes adeunt transmarinas. Prefati vero archipsules cum magno agmine de italia transfretantes appulsi tiz tirēsib9 fiunt non modi cum adiumentum Imperator etiam imperij sui fines egreditur cum multitudine infinita rez oīmum affluenter instructa. De frisia et de dacia naues. l. federate pariter eantem peregrinationem arripiunt De flandria quoqz. xxxvii. rates cum apparatu gn di secute sunt Sed et de francia et ō campania pergunt hierusalem illustres viri tituliſqz militie gloriosi. Cunqz multa milia nostrorꝫ aput tirū existerent achon petunt & obsident Et ecce salahadin9 cum multis milibus accurit vt obsessis succurrat et obsessores īpetat Cunqz nostri hostiū assultus assiduos ferre nō possēt valla et aggeres ī giro castrorum extruunt et sic tutiores existunt post hoc pugnam acerrimam cum hostib9 conserunt. multiqz nostrorum occumbūt Multis itaqz diebꝰ ī tholomaidis obsidione morantes multas patiunē calamitates vel per īcursꝰ hostiū vel per aeris inclemē tiam vel per victualiū indigentiam. siquidem et a facie et atergo hostilis immiebat obsidio et aeris ī temperies tanta fuit et īundatio pluuiarum vt p nimia humectatōe corrupta cibaria deperirent et innumeri etiam morbo dissenterico laborantes obirent. Miranda ꝓinde ac perpetuo memoranda virorum illorum cōstantia que tot malis obsita non defecit sed permansit īfracta Rege sicilie mortuo sine herede siculi faciunt regem tancredum. et henricus imperatoris filius se dicit heredem esse ratōne vxoris sue videlicet sororis dicte regis. et etiaz ex pacto promissionis sicqz mors illi9 regis iestimabile detrimentum intulit omnib9

XLIX De ordinatione regni philippi et testamento eius.

Anno dñi·M·cxc·rex philipp⁹ iter trāsmarinū arripe cupiens·pisius cōuocatis amīcis et familiaribus testamētū ordidit·& adele matri sue et guillermo remensi archiepiscopo auunculo suo p tutela & custodia totū regnū frācozū cū filio suo ludouico cōmendauit·Ipius autē regni ordinationē fecit statuens vt balliui sui p singulas terras positi i balliuis suis singulis mensib⁹ assistentiā vna die tenerēt i quo omnes qui clamorem facerent ius suū p eos sine dilatōe reciperent Guillerm⁹ etiā archiepus & adela regina nichilominus vnū diē pisius singulis quatuoz mēsib⁹ statuerūt· in quo clamozes hominū regni audirēt ·ibiqz eos ad honozē dei & vtilitatē regni terminarēt p hibuit etiā vniuersis plātis & homīib⁹ suis·ne qdiu esset i seruicio dei talliā vel exactōnez darēt Et si eū mori contingeret ne similiter hoc facerent donec ludouic⁹ filius ei⁹ ad etatē veniret·i qua per dei gratiā regnū regere posset·Qz si aliquis eidem filio guerrā mouere vellet·& sui etiā reddit⁹ nō ei sufficerent·homines ipsi⁹ & de corporib⁹ suis & de peculiis auxiliū ei facerēt Prepolitis insuper et balliuis suis p hibuit ne aliquē hominē vel eius peculiū caperēt q̄diu bonos fideiussores dare vellet & de iustitia i curia regis prosequenda nisi p homicidio vel murdro vel raptu vel proditōe·preterea precepit vt omnes redditus eius & obuentōes et uicia pisius afferentur p tria tpa·s· ad festū sancti remigij ad purificatōem·ad ascēsionē Et si eū i uia mori cōtingeret regina & archiepus & episcopus pisiensis cū aliis tribus viris thesaurū suū in duas ptes diuiderēt·De quaz vna p arbitrio suo ad reparandas ecclesias p guerras ipius dstructas distribuerent & illis qui per tallias nimis depauperati essent·Residuū aūt eiusdem ptis pro anima sua & ātecessoz suoz darent quibus vellent & quos magis egere crederēt·Aliā vero mediā partē ad opus filij sui ludouici custodirent·sed & ciuibus parisiensibus precepit vt vrbs parisius quā multū diligebat optimo muro cū carnellis et portis diligentez clauderet quod & factū est in breui spacio·sed & hoc idē i aliis vrbib⁹ & castellis per totū regnum mandauit fieri

¶ De transfret atōe duoz regum vsqz achon

Sic igit ordinato regno peraqz & baculo peregrinatōis acceptis in ecclesia·s·beati dionisij ab archiepiscopo guillermo vicelia cū perexit·Ibiqz baronibus dimissis vsqz ad ianuā venit vbi naues & victui necessaria parari fecit·rex autē ricardus aput massiliā cū suis maze intrauit processerūtqz duo reges cū agmine infinito & apparatu incredibili ac proceres fere vniuersi· Inter quos fuerūt odo dux burgūdie philippus comes flandrie henricus cāpanie theobaldus blesensis stephanus sacri cesaris sed & archiepi epiqz quaz plurimi & qui alicuius i militia habebant nomīis diuerso quidē tempore sed eodem anno iter arripiunt peregrinationis tantāqz aliquādo motōnē populorū fuisse nulla meminit etas nullaqz refert historia Diuersos itaqz port⁹ adeūt·naues ascēdūt Cum aūt venisset rex philippus apud messanaz vrbem honorifice receptus est in palacio regis tācreti qui & de victualibus suis abundāter ei doāuit Illic itaqz natale domī celebrauit·& militibus ītre sue q̄ res suas orta in mari tempestate perdiderāt· multa & magna dona tribuit·rex aūt āglie cū euz rex philipp⁹ quasi hominē suū appelleret vt sicut in rauerat cū eo mare trāsiret i passagio marcij noluit sed vsqz ad augustum deferri Dozozē quoqz philippi quā de iuramento tenebatur vxorem ducere recusauit·Rex ergo philippus prosperis vētis applicuit achō i vigilia pasce·vbi cū multis lacrimis & gaudio quasi āgelus domini receptus est ab his qui·s·longo tempore federāt i ei⁹ obsidione Fixisqz tentoriis & fabricata domo tā prope muros vrbis vt vsqz ad eam & vltra frequenter hostes quarellos & sagittas emitterēt Absente siquidē rege āglie noluit assilire·Condixerāt em̄ q̄ non nisi pariter assilirent·sed erectis petrariis suis & māgoēllis & aliis ingeniis ante aduentū eius tantum de muris ei⁹ fregerat ·q̄ ad eā capiēdā nō n̄ assult⁹ derat·rex aūt āglie per maze cū suis veniēs cū transiret per insulam cipā inuenit quendā pseudo imperatorem eidem insule dominantē·ipsamqz cū imperatoze suo & eius filia cepit·omnesqz thesauros ipsius aspoztauit·Insula vero d̄ suis hominibus mūita proficiscens obuiā habuit nauem vnam salahadini que veniebat i succursū achon ciuitati miro mō munita In qua erāt infite phiale plene igne greco & baliste·ccl·et arcuū et āmoz copia maxīa Erāt qz ibi bellatores fortissimi qui omnes a rege āglie et suis sunt interfecti et nauis ofracta perijt·Aliam quoqz nauem eiusdem apud tiz ceperūt franci in qua erat armoz copia que similiter veniebat ad succursum achon·rex aūt āglie cum venisset achō et omnium esset voluntas vt assultus fieret·suos ire non permisit·sed et pisānos cum quibus iuratus erat·assilire prohibuit ·et ob hoc rex philippus suos a iuramento quod de exercitu regendo fecerat· absoluit

¶ LI ¶ De morte friderici in itinere transmarino et successione henrici

Eodem anno fridericus imperator cum filio suo et vniuerso exercitu veniens i partes transmarinas obijt inter niceam bithinie vrbem et antiochiā ·non minimā christianis relinquens mesticiam· Hic nēpe miles strenuissimus soldanum iconii q̄ ei promissū non soluit prosecutus est·castra eius diripuit·et turcos miserabiles i angustiis iuentos debellauit·Demqz fluuium transiens equo cecidit·et vix extractus paulopost obiit Moriēs aūt totum exercitum suum filio suo duci bohemie reliquit·Qui cuz paucis de terra turcorum euadens·cum illis accium venit vbi et ipe breuiter naturali lege vitaz finiuit· Friderico autem successit filius eius hēricus strenuus i agēdis·acer i hostes et cum omnibus accedentibus ad eum largus et mirificus·sumpsit autem imperium āno ab incarnatione domini·M·cxc·ab inicio vero mundi quintimillesimo ·clii·et imperauit ānis·vii· Anno sequēti obiit clemens papa·iii·cui successit celestinus natione romanus· Hic die pasce consecratus in papam·in crastino prefatum henricum osecrat i peratorem·Eodem āno mense iunio ac iulio tāta i temperies aeris ex nimietate pluuiaz facta ē vt segetes in campis priusq̄ colligi possent in spicis ac folliculis suis germinarēt·postro·xxiii·die iunii regibus existentibus in obsidione accii fuit eclips⁹ solis in·vii·gradu cancri·et durauit per·iiii·horas·In sequenti autem mense·x·kl'·augusti ludouicus filius philippi regis grauissime parisius vsqz ad vite desperationem egrotauit·Quem totus conuentus sancti dionisij clauum et coronā domini secum ferens cum processione cleri et populi nudis pedib⁹

incedens · & preces domino cū lacrimis fundēs visitauit · Cui mauricius epūs cū multitudie cleri et populi pari forma vsq; ad sanctū lazarū occurrit et illis se cōiungens ad palaciū regis venit · ibiq; facto sermone ad populū et oratione fusa · puer sacris resiquijs ī modū crucis attactus a periculo liberat⁹ est · sed & ipa die serenitas et temperies aeris multo tempore amissa restituta est · Eodē anno leodiēsis epūs a facie īpatoris fugiens dū apud guillermū remensē archiepm moraretur · ab eiusdem hēretici legatis ī dolo ē interfect⁹ · quia cōtra eius volūtatem canonice fuerat electus et cōsecratus · Eodez āno comes theobaldus frācie senescallus et comes clarimontis · & cōes pticensis · et dux burgūdie philipp⁹ quoq; comes flandrie in obsidione accij mortui sūt · Et quia cōes flādrie alium nō habebat hērem terra eius ad baldimū nepotē suū filiū comitis hanensis deuoluta est · qui postmodū īperatorē cōstantinopolitanus factus ē

¶ LII ¶ De ōditōe achō et ō rditu regis philippi

Oiro rex ricard⁹ in assultibus achon operabaē remissius · Rex aūt philippus ad destructionem muroz bene laborabat · vrbē q; intantū impugnauit · q; custodes salahadini qui erant ibi · s · sunathosiū & carathosiū satrapas eius cum ingenti armoz copia sub certa pactione ad ōditionem ciuitatis coegit · Promiserūt em̄ iuramēto sue legis astricti tātū corpib⁹ suis saluis dimissis q; verā domini crucē quā salahadin⁹ habebat et omnes captiuos christianos quos in tota terra sua iuenir · possent regibus francie & āglie restituerēt Achō igit̄ in id⁹ iulij recepta ē a nostris p⁹ ōēsuz fere biēnū ex quo obsideri ceperat Quo audito super hostes irruit timor ac tremor et ascalonē ac cetera castella que de manu nostroz rapuerant diruunt vacuaq; dimittunt · Igitur tota vrbe reddita christiani cū dei laudibus intrauerūt · et victualia que ibi mūēta sunt inter se diuiserūt · Reges quoq; captiuos omnes eq̄ lance inter se diuidentes in sortem acceperūt · Rex aūt francoz partem suaz ducī burgundie cū multa sūma auri et argenti et victu aliū copia delegauit eiq; omnes exercitus suos cōmisit · Morbus etem̄ tūc grauissimus eū vexabat insuper et regē āglie valde suspectū habebat · qa glorie illius inuidens ab omni auxilio oportūo se subtrahebat · nūcios quoq; frequenter clam ad salahadinū mittebat et ab eo mutua dona accipiebat · Timens itaq; dolū eius · sed magis vt aiūt quidaz ire flandriaz cupiditate ductus cōtra cupiditatē omnū fere p̄cez francoz a terra sancta recessit · & in apuliā trāsuectus illic aliquātulū cōualuit · Inde visitans apostoloz limina benedictionē a celestino papa accepit · et sic ī franciā rediit · Sed priusq̄ a terra sancta recederet · ricardo regi iuramento firmauit · q; infra · l · dies post p̄ in franciā reuersus esset illius terre non noceret · rex aūt ricard⁹ transmare remanens captiuos suos qui saluis corpibus se subp̄dicta pactione reddiderūt ad id qō p̄miserāt compellauit vt · s · crucē dominicā et captiuos christianos sine dilatione restituerēt · Quod quia non potuerūt ad effectū p̄ducere · rex irat⁹ · v · milia ex eis et āplius decollari fecit retentis maioribus et ditioribus a quib⁹ pro redemptione inumerā pecunie sūmā accipiens liberos eos abire permisit · Insulam aūt cipri quā ī transitu suo cepat pro · xxv · millib⁹ marcaz argenti templarijs venalē tradidit et postmodū eis ablatam guidoni quondā hierusolomitano regi iterū vendidit ciuitatē ascalonē multo auri precio paganis petentibus funditus euertit ·

¶ LIII ¶ De iudeis apud braiā cōbustis et de sancto guillermo p̄sbitero et falso etiā rumore assacidarū ad regem philippum

Philippus aūt rex ī franciā reuersus · dum esset apud sāctū germanū in laya audita cuiusdaz xp̄iani morte ignominiosa ab ipsis iudeis p̄petrata xp̄iani religioni cōpaciēs familiaribus suis ignorātib⁹ quo iret subito iter arripuit apud braiam velocissime veniens · positis ī portis ipsius castri custodib⁹ · comprehēsisq; iudeis · lxxx et amplius cōburi fecit · Comitissa etem̄ ipsius⁹ castri muneribus eorū corrupta tradiderat eis quendam christianū cui falso imponebat furtū et homicidiū Hunc igitur antiquo odio cōmoti manib⁹ a tergo ligatis spinis coronatū per totā villā fustigantes duxerūt · et postea patibulo suspenderūt · Eodē anno pādie idus marcij apud nogentū ī ptico militū acies ex aere descendentiū in terra visa fūt · Ibiq; facta inter se mirabili pugna subito euanuerūt · Poro · xx · die nouembris fuit eclipsis lune duab⁹ horis In anno sequenti · vi · idus maii apud pontizarā guillermus sacerdos nomine anglicus · vir caritatiuus sanctitate vite pollens ac morib⁹ et officij sui prosecutor vigilantissimus migrauit ad dominū ī p̄cessione rogatōnū · Ad cuius sepulcrū tpe mortis eius operante deo multa miracula facta sunt ceci illuminati · clauti curati · alijq; multi a diuersis morbis sanati · Vnde et fama tanti viri p orbem diffusa de diuersis ptibus causa peregrinationis ad locum illū multos fecit venire · Eodem āno regi philippo de transmarinis partibus litere fūt allate · q; ad ipsum interficiendū p suggestionem ricardi regis anglie mittebantur assacide · Interfecerāt em̄ eo tempore marchisiū regis consanguineū vltra mare qui terram sanctam anteq̄ illuc reges venirēt mira regebat strenuitate · Hinc rex philippus cum multis diebus solicit⁹ pmaneret · tandē habito consilio misit nūcios ad vetulum assacidarum regē · vt p ipm rei veritatem cognosceret · interī tamē īstituit corporis sui custodes clauas eneas semper ī manibus portantes ac per totam noctē alternatim circa eū vigilantes · reuersis aūt nūcijs per literas vetuli assacide rumores falsos esse cognouit et sic a falsa suspitione quieuit ¶ LIIII

¶ De reditu regis ricardi ī anglia et electione hērici ī regem hierusalē ·

Rex aūt ricard⁹ ad terram suam redire disponens henrico nepoti suo iuueni campanie comiti exercitū suum tradidit · totam q; terram transmarinam quam tunc xp̄iani tenebāt ei dimisit · et ingress⁹ mare naufragium patiēs cum paucis euasit · Quidā autem comes maumarz⁹ de goxe populusq; regionis illius · audito q; in terra erat ipsum īsecuti sunt · eo q; in fugā verso milites octo de suis ceperunt · Sed et cum trāsiret per epa tum calaburgēsem friderici⁹ quidam · vii · milites ō suis cepit Eundemq; sapulcus austrie dux obuiata strata & positis vbiq; custodibus inuentum in domo despecta captiuauit et omnibus bōis spoliatum hērico imperatori tradidit a quo iniuste fere p annum et dimidium detentus · multisq; expensis et variis exactionibus grauat⁹ · tandem datis · cc · milibus marcaz argenti pro redemptione · per mare in angliam transuectus est · Timebat em̄ transire per terram francoz · quia valde regem habebat offēsuz

Prefatus autem henricus vtriusq; regis nepos ex parte sororis videns terrā sanctā desolatā pietate motus maluit ibi in labore cū suis remanere · & si locus se offerret animā suā pro xpo ponere· q̄p ad terrā suā cū ruboe redire·Q̄ vidētes milites tēpli et hospitalis et peregrini qui ibi erant·s·eius i domino constantiā·ipsū i regem vrbis sancte vnanimiter elegerūt·et filiā hierusolomitani regis ei dederunt·Anno domi·M·cxciii·rex philippus exercitu collecto cepit gisorciū·et paulopost totum vulcasinū normannicū quod rex āglie iniuste possidebat·Eo aūt tempe salahadinus obijt apud damascū Cū autem sciret sibi mortem immimē signiferū suū vocauit dicens· Tu qui soles ferre vexilla mea p bella·fer vexillū mortis mee·s·pāniculus vilem per totā damascū sup lanceā clamitādo·Ecce rex orientis moriens non fert secū nisi hoc pallium vile·& sic mortuus est·Huic eñ successerunt duo filii sui·saphadinus sup siriā·& meralucius sup egiptū·Veruntamen inter eosdem & saphadinū q̄ fuerat salahadini frater de regno diutius concertatū est· Eodem āno in festo beati dionisij quidam puerulus subito mortuus ad ecclesiam eiusdē martiris a parentibus deportatus & ante corpora sāctorū super altare posit? meritis eor̄ corā vniuerso populo resuscitatus est

LV Dē secundo diuortio philippi regis et quibusdā euentibus illius temporis

Isdem temporibus misit rex philipp? stephanū nouionensem epm̄ ad canutū regē danor̄ vt vnā de sororibus suis ei mitteret quā ille acciperet i coniugiū Q̄ ille gratanter accipiens vigeburgem ei tradidit puellaz sāctā & bonis moribꝰ ornatā Hanc rex apud atrebatū in legitimā vxorem duxit·et in reginā coronari fecit·sz mox instigāte dyabolo rex ipse vt dicitur a quibusdā maleficijs p sortiarias impedit? uxorē tandiu cupitam exosam habere cepit·nec multopost consanguinitatis linea p karolū flandrensiuz comitem abepis & baronibus cōputata matrimoniū separari fecit·Regina tamen ad danos redire nolens in locis gallie rel igiosis manere decreuit·malens coniugalem continentiā perpetuo seruare·quā alij iūcta p ma matrimonij federa maculare·Sed quoniā huiꝰ modi coniugiū dicebatur iniuste dissolutū·papa celestinus ad oquestionē danorū misit duos legatos i franciam meliorem·s·presbiterz cardinalem et cē siū subdiaconū·Qui pisius conuocato concilio de reformando diugio tractauerūt·sed pelli sue timētes ac tepidius agentes nichil ad pfectū duxerunt Eodem āno·iiij·idus nouembris fuit eclipsis lune vniuersalis & durauit duabus horis·In mense autē februario rex philippus intrauit normanniā· & cepit vrbem ebroicā & nouūburgū & vallē ruolij·& alias plures munitōnes·Rothomagū quoq; obsedit·sed nichil ibi se proficere vidēs iratus obustis petrarijs & māgonellis suis & alijs ingeniis recessit·Anno domini·M·cxciiii· michael decanus pisis in patriarchā hierusolomitanū est electus·vir i regendis scolis parisius & in largiēdis elemosinis & in alijs pluribus bonis floridus· Sed domio alter ordinante post·xv·dies a clero senonensi itez ē electus·ibiq; in archiepm̄ est cōsecratus·Carnotū autem populosa ciuitas exustione subita exarsit Illoq; incendio insignis ecclesia beate virginis cū toto claustro cōflagrauit et corruit·vbi reliquiaz et hominū multitudo nec non & ornamentorz congeriesimmensa deperijt·

LVI De guerra duorz regū ad inuicem et de tempestate mirabili·

Philippus autem rex iterū normanniaz ingressus vernoliū obsedit·& pte murorū destructa audiens nunciū q̄p a normannis vrbs ebroica quā tenebat munitā capta esset·irat? ab obsidione recessit·& fugatis normannis ipsam vrbem funditus euertit nec non & ipsas dei ecclesias in spiritu uehementi contriuit·Eodē āno guillermus leocestrie comes vir fortis & magnanim? a rege philippo captus est·& stampis in carcē positus·Itez rex āglie lochas cepit·& canonicos sancti martini turonensis diciens rebus suis spoliauit Quo audito rex philipp? versauice omnes ecclesias terre sue primentes ad episcopatus vel abbatias terre illius cepit·& quorundā prauorz hominū istī ctu monachos et clericos ibidem deo famulantes eiecit eorūqz redditus i vsus proprios transtulit· Itaq; philippus & ricardus reges a palestina simultate nō quieścūt sed implacabili odio se inuicē persequuntur·& maxime i regionū suarū finibus multas grauesq; direptiones ac frequenter incursus faciunt· Eodem anno i pago beluacensi inter clarum montem & compenniū tante pluuie cuz tonitruis & fulminibus & tempestatibus facte sunt·quātas nulla memorat hominum antiquitas·Lapides eñ ad quantitates ouorū quadranguli mixtim de celo cum pluuia cadentes·arbores & fructiferas vineas & segetes penitus destruxerunt·Ville quoq; in pluribus locis a fulminibus destructe & cōbuste sūt·Corui etiam quamplures cum huiusmodi tempestate visi sunt i aere de loco ad locum volantes & cum rostris suis uiuos carbōes portātes ac domos incendētes sed & vtriusq; sexus homīes ictu fulminum interierunt·& alia multa horrēda ea die mōstrata sunt ·Ipsa etiam die in episcopatu laudunensi castz quoddam·s·caluummontem autiuimus a fulminibus destructum· Eodem anno impator totam apuliam & calabriam et siciliam que iure hereditario ex parte vxoris eum contingebant iperio suo subiugauit·Raimundusq; tolose cōes obijt cui filius eius eiusdem nominis successit ·regisq; con sanguineus francorum ex cōstantia sorore ludouici regis·Aerisq; insolita cōmotio facta est·turbines et tepēstates et grandines vineas et messes destruxerunt·Vñ i sequenti anno fames valida ꝑsecuta ē

LVII De alternatōe treuge et guerre inter duos reges

Anno domi·M·cxcv·redditе sunt treuge a rege anglie et guerra ꝺnuo icepta Tūc rex philippus vallē ruolii quaz munitā tenebat funditus euertit·et post paucos dies sororez suam qnā rex anglie ricardus remiserat cōiti de pōtino in vxorē dedit·Eodez tpe rex moabitaz cum multitudine infinita hispaniā intrauit·et ꝺras xp̄ianoz vastauit· Cui hildeuōsus rex castelle cuz exercitu occurrit·et pugna omissa victꝰ ab eis cuz paucis euasit·In quo bello plusq̄·l·milia christianorz cesa fuisse dicuntur· Eodē anno sacerdos quidam vulco nomine cepit i galliis p̄dicare ·multosq; ad vsuraz restitutionē adducere. Cū autē rex philippus exercitū i pago bituricēsi iuxta isoldunū collegisset·& rex āglie ē exercitu suo i oppositā ptē staret· & vterq; exercitus ad pugnandū armis accingeretur·operāte deo contra omnium opinionez ita factum est q̄p rex anglie depositis armis cū paucis

ad regē francoꝝ venit·ibiqꝫ corā omnibus pro ducatu normannie et comitatu pictauēsiū et andegauensium hominium ei fecit et de pace seruanda·deī cepꝫ vterqꝫ rex iuramentū ibi prestitit·Anno dominī·M·cxcvi·ī marcio subita et nimia aquarum & flumiū inundatō facta pluribus in locis villas destruxit·et homines habitātes in eis extinxit·Pōtes etiā flumīis secane confregit·Eodem āno philippus rex duxit vxorē mariā nomīe filiā ducis morauie & bohemie·marchionisqꝫ histrie·

LVIII Qualiter rex philippus cepit gisorcium et de morte mauricij episcopi·

POst breue tempꝰ rex ricardꝰ postposito iuramento castꝝ milionis in pago bituricensi dolo cepit & fūditꝰ euertit· Ob hoc rex philippus collecto exercitu albāmallā obsedit Vbi dū morā faceret rex anglie castellū nouētort data pecunia militibꝰ ipsū custodientibus recepit Rex autē philippꝰ p̄dictū castꝝ erectis petrarijs & aliis ingenijs p·vij·ebdomadas et āplius īpūgnauit donec fracta turri et muris·interiores bellatores ad deditionē coegit·Cūqꝫ castꝝ solorenꝰ destruxisset·nouentort obsidens in breui cepit·et comiti roberto custodiendū tradidit·Eodē āno venerande memorie mauriciꝰ pisiensis epūs pater pauperꝫ et orphanorꝝ feliciter migrauit ad dñm·Hic īnumera bona que fecit quattuor abbatias fūdauit· & de propriis sumptibꝰ dotauit·s·heriuallē·hermias·hederā et giph·Et quia de resurrectiōe corporū multi tempore suo dubitabāt·quā firmissīe credidit·moriens rotulū scribi mādauit scripturā huiusmodi continentē·Credo qꝺ redēmtor meꝰ viuit ⁊c Huncigiē ī extremis agens suppectus suū p̄cepit extensū poni vt de omnibꝰ ad eius sepulturā conuenientibus posset legi·Huic successit odo natōe soliacenſ·frater henrici archiepi bituricēsis moribꝰ et vita longe a suo p̄decessore dissimilis·Anno domī·M·c·xcvij· balduinus comes flandrensis qui ī āno precedenti philippo regi hominiū apud cōpenniū fecerat ab eius fidelitate manifeste recedēs .ricādo regi anglie cōfederatꝰ est·ipsū etiā regē francorum & terrā eius grauiter psecutus est·Similiter & reginaldꝰ filiusꝰ comitis domī martini cui & maxima dilectōe comitissā bolonie cū coītatu suo dederat rex in vxorē **LIX**· De morte impatoris hēnici et exaltatōe othonis & p̄dicatione magistri fulconis cū socijs eius·

EOdē anno·s·ab incarnatōe domini·M·c·xcvij·ab inicio vero mūdi quītimillesimo·clx·romanoꝝ impatoꝛ henricus obiit qui p tirannidē suā siciliam sibi subiugauerat·multosqꝫ magnos & nobiles viros ibidē pemerat cōtra religionem quoqꝫ christianā archiepiscopos & episcopos trucidauerat·et cōtra romanā ecclesiā semper tirannidē exercuerat·Qua de causa innocentiꝰ tercius qui eodē āno in papatu celestino successit·ī p·motōe philippi fratris ipsius henrici aduersariꝰ fuit et omnes eius fautores excōmunicauit·Othoī uero duci saxonie viriliter adhesit & eū aquisgrani ī regē germanie coronari fecit Interea vngarie regina philippi regis francie sororꝰ cū post mortē viri sui multo apparatu ptes transmarinas peteret·iam qꝫ tholomaidē appulisset·paulopost defuncta ē Ꝫ et in eadē vrbe hisdem diebꝰ supradictꝰ comes trecensis henricꝰ nepos eiꝰ q̄ rex in terra sācta fuerat cōstitutus·dū in superiori ceāculo palacij sui fenestre cuidā īmitendo se applicaret·miserabili p̄cipicio collisus expirat·cuius mater nomīe maria atqꝫ sororꝰ philippi regis francoꝝ ex pte patris et etiaꝫ sororꝰ ricardi regis āglie ex pte mris erat·Et comitatū cāpanie satis strenue viriliterqꝫ regebat·cū de filij morte ac sororis sue regine hungarie nūciū accepisset nimis indoluit·& nō multopost obiit·eiusqꝫ filius indolis egregie theobaldꝰ nomine ī comitatu succedit·Eodē āno petrus cantor pisiensis tā vita qꝫ doctrina cōspicuꝰ obijt amatorꝰ pietatis atqꝫ iusticie·apud cenobiū lōgi pontis in magna deuotione sāctaqꝫ confessione migrauit a corpe·Eodemꝫ anno·s·a principio predicationis predicti fulconis āno·iii·domīnꝰ multa miracula p eū operari cepit cecis visū ·surdis auditum·mutis loquelaꝫ·claudis quoqꝫ gressū restituit·Anno dñi·M·cxcviii fulco aliū sacerdotē nomine petrꝫ de roisiaco ad officiuꝫ sibi predicationis sociauit virꝫ literatū et bonū qui multos a peccatis luxurie et vsure reuocauit Meretrices quoqꝫ publicas ad nugalē cōtinentiaꝫ quasdam p̄uocauit·Quedā vero nugiū respuētes et soli deo seruire cupientes·sūpto religionis habitu in noua abbatia sancti anthonij pisius collocate sūt· que causa illaꝫ eo tēpore fūdata fuit·alie vero diū sis pegrinationibꝰ et laboribꝰ se exposuerūt nudis pedibus incedētes·p̄ter hos etiā herluinꝰ mōachꝰ sancti dionisij sacris literis eruditus in cismaria britania p̄dicauit·per quē innumera britonū multitudo crucē domī assūpsit Subitoqꝫ nō expectatis aliis peregrinis mari transito apud achon eodē mōacho ductore peruenerūt·sed ibi rectorē non habentes ī multas ptes diuisi nichil ad p̄fectū duxerunt

LX·De quibusdam euētibus admirandis & pugna duorum regum

HOc autē anno multe nouitates apparuerūt apud rosetū in bria in sacrificio altaris vinū visibiliter mutatū ē in sanguinē & panis in carnē·In vermendesio quidaꝫ miles qui mortuus fuerat reuixit·multaqꝫ futura multis predixit & p̄ea eē sn̄ cibo et potu lōgo tpe vixit·In gallia circa festū iohānis baptiste ros ī nocte ō celo cadēs mellitus spicas segetū infecit ita vt multi eas ī ore ponētes odorē mellis aperte sentirēt·mēse autē iulio orta ē tempestas valida·tanteqꝫ magnitudinis lapides de celo ceciderūt qꝺ a trēblaco vsqꝫ ad mōasteriū chale·& circa loca adiacentia segetes & vīeas & nemora penitus destruxerūt·Eodē anno mēse iulio rex philippus contra omniū opinionē ipiꝰ qꝫ regis edictū iudeos parisius reduxit· & ecclesias dei grauiter persecutus ē·nec multopost·s·mense septembri pena secuta ē· Rex aūt anglie ricardꝰ cū·M·dc·militibꝰ armatis· & cotarellis ac peditibꝰ innumeris vulcasinū circa gisorciū vastauit corcellas destruxit· pluresqꝫ villas campestres incendēs p̄das eorꝫ abduxit· Rex aūt philippus cū ad gisorciū transire cuperet·sed ei facilis transitꝰ non pateret cū quingētis militibus tantuꝫ per medias acies hostiū furibūdus irrumpēs ·et contra hostes viriliē pugnans dei gracia sanus euasit· & vsqꝫ ad gisorciū uenit·multis tamē ex militibꝰ suis captis aliisqꝫ fugatis·Ibi eīm capti sūt viri nominati alanus de ruinaco·matheus de marliaco· guillermꝰ iuuenis de melleto·philippus de nautolio·& plures alij·Sicqꝫ rex anglie cū triūpho recessit ac p̄das diuisit·Rex aūt philippꝰ normanniam ingressꝰ eaꝫ vsqꝫ ad nouūburgū et vsqꝫ ad bellūmontē rogerii vastauit·et statim exercitū vt quibusdaꝫ visū ē minꝰ caute diuisit·Quo audito rex anglie cū cotarell'

suis quibus preerat mereadeius de vulcasino et de pago beluacensi ꝑdas magnas duxit · et ipsius vr bis eꝑm philippū nomine viz in armis strenuum philippi regis consanguineum · et guillermum de melleto acriter insequētes ut ab eo predas excute rēt·positis insidijs cepit· longoq; tempore carceri mancipauit·comes autē flandrie eo tēpore sanctuz hotimaz cepit LXI ·De philippo imperato re et petro capuensi legato & morte regis ānglie ricardi·

PHilippꝰ aūt dux sueuie frater hērici quō dā impatoris maximā partē obtinuit·cō= tra quē otho dux saxonie stetit habens co adiutorē regē anglie ricardū auūculū suū·comitem q; flandrensē & archiepm colonienſē· Rex autem francoz philippꝰ dicto philippo regi alemānie du ciq; sueuie cōfederatus est·sperās p eū comitē flan drie sibi subicere·ac regi anglie facilꝰ posse resiste re·Inter hec innocentius papa·iii·misit in frām le gatū petrū capuensē diaconū cardialē ad reformā dā inter duos reges pacē·Qui pacē siquidē refor mare nō potuit·sed fide duoz regū interposita qui quēnes treugas ab ipsis accepit·quas tamē p obsi= des impediente ricardo ofirmare nō potuit·Anno domini·M·cxcix·ricardus rex ānglie iuxta lemoni cas grauiter vulneratꝰ occubuit·obsederat eiñ qō dā castz propter quendā militē ibi manētē qui the sauz inuenerat·quē ricardꝰ ambicioſe sibi reddi a vicecomite lemonicensi petebat·ad quez miles ille ofugerat·Dū ergo rex castruz illud fortiter īpug naret·balistariꝰ quidā ex improuiſo quarellū trans mittēs·vulnus ei letale inflixit·Et post paucos di es mortuus apud fontem ebrardi sepultꝰ quiescit Cui frater eius iohannes qui sine terra dicebatur ī regno succeſſit·Porro rex francoz statu rez ī me lius mutato·ebroicā vrbē totāq; normānīā vsq; ce nomannis vastauit·Arthurꝰ autem adhuc puer co mes britanie nepos regis anglie cū manu valida ve niens·andegauensiū comitatū cepit· & apud ceno mannis regi francoz occurrens hominiū fecit Ali enordis quoq; quondā regina ānglie apud thuroñ · eidem regi fecit hominiū ꝑ comitatu pictauensiuz qui eā iure hereditario contigebat·Anno quoq; p notato franci cū venetis ostantinopolim capiūt et balduinū comitē flandrie imperatorem cōstituūt·In ter hec philippꝰ mauricij comes frater comitis flā drensis captus ē a roberto de belleſio & eustachio de noua villa iuxta castrū leuciū cū·xii· militibꝰ re gi philippo traditus cū petro de duaco clerico q̄ multa mala regi fuerat machinatus·Electus autez cameracensis captus fuerat ab hugone de hālecort pro quo supradictus petrus romane ecclesie lega= tus totā franciā sub interdicto posuit·Sed pꝰ tres menses habito rex saniori ꝯsilio eundem petz eccle sie liberū reddidit LXII De sācto guillermo bituricensi archiepiſcopo

EOdem anno henricus bituri censis archie= piscopus obit cui guillermꝰ abbas karo li loci post eū in epatu succeſſit Ex ge stis eius Hic sanctus genere nobilis a puericia quidem ī pisiensi & sueſſionensi canonicatus eccle= sia dū ī robur virile maturior excreuiſſz·molestias seculi ferre nō valens·ruptis earū opedibꝰ ad grā dimontensem heremū cōuolauit·Ibiq; sinceritate mentis et conscientie puritate aliq̄diu vixit·sed ī eodem ordine turbatōe suborta mentis sue trāquil= litati timens ad cistercienſē ordinē ī pontigniacen si monasterio se transtulit·Ibiq; professus et pro ficiēs in virtutibus officiū prioratus suscepit·Pꝰ modū ex abbate fōtis iohānis ad carolocēse mōa sterium translatus ibi p electionē officiū abbatis sus cepit Vbiq; eꝫ subditos in māsuetudīe pertracta uit et virtutū exempla ꝓpagauit Tandē licet inui tus in ecclesia bituricensi pontificali honore subli matus oneri succubuit nō honori·Suscepti autem pāus ordinis obseruantiā nō mutauit·humilitatez pristinā et habitū retinuit·Et licz archiepiscopales cibos delicias mueniret·vsū tamen sobrietatis āti que nō deserit·meditationi & orationi libenē itē tus de animarū cura sibi omissa solicitus·confessio nes eiñ earū in multa leuitate suscipiens spiritus ꝫ fouebat·Predicationi p se vel p aliū sedulus īsiste bat·cui dominus etiā illā meritorū graciā addidit vt viuens miraculis coruscaret·Nam presbiter qui dam girardus nomīe qui vsū sinistre manus ita oī no amiserat vt celebrare non posset ad eū accessit· qui manū eius palpans dixit vt peccata sua cōfitē tur & melius se haberet·Post terciū igitur diē ita plene conualuit ꝙ tercia die celebrauit·Quidā eti am puer cerebro turbato & oculis tremorem capi tis patiens·cum vehementer angereē ad beatū uiz a parentibus deducit · Qui doloꝛ eius cōpaciens puero manū impoſuit sup caput eius blāde palpa uit & tremor omino cessauit Erat aūt hic sāctus fere semp hilaris et iocundus qō quibusdā etiā dis plicebat austeris·Et cū se ī huiusmodi socialem et amabilem exhiberet·viciū detractionis quod īlo cutionis cursu subrepe consueuit· viris etiā studio se sibi cauentibus sūma intentiōe vitabat·Ita ꝙ cū occasio detractionis incideret aut verba detracto ria mutando materiam incidebat·aut si verba ōtra hentis pſisterent peītus absorbebat·nolens polluī audiendo que vix aut nunq̄ eū polluere consueue rant in loquendo· Tandem assumpta cruce uolens ad fines albigentiū contra hereticos ꝓficiſci cū iti neri necessaria prepararet infirmitate correptꝰ·v· idus ianuarij obiit ac sepultus in bituricensi eccle sia miraculis statim coruscari cepit·Quem honori us papa·iij·īquisitione de vita eius & miraculis fa cta canonizauit· LXIII· De petro corboli censi & interdicto frācie & repudiatione vigebur gis regine

EOdem anno quo prefatus guillermus ad archiepiscopatū promotus est michael se nonensis archiēps vir bonus & ōo plen? ad dominū migrauit·Cui petrus ō corbolio quon dam innocencij pape didascalus succeſſit ·p cuius manum & autoritatem post cameracēsem sedem· deinde senonensem obtinere meruit·Nec multoꝰ eodem anno apud diuionem a prefato petro cardi nali omniū episcopoz abbatum & priorum totius regni conuocatum est concilium·Sed quia regnuz francoz sub interdicto ponere nitebatur a nunciis regis ad romanam sedem est appellatum Īpe tamē cardinalis appellationi non deferens sententiā co ram omnibus ꝓtulit·sed vsq; ad ·xx· dies pꝰ nata le non esse publicandam precepit·Extunc tota ter ra regni frācoz interdicto subiacuit·Quo audito rex iratus quoniā epi sui interdicto faciendo ofen serāt·ipsosq; a ꝓpriis sedibus ꝓturbauit·Canōicos eorum vel clericos ō terra sua ejiciens·eorum bona confiscauit·presbiteros etiam prochiales eiecit & p omnia eorum bona diripuit· ad cumulum etiam mali totius vigeburgem vxorem eius sanctaz oīm

qz suozũ solacio destitutã apud stampãs in castro suo reclusit. Sed & milites olim sua libertate gaudentes & etiam homines ipsoz cruciauit. i. terciaz ptem omniũ bonozum suozum eis abstulit. A burgensibus suis etiam intollerabiles tallias et exactiones extozsit. LXIIII Qualiẽ barones francie pperantes ad terzam sanctam constantinoplizMortuo rege anglie ri applicuerunt cardo barones quidã francoz uidelicz balduinus comes flandrẽsis. ludouicꝰ comes blesensis. stephanus pticensis. marchisius de monteferzato & alij ꝙplures magni viri ac strenui bellatozes p liberatione terze sancte crucẽ acceperunt. & apud constantinopolim factũ memozabile peregerũt. Et vt rei geste plenius seriẽ pandam? a superiozi exordiũ capimus. Tempozibus eñ ludouici francoz regis. emanuel vir sanctissimus & oñi magnificentia ꝑclarus apud constantinopoli imperauit. Cuius filio alexio ꝑfato ludouici filia agnes nomine data fuit in vxozem Hunc alexiũ post patris sui mortẽ andzonicus patruus su? regnãdi cupiditate illectus. in mari proiectũ extinxit. & rij ãnis circiter impauit. Tandẽ conrezas ex ispato supueniens ipm andzonicũ in compitis viaz apud constantinopolim ad stipitẽ ligatũ quasi signum ad sagittã propter immensa flagicia sua sagittari fecit. & post eũ impauit. Hic fratrẽ. a. in armis strenuuz sed iniquũ habebat. cui totã potestatẽ imperij tan ꝙ fratri carissimo tradiderat ꝑter cozonã & ipsi? imperij dignitatẽ. Qui tandẽ ambitõ is ãuidia permotus. potentiozibus imperij p dõaria magna ascitis ipm fratrẽ ac domiñũ suũ crudeliter excecauit sibiqz nomẽ impatozis vsurpare presũpsit. excecati quoqz filiũ incarcerari ꝑcepit. Sed ille dei nutu de squaloze carceris elapsus. a grecie finibus ad sozorẽ suã & philippũ regẽ germanie sozoziũ suũ ĩ alemaniã proficiscens cuidã ex francis in italia occurrit. Cunqz franci venecias decurrissent. competentes nũcios idem puer destinauit qui eis patris et filij lacrimabiliter causã ꝓponerent. promittens etiam se eis daturũ. xxxij. milia marcarũ argenti ꝙbus venecijs tenebant. necnõ & pecuniã quã pro naulo dederãt si ei succursũ prebereẽt & ꝙ ipe puer cũ virtute imperij sui ad liberationẽ terze sancte cuz illis veniret. ac de fisco suo etiã sufficiẽter exercitui necessaria ministraret. Ecclesiã quoqz constantinopolitanã ecclesie romane subderet & uniret. Vocato igitur puero & iuramento ab eodem recepto ꝙ promissa nũciozz impleret. statim ventis & mari se cõmiserũt. & nauigantes ostãtinopolĩ applicuerũt LXV Qualiẽ vrbs capta est a frãcis & venetianis & balduinus imperator est electus

Greci autẽ qui deforis imuẽti sũt. francoz audaciã & firmã in domino constantiam intuentes intra vrbis menia se receperunt Cunqz p. xij. dies terza & mari frãci vrbẽ fortiter obsedissent. & frequenti varioqz cõflictu victoriam obtinerent octaua die imperator egrediẽs cum sexagita milibus equitũ. & infinita multitudie peditũ armatorũ. ad dimicandũ contra francos acies ozdinauit. Franci vero licet grecozũ respectu paucissimi. cũ leticia tamen congressũ expectabãt. ꝙa secure de victozia confidebãt. Quoz ille proditoz ac tirannus cõstantiã attendẽs. statim cũ suis fugiens intra muros ilico se recepit. multis cõminationibus qꝙ ĩ carstimũ pugnaret asseuerans. sed nocte sequenti clã aufugit. Pozro sequenti die frãci vrbẽ viriliter impugnauerũt. & cũ scalis p muros ascẽdẽtes infra muros inter grecos se audacter ꝓcipitauerũt. ac de illis nõ minimã stragẽ fecerũt Audiens aũt dux veneciaz ꝙ francos multitudo grecorũ concluserat. eosqz mozti & exicio dabat. cũ venetis & stolo suo viriliter ad succurzendũ veit Inter quos ipse dux licet senex & debilis cozpoze fortis tamen & fremẽs animo primus galeatus frãcis pugnantibus se adiunxit. Vnde & francis assumptis viribꝰ ad pugnandũ acerzime recalescẽtibꝰ. impio proditoze cum hereticis suis paruulos nostros rebaptizãtibꝰ fugato ciuitas capitẽ pater adolescẽtis e carcere liberatus. statim in palacio domiatur Puer aũt ipse tã in ecclesia maiozi ꝙ in palacio imperiali solenniter diatemate cozonaẽ. Qui adepto imperio sine mora cũcta que promiserat frãcis impleuit. Dux quoqz veneciarũ & veneciani sui iurauerũt francis se nauigiũ exhibituros & stolũ 3uaturos. ꝓmittẽtes etiã si deus illis benefacerz quod ipsi sperabant. se nũ ꝙ ab eis recessuros nisi adplenũ subiugatis hostibus ihesu xp̃i Ad ꝙm promissiõnẽ impatozis munificentia sũt inducti. quibus. c. milia marcarũ argẽti exoluit. pro obsequijs hactenus francis exhibitis & postea exhibẽdis. Mortuo deniqz puero imperatoze in bello. de cõsilio ducis venecie ceterozũqz principũ cũ assensu cleri & populi balduinus comes flandrensis ĩ imperatozẽ est electus. & comes de alentiõe postmodũ. Ecclesia quoqz oriẽtalis tũc ab impatoze isto principibꝰ suis annuẽtibus romane ecclesie tanꝙ capiti membz subdita est & vnita LXVI De pace iter duos reges & nupciis ludouici & legato octouiano & recõciliatõe vigeburgis

Anno dñi. M. cc. ĩ ascẽsione domini refozmata ẽ pax inter duos reges frãcozũ. s. & anglozũ inter vernonẽ & insulam andeli aci. In sequẽti vero feria. ij. ludouicus regis frãcorũ vnigenitus blancam hildefunsi regis castelli filiam & regis anglie neptẽ duxit ĩ vxozez. pro quo matrimonio rex anglie iohannes omnes munitiões & vrbes & castra. totamqz terzam quam rex francozũ ceperat prefato ludouico et heredibꝰ suis quitauit. Totam etiam terzam cismarinam post decessũ suũ si ipsũ sine herede mozi legitime cõtingeret eidẽ cõcessit. Anno dñi. M. cc. Octouianus hostiẽsis. & iohannes vellecrensis epus. vt legatꝰ ĩ franciam venit. cuius admonitõe rex vxorez suam vigeburgẽ ĩ qualemcũqz graciam recepit. & supductã a se ad tempus sepauit. Tunc 3uocatũ ẽ 3eliũ fuessionis ab ipso octouiano & iohãne legato cui rex philippus interfuit cũ episcopis & principibꝰ suis vbi p. xv. dies tractatũ ẽ de vigeburgis regie matrimonio ofirmando vel separando. pꝰ multas vero & varias iurisperitozũ disputatões rex longa mora tedio affectus cum vigeburge vxore sua mane ipsis insalutatis recessit. mandans eis p nuncios ꝙ vxorem suam sicut suam secũ ducebat. nec ab ea separari tũc volebat. Quo audito solutum ẽ cõcilium stupescentibus cardinalibus & episcopis qui cõuenerant ad faciendum diuozcium. Et iohannes quidem cum erubescẽtia recessit. octouianus autem ĩ francia remansit. Eodem anno theobaldus comes xxv. ãnozum etatis obijt. Et quia masculum hẽdez nõ habuit. rex philippus terzam suam sub tutela et custodia recepit. Vnicam eñ tantum filiam habebat. sed postea natus est ei filius posthumus quoniam vxor eius pregnans remanserat. Eodem anno

iohannes anglie rex ī frāciā venit·quē rex philipp⁹ valde parisius honorifice suscepit eiq; munera præciosa multa & varia dedit ¶ LXVII ¶ De filijs philippi regis ex maria superinducta & iterata discordia inter reges·

¶ Vnc etiā āteqū octouianus romā rediret maria a rege philippo supinducta defuncta est·De qua idem rex filiū nomīe philippum et filiam vnam susceperat· quia· v· annis contra legem et dei decretū eam tenuerat· Illa vero mortua innocentius papa ad petitionē philippi regis infantes predictos legitimos hēdes esse mādauit·et postea literis suis confirmauit Quod factū eo tempore plurib⁹ displicuit·Eodē anno rex philippus inter vernonē et insulam andeliaci cuz rege anglie colloquiū habuit·submouens eū tanq̄ hominē suū legiū vt pro comitatu pictauensi & ādegauēsi·& p ducatu aquitanie post·xv· dies a pascha' veniret pisi⁹·sup his que aduersus eū ꝓponeret aduersus eū responsurus·Qui' quoniā ad diem p̄fixū nec in ꝓpria p̄sona venit nec responsalē suffi cientem mittere voluit·habito rex philippus consilio normanniā ingressus municiunculā quaz boto uant vocant funditus euertit·deinde arguelluz & mortuū mare·Tandē gornacū cepit·totāq; terraz quā hugo de gornaco tenebat sibi subiecit· Ibidem arctuz militē fecit·tradēs ei comitatū britaīe qui ei competebat iure hereditario adijciēs comitatū pictauēsiū & andegauēsiū quos sibi acquireret iure armoz·sed &·cc·milites ī auxiliū magnāq; pecunie sūmā ei tradidit·& sic eū ꝓpetuo in hominē legiū accepit·Qui cū ab eo recessit rex anglie ei superueniens ex impuiso ipsum cū hugone bruno & gaufrido ō laudunaco·& postea vicecomitē lemonicensē cepit qui tamen tres erāt ipsi⁹ regis āglie legij homines·Sed quoniā hugoni bruno qui erat vicecomes thoarcensis vxorē suā videlicet filiā comitis engolismensis sibi abstulerat ab eius fidelitate recesserāt & regi frācoz sub iuramēto datis etiam obsidib⁹ cōfederati fuerāt Vt autē hiems supuenit·vterq; rex sine pace & treuga marchijs muītis a bello cessauit· ¶ ·LXVIII· De munitionib⁹ captis a rege philippo ī aquitaīa & normānia

¶ Nno domini·M·ccii· rex philippus cū exercitu aquitaniā intrauit ·& adiunctis sibi ī auxiliū pictauensib⁹ ac britonib⁹ munitōes multas cepit ·Tunc etiā comes alenconis ei confederat⁹ terrā suā eidem custodiendā tradidit· Reuersusq; rex ī normāniā cōchas & insulā ādeliaci & uallē ruolij cepit·Inter hec innocēcius papa misit abbatē de cāmarij ad regē francoz & regem āglie p reformanda inter eos pace·Qui adiuncto sibi abbate triū fōtiū vtriq; regi autoritate apostolica preceperūt·vt conuocatis epis & principib⁹ regni·salua vtriusq; iusticia pacem facerent·et abbatias ceterasq; ecclesias p gentes eorū dstructas ī statū pristinū reformarēt·Audito rex philippus huiusmodi mandato causam ad sūmi pontificis examen p appellationē interpositā reuocauit·Deinō collecto exercitu radipontem obsedit·erecti sq; ē ribus ligneis ī circuitu fortiter ipugnauit ac cepit Post hoc castz fortissimū gaillardū a rege ricādo ī excelsa rupe sup secanā edificatū obsedit · In qua ·s· obsidione·vj·mensibus et eo āplius morazq; fecit ipsūq; tandem cū magna pugna cepit·Anno p̄no tato fulco p̄sbiter de melliaco moritur· multiq; p eū cruce signati post multos labores venecīā venīūt·sed transitus impedīē·multiq;z'obeūt et multi redeūt·reliq̄q; sua expendūt· Die·xxx·may fuit terremotus tribus ante ascensionē domini dieb⁹ et vox terribilis auditur·magnaq; ps vrbis achonensis cū palacio regis corruit et populus multus perit·Tirus pene oīno vertitur·Archas opiduz munitissimū ad solū vsq; diruitur ·tripolis maxīa pars ruit·et plebs plurima suffocatur·Antaradoz autē illesa seruatur·ī qua beatus petrus apostol⁹ primam basilicā beate dei genitricis dstruxisse dicitur Debinc terre sequit̄ sterilitas et hominum mortalitas·Guillermus remēsis archiep̄us apud laudunū moritur intestatus·nec multop⁹ etiā retroch⁹ nepos eius catbalanēsis ep̄us negligens in sacerdotis officio decedit fere simili modo·Iohannes autē rex anglie arctuz britanie comitē filiū maioris fratris sui gaufridi apud mirabellū capit · ceterisq; p obsides liberatis ipsū ut fertur latenter p̄mit·Super quo a baronibus apud regem francie accusat⁹ cuius vasallus erat·cū comparere nollet post multas citationes p iudiciū pium exheredat⁹ est

¶ LXIX ¶ De itfectōe dauid īdie regis a tartaris

¶ Nno domini·M·cciii· secundū quosdam tartari post occāsionē domini sui exierūt in populoz destructionē· Hi etem̄ prius adhuc ī terra sua videlicet'thartaria que affinis est indie residentes cōtra regem dauid dominū suum videlicet presbiteri iohannis quondā dominatoris et impatoris indie filiū conspirauerunt·eumq; dolose machinādo interfecerūt·antea siquidē ab anti quo thartaria indie regi fuerat subiecta ciq; pacifice et quiete debita vsq; ad tempus illud exoluerat tributa·Cunq; predictus rex ab eis tributū solitū expeteret·precipiens insuper vt in armis vel in angaria aliq̄ debuiret·illi sup aggrauatiōe manus domini sui conquerentes ·inierunt pluries consilium vtrum ei simpliciter obedirent· an ei prout posset obuiarent·Tandem vnus eorum nomine cīgischa qui sagacioz et antiquioz videbatur dedit consiliuz vt mandato regis contradicerēt· et omnes vnanimiter ī eum exurgerent eūq; ac suos quos inuenīre possent occiderent·ad executionem autē iquit tanti facti oportet vt omnes inunum et vnanimiter congregemur·et vnus de quinq; qui sup alios ḡtuor ex omnibus quinarijs eligatur qui quaternio nuncupetur·eiusq; precepto in omnib⁹ obediatur ab illis·et qui non obedierit occidatur·Similiē etiā sup nouem sit decimus·et sup·xix·xx·et sic vsq; ad mille·et etiam vsq; ad milies milia·Deiq; vsq; ad infinitum ascendendo tandem vnus omnes super excellens tanq̄ dominus et cam ·i· rex vel imperator habeatur·cui omnes vsq; ad mortem per oīa obedire teneantur· Omnes autem consilium hoc concorditer a ꝓbantes ipsum in dominum sibi cuz successoribus suis elegerunt·eisq; predictam obedientiam ī perpetuum se seruaturos promiserunt et usq; hodie seruauerūt·Hic igitur elect⁹ altera die cōuocatis omnibus in montem altum ascendit·eosq; exhortans ait·Scitis q̄ vsq; nunc tria ī nobis peccata semper inundauerunt ·uidelicet mendacium· furtum et adulterium·Nūc ergo ne vindicante do in executōe huius facti vel alias ī posterum impediamur de cetero nos omnes a predictis abstinere ipsi promittamus ita q̄ si quis in aliquo eoz ꝓplapsus inueniatur sine vlla mīa occidatur · Quod cuz omnes se obtuaturos imperpetuum promisissent licet iā īiquitas mētita sit sibi·precepit omnes illos

armis paratos congregari·eosq; i duabus aciebus diuisos vna die a duabus ptibus equaliter a medio terre distantibus terrā domini sui dauid ingredi·ac velociter eā pcurrentes nulli pcere sexui vel etati Illi ergo causa seruitutis excuciende· triūphiq; obtinendi q̄pluri mū armati de terra sua exeuntes·arcubus & sagittis clauisq; siue fustibus tanq̄ āmis suis potioribus p̄muniti quor maxima ps erāt pedites minor i bobus equitātes ·minima vero i asīs & iumentis ac pullis equor q̄ fidētes domī sui ēraz simul a duabus ptibus inuaserūt·ea mq; totaliter i fusione sāguinis intimxerūt·Rex autem dauid aduē cum eor audiens impuisse nec vllatenus valens resistere cū ab vna pte exercitus effugere vellet·ab altera p̄uentus est & oppressus·tandemq; cū tota familia sua pæter vnicam filiā membratī detruncat? quam videlicet supstitem p̄dict? cingischam sibi vxorem accepit et de ea vt dicit filios generauit·

¶LXX¶ De rabbanata monacho nestorino

Rabbanata vero monachus xp̄ianus sed tamen nestorinus·quia viuēte dauid rege fuit ei familiaris & fortasse q̄nq; consiliarius post mortē ipsius dauid a filia eius vxore cingiscam tandem ē euocatus et eidem occasione āti q̄ patris sui amicicie·& quia christianus erat consiliarius ac penitentiarius eius factus est ·tartariq; faīliaris est effectus ipso tamen dumtaxat uiuēte cingiscam p̄mittente· At illa mortua factus ē idē monachus tartaris extraneus·& ab eis elongatus·Ipse autem rabbanata tum mediāte regis dauid filia tum etiā mediāte curie frequentia· multa de gestis & factis tartaror nouerat·multaq; diuinādo eādem reuelabat · Propter que nimiq ad tempus ab ipsis est magnus arbitratus·& ab illis qui curiā cingiscam & baronū eius frequentabāt sanctus est reputatus·Postea vero i armeniā maiorē trāsijt· ibiq; i thauris ciuitate p aliquod tempus latuit sed sicut postea diligenti inquisitōe p fratres predicatores qui ō mandato pape ad tartaros ibāt & ad ipsum etiā rabbanatā literas deportabant ac p̄ viros religiosos et alios fidedignos inuētū est q̄ mercator erat & vsurarius ac diuinus & hereticus·fidi q; catholice & orthodoxe inimicus· licet etiā eam confiteretur ore tenus Latebras tamen libēter querebat nec vnq̄ omedens ab aliquo de fratrib? se videri p̄mittebat· Talis semper vixit talisq; moriēs qualis vixerat sicut credere dignū & iustū ē ad infernū descendit

¶LXXI¶ De exteriori qualitate tartarorum·

Sunt autem tartari homīes turpissimi q̄ plures parui oculos habent grossos et p̄minentes multū coopertos palpebris ita q̄ valde parua ē aptura in eis latas habent facies latasq; habent frontes nasosq; platos·Sunt autē imberbes· extepto q̄ i superiori labio & i mento raros habēt pilos & quasi volatiles·graciles sūt in cingulo generaliter omnes exceptis paucis omnesq; fere sunt stature mediocris·rasurā faciūt .p̄pe verticis summitatē que descendit inferius per tempora ab aure vsq; ad aurē·sedetq; rasura illa sup caput eorum ad ferri equini modū·Raduntur itez a pte posteriori·& longos habent capillos·ac tricas retro iuxta aures· Talem etiā rasuram habent omnes illi qui cū eis sūt·ut romani & saraceni & alij Sed facies hominū eorū dissimiles sūt faciebus tartarorz·Ip̄i porro tartari leues & agiles sūt q̄plures ·ac bene equitantes·A puericia quippe discunt equitare currendo post arm̄ta equor & aliorū aīalium·Cūq; maiores effecti sūt·cū patribus suis in bellis quasi ōmuis equitāt·nullusq; eorū pedes vadit·Q3 omnes etiā mimimi garciones equis aut bobus insidēt quia breuissimas tibias habent · Incomposito itaq; gradu incedūt·& pedites ire diu nequeūt·Mulieres eorū turpissiē sūt·& eq̄tāt sicut & viri Equos autem habent·qui nō ferrātur nec ordeo vtūt mul tu mq; sunt disciplinabiles ac magni laboris & castrati sūt & nares fixas habēt·Preterea tartari modo interrogatiuo clamoroso loquūt in gutture rabido & horribili·Cantātes mugiunt vt thauri vel vlulāt vt lupi uoces inarticulatas i cantādo profer̄ūt·& hanc cātilenā alai alai omuniter ac frequentissime canūt· Turpissime bibētes·caput quatiunt & quod bibunt velut equi in gutture trahiciūt·Intentoriis semper habitāt & nō in villis vel vrbib? Pastores em̄ pecor rurales sūt·ac gregib? ouium & caprar armentisq; boū & camelorū & equorum supabundāt· In hieme manere cōsueuerūt i planicie in estate vero pascuar vbertatem sectantur in mōtibus·In luctuacōib? & in sagittationibus delectātur tanq̄ in suis potissimis gaudimonijs & exercitatōibus·xp̄ianis aūt debiliores sūt corp̄ibus·vēatores quidem mirabiles sunt & ordinati ac serrati ad venandū pergūt ita q̄ animalia venaticia fugando corā se ducūt· Deniq; concludendo ea quasi de seipsis coream vnam faciūt·Et tunc sagittando vndiq; interficiūt & capiūt·vilissime omedūt· Panē non habent nec curāt mensalibus non vruntur nec manutergijs·edunt q; manibus illotis·

¶·LXXII¶ De cultu ac ritu religionis eorum

Unum quidem deū tartari credunt·ipsum quoq; omniū esse tam visibiliū q̄ inuisibium factorē· & tam bonor in hoc mundo q̄ penarū esse datorē·nec tamē orationibus vel laudibus vel aliquo ritu ipsū colunt·Nichilomin? eti am habent idola quedam de filtro ad imaginē hois facta q̄ ponūt ex utraq; ostij tētorij parte & quidam de filtro in modū vberū femine subtus illa ea q; credūt pecorū suorū custodes esse ac beneficiū pullorū & lactis eis prestare·Alia vero ō pannis sericis faciūt ·illaq; multū honorant quidam ea ponunt in pulcro curru cooperto ante ostium tentorij·Et quicūq; in curru illo aliquid furatur sine vlla miseratiōe occidit ·cum autem idola huiusmodi facere volunt·omnes maiores domine que sunt in statione conueniunt·eaq; cum reuerentia faciunt· Deinde ouem interficiūt·eamq; manducant·& ossa eius igne cōburunt·cum etiam aliquis puer infirmatur·predicto modo faciūt idolū & ligant super eius lectū·Duces quoq; millenarij ac cēteārij semper habent bircū in medio sue stationis·& idolis p̄dictis offerūt p̄mū lac omnis iumenti ac pecoris · Sed & quādo primo bibere vel cōmedere incipiūt· primitus eis de cibarijs suis vel de potu offerunt· cumq; bestiam aliquam interficiunt · offerunt cor eius idolo quod est in curru in aliquo apho·& vsq; in mane dimittunt·tunc quoq; de presētia idoli auferunt illud ac decoquūt & illud manducant· primo etiam imperatori factum idolum ante stationem honorifice ponunt·cui multa munera offerūt sed & equos ei solent offerre quos nullus audet usq; ad mortem ascendere · alia quoq; animalia eidē offerunt que occidunt ad manducandum et nullū ex ossibus eorum confringunt sed igne comburūt huic etiam idolo ad meridiē tanquam ō inclinant

& aliquos nobiles inclinare faciũt qui seipsis reddiderũt. Vnde michaelem magnũ ducem ruscie occiderũt cum nollet se imagini cingischã inclinare Solem etiã ac lunã & ignem & aquã & terzã uenerãtur & adorãt. primicias eis potus ac ciboz offerentes. mane. s. potissime ãteq̃ comedãt ul' bibant

CLXXIII De legib? ac statutis eozum

Statutũ ẽ aũt inter tartaros & a cingiscã ꝑmo eozũ domino cõfirmatum. vt quicũqz in superbiã erectus autozitate ꝓpria sine principũ electõe voluerit impator esse. occidatur sine vlla miseratione. Propter hoc & vnus de principibus nomine cuiuchã nepos ipius cigischã occas? est ante electionem ipsi?. quia regnare volebat nõ elect? Aliud quoqz statutũ habẽt. q̃ omnẽ terzã sibi debeãt subiugare. nec cũ aliqua gẽte pacẽ habere nisi subdaẽ eis quousqz veniat temp? ipsorũ interfectionis. Annis. lxxx. debent pugnare. & .xviij. tãtummõ regnare. post hoc ut ipsi dicũt alia natẽ debẽt vinci vt vaticinatũ est eis. nesciũt tamen que illa sit Et qui euadere poterũt vt dicũt legem illã tenere debent quã tenẽt illi q̃ bello eos deuincent. Ipsi nãqz tartari diuinationib? augurijs aruspicijs veneficijs & incãtatõib? multũ intẽdũt et cũ illis a dmonibus respondeatur. deũ sibi loqui credũt. Est etiã statutũ cingiscã illi? primi q̃ ꝑ milenarios. cẽtenarios ac decanos eoz exercit? debz ordinari. porro edictũ generale chaã est. vt vbicũqz capiantur a tartaris vel a seruis eozũdem mulieres quantecũqz sint. ab ipsis teneaẽ. eisqz pro sua volũtate abutantur. easdem in seruitutẽ sibi ꝑpetuam si voluerint reseruantes. De equis quoqz tale ẽ edictũ chaã generale. Quicunqz tartarus equũ rapere potuerit vndecũqz & vbicũqz inuenerit et cuiuscũqz sit. ipse uerus possessor illius habeatur. dũ tamen tartari nõ sit. porro de uiatoribus tale ẽ edictũ generale ipsius. Quicunqz inquit tartarus seu tartari seruus aliquem in via inuenerit dũ tamen non sit mercator habẽs bullã cartaricã ille muneris vel accipiẽtis eũ sic seruus perpetuus habeaẽ. & si sit tartari seruus donec a domio suo repetaẽ Sunt autem duo genera tartaroz diuersa quidem habentia idiomata sed unicã legem ac ritũ sicut frã ci et theutonici

CLXXIIII De superbia eorum et impietate

Ante uero impietatis & arzogãtie sũt ut dominũ suũ chaã filiũ dei appellẽt. et ipz loco dei super terzã venerantes adorent dicẽtes facto qz ostendentes illud in eis esse impletũ Celum celi domino ter. aũ. de. fi. ho. Nam et ipse chaam se filium dei appellat. et in literis suis sub hoc noie mandat omnib?. eiusqz subditi videlicet tartari de mandato ipsi? principes suos baiochonoy et bato violenter ab omnibus nuncijs ad ipsos venientib? faciũt adorari cũ triplici genuũ flexiõe. ẽplici quoqz capitũ suoz in terrã allisione Deniqz supra modum gloriantes & ad totius mũdi dominiũ ĩ breui se venturos ꝑsumentes. Ita adeo delipiunt. vt maiorẽ domino suo chaã neminẽ in mũdo fore cædãt vel etiã coz̃ se nomĩari papã vel aliũ maiorem sustineant. Omnes homines qui ĩ mundo sũt velut pecudes reputãt. seqz solos homĩbus ꝑferẽtes. papam et omnes xp̃ianos canes appellant. ipsos etiã idolatras esse affirmant. quia ligna et lapides. i. qz signũ crucis in ligno et lapidibus impressũ vel insculptũ adorant. Somnia vero obseruant et maleficis artibus intendunt. Habentqz mages secũ vel diuinos ꝑ quos a demonibus in idolis habitãtib? sibi responsa dari petũt deumqz sibi vt dictum est loqui credunt. quem. s. deũ ythoga nominant sz ipsum comani chaã appellant. quem mirabiliter reuerentur ac timent eiqz multas oblationes et primicias cibor et potuũ offerunt. ac secundũ eius respõsum vniuersa faciunt. Solẽ patrem esse lune eo q̃ lumen a sole recipiat dicunt. omniaqz per ignẽ purificari credunt. Dies ac menses maximeqz lunationes et annos et tempora obseruant. Nulli? diei uel temporis abstinentia inter illos seruatur. nullaqz dies ceteris dignior uel celebrior reputatur Ad ceterorum hominum societatẽ incõmunicabiles et inamicabiles sunt vt etiam colloquiũ cuz eis habere dedignentur et in ludis et vbicunqz ꝑferi volunt Vnde cum in eorum exercitu duo xp̃iani georgiani ab ipsis imitati cum duobus tartaris luctarenẽ causa ludi. et duo tartari absqz vlla lesione corporum et a georgianis ad terzã essẽt submissi. alii tartari de eoz prostratione supra modum indignati fremẽtes ĩ georgianos illos irzuerunt. ita q̃ eoz vnicuiqz brachium vnum extorquendo confregerũt

CLXXV De ipoz cupiditate & auaricia

Anta vero in eis cupiditas exardescit. ut cum aliquid quod sibi placeat videt statĩ aut nimia ipportunitate extorqueant aut violenter auferant ab illo cui? est velit nolit. pecunias suas cõmittunt ad usuram. ita q̃ accipiunt d decem denarijs vnum ad usuram ꝑ mensem. post primum itez decẽnarium de quolibet decẽnario d cimato ꝑ usuram iterum accipiunt vnum denariuz Itaqz miles quidam in georgia de quingentis iperis a cataris acceptis ꝑ annos. v. retẽtis coact? fuit eis. vij. milia reddere pro usuris. Quedam etiam domina tartarica ꝑ. l. ouibus quas cuidam cõmiserat. et ille per. vij ãnos tenuerat petijt ab illo ꝑ usuris illaz ouium iperpera. vij. milia que oĩa ille coactus exoluerat ꝑ usura. preterea super tributarios suos aggrauant onus exactionis. ut ĩ terra anagh magni videlicet cuiusdam terze baronis primo siquidem chaam suum habet tbutum adminus. xv. dragmas seu asperos qui bene valet. xxx. stirelingos Secundo domin? specialis. Tercio doĩnus ꝓuincialis Quarto nuncij solennes Quĩto frequentes qui fiunt eis exeniozum presentacões. p? hoc etiam nuncij supuenientes cum equorum angarijs quibus ꝓuidetur in expẽsis. preterea de quolibz rustico laborãte accipiũt aspos tres ac d quolibz boues tres. et de sex pecorib?. iij. & munera quidẽ bene accipiunt & nõ sequunẽ retributiones quia ꝑ nullo dato alicui aliquid retribuunt vel etiam gratis redunt. quinpotius quecunqz quandocunqz illis dantur. ea sibi deberi tanq̃ omnium dominis arbitrãẽ. Itaqz manus eorum semper ad accipiendum est porrecta sed ad dandum collecta. Cunqz infitis abundent gregibus pecorum & armentorum. multumqz in eis nutriendis et multiplicandis delectenẽ. quia gaudium onagrorum pascua gregum pre nimia tenacitate auaricie vix aut nunq̃z animal omedunt sanum aut viuum. sed quãdo mortuum ẽ statim mue moriturum vel mutilatum aut aliqua molestia consimili afflictum. Deniqz cum abundẽt tabernacula ipsorum. manum egeno et pauperi non porrigunt. hoc tamẽ solum laudabile quo ad quid habent. q̃ vbicunqz in prandio vel cena aliquis eis superuenerit libenter illud quo vescũtur ei omunicant. ac volentem secum omedẽ non excludunt

.LXXVI De effrenatõe eoꝝ et luxuria

Sic aũt i malicia sua effrenati sũt · vt nulla tenus se debere vel posse refrenari putẽt a destructione quã ceperũt. Exemplũqꝫ tale de scipsis non verenẽ ponere. Nos inquũt sum⁹ q̃si sagitta de manu sagittãtis emissa q̃ nunquã desistit · dõec obstaculũ eum repellẽs & cõfringẽs eũ inueniat. Sup multitudine quoqꝫ gẽtis sue gloriãtes · nullã gentẽ eis resistere innuũt · p hoc exemplũ quod i medio ꝓponũt. Nos sumus aiũt vt fluuius magnus aquarũ multaꝫ · qui pre profũditate sua nimia transuadari nequit. Cuius impetus inundãs absorbet quecũqꝫ inuenit · licet a puo fõte oriatur · & a pluribus riuulis deriuetur. Ceterũ etiam mimi garciones eorũ accipiũt et rapiunt mulieres p ciuitates eis subiectas · s · georgie · turquie ꝓsidis armenie maioris & minoris exceptis etiã illis que prouidenẽ a cõmunitatibus ipsis · Idem quoqꝫ garciones ipõrũ ac nuncij quoscũqꝫ equitãtes ibidem inueniũt si equitaturis indigẽt · faciũt illos ỏ equis descendere ac ducũt eos vbi voluerint. Oculos icõ timentes penitus habent tartari plenos icessabiles relicti omnibus pecudibus se indifferenter commiscent sicut & saraceni · nã in illis semp viguit sodomie peccatũ · & i tartaris est etiã diffusũ Preterea vxores sibi tartari accipiũt quotquot volunt et sustentare possunt · nulluſqꝫ consãguinitatis vel affinitatis gradus i eis obseruatur · Nam vxor tartari cũ mortua fuerit · ille omnes sorores eius vel filias earũ si sibi placeat singillatim vel simul i vxores accipit · Persone tres tantũ ab eoꝝ excludunẽ matrimonio · s · mater & filia & soror · Omnes em̃ ꝓsonas alias sibi vel vxoribus quas habent vel habuerunt aliter attimentes sibi libere accipiũt vxores · cunqꝫ tartarus vxorem accipit non reputat eã vxorem suam donec ab ipo conceperit & peperit · Vnỏ si sterilis sit ipse si vult eam dimittit · Item maritus dotem pro vxore non recipit donec illa ei puerꝫ pepererit · Similiter nec mulier a patre vel a matre donec ipsa pepererit

.LXXVII .De crudelitate ipsoꝝ et fallacia ·

Crudeles adeo sũt · vt nec senem reuerentur · nec puerorꝫ misereãtur · Effusio sanguis apud eos tãquam effusio aque reputatur hũanorumqꝫ corporũ ꝓstratio tanquã stercorꝫ coacernatio computatur · nec solũ in vnam gentẽ sed etiã i christianorũ et omniũ aliorũ hominũ exardescũt extinctionẽ · carnes humanas deuorãt vt leones tã assas igni q̃ elixas & hoc quandoqꝫ causa necessitatis quandoqꝫ causa delectatõis · quandoqꝫ causa timoris & horroris incutiẽdi populis hoc audituris Itaqꝫ in occisione hominũ exultantes gloriãtur & in multitudine occisorũ anima eorũ mirabiliter delectatur · Itaqꝫ de rupibus homines precipitãt · alios colla ponẽdo super lapides excerebrant · aliꝫ lapidibus ipsũ terrendo collũ occidũt · Intrantes domos homines etiã timore mortis absconditos i fixos cultello in corde occidũt & sanguine eoruꝫ adhuc de vulneribus effluente sedẽt & comedunt ac bibũt dicentes iterũqꝫ pcutientes · Ecce modo iacetis hic vos inimici nostri · Multa quoqꝫ in eis ẽ dolositas fallaciaqꝫ & mẽdacitas vnde cum añ munitionẽ aliquã obsidẽtes lõgo tempore stant blãde loquũtur obsessis · multaqꝫ illis promittũt vt se in manus eoꝝ tradant Et si quidem illi se reddiderint eis dicũt illis Exite ad nos ut secũdum morem nostrũ numeremus vos · cũqꝫ ad eos exeũt quos cõpiunt esse artifices sibi reseruãt alios autẽ oñes preter illos quos sibi ꝓ seruis retinere volunt cũ lapidibus sup lapides excerebrãt In bellis etiã quos cũqꝫ capiunt occidũt · nisi forte aliquos reſuare uelint vt illos in seruitute semper teneãt · Occidẽdos autem p cẽtenarios diuidũt vt cũ bipẽni ab eis inficiãtur ipsi vero diuidũt hos p captiuos · & vnicuiqꝫ seruo ad iterficiendum dant decem vel plures vel pauciores · secundum q̃ maioribus placet · Deniqꝫ si aliquid promiserint illis qui se reddiderunt nichil obseruãt sed quascũqꝫ possũt occasiones cõtra eos querunt & opponunt · hoc itaqꝫ semp i eis oportet attẽdere q̃ sepius fraudulẽtia doloqꝫ magis pugnant q̃ fortitudine

.LXXVIII De victu eorum

Porro in victu sunt homines immundissimi atqꝫ spurcissimi · neqꝫ etiaꝫ mensalibꝰ nec manutergijs vtuntur nec panẽ habent uel curant sed quidam ipsum etiam comedere dedignãt · Olera quoqꝫ vel legumina nõ habẽt nec aliquid aliud q̃ carnes ut comedant · De quibus etiam tã paucas manducant q̃ alie nationes vix imỏ viuere possẽt · Porro omne carniũ genus preterq̃ mule quia non gignit comedunt · & hoc turpissime rapaciterqꝫ tangẽtes pinguia digitos suos lambũt & ocreis suis tergũt · Solẽt tamẽ maiores aliquos habere pãniculos cũ quibus ad vltimum tergũt · manus o mesturi nõ lauant · nec postea scutellas Et si aliqñ eas brodeo carniũ abluũt iteꝫ loturam cum carnibus in olla reponunt aliter etiam nõ lauãt ollas uel cocleria vel alia huiusmodi vasa · i cánib⁹ ãt eqnis plus delectantur q̃ in alijs · Ratos etiam & canes edunt · & catos libẽtissime comedunt · vinũ libẽtissime bibunt quando habere possunt · lacte iumẽtio quod ipsi kamous vocant quotidie sicut & homines ceteri vino forti se inebriant · Cunqꝫ kalẽdas vel festiuitates ventriũ suoꝝ celebrant · cantui vel potiꝰ vlulatui atqꝫ potatõibus vacant · Et q̃diu potationes huiusmodi durãt nulli negocio intendũt nullũqꝫ nuncium expediunt · Quod & fratres ordinis p dicatorũ qui ad illos a papa missi sunt in eodẽ exẽcitu omorantes p · vi · dies cõtinuos probauerunt · Carnes autem humanas deuorant vt leones assas igni & elixas comedẽtes · cunqꝫ capiunt aliquẽ sibi cõtrarium & inimicum ualde cõueniunt i vnum locum omesturi eum in ultionem rebelliõis sibi facte sãguinẽ eius auide sugẽtes uelut sanguisuge infernales · Deniqꝫ cum eis uictualia ỏficerẽt in obsidione · s · cuiusdam vrbis kimorꝫ ỏ decẽ hominibus accipiebatur unus ad manducandum · Pediculos etiã omedunt · uxor uiri & amicꝰ amici ỏ capite uel aliũ de illos extrahẽtes atqꝫ dicẽtes · utinam sic possim facere de inimicis domini mei hic astantis · Apud ipsos ẽ peccatum magnum · si aliquid ỏ cibo vel potu pire p̃mittunt · ideoqꝫ ossa nisi prius extrahatur medulla dari canibus nõ permittunt ·

.LXXIX De habitu illorum

Habitꝰ autẽ eorũ communis & solẽnis est talis · capillos habẽt oẽs cuiꝰcũqꝫ coloris sint qui nõ sũt profundi in se sed quasi laicorum mitre super capita iacent plane · In posteriori uero pte extentam habẽt caudam ad vniꝰ palme lõgitudinẽ · & in latitudĩe tantundem · & etiaꝫ i cauda dilatantur aliquantulum i maiorẽ · Oꝛe capillorum ipsorum i anteriori parte & i lateribꝰ habẽt quandaꝫ reflectionem extra ad grossitudinem digiti sed non in pte posteriori Due quoqꝫ ligate

in eisdem oris supra aures insute sūt quib9 sub mento colligatis capellū inherere capiti faciūt ac ne a vento vel aliquo alio euellatur infigunt uel imprimunt. Super has quoq3 ligaturas due sūt lingule pue volatiles ad decorē siue potius ad terrorē. Huiusmodi ergo forma capellorū est tartaris oīmibus q3 quotquot sunt cū eis. Habitus autē tartaricus quo totū corpus eor3 supinduitur exceptis bracis in pluribus est nigri coloris. In latere sinistro ante p̄ induatur diuisus est & aptus ab vmbilico & supra in anteriori pte equaliter a latere in latus se extendens. & inferius vltra genua nō descendēs. In parte posteriori descendit plus aliquantulū p̄ in anteriori non extēsus vltra costas vel dilatat9. ac usq3 ad humeros retro supraextensus duabus lingulis latitudinis triū digitor3 insutis sup humeros pti posterioi. & inferius recte descendētibus. pāti q3 anterioi p vmbilicū a latere in latus se equalit extendentes insuūtur. Ab ipso autē indumēto nec brachia nec latera nec pectus neq3 aliqua anterior pars ab vmbilico & supra exceptis duabus linglis sunt coopta. Quidā etiā ipsor3 supra dispositiōez p̄dictam in duob9 lateribus habent fissurā. hec est forma specialis indumenti quo a ceteris hominib9 discernūtur tartari. Armati aūt sunt corijs supe positis laminis ferreis coniūctis. laminisq3 uel corio brachia cooperiūt supius sed nō inferius. Cum autē sagittas arcu traijciunt. dextrū brachiū a tota armatura exuūt factoq3 tractu reinduūt. hac vtūtur tantūmodo barones ac pugnatorū duces. eorū q3 signiferi & cunestabuli. Vnde nō credit decima pars ipsor3 eā habere aut ipsā deferre Capellos habent de corio multiplicato ad modū patellule. glabiosq3 paruos vt saraceni longitudinis vnius brachij & vnius incisionis seu cesure cultellis nesciunt pugnare nec portant illos apte. Non vtuntur scutis. pauc̄issimi quoq3 vtūtur lanceis. cū autē vtuntur eis a latere pendent ex ip̄is vinculo insū mitate lancee ligato & in brachio ipsā portāt. Quidaq3 autem vncos habēt i fine lancear3. Sup omnia vero innitūtur arcubus & sagittis & cursu equorū

CLXXX Qualiter i pugna se habent.

IN bellis em̄ astutissimi sūt. quia iam per .lxxx. annos & amplius cū ceteris gētib9 vt dicitur dimicauerūt. Licet em̄ superius dictū sit q̄ in anno domini. M. cc̄j. iuxta quosdam de terra sua egressi sūt. Quidā tamen dicunt q̄ cit̄9 exierūt. & fortassis ante illū exitū vltimū multis iā annis pugnauerāt. in quibus & domi sui terrā & alias p̄pinquas regiones vastauerūt ita q̄ a terra sua nō ex toto recesserāt. cum autem ad bellū ire volūt cursores p̄mittūt. qui secū nichil p̄ter filtra sua deferunt Et hij q̄dē nichil rapiūt. domos nō cōburunt. bestias nō occidūt. sed homines tantū uulnerāt. aut p̄munt si possunt vel saltem i fugam mittunt. nichilomin9 autē principes exercitus ex omni pte mittunt predones. & post hoc ad iueniendū homines ac iumenta mittunt alios qui uade sunt ad querendum sagaces. cum autem vident hostes. vadūt ad eos & unusquisq3 iacit tres sagittas vel q̄attuor contra sibi oppositos. & si superare non possunt eos. regrediuntur ad suos. hoc autez i fraudē faciunt vt aduersarij sequātur illos ad loca quibus insidias posuerūt. Tunc em̄ illos circundant & vulnerāt & occidūt. Porro si magnū ex tra se exercitum vidēt. aliquando per vnā dietā vel duas ab eo diuertunt. aliāq3 terre partē inuadunt & homines interficiunt. terramq3 vastātes destruūt ac si nec hoc quidē facere possūt ad .x. vel .xij. dietas retrocedunt. Aliquando etiā i loco tuto morātur. donec aduersariorum exercitus sepetur. & tūc furtim veniūt subitoq3 totam terram depopulātes irruūt. Deniq3 sicut dictum ē supra non tam viribus pugnāt q̄ dolo & fallacia. cuz itaq3 volūt ad pugnā accedere acies ordinant. duces q3 vel principes bellū non intrant. sed alonge cōtrastant. Iuxta se uero pueros & mulieres in equis habēt & aliquando etiam sup equos ponūt imagines hominū ut credatur esse multitudo magna bellantium contra faciē hostium vnam aciem captiuor3 suor3 trāsmittunt. & alias fortiorum hominum acies ad dextram & ad sinistram mittunt. vt aduersarij illas n̄ videant. sicq3 illos circūdant & i mediū colligūt ex omni pte pugnare incipiunt. si forte aduersarij fortiter pugnant & faciunt eis viā vt fugiāt mox q3 ibi fugientes abinuicem sepati sūt insequantur illos pluresq3 tūc in fuga q̄ i bello possūt occidūt Itaq3 nunq̄3 libenter cōgrediuntur si aliud possūt sed homines equosq3 sagittantes vulnerāt & occidunt. cunq3 tam homines quaz equi debilitati sunt sagittis tunc facile congrediuntur cum eis

CLXXXI Qualiter regiones inuadere solēt

CVm autem inuadere pergunt aliquam regionem i vnum ordinem procedentes ātefaciem suam occupant terre latitudinem & situm in quo positus ē vnusquisq3 tenet. nec ad dextrā vel sinistrā diuertere ptez audz. Itaq3 regionem illam ingressuri & accepturi omnes de nocte ad montes circumadiacentes ascendunt. Et mane facto cursarios ad planiciem de quibus supradictuz est premittunt. Illi vero de planicie cursarios euitare nitentes fugiunt ad montes vbi se saluāe posse credūt. statimq3 occiduntur a tartaris ibidem latentibus. & ad ipsos descendentibus. Itaq3 qui volūt regiones suas ab illor3 inuasione seruare. debēt contra illos homines ad pugnam priusquā ipsi p̄ eram incipiant diffundi mittere. Postquaz em̄ spgi per aliquam terram incipiunt. nullus iam congrue de terra illa potest alteri auxilium prebere. quoniam ipsi cateruatim homines querūt & occidunt et sic quidem se in castris ī cludunt tartari tria vel q̄tuor milia hominū aut plures circa munitionē quieam obsideāt ponūt. ibiq3 nichilominus per terraz ad hominum occisionem se diffundunt. Tales etiā qui se munitionibus includunt porcos suos incarceratos esse dicunt. magisq3 de talibus quam de aliis securi sunt & gaudent. quia iam illos esse suos asserūt. Cum autem inimicis ad pugnā occurrunt primis curzentibus terminos vltra quos nō gradiuntur ponunt. Similiter faciūt etiam secundis & tercijs et omnib9 alijs. Iterumq3 quādo refugiunt termini sunt eis positi vltra quos nullatenus fugiant Cum em̄ aduersariorum fortitudini se prevalere posse non credunt ante illos fugiunt et quasi se ab illis fugari faciunt. cunq3 illi armati tartaros inermes diu iusecuti fuerint ac pre grauitate armor3 et uie lōgitudine lassati iam non amplius sequi potuerint. tunc tartari super equos recentes ascendentes. se super illos cōuertunt & in eos et capiēdo & occidendo insiliunt. Aliquando eē fugiēdo cedunt eis. vt eis locum int̄ ipsos intrantib9 faciunt. ipsiq3 se dispergunt & dilatant vt ita dispersi ad sibulum vel clamorem uni9 ī vnum cōgregati. hostes vndiq3 circumtingant & conterāt. In oīnib9 autē

terras quas destruunt tartari semp sequitur fames

LXXXII Qualiter munitiones obsident

Porro cū aliquā munitionē obsident · undiq; illaz ne quis ingredi vel egredi possit circūdant · fortissimeq; machinis & sagittis impugnāt · Nec die vel nocte a prelio cessāt vt illi qui sunt in munitōne non quiescant · Ipsi tamē tartari uicissim quiescūt · quia ne nimis fatigentur acies diuidunt · ita q; vna succedit alteri in pugna · Proijciūt etiā ignē grecū & aruinaz hominū quos occidunt · ipsam liquefactam sup domos proijciunt & vbicunq; super illā pinguedinem uenit ignis ardet velut inextinguibilis · Extingui tamen potest vini aut ceruisie supereffusione · Et si super carnez ceciderit · extinguitur manus confricatōe · Cum autem hoc modo vi prevalere nō possunt introitum munitionis vel fontes aut etiam fluuium obstruūt vel fluuiū diriuando illā submergunt · alioquin munitionem suffodiunt · & armati sub terra ingrediūtur · Vnaq; pars cū hominibus intra munitionem pugnat · altera vero pars ignem apponit vt comburatur · si vero nec sic prevalent · ante munitionē sedent · suamq; munitionem contra illā faciunt ne ꝯuentur ab illis fortasse iaculis aut sagittis · & aliqñ stāt añ munitionē per multa tempora · s · p · xij ānos & amplius · sicut vidit frater iohannes de planocarpi in alania · Porro qñz cū obsidētes castra uel vrbē habitantibus mea se prevalere nō posse vident · nō longe ab illa fugiūt · & aliquantulū latitant Cunq; obsessi eos longe recessisse vel etiam oñino a finibus illis abscessisse credunt tunc quasi securi munitionem aperiunt · at illi statim in eos irruūt · vrbem q; vel castrū accipiunt · Ciuitatem eñ centū portarū in pside que vocatur sapham nō sua virtute sed aquaz mūdatione quas illuc diriuari fecerūt · acceperūt · Sic quoq; multas terras plus fraudulentia vel ingenio q̄ viribus accepezunt

LXXXIII Qualiter erga captos vel deditos se habēt

Ut autem superius iam dictū est blāde loquūt obsessis · multaq; fallaciter ut in eorū manus se tradant ꝓmittūt eis · Cū illi se reddiderit vel capti fuerint · oēs occidūt exceptis artificib? quos ad opa sua reseruāt · vel si quos alios retinere pro seruis acceprant · Nobilibus & honestis hominibus nūq̄ parcūt · & si forte aliquo casu reseruant ex illis nec prece nec precio vlteri? de captiuitate exire permittūt · Occidēdos autem vt dictū est supra per cētenarios diuidūt · cumq; ī homines de obsesso castro tāq̄ sibi repugnātes occiderūt in signū victorie ac glorie · certitudisq; numeri occisorū atq; ad terrorem ceteris hominibus incutiendum vnū ex illis quasi millenariū in aliquē locū excelsū & eminētē erigūt · capite subuerso pedibus erectis · alijs hominib? occisis iacētib? ī terra prostratis · Itaq; cū cepissēt vt dictū est dzubaldi ciuitatem in pside ad sue crudelitatis ostensionē & audituris incutiendū timorem oñib? habitatoꝛib? illius decapitatis · aures rebelliū sibi iam mortuorū abscīderūt · duosq; sūmarios oneratos auris in aceto positis ad chaam trāsmiserūt · Deniq; cuz nullis hominibus pacem faciunt nisi eis subijciātur sicut antiquū cingischam apud eos preceptum habetur · hec sūt autem que ab illis petūt qui eis se subijciūt videlicet vt cū eis cōtra omnē hominem in exercitū vadāt · vt & de oñibus tam de hominib? q̄ de aliis reb? decimam illis reddant · Vidit etiam frater iohannes de planocarpi supradictus · s · d̄ or dine fratrū minorum quēdam in ruscia saracenum ex parte chaam missum · qui de trib? pueris vnum petebat · secumq; ducebat · similiter etiā ducebat viros qui vxoribus carebant · & mulieres que viros nō habebant · precipiebat nichilomin? vt vnusquisq; quantumcūq; etiam paruus puer diei vnius nel quantumcūq; pauper siue mēdic? pro tributo solueret vnam pellem vsi albi vel nigri · & vnum caster nigrū vel aliquid tale quod tantundem valeret · Principes autem eis subiecti cū ad illos veiunt habēē vt alie viles persōe · nec vllum ab eis honorem recipiūt · oportet etiam vt eis munera magna presētent · precipueq; ducibus & vxoribus eoꝝ & officialibus millenariis ac cētenariis · quimetiam nōsolum ipsi sed eoꝝ quoq; serui valde imporꝛune petunt ab eis & a nūciis quādo mittūt ab ipis Aliquib? inueniunt occasiones vt eos occidant · & aliquos veneno vel potōib? ꝓcūrāt vt ipsi soli in terra dominiū habeant · Itaq; quos sub tirannide sua redigūt cōfligūt & atterūt · tribilib? oculis intuētes ac dētib? infremētes ī eos · s · quos subiugare nō possūt

LXXXIIII De sclauis eorum

Turcos & salimanos · i · saracenos & comanos · & etiam tartaros seruos suos & xp̄ianos ad se de diuersis locis adductos quos in bellis sibi mediāte gladio acquisierūt sclauos sibi facīūt · Quos & nudos & ī pēuria victꝰ extrema pene spirit? exhalātes · verberāt etiaz & affligūt prout volunt Eosdem etiam sine causa si eis placet occidunt · Ritus autem xp̄ianos & quaslibz sectas & quorūlibet hominum cultus secure ac libere obseruari permittūt inter se · Et vbicunq; etiam dominantur nec curant de quorūlibet hominū consuetudinibus dummodo sicut ipsi precipiunt ī oñibus eisdem seruiatur · Itaq; machometi lex ī eorū exercitu a saracenis quotidie quinquies palam omnibus audiētibus proclamatur · & etiam p̄ omnes ciuitates in quibus ipsi saraceni habitāt · & qui eoꝝ dominio subiugarē · Ipsi quoq; saraceni ī exēcitu eoꝝ & in omnibus eoꝝ ciuitatibus ad perfidiam suam nephandam exhortarē et attrahunt homines ac peruertunt · vt errorem eoꝝ sequantur · sunt etiam mulieres plurime inter eos captiue · Nam p̄ter artifices operū ques sibi vtiles estimāt · et ideo de ciuitatib? captis illos ī perpetuam seruitutez sibi reseruant · Mulieres quoq; iuuenculas virgines · aut coniugatas captas sibi focarias faciunt · easq; ī nuditate et extrema famis pēuria seruire cogūt hominum quoq; decimas vt dictum est accipiunt et ipsos ī seruitutem redigunt · Decem enim pueros computāt et vnum accipiunt · et de puellis idem faciunt · Quos omnes ducunt ī terram suam et ī seruitutem tenent perpetuā · Quidam etiam viuentes vnum de sclauis suis eligunt vt ī tumulo ipsoꝝ viu? pōat cum eis quando in morte sepeliendi sunt Deniq; adeo subiectis suis odiosi sunt · vt etiā multi qui cum eis ī exercitu sunt si haberent fiduciā q̄ nostri nō eos occiderent ex omni parte cōtra illos pugnarent sicut ipsimet fratri iohanni supradicto dixerunt

LXXXV De mulierib? eorum

Artaree autem mulieres ꝑpissie sūt · Vxorate quidem omnes super capita sua deferunt canistruz longitudinis vni? pedis ac fere dimidij undiq; rotundum · et in parte superiori latiorem · coopertum et ornatum undiq; serico vel samite atq; margaritis et monilibus circumdatum · oculis pauonum infixis desuper ad decorē

habēt etiam frena fallerata & inargentata et inau rata · atq; in pectoralib9 campanulas infixas mag num emittētes sonitum ad gloriam eaꝝ & decorē Palefridos equitant magnos et pingues · habētq; cambucas de corio diuersis colorib9 depicto cuꝫ auro multo inserto ex vtroq; equi latere depēden tes · virgines autem et ñ vxorate de facili discerni non possunt a viris · qm̄ in omnib9 maximeq; i ha bitu ac gestu vniformes sūt illis · vxores autē mag noꝝ baronū omnes indute sūt samitis vl' pūpuris deauratis · sicut & mariti earum · Communiter aūt alie mulieres boqueranno stricto sub cingulo mul tis plicis sumptuosis operato & insuto oīes ve stiunt̄ · quod añ in se totum vnum continuum p9 quā indutū est i sinistro latere cū quattuor vel qñ; nodulis claudit̄ vel firmat̄ · Habent etiam alia īdu menta de panno laneo albo communiter omnes tā tari quo se induūt desuper in tempore pluuiali vel etiam hiemali Et viri quidem eaꝝ exceptis sagittis oīno nichil operantur · sed exercentes se ad sagit tandū uenantur & inter se luctantur De gregib9 etiam aliquantulum habēt curam · Equos valō cu stodiunt · īmo etiam reꝝ omniū maximi cōseruato res sunt · Porro mulieres opera diūsa faciunt ope rantes · s · pellicia · vestes · calceos · ocreas · & omnia que de corio fiūt · Curzus etiam ducunt & repant camelos onerāt · & alique sicut & viri sagittant · fe moralibus etiam omnes vtūtur sicut & viri Sunt etiam alie velocissime & in omnib9 operibus suis strenue · virgines & omnes mulieres equitant · pha retras & arc9 portant · In equis quoq; sicut & vi ri agiliter currūt · & vtriq; multū i equitando la borare possunt ¶ LXXXVI ¶ De morte ac se pultura eoꝝ

Cum aliquis eoꝝ ad mortē infirmat̄ hasta vna i eius statione erigit̄ · & circa illā fil trū nigrū circūuoluitur · Extunc nullus audet ītra re termīos statōis illi9 · Cūq; fuerit mortuus si d minoꝝib9 est · occulte i campis sepelitur cū vno tē torio suo sedendo i medio ei9 ponūtq; mensā āte illū · & alueolum carnib9 plenū & lactis iumētini ciphū · Sepelit̄ etiam cū eo iumentū vnū cū pullo & equ9 cū sella & freno · aliū autem comedūt et cū stramine coriū ei9 implentes super duo ligna vl' q̄t tuor i alto ponūt que omnia faciunt p mortuo ut habeat tentoriū & etiam iumentū i alio mūdo · de quo · s · iumento lac habere possit · & equos sibi mul tiplicare i quib9 tūc possit equitare · ossaq; illi9 eq̄ quem cōmedunt pro anima ei9 cōburūt · vnde que niūt mulier̄ ad ossa oburēda pro aīab9 ip̄oꝝ mor tuoꝝ · Si vero diues & magnus homo fuerit tāta rus qui moritur cū habitu pretiosissimo sepelit̄ · ac re moti9 ab oīnibus i abscondito loco ne habitu suo spolietur · Amici quoq; ipsius equū eius a capite ici pientes vsq; ad caudā excoriant · & corrigiam īde latitudinis que primo secundū longitudinem illaꝫ excindunt · Deinde totam equi pellem extrahentes palea implent · & i memoriale mortui habēdū · con tū per equi fundamentū vsq; ad collū figūt · ipsū q; hinc & inde supra duas furcas eleuatū suspēdūt Porro carnes equi quasi pro anime illius suffragio vt dictū est comedunt · & planctum super mortuo quidam p · xxx · dies · quidā plus · quidam minus fa ciūt · Magni quoq; barones vt dictum est · antēq̄ moriant̄ · vnū sibi de sclauis suis eligunt · quem sig no quodam suo signātes quando moriūtur viuum poni secū in tumulo suo faciunt · sūt & alij tartari quidam inter alios xp̄iani quidem sed pessimi · quo rum filij cū patres suos senescere vident · ac tedio senectutis aggrauari · dant eis comedere pinguia quedam vt caudas arietū & huiusmodi · quib9 op pressi de facili valeāt suffocari Cunq; sic mortui fu erint · corpora eoꝝ cōburunt · ac puluerem eoꝝ col ligentes quasi pretiosum quidā custodiunt · Inde q; quotidie quādo comedūt cibaria sua ex hoc pul uere spargunt ¶ LXXXVII ¶ De nationibus quas tartari p9 necē dñi sui subiugarunt

Rege itaq; dauid cū omnibus suis necato vt predictum est a tartaris · cingiscā cete riq; tartari ō perpetratis supra modum gloriātes flagitiis in tantā amentie, exarserunt sup biā · vt instigāte dyabolo cōcipent animo sicut dñi sui terzā · ita totū paulatim mundum suo subiuga re dominio · Animati nāq; super obtenta victoria de indis deo p̄mittente · regisq; dauid & populi su is exigentibus peccatis · iuuenibus fortibus ac bel licosis viris secum retentis · & in seruitutē suā re dactis · circūadiacentes regiones ceperūt paulatī inuadē & expugnare · tādēq; no dominio penitus subiugare · sicq; qui a principio pauperes & abiecti sclaui & tributarij ēram regis indie īuaserūt · super ordināte dei iudicio · multorūq; populorū peccatis exigētibus ī auro argēto & possessionibus aīaliū ac multitudine seruientiū diuites facti ac fere sup oīa colla oriētaliū nationū domī effecti sunt · siq̄ dē nulli hoīm cedētes a tartaria fere vsq; ad ortuꝫ solis & ab ortu solis vsq; ad mare mediterraneuꝫ dilatati sunt · & innumerabilia regna suo dominio usbiecerūt · In oīnib9 autē terris que ab eis destru untur · stati fames valida sequit̄ · sicut postea p ex ēpla manifestabit̄ · Plurimis itaq; terris i seruitu tē eoꝝ redactis quedam viriliter restiterūt eis · vi delicet īdia magna · & quedā magna pars alanoꝝ & q̄dam magna pars kitoꝝ et gēs saxorū · Quādā em̄ eoꝝ ciuitatē tartari obsederunt · sed eis p̄ualere nō potuerūt · Et reuera tartari nō paꝝ timidi sunt erga illos qui eis fortit̄ restitūt · nec vnq̄ insiliunt i homines ostātes · seq; viriliter defēdētes atq; re pugnātes · sed virtus eoꝝ ē ptra fugiētes Itaq; su per oīnes populos timēt frācos · Sic em̄ ipsi et oēs trāsmarini large sumpto vocabulo nominat oīnes xp̄ianos · Vnō fratres p̄dicatores a papa missi ad eos cū venissēt in exercitū eorū timuerūt ipsi tar tari valde · dicebātq; p exercitū q̄ franci veniebāt · qui sequētes fratres ī media turquia erāt · Deniq; vbicūq; potestatē habēt · francos in solidis · i · stipē dijs recipi p̄hibēt Quātū vero odiunt tartaros sa raceni et georgiani et armeni · ceteriq; populi qui eis tributarie fuiunt nulli dubium ē · fratribusq; p dictis ipsimet eoꝝ afflictōe et miseria cōstricti re tulerūt ¶ LXXXVIII ¶ · Qualiter corasminos destruētes fugauerunt

Itaq; post victoriā de indis vt p̄dictuꝫ est erigētes ceruicē superbie · ac de totiq; mū di subiectione p̄sumentes · ad corasminos transmi serūt p̄mos nūcios tāq̄ ad sibi p̄pinquiores arrogā ter eis mādantes quatenus cingiscā et eius exerci tui humiliter obedirēt · eiq; seruitiuꝫ p̄petuū cū tri buto impēderēt · At uero corasmini sup mādatiōe sibi facta q̄plurimū indignati predictos nuncios omnes fecerūt interfici · Tartari ergo sup illorum occisione supra modū indignati et turbati · et con gregata multitudine magna tartarorum eorumq; qui eis voluntarij vel inuiti se iniunxerant · terzam

corasminorũ muaserũt· quotquot inuenire potuerũt ex eis gladio ꝓsternẽtes· oñesq; alios tanquaz exules & ꝓfugos de fimib? illis penit? effugantes Itaq; corasmini ꝑsecutionẽ eoz ꝺclinates fugerũt & i fines se ꝑsidis maximeq; i ciuitatẽ georgie trifelis effuderũt· vbi &· vij ·milia hominũ occiderũt Post modũ vero cũ i fines illos tartari superuenerũt· itez corasmini fugientes ad tẽpus i terza soldani turquie latuerũt· Postea vero a soldano babilone domino egipti muitati atq; cõducti i regnum hierusolimitanũ venientes & xpianos ꝺbellãtes ante gazã ciuitatẽ magnã frãcorũ multitudinẽ domino ꝑmittente ꝓstrauerũt· & glorioſũ domi nostri sepulcrũ destruxerũt· atq; intra & extra sanctã ciuitatẽ xpianos q̃plurimos occiderũt· Qꝺ factũ ẽ anno domi· M· cc· xliiij ·sicut infra dicet i loco suo Qui·s·corasmini post& deo ꝑmittẽte tantũ facin? & impietatẽ cõmiserũt· tantẽ ipso domino disponẽte iã fere omnes ad nichilũ redacti sũt·

CLXXXIX De destructione ꝑsarũ·

Vbi autẽ tartari ꝑsidẽ muaserũt· ciuitatẽ i ea· c· portarũ que vocat sapha acceperũt nõ quidẽ virtute sua sed aquarũ inũdatõne quas illuc ꝺriuari fecerũt· Porro ad sue crudelitatis ostensionẽ & ad incutiendũ audituris timorem cũ accepissent quãdã i ea ciuitatẽ fortẽ ꝺzubaldi vocatã i pede montiũ caspioz habitatoꝛib? inuitis illis omnib? decapitatis aures rebelliũ sibi iaz mortuorũ absciderũt· duosq; sũ marios eisdẽ auribus i aceto positis oneratos ad chaã transmiserũt Quia vero de montibus caspijs hic facta est mentio· hic vnũ quod i dubiũ michi venit· inserẽ volo Cũ eñ dicãt histozie nostre scolastice q̃ alexander magnus rex macedonũ oratõe impetrauit a domino reclusionẽ iudeozũ inter mõtes caspios· iposq; circa fmẽ mundi p̃dicẽt exituros· fratres nostri· s· ordinis p̃dicatozũ i georgia ciuitate tiphelis· que ꝓpe montes caspios ẽ p· vij· ãnos cõmozati sũt diligenter a georgianis & a ꝑsis· & etiã a iudeis de inclusione illa inquisierũt· & dicũt omnes etiã iudei q̃ nichil penitus inde sciũt· nec vnq̃ istud i suis historijs inuenerũt· Hoc autẽ scriptũ habẽt tantum modo q̃ alexander ille quosdaz homines immũdos & horribiles ꝓpe mõtes caspios habitãtes qui alios homines & etiã seinuicẽ omedebãt· intra mõtes illos habitare coegit· & etiã ibi portas extrui fecit que videlicet adhuc porte alexãdri dicte sũt· Vnã q; illarũ tartari confregerũt· Cetez de reclusione hominũ i montib? illis nichil aliud repiẽ veritatis in illis locis

CXC Qualiter alexius cõstantinopolis imperiũ recupauit ꝑ francos et rex philipp? A normanniã & pictauiam subiugauit

Anno autẽ gracie· M· cciij ·pegrini federe inito cũ venetis post multas impeditiões iadarã vrbẽ regis hũgarie obsident· capiũt & ꝺuastant· Indeq; costantinopolim festinãter nauigant Alexi? quẽ andzonic? excecari ꝓceperat ꝑ nuncios mittit ad frãcos· q̃ si ei succurzãt· eos a ꝺbitis· xxx miliuz marcaz erga venetos liberet· preciaq; nauium soluet necnõ & oriẽtalẽ ecclesiã pape subijciet ac terze sancte mirabiliter subueniet· Itaq; apud iadarã vocat? prestat sup̃ hijs iuramentũ· Frãci cuz venetis cõstantinopolim applicant· & turri q̃ galathas diciẽ expugnãt· cathenam viriliter dissoluentes· grauẽq; victualiũ penuriaz patiũtur· Incubator imperij secuz habens· xxx· milia equitũ & pedites innumerabiles cũ nostris cõgrediẽ· qui nõ erãt vltra· ij· milia pati ad pugnam· Itaq; ꝑtib? victis quantũ potest arc? iacere tirann? ꝺiumit? pauefactus intra menia se recluſit· eaq; nocte cũ vxore ac liberis cũ paucis fugit· porro greci ueniũt & sine mora alexiũ eligũt· mane autẽ facto porte aperiũnt greciq; inermes suũ querũt electũ· caput patſthursath quondã imperatoris exhibet· & statim alexius cozonat· Ipseq; & pater ei? rogat nostros ut secũ tota hieme ꝓxima morentur· preciaq; deniq; nauiũ debita venetoꝛũ soluuntur· &· cc· milia marcas nostris a venetis cõferuntur· pacta de obedientia romane ecclesie & de succursu terze sancte inouãtur & cõfirmantur· Greci autẽ referũt q̃ in principio quidem nostros sprezerũt ob paucitatẽ· & i cõgressu viderũt gentẽ niueam viriliter succurrentẽ Eodem anno rex philippus normanniaz iterũ intrauit· paleſiam castz fortiſſimũ & dõnofrontẽ et cadoniũ cepit· totamq; terram circũpositam vsq; ad montem sancti michaelis sue ꝺminatõi subiecit· Deniq; normanni petentes ab eo veniam· oñes vrbes quas custodiebant ei tradiderũt· s· constantiaz baiocas· lexouiũ abrincas cũ castris & suburbanis Nam ebroicas iam cepat· nichilq; de tota normannia remanebat ꝑter rothomagũ & vernoliũ & archas· cum itaq; rothomagum obsedisset· videntes normanni q̃ nec ipſi se ꝺfendẽ poterant· nec a rege anglie succursũ habere· vrbem cũ duobus predictis castellis ei tradiderunt sine cõtradictõe· Quã· s· vrbem cum tota normannia null? ꝓdecessoz ei? p· ccc· &· xv· annos habuerat a tempore· s· karoli sine plicis· cui rollodan? cum suis paganis supueniens ipsã iure armoꝛum abstulerat postea rex cum exercitu aquitaneam ingress? vrbem pictauis cum omni terza circumposita recepit· & hieme supuenien te ꝺtra lothas & chinonum obsidione posita in frãciam rediit· In ano vero sequenti vtrunq; castruz potenter impugnando cepit & apud chinõ viceco mitem lemonicensem captiuũ liberauit

CXCI De morculpho imperatore et ignominioso ei? fine

Eodem anno· s· ab incarnatione domini· m cciij Alexius imperator nostres rogat vt sint extra vrbem ob discordias vitandas Itaq; nostri acquiescunt et ex diuerso vrbis iteriacente portu castra sibi construunt Imperator classez incentere parat que ipsum ad corozonam ꝺduxerat· At eius ꝑs succumbit in omnibus· Itaq; greci exosum eum habentes imperatorem sibi creãt alium mittit ad nostros morculphum sibi familiarem· qui iurat ex ꝑte imperatoris se traditurum eis palacium plakernam q̃si pactionis obsidem Accedit mãchio vt recipiat illud ipsiq; marchiõi illuditur ·marculphus reuelat grecis secretum de reddendo palacõ et in odium alexij statim attollitur imperator· Qui mox in dominum dormientem manum mittens cũ incarcerat· et nicolaum qui apud sanctam sophiaz imperiales insulas nuper vsurpauerat captũ incarcerat· Thursath alexij pater moritur· clerus et populus in nostrã perniciem machinantur· Itaq; nostri terza frequẽter mariq; impetuntur sed dei uirtute proteguntur· Quaꝺ itaq; ꝺie ad querendum victualia egrediuntur ex nostris circiter mille· quibus occurrit imperator cum graui multitudine mox q; fugit et arma uexillu mq; cum iconia sancte dei genitricis quam ante se faciebat ꝺferri ꝓiecit Vna eñ nocte naues suas· xvj· ascendit· et velis expansis in nostras mittit· At cum multo nostrozum labore naues eozum indemnes fiunt domiõ ꝓtegẽte

Impator quoqz cū nostris colloquiū petit·sz dux venetie respōdet se loqui nolle cū ꝓpzij domini detētore·Sequēti autē nocte dominū suū necat vitā eius terminatā simulās laqueo quē ipse cōfinxerat Nostri porro insultū faciūt·sed pzeualentib9 grecis machinas suas pount Porro duab9 nauib9 colligatis que appellanē padisp & pegrina· pzime illa rū scale muros attingūt·Itaqz irzumpentibus nostris vrbs populosa capitur a paucis grecis ī palacia fugiētibus nostri de assultu deliberāt·Imperator nocte fugit & mane greci cōstantinū impatorem nominant·Nostri vero pedites arma capiunt greci fugiūt·palacia vacua deserunē·ac de spolijs eozꝝ nostri diuites efficiūtur·Comes flādzēsis baldumus eligitur·& impator ꝓsecratur·Morculph9 captus excecaē·& de loco eminētissimo ꝓcipitaē·ac p vrbē tract9 decerpiē·Eodē āno petr9 rex arroganum comes barcinonie & dominus montis pessulani regnum suum obtulit innocencio pape illudqz sibi ac successozib9 suis ꝑpetuū pro remedio anime sue ac ꝓgenitoꝝ suorū constituit cēsuale·vt annuatim de camera ipius regis·cc·&·l nas semūtine apostolice sedi reddanē·& ipse ac successozes e9 eidem specialiter fideles & obnoxij teneāē

XCII De balduino & henrico imperatoribus constantinopolis & ꝗbusdā frācoꝝ & alemānoꝝ gestis

Anno domi·m·ccv·rex blācoꝝ & rex bulgaroꝝ cū cumanis & grecis ac thurcis ꝓgressi cū nostris vincūt eos maiozib9 peremptis·nam impator andzopolim a cōstātinopoli distātē·v· dietis obsederat·& ꝓuocati ab hostib9 nostri dū incaute incedūt·impator rapiē ac plurimi pimuntur·Eodē anno tempestas per loca plurima profligat segetes & vineas Rex philipp9 ī pignus caritatis ecclesie beati dionisij multas reliquias preciosissimas quas impator balduim9 de sācta capella que dicitur os leonis acceperat·cōtulit easqz henrico abbati manu ꝓpria tradidit quas conuētus cū processione & laudib9 & nudis pedib9 occurzēs suscepit·Anno sequēti pridie·kl'·marcij fuit eclipsis solis pticularis hoza·v·diei·In sequenti vero mense adela regis philippi mater apud parisius obiit & in burgūdia sepulta est apud pontigniacū iuxta patrē suū theobaldū comitē cresentiū atqz blesensiū·qui predictū vt dicitur monasterium fūdauit·Rex autē philippus pictauis & laodunuz & mirabellū ac ceta q̄ illic habebat muniuit·& rex anglie iohānes andegauis cepit· totamqz terzā destruxit·Porro vicecomes thoarcēsis recedens a fidelitate regis francoꝝ ofederat9 est regi anglozū Quo audito rex philipp9 ī pictauiā redijt·& rege anglozꝝ apud thoarcū existēte terzā uicecomitis ō struxit·Tandē datis treugis rex iohānes exhaustis loculis redijt in āgliam·& rex philipp9 in franciā Otho cū philippo duce sueuie de imperio otendit & deficiētib9 a se ꝓtib9 intra coloniam ꝟsistit·nā sola colonia ei fauet·eamqz philippus obsidz Ciues egrediuntur sed repelluntē·& othone fugato colonia capitur·Henric9 balduini frater cōstantinopolis imperator efficiē·Eodē āno mense decembzi tāta flumiū inundatō facta est·quanta nūq̄ ab hoī bus illius tempozis uisa uel a predecessozibus audita est·Itaqz parisi9 secana tres arch9 paruipōtis fregit·& q̄plures domos ibidē euertit·infinitaqz damna ī multis locis intulit

XCIII De legatione duodecim abbatū contra albigenses & de sācto didaco episcopo

Sequenti āno·ſ·ab incarnatione domī·m·ccvij·cisterciēsis ordinis abbates et alij quidā a domino papa mittūtur ad prouīciā ad heresim extirpandā·Ibi pauci fideles tunc inueniūtur·ac de infidelibus quoꝝ non erat numer9 paucissimi cōuertunē Actoz De hac autē legatione in gestis beati domīci ordinis ꝓdicatozuz magistri & patroni sic legitur Missi sūt eo tempe ab innocencio papa·xij·abbates cisterciēsis ordīs cū vno apostolice sedis legato in terzā albigensiuz vt fidē catholicā predicātes·heretica venena·p uiribus expulsarent·Qui conuocato archiepiscoporū & epoꝝ aliozūqz in ptibus illis ecclesie prelatorū concilio·conquirebant inter se quo nā modo o modius id cuius gracia venerāt·executioni mādarēt·Illis aūt super hac deliberatione solicitis venerabilis didacus oxoniēsis epus superuenit cum hoc noze autē suscipitur ꝟsulitur & fides eius consiliis adhibetur·hoc autē fuit eius spiritu diuino suggerente consiliū·vt abiecta pompa superflui apparatus quaz equidē satis icongrue qui ad xp̄m pauperem predicandū aduenerant·in expensis ac equitatibus ac vestibus & varia suppellectili preferebāt veramqz atqz euangelicam ī se pretenderant paupertatē·& fidē xp̄i non verbis tantū & labijs personarēt·sed rebus & manibus demonstrarēt·atqz hoc modo animas quas heretici falsa virtute ac pietatis imagine deludebant·ipsi vero sanctitatis ac religionis exhibitione possent ad fidei veritatē reuocare·Fauent qz omnes ei9 consilio et iuxta verbū ei9 se facere pollicētur·Ipse vero p̄mus dictis suis facta compēsans·cepit facere quod aliis suadebat·statimqz misit suos oxoniam cū equitaturis et snppellectili·& diuerso quem secū tulerat apparatu·Retinuit tñ sibi paucos ex clericis &fratrē dominicū ·scilicet sue oxoniensis ecclesie suppriozem qui extūc iā cepit frater dominicus & non suppriozr appellari·remissisqz ad loca sua temporaliū facinis·ceperūt singuli euangelicam paupertatez amplecti·pedites discurze· ac strenue fidez xp̄i verbo & opere predicare·habentes super se quasi toti9 negocij ducem ep̄m oxoniensem·Quod videntes ac inuidentes heretici·ceperūt ex aduerso oportuni9 predicare·Petrus itaqz de castro nouo domini pape legatus a comite tholosano quem ꝓpter hetico rū defensionē excōmunicauerat occiditur ideoqz tra ei9 expugnanda regi francoꝝ a papa expoītur

XCIIII De origine ac studiis beati domīci

Ex gestis eius

Ipse autem dominic9 paulo ante nomīat9 ex hispanie villa calaroga oxoniensis diocesis extitit oriūdus·Cuius mater anteq̄ ipsū conciperet uidit ī somnis se gestare catulū accensaz facula baiolantem ī oze qui egressus ex oze totum mundū videbatur accendere·& vtiqz uerbū ei9 ut facala arsit quia in spiritu helie uenit·Nato igitur ex piis parentibus et religiose viuentibus·ī illa puerili etate sua coz ei senile iam inerat et sensus· veneranda canicies sub tenella facie latitabat ·cū em esset adhuc puerulus nonduz a nutricis diligentia segregat9 deprehensus est sepe lectū dimittē quasi iā carnis delicias abhorreret · et eligebat potius ad terrā accūbere·cuidā aūt matrone nobili que ō fonte baptismi eū leuauerat visus est per somnium idez puer domicus q̄si stellam hñs ī fronte· que totam terzam suo lumīe perlustrabat·Quo vtiqz ō monstrāte futurozū prescio dabaē itelligi q̄ ī lucē

gentiū dandus erat·post hoc ob liberaliū artiū do
ctrinā missus pallentiā vbi tūc generale studiū flo
rebat·cepit puer sancte indolis eruditōi diligēter
intēdē·Et vt animū suū pleni? ad sapiētiā trāsfer
ret·cogitauit carnē suā a vino abstrahē·vnde & p
decēniū vinū nō bibit·& i liberaliū artiū eruditō
ne supra multos coetaneos pfecit· P? hoc ad the
ologie studiū se otulit totū·& diuinis eloquijs ve
hementer inhiare cepit· quoz mellea dulcedīe dele
ctatus hausit auide quod postea effudit abunde

CXCV Qualiter habitum regularez suscepit & hospitē suū ab heresi conuertit

Ame aūt pualida i hispanijs igruēte hu?
dei manēs adhuc palētie cū videret egeno
rū miserias·& osolatorē nemine auxilio·cōpatiens
affectu vēditis libris quos admodū necessarios si
bi habebat & oīni suppellectili preciū acceptū dis
pīsit & paupib?·dedit·Quo exēplo multos quoqz
diuites & magistros ad opa misericordie puocau
uit·Cūqz honestatis ei? late patēs pconiū·oxoniē
sis diuaci epi attigisset auditū·accersitū eū fecit i
ecclesia sua regularē canonicū·Qui statī inter ca
nonicos velut singulare iubar emicuit· Et de vir
tute i virtutē mira celeritate pgrediēs omniuz as
pectū ise puocauit·Erat em i oratōe assidu?·cari
tate pcipuus·cōpassione anxi? & sibi subditis hūi
litate subiectus·Specialē graciā cōtulerat ei deus
·s.flēdi p peccatorib?·p miseris & afflictis peun
tiū animarz zelo succens? nec mi? ōsiderio celestis
habitatōis affectus crebro i oratōib? pnoctabat·
Sepe aūt & inter oratōes fugiebat a geītu cordis
sui·nec otinē se poterat·qui vox plāgentis euiden
ter emimus audirē·Frequēt aūt & aures diuīe cle
mentie hac speciali petitōe pulsabat·ātenus cordi
eius illā caritatē dignarē infūdere qua primoz
possit efficacius salutē pcurare·exemplo eius vid
licz q̄ se totū nostrā obtulit i salutē·Sane libz qui
collatōes patrū inscribit·studiose legēs ac vigilan
ter intelligēs·salutis i eo rimatus semitas·magnū
pfectionis apicē apprehendit· Agit siqdem liber il
le de cordis puritate·de vicijs & de oīni pfectiōe
virtutū.Porro pfatus didacus epūs aldefonsi re
gis castelle rogatu ad marchias pgens vt ei? filio
ferdīāde cuiusdā puelle nobilis ociliaret cōnubia
seruū dei diuinit? ecclesie sue suppriorē secū duxit·
Et cū tholosā pueniss̄ent·eadē nocte sāct? domī
cus hospitē suū hereticū tā affabili psuasione d eli
ciens·quā ratōnū onexione deuīcens·ad fidē catho
licā deo cooperāte conūtit·Post hoc idē epūs cu
riā romanā adiens ac sūmo pōtifici ppositū suū ex
ponēs·videlicz asserens sui fore voti eumanoz cō
uersioni curā impendē cessionē petijt sed impetra
re non valuit

CXCVI Qualiter eius libellus

Dignē ter exiuit illesus·
Ozro cū i pribus albigensiū ut supius di
ctū est·idem epūs eiusqz socij pedites dis
curzendo fidem xp̄i uerbo & ope strenue pdicarēt
atqz inter catholicos & hereticos ibidem frequen
ter disputationū conflict? fieret· Ad quas vtriusq
z sexus multitudo populi confluebat·factū est ut
apud fanū iouis celebris īdicerē disputatio sub iu
dicibus deputatis·quibus ab vtraqz pte scripto p̄
sētari deberet ipsa assertio fidei quā docebat Qua
ppter scriptis diuersis sup hoc a catholicis diligē
ter libellis & i omune redactis ac mutua collatōe
inter se discussis·libellus quē scripserat beatus do
minicus omūiter & cōmendat pre ceteris & decer
nit presentandus·Statuto itaqz die & multitudi
ne populi circūstante·libelli vtriusqz ptis i mediū
pferūtur· Vez iudicibus inter se discrepātib? hec
fuit tandē omnis eoz sīnia vt vtroslibellos fla
mis imicerēt·& quez ab igne cōtingeret ñ ob uri il
le verā fidem pro culdubio teneret·fidēlis sermo &
omni acceptione dignus· Acceusns est i publicum
magnus ignis libelli proijciunē in mediū·libell? p
tis heretice statī oburiē·libellus vero sui dei do
minici non solū ñ leditur·vez etiā ab igne foras p
silit in longinquū·Secūdoqz iniectus ac tercio eq̄
prodijt incōbustus vt sic diuina potentia qđ olim
in tribus pueris gestū cognouimus·in vno eodem
qz prorsus libelli ab igne confuati stupēdo prodi
gio & orthodoxe fidei veritatez & sui cōprobaret
autoris sanctitatē

CXCVII De sancto francisco & e? visionis p̄mordio ex gestis eius

Otemqz tpe beatus frācisc̄us ordinis fra
trū minorū institutor vite sanctitate flo
ruit qui nimiz sub innocēcio papa cursuz
suū in domino cepit·ac sub eiusdē successore hono
rio feliciter consūmauit·Hic quondā in vallis spo
letane finibus ciuitate assisio negociator fuit offi
cio·diues terrenis opibus & mūdi vanitatibus īd
center nutritus suis nutritoribus insolentior effe
ctus·Itaqz corde inquieti lasciuiā iocis & lusibus
gestis & habitu verbis impudicis & cātibus osten
tabat·et quia prodigus erat ac p ianē suoz dissipa
tionē humanus & affabilis videbatur·multoz sibi
coherētiuz caudaz iniquā post se trahebat·sic vsqz
ad ānū etatis sue fere·xxv·in via potitionis īcessit·
donec ad exemplū peccatoribus in graciā respiran
dis mutatio dextre excelse apparuit· et primo qui
dem a domino lāguoribus attritus cogebatur soli
tis dissimilia cogitare·cepitqz quidquid i ōsiderio
prius habuerat statim fastidire sed & taliū amato
res stultissimos reputare·sz arridētibus iterū pros
peris cepit adhuc sibi maiora priorib⁹ ō seculi va
nitatibus promittere diuiciarū cupidus & glorie·
Cūqz negociationis causa paret in apuliā pergere
ostensū ē ei p visionē domus sua militaribus appa
ratibus plena·que venaliū esse consueuerat pānoz
cumulis occupata·stupentiqz aduentu rei isolitū
responsū est hec omnia fore sua militūqz suorū·eui
gilās aūt quamuis huiusmodi visionē ppositō suo
videret applaudere subito tñ mirabiliter cepit ab
eodem proposito tepescere·ita vt noue milicie dux
futurus & ex ipsa sui mutatōe ppenderet dictā vi
sionē longe aliud q̄ ediderat imptare·extūc igitur
cepit mores pristinos ad plenū mutare·& a publi
ce negociationis tumultu se subtrahens·euāgelicū
negociatorez efficere·Quendā em sibi familiarē ad
loca secretioza sepius euocabat eoqz deforis expe
ctāte & quid ageret ignorāte·quandā criptā itra
bat·ibiqz cū lacrimis celestem exorabat patrem vt
viā eius dirigens·suā ei pleius ostenderet volunta
tem·sicqz in oratōe psistens & graviter se affligēs
tādem pro voto meruit exaudiri·celicoqz infallibi
liter iudicio quid ageret edoceri·Itaqz letus exur
gēs assūptis secū pānis venalibus preciosis ad ful
gineū ciuitatis prexit·quibus cū equo cui insederat
venditis onustus pecunia repedauit·quā pauperū
usibus et aliarū necessitatū pijs obsequijs mācipa
re disposuit·et apud quendā pauperez presbiterū
morā fecit·Interim pater eius post longā inquisiti
onē de eo quid actū esset· cū audisset qualiter in p̄
fato loco misere degendo delitescer et·turbatus ad

locum cucurrit·sed ille ne videretur a patre se cui-
dã cauce immersit·in qua quasi p mensẽ integrũ
latitans vno qui forsitan locũ solus sciebat obseq-
um ei impendẽte diuinã clemẽtiaz in'iciunys & fle
tu implorare nõ dñst CXCVIII De pacientia
ei usdẽ & nuditate et humilitate

PRoinde sic exoranti effusa est in tenebris
mira quedã et inexpta letícia ·qua intan
tum animatus est·vt et in publicum prodiret· et
quia segniter latuerit seipsũ grauiter argueret·vi
dentes aũt noti eius eũ a statu pristino alteratuz
et maciei squalore confectũ·nõ id supne gracie sz
dementie potius imputabãt & insultantes ei luto
eũ ac lapidib? impetebãt·At ille nulla fractus in
iuria cũctos surda aure trãsibat·& illi a quo dsu
per oportabaẽ grãs agebat·Pater vero audiẽs &
accurrẽs·plus etiã ceteris oñibus ĩ eũ insanire ce-
pit & inhoneste ptractũ· primo quidẽ cõtumeliis
& uerberib? crudeliter affecit·deinde vinctũ ĩ cã
cerẽ retrusit·At vero matre ei? pietate ꝓmota pa
tre absente latenter vincula rupit·filiũqz solutũ li
berz abire ꝓmisit·qõ vt pater domũ rediẽs agnouit
iratus vxorẽ cõtumelijs lacessiuit & post ad filiũ
effrenat? cucurrit·Cui ille se liber & intrepid? of
ferẽs iã ei? furie nõ cedebat·sed adhuc maiora pro
xp̃o pati gratãter se velle clamabat·Vidẽs igiẽ pa
ter inflexibilẽ ei? ostantiã·Demũ ad pecuniã ouer
titur extorquendã·q̃m vbi a sãcto viro tanq̃ vilez
puluerẽ ĩ fenestrã proiectã inuenit & subtulit·iaz
erga filiũ suũ mitius agere cepit quia sitis auaricie
paulisp extincta furorẽ ipius animi tempauit·P?
hoc illũ ad ep̃m loci vt omnes facultates suas ĩ ma
nibus eius resignaret ꝓuxit·Qui promptus & hi
laris ad hoc ip̃m se offerẽs oñia inuumẽta sua nec
femoralibus quidẽ retẽtis deponẽs ea restituit·sic
qz nudus oñino quẽ iam nil terrenũ a diuino ꝓtu
itu nisi sol? carnis paries sepabat·In mũdo se ex-
ulẽ designauit·& ĩ cruce nudato se ofirmauit·Eps
vero faciẽ eius admirãs inera brachia sua collectuz
pallio quo induebaẽ obtexit· Post hec humilis sui
cõtemptor etiã se ab oñib? cõtemni cõtemnẽs ad
ipsos se contulit·quib? deuotissime seruiẽs·etiaz
eor vlcera humiliter lauit·saniẽqz detergere non
abhorruit·Antea tamẽ cũ adhuc esset ĩ peccatis hu
iusmodi uidere nõ poterat·sed eos intantũ dspex
erat q̃ nõ solũ eos e vicino sed etiã eor domos e
longinquo ꝓspiciens manib? nares obturare osue
uerat·Deniqz triũ ecclesiarz ope cõsũmato habitũ
adhuc heremiticũ tũc tpis habuit·baculũqz manu
gestãs pedibus calciatis·& corrigia cinct? incess-
it·Audiẽs aũt die quadã ĩ missa ea que xp̃s ĩ euan
gelio missis ad predicandũ discipulis loquiẽ ne·s.
aurum vel argentum possideãt·ne peram ĩ uia ul'
saceulũ vel virgã vel panẽ portent·ne calciamẽta
vel duas tunicas habeant· Et hec eadẽ itelligẽs ple
nius a presbitero·gaudio replet? ait· Hoc ẽ iq̃d
quod quero·& totis ꝓcordijs cõcupisco. Duplic
bus ergo sñ mora depositis ex hoc iã calciamentisi
virga sacculoqz & pera nõ vtens·tunicã cotemp-
tibilẽ plurimũ & inculteã fecit·reiectaqz corrigia·
funiculo eam cinxit·& p̃nie verba simpliciter ĩ pu
blicũ ꝓponere cepit ·Sed & sicut ipe testatus ẽ q̃
huiusmodi salutationẽ dominо reuelãte didicerat
vt diceret· Domin? det tibi pacẽ ĩ omni predicatõ
ne sua pacẽ annũcians populũ ĩ sermonis exordio
salutabat CXCIX De multiplicatõe fratrum
minorũ ac regula & predicatõe eorum

OPerũtqz viri quidã ci? exemplo ad pe
tentiaz animari & ei relictis omnib? habi
tu vitaqz coniũgi·Iamqz sex fratrũ societate gaudebat & inter minores vt minim? se gere
bat ĩ oñib?·Quadã em̃ die cũ ex more se orationi
dedisset·& de beneficiis sibi impensis deo gratias
agẽs·annosqz male trãsactos in amaritudine ani-
me sue recogitãs domino tremebundus assisteret·
cepit passim ei? menti mera quedã suauitas & leti
cia supinfundi intantũ·s·vt a seipso deficeret·do-
nec remissionis omniũ culpaz suaz certitudinẽ ac
ciperet·Plura quoqz de futuris archana ꝓtẽplat?
est·Deniqz octonario numero fratrũ cõpleto sex
illorũ binos in diuersas regiones ad pacez cũ peni
tentia nũciãdaz mittens·plura eis de regno dei &
de mũdi suiqz contẽptu dulciter ꝓposuit Ipse quo
qz in aliã mũdi ptem vno secũ retento secessit Cũ
qz multopost videndi eos desiderio teneret orans
dominũ exaudiẽ·ita vt ĩ breui omnes improuise et
mirabiliter ĩ vnũ cõgregarẽt·beneficiaqz diuinit?
sibi impensa referentes gaudio patris congratula
bãtur·Cernens igiẽ accrescere numez fratrũ· bre
ui regulã sermone conscripsit ·interpositis ĩ ea sa
cri euãgelij verbis·ad cuius pfectionez quantũ po
tuit anhelauit·Desiderans aũt que scripserat a sũ
mo pontifice confirmari·xi·quos habuit fratres se
cũ assũpsit·& cũ illis ipse duodecim? romã prexit
Quib? papa innocencius de regula confirmanda
dans consensũ·& de penitentia predicãda manda
tũ cũ gaudio illos dimisit eisqz adhuc ãplioza mul
tiplicatis ĩ posterũ compmisit· Vir itaqz sanctus
p ciuitates & villas circũiens ꝓdicabat ostantissi
me penitentiaz· Mirabanẽ em̃ viri literati ei? quẽ
homo non docuerat verboz virtutez videntes·ad
ipsũ nobiles & ignobiles turmatim confluere eiqz
solerẽ intendẽ· Qui etiaz tres ordines ĩstituit quo
rũ primũ ipse tenuit·s·fratz minoz·secũdus fuit
pauperũ dominarũ ac virginũ·tercius uero pẽiten
tiũ· Tantũqz ĩ scipo rigorẽ iusticie exercuit·q̃ si a
liquando vt assolet temptatio carnis surripet hie
mali tempe ĩ locũ glacie vel niuib? plenũ vsqz ad
illiciti motus abscessũ se mergeret C De qui
busdaz incidentibus illius temporis·

ANno prenotato·s·ab incarnatione domini
·M·ccvij·philippus rex francoz aquita-
niaz ingressus·terzam vicecomitis thoarcensis va
stauit parchenatũ cepit·& alias q̃plures circũpo
sitas munitiones euertit·Quasdam vero munitas
sub custodia mareschalli sui & guillermi de rupib?
dereliquit·Hugo antisiodorensis episcop? ĩ eccle
sia lateranensi tumulaẽ· vir nobilis & magnificus
in vtroqz iure ꝑitus· persecutor hẽticoz precipu
us·qui etiaz inter alia relatu digna per comitez pe
tz ab vrbe iudeos eliminari fecit·eorũqz sinagogã
eliminata spurcicia in honorẽ dei & sanctorũ con
fessorũ·s·nicolai ac renoberti basilicã consecrauit·
Post quez eligiẽ in episcopũ guillermus et ipse ge
nere nobilis ac literatura bonisqz moribus adorna
tus·et quia rex episcopalia confiscari precepat ele
ctus plegatos restitutionez petit nec ipetꝝ·Itaqz
consecratus adit psonaliter regez & cũ multis la
boriб? ac sũptib? ꝓpetuã regaliũ obtinet libertatẽ
Magister reũ·suppzioz cãtuariẽsis ĩ archiepiscopũ
electus vadit romã · sed rege volẽte aliũ intrude
re·papa in archiepiscopũ consecrat magistrũ ste
phanũ de langueconis sancti crisogoni presbiterũ
cardinalẽ·Regẽ aũt excõmunicat· ꝓpt monachorũ

elimatõnem·ac rez ecclesticaz ofiscatõez· & iter dicto subicit angliã· In vigilia sancti nicolai audi unẽ tonitrua· & plurima sulmĩbus incenduntẽ edifi cia·sequitq aquarũ inundatõ mirabilis & damno sa·Eodẽ anno satellia ciuitas munitissima capitur a paganis cũ maximo nostroz dãno ¶ CI ¶ De nece philippi impatoris et legatõe gualonis.

SEquenti aũt anno quidã comes palestin? qui ligua eoruz landagrana vocabaẽ id ẽ comes palacij philippũ impatorẽ interfe cit·Cuius vxor filia thursac impatoris grecorũ p dolore moriẽ·Et otho filius ducis saxonie p industriã & autoritatẽ innocencij pape impiũ obtinere nitiẽ·P·de castro nouo monachus a papa legat?. comitẽ tholosanũ excõmunicat & comes eũ apud villã sancti egidij satisfactionẽ de cõmissis pollicens vocat nec tamen vult satisfacere·sed mortem ei cõminaẽ publice·Itaq legato recedẽti duo seruientes comitis se adiungũt· & i eodẽ hospicio pi? hospitati sũt·Mane petr? celebrat & dũ ad flumẽ veniũt· vnus e duobus ipsũ lãcea ferit poster? inter costas·qui pcussorẽ respexit ac verbũ istud sepius repecijt·de? tibi dimittat et ego dimitto·p? modicũ vero vitã finiuit·Odo etiã eps parisiensis obijt & petr? thesaurari? thuronensis morib? potius q̃ literis eruditus ei successit·Guillerm? quoq bituricẽsis archiepus genẽ ac uirtutib? adornatus parans iter contra albigẽses i xp̃o dormit·Eodẽ anno misit innocencius papa legatũ i franciam gualonẽ sancte marie i porticu diaconũ cardinalez iurisperitũ bonis moribus ornatũ·& ecclesiaz visitatorẽ diligentissimũ·philippo regi & omnib? regni sui pncipibus mandãs & pcipiens· vt cũ exercitu magno tanq̃ viri catholici terzã tholosanã et albigensiũ & narbonensiũ aliasq adiacentes inuadẽt·atq omnes hereticos qui eos occupauerãt delerẽt·Et si forte in via vel i bello contra illos morerentur ab ipo papa de omnibus peccatis a die natiuitatis sue tractis de quibus confessi essent absoluebanẽ·Guillerm? de rupibus et marescall? frãcie sub quorũ custodia rex philippus quasdã munitiones vt supradictũ est reliquerat i pictauia·collectis fere·cc·militibus vicecomitẽ thoarcensẽ·& sonaritũ de malo leone qui cuz manu valida terras regis intrauerãt·predasq ducebãt·ex improuiso supuenientes cõfecerũt·i quas·cõfectura milites·xl· pictauẽses & eo amplius captos regi philippo parisius miserũt ¶ CII ¶ De dissensione inter episcopum aurelianensem & antisiodorensem a rege philippo.

ANno domi. M·ccix· vibellus de mediana uir nobilis ac strenuus nũciauit regi philippo quoddã castrũ esse firmatũ i septẽtrionali latere miozis bataníe sup mare i excelsa rupe cui nomen guarplie·de quo facilis patebat transitus i ãgliã·Quod videlicet castz armis & homib? & uictualibus ac machinis munierãt·Ibiq anglicos inimicos regni recipiebãt· & circũiacentẽ regionẽ sue prouiciã damnificabãt rex itaq philipp? ob hoc apud medontã exercitũ congregauit·& castrũ vi captũ atq fidelibus suis mũitũ dicto vibello tradidit·Verũ cũ ad prefatũ exercitũ barones et epi vocati ouenissẽt·& ad mandatũ regis homines suos more debito i expeditionẽ illã nisissẽt·aurelianẽsis & antisiodorẽsis episcopi cũ militib? suis ad ppria sũt reuersi·dicentes se ñ quãdo rex ipse psona liter pficiscereẽ i exercitu vel mittere vel ire nõ teneri.cumq generali cõsuetudine contra ipsos facie te nullo ad id se tueri priuilegio possent·nec tamen ad petitionẽ regis hoc emendare vellẽt·rex eorum regalia cõfiscauit·ea·s·rãtũ modo tempalia que ab ipso feudaliter tenebãt seiciens·decimas aũt & alia spũalia eis i pace dimittẽs·Ipi vero terza regis et hominibus interdictis ad romanã curiã miserũt & i psonis pp̃riis accesserũt·Sed innocẽcio papa nolẽte iura·s regni & cõsuetudines infringere·tandem emẽda facta & regi soluta·post duos annos cũcta que a rege cõfiscata fuerãt recepe Eodẽ anno iohãnes bauẽsis comes in regẽ hierusolimitanũ eligitẽ· & filia cõradi quondã regis ducta i vxorẽ apud tirũ solenniter corozonatur ¶ CIII ¶ De peregrinatiõe nostroz contra terzã albigẽsiũ & obitu sancti dida ci epi & de sancto dominico

EOdẽ anno crucesignati omnes contra albigenses iter arripiũt cuiq comes adiũgitur tholosanus quẽ absoluerat papa p legatũ·Itaq bi terzis capitur·omnesq piter trucidãtur·ita q̃ xxij milia hominũ ferro & mcẽdio pciũt· carcasona obsidetur·& rogerus fortitudinez nostroz videns fecit pactũ vt liceat suis recedẽ quo volunt sine rebus·Illis recedẽtibus diligentissime custoditur rogerus·Simon autẽ dom?s montisfortis·toti regioni habite & habende piter pficitur·Porro albigenses videntes recessisse pncipes multa mala nostris irrogãt·Quendã nãq abbatẽ cisterciensis ordinis & eius conuersũ occidũt mõachũ quoq vulneratũ estimãtes mortuũ deserũt· Girardus de pipio cuidã capellano p̃mittit q̃ ipsũ & sex milites & .l. buiẽtes secure deducet vsq ad nostros·ipsaq nocte recipit eos ad mẽsã suã & postea spoliat & incarcerat vniũsos·eductis vero militibus ignẽ et ligna paleasq mĩstri girardi ponũt i carcere blasfemãtes matrẽ misericordie·At vero capellan? ac buiẽtes duo sustinẽt incendiũ nec tam vsunẽ Porro duo ex militib? ceteris p̃minẽtes fidẽ catholicaz abnegare nolentes pp̃riis pollicibus exoculãt·auesq radicitus amputãt·& nares cũ labio superiori obtrũcãt·quoz vnus p dolore moritur·alter postea viuus inuenẽ·Comes fussensis unico filio suo obside derelicto redit ad voltũ·& nostros multi pliciter inquietat ¶ Ex gestis sancti domĩci ¶ Intẽa dũ buus dei didacus oxoniensis eps vt supradictũ est i terza illa predicaret·tãta i eo lux diuine gracie radiabat vt amorẽ sibi oim rapet·et ipsos quoq aduersarios gracie vi quadã honestatis alliceret· vt ab illis etiã amareẽ· Exacto tãdẽ i fidei predicatõ ne biennio p̃fatus episcopus ne forte negligentie posset redargui circa sibi cõmissã ecclesiã oxonien· i hispaniã redire decreuit·Relictis ego ibidem quibusdã ex socijs fratrez quidez domicũ eis spiritu aliũ cura·quendã vero guillermũ clareti dictuz in tempaliũ admĩstratõe prefecit ita tamen ut ad fratrez domicũ referret omniũ que ageret rationẽ cũq multo labore oxoniã pueniss̃et pedes trãsiens p castellã·ad extremũ vite sue ductus est·Ferẽ etiam post obitũ claruisse miraculis ¶ CIIII ¶ De cõstãti predicatõe et caritate sancti dominici

AVdito igitẽ transitu oxoniensis epi ceteri qui in ptibus tholosanis gracia p̃dicandi remanserat ad ppria sunt reuersi· Solus autem frater dominic? cũ paucis adherentibus in p̃dicationis indefessa ꝯtinuatõne pmansit·Cepit i terea de mandato domini pape innocencij crux cõtra albigenses i francia predicari ut infructuosos

palmites quos verbi dei gladius putare nō potāt· ipos pr̄iusq; vineā domi sabaoth demolirentur ad libitū· materialis gladius penitus amputaret· Mā sit aūt tūc tp̄is beatus dominicus usq; ad obitū ꝑ stāter ānuncians dei verbū· Nec apostolor̄ quidē fraudatus est gloria qua dignus est habit? p̄ noīe iesu·contumeliā pati· Iridebāt siquidē & multipli citer subsannabāt hereticī vir̄ sanctū conspuētes & lutū & huiusmodi vilia i eū p̄iciētes· Cū autez aliquādo p̄transisset locū in quo· s· sibi suspicabaē insidias nō solū intrepidus· verūetiā cantās et ala cer incedebat· Audiētes autē post hec heretici ad= mirātes ei? constantiā incōcussā dixerūt ei· Nūqd tu nō mortis horroze cōcuteris Quid actur? eras si nos ꝓprehendissemus te At ille rogarē vos imꝗt ne michi breui cōpendio mortē inferzetis· sed pau= latim membza singula mutilantes corpus p̄mittere tis sic cruentū i suo sanguīe volitari· Ad hec enim verba veritatis aduersarij stupefacti destiterunt vltra insidiari ei·cū seuientes i eū potius seruire si bi· & p̄sequētes obsequi viderenē·ipse uero anīas christo lucrari quas poterat ·totis viribus & zelo feruentissimo satagebat·caritatis quoqz p̄fectione non vacuus·p̄ salute proximor̄ animā suā ponere promptus erat· Exhortatus eñ aliquādo quendaz dolis impietatis heretice circūuentū vt ad matris ecclesie rediret sinū·cū didicisset eū tempaliū ege= state cōpulsū·ab infideliū societate nō posse dīsce= dere·Nam ipsi victū ei quē āli ūde habere nō pote rat ministrabant deliber auit di famulus seipsū ve nūdari atqz sui precio redimē p̄primū redemptoris omniū imitatus exemplū· Quod & fecisset n̄ de? qui dīues est ī oīb? aliūde prouidisset·quo mise rabilis illius hominis releuareē egestas·Similē q̄ dem prius fecisse dioscīē·cū adhuc ī patria sua mo rareē· Quedā eñ mulier cōquesta est ei fratrē suū apud saracenos detineri captiuū at ille vt erat ple nus spiritu pietatis intimo cōpassiōis affectu sa u cius vendendū se obtulit pro redemptōe captui sed nō p̄misit hoc domin? qui cū sibi ad vberiozes fructus iusticie & animar̄ ꝑpluriū conuersionem seruabat ¶ CV ¶ De sancta eius ipocrisi

Ortpe sciens dei famulus secularīū corda exemplis potius moueri quā verbis·ideo ꝑplurimos mouere subdola hereticor̄ su pstitōe illectos p̄trahi ad errorē excogitauit exem plis exempla retundere·& veris virtutib? sophi= sticas expugnare· Quasdā eñ nobiles dominas in credulor̄ familiares adijt·& apud eas hospicio re ceptus est·& p̄ totā quadragesimā ibi mansit Igit̄ vt & ipse eas ostensione sanctitatis alliceret tanta seipsū cū societate sua cepit austeritate afficē quā tā sine auxilio diuīe gracie sustinere nequaq; infir mitas humana potuiss·Etenī cū sibi cibi more so lito p̄epati ab ipsis hospitibus p̄ferzenē·Nos in quit huiuscemodi nūc alimentis non vtimur·Pa= nē nobis tantū & aquā frigidā exhibete · Ieiuna uit ergo vir sanctus cū socio suo ī pane & aq̄ quo tidie p̄ totā quadragesimā vsq; ad pascha ita ut mi rarenē familiares hereticor̄ & dicerent·Vere isti boni homines sūt· Stratus quoqz cū sibi pareē ad quiescendū idoneus· Non inquit ī hac mollicie sed sup tabulas quiescemus Stratis itaqz sibi nudis ta bulis accubuerūt quotidie nudo dormiētes ī ligno exemplo eius qui somnū mortis susceptt in crucis patibulo·Somnus aūt eorū brevis erat·Surgebāt enī ꝙcitius & anticipabāt vigilias orationib? insi stentes·Allocutus est beatus dominic? aliquas ex domīab? illis·rogauit vt sibi & socio cilicia quere rent·addiditqz· nemo sciat seruetur secretū· Hec aūc faciebat vir spiritu dei plenus· nō vt sibi fauo rē laudis humane acquireret·sed vt mentes infide liū ad amorē catholice religionis alliceret·Hic nō nunq̄ pater ille sanctos admonebat fratres suos · vt cū apud seculares essēt·ad proximor̄ edificatō nē aliquā ostenderēt in seipis uirtutis apparentiaz ī abstinentiis & vigilijs·verbor̄ quoqz ac gestuū disciplina & sic eos quadā sancta ipocrisi ad fidei reuerentiā & virtutis amorez p̄pensius imitarenē Vnde & apostolus sumptus recusabat accipe· ne q̄ offendiculū p̄staret euāgelio xp̄i·virtutes etiā suas & labores·necnō & dei reuelationes enume= rat ut plures lucri faciat·Igit̄ seruus dei domīcus apud deū & homines gracia proficiebac & fama · Hereticos vero torquebat inuidia· predicatōi pro uirib? insistebat·Habebat vero ad sui & suor̄ su stentationē ecclesiā fani iouis & quedaz alia castr̄ etiaz insigne quod dicit̄ cassanuel sibi a comite mō tissortis collatū·cuius comitis erga eū feruebat ꝺ uotio & specialis dilectō ·De oīb? vero que ha bebat beat? dominicus quidquid sibi suisq; sociis subtrahere poterat dominab? monasterij de priui liano imptiri studebat· Mansit aūt ī eisdē ptibus quasi solus annis fere·x·a transitu videlicet beate memorie didaci oxoniensis epi vsq; ad illud tēpus quo lateranēse concliū celebratū est· ¶ CVI

¶ De cozonatōe othonis quinti imperatozis et e? depositione ¶ Ex cronicis

Anno p̄notato·s·ab incarnatōe domī·M· .ccix·mundi vero quintimillesimo·clxxij· Innocencius papa contra voluntatē philippi regis frācor̄ & contradicētibus p̄ maxima p̄te romanis multis etiam ex magnatib? impij dissētiētib? otho nem impatorē cozonauit·cuius pater·s·dux saxo = nie de crimine lese maiestatis impatore friderico ꝺ fictus·& vniuerso baronū imperij iudicio ꝺdemp natꝰ·atqz a ducatu fuerat impetuū deiectus·In ipa uero coronatione papa iusiurandū exegit ab eo de patrimonio & iure beati petri indemniter ip si et ecclesie romane ī pace dimittendo· et p̄ quos libet defendendo·Quo facto venit contra iuramē tū ipso die·Propter hoc ipm & p̄pter quasdaz ex pensas quas ab impatore romāi ex debito petebāt & p̄pter quasdam iniurias q̄s eis teutonici irroga bant· orta discordia romani cū eis conflixerūt. mul tiqz ꝺ theutunicis occisi sūt. Plurimū etiā eos dam nificauerūt·ita vt cū de damnis sibi resarciandis ī perator̄ cū romanis postmodū ageret ī illo bello se·M·et centū equos amisisse p̄ter homīes et alia affirmauit· Rediens aūt inde sicut dudū aīmo con ceperat·castra et munitiones occupauit·que·s·iu ris beati petri erant racofonū montē flasconis ae pene totā romaniaz·Inde transiēs ī apuliaz· oppu gnauit terzaz friderici filij impatoris hērici · cepit qz multas vrbes atqz castella in regno apulie quod totū est de feudo beati petri· Missis igitur hinc in de nūcijs cū īperator ea que occupauerat resigna re nullaten? vellz·quinetiam a suis quos in castris posuerat spoliari romipetas faceret·papa in eū cō municato fratrū consilio·excommunicationis sen tenciaz promulgauit· Demde cū sic nec resipiscere vellet sed magis ecclesie res occuparet ac romipe taz iter impediret· omnes subditos ei? a fidelita te ipsius absoluit papa·sub anathematis īcīmatiōe

prohibẽs ne quis eũ impatorẽ haberet aut nomia-
ret· Sicqz recesserũt ab eo lãdegrauiꝫ thurigie et
archiepꝰ maguntinus ac treuerẽsis· duxqz austrie·
& rex bohemie·multiqz alij tã seculares q̃ eccleſi-
astice psone·Anno dom̃i·M·ccx·nostri minerbiaz
obsidẽt & capiũt·datqz optio·vt qui uoluerit he
resim abiurare liber recedat·Ibiqz circiter·c·lxxx·i
uenti sũt qui potius cõburi q̃ abiurare heresim ele
gerũt Terme castꝛ fortissimũ obsideẽ·ibiqz pere
grinũ ramalia ferentẽ ad implendũ fossata·quidaz
balista sup signũ crucis quod i pectore gerebat spi
culo ferit·& spiculũ tanq̃ si sup lapidẽ cecidisset re
silit·Itaqz pegrinus corruit ·sed cõsurgẽs nullam
vestis aut corpis lesionẽ pcepit·Obsessi vero lõga
obsidione fatigati dũ nocte fugiũt ab excubijs in
tercepti·quotquot repiunt gladijs obtruncantur
Guillermus de pipionibꝫ hereticꝫ tres sacerdotes
& l·catholicos incendit·qui post triduũ iusti re
perti sũt·Parisius de heresi ·xiiij·homines quoꝫ e
tiã aliqui sacerdotes erãt cõuincunt·ex quibus x·
incendio traduntẽ et quatuor includuntur

CVII ·De amalrico heresiarcha & sequacibus eius combustis

Nam i diebus illis florebat studiũ literaꝝ
pisius illuc̃qz vndiqz de toto orbe scolari
bus confluentibꝫ·nõ solũ ꝓpter loci amenitatẽ &
bonoꝝ oĩm affluentiã· sed etiã ꝓpter libertatez ac
specialẽ p̃rogatiuã quã·s·ipendebat eis rex philip-
pus & ante ipm pater eius·Illic in sacra facultate
studebat quidã amalricus de terzitorio carnotensi
villa que dicit bena oriũdus·sempqz suũ habuit &
in artibus liberalibꝫ & in sacra pagina discendi at
qz docendi modũ ·opinionẽ priuatã ac iudiciũ ab
alijs seprũ·Hic ausus ẽ cõstanter affirmare q̃ qui
libz teneẽ credẽ se esse mẽbꝝ xp̃i & hoc vnũ esse ꝺ ar
ticulis fidei·sine quo ñ potest homo saluari·Omni
bus autẽ catholicis in hoc ei contradicentibꝫ ad sũ
mũ pontificẽ coactus accessit·Qui audita eiꝫ ꝓpo
sitione·& vniuersitatis scolariũm contradictõne
contra ipm sententiauit·Reuersus ergo pisius cõ-
pellit ore confiteri q̃ i contrariũ sentiret predicte
opinioni·Ideo inq̃ ore·quia nũquã discessit corde
Itaqz tedio & indignatõe affectus vt dicitur egro
tauit·ac lecto decumbens in breui decessit· Post
cuius mortẽ eius venenosa doctrina quidã infecti
surzexerũt·qui plusquã optet sapientes ad exufflã
dũ xp̃m & noui testamenti sacramẽta·nouos & in
auditos errores & adinuentões dyabolicas cõfin-
xerũt·Inter cetera vero impudẽter asserere conabã
tur q̃ patris potestas duraut quandiu viguit lex
mosaica· & quia scriptũ est nouis supuenientibus
abijcietis vetera· Postquã em̃ xp̃s venit absoluta
sũt omnia veteris testamenti sacramenta· & vigu
it noua lex vsqz ad illud temp̃ videlicet quo p̃di-
cabãt talia·Illo ergo tempe dicebãt noui testamẽ
ti sacramenta finẽ habere· & spiritussancti tẽpus
incepisse·Ideoqz confessionẽ baptismũ·eucharistiã
& alia etiã sine quibus nõ est salus locũ de cetero
non habere·sed vnũquemqz p gr aciã spiritussãcti
tantũ interius sine aliquo exteriori actu inspirataz
saluari posse·caritatis quoqz virtutẽ sic ampliabãt
vt id quod aliter peccatũ esset si fieret i caritate iã
non esse peccatũ dicerent· Vnde & stupra & adul
teria ceteraſqz corpis voluptates i caritatis nomi-
ne cõmittebãt·mulieribusqz cũ quibꝫ peccabãt &
simplicibꝫ quos decipiebãt·impunitatẽ peccati p
mittebãt deũ·s·tantũmodo bonũ & nõ iustũ p̃dicã
tes·Huiusmodi em̃ fama cũ ad petrũ parisiensem
e p̃m & fratrẽ guarimũ regis philippi cõsiliariũ oc
culte pueniſſet·miserunt clam magistrũ radulphũ
de namurcio clericũ qui huiusmodi secte viros di
ligenter inquireret·hic ad singulos astute ac cede
bat·& de eoꝝ secta se esse singebat·illiqz secreta
sua reuelabãt itaqz plures huiuscemodi secte sacer
dotes & clerici & laici vtriusqz sexus directi & ca
pti pisius sũt adducti·ibidẽ ergo cõgregato cõsilio
conuicti & cõdempnati atqz ab ordinibꝫ suis deg̃
dati & curie traditi·iussu regis extra portã i cãpel
lis cremati sũt·Mulieribus aũt ac simplicibꝫ qui p
maiores corrupti sũt ac decepti pepcerũt· Heresi
archa vero amalricus licet iã fuisset vt putabaẽ im
pace ecclesie sepultus·quia tñ plene constitit sectã
illã ab ipso habuisse originẽ· ab vniuerso cõcilio ꝺ
dempnatꝫ est & excõmunicatus·ac de sacro ci mi-
terio eiectus·eius cinis & ossa p̃ sterquilinia sunt
dispersa ac eiecta

CVIII De domino helinãdo monacho & scriptis eiꝫ

Actor
Nis tempibus i territorio beluacẽsi fuit he
linandus monachus frigidi montis vir re
ligiosus & facũdia disertus·qui & illos versus ꝺ
morte i vulgari nostro qui publice leguntẽ tam ele
ganter & vtiliter vt luce clarius patet oposuit·&
etiã cronicã diligent ab inicio mũdi vsqz ad tempꝫ
suũ i maximo quodã volumĩe digessit·Et hoc qni
dẽ opus dissipatũ est et dispsũ ·vt nusquã totũ re
piaẽ·Ferẽ em̃ q̃ idẽ helinãdꝫ cuidã familiari suo·s·
bone memorie domino garino siluanectẽsi episco
po·quosdã eiꝫ dẽ operis quatterno s accomodaũit
sicqz siue p obliuionẽ siue p negligentiã·siue alia ꝺ
causa penitus amiserit·De hoc tñ opẽ put inueni
re potui in hoc quoqz nr̃o ope multa p diũsa loca
inserui·hic aũt etiã quedã eiꝫ dẽ operis notabilia q̃
nusqnã sũt superius posita inserẽ volui et etiã de
quibusdã alijs eius scriptis vnde flores excerpsi·
Scripsit em̃ vt legit epistolã cuius titulus ẽ de re
paratõe lapsi missã·s·ad galterũ clericũ qui fuerat
nouicius i ordine cisterciẽsi·et canonicus i ordie p̃
monstratẽsi·et tãdem quasi liberũ se a voto existi
mans·eo q̃ minime fuisset profess̃us · rediẽs ad se
culare vitã duxit vxorẽ nomine rixẽdã·Super qui
bus rogatus helinãdus a guillermo·s·fratre eiusdẽ
galteri socio et cõclaustrali ipius helinãdi scripsit
epistolaz ad eũdẽ galterũ sub eiusdẽ guillermi per
sona ita vt ipius esse videat·Scripsit etiaz idẽ he
linandus ꝼmones aliquos peroptimos·hec sũt aũt
que de p̃fatis eiꝫ opusculis excerpsi·et i vnuz ꝶ ap
posui Helinãdus i cronicis libro octauo Erro
res philosophoꝝ ꝺ ingressu animaꝝ ad corpora·et
regressu acorporibus·et de locis inferoꝝ latius ex
posui·vt melius intellecta facilius caueantur Itaqz
de oraculo appolinis de quo macrobius errorẽ su
um nititur confirmare·s·e celo descedit gnothoso
litos ꝼmonẽ i conuẽtu fratrũ edidisse me memi in
hunc modũ·Legitur i libro icb·v· Visitans speci
em tuam non peccabis·ꝼmo oportunꝫ ẽ optimus·
Quid ẽ ꝼmo oportunus Sermo oportunus ẽ tem
pori et loco accomodatus et persone· iuxta illud
sapiẽtis·Nichil tam cognitũ sapientie q̃ locis et
temporibus ꝼmones aptare· Tempus de quo loq̃
mur tempus visitationis est·Locus in quo congre
gamur ad hoc institutus est·Persone ad quas loq̃
mur visitatores sũt et visitandi · O tu quisquis es
uisitator aliorũ si temetipsũ prꝫ visitaueris p̃ea
visitando proximũ non peccabis·nã i teipo potes

legere quomō alioꝝ debeas erzata iudicare· Et re
uera quid iustius quid ꝺuenientiꝰ·q̄ vt ſpiritaleſ
medici qui ſpiritualiter infirmātes viſitāt ꝓius ſe
ipſos viſitare ſtudeāt·& de ſtatu ſuo interioze di=
gitos diſcretōis interrogēt·venaſqꝫ pulſatiles af
fectōnū pulſent·ne forte cōtingat illis nondū vi=
ſitatis & iā viſitantibus·i·nondū cozrectis & iaꝫ
alijs corripiētibꝰ audire hoc ꝙuerbiū·ab infirmis
ſub murmurātibus·medice cura teipſum CIX

·De illo appollinis ozaculo gnotoſolitos·i·no
ſce teipſum

Olim apud delphos ſcriptū fuiſſe legitur
ī uetuſtiſſimo tripode appollinis famoſiſ
ſimū illud ozaculū cōſulenti quomō ad beatitudi=
nē ꝓueniret gnothoſolitos·i·noſce teipſū·Huius
aūt ſētencie nō ē credendū apollinē fuiſſe auctoreꝫ
vel ī uentoꝛē ſed potius furē·Furatus eſt ēm eam
de ꝓeſenti loco Idem eſt ēm noſſe ſeip̄m qꝺ ſpeci
em ſuaꝫ viſitare· Aut certe de illo loco cātici cāti
coꝛ·niſi cognoueris te o pulcra inter muliēs egre
dere & abi ꝛc̄·Hanc aūt ſententiaꝫ·uel potius hoc
furtū apollinis ſatiricus noſter iuuenalis diuinam
& celeſtē ſentēciā appellat ꝓpter ſūmā vtilitatē q̄
ī illa tontineē·Ait ēm·Illū ego iure·Deſpiciā·qui
ſcit quanto ſublimioꝛ athlas Omnibꝰ ī libia monti
bus·hic tamē idem Ignoꝛet quantū ferꝛata diſtet
ab archa Bacculus·e celo deſcendit gnotis elicon.
Quod eſt dicere ſtulta ſciētia ē & impiēs ſapiētia
ſupuacua noſcere·neceſſarijs ignoꝛatis·Quiꝺ enim
ꝓꝺeſt homini ſcire metiri mundū·& neſcire ſeip̄m
Abſqꝫ hac ſcientia nichil moꝛtalibus eſt vtile nich
il homībus ſalutare·hec ī primis neceſſaria eſt·&
ſi ſola ſit ſufficit·docet ēm hominē timere deū·ca
uere peccatū·diligere ꝓximū·terꝛena deſpicere et
amare celeſtia·Dico ēm hūc mēdaciſſimū ſpiritum
hoc reſpondiſſe·non docēdi ſtudio·ſed fallēdi aīo
Sic ēm putauit ſe ꝑſuadere poſſe homībus vt cre
derēt ſe ortos ex deoꝛ genē quos fuiſſe hoīes au
diebāt·vt ita ꝓuocaret illos ad contētionē mutua=
m & ambitionē honoꝛis·dominandiqꝫ libidinem
ſub uclamīe libertatis·Deniqꝫ ſapientes grecie de
hoc oraculo conſulti a regibus·nichil aliuꝺ reſpon
debāt niſi q̄ homini cognoſcendū erat ſe eſſe de
gñe deoꝛ·Hinc & macrobius ſup ſomnū ſcipiōis
animas dicit de celo lapſas ī coꝛpa·& hanc eſſe aī
me ꝑfectā ſapientiā dū coꝛpe vtitur· ſi vnde oꝛta
ſit recognoſcat·Sic ēm putat eā virtutes ipās con
ſcīa nobilitatis induē·quibus poſt coꝛpus euecto
eo vnde deſcēderat repoꝛteē Sed hec expoſitō om
nem peccādi licentiā vulgo ſuggerebat· ſecunduꝫ
ciuilē theologiā quando illos videbantur imitari·
quoꝝ infinita flagicia & facinoꝛa repꝛeſētari ī the
atris audiebāt·Ceteꝝ demones pleꝝqꝫ ꝓferūt ve=
ritatē & bene conſulūt homībus nō ſponte ſed īui
ti neceſſitate coacti videlicꝫ a poteſtatibus ſuperi
oꝛibus ſanctoꝝ·ſ·vel āgeloꝝ vel dei·ſicut legim?
de illo demone ī demoniaco habitante . quē beata
brigida interꝛogauit dicēs·Dic michi verbū domī
Cui demon ꝓ obſeſſū oꝛinuo reſpōdit· audiēte po
pulo·Brigida time deū & timeberis ab oīb? Ama
deū & amaberis ab omnib? · Nūquiꝺ ꝺyabolus ti
moꝛis & amoꝛis dei poteſt fieri volūtarius p̄dica=
tor·ſed coactus hec dicebat & inuit?·Similiꝫ quo
tiens ī euāgelijs vel ſanctoꝝ legēdis legiē ꝺyabo
lus aliquod verbū ꝓtuliſſe ſalutis coactus hoc
feciſſe credendū ē·Nec ſolū ī ſcripturis ſanctis·ſꝫ
etiā ī hiſtoꝛijs gentiū legunē talia·ſic ergo creden
dū eſt apollinē reſpondiſſe·nō ſpōte ſed īuite qꝺ
ſciebat hominibus futurū vtile· aut certe ſpōte ꝓ
tuliſſe dictū ambiguū quod ñ putabāt ī bonā ptē
id eſt ī argumentū humilitatis accipiendū CX

De cognitōe exteꝛioꝛis hominis·

Sed iā videamus vtilitatē ſermonis ꝓphe
tici & vere diuini & nō delphici· Viſitās
inquit ſpeciē tuā nō peccabis· Duplex ē n·
homīnis ſpecies· quia duplex eſt ip̄e homo iuxta te
ſtimoniū apoſtoli dicētis· Et ſi is qui foꝛis eſt no
ſter homo coꝛrūpaē·tamē is qui intus eſt renoua
tur de die ī diem ·Exteꝛioꝛ ēm homo corpus inte
rioꝛ vero animus ē·In exteꝛioꝛi aūt ſpecie quattu
oꝛ viſitāda ſūt id eſt frequentius meditāda. vilitaſ
·ſ·materie·dignitas foꝛme·penalitas vite· neceſſi
tas ruine·de ꝓima eſt illō ·foꝛmauit deus hominē
de limo terre·de ſecūda illud·Pꝛonaqꝫ cū ſpectēt
animalia cetera terꝛā Oſ homini ſublime dedit·ce
lūqꝫ videre Iuſſit·& erectos ad ſidera tollere vul
tus· De tercia·homo ad laboꝛē naſciē ꝛc̄· De quar
ta·puluis es & ī puluerē reuerteris·hic eſt illud di
ſticū vnde ſupbit homo cuius conceptio culpa na
ſci pena·laboꝛ vita neceſſe moꝛi·que lati? explicat
ſatiricus ꝓius dicens·Diſcite o miſeri·& cauſas
cognoſcite reꝝ·Quid ſum? & quidnā victuri gig
nimur·oꝛdo Quis datus aut mete:quā mollis ferꝛ
& vnde·Hec aūt conſideratō quadꝛuptituꝫ parit
fructū·vilitatē ſui·& deſideriū celeſtis regni cari
tatē ꝓximi timoꝛē iudicij· Primū de vilitate ma
terie ꝓcedit·ſecundū de dignitate foꝛme· terciū ō
penalitate vite·quartū ō neceſſitate ruine· Homo
ſiquidem natꝰ de muliere·bꝛe·vi·t· repleē multis
m iſerijs & coꝛpis ſcilicet & anime Idcirco oculos
ad celū erectos habemus·vt contempta terꝛa celū
deſideremus & vt deū p̄ omnibus diligamus qui
nos im tam elegāti foꝛma cōpoſuit & inter cetera e
tiaꝫ animalia ſic humanā ſpeciē nobilitauit Idcirco
plato egit nature gracias q̄ homo natꝰ eſſet Erāt
aliquando fratres ſimul ī auditoꝛio colloquētes cū
qꝫ quiꝺā ad ſocios ſuos diceret ſe nichil aſpicē vn
de non edificareē quiꝺā ſatis ꝓmptus ad loquē
dū reſpondit Quid tibi confert obſecro edificatio
nis viſio buſonis Et ille ſtatim inquit certe multū
quia cū nichil meruiſſē quare me deus magis foꝛ
maret hominē q̄ buſonem Quotiens ēm buſonem
video·hoc beneficiū dei gratuitū ad mentē refero
& ei gracias ago q̄ michi nichil merito tam execra
bilem foꝛmam non tribuit·ſed ſpeciem pulcꝛimāe
& figuram regiam michi dedit deinde & hoc mihi
confert buſōis viſio·q̄ quotiens video eū foꝛma
tam hoꝛꝛidū·natura tam ſeuū·greſſu tam pigrū ue
neno tam noxiū homī tam inimicū valde foꝛmido·
ne aſſimilatus illi ī moꝛibus· pectoꝛe & ventre re
pens aliquando quod auertat a me deus·tradaꝛ hu
iuſmodi peſſimis vermibus de uoꝛandus·non bijs
terꝛenis qui cito cōteriūē·ſed his terꝛibilibus in ge
henna & de gehenna viuentibus qui nūq̄ moꝛiun
tur hoc igitur ſapientiſſimo fratris reſponſo ofu
ſus obiurgator obticuit Sola igitur humane foꝛme
dignitas vt cetera in hominem diuina beneficia ta
ceantur magna eſt in nobis diuine dilectōis occa
ſio·penalitas autem vite que omnibus cōmunis ē
magnam cauſam contmet caritatis fraterne· Naꝫ
vt diſertiſſime ait quidam cū calamitas ſit quere=
la & felicitas ſit ſupba·niſi mutuo miſeri eſſemus
olim alius alij eſſet faſtidio·Stultiſſimus autem eſt
cui moꝛtis neceſſitas timoꝛem iudicij non īfert·cū

scriptū sit·statutū est homīb9 semel mori·p9 hoc autē iudiciū·Hec de exteriori specie dicta sūt·nūc de interiori videamus CXI ·De cognitōe interiorīs homīs q̄tū ad speciem naturalem

Interiorīs aūt homīs species duplex ē·naturalis·s & arbitria·Naturalis generalis ē oīz· Arbitraria ꝓpria singulorū·Naturalis attēdiē secundū ꝯditōz arbitria secūdū volūtatē·In naturali quattuor attendenda sūt·q̄ aīa rationalis est q̄ immortalis q̄ invisibilis q̄ illocalis·Prima consideratio hominē ꝓhibet a luxuria·secūda ab auaricia·tercia a iactātia·quarta ab invidia·& a qualibet fratris iniuria· Inter omnia monstra huius mūdi nichil michi videt esse monstruosius·q̄ q̄ ī quibusdā humāis corporibus brutos videmus animos & affectus ꝑcellere bestiales·Aristotiles em̄ & salustius homines gule & libidini deditos·nō inter homines sed iter animalia censent numerandos·Quid hic dicūt homines xp̄iani nomine & vita iumentini qui in suo stercore cōputrescūt·Rationis aūt triplex officiū est·discernere reꝓbare eligere·Discernere inter cōtraria reꝓbare peiora eligere melioza·Primū officiū naturaliter habēt demones·secūdo & tercio ꝑ uantur·nō naturaliter quidē sed volūtarie·Ideo ō monib9 nō hominibus cōnumerādi sūt·qui sciēter eligentes mala & respuentes bona·illo se ꝓphetice pallio maledictōis obuoluūt·Ve qui dicunt malū bonū &e ouerso ⁊c·Secunda cōsideratio vt supra diximus nos abstinere oportz ab auaricia · Nichil em̄ longius a ratōe·q̄ hominē qui animo immortalis est eodē animo mortalia immortaliter concupiscere·cū oīno necesse sit concupita ī proximo a concupiscente relinqui Tercia enī consideratō persuadere nobis debet fugiendū esse iactanciā & ōnem elationē & laudis amorē·Nā q̄ anim9 noster invisibilis est magno argumento nobis est ·omnia recte facta vel dicta nobis īuisibiliter quātū ī nobis est & ī abscondito esse facienda vel dicenda vt pater noster qui videt ī abscondito reddat nobis Alioquin grandis reuera abusio est·& fere magicis adequāda vestigijs·auctorē absconditū & īuisibilē ī suis recte factis vel dictis ꝑ iactātie uicium ad humanos oculos foras expompari·huic vicio efficacissimū & celerimū remediū est·si mens nostra frequentius visitet mala sua q̄ bona·Quarta vero visitatio id est consideratō interiorīs hominis·s·quomō anima illocaliter totū corpus vegetz seqz singulis illius ꝑtibus totā donat·nullā a sentiendi munere relinquens expertē·nonne mirabilis q̄dam est ad fraternā incitatio & psuasio caritatem Sic em̄ apostolus pulcerrimo demonstrauit exemplo·omne corpus quātelibet congregationis vno et eodem spiritu debere vegitari cū dixit·Si patitur vnum membrum cōpati omnia ⁊c · Quid hic dicūt detractores & īuidi qui omnē fratris bonorē suā ihonorationē reputāt·sue dēptū existimantes glorie quidquid cesserit aliene·cū potius e contrario existimare debuerāt sue glorie additū ·quidquid aliene cessisset · Quid īquit emularis pro me Quis det ut omnes ꝓphetēt. O infelicissimos omnium mortaliū·qui de sua proximoꝝ ꝓsperantur miseria·& quibus sola fratrū ꝓsperitas aduersat· hic est ille oculus nequā & vt esopo vel auiāo credas· Videbis qui sibi altez oculū velit erui·duz proximus eius pauet vtroqz CXII De cognitione e9dē hois quātū ad speciem arbitrariam·

Dec de naturali specie interiorīs homīs diximus nūc de alia quam vocabimus arbitrariā videamus·Hec siquidē species ī hominis arbitrio constituiē idcirco & arbitraria nūcupatur quia·s·vt supius dictū est secundū arbitrij voluntatē attendiē·Itaqz pulcritudo hui9 cō sistit ī duobus videlicz ī volēdo q̄ deū velle scim9 & in nolendo q̄ ip̄m nolle nō dubitam9·nā vt ait quidā sanct9·volūtas dei regula est ad quā vtiqz volūtatē nostrā corrigere ac dirigere debem9 ? De niqz pulcritudo anime sanctitas est·sāctitas autez est affectio sancta & ī sancto ꝓposito constans ac firma·Hec aūt ē gemina·videlicet odiū sanctū & amor sāctus·odiū mali & desideriū boni·Et malū quidē nichil ē nisi peccatū & peccati occasio·Bonū vero nil ē nisi ds & dei imitatio·Prima itaqz duo semp fugiēda sūt·secūda vero amplectēda·in his em̄ duab9 affectionibus consistit cordis mundicia·vnde dicitur Oculi tui inquit colūbarū·Colūba siquidē auis ē valde timorosa et nimis amorosa Hinc est illō poete·timidissima turba colūbe;duo igitur oculi colūbaꝝ nichil aliud sūt q̄ sanctus timor·& sanctus amor·hec de illo ꝟmone nostra excerpta sufficiāt·ad ꝓbandū q̄ apollinis oraculuz male a macrobio & alijs quib9dā philosophis sit intellectū CXIII De septē similitudinib9 aīme ad deū & primo de tribus primis·

De hoc eodē oraculo epistolā quandā olim ad drogonē nouiomensē canonicū scripsisse me memī cuius partē ī hoc loco inserere curaui Cognicō homīs in eisdē consistit in quib9 & compositio·Compositio autē ī duobus ·vel potius ex duobus·ex anima.s.·& corpe Cognitō vero anime habeē ex suo exemplari ad cuius imaginē & similitudinē facta est·Vt ergo cōuincam9 apollinē fallacem prius est cognoscendus de9 q̄z homo·Naturaliter enī prius est idea q̄z idos sigillū q̄z sigillatum exemplar q̄ opus·Deus spiritus est·& aīma similiter·deus simplex ē & anima· deus immortalis est & anima·Inuisibilis est deus·invisibilis & anima· deus vnus est in substantia & trinus in psonis· Anima est vna in essencia & trina in potencijs·deus substancialiter totus ē vbiqz anima nō quidem ubiqz·sed incorpe suo p singulas ptes tota diffundiē· Postremo deus rationalis ē vel potius ratio· anima similiter ē rationalis·Ecce habes·vj·similitudines anime ad deū quaꝝ prime·vj· etiā brutorum animabus conueniūt·non enim spiritus brutoꝝ sicut quidā mentiūtur corporeus ē quāuis sit mortalis·sed incorporeus·Sola autē septima similitudo anime appropriatur humane· omni quidez sed nō soli· Verūtamen primaꝝ proprietatum cognitio multū ei vtilitatis affert·p hoc enim q̄ anima humana cognoscit se esse spirituz cognoscere potest & aliā vitā spirituū a vita carnis sepatā·p hoc etiam cognoscere potest se magis secundū spiritū q̄ secundū carnem debere ambulare iuxta illuo spiritu ambulate ⁊c·In hoc aūt q̄ simplex est demōstratur ei q̄ simpliciter ambulare debet ·et omnem fugere simulationem·per hoc q̄ immortalis est·cognoscere potest mortalia fugienda sibi gaudia et immortalia semp appetenda·et eadem ratione mortalia non debere supplicia metui sed immortalia ·

CXIIII De quattuor vltimis

Per hoc autem q̄ invisibilis est cognoscere potest q̄ omne bonū qō agit in hoc seculo quātū in se est debet facere in abscondito; p hoc

q̄ vna est ī substātia·scire debet quoniā ei semper
retinēda est vna & eadē inocētie & iusticie forma
quia stultus vt luna mutaē Per hoc aūt q̄ trīa ē
ī potentijs īnuiē ei. vt singularē nō appetat potē
tatū sed & aliq̄ altior intellectus ī hoc ternario ō
monstraē· Ternarius em̄ primus numerus ē hñs
ligaturā·Nā binarius qui sine medio ē·sine vīcu
lo ē·& ideo diuisionē significat·Ternarius autem
quia mediū habz concordie & cōiūctionis ē signū
Est em̄ primus impariū numeroz·& primq̄ totq̄
impar·unde quasi totus concordia est Nā quelibz
eiq̄ ps inter duas reliquas media ē·Qua re nō im=
merito signat īdiuiduā trinitatis substātiā & opa
tionē īsepabilē et indissolubilē caritatez· Et quo
niā omnis numerus impar vinculo quodā media
tōis ligatus ē·p imparē numez pacez & cōcordiaz
puto significasse vatē mātuanū cū dixit.Numero
deus impare gaudet·quod idē ē acsi diceret·Deq̄
pacē diligit ac dilectionē·quia ipe pax ac dilectō
est·Igitur anima p tres suas potētias sibi tā firmi
ter tam naturaliter coherētes·admoneē omnē di=
uisionē & scisma fugere & seruare vnitatē spiritq̄
ī uiculo pacis·p hoc aūt q̄ membris omibq̄ se totā
ex equo cōmunicat·admoneē homo omi suo pro=
ximo·i·omni homī debitū humanitatis obsequium
p suis viribus cōmunicare debere iuxta illud·Om
ni petēti te tribue·Postremo vero rationalis ē aīa
sicut & deus nisi q̄ deus nō tā rationalis dicēdq̄ ē
q̄ etiā ipa ratio·Vnde seneca· Deus inquit totus
est ratio·p hāc aūt similitudinē admoneē homo nō
appetenda fugere·vel fugienda appetere·sed inter
vtraq̄ ratōis oculo discernere·& de discretis meli
ora eligere·Inutiliter em̄ p̄cedit discretio inter bo
nū & malū·vel bonū & melius·vel malū & peius
nisi melioris electō & peioris reprobatō subsequaē
Sic & inutiliter volūtas eligit quod prius eligen
dū ratō nō p̄bauit·Electionē aūt sine discretōe ha
bent iumenta·& discretionē sine electione habent
demonia.Hoc est em̄ ī infernū descēdere viuentē
·i·peccare scientez· hoc est aptis oculs cadē sicut
balaā cadebat·& ille qui dicebat· video meliora p
boq̄·deteriora sequor·Deniq̄ sicut ī ēnitate que
deus est due psone p̄cedūt ab vna·sic ī trinitate po
tentiaq̄ anime irascibilitas & cōcupiscibilitas sem
per ex ratione debent procedē vt nichil fugiat illa
nichil appetat ista·nisi quod ratio fugiendū uel ap
petendū dictauerit·naq̄ sine ratione nichil aliud ē
ista vel illa q̄ furor & insania ·Igiē quod est cha=
mus asino frenū equo·auriga curzui·domitor leōi
hoc est ratio ire & amori·proinde necesse est ferzi
vtrunq̄ ī precipitiū·nisi vtriq̄ prebeat ratio du-
catū Et hec ad presens dicta sūt de cognitōe inte=
rioris hominis·nūc de exteriori videamus

CXV De cognitōe humani corporis

Corporis humani cognitio in duobus ē in
materia·s·& forma·Complexionē autem
medicis relinquo·Materia em̄ de luto vel ō ceno ē
de celo vero forma·Vnde quidaq̄ ait· De celo ista
possideo.Formauit igitur dominus deus hominē
de limo terze. Formato igiē homine iussit illiq̄ for
mā in celo respicere vt scirz formatorē suū in celo
habitare·Ex his aūt duobus trahith omo necessita
tē duplicem·de forma vt sanctus sit · de materia
vt humilis·Licet aūt forma humana iter oīes for
mas aīmaliū ab ipa mūdi creatōe semp excellueāt
tamen ex incarnatōe verbi & forma hominis a deo
assumpti·longe maiorez dignitatis excellentiā ac-
quisiuit.Neqz em̄ frustra istā caritatē qua dilexit
nos deus nimiā appellauit apostolus·sed procerto
intellexit q̄ tantū beneficiū sicut nulla mundāe iu
stitie magnitudo promereri poterat·sic nulla esti
mare ponderatō vel estimatio ponderare.Melius
em̄ estiat deuotō nostra q̄ rōciatio·graciarz actio
q̄ disputatio Faciliusqz compat illud pauptas spi
ritus q̄ quilibet diuitiarz aceruus·Ante incarnati
onem verbi similis erat deo sola homīs forma inte
rioz·sz ab incarnatione verbi facta est forma dei ip
sa quoqz hominis forma exterioz·Igitur ad omnez
fpentis suggestionē cogitare debemus huius for=
me duplicis vnicā dignitatez & mox putebit nos l'
turpe aliquid cogitasse· Dignioz est enī forma vē
qz vt tā turpi bestie conformeē·Sane vero ō vtra
qz dici potest·imo etiā dici debet verbū illud egre
giū.non faciat ad mozes tā bona forma malos Ali
oquin quid passurz putas supplicij qui dehonesta
uerit formā dei·Potest aūt humani corpis cogni
tio alia colligi ratōe·Tria quippe in humāo corpe
consideranda sūt·origo sordida vita misera mors ne
cessaria id ē ex necessitate stringens·Homo enīz no
ster exterioz de immūdo semine concept? est·ad la
borez nat?·velit nolit moritur?·Clamat nobis cer
tissima mors & hora mortis incertissima·Mortez
semp ad oīuz pendere oculos·& ideo semp habē
dā ab oībus pre oculis sempqz meditandaz·sicut
scriptū est ī ecclesiastico·Memorare nouissima tua
zc·In huius aūt meditatōe plato & pictagoras &
basilius noster xp̄ianorz philosophus sapiaz posue
runt

CXVI Adhuc de miseria eiusdem

Adhec enī tria potest illa referi diffinitō
hominis a quodā sapiente respōsa querē
ti·quid est homo·vile inquit sperma uas
stercorz esca vermiū·vile sperma fuit ī conceptu·
vas stercorum est in reliquo vite cursu·esca vermi
um est in occasu. Ego autem dico·q̄ non solū p?
mortem·sed etiam ante mortem esca vermium est
omnis homo·Quāuis enī vestē mutet & remutet
nō tamen omnimodis carē potest morsibq̄ timearū
uel pulicū aut huiusmodi· Quid aūt p̄fuit neroni
q̄ nullā vestē bis induit·aut hilarioni quid obfuit
q̄ ciliciū nō mutauit·Loq̄ iste fabulā exposcit·au
di ergo fabulā·nō fabulā sed rē gestā de tuo helinā
do·Philippus epūs beluacensis apud nos aliquādo
hospitat? ē nō vt quidā deuoratōis causa sed duo
tionis·Iā enī ordinis nostri cōmunis hospitalitas
plures inuenit qui eā deuozēt q̄ singularis sancti
tas qui eā honozent·p̄cepit aūt michi prefat? epūs
ut eū facerez missā matutinalez audire·Ad quez cū
die crastina prima iā cātata veniss̄ē iueni eū adhuc
dormientē·& nemo uel de familia vel de suis fami
liaribus eū excitare p̄sumebat Ego aūt accessi pro
pius & excitaui eū quasi iocando dicens· Iam diu
est q̄ passeres surzexerunt ad benedicendū domīo
et adhuc nostri pontifices stertūt ī cubili suo·Ad
quā vocē expgefactus ille et ofusus indignat? ad
uersū me q̄ tā libere eū arguissez· subsromochans
ait·vade hīc miser et īterfice pediculos tuos Ego
autē motū illius quertens in iocū· continue respō
di·vide tu pater ne interficiant te vermes tui·ego
enī iaz vermes meos interfeci·Scito gō hāc eē differē
tiaz inter ōmes diuitū et vermes pauperz·q̄ ver
mes diuitū diuites occidūt·vermes autem paupe
rū a pauperibus occidunē·Lege machabeorz & io
sephi & actuuz apostolorū historias· & inuenies
reges potētissimos anthiochū et herodē agrippā

a vermibus consumptos · Qua ratione simul & au
toritate oppressus ille stati obmutuit ¶ CXVII.
¶ Adhuc de cognitione hominis & animabus p̄
mortem apparētibus

SEd & de cognitione hominis hec ad pñs
dicta sufficiāt · que tibi frater ido descri
psi · ne putares verā cognitionē hominis
haberi posse ex subdola spirit⁹ immūdi sētētia sed
de sola spiritus sancti doctrina salutari · Si autem
de eadē cognitōe pfectiorez tractatū cupis agno
scere · lege moralia beati gregorii de ipso sāctispi
ritus ore pfusa · teste petro diacono qui columbaz
vidit ad aurē beati gregorii ūba q̄ scriberz sugge
rentē · Lege quoqz pulcerrimū libz beati bernardi
de cōsideratione ad eugeniū papā · ex cui⁹ nobilis-
simo stilo & sententijs fere plusq̄ humanis potēis
agnoscere non solū quid sit homo sed etiā quid sit
deus · poterisqz intelligere autorē huius libri sapiē-
tiorē fuisse ipso appolline · eloquētiorē demostene
subtiliorē arestotile · moraliorē socrate · discretiorē
platone · Hec dicta sūt pro eo q̄ macrobius ad p̄
bandū animas e celo lapsas inducit autoritatez re
sponsi delphici gnothosolitos Et hāc esse hominis
agnitionē sui dicit · Si exordia prima respexerit · ut
ex conscientia nobilis sue originis virtutes induat
quibus eo vnde descenderat reascēdat · Eodez loco
accipienda est virgilij autoritas de heroyb⁹ quos
apud inferos relegauit · quos dicit nosse solē suuz
& sua sidera · qui etiā res leuiores quas viui exēcu
erāt eos p⁹ mortē exercere testat dicēs Que gra-
tia curzū · Armorūqz fuit viuis · que cura nitentes
Pascere equos · eadē sequit̄ tellure repostos · Hec
autē falsitas opinionis ul' opinio falsitatis · inde ni
si fallor sumpsit initiū · q̄ anime defunctorz suorūz
pēorz pēas lugētes mlt̄is apparē solēt in eo habitu
in quo prius vixerāt · id est rustici in rusticano · mi
lites ī militari · sicut vulgus asserere solet · de fami-
lia bellequini · de qua hērīc⁹ aurelianēsis episcop⁹
nostri beluacensis epi frater referre solebat rez val
de mirabilē quā ipse audierat ab illo qui viderat s
iohanne aurelianensis ecclesie canonico Dicebat · n
iohannes iste loquens de hac re ad prefatū ep̄m

¶ CXVIII ¶ · Exemplum ad hec de fami
lia bellequini

BVrcardus archidiaconus cognoīamto d
pinsato iturus erat romā · Rogauit autez
me vt quenoā clericū natalē nomine do-
mus mee echonomuz ei sociū darē · quia tantalus
erat in rei familiaris custodia · bonus dispensator
& prudens & fidelis quod rarissime in dispēsato
ribus mueniē · Volebat ergo idem burcardus hunc
habere sociū itineris sui · non tam ideo q̄ eum dili
geret · q̄ quia pecunie sue vt auarissimus valde ti
meret Ego autem tā nobili psone & archidiacono
meo non potui negare · Precepi ego natali clerico
vt cū eo iret · & ei tanq̄ mihi in omnibus obediret
quod ille inuitus annuit timens mores burcādi cu
ius auaricīā non ignorabat Inieramus autē ego et
natalis fedus quoddā secretissimū · q̄ vter ex duo-
bus nobis prius moreret̄ intra · xxx · dies si posset
ad sociū suum rediret · nihil ei in apparitione sua tē
roris incutiens · sed blande illum commonefaciens
& de statu suo certificanz · Cum autē iam ꝑpe ro-
mam essent · accidit quadam die vt prefatus burcā
dus cum natali clerico rationem poneret de quoti
dianis expēsis & de magna summa minutile singu
los numos & obulos exigeret qui in quos vsus ab
issent · Natalis autem qui tam minutas ratiōes ꝛo
dere michi non consueuerat · quippe cui ego tanq̄
mihi credebā irat⁹ aduersus viz nobilē sordidissi-
me prudentie cū in reddenda ratione deficeret · se
quod auditu quoqz horrendum est demonibus cō
mendauit · Eodem autem die cuz quandam aquam
transuadarēt · id est burcardus & natalis · idem na
talis submersus est Sequenti uero nocte proxima
cum in lecto meo quiescēm vigilans & coram me
lumen fulgēt in lampade · quia semp nocte consue
ui tenebras horrescē · ecce natalis clericus meus
ante me astitit · capa indutus pluuiali sicut michi
videbatur pulcerrima coloris plumbei · Ego autez
nihil omnino territus & eum optime recognoscēs
cepi quasi gratulans de tā maturo eius reditu īns
alpino ad eum dicere · Natalis beneueneritis · Nun
quid iam rediit archidiaconus · N ō inquit domine
sed ego solus redij iuxta constitutum · mortu⁹ eñ
sum · Nolite ergo timere · ego nulluz timorē vobis
inferam · Sed precor vt succurratis michi · ego eñ
in magnis tormētis sum · Cur inquam · satis eñ ho
neste vixistis apud me · Domine inquit verum est ·
Bene quidē michi esset · nisi hodie subita preuētus
ira me demonibus commēdassez · Rogo autez uos
vt quoscunqz potueritis moneatis vt hoc nunquā
faciant · Qui eñ se commēdat demonibus · dat eis
potestatē super se · sicut & ego miserimus feci · vn
de potestatem habuerunt vt me statim submerge
rent & ꝑter hoc solum torqueor · Nam bene con
fessus eram de omnibus peccatis meis & in nullum
recideram · Tunc ego · Quomodo tam pulcram ca
pam habetis si in tormētis estis · Domine inq̄t hec
capa que tam pulcra vobis videtur pōderosior &
grauior est michi q̄ turris pisariensis si michi sup
posita esset · Pulcritudo autem ista spes est venie
quam habeo propter confessionē quam feci si tam
mihi succurzatur · Cui ait · Cēte inquam ego vobis
succurzam quantūcunqz potero Sed obsecro vt di
catis mihi si vos estis deputatus in illa militia quā
dicunt bellīqni · Et ille non domine · Illa militia iā
non vadit · sed nup ire desijt · quia penitentiam suā
peregit · Corrupte autē dictus est a vulgo bellequi
nus pro karlequinus · Fuit eñ karolus quintus · q̄
peccatorum suoz longam egit penitentiam · & nu
per tandē per intercessionē beati dionisij liberatus
est · sed rogo vos ut misereamini mei · & hoc dicēs
cum fletu euanuit ¶ CXIX
¶ Iterū aliud exēplū ad idem

NEc idcirco dixi · vt per hoc eluceſcat vnde
sumpsit exordium virgilianus errorz de āi
mabus defunctorum quas heroas appel
lat dicēs eos habē eandē curam equorum & curzu
um & armorum post mortem quā habuerant dum
viuebant · De qua re certissimum referebat exēplum
patruus meus elebandus henrici quondam remen
sis archiepiscopi cubicularius · Dicebat eñ · Domi
nus meus archiepiscopus mittebat me apud attre
batū · duz autē circa meridiē apud quoddam nem⁹
approquinquassemus ego & famulus meus qui me
p̄cedebat celerius equitans vt michi pararet hospi
tium · audiuit ille tumultum magnum in nemore q̄
si multiplices & varios equoz frēitus armoz soni
tus · & velut uoces mltitudinis impetu prouētis
in bellum · Expauefactus ergo ipse & equus ei⁹ cō
tinuo reuersus ē ad me · A quo cum querēm quare
reuerteretur respondit · Equus meus non fuste nec
calcaribus etiam cogi potest vt procedat · Et ego

etiam ipse ad̃o terr̃itus sum vt omnino procedẽ ñ audeã Mira eñ uidi & audiui Nemus eñ istud ꝺ functoꝝ aĩmabus & demonib? plenũ est Audiui autẽ illos clamare & dicere Iam habem? prepositum ꝺ area·in proximo autẽ habebimus archiepiscopum remẽsẽ·Ad quod ego respondi· Signum crucis nostris frontibus imprimamus & securi ꝓcedamus·Cum ergo processissẽ & ad nemus pueniss̃e iam vmbre processerant·& tamen voces q̃sdam confusas audiui·& fragores armoꝝ & equorum fremitus·sed nec vmbras videẽ nec voces itl' ligẽ potui·Cũ autẽ rediss̃emus iaz archiepiscopũ inuenimus in extremis·nec post has voces·xv·diebus superuixit·vnde conn̄itur eũ ab illis spiritibus raptum·a quibus auditũ fuerat rapiẽdũ. Hĩc apparet quales equi sint illi· super quos aliquãdo ꝺfunctoꝝ anime videntur equitare·Sunt eñ demones se in equos transformantes·quoꝝ sessores sunt anime miserrime peccatis onerate·tanquã armis quibusdam & clipeis onustate· Sed reuera ꝓprijs sceleribus in formis talib? onustate·iuxta illud ꝓphetic̃u·Descẽderunt in infernum cum armis suis·id est cum mẽbris suis que fecerunt arma iniquitatis peccato·nolẽtes ea facẽ arma iustic̃ie deo Certum est autẽ equum animal esse superbũ & contumax·contẽtionis & belli cupiduz·feruentem ad coitũ·& in libidine prepotentẽ·Demones igitur ĩ equos transformari·significãt sessores suos se huiusmodi sceleribus oblectasse ¶ CXX

Adhuc ꝺ eodẽ

Alis equus erat ille quem monstrauit cã bonarius comiti cuiꝺã niuernensi. Erat eñ carbonarius iste vir paup in seculo· sed diues in deo·religiosus & timens deũ·Ob qꝺ etiã familiaris erat p̃fato comiti·h·Hinc nocte q̃dam cum vigilaret & custodiret fossam suã carbonificã incensã acriter·ecce quedã femina nuda currens apparuit·& post eã eques quidaz equo nigro insidẽs euaginato gladio velociter equitans·vt fugientẽ apprehendẽt mulierẽ que dũ fugiẽs fossam circũiret·cõprehensa est ab eo·& pfossa gladio & facta est quasi mortua·Quã ille proiecit in ignem & exustaz rursus extraxit·& posuit ante se super equũ & abijt·hec autẽ visio pluriꝫ noctiꝫ ostẽsa est illi·Cum ergo quadã die se huiusmodi visiõe tam frequẽti·nimis anxius cogitaret·sic cogitabũdus & tristis obuiauit comiti·Miratus comes traxit eũ in partez & secrete requisiuit ab eo quid haberet dicens·Si quis tibi fecit iniuriã vel molestiã aliquã intulit ne celaueris a me·ego eñ te bene vindicabo·Si in egestate es ego tibi subueniã·qui respondit. Nichil necesse habeo· de nullo conqueroꝛ sed hec & hec totiens vidi·& vtinã vos vidisse tis Certe inquit comes eius tecũ vadam·& videbo ꝯsionẽ hanc magnã· Igitur comes confessus omnia peccata sua mutat habitũ·& assumit secũ carboniũ·abijtqz cũ eo solus in siluã·Et cuz vigilarẽt circa mediã noctẽ·audiunt quendã buccinantez fortiter·& signauit se per totũ· Et ecce misera mulier illa accurzens nuda sicut prius cepit fugiẽs fossaz circũire·quam eques ille insequẽs & cõprehendẽs gladio p̃emit & in ignẽ proiecit· Et iteruz resũpsit qua super equũ ante se posita cũ fugẽ vellet·cõfestim adiurauit eũ in nomine domini vt staret & dicerz ei quis esset & cur hoc faceret· Tunc ille subsistẽs ait· Ego sum vester ille miles· & hec ẽ illa mulier nobilis vxoꝛ illius militis quem pro amore meo in terfecit·vt licẽtius ac frequentius meo concubitu frueretur· Et in hoc peccato ãbo mortui sumus·ñ ꝙ heu sero in hac ipsa morte penituimus. Nũc autẽ tale tormentũ patitur ꝙ singulis noctib? a me interficitur & cõburitur· Tantuz eñ dolorẽ patiẽ in ictu gladij quo eã ferio quantum nullus vnq̃ in morte sua passus est·& multo maiorẽ in cõbustione. Ad hec comes·quis est ille equus sup quez sedetis·Diabolus ĩquit quidã est qui nos ineffabili vexatõe torquet· Posset ne vobis ait aliquis succurrẽ·Posset inquit·si vos facẽtis in cunctis congregationibus que vobis subiecte sunt orare pro nobis·& a presbiteris celebrare missas & psalmos a clericis decantari· Talis erat equus super quẽ ascẽdit infelix ille mathiscorensis·de quo refert petr? abbas clugniacensis in libro miraculoꝝ·ꝙ cũ quadã die solẽni·ille mathiscone in proprio palacio ꝛ sidẽt·multis militibus diuersi ordinis constipat? repente ignotus homo insidens equo p ostiũ palacij ingressus·cunctis videntibus & admirantibus vsqz ad ipsũ puenit. dicens se velle ei colloqui·impetrans ei vt surgẽt & se sequereẽ·qui inuisibili potentie non ualens resistere·surrexit·& vsqz ad ostium domus processit·vbi equũ paratũ ĩuenit·quez iussus statim ascendit. cuius habenas ille accipiẽs qui propẽ illũ venerat·velocissimo cursu per aera cunctis videntibus ferze cepit·Ille aũt miseabiliẽ clamans succurrite ciues succurrite·totã ciuitatẽ cõmouit·Omnes autẽ currentẽ eũ per aera cõspexerunt q̃diu naturali oculoꝝ acie potuerũt·sicqz tandẽ subtractus visibus hominũ·factus est eternus socius demonũ ¶ CXXI ¶ De constituẽdo rege & primo de moribus eius

Cum inquit constitues regem quez dominus deus tuus elegerit de numero fratꝛ tuoꝝ Queritur cur ꝺo displicuerit populus quando sub samuele regem sibi desiderauerat fieri·cum hic inueniatur esse permissũ· ad quod dicendũ est ꝙ ideo displicuit·quia non precepit vt hoc fieret·sed desiderantibus ꝓmisit hoc facẽ·Cumqz fuerit constituꝛus·non multiplicabit sibi equos quoꝝz numerositate sit subditis onerosus·Equos multiplicare est plures q̃ necessitas exigat·vane glorie causa vl' erroꝛe alterius congregare·Multomius ergo licet ei multiplicare canes a volucres rapaces aut bestias truces· aut quelibet portenta nature·De histrionibus autẽ & mimis·scurris & lenonibus & meretricibus & huiusmodi prodigijs hominũ·que princeps potiꝫ exterminare q̃ fouere debet non erat in lege mentio facienda·Sequitur·Nec reducet populũ in egiptum·id est inferiores non corrumpat exemplo·quia cõponitur ordinatio orbis regis ad exemplũ·nec sic inflectẽ sẽſ? humanos edicta valẽt·vt vita regẽtis mobile mutatur semp cũ principe vulgus·Sequiẽ·Nec habebit vxores plurimas que alliciant animam eius.cũ in alijs plures vxores esse vnius licitũ fuerat· vt in abraham isaac & iacob gratia ꝓpagande prolis·& fidelẽ populũ dilatandi in regibus ꝑpetuo obtinetur vt in vna vnius sit·Multomius igitur licet eũ vel fornicari vl' adulterari·vl' quelibz stupũ cõmittẽ·Quomodo aũt hec crimina puniet in alijs subiectus eisdẽ·Sequitur· nec habebit auri & argenti imensa pondera·Quid ergo hic dicunt qui dõino prohibente aurũ & argentũ sibi thesaurizãt questũ ex calũnia facientes. & querentes abundãtiam singularem de multoꝝz inopia·& ꝺ rapinis

diuitias·beatitudinem de calamitate·Non em̃ habebit diuitias q̃s nomine possidet alieno·et sibi p̃uata erũt fiscalia que publica confitetur·Non est aũt mirũ si regi non licet habere priuata fiscalia cũ nec ipse suus sit·sed subditorũ. ¶·CXXII·

¶De studio eius vel sapientia·

DOstq̃ autem inquit sederit in solio regni sui describit sibi deuteronomiũ legis huiꝰ in uolumine·Igitur princeps iuris non debet esse ignarus licet multis priuilegijs gaudeat· nec pretextu militie legẽ domini permittitur ignorare·Eo & princeps christianissimus legibus suis iubicit· nec dedignetur princeps sacros canones imitari·Inutilis em̃ est omnis constitutio principis si non est ecclesiastice discipline conformis·Sequitur·Et habebit secũ·legetq; illũ omnibus diebꝰ vite sue·Necessaria est ergo principi peritia literarũ cui quotidie legẽ domini legere precipitur· Qua em̃ die legẽ non legerit·non ei dies vite est·sed dies mortis.Hinc est q̃ in literis quas rex romanorũ misisse legitur ad regem francorũ hortans eũ vt liberos suos liberalibus disciplinis istrui faceret·adiecitq; inter cetera· rex illiteratus est quasi asinus coronatus·Q; si forte illiteratus est·certe literatorum consilijs eum regi necesse est· Hinc est q̃ exemplar legis a sacerdotibus leuitice tribus iubeẽ assumere·id est a catholicis viris & literatis·Plato em̃ vt boeciꝰ testis est· respublicas fore beatas dixit·si eas aut sapientes regẽt·aut earũ rectores sapientie studerẽt·Sapiẽtia em̃ ipsa dicit· Per me reges regnant·& conditores legũ iusta decernunt Gentiles em̃ sapientiaꝫ quasi deũ deorũ colebant·sine cuius dei nutu nihil facie ndũ credebant· Vnde & antiqui philosophi imaginẽ sapiẽtie pre foribꝰ omniũ templorũ pingi cuꝫ hac circumscriptione cẽ fuerunt·Vsus me genuit peperit memoria·sophiam me vocant gray·vos sapientiaꝫ·& hec iterum scribi iusserunt·Ego odi homines ignaua opa·& pꝫopha sciẽtia·Est autẽ sapientia rerũ diuinarũ & humanarũ princeps & gerendorũ emittendorumq; scientia·huic autẽ insistere philosophari est·

¶CXXIII. ¶·De humilitate eius ac pietate·

SEquitur·Non eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos· quod precipue necessarium est sepius replicat Nunquã em̃ humilitas satis videtur cõmendata principibꝰ quia difficilimuꝫ est vt gra⁹ honoris non pariat tumorẽ in animo ipius presidentis·Tarquinũ·na regno superba dicecit·In iure autem romão cautum est·vt qui ius reddit·se facilẽ in adeundo prebeat·contemni tamen non patiatur· Principes sicẽ medici nunq̃ vti debent grauibꝰ remedijs·nisi cũ leuium beneficio desiderata sanitas desperaẽ·Vnde lucius·Principẽ senem moribus esse oportꝫ Et qui moderatiora consilia sequatur·& vicez gerere medicorũ qui morbos curant·nunc eximanitione in repletis·nunc refectione in vacuis·Et dolorez etiam sedant·nunc cauterio·nunc fomentis·Si em̃ citharedi alijq; fidicines multa diligentia pcurẽt quomodo oberrantis corde cõpescant vitiũ & alijs concordem reddant·quanta solicitudine oportꝫ principez moderari·vt subditos reddat quasi vna nimes & unius moris habitantes in domo· Certũ est autem q̃ tutius est cordas remitti amplius q̃ intentius protendi·remissarum nanq; intensio artificis opera conualescit·Que autem semel rupta est· nullo artificio reparatur·Sit piger ad penaꝫ principeps·ad premia velox·& doleat quotiens cogitur esse ferox·quorũ alterum iustitie est·alteruꝫq; pietatis·de quibus salomon ait·Misericordia & veritas non te deserant·Circunda eas gutturi tuo·& describe eas in tabulas cordis tui·& inuenies gratiã & disciplinaꝫ bonaꝫ coraꝫ deo & hominibꝰ·Gratia nanq; debetur misericordie·disciplina vero iustitie·Qui sine prima est·omnibꝰ odibilis est·qui vero sine secunda omnibus contemptibilis·Plutarchus em̃ libꝝ scripsit de magistratuũ moderatõe· Plato inquit cum subditos opprimunt magistratꝰ proinde est em̃ acsi caput corporis intumescat·vt a membris aut omnino aut sine ingẽti molestia ferri non possit·Idez cum in subditos potestas seuit idem est acsi pupillus tutor psequatur·vel euꝫ suo mucrone iugules qui tibi ad defensionẽ suam gladium dedit·Vnde claudianus·

His pius in primis·in fine iustꝰ & hostis·
Nam cũ uincamur in oĩi munẽ dato
Sola deos equat semp clemẽtia nobis ·Item
Tu licet extremos late dominare p ĩdos·
Te medus··te mollis arabs·te seres adorẽt
Si metuis·si praua cupis·si duceris ira
Seruitij patiẽ iugũ·tolerabis ĩiqs·
Interiꝰ leges·tunc omnia iura tenebis.
Cuꝫ poteris rex esse tui·procliuior vsus
In peiora daẽ·suadetq; licẽtia luxũ
Illecebris·effrena fauet·Tunc viuẽ caste·
Asperius·cuꝫ prompta venis·tũc durius ire
Consulitẽ·cuꝫ pẽa patet·sed cõprime motꝰ
Nec tibi quid liceat sed quid fecisse decebit·
Occurrat·mentẽq; domet respectus hõesti·

¶·CXXIIII·¶De ipsiꝰ equitate·

SEquitẽ·Neq; declmet in partẽ dexteram siue in sinistrã·Declmare in dexteram est non dei gratie sed sibi retribuẽ velle qõ rectum est·Vel declmare in dexteram vel in sinistram est peccare propẽ eorum felicitatẽ que appetuntur·aut propter eorum infelicitatem que fugiũtur·Vel etiam ad dexterã declmare·est virtutibꝰ ipsis vehementer insistẽ·& in virtutis operibus q̃ in modo ꝓsistit modum excedere·Vnde iuuenalis

Insani sapiẽs nomẽ feret equus iniqui·Vltra q̃ satis est virtuem si petat ipsã·Et philosophus·Caue quod nimium est·quia si hecipsa cautela modestiam deserit·eoipo a trãite virtutis recedit· Oĩs autem vehemẽtia saluti inimica est· & excessꝰ omnis in culpa·bonaꝫq; rerũ consuetudo nimia·pessima est·Vnde salomon noli esse nimis iustus Quid ergo nimium prodest si regina uirtutum nimieta te sui obest·Nimia quoq; humilitas maxima pars superbie ẽ·Item ad sinistram declinat qui in subditorum culpis puniẽdis nimis pronus est ad vindictam·Ad dexteram uero qui mansuetudini nimis indulget·Iterum non declmet in dexteram vel in sinistram partem· Equitas enim cui iudex obseq̃ um debet·amoris dexteram vel odij sinistrã nesciat Iuste iustum exequi est·nec durius equo·nec remissius·in assertione l'executione iusticie nihil aliud q̃ iusticiam querẽ·Munera tamen curiales licenẽ accipiant·dummodo non extorqueant impudenter· Pudorem abijcit qui regat·bis etiam emit Ad rei nanq; vel spei precium verecundiaꝫ vendit·munꝰ vero iniuste petitionis notam non habet·quod ꝺuotio liberalitatis obtulit·non improbitas depraecantis extorsit·Ita tamen vt iniquorum munera non acceptet·ne aut ingratꝰ sit·si eos ñ foueat

accepto munere · aut si fouerit iniustus habeatur Nota eniz habenda est & cause & persone ut nec a turpi nec turpiter accipiatur · Nam plerumqz a manu · a causa a tempore · a loco vel modo splen : dent munera vl' forde scũt ¶ CXXV ¶ De p̃mio regalis iustitie in ipso & i herede.

SEquitur · vt longo tempore regnet ipse & filius eius super israhel. De virtute nãqz paz̃etum sepe protenditur successio filiorum · & succedentium felicitas ex descendentiũ iniquitate precidit̃ur · iuxta illud · Iniusti autem disperibunt simul're.im· interibunt · Item regnum a gente in gentem transfertur · propter iniusticias & iniurias & contumelias & diuersos dolos · Iniustitia vt stoycis placet est mentis habitus qui a regione morum extermimat equitatem · Iustitia est nõ nocere · & ex humanitatis officio nocentes prohibere · Nocere est iniuria · nocentes non impedire in iustitia · Contumelia est quando tumorem mentis in lesione alterius manifesta operis sequela comitatur · Dolus ut acquilius diffinit est · cum aliud agitur & aliud simulatur · Malus quando fit in intentione nocendi · & quasi in insidijs nocet · Dolus igitur quia ex timore est aduersatur fortitudini · contumelia vero prudentie que dicit sibiipsi · & quid superbis terza & cimis · zc̃ · Iniuriam temperantia non admittit · nolens inferze alij quod sibi nollet ab alio irrogari · Iniusticiaz iustitia excludit faciens alij · quod vellet sibi fieri bene & honeste · Qz autem addit diuersos · puto ad omnia cõmuniter referendum non solum ad viciorum diũsas species · sed etiam ad diuersas pso̅as & ad omnes modos quibus a quocunqz hec vicia cõmittuntur P̃nceps enim tenetur pro omnibus · & omnium etiã actor videtur esse · quia cum omnia possit corrigere · eorum merito particeps ẽ que noluit cũ potuit emendare Cũ enim potestas publica sit omnium vires exhaurit · & ne in se deficiat incolumitatẽ oĩm debet procurare m̃broz̃ · Sic̃ autem potentes tormenta potenter patiuntur · si a iustitia deflexerint · sic & iustitie premijs fruentur abundantius · si recte exercuerint potentatum · & tantam in futuro pze subditis habebunt gloziam · quanta vitute eos in magna delinquendi licentia precesserit · Vnde dicitur · Potuit enim transgredi & non est transgressus · zc̃ · Ad iustitiam nanqz reputatur p̃cipibus etiam cum temperant ab iniurijs · & facultas delinquendi est eis materia meritorum · Declinare autem amalo in eis magnum est · etiam si magna bona non faciunt · dum tamen subditos indulgentia sua non perimãt · Patri ergo succedit filiꝰ si patris iustitiam imitatur · Clantatis autez ordo minime seruatur · cum amorem qui patrie & parentibus precipue debetur · pater transfundit in filios & filialis affectus paterni pectoris cellam solꝰ exhaurit · ac hodie vicia liberorum saluti reipublice preferuntur · licet salutem populi liberis omnibus oporteat anteferri · In libro enim regum laz̃ẽ saul arguitur · qꝺ in voto sancto de diurno ieiunio pepcit ionathe contra ipsius religionis votum · cuius preuaricatione populi corruerant · & hely etiam licet in se sanctꝰ esset · quia filijs pepercit periit Vt autem de ceteris taceam quantum rempublicaz dilexit deus pater qui propter eam proprio filio suo non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illuz

¶ CXXVI ¶ De quatuor p̃icipi necessarijs & corpore reipublice.

QVatuor autem principibus inculcare plutarchus nititur scilicet reuerentiam dei · cultum sui · disciplinam officialiuz · et potestatum affectum · & protectionem subditorum Nam qualis debeat esse princeps eleganter descripsit in libro pulcerzimo qui inscribitur institutõ t̃iani · cuius principium superius in loco suo posuimus · Deniqz tu ait quid vis rectissime geres si nõ recesseris a teipso · si primo te cõposueris ad vtuem · recte procedent vniuersa · Pollitice em̃ constitutionis maiores tibi vires exclusi · cui si obtemperas plutharcũ viuendi habes autorem · Alioquin presentem epistolam testem inuoco · quia in pernicium imperii non pergis autore plutharco · Seqũtur postea pollitice constitutionis capitula · Est itaqz respublica vt' plutharco placet corpus quoddam quod diuini muneris beneficio animatur · & nutu sũme equitatis agitur & regitur quodã moderamine ratiõis · Que em̃ ad religionem pertinẽt vicem anime obtinent · Princeps caput est huius corporis vni subiectus deo · & his qui vices dei agunt in terzis · Cordis autez locum senatus obtinz Oculorum · auriuz · & lingue officia sibi vendicant iudices & presides prouinciarum Officiales et milites manibus coaptantur · Qui semper assistũt p̃ncipi lateribus assimilantur · Questores & cõmẽtarienses non illi qui carceribus presunt sed comites rerum priuatarum ventris & intestinorum ferunt imaginem · Pedes agricole sunt · Ex his ergo quatuor illa sunt que plutharcus principibus inculcare conatur · reuerentiam dei · s · zc̃ · supradicta ·

¶ CXXVII ¶ De reuerẽtia dei & cultu sui ·

MIro autem modo deus intelligentiam sui sic infundit vt subtrahat · sic subtrahit vt infundat · In multis enim multipliciter luceet · Est autem a maiestate mirabilis · a sapiẽtia venerabilis · amabilis a bonitate · Et hic est funiculꝰ triplex inter creatorem scilicz & creaturam qui facile non rumpit̃ · sed vt timeatur · honoretur & diligatur Colitur autez deus dupliciter · affectu m̃tis & exhibitione corporis · reuerentia que corporaliter exhibetur · aut in personis consistit · aut i rebus In personis · aut a natura · aut ab officio · aut a moribus · aut a conditione · aut a fortuna · Natura vt parentes cognati & affines · Officium est debitum exequendi que vnicuiqz ex institutis aut moribus agenda sunt · quorum agendorum · alia ad publicũ alia ad suum cuiusqz pertinent statum · Nam officiorum · quedam publica · quedam dicuntur priuata · Priuata em̃ tot sunt quot sunt persone · Publica aut a diuino aut ab humano iure descendunt · Publico officio tanta debeẽ reuerentia · q̃ta est eminentia cuiuslibet magistratus Mos est mẽtis habitus ex quo singulorum opez assiduitas manat · hic virtutes & vicia eque complectitur · Vnde bonos & malos mores dicimus morates siue morigeros a bono · morosos a malo nominam? · Conditio est status persone fortuitus · quo aut in aduersis · aut in prosperis degitur · In his autem qui diuia iura ministrant deus pze ceteris aut honorazẽ aut spernit̃ · cum illorum honorem & contemptum propꝝ reputz dicens · Qui vos spernit me spernit · & qui vos recipit me recipit · Reuerẽtia que in rebus cõsistit · aut ut in corporalibus est · vt edibus & locis sacris a sacrificijs · Aut in spiritualibus vt sũt iura que sacris rebus competunt · que temerare sacrilegium est morte expiandaz · Rerum autem sacraz

immunitates conuellere insurgere in deum est·cultus sui maxime in temperantia consistit·Marcum cathonem eodem vino quo remiges contentuz fuisse tradunt·Gaius curius sabinozum victor nolēs agros suos ex senatus consultu ampliari· gregalium portione contentus fuit· malum ciuem dicens esse cui non satis essz id quod ceteris ciuibus·

CXXVIII De officialium disciplīa.

Sequitur de potestate & officialium disciplina·nihil iniquo diuitis consiliario pernicioſius·Vnde in prouerbijs·Omni custodia serua cor tuum·quoniaz ex ipso vita procedit·Est igitur prouidendum potestati·ne consilianii indigeant neue aliena immoderatiꝰ cōcupiscāt Nihil est scelerius q̄ amare pecuniam·zc·Non solum in corde·id est in consiliario·sed etiam in ventre & intestinis reipublice·id est·questoribus & cōmentariensibus.hec ratio seruanda est·In lateribus quoqz id est illis qui semper principi assistūt· Nam a conuictu mores mutantur·Et qui tangit picem inquinabitur ab ea·vitaqz conspecta·vel cō tacta liuorez ducit ab una·Ita quidem legati apostolice sedis in prouinciis debachantur·acsi ad ecclesiam flagellandam egressus sit sathanas· a facie domini·acceptorez personarum·& quasi quidam bonozum mallei·Vnde iuuenalis· Omne animi vicium tanto conspectius·In se crimen habet·quanto maior qui peccat habetur·Episcopozum nomē & officium venerabile esset·si tanta impleretur solicitudine quanta interdum appetitur ambitōe·& diligerentur vt patres·timēnt ut domini·colerentur vt sancti·si exactionibus parcerent·& proijcerent ex animo·quidquid prouenit ex calumnia nec omnem questum pietatem putarent·In domibus prelatozum & principuz omnia hodie venalia sūt frustra apud curiales de testimonio conscientie·ō venustate mozum·de torrente eloquentie·nisi precio interueniente confidis.Ipse licet venias musis comitatus hōere·Si nihil attuleris ibis hōere foras·Ego em̄ credo me vidisse ostiarios cerbero duriorez·Apud inferos tamen cerberꝰ vt aiunt vnꝰ est·Sed quot sunt diuerticula curiarum tot cerberi·Tota em̄ familia aut mordet·aut latrat.Vetus prouerbium est·Vacue manus temeraria petitō ē Apud aduocatos quoqz & ipsum silentium venale est·Hoc fortassis a demostene acceperunt·q̄ cū aristodimum autorem fabularum interzogasset q̄ntum mercedis·vt ageret accepisset·& respondisset talentum·at ego ait demostenes plꝰ accepi vt tacerem·Causidicorum lingua damnifica est·nisi eam vt dici solet funibus argenteis vincias·Nihil autem vt ait seneca venali misericordia turpiꝰ·In iustum prorsus est misericordiam vendere siue iusticiam·In lege vero scriptum est· Iuste quod iustum est exequeris·Lege quoqz iulia repetendarū· tenetur qui cum haberet aliquam potestatez·ob iudicandum vel denūciandum·pecuniam acceperit· quo magis aut minus quid ex officio faceret·Hec verba legis sunt·Itezqz omnes cognitorez aut iudices a pecunijs & patrocinijs manus abstineant· Neqz em̄ alienum iurgium suam putēt predā·Plebiscito etiam contmetur ne quis presidum munus donum ue caperet·nisi esculentum poculentum ve & id quidem inter dies proximos prodigatur·sed nec exēnia producenda sunt ad munerum qualitatem·De talium muneribus ait epistola seueri imperatoris·Vetus prouerbium est·nec omnia nec semper nec ab omnibus·Nam valde inhumanum est a nemine accipere·passim vilissimū·p omnia auarissimuz·

CXXIX· De publicis exactoribus & eorū violētia·

Egregie autem de talibus ait laurētiꝰ mediolanensis episcopus· vbi publicos exactorez describit·Publicanus inquit est·caput rapine·lex violentie·predo sine pudore·medicus exterminii īmanior furibus·Nam fur timēs ō linquit· hic autem confidenter·Fur laqueos legis timet·hic quidquid fecerit legem vocat· Quis eo iniquior·qui verbis iusticie iusticiam damnat· & armis innocentie spoliat·vulnerat·occidit innocētes.Lege vtiqz legem perimit·& dum alios vzgz ad legem·ex lege deicit·Publicanorum autē a maximo vsqz ad minimum cetus concussioni pocius· q̄ iusticie vacat·& ita in populum debachanē.vt quod reliquit vnus alii non morentur auferre·tā q̄ ad hoc constituti sint vt residuum lucuste cōmedat brucus·Officiali cesaris nisi in omnibus acquieueris·cesari contradicis·Et quidquid dictet·nisi sit sic·& nisi sic stet·est in personam regis·contraqz coronam·quidquid dixerit ita obtinet·acsi inueniatur in actis·& cum alias habita moderatōne inculpate tutele uim vi repellere liceat·concutientibus officialibus·spoliantibus·torquentibus muti re non licet·hec autem omnia·in principem redundant·Singuli quippe tenentur ad singula.prīcipi vero onera incumbunt vniuersa·Princeps autē legis nexibus dicitur absolutus·non quia ei iniqua liceāt·sed quia is esse debet qui non timore pene· sed amore iusticie equitatem colat·Nā i negociis publicis nil ei velle licet·nisi quod lex aut equitas psuadz·aut ratio pīs vtilitatis inducit·

CXXX· De equitate iudicij·

Equitas autem iuris ut periti asserunt est rerum conueniētia·que cūcta coequiparat ratione·& in paribus causis paria iura desiderat·Lex vero eiꝰ iterpres est·Quidquid autē equum est·ita demum iustū est·si est voluntarium·In nulla re hodie tantum offendunt huius seculi potestates sicut in iudicijs·nō attendētes qō scriptum est·in quo iudicio iudicaueritis·ō vobis iudicabitur·Et illud quod supra posuimus·Iuste quod iustum est exequeris·id est sine acceptione psonarum vel munerum·mox vt tibi liquebit de causa iustam de vtraqz parte feres sententiam. Nam dum causa anceps est protelanda est sententia·q̄festimata iudicia pariunt penitentiam·Si ergo i iudicando periculum vitari non potest·nichil est vtilius q̄ differri· Si autem alterutrius litigantiuz periclitatur utilitas·& rei difficultas moraz nō exigit·iniquissimum est iudicium protelari·Ipso autem iure cautum est ut sacrorum euangeliorez scripture terribiles ante sedem iudicis deponantur· ibiqz ab initio initium vsqz ad finem permaneant· nec amoueantur nisi sententia recitata· quo totius consistorii latitudo dei ipsius repleta presentia oībus ad sacrosanctas scripturas metuz incutiat & reuerentiam·& ab inquisitione veritatis omnis iniquitas propulsetur·Vt autem dicitur in libro codicis secundo·procliuiora sunt iura ad defēdēdum q̄ ad impūgnādum·faciliusqz ad exceptionem·q̄ ad actionem trahūt·Vnō cum nō oīes ad accusationem admittūtur· oīes ad defēsionem admittūtur·nisi aliquis absens damnādus est·

CXXXI De militum electione & eorum officio·

Vidimus de membris ceteris reipublice · nunc de militibus videamus· qui manus appellantur· Nullus est vt ait vegecius renatus quem opozteat vel plura vl' meliora scire q̄ principem. Xp̄ianus princeps milites magis a fide & moribus q̄ a viribus debet eligere· Nostri autem milites hodie sic ad bella quasi ad nuptias dealbati procedunt· In castris sermo illis est ō o- uiuijs in conuiuio de armis· Non sunt que faciunt militem tam corporalem q̄ spiritualem· electō & sacramentum· longa pax militem incuriosius legit lucio flacco & gayo· verzone consulib? · Milites primo iureiurando facti sunt· Antea enim sacrām to tantummodo a tribunis rogabantur· C̄ceptio sacramenti teste vegecō hec est· Iurant milites per deum et christum eius· & spiritum sanctum & p maiestatem principis que secundum deum huma- no generi diligenda est et colenda· se strenue factu ros omnia que preceperit princeps nunquam deb- turos militiam vel mortem recusaturos pro repu blica· cuius sunt conscripti militie· Catho militem non dicit nisi eum qui sacramento ad militiam iaz consecratus ē· Miles igitur sicut laboris ita & ho noris nomen est· Nemo enim sibi honorem sumat· nisi qui vocatur a domino· qui non electus seipsū militie ingerit· in se gladium prouocat quez ꝓpria temeritate vsurpat· Vsus autem ordinate militie est tueri ecclesiam· impugnare perfidiam· & sacer dotium venerari· pauperum propulsare iniurias · pacare prouinciam· pro fratribus (vt sacrām̄ti do cet conceptō) fundere sanguinem· Miror aūt quo modo princeps illis habet fidē quos vidt deo suo cui ut cetera taceam & sacramento militie alligati sunt· fidem debitam non seruare· nequaquam fidē seruabit secundam· qui primam irritam facit· De- niqz consecratio militis hec est· consuetudo solen- nis est· vt ea die qua quis militari cingulo decorāt ecclesiā solenniter adeat· gladioqz super altari po sito & oblato quasi celebri professione facta· seip- sum altaris obsequio deuoueat· & gladij· s· officii sui iugem deo spondeat famulatum· Eis ergo pro ecclesia plurimum· contra ecclesiam licet nichil· a em̄ plus aut non minus in sua professione faciunt q̄ episcopi & abbates qui cedulam offerunt. In q̄ busdam etiam locis moris est militem in crastinuz consecrandum· totam noctem precedentem perui gilem in orationibus ducere· et nec iacēdi nec sedē di habere licentiam· nisi forte repentine infirmita- tis necessitas coegerit· sed tota nocte stantez ora re·

CXXXII. Qz obedire de bent principi seo magis deo·

PRimum hominium deo debetur cuius est homo creatione & redemptione· Secun dum autem homini· saluo tamē hominio dei· qui ab omnibus hominibus suis exigit innocē tiam· Cum periculo ergo innocentie nemo cuiq̄ d̄ bet fidem· nec abbati monachus· nec patri filius· nec domino seruus· nec marito vxor· Est igitur pn cipis prouidere in primis ne miles suus perdat in- nocentiam pro defensione reipublice· sine qua res- publica salua esse non potest· Solus· n· ille p̄nceps est bonus· est & iudex incorruptus· cuius sentētia ex contemplatione assidua imago ē eq uitatis . Est enim publice equitatis iudex & equitatis seruus & in eo personam publicam gerit· q̄ omniuz iniu rias et damna corrigit· & omnia crimina media eq̄ tate punit· cuius officium est ullis qui nimiruz pos sunt plurimum prodesse· & qui nocere desiderant plurimum aduersari· Vnde & in sacra scripta co lumbe gladius appellatur· qz sine felle rixatur· sine iracūdia ferit: & cum dimicat amaritudinē nullā recipit· Nam vt ait cicero orator egregius· Sicut lex psequit culpas sine odio psonaz ita princeps facere debet· Dauid vir sanguinum dictus est· nō ꝓpter bella ut ait augustin?· sed ꝓpter vriam· Naz nec samuel nec helias nec phinees vir sanguinū ap pellatus est· cū quilibet eoz sanguinē fuderit Pul cre autē secundum stoicos lictor dicit quasi legis ictor· quia ad eius spectat officiū ferire quē lex iu dicat feriendū· Vnde & antiquitus illi cuius mānu iudex innocens nocentem punit· cū reo gladius im mineret dicebat· obtempa legis arbitrio vel legem imple· vt vel sic mansuetudo verborum puniendi rei tristiciam mitigaret· Cuz ergo milites sint ma nus corpis publice potestatis illius principis ma nus sanguine plene sunt· cui? officiales & milites vel innocentū sanguinē fundūt vel innocentes op primunt· Huius ergo principis oro nunc̄ ꝓ exaudiē da est· elemosina deo nunc̄ ꝓ acceptanda·

CXXXIII. De mutuo affectu principis· et subditorum·

VLtimū eoz que plutharcus habere iubet principem· ē amor subditoz· Codrus eniz athenienſiū rex pro victoria populi sui se ipsum morti tradidit· naz mutato regis habitu sar menta colligēs· castra hostium ingressus· a milite quē falce in iurgio percusserat interfectus est· Vnd & illud poeticū· Et iurgia codri· Decios duces ro manoz se p suis exercitibus morti deuouisse pce lebre est· Iulius em̄ cesar dicere solitus erat· Dux qui non laborat vt militibus carus sit· militē nescit amare nescit humanitatē ducis in exercitu· & adue sus hostē debē esse· Idem em̄ pistorē in vincula die cit· quia sibi meliorē panē q̄ ceteris militibus in m sa suppositerat· Alexander militē suū macedonem senio confectū nimio frigore obstupefactū ipse i sublimi & ꝓpinqua igni sede sedēs· cū aīaduertiss statim descēdit · & in suis manib? corpus frigore duplicatū i suā ipositit sedē· Plato cū vidisset di onisiū tirannū sicilie corpis sui circūseptum custo dibus· Quod tantū malū inquit feci sti· vt a tā ml' tis custodib? necesse habeas custodiri· Principem em̄ sic oportet vincire obsequijs omnium affect? vt quisq̄ subditus p eo piculis imminentibus ca put opponat· Sic etiā vrgente natura p capite ce tera se solent membra opponere· Vnde claudianus non sic excubie· nō circūstantia tela· Quam tutat amor nō extorq̄bis amari· Hec alterna fides hec si plex gratia donat· Hucusq̄ dictū sit de institutōe regū & principū· qualit se habē debeant vl' domi vl' militie· non solum secundū leges diuinas sed e- tiam humanas que eatē? valēt· quatenus a diuinis nō discrepēt· Alioquin falsū est quod in lege scri ptū est· Qō principi placz legis habz vigorē· Nul las em̄ leges credunt quidam ciuilibus p̄fendas· sz has anatharsis seta telis aranee comparauit · que muscas & culices detinent & volatilia grandioza transmittūt·

CXXXIIII. Planctus amici lapsi· a statu monachali·

GAlamētatoēs & reb de carmine nichil ad te. Carmē em̄ illis debet quibus bonū ē confiteri domino & psallere nomini do mini altissimi· Carmē illis debetur quoruz in cordi bus cātatur domo· psallitur spiritu: mente iubilat

& quoꝛ opatio·christo citharizat·oꝛganizat cogi=
tatio·psalterizat oꝛatio·deuotio liꝛizat·Nichil·n·
tibi & carmini·Non est em̃ tibi cantare canticum
domini in terra aliena·nichil tibi & aue qui ñ mu
tas nomen eue·nihil tibi & salue·qui nō saluas cō=
mēdata dū mandata nō seruas·dū te nō pas ad iu
diciū·nō cōparas auxiliū aduocati tui christi·sz sal
uatoꝛi tuo crucem reparas secundaz·mortisqz tibi
p̄paras secunde cruciatū·nihil tibi & vale·qui nō
viuis nisi male·qui valeze ñ affectas dū ꝺtractas
penitere·Tu ergo anima mea fratri meo expectā=
ti & reexpectanti modicū in seculo 'nimiū in pec
cato·māda remāda lamentatoēs & veh·Perlustra
ta nāqz cū omni solicitudine materie p̄sentis tota
multitudine·nil inuenire potui quod mitterē pro
carmine·sed plenus amaritudine·plenus anxietu=
dine quod scripsi scripsi·Salus a non sāo missa nu
gatoꝛia est·missa uero multa supflua·Dēiqz quid
prodest alicui salus vlla destinata· cui nulla salus
grata·Plane frustra salutaē a quo salus nō optaē
Quis dabit aquā capiti meo·& oculis meis fontē
lacrimarū·vt copiose lugeā dignum mei fratris in
teritu·Iustus es domine etiam si disputem tecum
Veruntamē etiam iuste loquar ad te·non tanquaz
tecum disputans sed tanquam tecum cōputās·que
mecū supputo & fratri meo īputo·Ad huc·n· fra=
ter meus mendicat siliquas porcoꝛum in regione
illa in qua fames oꝛitur nec moꝛiē·ubi egestas inci
pit nec desinit·nec recoꝛdatur infelix quanti non
solum filii sed & mercēnarij in domo patris sui a=
bundent panibus·Ipse vero nec doloꝛe cōuincie·
nec rubore ꝺfunditur q̄ & fame pereat & siti toꝛre
at·& laboꝛe fatigetur·& seruitute p̄matur · & o
q̄ facili transitu hec oīa transiret· duobus tamē
passibus a tam graui exilio resiliret·quoꝝ primo ꝛ
uerteretur ad se·ad te vero pāt altero conuertēē·
Iussisti autē mihi vt non solum euz sed & quemli=
bz proximuz meuz diligam quantuz meip̄m·Sed q̄s
mihi proximioꝛ fratre meo·Nusq̄ ergo totus assū
vbi abest frater meus· Dimidiuz em̃ ē anime mee·
Nonne domine tu iubes diligi in tota anima·Quo
modo ergo tota anima mea te diligz nisi vtraqz e?
medietas te diligat· Non·n· bene diligeris ad me=
dietatez·Vt ergo te totus diligā·fac oꝛo vt te di
ligat & frater meus·Si vis ut sequar te·sequaē
te obsecro & frater meus·neqz enī dimidi? sequi
te potero·Vt me totuz saluuz facias·saluuz fac &
fratrez meuz·qui totum hominem saluuz fecisti in
sabbato·Quippe nihil facis ad medietatez·sed q̄d
quid facis pficis·Alioquin nō diceretur de oper-
bus tuis q̄ vniuersa essent valde bona· Et in deu
tronomio dei pfecta sunt opa z̄·

CXXXV. Reprehensio eiusdez·

GO·lamētatoēs & ueh·Lamentatō de pre
senti est·carmen & ueh de futuro·Veh ti
bi ꝓposui vt ab eo fugeres·lamentatiōes
preposui vt ad eas confugeres·Carmen uero nec
posui vt remota oīs lete rei memoria·nulli tran=
sitorio decori cor tuum apponeres·sed quandiu te
super flumina babilonis sedere cognosceres·fles·
plozares·gemeres·& in eius salicibus oꝛgana sus=
penderes·& te totiz penitus medullitus expōeres
doloꝛi·Nulla tibi nulla de carmine mentō fiet do
nec illud impleas preceptum·Exite ō babilone·fu
gite a chaldeis·sed iā loquar ad te·Ipa lamentatō
·s·que hactenus locuta est pro te quomodo ceciꝛi
sti lucifer qui mane oꝛiebaris·qui iubilabas domio
cum matutinis astris·quando in cetu nouicioꝛum
in fletu monachoꝝ·in metu conuersoꝝ·i spectu
angeloꝛum psallebas altissio·Quomodo attracti
ua illa cauda ꝺraconis cum sua tercia parte stella
rum te etiam secū traxit cui deus dederat lucem sa
pientie·splendoꝛē scientie·iubar intellectus·ut cū
stellis stantibus luceres si uelles in perpetuas eter
nitates. Non parco tibi frater amantissime·vt mi
chi & tibi parcat deus·Cecidisti·nunquid qui ceci
dit nō resurget·Septies in die cadit iust? & resū
git.id est quotienscunqz cadit totiēs resurgit·Tu
qui cadis tota die recidis quotidie· cur non resur
gis vel vno die·

CXXXVI. Quicium impius labentis fuit non oꝛdinis a quo cecidit·

QVid autē oꝛdinem nostrum accusas into
lerabilis duricie profecto non oꝛdinis·
sed accusantis est vicium·nez n· oꝛdo ita
durus est vt sit inaccessibilis·aut importabilis·ā
contra naturam·Alioquī nec oꝛdo esset·sed tu flu
idus es & eneruis·Preterea quid magis secunduz
naturam q̄ oꝛdinate viuere· At nulla uita oꝛdina
tioꝛ q̄ nostra·Ibi em̃ omnia in numero & pondere
& mensura disponuntur Ibi cibus & quies & som
nus ad sufficientiam naturalem indulgentur·Ieiu
nia vero laboꝛes & vigilie a nemine supra vires ex
toꝛquentur·sed omnia mensurate fiunt· Simplici
em̃ victu & vestitu vita sustentatur·natura foue
tur·conseruatur sanitas· Deniqz quid naturalius
quid sanius illo cibi & potus genere· ad cuius ap
petitum sola natura & coc? est & medicus·Quis
pane triticeo & legumin̄ibus bene coctis famem
non expellat·Ieiunus raro stomachus vulgaria tē
nit· Anima saturata calcabit fauum·anima uero e
suriens & amarum pro dulci habebit·Probabile ē
ait seneca quod natura desiderat ad superuacua su
batur Taceo q̄ ad conseruandam sanitatem nichil
efficatius·q̄ cibi & potus idemptitas conseruata
Varia enim fercula variarum sunt naturaruz Om
nis autem talis varietas parit humoꝛum repugnā
tiam·& omnis humorum repugnantia repugnat
sanitati·vnde elegātissime & pruꝺentissime respō
ꝺit quidam de nostris adolescentibus beluacensi e
piscopo eum interzoganti·vnde contingeret q̄ sa
nioꝛ & pulcrioꝛ esset in claustro q̄ solebat esse in
seculo·quia inquit vniformiter viuo & decenter·
De quoꝝ primo habeo vt sanus sim· de secun
do vt pulcer sum·In seculo em̃ uiuebā tam ꝺefor
miter q̄ multiformiter·de quoꝝ primo turpitu
do nascituz etiam corpoꝛalis·de secūdo egritudo
Perrexitqz episcopus querē ꝺicens·quid ergo eo
mediste hodie·Satis inquit·quid heri Similiter sa
tis·non quero inquit de quantitate·sed ō qualita
te·quid omediste heri·quid hodie·Heri inquit cōe
di pisa & holera·hodie holera & pisa· cras autē
coēdam pissa cum holeribus·post cras holēa cum
pisis·uide ergo q̄ pulcro circumitu eandē senten
tiam circumduxit·vt varijs modis ostendēt eadez
se semp vti ꝺieta·que p̄stat coꝛpoꝛi sanitatez &
pulcātuꝺinem·

CXXXVII. Inductio exemploꝝ ad oꝛdinē tolerandum·

EXplosa igitur est omnis ꝺifficultatis ac=
cusatio quam contra oꝛdinem induxisti·
& impossibilitatis excusatio quā pro pāte

adduxisti·Neq; eñ ordo tam difficilis est vt infirmos nō recipiat·cum & illis satisfaciat & accurate & deliquate·neq; tu tam infirm? aut debilis es vt ad illum portandum nequaquam sufficias cum ego non deficiam·te & infirmior & debilior Et ut de me taceam quantos tibi possum ostendere·qui de vita delicatissima ad hunc ordinem quem appl' las durissimum & difficilimum se transtulerunt· nec tamen adhuc ab eo resilierunt·quamuis & etate iuniores te sint: & natura teneriores & debiliores viribus·Et ut de tot milibus vnum excipiam· vnum tibi excipio qui certe solus sufficit ad omniū exemplum·Ipse quidem spectaculum factus est· & angelis & hominibus leuitate miraculi·qui p̄· us eis spectaculum fuerat miraculo leuitatis· duq non scena·non circus·non theatruq·non amphiteatrum·non amphicircus·non forum· non platea· non gimnasium. non harena sine eo resonabat·Nosti helmandum·si quis non nouit hominem si tam hominem·Neq; enim tam natus erat homo ad laborem q̄ auis ad volandum. circumiens terram & perambulans eam·querens quem deuorare et a dulādo aut obiurgādo·Ecce ī claustro clausus est cū totus mundus solebat esse ñ solum quasi claustrum·sed etiam quasi carcer·Quomodo ergo nō potes quod ipse potest·cuius mutatio dextere excelsi·quantum stuporem intulit seculo·pudoreq; q; diabolo·tantum ipsi domino contulit honoreq;· neq; etenim ipse tam leuis fuerat q̄ ipsa leuitas·Vnde & tanta leuitas tam leuiter mutata·apud plures q; nichil aliud putatur q̄ leuitas·Hinc est q̄ iā quinquennis eius conuersatio vix facit alicui fidem de futuro·nimirum quantum in seipso experimentum dedit inconstantie·tantum perseuerature cōstantie nunc debilitat argumentum·Erubesce igitē miserrime te saltem non sequi istum precedentem· iuniorem·infirmiorem·debiliorem·delicatiorem· Quis enim attendens vnde iste surrexerit surgere non possit·

·CXXXVIII·

Q; iste ordo sit portabilis omnibus infirmis & fortibus·

Itaq; surge & noli declinare in verba malitie ad excusandas excusationes in peccatis·attribuens nature quod est mentis impure necessitati quod est voluntatis·difficiliorem faciens ordinem q̄ sit·te molliorem q̄ esse debeas infirmiorem q̄ esse possis Nemo eñ tantam infirmitatem potest incurrere vt rigor ordinis ei de misericordia condescendens·& de caritate compatiens·congruam solacii non suppetet medicina m· Si ieiunare pre infirmitate non potest·manducet non solum permittetur·sed etiam cogetur·si laborare non sufficit·quies ei non deficit· Si vigiliis grauatur·somno recreatur· Infirmus es noli refugere·non portabis ordinem·sed ordo te· Fallunt autem pleriq; & non tam fallunt q̄ falluntur·pusillanimitate animi dicentes se nō posse·quod possent si temptarent·sed ante iudicant q̄ discutiant Et ideo in lumine primo deficiunt· & ante tubam crēdor occupat arc? Solēt āt huiodi pusillanimes dicere·Hodie ieiūaui & iā caput doleo·si g° cēs ieiunauero·nōe ē vt aut frenetic? fiā·aut litargic? aut melācolic?·aut epilētic?·aut maniacus·aut dēmoniacus·Plane non sequitur. debile principium· melior sequetur fortuna·Multe res intēptate difficiles habent aditus. vsus autem faciles·Dicit ergo infirmus noster·hodie ieiunaui·& ideo caput iam do'eo·Mentiris plāe·immo quia nō ieiunasti nisi vno tantum die·Non enim ideo caput doles· quia vel semel ieiunasti·sed quia ieiunare nō cōsueuisti· Deniq; quid scis an ex ieiunio hoc tibi accidit·Heri forte tale quid immoderate comedisti vl' bibisti quod naturaliter caput aggrauat· Non g° omnia aut ad p̄ceptorum difficultatē aut ad uirū impossibilitatem referenda sunt·

·CXXXIX· Admonitō lapsi vt resurgat·

Surge igitur frater·nō·n·impossibile est surgere quamuis sit difficile·& tam difficile q̄ facile est cadere·Facili? est ait are stolles destruere q̄ astruere·Facilis (ait poeta) descensus animi·sed reuocare gradum superasq; euadere ad auras·hoc opus·hic labor est ·zē nō dixit hoc impossibile est·sed hoc inquit opus hic labor est·id est possibile est·& si difficile sit·Possibile ē si exhibeatur opus prebeantur opera·labor adhibeatur·Festina igitur vt resurgas·nam si resurgere est hodie difficile·eras erit difficilius· Qui non ē hodie cras minus aptus erit. Omne autem temp? quod morte adiicitur·additur & casui Quanto iacebis diutius·tanto cades profundius· Ipsum nā q; iacere cadere est·Cadere fateor humanum est· sed resurgere nichilominus humanum est iuxta illō Nunquid qui cecidit non resurget·id est·nonne q̄ potuit cadere potest resurgere·non resurgere g° nullo modo humanum dicendum est·sed dyaboli cum·cuius tota uita ruina est·Notanda igitur in hoc loco quadripartita varietas·Quatuor enī sūt scilicz·stare·cadere·surgere·non resurgere·Horū duo media hominis sunt·Homo enim cadit & surgit·& iterum recidit & iterum resurgit·stare vēo absq; casu solius angeli est·non resurgere vero solius dyaboli est. qui ergo stat & non cadit angelus est·qui vero cadit & surgit homo est· qui autem cadit & post casum non surgit·non quia non pōt sed quia non v le·profecto dyabolus est· etiam si homo sit·Vnde & de tali homine dictum est· Et vnus ex vobis dyabolus est Vnō & dicitur ad homines· Temptatō vos non apprehendat·nisi humana· vbi plane dyabolica remouetur·que scilicz triplex ē·supra se·infra se·& contra se·Supra se tēptatur quis quando effertur vltra se·Infra se temptatur quis quando viuere appetit inferius & sordidius & vilius q̄ nature sue dignitas exposcit· Tēptatio contra se est·quando aliquis sciēter peccat etiam ad mortem·& tamen postea non penitz·aut desperans·aut minus sperans. aut nec sperās·nec desperans. sed incredulus ad sperandum & ad timēdum·id ē·nec misericordiam credēs profuturā nec damnationē obfuturam· quia neutram credit futuram·Sed omne iudicium putat defuturum·dicēs cum epicuro·nichil post mortē·& mors ipa nichil·quatuor enim tue calamitatis gradus supius enumeraueram·te scilicz non stetisse·cecidisse iacē non rsurgē·Q; non stetisti leuitatis fuit·q̄ cecidisti infirmitatis·q̄ iaces voluptatis est·q̄ nō resurgis consuetudinis· Leuitas impellit·infirmitas psternit·pimit voluptas·sepelit consuetudo·Prio fuisti arundo vēto agitata·secūdo foliū cadēs ab arbore·tercio factus es palliticus grabato assut?·

Nam que est differencia inter mortuum & semper iacetem Quarto lasarus in sepulcro quadriduan? fetēs obuolutus·linteis tumulatus· Arundo fuisti quando ad leuissimum serpentis sibulum te inclinasti·Folium fuisti· quando spiritu habente potestatem ascendente super te locum tuum dimisisti·Paralisis autez est dissolucio·nichilq3 magis hominem dissoluit q̄ voluptas·His tribus gradibus ·s· leuitati·infirmitati·voluptati consuetudinem adiungens te fecisti quadriduanum·Tumulat? es & oppressus obstinatione Hec est enim tumba que supponitur cadaueribus animarum mortuarū·

CXL De consideratione que penitentiā prouocat·

Val de ergo timeo ne nimium speres· cū tamen non habeas plures rationes nimium sperandi q̄ desperandi·Nam sicut maledictus chaim qui desperauit·ita maledictus oīs qui peccat in spe·Sed christiani dei misericordiaz frequentius experti·q̄ eius iram·id est vindictaz cuius modo non est tempus·facilius inclinatur āimus in hanc dexteram q̄ in illaz sinistram·quasi ō us plus habeat misericordie q̄ iusticie cum ipse sit vtraq3·id est misericordia & iusticia·nec possit esse maior seipso·Si ergo cogitas deum esse multuz misericordem· cogita eum & tantum esse iustū·iuxta illud·Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine·ꝛc·Hec cogitatio pariet tibi timorem qui est initium sapiētie·clauis iusticie·que sola clauis reserat animarum sepulcra·Ipse em̄ est angelus q̄ reuoluit lapidem ab ostio monumenti·cuius aspectus sicut fulgur & vestimenta eius sicut nix· Aspectus timoris est cogitare & intelligere terribilia·hec sunt maxime quatuor que semper ponenda sunt ante oculos mentis nostre. Iudicij veritas iudicis seueritas·tormentorum eternitas· & enormitas peccatorum·Hec quatuor solicite considerata faciunt animum considerantis sicut fulgur· id est ardentem & rubentem·hoc est dolentem & pudē tem·Iterum ista quatuor solicite considerata faciunt ut vestimenta considerātis sint sicut nix·quia cum peccator attente considerat quid meretur·si non peniteat·statim induit saccum penitentie rigē tem algore continentie· & renitentem candore castitatis· que·s·candor & rigor sunt due niuis proprietates. Non em̄ dixit· & vestimenta ei? sicut lana alba·aut sicut lac·sed sicut nix inquit profecto significare volens· quia si penitentia amara est & constringens & rigida·candida tamen est & cito resoluitur·quia breuis est quāticunq3 sit tpis

CXLI De mala consuetudīe abolēda·

Clamat tibi ihesus voce magna·Lazare veni foras·exeūdum em̄ tibi est adhuc ligato. Quilibet em̄ sic sepultus ad confessionem consuetudinem etiam secum affert·sed nō obstinationem. Alioquin nec ad confessionem veniret·Quomodo ergo te soluemus ab his vinculis· Recurrendum est em̄ ad consuetudinis originem· que primo eradicanda est·vt extirpata penitus eius radice·rami eius non repullulent Ait em̄ aug· in li· confes. Ex peruersa voluntate fit libido· & dum seruitur libidini fit consuetudo. & dum consuetudini non resistitur·fit tūc necessitas·que sū: quasi quedam ansule sibimet innexe·cathenam facientes· vnde peccator constrīgitur·De hac cathena vel de hoc funiculo dicitur aput isaiam· Ve q̄ trahitis iniquitatem in funiculis vānitatis·id ē peccatum peccato additis quasi filum filo ad faciendū funem·Hic est funiculus triplex·qui difficile rumpitur·Prima tortio huius funiculi fit ex illis duobus filis·s·peruersa voluntate & libidine·Secunda ex libidine & consuetudine·Et est in hoc funiculo triplex libido·q·bis tortum filum·Tercia vero fit ex consuetudine & necessitate·Quid est peruersa voluntas·peruersus animi motus ad appetēdum aliquid preter deum ꝓpter seipsum·& ex hoc peruerso motu iam ex pena peccati meretur vt illō sibi libeat·id est placeat·ad quod appetendum se peruerse mouit·& ita sequitur libido secūdum peccatum·& pena primi·Libido nanq3 dicitur a libēdo id est placendo·At quecunq3 nobis placent blāda quadam sui violentia vsum sui facile nobis extorquent·Nam que libenter facimus·si possumus facimus & frequenter·imo si possemus nunquam non facēmus·Sic ergo ex libidīe est consuetudo·quia qui hunc cibum cōmedunt adhuc esurient·Nunquam em̄ porcorum siliquis venter human? poterit expleri·Quare uero ex consuetudine nascat necessitas manifestum est·quia uidelicet consuetudo est altera natura·O violentia consuetudinis quanta est tua potentia que de libertate facis seruitutē de morbo complexionem·de volūtate necessitatez de casualibus naturalia·de contingentibus impossibilia. Vis ergo enodare hunc funiculum tam subtiliter q̄ velociter·recurre ergo ad primum nodū qui fit ex peruersa voluntate & libidine & securus esto·q̄ isto dissoluto dissoluentur alij qui sequunt̄ quia cessante causa necesse est cessare effectū·Nēpe hic consistit tota vis huius funiculi· In aliis q̄dem nouissimus nodus primo soluendus est·& nouissime primus·hic autem econtrario. Auertantuz igitur a sensibus corporeis res ipsos sensus allicientes·& facile auertetur ab animo peruersa affectio que si auersa fuerit statim libido auersa erit·Vnde seneca·Id agendum est inquit· vt irritamenta vitiorum q̄ longissime profugiamus. Quis em̄ iuxta prostibulum viuat continenter. Quis taberne pximus viuat abstinenter· Quis inter forensia iurgia silenter·imo quis in seculo viuat sapienter Qui·n socius est stulto·efficitur ei similis· Qui picem tetigerit nonne inquinabitur ab ea· Qui flame se ingesserit·nunquid non inflamabitur·

CXLII. De fomentis libidini subtrahendis & primo de ocio segnicie somno carne femina·

Is ergo extinguere libidinem pone inimicicias iter te & mulierem·sufficiat tibi ō ceptam a serpente·te hactenus decepisse Noli dare sāguissuge sanguinem ad sugendum· sz auelle eam a cute·velit nolit etiam semiplenam· Vis extinguere libidīem·amoue ligna ab igne· & subcidet incendium·Que sunt īquis ligna que nō sunt struenda in ignē h? hoīs rixosi·Innumerabilia em̄ sunt·pauca tamen ex eis in quibus & cetera possis recognoscere dinumerabo·Ista sunt ergo· ocia·segnicies·somnus·caro·femina·vinum·pspēt tas·ludus·carmina·forma·puer·De primo habes Ocia corpus alunt animā quoq3 pascitur illis·Et lucanus·Variam dant ocia mentē·Et quidaz ō nostris In ōsideris ē oīs ociosus Et regula illa benedicti ait Ociositas inimica est anime· Et quidaz de patribus·Nūquam inueniat te diabolus ociosū De secūda habes·queritur egistus quare sit fact? adulter·In promptu causa est desidiosus erat· De

tercio est illud apud cathonis ethicam · Pl? uigila semper ne sõno dõit? esto · Nam diutna quies vici js alimenca mimistrat · Deniq; illa duo prima semp istud tercium comitãtur · Nemo eñ potest esse sõ nolentus quin sit & ociosus & desidiosus · De quã to ait apostolus · Bonum est non manducare cãnẽ & caro non prodest quicq̃ · De quinto quia imfimi ta sunt exempla · sufficiat ponere solam mulieris e thimologiam Mulier inquit varzo dicitur a molli cie · quasi mollier · Istud mollier intelligendum est dupl·citer · id est actiue & passiue · tanquam si dice retur mollibilis · id est facilis ad molliendu; · vt & cito molliat & cito molliatur · Nolo autez te igno rare q̃ malleus similiter dicitur a molliendo eo q̃ ferzũ molliat · Ferreas mentes ait hieronimus · ip salibido domat · Et claudian? Ferzea lasciuis mol lescunt corda sagittis · Vides ergo quomodo con ueniant rationes ethimologiarum cum rationib? naturarum · Quid non mollit malleus · Quem nõ mollit mulier · igitur mulier est malleus · Vere ipsa est malleus vniuerse terze · per quem diabolus & mollit & malleat vniuersum mũdum · Quomodo non cauisti tibi ab hoc malleo · Nonne ille est malle us qui tibi massam corporis usq; ad plumbeas ex terminauit lamimas · imo etiam qui assidue tunden do super te suam de te fecit incudem · Si ergo vis fugere ab hoc malleo exi de fornace ferzea babilo= nis nisi forte quod absit huius tam magni & tam grauis mallei tunsiones assiduas non formidas · q̃ contra proprietates aliorum malleorum nihil glu timare potest · solidare nihil nouit · seo cuncta ofri git & omnia cõminuit · dissoluit vniuersa · Redi er go redi ad crucem domini baiulandam · & noli pã tem tuam ponere cum pilato qui malleator interp̃ tatur · ¶ CXLIII. ¶ De vino & prosperitate ·

Ranseamus autem ad cetera viciorum ir= ritamenta de vino quod posui post femi nam est illud vinum ī quo est luxuria · Et poeta · Et venus in vinis ignis in igne fuit · Vnde eleganter ait hieronimus · Vinum in adolescentia bibere est oleum addere camino · & gladium vene= no · De prosperitate legis apud ouidium · luxuriãt animi rebus plerumq; secundis · Nõ facile est equa commoda mente capi · Vnde augu · de salomone · Secunde res que sapientium animos fatigant · pl? obfuerunt salomoni q̃ profuit ipsa sapientia · etiaz tunc laudabilis etiam nunc longe lateq; memora bilis · Et ipse salomon in prouerbijs ait, Prosperi= tas stultorum perdet illos · Vnde iuuenalis · Prima peregrinos obscena pecunia mores Intulit · & tur pi fregerunt secula luxu. Diu tie molles · Sicut au tem prosperitas attrahit ad peccatum · sic plerũq; aduersitas retrahit a peccato · Vnde gre · Aliquan do nos mundus retrahit a deo · nunc tantis aduer sitatibus plenus est · vt nos mittat ad deum · Ecce eñ domin? sicut promiserat per prophetam · S epi uit vias tuas spinis · vt semitas tuas non inuenires & post amatores tuos non curzeres · quomodo er go non dicis · Vadam & reuertar ad virum meum priorem · quia mihi bene erat tunc melius q̃ nunc Quare non conuenis dyabolum de conuentione quã tecum iniit · & de federe quod tecum percussit · & proponis ei hanc disiunctaz · Aut mihi da diuitias & voluntates quas mihi pepigisti te daturum si ti bi seruirem · aut ibo ad talem dominum qui mihi e as dabit · & non solum ad saciatatem · sed etiam ad cumulum · O quam conuenientissime hec ei propo neres · Ista eñ promittit non solum tibi sed cuilibz eius domimio submittere se volẽti · iuxta illõ Hec omnia tibi dabo si cadens adorazueris me · Ecce qui cadens adorasti · & adorans eum cecidisti · Aliter e nim non adoratur nisi cadendo · cui non seruitur ñ peccando · at quod tibi promiserat · non dedit men tirus est eñ · Quid putabas eum posse verum dice re · nonne ipse mendax est & ab ñitio in veritate nõ stetit · quomodo hui? domini fedifragi exactoris seuissimi intolerabilem toleras seruitutem · Miror tamen vehementer vnde suppetãt seruitutis expẽ se · non habet vnde suum paupertas pascat amorẽ non habes vnde tuum pascis furibunde furorem Vnde tuum · Considero eñ q̃ exquo huic domio, seruire cepisti · nunquam tibi prospere cessit · sed re cessit omnis prosperitas · successit aduersitas · ac= cessit calamitas infelicitas quoq; modum excessit Nunc collige breuiter · q̃ ifelix ei seruias · paup ege nus · inops pallens · exanguis · inanis · Ere · cibo · re quie · frigore · peste · fame · O onerosa seruitus · o a= mara subiectio · seruire scilicz & egẽ · famulari & tribulari · humiliari & conculcari Deus bone quid amarius · quid onerosius paupertate plena pecca= tis · & peccatis plenis pauperie · Audi ergo consili um meum Falle illum qui te fefellit · mentire ei qui tibi mentitus est. Desine ei seruire qui non solum sicut promiserat tibi non seruit · sed etiam contra te seuit sic ars deluditur arte · ¶ CXLIIII ·

¶ De ludo & carmine & forma & puero ·

Sequitur ō lud o in quo nomine intelligo omnem iocum est autem omnis iocus fo mes libidinis · Vnde & venus dicitur i o= cosa · de qua sic ludit ille suus familiaris · Non solz in mestos illa venire cozos. Post ludum eñ posui carmina · in quo nomine omne melos musicum cõ= prehendo · siue fiat instrumento · siue humana vo ce · Vnde isaias. Cithara & lira & timpanum & ti bia & vinum ī quinijs vestris · & opus domini nõ respicitis · Quomodo eñ opus domini · id est veri tatis respiciatur · a quibus tot opera vanitatis · nõ solum aspiciũtur. sed etiam exercentur · Et ouidi? Multis pro forma vox sua blanda seruit. Aiunt phisici · Nihil potentius ad eneruandum animum q̃ lenocinium melodie · Vnde & quidam demones illa capiuntur. sicut dicitur de saule arzeptitio · & dauid citharista q̃ videlicet ille meli? habebat q̃n do iste psallebat. & apollini delphico · n uenti sũt ludi musici · & ille optimus musicus & theologus & poeta & citharista orpheus suã ibidem citha rizando prosecutus est vsq; ad infernum · In hui? iteruz rei argumentum accipe q̃ difficile inueniturz aliquis leuis vocis & grauis vite · Quippe cum vo cis leuitas cantum delideret · at vite grauitas plan ctum · Vidi infitos tam viros q̃ feminas tãto pei oris vite quanto melioris vocis · Sed vt nostris pã cam temporibus · nero producatur in medium de quo refert suethonius in libro ō vita cesarum · q̃ a deo delectabatur in cantãdo · vt nec repentino mo tu terze ante cantare desisteret q̃ inchoata finiret Refert etiam eum multotiens supinum iacere so lere · & pectori suo lamimam plumbeam superpõe re causa videlicet vocis conseruande · & abstinere a pomis & a cibis olficientibus & nunquã aliquẽ ad uocare nisi aut per alium · aut voce submissa · vn de dictum esse illud apud iuuenalem · Vox blanda & nequam digitos habet · Ecce iuenimus homine; vocis blandissie et vite pessime · et quoniã exẽplo;

superabundat copia pergam? ad alia. Sequitur ō forma quam semper duo pericula comitãtur. Et illa eadem que vocem blandam id est superbia & lasciuia. Vnde ouidius in libro fastorum. Fastus in est pulcris. sequiturq; superbia formam. Et iuuenalis. Rara est concordia forme atq; pudicicie. & iterum ouidius. Lis est cum forma magna pudicicie. Nec damno dona nature. seo curiositatẽ & vanitatem. quas indiuiduas & quasi etiam naturales secum ducunt comites. Sequitur de puero quẽ etiam peccati fomitem appellaui. ea consideratione qua & mulierem. Quantum eñ periculi sexus affert in muliere. tantum etas in puero. De illa sic ait varro. Mlier quasi mollier. De isto ait naso. Puero inquit est etas mollis. De illa virgilius. Varium & mutabile semper femina. De isto oraci? Cereus in vicium flecti. Periculosa eñ est etas puerí periculosiorq; societas. periculosissima uero familiaritas. Vnde legitur in vitas patrum. non habẽdam esse familiaritatem cum femina & puero. vbi additur. vel heretico. Hec ergo omnia sunt irritamenta viciorum. hec sunt incitamenta voluptatis tormenta castitatis. Hoc oleo. hac pice. hac stupa hac napta. his malleolis his sarmentis incenditur fornax babilonis. Vis ergo fugere voluptatis incendium. fuge omne hoc genus fomitis.

¶ CXLV. Q; ab his omnibus refugiuz sit vita claustralis.

Sed quo fugies a facie istorum. Totuz circumspice mundum. ubiq; diabolus hamũ peccati aliquo fomite delectatiõis iescat. Fugiendus est ergo mundus. vt eius concupiscentie fugiantur. Alioqum si in ñdo remanere voluerís. nec abscisis manibus nec truncatis pedib? nec effossis ocalis. eo q; scandalizauerint te. scandalo non carebis. Relinquitur eñ aliquid & auribus & naribus quod eas scandalizet. & per eas animum. Igitur quãdo q̃dẽ nec sine membris officialib? possumus uiuere. nec illis scandalizantibus bene viuere. necessario querendus est locus non tam corporibus q; moribus salubris. vbi corporeorum sensuum non carentes officijs illorum scãdalis caream? & quis locus ad hoc idoneo? nisi claustruz. vbi pax includitur. honestas claudit. excluditur voluptas. secluditur libido. De quo loco scriptum est. Melius est sedere in angulo domatis. q; cum mulere litigiosa. Angulus est cõcors cohabitatio claustralium in quam ipsi claustrales de diuersis hominum generibus tanquam de diuersis parietibus cõcurrentes & habitantes vnius moris in domo vnitatis. seruantes vnitatem spiritus ī vinculo pacis felici discunt experientia. q; bonum & q; iocundũ sit habitare fratres in vnum. Mulier eñ litigiosa. vel omnis ad literam mulier ẽ vel ipsa caro vl' vita muliebris vel societas cum amatoribus mollis. & muliebris uire. Quodlibet eñ istorum semper rixam mouet viris spiritualibus. O q; conuenienter rixendis vt dicitur appellata est illa captiua mulierecula que te captiuum trahit. ipsa eñ est diabolus. qui dicitur rixobaldus. quia semper rixam alit. Nã & hoc nomen legitur esse proprium cuiusdam demonis. Fuge ergo frater dilectissime. fuge rixam quam tibi mouet rixobaldus iste per illam rixẽdẽ & redi ad claustruz tuum locum pacis & quietis. amatorem silentij. rixeq; persecutorem. Redi frater redi a mundano circuitu in quo impij ambulant. quem semper leo rugiens circũit querens quem d̃uoret. ad claustralem tetragonum. vbi mirabiliter fabricante prudentia. columne iusticie super bases fortitudinis. cemento temperantie firmissime solidate. spei epistilia infatigabiliter sustinentes. & p̃ iterualla discretõis seriati disposite cãritatis lata. i. latitudinem in humilitatis angulos. scilz angustias lineariter consummantes & ab eisdem incipientes uite ordinatissime pulcerrimam stabiliunt quadraturam. arridente in medio tetragoni ad cumulum decoris prato diuinarum scripturarum medicinalibus & immarcessibilibus iocundarum sentẽciarum floscułis plenissime referto. Redi ergo frater redi de fornace ferrea ad claustri refrigerium. vt in loco amenissimo. sub domino humanissimo. ihesu christo pijssimo. voluptuose transigas presẽtis huius miserie calamitatem.

¶ CXLVI. Q; post votũ vite claustralis nulla iam patet alia.

Sed dicis. Nunquid non est alia vita que ducit ad deũ q; claustralis. Est plane. siz non tibi. Antequam eñ hãc elegisses. plures tibi alie patebant. Quando autem de pluribus hanc vitaz tibi elegisti. de omnibus vnam fecisti. Quid ergo inquis. Nunquid soli claustrales saluãtur. aut omnes pereunt seculares. Sane neutrum. Sed isti soli facile saluanẽ. illi omnes difficile. Cur hoc. nisi quia tutior est ab incendio remotus ab igne q; proximus igni. Frater non tibi persuadeat malesuada cogitatio. te quod vouisti non debẽre dere. quia videlicet non sub sancto benedicto probationis annum perfeciſti. nec sub sancto augustino saltem dimidiasti dies tuos. sed dixisti in dimidio dierum tuorum vadam ad portas inferi. Interroga conscientiam tuam. Nescis cum quo mercatore contractum inisti. cum eo. scilicz qui nescit fallere. quia iustissimus est. cuius non est posse falli. q; sapientissimus est. Cui nemo potest resistere. quia fortissimus est. Quem nemo potest corrumpere. quia optimus est. A quo nemo potest fugere. q; vbiq; est. Prius eñ contraxeras cum dyabolo. q̃ndo ei a teipso venundatus eras sub peccato. Tũc vero contraxisti cũ domino miro modo distrahẽs ei quod ante distractionem suum erat. & tuuz p? futurum. Nemo autem su? erit. id est sui iuris. donec ei se vendiderit a quo iam redemptus est. Vis scire qualis fuerit ille contractus inter te & dominum. Distraxisti teipsum domino. subtrahens te seculo. retrahens te a peccato. abstrahens te ab inferno. extrahens te a luto. contrahens te in claustro. Trahens post te dyabolum. attrahens ad te dominum. & ab ipso p? ea ad celum pertrahẽdus. Porro in huius distractionis id est venditionis preciũ eternam beatitudinem tibi dominus confirmauit. hac conditione. scilz. vt ei perseuerares. an modicum tibi videbatur precium quod eras acceptur? Sed non sunt condigne passiões huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur ī nobis. Quare ergo frater contractum istum tibi saluberrimũ vtilissimum & iocundissimum fide nõ persequeris Q; si negare volueris testes contra te velis nosis erunt. quicunq; in capitulo illo tunc affuerunt.

¶ CXLVII. De differentia voti solennis & simplicis.

Non nego me inquis hoc modo vouisse. Sz nunquid vouisse taliter est vouisse solenniter. & non magis simpliciter. Nullo modo. Sic eñ distinguiẽt iter vota siplicia & solẽna

Votum illud simpliciter fit · quod vel fit & silentio · quando salz deliberatio suis finibus contẽta est · id est non prorumpit foras in vocem · vel si prorumpit nullo presente · vel paucis presentibus. & hoc extra ecclesiam & habitu pristino nondz mutato · tale votum dicitur simpliciter factum · vel simpliciter prolatum · vel simplex solum. Illud autem dicitur solemne quod fit coram multis · Vl'si corã paucis sed grauibus personis · & in ecclesia · vel in manus presbiteri etiam extra ecclesiam. vel sup reliquias. Vel vt breuius dicam duo sũt que faciũt maxime votum solemne. loci sanctitas · & persõe autoritas. Autoritatem appello hic ordinis dignitatem · Solẽniter autem vouetur in omni ecclesia · etiam sine presbitero · si tantummodo assunt aliqui quorum testimonio vacillare non permittat sexus aut infirmitas · aut etas · aut infamia · Solẽniter autem vouetur coram omni presbitero · etiam extra omnem ecclesiam · Tu autem vouisti coram multis & gravibus personis · id est conventu copiosissimo & religiosissimo & coram etiam abbate · & ecclesia quia in capitulo · Neqz em̃ capitulũ non est pars ecclesie · aut quod in capitulo fit in ecclesia non fit cum in toto corpore ecclesie preter illum vbi altare constituitur nullus locus sit sanctior capitulo nullus reuerentia dignior · nullus diabolo remotior · nullus deo proximior · Ibi em̃ perdit dyabolus quidquid alibi lucratur · Ibi deo restaurat obedientia quidquid alibi illi subtraxit · vel negligentia l contemptus · Vides igitur ꝙ quecunqz cooperantur ad votum solenne in illo voto concurrunt qđ fecisti novicius in ordine cisterciensium · Nondum em̃ venio ad illud votum quod fecisti in ordine p̃ monstratensium.

CXLVIII.

Qz tempore beati benedicti non mutabant habitum secularem novicij ·

Empore autem beati benedicti alia consuetudo erat · recipiendi & probandi novicios ꝙ mõ · Tũc em̃ novicij nec mutabant habitum proprium · nec tonsuram monachi accipiebant donec monachi fiebant · quod adhuc precipitur in canonibus · Vnd̃ miror qua fronte nostri tẽporis abbates hanc consuetudinem ausi fuerint immutare · Sed arbitror ꝙ ad terrorem incutiendum · & pudorem · magis em̃ verecundatur aliquis reuerti ad seculum secularj habitu cũ crine depposito · ꝙ si nullum istorum reliquisz · Qz autem novicij non mutabant habitum suum tempore beati benedicti antequam deberent fieri monachi probo ex textu illius regule · In illo em̃ capitulo quod sic intitulatur · de disciplina suscipiẽdorum fratrum · sic in fine legitur · Mox exuatur in oratorio reb? propriis quibus vestitus est · & induatur rebus monasterij · Et subsequenter · Illa vero vestimenta quibus exutus est reponantur in vestiario · uel si quando suadẽte dyabolo consenserit ut egrediatur de monasterio quod absit · tunc exutus rebus monasterii proiciat̃ Libere g° tũc poterat dici novicio · Liber discede · quando nec mutato habitu pristino · nec tõsura susceptа nullo voto tenebatur apud ecclesiam · sz tantum apud deum · Qz em̃ ibi dictum est · liber discede subaudiendum est quantum ad nos · quantũ autem ad deum liber non discedebat · Plures autẽ scandalizat claustralis refuga ex dimissione habit? ꝙ ex fractione professionis · Frangẽdo em̃ professionem illos solos scandalizat quibus se professione coniunxerat · Dimittendo vero habitum illos õnes scandalizat a quibus se disiunxerat eius suscep tione · totum ergo seculum Quid tibi nunc animi frater plus nomine ꝙ re · quid tibi nunc animi · Si em̃ consolatio abscondita est ab oculis christi quia inter fratres infernus diuisurus est · quanto magis abscondenda est ab oculis ipsorum fratrũ ne forte iter eos non diuidat · Obsecro ergo te frater dilectissime per viscera misericordie dei nostri · ĩ quibus visitauit nos oriens ex alto · vt collabores mecum · ne ĩfernus diuidat inter nos Cur em̃ nati ex vno carnali vtero · & ex vno spũali renati · vno infemo diuidamur · Vel etiã vt melius dicã ne diuidat inter nos & christum · quia ei? precioso sãgũie redẽpti sum? · Expliciũt flores helmandi monachi viri bõi · religiosi · bõesti · & sãcti · ac vita precipui ·

ll nũ expliciti

Continentia tricesimi primi libri.

TRicesimus primus liber cõtinet historiam xxxiiii. ãnorũ quib⁹ imperauit fridericꝰ ii. & habet capitula. clii

De ĩperio friderici secũdi et expulsione othoĩs i.
De mẽmilmi regis et albigenſiũ destructẽne .ii.
De recessu reginaldi comitis bolonie a regno frãcie .iii.
De moribus eiusdẽ comitis & eius federe cum rege anglie .iiii.
De pæparatione itineris philippi regis in angliaz et crucisſignatõne puerorũ .v.
De recõciliatione vigeburgis regine. & itinere regis philippi vsqz ad flandriam .vi.
De bello papiensiũ & cremonensiũ otra mediolanenſes .vii.
De trãsitu regis iohannis anglie ĩ andegauiaz. & guarino epo siluanectẽn. et gaufrido meldẽsi. viii
De bello nostrorũ cõtra albigenſes. & nece regis arragonum .ix
De sancta maria de oegines. & magistro iacobo de victriaco .x.
De sanctis mulieribus que tũc abũdabant in partibus leodii .xi.
De illis qui detrahebant eis .xii.
De ꝓbatione sanctitatis eaz .xiii.
De quibusdam singularibus personis quibus data est gratia spẽalis .xiiii.
Item de eodem .xv.
De origine et infantia dicte marie .xvi.
Qualiter eius marit⁹ per ipsã ad amorẽ castitatis uersus est .xvii.
De gratia lacrimarũ eius .xviii.
Qualiter sacerdoti cuidã obtinuit copiaz lacrimarum .xix.
De ꝓfessione eius & austeritate pnie .xx.
De ieiunio et refectõne illius .xxi.
Item de eodem .xxii.
De orationibus eius .xxiii.
Item de eodẽ .xxiiii.
De his que circa eã in nocte gerebantẽ .xxv.
De hãtu eius et ore et silentio .xxvi.
Qualiẽ in ei⁹ facie gratia resplẽdebat .xxvii.
De ifirmitate ei⁹ & aliorũ curata ꝑ ipsã .xxviii.
De tiore illi⁹ casto & amore pauptatis .xxix.
De pietate eius exemplũ .xxx.
Item exempla de eodem .xxxi.
Item de eodem .xxxii.
Item de eodem .xxxiii.
Item de eodem .xxxiiii.
De spũ scie & discretõnis quẽ habuit .xxxv.
Item exemplũ de eotẽ .xxxvi.
Item de eodẽ .xxxvii.
De spũ fortitudiĩs qui in ea fuit .xxxviii.
De spũ osilij quẽ habuit .xxxix.
Item de eodem .xl.
De spũ intellectus ipsi⁹ .xli.
Item de eodẽ exempla .xlii.
De spũ sapie eiusdem .xliii.
Item de eodem .xliiii.
Item exempla de eodẽ .xlv.
Adhuc de eodem .xlvi.
De transitu eius a loco willembroch apud oegines .xlvii.
Qualiter obituz suũ magistro iacobo predixit et rocib⁹ exultationis preuenit .xlviii.
De vltima eius egritudine & qualiter in ea se habuit .xlix.
Item de eodem .l.
De felici eiusdẽ transitu .li.
De victoria ludouici iuueĩs in pictauia .lii.
De mtroitu philippi regis in flandriã & pæparatione belli flandrensis .liii.
De ordiatõne acierũ in vtroqz exercitu .liiii.
De exhortatõne frãcorũ ad pugnã et oratõne premissa .lv.
De primo ogressu militũ .lvi.
De aduẽtu omniaz & de pugna otra regẽ philippum .lvii.
De oflictu belli et fuga othonis .lviii.
De comite bolonie qualiter capt⁹ sit .lix.
Qualiter rex philipp⁹ victor cũ gaudio rediit .lx.
Qualiẽ cõitẽ boloĩe de igratitudiẽ redarguit .lxi.
De captiuitate eiusdẽ coitis et ferzãdi et aliorz .lxii.
De malicia ichãnis regis anglie & ic onstantia pictanẽsiũ & treuga data .lxiii.
De concilio innocentij & reꝓbatõne dogmatum ioachim & amalrici .lxiiii.
Qualiter beat⁹ dominic⁹ ordinẽ suũ petijt ab innocentio papa confirmari .lxv.
Qualiẽ idẽ ordo confirmat⁹ ẽ a papa honorio .lxvi.
De disſhone fratrũ ad ꝓdicãdũ per mũdũ. lxvii.
De visionibus quibusdã ostensis super statu ordinis .lxviii.
De magistro reginaldo aurelianẽsi .lxix.
Qualiter idẽ ꝓpositũ suũ per beatã virginem ad impleuit .lxx.
De duob⁹ mortuis quos beat⁹ dominic⁹ oratõne suscitauit .lxxi.
De miraculo panũ fratrib⁹ semel & iterũ diuimitus oblatorũ .lxxii.
De quibusdã alijs eiusdẽ miraculis .lxxiii.
De denario ꝑ paulo diumitus ab eo ꝓcurato & dono linguarũ impetrato .lxxiiii.
De quibusdã obsessis a demonib⁹ per eum liberatis .lxxv.
De demone quẽ in spẽ catti ad cõuersionẽ nouem mulierũ ostẽdit & fugauit .lxxvi.
Qualiẽ idẽ vir sanct⁹ spũ ꝓphetie claruit .lxxvii.
De transitu ludouici filij regis philippi in angliã .lxxviii.
De ꝑssagio peregrinorũ generali trãsmarino & ꝓmo eorũ equitatu .lxxix.
De secundo equitatu .lxxx.
De tercõ equitatu .lxxxi.
De edificatõne castri peregrinorũ .lxxxii.
De exercitatõe colonẽsiũ ad signũ crucis .lxxxiii.
De ꝓfectõne peregrinorz otra damiatã .lxxxiiii.
De quibusdã incidẽtib⁹ illi⁹ tẽporis .lxxxv.
De captõne hierlm per corradinũ turque soldanũ .lxxxvi.
Dẽ miseria obsessorũ in damiata .lxxxvii.
De captõne damiate absqz sanguinis effusione. .lxxxviii.
De ciuium eius stragẽ .lxxxix.
De spoliorũ eius distributione .xc.
De captõe thanis et opulẽtia ei⁹ ac fortitudiẽ .xci.
De libro reperto in quo predicta est damiate vastatõ & q̃dam alia .xcii.
De legatõne georgianorũ ad nostros admirantiũ super captõne damiate .xciii.
De captõne saphet ac redditõne damiate .xciiii.
De georgianorũ destructione .xcv.
De crismate georgianoz & erroribus ipsorũ .xcvi.

De vastatõne armenioz ũ xcvij·
De erzoribus ipsoz ũ ·xcviij·
De quibusdã sancti franciſci documẽtis & ſcien=
tie illius puritate ·xcix·
Qualiẽ etiã absentia cognoſcebat ſpũ reuelãte ·c·
De abſtinẽtia eius & vera humilitate ·cj·
De magnanimitate et fiducia eiusdem ·cij·
Qualiter volucrib9 predicauit ·ciij·
Q2 et auib9 et beſtijs ac piſcib9 et elemẽtis impera
uit ·ciiij·
Q2 illas precipue ĉaturas amabat q̃ figuraz christi
preferũt vt oues et agnos ·cv·
Q2 christi nomẽ etiam in vermib9 & in cedulis &
maxime in paupibus honoraba ·cvj·
De miraculis geſtoz ũ eiusdẽ ·cvij·
De oratẽnib9 eius aſſiduis et ofidẽtia ĩ dño ·cviij·
Qualiter ĩ eius corpe apparuerũt ſtigmata paſſio=
nis domínice ·cix·
De virtute oratõnũ beati domínici in animab9 cõ
uertendis ·cx·
De moribus eiusdem precipuis ·cxj·
Qualiter ſpaciũ diei & noctis impẽdebat deo &
proximis ·cxij·
De felici tranſitu eiusdẽ ·cxiij·
De reuelatõne glorioſi tranſit9 eius facta q̃busdã
fratribus ·cxiiij·
De eleuatõne ſacri corpis eius ·cxv·
De mortuis p eum in hungaria ſuſcitatis ·cxvj·
Adhuc de eodem ·cxvij·
De ceteris eius miraculis ibidem exhibitis ·cxviij·
De miraculis eius oſtẽſis in lombardia ·cxix·
De his que facta ſunt in ſicilia ·cxx·
De ĩfirmitatib9 beati franciſci quas paſſus eſt an=
te mortẽ ·cxxj·
De felici obitu eiusdẽ ·cxxij·
De cõfirmatõne trium ordinũ per papã gregoriũ
·cxxiij·
De obitu quoz ũdã viroz ũ illuſtriũ in regno fran
coz um ·cxxiiij·
De aduentu regis hieruſalẽ in franciã & obitu re=
gis philippi ·cxxv·
De reditu regni francoz ũ ad ſtirpẽ karoli ·cxxvj·
De itinere regis ludouici otra pictauẽſes & de ſi
mulato comite balduino ·cxxvij·
De captẽe auignioĩs p regẽ ludouicũ ·cxxviij·
De obitu ludouici regis et cozonatẽe filij ei9 eiuſ=
dem nominis· & tranſitu pape honorij ·cxxix·
De diſſenſione baronum frãcie a rege ludouico iu
nioze ·cxxx·
De cõuerſione ſancti anthonij ad ordinẽ fratrum
minoz um ·cxxxj·
De predicatõis gratia ſibi diuĩt9 collata ·cxxxij
De felici tranſitu eiusdẽ ·cxxxiij·
De ipſius exequijs ·cxxxiiij·
De canonizatõne ipſius & miraculis ·cxxxv·
De ſancta elizabeth ·cxxxvj·
De diſperſione ſcolarium piſienſiũ & quibuſdam
alijs ·cxxxvij·
De itiere trãſmarino ſub ducatu regis nauarrie &
diſcordia inẽ fridericũ & papã gregoriũ·cxxxviij
De tirannide paperoiſſole et m turcos debachatõ
ne ·cxxxix·
De ipſi9 ac ſuoz ũ deſtructõne ·cxl·
De lõga turcoũ a tartaris ĩpugnatõne ·cxlj·
De nobilitate et magnitudĩe regni turquie ·cxlij·
De opulentia eiusdẽ ·cxliij·
De magnatib9 ſubiectis ei9 dominio ·cxliiij·
De ſoldano ibidẽ oſtituto p frãcos ·cxlv·
De pbitate francoz ũ otra tartaros ·cxlvj·
De deſtructõne q̃rũdã turquie ciuitatũ ·cxlvij·
De itinere ludouici regis in pictauiam otra co ni
tem marchie ac regem anglie ·cxlviij·
De vaſtatõne polonie et hungarie p batho ducem
tartarozum ·cxlix·
De vaſtatõne regni turcozum ·cl·
De coterino qui poſtea ſe voluit erigere in ſolda
nam ·clj·
De initio pontificat9 innocentij quarti· et q̃busdã
incidentibus illius tpis ·clij·

¶·I· De impio friderici impatoris ſecundi· et de expulſione othois impatoris· Ex hiſtoria frãcoz

Thone igit̃ vt ſupius dictum eſt· autoritate inno centij pape qui eũ creaue rat repbato· & iperij col lati poteſtate priuato· ba rones alemanie philippi re gis francozum cõſilio me diante· fritericum henrici quõdã impatoris filiũ ele gerunt vnanimiter in impatorẽ· rogantes papã vt ei9 confirmaret electõnẽ· Qui licet ſatis vellet· quia tamẽ eccleſia romana ſemp grauitatẽ & maturita tem in nouis reb9 obſeruare conſueuit· diſſimulabat et quia pgeniẽ illã non amabat· Itẽ itaq3 friteric9 impatoz huius nominis ſecund9· cepit anno domi M·ccxj· Mundi vero quintimilleſſimo· clxxiiij· vi delicet poſt tres annos a morte philippi· & impa uit annis· xxxiiij· Sicq3 de cõſilio regis francoz a baronibus vocat9 romã venit· & a romanis hono rifice ſuſceptus fuit· Inde diſcedẽs p mare venit ia nuam· et ibi quoq3 cum gaudio maximo et honore ſuſcept9 eſt· adiuuantib9 bonefacio marchione mã tis ferzati· et ciuib9 papienſib9· et cremonenſib9· & omnib9 fere lombardie ciuitatib9· Tranſiẽs quoq3 et alpes intrauit alemaniã et venit oſtantiã· Cuius aduentũ ſciens otho· ſequebat eum cum· ce· militi bus· iamq3 p̃miſerat famulos et equos ſuos· in eam dem vrbẽ ipſa die venturos· Itaq3 cum iam ab vrbe per tres leugas diſtaret otho cum ſuis viriliter re pulſus eſt· Dicũt tamẽ q9 ſi friteric9 p tres horas moram feciſſet· alemaniã nunq3 ĩtraſſet· Otho ergo a oſtãtiẽſib9 ſic repulſ9· acceſſit bꝛiſach· a quo etiã quia theutonici claues illi9 opidi otumelijs et iniu=rijs afficiebãt· eoz ũq3 filias et vxores violabãt· nõ mioze dedecoze q̃z a oſtãtiẽſib9 eſt ꝓpulſus· Friderícus aũt ab biſipſis tanq̃z ab alijs impij baronib9 eſt recept9· Eodẽ ãno celebratũ eſt colloquiũ apũd vallẽ coloris· mediante methenſi epo· inẽ fridericũ imperatorẽ· et philippũ regẽ francoz ũ· Cui tamẽ nõ inẽfuit ipſe rex· ſed ludouic9 fili9 eius cũ regni ma gnatibus· Percuſſerũt aũtẽ inter ſe fedus amicicie perpetuũ· ſicut fuerat inẽ p̃deceſſoz eoz ũ· Eodẽ ãno rex philipp9 totũ piſius ĩ circũitu circũſepſit Et licet de iure ſcripto ꝓpt̃ publicũ regni cõmo dum in alieno fũdo poſſet erigere muros atq3 foſ ſata· ipſe tamẽ iuri preferẽs equitatẽ· ea que p hoc incurrebant hoĩes· de ꝓpꝛio fiſco operiebat dãna·

¶·II· De mẽmilim regis· et albigẽſiũ deſtructõe·

Ex aũt quidã ſaracenus nomine mẽmilim? id eſt rex regũ· exercitu collecto pagano rum infinito· fines hiſpanie aggreſſ9· et in ſuꝑbia magna otra chriſtianos loquẽs· obtulit eis bellum· Qui pugnantes otra eũ· in fide et nõie xp̃i

vicerunt illū· vbi fuerūt viri fortes de regno francorum·et miles ꝓbatissim⁹ rex arragonum · Qui etiā in signū victorie·romā misit lanceā et vexillū mēmini·et adhuc in ecclesia beati petri posita est in loco eminenti· Eodē anno lauallū a nostris obsidetur·et innumera multitudo nostroꝝ iuxta castrum quod dicit̄ mons gaudij trucidat̄· Globum autē igneū sup eorū corpa celitus descēdere multi tūc vidēt· Epi vo et abbates cōueniūt et cimiterio dedicato sepeliūt corpa mortuoꝝ Capiēqꝫ lauallū Obsidēt autē pennesen agenois castrū inexpugnabile·et post longam obsidionē custodes castri salvis reb⁹ et corpibus castrū reddūt Milites·lxxiiij· in castro repti·suspēdio ꝑimunt· Rogus extruitur datur optō·et multi malūt obuiꝫ qꝫ deserere ꝑuaꝝ sectam·Cohortantes em̄ se mutuo·continuo rogum intrant· Domia castri grauida que de fratre vel filio se cōcepisse dicit·in puteū ꝓijcit̄·et acervus lapidum sup eam ꝓtinus cumulat̄ Apud lemonicas quedā matrona nobilis moritur·et sudario inuoluta reseruat̄· Et dū exequie prepant̄·resurgens de morte·dicit beatā magdalenaꝫ sibi labia tetigisse· et se statim spm̄ resūpsisse· In festo vero eiusdē festina venit vizeliacū cum sudario·et multis testibus sue mortis· C·III· De recessu reginaldi comitis bolonie a regno francie·

ANno domini·M·ccxij·reginald⁹ de dōno martio· comes bolonie·diruit quandā forticiā quā philipp⁹ beluacensis episcop⁹ cognatus regis·in pago beluacēsi erexerat·pro eo ꝙ videbat̄ damna facere terre comitisse clarimētis que cognata ipsius erat·Ob hoc idē episcop⁹ quā dā aliā diruit munitiunculā·in foresta de halmes·a dicto cōite de nouo fundatā· vnde orta est discordia inter ipsū comitē ex vna parte· & prefatū ep̄m ac nepotes eius filios roberti comitis drocarum ex altera· Eratqꝫ comes ipse bolonie regi suspectus non ꝓpter hanc guerrā tm̄·sed quia castrū inexpugnabile morētonij dictū·in confinio britannie mōtis et neustrie hominib⁹ armatis et victualib⁹ munierat· Et insup etiam quia nuncios suos in regni ꝓiudiciū ad othonē impatorē et ad iohānē regem vt dicebatur mittebat· Petijt ergo ab eo rex·vt ei munitōnes suas traderet·quas cum ei cōtra ius et consuetudinē patrie denegasset·cōgregato exercitu· rex ad predictū castrū accessit·ipsumqꝫ preē spē infra triduū expugnās· quarto die ꝑ vim cepit·& eo fidelibus suis munito·inde acies in bolonie partes direxit· Videns autē comes fortitudinē regis cui resistere non poterat·totū bolonie comitatum omniaqꝫ castella ludouico regis filio dimisit·a quo totū illud feudaliter tenebat·Rex vero iam totū comitatū morētonij et domi martini·et albemarue et insulā bonā·& domni frontē·omniaqꝫ illis appēdentia occupauerat·que omnia idē comes tam dono qꝫ regis potentia possederat· Sic ergo comes a toto regno recedens·ad comitē barri cognatum suū accessit·et apud eum mansit C·IIII· De moribꝫ eiusdē cōitis·et eiꝰ fedele cū ꝛge āglie

IN eo quidē comite nōnulla erāt laudabilia· ꝛplura etiā lauti ꝛtraria·nam ecclesias dep̄mēs fere semp excōmunicat⁹ erat· viduas & orphanos depauperabat·sed et vicinos suos nobiles odio ꝓsequens eorū municipia destruebat·accepta quidē a rege philippo licētia·qui eum olim multuꝫ diligebat· Et licet vxorē haberet nobilissimā cuiꝰ gratia bolonie comitatū obtinebat·& cuiꝰ filia regis philippi filio nupta erat·spretis tamen eius amplexibus cum alijs mulieribꝰ scortās·etiā ocubinaꝫ publice circūducebat· Cum aūt excōmunicat⁹ eēt ad excōmunicatos se trāstulit·et ofederat⁹ est im patori othoni·ac iohanni anglorū regi· Hos enim papa excōmunicauerat·othonem quidē·quia beati petri patrimoniū occupabat· Iohannem vero ꝙa stephanū opimioris sancte virū·cantuariensē archiepiscopū ab ipso papa osecratū ad sedē suam accedere non sinebat·Quinetiam omnes epos a regno suo eiecerat·omnesqꝫ res ecclesiarū & bñficia monachorū fisco applicuerat·atqꝫ in vsus ꝓpꝛios iaꝫ per trienniū conuertebat·Idē aūt archipresul & alij episcopi in regno francorū exulabāt·a rege philippo liberalit̄ recepti·Idem aūt comes ante ofederationem predictā per nūcios petebat absolute restitutionem terre sue· sed rex offerebat ei tm̄ mō sub ꝓditione·videlicet si stare vellet iudicō regalis aule·Anno ꝓnotato niuernis cathedralis ecclesia cōflagrat̄· Raimund⁹ comes tholosan⁹ hereticus iudicatur·et sup hoc ꝺemnatur C·V· De prepatōne itineris philippi regis in angliam·et de crucisignatōne puerorum·

EOdem anno rex philippus cōciliū suessionis conuocauit·cui cum regni ꝓceribus etiā brabancie dux interfuit· eiqꝫ rex ibidē filiam suā iuuenculā noie mariā philippi comitis mauricij relictā desponsauit·Ibidē quoqꝫ de transfretando in angliā tractatū fuit·Placuitqꝫ baronib⁹ sermo· & sposponderūt ꝙ psonaliter transfretarēt cum rege philippo·Causa vero que regem ipsū ad transfretandū in angliā mouebat hec erat·ut epos in regno suo exulātes ecclesijs suis restitueret· ibiq; diuinū officiū quod iam per septēniū in tota anglia cessauerat·renouari faceret·et vt regem ipsuꝫ iohannē qui nepotē suū arcturū occiderat· qui & plurimos ꝓuulos obsides suspenderat & inumera flagicia ꝓpetrauerat·vl' pene ꝺigne subijceret·vl' a regno prorsus expellens sꝛm interp̄tationē agnominis sui sine terra efficeret Soluꝫqꝫ ferrand⁹ comes flandrensis suū regi philippo negauit auxiliuꝫ nisi ꝓius ei duo castella redderet· que ludouicus filius eius tenebat·s·ariam & sanctū audomarum Rex aūt obtulit ei scambiū ad estimatōnem iustaꝫ eorundē castrorū·At ferrandus hac cōpensatione non accepta recessit·quia iam regi iohanni media te comite bolonien⁹i ofederatus erat·vt tūc ꝓmo apparuit Anno quoqꝫ ꝓnotato parui pueri vsqꝫ ad·xx·circiter milia vt estimatum est cruce signati sunt·ac per legiones ad diuersos maris portus·videlicet massiliā et brunduſiū ꝓuenientes inanes et vacui redierūt·Ferebatur aūt ꝙ vetul⁹ de monte qui arsacidas a puericia nutrire cōsueuerat· duos clericos cismarinos ī carcere detinuerat· nec vnqꝫ eos dimittere voluit·donec ab eis vt regni frācie pueros sibi adducerent·firmā ꝓmissionē accepit· Ab his ergo estimabant̄ ꝓdicti pueri quibusdā falsis rumoribꝰ visionū atqꝫ ꝓmissionib⁹ ad se cruce signandos illecti·Eodē anno fit vent⁹ maxim⁹·& anno seqnti vero magnus fit terre motus· Mimos quoqꝫ a curia sua fugat rex philippus dans exēplū alijs principibus C·VI· De recōciliatione vigeburgis regine· & itinere philippi regis vsqꝫ in flandriā

ANno domini·M·ccxiij·nauigio ad eundū in angliā iam dicto·rex philippus vigeburgem vxorē suā a qua iam per annos·xvj·et ꝑplua

dissenserat in gratiã recepit·ex quo frãcozũ pplus plurimũ exultauit· Venit itaq; rex cũ exercitu suo boloniã·& ibi p dies aliquot naues hoiesq; suos hinc & inde venientes expectans·trãsiuit vsq; grauerin gas villam opulẽtã in finibus flandrie supra mare sitam·ad quã tota classis eius secuta est eum Ibi ex opicto ferzandus expectatus nec venit·nec m aliquo satisfecit·licet ad eius petitẽez ille dies ad satisfaciendũ de omnibus retroactis eidem assi gnatus a rege fuerit·Itaq; ouĩcato baronũ cõsilio qui de omni ꝓuincia regni ꝙuenerãt·rex dimisso p posito eundi in angliã·diuertit in flandriã·cepitq; casellũ et iprã·ac totã terzã vsq; brugiaz· classisq; sua p mare secuta est eum vsq; ad portũ ppe bru gias nomine dam·facta etiam volũtate sua de bru gijs·pfectus est gandauũ· relictis ibi paucis mili tibus & satellitib? ad custodiã nauiũ·ppositũ em ei? erat adquisito gandauo trãsfretare in angliam Dum aũt eẽt in obsidione gandaui· venerũt de an glia reginald? bolonie comes·et guillerm? comes salesbziensis·qui cognominat? est longa spata· hu go de bouis·& alij multi·quib? etiã ferzand? eoz presciens aduentũ cum ifãguinis & bloecinis atq; flandrensibus occurrit· Sicq; subito irzuẽtes occu pauerũt naues·que per litora erant dispse·qz por tus licet mire amplitudis eẽt· non potat oẽes ca pere cum eẽnt numero·M·dcc·Oẽs igitur extra portũ inuentas adduxerũt·et in crastino portũ ac villã obsederũt·Quo audito rex obsidione gãdaui dimissa reuersus ad obsessos obsidionem soluit·et illos vsq; ad naues fugauit·multisq; occisis et sub mersis vsq; ad duo fere milia Plures quoq; ꝓbos ac strenuos captos adduxit·sicq; cũ victozia dam reuertens residuas naues victualib? et alijs reb? euacuari precepit·igneq; immisso ipas et villã ac totam in circũitu regionem incendio cõsumpsit·re ceptis obsidibus de gandauo· ipza·bruḡ·isula·dua co·in francã rediit· Porro gandaui ipze bruḡ· ob sides ꝓ·xxx·milibus marcis argẽti ĩ pace reddidit Insulã vero ppter maliciã habitantiũ in ea fũdit? euertit Castellũ semidirutũ reliquit·duacuz in sua manu retinuit·Interim autẽ dum hec agerent· rex iohannes metuens ne cum clero oponeret· nũcios ad papã misit·Qui pandulphũ subdiaconũ suũ in angliã mittens·pacẽ inter regẽ & clerũ vt potuit reformauit·q̃ quidẽ opositõ quãtũ ad restitutõnez possessionũ ecclesie et cleri valuit·sz q̃ntũ ad abla tozũ restitutionẽ nl'laten? ẽ seruata·licet ipse iura mento ad vtraq; se astrinxerit ¶·VII·¶ De bello papiensiũ & cremonensiu otra mediolanẽses.

Eodem anno factũ est bellũ in cremonensi erzitorio·Cum em ãno precedẽti secũdo iues papienses ꝓducerẽt fridericũ electũ romanozũ vsq; cremonã· mediolanite positis insi dijs pugnauerũc cum eis iuxta budam vbem·a fri derico magno impatore auo isti? ·lij·iam ãnis ela psis fundatã·nõ tam in presentia fridrici ausi sũt eos aggredi·sed ipso apud cremonã relicto cuz iã inde redirent·psilierunt illi de latibulis· & eos ex impuiso sunt adorti ¶ Vnde tam ipsi q̃ cremonẽ ses otra mediolanitas odiũ immortale ceperunt· sed vindictã caute distulerũt·At mediolanite qui semp immortali odio totũ genus fridrici magni psecuti sunt·olim siquidẽ eos in bellis cõficiens pa pianis auxliantib?·oẽs eozũ turres oplanauerat non expectauerũt sibi bellũ iferã· sed exercitu con gregato fines cremonẽsiũ aggressi sũt· Eodem cre monenses eductis copijs multo minorib? iuramẽ to firmauerũt ꝙ si ogressus fieret·null? eoz prete rel homini capiendo vacaret· sed agmie oserto & mdissoluto cuneos hostiũ penetrarẽt·Cum autem eẽt dies pentecostes·supplicauerũt cremonẽses vt ꝓpter diem sãctũ differeret pugna saltẽ vsq; ĩ cra stinum·Quod cum illi negarent· papiani cum eis ogressi sunt·& breuiẽ de illis triũpharũt·Nec mul to post mediolanite recollectis viribz? fines papia nozum intrauerũt qui eductis copijs eos aggressi sunt·Et licet mediolanite ad retardandũ eozũ im petum ignẽ domib? et castris imposuissent·ipsi tñ per medios ignes cum furoze trãseũtes·eos ab ob sidione fugauerũt·multos ex eis inficientes·mltos q; capientes·Sic ergo mediolanite bis eodẽ anno victi sunt·domĩo variarũ heresũ crimẽ in eis vindi cante·et fauozẽ illicitũ quẽ ipsi otra dei voluntatẽ otboni deposito impendebãt· Eodẽ anno qui fuit regni iohãnis regis anglie·xiij·idem iohãnes spon tanee de omuni ꝯsilio baronũ suoz obtulit & li be oessit deo et apl'is eius petro & paulo · ac sancte romane ecclesie·ac domĩo pape innocẽtio·iii· eiusq; successozib? totũ regnũ anglie·totumq; regnũ hibernie cum omni iure ac ptinentijs suis ꝓ remissi one peccatozũ suozũ·ac toti? generis sui viuoz ac defunctozũ· Et fecit ac iurauit homagiũ p dictis regnis deo ac apl'is p̃dictis & innocentõ pape ter cio vt ea decetero tanquã feudari? recipet ac tene ret ab ipso papa·eiusq; successozib?· Ad cuius in dicium statuit vt de ꝓprijs redditib? predictozũ regnozũ ꝓ omni seruicõ ac ꝯsuetudine·saluo p cĩa tenario beati petri· ecclesia romana mille marcas pcipiat annuati· videlicet in festo sancti michaelis quingentas·& in pasca quingẽtas· Septingentas sz pro regno anglie·ac trecẽtas ꝓ regno hibernie saluis sibi et heredib? suis iusticijs & libertatibus atq; regalibus suis ¶·VIII· ¶ De trãsitu iohãnis regis anglie in andegauiã·& guarino epo siluanectensi· & gaufrido epo meldensi

HAno eodẽ iohannes rex anglie in aquita niam trãsfretauit·ac rupelle applicuit· nec mltopost reconciliat? est comiti marchie et gaufrido de laudimiano·alijsq; pcerib? aquita nicis·qui pri? fauebãt regi francozũ philippo·quo rum fretus auxilio transiens in andegauiã occupa uit andegauĩ·& castrũ quod bellũfozte dicitur·et quedã alia·Missi quoq; cursozes eius cũ turba mi litum·collegerũt predam transligerim iuxta nãne tum·Ad quos repellendos incaute cum paucis mi litãs robert? comitis drocaz primogenit?· capt? est ab eis cum·xiiij·militib?·Petrus autẽ eiusdẽ co mitis filius filiam guidonis de thoarco sozorẽ vte rinam arcturi ex pte matris sue duciss britãnie in vxorẽ duxerat·et cum eadẽ a rege philippo totum britannie minoris ducatũ acceperat·Hic ludouico ipsius regis filio prestabat auxiliũ ofimia ꝓtegens ac defensãs·Alionozdis autẽ sozor eiusdez arcturi primogenite gaufridi quõdã eiusdẽ puincie ducis primogeniti fratris iohannis regis anglie ab ipso iohãne capta in anglia tenebaẽ incarcerata· Nole bat si quidẽ illã alicui matrimonio iungi· timens p eã amittere iura regni·Eodẽ ano gaufrid? siluane ctensis epꝰ·tã etate ꝓ corpulentie põdere·ĩsufficiẽ tem se sentiens oneri quod iã per ãnos·xxx·porta uerat·impetrata quidem a papa licentia renuntia uit epatui·seq; trãstulit ad moãsteriũ karoli loci· Cui successit fraẽ garin? hospital' hierosolimitani

ꝑfectus · qui regis philippi oliuarij ſpēalis effect⁹ q̄ſi ſecund⁹ a rege fidelit negocia regni tractabat Eccleſiarū quoq; neceſſitates tanq̄ vir ad plenum literat⁹ omni ſtudio ꝓcurans eaꝝ libertates ac ꝑuilegia inuiolata ſeruabat · ſed & gaufrid⁹ vir ſanctiſſimus meldenſis epūs · ſimiliter epatui renūciauit · & in monaſterio ſancti victoris pariſienſis · diuine otemplatōni ſe artius mancipauit · Qui etiaꝝ inē alia ſanctitatis opa quibus viriliter inſiſtebat · abſtinentiā inauditā obſeruans ſingulis annis in qua drageſima · et in aduentu dom̄i terciū in ſeptimana cibum · potum vero numq̄ ſumē oſueuerat · In alijs autē tēpibus raro · & tam amara iſipidaq; comedebat & bibebat · vt vix ab alijs guſtarent̄ hom̄inibus · Huic quoq; ſucceſſit guillermus cantor pariſiēſis · Sicq; fuerunt eodē tempe tres vterini fratres eōi · filijq; galterij quondā francie camerarij · ſ · ſtephanus nouiomenſis · petrus pariſiēſis · & guillerm⁹ meldenſis ¶ ·IX· ¶ De bello noſtrorum otra albigenſes · & nece regis arragonum ·

HOc eodē anno mense septembri omissum est mirabile prelium in terra albigensiū · Qñ quennio nāq; iam elapso cum viri venerabiles archiepi petrus senonensis · & robert⁹ rothomagensis · epi vero robert⁹ baiocēſis · & reginald⁹ carnotēſis · & alij plures · sed et odo burgūdie dux ac henricus comes niuernēſis · et alij multi barones et infiniti ꝑpli de regno francorū cruce signati in ptes illas ad debellandū heresim nuptias detestātes et carnem comedi ꝓhibentē · aliaq; fidei otraria asserentē · accincti fortitudīe deueniſſent · vbēq; bituriim opulentiſſimā cepiſſent · lxx · milib⁹ hoīm et amplius in ea trucidatis · ac fundit⁹ euertiſſent · in de quoq; ad vbē carcaſſonā accedentes eam ī breui debellaſſent repatriare volentes · inuocata spūs sancti gratia de omuni aſſenſu simonē mōtiſſortis comitē elegerūt · vt christianoꝝ pēſſet exercitui totiq; terre illi · Qui priuatū cōmodū vtilitati publice postponens · vbes & etiā caſtella debellauit · hereticos et eoꝝ fautores interire seua morte coegit et multa dei prelia geſſit · multaſq; victorias nō ſine diuino miraculo cōſecut⁹ est · Ad vltimuꝝ vero rex arragonū & comes sancti egidij · comes etiaꝝ faſi & alij infiniti obſederūt eū in caſtro quod vocatur murellū · Qui cum non haberet ſecū niſi · cc · et · lx · milites · & circit quingētos equites ſatellites et pegrinos · pedites vero ſeptingētos inermes · audita miſſa · inuocata spūs sancti gratia de caſtro exeuntes pugnauerūt cum eis · & inaudito fere miraculo · xvii · milia de exercitu ꝓcuſſerūt · ipmq; regē arragonū occiderunt · Porro de omni numero ſuo non niſi · viii · pegrinos illo die ꝑdiderūt · Hunc itaq; simonē in ptibus illis ꝓpter virtutē eius admirabilem pplus comitē fortē vocabat · Qui cum eēt in bellis ſtrenuiſſim⁹ · quotidie tamē miſſā & oīs horas canonicas audiebat ¶ ·X· ¶ De ſācta maria de oegnies · et mḡro iacobo de victriaco Actor

HAnno etiā prenotato · ſ · ab incarnatōne dñi M · ccxiii · ſācte & admirabilis vite ſācta maria de oegnies in epatu leodienſi obijt · cuius vitam magiſter iacob⁹ de victriaco diligenter oſcripſit · Hic etem̄ iacobus ante fuerat in villa ꝓpe piſius que dicit̄ argentoliū preſbit̄ prochialis poſtea vero ſeculare vitam relinquēs · in monaſterio de oegnies factus est canonic⁹ regularis Cui⁹ itidem prochie cura cum ei omiſſa eēt · etez marie in eadē prochia ouerſanti ꝓpter vite ipſius ſanctitatem valde familiaris effect⁹ est Cui etiā illa ſpecialem vt ferē gratiā oratōnib⁹ ſuis īpetrauit · Unde & ipſe crucem otra albigenſes in francia predicans · eloquij ſuauitate atq; dulcedīe multos atq; innumerabiles ad ſignum crucis accipiendū ꝓuocauit · Poſtea vero fact⁹ est epus aconenſis · & inde translat⁹ autoritate apoſtolica fact⁹ est epus tuſculan⁹ ſedis apoſtolice cardinalis · Tandē ex vita preſenti migrās · fecit corpus ſuū apud oegnies deferri · & in eadē eccleſia in qua illa quondā ei⁹ dilecta ſepulta fuerat ſepeliri · Hic etiā volum̄ vnuꝝ aliud ofecit · in quo multa de naturis rerū & precipue de mirabilib⁹ que in transmarinis ptibus repperiunt̄ inſeruit · Sed et cum vita predicte marie de ſanctis mulierib⁹ que tempe ſuo ī ptib⁹ leodienſiū abundabāt multa bona ſcripſit · & earū detractores acrit̄ repahēdit · ac venabili tholoſano epiſcopo fulconi loquens ita dicit ¶ ·XI· ¶ De ſāctis mulieribus que tunc abundabāt in partib⁹ leodij Iacobus de victriaco

PAter ſancte paſtor thoſolane · noſti quia cum venires ad ptes noſtras te narrāte audiui ꝙ reliqueras egiptū in ptib⁹ tuis · & tranſiens p deſertū · terrā ꝓmiſſionis in leodij ptibus inueniſti · Cum em̄ in ptibus tuis multos de ptib⁹ noſtris cruce ſignatos otra hereticos fide feruentes · in tribulatōne mirā patientiā habentes · in opibus miſericordie abundantes cognouiſſes · imo ſic̄ michi dixiſti quaſdā mulieres magis p vno veniali lugentes · ꝙ boīes in ptibus tuis p mille moralib⁹ mirareris · veniens ad ptes noſtras ſicut audiſti · ſic vidiſti · imo & pluſq̄ audiſti · Vidiſti em̄ et gauiſus es in ortis liliorū dom̄ini · multas sācta rum virginū cateruas in diuerſis locis · que ſpretis p chriſto carnalib⁹ illecebris & otemptis p amore regni celeſtis huius mundi diuitijs · in pauptate et humilitate ſponſo celeſti adherentes · labore manuum tenuē victū q̄rebant · Licet em̄ ꝑentes earuꝝ diuitijs multis abundarent · ipſe tamē obliuiſcētes ꝓpriū ſuū et domū patris ſui · malebant āguſtias pauptatis ſuſtinere · ꝙ male adquiſitis diuitijs abūdare · vel inter pompoſos ſeculares cum piculo remanere · Vidiſti & gauiſus es ſanctas & deo ſeruientes matronas q̄to zelo iuuenculaꝝ puticiciaꝝ oſeruarent · & eas in honeſto ꝓpoſito · vt ſolū celeſtem deiterarēt ſponſū · ſalutarib⁹ monitis inſtruerent · Ipſe etiā vidue in ieiunijs et oratōnib⁹ · in vigilijs & laborib⁹ manuū · in lacrimis & obſecratōnibus dom̄ino ſeruientes · ſicut maritis ſuis pri⁹ placere nitebanē in carne · ita imo ampli⁹ ſponſo celeſti placere ſtudebant in ſpū · frequent̄q; ad memoriam reuocantes illud apoſtoli · Vidua que in deliciis viuit mortua est · & ꝙ ſācte vidue que ſāctorum neceſſitatib⁹ omunicant · que petes paupm lauant · que hoſpitalitatē ſectant̄ · que opibus miſeri cordie miſtūt · fructū ſexageſimū ꝓmerent̄ · Vidiſti et gauiſus es ſanctas etiā mulieres in matrimonio deo deuote ſeruientes · filios ſuos in timore domini erudiētes · honeſtas nuptias et thorū immaculatum cuſtodientes · ad tempus oratōni vacantes · & poſt in idipſum cum timore dei reuertentes · ne temptarent̄ a ſathana · Multe tamen ex ofenſu maritorū a licitis amplexib⁹ abſtinentes · celibē & fere angelicā vitā ducentes · tanto maiore corona tigne ſunt · quanto in igne cupiſcentie non arſerūt ¶ ·XII· ¶ De illis qui detrahunt eis

Vidisti et miratus es·imo etiã valde ptrista tus·quosdã etiã impudicos & totius religionis inimicos hoies·predictarũ mulierũ religionẽ malicõse infamãtes·& canina rabie cõtra mores sibi ptrarios oblatrãtes·& cum nõ haberẽt amplius quid facerent·noua noia ptra eas fingebãt sicut iudei christũ samaritanũ·christianos vero galileos appellabãt·Nec mirũ Egiptij em̃ abominantur oues·& homines tenebrosi & malicõsi innocẽtium simplicitatẽ deridẽt inẽ potus & epulas· inter ebrietates & crapulas vitaq; abstinentiũ lacerãtes·vnde cum quidã sanctꝰ adhuc de sãcti bernardi monachis·in abbatia que dicit̃ alua domio militaret·& ex simplicitate dubitarẽt cuiusmodi eẽnt mulieres et homines qui quibusdã nouis nominibus a malicios appellarenẽ·hmõi in oratõne respõsũ accepit a spũsãcto· Inuenient̃ ĩ fide stabiles·& in ope efficaces·Extũc senex ille tanta dilectõe illis adhesit·ꝙ non potat sustinere ꝙ aliquis coram se malũ diceret de eis Ipse aũt mirabili patientia opprobria sustinuerũt & psecutões·frequent̃ ad memoriã reducentes illud euãgelicũ·Si de mũdo essetis·mundꝰ quod suũ erat diligeret·Et itez·Nõ est seruus maior domio suo·Si me inquit psecuti sunt etiã & vos psequent̃ ¶·XIII·¶ De pbatõne sanctitatis earũ·

Sed qm̃ scriptũ ẽ·a fructib9 eoz cognoscetis eos·ꝙ vere deo adheserint in vastatione leodiensis ciuitatis satis optũ est·Que em̃ ad ecclesias ofugere non poterãt in fluuium se ꝓijciebãt·magis sic eligentes mori ꝙ damnũ castitatis vel virginitatis incurrẽ·Quedã etiã in stercorarias sentinas psilientes·maiebãt extingui fetore ꝙ spoliari ỽginitate vel castitate· Itaq; tamen clemens sponsus sponsis suis dignat9 est ꝓuidere ꝙ in tãta multitudine non est inuenta aliqua que morte corpis vel detrimentũ incurreret castitatis Cum aũt vna sãctarũ mulierũ piculose laboraret in flumine·duo ex hostib9 cum nauicula ad eaz venientes in nauim eã traxerũt vt ei turpit̃ omiscerẽtur·Sed quid eẽt casta inter leones·agna inter lupos·columba inter accipitres·maluit itez fluuio submergi ꝙ corrumpi·A nauiq; psilijt in vndas· dumq; nauis ex impetu salientis mergeret̃·simul illi duo mersi pierũt·Illa vero ꝓ gratiã dei sine dãno corpis & aime obseq̃nte fluuio ad ripã puenit· Mirãdisq; plus miranda succedũt· cum diuturna & intolerabilis fames ꝓ trienniũ in regno francie & in magna impij ꝓte ateo inualuisset vt homies passim ꝓ villas & agros fame morerent̃· illi etiaz qui prius diuites fuerant publice mendicare & fame pire cogerent̃·non est inuenta in tãta multitudine sanctaz mulierũ in toto leodiensi epatu·licz omnia ꝓ christo reliquissent·aliq; que vl' fame moreretur vel publice mendicare cogeret̃ ¶·XIIII· De quibusda singularib9 personis quibus data ẽ gratia spẽalis

Sed iam ad psonas singulares· & singularia miracula descendam9· Testẽ em̃ mihi co sanctitatẽ tuam·oculis em̃ vidisti mirabilem dei opatõnem· & in diuersis psonis diuisiones gratiaz·Aliquis em̃ a domino te certissime ꝓbante tantã gratiã accepit·vt peccata hoim que ꝓ verã ofessionẽ tecta non erant·in multis psonis ꝓcipet Et dum multis peccata oblita nunciaret·mlt̃os ad ofessionẽ inuitãs causa salutis eoz p9 deũ extitit·Aliqs etiã vidisti mulieres taz spẽali et mirabili amoris in deum affectõne resolutas·vt prae desiderio lãguerent·nec a lecto ꝓ multos ãnos nisi raro surgere possent·nullã aliam cãm infirmitatis habentes nisi illã·cuius desiderio aime eaz liq̃ facte cũ domio suauit̃ quiescentes·ꝙto spũ ferbabantur· tãto corpe infirmabant̃·clamãtes corde licet ꝓ verecũdia ore dissimlarẽt· Fulcite me floribus·stipate me malis·quia amore lãgueo·Alicui9 etiã mirabilit̃ & sensibiliter dum aima prae amoris magnitudine liq̃fieret·gene corpales attenuate resoluebant̃·Multis etiã ex fauo spũalis dulcedinis in corde redundabat mellis sapor sensibilit̃ in ore dulces lacrimas eliciens & mentẽ in deuotõne cõseruãs· Quedã etiam tãtã gratiã lacrimaz ꝓcepe rant·vt quotiens deus erat in corde ꝓ cogitatõnẽ lacrimaz riuul9 fluebat ab oculis ꝓ deuotionem· ita vt lacrimaz vestigia in genis ex osuetudie fluẽ di apparerent·que tam caput nõ euacuabãt·sz quadam plenitudine mentẽ refouebant·spm̃ suaui vnctione dulcorabãt·corpus etiã mirabilit̃ recreabãt & tanto fluminis impetu totam dei ciuitatẽ letificabant ¶·XV· ¶ Iterum de eodẽ

Hi vero extra se tanta spũs ebrietate capiebant̃ ꝙ in ipso beato silentio fere ꝓ totum diem q̃escentes dum erat rex in accubitu suo non erat eis vox neq; sensus ad aliq̃ exterioza·Pax em̃ dei ita exupabat & sepeliebat sensꝰ earũ ꝙ ad nullũ clamorẽ euigilare poterant·nullã penit9 corpalem lesionem etiã si vehement̃ pungerentur sentirent·Aliquã em̃ vidi que fere·xxx· annis tanto zelo a sponso suo in claustro custodiebatur ꝙ extra claustrũ null9 ei posset eẽ egress9·etiã si mille homies eam ꝓ manus trahere niterent̃·mlt̃ totiens em̃ exire conabat̃·quibusdã etiam eam trahentib9 sed frustra·quia citius rumpet̃·Vidi aliaz que dum extra se frequent̃ quãdoq; ·xx· vicibus in die rapetur·que etiam me ptestẽte plusquã septies vt credo rapta est·in quocũq; vero inueniebatur statu·meo donec reuerteret̃ immobilis pmanebat Nec tamẽ q̃ntũcunq; inclinaret̃ familiari causa spiritu sustentante cadebat·Manus eius qñq; in aere dependebãt immobiles·sm dispositõnem in q̃ iuẽta fuerat Que dum ad se reuerteret̃·tanto gaudio replebat̃·ꝙ reliquis cogitatõnis diem festũ agentibus·gaudiũ interi9 plausu corpali cogebat̃ ostẽdere sic̃ dauid coram archa saliendo·iuxta illud·Cor meũ & caro mea exultauerũt in deum viuũ· Quedam vero in ꝓceptõe illi9 panis q̃ de celo descẽdit nõ solũ refectõnẽ in corde·sed & dulcẽ sup mel & fauũ·sensibilẽq; osolatõnem ꝓcipiebat in ore·dum carnes veri agni a fauib9 cordis quas replebãt vsq; ad fauces corpis mirabili sapore redundabant· Quedam aũt tanto desiderio post odorẽ tanti sacẽti currebant ꝙ nullo mõ diu carẽ eo sustinebant nullamq; osolatõnẽ vel requiẽ suscipientes· sz penitus languore deficientes·nisi de suauitate cibi illius aime earũ freq̃nter vegetarent̃· Erubescãt heretici infideles qui cibi huiꝰ suauitatẽ nec fide nec corde ꝓcipiunt· Noui autẽ quandã inẽ sanctas mulieres·q̃ dũ vehement̃ veri agni carnib9 refici desideraret·ipse ver9 agn9 nõ diuti9 eam lãguẽ sustinens seipm illi obtulit·et sic refecta dualiter· Vidi etiã aliam arca quã tam mirabilit̃ oꝑatus est dñs ꝙ cum diu mortua iacuisset anteq̃ corpus eius in terra sepelireẽ·anima ad corp9 reuertente reuixit· & a domio obtinuit vt in hoc seculo viuens ĩ corpore purgatoriũ sustineret· Vnde longo tempore

ita miserabiliter a domīo afflicta est ut quādoqz se volutaret in igne· quandoqz in hiemę in aq̄ glaciali tiu morarē· qñqz etiā sepulcra mortuorū intrare cogebaē Tandē ī tāta pace pacta pnia vixit & tantam a domīo gratiā pmeruit vt multotiēs rapta in spū· aīmas defunctorū vsqz ad purgatorium vl' p purgatoriū sine aliqua sui lesione vsqz ad supna regna oduceret ¶·XVI· ¶ De origīe & infātia predicte sancte marie de oegnies

FVit etiam in ep̄atu leodij in villa que dicitur niuella iuuēcula quedā vita & nomie gratiosa maria· que etiā mediocrib? orta ꝑentib? licet diuitijs & multis bonis tempalibus abundaret· nunq̄ tamē eius animū bona trāsitoria ab annis puerilib? allexerūt· Ita em vere ex vtero piecta est in domino q̄ nunq̄ vel raro sicut mos est puellarū cum ludentib? miscuit se· Frequenter vero adhuc in puericia ante lectū nocte genua flectebat· & quasdā orationes quas didicerat q̄si primicias vite domīo offerebat· Adeo ab infantia cū ea creuit miseratō & pietas· & quasi naturali affectione religionē diligebat· q̄ cum cisterciensis ordinis ante domū patris sui fratres aliquando pertransirēt· ipsa suspiciens & admirās religionis habitum· furtiue eos seq̄bat· & cum non haberet amplius quid faceret petes suos ouersorū vel monachorū passib? pre desiderio infigebat· Cum autem ꝑentes eiꝰ more secularīū vestib? eam delicatis & cultis ornare voluissent· ipsa ꝛetristata ꝛespuebat· Felicib? igitē eius actib? inuidentes· cum cēt quasi annorū· xij· eam iuueni cuidam matrimonio diūxerunt Tunc vero a ꝑentibus remota· in tantū feruoris excessū accēsa est· tantaq̄ pugna corpꝰ suū castigabat & in seruitutē redigebat· q̄ frequenē cum magna ꝑte noctis ꝑpr̄ijs manib? laborasset· post laborē diutissime orabat· Residuum vero noctis quotiens ei licebat sup̄ furtiuos asseres· quos in extremitate lectuli abscōderat cū modico somno transibat· Et q̄ ꝑtātem ꝑpr̄ij corpis apte non habebat· corā aspr̄imam qua vehemenē stringebatur sub camisia clam portabat · Nec hoc dixerī vt excessū on endē· sed vt seruorē ostendā In his aūt & multis alijs que ꝑuilegio gratie opata est· attēdat lector discretus q̄ paucoꝝ ꝑuilegia nō faciūt legem omunē· Quod igitē quosdā sanctos ex familiari diuino spūssancti fecisse legim? āmiremur potius q̄ imitemur ¶·XVII· ¶ Qualiē marit? eiꝰ ꝑpam ad amorē castitatis ouersus est

QVm aūt multo tempe cum marito suo iohanne noīe in matrimonio sic vixisset· respexit dominꝰ humilitatē ancille sue· exaudiuitq̄ lacrimas supplicantis · Nam quā prius habuit vxorē inspiratus est iohannes vt mariaꝝ haberet emendatā· casto castā domin? emendauit ancillam vt in solatō haberet custodē· & ut liberi? deo seruiret fidelē ei reliquit ꝑuisorē· Quanto autem affectu carnali ab ea diuisus est· tanto magis matrimonio spūali nex?· ei ꝑ dilectionē iunct? est· Vnde & ancille sue postea domin? ī visione apparens ꝑmisit vt sociū suū quasi repato matrimoio ei redderet in celis· q̄ castitatis amore a carnali cōmercio se abstraxerat in terris· quib? dedit dominus in domo sua & in muris suis locū & nomen melius a filijs & filiab? dum beato martinij genē in igne non ardentes sese ꝑ domīo pēnit? abijciētes· lexis quibusdā iuxta niuellā in loco qui dicē willembroch ꝑ domīo aliquo tpe fermierūt· Vide bant hoc demones et inuidebāt· videbāt seculares & sanguinei· & dentib? ira eos frendebant· & quos prius venerabantur diuites· postea cōtemnebant et irridebant pauperes ¶·XVIII·
De gratia lacrimarū eius

BOnus es domie spantib? in te· ver? es expectantibus te· Ancilla tua regnū mundi et omnē ornatū eius ꝑpter amorē tuū cōtempsit· tu vero cētuplū rōdidisti ī hoc seculo· & in futuro vitam eternā· Primicie vero dilectionis eius crux tua & passio tua fuit· Dum em quadam die p̄uēta & visitata a te beneficia que tu in carne humano generi clemēs exhibuisti ꝓsideraret· tantā ꝓpunctōnis gratiā· tantāq̄ lacrimaꝝ copiā torcular tue crucis expressam in passione tua adiuenit q̄ vestigia eius p ecclesiā lacrime· desup pauimētū copiose defluentes ostendebant Vnde longo tpe post hanc eius visitatōnē nec crucis imaginē intueri· nec etiam loqui· nec alios loq̄ntes audire potat te passione christi· quin ex defectu cordis in exta sum labereē· vnde vt doloꝝ aliqñ temperet et fluuium lacrimaꝝ cohiberꝫ· relicta hūanitate ad christi diuinitatē & maiestatē aīm attollebat· vt ī ei? ipassibilitate repiret ꝓsolatōnē· Sed vnde flumis impetū restringere conabaē· inde mirabiliē maioꝝ lacrimaꝝ impet? oriebatur· Nam cum attenderet quant? fuit qui tam vilia et abiecta ꝑ nobis sustinuit· rursus doloꝝ renouabaē· nouis-ꝫ lacrimis aia eius dulci ꝓpunctione innouabatur· ¶·XIX·
Qualiē cuidā sacerdoti obtinuit copiā lacrimaruꝫ

QVadam autē die ante pasceuen cum iā immirente christi passione maioꝝ lacrimarū imbꝛe cum suspirijs & singultib? se cum domīo mactare inchoasset· quidaꝫ de sacerdotib? ecclesie vt orꝛaret cum silentio & lacrimas cohiberet· quasi blande increpando hortabaē Illa vero sicut verecūda semp erat· & omīb? columbina simplicitate obedie satagebat· impossibilitatis sue cōscia· egressa clamans ab ecclesia in loco secreto ab omnib? remoto se totaliter abscēdit· Impetrauit q̄ a domīo cum lacrimis vt predicto sacdoti ostēderet q̄ non est in hoīe lacrimaꝝ impetū retinere quia flante spū vehementi fluūt aque· Cum igitur sacerdos ille die eodē missā celebraret· aperuit dominꝰ & non fuit qui clauderet· & misit aquas & subuerterūt terrā· Tanto em lacrimaꝝ diluuio sōmersus est spūs eius· q̄ fere suffocat? est· quanto cunq̄ impetū reprimere conabaē· tanto magis lacrimaꝝ imbꝛe nō solū ipse· sed etiā liber & altaris linteamīa rigabātur· Quid ergo ageret ille improuidus illeq̄ ancille christi increpator per expiētiaꝫ didicit cum ruborꝛe· quod prius ꝑ humilitatez & ꝓpassionē ognoscere noluit· Et post singultus multos· multa mordinate & cum mterruptōne ꝓnuncians a naufragio vix euasit· Et qui vidit & ognouit· testimoniū phibuit Tunc vero longo tpe post ꝓemplatēnē ancilla christi reuertēs· miro mō ac iꝑnūs affuisset quecunq̄ acciderūt sacerdoti improperādo retulit· Nunc inquit ꝑ expientiā didicistis q̄ non est in hoīe ipetū spūs austro flante retinere Dum vero ꝓpatientis affectu post longa ieiunia· post multas vigilias· post tantas lacrimarū imundatiōnes quererē vtrū exinanito vt fieri solet capite aliquā sentiret lesionē vel doloꝛē· he inquit lacrime sūt refectio mea· he sūt michi panes die ac nocte· qꝛ caput non affligūt· sed mentē pascūt· nl'lo doloꝛe torquēt· ſꝫ aīam quadā serenitate exhilarāt

dum·ſ·per violentiã non extoꝛquẽtur·ſ3 ſponte a deo ꝓpmanẽ ¶·XX· ¶ De eius ofeſſio ne & auſteritate penitẽtie·

Am vero de eius ofeſſione poſt opũctõnẽ bre uiter videam?·deum teſtẽ muoco·nunꝯ in to ta eius vita ſeu uerſatẽe vel vnũ ꝓcipe potui moꝛtale peccatũ·licet ſic a modicis & veniali bus ſibi caueret ꝙ plerũq3 dies·xv·nec vnam moꝛ dĩatam cogitatõnẽ in coꝛde ſuo poſſet repire· Et qm̃ bonaꝝ mentiũ eſt ibi culpaꝝ agnoſcere vbi cul pa non eſt·ſacdotũ pedib? freq̃nter aduoluta que dam cum lacrimis accuſando ſe ofitebaꝫ· in quib? riſu vix abſtinere valebam?·veluti verba q̃daꝝ pue rilia que in puericia ſua ſe odoſe dixiſſe recolẽdo dolebat·licet plerũq3 ex imenſo coꝛdis e.? gaudio dũ ſeipam vix poſſet cape cũ modico exceſſu exhi larata facie exteriozi geſtu coꝛpis·coꝛdis iubilum oſtẽdere cogereꝫ·vel i riſũ modeſtũ ex coꝛdis ſere nitate exeundo·vel aliquẽ ex amicis ſuis aduenĩ tibus cũ modico et pudico & puro ãplexu affluẽ tia benignitatis excipiẽdo·vel ſacdotis alic? man? ſeu pedes ex intenſa deuotione oſculando· Dũ ali quando ad memoꝛiã reduceret·quia poſt quandã quam habuit egritudinẽ grauiſſimã carnib? & vi= no modico tempe quaſi ex neceſſitate vti coacta eſt·ex quad i preterite delectatõnis abominatõne ſeſe affligendo requiẽ non habuit i ſpũ ſuo·donec ꝑteritas qualeſcunq3 delicias carnis ſue cruciatu mirabiliꝫ recõpenſaret·Feruoꝛe em̃ ſpũs quaſi ine briata·pre dulcedĩe etem̃ agni paſchalis carnes ſu as faſtidiens· fruſta non modica cum cultello re = ſecauit·que pre verecundia in terrã abſcondit· Et quia nimio amoꝛis incendio inflamata erat·carnis doloꝛem ſupauit· Vnum de ſeraphin in hoc mẽtis exceſſu·ſibi aſtantẽ aſpexit·Loca vero vulneꝝ cuꝫ coꝛpus eius in moꝛte lauarent·mulieres inuenerũt & admirate ſunt·Qui aũt ex eius ofeſſione ꝓdi cta cognouerãt·quid eſſet intellexerunt ¶·XXI· De ieiunio et refectione illius·

Anta autẽ ieiunãdi gratia xp̃i ãcilla ꝑcel= lebat·ꝙ diebus illis quib? ad recreatõnez coꝛpuſculi eam ad cenã tanꝑ ad medicinã accedere optebat·ſemel & modicũ in die·in eſtate em̃ ad veſpam·in hieme vero i prima hoꝛa noctis panem nigrũ et aſꝑimũ de quo vix canes comede re poterãt longo tpe comedit·ita ꝙ ꝑ nimia aſpe ritate & duricia fauces eius interius lacerabantur et ex vulneribꝰ ſanguis eliciebaꝫ·quẽ ſanguis chri ſti memoꝛia dulcẽ ibi reddebat· Quadam em̃ die dum coꝛpus reficeret comedẽdo vidit hoſtez anti quũ iudia tabeſcẽtẽ· Et cũ nõ haberet ampli? q̃d faceret inſultabat ei dicens· Ecce o guloſa· nimis imples te· Ipſa vero inimici verſutias & fraudes ꝯnoſcens qui libenꝫ quã timoꝛatã ſciebat ꝓturba ret vt nimia abſtinentia deficeret·tanto a mpli? eũ terendo mandducare conabaꝫ· quãto ſerpens ve nenoſus magis inde toꝛq̃baꝫ· Ieiunauit autẽ trib? annis otinue i pane et aqua a feſto ſãcte crucis vſ q3 ad paſcha·nullũ tamẽ inde valitudis coꝛpis ſeu opis manuũ ſuſtinebat detrimẽtũ· Cum aũt in cel lula ſua infra eccleſiã in veſpe vel nocte coꝛpuſcu lum pane modico et aqua ſola reficeret·a ꝓcipio benedictõnis vſq3 ad gratiarũ actionẽ·in fine qui dam ex ſanctis angelis ſobrie cene aſſiſtẽtes coꝛã ea quaſi ꝑ lucidã ſcalã aſcendebãt & deſcendebãt Ex quoꝛũ preſentia tantã habebat oſolatõnẽ· tãtã q3 ſpũs exultatõnem ꝙ ommẽ ſapoꝛis ſuauitatem ſpiritualis refectio ſupabat ¶·XXII·

Iterum de eodem

Anctus aũt euãgeliſta iohannes quẽ etiaꝫ mꝛo diligebat affectu· dum ipſa cibuꝫ ca peret·ad menſã aliquando eius veniebat· In cuius preſentia ex affectu deuotõnis appetitus ſenſibilis ita euacuabaꝫ·ꝙ modicũ cibũ vix capere poterat·In foꝛtitudĩe aũt cibi hui? plerũq3 dieb? viii·quidoq3 vero·xi·ſ·ab aſcenſione domini vſq3 ad aduentũ ſpũſſancti·nihil manducãs ieiunabat· & miro mõ nec caput aliq̃tulũ dolebat·nec ꝓpt̃ hoc laboꝛẽ manuũ dimittebat·Non em̃ minus po tens laboꝛis in vltimo die ieiunij ꝙ in primo erat Nec ſi vellet bis dieb? comedere poſſet·donec ſẽ ſualitas que a ſpũ quaſi abſoꝛpta fuerat ad ſeipſã rediret Quãdiu em̃ aĩa ſpũali quadã refectõe co pioſe exuberãs ita plena erat·ꝙ nullã ſibi coꝛpalẽ refectionẽ eam recipe pmittebat· Aliquãdo em̃ in ſuaui & beato ſilentõ·xxxv·dieb? cum domĩo ſua uiter requieſcens·nullo coꝛpali vſa eſt cibo· nullũ q3 verbũ ꝑ dies aliquot penit? ꝓferre poꝫat·niſi il lud ſolũmõ·volo coꝛp? domĩ noſtri ihesu chriſti· quo recepto·in ſilentio ſuo ſingulis dieb? cum do mino ꝑmanebat·Tandez poſt quiq3 hebdomadas ad ſe reuertens aperuit os ſuũ·& mirãtibus circũ ſtantibus locuta eſt·cibũq3 coꝛpalez recepit· Poſt hoc vero longo tpe ei accidit ꝙ odoꝛes carnũ vl' frixure alicui?·aut vini·nullo mõ poterat ſuſtiere niſi quãdo poſt coꝛp? chriſti vinũ ſumebat in ab = lutõne· Tunc ſine aliquo grauamĩe & odoꝛẽ ſuſti nebat & ſapoꝛem ¶·XXIII· ¶ De oꝛatõni bus eius·

Quanto aũt coꝛp? ieiunijs macerabat·tãto ſpũs liberioꝛ in oꝛatõnib? pinguescebat· Sine intermiſſione em̃ oꝛabat·vl' coꝛde ta cito clamãdo ad deũ·vel oꝛis officio coꝛdis expri mendo affectũ· Et dum opareꝫ manibus·dum ma num ſuã mitteret ad foꝛtia·& digiti eius apprehẽ derent fuſũ·pſalteriũ ante ſe poſitum habebat· ex quo pſalmos deo ſuauiꝫ eructabat·q̃b? quaſi qui buſdam clauis coꝛ ſuũ ne ociose vagareꝫ domino copulabat·Cum em̃ ꝑ aliquo deũ ſpẽaliter deꝓca retur·mirabili quadam expientia domin? ei in ſpũ reſpondebat·Ex eleuatõe em̃ ſpũs eius vl' depſſio ne verũ exaudireꝫ an non plerunq3 deꝓhendebat· Aliquãdo em̃ ꝑ defuncti cuiuſdã aĩa ꝓces domĩo offerebat·& dictũ eſt ei·Ne effundas ꝑ eo oꝛatõ nem·quia reꝓbat? eſt a deo·vulnere em̃ letali trãſ fixus miſerabiliꝫ moꝛtuꝰ fuit i toꝛmentõ·et eter nis incendijs mancipat?·Cum aũt quadã die eſſet in cella ſua iuxta eccleſiã apud oegnies· vidit mul titudinẽ manuũ ante ſe q̃ſi ſupplicãtiũ·tunc illa ad eccleſiã quaſi ad tabernaculũ vt dominũ oſuleret recurrens·rogauit dominũ vt eam quid hmõi ma nus vellent certificaret·Cui reſponſũ eſt a domĩo ꝙ defunctoꝝ aĩe que toꝛquentẽ in purgatoꝛio·oꝛa tonum ſuaꝝ poſtulaꝛẽt ſuffragia·quib? quaſi pcõ ſo vnguento dolores eoꝝ mulcebanẽ·Ipa em̃ pre dulcedine otemplatõnis ſolitas oꝛatõnes quando q3 intermittebat·quandoq3 etiã nec os apire vale bat·nec de alio ꝙ de do cogitaꝛe poꝫat ¶·XXIIII· Iterum de eodem

Volebat aũt cauſa pegrinatõnis & oꝛatõis fere ſingulis annis eccleſiã beate marie de oegnies viſitare·vbi magnã de beata ẏgi ne recipiebat oſolatõnẽ·Cum autẽ die illo penitus nihil mãducaret·& tota nocte i eccleſia vigilaret.

sequenti autē die dum reuerteret· cibū vsq; ad̄ ve spam non capet· viam tam sine aliq̄ difficultate an gelis sanctis eam a dextris & a sinistris sustentā tibus pagebat· Dum vero aliquādo in eadē via re hementis pluuia in nubib⁹ imineret· nec haberet ve stes pluuiales quib⁹ inundationē aq̄rū suscipet· tūc ipsa suspiciens videt quasi quasdā stellas sibi ob se quendo pluuiā retinētes· et sic tempe pluuioso pe ritus intacta remeauit· Per diem aūt & noctem milies & centies flectendo genua beatā virginez salutabat· & hoc mirabile & mauditū deuotōnis officiū p dies· xl· otinuabat Primo sine intermissio ne in spū vehementi sexcentis vicib⁹ genua flecte bat· Secundo totum psalteriū supputes stādo le gens· p singulos psalmos flexis genib⁹ beate vir gini salutatōnē angelicā offerebat· Tercō vero au stro flante vehementi⁹ trecentis vicib⁹ p singulas flexiones virga disciplinali se percutiento deo & be ate virgini plixo martirio scipam immolabat Trib⁹ aūt vltimis percussionib⁹ ad odinitū aliaz sanguinē copiosū eliciebat Tandē vo quinq̄gesies flexis sim pliciter genibus sacrificiū osummabat· Hoc aūt non humana virtute· sed angelico presidio eam susten tante & subleuante pagebat· Virtutē oratōnū ei⁹ q̄ta eēt expti sunt sepe non solū hoies ad succur sum· sed etiā demones ad cruciatū· quos ateo pur gebat & quasi quibusdā funib⁹ ptrahebat· q̄ ad eā precū suaz coacti incendio venire opellebānē· q̄n q; in eam dentibus frendentes· quandoq; vlulātes & de ea querentes· aliq̄n etiā supplicantes· Dum em aliqs ex eius famliarib⁹ aliq̄ temptatone vexa retur· non cessabat sancta christi & precōsa mar garita spū opassionis omota· donec oratōnū suaz pontere actor nequice obuereē· & de manu fur tiorū eius pauper & inops eripetur

XXV. De his que circa eam in nocte gerebantur·

Quandoq; vero cum post vigilias mltas & oratōnes in suo lectulo quesceret· sub variis spēbus apparebat ei dyabol⁹ supeā frendens & eam maledicens· Malo tuo aiebat im pius recesscas· nobiscū in inferno quietem habeas· Nō min⁹ em quiete tua rorēor· q̄ labore tuo tuis q; oratōnibus crucior· Illa vero subridens· facto crucis signo eū recedere opellebat Erauē et intole rabilem cpis ocōli iacturaz· fortis illa prudensq; mulier reputabat· vnde & summo studio sibi cauē bat ne vnq̄ diei vel noctis horā quantūcunq; ei licebat ociosam preteriret· Noctib⁹ em raro dormiebat· sciens q̄ somn⁹ non ad meritū· sed ad recreatōnez humane infirmitatis nobis a domino miserecordit relictus est· Virtus em abstinentie corp⁹ attenuā do desiccans· & ignis amoris interius ardens· om nem ab ea somnolentiā expellebant· Dulces etiam angelicoz spirituū cant⁹ cum quibus noctes sepe ducebat insomnes· omnē somnū ab oculis ei⁹ sine aliqua corpis molestia relegabant· Temp⁹ tamen somnij sui non penitus sine fructu pteribat· Nam corde vigilante dormiens christūq; cui vigilando inheserat in corde retinens nil nisi christū somnia bat Vbi em amor ibi ocul⁹· vbi vero thesaur⁹ eius ibi & cor eius· Non erat in eius arbitrio vel libera voluntate plerūq; vl' in cella quiescere· vl' in eccle sia remanere· Familiari em angelo sibiq; ad custo diam deputato· velut abbati pprio obedire opte bat· Qui quādoq; dum nimis afflicta eēt vigilijs vt quiesceret āmonebat· Cum aūt paululum qui uisset ad ecclesiā exitando eam reducebat·

XXVI. De habitu eius ac ope & silentio·

Qve christū intrinsec⁹ induerat· de ornatu exteriori non curabat· Vestib⁹ em medio cribus vtebaē· linea camisia iuxta carnem non vtebaē· sed sacco cilicino aspō· qui lingua pu blica nūcupaē stamīa· tunicā laneā albam cum eius dem colons simplici pallio absq; pelliū ornctōe vel aliqua foderatura p indumento habebat· Hanc vestiū simplicitate otenta que intrinsec⁹ ardebat· nullū frig⁹ etiā metuebat exteri⁹· nec etiā igne ma teriali quo frig⁹ in hieme repelleret indigebat· sed miro mō cum hiems aspior glaciali frigore aquas bstringeret· sicut ipa m spū seruebat· sic exteri⁹ in corpore maxime dum orabat calescebat· adeo· s· ut sudor eius aromatico aliqnādo eius vestimēta sū auter redolerent Tantā aūt virtutē opandi ei do minus otulerat· q̄ sociae suas longe excedendo fe re se & aliam fructu manuū suaz pcurare valerz Intim aūt turbā et strepitū fugiebat· quietē & silē tium diligebat· q̄ aliquo tempe a festo sancte cru cis vsq; ad pascha fere nullū verbū proferendo silē tium tenuit· Cuiusmodi silentiū ateo domin⁹ ac ceptauit· q̄ spūsancto reuelante ppter hoc super omnia· q̄ absq; purgatorio euolaret a domio ob tinuit· Ex quo patet quantū sit loquacitatis viciū cum deo tam gratū sit silentiū· Tandē ateo exube rante spū eius tota absorpta est sensualitas q̄taz nisi cibū qui non perit· christo eam totā occupan te opari non potuit· vnde quasi emerita & ab omī manuū labore libera domio decetero tm̄ vacauit·

XXVII. Qualiē in ei⁹ facie gratia resplēdebat

Interiorē aūt mentis eius opositōnē gest⁹ exte rior extrinsecaz q̄ptiū opositō ostendebat· cor dis eius gaudiū vultus serenitas latere non si nebat· Miro aūt moderamīe cordis grauitatē· vultus hilaritatē· mentisq; iocunditatē· verecūde faciei simplicitatē aliq̄tenus tempabat· vultuq; in terra demisso· tardo maturoq; gressu humiliter in omnibus incedebat· Ateo autē ex plenitudīe cor dis eius in facie illi⁹ spūssancti gratia resultabat· q̄ multi ex solo eius aspectu spūaliter refecti· ad deuotōnē & lacrimas puocabanē· & in vultu ei⁹ quasi in libro vnctionē spūssancti legentes virtu tem ex ea pcedere ognoscebāt· Accidit aūt quadā die ut vir quidā benign⁹ & psonaz religiosarū fa mlianis & amic⁹ guido nōie quondā caminerarius ecclesie cantor causa visitandi eam a sna via diuer teret· Quidā aūt ex socijs eius qui nondū forte p experientiā ognouerat quantū pijs mētibus bonoz visitatio familiaritasq; oferat· deuoti viri predicti pium laborē quasi deridēs ait Pro deo domīe can tor quid q̄ritis· quae viam uestrā frustra teseritis Numquid muscas volatiles siue papiliones cū pu ens sequi & apprehendere vultis· Ille aūt vt mitis erat & patiēs· iter ppositū ppter hoc non relict sed christi ancillā ex cuius presētia non modicam alia vice pcepat osolatōnē deuotus adijt· Dū autē illi loq̄reē socius eius tedio affect⁹ in expectātō venit ad ipm cātorē admonitur⁹ eū vt festinaz· Cumq; forte in vultū amalle christi oculos figeret subito & mirabilit mutat⁹ animo· i tantā lacrima rum copiā resolut⁹ est· q̄ vix longo tpe post a lo co & ab eius pfētia potuit āmoneri· Tunc cantor licet ille pie verecūdia latere vellet· attēdēs et co gnoscens rei eventū gaudēs & sociū suū versuti ce irridēs ait· Eam⁹ qd hic stam⁹ Forte papilioēs fugare vultis Ille vero p⁹ milia suspiria et lacrimas

vix tandē inde auelli potuit dicens· Ignosce michi q̄ quid p̄ius dicerem penit⁹ ignorabā· nunc igit̄ in hac sancta muliere virtutē dei p expiētiā p̄cepi

XXVIII· De infirmitate eius· & aliorum p ipsam curata

QVm aūt quodaꝫ tpe corpusculū ei⁹ feruorem spūs iam amplius sustinere nō possꝫ decidit in egritudinē magnā· A deo enim pius pater filiā suā quam diligebat disciplīe flagello subdidit· q̄ mēbra corpis eius mirabilit torq̄bātur· Nam quasi in circulū brachia pre dolore agitabanē· & manib⁹ pectus tundere cogebaē· Cū aūt ad temp⁹ paululū quiesceret vis infirmitatis· tūc reuersa ad se cum magno gaudio domīo gratias agebat· qui flagellat omnē filiū quē recipit· Post= q̄ autē tanq̄ aurū in fornace hac īfirmitate electā suam p̄bauit domin⁹ excocta ad plenū & elimata tantā postea in ieiunijs & vigilijs & alijs laboribus a domino fortitudinē obtinuit q̄ terciā p̄tem laboris eius etiā fortes homīes vix valerēt sustinē Aliquando tamē cum aliq̄s ex amicis suis aliquo grauamīe laboraret· vel alicui temptatōi succūberet· tunc ipsa cum infirmantib⁹ īfirmata est· & cū scandalizatis vehementi dolore vrebaē· Et tūc plerunqꝫ morbū predictū in aliquo mēbrorum suorum p̄ticularit sentiebat· Statī aūt nouo & mirabili curatōnis gīe vocato aliquo sacdote cū digito crucis signū sup locum infirmitatis sacerdos faceret· q̄si virtutē sancte crucis expauescēs infirmitas· ad locum aliū fugiebat· Facto vero iterū atq̄ iterū crucis signaculo· vagus morb⁹ ac p̄fugus· expectare pondus crucis diutius non autebat· sed tantē mirabili & inaudito veneratōnis genere a corpe ancille crucifixi virtute discedebat· Intuens em oc'o fidei in serpentē eneū a serpentini morbi morsibus liberata· deo & sancte cruci multiplices referebat gratias

XXIX De timore illius casto & amore pauptatis

ERat autē ei timor castus in corde tanq̄ fascia pectoralis que cogitatōnes ostringeret in ore tanq̄ frenum q̄· linguā rep̄meret· in ope stimul⁹ ne pigricia torpet· in omnib⁹ regula ne modū excederet· Timor em iste tanq̄ scopa purgabat cor a duplicitate· os a falsitate opera vero ab omni vanitate· Nunq̄ em verbū seculare ab ore ei⁹ memini me audisse· Vix aūt vnicā clausulam loq̄ndo diceret quī christū quasi odimentus intēscreret freq̄nter A deo em timor domī sanctus mentē eius occupauerat· q̄ cum esset apud willem broch iuxta niuellā tm herbas que non seminantē· et alia etiā sponte nascentia freq̄nt colligi faciebat vt inte sibi pulmentū faceret· ne forte captū a bestia· i· elemosinas quas dombus lep̄sor raptores et feneratores dare solent manducaret· Tantum aūt ex spū timoris amorē cepat pauptatis· q̄ etiā necessaria vix retinere volebat· Vnde quadam die fugere p̄posuit· vt inter ignotos ignota & despecta hostiatim mendicaret Assumpto igit̄ secū saculo in quo elemosinas reponeret· & cipho paruo vase aquā biberet· vel forte pulmentū si daret ei dum mendicaret recipet· veterib⁹ pannis indutavix multis amicorum suorum lacrimis tantē potuit retineri· Fecit ergo q̄ potuit· In tanto aūt postea amore pauptatis p̄mansit vt aliq̄n mappā sup quā panē ponebat· vel linteamīa· secaret· p̄tem sibi retinendo· p̄tem paupibus erogādo· Non solū aūt ex spū timoris diuitias p̄temnebat· sed pauptate spiritus in oculis suis modica erat· Ex abūdāti aūtꝫ humilitate quantū in ipsa erat latere appetebat· Vñ cum ex cordis iubilo & plenitudīe gratie intra se occultari non posset· quandoq̄ ad vicina rura vl' dumeta fugiebat· vt humanos deuitans oculos secretum sibi & deo in archa pure oscīe reseruaret· Quandoq̄ tamē p̄cib⁹ amicorum opulsa· vel a domino ad aliquē spēaliter missa· vel affectu opassionis vt osolareē pusillanimes īcitata· ex multis que sentiebat· pauca cum humilitate & verecūdia resebrabat· Quē em familiariū suorum in piculis non p̄muniuit· Occltos malignorum spirituū laqueos aliquotiēs amicis suis detexit Quotiēs pusillanimes & in fide vacillantes diuine reuelatōnis miraculis corroborauit· Aliquo em tpe dum q̄rerem⁹ vtruꝫ de laudib⁹ humanis seu reuelatōib⁹ diuinis aliq̄m saltem titillatōnē uane glorie sentiret· respectu inquit vere glorie quaꝫ desidero nil est· vel refutari potest omnis humana gloriatō Ita omnē mūdanā gloriā· omnēq̄ humane laudis vanitatē p̄e dulce dīne eternorum bonorum non solū non admittebat· sed cum quadā cordis abominatōne respuebat· christi em dulcedo totā eius mentē adeo vendicauerat q̄ nil nisi christus ei sapiebat

XXX· De pietate eius exēplum

NOn solū autē per spm timoris ab omī spē mala sibi cauebat· sed etiā spū pietatis ad omne bonū p̄na erat· Satagebat igit̄ p̄ posse suo omīa mīe opa ex abundāti pietate adimplere· & sup omīa infirmis assistere· & defūctorum obitui seu sepulture interesse osueuerat· vbi mīta de archanis celestib⁹ domīo reuelāte freq̄ntissime p̄cepit· Quadā autē die cum quedā soror fratrum de oegnies in extremis laborasset· illa cum esset in cellula sua p̄cepit multitudinē rugientiū demoniū circa lectū sororis infirme· Cūq̄ iaꝫ p ea fieret cōmendatō quā putabāt esse mortuā· tunc illa māsuete grauitatis & mature verecūdie quasi oblita ad lectū egrotātis cucurrit· & īmuntis spiritibus se opponens· non solū eos p̄cibus oppugnabat· sed etiā pallio suo tanq̄ muscas abigebat· Cum vero impij illi terribilit resisterent· & tanq̄ suā sororis aīam vendicare vellent· tunc illa ampli⁹ ferre non sustinens clamabat christū suū· sāguinē christi quē p aīabus suis effudit· mortēq̄ crucifixi incessāter inuocabat· Cum autē rugientes illi p̄epati ad escā multis calumpnijs aīam illā impeterent· ipsa tādem a spūsancto fiduciā ocipiēs· nam vbi est spūs domini ibi libertas· respondit· Domīe p hac aīa fide iubeo· licet em peccauerit· peccata tamē sua ofessa ē Q̄ si forte aliquid p negligentiā suā vel ignorātiā in ea remāsit· licet loqui nō possit· adhuc tamē otrītōnis tempus ei reliquisti· Fratres em tm vocē ei⁹ et gestus otra demones p̄cipiebāt· et domīo p aīa sororis sue deuotas orationes effūdebāt· Tandem victis & ofusis demonib⁹· & sāctis angelis aduenientibus· illa deo laudes reddēs ad se reuersa quieuit· resumptoq̄ pallio quod in pugna p̄ciderat ad cellulā suā cum verecundia fugiens clauso hostio latuit· Non multū post temp⁹ in festo apl'orum petri & pauli cum p aīa deuote supplicaret· & de statu eius p qua fideiusserat solicita esset· ostēdit ei beat⁹ petrus animā illā in penis purgatorij vehemēt afflictā· Reuelauit aūt ei beatus petr⁹ & penas & penarum cās· Vehementi em calore torquebaē eo q̄ mundū et voluptates seculi nimis ardenter amasset· Aliq̄n vero frigore maxīo cruciabaē·

eo q̄ pigra ad bonum fuisset. & maxime q̄ filios suos p̄priāq; familiā nimis negligenē coꝛrexisset. Siti p̄terea miserabiliē anxiebaē eo q̄ ī vita sua nimis vacasset potatōnib?. Nuditatis etiā eo q̄ sup flua fuisset in vestib? maximū sustinebat icōmodū Tunc pia christi ancilla sicut tota pietatis viscerib? affluebat maxime circa illos qui ī purgatoꝛio toꝛquebanē. non solū suis oꝛatōnibus cōtenta est. sed multa etiā illi ab alijs oꝛatōnū & missaꝝ suffragia adquisiuit

¶. XXXI. ¶

¶ Iterū exē plum de eodem

HLia eñ vice cum religiosa q̄dam vidua q̄ diu in sancta viduitate deo seꝛuieꝛat. et filias suas in sancta virginitate sponso celesti integras custodiebat. in extremis apud willē broch iuxta niuellā laboꝛaret. vidit beatā virgineꝫ vidue assistentē. que quasi quodā flabello euētādo eam feꝛuoꝛē caloꝛis quo toꝛq̄baē miseꝛicoꝛdiē tempoꝛabat Cum aūt eius anima de coꝛpe iam egredi vellet. turba demonū insidiantiū nulla oꝛatōnū instantia discedere voluit. donec clauiger ethereus cum vexillo crucifixi ofusos illos eiecit. Cum autē vidua illa iam defuncta eēt. vidit ancilla christi beatam virginē cum multitudine celestiū puellarum psallentiū deumq; laudātiū quasi in duos choꝛos diuisaꝝ. Cum aūt sacerdos more debito exequias defuncte psolueret. tunc summ? sacerdos cum sāctoꝛum multitudīe officiū vt videbaē ei cōplebat. & mirabiliter ecclesie militāti ecclesia triumphans rñdebat. Cum autē sepulture coꝛp? traditū esset. vidit christi ancilla animā eius. que nondū ī hoc seculo plene purgata fuerat. in purgatoꝛio quod ei deeꝛat ofūmare. Nam maritus eius mercatoꝛ fuerat. et quedā more mercatoꝛū p̄ fraudē adquisierat Quosdā etiā de familia ducis louanie in hospitio receperat. qui de iniuste adquisitis multa in domo sua expendebāt. Et quia de hmōi nondū pfecte restitutonē fecerat. dicebat se adhuc in purgatoꝛio teneꝛi. Quod cum nunciatū est filie sue virgini deuote margarete de willembroch & eius soꝛoꝛibus multas ei oꝛatōnes adquisieꝛūt & p̄ posse restitutōnem fecerūt. Vnde non multū post aīa vidue vitro puꝛioꝛ. niue cādidioꝛ. sole splēdidioꝛ apparuit ancille christi. cū iam ad eternas epulas laudans & gr̄atias agens ascēdere vellet inuitata. & quasi libꝛ vite vt videbaē ī manib? tenens sūmi magistri facta scolaris legebat

¶ XXXII ¶

Iterum de eodem

CVm autē sanct? quidā et beat? senex q̄ a puericia sua in innocētia & virginitate p̄ seuerauerat. iam morti p̄pinquꝰ eēt. s. iohannes de diuanto cognoīe oꝛtolan? qui omia p̄ christo reliquerat. & exemplo suo & admonitōnibus sāctis multas aīas domīo adquisieꝛat. ipa cū p̄ns ei in infirmitate assisteꝛet. vidit multitudines angeloꝝ seni assistentē & gaudentē. Sensit autez mirabilē suauitatis oꝛdoꝛē. vnde p̄ gaudij īmensitate nō poteꝛat se otinere. Valde eñ eum diligebat & quasi p̄ patre eum habebat. Et tūc reuelatū est ei a spūsācto q̄ senex ille qui tatā p̄niam dū vixerat in carne fecerat. tot etiā p̄ christo oppbria & psecutōnes patienter sustinuerat. taz iuste & timorate vixerat. tot etiā aīmas christo lucrat? fuerat absq; omni purgatoꝛij molestia liber ad dominuz euolaret. Vnde ipa quotiens ad sepulcrū eius qō est apud oegnies p̄trāibat. semp humiliē īclīabat. Postea vero cum ipsa in extrema infirmitate laboraret. anima sāctī senis cum quodā alio amico suo defūcto. s. fratre ricaꝛdo de manachinc apella causa visitatōnis & osolatōis spēaliter missa ē ei a domino. Ipsa autē christi ancilla valde opatiens erat & sup infirmos pia gestans viscera. circa quos ali quando noctes ducebat insomnes. Cum autē maē fratrū te oegnies grauissima et longa infirmitate laboꝛaret. & ipsa aliq̄n vt osolareē eā ei assisteꝛet illa vtpote an? fere centenaria & morti iam p̄pin qua grauissimū habebat anhelitū. Cum aūt sāncta mulier quadā nocte eius anhelituz sine magno doloꝛe coꝛdis ferre non posset. ipsa assistens ei p̄pe quasi p̄ violentiā a se extoꝛq̄bat vt maneꝛet. Cum q̄z iam ampli? ferre non valens fere deficeret. respexit domīm? humilitatē ancille sue. & ei sapoꝛez quasi vīni aromatici in os eius immisit. odoꝛemq; suauissimū quasi thuris accensi cum sapoꝛe illo fere p̄ tres dies sensit. Itaq; nulli? cibi sapoꝛ p̄dictū sapoꝛē aromaticū poterat expellere. Multis autez egrotātib? non solū eius p̄ntia domin? osolatōnē et patiētiā oferebat. sed frequenē coꝛpalē sanitatē eius meritis dominus reddebat

¶. XXXIII. ¶

Iterum de eodem

SEd cur immoꝛamur circa modica cum adhuc restent magna et mirabilia. Licet eñ pium sit coꝛpoꝛ moꝛbis subuenire. longe tamē & incompabiliē maiꝰ est animaꝝ sanitati cura impendere. Nullū eñ sacrificiū magis placet deo q̄ zelus aīaꝝ. Ipsa aūt semp leta. semp hilaris semp in coꝛdis iubilo p̄manebat. nisi quādo piculū vel lapsus aīmarū mentē eius perturbauit. In hoc solo vt eius pace loquar modū nō habebat. Lugebat anxia. dolebat dsolata. cibū non capiebat. somnum ab oculis suis abigebat. more p̄turientis plez q; clamabat. quāto putas vulnerata est doloꝛe q̄n cateruatī ruerent rugientes & tentib? frendētes demones sup sāctaꝝ virginū ogregatonē in villula que dicē manīti. vbi deo deuote seruiebāt. Ad vltimū vero quādo tanq̄ voti opotes īpios & inuidos demones p̄e gaudio videret tripudiare p̄ sāctarū mulieꝝ eiectōne. tūc ipa clamās & eiulās vix seip̄am p̄e doloꝛe poꝛat sustinere. Alia die vidit maximū iniquoꝝ spirituū exercitum. qui quasi post p̄liū cruentatī cum supbo & pomposo stre pitu de vastatōne ciuitatis leodiensis reuertebanē & adhuc maioꝛa mala elato vultu omīabanē. Nec multo post venerūt nuncij apud oegnies qui ciuitatem leodiensē destructā esse nunciauerūt. & ecclesias spoliatas. mulieres vi oppꝛessas. ciues interfectos. vniuersaq; ciuitatis bona hostes rapuisse referebant. Tunc forte apud oegnies p̄s erat vir sāct? honeste ouersatōis. & bone etiā apud malos opinionis. totiusq; ep̄atus lucerna. doctoꝛ & pat spūalis. mgr. s. iohānes de niuella. qui cū rumoꝛes pessimes p̄cepisset. mente osternatus incompabiliter doluit. & maxime de sāctis virginib? q̄s ipse per p̄dicatonē et exemplū domino adquisieꝛat. ne forte vi oppꝛesse fuissent sicut quidā mentiebanē paterna solicitudīe dubitabat. Non eñ multū de tempaliū amissione doluit qui semp tempalia tāq̄ stercoꝛa reputauit. sed de ecclesiaruz violatōne & aīmaꝝ destructione. Ancilla vero christi auditis rumoꝛib? imꝑturbata p̄manebat absq; etiā timoꝛe sāctis angelis eam ofoꝛtantib?. & in terra pacem hominibus bone voluntatis nunciantib?. Magnam vero pacez & quietē circa domū de oegnies sētiebat. quasi in spū certificata. et de p̄ce suoꝝ. et de

incorruptõne predictarũ sãctarꝝ virginũ. Verum tamen videbat ei ꝙ terra tremeret et quasi ꝙere retur. ꝙ pasceret homines qui creatori suo tam im mani scelere se opponerẽt

CXXXIIII.

Item de eodem

Accidit autẽ aliquãto ꝙ quidã cisterciẽsis monachus tm̃ zelum innocẽtie et puritatis licet nõ sꝫm sciam haberet. ꝙ ꝫ̃si ad statũ primi pentis ex feruore spũs puenire nitebat. Cũ ꝗz diu labore plurimo sed casso sese affligẽdo i ab stinentia & vigilijs. in oratõnibus & lacrimis p̃mũ statũ recupare non valeret innocentie. primo cecidit in tediũ & accidiã. Volebat em̃ cibaria sumere sed nullã sensibilẽ delectatõnẽ dũ manducaret sentire. Studebat autẽ primo sensualitatis motꝰ non solum repimere. sed penit9 extinguere. Studebat etiã sine aliquo veniali vitã suam in pfecta puritate custodire. Cum aũt demonio meridiano instigãte aspiraret ad impossibile. nec ad id ad qõ tendebat. posset aliquo mõ ãntũcunqz laborãdo pueniẽ tandem in foueã despatõnis pre tristicia lapsꝰ est adeo ꝙ in statu corruptõnis in quo erat se nullo modo salutẽ adipisci sparet. vtpote qui venialia q̃ bus in hac vita carere nõ possum9 mortalia reputabat. Vnde nec corpus christi aliqñ etiã in diebꝰ illis quibus institutũ est in ordiẽ volebat recipere Cum aũt morbũ eꝰ aĩme quidã pius & oĩm bonorum amicus abbas ꝙnouisset. ad ãcillã christi monachum fecit adduci. Cunqz illa p̃ monacho lacrimosis suspirijs doĩo supplicaret. mirũ i modũ dũ ante misse introitũ monachꝰ ofiteor diceret. & illa mstanti9 p̃ eo preces funderet. quasi nigri lapilli ad singula verba ofessionis ex ore monachi cadere videbanẽ. Tunc illa ꝓpiens in hoc visu ꝙ obstinatio despatõnis & nigredo tristicie & doloris monachum reliquisset. domĩo gratias retulit. qui nõ vult morte peccatoꝝ sed magis vt ꝙuertant & viuant. Monachꝰ vero post missã quasi de lõginqua regione ad se reuersus corpus xp̃i recepit. & sum pta salutari medicina pfecte ꝙaluit

CXXXV.

De spũ scie & discretõnis quem habuit

Quoniam aũt fugiẽdo mala p̃ spm̃ timoris & faciendo bona p̃ spm̃ pietatis necessaria est cautela & circũspectõ discretõnis. pater luminũ cuius vnctõ docet nos de omnibus spũ scie filiã suaꝝ illumĩauit. vt. s. sciret ꝙd & quẽ admodũ esset agendũ vel vitandũ. & omne sacrificium suũ sale ꝙiret. Mala em̃ sunt vicina bonis. & plerũqz dum vitam9 vnũ viciũ labimur in contrarium. Aliquãdo aũt cum dulci9 & suaui9. quasi vnus spũs facta cum deo amoris glutino ei adhereret. audito extraneoꝝ aduentu ne forte aliquẽ scãdalizaret. a suaui illa ꝙemplatõnis iocunditate amplexib9 sponsi sui vim sibi inferẽs. spm̃ suuꝫ cum tanto labore auellebat. ꝙ quandoqz quasi ruptis visceribꝰ sanguinẽ purũ in magna quantitate euomebat vel ospuebat. malẽs hoc affligi martirio ꝙ fratrũ & maxime pegrinoꝝ pacẽ turbare. Quã doqz tamẽ cum spũsancto reuelãte aliquoꝝ licet adhuc longe existentiũ p̃nouisset aduentũ. ad rura vel ad ꝓpinqua nemora fugiens. vix p̃ totũ diem poteram9 repire latitantẽ. Quandoqz ꝓpẽ aliquorum indigentiũ vtilitatẽ. nullo nisi spũsancto mitante cogebaẽ somnũ suũ disrumpe. Vade aiebat quia non curiose sed causa necessitatis expectat te aliquis. Licet aũt quãtũ ad ꝓximos non soluꝫ bonos sed etiã discolos mira discretõe pacẽ custodiret. sibi tamẽ soli valde indiscreta scipsã nimis abiiciens. & sup̃ modũ affligens nobis aliquãdo vitebatur. Ipa tamẽ circa se tanto discretior erat. ãnto nihil de se nisi a spũsãcto familiariẽ edocta aliqd facere presumebat. Non em̃ vnũ diem sine cibi refectõe ꝑterire auderet. nisi se absorpta sensualitate sup̃ se raptim certissime ognosceret. Aliquãto tam̃ vt pacem coassistentiũ ꝙseruaret. in tali statu aliquid cape temptauit. & nihil penit9 cape potuit. sed pre dolore fere defecit. vnde tantam postea ꝓrogatiuã libertatis obtinuit. ꝙ nemo iã audebat discutere cur ita facis. Cunqz aliquãto tempe terin hebdomada cibũ sumeret. vi. feria manducabat die dñica nihil penit9 manducãdo Similit. v. feria a cibis penit9 abstinebat. Cunqz nobis potiꝰ rõnabile videretur. ꝙ. vi. feria que dies est pnie nõ manducaret. quinta aũt feria vel die domica cibum sumeret. qz. vi. feria dies pnie & mortis domi est. respondit mihi ipsa aliqñ. ad sensibilia non sine labore descendo. dum gaudiũ ꝙemplatõnis interrũpo cibum. s. corpalẽ capiendo. Quinta aũt feria que ẽ dies spũsãcti. & die domica ꝓpter gaudiũ resurrectõnis spũali refectõne ꝙtenta. eternisqz epulis satiata. totũ diẽ festiuũ ago dum nullo refectõnis sensibilis vsu. oportet me ad inferiora descendere. Quo audito os vlteriꝰ ꝙtra ipam non apies siluit.

CXXXVI.

Iterũ exemplũ de eodem.

Accidit aliquãdo ꝙ causa visitãdi aliquos sibi familiares. cuꝫ maneret apud oegnies iuisset apud willembroch. in reditu suo p̃ mediũ niuelle trãsiens. reduxit post hoc ad memoriam peccata et abomiatões que i villa illa faciũt frequent seculares. tantãqz ĩdignatõnẽ cõcepit in corde suo ꝙ pre dolore cepit clamare. Quelitoqz cultello ab ancilla sua cum extra villã esset. voluit cutẽ a pedibus suis resecare. eo ꝙ loca trãsierat in quib9 creatorẽ suũ miseri homines tot iniurijs p uocant. totqz flagicijs exasp̃ant. Cunqz non soluꝫ in mente. sed quod mirabili9 est sensibiliẽ doleret in pedib9 in quib9 loca predicta calcauerat. vix tãdem cum multotiens pedes ad terrã collisisset potuit quiescere. Adeo em̃ predicatores & fideles pastores aĩmaꝝ diligebat. ꝙ pedes eoꝝ post predicatõnis labore mira affectõne ostringẽs. etiã ipsis inuitis vel diu osculari optebat. vel pre nimia anxietate cum se subtraherẽt clamabat. Multis autez lacrimosis suspirijs. multisqz oratõib9 & ieiunijs a domĩo instãtissime postulãdo obtinuit. vt meritũ & officiũ predicatõnis quod in se exercere nõ poterat. in aliq̃ alia ꝑsona domin9 ei recõpensaret. et vt sibi domin9 p̃ magno munere vnũ predicatorẽ daret. Quo dato. licet p̃ eum domin9 tanq̃ per instrumentũ verba predicatõis emitteret. sãcte mulieris precib9 cor eius prepabat. virtutẽ corpis in laborẽ ꝓferebat. verba mistrabat. gressꝰ dirigebat. gratiã & fructũ in auditoribꝰ meritis ancille sue prebebat. Nam p̃ ipso singulis diebꝰ dum esset in labore predicãdi domĩo & beate virgini dicendo aue maria centies supplicabat. sic p̃dicante hilario martin9 orabat

CXXXVII.

Iterũ de eodẽ

Liqñ etiã cum esset in villa quadã. que dicitur itre iuxtã niuellaꝫ. & p̃ite ipsa puer quidã ad hostiũ ecclesie cathezizareẽ. vidit ĩmundũ spm̃ a puulo cum magna ofusione recedentem. Et cum ipsa puerũ de sacro fonte leuaret. apti sunt oculi eius. viditqz spm̃ sanctũ in animã pueri descendentẽ. sanctorũqz angelorꝝ circa renatũ

infãtem multitudinẽ. Freq̃nter aũt dum sacerdos leuaret hostiã inter manꝰ sacdotis videbat pueri pulcri spẽm. & celestiũ spirituũm cum lumine nõ modico exercitũ magnũ descendentẽ. Quãdo vero post cfectõnem sacramenta sacerdos sumeret. ipa videbat in spũ dominũ in aĩma sacerdotis remanentem & eam mirabili claritate illustrantẽ. Vel si indigne sumeret videbat q̃ domio cum indignatõe recedente. aĩma miseri vacua & tenebrosa remaneret. Licet autẽ in ecclesia pñs non eẽt sed in cellula velatis ex more oculis velo candido ozaret. cuz christus in platõne verboꝝ sacrozũ in altari descẽdebat. tunc ipsa mirabiliter ĩmutata aduentũ eius sentiebat. Quando vero vnctõnis extreme ipsa pñsente infirmi sacramenta suscipent. ipsa cum sãctorum multitudie christũ pñtem sentiebat. qui infirmum misericordit roborabat. demones expellebat aĩmã purgabat. & se quasi in lumĩe p totũ corpus infirmi dum diuersa eius mẽbra vngerenẽ transfũdebat

XXXVIII De spũ fortitudinis qui in ea fuit

ET qm̃ parũ pdest p spm̃ timoris mala vitare. p spm̃ pietatis bona agere. p spm̃ sciẽtie ĩ omnib9 discretõnẽ habere. nisi per fortitudiem malis ĩminentib9 resistam9. bona per patientiã obtinem9. p ostantiã vsq3 in finẽ pseueremus. per longanimitatẽ vite eterne p̃miũ expectemus. pater eius aptis thesauris suis quarto lapide pcõso. s. fortitudie suam filiã exornauit. & cõtra omia aduersa premuniuit. vt nec aduersitatis ĩpulsu frangerẽ. nec psperitatis blandimẽto eleuarẽ. Aliq̃n autẽ cũ prẽ doloze palpis clamare et pect9 suum tundere cogerẽ. quidã eius familiaris ei cõpatiens in loco quodã latebat. & p ipsa domino supplicabat. Tunc ipsa pijs devoti homĩs supplicatõnibus infirmitatẽ suam in aliquo minui sentiens vate mquit ancille sue & dic homini illi vt cesset orare p me. nam orationũ eius medicĩa. disciplinee tum meli9 habeo incurro detrimẽtũ. Cum aũt vexarẽ aliquo grauamĩe. quidã ex amicis eius occulte tm̃ in corde dolebat de eius vexatõne. tũc illa cordis illi9 secreta domio reuelãte ognoscẽs misit ancillã suam ad illũ dicens. Dic illi ne amplius doleat p me. Plus em̃ grauabaẽ alioꝝ doloribus q̃ suis infirmitatib9. Non solũ autẽ p spm̃ fortitudinis habebat potentiã resistẽdi aduersis. sz etiam omnib9 carnalib9 illecebris abstinẽdi Adeo quidẽ corpus suũ iuuencula illa timpanistria quasi interpuo crucis ligna extendẽdo desiccauerat. q̃ nunq̃ per plures annos primos etiã libidis motꝰ contra se exurgere senserat. Ex quo tantã fiduciã etiã inẽ homĩes habebat. q̃ omnes sibi similes ex abundantia innocentie & pura simplicitate estimabat. Vñ cum quidã familiaris eius amicꝰ ex nimio spũalis affectõnis excessu. manũ eius aliquãdo stringeret licet casto aĩmo nil culpe cogitaret. sẽsit tam̃ tanq̃ homo ex illa nimia vicinitate primos motꝰ sibi insurgere. Cunq3 illa prsus hoc ignorazet. audiuit vocẽ ab excelso. s. noli me tangere. nec tamen intellexit quid significaret. Deꝰ em̃ mitis & nostris infirmitatibus opatiens. noluit illũ corã sancta mulier verecũdia confundere. volebat aũt tanq̃ zelotes amice sue castitatẽ custodire. & illũ ppter ĩminentia pericula castigare. Vnde cum illa diceret ei. Audiui nũc quãdã vocẽ. sed quid significet prsꝰ ignoro. s. noli me tangere Ille aũt quid esset intelligẽs & sibi decetero diligentꝰ cauit. & domio qui eiꝰ infirmitatẽ detegere noluit. gratias agens recessit

XXXIX De spũ consilij quem habuit.

PEr spm̃ autẽ consilij nihil precipitanẽ. nihil inordinate agens. sed omnia diligenẽ et prouide & cum deliberatõne faciens. licz familiari spũssancti consilio interius uterẽ. licet diuinis scripturis sufficienẽ instruerẽ. pre nimia tamẽ humilitatis abundãtia ne sapiens in oculis suis videretur alioꝝ consilijs pprie volũtati abrenũciãdo se ipam libenẽ & devote subijcere non dedignabaẽ. Multi tamẽ de familiaribꝰ amicis eius qui diuinaz eius prudentiã freq̃nter expti erant. sine eius consilio nihil magnũ facere audebãt. Quod em̃ hũana rõe scire non poterat. p̃missa oratõne diuinitꝰ inspirata sciebat. Vnde cum quidã amicꝰ eius. qui medio critate sua otentus. tanto securiꝰ. quãto ab oculis hoĩm abstractꝰ & a pompa seculari remotus deo in humilitate seruiret. a quodã nobili ĩquireret vt mgr eius eẽt qui ei equos et vestes & alia mlta bona copiose puideret. mulierẽ sanctã consuluit quid sibi agendũ esset. Illa vero sicut nihil vnq̃ de se p sumebat oratõne premissa postq̃ ab archanis diuinorum silioꝝ thalamis reuersa ẽ. rñdit. Vivi vobis in hoc facto nigrũ equũ prepari qui versꝰ infernum hĩniebat. & demonũ exercitꝰ applaudebat Manete igitẽ sm consiliũ meũ in vocatõne qua vocati estis a domio ne p ambitõnẽ vel seculi pompam detis occasionem diabolo

XL. Iterum de eodem.

CVm vero verbũ dei licet indignꝰ laicis & simplicib9 predicare incipem. & necdum exercitiũ seu consuetudinẽ faciendi sermonẽ ad ppl'm habere. semp mihi metuens ne sermoẽ impfecto deficerẽ. multa mihi vndecunq3 colligebaz Multis vero congregatis quidquid in mẽte habebaz in mediũ pferre volebã. Totũ em̃ spm̃ suũ pfert stultus. sapiens vero reseruat in posteꝝ. Cũq3 tanta prodigalitate memetipm̃ effunderẽ. ad me pꝰ sermonẽ reuertens q̃si quoddã mentis tediũ in eo q̃ inordinate & incõposite multa mihi dixisse videbar incurrebã Cunq3 hmõi tristicia aliquãdo christi ancilla me deprssũ aspiceret. ego pre verecũdia causam reuelare recusabã. & quod miserabilius erat cum aliqs tanq̃ bene & subtiliter dixisse me libẽter auscultantẽ sicut mos est post sermonẽ omẽdaret in hoc aliquã osolatõnẽ recipiebã. Erubesco turpitudinẽ meã publicare. sed laudẽ sãcte mulieris nõ ausus sum abscondere. Qm̃ cum aliquando predicte tristicie nubilo me ofusũ & tanq̃ ofusibilẽ oparium ad se vocaret. triplex vulnus temptatõnum quib9 in abscondito sauciatꝰ erã mihi mirabiliter aperuit. Vidi inquit quasi similitudinẽ hominis nebulosi superfluitate capillorꝝ cooptꝰ. Quedã autẽ meretrix subornata quasi quibusdã radijs splendida eum blãde intuendo circũibat. Facto aũt pluries circulo vnũ de radijs suis versus eum p̃icies ptem tenebraz effugabat. Ad hanc aũt eius pabolam triplici morbo me laborantẽ statim certissime deprehendi. capillata em̃ superfluitas mihi tristiciaz generabat. meretrix vero subornata. i. elatõ radijs adulatõnis mirabile mihi solatiũ oferebat

XLI De spũ intellectus eius

IS igitẽ ornata monilibus filia hierusalem. his predictis spũssancti donis illustrata. corde purificato p spm̃ intellectus in celestibus versabaẽ. Relegatis em̃ a se formis sensibilibus. vniformes & imutabiles sup celestium spẽs

quãto ſummo ſimplici & inuariabili maieſtati magis accedebat· tãto in eius aĩmo purius reſultabãt Cumq; ſubtilis & attenuatus ſpũs eius incendio pij amoris ocrematus · tanq̃ virgula fumi ex aromatibus ſupceleſtia penetraret· & quaſi p quoſdã gradus in regione viuoꝝ pambulãs p vicos et plateas querebat quẽ diligebat·nũc ſanctaꝝ virginũ liliis delectata·nunc ſanctoꝝ martirũ roſis odoriferis recreata·aliqñ a ſanctoꝝ apl'oꝝ ſenatu venerabiliẽ recepta·quandoq; cetib9 angeloꝝ ſociata·cum p omnes grad9 aſcendiſſet·cum p omĩa paradiſi loca aĩmo letanti pambulaſſet· paululũ cũ oĩa ptraniſſet·inueniebat quem ardenter eius aĩa deſiderabat·ibi demũ pfecte quieſcebat·Cũ autẽ libꝝ vite vicinius inſpiceret·multa p ſpm̃ intellect9 in eo pcipiebat·Que tãtẽ ad ſe reuerſa ꝓphetico ſpiritu p̃nunciabat· Vnde trib9 annis anteq̃ homĩes ſignarent̃ otra hereticos ꝓuintiales dixit · q̃ videret cruces ſup hoĩm multitudinẽq; de celo copioſe deſcendentes· Cum autẽ ſancti chriſti martires q̃ zelo crucifixi chriſti a longinquis ptibus vt chriſti dedecus vindicarent deueniſſent ad locũ qui dicitur mons gaudij·ibidẽ ab inimicis chriſti ĩterfecti ſunt·Ipſaq; licet p tanta terraꝝ ſpacia remota eẽt vidit ſanctos angelos ogratulãtes·& interfectorum aĩmas abſq; aliquo purgatorio ad ſupna gaudia deferentes· Vnde tm̃ huius pegrinatõnis recepit ardorẽ q̃ retineri non poſſet·ſi ſine ꝓximoꝝ ſcandalo aliquo mõ pgere valeret· Cumq; quaſi rideret q̃rem9 ab ea quid illic ſi pueniſſet faceret ſaltẽ aiebat illa·dominũ meũ honorarẽ nomẽ eius ofitendo illic·ſ·vbi impij abnegauerũt eum blaſfemando

XLII Item de eodem exempla

CVm quidã familiaris noſter & amic9 domus noſtre apud oegnies moreret̃ · vidit illa multitudinẽ demonũ quaſi rugientiuꝝ prepatoꝝ ad eſcã·Cumq; ipſa demones increparet et vt recederent a chriſti mĩſtro qui crucis vexillo munitus erat p̃cipet illis·multa ei crimĩa malicioſe imponebãt·& quod m veritate non ꝓceſſiſſet obiciebant·Cumq; illa domĩo p infirmo ſupplicaꝝ·vidit quãdã crucẽ lucidã ſup ipm̃ deſcendentẽ eũq; vndiq; ꝓtegentẽ·Et licet homo ille morte preuentus pegrinatõnẽ ſuã non pfeciſſet · magna ps purgatorij eidẽ cruce ſignato dimiſſa eſt· eo q̃ voluntatem haberet·& non ſtetit p eum ſicut ſãcte mulieri domin9 reuelauit·In nocte aũt tercie feriẽ q̃ eſt ante caput ieiunij·qñ·ſ·ſolent homĩes omeſatõnibus vacare· vidit aliquos demones a quadã muliere religioſa triſtes & ofuſos reuertentes· q̃ quidem eam grauiter temptatõnib9 impugnauerant· ſed domĩo ſuccurrẽte nequaq̃ ꝓualuerant·Cũ aũt poſt hoc a muliere q̃reret quomõ ei fuerat Ego inquit illa vehemẽt fui grauata · ſed illa hora p dei gratiã fui liberata· & ognouit q̃ illo tempe vidit demones ofuſos ꝛceſſiſſe Quidã aũt ſacerdos aliquando pñte ea miſſã celebrabat·& quia p ſacerdote illo frequent̃ deo ſupplicauerat·ꝓpoſuit ille cui non haberet maius aliquid quod ei tribueret·ne ingratus videreẽ·q̃ p illa miſſã iſtã celebraret· Cũ q; ſacerdos miſſã finiſſet·ait illa ſacerdoti · miſſa iſta mea fuit·hodie emĩ filiũ patri p me obtuliſtis Cumq; ille mirareẽ & quereret qũo hoc cognouiſſet·nam ſol9 deus nouit cogitatões hoĩm·Ego inquit illa vidi columbã pulcerrimã ſup̃ caput vr̃m in altari deſcendentẽ·que quaſi volitãdo alas ſuas ad me extendebat·& ognoui in ſpũ q̃ ſpũſſanct9 miſſã illã ad me trãſferebat · Cum aũt ſacerdotes miſſas digne & deuote celebrarẽt·videbãt ſãctos angelos gaudentes·& ſacerdotib9 cum magna hilaritate coopantes· & eoſdẽ ſacerdotes vultu benigno intuebãt̃·eoſq; deuotiſſime venerabant̃ Vide igitur ſacerdotib9 miſeris·iude ꝓditoris ſocijs·q̃ chriſtũ q̃ntũ in ſe eſt iterq; crucifigũt· & ſanguinẽ teſtamẽti pollutũ ducũt·qui manib9 pollutis·oculis impudicis·ore venenato·corde impuro·tuꝝ ad reuerendũ ſacramentũ irreuerent̃ accedũt· ãgelos ſanctos aſſiſtentes offendũt· & de ſalutari medicina ſibi morte miſerabiliẽ adquirũt

XLIII De ſpũ ſapientie eiuſdem·

MEllifluo ſapie dono cor eius medullit9 afficiebatur·verba dulcorabant̃·& omĩa ei9 opa ſuauitate ſpũalis vnctõis impĩguabãtur·Mitis corde·dulcis ore·ſuauis ope· ebria caritate·Aliqñ cum in lecto ſuo p tres dies iacuiſſet· & cum ſponſo ſuauiter quieuiſſet·pre nimie iocũditatis dulcedie dies illi adeo furtiue labebant̃ q̃ vix p vnũ momentũ ſibi iacuiſſe videbaẽ Mirabili aũt affectõnũ varietate deum aliquãdo eſuriebat· quãdoq; vero eum ſitiebat· q̃ntoq; eñ dominum plus ſentiebat·tãto magis deſideriũ creſcebat·Anxiebatur clamabat·& vt remaneret ſupplicabat ei· vt non recederet·q̃ſi inter brachia amplexãdo ſtrĩgebat ·atq; vt ſe ampli9 ei oſtenderet cum lacrimis obſecrabat Aliquãdo aũt p tres dies vel plures ut ſibi videbaẽ eundẽ quaſi puerũ inter vbera nutrimẽtem ſtringebat· & ſeſe vt non videreẽ ab alijs occultabat·Aliquãdo eñ cũ eo tanq̃ cũ puero eſculãdo ludebat Aliquãdo tanq̃ agnũ mãſuetũ iuxta gremiũ·q̃ndoq; quaſi columbã ad ſolatiũ filie ſue pi9 fili9 v̄ginis ſe oñdebat Quãdoq; q̃ſi aries ſtellam lucidã habens in fronte circũiens eccleſiã·fideles ſuos vt ei videbaẽ viſitabat· In diuerſis aũt ſolennitatibus deũ quaſi cõfiguratũ ſolennitati ſue ſe ei oſtendebat·Nam in natiuitate apparebat ei q̃ ſi puer vbera matris virginis lactãs vl' in cunabulis vagiens·et tunc ad eum afficiebaẽ tanq̃ ad puerum ſm̃ oſtenſiones varias habens varias affectõnes·& ita ſingulis annis renouabant̃ feſtiuitates In feſto aũt purificatõnis videbat beatã virginẽ filiũ ſuũ in templo offerentẽ · & ſimeonẽ eum in vlnas recipientẽ· Et in hac viſione non min9 exultabat pre gaudio q̃ ſi preſens fuiſſet quando hoc accidit in templo·In hac aũt feſtiuitate cum cere9 eius diu extinct9 fuiſſet in ꝓceſſione·ſubito lumẽ claritatis clariſſimũ nullo niſi deo accẽdente recepit·In paſſione autẽ domin9 ei aliquando in cruce apparebat·ſed raro·q; vix ſuſtinẽ poterat

XLIIII Iterum de eodem

CVm aũt appinquaret aliqua magna ſolẽnitas·quandoq; viij·dieb9 ante gaudiũ ſẽtiebat·Et ita ſm̃ anni totius curſũ variis modis mutabaẽ & mirabiliẽ afficiebatur· Quãdo aũt alicui9 ſancti dies feſtus imminebat·ſanct9 ille feſtũ ſuũ ei nũciabat·In die eñ ſuo ad eam veniẽs cum ſocioꝝ celeſtiũ multitudĩe eam viſitabat· ita q̃ cum ſancto illo p totũ diẽ ſpũs eius cum gaudio quieſceret·Ex familiari autẽ et frequenti collocutõne ſanctoꝝ·ſicut aliq̃s vnũ de vicinis noſtris ab alio ſcit diſtinguere·ita vnũ ſanctũ uel angelũ ab alio diſtinguebat Quãdoq; etiã ſanct9 aliquis in ptibus iſtis ꝓſus incognit9· feſtũ ſuũ quod in remotis ptibus fiebat·vt in ei9 ſolẽnitate gauderẽ ei nunciabat·Nullo quoq; nunciante diſtinguebat

palato cordis dies festos a nō festis·eo q̄ dulcius ei sapiebāt dies solennes q̄ simplices· Celebrabat em̄ dies festos in aīmo scriptos & impressos i cor te suo tanq̄ in martirilogio· Vnde cuz esset aliq̄ in ecclesia sancte gerdrudis in villa que dr laulos & quoddā festū sancte virginis gerdrudis in cra stino eē deberet·& sacerdos eiusdē ville festū illō non adverteret·ipsa in aīmo suo sentiens solenni tatem immīere·non iam se poterat otinere· Cunqz sacerdos non ꝑpareret vel aliq̄ qui campanas sicut fieri solet in festoz dierū respis p̄cedentibq̄ pulsa ret·ipsa de loco suo surrexit·et campanas ꝑut po tuit pulsaē cepit·Quo audito sac̄dos admirās & ad ecclesiā currens· cur īm̄t tāq̄ sit festū pulsatis cum non habeamq̄ in ꝓsuetudīe·cum non sit festuz hac hora pulsare Tūc ista verecūda & pauida ait Ignoscite mihi inquit dñe·magnū em̄ festū sed ne scio cuius est in hac nocte·Iam em̄ hanc ecclesiam sentō gaudio esse repletā· Tunc sacerdos apto ka= lendario repit q̄ die crastina deberet esse festū sā cte gerdrudis

XLV Iterū exēpla de eodem

COt autē & tantas habebat ꝓsolatēes a do mino·q̄ licet null'exterioꝛibq̄ sicut fit quā voqz ad recreatēnē intēta esset· sp in vno loco absqz alicuiq̄ ꝓsortio sine accidia vel tedio se dere posset·Aliquādo em̄ dum esset in cellula sua audiuit vocē dulcissimā domī dicentis·Hec est fi= lia mea dilecta in qua plurimū delectoꝛ· Quādo aūt extra se rapiebaē·videbaē ei q̄ caput suū tene ret sup genua christi glorificati·Aliq̄n etiā nūcian te aliquo angeloz salutabaē ab aliquo supnoz ci uium cum oraret ante altare sancti nicolai·aliquā to videbaē ei q̄ de reliquijs eius lac flueret· Vide bat aūt ab imagine crucifixi aliquādo quosdam ra dios exeuntes & ad eam ptingētes· & quasi vsqz ad cor eius penetrātes·In quib̄ oībus valde dele ctabatur·et miro mō spūs eius in talib̄ ꝓfortabaē Apparuit ei aliquādo beatq̄ bernardq̄ cistercienſis ordīs pater & lucerna·quasi alatq̄·et alas suas cir ca eam expandebat· Cunqz ipsa diu cum eo in can cello sedisset ecclesie· & illa etiā cuiusmodi essent he ale quereret·rn̄dit· q̄ ipse velut aquila sublimi volatu subtilia & sublimia diuine scripture attige rat·& multa de archanis celestib̄ ei dominus rese rauerat· Cum aūt ipa in magna veneratōne et spe ciali amore diligeret sanctū iohannē euāgelistam· accidit q̄ sacerdoti cuidā cum magnis lacrimis & gemitib̄ veniale modicū ofiteree · Cunqz sac̄dos ille q̄reret cur ita lacrimis affluceret·neḡo inquit la crimas repimere· Videbat em̄ aquilā quandā sup pectus suū·que quasi in fontē figebat rostrū i eiq̄ pectore·& magnis clamoribq̄ aera replebat· & in tellexit in spū q̄ lacrimas eius & gemitū beatq̄ io hannes deferebat domīo· Aliquādo etiā vidit quē dam sacerdotē cum lacrimis deuote celebrantē· vi sumqz est ei q̄ colūba que dā sup humez sacerdo= tis descenderet·et q̄ fons clarissimq̄ de eius hūero scaturiret·Aliquādo aūt virginis filiū quasi puez cum maxima claritate circa pixidem in qua corpus christi reponiē videbat· Cunqz q̄reremq̄ cuiusmōi esset claritas·rn̄dit Qz quātū lumē solis lumen cā tele excedit·tm̄ vel ampliꝰ claritas illa claritatem solis excedebat

XLVI Adhuc de eodem

QVando aūt alique reliquie ad ecclesiā no stram deferebantē·ipa in spū p̄sentiebat· reliquiaz aduentū· & tota nocte cum sā ctis reliquijs exultabat·christūqz gaudentē & ali as reliquias quasi cum exultatēne & veneratēe no uas reliquias suscipientes videbat· Verū aūt eēnt vere reliquie eius spūs mirabiliē p̄cipiebat De mo dica quidē cruce que est in ecclesia de oegnies · in qua de ligno sancte crucis habeē·lumīosū valde quasi claritatis celestis radiū exire videbat·Quiō aūt familiaris noster & domq̄ nostre amicq̄ inter alias reliqas quas habebat reꝑit os cuiusdā sācti sine literis·Cuiq̄ aūt essent reliquie ignorabat·Cū qz ad eam vt certificareē attulisset reliquias· ipsa in spū virtutē reliquiaz ꝑcepit · Cunqz oraret vt deus cuius essent sibi ostenderet· apparuit ei q̄daz sācteq̄ magni meriti & p̄clarq̄· Interrogabat aūt eum sācta mulier·Tu quis es·Ille vero se non no mīauit·sed quatuoꝛ literas ante mentis eius ocu los descripsit·Cunqz illa literas memorie retinerz sed quid significarent nesciret· vocato quodā cle rico literas ei dixit scz·a·i·o·l·et quid significarēt quesiuit·Ille vero colliterās & subiungens q̄ aiol significarēt·respondit· Tunc illa manifeste cogno uit q̄ beati aigolphi qui apud pruuinū in campa nia in magno honore habeē essent p̄dicte reliquie Cum autē p̄e desiderio eterne fruitēnis·p̄e amo re diuine visionis·p dilatōne optate beatitudinis eterne in hoc exilio langueret· vnicū tamē & sum mum ei erat remediū & singulare solatium māna panis celestis·donec veniret ad terrā p̄missionis · Iam em̄ in hoc seculo ꝑ expientiā didicerat qō ait dominq̄ in euangelio·Nisi manducaueritis carnez filij homīs & biberitis eius sanguinē·nō habebitis vitā in vobis·Qui mānducat inquit carnē meaz·& bibit san·m·hz vi·eē·Nec erat ei durq̄ hic sermo·si cut iudeis·sed suauis· quippe que omnē delectatō nem· & omnē saporis suauitatē in eius p̄ceptōe in terius in aīmo & etiā in ore eius mellifluo sentie bat·Cūqz amplius sāguinē viuificū sitiendo facere non poterat·aliquādo post missaz solennia vt sal tem calicē nudū sup altare diu posset inspicere exi gebat

XLVII De trāsitu eius a loco willembroch apud oegnies

OVnqz multo tempe iam apud sepedictuz locū qui willembroch nūcupatur· seip̄am domīo īmolasset·ex vicinitate p̄xime vil le que niuella dicitur frequētiam hoīm adeaz ex de uotōne ocurrentiū·que soli deo vacare cupiebat· non iam sustinere poterat· Cunqz multotiēs mul tisqz p̄cib̄ domīo supplicasset·vt locū ꝓposito suo idoneū·& psonas que desiderio suo sym deuz humiliē odescēderēt· ancille sue p̄buteret· ostēsus est ei locq̄ in spū de oegnies· quē nunq̄ priq̄ vide rat·de quo etiā ex nouitate & paupertate domus vix inter homīes aliq̄ mētio tūc erat· Tūc illa du ce domīo ad locū sibi destinatū iter arripiēs· cum adhuc aliquanto spacō remota eēt· beatq̄ nicolaq̄ eiusdē loci patronq̄ cum magna exultatēe ei obui am venit·eamqz vsqz ad ecclesiā suā deduxit Eoqz quo venit die fratres de oegnies magnū festū fa ciebant de eius translatōne·Cum aūt primo ad lo cum illū venisset·miro modo & loci dispositōnez & fratres eiusdē domq̄ sicut ei deus prius ostēte rat agnouit·& q̄ festū sancti nicolai esset p̄cepit & q̄ in eodē loco diem extremū clauderet p̄dixit Locum etiā in ecclesia vbi defuncta sepulcz habe re deberet mihi postea secreto ostendit· quod rei postea exitus ꝓbauit· Postq̄ aūt de terra & de ognatōne sua exiuit domīo·s·precipiente · postq̄ sub vmbra illius quem desideraverat sedit · tanto

suauiq̄ ḡnto secretiq̄·ḡnta illi dn̄s bona ī loco illo fecit·quotiēs copiosiq̄ solito sanctoꝝ ag̃eloꝝ solatio eam visitauit·quotiens cum matre domī familiares collocutiōnes habuit·quotiēs p̄ñtialiter ipse domin̄q̄ ei apparuit·non mente ocipe nedū sermoē explicare sufficerē·Cum aūt annq̄ vltimq̄ quē dominus illi p̄miserat īmineret·quē etiā ipsa p̄ gaudio celare non poterat·Nam sex annis ante mḡro guidoni de niuella eum predixerat·suspirabat·clamabat quasi dilatiōnis impatiens dum dominū amplexaretur·Nolo inquit domīe q̄ sine me recedas non hic amplius morari desidero·ire domū volo· Et mirū in modū dū sic extra se rapta vehementi desiderio anxiaretur ex cordis plenitudīe fere tota disrumpi videbaē in corpe·Cumqz ad se reuerteree sup pedes suos post longo tempe stare non potat Ex feruore aūt spūs dum extra se clamans trahere tur·quasi ignea in vultu videbaē · Et quod mirabilius est dum esset in illo mentis excessu· irreuerberatis oculoꝝ radijs rotā solis materialis valebat intueri ¶ XLVIII ¶ Qualiē obitū suum magistro iacobo prædixit· & exultatiōnis vocibus p̄ueuit·

IN anno autē in quo transijt ad dn̄m cuz ego ex officiō mihi a legato domī pape iniūcto ad predicandū & signandū quos dominus inspiraret cōtra hereticos me preparez ·dixit mihi dissolutiōnem sui corpis īmmere·Et quia quando reuerterer nesciebat testamentū suū facere festinabat·relīquens mihi corrigiā qua cincta erat · & sudariū lineū cum quo lacrimas extergebat· & quedā alia modica auro & argento mihi carioza· Cum autez īmineret & appinquaret tempq̄ egritudīs optate a festo āniatiōnis beate virginis vsqz ad festuz beati iohannis baptiste·non em nisi vndecies & in modica quātitate cibū corpalē sumpsit·gaudēs sp & diem nuptialē cum exultatiōne expectās· Iā em tempus p̄missū ppe erat· quod multis lacrimis p̄ uenerat·multis gemitibq̄et suspirijs postulauerat Et ecce factq̄ est repente de celo sonq̄·& vox turturis audita est in ecclesia nostra· Incēpit em alta voce & clara cantare·nec cessauit spacō triuz dierum et noctium·deum laudare·& gratias agere· dulcissimā cantilenā de deo·de sanctis angelis·de beata virgine·& de sāctis alijs·de amicis suis· de diuinis scripturis rigmice & dulci modulatōe cōtexē·Vnq̄ aūt de seraphī vt videbaē sibi alas suas sup̄ pectus eius expādebat · Quo mīstrāte & dulciter assistēte·inspirabaē ei carmen absqz omi difficultate· Vocē exultatiōnis & osonantiā modulatōnis tm̄ homies audiebāt Clausis em hostijs & omnibus exclusis pior noster et ancilla sancte mulieris in ipsa ecclesia remāserāt·Et bi multa de archanis celestibq̄ que illa dicebat intelligere nō potant Quedā autē intellexerūt·sed pauca pchdoloz retinere potuerunt· Dicebat autez inter multa alia q̄ a lumine sancte trinitatis sancti angeli intelligentiam haberent·a lumīe corpis christi glorificati·in sanctis aīmabq̄ fructū haberēt & exultatiōnē· beatam etiā virginē iam in corpe glorificatā ostanter asserebat·& q̄ corpa sanctoꝝ qui in passione christi surrexerūt·nunc̄ postea in puluerē reuersa fūt Dixit etiā & inde valde gauisa est q̄ spūssanctus in p̄ximo ecclesiā visitaret·& copiosiq̄ solito p̄ uniuersam ecclesiā opatores sanctos ad fructū aīarū mitteret·& mundū ex maxima pte illuīaret· Dixit etiam cum de beato stephano pthomartire canez quē rosariū padysi appellabat· q̄ dnz ozaret ī morte· dominq̄ sanctū paulū dedit ei in munere· Cumqz beatus paulq̄ martirio osecratus spīn̄ in morte emitteret·beatq̄ stephanq̄ presēs fuit· & beati pauli spīn̄ domio obtulit dicens·Hoc magnū et singulare munus mihi dedisti·& ego cum fructu multiplici illud reddo tibi ¶ XLIX ¶ De vltima eius egritudīe·& qualiē in ea se habuit

LApsis aūt tribq̄ iubilatōnis diebq̄ lectuz iū in ecclesia corā altari fecit prepari· & do se reuersa corā fratribq̄ dixit · Preceſſerunt lamentatiōnes dum lugerē p̄ peccātis·precessit carmē dum exultarē et iubilarē p̄ eternis· Ecce em̄ sequiē ve infirmitatis & mortis · nunc̄ em̄ de cetero manducabo·In hac infirmitate grauiter ex terius laborabat·sed suauiter interiq̄ quiescebat Sācti em̄ qui frequenē ei in statu sanitatis astiterāt· frequētius in infirmitate eam visitabāt · Christus em̄ frequenē ei apparens & quasi vultu opatientis eam respiciens·& mater eiusdē christi ei fere semp assistens·quasi insensibilē ei redebāt infirmitatis doloꝛem·Angeli etiā sancti assistebāt ei et deuote mīstrabāt Vnde cum quadā nocte sitiret·et iam p se surgere vel incedere p̄ nimia debilitate nō possz duobus sāctis angelis eam sustinētibq̄·& ad locū ducentibus vbi reposita erat aq̄ & reducētibus bibit·& ad lectū suū absqz alio labore redijt · Cum vero beata virgie p̄monēte extremā recipet vnctōnem·omnes p̄ñtialiter affuerūt apli· Beatq̄ autem petrus ei claues ostēdebat·& q̄ celi ianuā ei aperiz p̄ mittebat·Christq̄ aūt signū sancte crucis victorie sue vexillū pedibq̄ eius affixit · Cumqz in diuersis ptibus vngereē·in susceptiōne sacramti opatio nem spūssācti cum maxima mētis illumiatōne sentiebat·Quidā aūt de amicis & notis eiq̄ qui dudū mortui erāt·ad osolatiōnem missi sūt ad eā·Quidā etiā petiturq̄ auxiliū ab ācilla christi in infirmitate illa apparuit ei qui maximo cruciatu ī purgatorio torquebaē· Cum aūt cā visitādi eam sanctq̄ tholome sedis episcopus aliquando dueniſſet·maximā ex episcopi presentia osolatiōnem et corporis fortitudinē ad tempq̄ recepit Beata aūt virgo eā q̄si in ere contra sāctum epm̄ vt sibi videbatur leuauit unqz idem epus ī eadem ecclesia altari beate virginis osecrato missaz solēnia celebraret· vidit in pceptiōne sacramti quasi columbā cādidā que sācto pō ī ore ponebat eucaristiā·maximāqz claritatē ī cū interius trāsfundentē & eius aīam illustrātem domino ostendēte cognouit·Cū aūt ī infirmitate nihil penitus māducare posset· nec etiā panis modici odorē sustinē valeret·de facili tn̄ corpus christi sumebat·Quod statim q̄si liquescēs in aīmā eiq̄ trāsiēs non solū aīm̄ oforabat·sed & corpalē infirmitatē absqz mora alleuiabat·Accidit autez in sua infirmitate dū corpus christi recipet q̄ facies eius q̄si quibusdā radijs lumis resplēderet·Cumqz temparemus aliqn̄ vtz eucaristiā non osecratā possz sumere·statim odorē panis abhorruit · Cum vero modica ps dentes eius attigisset·cepit clamare·cō spuere·& q̄si pectus eius rumpereē ābelare·& singultus cum ingenti āxietate mittere·Cumqz p̄ doloꝛe diu clamasset·& multotiens os eius aq̄ abluisset·trāsacta magna pte noctis vix potuit quiescere

LI· Iterum de eodem

Emp aūt q̄ntūcunqz debilis esset· q̄ntūcū qz euacuato & exinanito corpe vtpote q̄ tiij·diebq̄ nil penitq̄ate morte manducauit

tamen lumen solis sustinuit·& nūq̄ ꝑtra claritatē lucis oculos clausit·& quod mirabili⁹ est cum iuxta & quasi ad aures eius in ecclesia alta voce cātaremus·dum campanas diu et fortiē pulsarem⁹· cū etiam quoddā altare vt ꝓsecrarēt ab epō tholosano cum multis cemētarijs ꝓtientib⁹ cuz malleis & martellis iuxta eam erigerem⁹· nunq̄ aliquo tumultu grauari poterat·quem ad teū & ad eius ecclesiam ptinere sciebat·Nam & ipsa cum ei ꝓpateremur asserebat·qz sonus ille caput eius non ledebat·nec cerebrū ꝓtiebat· sed statim eum in aīma cum magna suauitate recipiebat· Quedā autē alii sui nostrū dixit que post mortē eius debebāt accidere·sicut spūsācto reuelāte & ꝓmittēte ꝯgnouit Que ita ꝓpter sc̄dalū infirmoz subiunximus q̄ vt cum euenerint de facili ex scriptura possint perpendi·Interim vero sermones signauim⁹ & libruz clausim⁹·qz forte trāsibunt plurimi & multiplex erit scientia·Cum aūt appinquaret hora eius ostēdit dominꝰ filie sue portōnem hereditatis eius int̄ fratres·viditq; locum ī celestib⁹ sibi a domīo ꝓparatum·vidit & gauisa est·Quinta aūt feria añ diē transitus eius cum essem⁹ pītes & assisterem⁹ ei in vespe· nobis loqui non voluit·nec oculos suos ad nos ouertit·sz fixis imobilit̄ in celū oculis· iacebat eī extra cellulā sub aere·cepitq; eius vult⁹ q̄ quadā serenitate claresc̄ere·Tūc ipa diutissime q̄si pre gaudio subridens· cepit nescio quid submissa voce cātare· Non eī iam poterat voce exaltare· Cum aūt magis appinquasse & diligenti⁹ auscultassem·non nisi modicū de cantilena eius potui intelligere hoc·s·q̄ pulcer es rex noster domine·Cū q; diu in tāto ꝓmansisset gaudio·cantādo·ridēdo & manib⁹ aliq̄n plaudendo·tandē ad se reuersa q̄si de nouo ad sensū infirmitatis quā pri⁹ non sentiebat cepit modicū gemere·Cunq; ab ea quid vidisset q̄reremus·non nisi modicū voluit vl' potuit nobis loqui·Mirabilia inquit dicerē si auderem· Die vero domīco apparuit ei sathan q̄si insidiando calcaneo eius·& multū eam vexauit·Nam aliquantulum cepit pauere & etiā a circūstantib⁹ auxiliū petere·Ipa vero in domīo fiduciā resumēs·& caput draconis fortiter terens·& se signo crucis muniens· vade inquit retro sanies & turpitudo · Quo recedente cepit itez cātare alleluia·& domīo gratias agere

CLI De felici eius trāsitu

Circa illam horā qua dominꝰ emisit spīm in cruce·s·circa horā nonā ipa quoq; ad dominū migrauit·nunq̄ vultus hilaritatem· vel exultātis faciē aliquo mortis dolore mutans· Nec memī q̄ etiā in sanitate maiorē vult⁹ habuerit serenitatē·maiorēq; alacritatis ꝓtēderit speciez Cum aūt in morte lauarēt eius sacrū corpusculuz inuenta est ita attenuata & ieiuniis infirmitateq; ꝓfecta·q̄ dorsi eius spina ventri eius otigua erat· & quasi sub tenui pāno lineo sub ventris ei⁹ pelli cutā ossa dorsi eius apparebant· Post mortē etiam quos dilexerat in vita nō deseruit· sed ad aliquos rediens·sāctas etiā & ꝓbate vite mulieres frequēter alloquens·amicos suos & docuit in agēdis·& ꝓmuniuit in piculis·etiā in secretis signis omnem dubitatōnē a cordib⁹ eoz remouens·Aliquib⁹ etiam amicoz suoz precib⁹ suis īpetrauit a domino & sapie splendorē & caritatis feruorē· Vnde quidam sanct⁹ cisterciensis monach⁹ vidit ī somnis post trāsitū christi ancille q̄ calix aure⁹ ab ore ei⁹ exibat·quo quibusdā amicis suis potū dabat· Retulit etiā mihi quidā alius q̄ in somnis vidisse corpus eius quasi in splendidissimū lapidē ꝑciosū permutatū · Anno itaq; vt dictū est incarnati verbi M·cc·xiij·kl'·iulij·s·in vigilia sācti iohannis baptiste circa horā nonā die domīca illa preciosa christi margarita·xxxvi etatis sue āno ad regni eterni delata est palatium

CLII De victoria ludouici iuuenis in pictauia

Anno domī·M·ccxiiij·iohannes rex āglie vrbem andegauis quā occupauerat muro ex vtraq; pte vsq; mediānā circūuallaē cepit·et arridente fortuna cuz in breui supdicta municipia obtinuisset aquitanoz et pictauorum auxilio se posse de facili residuū terre recupare presumens·castrū quod rupes monachi dr a guillermo de rupib⁹ ātegauis seneschallo ob tuitōnē itineris de nouo edificatū obsedit·Erectis itaq; petrarijs & ceteris machinis bellicis·cepit castruz fortit̄ expugnare·et obsessi non min⁹ strenue se defendere Tunc ludouic⁹ regis philippi primogenitus patre suo ꝓuincia flādrie & normānie cū militib⁹ diuersa mūicipia vicissim visitante·& ad hostiū incursibus defensante·congregatū exercitū mouit de kinone vt predictis obsessis succurreret·Cunq; p vnā iam dietam tantū a loco exercitus distaret· rex iohannes eius aduentū in crastino futuz nō sustinēs omnib⁹ petrarijs· mangonellis·papilionib⁹· ceterisq; belli vtensilibus dimissis· ac ꝑte expositis rebellit Ludouicus aūt vrbē quā muris circūseperat recupauit·et oēs eius muros destruxit· Hanc aūt victoriam ludouici modico tempe interiecto secuta est victoria regis philippi·In qua infra mēsis vnius spaciū filius in pictauia de rege anglie· pat̄ in flandria de othone imperatore & flandrensibus bello quidē difficili· sed victorioso·sūmi regis ꝓtecti dextera triumpharūt

CLIII De introitu philippi regis in flandriam· & preparatōne belli flandrensis

Ipso igit̄ anno·s·ab incarnatōne dominj·M·ccxiiij·iohanne rege anglie vt dictū est in ptibus andegauie debachante·otho impator electꝰ ab ipō iohanne pecunia mediante· congregauit exercitum in comitatu haimonie in opido valētiane in terra ferrandi comitis·fuerūtq; cum eo missi a rege iohanne ad stipendia sua·s·comites bolonie & salesberie & flandrie· dux quoq; brabancie · cuius filiam idē otho duxerat in vxorē·& multi alij pceres· & comites de alemania·haimonia· brabancia· flandria·Rex aūt philippus cuius militie maiorem ptem habebat filius eius in pictauia congregatū mouit exercitū in crastino beate marie magdalene deperona·terrāq; comitis ferrandi intrauit· Et transiens p eam omnia incendio vastādo ac dep̄dando vsq; ad vrbē thornacū puenit·quā flandrenses quidem anno ꝓterito fraudulenē cepant & multū dānificauerant·sed idē rex sine mora missō exercitu cum fratre guarino & comite sancti pauli eam occupauerat · Otho vero cum exercitu suo venit ad castrū quod dr morethania·distans a thornaco p sex miliaria·Et rex quidē eos inuadere ꝓposuerat sed dissuaserūt barones· qz non nisi artus & difficilis aditus ad illos patebat · Recessit autē rex de thornaco vt iret ad insulā castz·& otho cuz exercitu suo sequebat̄ eum· Vicecomes aūt meledunj cum quibusdā equitib⁹ diuertit ab exercitu regis versus ptes illas vnde veniebat othonis exercitus quem ꝑsecutus est guarinus siluanect̄sis electus

Hi ad quendam locū eminentē puenerūt· vnde pre
pantes acies & ad pugnā dispositas manifeste vi
dere potuerūt· Quod cum electus reuersus nunci
asset regi qꝫ hostes·s·venirent ad bellū ꝓpati· & vl'
pugnandū necessario· vel cum pudore & damno
recedendū·osulti barones a rege non multū suade
bant esse pugnandū sed potius ꝓcedendū·

LIII De ordiatōne aciez in vtroq; exercitu

Enerunt aūt ad pontē bouinū qui est mē
cesonā et sāguineū· quem cum maior exer
citus iam trāsisset·& rex citra pontē exar
matus·armis siquidē aliqntulū & itinere fatigat?
sub vmbra cuiusdā fraxini iuxta quandā ecclesiam
beati petri modice quieti vacaret· ecce nuncij mis
si ab illis qui stabāt in postrema acie cum clamore
accurrētes referūt hostes aduentare·ac postremis
acieb? iam fere ofligere·ac vicecomitē et arcubali=
starios & equites leuis armature cum satellitib?
vix furorem & audaciā eoz posse diutius retarda
re· Quo audito rex ecclesiam ingrediē·& breuiter
orans itez egressus armis induit· alacriq; vultu
equum insilit·ac si ad nuptias vocaret· Deinceps
vbiq; p campos ad arma clamaē·clāgūt tube· co=
hortes que iam pontē trāsierāt reuertunē Vexillū
quoq; beati dionisij quod omnes in bello debebat
ꝓcedere reuocaē·Nec satis ꝓpe reuertēs non expe
ctatur·ymo rex cursu rapido redit·& in ꝓria fron
te belli se ponit· Quē videntes hostes ꝓter spez
suam sic retrogradū quasi stupore quodam & hor
rore ꝓcussi·diuerterūt ad dexterā ꝓtez itineris quo
gradiebanē·& ꝓtēdentes se in eminentiora parte·
steterūt a ꝓte septentrionali· solemq; qui die illo
feruentius incaluerat ante oculos semꝑ habentes·
Rex aūt alas suas e regione otra illos extēdit stās
a ꝓte australi cum exercitu suo p spacia campi nō
pua breuiter ꝓtenso solem habens in humeris· Ita
steterūt hincinde vtreq; acies eq̄li dimensione pro
tense·modico campi spacō a seinuicē distantes· In
medio aūt huius dispositōis erat rex philippus in
prima frōte·cui lateratim adherebant willerm? ba
trensis flos militū· bartholomeus de roia vir anti
quus et sapiens·galter? iuuenis vir ꝓbus & pru=
dens·petrus maleuicin?·girard? scropha· stepha
nus de longocāpo·wils de garlāda·henric? comes
barri iuuenis·qui patri suo regis osobano nup de
functo successerat·& alij etiā plures viri virtute
spectabiles & in armis exercitati· Ideoq; tunc ad
ipi? regis custodiā spēaliē deputati·Ab opposita
ei? ꝓte stabat otho agminis ocertissimi· qui sibi p
vexillo erexerat aquilā deauratā sup draconem pē
dentē in ptica erecta in quadriga

LV De exhortatōne francoz ad pugnā·& ozōne p̄missa

Rex aūt anteq̄ ogrederē hac breui & hu
mili ozōne suos milites alloquiē· Otho in
quit cum suis a dōmō papa excōmunica
tus est·quia hostes & destructores ecclesie sūt·&
pecunia que illis in stipendia mīstraē de lacrimis
paupm et ecclesiaz adquisita est·Nos autē christi
ani sum?·& omnione pacis sācte ecclesie fruētes
q̄uis peccatores· tamē ecclesie dei osentim?·& cle
ri ꝓ posse nostro libertates ōfendim?· Vñ de dei
misericordia fiducialiē debem? p̄sumere· qz nobis
licet peccatonb? dabit de suis & nostris hostibus
triumphare·His igiē dictis milites a rege benedi
ctōnem petierūt· & statim insonātib? tubis insul
tum viriliter in hostes fecerūt· In ipsa eñ hora ca
pellan? qui hec scripsit·& quidā cleric? non ꝓcul
a rege stabant retro ip̄m· Qui audito clangore tu
barum·alta' voce cecinerūt hūc psalmū·Benedict?
domin? deus meus qui do·ma·me·ad pre·&c̄· De
inde Exurgat deus·& Domie in virtute tua·&c̄·
omnes vsq; in finē ꝓut potuerūt ꝓpter irrūpētes
lacrimas & singult? admixtos coz̄ deo ꝺuote re
colentes & libertatē qua ecclesia dei gauderet in
frācia p philippū regem·& ecōtra dedec? & opp
bria que patereē p othonē & p regē anglie iohānē
qꝫ muneribꝰ hostes illi ꝓuocati otra dominū su
um in regno suo pugnare presumebāt·

LVI De primo ogressu militum

Primus tamē ogressus pugne non ibi fuit
vbi erat rex·qz anteq̄ ogrederēē cōtra fe
randum & suos·iam in dextro cornu con
fligebaē·rege fortitan ignorāte· Prima q̄dē frons
pugnatoz directe ꝓtensa erat·& campi spacium
xl·passibus occupabat·Erat enim ibi siluaneē ēsis
electus·non quidē vt pugnaret·sz vt armatos ad
honorē dei & regni ac salutis ꝓprie defensionem
aīmaret· qui etiā quos formidolosos ac tepidos
nouerat retro posuit·Quos aūt feruentes & pro
bos ī vna et prīa acie collocauit·ac directe p cam
pum extendi fecit· Campus enim ait amplus est·
non decet vt vnus miles faciat sibi scutum de alio
milite·sed sic stent vt omnes quasi vna fronte va
leatis pugnare·His dictis premisit ad inchoandū
bellum probissimos·cl· satellites non minus sine
equis q̄m in equis pugnantes· vt milites egregij
qui erāt in prīa fronte motos aliqntulū & turba=
tos inuenirēt hostes·Indignati aūt flādrenses qui
erant ad pugnā feruentissimi se non a militib? sed
a satellitib? primo inuasi·de loco in quo stabāt re
quaq̄ se mouentes·sed eos ibiē expectātes alacri
ter recepunt·& equos eoz fere oīm interfecerunt
ip̄osq; multis vulneribꝰ affecerūt· nullū tamē pre
ter duos letaliē vulnerauerūt· Hos aūt secut? est
galcher? sācti pauli comes·licet q̄busdā suspect?
esset tanq̄ hostibus aliq̄n fauisset· Vnde & dixit
electo se bonū ꝓpositorē futurum die illo Hic itaq;
cum electis suis militib? mira velocitate q̄si aqui
la volās in columbas mediū hostiū ꝓcoras trāsiit
multos feriēs·& a multis ꝓcussus·equos et boues
indifferenter occidens·nullūq; capiens·& ita per
aliā ꝓtem reuersus est·hostiū multitudinē q̄si in si
nu quodā intercludēs· ꝓsequiē eum non mīoz au
dacia comes bellimōtis·matheus de monte moren
ci cum suis·& dux burgundie·factaq; est pugna
mirabilis ex vtraq; ꝓte·que cum feruentissima' trīū
horaz spacō iam duraret·tandē totū belli pondus
in ferrādū cuz suis versū est·Ita q; multis ofossus
vulneribꝰ & in terrā ꝓstratus· ac fere diuturnita
te pugnādi exanimatus·hugoni de marois et iohā
ni fratri eius se reddidit· & cum plurimis ex eius
militibus captiuus ductus est·Ceteriq; omēs qui
in eadem ꝓte campi pugnabāt·aut interfecti sunt
aut capti·aut fuga turpi francis insequētibus sal
uati

LVII De aduentu omūiaz· et de
pugna otra regē philippū

Interea legiones omuniaz veniūt·& q̄ntotius ad
aciem regis vbi·s·signū regale videbāt· accurrunt
vexillum imq̄m floribus lilij distinctū quod tunc
ferebat gualo miles fortissimus· sed non diues de
monte igniaco· spēaliter omunie corbey· ambiani
bel uaci·opendij·attrebati·cuneos militū penetra
uerūt· & ante regē se posuerūt·At illi qui erant in
acie othonis audacissimi & bellicosi viri ipsos in

otinenti repulerunt·eisq; paulatim dissipatis fere vsq; ad regē puenerūt Quo viso milites prenoīati qui erant in acie regis preceſſerūt· seq; othoni ac ſuis furore theutonico solū regem q̄rētibus oppoſuerūt · Nam & impator ille & ferrandꝰ & comes bolonie ſicut poſtmodū a captiuis dicimus iuramento firmauerūt· q; oībꝰ alijs neglectis ad aciem regis philippi p̄cederēt·nec retorquerēt habenas donec ad eū pueniētes ipm occiderēt· Quo facto· de reliquo exercitu facillime ſe poſſe triumphare ſpabant ·Propter hoc otho cum acie ſua nō niſi contra regem & eius aciem pugnauit· Ferrandus quoq; voluit et incepit ſed non potuit ad ipſū puenire·qm̄ a campaniēſibꝰ via eius intercluſa fuit Comes eciam bolonie ad regez in ipo pugne initio puenit·ſed cū ppe iaz eſſet dñm ſuū ut arbitror reuerit⁹ ab ipſo declinauit·& cū roberto trocaz comite qui nō ꝓcul a rege aſtabat ogreſſum habuit·Sed et petrus antiſſiodori comes cognatꝰ regis virilit̄ ꝓ rege pugnabat· Philippus tñ eius filius vxoris ferrandi ognatus ex parte matris ex oppoſito contra regē ſtabat · Adeo em̄ illi hoſtes regis excecati erāt·q; multi eoz licet haberent ex ipīs ꝓte fratres p̄uignos·vitricos·& cognatos·nihilominꝰ tñ ſpreta reuerētia dñi ſecularis· & abiecto dei timore·bello iniuſto eos quos reuereri ac diligere ſaltē naturali iure tenebāt̄ laceſſere p̄ſumebāt Itaq; ſup̄dictis militibꝰ virtute mirabili furorē theutonicoz contra regē impedientibus·petitesipm̄ regem circūuallauerūt et vncinis ac lanceis gracilibus in terrā ab equo depoſuerūt Pauci vero milites qui cum eo remāſerant·ceteris vt dictū eſt p̄cedētibus & contra othonis acīē dimicātibus·et ſup̄dictus gualo qui i vexillo ſepius īclinato vocabat auxiliū·ſpāliter quoq; petrus iſtāne des qui ſponte ab equo deſcendens ſe ꝓ rege ictibus exponebat·eoſdem pedites ꝓſtrauerunt· diſipauerūt·& occiderūt·Sed et ipſe rex ſepe citius a terra ſurrexit·& inopinata leuitate rurſus equum aſcendit ¶ LVIII ¶ De ꝟfluctu belli et fuga othonis

ERgo pugnaī ab vtraq; virtute mirabili & cadūt multi·Ibiq; āte oculos regis occiditur miles ꝓbus ſtephanꝰ de longocāpo cultello in capite ꝓ oculariū galee recepto·habebant em̄ hoſtes cultellos mirabiles et acten⁹ inauditos quibꝰ ꝓ gladijs vtebanī·longos·ſ·graciles triacumines·quolibz acumie a cuſpide vſq; ad manubriū indifferenī ſecantes·francoz tamen virtus indefeſſa p̄ualuit· repulſaq; tota othonis acie puenerūt ad eum·Itaq; petrꝰ maleuicin⁹ ip̄m per frenū apprehendit·Sed cum eum a turba qua oſtus erat extrahere non poſſet· girardus ſcropha cultellū in eius pectus impegit·ac ꝓpter armoz̄ eius denſitatē ip̄m ledere non valens·ictū reiteravit·& huic ſecūdo ictui caput equi quod erat erectum & arduū obuiauit·Igit̄ cultellus mira fortitudine impulſus tetendit in cerebꝝ equi ꝓ oculuz receptus·Equus itaq; letaliter vulneratꝰ ſe giravit·& verſus illā ptem aquila cum karro dimiſſis ac prede expoſitis tergū vertēs a campo receſſit · Quo viſo rex ait ſuis·Hodie faciem eius amplius non videbitis·Cum igit̄ paululū pceſſiſſet equus labitur·& ſtatim alius recens adducit̄·In quē cum aſcendiſſet·fuge velocit̄ ſe omiſit·eo q; francoz⁹ virtutē vlteriꝰ ſuſtinere non poſſet · Nam & barrenſis eum ꝓ collū tenuerat·ſed equi velocitate ſuorumq; militū denſitate p̄ceptus ei fuerat Qui etiam dum eoz dominꝰ fugeret adeo fortit̄ p̄liabant̄ vt ip̄m barrenſem in terrā ꝓſternerēt· qui plus q; ceteri p̄ceſſerat·eo q; illi regē cuſtodirent· Cū igitur equo ſuo occiſo pedes eſſet·& circūuallatus a hoſtibus ſe more ſuo mira virtute defenderet· ipſe tamen vnicꝰ a multitudīe captꝰ vel occiſus fuiſſz niſi thomas de ſācto valerio cum equitatu ſuo ſuperueniſſet·qui eum de manibꝰ inimicoz liberauit Itaq; reuiuiſcēte p̄lio duz impator fugeret· duo comites ex eiꝰ pte cum alijs viris fortiſſimis quos ipſe ſpāliter elegerat vt eſſent ppe eum in bello otra francos pugnauerūt·tamē franci p̄ualuerūt Deniq; duo p̄fati comites·ſ· hernaldꝰ de hoſte male miles fortiſſim⁹· & gerardꝰ de ramderotes capiunt̄·karrꝰ decerpitur·draco frangit̄· aquila alis euulſis & ꝟfractis ad regē philippū defertur· Othone aūt inter primos fugiēte· & dux louanie & dux de lambroch·& hugo de bouis· & alij per turmas ſe mandauerāt fuge turpi ¶ LIX De comite bolonie qualiter captus ſit

DOro comes bolonie ab initō belli inceſſāter pugnabat·nec ab aliquo ſuperari potat· Fecerat q; ſibi q̄ſi mūitōnē q̄ndā arte mirabili·de ſatellitibus armatis & oſertiſſimis duplici ſerie in modū rote adinſtar caſtri obſeſſi·vnde patebat aditꝰ quidā quaſi porta qua recipiebaī quotiens vel ſpm̄ volebat reſumere vel ab hoſtibꝰ vrgebatur Verūtamē antea mltū diſſuaſerat pugnā ꝓbitatem francoz ſciens & audaciā· Vnde et imator ac ſui ꝓditorē eum reputabāt·Et niſi p̄lio oſenſiſſet·ip̄m vinculis maneipaſſent· Deniq; cum pugna p̄e manibꝰ haberetur·ipſe hugoni de bouis dixiſſe fertur· Ecce pūgna quam tu ſuadebas ego diſſuadebā·Tu q̄ſi formidoſꝰ fugies· ego vo ſō piculo capitis mei pugnabo·& vel captꝰ vel interfectus remanebo· His dictis ad locum pugne ſibi deſtinatū acceſſit· omnibuſq; ceteris ſibi ducti⁹ ac fortius pugnauit·Itaq; ceteris vt dictū eſt fugiētibus·ipe tamē adhuc pugnans a ſex militibꝰ euelli a campo non poterat·donec ſatelles quidam petrus·ſ·de cinella qui ꝓbiſſimus equo ſuo ab hoſtibus occiſo pedes pugnabat ad ip̄m acceſſit· & eleuata equi tectura mucronē vſq; ad capulū i eiuſdem equi ventrē infixit·Lapſo igitur equo·comes ſupinus iacuit·dextez femur habēs ſup equi collo vnte vix extrahi potuit·Supuenerūt aūt hugo & gualterus de fontibus· & iohannes de robereco· Qui dū inter ſe ꝺtenderēt cui eoz captō comitis aſcriberetur·ſupuenit iohannes de nigella cū ſuis militibus·qui corpe quidez ꝓcerus & forme venuſtiſſime miles erat ſed his animi virtus in eo nō reſpondebat·Vnde & in illo p̄lio nondū die tota cum aliquo ꝟfixerat·Rixabatur tamen cum alijs qui comitē illic detinebant·volēs ex eius detētōne laudis ſibi aliquid vendicare·& quidē p̄ualuiſſz niſi fraī·G·electus ſupueniſſet· quē agnoſcens comes dedit ſe illi regans·vt ſoli vite illius faceret miſeren·Cogitur itaq; comes de terra ſurgere· ſz cum vidiſſet non ꝓcul arnulphū de auteuarda militez ꝓbiſſimū cū aliquot militibus ad eius auxiliū ꝓperantē·in terra ſponte plapſuſ adiutoziū expectans·finxit ſe pedibus non poſſe ſtare·ſed q; attabant ictus plurimos ingemināres opulerūt eū et runcinū aſcēdere·ipſe quoq; arnulphus & qui cuz eo erant capiūtur ¶ LX ¶ Qualit̄ rex philippus victoz cum gaudio rediit

OMnibus itaq; fere equitibus·aut fuga de campo electis·aut captis· aut interfectis stabant adhuc ibi satellites pedites fortissimi·brachantones·& alij quos pars aduersa quasi vallū añ se posuerāt numero septingenti Quos videns rex·thomā de sancto valerio virū nobilez ac virtuosū & aliq̄ntulū literatū otra illos misit· qui licet iam armis aliquantulum pugnando fatigatus esset habens secū de terra sua· l·equites· & duomilia pedites cum magno furore ī illos irruit omnesq; trucidauit·Et nārū dictu cū post victoriam suoz numez recensuit·non nisi vnū solum de toto numero deesse inuenit Qui etiam statim quesitus inter occisos & inuentus atq; in castra delatus·īfra paucos dies vulneribꝫ p medicos sanatis incolumis est effectꝫ·Dato itaq; signo frācoz acies reuocanē·ad castra cū gaudio reuertunē· Mira vero regis philippi clementia·eodē em vespe cum adducti corā eo fuissent pceres capti·quimq; vite licet comites et·xxv·alij nobiles vexilloz insignibꝫ gaudentes·licet omēs de regno suo qui in eiꝫ mortem ospirauerāt·tāq; rei lese maiestatis sz̄m leges capitibus oplectendi essent·ille tamen vt mitis & pius vitam odonauit omnibꝫ·Et si em feruebat in eo otra rebelles seueritas·maioz etiam vigebat in eodē clemtia in subiectos·cuius intentō semp erat pcere subiectis & debellare supbos·Omnes tamē ergasculis mancipauit· quibus icathenatis & quadrigis impositis iter pisius direxit· CLXI

Qualiē comitē bolonie de ingratitudīe redarguit

QVm aūt esset bapalmis· intimatū est ei q̄ comes bolonien̄sis post preliū miserat nūcium ad othonē suggerēs ei vt gandauum accederet·& vires recolligēs auxilio gandauoz & alioz bellū renouaret·Quo audito·siue vericō autore siue non·rex admodū pturbatꝫ ascendit in turrim·vbi duo maiores comites erant·ferrandus·s·& reginaldus·Itaq; reginaldo imp̄pauit q̄ cum homo suus legitimꝫ esset nouū eum militem ac de paupe diuitē fecerat· ipe vero p bonis mala retribuens·vna cum comite alberico patre suo ad henricū quondā anglie regē in regni pniciē se transtulerat·Postea quoq; relipiscens in magnā ipsi? amiciciam receptus fuerat · & preter comitatum tñi martini qui alberico patri suo ī seruitō regis anglie defuncto adeū hereditario iure deuolutus erat coītatū ei bolonie addiderat·Ipe quoq; post modū culpe culpā adijciēs ad regem anglie ricardum trāsiens q̄ndiu vixerat· ei semp otra ipm adhesserat· Sed & ricardo defuncto eum interim in amiciciam suā recepat·& cum duobꝫ predictis comitatibus·tres etiā alios·s·mozetonij·albemarue· & warennay eidē adiecerat His omibꝫ beneficijs obliuioni traditis otra ipm suū dominū regē vniuersā angliā·theutoniā·flādriā·hanoniā· brabantiā sine causa omouerat·Naues etiam eius apud eūdē portū anno preterito cum alijs diripuerat·Sed & nup cum reliquis otra ipm corpaliter pugnauerat Post pugnā quoq; post vitam ei misericordiē cō donatam missis nunciis ad othonē & alios qui de bello euaserāt·ad bellū eos iterum incitare curauerat·Hec omnia inquit mihi fecisti·vitam tamē me adimente non perdes·sed donec hec omīa lueris· ergasculū non euades CLXII De captiuitate eiusdem comitis·& ferrādi·et alioz·

His dictis fecit eū peronā adduci· ibiq; in turrim fortissimā includi·& cautissime cu

stodiri·ligatū compedibꝫ mira subtilitate pplexis ac fere indissolubilibꝫ·Ferrandū quoq; filius devectū arta custodia mancipauit· in turre noua extra muros inclusū·Porro ceteri captiui in duobꝫ castelletis pisius positi sūt· in vtrisq; pontis capitibus & in diuersis p diuersa loca munitōnibꝫ·In his aūt que dicta sūt iustū dei iudiciū patet·q; cōuentꝫ p̄uoz que in extermiū bonoz temē disponunt·semp in otrariū vertit ad vindictā·s· malefactoz·laudem vero bonoz·Ecce em̄ non solū isti qui in hoc bello ofecti sūt otra regē ospirauerant· sed etiam donis ac pmissis illecti· comes Eueꝫ nouernēsis & omnes pceres trās ligerim & cenomānie & andegauie et neustrie·excepto tñ willermo de rupibꝫ seneschallo ādegauie·nibello de mediana & vicecomite sancte susanne·& alijs q̄p paucis·iā regi anglie suū fauorē spoponderāt·sed ppter metum regis quousq; certi essēt quis esset pugne future exitus sua vota tegebāt Janq; q̄si de victoria p̄sumentes vniuersū regnū diuiserāt viro mandiaz s·cum perona comiti reginaldo· pisius aūt ferrando·& alijs alia opida othone distributore temere ptientes·Deo igitē ordināte iustissime sicut est factum vt ferrandꝫ & reginaldꝫ id quod p honorē suo petierāt vel putabāt· p sue ofusionis ignominia haberēt Quis aūt vel verbo vel scripto valeat explicare que in eoz aduentu facta sunt · cantica dulcisona clericoz·triputia ppoz·pulsatōes classitoz̄um·ornatꝫ ecclesiaz·vicos & domos & vias cortinis & pānis sericis intectas·flores & ramos arboz viridez vbiq; stratos· omēs etiā cuiusq; generis sexus & etatis homines ad tanti triūphi spectacula occurrētes·rusticos & messores imemissos opibꝫ·falcibꝫ rastris & tribulis in collo suspensis cateruati ad vias ruentes cernere cupiētes ferrandum in vinculis·quē nup formidabāt in armis·nec ei verecūdabanē illudere rustici·pueri et vetule nacta occasione a nomīs equiuocatōne · Nam & casu mirabili duo equi ferrādi·i·eiꝫ colozis qui hoc nomē equis imponit ipm ī lectica vehebāt· Vnde & ei imp̄perabāt q̄ sic ferratꝫ vt erat recalcitrare non poterat·qui prius impīguatus dilatatꝫ recalcitrauerat·& in dominū suū calcaneū eleuauerat· Hec p omīa loca facta sūt quousq; pisius puenerunt· Parisiani vero seu pisiēses clerici & layci cū hymnis & canticis obuiā regi p̄cesserūt·Nec solū dies sed etiam noctes in leticia trāsegerūt· septez em̄ diebus otinuis noctibus innumerosis lumibus vtebanē·ita vt nox sicut dies illuminare videreē CLXIII De malicia regis iohannis anglie· & incōstātia pictonū·& treuga data,

OMnes vero salesberie regis anglie frater ipso die pugne traditus est a rege philippo comiti roberto·vt ipe rex anglie filiū eiusdē roberti quē captū tenebat vt supradictum est omutaret p illo· Sed ille tanq̄ nature otrariꝫ· carnem suā & sanguinē semp odio habens· noluit extraneū quē tenebat captiuū omutare pro fratre suo·Post paucos dies pictones tante fama victorie pterriti·missis legatōnibus regi philippo elaborabant recōciliari·Rex aūt eorū perfidiā multotiens exptus·eoq; fauorē sciens domino suo forte semp onerosū et nūq̄ fructuosū nō adquieuit·sed collecto exercitu in pctiauiā vbi rex iohānes erat accessit·Cūq; laudunū pueniss̄et vicecomes thoarcij q̄ potentissimus erat in terra illa legatos ad eū p̄ pace vel saltem pro indutijs supplicantes misit

Qui mediante petro ognato suo duce minoris britannie · cuius vxor eiusdē vicecomitis neptis erat · in amiciciā suā eum sme difficultate recepit Sed et ipe rex anglor cum · xvij · miliaribꝫ ab illo loco distaret · & non haberet quo fugeret nec in aptū vt pugnaret pcedere auderet · misso renulpho comite cestrie cum roberto legato domī pape & alijs de indicijs tractare cepit · Et rex philippus quinquēnies indicias ei solita benignitate ocessit · sicqꝫ pius rediit ¶ LXIIII ¶ De cōcilio innocentij · & repbatōne dogmatum ioachim & amalrici

¶ Ex cronicis

ANno domī · M · ccxv · Innocētiꝫ papa gñale cōcilium quod lateranēse dr · rome celebrauit · in quo puersam ioachim & amalrici doctrinā ddēnauit dicēs · Damnamꝫ & reprobamus libellū seu tractatū quē abbas ioachiꝫ edidit contra magistrum petrū lombardū de vnitate seu essentia trinitatis · appellās ipm hereticū & insanū peo qꝫ in suis dixerit sententijs q̄n quedā summa res est pater & filius & spūssanctꝰ · & ista nō est generās · neqꝫ genita · neqꝫ pcedēs Vnde asserit qꝫ ille non tam trinitatē q̄ quaternitatē astruebat in deo · videlicet tres psonas & illā omunē essentiam quasi quartā · manifeste ptestans qꝫ nulla res est q̄ sit pater et filiꝰ et spūssanctꝰ · nec est essentia · nec suba · nec natura · q̄uis ocedat qꝫ pater & filius & spūssanctꝰ sit vna essentia · vna suba · vna natura · Verū hmōi vnitatē · non verā et ppriam · sed quasi collectiuā & similitudinariā esse fateē · quemadmodū dicunē multi homies pplus vnꝰ · & multi fideles sunt vna ecclesia · iuxta illud Multitudīs credentiū erat cor vnū & anima vna · Et qui atheret domīo vnus spūs est cum illo · Et qui plātat et q̄ rigat vnū sunt · Et omēs vnū corpus sumꝰ in christo · Rursus in libro regū · Populꝰ meus & pplus tuus vnū sunt · Ad hanc aūt suā sniam astruendaꝫ illud potissimū verbū inducit · qꝫ christus de fidelibus inquit in euāgelio · Volo pater vt sint vnū in nobis · sicut et nos vnū sumꝰ · vt sint deo ofirmati in vnū · Non em̄ vt ait · fideles christi sunt vnū · i · q̄dam vna res que omunis sit oībus · sed & suo mō sunt vnū · i · vna ecclesia ppter catholice fidei vnitatem · & tandē vnū regnū · ppter vnionē indissolubilis caritatis · Nos aūt sacro appbante cōcilio credimꝰ & ofitemur cum petro · qꝫ vna res est icō prehensibilis quidē & ineffabilis · que veraciter est pater & filius & spūssanctꝰ · tres simul psone ac singillatim quelibet earū dē · et ideo in deo solū mō trinitas est nō quaternitas · quia quelibet trium psonarū est illa res · videlicet substātia · i · essentia seu natura diuina · que sola est vniuersoꝝ principiū · preter quā aliud inueniri non potest · & ista res non ē generās · nec genita · nec pcedens · sed est pater qui generat · & filius qui gignit̄ · & spūssanctꝰ qui pcedit · vt distinctōnes sint in psonis · & vnitas in natura · Si quis igit̄ sniam vel doctrinā prefati ioachim in hac pte defendere vel approbare presumpserit · tanqꝫ hereticꝰ ab omnibꝰ ofitet̄ · In nullo tn ppter hoc flozenē · monasterio cuius ipse ioachim institutor extitit volumꝰ derogari · qn̄ & regularis est institutō & obseruantia salutaris · maxime cum idē ioachim omnia scripta sua nobis assignari mādauerit aplice sedis indicō approbāda seu etiaꝫ corrigēda · dictās epl'am cui manu ppria oscripsit in qua firmiter ofitet̄ se illā fidē tenere · quā roma na tenet ecclesia · que disponēte domino mater est & mgra cunctoꝝ fideliū Reprobamꝰ etiā & ydem namus puersissimū dogma impij amalrici · cuius mentē sic pater mendacij excecauit · vt eius doctrina non tm̄ heretica censenda sit · sed etiā nephāda ·

¶ LXV ¶ Qualit̄ beatꝰ dominicꝰ ordinē suum petijt ab innocētō papa ofirmari ex gestis eius

AD hoc aūt ociliū pficiscēte fulcone tholosano epo · adiunctꝰ est ei vir sanctꝰ dei dominicus · qui ab eodē epo ppter sue meritum sanctitatis tenero dudū fouebat affectu · Cū quo etiā summū pontificē innocentiū adijt · atqꝫ ordinem qui predicatoꝝ diceret̄ & esset · cōfirmari sibi suisqꝫ seqcibꝰ postulauit At iste ad postulatōꝝ hmōi visus est aliqntulū primitꝰ se difficilem exhibere · quod tamē sine nuto diuino factū non est · ut minusꝫ ex reuelatōe sequenti vicarius hiesu christi ognosceret q̄ necessariū esset vniuersali cui psidebat ecclesie id ad quod vir dei dominicꝰ inspiratꝰ diuinitus aspirabat · Sic em̄ a plerisqꝫ fitedignis optum est · Quadā nocte idem sūmꝰ pontifex deo sibi reuelāte videbat in somnis · qꝫ lateranēsis ecclesia quasi suis opagibus resoluta · graue subito mīaretur ruinā Quod cū tremens simul ac merēs aspiceret · ex aduerso vir dei dominicꝰ occurrebat · humerisqꝫ suppositis totā illā fabricā casurā sustēbat · Cuius visionis & nouitatē admirās · & significatōnem prudenē intelligēs · sine vllo tilatōnis obstaculo viri dei et ymendauit ppositū · & petitōnē hilariter acceptauit · hortās eum vt ad fratres suos rediens et diligenē deliberās cum eisdē pari voto regulā sibi aliquā approbatā eligerēt · sup quā icho andi ordinis pmotōnem firmarēt · Et sic deide ad ipm̄ veniēs ofirmatōnē ad libitū rportaret · Quod sapienē sane nec sine spūsancto suggerēte osidera uit vir sapiēs · sciens nimirū validiora esse edificia que fundamentis ex antiquo suppositis inmittuntur viasqꝫ antiqs & regias nouis semitis tutiores · dicente domīo p ppheta m · State sup vias vestras · & interrogate de semitis antiquis que sit via boā & ambulate in ea ¶ LXVI ¶ Qualit̄ idē ordo cōfirmatus est a papa honorio

REgressus igit̄ post celebratōnē cōcilij vir dei dominicꝰ verbū summi pontificis fratribus patefecit · Erant aūt fratres numero circiter · xvi · Qui mox inuocato spūsancto · regulam sancti augustini doctoris & p̄dicatoris egregij · ipsi piter re et noīe predicatores futuri vnanimiter elegerūt · quasdā quidē artōris vite osuetudines · quas sibi p formā ostitutōnū obsernādas statuerūt · insup assumētes in quo pater ꝓuidus circa ordinis sui ponenda primordia p̄cedentiū patrū non dedignatus vestigia sic medium tenuit · ut eis q̄ nascerenē · & exurgerēt filijs & in quo starent modus debite pfectōnis adesset · & quo possent accedere p pfectū otinuū non deesset · nō ignoras qꝺ scriptū est · Iustoꝝ semita quasi lux splendens pcedit et crescit vsqꝫ ad pfectū diem Et hoc satis cōsulte nedum se statim in altū supra modū extenderet succedentes in posteꝝ retrocedere · potius q̄ pcedere cogerenē · sicqꝫ merito dra illos euangelicum illud imperiū dicereē · Iste ordo cepit edificare & non potuit osūmare · Quapter ne predicatōnis cui sūmope debebāt intendere impedirentur officiū · ppositerūt · extūc terrenas possessiōes et reditus prius abijcere · quod postmodū in primo capitulo generali bononie celebrato affectu pieer & effectu p ostitutōnē īmobilez ppetue fuit

executõi mandatũ·Anno itaq; dõmi·M· ccxvi· ofirmatus est fratrũ prædicatoꝝ ordo · Siquidem innocentõ papa de medio p mortem sublato ho norius huius nomis tercius aplice sedis honorem accepit·Ad quem accedens seruus dei dominicus sui ordinis ofirmatõnẽ sicut predecessor eius ꝑmi serat impetrauit

CLXVII De disꝑsione fratrum ad prædicandũ p mundũ

QVm aũt idem vir dei rome esset· & in basilica beati petri in ospectu dei orõnez suã p oseruatõne & dilatatõne ordinis·quem p ipm dextra eius ꝑpagabat effunderet·facta manu domini sup eum gloriosos principes petruz & paulũ ad se subito visione quadã ymaginaria venientes aspexit·Quoꝝ primus videlicet petr? baculum·paulus vero libzũ sibi tradere videbatẽ·addebantq; dicẽtes· Vade et predica qm̃ a deo ad hoc mĩsteriũ es electꝰ·Moxq; in momento temꝑis videbatur ei ꝙ filios suos p totũ mundũ dispersos aspiceret incedentes binos & binos·& verbũ dñi populis prædicãtes Quaꝑpter tholosã rediẽs ubi iam fratres in ecclesia sancti romani quã eis supdict? fulco tholosan? epus otulerat·claustrũ cõstruxerãt & manebãt· ꝙocatis omnib? dixit hoc suum esse ꝓpositũ·vt fratres omnes licet paucos p diuersas mũdi dispgeret regiones·sciens quia semina diuersa fructificãt·& ogesta putrescũt· Voluit etiã vt sibi quẽdã p electõnẽ preficerẽt· penes quem sup omnes·sub ipso tamẽ regendi et corrigẽdi autoritas resideret·Hoc aũt faciebat vir sanct? disponens adire terraz saracenoꝝ · & eis verbum domĩ predicare· ꝓpter quod etiam barbã aliquãto tempe nutriebat· Electꝰ est igiẽ frater mathe? et abbatis nomĩe nuncupatus·post quẽ in eodẽ ordine nec alius surrexit abbas nec exurget· Placuit nanq; postmodũ fratribus·vt qui totꝫ pesset ordini non abbas·sed mgr ordinis diceretẽ· ceteri vero mferiores prælati priores & supriores omuni·s·religioso vocabulo censerenẽ·Inuocato igiẽ spũsãcto disꝑsit fidelis dispensator & prudens seruus dei dominic? suos fratres et quosdã quidẽ ĩ hispaniam·quosdã vero pisius·alios aũt bononiã destinauit·Illi autẽ ꝓfecti salutarẽ vbiq; dissemĩauerũt sciam·magnas quidez sustinentes angustias paupertatis·& virtus dei erat ad multiplicandũ eos·Ipse vero romã domino ducente ꝓfectus est·

CLXVIII De visionibus quibusdam ostensis sup statu ordinis

SAcerdos aũt quidã videns aliqñ beatum dñicum cum suis fratrib? ꝓdicatõi tã ferꝛuenter insistere·terrenisq; postpositis spiritualibus curã dare·ad eoꝝ vitam pia emulatõne suspirans deliberauit ꝑsus relictis omnib? eorũ adherere vestigijs·dummõ noui testamẽti libzum haberet·quẽ sibi ad prædicandũ necessariũ estimabat·Hec aũt eo cogitãte·ecce quidã iuuenis venale testamentũ sub veste baiulans affuit·quod statĩ sacerdos cum magno gaudio emit·Verũ testamẽto habito irrepsit ei temptatio · hesitareq; cepit an illud exequi quod mente ocepat expediret·Cuz ergo in corde iplius varie cogitatõnes excrescerẽt visum est ei in eodẽ libzo quẽ emerat·non quidem quasi sortilegoꝝ detestandis vtens prestigijs· sed pia quadã intentõne ꝓuidentie se sũme omittẽdo diuinũ flagitare rñsum· Fusa itaq; ad deum prece impressaq; sup libzũ exterius cruce in nomĩe dñi libzũ aperuit· & oculos ad capitulũ quod primo se obtulit in ipa libzi aptõne iecit· Occurrit autẽ ei mox illud quod in actib? apl'oꝝ beato petro p spm̃ dictũ est·Surge descẽde et vade cuz eis nihil dubitãs·quia ego misi illos Statim igiẽ tanqm̃ diuino certificatus oraculo relictis omnib? secutus est eos·Accidit etiã quodã alio tempe vt quidam aplice sedis legatus epus videlicet portuensis·conradus nomine·vir religiosus de ordine cisterciensi bononie aduenisset·hic ad domũ fratrũ ꝓdicatoꝝ veniens·debito cum honore suscept? est·Quedaz autẽ hesitatõ de hoc ordine quare·s· et ad quid esset inceptus menti eius cepit irrepe·Residens igiẽ in ecclesia fratrũ librũ aliquẽ petijt·Oblatusq; est ei liber missalis·quem facto signo crucis apiẽs in snpioꝝ primi folij sicut in aĩmo suo destinauerat ꝑte legit·laudare·benedicere·& predicare· Quo tanqm̃ celitus emisso rñso·statim exhilarat?· omnẽ a se dubietatis scrupulũ iam certus abiecit · seseq; fratrib? & totaliẽ obtulit·& deuotissime ꝛmenduit

CLXIX De magistro reginaldo aurelianẽsi qualiẽ cardinali ꝓpositũ suum optauit·

EOdem tempe vir quidã venerabilis mgr reginaldus sancti anniani aurelianẽsis decanus·pitus scĩa·virtute ospicuus·et opinione præclar?·qui etiã pisius in iure canonico rexerat annis·v·romã vna cum aurelianensi epo mare transitur? aduenerat·Huius aũt viri coꝛ tali de? inspiratõne tetigerat·vt relictis omnibus prædicatõnis officõ se totaliter manciparet Quo nã autẽ mõ quod mẽte ocepat ad effectũ ꝓduceret·nec dũ aduerterat·quia nec adhuc recẽs ordinis ꝓdicatorum institutõ fuerat manifesta·Cum aũt a quodaz cardinali cui sub quodã familiari colloquio hmõi votum expresserat·iaz nouũ ordinẽ iuxta desiderij sui ꝓpositum institutũ·eiusdẽq; ordinis instituto rem & patrẽ videlicet seruũ dei dominicũ in eadẽ vzbe prædicatõis insistentẽ officõ didicisset· accersito eo eiusq; mira collocutõis dulcedine vehemẽter affectus·nec minus aspectu sue sanctitatis attractus mentis sue ꝓposito reuelato·extũc ipius ordinis deliberauit mgressum Nec moza graui febzium infirmitate coꝛripiẽ·Dũq; languoꝛ fortius ingraluescens medicine remedia natura ꝑsus deficiente nequaqm̃ admitteret·excluserat penitus moꝛs in ianuis spẽ salutis·At vir dei dominic? expectate sobolis itempestiua dona non sustinens· totum se ad orõnem otulit·aures diuine clemẽtie · regieq; misericordie beate marie·cui tanqm̃ spẽali patrone curã ordinis totã omiserat· importunis clamoribus coꝛdis interpellans·ne se tam subito nondũ nati·sed quodammõ ocepti filij osolatõne priuaz Tantoq; importuni? insistebat·vt vel saltẽ eũ modico tempe sibi ocedere dignareẽ·quãto certi? ipsum futurũ vas electõnis & gr̃e nullaten? dubitabat

CLXX Qualiẽ idem suũ ꝓpositũ p beatã virginem adimpleuit

EO igitur in orõnib? ꝑsistente· ecce subito reginã mĩe duab? admodum spẽciosis comitatam puellis reginald? vigilans & moꝛtem expectans ad se visibiliẽ venientẽ aspexit·blãdaq; facie dicẽtẽ sibi·Pete a me qõ vis·& dabo tibi·Expauescenti aũt ad tam venerãde visitatõnis occursum·deliberãtiq; quid peteret · vna ex his q̃ reginam comitabaẽ puellis suggessit ei ne quid peteret· nisi quod regina misericordie dignareẽ con ferre·seq; totum eius omitteret volũtati · Quod cum factũ esset·illa manum extendens·egrotãtis

oculos aures & narēs·os quoq; & manus· renes q; & pedes salutari quam secū attulerat vnctōe punxit·formulas verboꝝ ꝓprias ad singulas vnctiones subinferens· quorū verboꝝ ea dumtaxat opta sunt·que ad renū pedūq; ꝓtulit vnctōnem· Ad renes quidē ait· Stringant renes tui cingulo castitatis·Ad pedes aūt· Vngo pedes tuos in preparatōnem euāgelij pacis· Tunc ei habitū predicatorum oīdens mquit ei Iste est habitus ordinis tui· Statim q; et illa ab egrotantis oculis spēm sue visionis subtraxit · & egrotās lāguore peītus ꝓpulsato cōualuit·nimi q; vtpote quē mater eius punxerat qui nouit vnctiones conficere sanitatis · Hoc aūt totū quod erga præfatū reginaldū pīntialiē gestum est·seruū dei dīnicum in orōne essentialiē positum deo sibi reuelante non latuit· Mane nāq; ad eum veniens & sanū reppit·& ab eodē piter totī? seriem visionis audiuit· Huius etiā tam stupendi miraculi vir quidā religiosus de ordine hospitalariorum testis extitit·qui die tercia eiusdē visionis seriem eidem reginaldo·pīnte quoq; viro dei dominico·iterato exhibitā ipse simul ibidē exīs ꝓprijs ocnlis deo sibi cōcedente & vidit & stupuit· Illa aūt celestis vnctō ita corpus ipsī? mgri reginaldi non solū ab estu febriū·verū etiā ab ardore ocupiscentie tempauit·q; sicut ipse postmodū est ofess? nec pām? in eo motus libidinis decetero pullulauit·Hanc visionē hoc insigne miraculū·multis fratribus maxīe post illius trāsitū seru? dei dīnic? publicauit·Recepta igiē totaliē sanitate·do se & ordini totaliē obtulit·votoq; potitus tandē bononiam adijt·predicatōni tam feruenē insistens· vt q̄si alter surrexisse videreē helias· Et extūc maxīe ad predicatōnē eius cepit numer? fratruꝝ excrescere· & ordo fortius ꝓmoueri

CLXXI De duob? mortuis quos beatus dīnicus orōne suscitauit·

De quadam domin? stephan? de fossa nova venerabilis cardinalis ad sanctū sixtū vbi tunc temꝑis vir dei dominic? cū suis fratrib? morabaē accesserat·cui? nepos adolescēs quidam dum cursus vagus ferreē p̄cipiti equo tādem in foueā precipitato collaps?·collisus grauiē plangentiū manibus ferebaē exanimis·Ad hec frater tancredus vir ꝓbatus satis famosus in ordine ad virū dei dominicū ofidēter accedēs· quid iquit agis pater·Casus iste virtutis tue expimētū expectat·nostra res agiē·Eya ergo p̄care dominū· & opassionē tuā fiduciāq; in domīo ꝓbet effect?·manifestet ꝓdigiū· Tunc ille fratris tam viuis animatus sermonib?·q̄ virtute desup infusa de futuro signo quasi certus effect?·adolescentis corp? extinctum iam penitus in q̄ndā camerā que nunc est cellariū sanctimonialiū ibidē morantiū fecit seorsum ab omnib? introduci·facta orōne mox miq in modū adolescentē & viuū reddidit & incolumen pīntauit·In eodē loco architectū quendā oductū a fratrib? subscripta quedā ruina desuper resoluta otriuit·diuq; sub cumulo cadentis macerie iacētez extinxit·Concurrūt fratres ad tam dirū casus inopinatum euentū· tristes supra modū effecti·solicitabat eī eos et defuncti status incerta cōdicō·& tumultuantis ꝑplī otra eos·ex hoc q̄ inter ipos cōtigerat rumor futur? ambigu?·vtpote quoq; opinio tanto facilius ledi poterat· quanto minus adhuc apud homines status ordīs notus erat Sz pi? pater vir dei dominicus cuius cor erat fiduciaq; habens in domīo· desolatōnē filioꝝ non sustinēs· de

functi corpus de cauerna subductū ad se deferri iussit·orōnūq; suaq; suffragio vite simul & sanitati restituit

CLXXII De miraculo panum fratribus semel & iterū diuīnit? oblatoꝝ

Cum fratres predicatores adhuc apud locum sancti sixti morarenē in vrbe· cōtigit die quadā q̄ ꝓcurator panē quem apponeret coram fratrib? nō haberet· Missi vero fratres ꝓ elemosina·cum domos. multas more solito circūissēt·sacerdotib? quidē & leuitas q̄mplurimos sed samaritanū rarissimū inuenerūt· Vnde factuq; est vt panis vix modicū & valde modicū reportarent Imminente igiē refectōnis hora·ad seruū dei dominicū qui p̄s erat ꝓcurator accessit·defectū exposuit·Ipe vero exultans in spū·vultu alacri benedixit deum·et quasi quadā fiducia infusa sibi desup ohortatus·id modicū quod habebaē panis pertes diuidi sup mensā mandauit· Erant aūt in cōuentu tunc tempis fratres circiter·xl·Facto itaq; signo veniūt ad refectoriū & benedictōnē mense letis vocib? ꝓsequunē·Dūq; p ordinē residentes bucellam panis quā vnusquisq; corā se reppit·cuq; gaudio frangerēt·ecce duo iuuenes eiusdē habit? formeq; similis refectoriū intrauerūt· palliorq; simus qui a collo pendebāt plenos panib? quales ille pistor qui mittebat nouit ofícere deferētes Quibus in capite vnius mēse iuxta quē vir dei dominicus residebat siletēr oblatis·ita subito disscesserūt vt nullus vnq̄ decetero vel vnde veniss̄ēt scire potuerit·vel quo postmodū diuertissent·Alia quoq; vice in casu simili miraculū simile de panib?·s· diuinitus ꝓcuratis·in eadem vrbe meritis eiusdē dei serui domici otigisse optum est

CLXXIII De quibusdā alijs eiusdē miraculis

Frater iacobus ꝓcurator fratrū aliq̄n infirmitate graui ꝑuentus erat·morboq; inualescente quotidie·iam ad extremū vite naturā ꝓsus succūbente deuenerat·Cūq; fratres vnctōnis officō iam premisso circa eum vt egredientem spīm orando ꝓtegerent tristes essent· non modicum de subtractōne fratres sibi tunc tempis taz necessarij·p eo q̄ tam notū in vrbe fratrē aliū nō haberēt·benign? pater filioꝝ ad modū eōpassione cōmotus·seclusis omnibus·clausoq; hostio sup se· sup corpus fratris morientis incubuit · mensusq; se quasi alter heliseus p mēbra singula sup eū orationē fusa egredientē spīm potenter retinuit· fratribusq; ouocatis repatum fratrē ipsis p manū restituit·suoq; officō fratrē incolumē ꝛsignauit·Eodē aliq̄n in itinere ostituto facta est subito grauis intempies aeris·quā magna statim secuta est īūdatio pluuiarū·Cunq; densus imber p circūitū terrā infunderet·vir dei dīnicus signo crucis sic ex omni pte circa se omnē illā inundatōnis eluuiem ꝓpulsauit·vt quasi facto papilione de cruce totā terram ꝓspicerēt decisa imbriū ifusione madescere·ne vna gutta ad triū spacia cubitoꝝ vel fimbriā vestimentorū suoꝝ otingeret· Sepe etiam otigit vt in via supuenientibus pluuijs sua sociorūq; q̄m plurimū madefierēt vestīmta·Cunq; post cenam socij eius remanerent ad ignē vt vestes ad exiccandū extenderent·& corpa piter aliq̄ntulū recrearent·vir dei dominicus spūsancti igne feruēs more suo statim ecclesiam ad orandū ymo in orōnibus potius ꝓtandū·sic cum vestibus videlicet madefactis intrabat·Mane vero vestibus aliorūz qui ad ignem remanserant exītibus madefactis· vestes eius ita

inueniebanē penitus exiccate·ac si in calenti fumo tota nocte posite pstitissent· ¶ LXXIIII ¶ De denario p̄ paulo diuinitus ab eo procurato & de no linguaz impetrato

NEc illud a viri laude vacare videt in ptib⁹ tholosanis·q̄ cum quadā die euangelizan do discurrens cum multis alijs transisset nauigio·q̄ndam aq̄m nauta qui eum transuexerat importune denariū ab eo p̄ merecede trāsitus exi gebat·Cui vir dei p̄ exhibito obsequio regnū p̄mit tebat celoz·addēs q̄ seruus christi & discipulus eius erat·nec aurū & argentū secū penitus defere bat·At ille p̄missionem eius non solū ducēs p̄ ni hilo · verū etiam ex hoc potius p̄uocatus· acrius & importunius instans·ac eū per cappā violenter trahens·aut cappam inquit dimittes·aut denariuz mihi solues· Tunc vir dei erectis in celum oculis· paululū intra semetip̄m ozans·moxq̄ in terrā p̄o spiciens & denariū diuino nec dubiū pcuratū nu tu iacentē videns·ecce inquit frater quod postulas tolle·& me libez in pace dimitte · qua in re quid aliō i seruo suo dominꝰ oñdere voluit·nisi q̄ in se ipo exhibuit· Cum videlicz p̄ solutōne tributi per mīsteriū petri de oze piscis stateꝝ pcurauit· Con tigit aliq̄n viro dei iter agente associari sibi religi osum quendā uersatōnis quidē sanctitate dome= sticum·sed loquela & lingua penitus alienū· Do= lens itaq̄ q̄ de diuinis verbis vna cum illo mutua collocutōne refoueri non posset·tandē a dño oza tēnum suaz instātia vt vnꝰ līgua loquereꝝ alteri⁹ Verbisq̄ sic alterutrū variatis sese p̄ triduuz quo videlicet simul ituri erant intelligerēt impetrauit ¶ LXXV ¶ De quibusdam obsessis a dēmonib⁹ p̄ eum liberatis

IN quadā ecclesia ostituto accidit sibi quendaz ob sessū diuersis demonib⁹ p̄sentari Qui accepta sto la eā p̄us ad collū p̄pauū posuit·deniq̄ eadē collū cinxit demoniaci·mādans illis vt de cetero illum hoiem non vexarēt Ipi vero i eiusdē obsessi corpe torqueri stati cepūt fortiter et clamare· Permitte nos exire·quare nos hic cruciari cōpellis At ille Non dimitto vos inquit nisi mihi fideiussores de= deritis·q̄ huc vltra nequaq̄ deceto i deatis·Quos inquiūt illi fideiussores possum⁹ tibi dare· Et ille Sanctos martires quoz corpa in hac ecclesia req̄e scunt· Qui dixerūt·Non possum⁹· quia merita no stra otradicūt·Oportet vos inquit dare· alioquin a cruciatu hoc nequaq̄ liberos vos dimittā Tunc il li rñderūt·ad hoc se daturos opam p̄ut posset·In teriecto modico interuallo dixerūt· Ecce impetra mus licet i meriti q̄ sancti martires fideiusserūt Quod signū ait q̄ hoc vez sit datis mihi·Qui di xerunt·Latis ad capsā in qua recōdita sunt capita martirū·& eam inuenietis inuersā·Quesitū est & inuentum p̄ omīa sicut isti fuerāt p̄testati·Quedā mulier mundo dedita carnis illecebris vacabat· sz culpa tandē pena non caruit·Nam hanc malignus spūs per interualla tpm grauit vexare cepit· Erat aūt vicina ecclesia in qua tūc temp̄is p̄dicatores fratres florentie morabanē· Quo aduenies vir dei dominicus ip̄am p̄mit⁹ ad pniam exhortādo per dixit ·postmodū etiā vexatōni ipsi⁹ opatiens·suis ozōnibus vt ab ea malignus discederet spūs impe trauit·ita vt que vix interpolatis dieb⁹ quietē mo dicam habere poterat·vltra annū vexatōnis sue so lite molestiā non sentiret·verū a vexatōe carnis li bera·vexari se deteri⁹ m aīmo deph̄endit·& in me dicina cozp̄is sibi facta ualuit p̄tin⁹ mtis morb⁹· tantoq̄ negligenti⁹ a dei seruitō cepit tepescere· q̄nto a carnis illecebra rediuiuis temptatōib⁹ fo= tius trahebaē·Quod vbi viro dei exposuit · illeq̄ beneficiū prestitū in ruine scandalū versum vidit· blande eam an reduci vellet ad statū p̄istinū req̄ siuit· Que cum volūtati dei sueq̄ discretōni omit teret·rogabo inquit dominū filia·vt tibi fiat quod iam saluti tue magis viderit expedire Vnde factū est vt non post multos dies malign⁹ spūs sup cor pus ancille christi iterato ptātem accipet· quatin⁹ aīma salua p̄maneret·et vexatō que p̄us pena cul pe extitit·postmodū fieret uersatōnis remedium & cumul⁹ meritoz ¶ LXXVI ¶ De demone quē in spē catti ad uersionem nouem mulierz ostē dit & fugauit

QVm aliq̄n apud castrū quod ꝺr̄ phanū io uis in p̄dicatōne quadā fidem p̄bans ca tholicam hereticoz pfidiā multipl⁹ impro basset·post p̄dicatōnē more solito ad orandū in ecclesia remansit·Et ecce nouē matrone nobiles ex eodem castro ecclesiā intrantes ad pedes eius p̄ci derunt dicentes ·Serue dei adiuua nos·si vera sūt hec que hodie p̄dicasti·iam diu mentes nr̄as er rozis spūs excecauit·Nā istos quos hēticos tu vo cas nos aūt bonos hoies appellam⁹· vsq̄ ī hodier num diē ēdidim⁹ & adhesim⁹ toto corde·nūc aūt in medio fluctuam⁹ Serue dei adiuua nos·et ora dominū deum tuū vt notam nobis faciat fidez suā in qua viuam⁹ moriamur & saluemur· Tūc autem vir dei stans aliquādiu intra seip̄m orans· post ali q̄ntulū dixit eis·Constātes estote·expectare intre pite·Confido in domīo deo meo·q̄ ip̄e qui nemi nem vult pire·iam oñdet vobis quali domīo acte nus adhesistis· Statimq̄ viderūt in medio sui cat tum vnū teterrimū p̄silirē·qui magni canis p̄fe rens q̄ntitatē·habebat grossos oculos & flamātes linguā longā latamq̄ atq̄ sanguinolentā & p̄tra ctam vsq̄ ad vmbilicū·caudā vero habens curtā sursūq̄ p̄tensā·posterioz turpitudinez quocunq̄ se verteret oñdebat·de quib⁹ fetoz intolerabil' exa labat·Cumq̄ circa matronas illas se p̄ horā aliq̄m huc illucq̄ vtriq̄ vertisset ad cordā ex qua cāpa na pendebat exiliens·& p̄ eam vsq̄ ad supiora cō scendēs·tandē per campanile lapsus disp̄uit· seda post se vestigia derelinq̄ns·Conuersus aūt ad ma tronas illas vir dei dominic⁹·& osulans eas · ecce inq̄t p̄ hoc qđ cordā ocul' faciēte deo figuratiue cō paruit· potestis aduertere qualis est ille cui acte nus seq̄ntes hereticos seruistis·Ille vero deo gra tias referētes·ab illa hora ad fidem catholicaz p̄fe ctissime sunt uerse· Quaz etiā alique apud soro res de p̄uliano religioīs habitū assumpserūt·Eic mentes femineas & tanto tpe in erroze fundatas facili⁹ reducere potuit tā terribilis visio ip̄is ocu lis foris exhibita·q̄ sola verboz q̄ntalibet p̄suasio p̄ aures infusa ¶ LXXVII ¶ Qualit idē vir sā ctus p̄phetie spū claruit

QVanto aūt affectu diuine gratie etiam in spū p̄phetie vir dei claruerit·libet p̄ aliq̄ de multis illicita p̄dere breuiter· Predicā te aliq̄nto illo ī p̄tibus tholosanis·otigit quosdaz hereticos captos & p̄ eum uictos cuz redire nol lent ad fidem catholicā·tradi iudicō seculari· Cun q̄z essent īcendio deputati·aspiciens iter alios rai mundum quendā de grossi nomīe·Acsi aliquē ī eo diuine predestinatōnis radiū fuisset intuitus·istū

inquit officialibus curie reſuate·nec aliquo modo cum ceteris oburaē·Conuerſuſq; ad eum blādeq; alloq̄ns·ſcio inquit fili mi·ſcio q̄ adhuc licet tarde bonus homo eris & ſanctus·Ille itaq; tantej dei gratia illuſtratus relictis tenebris ad lum̄ē venit· et frater etiā predicator effectus in eodem ordine vitā ſuā et laudabiliter duxit·et felicit eōſūmauit· Cum aūt eſſet ī hiſpania vir dei·apparuit ei puiſū immaniſſimus quidā draco qui fratres illos qui ſe cū erant abſorbere apertis faucibus videbaē Intellexit igiē vir dei ſpū plenus graue fratrib9 temptatōnis immīere diſcrimē·quib9 etiā viſionē illā terribilem p̄palauit·horrans eos vt temptatōnib9 futuris oſtanē reſiſterent·a quib9 homo non niſi ſpō taneus abſorbeē·Breui autē ſpacō tempis interiecto draco iſte qui paulo ante fratres abſorbebat p̄ viſum·abſorbuit p̄ effectū·Nam omnes qui cum viro dei domico fuerāt·exceptis trib9·ſ·fratre adā & duobus puerſis·ſuadente dyabolo receſſerunt· Interrogatus aūt quidā ex illis a viro dei an & ip̄ſe vellet abire·abſit inquit pater cariſſime·vt relicto capite ſequar pedes·At vero pater ſanctus miſericors erga eos qui receſſerāt·non indignatōne ſed opaſſione omotus otinuo ad ſuctum ordōis refugium ſe uertit·& quos monitis retinere nō potuit·ordōnibus reuocauit·Nam paulo poſt omnes fere ad eum īſtictu diuine gratie redierūt·Aliq̄n etiam & quaſi ſubito facto ſpū dei ſup eum ad capitulum fratrib9 uocatis palam omnib9 nūciauit quattuor fratres ex ip̄is in breui· duos videlicet in corpe·duos aūt in ſpū morituros·Nec mlto poſt duo fratres debitū exoluentes migrauerūt ad dominū·duo vero alij ad ſeculū redeuntes·de ordine penitus receſſerūt· ¶ LXXVIII ¶ De tranſitu ludouici filij regis ī angliā ¶ Ex hyſtoria frācoz

ANno p̄notato·ſ·ab incarnatōne domī·Mccxvi·rex anglie iohannes moriē At vero ludouic9 regis francoz philippi fili9 acceptis obſidibus ab anglie baronib9 tranſfretauerat p̄fato adhuc rege viuente ac fugiente· Quo mortuo prefatos obſides liberauit·et ofidens de āglis quos tempe regis eos letaliē p̄ſeq̄ntis ab īmīnēte morte liberauerat·& quoz iuratoziā cautōnez habebat cum paucis iterū in angliā rediit·& multos ex anglicis puerſos operit·Qui etiā thomā coītez ptic̄enſem occiderūt·portus munierūt· & ludouī cum intra londoīas quaſi ocluſerūt· Itaq; anno ſequenti menſe ſeptembri vitens ludouic9 dolos anglie baronū·& impedimēta portuū·ac p̄ſecutōnem totius regni preter londoniā otra ſeip̄m·ſed et intentōnem guale cardinalis aplice ſedis legati·qui totis viribus p̄curabat īpedimentū ipſi9 atq; ſuoz timensq; q̄ ſi londonias exiret clauderēt reuertenti·Diffinierat quidē cum anglis ad pugnā ogredi At ipſis deuitantib9 pugnā·facta opoſitōe rediit in franciā qui vtiq; mirabilē victoziā habuiſſet· ſi debitam fidelitatē inueniſſet·Eodem anno petrus comes antiſiodorenſis & yoles vxor ei9 coronanē ad impiū oſtantinopolis a papa honorio in eccleſia ſancti laurentij extra muros·Cunq; receſſiſſēt a roma & cum eis aplice ſedis legat9 cardinalis iohannes de colūna mari trāſmeato impatrice cum filiab9 diuertente p̄ romam iter ſuū·de impatoris mandato ipſe impator cum cardinali & oī comitatu ſuo capiē a coīo & dirachij ſuaſore theodoro ¶ LXXIX ¶ De paſſagio generali pegrinoz tranſmarino· & primo de eoz equitatu· ¶ Ex hyſtoria captōnis damiate

ANno gratie·M·ccxvij·treuga chriſtianorum & ſaracenoz expirāte·in primo paſſagio generali poſt ocilium lateranenſe congregatus eſt exercitus domī in achon copioſus cū tribus regib9·ſ·hieruſalē & hungarie & cipri·Af fuit dux auſtrie & bauarie·magnaq; militia regni theutonici·archiep̄s quoq; nichoſſienſis et alij plures ep̄i pegrini·& cum eis domin9 galter9 de aneſius·Itaq; patriarcha hieroſolimitan9 cuz magna humilitate cleri et pp̄li tollēs reuerenē viuifice crucis lignū p̄fectus eſt ad achon in caſtra domī· qō videlicet lignū poſt terre ſācte poſitōnem ad hec tempa fuit reſeruatū·Immīnēte ſiquidē oflictu ſaracenoz cum chriſtianis tpe ſalahadini crux ſecta fuit·cuius ps ad preliū delata ibidē eſt posita· alia vero pars reſeruata que tunc exhibeē· Itaq; cū tali vexillo acieb9 ordinatis p̄ceſſim9 p̄ planū fabe vſq; ad fontem tubanie multū laborantes illo die & p̄miſſis explorator9·videntes ab aduerſarijs puluerem ociri·vtrū otra nos an fugiendo p̄perarent eramus incerti·Igitur ſequenti die per mōtes gelboe quos habuim9 ad dexterā· & paludem ad ſiniſtrā·p̄fecti ſumus beniaſam·vbi caſtra fixerat aduerſarius·Sed metuēs tam ordinate p̄cedētis & tam copioſe dei viuentis exercitus aduentū tentoria tollens & fugiens terram vaſtandā chriſti militibus dereliquit·Vnde iordanē tranſeūtes in vigilia ſancti martini corpa lauimus pacifice in eo·& q̄nquim9 p̄ biduū ibidem·copiā victualiuz & pabuli repientes·Deīde ſup̄ litus maris galilee tres fecim9 manſiones· pagrantes loca in quibus mirabilia ſaluator noſter opari dignatus corpali p̄ntia cum hoīb9 verſatus eſt·Aſpexim9 bethſaidam ciuitatē andree & petri·tunc ad thaſſale modicum reductū demonſtrata ſunt loca vbi chriſt9 diſcipulos vocauit·ſupra mare ſiccis pedibus ambulauit·turbas pauit in deſerto·montem aſcendit orare·& locus vbi cum diſcipulis poſt reſurrectōnem manducauit·& ſic per capharnaum infirmos noſtros pauperes in iumentis portātes reuerſi ſumus achon· ¶ LXXX ¶ De ſecūdo equitatu

NSecdo equitatu adiuimus pedem montis thaboz· p̄mo aquaz inopiā·poſtmodum p̄ defoſſionem copiam inueniētes·deſpabāt capitanei noſtri de mōtis aſcenſu·donec puero ſaraceno nūciante caſtruz foze op̄henſibile conſiliū inierunt· Prima vero dominica aduent9 dn̄i cum legeretur ī euāgelio·Ite in caſtellū qō otra vos eſt·patriarcha p̄ceſſit cum ſigno crucis ep̄is & clero p̄ cliuū montis orant b9 et pſallentibus·et licet p̄rupt9 ſit mons vbiq; ī excelſis & quaſi impoſſibilis ad aſcendendum extra ſemitā tritam·milites tam̄ et ſatellites·equites et pedites viriliter aſcenderunt· Johannes quidem rex hieruſalē cū militia domini caſtellanū ſtrauit & admiraldū vnū primo impetu·Defenſores aūt caſtri qui extra portas ad defendendū mōtē intrepidi hoſtib9 occurrerāt puerſi ſūt in ſtupoze·Hic vo īcluſis hoſtib9 īfra caſtrū·turpiē reges hierlm & cipri·et magiſter hoſpitalis et barones ī ptem montis ad debilitandu9 quid facerent ſeceſſerunt· Nobilis vero dux auſtrie huic deliberatōni non interfuit·quia ex altera pte montis incredulos īpugnabat·& ad nos qui in ſūmitate montis eram9 aſcentere defacili non valebat·nec mgr tēpli·quia infirmus remāſit in achon·Cū vero in deliberatione p̄dicta morari an recedre expediret p̄ ordinē

quẽreẽ dixit frater. G. de monte acuto mgr hospi
talis qꝫ videbaẽ ei bonũ. quarin? ps exercit? ad ca
stra custodienda descenderet. et ps in loco vbi era
mus ad obsidendũ castrũ remaneret. & ordinareẽ
obsidio. qz videbaẽ qꝫ castrũ in breui nobis a dño
redderetẽ. maxĩe cum de plano ad muros sine offẽ
diculo possem? accedere. petrarias erigere. & alia
facere que ad munitõnẽ sunt necessaria capiẽda. et
ipse libenter cum fratrib? remanebat. Econtra ve
ro quidã dicebãt & maxĩe comes tripolis beamun
dus. qꝫ non erat bonũ in nocte illa in monte exer
citum domĩ morari. In diuisione eñ exercit? vide
bant piculum manifestũ. Qua fide aũt comes illõ
soluerit & obsidionẽ impedierit nouit deus. Ipsa
aũt domĩca descendit de monte exercit? inglorio?.
& per indultũ spaciũ incredulos aĩauit. Multi aũt
templarij & hospitalarij & quidaz seculares in se
cundo montis ascensu quando castrenses vires ac
ceperant vulnerati sunt et de vulneribus interfe
cti. Credimus autẽ xp̃m deũ sibi soli hunc triũm-
phum montis reseruasse. Qui cum paucis discipul'
ip̃m ascendit gloriã future resurrectõnis ibidẽ de
monstrãdo Porro in primo & in secũdo equitatu
maximã multitudinẽ captiuoꝝ viroꝝ & mulieruz
ac puuloꝝ christiani secum duxerũt. ex quib? ples
fuerũ in christi nomine baptizati. ¶ LXXXI

¶ De tercõ equitatu

IN tercõ equitatu non interfuit p̃iarcha cũ signo
crucis Interfuerũt aũt plures epi in quo multa dã
na sustinuim?. tam p latrũculos qꝫ incõmodo hie
mis violentis. presertim in vigilia natalis domini
p viam. vbi multi paupes & iuñcta frigore pierũt.
& ipa sacra nocte in qua tempestatẽ terrestrẽ vẽ-
tis & pluuijs omotã sustinuim? gꝫuissimã. In finib?
tiri & sidonis iuxta sareptã post h mõi itẽpiẽ exer
citus domĩ quadrifariã diuisus est. Rex hũgarie &
rex cipri tripolim p̃fecti sunt. Rex hungarie ĩ hie
ui tempe omoratus cum magno damno terre pro
missionis recessit. Peregrinos eñ & extrarios. ga
leas & iuñcta cum armis secũ traxit. multũ admo
nitus a patriarcha ne sic recederet. Tãdem execmu
nicatus est cum sua sequela. Alia ps pigroꝝ siue ti
midoꝝ & eoꝝ qui pcumbentes ore pleno abundã
tiam templariũ biberũt remãsit in achon. Rex vero
hierusalẽ & dux austrie cum hospitalarijs sancti
iohãnis & epis supdictis & quibusdã alijs castr
in cesarea et palestine breui tempe vtilit & ostanẽ
firmauerũt. licet hostis aduent? sepe nunciaret. In
basilica principis apl'oꝝ festũ purificatõnis patri
archa cum sex epis solemniẽ celebrauit.

¶ LXXXII ¶ De edificatõne castri pegrinoruz

TEmplarij vero cum domio galtero d̃ ana
nijs & puacis auxiliãtibus pegrinis & ho
spitali de domo theutonicoꝝ. castrũ filij
dei quod olim destrictũ nunc castrũ pegrinoꝝ ap
pellaẽ. firmare cepunt. quod situ est in dioces cesa
riensi inter cayphas & cesareã. Cuius situs talis ẽ
Promontoriũ amplũ & latũ mari iminet. munitũ
naturaliẽ. scopulis ad aquilonẽ & occitentẽ & au
strum. versus orientẽ turris ẽ firma & dudũ a tẽ
plarijs edificata & possessa tam guerre qꝫ treuga
rum tempe. Turris aũt ibidẽ fuit posita olim ppẽ
latrunculos qui in via stricta pegrinis ascendenti
bus in hierusalẽ & descendẽtib? ab ea insidiabanẽ
Hanc pcul a mari distantẽ que ppter viã strictã
dictõ appellabaẽ. toto fere tempe quo cesaricũ
castrũ firmatũ est & ostimatũ. templarij ex trans-
uerso pmontorij fodientes & laborãtes p sex heb
domadas. tandẽ ad fundamtũ primũ peruenerunt
vbi murus antiqu? spissus & longus apparuit. In
uenta est etiã pecunia in moneta modernis ignota
collata beneficõ filii dei militib? suis ad alienãdos
labores & sũptus. Deinde in anteriori pte arenam
fodientes & deportãtes alius mur? breuior rept?
est. & inter muroꝝ planicẽ fontes aque dulcis ibi
dem largiter ebulliebãt Lapidẽ etiã & cemẽti do
minus copiã mĩstrauit. Due turres edificanẽ ante
frontẽ castri lapidib? quadris et dolatis. tãte quã
titatis vt lapis vnus vix a duob? bubalis in curru
trahebaẽ. Vtraqz ẽris centenos habet pedes in lõ
gitudine. lxxiiij. in latitudiẽ. spissitudo bimas inclu
dit testudines. altitudo plurimũ ascendens celsitu
dinẽ pmontorij trãsgrediẽ. inter duas turres mu
rus nouus & altus cum ppugnaculis ostimat? ẽ.
et miro artificõ. imẽnsecus equites armati p grad?
ascendere pñt et descendere. Item mur? alius pau
lo distans a turrib? extendiẽ ab vno latere maris
ad aliud. puteum habens aque viue inclusũ pmon
torium. Ab vtroqz latere muro cingiẽ alto & no
uo vsqz ad rupes. Oratoriũ cum palatõ & domi
bus plurimis castrũ includit Huius edificij prima
est vtilitas qꝫ ouentus templarioꝝ educt? de pec
catrice & omni spurcicia plena ciuitate achon. in
huius castri presidio resitebat vsqz ad repatõnem
muroꝝ hierusalẽ. territoriũ munitõis huius pisca
rijs salmis. pascuis. agris. et herbis abundat. & ri
neis quoqz plãtatis. & plãtadis ortis & pomerijs
habitatores delectat. Inter achon & hierusalẽ nul
la est munitõ quã teneãt saraceni. Vnde de hoc ca
stro nouo plurimũ damnificanẽ increduli et terro
re diuino ipos fugante loca culta deserere cogun
tur. Sex miliarib? distat a mõte thaboꝝ. vnde hui?
castri ostructõ siue ostitutõ forte fuit causa ostru
ctõnis munitõnis illius. quia in campo longo &
lato qui interiacet montanis castri huius ac mon
tis thaboꝝ nec arare nec seminare nec metere se
cure poterãt. ppter metum habitantium in eo

¶ LXXXIII ¶ De exercitatõne colonienſiũ ad signum crucis.

ANno gratie. M. ccxviij. mense martõ appli
care ceperũt ad portũ achon cogones ex
quintua colonienſi cum alijs paucis. tũ de
bremensi et treuerensi quintijs excitata fuit quin
tia coloniẽsis. ad obsequiũ saluatoris p signa q̃ ap
paruerũt ĩ celo. Nã in quintia colonieñsi et dioceſi
moãsteriẽsi ĩ villa letzon frisie mẽse mayo. vj. feria
ante pentecostẽ. cũ p̃dicaretur crux ibidez. triplex
forma crucis apparuit in aere. Vna candida versꝰ
aquilonem. alia versus meridiẽ eiustem coloris et
scematis. tercia vero medio colore colorata. habẽs
crucis patibulũz et figurã hois in eo suspẽsam ele
uatis brachijs et extẽsis cuz infixione clauoꝝ ĩ ma
nib? et pedib? et capite inclinato. Hec media fuit
inter alias duas in quibus non erat effigies hũani
corpis. Alia vice & alio loco in villa frisie seu the
tusen tempe predicatõnis crucis apparuit iuxta so
lem crux cerulei coloris. hanc viderunt plures q̃m
priorem. Tercia fuit apparitõ in dioceſi traiectẽsi
in villa doctũ in qua beatus bonefaci? coronatus
fuit martirio. Vbi in die eiusdem martiris cũ mul
ta milia oneniſſent ad videndã statẽnem apparuit
crux alba magna. ac si trabs ex adusto trabis arti
cialiter posita fuisset. Hoc signũ vidimus omẽs
Mouebaẽ autẽ paulatĩ ab aquilone ad meridiem.

Credimus autē duas apparitōnes demonstratas a deo· vt omnis ambiguitas prime visionis tolleret a principio predicatōnis crucis Prouintia colonie sis magno studio plurimis etia sūptib? fere trecentas naues prepauit q̄rū quedā remāserūt·quedā in tempestate pierunt· Tunc firmatū fuit ocliū in cōcilio lateranensi cum dño papa innocentō habituz rome de intromittēda militia christiana in terram egipti ¶ LXXXIIII ¶ De pfectōe pegrinoz cōtra damiatā

MEnse igit̄ maio post ascensionē domī prepatis cogonib? armatis galeis & alijs nauibus oneratis pfecti sunt de achon· Iohānes rex hierusalē patriarcha cū epīs et duce austrie tribus domibus & copiosa multitudīe christianorum indicta fuit nauigatō apud castz filii dei qđ pegrinoz dz·sed flante borea·rege duce & mḡris domoz ad indictū locū venientib?· exercitus dñi pſperis velis pcessit·tercō die pueniens ad portū damiate vbi morat?est p biduū anteq̄ ad terrā descenderet suos capitaneos expectādo· Prefati aūt duces quia modicā morā fecerūt in p̄nominato castro·subsequi non poterāt exercitū vsq; ad sex dies ab exitu de portu achon· Multi etiā qui prepati non erāt & morā aliq̄ntulū fecerāt apud achō· p? primos nauigātes aut omnino remāserunt· aut vi ventoz repulsi sunt in achon autē per tres vl' quatuoz hebdomadas iactati p mare morā fecerūt Cū aūt quesitū esset ab homimb? p ordinē quid facere deberent·& quidā suaderūt reditū ex quo capitanei non veniebāt·dixit nichonēsis arep̄s q̄ bonum esset si electo capitaneo aliquo ad terrā ibi descenderemus capitaneos expectātes·omnes ocozdauerunt huic osilio·& facto capitaneo comite de sareponte applicuim? ad portum maris damiate·& hostilez terrā cepim? sine sanguīs impensa·anteq̄ rex & alij duces qui erant in galeis subsequerent· Referūt autē quidā q̄ cum pauci saraceni equites excurrerēt ad portū·friso quidā fixo dextro genu in terra·& sinistra manu circūferēs ancille dextra spiculū vibrabat ferreū·intuitus est eum saracen? existimās eum ludere · sed subito eques cum equo pcuss? corruit in terrā·fugientib? alijs absq; omī impedimēto castra metati sunt christiani inter lit? maris & ripam flumis nili cum admiratōe magna subsequentiū quādo tentoria fixa viderūt Hoc em̄ mirabile fecit domin? q̄ in primo aduentu aq̄ fluminis ōiuncta mari dulcis hauriebat̄ · modico tpe post aduentū christianoz facta fuit eclipsis lune fere generalis· quā otra saracenos iterp̄tati sum? quasi p̄tendentē eoz defectū·qui sibi lunā attribuunt·in incremēto & decremēto lune sibi magnā vim ponentes ¶ LXXXV ¶ De quibusdā incidentibus illi? tempis ¶ Ex cronicis

HAnno prenotato videlicet ab incarnatōne domī·M·ccxviij·sanct? guill's bituricēsis archiep̄s canonizat̄·eiusq; successor geraldus moritur·Cui succedit simon cantor bituricensis nepos henrici quondā eius ecclesie archip̄sulis Simon comes montisfortis in obsidione tholosana pcussus lapide interioris petrarie· in crastīo natiuitatis sancti iohānis baptiste morit̄· miles magnanimus catholic? & honestus·Hic eius occas? beatū dominicū p visionis misteriū diuina uirtute sibi reuelāte non latuit sicut legitur in vita ipsius Videbat em̄ in somnis visione quidē ymaginaria sed intellectu non vacua q̄ndā arborē q̄ntitate p ceram·ramoz expānsione diffusā·densaz frondium venustate ppulcrā·& in ramis eius quiescētē auiū multitudinē copiosā·post paululū arboz corruit·& omnis cetus ille volatilium dispsus aufugit·Intellexit ergo statim vir diuino replet? spū comitis montisfortis magno videlicz principi pupillozq; tutori mortis exci diū imminere·sicut & rei postmodum pbauit euentus·Eo tempe hugo dux burgun die fidelis in regnū morit̄·& apud cisterciuz sepelitur·Galter? abbas pōtigniacensis fit epūs carnotensis·Ludouic? filius regis francoz otra albigēses resumit crucis signū· Idem vero rex philippus die purificatōnis beate marie fecit ostitutōnē generalem de iudeis suis vt nullus in uadiū recipiat oz namentū ecclesie·Item vt null? tradat alicui religioso pecuniā nisi de cōsensu capitanei sui & cum literis patentib? prelati & capituli sui·Itē vt null? christianoz vendere opellat̄ hēditatez aut reddit? suos ppter debita iudeoz· imo due ptes hereditatis siue redditū debitoris & pleugij assignentur iudeo · ac deinceps non curat debitū·& non debitum nō currat vltra annū a mutuo facto ·Itez vt libra non lucretur nisi duos nūmos in qualibz septimana·& vt ppter hoc non capiatur corp? debitoris·aut aīmalia carruta vel culcitre seu alia domus vtensilia·Eoq; tempe petrus pisiensis & galterus odonensis & iordan? lexouiensis· Hueus quoq; comes niuernēsis & galter? camerari? frncoz regis·& yteri? de thociacho alijq; multi baronū cum ppl'o copioso iter arripiūt trās marinū·aRex siquidem hungarie et dux austrie anno p̄cedēti trās fretauerūt·& rege hūgarie repatriāte dux austrie ceteriq; ad vrbem damiatā trāsierunt·Circa idem tps lacus sancti laurētij subito erupit·ac p gratō nopolim & vallē mauriēne in ysarā & rodanū decidēs multa hoīm milia submersit·multasq; terras alluuione destruxit· Apud lemonicas mulier defūcta et sudario inuoluta surrexit dicēs beatā mariā magdalenā cui se peccatrix deuouerat·labia sibi tetigisse ac spm̄ reddidisse·seq; statim ofessa vizelia cum gratias agens prexit·ibiq; sudariū portauit· ¶ LXXXVI ¶ De captōe hierusalē p corazinū turquie soldanū ¶ Ex historia damiate·

HAnno gratie·M·ccxix·regina ciuitatis hierusalem que vidēbatur inexpugnabilit̄ munita destructa est a corazino filio sapha dini foris & intus· Muri em̄ cum turribus redacti sūt in aceruos lapidū preter templū domī & turrim dauid· De sepulcro glorioso destruēdo osiliū habuerūt saraceni·& p literas ominati sunt quas ciuibus damiate transmiserūt ad eoz solatiū·Sed huic temeritati nemo man? apponere presumpsit· ppt̄ reuerentiā loci Sic em̄ in alcorano libro legis eoz habent scriptū hiesū christū dominū nostruz credunt de maria virgine ceptū & natū·quē sine peccato vixisse pphetam·& plusq̄ pphetā otestātur·cecos illūminasse·lepsos mūdasse·mortuos suscitasse firmiter asserūt· Verbum & spm̄ dei & viuum ad celos ascendisse non discredūt· Vnde quādo tempe treugaz sapientes ip̄oz hierusolimam ascendebāt·codices euāgelioz sibi postulabant exhibere·& osculabātur & venerabātur ppter munticiciam quā christus docuit·& maxie ppter euāgelium luce·missus est angel? gabriel·quo d litera ti inter eos sepi? repetūt & retractāt· Lex autem eoz quā dyabolo dictāte mīsterio sergij monachi et apostate et heretico machometus saracenus

didicit arabice scriptã a gladio cepit per gladiũ te
netur & cum gladio terminabit. Machomet9 ille
illiterat9 fuit sicut ipe ptestat in alcorano suo &
que prenomiat9 hereticus nomiauit. dictauit. ipe
pmulgauit & p ominatones obseruari statuit Lu
xurios9 em fuit & bellicosus. ideoq3 de imũdicia
& vanitate legẽ statuit. quã carnaliter viuentes in
pte voluptatis firmiter obseruãt. & sicut legẽ no
stram veritas & mũdicia muniũt. ita eor3 ipor3 ti
mor mũdan9 et human9 ac voluptas carnalis fir
missime custodiũt ¶ LXXXVII ¶ De mise
ria obsessor3 in damiata

INterea ciuitas damiata obsidione longa ferro
fame & pestulentia grauiter & vltra q̃m scribi
potest afflicta. in sola pace quã soldan9 ciuib9
pmisit spem posuit. Durabilis em non est egip
ti annona. ppter molles glebas in quib9 crescit n
supius circa ptes babilonis artificõse cõseruet in
ãnos. et sicut audiui m9 cotanũ vnũ. xl. bizanciis
vendebat in ea. & ex angustia famis diuersa mor
borum genera vexabãt eos. et nunc cetera incõmo
da que sustinuerunt. noctibus velut auricia pcussi
aptis oculis nil videre dicebanẽ. Soldan9 de die i
diem vanis pmissionib9 ipos a deditõne deborta
tus decepit miseros Postremo portas suas obstru
xerunt intrinsec9. ne aliquis veniens ad nos d suis
nunciaret q9 dies afflictõnis possidebat eos. Hi q̃
vero p posticũ vel de muris p funes euadẽ potue
rũt Inflati et famelici ciuiũ suor3 ãgustias euidẽt
pbabãt. Ille etiã qui foris in exercitu saracenorum
nos obsiderũt. copia panis & pabuli cepit decre
scere. Nilus quidem qui post festũ sancti iohãnis
baptiste vsq3 ad exaltatõnem sancte crucis solum
excrescere & egipti planicie irrigare cõsueũat. hoc
anno more suo nõ ascendit ad signũ quod ponere
solent egiptij. Sed & vt intellexim9 magnã ptem
terre siccam reliquit. que nec arari nec semiari po
terat suo tempe. Vnde soldan9 famã timẽs & cari
stiam in amorẽ retinẽde damiate. talem pacez cum
corradio fratre suo xpianis obtulit vt crucẽ sãctã
que olim capta fuit in victoria salahadini cũ ciui
tate sancta & omnib9 captiuis qui p regnũ babi
lonie & damasci viui repiri possent. smupt9 etiaz
ad repandos muros hierusalẽ redderet. Insuper re
gnum hierosolimor3 totalit restitueret. pæter tra
ctum & montẽ regalẽ p quib9 retinendis tributũ
obtulit q̃ndiu treuga duraret. Sunt autẽ hec duo
in arabia sita. septẽ mũitones fortissimas & firmis
simas habentia per que negociatores saracenorum
& pegrini ipor3 mechã tententes vel ab ea reuer
tentes transire solent. & qui hec potenter tenuerit
hierlim cũ voluerit grauit nimis cũ agris & vicis
leuare poterit Hanc opositõnẽ acceptãdã eẽ et vti
lem christianitati et rex frãcigene. coẽs cestrie cum
capitaneis theutonicor3 ptinacit censerũt Tũc aũt
legatus pfiarcha cũ archiepis. epis. templariis. &
hospitalariis. ac omnib9 ytalie capitaneis. multis
q; aliis pzudentib9 viris efficacit tractatui se op
posuit. rõnabiliter oñdens ante omia damiatã fo
re capiendam ¶ LXXXVIII ¶ De captõne da
miate absq3 sanguis effusione

INterea soldan9 magnã multitudinẽ peditũ clau
diculo & p loca palustria misit ad ciuitatẽ. quo
rum. ccxl. christianis dormientib9 licias fuerunt
ingressi dominica nocte post festũ oim sanctor3
Tandẽ p clamorẽ vigilũ occisi sũt & capti. quos
ad ducẽtos et plures oputauim9. Nonis nouẽbris
capta est damiata sine deditõne. sine defensione. si
ne violenta depdatõne cum tumultu vt soli deo
ascribat victoria. Et cum capetur ciuitas i oculis
regis babilonis more solito. non fuit ausus christi
milites ad defensionẽ p patos p fossatũ nostrum ag
gredi. Eodẽ etiã tempe fluui9 excreuit vberrimus
aquis fossatũ implens. Ipse aũt soldan9 confusus ca
stra sua obsidit & fugit. Itaq3 christi milites dami
atam ingressi plateas eius inuenerũt stratas cada
ueribus mortuor3 pestilẽtia & fame deficiẽtiũ Aur
et argẽtũ multũ nimis. pãnos sericos negociator3
in abũdãtia. vestes pciosas et ornamẽtuz cũ varia
suppellectili in supabundantia. Ciuitas hec preter
naturalem situm loci quo muniebatur triplici erat
cincta muro. Turribus latericiis multis et magnis
fortissime firmata. clauis et ãtemurale toti9 egip
ti inter rameste & campũ chameos sita in terra vt
cõijcere possum9 gersen. quia pascuosa erat dami
ata in regnis famosa multũ i supbia babilonis. in
mari dominatrix. christianor3 spoliatrix. in ascẽsu
psecutor3 tuor3 p paucas & modicas scalas ppre
hensa. nũc sub potenti manu dei humiliata es

¶ LXXXIX ¶ De ciuiũ eius strage

ITaq3 pæter illos qui viui cõprehensi sũt. in te
mortui tui pmiscui sexus a tempe obsidionis in
circũitu oputanẽ ad. xxx. milia & amplius quos
sine ferro vel ignib9 domin9 pcussit. Ingredi cti
bus nobis occurrit fetor intolerabilis. aspect9 mi
serabilis mortui viuos interfecerunt. vir & vxor
pater & filius. seruus & domin9 se mutuis inter
fectõibus interemerunt. non solũ platee mortuis
erant plene. sed in domib9 & in cubilib9 & lectis
iacebãt defũcti infantes ad vbera matz pendẽtes
inter amplexus morientiũ oscitabãt. Delicati diui
tes inter aceruos tritici interierũt fame deficienti
bus cibis quibus erant nutriti. pepones & allia et
cepe & altilia. pisces & volatilia delirabãt frustra
Deniq3 octoginta fere milia. sicut captiuis ferẽti
bus didicimus a tempe quo pfecta est obsidio pie
runt in ciuitate exceptis eis quos sanos vel lãgui
dos inuenimus quasi triamilia & ãplius. Alij mor
tui sunt post victoriã. alij magno precõ venditi.
alij baptisati sunt et xpo donati. Ciuitas hec gra
datim murata. primũ murũ habebat humilez ad cu
stodiam fossati. secundũ altorẽ. terciũ eminentorẽ
secũdo. murus medius. xxviij. turres habet primi
pales. binas vel trinas testudines otinẽtes. q̃ oĩes
remãserũt itegre cũ muris. pret vnã t ñ. q̃ crebris
ictibus trabunculi templarior3 ofossa fuit aliquan
tulum Adeo autem exercitus noster ad pigriciam
resolutus fuit. vt milites ocio vediti. negligerent
opus dei. vulgus ad tabernas & negociatões frau
dulentas se conferrẽt. Cati duo ad fossatũ implẽ
dum magnis sũptibus opositi fuerunt. quor3 vn9
in custodia regis. alius in custodia romanor3 obu
stus fuit. Cum adhuc potentes essent in armis cu
stodes ciuitatis. due fosse subterranie facte sũt ad
suffodienda fundamẽta munitõnum. sed labor fru
stratus fuit. post expensas plurimas. Sic de9 sine
damno capientiũ ciuitatem dare integrã voluit.

¶ XC ¶ De spolior3 eius distributõne

INomuni iurauimus omes vt asportata de ciui
tate spolia redderenẽ inter victores diuidenda
Hoc etiaz sub anathemate terribi fuit preceptũ
a legato sedis aplice. Verũtamen occipiscent a
culor3 plures fures fecit. Suscepimus tamen ad
vtilitatẽ reipublice magnã partem deliciar3 egipti

im auro & argento· plis & pomis ambre· filis au reis & filacterijs varijs·pannis sericis precōsis q̄ distributa sūt p exercitū domī cum annona que re perta fuit in ciuitate·legatus sedis aplice damiatā cum appendicijs suis et ptinentijs regno hierosoli mitano ꝺtulit imꝑpetuū· Machumetia damiate cō mutata est·& ī ecclesiā gloriose semp virginis ma rie in quadrū posita·tanta fere latitudo eius q̄nta longitudo columnis sustētabaē marmoreis·cl· mi nus vna·vii·porticus habens·& in medio apturā longā et latā in qua piramis sursū ascenderat alta Quattuor em̄ i ea primcipalia fundata sunt altaria titulatoriū beate marie primū·principis apl'orum petri secundū·sancte crucis terciū·sancti bartho- lomei quartū·in cuius festo turris flumīis capta fuit·Inuenti sunt in damiata trabunculi quattuor cum petrarijs & māgonellis plurimis·Baliste cū torno fortissime·& omne genus armature fortiū· Aurū et argentū cum plis et alijs rebus mobilib9 non solū inter clericos & milites·sed etiā inter sa tellites & mulieres & pueros diuidebaē· ꝓporcō nabiliter turres ciuitatis distribute sunt inter re- gna·quor bellator9 ꝺuenerāt ad eius captōnes de ducta·prio loco sicut decuit·& oportuit vna tur ris que romane fuit assignata ecclesie cum porta ip rius que olim dicebaē babilonis·tūc appellata ē ro mana·Alia etiaz turris reseruaē damiate archiepo Et sicut olim ciuitas dei viuentis hierusalē sancta capta fuit nocte·sic christiani damiatā ante dilucu lum obtinuerūt Instrumentū em̄ quo turris capta fuit flumīis·theutonicis cum frisonib9 in omūe do nauerūt·De quo fact9 est pons inter ciuitatem et castrū quod ostructū est ad munimētū ripe ciuita tis ꝺtraposite·duo castellula oposita sūt ad custo diam pontis de eodē instrumēto·Insup de altis ar boribus sup quas scala pendebat·edificata est spe cula sup altitudinē castri noui ad indicandū por- tum longe nauigātibus·pons vetus qui mediante insula vtrāq3 ripā ꝺtingebat·obsidionis tempe ml' tipliciter a saracenis fuerat attemptat9· & a chri stianis viriliter defens9 suo funct9 officō ad alios reseruat9 est vsus ¶XCI¶ De captōne thamis et opulentia ipsi9 ac fortitudīe

NOn minori miraculo imo maiori ꝺnauit dom̄s christianis thanis mense nouēbris in festo sācti clemētis qui habet habitacu- lum suū in mari· Nam missi in mari explorator̄s numero quasi mille viri in nauiculis p puū flumē qui thanis nūcupaē·vt de cass alib9 tollerēt sibi vi ctualia·& statū predicti loci diligent̄ explorarēt Saraceni qui erāt in presidio castri visis christiaīs putātes totū exercitū venire·feratis portis fuge- runt· Nostri vero solū christū ibi capitaneū habē tes·erūpentes claustra intrauerūt castrum·testati sunt nobis redeūtes se nunq̄ ī plano fortiꝰ castrū vidisse·vii·turres habet firmissimas testudinatas desup per girum·duplici fossa et vtroq3 muro cin gitur·habens antemurale lacus se diffūdit in latū m circūitū intm̄ vt adit9 equitib9 hieme sit īposi bilis·estate difficilis·adeo vt p nostrū exercitū ob sidione nunq̄ capet̄·Lacus piscosus est valde· de cuius piscarijs soldano soluebant̄ annuati·iiij· mi lia marcaz· Auib9 insup & salinis abundat·Cassa lia multa p circūitū seruiebāt ei·Ciuitas āte castz maior damiata olim famosa·nunc aūt rumosa· ma gnitudinem testaē edificiorz· Hec est thanis cuius campi meminit dauid ꝓpheta·corā patrib9 eorz se· mi·&c·Et esaias·Stulti principes thaneos sapi entes ofiliani pharaonis deterūt ofiliū īspiēs·Hec est thamis i qua lapidat9 asserit̄ hieremias lapidi bus quos absconderat sub muro latericō·Egiptij vero honorauerūt ꝓphetā sepelientes eū iuxta tu mulū regū·memores beneficiorz que prestit̄at egi pto·Orene em̄ sua fugauerat bestias aquaz quas crocodillos appellāt·Alexāder aūt macedo veniēs ad sepulcrū ꝓphete cognoscēs misteriū loci· tran stulit in allexādriā·sepeliuitq3 eoz gloriose Croco dillos apud damiatā inuenim9 & iterfecim9 Est aūt bestia crudelis hoīem & iumēta deuorās aptis oculis solo visu fouebat oua sua· Excluſi pulli sta tim fugiūt pentē suū tamq̄ hostem·quos dū rape potest statim glutit & ꝺuorat·Et cum cetera aīa lia molā inferiorē moueāt·illud ecōtra supiorē mo uet·Distat thamis a damiata itinere vni9 diei per mare versus terrā ꝓmissionis·vt facile fit de achō vel damiata per mare et terrā·vel fluuiū presidiū ibidē ponere vel victualia trāsmittere·Dāna mul ta intulit christianis in obsidione damiate·quando naues ad nos accedētes vel a nobis recedētes · vi ventor̄ delate sunt illuc· Nā ante thanis litus ma ris archoniū & importuosū sinum facit amplū & latum in quo naues devolute·sine vento multū eis oportuno recedere non valent ¶XCII¶ De libro recepto in quo p̄dicta est damiate vastatio· & quedā alia

ANte captōnem damiate liber nobis appa ruit arabice script9·cuius autor se iudeū vel christianū vel saracenū esse negat· In eo aūt quisquis ille fuerit p̄dixit mala que saladi nus populo christiano crudeliter intulit in destru ctōne tiberiadis·& in victoria quā de christianis habuit quādo regē hierusalē & prīcipes captiuos duxit·ipamq3 sanctā ciuitatē possedit· Ascolonez destruxit·& quomō conabaē tirū apprehēdere· sz non ꝓfecit·& alia multa que peccata illi9 tempis meruerūt· predixit etiā destructōnē ortor̄ et pal meti damiatene ciuitatis·quā·s·factā vidim9 quā do librū hunc per interp̄tes intellexim9 · Addidit etiā damiatā a christianis fore capiendā · saladini nomen nō posuit·sed per nigros oculos & crocea vexilla ip̄m designat·insup predixit quendā regez christianū nubianorz mechā ciuitatē debere destru ere·& ossa machometi pseudoꝓphete dispsa ꝓij cere·& queda alia que nondū euenerūt· sed si ople ta fuerint ad exaltatōnem christianitatis & dep̄s sionem agarenorz euenient·Scim9 quosdā gētiles ethnicos spīm̄sāctū in ore habuisse·sed non in cor de·& manifeste de christo ꝓphetasse· Corradinus reuersus in palestinā cesariense castrū obsedit qō erat in custodia regis·ac breui tempe cepit illō & destruxit·defensoribus ipsi9 negligent̄ agentibus qui tñ fere omnes euaserūt·qz libez introitū et exi tum hēbant per mare Demū ꝓcessit ad castrū filij dei cū toto exercitu suo·& obsidēs illud ab omni pte sagacit̄ intellexit·qz oprehensibile non erat· In super templarios ad omne piculum patos inuenit qui castrū victualibus & omni armatura fortiuz sufficient̄ munierāt· Eodem tempe templarij latro nes saracenorz ab achon repulerūt· viriliter occidē do quosdā alios captiuādo· Corradin9 aūt auxiliū postulabat a saracenis vt ab ortu solis venientes obsiderent achon quod efficere nō poterāt ꝓpter inexorabilē discordiā principum terre ipsorz chri stianis plurimū oportunā·quā caliph9 eorz papa

sepelire laborabat CXCIII De legatõne georgianorꝝ ad nostros admirãtium super captõne damiate

AD hec fama discurrẽs p totũ orbem damiatam christianis esse oprobriosã georgianorum literas ad castra catholicorꝝ trãsmitti psuasit·in quibꝰ otinebatur q indignata gens illa vel excitata ruboꝛe rege eoꝝ vocãte principes decreuit & iurauit se obsessurũ famosã aliquã ciuitatem saracenorꝝ allegãs sibi verecũdũ esse q frãci de trãsmarinis ptibus & vltimis terre finibꝰ venientes p mare spacioſũ piculis plenũ·tam mũitaꝝ ciuitatem obsidione longa cepissent·nisi et ipi quibus erat facilius psides impugnaẽ damascũ vl' aliũ locum notatum virtute capent armoꝝ· Sunt igiẽ georgiani cultoꝛes christi ritum habentes grecoꝝ psis vicini·longo terraꝝ tractu a terra promissionis distantes quoꝝ dñiũ modo extenditur vsqꝫ ad caspios montes·bellicosi sunt homies habẽtes rasuram in capite·clerici rotundã·laici q̃dratam·Mulieres eoꝝ equestris ordinis docte sunt ad prelium· Homies isti quãdo ordinatis acieb⁹ hostes sũt agressuri·pugillarẽ cucurbitã repletã vino puro velocius ebibũt·& statim aduersarios suos viriliter inuadũt·Cõputandũ aũt esse non dubitam⁹ inter beneficia tutoris nostri iesu christi·qui a fucarijs psecutoꝝ maiores nostros defendit in obsidione damiate· Vsitatũ siqui dẽ habebãt assasseni & eoꝝ preceptoꝛ vetul⁹ de montanis cultellos emittere ptra christianos ad intercipiendã vitam eorũ qui negociũ christianitatis ppensis pcurabant·Nam in treugaꝝ tempe filiũ tripolitani comitis adolescentem spectabilẽ in ecclesia beate virginis apud tortosã ante altare pcumbentẽ nequiter interfecerunt· Vnde militia templi non cessauit eos psequi p tam religiosa violatõe donec humiliarenẽ vsqꝫ ad seruitutẽ tributi· Tria nanqꝫ bizãcioꝝ milia annuatim templarijs psoluũt·Eiusdẽ obsidionis tempoꝛe rex armenie leuo defunct⁹ est in terra sua· Mortu⁹ est quoqꝫ soldan⁹ yconij qui credit baptisatus fuisse·qui tante benignitatis erat in christianos·vt guerrã habens cum saracenis solui iuberet christi cultores quos vinculatos inuenit in mumitõnibus quas expugnauit· & in optõe eoꝝ posuit verũ in patriã suam redire vellent · an acceptis abeo solidis sub ipo potius militare eligerent· Idem christianos adeo familiares habebat· vt custodes corpis sui ostitueret eos· licet pater eius a lastero gredo fuisset interfect⁹·manu etiã tenuit miralim filiũ saladini exhereditatũ ptra filios saphadini q̃m tum caliph⁹ pmittebat debaldas papa sue gentis· Milichasecaph filius saphadini multa damna templariis intulit cum essent in obsidione damiate Cõbussit enim opidũ castri alberet · turres munitas destruxit·sed cum rediret in terrã suam victus est a saracenis CXCIIII De captõe saphet·& reditõne damiate

ANno verbi incarnati·M·ccxx· coradinus princeps damasci destruxit saphet castrũ firmissimũ quod saladin⁹ flagellũ christianorum per longã obsidionẽ intrare artauit·vt defensoꝛes fame deficientes·requisita licentia mgri militie templi redderẽt illud tirãno·Factũ est aũt vertenti anno quãdo solent reges ad bella pcedere· Iohãnes rex hierusalẽ castra fidelũ rliquit·mltas ptendens causas ad excusatõnem sui·& festinatuꝫ red tũ pmittẽs·anteriorꝝ oblitus ad posteriora se ouertit Apiente manũ domino qui portũ damiate impleuit vbertate frumenti vini & olei· adiuncta pegrinorꝝ & equorꝝ copia numerosa ut ad pgrediendum in negocõ nulla locũ habeat excusatio· Superuenerũt in sexto passagio mediolanensis et cretensis archiepi·fauensis·& regenensis epi & nuncij regis friderici ꝺferentes literas cum aureis pulis et aduentũ ipsi⁹ nũciãtes· Aderat enim eps brixiensis & ytalica militia copiosa·Legat⁹ autẽ ꝺsiderans non sine gratie magno priuilegio diuino munere sufficienter fuisse puisum in omnibus que reqrebat negocij pcessus·angebaẽ doloẽ q temp⁹ inutiliter pcessit·& oportunitas tãta pijt·Vnde cõuocatis maioꝛib⁹ ipe primo loco· deinde mediolanẽsis archieps & alij similit epi suadebãt pgressũ cõtra soldanũ qui castra sua posuerat sup milũ itinere diei vnius a damiata· Sed milites hita deliberatõne huic exhortatõni otradixerũt· Hãc causã maxime pretendẽtes q rex hierusaleꝫ aberat p sue voluntatis arbitrio·nec alius princeps militaris aderat cui gẽs diuersaꝝ natõnũ obedire vellet ad educẽdum pplm domi et sic ocꝛdabãt ad ociũ ex quo mala multiplicata sunt in castris·Mense iulio supuenit comes mathe⁹ de apulia cũ·viij· galeis quarũ duas cursarias insidiãtes christianis cepit in via marina·Deinde damiata cum multis laboribus sumptuosis capta & p annũ vel ampli⁹ a nostris possessa·postmodũ pelagio cardinali & legato tẽplarijs & hospitalarijs totoq; exercitu christianorum·excepto rege iohãne qui ob q̃ndã discordiam inter ipm & legatũ motã ab exercitu recessit a soldano per ifortuniũ captis & grauit afflictis p redemptõne eoꝝ & oim christianorꝝ captiuorũ qui erãt sub potestate soldani reddita est paganis·

CXCV· De georgianorꝝ destructõe Ex historia tartarorꝝ.

ANno prenotato·s.ab incarnatõne dominí M·ccxxj· Tartari georgiã intrauerũt·eam qꝫ vastare cepunt·Quidã vero magn⁹ baro georgie cum filio & vxore sua a facie illorũ ad montes caspios fugit saluatõnis cã· At in via illa tres magni latebãt tartari rapiendoꝝ causa spoliorum inuicem ofederati Cumqꝫ p illa ofinia vagarẽtur explorãtes si possent inuenire aliquid· vn⁹ eorũ vestigia militis ac suoꝝ in via deprehẽdit·isecut⁹ itaqꝫ vestigia baronẽ illũ cum vxore & filio ac rebus viuũ apprehẽdit·& omnes cum rebus suis ad socios suos sic inter se condixerãt·introduxit·Cũqꝫ inter se de ptitõe rerũ ac psonarꝝ ita ocꝛdassẽt vt vnus haberet baronẽ·alius filiũ·terci⁹ vxorem & aurũ p omnni venderẽt· ille qui p pte sua puerum habere debuit recusãs dixit·Nũquid puer ille qui q̃si canicul⁹ vnus est·pa mea erit· quez nutrire etiã me oportebit·Absit· Tãdem igiẽ in hoc aliis ocꝛdauerẽt·qz pater & filiꝰ occiderenẽ & aurũ in omuni diuiderẽ vel ptireẽ· & mulier venderetur quod & factuꝫ est· Illaqꝫ mulier que corã se maritum & filiũ occidi piter vidit·postmodũ in georgia monialis effecta moãstica vitã duxit·Quia vero tartari in signũ glorie atqꝫ victorie & numeri occisorꝝ certitudis habentes·vnũ de mille occisis q̃si milenariũ capite subuerso ac pedib⁹ erectis ilo cum emiẽtẽ erigere osueuerũt in vastatõe typhelis georgie ciuitatis p habenda certitudie de suis occisis·vii·homies ibidẽ pedib⁹ erectis·capitib⁹ suppositis in · vii· diuersis locis supemientib⁹ ifixerũt· sed et paꝫ ante tartarorꝝ aduentũ in eadẽ ciuitate

occisi fuerãt a cozasminis vt iam dictum est supꝰ. vij. milia hoim. & postꝙ ibi facta est occisio tanta subsecuta est fames ĩaudita ¶ XCVI ¶ De crismate geozgianoz & errozibꝰ ipoz

Hec est terra videliczꝫ geozgia ab antiquis tpibꝰ ãthiocẽo patriarchacui sez subiecta cũ armenia et capatocia siue turquia Accidit aũt in turquia tantã fuisse guerrã. qꝫ geozgiani non potuerũt trãsire p turquiam in antiochiam causa visitationis uel cõfirmationis & aliozũ que immediate pertinent ad patriarcham. Habito igitur inter se consilio. miserũt nũcios suos p mare cõstantinopolim & ide ãtiochiam postulantes a patriarcha vt eis vnũ catholicũ .i. vniuersalem epm concederet. qui eis loco patriarche existeret. Tũc patriarcha misit eis ampullã crismatis dicẽs. vt de illo a septimo ãno in septimũ ãnũ catholicos crisma paululum. s. ĩmiscẽdo de ipo cũ oleo nouo conficerent. & ad hoc faciendũ omnes episcopi cõueinrẽt. Quod & fecerũt vsqꝫ nũc & illud crisma missũ ab ãtiochia in geozgiã vt dicitur reseruatur adhuc. Cum eodem crismate misit patriarcha lrãs cuidã archiepo otinẽtes vt ille quem ipi omuniter eligerẽt canonice peteslatẽ haberet cõfirmandi catholicos. & ita factũ est. Qm ergo sic fecit illis patriarcha. deterũt illi geozgiani. c. casalia. Post hoc accidit qꝫ patriarcha hierosolimitanꝰ tepaupatus venit ad antiocenũ patriarchã. conquerens & ostentẽs ei suã pauptatẽ. Tunc antiochenꝰ dedit ecclesie hierosolimitane & fratribꝰ de sepulcro. c. casalia que sibi geozgiani dederãt antea. Hec ita qꝫ casalia mõ tenet archidyaconus frater sepulcri domi ex pte hierosolimitani patriarche & capituli de sepulcro in geozgiã missꝰ. Illaqꝫ possidens a tartaris ꝗmplurimũ sicut alij est impetitus. Sunt aũt in geozgia tam epatus qꝫ archiepatꝰ. xviij. sed catholicus .i. vniuersalis epus crismales coepos facit. & illis mediantibꝰ crisma ceteraqꝫ sacramentalia vendit. mulierẽ sterilẽ que sterilis est a marito mediãtibꝰ pecunia diuidit. Monachi quoqꝫ & abbates geozgiani apte simoniaci sunt & vsurarij. Itaqꝫ cancellaria geozgie a monachis emit & publice possidetur ¶ XCVII. ¶ De vastatõe armeniozum

Post geozgiã intrauerũt tartari maiorẽ armeniã & vastauerũt. sibiqꝫ subiecerũt. In armenia est ciuitas nobilis que am vocat. vbi sunt mille ecclesie. ac. c. milia familie seu domꝰ inhitate quã tartari ceperunt in. xii. diebꝰ. & etiã ibi prope eam mons arach. Ibi requieuit archa noe. & in pede montis illiꝰ est prima ciuitas quã edificauit ibi noe. & vocat hec ciuitas laudumie. circa illã defluit fluuiꝰ arathosi qui fluit p mediũ mõgã vbi sunt in hieme tartari. vsqꝫ in mare seruanicum Est aũt mons iste videlicet arach excellentissimus nec vnq̃m illuc ascendisse dz homo nisi monachus vnus. Ille siquidẽ quodã deuotõis vt dz ardore cõmotus ꝓpter archã noe que ibi requieuit multotiens illuc ascendere quibꝰ potuit conatibꝰ attẽptauit. Cumqꝫ aliquã montis ptem ascenderat et membra corpis fatigata quieti dabat. semp post quietem euigilãs in pede montis se inueniebat. Tandẽ vero domin ei affectui odescendẽs eiusqꝫ votũ & orõnes exaudiens. p angelũ suũ eum monuit vt semel ascenderet. Ita tñ ut decetero ascendere nullatenus attemptaret. Tunc ergo securꝰ ascẽdit. & postea descendens indz secũ ex archa vnum asserẽ detulit Tũc in montis pede monasteriũ edificauit in quo eundẽ asserem tanq̃ p sacris reliquijs dũo te collocauit ¶ XCVIII ¶ De errozibus ipoz

Armeni quidem in sabbato pasce omedunt ouа & caseum in vespe. Dicunt enĩ qꝫ christus resurrexit in vespe sabbati pasce. Itez post pasca omedunt carnes per omnes sextas feras que sunt septem videlicet vsqꝫ ad penthecostẽ. Diem natalis domi nesciũt. nullaqꝫ festa vel vigilias custodiũt. nec quattuoz tempa nouerunt. Per totã quadragesimã nec celebrãt nisi die sabbati vel domica. quia dicũt hominẽ ieiuniũ frangere quotiens celebrat. Propter hanc etiã cãm in sextis ferijs non celebrãt. ne. s. ieiuniũ frangãt. Diebꝰ autẽ quibus carnes omedunt celebrãt. quia tunc nõ ieiunãt Multa vero faciunt ieiunia in septimana ante. lxx. quia dz ieiuniũ sancti sargnis. a secunda feria vsqꝫ ad sabbatũ ieiunare incipiũt. & in sabbato & ĩ domenica die carnes omedunt Idem & in hebdomada sequenti faciunt in quartis & sextis ferijs. oleuꝫ & pisces non comedũt. nec vinũ bibunt. nec etiã per totã q̃dragesimã. plusqꝫ illũ peccare qui in. xl. comedit pisces vel oleũ. aut bibit vinũ asserũt. qꝫ illos qui ad lupanar vadũt. Dzo ĩ septimana añ. l. ita stricte ieiunãt qꝫ ĩ scda feria penitus abstinent In die martis tamen aliquid sine oleo & vino manducãt. & in die mercurij iterũ ieiunãt. In die iouis omedũnt semel. In die veneris omnio nihil. Et in sabbato omedunt carnes. & hoc quidem ieiuniũ faciunt maiozes. Infãtez aũt duoz mensiũ sacrificio omunicãt. & quoslibꝫ ĩdifferenter. In sacrificõ aq̃m non apponũt. in lepore et vino & cozniculꝰ et hmõi sicut greci iudaizãt. & in calicibꝰ vitreis et ligneis celebrãt. Quidã etiã celebrãt sine pamentis & sacerdotalibus vestimentis oĩno. quidã cum infula. quidam cum dyacono et subdyacono. Sed si aliquod festũ in sabbato vl domica eueniat. omemoratõnẽ inde faciũt tm. sꝫ nullũ vt dictũ est celebrãt festũ De purgatorio nihil credunt. sed si vxoz alicuius adulterauerit. statim epus dat ei licentiã accipiẽdi aliam & accipit Monachi quoqꝫ et abbates & epi potatõnibꝰ vacãt etiã pluspꝫ laici. Sunt etiaꝫ monachi ac presbiteri publici vsurarij & simoniaci. Multiqꝫ illoz sacerdotes in diuinatõnibꝰ errant. & inspectõne granoz & hmõi. Dicuntqꝫ qꝫ vxoz sacerdotis eo mortuo nõ potest decetero maritari Preterea nullo modo decedere volũt qꝫ christꝰ duas naturas habuit. Dicunt etiã geozgiã qꝫ in articulis. xxx. discordãt a fide catholica ipsi armeni. tãtumqꝫ odiũ inter geozgianos & armenos existit. qꝫ geozgianus dicit. Si quis nostrũ habeat spinam in pede infixã. transiens ante armenioz ecclesiã se spinã sustinere. nec se ad pedẽ suũ euellendi causa inclinare. ne per hoc videat ante armenioz ecclesiam ab omnibus christianis vilipendendã inclinare ¶ XCIX ¶ De quibusdã sancti francisci documentis & scientie puritate

Cum aũt beatus francisc olim in loco qui dz rumstozetus ꝓpe assisium in domicilio valde stricto cum fratribus suis morã faceret. accidit vt rome cozonandus impatoz otho cum magno illac comitatu & pompa transiret. ac vir sanctus cum secus viam maneret. nec ipse nec aliquis suoz saltem aspicere de tugurio voluit. ꝑter vnum solũ ex ipsis cui gloziam hmõi modicuꝫ duraturam impatozi obstanter nunciare precepit. Rogatus autẽ a fratribus vt eos ozare doceret.

simplr illis hmõi formã tradidit dicens · Cum ora
bitis dicite pater noster· & adoram9 te domie hie
su christe ad omnes ecclesias tuas que sunt ĩ toto
mundo· & benedicim9 tibi· quia per sanctã crucez
tuam redemisti mundũ· Quod ipsi fratres humili
ter exequentes & verbum simplex p mandato obe
dientie reputantes se etiã ad ecclesias quas e lõgin
quo pspicere poterãt inclinabãt· & pni in terram
put instructi fuerãt adorabãt· Ipe vero predicatõ
ne sua principalit monuit vt romane ecclesie fides
inuiolabiliter obſuaret· & ob hoc dominici sacra
menti quod ministerio sacerdotũ offic· dignitate
in summa sacerdotalis ordo reuerentia teneret· Hz
& diuine legis doctores & omnes ecclesiasticos
docebat summope reuerẽdos· Erat aũt tãta simpli
citas fratrũ· p cum quidã sacerdos qui non igno
rabatur infamis vni e fratrib9 diceret· Vide ne sis
ypocrita· ipe frater se esse ypocritã crederet · eo p
sacerdotẽ mentiri non posse putaret Cunqz dict9
frater de hoc grauiter turbaret · ad sancti patris
ignitum eloquiũ quo frequent omne nubilũ a frm
cordib9 fugabat· tãdem osolatõnẽ recepit qui ver
bum & intẽtẽnẽ sagaciter excusauit· Crebris quo
qz reuelatõnib9 osolabant tunc temp9· quas vtiqz
recipe meruerũt ex presentia tanti patris· Nam cũ
nocte quadã se a fratrib9 absẽtasset· ecce circa me
diam noctis horã quibusdã fratrib9 quiescẽtib9
quibusdã orantibus curr9 igne9 p hostiolũ dom9
ingrediens huc illucqz per domunculaz pluries se
uertit· super quem globus non modic9 spẽm so
lis habens· ipas quoqz noctis tenebras sua effuga
uit claritate· Conuenientib9 ergo cũctis & inuicẽ
quid hoc esset cum magno stupore querentibus·
celebri memoria res accidit· p videlicet ex virtute
mirãdi lumis alteri9 alteri oscia nuda fuit· Intelle
xerunt igit hanc esse animã patris sancti cuiz ob
precipuã sui puritatẽ in filiorz solatiũ ipe sic meru
erat transfiguratã ostendi· Reuersus itaqz ad fra
tres suos· cepit osciam illorz subtilit archama nima
ri· que & ipm non latere crebro fuerãt expti · Mul
tis nanqz cordiũ suorz secreta aperuit C
Qualiter etiam absentia ognoscebat spũ reuelante
Presentiũ quoqz fratrũ multotiens acta co
gnouit· Alijs quidem in somnis ne hoc ul
hoc facerent phibens alijs aũtẽ istud aut
istud facere precipiens· multorz etiã qui boni in fa
cie videbant mala damnabilia preuidens nũciauit·
Sed et eorz qui mali erant dona gratiarz futura p
dixit· Sepius quoqz fratrib9 suis vir di gaudia so
latij spũalis impendit· quib9 ipse corpe quidez ab
sens· sed spũ presens fuit· Referã breuiter vnuz de
multis· Nam tempe quodã fratre iohanne de flor
entia capitulũ in puincia celebrãte· vbi a beato frã
cisco minister fuerat ostitut9· intererat christi osses
sor anthoni9· vbi dum dr sup hac materia· Hiesus
nazaren9 rex iudeorz fratribus adunatis verbuz ex
hortatõis pponebat· Frater quidã monach9 sacer
dos nomie· vir simplex et virtute preclar9· faciem
suam ad hostiũ dom9 ouertit· viditqz corpeis ocu
lis qualit beat9 frãcisc9 in aere subleuatus veluti
manibus in cruce ptensis apparuit fratrib9 q ade
rant benedixit· tinqz subito gaudiũ spũs singulis
& vniuersis est infusũ · vt quod ipe sacerdos post
de ipa visione narrauit cũctis mirãtib9 ipa facer
expientia fide dignum · Qualiter aũt alienorz cor
dium sepius occulta pandebat· vnũ narrare de plu
ribus sufficiat· Frater quidã richeri9 nomie tã mo

ribus qp genere nobilis intim de beati francisci me
ritis presumebat· vt diuinã pfecto mereri gratiaz
crederet· Si quis ipsius sancti dono beniuolentie
potiret· aut si quis illa careret dei iracundiã mere
retur· Cunqz ad obtinendũ ipsi9 familiaritatis be
neficium vehementi9 aspiraret· timuit valde ne qd
in ipo vicij vir sanct9 occulte forsitan deprehẽde
ret· cuius occasione se ab illius gratia magis elon
gari otingeret· Igit hmõi timore dictũ fratrẽ gra
uiter affligẽte nec cogitatõnẽ suã cuiqm reuelante
accidit ipm die quadã solito more turbatuz ad cel
lulam in qua beatus francisc9 orabat accedere· c9
aduentũ simul & aim vir dei ognouit· & benigne
ad se vocato ait sic· Nullus te timor decetero· nul
la te fili oturbet temptatõ qm carissimus mihi es·
& inter precipue caros speciali te caritate diligo·
Secur9 cum tibi placuerit ad me venias· et a me li
bere p tua volũtate recedas· Creuit aũt iste sicut
credidit in gratia saluatoris CI De abstinen
tia eius & vera humilitate
Sanctus vero christi ofessor francisc9 omi
studio precauebat ne summe sãcte paupta
tis metas trãsiliẽs ad supflua quoquo mõ
diffluëret· & cum rarissime coctis vtens ea cineri
bus vel aqua frigida omisceret· & de ipa sufficiẽt
aqua non biberet Difficillimũ em asserebat necessi
tati satisfacere & voluptati non obedire · Sepius
quoqz cum pniam predicans circũiret· & inuitat9
refectõnẽ in domib9 secularib9 sumeret rursus· qui
dum omederet carnes ad os man9 ducebat· sed tm
ppter euangelij verbum quo dr· edentes & biben
tes que apud illos sunt· minimũ aliquid ex eis pra
ro degustãs· reliquas in sinu subtili cautela mitte
bat· Nuda hum9 dormire coacto tunicula tantuz
interposita lect9 erat· & sepius sedens non iacens
inclinato ad lignũ vel lapidem capite dormitabat
Accidit quoqz ut infirmitatis necessitate ꝺ pullo
quadã vice manducãs viribus postmodũ vtcunqz
resumptis· cuidaz fratrũ districte precipet· vt col
lo ipsi9 fune ligato eum tanqp latronẽ per mediuz
ciuitatis assisij duceret· & preconaria voce clama
ret· Ecce videte glutonẽ qui se gallinarz carnibus
impinguauit· quas secreto nobis ignorãtib9 man
ducauit· Factũ est igitẽ vt multi ad tam mirz opun
cti spectaculũ lacrimabili voce lugerẽt· seseqz mi
serrimos veluti quotidianis voluptatib9 deditos
pclamarent· Cum vero extolli laudib9 humanis au
diret· alicui fratz per obedientiã iniunxit vt ipm
viriliter a latere verbis otumeliosis afficeret· et ad
uersus laudantiũ mendacia· veritatis verba pferrz
Quem cum frater imunt9 rusticũ & mercennariuz
inutilẽ appellaret· ille iocũdo applausu subrisit · &
sic expbanti rñdit· benedicat tibi dom9 fili carissi
me· qr tu suauissima loqueris· & talia filium petri
de bertone decet audire· cupiens quoqz pfecte se
vilem ab omnib 9reputari· peccata sua nõ erubuit
in predicatõne publica ofiteri · Sed & quid si sini
stri subripet ieu cogitatõne· de aliquo idipm eidẽ
de quo cogitauerat ofitens humiliter veniã postu
lauit ab illo CII De magnanimitate & fidu
cia eiusdem
Ardentissimo martirij desiderio feruẽs sex
to oersionis sue ãno ad ptes sirie voluit
pficisci· vt ibidez saracenis ãnũciaret euã
gelium christi· In nauem aũt que ãchonam tẽdebat
a nautis expensarz defectũ timentibus vix pmissũ
intrauit· in qua maris tempestate suborta· iã demũ

post longos labores ipsis nautis cibaria deerant dum quedã & si non tanta vt multis quoquo mõ sufficerent·sanctus francisc9 domino sibi ꝓuidente latenter intulerat·que tunc ad ipsius meritũ tm sumpsere diuinitus incrementũ· vt abnndanẽ vsq; ad portũ anchone necessitatib9 oim subuenirent· Vt aũt ad terram a mari descendit diuini rursum verbi semĩa iacere cepit In ipo martirij feruor nõ tepuit·quin marochiũ non multo post iter arripiens·tanto ad hoc aliquotiens impetu festinaret·vt pegrinatõnis sue comitem pre spũs ebrietate sol9 ꝓcurrẽdo desereret·Et licet quotidiana inter xp̃ianos & infideles prelia gererent·Ipe tamen in dño ohisus adire soldanũ·nec cum euidenti piculo verebatur·Vnde & multis grauibusq; verberib9 ante q̃ veniret afflictus tandem ipsi9 soldani ospectũ est potitus· Soldanus vero cum ingenti honore eum suscepit· pluraq; sibi pręcõsa valde donaria ꝓtulit·sancto dei veluti quasdã inuidicias vilipẽdente·Ipe soldan9 tanq̃ de miro cunctis dissimili magis obstipuit & illius eo diligenti9 verbis intendit·Ceo nimirũ in his omnib9 suum non implet desideriũ cum mirabili9 in singularis gratie p̃rogatiuam gerendã suo q domin9 insignia stigmatum reseruauit CIII Qualiter volucrib9 predicauit

Dum vir columbina simplicitate plen9 dum more solito quadã vice per vallem spoletanã trãsitũ faceret·accidit vt non longe a castello cui nomẽ mennniũ multitudinẽ magnã diuersi generis auium uolasse videret·et qñ ob precipuũ creatoris amorem miro etiã in omẽs creaturas ducebat affectu socijs in mari relictis alacriter cõtra locũ vbi stabant·aduiate cucurrit·easq; ꝓut ei consuetudinis erat veluti rõis humane capaces salutauit· Videns aũt ꝙ ꝓpter ipm loco non cederẽt admirãs vsq; ad illas accessit·sed nec tunc vna quidẽ illaq; dum aduenirz abscessit· Repletus itaq; magno gaudio vt solicite eas ad audiendũ verbũ dei monuit intendere et his similia simplr eis inter aliqua plura ꝓposuit·Fratres mei volucres multũ vos memini nostr̃ laudare et diligere creatorẽ qui plumis vos induit·qui pennis vos a terra subuehit· qui vobis inter creaturas volatilib9 in puriore mansiones aere tribuit·qui nec serentes nec metẽtes· nec in horrea congregãtes absq; vestra solicitudine vos enutrit & abũdanẽ in omnib9 que vobis sunt oportuna prouidit·Ipe vero auicule rostris apertis·alis collisq; ꝓtensis suo mõ mirabiliẽ gestiẽtes·sanctũ dei etiã ꝓponentẽ intuebanẽ·& verbis diligenter intendere videbanẽ·Ille vero p̃ mediũ illaq; transiẽs & reuertens tunica eas tãgebat vt voluit Nec illis qui de n se prius a loco mouẽtib9· donec bñdictõe cũ signo crucis & licentia eis data simliẽ ipe recessit Tũc cepit se magne negligẽtie incusare eo ꝙ actenus omiserat auib9 predicare·Igiẽ ab isto tempoẽ vir dei cuius ori semp laus affuit saluatoris nõ solum homines vt laudarent·ipe laudans admonuit sed & aues & bestias & quaslibet alias creaturas fratrũ vel sororq nominib9 nuncupãs·ad oim cõditoris laudẽ solicitauit et inuitauit CIIII Q̃ auibus & piscib9 & bestijs & elemẽtis impauit

Sed & hic qui totũ se nutui creatoris subiecerat·non ĩmerito creaturis sibi infenoribus altissimi nomẽ inuocãs impabat· quarum obediẽtiã ipa frequenter experientia cognoscebat·Et vt referã pauca de multis·accidit die q̃dam apud caststrũ quod dr albianũ·vt cum verbũ dei ꝑpl'o illuc adunato ꝓponere vellet·pre nimio stre pitu & multitudie hirũdinũ nidificãtiũ audiri nõ posset·Quib9 ita garrientib9 taliter est locut9 Soro mee hirũdines iam temp9 est vt loquar· q̃ vos quidem satis vsq; nũc locute estis· Sed dein ceps vsq; dum ſmo domi ꝓpleat loqui oino cessate·At iste veluti rõnis capaces ꝓtinuo tacuernut· nec ab ipo loco donec ꝑfumareẽ predicatõ se mouerũt·Quo viso miraculo cũcti qui adorãt deum glorificabãt·& beati viri saltem vestimẽta cõtingere cupiebãt·Cõfugiebãt quoq; ad illũ sepi9 bestie siluestres· veluti ad portũ tutissimũ· acti rõne ducte ipsi9 erga se ꝙgnoscerẽt pietatis affectũ· Naz cum morã faceret apud castellũ nomine grecium· quendã lepusculũ laqueo captũ viuũ a quodã fratre vidit adductũ·Ad quẽ pietate magna ꝓmot9 sic ait·vir ille mitissim9· Frater lepuscule veni ad me·q̃re te sic decipi ꝓmisisti·Qui dimiss9 a fratre statim veluti securs ad viz dei cucurrit· & in sinu eius domiti animalis more quieuit·Quotiẽs autez a beato viro sup terrã deposit9 est vt abiret· totiens ad illũ non aliã libertatẽ querẽdo recurrit· donec tandẽ ad vicinũ nemus ipm a fratrib9 asportari precepit· Similiẽ quadã vice cum in lacu retia retideret in naui·pisces quidã non puus qui vulgo tenebra vocaẽ·viuus oblat9 est ei· quem ipe nõ mã ducandũ sed libertati restituendũ hilariẽ ac benigne suscipiens ipm piscẽ fratrẽ vocauit· ozãsq; & nomẽ domi bñdicens in aq̃m reposuit·Persistente aũt in ozõne & laudib9 piscis in aqua ludens a naucula non recessit·donec ei licentiã beat9 frãcisc9 ozõne opleta ꝓcessit·Igiẽ non solum sensibilib9 bestijs videlicet & auib9 impauit· sed ad illius obsequium in alterã naturã insensibilia etiã domin9 elementa ouertit·Nam cũ ipe apud heremũ sancti vbani quadã vice grauiter egrotaret·aqua sibi miraculiter ĩ vinũ mutata est·Factũq; est vt ad gustũ isti9 tam facile sanitatẽ recipet ꝙ diuinũ hoc esse miraculũ null9 ambigeret CV Q̃ illas creaturas precipue amabat que figurã christi preferũt vt oues & agnos·

Tanta eius mẽtẽ diuini amoris dulcedo repleuerat· vt in omnib9 opa creatoris mirãda ꝑsideras·maxime etiã erga cũctas affluret pietatis teneritudine·creaturas· Inter alias tñ istas precipue diligebat quas vt puta ouiculas simplitoris & mansuetoris nature videbat·q̃rũ etiam in omnib9 christũ ob aliq̃m similitudinẽ figurare scripturis audierat· Nam tempe quodã p marchiam anchone cum fratre paulo quẽ ibidẽ mĩstrum ostituerat trãsiens quendã hyrcoz & caprarus vidit in pascuis non modicuz gregẽ & vnicaz inter omnes ouiculã depascentẽ·Ad cuius intuitũ graui ter ingemiscens dixit ad fratrem· Nonne vides hanc solã ouiculã inter hyrcos & capras simplicit ãbulantẽ·sicut vtiq; dominus noster hiesus christ9 innocens·mansuetus & humilis iter scribas & pharisęos & sacerdotũ prĩcipes ambulauit·Soluam9 igiẽ fili carissime & educam9 illã de medio gregis capraz·Cunq; nihil aliud nisi q̃ viles tũicas habẽtes de oue redimẽda solicti starẽt·ecce quidaz mercator trãsiens ad hoc se voluntari9 obtulit·precio q; soluto ipam ouem viro sancto reliquit· Qui gaudens secum illã in ciuitatẽ que auximũ dr adduxit·& ad ei9 loci epm hospitãdi gra declinauit Miranti igiẽ epo quare sic ouiculam deduceret·

longā de illo cepit pabolam retexere·donec et ip̄e ep̄us deo gratias ageret·non modicū de tanta hominis dei opunct9 simplici puritate·Sequēti vero die per quoddā claustrū dominaz ad sanctū seuerinum transitū fecit·vbi eisdem christi famulabus ouiculā omendauit·quā ille ob sancti reuerentiam deuote suscipientes·diligenter longo tempe nutrierunt·donec tunicā de ipsius lana texentes illā beato viro munus acceptū de fratre ouicula transmiserunt· Alio quoq; tempe per eandē marchiā pdicto fratre comite trāsiēs·inuenit in itinere quēdam virū qui duos in humeris portabat agnos ad vendendū·Quos vt balantes audiuit omota sunt ex intimis viscera ei9·Et accedens benigne eos veluti mater plorātes filios attrectauit·Dixit autez ad virum·Quare fratres meos agniculos sic ligatos & suspensos excrucias· Qui cum rñdisset q̄ eos ad foz precij necessitate deferret· querentiq; quid de illis postea fieret vir eos mactādos assereret· ait sanct9·Absit ut hoc fiat·quin potius mantellum quo otegor accipe· & fratres meos agnos mihi relinque·Adquieuit voluntari9 homo·multo em̄ maioris precij erat mātellum quē sanct9 frigore opulsus a quodā fideli mutauerat ipsa die· Igit̄ acceptis agnis quid de eis ageret solicitus extitit· Tandem cum socio fratre deliberās · gubernādos eidem viro omisit· & ne eos venderet vel lederet districte precepit

·CVI·

Q; chasti nomen in vermibus & in cedulis & maxime in pauꝑibus honorabat·

NOn solū aūt hmōi bestijs & dignioribus creaturis·sed & alijs vilib9 & minimis simili opassionis affect̄e adhesit· Nanq; de saluatore legit̄·Ego sum vermis & non homo·vermiculos etiā non otereren̄ multotiēs de via legebat sed & apibus ne deficerēt forte vinū uel mel in hieme mīstrabat·diligenē em̄ non tam illaruz q̄ & aliaz creaturaz efficaciā attētebat· Et quidq̄ admiratōnis delectam̄ti·siue cuiuscūq; valoris in vita quaq; pzpendere poterat·id totū in oim factoris gloriam gerebat· Propter hec oīa frater no nomīe nuncupabat·oīa ad vnius oditoris laudem otinuus ip̄e in laudib9 muitabat· Ip̄e vero nomen domī noians·totus supra hoīs intellectum afficiebat̄·totus in iubilo·tot9 alteri9 seculi videbatur Preterea et tantā nomī saluatoris reuerētiā exhibebat q̄ etiā qualecunq; scriptū inueniret ībo neste locatū·reuerenter illud recolligēs in loco reponebat honesto·ne forsan verba diuina uel noīa vel etiā litere quibus ista scribunt̄ & otēnerentur in isto · Quāta aūt putas erga pauꝑes opassionis ardore feruebat·qui tāta non solū ad aīmalia bruta verū etiā ad insensibiles & infirmas affluebat· pietatis dulcedīe creaturas· Nam hic vere paupm patriarcha oīno pauprim9 esse desiderās Et si preter uilem tunicā nihil possessioīs appeteret·voluit tam in hac vnica necessitate pcere ipsi·qm̄ & illam pluries indigenti cuiq̄ pmptissime cupet impti·Vestes quoq; diuersas a diuitibus in hieme postulabat·quas istis libentissime dantib9·ita ut nec ad restitutōnem teneret̄ accipiens ea egenis quos prius habere otingeret obuios in frigore porrigebat· Grauissimū em̄ erat illi si alicui pauꝑm verbo vel facto pcipet quicq̄ moleste fieri Audiens em̄ vnū e fratrib9 tempe quodā pauꝑi cuidā verbū iuectōnis inferre·vide ne forsitan falso simules pauptatē durius increpatū·fecit corā eodē paupe nudū pedere & pedib9 eius deosculatis·humiliter ab ip̄o veniā postulare·Ait em̄ Qui pauꝑi maledicit christo facit iniuriā cuius nobile signū gerit·qui se voluntarie paupem in hoc mūdo p nobis fecit· Ipse quoq; etiā si mimmū quid haberz corpaliū virium humeros tamē ppzios ad subleuāda suppositione ra paupm·quoz etiā pio zelo multa alia faciebat̄ in hunc modū

·CVII· De miraculis gestorum eiusdem

PEr ciuitates & castella longe lateq; circūiens tantoz diuina virtute ad pniam corda omouit·q & aliquotiens ad religionis habitū·xxx·recepit·Confundebat̄ heretica pnitas·fides extollebat̄ catholica·quā non solū sāct9 ille vita magnificauit & verbis·sed et plurimis extulit miraculoz pdigijs· Nam & omnē languorē diuini nomīs inuocata virtute curauit magnifice demones effugauit·nullaq; ozāti necessitas aut piculi difficultas obsistere potuit · Panes etiā ad benedicendū illi sepius offerebāt · De quib9 egri gustantes·a diuerso languoris incōmodo resurgebāt Crebro quoq; pi9 pater quasi seminud9 a populo orelictus est·eo q tunicā eius per ptic̄las cū cultellis inciderent·easq; deuote cōtra diuersa picula p salutis remedio seruarent· Ipse aūt vir sanct9 ea prec pue que circa christū gesta sūt assidua meditatōne reuoluens·die domīce natiuitatis instante·humilē nascentis in bethlehē saluatoris infantis pauptatē similitudīe qua poterat repñtare desiderans ad castellū de greccio quendā virū religiosuz & nobilem nomīe iohannē p̄misit · qui ad hoc bouem & asinū cum presepio otra festi gaudia sibi p̄parauit· Prepato itaq; presepio fenū imponit̄ · adducti itaq; bos & asinus ad presepe collocant̄·& sic cum gaudio vigilie celebres inchoant̄· Fratres quoq; lautes debitas deo exoluebāt· sed & cūcti qui aderāt nouis leticie canticis applaudebāt· Etabat aūt coram presepio beatus franciscus suspirijs pre gaudio plen9 indicibili suauitate pfusus· tādē sup ip̄m presepe sacra celebrant̄ solennia missaruz & ip̄e sanct9 dei leuita solennib9 ornamētis indutus euāgeliū voce sonora pnunciat · ac deinde populo deuoto in bethlehē rege paupe melliflua predicat· Mirāda vero talis ib.dē cuidā viro virtutis ostensa est visio· Vidit ad presepe dictuz beatum franciscū accedere·& quendā qui in illo iacere videbatur exaīmis velut a somni sopore puerulū excitare credit̄· Itaq; non īmerito suā domin9 hies9 christ9 infantiā recolenti in hmōi formula non absurde monstratus· Quippe qui ī multoz cordibus per obliuionē quasi sopitus & mortu9 veluti pe beati francisci doctrinā & exēplū euigilās ad me moriam est reductus· Finitis igit̄ tantis solennijs popul9 ad ppria remeauit At vero de feno presepij seruato plura diuersimode postmodū ab vtri usq; sexus hoīb9 sunt remota picula necnon & brutis sanitatis aīalib9 morbidis collata remedia preter alia quasi īnumera que in diuersis egritudinum necessitatū seu piculoz generib9 gessit· multos etiā mirifice mortuos resuscitauit·quoz & si de pluribus non sumus īcerti numeris ad presēs non ponim9·nisi q; xi·esse a viris fidedignis accepim9

·CVIII· De oīonibus eius assiduis et confidētia in domino

AD omnia vero que vir beatus intendit & fecit·totū ei9 refugiū oīo crebra fuit· Nā etsi ardētissimo zelo pximoz lucs itēdet

studuit tam ē sūmope ne suiipsius curā in omni ex
pimento pfectōnis negligeret· ad hoc solitaria lo=
ca q̄siuit· ad hoc etiā in heremi vastitate resedit· sz
& inter homīes habitans ad ecclesias domes ue de
sertas sol? nocte prexit· O q̄ntos in hmōi loci ter
rores q̄ntaq; diaboli machinamēta deuicit· cui non
solū intus malign? ille pestifera sepe suggessit· sz
& in aliqua horrenda effigie manu ad manū cuz il
lo ofixit Talia inquā loca intrepidus vt in orōe si
bimet imigilaret elegit· Ibiq; prius didicit q̄ post
modum alios docuit ut non tam verbis q̄ virtute
spūs ad eructandū pximis oportuno tempe esset
plen?· Nametsi quādo hec vel illa dicere cogitaret
otigit vt ad predicandū veniens oīm illoz que p̄
cogitabat oblitus omnīo quid diceret nō haberet
Sed nec tunc quidem defectū suū ofiteri corā om
nibus erubuit· & sic subito verboz eloquentia af
fluere cepit· Sic spe tota iugiter in solius domini
puida largitate suspensus de ppria penitus diffi=
debat industria· eadēq; mentis ostantia multis lo=
quebatur vt paucis· eadēq; diligentia vni soli pre
dicauit vt multis· Nulli? quoq; verebaē psonam·
quin equanimiē sapientib? & indoctis· magnisq;
loquereē & puis· Nā et cardinalib? corā domino
papa honorio congregatis ostantissime predicauit·
non vtiq; tam verboz simplicitate mouēs ad risū
q̄ mirando spūs feruore opunctōnis extorquens
suspiriū· Igiē vir sanct? qui sibi & pximis vtiliē
diuidere tempa nouit· quadam vice relictis ex mo
re seculariū turbis locum solitudīs petijt· totisq;
precordijs desiderabat agnoscere quid agendo sa
crificiū de se domino magis gratū posset offerre·
Cunq; huic desiderio quāto diuti? tanto feruēti?
anhelaret· Die quodā in heremitorio quo manebat
ad altare deuote accessit· sup quod euangeliorū li
brum cuz reuerentia & timore deposuit· post hoc
se humiliter corā altari in orōne psternens· quāta
poterat deuotōne clamauit ad dominū· vt in prīa
libri aptōne sui de ipo beneplacitū dare dignareē
indiciū· Tandē corde otrito ab orōne osurgens se
crucis signo muniuit librūq; aperuit· Cui cum domi
ni nostri hesu christi passio primū occurret· suspi
catus est ne casu hoc fortitan accidisset· vnde &
rursus librū claudens rursus aperuit· Pluriesq; hoc
ipm reiterās idem quod prius vel simile ppsus in
uenit· Ad hoc christi miles non expauit· & qui iaz
dudum martir desiderio fuit· & tunc sese ad omē
quod p̄ christo sustinere poterat flagrāti? aīauit·

CVIIII Qualiter in eius corpe apparuerunt stigmata passionis dominice·

DVobus aūt annis ante mortē eius vidit in
visione quasi seraph vnū i aere sex alas ha
bentem· cruci manib? extensis pedibusq; in
junctis affixum· Alaz vero duas super caput ere
ctas & duas ad volandū extensas habebat· Porro
duab? totū corpus tegebaē· Obstupuit vehemenē
vir sanct? ad visum· & alternabanē in ipso timor
& gaudiū· Delectabat em̄ eum spēi ipsi? mirabil'
pulcritudo· deterrebat eum plurimū horrenda cru
cis affixio· sed & hoc letificabat quod gracōse se
respici videbat ab ipo· Cunq; diuti? cogitaret q̄d
hmōi visio importaret in seipo vidit tandem mira
culum omnib? vt arbitror retroactis seculis inau
ditum· Apparebāt nanq; in manib? eius & pedib?
quasi fixure clauoz· latusq; ipsi? dextrū velut lan
cea pforatū· Manuū videlicet interior· & ps pedū
superior supeminentia quedā ex ipa carne velut cla
uorū capita ptendebat· Manus aūt exteri? & pe
des inferius signa quedā oblonga gerebāt· veluti
retorta clauoz acumina que & carnem inferius si
militer reliquā excedebat· In latere vero dextro ci
catrice obducti vuln? apparuit· quod & sacz san
guinem sepius euaporās· tunicā ipsius necnō & ali
quotiens femoralia tinxit· Talibus igiē i se vir dei
resultantib? margaritis studuit sūmope precōsuz
istū thesauz quo spēali illū dominus prerogatiua
ditauerat· ab oīm omnīo oculis oseruare recōditū
piculosū em̄ existimans inclitū apparere in oculis
hoīm· sed & p magno non reputās occulta quoz
libet bona non esse his maiora que pferunē in pu
blicum· Ruminabat sepe illud in ore ppheticū· In
corde meo abscondi eloquia tua vt non p·t· Fratri
bus quoq; circa ipm non uersantib? dederat tle
signum· vt si quādo eum cum extraneis occupatū
predictū versiculū recitare precipent illū· ne forsi
tan in verba nociua sibi deflueret curialiter a b eo
rum colloquijs expediret· Itaq; vuln? lateris quo
adusq; vixit in corpe diligentē viro dei celante so
lus hoc frater helias casu virūq; pspicere meruit

CX De virtute orationum beati dominici in animab? conuertēdis Ex gestis eius

Interea sanct? quoq; dominic? multis floruit mi
raculoz virtutib? & orōnum effectib?· vñ alacn?
vite venerabilis epūs cum adhuc prior esset mona
sterij casamarie de ordine cisterciēsi & ab honorio
papa in theutoniā missus per bononiā iter faciens
ad eundū sanctū dei virum dominicū cuz quo ma
gne familiaritatis noticiā dudū rome otraxerat vi
sitandū accessisset· secretā & solatoziam de diuīs
ac celestis vite delicijs cum eo collatōnem habuit
& ei quadā familiari ofidentia exigente materia di
xit· Fateor tibi inquit q̄d nulli adhuc exposui· nec
tu q̄ndiu vixero revelabis q̄ nunq̄ adhuc a deo in
hac vita aliquid petij quod non osequēr iuxta vo
tum· Erat em̄ tunc bononie mgr corad? theutoni
cus cuius ingressum ad ordinē fratres mirabiliter
affectabant· Itaq; prior alacn? vbi predictū sācti
secretū audiuit vehementē admirās ofidenē adiecit
Pete ergo pater vt det tibi mgrm conradū ad or
dinem· cuius fratres introitū tam ardentē flagita
re videnē· At ipse· Rem inquit frater bone difficī
lem postulasti· Si tamen volueris i hac nocte ora
tōni mecum insistere· confido in domīo q̄ nos a peti
tōnis nostre desiderio non fraudabit· Finito itaq;
opletorio fratrib? ad quiescendū pgentib? vir dei
dominicus in ecclesia pñte dicto priore & vidente
remansit· & in orōne more solito pnoctauit· Pera
ctis vero matutinaz vigilijs illucescēteq; die que
nientibus ad primā fratrib? cum cantor incepisset
Iam lucis orto sidere· ecce lucis vere sidus nouuz
magister cōradus subito veniens & ad pedes bea
ti patris dominici se psternens habitū ordīs & istā
ter petijt & pseueranter accepit· Decan? quidam
de francia romam vadens virū dei dñicum apud
mutinam predicantē inuenit Ad quē accedens et de
salute aīme sue secum oserēs· hec inter alia sibi do
lenter exposuit· suumq; quasi ineuitabile naufragiū
esse dixit· q̄ a carnis lubrico otinere non poterat·
ppter quod etiam ab alijs bonis opibus exercen
dis quasi desperatus abstinebat· Cui vir diuīa q̄ ple
nus erat confortatus fiducia· vade inquit deceto ri
riliter age· & de dei misericordia non desperes· ego
tibi a domino carnis otinentiaz impetrabo· Sic di
xit· & sicut postmodum veraciter claruit· sic eueīt

Nam q̄ fuerat īmund⁹ & lubr̄icus· deinceps castus & ꝓtinens est effectus ¶ CXI ¶ De moꝛib⁹ eiusdem p̄cipuis

Ira vir dei dominic⁹ moꝝ honestate pollebat· miroq; in omnib⁹ diuini feruoꝛis īpetu ferebatur· Inerat ei firma valde mentis equalitas· nisi cum ad ꝓpassionem et mīam tūrbaretur· et quia coꝛ gaudēs exhilarat faciem· cū in eius facie de bone ꝺscīe testimonio p̄cedens semp eluceſceret hilaritas· lux tamen vult⁹ eius non cadebat in terrā· Deniq; per hanc oīm sibi facile vendicabat amoꝛē· oīm sine difficultate moꝝ vt eū aspicerēt illabebaē affectib⁹. Tantā aūt seruabat ī his que ꝑm dominū rōnabiliter fieri ꝯcepisset mentis ꝺstantiam· vt vix aut nunq̄ semel enunciatū cuꝫ digna deliberatōne sermonē adquieſceret immutare Vbicunq; eī versareē siue in via cum socijs · siue in domo cum hospite· reliquaq; familia · aut inter magnates & p̄incipes vel p̄latos· ſp edificatoꝛijs effluebat ꝺmonib⁹ & abūdabat exēplis· quibus ad amoꝛē xp̄i seculiue otēptuꝫ audiētiū aīos īuitaret Vix ip̄a omunis ei⁹ locutō a virtutis pōdere erat vacua· quia cuius coꝛ in alta sese suspenderat· neq̄ q̄ verba illius de oꝛe incassū cadebant· Vbiq; emꝫ se verbo & ope euangelicū virū exhibebat· omnes aūt homīes largo excipiebat caritatis sinu· & cuꝫ omnes diligeret· ab omnib⁹ amabaē· Gaudere cuꝫ gaudentib⁹ flere cum flentib⁹ sibi ꝑp̄riū vendicabat· Hoc etiā cunctis eum faciebat gratissimū q̄ simplici ḡdiēs via nullū vnq̄ v̄bo vel ope duplicitatis vel fictōnis p̄tendebat vestigiū· Ver⁹ em̄ erat pauptatis amatoꝛ· vtens vilib⁹ indumētis· In cibo quoq; tempatissim⁹· habens in omnib⁹ liberā sui coꝛpis potestatē· Mundū deniq; sibi mundiq; gloriā sic ꝑstrauit· vt cū petro siccis vestigijs ambulans sup mare nunq̄ in eo figeret gressū pedis· Proinde elect⁹ aliquādo in coꝛretanensē ep̄m omnino renuit· otestās se p̄ius terrā deserere· q̄m electēni alicui de se facte aliqten⁹ ostēdere· Illi⁹ nimirum imitat⁹ est exemplū· qui cū eum vt regē facerent turbe ꝙrirerent in montē fugiens· manifeste q̄ sit p̄latōnis officiū appetēdū oīdit Interrogatus vero aliquo tempe cur non libenti⁹ in tholosana q̄ in carcassona dyoces moꝛareē· quia in tholosana inquit dyoces multos qui me honoꝛāt īuenio apud carcassonā vero oēs ecōtrario me īpugnant ¶ CXII ¶ Qualiter spaciū diei impendebat deo & p̄ximis

Tempe diurno cum fratrib⁹ saluo quidem in omīb⁹ honestatis tenoꝛe nemo omuioꝛ nocturnis hoꝛis vigilijs & oꝛōnib⁹ p̄ omnem modū nemo instātioꝛ· Diem impiebaē p̄xīs noctem deo· sciens qm̄ in die mādauit dom⁹ misericoꝛdiā suā· & nocte canticū eius· Sane de suis oculis quasi quendā fontē effecerat lacrimaꝫ · fueruntq; lacrime eius panes die ac nocte· die quidez magis· cum missaruꝫ crebra & quotidiana celebrauit solennia· nocte vero cum sup omnes infatigabilibus excubaret vigilijs· frequenter autem cum coꝛpus domī eleuabaē in missa in tm̄ mentis rapiebatur excessū ac si p̄sentē ibidē christū incarnatū videret Propter quod missā cum ceteris multo tē poꝛe non audiuit· Erat em̄ ei pnoctādi in ecclesijs ꝺsuetudo creberrima vsq; adeo· s· vt vix aut raro certum ad quieſcēdū lectulū videreē habere· Tres aūt singulis noctib⁹ recipiebat manu sua ꝑp̄ria ō quadā cathena ferrea disciplinas· vnā videlicet p se alterā p̄ peccatoꝛib⁹ qui versanē in mūdo· tercia m vero p̄ his qui ī purgatoꝛio cruciane· Oꝛabat ergo noctib⁹ & pseuerabat vigilās quātū· s· a fragilitate coꝛpis extoꝛquere potuisset· Et cum tādē lassitudīe succedēte somni interpellaret necessitas siue ante altare· siue alio quocunq; in loco· aut certe sup lapidē instar patriāche iacob capite reclinato quieſcēs paululū· rursus euigilabat ad spūs oratōnis feruoꝛē ¶ CXIII ¶ De felici trāsitu eiusdē

Ppꝛopinquāte pegrinatōnis termīo fine q; certamis sui· apud bononiā graui cepit infirmitate lāguere· Positis aūt ex his q̄ tūc aderāt filijs coꝛā eo testamtū pacis disposuit In quo p̄cipue tā ipsis q̄m cunctis p̄ oꝛdinez circumquaq; diffusis salubri quidē admonitōne p̄missa caritatis· humilitatis atq; pauptatis legitimaꝫ successionē legauit· In huius m̄q̄m triplicis ꝑp̄rietate thesauri sūmope vniūsos filios heredes īsti tuit· per q̄ nimirū illi⁹ regni quod repꝛomisit de⁹ diligentib⁹ se secū fierent coheredes· Illud vero q̄ potuit districtōne ꝓhibuit· ne quis vnq̄ in suo oꝛdine possessiones īduceret tempales· maledictionem dei & suā imp̄recās ei qui p̄dicatoꝛ ordinē quē p̄cipue pauptatis decoꝛat ꝺfessio terrene ſb stantie veneno respgere laboꝛaret· Deniq; circumstantibus fratrib⁹ & quasi incōsolabiliē de tāti patris destitutōne dolētib⁹· dulciē ꝺsolās eos ꝺfidenē adiūxit· Ne vos mea filij coꝛpalis turbet discessio nullaten⁹ dubitātes vos vtiloꝛē me moꝛtuū habituros q̄m viuū· Grātis sane sed non vana fiducia· Sciebat nimiruꝫ cui crediderat· & de repositā sibi coꝛona gloꝛie certus erat· qua p̄cepta· tanto fieret ad impetrādū potētioꝛ· quāto in potētias domini iam se curioꝛ ītroisset · Proīde ad extremā hoꝛam veniēs· āno ab incarnatōne domini · M· cc xj· viij idus augusti· obdoꝛmiuit ī domīo· isti⁹ vocis que ad iohannē in apocalipsi de celo dudū īsonuit· non solū sonū sed & effectū īdubitanē p̄cipiens· beati moꝛtui qui &c· Interfuit aūt exequijs eius venerabilis tunc quidē hostiensis ep̄us· & aplice sedis legatus in lombardia· postmodū vero papa gregoriꝰ· Coꝛpusq; eius sacrosanctū cum digna deuotōne per semetip̄m in eccleſiā fratrū sepulture mādauit ¶ CXIIII ¶ De reuelatōe gl̄iosi trāsit⁹ ei⁹ facta quibusdā fratrib⁹

Ade; vero die eaq; hoꝛa qua beat⁹ pater migrauit a coꝛpe· frater guala eiusdē oꝛdinis tūc p̄ioꝛ brixie· postmodū aūt eiusdez ciuitatis ep̄us· cum in loco campanilis fratrum in brixia paululū se reclīasset· leui quadā somni dulcedine doꝛmitauit· viditq; reuelatōe diuīa velut apturā quādā in celo per quā due scale cādide ꝺmittebānē ad terrā· Sūmitatē quoq; vni⁹ scale manu tenebat christ⁹ dom̄in⁹· sūmitatē vero scale alterius virgo maria· per vtraſq; aūt descēdētes angeli discurrebāt· & ecce ī medio scalaꝫ ī imo est sedes posita & supꝛa sedē sedēs· Et qui sedebat similis erat fratri habēti faciē velatā capucō quēadmodū mos est in oꝛdie fratres moꝛtuos sepelire· Scalas aūt sursus paulatim trahebāt ex vna pte christus dominus & ex altera mater eius donec psallētib⁹ angelis ad sūmū vsq; puenit is qui in sede fuerat collocat⁹· Receptisq; ī celo scalis & sede piter cū sedēte· ista celi aptura clausa est· visioq; dispuit· Excitat⁹ igiē ib frater a sōno q̄uis ex infirmitate p̄cedēti debilis adhuc esset· ꝺfestiꝫ bononiā quo beatū patrē egrotasse sciebat iter arripiēs· opitq;

ueniẽs eundẽ diem eandẽqz fuisse horã qua & illa
uisio sibi celestis apparuit·& vir dei dominic⁹ de
mũdo transiẽs celi gloriã introiuit Eadem die de
functõnis ipsius fratrẽ rabonez cum fratre tancre
do de vrbe tibur otigit accessisse· Preuenientibus
aũt ipsis ad hospiciũ solitũ hora quasi·vj·de man
dato ipsius fratris tancredi frater rabo vir precí-
pue sãctitatis ad altare missã celebratur⁹ accessit
A quo etiã p̃missa confessione iniunctõnem pnie ac
cepit·vt dilecti patris quẽ egrotasse bononie nup
audiuerat memor esset·Cum igit̃ ad istũ locum in
quo in missa de viuis fieri mentõ consueuit peruenisset
iniunctõnẽqz factã solicit⁹ ad memoriã reuocasset
subito fact⁹ est in excessu mentis· stansqz iimobil'
in altari raptus in spũ· vidit virũ dei dominicum
corona quadã laurea coronatũ·totumqz mirabili
splendore splendentẽ duob⁹ viris reuerẽdis comi
tatum hinc inde extra bononiã via regia pcedentẽ
In eadẽ em̃ visione reuelatõne certa sibi datẽ intel
ligi qꝫ vir dei dominic⁹ eadẽ hora·s·vj· sextaqz fe
ria migrãs a corpe·celestẽ patriã adisset· Visione
aũt ista pfecta mox ad se reuersus sibiqz reddit⁹·
ab eodẽ loco quo in excessu fact⁹ dimiebat quã in
cepat missã pfecut⁹ expleuit· Hanc aũt visionem
ex humilitate quadã·qua pculdubio plenus erat
is qui viderat frater lõgo tempe tacuit

·CXV· De eleuatõne sacri corpis eius

POst transitũ quoqz venerabilis patris cre
brescentib⁹ indesinenẽ miraculis· cum non
posset vlterius beati viri sanctitas occul
tari·fideliũ dignũ duxit deuotõ corpus eius prius
humili loco repositũ·ad altiorem debito cuz hono
re trãsferre·cum apud bononiã multitudo fratrũ
conuenerat ad capitulũ generale· Erat aũt monumẽ
tum in quo tam pretiosus thesaur⁹ iacebat recõdi
tus·grandi lapide suptectũ·durissimoqz circũqua
qz cemto oclusum·ita vt nec spiramẽ quidẽ vel ab
interioribus posset pcedere·vel ab exterioribus sub
intrare·Hoc cum fuisset fracto vix ferreis mstris
cemto·sublatoqz lapide patefactũ· tanta subito
ex ipo erupit suauissimi odoris fragrãtia· vt non
tam sepulcrũ qꝫ cella vtereẽ aromatũ patuisse·
Siquidẽ oino decebat vt corpus illud quod diuĩa
obuante virtute·ppetua virginitate illibatũ pman
serat·ipsius virginitatis mortuũ testimoniũ perhi
beret·dum ad honorẽ & gloriã oditoris vnde nul
lus vnqꝫ exalauerat fetor detestate libidis inde mi
ra suauitas fragraret odoris· Erat autez odor ille
tantus tamqz mirabilis·vt insitata suauitate fra
grantie cũcta plane superet aromata· nec alicui⁹
rei naturalis odori similis videret·Nec solũ ossib⁹
aut pulueri sacri corpis vel capse inerat· verũ etiã
in re circunquaqz gesta ita ut ad longinquas p⁹
modũ regiones delata odorẽ ipm longo tempore
retineret·fratrũ vero manibus maxime aliquid de
reliquijs sacrosanctis tangentib⁹ sic inhesit· vt qn
tumcunqz essent lote vel etiã cõfricate per plures
dies seruate fragrãtie testimoniũ pñtarẽt·Multi
etiã de populo occurrente ex eodẽ sacro aspersi pul
uere·sanitatũ beneficia recepunt·Interfuerũt autẽ
huic tam venerãde trãslatõni·exceptis fratribus·
venerabiles viri·vnus archiepus·s·rauennas, quat
tuor epi·s·mutinensis·postmodũ vero sabinensis·
& brixensis·bononiensis·& quidã alius·Insup aũt
& potestas bononiensis cum suis militibus·qui se
pulcrum accincti armis·ne quis videlicet de sacro
sanctis reliquijs quidqꝫ subriper circumstabat

·CXVI· De mortuis p eum in hungaria su scitatis

Am em̃ ad aliqua que post hoc diuersis in locis p
merita glorioſi confessoris beati domĩci ad exaltatio
nem sui nomĩs de⁹ ondere dignatus est fidel' nar
ratõ subsequat̃· Et primũ quidẽ ea que in hũgaria
facta cognoui m⁹ stupenda prius maxime ca mor
tuos suscitatos·In simulu regione illius quidam
nobilis cum vxore sua teutonõnis causa ad re
liquias beati domĩci que in domo fratrũ habebantẽ
visitandas accessit·cuius filius quem secũ duxerat
puulus·infirmatus ibidẽ ad extremũ vite morẽdo
peruenit·quem pater merens ad ecclesiã deferens &
coram altari beati domĩci collocãs·voce flebili la
mentari cepit & dicere·Beate domĩce let⁹ veni ad te·
en tristis redeo·Redde mihi queso filiũ meũ letici
am cordis mei·Cumqz sic lugens vsqz ad noctem
pseuerant̃ existeret·eca noctis mediũ puer reuixit
lac suxit & p ecclesiã ambulauit·Iuuenis quidã do
mine iustine comitisse mancipiũ dum in cris fluie
piscatõni im⁹ cautus insisteret·in aqm lapsus·suf
focatus dispuit·Magno aũt spacõ tempis mterie
cto eius corpus in pfundo flumĩs requisitũ mor
tuum est eductũ·At prefata domĩa sup subtracti
famuli nece tam miserabili dolens·p resurrectõe
eius beatũ dominicũ inuocauit pmittens se et ad
suas reliquias in simulu psonaliter visitãdas nutis
pedib⁹ accessurã & resuscitatũ mancipiũ liberta
ti daturã·statimqz qui fuerat mortu⁹ in mediũ vi
dentibus omnib⁹ vite redditus psiliuit Viri nobi
lis ladislai nomie filius puul⁹ letali febriũ infirmi
tate decessit·cuius corpusculũ pannis inuolutum
extra domũ fuerat iam delatũ· mater vero inter ni
miam tristiciã resumẽs spm̃·accersiri fecit ad se cõ
tinuo sacerdotẽ·coram quo emisso voto cum beatũ
dominicũ deuote inuocasset·que plorabat mortuũ
recepit filiũ vite ptinus restitutũ· Vir quidaz de
villa leleygotart nomĩe·orbatus filio thoma noĩe
iam defuncto supueniẽte nocte sol⁹ remanens cir
ca corpus eius ploraꝫ & eiulans resipebat· beatuz
dominicũ ut patri filiũ redderz incassanter votis
piter & vocibus interpellãs·Factũ est igit̃ ut cir
ca pullorz cantũ qui mortu⁹ fuerat se moueret &
aptis oculis patri dixit· Quid ẽ pater qꝫ sic habes
faciem madefactã·cui ille·Lacrime patris tui sunt
fili·quia tu mortu⁹ fueras & ego sol⁹ remanseram
omni gaudio destitut⁹·At ille·multũ inquit fleui
sti pater·sed beat⁹ dominic⁹ desolatõni tue cõpa
tiens ut tibi viuus redderer suis meritis ipetrauit

·CXVII· Adhuc de eodem

CRebrescente per totã hungariã virtutum
hmõi fama·vir quidã ad omnia infidel' pro
sus & incredulus psistebat·contigit autez
eius filiũ grauiẽ infirmari· Qui & tandẽ spm̃ exa
lauit·Quidã aũt ex his qui ad osolandũ patrẽ oue
nerant dixit illi·crede beatũ dominicũ magni esse
meriti apud deum·& ipm̃ inuoca tote corde·forsi
tan qui plerosqz mortuos suis meritis suscitauit·
tuum etiã filiũ suscitabit· Tunc ille opunctus cor
de sup preterita incredulitate·amare redarguit se
metipm̃· assũptaqz fiducia ab inuocatõne beati do
minici p noctem illã gemitib⁹ & precib⁹ nõ cessa
uit Igit̃ pria hora diei q̃ iacebat mortu⁹ manũ mo
uit & velamẽ reiecit·quo eius facies soluta fuat
ac surrexit· Tandemqz pater cum filio suo suscita
to in simulo pperans·ẽnta sibi fecerit dominus ad
honorem sancti domĩci nunciauit·Honestus etiaz

quidam vir nomie gentus de villa pmar cum suis prochianis ad fratres venit filiu paulu secuz ferens ac dicens. Hic est filius meus que beatꝰ dominicꝰ iam defunctum a mortuis suis meritis suscitauit. Nam cum a sumo mane vsqz post meridie in domo mea in medio vlulantis familie iacerz exanimis subtraxi me paululu. Et recordatus qz deus beato domico sup mortuos suscitandos tanta gratia cō tulisset sumpta fiducia locu in quo orare osueuerā adij. & gloriosu domi ofessorē vt orbato patri vnicum redderet filium fusis amarissimis lacrimis inuocaui. Cunqz redijsset ad corpus pueri et me super eius faciē flens et eiulans incuruassē. ecce puer aperuit oculos factus viuus ¶ CXVIII ¶ De miraculis ceteris ibidē exhibitis.

LAnguidus quida & morti pximus lecto decumbens qui etiā ad. xviij. annos lumē amiserat oculoz. cum audisset sacerdotez cum prochianis suis pficisci velle ad beati domici reliquias visitādas. ꝓfortatus spu voluit & ipe piter pficisci. Cum autē eum sacerdos tanq̄ rem impossibilem presumentē modis omīb9 phiberet. tantem valitudinem corpis desiderio cordis exupans tanq̄ temptās ire de lecto surrexit. tantāqz subito sensit sibi infudi virtutē qz passu acito gradi cepit tantomagis ac magis in cōualescētia corpis & oculoz illuminatōne pficiens. quāto quotidie in itinere pcedebat. donec tantē ad locu destinatu perueniens pfectu recepit vtriusqz bnficiu sanitatis Iuuenis quida saudur nomie corodiēsis prepositi dapifer grauissima quada infirmitate detentꝰ est. in qua manifeste otra se videbat irruere multitudinez demonu infinitā. nunc ad suspendiu trahentiu euz nunc diuersis generib9 affligentiu tormentoz. Ipse vero inter hec mestimabili timore depressꝰ. voto simul & voce qua poterat deo se & beato domico ꝯmendabat. statiqz in forma fratris beatꝰ domicꝰ aperat. qui sinu cappe collecto importunas ab eo demonu abigebat molestias. corrꝫ impetu virtuosa potentia coercebat. Nec mora. simul euntem ab infirmitatis despato grauamie penitꝰ liberauit Matrona quedā de villa pmar votiuā missā ad honorem beati domici disponens facere celebrari. tres candelas ad hoc ydoneas prepauit. sed hora debita sacerdotē qui missā celebrare debuit non inuenit. Quapter cādelas ipas in vase quoda reposuit. manutergio mūdo piter inuolutas Cum aut aliqn tulum diuertisset. post horam rediens candelas flāmis patentib9 ardere vidit. Stupefacta igit foras exiuit. vicinas vndiqz ꝙuocauit. Concurrūt omēs ad mirandu spectaculu tanq̄ ibidē tremētes piter et orātes steterūt. donec predicte candele ipsis videntibus penitus arserūt. Sic aut vsqz ad extremu paulatim ardendo ꝙsumpte sunt qz manutergium vel aliquid quod in vase fuerat non leserunt.

¶ CXIX ¶ De miraculis eius oñsis in lōbardia. NApuntia lombardie scolaris quida nicolaꝰ noie degens bononie graui renu ac genuu doloꝛe vexatus a festo sancti michaelis vsqz ad pentecosten. nec p se iam potat surgere. nec per domu sine baculo ire. vel alterius sustētatōnis adminiculo se mouere Deniqz imalescēti morbi molestia. xv. diebus de lectulo non surrexit. sed & leuu femur eius vehemīti macie attenuatu emarcuit. in tiñ qz omnis ab eo ꝯm medicoz iudicia spes curatōnis abscessit Itaqz humano destitutꝰ auxilio christo domino & beato domico se deuouit. volens etiā in signuz de uotōnis offerre candelā iuxta modu ppria ꝯtitatis cepit filo stupeo de quo faciēda erat cādela corporis sui longitudinē & grossitudinē mensurare. Cunqz se totu mensus esset in longu caput etiam & collu & pectus. & inde renes & femora. & tandem genu filo ambiente cum cinxisset inuocato ad quālibet mensuratōnē nomie iesu christi & beati dñici otinuo se alleuiatū sēciēs exclamauit. Ego su liberatus. & exurgens lacrimabaī pre gaudio. currens ad ecclesiā vbi corpꝰ beati domīci quiescebat Duo pueri a natiuitate muti de casmato erāt. quorum pater facto voto beatu domicu inuocauit. Et statī vtriqz datu est expedite locutōnis officiu nouuqz verbu vetus exoluit silentiu. Quedā mulier truda noie oculoz priuata lumie. per tres ānos & amplius subtracti dāna visus sustinuit. nec vllꝰ medicamīs exhibitōne iuuari potuit. Hec inuocato beato domico votu fecit. statīqz oculoz lumē recepit. Alia qda mulier vltra mōtana vsu digiti ānis. xx. amissu. icurabiliter siquidē arefactꝰ fuerat & otractꝰ. sancti domici deuota inuocatōne statī recepit. Preterea quida noie raphonellꝰ in inguie ruptꝰ. itestinis quoqz descendētib9 in uirilia vehementer afflictꝰ inuocato beato domico fuit continuo liberatꝰ ¶ CXX ¶ De his q̄ sūt i sicilia facta NSicilia quoqz ciuitate augusta deuote cuiusdam matrone filia vicō lapidis longo tempe laborauit. Nullo aut medicine ofilio suffragāte solu sibi superat remediu incisure. cum igit dies esset statuta qua puellā optebat incidi. mater timēs piculu filie precedēti die ad ecclesiā beati domici prexit. orōni se otulit. suāqz filiā deo & sancto domīco voto quo potuit ꝯmendauit. Sequenti ergo nocte dormienti puelle. beatꝰ domicꝰ astitit in manu eius quo torquebat lapidē posuit & abscessit. Quē puella euigilans & se liberatā inueniens matri dedit. & visionē per ordinē explicauit. Mater vero cū ingenti letitia lapidē ad fratres attulit. rē quoqz gestam cotā multis exposuit. Quē fratres in ecclesiā cotā imagine beati dñici in futurā memoriā tā stupendi miraculi suspenderūt In eade ciuitate i festo trāslatōnis beati domici cū matrone quedā que in ecclesia fratz interfuere missaz solennijs dominum redirent inuenerūt mulierē quandā domꝰ sue sedē tem pre foribꝰ & filantē. Quā cū verbis caritatis arguerēt. quare in festo tanti patris a seruili ope non cessasset. ista ptinus indignāti animo & turbata facie dixit eis. Vos que estis bizote fratrū eiꝰ festa colite sancti. Statimqz oculi ipsius in tumorez cum pruritu uersi sunt. & ex ipsis ceperūt vmes ptinus scaturire. ita qz vicina quedā quā ad se perterrita ꝙuocauit. xviij. vermes eduxit ex eius oculꝰ in instāti. Quapter otrita spu ad ecclesiam beati domici cū eiulatu cucurrit. Ante cuiꝰ ianuā se prosternēs & peccata sua cuidā fratri ofitēs facto voto qz decetero sācto dei domico nunq̄ detraheret & festa eiꝰ deuotissime custodiret. cōtinuo tumor cum pruritu dispuit. & in eiꝰ oculis āpliꝰ vermes non fuerūt. Huc accedit quod assertōne fratris nicolai veronēsis ō ordine fratz minoz p eūdē etiā scripto de mādato optu est Nā cum sero cum quodam fratre iacobīo de mantua beatu dominicu cō mēdāte. ipse eu ecōtrario verbis stomachātibꝰ despexisset. eodē sero febris eu arripuit quē & vexauit grauissime tota nocte. ad quē visitādu cū supdictꝰ frat accedēt eiqz diceret. vide frater ne quia despexisti sanctu domīcu hoc tibi ptigerit. non

solum culpā p̄terītā nō agnouit·sed idignatus potius verba iterū otumelioſa p̄rupit·Sequēti vero die cum febris violentia non ceſſaret· ſed grauius imaleſceret in augm̄tū hora nona cum vehem̄tius eſtuaret·ad ſe opunct⁹ rediens ſecum dixit·Vere vereor q̄ hoc idcirco mihi acciderit q̄ in ſanctum dei blaſſemiā p̄tuli·Voueo igit̄ do & ſibi q̄ ſi me liberauerit vſq; ad veſpas nunq̄ de eo aliquid mali dicam decetero·ſed dicētibus otradicā·Miru; in modū vix verba finiebat & ab ipſa febre ſe ſēſit cōtinuo liberatū·Hec de miraculis beati domnici tam in vita q̄ poſt obitū eius p̄petratis ad p̄ſēs ſufficiāt ¶CXXI ¶De infirmitatib⁹ beati franciſci quas paſſus eſt añ mortē ¶Ex geſtis eius

Nterea beatus franciſc⁹ ānis a q̄erſione ſua·xviij tranſactis nullā vel modicā carni ſue requiē dederat·& q̄uis ei multis languorib⁹ effluxiſſent dies p̄teriti·duob⁹ tam̄ annis qui adhuc vite eius erāt· reſidui·grauioribꝫ cepit & magis otinuis infirmitatibus purgeri·In tm̄ aūt ſe ſibi ſubiecerat·tātaq; corpus armonia ſpūi ocordauit·vt etiam carnis repugnantiā vix ſentiret in omnib⁹ que ſpūs agēda dictabat·Intendere p̄ximoꝝ ſaluti corp⁹ emortuum fecit·In aſino per ciuitates & caſtella ci cūiēs Cepit & alijs languoribꝫ infirmitas oculoꝝ ſupaddi·Tunc frater helias quē veluti loco matris elegerat·& adhuc viuens gregi ſuo paſtorē p̄fecerat opulit eum & rōnibus mouxit·vt ſibi mederi permitteret·timens ne forte per incuriā penit⁹ oculorum lumē amitteret·Cui humiliter obtempans tā q̄ patri plura ſuis extunc oculis medicamīa patiebatur apponi·q̄uis ingraueſcēte malo nulli⁹ eſſent remedij·tandē reatā curatōnis occaſione p̄uct⁹ eſt·vbi & domīo pape honorio morā tunc temporis faciēte·honorifice & deuote a curia romana ſuſceptus eſt·Familiari⁹ tam̄ ei p̄e ceteris dominus hugo tunc hoſtienſis ep̄us affuit·cuius ſe cū vniuſo ordine ſuo tutele omiſerat·eundemq; ꝓphetico ſpū duct⁹·aplico honori puiſum foꝛe p̄dixerat Hic igit̄ erga virū ſanctū mirando dilectōis affectu flagrabat·vt oteſtabat̄ idē poſtmodū ad apl̄i cam dignitatē p̄uectus·ſe nunq̄ in tāta p̄turbatione fuiſſe·quin omne mentis nubilū in ſolo viri dei intuitu vel affatu diſcederet·ſubitaq; ſuauitatis ſerenitas & iocunditatis dulcedo rediret· vnde & quotiens eum videbat·& tanq̄ chriſti apl̄o reuerētiam exhibebat·& ut curā ſui gereret inſtanter admonuit·cui in hoc ſicut in alijs vir ſāct⁹ obediuit factis igit̄ cocturis in capite·venis icīſis collirijs & emplaſtris adhibitis nihil ad ſanitatē p̄fecit·q̄n potius malū medicamībus multiplicatis accreuit· Ip̄e vero tot incommoda corpis in omni pacīa & gratiaꝝ actōne ſuſtinuit·teſpectiſq; moleſtijs ad deum intentōnē direxit· Et q̄uis eſſet ad exteriorꝭ corpis exercitia p̄ſus inutilis·ſemetip̄m tamē adhuc ad triūphos certaminꝭ noui incitauit· Dicebat em̄·Incipiam⁹ fratres deo ſuire·incipiam⁹ in q̄ & p̄ficiamus q̄m parū hucuſq; p̄fecim⁹· Volebat rurſus ad ſimplicitatis p̄mordia redire· Volebat de nouo lepꝛoſis otemptibiliē ſuire· & ab hominū q̄erſatōne ad loca remota ſe trāſferre·ab oī quoq; ſe cura regimīs cupiebat eximere· eo q̄ multis de cauſis piculoſum eſſe aſſereret maxīe in hoc tempoꝛe p̄elatōis locū tenere·eſſe vero plurimis magis vtile regi q̄ regere ¶CXXII· ¶De felici trāſitu eiuſdē

OVnq; morā faceret apud ſenas quaſi mēſe vj·ante obitū ſuū toto corpe grauiꝭ q̄ ſolebat attritus p̄mquare videbat̄ ad exitū·Feſtinato itaq; de longinquo frater helias accurrit · eumq; paulū reſpirantē ſecū ad cellam de cortana p̄duxit· Vbi dum ſtetiſſet per modicū acrius imaleſcente morbo deduci ſe rogauit aſſiſiū·Quo poſtq̄m puenit·tam atrociter p̄ ſingula mēbra torqueri cepit· vt interrogat⁹ an potiꝭ martiriū a carnifice ſuſtineret·q̄m triduanā hmōi paſſionē·& ſi p̄ voluītate diuīa ſibi placitā & acceptā·grauiorē tam̄ quouis martirio rn̄deret · conuocauit itaq; ad ſe fratres quos voluit·ſingulosq; p̄ut ſibi dabat̄ deſup bene dixit· Tandē mortis horā inſtare ognoſcēs · duos ad ſe fratres vocauit·quibus de trāſitu eiꝭ vicino laudes alacriē domīo c̄cantare p̄cepit·Ip̄e vero p̄ut potuit in hunc pſalmū p̄rupit· Voce mea ad dominū clamaui voce m·ad do·de·ſū·Porro euangelium ſm iohannē ab eo loco vbi īcipit·Ante diē feſtū paſce ſibi legi popoſcit·Deīde cilicō ſuppoī cinereq; aſpgi p̄cepit·& ſic filijs circūſtantibus et lugentibꝫ in domīo felicit̄ obdormiuit Vnꝭ aūt ex iſtis ſp̄ealis eius diſcipul⁹ vir fama celebris· cui nomē ſubticeē·eo q̄ nollet p̄conio gloriari dum viueret·vidit illā glorioſā aīam carne ſolutā ī ſtelle grandis & radiātis effigie·vidit īm̄q; veluti ſuper aquas multas cādida ſubuecta nubecula in celum directe aſcendere·Fact⁹ eſt itaq; ocurſ⁹ p̄plorum ciuitatis aſſiſij deum vna iocunditate laudantium·eo q̄ tm̄ dignareē iſtis omendare depoſitum Erat aūt p̄imit⁹ pro tanti patris ſubtractōe plāctus filioꝝ non modic⁹·qui non multo poſt in leticiaꝫ eſt verſus·Videbāt nanq; nouū illud quod poſt fecerat domin⁹ ſup terrā·mēbra eiꝭ morbida p̄ius & rigida iam tractabiliē p agentis ſe voluntate flectentia·& ſacrū videlicet corp⁹ chriſti ſtigmatibus decoratū·carnem quoq; durā p̄ius et liuidam·veluti puerili teneritudīe iaꝫ reſumpta·mirando candore nitentez·& quaſi carnis glorificate ſp̄m decoꝛis magnitudine p̄tendentē·Glorioſū nunc erat in carne tam candidā videre ſimilitudiez fixure clauoꝝ·ymo nigros vt ferrū clauos ex ip̄a carne formatos in medio pedū & manuū·textuq; latus ſacro ſanguine rubricatū· lacrimabantur itaq; filij p̄e gaudio & oſculabanē in patre ſignacula ſūmi regis·Tunc platū eſt in ciuitatē corpus ſanctiſſimū·& in loco vbi literas ip̄e puerul⁹ primo dicerat·vbiq; primit⁹ p̄dicaūat ē ſepultū

¶CXXIII ¶De cōfirmatōe trium ordinū per papā gregoriū·

AMbo itaq; p̄dicti patres nouoꝝ ordinū inſtitutoꝛes·videlicet franciſc⁹ atq; dominicus ſub innocentō papa·iii·curſū ſuum in domīo inchoauerūt·et ſub eius ſucceſſoꝛe honorio confirmauerūt Qui·ſ·honorij⁹ anno pōtificat⁹ ſui p̄mo ad petitōnem beati domīci confirmauit ordinem p̄dicatoꝝ·& anno tercō petente p̄ioꝛe fratrū q; vallis ſcolariū·confirmauit etiā inſtitutōnes ordīs eoꝝ·Iam em̄ predicti fratres·ſ·vallis ſcolariū aliquāto tempe antea certā viuendi formā iuxta beati auguſtini regulā obſeruandā elegerāt· & de approbatis religionib⁹ quaſdā inſtitutōes aſſumpſerut videlicet vt p̄ioꝛ illi⁹ dom⁹ & ſucceſſoꝛes ei⁹ omnibus eccleſijs ſui ordinis de moꝛe ciſtercienſium officiū viſitatōnis ſine vlla tempaliū exactōne impenderent·& tres p̄imitiue filie ipſius ordīs viſitandi matrez de moꝛe ciſtercienſiū hēant facultatez & q̄ p̄ioꝛes foꝛinſeci ſemel in anno apud eccīam

pfatã statuto tempe ꝙuenientes celebrent more
ciſtercien̄· capitulũ gn̄ale· Necnon etiã vt ſcapula
ria fratres deferãt laborãtes· camiſias lineas nõ ha
beant· nec in dormitorio culcitras· ſani carnib? nõ
veſcanẽ niſi debiles & egroti· Has ergo inſtitutõ
nes honorius ꝓfirmauit· vt in literis eius ꝙtinetur
apud eos Ferẽ aũt hũc ordinẽ incepiſſe guillerm?
quidã qui ſcolaris fuit piſienſis· & poſtmodũ etiaꝫ
in burgundia rexerat· Tandẽ cum quibuſdã ſcola-
ribus ſuis ad heremũ ꝙolauit· & formã viuẽdi ut
dictũ eſt paulatiꝫ ex diuerſis religioib? ſibi et ſuis
elegit· Idem quoqꝫ honor̃? papa regulã heremita
rum fratrũ habitantiũ in mõte carmeli· quẽ helias
frequentaſſe legit̃ ap̄pbauit· & eis in remiſſionem
peccator̃ obſeruãdã tradidit a venerabili alberto
patriarcha hieroſolimitano editã ſelicꝫ vt ſinguli
ſingulas habeant cellulas ſepatas· in quib? vel iux
ta qnas die ac nocte in lege domi meditenẽ · & in
oꝛõnibus vigilent· niſi aliꝭ iuſtis occaſionibus oc
cupentur· preter nimis ꝺ̃biles & infirmos carnib?
nõ veſcanẽ · & cetera que idẽ pater tradidit eis ob
ſeruanda· Poſt hoc ſucceſſor honorij gregorij? ean
dem regulã ꝛfirmauit· & ne poſſeſſiones vel redꝺi
tus recipent diſtricte eis ꝓhibuit· Poſt hoc anno
domi· M· ccxxxviij· ꝓpter paganor̃ inſult? ꝑpul
ſi ſunt ab illo loco ꝑ varias regiones mũdi diſpgi·

CXXIIII De obitu quorũdã virorꝫ illuſtri
um in regno francorꝫ Ex cronicis

ANno ſupius in trãſitu beati dominici anno
tato· ſ. ab incarnatõne domi· M· ccxxj· Guil
lerm? epꝰ niuernenſis in eccleſiaſtico &
ciuili iure pitus vir ꝙuidus atqꝫ diſcret? tempore
maxime cariſtie quo & obijt· duo milia pauperum
quoti die paſcẽs· qui etiã a philippo rege frãcorꝫ
cum meſtimabili ſumptu ꝓpetuã obtinuerat liber
tatem regaliũ niuernenſiũ· in vigilia aſcenſioĩs mi
grauit ad chriſtũ Manaſſes aũt aurelianenſis epꝰ
obit· cui philipp? ſancti guillermi bituricenſis ne
pos ſucceſſit· Porro guillermũ epm antiſtiorem
ſem dom̃? papa eccleſie piſiẽſi prefecit in paſto
rem· Anno vero ſequenti mgr petrus de corbolio
ſenonenſis archiepꝰ vir eſtimabilis literature ac
ſenectutis bone die ſinodi ſue morit̃· & in eccleſia
ſenonẽſi ꝑnti ſinodo tumulatur· cui ſucceſſit mgr
galtherus cognut?· guillerm? quoqꝫ piſienſis epꝰ
libertatis eccleſiaſtice mirabilis defenſor morit̃· &
in abbatia pontigniacenſi ſepelit̃· Sed & magiſter
herueus trecenſis epꝰ in vtroqꝫ iure pitus etate lõ
geuus obit· cui mgr robert? ipſi? eccleſie decanus
ſuccedit· Nec multo poſt herueus de giemis coẽs
niuernenſis vir magnanim? eccleſiaſtica iura ſer
uans· precipuus hereticor̃ ꝓſecutor· hoſtiũ ſupera
tor· fidelis vaſall? iuſticie· Cuius etiã magnimitati
inuidebant barones francie· apud ſanctũ anianum
in bituria caſtrũ ſuũ morit̃· Ibiqꝫ in quidena domi
ce apparitõnis tumulat̃· Porro abbate pontigniacẽ
ſi cum· vii· abbatibus pluribuſqꝫ monachis & aliꝭ
multis venientib? vt corpus eius ſecũ portarent·
fere ab inimicis ꝑl'is lapidanẽ· Demũ tam̃ idẽ cor
pus apud pontigniacũ trãſferẽ **CXXV** De
aduẽtu regis hieruſalẽ in franciam· & obitu regis
philippi·

EOdẽ anno iohannes rex hieruſalẽ ex amiſ
ſione damiate· & ꝺ̃bilitate ſuor̃ vltra mo
dum ꝺolens effect?· a ptibus trãſmarinis
tranſfretat cum paucis in galliam auxilium peti
turus· Frideric? romanor̃ imperator ſigno crucis
aſſumpto· duxit vxorẽ per verba de ꝑnti vnicã fili
am ipſius regis hieroſolimorꝫ· & hoc iuramento
affirmat coram papa honorio· Anno aũt ſequẽti cele
brantur nuptie ſolennit̃ inter eos· Anno domi· M·
ccxxiij· menſe iulio philipp? francor̃ rex vir potẽ
tiſſim? qui othonem impatorẽ & ꝙplures alios in
bello campanili deuicerat nobiles et potentes· nor
manniã quoqꝫ adquiſiuit· & ſibi ap̄priauit aquita
niam· & maximã partẽ pictauie ſibi ſubiugauit· q̃
ſemp ꝓſperos ad vota habuit ſucceſſus eccleſiaſti
ce libertatis ꝺ̃ſeruator̃ precipu? dormit in chriſto
& in eccleſia beati dioniſij ſepelit̃ · Mirabile em̃ fe
cit teſtamẽtũ iohanni regi hieruſalẽ cẽtũ milia lib̃·
piſienſ̃· totidẽ templarijs· totidẽꝫ hoſpitalarijs de
dit· & multa bona relatu digna fecit· Multos in re
gno comitat? adquiſiuit· ſ· viromãdenſẽ· claremõ
denſem· bellomontenſẽ· pontinenſẽ· alencionenſem
cenomanenſẽ· turonenſẽ· andegauenſẽ· pictauenſeꝫ
Eodem anno ludouic? filius eius eiꝺ̃ in regno ſuc
cedẽs· prima dominica auguſti· ſ· in die trãſfigura
cõnis domi remis ſolenniter coronat̃ in regem· &
blanchia vxor eius in reginã In hoc ergo redijt re
gnum ad ſtirpẽ karoli imparoris· de qua originem
habuit ex pte matris· Triceſimũſeptimũ etatis ſue
annũ fere ꝙpleuerat ludouic? quãdo fuit coronat?
& ipe quoqꝫ cum imparore friderico pacis ac fede
ris colloquiũ apud vallẽ coloris habuit · Coẽs cã
panie ducit in vxorẽ filiaꝫ guichardi de belloioco
ognataꝫ germanã regis ludouici· Rex reddit comi
ti duo caſtra muſtriolũ foris yonã & brayã ſuper
ſecanã que pater ſuus diu tenuerat· Amalricus co
mes monteſſorꝭ a ptib? albigenſiũ redit ad patri
am ꝓpter inopiã victualiũ relinquẽs carcaſſonam
vrbem munitiſſimã & alia etiã caſtra que cũ labo
re maximo & ſumptu meſtimabili et amiſſioẽ plu
rium gentiũ fuerãt adquiſita· & per annos· xiij· a
noſtris poſſeſſa Eodẽ anno iohannes rex hieruſalẽ
limia ſancti iacobi adit ꝑgrinatur?· duxit in vxo
rem filiã regis galicie· Rex aũt trãſfretat in angliã
vbi plura ei donaria ꝺ̃feruntur **CXXVI** De
reditu regni francor̃ ad ſtirpẽ karoli

FRancꝰ nanqꝫ ſicut alias dictũ eſt origine
troiani· adhuc pagano ritu deditꝰ regnuꝫ
ſuũ in gallia ſtabilierũt· vt in ꝑnti cernit̃
que nunc etiã ab eis francia nomiãtur Anno itaqꝫ
domi· cccc· lxxxiiij· hilderico eor̃ rege mortuo qui
ciuitatẽ triuerim cepit· Clodoueus filius eius for
titer regnũ tenuit & ampliauit· qui a ſancto remi
gio baptiſmi gratiã cum ſibi ſubiectis ꝓcepit· eiuſ
qꝫ ꝓgenies vſqꝫ ad annũ domi· dcc· l· felicit̃ regna
uit· Excepto q̃ per annos fere· lxxxviij· a tempore
clotharij regis & ſancte bathildis regine regibus
a fortitudĩe ſolita degenerãtib? regni potentia di
ſponebatur ꝑ maiores domos· Inde factum eſt vt
pipin? qui erat maior domin̄? ſub rege hilderico·
a ſtephano papa apud eccleſiã ſancti dyoniſij cum
vxore ac filijs in regẽ vngeretur· eorũqꝫ generatõ
in hereditatẽ regalis ſucceſſioĩs impetuũ beneꝺi
ceretur· Et omis alienigena ab ei? ſuaſione aplico
anathemate iterꝺiceretur· Regnauit igitur eorum
ꝓgenies ī regno francor̃ vſqꝫ ad annũ dn̄i· dcccc
xxvj· Tunc hugone capucõ comite ꝑſienſi duce frã
corum inuadente regnũ trãſlatũ eſt de genealogia
karolonenſiũ in ꝓgeniem comitũ piſienſiũ · In ge
ſtis aũt ſanctor̃ richarij & walerici legitur q̃ eo
rum corꝑa tranſlata ſunt a ſuis eccleſijs in eccleſiã
ſãct i bertini · ibiqꝫ timore normanno r & danorũ

sunt reposita tanq̃ in loco tutõri·Cunq; normãni tpe karoli simplicis cõuersi essent ad fidem xp̃i re portata sunt ad ppr̃ias ecclesias·Attamen cum ea monachi sui repeterent monachis sancti bertini· ea p violentiã arnulphi comitis detinebãt · Tunc sãct? walteric? hugoni pisiẽsi coĩti in sõno appuit eiq; dixit·Vade ad arnulphũ comitẽ flãdrensẽ· & dic ei q̃ de sancti bertini ecclesia remittat in nr̃as ecclesias corpora nostra·plus enim loca nostra diligim? q̃ aliena·Requisit? aũt ab hugone quis eẽt vel quis eius socius·ego inquit vocor walteric?·socius aũt meus est pontinensis richari? Quod ergo tibi precipit per me deus age festinãter·& ne disii mules·Hugo igitẽ ad arnulphũ pgens·que sibi mãdata fuerant indicat·At ille superbo aĩmo sãctor corpora reddere recusat·Tunc hugo constanti animo dixit ipi arnulpho·Vide vt illo die et illo loco corpora sanctor honeste mihi deferas aĩmo spontaneo·qõ si nõ feceris spõtane?·postea inuit? facies·Tũc arnulphus timore hugonis & potentia cõstrictus duas thecas auro & argento decorauit ĩ quibus predictor sanctor reliquias deposuit·ac die condicto cum armato & copioso exercitu ad mosteriolũ qõ est castrũ regis francorũ eas hugoni decenter retulit·Ille vero vnũ quẽq; resignauit in loco suo Sequẽti aũt nocte sanctus walericus in sõnis appuit hugõi & dixit ei· Q̃m egisti studiose que precepta sũt tibi· & nos ad loca nostra retulisti·tu in regno francor & successores tui vsq; in septimã generationẽ regnabitis·In nõnullis tñ libris vbi dixim? septimã inuenit sẽpiternã·Possumus tñ precise ab hugone vsq; ad ludouicũ istum inuenire·Nã idem hugo genuit robertũ·robertus henricũ·henricus autẽ philippũ·& philippus ludouicum·ludouicus aũt grossus aliũ ludouicũ·& ille philippũ qui ex elisabeth filia balduini coĩtis hainnensis istũ genuit ludouicũ· Nam ille idẽ balduinus pcessit vt dictũ est supra de pgenie emẽgardis filie karoli simplicis·vsq; ad quẽ in regni potestate pseuerauit pgenies pipini & karoli imperatoris Cum igitẽ iste ludouic? in regno successerit patri·patet regnũ in ipso reductũ ad pgeniẽ karoli magni·Ex predicta vero sanctor corpm relatõne videtur illa regni translatõ per dei voluntatem facta fuisse·In gestis vero aquitaneorum legitẽ q̃ iõ karoli pgenies repbata creditẽ·quia iam dei gratiã negligens ecclesiar potius neglectrix q̃ erectrix videbatẽ·sed hoc dei iudicõ relinquam? qui tempa mutat & transfert regna·sicut dicit scriptura·Regnum inquit transferẽ a gente in gentẽ ppter iniusticias & iniurias & otumelias et diuersos dolos· & iterũ·Deus inquit ducũ superbor destruxit de?· & sedere fecit mites p eis CXXVII· De itinere regis ludouici otra pictauenses· & de simulato comite balduino

ANno domi·M·ccxxiiij·rex ludouic? mouz exercitũ post coronatõnẽ suam otra pictauenses·thuronis in crastino beati iohãnis baptiste ogregat suos·Inde pcedens cum mille & cc·militib? & pluribus aliis aptis ad pugnandum obsidet morziũ castrũ fortissimũ·sauaric? de malo leone qui intus erat videns fortitudinẽ regis facit pactũ cum rege vt licẽat sibi recedere cũ suis· Deinde castrũ regi reddit· rex inde pgreditur ad sanctum iohannẽ angliacũ Abbas & burgenses ipsi? loci obuiant regi pacifice· villã ei reddũt· fidelitatem put petit exhibentes·Rex inde tendens ad rupellã obsidet eam·machine erigũtur p·ix·dies muros destruũt incessanter Sauaric? de malo leoẽ cum cc·militib? burgenses ville & ãplurimi fuientes virilit se defendũt · Demũ obsidentib? illis qui intus erant se non habituros ab aliqua pte succursũ & videntes fortitudinẽ regis quotidie augmẽtari reddunt villã regi·quibusdã pactõnib? inter regez & burgenses firmatis·sauaric? per mare cum suis recedit·Postmodũ vero omi obsidõne cessãte burgenses omunit se dederũt regi·saluis ville libertatibus·fidelitatẽ ei legittimã facientes· Lemonicenses etiã & petragoricẽses & omnes aquitanee pricipes exceptis vasconib? qui vltra garrannã erãt· fidelitatẽ regi p̃miserũt·Anno domini·M·ccxxv· circa pasca qui dã fingẽs se esse balduinũ quõdã comitem flãdrie & imperatorẽ ostantinopolis·venit in Flandriã in habitu pegrino·multi fauent ei de flandria nobiles & ignobiles· eo q̃ multa intersignia dicebat q̃ esset idẽ balduin?·resistẽtes autẽ virilit debellabãt Non multo post statuto alloquio inter ip̃m & regẽ francor apud peronã requisitus a rege quis ornauerat eum in militẽ · & vbi fecerat homagiũ patri suo r̃gi philippo·& vbi fuerãt nuptie celebrate inter ip̃m et vxorẽ eius·noluit rñdere·petens inducias vsq; post prãdiũ· Tũc apta ei? fraude licẽciauit eum rex a toto regno suo·Ipse autẽ q̃ multis pompose venerat·confusus cuz paucis abscessit·non multopost vero ab erhardo de cassẽca in q̃dam taberna capitur & traditur flandrẽsi comitisse·que diuersis penis ip̃m afficiẽs· ad vltimuz patibulo fecit suspẽdi CXXVIII De captõe auignionis p regẽ ludouicũ·

EOdem anno die mercurij añ purificatõnez ludouic? rex & q̃plurimi magnates·archiepi·epi·& comites ac barones apud pisi? p manũ romani cardinalis & legati otra albigẽses accipiũt signũ crucis·Conseq̃nt autẽ in pascali tpe anno domi·M·ccxxvj·rex & omẽs crucesignati bituris oueniũt·Inde pcedũt p niuernã & lugdunuz ciuitates·apud auignionẽ vrbẽ inexpugnabilem ab ecclesia romana p·vii·annos excõmunicatõni subiectam ppter hereticã prauitatẽ Rege aũt cdente se habituruz pacificũ trãsitũ·apud auignionẽ ppt̃ q̃sdam breuias pactões quas habũat cum eisdẽ· Portẽ claudũtur ciuitatis·& excluditur rex cum suis· Rex miratur & spũ virtutis assũpto villã obsidet suo obside triptito·In vigilia sancti barnabe apli· que fuit·iiij·feria penteẽ· machine erigũtur trabuchета petrarie·mãgonella paz p̃sunt· Hi qui int? sunt viriliter se dfendũt·rex mestimabiles sumpt? facit·Durat obsidio vsq; ad festũ assumptõis beate marie maximaq; mortalitas ibi pullulat·de nr̃is circa duomilia hoim celor imbrib? et lapidũ volatu & infirmitate ppria moriũtur· Moritur ibi guido sancti pauli pcussus lapide petrarie · vir armis strenu?·catholic? et honest?· moritur etiã ibi eps lemonicẽsis·Comes campanie redit ad ppria sine licentia domi regis vel legati· Tunc auignionẽses regis magnanimi ostantiã attendẽtes· qui cuz suis pceribus iuramẽto firmarat se non recessurz · donec villa capet̃ vel redderet̃·cc·datis obsidib? de melioribus ville iurãt stare mãdato ecclesie· Tũc d̃ mãdato domi legati rege impante fossata implentur· trecente dom? turrales que in villa erãt et omnes muri circũquaq; solo diruti coequantẽ · villa absoluitur· domin? legat? multas bonas et laudabiles institutõnes inducit· magister nicola? de corbeya

monachus clugniacēsis in ipsi? loci ep̄m ꝺsecratur Rex inde amoto exercitu ꝑgredit̄ per ꝓuintiā· & reddunt̄ ei pacifice ciuitates & castra et forticie omnes quoq; ad leucas·iiij·a tholosa· Rex pficit toti illi regioni himbertū de belloioco loco sui

CXXIX De obitu ludouici regis & coronatione filij eius nois eiusdē & trāsitu pape honorij·

REge repatriante moriunt̄ remensis archiep̄us & comes naumurcensis quor corpa ad loca ꝓpria referunt̄·ab illa pestifera obsidione pauci vel nulli redeunt plene sani· ac p̄ totam galliā pullulat plus iuuenū q̄ senum mortalitas generalis Die iouis ante festū oī̄m sanctor̄ regem ad ꝓpria redeuntē infirmitas mortalis iuadit Die martis sequenti apud monpacier labit̄ in frenesim· Sequenti aūt dominica videlicet in octauis oī̄m sanctor̄ anno domi· M·ccxxvij·migrat ibi dez ad xp̄m vir vtiq; catholic?·mireq; sanctitatis extitit diebus singulis vite sue· nunq̄ carnē suā maculauit preterq̄ cum vna vxore sibi legitime in matrimonio copulata·Ibi em̄ ꝺpleta ꝺr fuisse ꝓphetia mellini qua ꝺr·In monte ventris morietꝫ leo pacificus quo in loco non est auditū ante ip̄m aliquē decessisse·corpus eius ad ecclesiā beati ꝺyonisij transfertur·vbi iuxta patrē suum honorifice sepelit̄·Ludouicus itaq; primogenit? eius prima dominica aduentus remis per manū ep̄i suessionensis vacante sede remensi coronat̄ in regē·qui·xiiij·annū etatis sue ꝺpletur? erat in festo sancti marci euangeliste ꝓximo sequenti·plures maior̄ baronū francie ad coronatōnem vocat·sed venire recusant·Pre dolore em̄ patris & tesolatōe regni non vacāt ibi gaudio sed magis intendūt lacrimis & merori· Ferrādus comes flandrie qui p̄·xij· annos &·vj·menses pisius in captōne domi regis detent? fuerat mlta redempt? pecunia liberat̄ circa epl̄iam domi· Ipo anno mense seq̄nti·xv·kl̄·aprilis·honori? papa moritur·& in ecclesia beate marie maiori sepelit̄·Hic impator̄ fridericū sibi rebellē & aduersariū ecc̄ie romāe ꝺpiens anathematizauit atq; barones suos ab eius fidelitate absoluit· Deniq; impator iam antea crucesignat? durāte anathematis sn̄ia mare trā siuit·Post mortē vero honorij huguellm? ostiēs ep̄us eligit̄ ad papatū et alterato nomie gregori? appellat̄· CXXX De dissensione baronū frācie a rege ludouico iunioze

EOdem tempe hugo marchie comes et theobaldus comes campanie otra nouū regez suum ꝺspirantes ludouicū fedus ad inuicē inierunt· Vnde comes britānie ex ꝺcēsu comitis cāpanie qui otra ꝓhibitōnē ludouici regis defuncti de albigensiū terra redierat castellū quod sanctuz iacobū de beuērone noīant · vna cum belesmo sibi quondā ab eodem ludouico in custodia traditum firmabat·& victualib? muniebat·Itaq; rex nouus & iunior comitantib? se romano cardinali tunc legato sedis aplice ac philippo patruo suo coīte bolonie necnō & roberto ꝺocēsi comite cum exercitu mlto vsq; ad cartheriā dicurceio ꝓpauit·Q̄ videns ac timēs campanie comes a ꝓposito maligno resipuit & adherens regi frācie a comitū marchie & britannie ꝺsortio celerit̄ resiliuit· Rex itaq; duos alios coītes · marchie·s·& britānie regali edicto semel ac bis ad colloquiū vocatos·sed venire ꝺtemnētes·ne aliquid otra iura videret̄ agere·tercō quoq; suo ꝑcepto mādauit intereē· Tunc illi stultam sui sūpbiam ac regis cleñtiā ꝓpendētes·humiliter ei mandauerūt q̄ apud vīndocinū si placeret ei cuncta que fore fecerāt emēdarēt·et hoc ip̄z ople uerūt· Nec multopost iidē comites cū quibusdam alijs frācie baronibus inuidētes domui regie q̄ regina blācha filij sui regis ac regni tutelā hēret memores quoq; q̄ campanie comes otra p̄dictor̄ comitū voluntatē & otra fed? quod cum ipsis inierat regi adhesisset·eiq; nephandissima eor̄ cōsilia denudasset infinitū otra illū collegerūt exercitum Et intrātes ei? terrā castella villas & vicos ac municipia ꝺflagrātes vastauerūt sicq; debachātes vsq; ad thaursiam perzexerunt·quam obsidentes impugnare ceperunt · Quod videns campanie comes misit ad regē dominū suū ab ipso petēs auxiliū·Illisq; patentib? regis literis obedire nolentibus vt ab obsidione recederēt·rex ip̄e collecta multitudine armator̄ iter arripuit·& otra illos in manu fort̄i prop̄auit·Qui vt eius aduētū agnouerūt·a sede quātori? recesserūt·At petrus britānie comes auxilio & ꝺsilio baronū francie fretus otra dominuz suum ludouicū insurgēs·henricū anglicū regem in auxiliū suū cum maxima multitudine anglorum fecit trāsfretare pugnaturus aduersus regē francie· Vnde rex ludouic? zelo iustitie diuinit? aīat? eum tem comitē primo debellare ꝺposuit·& collecta militia primo belisinū expugnauit ac cepit · Tunc rex anglie cum ruboze rediēs velocit̄ transfretauit Anno tam̄ seq̄nti dictus comes cepit infestare terram regis domi sui Vñ rex itez exercitu ogregato otra eum vsq; ad castz adō festinauit·quod & obsidēs expugnauit ac cepit·Inde ad aliud qō chasti aucians ꝺr exercitū duxit·& ip̄m quoq; p̄ deditōez recepit· CXXXI De ꝓuersione sancti ātho nij ad ordinē fratrū minor̄ Ex gestis eius

HIs vero tpibus beat? anthoni? de ordine fratz minor̄ floruit quē p̄dict? papa gregorius canonizauit Hic in hispania ciuitate·vlixbona oriund?·a puericia sāct? in baptismo fernand? appellat?· Primo quidē in ordine sancti augustini religionis habitū suscepit· Deinde audito q̄ quidā fratz minor̄ apud marrochiū a ꝓphanis p̄ christo necati essent · quor̄ etiā venerandas reliquias vir quidā famosus nomie petr? inde detulerat·eorzq; celebrem passionis ordinez diuulgauerat·subito more elephātis ad p̄liū ex aspectu sāguinis aīmatus desiderio martirij totus estuauit· Itaq; habitū ordinis totalit̄ pro christo defuncto rum assumpsit·moxq; cum ipsis fratrib? minorib? recessit a moāsterio suo p̄lati sui licentia etsi difficulē obtenta· Quidā aūt ex canonicis sup hoc grauius se dolē p̄ ceteris indicās abeunti sic in cordis amaritudine ait· Vade vade·quia forsitan sanctus eris· Cui iste humilit̄ rñdit·Cum me sanctū audieris deum collaudabis· Venit ergo vbi fratrū ogregatio morabat̄·qui locus sāct? anthonius dicebat̄ iuxta quod nomē anthoniū se deīceps appellari rogauit·vt & sic requirentiū ip̄m solicitudīe pia cautela deluderet·eorūq; importunitates sub ignoto facilius nomie declinaret·Feruēs igit̄ ad martiriuz quiescere non potuit·donec tandem iuxta p̄missā sibi licentiā ad terrā saracenor̄ trāsiuit·In his tam̄ desideriū suū non impleuit·De quo dom̄i? aliud ab humano sensu decreuit· Celebrato aūt gñali capitulo apud assisiū fratribusq; ad loca sua circumquaq; dimissis solus anthoni? a nemine petebatur quia sicut erat ignotus·ita & inutilis videbatur· Nulla ergo de se ī literature vel cuiuslibet alteri?

vilitatis habita mentõne ad fratrẽ gracianũ · qui tunc rõaniole fratrib9 p̃erat deuot9 accessit·rogãs humilit̃ vt ip̃m a mĩstro gn̄ali petitũ colligeret·ac disciplinis regularib9 ip̃m instrueret·quẽ iste beni gne suscepit·& locũ solitudinis requirentẽ ad heremum montis pauli trãsmisit· vbi cellã in cripta semotã a fratrib9 reppit·in qua solitariã quantũ licuit vitam ducens·sacris meditatõnib9 otra tẽpta tõnes spũs roborãs in diuĩo se amore firmauit· Ibiq; nocturnis vigilijs solus in orõnibus pstitit· & corpus mira abstinentia macauit

CXXXII De p̃dicatõnis gratia sibi diuĩtꝰ collata

POst hoc fratres ad ordines missi ad ciuitatem forojulij ofluxerũt·int̃ quos & ãthonius·necnõ & quidã fratres de p̃dicatorib9 affuerũt·Quos cum mĩster loci solicitaret vt aliquis eor̃ verbũ dei pponeret· Cunctis ad hoc se impatos asserentib9·mĩster ad anthoniũ de cui9 scĩa nihil ei ostabat in hoc opus opellit·vt·s· ppo: nat quidquid ei spũs suggerat Ad quod ille humiliter se mĩn9 ydoneũ rñdit· quippe qui exercitatior habebat̃ in abluendis coquine vtensilib9 & hmõi vilitatis officijs q̃ in exponẽdis diuinor̃ eloquiorum misterijs Tandẽ tñ impatu otraire non valẽs licet inuitus offensit· & primo quidẽ cum tĩore vo mini simplr̃ fari cepit·sed in pgressu hmonis tãta deus eum mistica3 sniar̃ pfunditate suspẽdit·vt oĩs qui aderãt mirarent̃ & vix aut nunq̃ se audisse talia faterent̃·Vt aũt ad aures generalis mĩstri res gesta puenit·officiũ ei publice p̃dicatõnis iunxit·Itaq; doctrine poculis mirabiliter affluens · qui iam añ calicẽ passionis tam auido corde sitierat nl̃ lius magnitudmi nec etiã metu mortis p veritate cedebat· Tantaq; grandes psonas seueritate corripuit vt alij plerũq; famosi p̃dicatores hoc audientes & quosdã pusillanimitatis ruboze pfusi·ofusas manu vel veste frontes tegerẽt · Quã pfunda vo de sacris eloquijs eructaret·etiã dom̃9 papa testabatur a quo vir sanct9 archa testamti peculiari nomĩe vocabat̃·Non solũ em̃ de morbus placido hmone diffinit·verũ etiã ogruentissimis rõnib9 hereticor̃ dogmata ofutauit· Quor̃ etiã plures ad fidẽ rectã & inter eos etiã quendã hereliarchã conuertit fratrib9 ad capitulũ in quintia cõg regatis· Idẽ sanct9 de titulo crucis & dulcis hesu passioẽ p̃dicauit·Cum beat9 pater frãciscꝰ adhuc corpalit̃ viuens·sed in alia regione lõge tũc distãs· se filijs in aere p̃ntauit·& quasi appbãdo viri dei sermonẽ quid audientib9 imitãdũ foret oñderet· cuiusdam assistentiũ oculis tanq̃ brachijs in patibulo crucis ptensus appuit·filijsq; qui aderãt bñdicẽs· crucis eos signaculo osignauit

CXXXIII De felici trãsitu eiusdẽ

ANno aũt ãno añ trãsitũ suũ beat9 anthoni9 ab omĩ regimĩe fratrũ absoluit̃·& gn̄alis ei libertas p̃dicãdi quocũq; vellet ocedit̃· pergẽs igit̃ paduã pijs etiã studijs aĩm occupauit totũq; q̃tagesime tp̃s in predicatõnib9 & audientijs ofessionib9 expẽdit·Sed felicibus eius actibus obuiare volens dyabol9 ·q̃dã nocte cum se post laborem sopori dedisset·eius tam valide guttur strinxit·vt ip̃m nisi diuino nutu p̃hibit9 suffocasset·sic ip̃e cuidã familiarit̃ retulit· statimq; nomẽ glorio se virginis inuocãs·oculos ab hoste liber apuit·tamq; vbi iacuit cellulã illustratã supno lumĩe cõspexit·Quod vtiq; ferre non valens lucis inimic9 abscessit·Tãto aũt desiderio audiendi eum accẽsa est vniuersitas ppli·vt cunctis ad eum ofluentib9 quotidianas statõnes in ecclesijs oporteret indici· Ibiq; videres ad pacẽ mortales iimicicias reformari·Ibi longa captiuitate detẽtos libertati donari· rapinas & vsuras restitui·pignora reddi·& debita relaxari·Ibi quiq; osiliũ p crimiñ suor̃ q̃litate requirẽtes·omnio se stare viri dei arbitrio promittebant· & se ad hoc ip̃m p visionẽ admonitos pleriq; dicebãt·Sic igit̃ licet egrotatõe otinua & molesta q̃dã naturali corpulẽtia p̃mereꝰ·predicãdo tam & audiẽdo ofessiones et dãdo osilia nullo laboris grauamine flectebat̃·Instãte vero messis tpe videns ppl̃m in colligẽdis frugib9 occupandũ·& ob hoc a predicatõne cessandũ·a ciuitatis tumultu se trãstulit·& ad solitariũ locũ qui camp9 sancti petri dr̃ p spũs recreatõne diuertit·Quem vir nobilis tiso cuius dominio subiacet locus fratrũ eudoctissime suscepit·& humane ac gratulãter exhibuit·Cui etiã in ameno loco quẽ non lõge a domo fratrũ arboribus ositũ habuit·cellã ppr̃is manib9 sup nuces ramis a stipite dilatatã ostruxit·q̃m spiritalibus congruam studijs·suo gratant̃ anthoni9 studio mãcipauit·Quadã vero die cum hora refectõnis descẽdisset ad fratres·vehemti subito infirmitate torq̃ri cepit·& ne fratres loci paupes grauarent̃· paduaꝫ se duci rogauit·Crescẽte aũt morbo omnio deficere cepit·factaq; ofessione & absolutõne accepta· hymnũ o gloriosa domina dicere cepit· Deinde sursum aliq̃diu in directũ suspexit·Et cuꝫ interrogaretur quid cerneret·rñdit·Video dom̃ũ meum· Afferentib9 aũt ex more fratrib9 oleũ vnctionis dixit eis·Habeo hãc vnctõnẽ mea me· Vnctõnez igit̃ deuote suscipiẽs psalmos pn̄ales cuꝫ fratrib9 decãtauit·& post paululũ expirauit·feria·iij·xiij· die iunij anno dñi·M·ccxxj·

CXXXIIII De ipsius exequijs

NEc statim ipsi9 trãsitũ fratres ppalare volebant·eo q̃ populi multitudinẽ impor̃ue sup se irrituram timebant·Sed quod oĩno celandũ non fuit·mirabili cunctis hoc ordine mouit·Adhuc em̃ omẽs preter illos qui affuerant id quod acciderat ignorabant·cum p̃tim9 cateruatim pueri p ciuitatẽ gradiẽtes clamabant·mortuus est pater scũs mortuus est scũs anthoni9·Festinato igitur ne quis rapet corp9·cum armator̃ multitudine ciues de capite põtis accurrũt·Veniẽtes et fratres ad sancte marie ecclesiaꝫ omorantes·vbi sepl̃turam vir scũs elegerat·corpus sibi dari ꝓposcũt· Quib9 prefati ciues ex aduerso stantes ne vel tangant p̃mittũt·sed armata fortiũ manu studiose custodiunt dolũq; suspicantes ip̃m corpus rape voluerunt· & vix ad hoc tandẽ inducti sunt· vt mĩstri a quo fratrũ causa pẽdebat p̃stolarent̃ aduẽtũ Media aũt nocte clamor ipacientis populi fact9 est magn9 mõis omĩb9 videre desiderantiũ sancti corpus·Accidit aũt dictu mirabile vt impetu facto cellam fratrũ p tres quidẽ vices ofringerẽt·sed stupefacti ac cecitate pcussi ne saltẽ semel foris pate factis introire valerẽt·Pendẽte igit̃ ppter absentiam mĩstri negocĩ·fratres ob estiuũ calorẽ·corp9 in capsella lignea incluserũt·& in foueam miss̃um humo leuiter obduxerũt Moxq; rumor sonat i populum corpus vic; esse raptũ·statimq; furibundi omnes in cellam eum gladijs & fustib9 irruentes· neq̃q̃ a cepto furore quiescũt·donec factũ causam q; facti curiosi9 pscrutantes intelligũt·Quib9 ita gestis tandẽ eps cũ clero· potestas cũ magnatib9

atq; militib? cum ymnis ppli multitudie ordinatis
ad cellā pcessionib? pgunt·corpus a fouea subue
hunt·humeroſq; ad portandū optimates quiq; ſbi
ciunt·Sic de mū cum hymnis & laudib? ad ſancte
dei genitricis eccleſiam veniūt· vbi ipm expletis ab
epo miſſaꝝ ſolennijs honorifice ſub die trāſit? ſui
quinto ſepeliūt CXXXV De canonizatōne
& ipſi? miraculis

TEmpeſtate aūt ſedata ipa die miracula co
ruſcare cepunt·ita vt q̄cunq; infirmitate de
tenti tumbā eius ptingerēt·optatā ptinuo
ſanitatē recipent· Qui vero accedere vel adduci p
turba non poterāt·ſani corā omnib? etiam pre fo
rtibus in platea fiebant·Clamat ad hoc ocorde vna
vox oim vt ſancti canonizatō vigilanti ſtudio pro
curetur·lectis in publicū· & approbatis miraculis
papa manus in celū ptendit·& profeſſorē anthoniū
catalago ſanctoꝝ aſcripſit feſtūq; eius die obit?
ſui·i· primo idus iunij ſolennit celebrādū inſtituit
Acta vero ſunt hec anno domi·M·ccxxxij pontifi
cat? aūt gregorij noni·vj·Poſtremo miracula ſo
lenniter ſunt vt dictū eſt approbata·in quib? vtiq;
x·et·ix·diuerſimode ptracti repiunē erecti·paliti
v·ſolidati·totidēq; a gibboꝝ deformitate curati·
ceci ſex illuīati·triū ſurdoꝝ aures apte·& eiuſdem
numeri mutoꝝ lingue ſolute·duo a morbo caduco
totidē a febrib? liberati·ſ; & duo mirifice mortui
reſuſcitati·Quedā vero mulier cadens in aquā·fā-
ctum anthoniū inuocauit·cunctiſq; eam extraben
tibus vndiq; madefactis·ipa ſola pſus in veſtimē
tis & corpe ſicca remanſit·Soror quedā ordīs do-
minaꝝ paupū ignē purgatoriū grauiſſime metuēs
per beatū anthoniū obtinuerat penit? in hac vita
purgari·que & duriſſimis paſſionib? cruciata rur
ſus ceteraꝝ intuētu per eundē meruit liberari·Mi
les quidā a primeua etate hereticꝰ ad menſā ſedēs·
de miraculis ſancti viri narrātes audiuit· qui ſub-
ſannans ciphū vitreū quē manu tenebat in terram
ab alto piecit dicens·Si vitrū hoc anthoni? cōſer
uauerit integrū·hunc vtiq; credo ſanctū· Quo li-
cet ad petrā colliſo·tamē mirabilit ſeruato mox
erroribus abdicatis fide pfecta credre cepit chriſto
Clericus quidā miraculoꝝ inquiſitōnem deridens
grauiſſima paſſione peutit·Qui tandē ad beatū an
thonium voto facto ſanat? ſanctitatis illi? pfeſ
ſor ipa i ſe expientia edoct? efficit CXXXVI
De ſancta elizabeth Ex cronicis

HIs quoq; tempibus ſancta elizabeth in ale
mania claruit·quā idem papa gregorius ca
nonizauit· Ex geſtis eius

Hec filia regis hungarie vxor fuit lādegrauij turi
gie ab adoleſcentia ſua ſtuduit religioni·votū ſuū
& actōnes in deum dirigens·tam in reb? ludicris
q̄ etiā ſeriosis·hec vicioꝝ extirpatrix· virtutū plā
tatrix fuit·ſcala moꝝ·exemplū pacis·ſpeculū inno
centie·Facta vero nubilis graues pſecutōes paſſa
eſt a pximis & ſponſi ſui oliuarijs·ab eius vtiq;
otempta·Sed cum dominū exoraſſet otra spē oim
ipm ſponſū ſuū in omnib? habuit triſticie ſolato
rem occultū·Qui etiam cū circa tpalia neceſſitate
ſuoꝝ principatuū intenderet·in ſecreto tñ timorē
dei habens·beate elizabeth ad omia exercenda que
ad opus dei ſpectāt liberā ocesſit facultatē· eaz ad
ſalutē aīme pmouēdo·Deniq; de manu mgri con
radi de marpruch griſeā tunicā mouit· & habitus
ſuſceptōne caſtitatis votū ſolennizauit· Vixitq; in
penuria & abſtinentia ac humilitate·multa quoq;
ab hominib? tolerādo pacient incōmoda diume cō
templatōni orōni & opib? mie intenta·Ipe quoq;
dulcis paclit? hieſus facie ad faciē ei apparēs·eam
ſoortabat multitudine ſanctoꝝ comitat? · ſicut se
reniſſim? eius vult? ingens gaudiū ſepe cum late
ret in extaſi rapta repntabat·Et ipa etiā quibuſdā
religioſis poſtea recognoſcebat· vnde & aliqn dul
citer in eius pntia ridebat·& in ei? abſceſſu flebat·
videntib? ancillis eius ſicut eis poſtmodū reqſita·
& precib? eoꝝ victa referebat·Quadā die dū mo
re ſolito oculis & manib? ac corde in celū ſuſpen
ſis otemplatōni intenderet·taz ſolitaria erat vt flā
ma vel ſcintilla veſtiunculas eius attingēs lederet
enormiter ac deformaret·ea non aduertēte· donec
aliqua ex ancillis rediēs odorē ignis sētiēs olfactu
extinguens ſuffocaret·At iſta clamore puelle cor
repta·ad ſe rediēs pāniculos viles & abiectos ma
nibus ppriis aſſuens·iacturā put potuit reſtaura
uit·ab ancillis etiā paupib? & ignobilib? dominaz
ſe vocari nolebat·Sed eas ad latus ſuuz ſedere·&
de ſcutella ſua omedere faciebat·fila trahebat · va
ſa coquinaria mūdabat·hoſpitale paupm ſtruxit·
etſi qd bonū vel delectabile q̄qz hūit·ori ſuo ſub
trahens·paupib? in ei? hoſpicō manentib? mīſtra
bat·eoſq; balneabat·& lectoſ eoꝝ ſtēnebat·eoſq;
tegebat Monoculū ſecū & ſcabioſū puerulū habe
bat quē etiā ad requiſita nature ſepius deportabat
Inter imūa miracula que domin? per eā oſtendit·
xvij·mortuos potenter ſuſcitauit·cecū natū illuīa
uit·xiiij·kl'·decembris ad dominū migrauit·In die
aūt trāſlatōnis ſancti corpis eius poſtq̄m in capſa
plumbea fuit repoſitū·de terra ſublatū pximo die
poſt apto loculo p reliqarū oſtēſione· reptum eſt
oleum mirifici odoris de corpe ei? emanaſſe·quod
hodie etiā inſpicientib? pz·Nam gutte tangy roris
ſup gramē ſtāt & diſtillāt·eiſq; decidentib? vl' ab
ſterlis alie paulatim renaſcunē CXXXVII
De diſſenſione ſcolariū pariſienſiū & quibuſdā alijs

ANno domini·M·ccxxx·facta eſt pariſius
inter ſcolares diſſenſio·quam mox ſecuta
eſt eorum ad tempus multifaria diſperſio
alij nāq; remis·alij andegauis·alij vero aurelianis·
alij quoq; in angliam vel in alias mundi puincias
ſtudij cauſa profecti ſunt· Eodem anno henricus
anglie rex inſtinctu petri britannie comitis ut ter
ram a pdeceſſoribus ſuis poſſeſſā et amiſſā recupa
ret·in britanniā trāſfretauit · Sed ī ppoſito ſuo nl'
latenus pficere valens·ianis & vacuꝰ redijt·& eo
dem anno rex ludouic? vrbem andegauis & caſtrū
beleſme dicto petro ad vitam oceſſa recuperauit·
Anno domī·M·ccxxxiij·facta eſt diſſēſio iter bur
genſes·beluacenſes mioribus inſurgentib? otra maio
res· Vnde plures ex maioribus occiſi ſunt· Plurimi
vero de mioribus capti & per diuerſa ignis loca car
ceri mancipati·ad vltimū vero multa pecunie ſum
ma redempti Nanq; milo eiuſdē vrbis epus tanqm
faueret mioribus in hoc facto ſuſpect? hēbat· Rex
aūt ludouic? tanqy ſupior iudex manū vltricem ad
hibuit·& ob hoc epatus pluribus annis ſub interdi
cto fuit·Milo vero pfat? epus romā pficiſcens
in itinē obijt·Sz & ei? ſucceſſor gaufrid? eidē cīe
ctra regem iſiſtēs·dies paucos & malos·i·afflictō
ne plenos in epatu pegit·cui ſuecedēs robertus pa
cem cum rege oppoſuit· & ſic ab interdicto dyoce
ſim abſoluit·Anno quoq; prenotato magnū gelu
fuit·ita q̄ ſegetes ogelate fuerūt· Vnde & fames
magna ſecuta eſt in francia Anno dñi·M·ccxxxiiij

rex francie ludouic⁹ accepit vxorẽ·ſ· margaretam comitis ꝓuintie filiã circa domicã aſcenſionis·que ſenonis coronata fuit·& piſi⁹ venit circa octauas aſcenſionis·Anno ſequẽti facta eſt magna fames valde in frãcia·maximeq; in aquitania·ita vt homines herbas cãpeſtres ſicut aĩmalia ꝯmederẽt·Valebat enĩ ſextari⁹ bladi·c·ſolidos m pictauia·Ibidẽq; quoq; facta eſt magna peſtilentia qua multi pauperes magni & pui ſacro igne accendebanẽ·ita q̃ eccleſia ſancti maxencij talib⁹ illuc allatis impleba tur·Eodem anno theobal⁹ campanie comes exercitum colligens·aduerſus regẽ ludouicũ inſurgere attẽptauit·quod agnoſcẽs rex·ex aduerſo cum exercitu vſq; ad nem⁹ vicenaz ꝓpauit·Quo audito comes ad eum nuncios miſit·rogitãs vt iraz deponens offenſã remitteret·& vt in oculis ei⁹ gratiam mueniret·duas eidẽ villas·ſ·brauim & moſterolium in fordiona tradidit impetuũ quiete poſſidendas·Anno ſeq̃nti vetul⁹ rex arſacidas miſit i frãciam·precipiẽs vt occiderẽt regem ludouicũ·ſz deus cor eius ĩmutauit·eiq; cogitatões pacis & non occiſionis ĩmiſit·Vnde poſt primos q̃ntotius alios nuncios miſit mandãs ei vt a primis nuncijs ſe cuſtodiret·Vnde rex extunc corpus ſuũ diligẽtius fecit cuſtodiri per homies clauas cupreas aſſi due ꝯportãtes·primos interim nuncẽs alij ſolicite quererũt·& inuentos ad regẽ ludouicũ adduxerunt·Quib⁹ viſis rex gaudẽs vtroſq; mũeribꝰ honorauit·regi quoq; vetulo regalia exenia & dona q̃plurima p̃cioſa in ſignũ pacis & amicicie delegauit·Anno domĩ·M·ccxxxvj id⁹ feb·mgr icardus totius ordinis predicatorꝝ paſtor & rect⁹ obijt ĩ mari·Dum enĩ ad viſitãda loca & fratres in terrã ſanctã iret·inundãte maris ſeuicia ſuoq; ĩpetu galeam in qua cum duob⁹ fratrib⁹ & alijs·xc·pſonis erat ad litus ꝓpellente piter cum illis ab hoc ſeculo neq̃m bñficõ mortis ereptuseſt Tumq; corpa iacerent inhumata ſicut teſtanẽ qui de iſto naufragio euaſerũt·et qui ꝓpijs eos manib⁹ ſepulture tradiderunt·lumināria de celo ſup illos ſingulis noctibus effulſerunt·ſed & cruces multe ſup illos & a multis viſe ſunt·Ad quod miraculũ incole loci cõfluentes tanti odoris ſuffragantiã hauſerũt·vt iuxta teſtimoniũ iſtorꝝ qui poſt viſa miracula tres illos ſepelierũt vſq; poſt·x·dies odor nimi⁹ ab ip̃orum manibus non recederet·ſed & ꝑ ſepulture circũitum eiuſdẽ ſuauitas odoris latius emanabat·uſq;quo fratres de achon cuz barcha venerũt·& eos in eccleſiã ſuã tranſtulerũt· vbi & dict⁹ pater miraculis coruſcat·multaq; multis bñficia preſtat

CXXXVIII De itinere tranſmarino ſub ducatu regis nauarrie·& diſcordia inter fridericũ & papã gregorium·

Eodez aũt tempe fratres p̃dicatores et fratres minores ad hoc ip̃m officiũ a domino papa vocati·ſue predicatõnis exhortatõe multos de francia barones milites ac plebanos clericos & laicos crucesignãtes·in terre ſancte ſubſidium trãſmittere pauerũt·Qui tñ ãnuente gregorio per annos q̃ttuor aut·v·paſſagiũ diſtulerunt· Tũc comitẽ cãpanie qui etiã rex erat nauarrie· ducem itineris hñtes & ꝓtim vt ferẽ inter ſe diſſentientes·ꝓtimq; in cõflictu ꝯtra ſaracenos incaute ſe agentes·ac prede forſitã vel glorie ꝓprie ſic̃ mos eſt noſtri tempis militib⁹ auide nimiũ ĩhiãtes· parum aut nihil ꝓfecerunt·quin poti⁹ multi corã p a ganis cede corruerũt·& multi capti ſunt Illic ĩ bello pijt comes barti miles ſtrenuiſſimus·Porro de carcere liberatus cum rediret obijt comes montiſ fortis amalric⁹·His vero tempib⁹ orta iterũ inter papã & impatorẽ diſcordia·impator excõmunicat⁹ ꝯra romanã eccleſiã acri⁹ inſurgẽs·itinera quoq; obſidens romipetis inſidiaẽ· Ob hoc iacob⁹ preneſtinus epus in franciã legat⁹ a domino papa petẽdi ſubſidij cã latenẽ dirigiẽ· & pacto negocõ reũtens ab impatore capiẽ·Sed & dominus otho cardinalis iam pridie in angliã ab ip̃o papa miſſus·eodem tempe rediẽs etiã ip̃e ab impatore ꝯtineẽ· Ip̃o quoq; tempe domin⁹ papa ociliũ ep̃oꝝ ad ſe vocare nitiẽ·& multi iter aggreſſi ſimiliẽ capiunẽ· Ex quib⁹ fuit petrus de collemedio arep̃us rothomagenſis·abbates quoq; clugniaci·ciſtercij· & clareuallis·Deniq; idem papa gregor⁹ multis tribulatõnibus vndiq; preſſus obijt·qui·xiiij·anis in pontificatu,ſedit Et ano domĩ·M·ccxl·migrauit· Tũc gaufrid⁹ mediolanẽſis qui cardinalis ep̃us ſabinẽſis erat·in papã eligiẽ· ac celeſtin⁹ huius nominis q̃rtus appellaẽ·Sed qz ſenex & infirm⁹ erat vltra xviij·dies eccleſiã non valuit regere·qz morte ꝓhibitus eſt ꝑmanere·poſtea diſſentiẽtib⁹ ĩter ſe paucis qui a mortis inuaſione remãſerãt cardinalibus· vacauit ſedes aplica·xx·& duob⁹ mſib⁹·anno quoq; p̃notato a domica poſt natale domĩ·vſq; ad exaltatõnẽ ſãcte crucis fuit ſiccitas magna· via quoq; tam fortia fuerũt vt non poſſent bibi omote ſine aq̃·Eo tempe apud cremonã facta eſt tẽpeſtas maxima·cecidit q; lapis grãdinis in quo erat crux & ymago ſaluatoris exp̃ſſa Deſuper quoq; literis aureis ſcriptũ·Hieſus nazarenus rex iudeoꝝ·Cecidit autẽ in monaſterio ſancti gabrielis & de aq̃ in quã liquefact⁹ eſt inunxerũt monachi cuiuſdã fratris oculos cecutientis·ſtatimq; clare vidit·

CXXXIX De tirannide paperoiſſole & in turcos debachatõne·

Anno domĩ·M·ccxl·videlicet ãno·ij·añq̃m tartari turquiã d̃ſtruxiſſent·quidã turquemann⁹ in regno ꝯra ſoldanũ ſe exulit·ac per duos menſes & fere dimidiũ debachatõnẽ ſuã exercuit·Hic papoiſſole vocabaẽ & baulatõnem hẽbat ſup q̃ttuor caſalia· Qui cũ die q̃dã equitaret p campos iumẽtũ ſuũ pulcrũ·quidã ruſticus pedeſter ei occurrit eiulãs & clamans·qz lupus rapuerat & in ſiluam deportauerat eius filiũ· O inq̃t ruſticus audi me homo et adiuua miſerũ·faciamq; te hoiem diuitẽ·vel ſi malueris ſoldanũ·Cui papoiſſole audita eius cauſa· & accepto de pmiſſione iuramento lupũ inſecut⁹ ei puerũ abſtulit & ad p̃rem reportauit·Ruſtic⁹ ergo puez viuũ letanẽ recipiens papoiſſole dixit·Elige tibi quod vis de duob⁹ pmiſſis· Ille rñdit· Quis es tu qui ſic inunctanẽ hoc mihi p̃mittis·ego ſum inquit qui de nocte vado cum dominab⁹ que nimphe vocanẽ·& ſum dei nuncius·et quidquid dixero tibi eueniet· Tunc ille Satis ait diues ſum ſed fac me ſoldanũ Ruſticus quoq; ait·Vade ſtatim ad pentes tuos· qz magnes pentele·& ogregatis in vnũ dic·q; nunci⁹ dei tibi appuit dicens·deum te velle ſoldanũ eẽ· Quod cum ille feciſſet incepit multa circa ſe caſalia iuare atq; deſtruere·omnibuſq; cum quib⁹ p̃liabaẽ p̃eualere·Cunq; domũ quãdã armenoꝝ q̃ſi caſtellatam obſideret·omnes ſuos ꝓpoſſe aĩauit·vt viriliter pugnarent·nihilq; mali timerẽt·qz nullus ibi morereẽ·neq; vulnerareẽ·Hac igiẽ ofidẽtia caſtrũ aſſilierũt·& illi de caſtro·viij·de ill' ſe expugnãtib⁹

occiderũt·& q̃mplures alios vulnerauerunt·Alij vero pugnantes·s·occisoꝛ fratres atq; pentes de moꝛte ipsoꝛ dolentes dixerunt·Papoissole q̃re sic ꝺcepisti nos & nostros·moꝛieris & tu sicut & illi Ille aũt iurabat·quia sic dei nunciꝰ ei dixerat·Dyabolus inquiunt fuit qui sic te decepit Tunc ille subterfugium amentie sue querẽs et non inueniẽs dicebat·O deus quid facis an dormis· Loq̃r inquit oĩbus astãtibꝰ vobis deo crastina die & dicã ei · cur mihi & vobis tale quid p̃misit accidere

CXL

De ipsiꝰ ac suoꝛ destructõne

CRastina vero die otra predictos armeos ĩsultũ fecit·ac p medias scapulas pfoꝛatꝰ ad moꝛtẽ abscondi se precepit·ita q̃ viꝺri non posset·quãdo moꝛtuꝰ eẽt·Nihilominusq; osolatus est suos dicens q̃ non ꝓpter ipm a ꝓposito quod incepant desisterẽt·sed viriliꝫ insisterẽt·quia victoriã & dominiũ sic ei deus mãdauerat de oĩbus obtinerẽt·Dixit etiã q̃ cum foret moꝛtuꝰ·iret loqui cum deo sup his que acciderãt rõnem quesiturus·Quendam etiã pre ceteris sibi de genere suo priusq̃ moꝛereꝫ ostituit ut p̃esset loco sui eiq; obe dirent vt sibi·certi q̃ turquie dominiũ obtinerent· si in ꝓposito & ope incepto p̃manerẽt·Ille igiꝫ institutus in ope cepto p̃sistebat· & ogregato secuꝫ iij·M·hoĩm·multitudĩe omnes sibi resistẽtes occiꝺebat ac destruebat·Deniq; in terre vastatõne tantam sibi pugnatoꝝ multitudinẽ ogregauerunt· & ita in breui a turcis reueriti sunt·q̃ eis libere gaza: riam dum tm̃ pax esset decetero firma iter ipos dare voluerũt Tũc trecẽti latini siue franci audiẽtes turquie destructõnẽ p istes fieri ꝺuenerũt ad locũ vbi erãt ogregati·atq; in illos exiliẽtes destruxeꝛt omnes·turcis a bello fugientibꝰnec mirare oflictũ autentibꝰ·vnicus tm̃ latinꝰ moꝛtuꝰ fuit ibi·plures aũt vulnerati·Sic igiꝫ hĩta de papoissole victoria p latios p̃cepit soldanꝰ·ccc·milia soldanoꝝ eis dari que omnia retinuerũt ipsi turci· Eiquiꝺẽ etiã admirales siue baiuli turquie pticipãt fructis que ĩ ea fieri osueuerũt·Pactum quoq; de hñda securitate cum furibꝰ faciũt· Tunc latini stipẽꝺia quesierunt a baiulis soldani·Quibusꝺã vero soluere recusãtibus dixit vnus·Iustũ est vt stipẽꝺia vobis soluãꝰ q; nos & capita nostra per vos hẽmus·Siquidem altera die cum papoissole veniret ad castrũ nostrũ omnesq; recepti essemꝰ in turõꝛi loco·xj·milia pugnatoꝝ ille videntibꝰ oculis nostris venit ad burgum·& ibi accepit victualia q̃ntũ voluit·nec saltẽ vnus qui otra illos exiret ex nobis fuit· Qm̃ ergo vos franci deuicistis eos ante quos opere nõ audebamus·iustũ est vt stipẽꝺia vobis p̃soluanẽ· Itaq; non exercuit vt dictũ est papoissole tirãniꝺẽ suaz plusq̃ p duos mẽses ac dimiꝺiũ· & tam turci p vices·xij·fuerũt vastati p eum·erãtq; xij·milia lãcearum

CXLI

De longa turcoꝝ a tartaris impugnatione

DOꝛro tartari pluries turquie terrã inuaserunt añq̃ istã otereꝛẽt ac destruerẽt·Nam p annos·xx·soldanꝰ cum eis versus fies q̃ lat habuit guerrã·ita tm̃ q̃ non omẽs barones tartarorum sz vnus tm̃ vel duo insurgebant· Tandem audiẽtes q̃ papoissole tali mõ & cum tam paucis quasi cepisset victoriã de turcis obtinere· animati q̃pluri mũ ex debilitate turcoꝝ·In anno seq̃nti turquiam integre inuasere·Contigit aũt in añcedenti anno destructõis eius duo milia mulieꝝ de arserõ iuisse ad balneaque p tres leucas ab eaꝺez ciuitate

sunt remota·Cum igiꝫ in balneis eẽnt vt exercituz tartaroꝝ sibi supuenire videreꝫ· nec effugẽ posseꝫ cogitauerũt vt se baionoi totiq; suo exercitui ꝓpe tuo futuras offerreꝫ· Veniẽtes igiꝫ ei obuiã m liris ac timpanis & diũsis musicis instrumẽtis q̃ multe illaz secum hẽbant cantantes coram baionoi se illi suoq; exercitui obtulerũt·nec sic tamẽ eius animi ferocitatẽ mitigare potuerũt· sz omẽs ibi statiz p̃cepit occiꝺi·Accidit etiã parũ añ turcoꝝ destructõnem q̃ ꝓpe seniazar quiꝺã paup xp̃ianus pegrinus theutonicꝰ a latronibꝰ vulneratꝰ·debilis & ĩ firmus mẽdicans a turq̃mannis q̃rebat sustẽtatõez Tandẽ in extremã infirmitatẽ cecidit·domiõq; spiritum reꝺens in quoꝺã casali expirauit· Illi vero turq̃manni in quoꝺã fũario sepelierũt euz· ac i sub seq̃nti nocte pluribꝰ noctibus alijs luiaria magna sup eum visa sunt · pluraq; miracula ibi a dominio sunt oñsa·multisq; admirãtibꝰ ac stupẽtibꝰ· cadiꝰ homo quiꝺã ꝺyabolicꝰ nitebaꝫ admirãtes opescere dicẽs astantibꝰ·Non ꝺoatis q̃ iste fuit christianus Erat eñ natõne saracenꝰ sed forsitã a saracenis deuiauerat·& ammõ vt saracenꝰ viuere ꝓponebat· Ideoq; p illo tanq̃ p saraceno opaꝫ talia deus

CXLII

De nobilitate ac magnitudĩe regũ ẽq̃e

ERat quiꝺẽ illud turquie rgnũ nobilissimũ & opulentissimũ·Ibiq; ciuitates fere·c· exceptisq; castris & villis & casalibus · Ibi quoq; meleꝺeme que fuit vt ꝺr patris sãcti gregorij ommbꝰ abundãs bonis·ibi labigarme vbi fꝛiꝺericus quondã impatoꝛ otruit plusq̃ ·cc·milia turcorum·& tunc adquisiuit ycoñũ·Sz cũ inde hieru salẽ pgeret·in fluuiũ delsaleph submersꝰ est·Quo audito turci noc̃te quadã in francos insurrexerunt & illos occiderũt·Sauastica comitatꝰ est magnꝰ siue regnũ vñ posiꝺeꝫ multitudo circũaꝺiacentiũ castroꝝ·Ipa est ciuitas sebaste vbi beatꝰ basiliꝰ ei usꝺẽ vꝛbis epus martiriazatꝰ est·& alij ·xl·sil' martires·Ibi quoq; finemigle regio est vbi casalia valent ciuitates·Ibi etiã est fluuiꝰ siue stagnũ spacij trium ꝺietaꝝ·Ibiq; plures regales seꝺes·s·xxv·q̃z vna est sauastia siue sebaste·Alia vero satellia vbi est sinus maris qui ꝺr gaufra satellie·Itẽ lacaudalour·vbi est thesaurꝰ soldani·ac meleꝺini ciuitas sancti geoꝛgij·Itẽ arsarõ & monsalquin & calath & rohaus que quondã ꝺr rages ciuitas meꝺoꝝ & samesat· vbi fuisse ꝺr vna ꝺ crucibꝰ duoꝝ latronũ Ex his etiã est iconiũ & alie multe vsq; ad p̃dictũ numeꝝ·ex quibꝰ est vna nixaria noĩe de qua dicuntur a quibusꝺã euãgelicis tres reges siue magi fuise·Est etiã ĩ eoꝺẽ regno locꝰ qui ꝺr scũs brassamꝰ vbi est monasteriũ monachoꝝ·ccc·cꝰ munitõ siq̃s ĩpugnaꝫ ab hostibꝰ ferꝫ scipam mouere machĩasq; iacẽtes ĩ eosꝺẽ retoꝛquere

CXLIII

De opulentia eiusꝺem·

BI tanta copia ꝺiuitiaꝝ q̃ admiralꝺ quiꝺã in q̃libet hieme ponebat ad p̃sepe suũ oꝛꝺeaceũ·x·milia arietũ·exceptis alijs qui erãt in pascuis·Iꝺẽ quoq; x milia equoꝝ ad p̃sepe suũ oꝛꝺeaceũ·preꝫ illos q̃ erãt in pascuis & in haracijs· Soldanus aũt hẽbat in terra sua·vi·vl'bm quosꝺã·x·milia argenteariaꝰ quarũ vnica quotiꝺie ·x·milia soldãos valebat·argenteaꝛia ꝺe lebena quotiꝺie valet vt ꝺicꝫr tres rotas argẽti ꝺepurati que valẽt·iij·milia soldanos solutis oparijs Itaq; terra soldani valebat ei quotiꝺie·cccc·milia ippera·i·lxij·milia marcas argenti·Eris aũt minere sunt ibi tres·minere autez ferri plures·Est autẽ alumia mĩera iuxta sauastiam que

valet vnam argentariã·forũ equoꝝ vnguẽti & saponis reddit ei annuatim soldanos·cxx·milia·minera·cc·milia·aꝙ vero quotidiẽ soldanos mille·Sunt etiã ibi admiꝝ·viij·saliarie· Præterea apud hacsar inuenit coctꝝ et alumẽ minera·Color etiã indus ibidem versꝝ baudac·& copiosꝝ habeẽ in turquia· In terra iconij inuenta fuit azuris mĩera·sed supuemente terra est coopta·Ibi etiã præ lanas ouiũ habent lanã caprinã optimã de qua fiũt capelli de bonet qui mittunẽ venales in franciã & angliã· Itaqꝫ soldanꝫ turquie bñ poterat·l·miliã milites vnicuiqꝫ dando mille bizancios ãnuatim in reditu stipẽdiare·In aduentu baiuli armenie ad ipm in gazariã pjecta fũt ipperа multa·eiqꝫ dimisit ad valorẽ·dmarcaꝝ argenti vasa sua aurea & argentea·Idem quoqꝫ vathachio fecit·cũ ad ipm venit Dixit etiã quida soldani thesaurariꝰ qꝺ in casalia erãt tres dmus·qrũ vna plena erat ipperis·due aũt dragmis· Deniqꝫ in anno quo otritꝝ fuit soldanꝫ a tartaris añ pugnã dedit·xxj·milia pia vestiũtoꝝ ỏ samito et de thabith sarbois exceptis ¶CXLIIII¶ De magnatibꝫ subiectis eius dominio

Otro rex armenie minoris soldano turcie m·ccc·lãceis p·iiij·mẽses tenebaẽ fuire·& insup eẽ facẽ pclamaẽ legẽ machometi selꝫ in anno in sua maiori ciuitate· monetã quoqꝫ ĩ terra sua fieri faciebat·cuiꝰ medietas soldani erat·Si militer domiꝫ de lãbro tenebaẽ ei in·xxix·lanceis seruire·eo mõ quo rex·s·admittendũ quocũqꝫ vellet mittere·Vathachiꝰ quoqꝫ m·cccc·lanceis eidẽꝫ fuiebat quotiens vel qntũ volebat·Itẽ domiꝫ de trapesontes·cc·ei lanceas dabat·& soldanꝫ alapie quotiens volebat in mille lanceis eidẽ fuiebat Dominus de melerdin et dommꝫ de dãthate·domiꝫ qꝫ n eredin· & soldanꝫ de hameta· & ille de camella·& soldanꝫ damasci· & ille de monseranqui·& ille de haamãt tenebamẽ ei facto homagio ac iuramẽto nediãte ipm adiuuare ꝑm omẽ posse suũ cõtra quoscũqꝫ·Itaqꝫ soldanus iste faciebat se pclamari dominũ totiꝰ mundi·& qñ filiꝰ eius fuit natꝰ·clamari fecit qꝺ natus eẽt solus filiꝰ·Nunqꝺ ibat cũ minori societate qꝺ·x·milia hoim· Cunqꝫ adhuc esset in maiori posse suo dixit domino de lãbro qꝺ ipe in psona xpiana volebat ire ad papã·eiqꝫ reddere totã terrã suã·dum tñ quiete possideret arcem vnã· Et hoc quidẽ statim fieri voluisset nisi vel dominũ de lambro ab admiraldis interfici timuisset·Itaqꝫ dominus de lãbro osoluit ei ne iret sed potiꝰ mitterꝫ Postea vero eiꝰ ꝓpositũ impeditũ·nec ad effectũ ꝓductũ est Est autẽ i eius regno fortissimũ castꝝ quod cãtelaria ỏr·vbi est thesaurꝰ ipsius· & ỏr qꝺ ibi sunt·xvj·pitharie plene auro depurato in ipsis liquato exceptis lapidibꝫ preciosis & pecunia multa nimis·Hec autẽ omia ꝑ francos adquisiuit etiaꝫ a tempe godefridi de builloin & epi delpi·Ꝺꝫ postqꝺ a francis se soldanꝰ retrahere cepit·niqꝺ ut priꝰ ventus fuit ¶CXLV¶ De soldano ibidẽ ꝑ francos constituto

Iqnidẽ & gaiasadinꝰ qui tempe destructõnis regni erat soldanꝰ· per frãcos ĩ regnũ fuit exaltatꝰ· Cũ eñ haladinꝰ soldanꝰ moritur esset tedit eidẽ filio suo gaiasadĩo gladium suũ tanqꝺ vero heredi·cum tñ illegitimꝰ esset·& haladinꝰ ipe duos filios ex sorore soldani babiloie legitimos hẽret·Habuerat aũt haladinꝰ vnũ admiraldum nomie sadadinũ qui omnibꝫ admiraldis ꝑ erat oimqꝫ capita at scit erat· Mortuo igit haladino venit iste sadadinꝰ & dixit gaiasadio· Veĩ mecum & ego mõ te faciã soldanũ· Tunc apud cõque hac domũ qnãꝺ soldani iuxta gazariã ad leucã erant vbi·s·in gazaria·xvj·milia corasminoꝝ in solidis soldani osistebãt·& ex se quitẽ soldanũ facere volebãt·sed frãcos mirabilit timebãt qui vsqꝫ ad mille tunc ibi erãt· Venit ergo sadadinꝰ & gaiasadinum accepit·eumqꝫ in gazariã duxit·In illo autem itinere obuiauerũt latinis siue frãcis qui ad oqbac ibant cã ꝓceptũ audiendi·quibꝰ ait sadadinꝰ·Ecce gaiasadinꝰ dominꝰ vester atqꝫ soldanꝰ· ipm ergo ducite & in sede sua statuite·quod & fecerunt in douonã·i·in domũ soldani eum ducẽtes & in eius sede statuẽtes· Itaqꝫ statim audito qꝺ gaiasadinus esset in sede soldani· venerũt omẽs admiraldi eidẽ incliare ac pedẽ ipsiꝰ osculari · Ipe vero frãcos·qꝫ in sede eum posuerãt pedẽ suũ osculari non pmittebat·sed manum eis porrigebat Cunqꝫ timeret ne admiraldi se diungerẽt mĩi sue & fribus & occideretur ab eis cum non eẽt heres legitimꝰ·dixit eis sadadinus· Esto securꝰ·qꝫ sic faciã de illis·vt te timere non opteat· Fecit igitẽ eos cum matre occidi ambos·Postea vero idẽ sadadinus occidit soldanos omẽs ꝓter tres·voluitqꝫ ipe esse soldanꝰ·& corꝺã ꝓ soldano strãgulãdo portauit·cum qꝺ imuentꝰ est atqꝫ in malicia sua ꝓuẽtꝰ a quodã admiraldo mergedac nomie qui fuerat christianꝰ· Huius ergo cõpta fidelitate & illiꝰ falsitate occisus est sadadinꝰ & in eius loco mergedac substitutꝰ ẽ ¶CXLVI¶ De ꝑbitate frãcoꝝ otra tartaros

Preterea otra tartaros lõgo tempe turcos vt dictũ est impugnãtes franci tñmodo ccc·prexerũt & bis eos cõfregerũt·vnaqꝫ die post horam etiam·ix·quẽdam eis montẽ ĩ quo erant abstulerũt·contigit autẽ in ꝓcedenti anno ꝑ fate turquie destructõnis ut capti essent duo franci apud arseugan a tartaris·quoꝝ vnus vocabaẽ guillermꝰ de brũdusio·alter vero raimũdꝰ guascus cunqꝫ tenerenẽ captiui quidam tartaroꝝ qui audi erant qꝺ franci fortes bellatores erant suggesserũt ceteris maioribꝫ vt illi duo pugnarent inter se·qꝫ modũ pugnandi eoꝝ libent aspicerẽt· ogaudentes eoꝝ interfectõni manibꝫ ipoꝝ faciẽte·Itaqꝫ de cõmuni maioꝝ assẽsu factũ est ut inẽ se pugnarẽt illi duo franci equis & armaturis·put fieri potuit cõpetenẽ prepati·cum aũt armarentur & preparenẽ inẽ se sunt collocuti·qꝺ siue sic siue sic· de necessitate ac sine dilatõne optebat eos mori · iõqꝫ qꝺ tartari sperabãt ipos inuicẽ facturos de seipsis ipsimet piter facerẽt de tartaris·Hoc itaqꝫ omuni assẽsu inter se firmauerũt dei miam sibi affuturam inuocantes ac fortassis sic iuicẽ sibi de pcĩis suis ofitentes Prepati ergo ad preliũ alter alteri cominꝰ qsi congrediẽs ac velut in opem suum insiliens ĩ tartaros irruerũt·prio quidẽ lanceis & postea gladijs eos ofodientes ac detrũcantes·ita qꝺ·xv·ex eis interfecerunt·& alios·xxx·grauiter vulneratos añqm ab illis interfecti fuissent ibidẽ reliquerũt·Propẽ hec & his osimilia frãcos siue latinos·i·christianos pei pue timent tartari & similiter etiã turci·Vnde cũ m arsenga francꝰ quidã placentinꝰ occidisset quẽdam turcum·hac de causa mareschallꝰ exercitꝰ capi & suspendi iussit eundem placentinũ·Quo audito frãci omnes in vnũ cõuenerunt & firmauerũt inter se qꝺ si suspenderet francus·omẽs irruerent ĩ mortem turcoꝝum·Hoc cum audissent turci nil amplius agere sunt ausi·Erant tamẽ tunc ibi·lx·milia turci

franā vero. dcc. alias quoq; cum totiēz vtrobiq; ogregati essent. turci voluerūt imponere frācis vt castrū quod dz sem esac mūi ēt. Vñ franci tūc etiā otra illos isurgere volebāt. quia se tam viles reputabant CXLVII De destructōne q̄rundam turquie ciuitatum

ANno itaq; domi. M. ccxlij. tartari omnes primā turquie ciuitatē inuaserūt. eāq; destruxerūt. Siquidē antea vt dictū est sup̄ p. xx. annos regnū illud impugnauerūt. ita tam̄ q̄ vnus eoz baro vel duo timmo otra illud isurgebāt Omnes aūt arseron simul p. xx. dies obsederūt. Est aūt arseron vt dz terra hus. in qua quōdā beatus iob dz hītasse & in ea regnasse Cunq; ciuitatis hī hītatores a tartaris obsessi. succursū a domīo suo soldano put erat necesse non hērent. nec aduersus tartaroz multitudinē p̄ualere possent. cogitauer inter se tartaris reddere ciuitatē. eo pacto vt nulli eoz aliq̄ lesionē vl' mortē inferrent. sz vt seruos suos & sclauos tenerēt illos atq; saluarēt. Ad hoc aūt offerendū & firmandū miserūt eis saana. i. ciuitatis baiulū. Itaq; tartari petitōm eoz annuerunt & sm modū suū iurantes omīa petita se firmit̄ seruaturos p̄miserūt. Intrātes aūt vrbē statim ofederatōnē p̄fatā rupunt. omnesq; ciuitatis hītatores occiderunt. sic quoq; fraudulentiā pacē & ofederatōnem hītatorib? arsengā ciuitatis fecerūt. & post introitum in eam omēs sil'z ecciderūt. hītatores autē sanaste non occiderūt. q̄n illis obuiā claues ciuitatis eis offerētes exierūt. totā tam̄ ciuitatē depōdati sunt & iuuenes ac iuuēculas & q̄plures alias mulieres rapientes secū eduxerūt. Que tam̄ omīa p? se nullaten? facturos esse p̄mīsant atq; iurauerāt cum aūt gazaziā que alio nomīe dz cesarea capadocie obsiderēt. duo franci qui erāt in vrbis illi? p̄sidio dixerūt. q̄ si plures francos secū habuissent. sp a tartaris in illo p̄sidio se defendissēt. nec vllas eorum machinas vl' impugnatōes timuissēt. At vero miseri turci q; viles & effemīati sunt. vltro se illis reddiderūt. Venientes igit̄ tartari añ dictā vrbez petierūt timmō sibi omīa aīmalia ciuitatis reddi et iuramētū fidelitatis sibi p̄stari. Tunc itaq; turci q̄si iam securi de illoz p̄missione exierūt ad illos causa fidelitatis ofirmande. Illoz aūt qui exierunt tartari. c. milia. vl' potiꝰ sm quosdā. ccc. milia interfecerunt. cumq; iam eēnt intra vrbē quā cepant audiētes dici q̄ rex armenie mīoris veniebat in succursū cesaree. cum tñ paucos & quasi nullos cōtra tartarorum multitudinē posset hīe debellatores. De nocte tam̄ fugerūt q̄cunq; lucrati fuerāt exponētes. postea tū redierūt. cum eundē regē venturu non audierunt. CXLVIII. De itinere ludouici regis in pictauiā otra comitē marchie & regē anglie Ex historia francoz.

ANno quoq; p̄notato rex ludouic? otra hugonem marchie comitē in pictauiā p̄exit qui. s. comes otra eundē regez rebellis erat & henricū anglie regē ac ricardū fratrē eius in auxilium hēbat. Et hi duo vxores habebāt filias comitis pumtie sorores. s. regine frācie. Predictus autē hugo habebat vxorem ipsi? regis anglie matrē Anno quidē p̄cedenti rex ludouic? multā sui regni militiam apud salminū conuocans. adefonsum fratrem suum ibidem nouū militē fecit. cui antea filie comitis tholosani nomīe iohanne coniugaliē sociato. terrā auerne pictauie. terramq; albigensiū possidendas ceessit. Quib? pactis a hugone comite marchie et eidem fratri suo. s. adefonso comiti pictauēsi put tēbat hominiū faceret petijt. Sz iste nl'aten? se facturum asseruit. Vnde rex hui? p̄sumptōis ac superbie non immemoz. anno seq̄nti exercitū regni ogregauit. & cum infinita multitudīe bellatoz terram illius introiuit. & primo castrū quod mosteroliuz in gastina dz obsidens i breui subiugauit. Postmodum ad turrim berugie se conuertens. eamq; capiēz ip̄am cum appendicijs suis dirui penit? fecit. Post hoc & castrū frontenaiū gaufridi de lusc̄ iuio qui erat i auxiliū comitis marchie fortiter expugnauit ip̄mq; cito potenter sibi subiecit. Similiē & aliud castrū eiusdem gaufridi fortissimū quod appellāē nouentū in expugnatōne frontenaij balestari? quidam quarellū ad turrim iaciens. adefonsum comitez pictauensem in pede grauiter vulnerauit. Quo viso rex castra acrius impugnari iussit eoq; capto defensores eius. s. filiū marchie comitis illegitimum xlj. milites cum. lxxx. seruiētib? & alijs q̄pluribus rex p̄tim pisius p̄tim alibi p̄ diuersa loca misit ac diligenter custodiri precepit. Postea aūt rex castruz guidonis de rupeforti quod appellāē baulārib? sibi fortiter subiecit. ip̄mq; sicut & frontenaium dirui fecit. interea marchie comitissa seruiētes dois & p̄missionib? illectos ad curiā regis ludouici cū veneno vt ip̄z & fratres ip̄ocionaret misit. Quos idem rex deph̄ensos. atrocissimo carceri mancipari iussit. Itaq; postq̄ castra q̄dā pictauie dirui. q̄daz vero guarnitionib? suis munir fecit. Cum esset in quodā marisco pontes eleuari faciens vlteriꝰ vsus regem anglie qui in vrbe xanctonensi latitabat trā sire voluit. Qđ qz p̄pter ip̄ortunitate trāsit? absq; dispendio implere non valuit. versus calleburguz castrū gaufridi de ranconio rediit. Ibiq; tentoria sup̄ aq̄ ripā fixit. In altera vero ripa stabat rex anglie cum fratre suo richardo & hugone comite marchie ac simone de monteforti. ceteriq; militib? & balistarijs ac multitudīe grandi. Qui. s. rex anglie postq̄ exercitū francoz deprehendit. licez ad bellū patos tñ p tractū duaz balistaz & amplius cū suis militib? se retraxit. Tādem bellū omiserūt durum & aspum non sine magna strage āglicoz. Deniq; rex anglie & comes marchie noctu de vrbe xāctonensi recesserūt. castraq; vacuū reliq̄runt. Tunc in mane ciues ad regē ludouicū accesserūt. eiq; claues reddiderūt. Nec p̄tereundū est q̄ in p̄dicto cōflictu anglici stupefacti. ad vicecomitem castri eraudi qui satis p̄pe ibi se habuit cum haberet arma richardi comitis armis similia ofugiebāt pterriti. seqz dicentes esse de pte illa cogniti sunt ac retenti. P? hoc reginaldus de pontibus potentia regis pterritus venit & fecit homagiū comiti pictauēsi publice coz̄ regis baronib? . Eodē quoq; die hugo miles comitis marchie p̄mogenit? ad regem venit sub hac forma cum ipso de pace tractaturus. vicz q̄ terra tota q̄ idem rex sup̄ patrem suum adquisi erat comiti pictauensi remanēt. & de residua comes marchie cum filijs suis voluntati regis omnimode staret. ita tñ vt idem comes castruz achardi cum duob? alijs regi tradēt. In quib? rex expēsas dicti comitis guarnisionē suā hēret. In crastino comes marchie cum vxore sua p̄dicta opletur? venit & genuflexo cum lacrimis ac suspirijs coram rege veniā de offēsa petiā obtinuit. Rex vero p eandez pacem qui idem comes secum fecit homagia q̄ ip sius fuerāt. s. homagium reginaldi de pontibus & gaufridi de ranconio. & comitis augi. & gaufridi

te lisegnio CXLIX De vastatõne hungarie & polonie p batho ducẽ tartarozu Ex hystoria francozum

ANno quoq; dñi circiẽ·M·ccxlij·tartari vastauerẽt poloniã & hũgariã cũ pncipe suo noĩe batho · Post destructõnẽ quippe corasmínozu·rex tartarozu cingiscã eundẽ batho ducẽ cum exercitu imptib? aquilonis miserat· vbi super mare ponticũ russiam·gasariã·sugdamiã guerciam ziquiam·alaniam·appoloniam· ceteraq; regna que omĩb? cõputatis erant·xxx·& vtramq; romaniam adquisiuerat Deniq; hungariã etiã p magna parte destruxit·& vsq; ad fines theutonie psiliuit·Cum aũt hungariã ingressur? demonib? ĩmolaret cõsulens eos vtrũ illuc transire auderet·ei a demone in ydolo hitante rñsuz est·Vade secure·q; mittã tres spũs añ faciem tuã a facie quoz aduersarij tui non poterunt tibi resistere·quod et ita factũ est·Spũs eñ illi fuerũt spũs discordie·spũs ĩcredulitatis·& spũs timoris· Hi sunt tres spũs ĩmundi in modũ ranaz vt legiẽ in apocal·Ei quidẽ & ex ipsis tartaris qui poloniã & hungariã inuaserũt· plẽs ibiõ interfecti fuerũt·Et si quidẽ hungari non fugissẽt sed viriliter restitissent tartari profusi de finib? eoz exiuissent· Omnes quippe tñ timorẽ hẽbant q fugere vnanimiẽ attemptabãt·At ipe batho dux eorum euaginato gladio in faciẽ eis restitit & dixit· Nolite fugere q; si fugitis nullus euadet a morte· Et siquidẽ mori dẽmus oẽs·vt ĩsimul moriamur· nam pfecto futurũ est vt predixit rex noster cingiscam q interfici dẽam?· & si nunc temp? ẽ sustineamus·Sic igiẽ aĩmati remanserũt·& hungariaz in pte destruxerũt· Porro frẽs ordis cistercienſis in quodã monasterio suo hungarie cum quib? erant fratres predicatores fratresq; minores eisdẽ restiterunt viriliẽ plusq; p sex mẽses·nullãq; impugnatõnem eoz metuentes·In tartaris quippe vigor & fortitudo deficit cum eis aliquis viriliẽ resistit·Tãta vero post illã debachatõnẽ fames inualuisse dr in hungaria vt homies viui omederẽt mortuorum corpa·canes etiã & catos edebãt·& quidquid tale iueĩre potãt CL De vastatõe regni turcoz

DEniq; ãno domi·M·ccxliij·tartari turcos otriuerunt· & vsq; ad sauaste terrã vastauerũt·& etiã vsq; ad ciuitatẽ regiã iconiũ & vltra cursores suos trãsmiserũt·Cũ aũt aggressuri essent turcos in planicie iuxta achsar·baioth pmisit fratrẽ suũ cum·l·milib? bellatoz· videlicz de quolibet decanatu exercit? extractis trib? qui fecerunt·xl·mil'·numerũ· Et siquidẽ exercit? iste victꝰ fuisset·baioth cum altera secũ multitudine illos insecutus fuisset·nec miz si succubuerint turci· quia soldan? ebri? fuerat in nocte pcedẽti & adhuc vino estuabat qñ primi bellatores fuerũt defuncti· Sed nec in vnũ erat exercit? eius·& circa nonam fuit ogressus·Ipe quoq; soldan?cum vxore sua et puero p tres leucas a primis ogredientib? erat remotus · Sciendũ quoq; q georgiani & armeni·s· aua que papa & lanisen? cui turci antea carim cõbusserũt·victoriã prelij tartaris otra illos cõtulerunt·Cũq; turcis otritis soldanus ipe fugissẽt· ac tentoria pre timore reliquisset·tartari tam timẽtes aliquos in eisdẽ tentoriis latere non ausi sunt itra retilla·sed ab hora·ix· p totã noctẽ ac p vnũ diem integri pmanserũt ab ipsis intacta·circũibãt enim & stabant añ·nec vsq; ad noctẽ post predictũ diẽ subsequentẽ ausi sunt ea inuadere Habebat aũt soldanus·xl·bigas oneratas lozicis exceptis scalis argenteis & vasis ad bibendũ mire magnitudis·que omnia fugiens tartaros amisit·relinquens ibi · Et omia vt creditꝰ ipi habuerũt turci·habebat etiã circiter tri amilia summariozum suppellectilibus suis oneratos·camelosq;·ccc·bizancijs aureis spissis & latis ad palme latitudinẽ onustos quoz vnũquodq; valebat·c·bizancios·habebat &·ccc·soldan? sũ marios oneratos quoz quilibet portabat·xl· milia soldanoz·Erant etiã ibi tres scale in quarum vna erãt·vi·grad?·in alia ꝗttuor·in tercia tres·Erãtq; due prime argẽtee vt dr·tercia vero aurea· Porro vas argenteũ videlicet concha quedã in qua fundebatur vinũ·de quo bibebat cum suis soldan?·erat magnitudis duoz modioz vel ampli?· Vasa quoq; aurea & argẽtea diuersimode fabricata ibi erãt in multitudie tanta q implebaẽ ex eis domus vna Ferẽ aũt q thesaur? impatoris manuelis in turqa potitus fuit·ac remansit ibi vbi fuerũt mille curr? argento & auro onerati·Preterea soldan? babilonis apud cathepte·x·milia hoĩm poidit cũ spolijs eoz·maximũq; thesauz·& hec omia remanserunt in turquia· Fuit etiã rustic? quidã in turquia q soldano·xvij·milia grossoz aĩmaliũ vt camellos & similiũ obtulit·ipmq; soldanũ heredẽ suũ fecit· ceterum valorẽ turquie nemo vt dicẽ posset sufficienter estimare ·Itaq; dicebaẽ soldanus habere· xl· milia lanceas in exercitu suo quaz ferra siue cuspides erãt ex auro· CLI De coterino qui p?ea se voluit erigere in soldanum

POst turquie vero destructõnẽ sic a tartaris factã·quidã turqmann? ex magna turquie pentela·quẽ vocabãt coterinu de cõsilio quorũdã admiraldoz eleuare se voluit in soldanum·& vt haberet accessũ ad id ad quod instigat? & monit? fuerat·matrẽ suã affligens atq; penitẽs increpabat·eo q publice diceret ofitendo cui? hominis filꝰ esset & quis eum genuisset·Itaq; tandẽ illa sicut a filio fuerat edocta·corã omnib? qui ex industria ogregati fuerãt in locũ vnũ ad testificãdum quod audirẽt dicebat· Fili scito q; genuit te pater isti? soldani·Quo dicto coterinus exclamabat·omnibusq; dicebat· Auditis quid mater mea dicit·vos omnes sup hoc inuoco vt mihi testes sitis·Hac itaq; dololitate inuẽta se in pplo exaltauit & dixit·soldan? frater me? iners ac muliebris est nec tign? terzã tenere·quoniã a tartaris victꝰ est Propter hoc itaq; volo soldan? esse tanq; ppotẽs heres terze·sic igiẽ dominandi occasionẽ iuenit·& ccc·casalia vbi hĩtabant christiani circa yconiũ destruxit·Illiq; de yconio iam ordinauerũt yconium ei redere ifra tres dies nisi citi? captꝰ fuisset· Verum cum intratur? esset caudelouz illud videlicet nobile castz vbi erat soldani thesaur?·ibiq; tanq; domin? esset recipiend? p industriã & pcuratẽz domi de lambro astute captꝰ est atq; suspensus & etiã frat eius·Erant aũt iam cuz eo bñ·xx·mille homines·eiusq; debachatõ durauit p tres mẽses·Deniq; turci postq; a tartaris fuerũt vastati eisq; sb iecti·adeo illoz iugo depressi sunt ac debilitati·ut licet adhuc in numero sint multi· tamẽ quasi nulli sunt in vigore belli · Vnde & a multis creditꝰ q; si rex francie ludouicꝰ mare trãsiens recto tramite veniss et in turquiã libere & absq; vlla otradictõe reddidissent ei terrã· nam & egipti terra quã prio aggress? valde est piculosa sicut dicẽ infra·

CLII De initio pontificat? innocencij qrti·

& de quibusdam incidentibus illius temporis

Ex cronicis

ANno pnotato scz ab incarnatõne dnī. M ccxliij. post biennē sedis romane vacatõnē electꝰ est in papā cardinalis senes baldus. & mutato nomīe vocatꝰ est innocentiꝰ papa huiꝰ nomīs quartꝰ. Hic non multo post electionē suaz sedes cardinaliū plures ex longo tempe vacuas pſonis quibusdā nomīatis ex diuersis mūdi ptibus euocatis in breui tempis spacō reimpleuit. & eccle siam romanā a tempe pape gregorij multis ut ferē debitis obligatā p industriā suā exonerauit. Eodē anno natꝰ est ludouicꝰ filiozꝫ dicti ludouici regis francie primogenitꝰ. & anno sequēti natꝰ est secū: dus filiꝰ noīe philippꝰ. eodē anno papa innocentiꝰ fecit cardinales mgrm odonē de castro radulphi cancellariū pisiensē. & frem hugonē de sācto theu dorio priorē ordinis predicatorꝫ puicialē francie. et ipse papa ī franciā veīt apud lugdunū ēca festū sancti andree. Porro circa festū sācte lucie ludoui co rege francorꝫ apud pontisarā egrotāte & in le: cto decumbente sic aīa eius abzepta est a corpis sēsibꝰ ut a multis existimareē esse mortuꝰ. Vt aūt ab illa extasi ad seipm redijt. crucē ptinꝰ trāsmari nam instanter petijt & accepit. eodē anno factꝰ ē egidiꝰ cornutꝰ post mgrm galterꝫ fratrē suū archi epus senonensis. & odo abbas sancti dyonisij fcus est arieps rothomagensis. Iubellꝰ quoqz priꝰ archi epus turonensis factꝰ est arbieps remensis. Acta sunt hec anno impij friderici secūdi. xxxiiij.

Continentia tricesimi secūdi libri

TRicesimus secundꝰ liber otinet histoziā resi dui tpis post odemnatōnē friderici. & iter hec quoqz nōnulla de gestis & itinere tar tarice gentis. Habet aūt capitula. cxxviij.

De odemnatōne friderici impatoris & pdicatione crucis .j.

De prima missione fratrꝫ pdicatorꝫ & mīorum ad tartaros .ij.

De situ & qlitate terre tartarorꝫ iij.

De forma & hitu ac victu eorꝫ iiij.

De moribꝰ eorꝫ bonis et malis .v.

De legibꝰ et ꝓsuetudinibꝰ eorꝫ vj.

De supstitōnibꝰ et traditōnibꝰ eorꝫ .vij.

De initio impij siue principatꝰ eorꝫ .viij.

De mutua victoria ipsorꝫ et kitaorꝫ .ix.

De pugna iporꝫ otra indiā maiorē et minorē .x.

Qualiē ab hominibꝰ canimis repulsi burithabethios vicerunt .xj.

Qualiē a montibꝰ caspijs. & ab hominibꝰ subter raneis repulsi sunt xij.

De statutis cingiscā et morte ipsiꝰ et filijs ac duci bus .xij.

De ptāte impatoris et ducū eius .xiiij.

De legatōne ducis bathi & electōe īpatoris octo day .xv.

De legatōne cirpodā ducis .xvj.

Qualiter tartari se hñt in plijs .xvij.

Qualiter resistendū sit eis xviij.

De itinere fratris iohānis usqz ad custodiā primā tartarorꝫ .xix.

Qualiter primo cum socijs suis receptꝰ est a tarta ris .xx.

Qualiter recepti sunt apud corenzā .xxj.

Qualiē recepti sūt apud bathi magnū prīcipē. xxij

Qualiter recedentes a bathi terrā comanorꝫ & kā gitarum trāsierunt xxiij.

Qualiter ad primā impatoris futuri curiam deue nerunt xxiiij.

Qualiter ad ipm cuyne impatorem futurum pue nerunt .xxv.

De exaltatōe rachonadij in soldanū turce .xxvj

De bosir tiranni debachatōne xxvij.

De federis iter ēcos & tartaros ofirmatōe. xxviij

Qualiter rex mīoris armeīe tartaris se subdit. xxix

Qualiter cuyne fratres mīores suscepit xxx.

Qualiter in impiū sublimatus fuit xxxj.

De solennitate qua fuit intronizatꝰ .xxxij.

De etate ac moribꝰ & sigillo ipsiꝰ .xxxiij.

De nomībꝰ eius ac prīcipibꝰ & exercitibꝰ. xxxiiij.

De admissione fratrꝫ et nūciorꝫ ad impatorē. xxxv

De loco diuisionis impatoris et matris sue et mor te gerozlai ducis ruscie xxxvj.

Qualiter tandē fratres ad impatorem accedentes literas dederūt et accepunt .xxxvij.

Qualiter licentiati fuerūt .xxxviij.

Qualiter ab illo itinere redierūt .xxxix.

Qualiter ffres pdicatores apud baiothnoy tartaro rum prīcipem admissi fuerūt .xl.

Qualiter ab eis tartari de muneribꝰ et de aduentu francorum inquisierūt .xlj.

Qualiter adorazē baiothnoy fratres respuerūt xlij

Qualiē tartaris xpianitatem fratres suaserūt. xliij

Qualiter isti de sententia mortis in fratres tracta uerunt xliiij.

Qualiter de mō adorādi adiuicez altricati sūt. xlv

Qualiter ad chaā ire recusauerūt .xlvj.

Qualiter dñi pape literas in tartaricū ideoma trās ferri fecerunt .xlvij.

Qualiter fratres dolis et illusionibꝰ tartari apud se diuti detinuerūt .xlviij.

Qualiter illos auguttā expactare cōpulerūt. xlix

Qualiter post eius aduentum recesserūt .l.

De literis que a principe tartarorꝫ ad papaz misse sunt .li.

De literis ab impatore iporꝫ ad eundē principem missis .lij.

De quibusdā miraculis p signū crucis iter turcos exhibitis .liij.

De pgenie soldanorꝫ & primo de filiis salahadini & de calipho .liiij.

De filiis saphadini terrarꝫ possessoribꝰ .lv.

De filiis eiusdē redditui pceptoribꝰ & eius vxore lvi.

De situ ciuitatū egipti regaliū & prīo daīate. lvij

De situ babilonis & allexādrie .lviij.

De situ ebron principalis vrbis palestine lix.

De locis arabie ac phenicie lx.

De damasco et libano ac iordane .lxj.

De ciuitatibꝰ ac locis galilee .lxij.

De iezrahel ac ciuitatibꝰ samarie lxiij.

De locis hierulim ciuitatis sācte lxiiij.

De cetis vrbibꝰ ac locis iudee lxv

De patriarchatu hierulim & yconia mirabili beate marie virginis et barsassinis lxvi

De origine ac puericia sancti edmundi cātuarien sis archiepi lxvij.

Qualiter eidē puero pisius misso chriſtꝰ in forma pueri se ei oñdit lxviij

Qualiter a matre bñdictōnē accepit & aīmā defū cti portari a demonibꝰ vidit lxix.

Qualiter in adolescētia castitati studuit et ymagi nem beate virginis anulo desponsauit .lxx.

Qualiē eū dyabolꝰ de carnis pcupīa tēptauit. lxxi

Qualiter in etate virili carnem suã acrius castiga uit lxxij·
Qualiter in regimine artiũ se habuit lxxiij
Qualiť ad theologie studiũ se trãstulit lxxiiij·
Qualiter in theologia regẽs auditores edificauit lxxv·
De affectu quẽ erga crucẽ dñicam habuit lxxvj·
De abstinentia eius & oratõne ·lxxvij·
De cetera eiusdẽ conuersatõne lxxviij
De ꝓdicatõne crucis & miraculis ꝑ eum ibidez exhibitis ·lxxix·
Itẽ de quibusdã eiusdẽ miraculis illiꝰ tpis lxxx·
Qualiť i archiepm cãtuariense assumptꝰ est·lxxxj·
Qualiter in statu isto conuersatꝰ est ·lxxxij·
De ꝑsecutõnibꝰ quas ibidẽ passus est lxxxiij
De miraculis ꝑ eum oñsis illo tpe lxxxiiij
De trãsitu eius in galliã & ipsius morte ·lxxxv·
De sepulture eius prepatõne lxxxvi·
De anuli eiꝰ virtute et miraculoꝝ imẽ missioẽ·lxxxvii
De corpis eius eleuatõe & miraculorum multitudine lxxxviii·
De trãsitu ludouici regis francoꝝ in cipꝝ·lxxxix
De legatõne tartaroꝝ ad ipm xc·
Exẽꝑlar epistole tartaroꝝ ad eundẽ ludouicũ·xci·
Exemplar eple ostabulani armeie ad regem cipri de tartaris xcii·
De quibusdã relatõnibꝰ nunciꝝ ercheltay principis ·xciii·
De legatõne regis francorum ad principes tartarum ·xciiii·
De discordia inter soldanos babiloniorum & alapiorum ·xcv·
De quibusdã euentibꝰ cipri dum ibi morã faceret rex francorum ·xcvi·
Qualiter idem rex damiate potrum cepit xcvii·
Qualiter intrauit vrbẽ & occupauit hostibꝰ fugatis & expulsis ·xcviii·
Qualiter apud massoram aduersus saracenos processit ·xcix·
Qualiť in regressu cũ exercitu suo captꝰ fuit ·c·
Qualiť sub cto pacto a saracenis dimissꝰ fuit ·ci·
De infractõne treugaꝝ a saracenis ·cii·
De vita & martirio sãcti petri mediolanẽsis ·ciii·
De ipsius miraculis ·ciiii·
De tempibus pñtibus ·cv·
De signis future osũmatõnis ·cvi·
De quibusdam dictis ioachim & sancte hildegardis cvij
De aduentu antichristi & fallaciis eius ·cviii·
De ꝑsecutõnibꝰ eius & interitu ipsius ·cix·
De aduentu iudicis & signis ꝓambulis ·cx·
De purgatõne mundi & claritate iudicis aduenientis ·cxi·
De generali resurrectõne & eiusdẽ ordine ·cxii·
De miraculo & cã resurrectõnis nostre cxiii
De aduentus iudicis illustratõne ·cxiiii·
De sessione iudicis & assessoribꝰ ac testibꝰ cxv·
De meritoꝝ discussione ·cxvi·
De sñie ꝓlatõne cxvii·
De igne gehẽnali cxviii·
De machia cruciatoria ex q̃ttuor elemẽtis ·cxix·
De interioribꝰ reꝓborꝝ penis cxx·
De gloriosa mundi renouatõne cxxi·
De solis & lune restauratõne cxxij·
De glificatõne sctoꝝ in dotibus corꝑm cxxiij·
De dotibꝰ aiarum ·cxxiiij·
De collatõe glorie sctoꝝ hoim & ãgeloꝝ·cxxv·
De deitatis fruitõne cxxvj
De dispari sanctoꝝ claritate cxxvij·
De plena sanctoꝝ felicitate cxxviij·

·I· De ordinatõne friderici imperatoris & predicatõne crucis Actor

Eniqꝫ eodem imperatore·s· friderico pinaciter in malicia ꝑsistente·ac cõtra romanam ecclesiam acriꝰ insurgente·papa innocentiꝰ anno dom̃i·M·cc·xlv· generale concilium apud lugdunum circa festum apostoloꝝ pe·& pauli cõtra ipm̃ imperatorẽ conuocauit·eumqꝫ ibidẽ tanq̃ scismaticum & hostẽ ecclesie ordinauit Tunc etiã ꝓdicata est crux trãsmarina et predictꝰ ordo thusculanꝰ epꝰ cardinal' a latere dñi pape missꝰ est legatꝰ in frãciam ꝑ eadem cruce ꝓdicanda·Anno siquidẽ ꝓcedenti quo videlicet rex frãcie ludouicus ab extasi rediens crucem accepit corasmini sicut iam supius dictum est a soldano babilonie domino egipti ĩuitati atqꝫ conducti ĩ regnũ hierusolimitanũ venientes & christianos debellantes·ante gazam ciuitatẽ magnã francorum multitudinem dño ꝓmittẽte ꝑstrauerãt·& glorioſuꝫ domini nostri ihesu christi sepulcrũ destruxerãt· atqꝫ intra & extra sanctam ciuitatẽ christianos ꝙplurimos occiderãt· Itaqꝫ ꝑfatus ordo legatus·multos de regno frãcie ꝓlatos & barones exhortatõne sua cum adiutoribus suis ad venerabile signũ crucis accipiẽdũ animauit·& ad trãsfretãdum cũ rege ĩ terre sancte succursum eorũ animos ꝓparauit· Tũc quoqꝫ nichilomiꝰ circa fines hannonie vel alemãnie ꝓdicabať crux hoĩbus auctoritate domini pape·vt irent contra cõradum friderici filiũ·ĩ auxiliũ landegrauij thuringie qui de nouo cum assensu et fauore sũmi pontificis electus erat ĩ regem alemãnie· ·II· De prima missione fratrũ predicatoꝝ et minoꝝ ad tartaros·

Hoc etiam tempore misit idem papa fratrẽ ascelinũ de ordine predicatorum cum tribus aliis fratribus auctoritate qua fungebantur de diuersis ordinis sui cõuentibus sibi associatis·cũ literis apostolicis ad exercitũ tartaroꝝ in quibus hortabaťr eos vt ab hoĩm strage desisterent & fidei veritatẽ recipent·Et ego quidẽ ab vno fratrũ predicatoꝝ· videlicet a fratre simone de sãcto quintino·iam ab illo itinere regresso·gesta tartaroꝝ accepi·ista dumtaxat quẽ supius ꝑ diuersa loca iuxta ogruentiam tem ꝑm huic opi inserui· Siquidem & eo tempe quidã frater ordis minoꝝ videlicet frater iohannes de planocarpio·cum quibusdam aliis missus ad tartaros fuit·qui etiã ut ipse testaťr ꝑ annũ & quattuor menses & amplius cum eis mansit·& inter eos ambulauit· A summo nãqꝫ pontifice mandatũ·vt omia que apud eos erãt diligenter scrutareť accepat·tam ipse q̃ frater bñdictus polonus eiusdẽ ordis qui sue tribulatõis ꝑticeps & socius erat Et hic ergo frater iohannes de his que apud tartaros vel oculis ꝓpriis vidit· vl' a christianis fidedignis qui inter illos captiui erãt audiuit·libellũ hystorialem descripsit·qui & ipe ad manus nostras ꝑuenit· De quo etiã hic quasi ꝑ epilogum inserere libet aliqua·videlicet ad supplementum eoꝝ que desunt in ꝓdicta fratris symonis hystoria ·III· De situ & qualitate terre tartaroꝝ

Est ꝑ ptibus orientis terra·que mongal siue tartaria dr·in ea·s·pte sita in qua oriēs aquiloni diungi credit̄·Ab oriēte quidem habet terrā leythaor & etiā solangorus·a meridie vero terrā saracenor·Inter orientē & meridiē terram hunor & ab occidēte ꝑuintiā naymanor·ab aquilone vero circūdat̄ occeano·In pte aliq̄ nimiū est montuosa· & in aliq̄ cāpestris· sed tota fere admixta glarea plurimū harenosa·nec est in cēteſima pte fructuosa·nec em̄ potest fructum portare nisi aquis fluuialib⁹ irrigetur·que ibi sunt rarissime·Vñ nec ville nec aliq̄ ciuitates ibidē repiunt̄· excepta vna·que cracurim appellat̄·& satis bona esse dicit̄ Nos quidē illā non vidim⁹·sed ad dimidiā dietam ꝑpe fuim⁹·cum apud sirā ordam·que curia maior imperatoris eor est eē̄m⁹· Licz aūt alias ifructifera sit illa terra·tñ alendis pecorib⁹ est apta In aliqua ei⁹ pte sūt aliq̄ siluē modice· aliavero sine lignis ē oīno · Itaq; tam imperator q̄m principes· & omnes alij sedent·& cibaria sua decoquūt ad focū· de bovum & equor stercorib⁹ factum· Ipe quoq; aer inordinat⁹ est ibidē mirabiliter·In media siquidē estate ibi tonitrua magna et fulgura fiunt · ex quibus plurimi occidunt̄ hoīes·& eodē quoq; tpe cadūt ibidem maxime niues·Sunt & ibi ventor frigidissimorum tam maxime tempestates·ꝙ aliquādo vix equitare possunt homines· Vñ cum añ ordā eē̄m⁹ sic em̄ apud eos statōnes imperatoris & principum appellant̄·ꝑuenti magnitudie in terra ꝓstrati iacebamus·& videre ꝑpter pulueris magnitudinē minime poteram⁹·Nunq̄ ibi pluit in hyeme sz frequēt in estate·& tam modicū vt vix possit aliqñ pulverem & radices graminū madefacer·Ibi quoq; maxima grādo cadit sepe · Vñ cum imperator electus⁹ i se de regni debuit poni·nobis in curia tunc exñtibus tāta cecidit grādo ꝙ ex subita resolutōne plusq̄m clx·homies in eadē curia fuerūt submersi Res etiā & hitacula plura fuerūt deducta Ibi etiā est i estate subito calor magnus·& repente maximū frigus

IIII De forma & hītu et victu eor·

Mongalorum aūt siue tartaror forma · ab omnib⁹ alijs homīb⁹ est remota· Inē oculos em̄ & inter genas lati sunt plus ceteris· gene quoq; satis ꝑminent a maxillis· nasum habēt planū & modicū· Oculos etiā ꝑuos & palpebras vsq; ad supercilia eleuatas·ac sup verticē in modum clericor coronas·ex vtraq; pte frontis tondendo plusq̄ in medio crines longos faciūt·reliquos aūt sicut mulieres crescere ꝑmittūt·de quib⁹ duas cordas faciunt·& vnāquāq; post aurē ligant · pedes quoq; modicos hīnt·vestes tam viror q̄ mulierū uno mō formate sūt·pallijs vel cappis vel capucijs nō vtunt̄·tunicas vero miro mō formatas portāt de burccaranno vel purpura vel baldaquino· pellicium habet pilos exteri⁹· sed aptum est a posteriorib⁹·habet tñ caudulā vnā vsq; ad genua retro· vestes suas non lauāt nec lauari ꝑmittūt·& maxīe a tempe quo tonitrua incipiunt vsq;quo desinat illud tempus·Statōnes hīnt rotundas in modū tentorij de virgulis & baculis subtilib⁹ ꝓpatas·Sūpra vero in medio rotundā hīnt feneſtrā vnde ingrediatur lumen & fum⁹ exire possit·qr semp i medio faciunt ignem·pietes aūt et tecta filtro sunt optabilia quoq; de filtro sunt facta·Harum quedam subito soluunt̄ & repant̄ & sup summarios deferuntur·quedā vero dissolui non possunt· sed i curribus portant̄· Et quocūq; siue ad bellū siue alias vadunt·semp illas secū deferūt·In aīmalib⁹ valde diuites sunt· vt in camelis·et bobus·capris·& ouibus·Iumēta & equos hīnt in tāta multitudie· q̄ntā non credim⁹ totū mundi residuū hīe·porcos aut̄ & alias bestias non hīnt · Imperator et duces ac alij magnates·in auro & argento ac serico et gemmis abundāt·Cibi eor sunt omīa q̄ mādi ꝑnt· vidim⁹ eos etiā pediculos māducare·lac bibūt aīmaliū·et in maxima q̄ntitate si hīnt iumentinū·Porro in hyeme· qr nisi diuites sint·lac iumētinū non hīnt· miliū cum aq̄ decoquūt quod tā tenue faciūt vt illud bibere valeāt·Vnde quilibet eor ciphū bibit vnū vl' duos in mane·et qñq; nihil āplius māducāt in die In sero aūt vnicuiq; dat̄ de carnib⁹ modicum et bibunt ex eis brodiū·Porro in estate quādo satis habent de lacte iumētino carnes comedunt raro·nisi forte donet̄ eis dē·aut venatēe bestiā aliquā cepint vel auem·

V De moribus eorus bonis et mal'

Habent aūt mores·quosdā quidē omendabiles·et quosdā detestabiles· Magis ꝑpe sunt obedientes domīs suis·q̄ aliqui qui ī mundo sunt homīes·siue religiosi siue seculares·nā eos maxime reuerent̄·nec illis de facili mentiuntur verbis factis ve·raro vel nunq̄ admittunt̄ bella q; vl' rixe vulnera vel homicidia nunq̄m inter eos stingunt·Predones etiā ac fures rer magnar ibi neq̄q̄ inueniunt̄·ideoq; statōnes et curr⁹ eorū vbi thesauros hēnt·seris et rectib⁹ non firmantur Si aliq̄ bestia ꝑdita fuerit·quicunq; inuenit eā vel dimittit· l' ad illos q̄ ad hoc positi sunt eam ducit Apud quos iste cui⁹ est bestia illā r̄quirit·et absq; vlla difficultate recipit· Vn⁹ aliū satis honorat et familiaritatē ac cibaria·q̄uis apud eos sint pauca liberaliter satis oīficat·Satis etiā sunt sufficientes· nec cum ieiunauerint vno die vl' duob⁹· oīno sine cibo vident̄ impatiētes·sz cantāt et ludūt· ac si bñ ꝓmediss̄et·In equitādo multū sustinēt frig⁹·calorē quoq; nimiū paciunt̄·Int̄ eos q̄si nulla placita sūt et q̄uis multū inebrient̄· tamē in ebrietate sua nunq̄ otēdunt· Nullus aliū spnit·sz iuuat et ꝓmouet q̄ntū ꝓgrue potest·Caste sunt eorum mulieres·nec aliquid inter eos audit̄ de ipar ipudicicia Quedā tamē ex eis verba turpia satis hīnt et ipudica· Porro erga ceteros homīes·idē tartari superbissimi sūt omēsq; nobiles et ignobiles q̄si ꝓ nihilo reputātes despiciūt Vnde vidim⁹ in curia imperatoris magnū ruscie ducē·et filiū regis georgianor · ac soldanos multos et magnos nullū honorē ōbitū recipe apō eos Quinetiā tartari eisdē assignati q̄ntumcūq; viles eēnt illos antecedebāt·spq; primū locū et summum tenebāt· īmo etiā sepe optebat illos p⁹ eor posteriora sedere·Preterea iracūdi sunt· et indignantis nature· multū erga ceteros hoīes et vltra modum erga eosdē mēdaces·In principio quidē blandi sunt·sz postmodū vt scorpiones pungūt · Subdoli em̄ et fraudulēti sunt · et omēs homīes si possunt astucia circūueniunt· Quidquid mali volunt eis facer miro modo occultāt·vt sibi nō possint ꝓuidere· vel contra eorū astucias remediū inuenire· Immunti quoq; sunt in cibo et potu sumētis et in ceteris factis suis· ebrietas apud illos ē honorabil' Cunq; multum aliquis biberit·ibidē reicit·nec ideo cessat·qn̄ iterum bibat· Ad petēdum maximi sūt exactores·tenacissimi retētores·pessimi donatores·aliorū hominū occisio·apud illos est ꝓ nihilo

VI De legib⁹ & ꝓsuetudinib⁹ eor·

Hoc aũt habẽt in lege siue ꝯsuetudine ut occidant viros et mulieres·si quãdo inueniãtur in adulterio manifeste· Similiter etiaz virginẽ si fornicata fuerit cum aliquo occidũt eam cum eo· Preterea si aliquis in preda vel furto manifesto inuenit·sine vlla mibatõe occiditur· Itẽ si quis ꝺnudauit ꝯsilia·maxime quãdo volunt ad bellum ꝓcedere ꝺanẽ ei sup posteriora·c·plage· ãnto maiores vn9 rustic9 cum magno baculo potest dare· Similiter cum aliqui de minorib9 offẽdũt in aliquo·non eis a maioꝛib9 suis ꝓcur·sz verberibus grauãter affligunt· Matrimonio aũt gñaliter oiunguntur·omnib9 etiam ꝓpinquis carne·excepta matre ac filia·& sorore ex eadẽ matre· Nam sororem tm̃ ex patre·& vxorẽ quoqz patris post eius mortem solent ducere· vxorẽ etiã fratris·alius frat iunior post eius mortẽ vel alius de pentela teneꝫ ducere· Vnde dum adhuc essem9 in terra· dux quidaz ruscie andreas nomie apud baty·q̃ equos tartarorum de terra educeret·& alios venderet accusat9 est·quod licet non esset ꝓbatũ occisus est· Hoc audiens iunior frater & vxor occisi·piter venerũt ad ꝑfatuz ducẽ supplicare volentes·ne terra aufferreꝫ ipsi dem· At ille puero precepit·vt fratris defũcti duceret vxorẽ·mulieri quoqz vt illũ in virum ducere ꝝm tartarorũ ꝯsuetudinẽ· Que rñdit se pri9 occidi velle·q̃ sic otra legẽ facere· At ille nichilomi9 eam illi tradidit· q̃uis ambo renuerẽt q̃ntũ possẽt Itaqz ducentes eos in lectũ·clamãtẽ puerũ et plorantem sup illã posuerũt·ipsosqz omisceri piter coegerũt· Deniqz post mortẽ maritorũ·vxores tartarorum non defacili solent ad secunda ꝺiugia trãsire nisi forte quis velit sororiã vel nouercã suã ducere nulla vero ꝺifferentia est apud eos inter filiuz vxoris & cõcubine·sed dat pater quod vult vnicuiqz Itaqz si sunt etiã ex ducum gñe·ita fit dux fili9 cõcubine·sicut filius vxoris legitime· Vnde cum rex georgie duos filios nup vnũ·s·melich legitimũ· alterum vero dauid ex adulterio natũ hr̃et· Moriensqz terre ꝓtem adultere filio reliquisset· melich cui etiã ex ꝑte matris regnũ obuenerat·qz p femias tenebatur·prexit ad imperatorẽ tartarorũ·eo q̃ & dauid iter arripuerat ad illũ· Ambob9 igit ad curiaz venientib9·datisqz maximis mũerib9 petebat adulterе filius vt fieret ei iusticia ꝝm modũ tartarorũ Dataqz est sñia cõtra melich·vt dauid qui maior erat natu subesset·ac terrã a patre sibi ꝺcessã quiete & pacifice posideret· Cunqz tartarorũ vnus hẽt vxorũ multitudinẽ· vna queqz p se suã habet familiam & statẽnem· Et vna die tartar9 ꝺmedit & bibit & dormit cum vna·altera die cum alia· vna tñ inter ceteras maior habeẽ cum qua freq̃nti9 q̃ cuz aliis ꝺmoratẽ· Et licet vt dictũ est sint multe· nũq̃ tamẽ defacili ꝺtendũt inter se

CVII De superstitiosis traditõnib9 eorũ·

Quibusdã vero traditõnib9 indifferentia quedã peccata eẽ dicunt·quas vel ipsi vel ãncessores ipõrũ ꝺfinxerũt· Vnum est cultellum in ignẽ figere·uel quocunqz mõ ignẽ cultello tangere·vel etiã te caldaria cuz cultello carnes extrahere·vel cũ securi iuxta ignẽ incidere· Credũt em̃ q̃ sic auferri dẽat caput igni· Aliud est appodiare se ad flagellũ quo ꝓcutiẽ equus·ipsi em̃ nõ vtũtur calcaneib9·item flagello sagittas tangere· iuuenes aues cape vel occidere·cũ freno equũ ꝓcutere os cum osse alio frangere·Itẽqz lac·vel aliquez potum aut ãbũ sup terrã effundere·in statẽne minge re· Quod si volũtarie faẽ occidiẽ·si aũt aliẽ·oportet q̃ pecuniã multã incãtatori soluat a quo purificetur· Qui etiã faciat vt statio cum omnib9 q̃ in ipa sunt inter duos ignes trãseat·anteq̃ sic purificeẽ· nullus audet intrare·nec aliquid de illa exportare· Preterea si alicui morsell9 imponiẽ·quẽ deglutire non possit·& illũ de ore suo eicit·foraz sub statione fit ꝑ quod extrahiẽ·ac sine vlla mibatõe occidiẽ Itez si quis calcat sup limẽ statõnis ducis alicuius inficiẽ· Multa etiã habẽt his similia q̃ reputãt peccata·ac homies occidere·aliorũ terrã inuadere· ac res illorũ diripe·& otra dei p̃cepta vl̃ ꝓhibitõnes facere·nullũ apud eos est peccatũ· De vita eterna & damnatõne ꝑpetua nihil sciunt·Credũt tamẽ q̃ post mortẽ in alio seculo viuãt·gregesqz multiplicent·comedãt & bibãt·& ceta faciant que hic a uentib9 fiunt·In principio lunatõis vl̃ in plenilunio incipiunt quidquid nouũ agere volũt·ipamqz lunã imperatorẽ magnũ appellãt·eamqz dep̃cantes genua flectũt· Oms qui morantẽ in statõnib9 suis oportet p ignẽ purificari· Que·s·purificatõ fit hoc modo· Duos quidẽ ignes faciũt·& duas hastas iuxta eos vnãqz cordã in summitate hastaz ponũt·Ligãtqz sup cordã illã quasdã de buccaranno scissiões·sb̃ q̃ s·corda & ligaturis·inter illos ignes transeunt homines·ac bestie & statões· Sunt etiã due mulieres vna hinc & alia inde aq̃m ꝓciẽtes·ac q̃dã carmina recitãtes·Cetez si aliquis a fulgure occidiẽ· oportet ꝓdicto modo p ignes trãsire·oms istos qui in istis statõnib9 morant·statio liquitẽ ac lect9 & cuncta filtra & vestes·& quidquid taliũ hũt a nullo tangunẽ·sz ab homib9 tanq̃ immũda respuunt·Et ut breuiẽ dicam·Omia purificari credũt p ignẽ·vnde quando veniũt ad eos nuncij vl̃ principes aut quelescunqz psone·oportz ipos & munera sua p duos ignes vt purificentẽ transire·ne forte veneficia fecerint·aut venenũ seu aliquid mali attulerint·

CVIII De imitõ impij siue principat9 eorũ·

Terra quidẽ illa orientalis ꝺ qua dictũ est supra·que mongal noiatur·quattuor quõdam habuisse populos memoratur· vnus yeka mongal·i·magni mongali vocabantur·secũs sumongal·i· aquatici mongali·qui seipos appellabant tartaros a quodam fluuio per eorũ terraz currẽte·qui tartar noiatur terci9 appellatur merkat· quartus ꝺo metric·Oms vnam personaz formam & vnam linguam hẽbant hi populi·q̃nuis inter se per principes ac ꝓuincias eẽnt diuisi In terra yeka mongal quidaz fuit qui vocabatur chingis·Iste cepit robustus venator eẽ·dicit em̃ homies furari & p̃dam capere·ad alias terras ibat·& quoscũqz poterat capiebat· sibiqz associabat· Homines quoqz sue gẽtis inclinauit ad se· qui tanq̃m ducẽ seq̃bant ip̃m ad male agẽdum· Cepit aũt pugnare cum sumõgal siue cum tartaris·& ducẽ eorum interfecit multoqz bello sibi tartaros oms subiecit & in fui tutem redegit·Post hec cum istis omnib9 contra merkatas iuxta terrã posit9 tartarorũ pugnauit· quos etiam bello sibi subiecit·· Inde ꝓcedens cõtra metritas pugnam exercuit·& illos etiam obtinuit Audientes naymani·q̃ chingis taliter eleuat9 essz insignati sunt·Ipsi em̃ habuerant in patorem strenuum valde cui dabant tributũ cuncte natões p̃dicte·Qui cum essz mortu9·filij eius succesſerunt loco ipsi9·sed quia iuuenes ac stulti erant·populuz tenere nesciebant·sz adinuicem diuisi ac scissi erãt vnde chingis p̃dicto modo iaz exaltato· nichomin9

in terras ꝑdictas faciebāt insultū. & hitatores occidebant. ac diripiebant predā eoꝝ. Quod audiēs chingis. omēs sibi subiectos ogregauit. Naymani etiā karakithay ex aduerso simalit i qndā vallē strictam ouenerūt & omissū est preliū. in quo naymani & karakythay a mongalis deuicti sunt. Qui etiam ꝑ maiori pte occisi fuerūt. & alii qui euadē potuerunt in seruitutē redacti sunt. Interea ꝑdictorum karakythaoꝝ octaday. cham filiꝰ cingiscam. postꝙ impator fuit positus quādā ciuitatē edificauit. quā chaml appellauit. Prope quā ad meridiem est quoddā desertū magnū. in quo pro certo siluestres homies hitare dicunē. qui nullatenꝰ loquunē nec iuncturas in cruribꝰ hñt. & si quādo cadūt. p se surgere non valent Sed tamē discretōnē tantam hñt qꝺ filtra de lana camelorꝝ quibꝰ vestiunē. faciunt & otra ventū ponunt. Et si qñ tartari ꝓgētes ad eos vulnerāt eos sagittis. gramia in vulneribus ponunt. & fortiter ante ipos fugiunt

IX. De mutua victoria ipoꝝ & kithaoꝝ

Mongali aūt in terrā suā reuertētes. se otra kythaos ad preliū pauerūt. & castra mouentes eoꝝ terrā itrauerūt. Quod audiēs eoꝝ impatoꝝ. s. chythaoꝝ. venit cuꝫ exercitu suo cōtra illos. & omissū est preliū durū. in quo mongali sunt deuicti. omnesqꝫ nobiles eoꝝ qui erant in exercitu preter septē occisi sunt Vnde cum illis volētibus aliquā impugnare regionē. miaē aliquis stragem. adhuc rndent. Olim etiā occisi non nisi septez remansim. & tñ modo creuim i multitudinē magnam ideoqꝫ non terremur de talibꝰ. Chingis aūt & alij qui remanserunt in terraꝫ suam fugierunt. Cunqꝫ quieuisset aliquātulū prepauit se rursus ad preliū. & ꝓcessit otra terrā huyroꝝ Illi sunt homines chaistiani de secta nestorianoꝝ. Et hos etiam mongali deuicerūt. eorūqꝫ lr̄am acceꝑunt. pr̄i em̄ scripturā non hēbant. nunc aūt eandē mongalorꝝ literā appellant. Inde otra terrā sarhuyur & cōtra terrā caranitaꝝ. & otra terrā hudirat ꝓcessit. quas omnes bello deuicit. Inde in terrā suā rediit & aliqntulum quieuit. Deinde ouocatis omnibꝰ hoībus suis otra cythaos piter ꝓcesserat. Diuqꝫ otra illos pugnantes. magnā ptem terre illoꝝ vicerunt. eorū qꝫ impatorē in ciuitatē suā maiorē ocluserūt. Quā & tam longo tempe obsiderūt. qꝺ exercitui expense omnīo defecerūt. Cunqꝫ iam quid manducarent penitꝰ non haberēt. precepit chingiscam suis vt de decem homībus vnū ad manducandū darēt. Illi vero de ciuitate machinis & sagittis viriliter contra istos pugnabāt. & cum deficerēt lapides argentū & maxime liquefactū ꝓiciebāt Ciuitas siquidē illa multis erat diuitijs plena. cunqꝫ diu mōgali pugnassent & eam bello vincere non possent. vnā magnam sub terra viā ab exercitu vsqꝫ ad mediū ciuitatis fecerūt. & ꝓsilientes in mediū eius contra ciues pugnauerūt. Illi quoqꝫ qui extra remanserant eodē modo otrā istos pugnabāt. Deniqꝫ ocidētes portas ciuitatis intrauerūt. & impatorē cum pluribus occidentes. vxorē possederūt. aurūqꝫ & argētū & omnes eius diuitias abstulerūt. Et cum illi terre suos homines ꝑfecissent in terrā ꝓpriam reuersi sūt. Tūc primū impatore cythaoꝝ deuicto fūs est chingiscā impator. Quandā tamē ptem illiꝰ terre. qꝫ posita erat in mari nullatenꝰ deuicerūt vsqꝫ hodie. Sunt aūt cythai homies pagani hñtes lr̄am spēalem & etiā vt dicit veteris & noui. t. scripturaꝫ Hñt etiā vitas patrū et heremitas et domos i quibus oraūt tempibꝰ suis ad modū ecclesiaꝝ factas. Quosdā etiā sanctos habere se dicunt. & vnū deū colunt. christū ihesū dominū veneranē & credunt vitam eternā. sed non baptizanē. Scripturā nostrā honorāt ac reuerenē. christianos diligūt. & elemosinas plures faciūt. homīesqꝫ benigni satis & būani vidēnē. Barbā non hñt. & in dispositōne faciei cum mongalis in pte ocorāt. Meliores artifices i mundo non inueniunē. in omnibꝰ opibꝰ in quibus homies exercenē. Terra eoꝝ est opulenta nimis in frumēto et vino. auro & serico. ac rebꝰ ceteris.

X. De pugna ipsoꝝ otra indiam minorem et maiorem

Cum aūt mongali cum impatore suo chingiscam. post prefatā victoriā aliqntulum quieuissent exercitꝰ suos diuisērūt. Impator siquidē vnū de filijs suis nomīe thossut. quem etiā can. i. impatorē appellabāt cum exercitu cōtra comanos misit. quos iste multo bello deuicit. et pꝰ modū in terrā suam rediit. Aliū vero filiū cum exercitu suo otra indos misit. qui & minorē indiam subiecit. Hi sunt nigri saraceni qui ethiopes sunt vocati. hic aūt exercitꝰ ad pugnā otra christianos qui sunt in india maiori ꝓcessit. Quod audiens rex illiꝰ terre. qui vulgo presbiter iohannes appellat. cōtra illos venit exercitu ogregato. Et faciēs ymagines cupreas hoīm. vnamquamqꝫ posuit in sella super equū. Posuit & vteriꝰ ignē. hominē cū folle sup equū post ymaginē. Itaqꝫ cum multis equis et ymaginibꝰ talit ꝓpatis ad pugnam otra mongalos siue tartaros ꝓcesserūt. & cum ad locū prelij queniss̄ent equos istos vnū iuxta aliū premiserūt. Viri aūt qui erant retro nescio quid sup ignē qui erat intra ymagines posuerūt. & cum follibꝰ fortiter sufflauerūt. Vnd̄ factū est ut ex greco igne homines & equi oburerenē. & etiam aer ex fumo denigrareē. Tūcqꝫ sup tartaros sagittas iecerūt inde ex quibꝰ multi vulnerati fuerūt & itez fecti. Sicqꝫ eiecerūt illos cum magna ꝑfusione de suis finibus. nec vnq̄ ꝙ ad ipsos vltra redierint audiuim.

XI. Qualiter ab homībus canīnis repulsi buri thabethinos vicerunt

Cum aūt ꝑ dicta redirēt in qndam terram venerūt. in qua sic̄ nobis apud impatoris curiam ꝑ clericos ruthenos et alios q̄ diu fuerant inter ipos. firmiter asserēdo referebaē mōstra q̄dam ymaginē femīeam hñtia reperūt. Quas cum ꝑ multos interpretes interrogassent. vbi viri terre illius eēnt. rndērūt ꝙ in illa terra quecunqꝫ femine nascebanē. hēbant formam hūanam. masculi vero spēm caninā. Dumqꝫ morarem in terra illa ꝑ traherēt. canes in alia fluuij ꝑte ouenerūt. Et cum eēt hyems aspima. omēs se in aq̄m ꝓiecerūt. Post hec in otinenti sponte in puluerē voluebanē. sicqꝫ puluis admixtꝰ aque super eos congelabaē. Et vt ita pluries fecerūt. glacie super eos depssata cum impetu magno otra tartaros ad pugnam ouenerūt. At vero cum illi sagittas super eos iactabant. ac si super lapides sagittassent. retro sagitte redibant. Alia quoqꝫ arma eorum in nullo eos ledere poterant. Ipsi vero canes insultū in tartaros facientes. morsibꝰ vulnerauerūt multos et occiderunt. sicqꝫ illos de suis finibꝰ eiecerūt Vnde adhuc iter illos est ꝓuerbium de hoc facto ꝙ dicunt admuicem ridendo. Pater meus vel frater meus a canibꝰ fuit occisus. Mulieres aūt illoꝝ quas ceꝑant ad terram suam duxerunt et usqꝫ ad diem mortis eoꝝ ibidem

fuerũt· Dum aũt exercit9 ille mongaloꝝ rediret· venit ad terrã burithabeth· cuius hĩtatores pagani sunt· & hos tartari bello vicer ũt· hi ꝺ ſuetu dinẽ habent mirabilẽ immo potiꝰ miꝺabilẽ· Cum eñ alic9 pater humane nature ſoluit debitũ ꝺgregat omnẽ pentelã & ꝺmeꝺũt eum· hi pilos in barba non hñt· imo ferrũ quoꝺdã in manib9 ſicut vidim9 portãt· cum quo ſemp barbã ſi forte crinis aliquis i ea creſcit depilant Multũ etiã deformes ſunt· Inde vero iſte tartaroꝝ exercit9 in terrã ſuam eſt reuerſ9·

XII Qualit̃ a montib9 caſpijs & ab hoĩbus ſubterraneis repulſi ſunt·

Ingiſcaz etiã illo tempe quo dimiſit alios exercit9 ꝺtra orientẽ p terrã kergis cuz expeditõne prexit· quos tam tunc bello non vicit· & vt nobis dicebat ibidẽ vſqz ad montes caſpios puenit· At illi montes in ea pte ad quã applicuerunt de lapide adamãtino ſunt· ideoqz ſagittas & arma ferrea illoꝝ ad ſe traxerũt· Homies aũt inter caſpios montes ꝛcluſi clamorẽ exercit9 vt creditur audientes· montẽ frangere cepunt· & cũ alio tempe poſt· x· annos rediret· tartari montẽ confractũ inuenerũt· Cunqz ad illos accedẽ attemptaſſẽt mĩme potuerũt· qz nubes quedã erat poſita añ ipos vltra quã ire nullaten9 poterãt· Omnino quippe viſum amittebãt ſtatim vt ad illã pueniebant· Iſti aũt ex aduerſo credẽtes q tartari ad illos accedere formidarẽt· inſultũ ꝺtra eos fecerũt· ſed ſtatim ut puenerunt ad nubẽ ppter cãm ꝓdictã pcedere non potuerũt· At vero anteq ad montes ꝓdictos puenirẽt tartari pluſq p menſẽ p vaſtã ſolitudinez tranſierũt· & inde pcedentes adhuc ꝺtra orientem pluſq p menſẽ per magnũ deſertũ prexerũt Itaqz puenerũt ad quandã terrã i qua vias quidẽ tritas videbant· ſed neminẽ inuenire potant· Tandẽ querentes vnũ hominẽ cum vxore ſua reperũt· quos i pñtia chingiſcã adduxerũt· Qui cum interrogaſſet illos vbi homĩes illi9 terre eẽnt· rñderũt· q in era ſub montib9 hĩtarent· Tunc chingiſcã retẽta vxore· miſit ad eum virũ illũ mandãs illis vt venirent ad ipſi9 mandatũ· Qui pgens ad illos omia narrauit· que chingiſcã eis mandauit· Illi vero rñdẽtes dixerũt q die tali venirẽt ad ipm· vt facerent eius mandatũ· ac ip ſi medio tempe p vias occultas ſub terra ſe ꝺgregãtes· ad pugnã ꝺtra illos venerunt· & ſubito ſup eos irruentes plurimos occiderunt· Solis quoqz ſonit9 in ortu ſuo ſuſtinere non poterant imo tempe quo oriebat optebat eos vnã aurẽ ad terrã ponere et ſupiorẽ fortit̃ obturare· ne ſonũ illũ terribilẽ audirẽt· nec ſic tam cauere poterant· quin hac de cauſa plurimi ex eis interirẽt· Videns ergo chingiſcã & ſui q nihil pficerent· ſed potius homĩes ſuos perirẽt· fugerũt ac terrã illam exicrũt Illũ tamen viz cum vxore ſua ſecũ deduxerũt· qui etiã vſqz ad mortẽ in terra eoꝝ fuerũt Interrogati vero cur in regione ſua ſub terra ſoleant hĩtare· dixerunt q ibi quodã tempe anni cum oriẽ ſol tant9 fit ſonit9· vt homĩes nulla rõne valeant ſuſtinere· Quin etiã tunc in organis & tĩpanis ceteriſqz muſicis inſtris pcutere ſolent vt ſonitũ illũ nõ audiãt

XIII De ſtatutis chingiſcã & morte ipſius & filijs ac ducib9

Cum aũt de terra illa reuerteret chingiſcã defecerũt eis victualia· famẽqz patiebãt maximã· Tunc interioza vni9 beſtie recentia cãu inuenerũt· que accipiẽtes depoſitis tm ſtercoꝛib9 decoxerũt· & coram chingiſcã ꝺportata piter ꝺmederũt· Ideoqz ſtatuit chingiſcã vt nec ſanguis· nec interioza nec aliquid de beſtia que manducari poteſt ꝓiciat̃ exceptis ſtercoꝛib9· Inde ergo in terrã ꝓpriam reuerſ9 eſt· ibiqz leges & ſtatuta edidit· que tartari inuiolabiliter obſuant· de quib9 ſ· iam alias ſupius dictũ eſt· poſt hoc ab ictu toni trui occiſus eſt· Habuit aũt· iiij· filios· octoday vocabat̃ prim9· thoſuctan ſecund9· thiaday terci9· q̃z ti nomẽ ignoram9· Ab his· iiij· deſcenderũt omnes duces mongaloꝝ· Prim9 filioꝝ octoday eſt cuyne qui nunc eſt imperator· hui9 frẽs cocten & chirenẽ Ex filijs aũt thoſut can· ſũt baty· ordu· ſiban· boꝛa baty poſt imperatorẽ omnib9 ditior eſt ac potẽtior ordu vero ducũ oĩm ſenior· Filij chiaday ſũt burĩ & cadan· Filij aũt alterĩ9 filij chingiſcaz cui9 ignoramus nomẽ ſunt mengu & bithat & alij plures· huius mengu mater ſeroctan eſt dña magna inter tartaros· excepta imperatoris matre pl9 nominata· omnibuſqz potentior excepto baty· hec aũt ſũt nomĩa ducũ ordu qui fuit in polonia & hũgaria· baty quoqz & burin & caden & ſiban & duyget· qui oĩs fuerũt in hungaria· Sed & chirpodan qui adhuc eſt vltra mare· ꝺtra quoſdam ſoldanos ſaracenorum· & alios hĩtatores terre tranſmarine· Alij vero remanſerũt in terra ſ· mengu· ſirenẽ· hubilai· ſinocur· cara· gay· ſibedey· boza· berca· corenſa Alij quoqz duces plures eoꝝ ſunt· quoꝝ nomĩa nobis ignota ſunt

XIIII· De poteſtate imperatoris & ducum eius

Ordo imperator eoꝝ· ſ· tartaroꝝ ſup omẽs habet mirabile dominiũ Null9 eñ audet in aliqua morari parte niſi vbi aſſignauit ipe· Et ipe quidẽ aſſignat ducib9 vbi maneant Duces autẽ loca millenarijs aſſignant· millenarij vero centenarijs· & cẽtenarij decanis· Quidquid autez eis precipiẽ quocunqz tempe quocũqz loco· ſiue ad bellũ· ſiue ad mortẽ· vel vbicunqz· ſine vlla obediũt ctradictõne· Nam & ſi petit alicui9 filiaz virginẽ vel ſororem· mox ei ſine ctradictõne exponũt eam imo freqntẽ colligit virgines ex omnib9 tartaroꝝ finib9· et ſi vult aliqs retinere ſibi retinz· alias vero dat ſuis hominib9· Nuncios etiam quoſcũqz & vbicũqz tranſmittat· optz q tent ei ſine mora equos et expenſas· Sil9 vndecunqz veniant ei tributa vel nuncij· oportet equos et curz9 et expenſas tribui· Attuero nũcij qui aliunde veniũt in magna miſeria· et victu9 ac veſtit9 penuria ſunt· Maximeqz quãdo veniũt ad principes· et ibi dñt moram ctrahere· tẽ ateo parũ dat̃ x· homĩb9 q vix inde poſſunt duo viuere· Inſuper et ſi aliqe illis iniurie fiunt· mĩme oqueri facile pñt· multa quoqz munera tam a principibus q̃ a ceteris ab illis petunt̃· que ſi nõ tederint vilipendunt̃ et quaſi p nihilo reputant̃· hĩc et nos magnã partem rez· que nobis p expenſis a fidelibus erant date· de neceſſitate oportuit in mũeribus dare Deniqz ſic omĩa ſunt in manu imperatoris· q nemo audet dicere hoc meũ eſt vl illi9· ſed omĩa· ſ· res et iumẽta ac homĩes ſunt ipſius· Super hoc etiam emanauit nuperꝛ ſtatutũ eiuſdem· Idem quoqz per omĩa dominiũ habent duces· ſuper ſibi ſubditos homĩes·

XV· De electõne imperatoris octoday et legatõne ducis baihy·

Mortuo vt ſupradictũ eſt chingiſcam· venerunt duces et elegerũt octoday filium eius iperatorem· Qui habito conſilio principum eius diuiſit exercit9· Miſitqz baty qui in ſcõ gradu attingebat ei ꝺtra terraz altiſſodan· et ꝺtra

terrā bism̃or. qui saraceni erant. sz loq̃bañ comanicum. Qui terram illor ingressus cuz eis pugnauit. eosqz bello sibi subiecit. Quedā aūt ciuitas nomine barchim diu restitit eis. Ciues eñ in circūitu ciuitatis foueas multas fecerāt. ꝓpter quas nō poterat a tartaris capi donec illas repleuissēt. Ciues aūt vbis sarguit hoc audientes exierūt obuiaz eis sponte in manꝰ eor se tradentes. Vñ ciuitas eorum destructa non fuit. sed plures eor occiderūt et alios transtulerūt. acceptisqz spolijs vrbē alijs hominibus repleuerūt. & otra ciuitatē orua prexerunt. Hec erat nimiū populosa & diuitijs copiosa. erāt eñ ibi plures christiani. videlicet gazari ac ruteni & alani & alij necnō & saraceni. Eratqz saracenorum ciuitatis dominiū. est etiā posita sup quendaz magnū fluuiū. & est quasi portꝰ hns for maximū Cunqz tartari non possēt eos aliē vincere. fluuium qui ꝑ vrbē curzebat preciderūt & illā cum rebꝰ & hominibꝰ submerserūt. Quo facto otra ruscia perrexerūt. & magnā stragē in ea fecerūt ciuitates et castra destruxerūt. et homines occiderūt. kaoniam ruscie metropolim diu obsederūt. & tandē cepunt ac ciues interfecerūt. Vñ quādo ꝑ illā terrā ibamꝰ inn̄abilia capita et ossa hoim mortuor iacētia sup campū inueniebamꝰ. Fuerat eñ vrbs valde magna & populosa. & nunc quasi ad nihilū est redacta. Vix eñ domꝰ ibi remanserūt ducēte. q̃rū etiaz hītatores tenenē in maxima suitute. Porro de ruscia et de comania. tartari otra hungaros & polonos ꝓcesserūt. ibiqz plures ex ipsis iterfecti fuerī Et vt iam supius dictū est si hungari viriliē resti tissent. tartari ab eis ofusi recessissent. Inde reuertentes. in terrā mortuanor qui sunt pagani venerunt. eosqz bello vicerūt. Inde otra byleros. i. contra bulgariā magnā ꝓuecti sunt & ipam oīno destruxerūt. hīc ad aquilonē adhuc otra bastarcos. i. hungariā magnā ꝓcesserūt & illos etiā deuicerūt. hinc amplius ad aquilonē ꝑgentes ad possitas venerunt. qui ꝓpos hñt stomachos & os pū. non manducant. sz carnes decoquūt. qnibꝰ decoctis se sup ollam ponunt & fumū recipiūt. de hoc solo reficiuntur. vl si aliquid manducāt. hoc valde modicū ē hinc & ad somogedos venerūt. qui tm̃ de venationibus viuūt. & tabernacula vestesqz tm̃ hñt o pellibus bestiar. Inde ad quandā terrā sup oceanum puenerūt vbi monstra quedā inuenerūt. que p oīa formā humanā hēbant. sed pedes bouīos. & caput quidē humanū. sz facie vt canis. Duo verba loq̃bātur vt homīes. tercō latrabāt vt canes. hinc redierunt in comaniā. & vsqz nūc morañ ibi ex eis q̃dā

XVI De legatōne cirpodā ducis.

EO tempe misit octodaycā. cyrpodā. ducez cum exercitu. ad meridiē otra kergis. qui & illos bello supauit. hi homīes sunt pagani. qui pilos in barba non hñt. Quorū osuetudo talis est. vt cum alicuiꝰ pater moriē. pre doloze qua si vnam corrigiā in signū lamenti. ab aure vsqz aurem de facie sua leuet. his aūt deuictis. dux cyrpodan otra armenos iuit ad meridiē cuz suis. Qui cū trāsirent per deserta quedā monstra inuenerunt. effigiē humanā hñtia. que non nisi brachiū cum manu in medio pectoris & vnū pedē hēbant. & duo cum vno arcu sagittabāt. Adeoqz fortiē currebant q̃ equi eos inuestigare nō poterāt. Currebāt autez sup vnū pedem illū saltādo. & cum eēnt fatigati. taliter eundo ibāt sup manū & pedē. se tanq̃ i circulo reuoluendo. Cunqz sic etiā fessi eēnt itez ꝑ

prioze modū currebāt. hos ysidorꝰ cyclopedes appellat. & ex eis tartari nō nullos occiderūt. Et sic nobis a ruthenis clericis in curia dicebaē. qui morā tur cum impatore predicto plures ex eis nūcij venerūt in legatōne ad curiā impatoris supiꝰ annotati vt possent hre pacē cum illo. Inde ꝓcedētes venerunt in armeniā. quā bello deuicerūt. & etiā georgie ptem. Alia vero ps venit ad mandatū eorum & singulis ānis dederūt. & adhuc dant ei ꝑ tributo. xx. milia ipperar. hinc ad terrā soldani deuruz potentis & magni ꝓcesserūt. cum quo etiā pugnātes ipm deuicerūt. Deniqz ꝓcesserūt vlteriꝰ debellando ac vincēdo vsqz ad terrā soldani halapie. & nūc etiā terram obtinēt. alias quoqz terras ultra illas ꝓponētes impugnare nec postea reuersi sunt in terrā suam vsqz hodie. Idēqz exercitꝰ otra ēram califbaldas prexit. quam etiam sibi subdidit. & vt cccc. bizancios exceptis baldakinis ceterisqz mūeribus ei quotidie ꝑ tributo darent obtinuit. Sed & quolibet anno nuncios ad califū vt ad eos veniat qui cum tributo munera magna trāsmittēs vt euz supportēt rogat. Ipe aūt impator tartarorꝰ mūera quidē accipit. & nichilomiꝰ vt veniat ꝑ eo mittit

XVII Qualiter tartari se hñt in preliis.

ORdinauit aūt chingiscam tartaros ꝑ decanos ac cētenarios & millenarios. Decem quoqz millenarijs prepositi vnū cūctoqz nichilominꝰ exercitui duos aut tres duces. ita tam vt ad vnū hēant respectū. cunqz in bello cōtra aliquos ogrediunē. nisi omuniter cedant. oīs qui fugiunt occidunē. Et si vnꝰ aut duo vel plures ex. x. audacter accedunt ad pugnam. alij vero ex illo denario nō sequunē similiter occidunē Sed etiaz vnꝰ ex decē vel plures capiunē. socij eor si nō eos liberant. ipsi etiam occidunē. Porro arma dñt hre talia. Duos arcus vl vnū bonū ad minꝰ. Tresqz pharetras sagittis plenas & vnam securiz. et funes ad machinas trahēdas. Diutes aūt hñt gladios i fine acutos. ex vna pte tm̃ icidētes et aliq̃ntulū curuos hñt et equos armatos crura etiam tecta. galeas et loricas Vez loricas et equor cooperturas quidaz habent de corio sup corpꝰ artificōse duplicato vl etiam triplicato. Galea vero supiꝰ est de calibe vl de ferro. sz illud quod i circūitu ꝓtegit collū et gulaz est de corio. Quidam aūt de ferro hñt omnia sup dicta in hunc modū formata. Lamīnas multas tenues ad vniꝰ digiti latitudinē et palme lōgitudiez faciunt. et in q̃libet octo foramina puula faciētes interiꝰ tres corrigias strictas & fortes ponūt. sic q̃z lamīas vnaz alij q̃si p gradꝰ ascēdēdo supponūt Itaqz lamīnas ad corrigias tenuibꝰ corrigiolis per foramīa p̄dicta īmissis ligant. et in supiori pte corrigiolam vnam ex vtraqz pte duplicatā cum alia corrigiola osuunt vt lamīe simul bñ firmiterqz cohereant. Hoc faciūt tam ad cooperturas equoruz q̃m ad armaturas hoim. adeoqz faciunt illa lucere q̃ in eis potest homo faciē suam videre. aliqui vo in collo ferri lancee vncū hēnt. cum quo de sella si possunt hominē detrahant Sagittar eor ferramēta sunt acutissima. ex vtraqz parte quasi gladiꝰ biceps incidentia. semperqz iuxta pharetram portant limas ad acuendum sagittas. habent vero scuta de vimimbꝰ aut de virgulis facta. sz non ꝯimus q̃ ea soleant portaē. nisi ad castra. & ad custodiā imperatoris ac principū. et hoc tm̃ de nocte. In bellis astutissimi sūt. qz per annos. xlij. cū ceteris gentibus dimicarunt. cum autem ad flumīa pueniunt

maiorẽs hñt rotundũ ac leue coriũ·in cuius sũmi tate p circũitum ansas crebras facientes funẽ ipo nunt ac stringunt·ita qp in circũitu quasi ventrẽ ef ficiunt quẽ vestib9 ac reb9 ceteris replent· fortissi meqz adinuicẽ oppimunt·In medio aũt ponunt sel las & alias res duriores·ibi quoqz sedent homines hmõi nauem ad equi caudã ligant·& homiem qui equũ regat piter natare faciũt·vel hñt aliqñ duos remos cum quib9 remigant·Equo igit̃ in aqm im= pulso omnes alij equi secunt̃ illũ·& sic trãseũt flu uium·paupior aũt quilibet vnam bursã vel saccuz de corio bñ osutum habet·in quo res suas oñs im ponit·& in summitate fortiter ligatũ·ad eq caudã suspendit·sicqz mõ ꝓdicto transit ¶·XVIII·

¶ Qualiter resistendũ sit eis·

NVllam estimo puincĩã esse que p se possit eis resistere·quia de omni terra ptãtis sue solent hoies ad bellũ ogregare Et si quiõ vicina puincia non vult eis ópẽ ferre·quam impu gnant delẽtes illã cum homĩb9 quos ex illa capiũt cetera aliã pugnãt·Et istos quidẽ in acie primos po nunt·& si male pugnant ipos occidũt Itaqz si chri stiani eis resistere volunt· optet qp principes ac re ctores terraz in vnũ ueniãt·ac de omuĩ osilio eis resistant·Habeantqz pugnatores arc9 fortes et ba listas quas multũ timent·sagittasqz sufficiẽtes·do labrum quoqz de bono ferro vel securim cuz manu brio longo·Ferramenta vero sagittaz more tarta rorum·quando sunt calida tempare debẽt in aqua eum sale mixta·vt fortia sint ad penetrãdũ illorum arma Gladios etiã & lanceas cum vncis habeant qui volunt· ad detrahendũ illos de sella de qua fa cilime cadunt·Habeãt & galeas & arma cetera ad ptegendũ corp9 & equũ· ab armis & sagittis eo rum·& si qui non ita sunt armati debent more illo rum post alios ire·& otra ipos arcub9 vel balistis traiicere·& sicut dictũ est supr̃ de tartaris·debent acies suas ordinare ac legẽ pugnantib9 imponere Quicunqz uersus fuerit ad predã ante victoriaz maximã debet penã subire·talis em̃ apud illos occi ditur absqz mibat̃ce·locus ad preliũ si fieri potest eligend9 est planus·vt vndiqz possint videre· nec omẽs dñt in vuũ uenire· sed acies multas & diui sas nec tam nimis distãtes ab inuicẽ facere· Cõtra illos qui primo venirũt debent vnã aciẽ mittere·& alia pata sit ad iuuandũ istã oportuno tpe· habeãt & speculatores ex omni pte qui videãt quãdo ve niunt acies cetere·Nam ideo semp debẽt aciẽ otra aciem vt ei occurrat mittere· qm̃ illi sp nituntur adu sarios in medio ocludere·hoc aũt acies caueant· ne si etiã illi fugere videant̃·diu post illos currãt· ne forte sicut facere solent·ipos ad patas insidias tra hant·quia plus fraudulentia qp fortitudie pugnãt· Et itez ne fatigent̃ equi eoz·quia nostri non hñt multitudinẽ equoz Tartari vero quos equitãt die vna non ascendũt trib9 dieb9 vel quattuor postea Preterea si cedũt tartari non ideo debẽt nostri re cedere·uel abinuicẽ separi·qm̃ hoc simulãdo faciũt vt exercit9 diuidat̃·& sic ad terre destructõnem li bere ingrediant̃·Ceteq duces nostri·die noctuqz fa cere dñt exercitũ custodiri·nec iacere spoliati· sed semp ad pugnã pati·quia tartari quasi demoẽs sp vigilant excogitãtes artem nocendi· Porro si aliq tartaroz in bello de suis equis pijciunt̃·statim ca piendi sunt·quia quãdo sunt ĩ terra fortit̃ sagittãt & equos homiesqz vulnerant & occidũt ¶·XIX·

De itinere fratris iohannis vsqz ad primã custodi am tartarorum

HOs igit̃ ex mandato sedis aplĩce·cum ire mus ad orientis natõnes elegim9 pri9 ad tartaros pficisci·quia tiebam9 ne p illos in pximo·ecclesie dei piculum imineret·Itaqz pgẽ tes ad regẽ boemoz puenim9·qui cum nobis esset familiaris·osuluit vt p poloniã & ruscią iter agere mus·hẽbat em̃ osanguineos in polonia quorũ auxi lio ruscią intrare possem9 Datisqz lr̃is & bono cõ ductu fecit· & expẽsas nobis dari p curias & ciui tates ei9 quousqz ad ducẽ sclesie bolezlaũ nepotez eius venirem9·qui etiã erat nobis familiaris & no tus·hinc & ipe nobis similit̃ fecit·donec venirem9 ad conradũ ducẽ lautiscie·ad quez tunc dei gratia nobis fauẽte venerat dominus wasilico dux ruscie a quo etiã plenius de facto audiuim9 tartaroz·qz nuncios illuc miserat·qui iam redierãt ad ipm̃·Au dito autem qp opteret nos illis munera dare· quas dam pelles castorũ & alioz aĩmaliũ fecim9 emi ꝺ hoc quod datũ nobis fuerat in elemosinã ad subsi tium vie·Quod agnoscẽtes dux conrad9 & ducis sa cratonie & epus & quidã milites·Plures etiam nobis deterũt hmõi pelles· Deniqz dux wasilico a duce cratonie & epo atqz baronib9 p nobis atten te rogat9 secũ nos in terrã suã duxit·& vt aliqntu lum quiescerem9·aliquot dieb9 nos in expẽsis suis detinuit· Et cum rogat9 a nobis fecisz epos suos venire·legim9 eis literas domĩ pape monẽtis eos ad sancte matris ecclesie vnitatez redire· Ad idem quoqz nosipsi monuim9 eos & induxim9 quantuz potuim9·tam ducẽ qp epos et alios· Sed quia dux daniel frater wasiliconis predicti pñs nõ erat· qm̃ ad baty puect9 erat·non potuerũt eo tempe fina liter rndere· Post hec dux wasilico transmisit nos vsqz in kioniam metropolim ruscie cum seruiente vno· Ibam9 tamẽ ĩ piculo capitis sp ꝓpter luchua nos qui sepe faciebant insultũ sup terrã ruscie· et ĩ illis maxime locis p que dẽbamus transire· At per pdictũ seruientẽ eram9 securi a ruthenis· quorum etiam maxia pars occisa vel captiuata erat a tarta ris· Porro in damlone vsqz ad mortẽ tunc infirma ti fuim9·nihilomin9 tam̃ in vehiculo p niuez et fri gus magnũ trahi nos fecim9· Cum ergo kioniam puenim9 habuim9 de via nostra osiliũ cuz millena rio ac ceteris ibidẽ nobilib9· Qui responderũt no bis qp si ducerem9 equos illos·quos tunc hẽbamus ad tartaros·cum eẽnt magne niues morerent̃ oẽs quia nescirẽt herbã fodere sub niue·sicut eq faciũt tartaroz·nec inueniri posset aliquid ꝓeis ad man ducandum cum tartari nec stramina nec fenuz ha beant nec pabulũ·Itaqz decreuimus eos illic dimit tere cum duob9 pueris deputatis eoz custodie·Iõ qz nos optuit millenario dare munera vt ipz habẽ mus ꝓpiciuz ad dandũ nobis equos subductitios et oductũ·Secundo igit̃ die post festũ purificatio nis cepto itinere·venim9 ad villam canoue·que sb tartaris erat imediate·Cuius pfectus nobis dedit equos et oductũ vsqz ad aliam in qua repim9 pfe ctum micheam omni malicia plenuz· Qui tamẽ ac ceptis a nobis muneribus ꝺm velle suum·duxit nos vsqz ad primam custodiam tartaroz ¶·XX

¶ Qualiter primo cum sociis suis receptus est a tartaris

CVm ergo in prima sexta feria post diem cinerũ sole ad occasũ tendente hospitare mur·tartari sup nos armati horribilit̃ ir ruerunt·querentes cuiusmodi homĩes eẽm9·cunqz

rñdissem9 q̄ domini pape nūcij essem9. quibusdaz cibarijs a nob̄ acceptis. otinuo discesserūt. Postro mane facto. cum surgētes aliquātulū p̄cessissem9 maiores illoz qui erant in custodia nobis occurrerunt. interrogantes cur ad eos venirem9. & quod negociū hr̄emus. Quib9 rñdim9. domī pape nūcij sum9. qui christianoz p̄ter est ac domin9. hic nos idcirco tam ad regē q̄m ad p̄ncipes. oīsqz tartaros mittit. quia placet ei q̄ oīs christiani tartarorum sint amici. & pacē hēant cum ipsis. Desiderat insup vt apud deum in celo sint magni. & idcirco monet eos tam p̄ nos q̄ p̄ lr̄as suas vt efficiantur christiani. fideq̄z recipiāt domī nostri ihesu christi quia non possunt aliter saluari. Mandat p̄terea q̄ miratur de tanta occisione hoīm. & maxīe christianorum. ac potissime hungaroz. motanoz. polonorū qui sūt ei subiecti. facta p̄ tartaros. cum ī nullo lesissent. aut ledere attēptassent eos. Et quia domin9 deus grauiter sup hoc est offens9. monet eos vt a talibus deceter o caueant. & de omissis pnīam agāt. Sup his etiā rogat vt ei rescribant quid facere velint deceter o. & que sit eoz intētio. Quibus auditis & intellectis. dixerūt tartari se velle. equos nobis subductitios vsq̄z ad corēsā & ducatū p̄bere. Statimq̄z munera petierūt & a nobis acceperunt. Equis igit̄ acceptis de quib9 descēderāt ipsi cum coz ducatu ad corēsā arripuim9 iter eūdi. Ipsi tñ velocit̄ equitātes nunciū vnū p̄miserūt ad p̄fatum ducē cum his verbis que dixeram9 eis dē. Est aut̄ dux iste domin9 oīm qui positi sunt in custodia cōtra omēs occidētis populos ne forte subito & im p̄uise irruant aliqui sup illos. Et iste dz hēre sexīgētamilia armatoz hoīm sub se. XXI. Qualiter recepti sunt apud cozenzam

Qvm ergo pueniss em9 ad eius curiā. fecit nobis longe a se poni statōnē. Et misit ad nos p̄curatores suos. vt q̄rerent a nobis cum quo ei vellem9 inclinare. i. que ei mūera īclīā do vellem9 offerre. Quib9 rñdim9 q̄ domin9 papa non mittebat aliq̄ munera. quia non erat certus q̄ ad illos puenire possem9. & insup veneram9 p̄ loca valde piculosa. Verūtam̄ inq̄ntū de his que hēmus ex gratia dei & domī pape ad victū nr̄m sic poterim9 honorabim9 ip̄m. Acceptisq̄z muneribus duxerūt nos ad ordā tue tentoriū ipsi9 & instructi fuim9 vt añ hostiū statōnis. ter cū sinistro genu inclinarem9 & cauerem9 attēte. ne pedē sup limē hostij ponerem9. Et postq̄ intrauim9. oportuit nos cozā duce omibusq̄z maioribus qui ad hoc erant vocati dicere flexis genib9. ea q̄ dixeram9 superius. Literas etiā domī pape obtulim9. sed interpres quē de kioniā dato precio duxeram9. nō erat sufficiēs ad interp̄tandū. nec aliquis ali9 habebatur vsque9 Hīc equi nobis dati sunt. & tres tartari. q̄ nos ducerēt festinant̄ ad ducem baty. Ip̄e est apud eos potētioz excepto imp̄atore. cui tenēt̄ p̄ eūctis p̄ncipib9 obedire. Itaq̄z iter arripuim9 secūda feria post primam domicā. xl. & equitādo quantum equi trotare poterant. q̄n hēbam9 equos recentes fere ter aut quat̄ omni die p̄perabam9 de mane vsq̄z ad noctē. imo etiā de nocte sepissime nec tamē añ quartā feriā maioris hebdomade potuimus ad ip̄m puenire. Ibamus aūt p̄ terrā cumanoz. que tota est plana & flumia quattuoz hēt magna. Primū appellat̄ nepar iuxta quod ex pte ruscie ambulabat cozēza & monsij. qui maioz est illo ex altera parte p̄ campestria. Secūdū appellat̄ don. sup quod ambulat quidā p̄nceps hns in p̄iugio sozorē baty. q̄ vocat̄ tirbon. Tercīū dicit̄ volga quod est magnū valde sup quod incedit baty. Quartū nomīat̄ iaes sup quod duo millenarij vadunt. Vnus ex pte flumīnis vna. & alter ex altera. hi omnes in hieme ad mare descēdunt & in estate sup ripā eozūdū flumīnum ad montes ascendūt. hoc est mare magnū de quo brachiū sancti georgij exit. quod in ostantino polim vadit. hec aūt flumia sunt piscib9 valde plena & maxime volga. Intrātq̄z mare grecie. quod dz magnū mare. Sup nepze aūt multis diebus iuimus per glaciē. sup litoza quoq̄z maris grecie satis piculose p̄ glaciē iuim9. ī pluribus locis multis diebus gelat̄ em circa litoza bene ad tres leucas inferius. Pri9 aūt q̄ ad baty pueniremus. duo ex nostris tartaris p̄cesserūt. ad indicandū ei oīa verba. que apud cozenzā dixeram9. XXII. Qualiter recepti sūt apud baty magnū p̄ncipē

Postro cum in finib9 terre comanoz ad baty pueniremus bñ positi fuim9 p̄ vnā leucā a statōnibus eius. Cunq̄z duci debuim9 ad curiā ipsius. dictū fuit nobis. q̄ inter duos ignes transire dēremus. Nos aūt hoc nulla rōne facē volebam9. at illi dixerūt nobis. Ite secure. quia p̄ nulla causa hoc volumus facere nisi tm̄ vt si vos aliquid malū cogitatis domīo nostro. vl portatis venenū ignis auferat omne malū. Quibus rñdim9. q̄ p̄pt̄ hoc ne de tali re suspectos redderem9 nos trāsire mus. Cum igit̄ ad ordam pueniss emus. interrogati a p̄curatore ipsius eldegay. cum quo inclinare velle mus. idē quod prius apud cozēzā rñdimus. Datisq̄z muneribus & acceptis. auditis etiā itineris causis introduxerūt nos in statōnē p̄ncipis. Prius facta inclinatōne. & audita de limine non calcando sic prius admonitōne. Ingressi aūt flexis genibus vba nostra p̄posuimus. deinde literas attulim9. & vt nobis darent̄ interp̄tes. ad trāsferēdū eas rogauimus. Qui etiā in die pasceue dati fuerūt nobis. & eas in litera ruthenica. saracenica. & ī tartarica diligēter cum ipsis transtulimus. hec iterp̄tatō baty p̄ntata fuit. quā & legit & attēte notauit. Tandem ad nostrā stationē reducti fuimus. sed nulla cibaria nobis dederūt. nisi semel aliq̄ntulū milij in vna scutella. s. in prima nocte quādo venimus. Iste baty magnifice se gerit. habēs hostiarios & omēs officiales ad modū imp̄atoris. & sedet in loco eminenti velut in throno cum vna de vxoribus suis. Alij vero tam fratres sui & filij. q̄m alij maiores inferius sedēt in medio sup bancū. & homines ceteri post eos in terra dorsū. s. viri a dextris. & femie a sinistris. Tētoria quoq̄z de panno lineo hēt pulcra & magna satis. que fuerūt hungarie regis. Nec aliquis ad eius tētoriū audet accedere p̄ter failiā nisi vocatus. q̄ntūcunq̄z sit potēs & magn9. nisi forte sciat̄ q̄ sit voluntas ipsius. Nos etiā dicta cā sedimus a sinistris. sic etem̄ & omēs nuncij faciūt in eū do. s. in redeūdo ab imp̄atore sp̄ ponebamur a dextris. In medio ponit̄ mēsa eius p̄pe hostiū statōis sup quā apponit̄ potus in aureis et argēteis vasis. Nec vnq̄ bibit baty. vel aliquis tartaroz p̄ceps maxime quādo in publico sunt. nisi cantet̄ ei vl cythariset̄. et cum equitat semp portat̄ solimū vel tentoriolum sup caput eius in hasta. sicq̄z faciunt cuncti maiores p̄ncipes tartaroz et etiā vxores eorum. Ipse vero baty. satis est hoibus suis benignus valde tam̄ ab eis timet̄. et in pugna est crudelissimus. Sagax ē multū & astutissimus in bello. quia

iam pugnauit tpe lēgo XXIII. Qualiter recedentes a bathy p terrā comanoz & kangitaruz transierunt

NDie porro sabbati sanctī. ad statiōnē fuim9 vocati. Et exiuit ad nos p̄curator baty p̄dict9 dicēs ex pte ipsi9 q̄ ad impatorē cuyne ī terrā ipsoz irem9 retentis quibusdā ex nostris sub hac spe. q̄ vellent eos ī mittere ad dn̄m papā. quib9 et literas dāim9 de omnib9 factis nostris quas deferrēt eidē. Sed cum rediissent vsq; ad montij ducē sup̄dictū. ibi retenti fuerūt vsq; ad reditū nostrū. Nos aūt ī die pasce officio dicto & facta ōmestione qualicunq; cum duob9 tartaris. qui nobis apud cozenzam fuerant assignati. cum multis lacrimis recessim9 ne scientes vtrū ad mortē vl' vitam p̄gerem9. Eram9 tñ ita infirmi corpe. q̄ vix poteramus equitare. In tota siquidē illa. xl. fuerat cib9 noster miliū cuz aq̄ & sale tñ. & ī alijs sil'z dieb9 ieiūioz. nec hēbam9 aliquid ad bibendū p̄ter niuē ī caldario liq̄factam Ibam9 āc p̄ comaniā equitādo fortissime. qm̄ habebam9 equos recētes quinquies aut pluries in die. nisi quādo p̄ deserta ibam9. & tūc equos meliozes atz fortiozes qui possent otinuū sustinere laborē. accipiebam9. Et hoc ab meūte. xl. vsq; ad octo dies post pascha. Hec tra. s. comaīa ab aquilone īmediate post rusciā hēt mordwinos byleros. i. magnā bulgariā. bastarcos. i. magnā hungariā post bastarcos parositas. samoedos Post samoedos. illos qui dicunt hīe faciē caninā ī occeani litoz̄ib9 in debtis Ameridie habet alanos. cirtassos. gazaros. greciā & ostantinopolī. ac terrā yberoz. cathes. bzutachios. qui dicunt esse iudei caput radētes p̄ totū. terram quoq; cythoz atz georgianoz & armenoz̄uz & turcoz. Ab occidēte aūt hungariā hēt atz rusciam. Et est comania terra maxima & longa. Cuius populos. s. comanos tartari occiderūt. quidā tamē a facie eoz fugerūt. & quidā in eoz seruitutē redacti sunt. plurimi aūt ex eis qui fugerūt ad ip̄os redierunt. Post hec intrauim9 terrā kangitaz. que magnā hēt in pluribus locis penuriā aq̄rum. in qua etiā homīes pauci morant̄ p̄pter aque defectum. Vnde homines ieroelay ducis ruscie cum ad ipsuz in terrā tartaroz p̄rexerūt. plures eoz in illo deserto p̄e siti mortui sunt. In hac etiā terra et in comania multa inuenim9 capita et ossa mortuoz hoīm sup terrā iacentia tāq̄ sterquilīniū. p hāc itaq; terram iuim9 ab octo dieb9 post pascha fere vsq; ad ascensionem dominicā. Huiusq; hītatores pagani erant. & tam ipsi q̄ comani non laborabāt. sed tñ de aīmalib9 viuebāt. nec domos edificabāt. sed in tabernaculis hītabāt. istos etiā tartari deleuerunt & hītant in terris eoz. illiq; qui remāserūt redacti sunt in seruitutē ip̄oz̄um XXIIII Qualiter ad p̄mā impatoris futuri curiā deuenerunt

DOrro de terra kangitaz intrauim9 terrā biserminoz qui loquunt̄ lingua comaica. sed legē tenent saracenoz. In hac etiā terra inuenim9 vrbes innumeras cum castris dirutas villasq; multas desertas. Huius dominus dicebat̄ altisoldan9. qui cum tota sua p̄genie a tartaris est destructus. hēt aūt hec terra montes maximos. Et a meridie quidē hēt hierusalem & baldac. totāq; saracenoz terrā. atz ī finib9 illis p̄pinquis morantur duo fratres carnales tartaroz duces. s. burin et cadan. filij thiaadax qui fuit filius chingiscā. Ab aq̄lone vero terrā hēt nigroz kythaoz & occeanū. In illa vero morat̄ siban frater baty. p hanc iuim9 a festo ascensionis dn̄ice. fere vsq; ad. viij. dies aīi festum sci iohīs baptiste. Deinde ingressi sum9 terram nigroz kithaoz. in qua impator edificauit domum. vbi etiā vocati fuim9 ad bibendū. Et ille qui erat ibidē ex pte impatoris. fecit maiozes ciuitatis & etiā duos filios eius plautere coram nobis. Hinc exeuntes quoddā mare pulcrū inuenim9 in cuius litore quidā existit mons pulcher. In quo. s. monte quoddam foramē esse dicit̄. vnde in hyeme tam maxime tempestates ventoz exeūt q̄ homines inde vix & cum magno piculo trāsire p̄nt In estate vero semp quidē ibi ventoz sonitus audit̄. sed de foramīe tenuiter eg rediē. p hui9 maris litora plurimis dieb9 p̄rexim9. quod quidē licet non multū sit magnum. plures insulas hēt. & illud in sinistris dimisim9. in terra vero illa hītat orda. quē oīm tartaroz ducū ātiquioz̄ dixim9. & est orda sine curia patris ipsi9 quā inhītat & regit vna de vxoribus eius. Cōsuetudo em̄ est apud tartaros q̄ p̄rincipū & maioz curie non deleant̄. sed semp ordinant̄ alique mulieres que illas regant. eisq; donarioz p̄tes sicut domīs eoz dari solebat dant̄. Sic tandē ad p̄mā impatoris curiā venim9. in q̄ erat vna de vxoribus ipsi9

XXV Qualiter ad ip̄m cuyne impatorē futurum puenerunt

ET vero q̄ nondū impatorē videramus. noluerunt vocare nos nec intromittere ad ordā ipsi9 Sed nobis in tentorio nostro secundū morē tartaroz valde bene seruiri fecerunt. & vt quiescerem9 nos ibidē p vnā diē tenuerunt. Inde p̄cedentes in vigilia scōz̄ petri & pauli terram naymanoz intrauim9 qui sunt pagani. In ip̄a vero die apostoloz ibidē cecidit magna nix. & habuim9 maxīm frig9. hec quidē terra montuosa & frigida est sup̄ modū. ibiq; de planicie rep̄iē modicum. Iste quoq; due natiōnes p̄dicte nō laborabāt sed sicut & tartari in tentoriis hītabant. q̄s & ipsi deleuerāt. Per hanc etiā multis dieb9 p̄reximus. de inde terram mongaloz intrauimus quos tartaros appellam9. Per has itaq; terras vt credim9 tribus septimanis equitando fortiter iuim9. & in die beate marie magdalene. ad cuyne impatorē electus p̄uenim9. Ideo aūt p̄ omnē viam istam valde festinauimus. q̄ p̄ceptū erat tartaris nostris vt cito nos ducerent ad curiaz solennē iam ex annis plurib9 in dictaz. p̄pter ipsi9 impatoris electiōnē. Idcirco de mane surgentes ibam9 vsq; ad noctē sine ōmestione & sepius tam tarde veniebamus. q̄ non comedebamus in sero. sed quod manducare debebam9 in vespere. dabatur nobis in mane. Mutatisq; frequenti9 equis nullatenus parcebatur eis. sed equitabam9 velociter ac sine iter missione q̄ntūcūq; poterant equi trotare. Actor Hec de situ terre ac de moz̄ib9 gestisq; tartaroz & de itiere fratris iohannis sup̄dicti vsq; ad curiaz ip̄eratoris eoz̄uz excerpsim9. ex eiusdē fratris iohannis libello. ea q̄ in libro fratris simonis deerant huic opi adiicendo. Decetero aūt ex vtroq; libello interscalarit̄ q̄s dam narratiōes p̄sequendo voluim9 ordīare p̄cedere. put tpi opetunt & ordini hist̄orie XXVI.

De exaltatiōne raconadij ī soldanū turquie. Frater simon.

ANno supi9 in missione fratz ad tartaros annotato s. ab īcarnatiōne dn̄i. M. cc. xl. v. mense octobri. mortu9 est in satellia gaiasadin9 turquie soldan9. eiq; successit filius ei9 adhuc puer nomīe raconadi9. hunc genuerat ipse

de filiã cuiusdã sacerdotis grecí·altez vero nomĩe azadinũ de filia vt dicit cuiusdã burgensis yconij· seu pretorij·terciũ vero aladinũ de filia zegine ge orgie genuerat·quã in vxorẽ hẽbat·Raconadi? ẽat xi·annoz·azadin?·ix·aladin?·vii· Et iste quidẽ natu minim? regine filius·quo ad ipos paterne here ditatis heres erat legitim?·siquidẽ & pater ei?ter cia die post natiuitatẽ ipsi?·oẽs admiraldos suos eidez puero tanq̃ legitimo filio & heredi suo iura mentum homagij ꝟm ritũ suũ prestare iussit·Aliã qz monetã a sua·eiusdẽ filij nomĩe tunc fieri iussit que adhuc etiã in turquia currit Sed tunc erat qui dam losir nomĩe baiul? toti? turquie ꝑsa natione· qui olim ad soldanũ veniẽs fuerat notari? curie· Fratrẽ quoqz paupem hẽbat· qui ligna vendebat· Deinde paulatim mtm̃ ascendit q̃ turquie cãcella rius fuit·hic itaqz vnus erat de terre antiquioz ib? & in multis sagax inuent? & exptus· Qui etiã ad tartaros p terra saluãda ꝓexerat·eiqz soldan? in morte gladiũ suũ omiserat·ita q̃ ex pte illius totã terrã in manu hẽbat·hanelauit aũt omnib? modis in vxorẽ accipe vnã de domĩ sui mortui vxoribus quod magnũ apud turcos erat op̃probriũ domĩo & suis omnib?·Et hoc quidẽ ꝓpositũ suũ salefadino qui tunc in turquia post ipm erat potẽtioz·tanq̃m amico suo & familiari reuelauit·quod omnib?mo dis salefadio displicuit·& ei q̃ntũ potuit dissuasit Ille tñ ꝑualens·tandẽ soldani vxorẽ raconadij ma trem accepit·ipmqz raconadiũ tanq̃ natu maiorẽ in soldanũ exaltauit·quoz vtrũqz salefadino·cete risqz plurib? admiraldis valde displicuit· tum qz ipe losir soldanũ illũ ostituendo cum omnibus ad miraldis in hoc sibi assentientib? ꝑiuriũ ĩcurrebat tum qz ipe homo plebeus & alicnigena·vxorẽ dñi sui accipiendo magnũ ei suisqz omib? admiraldis dedecus faciebat· ¶ XXVII· ¶ De losyr tyran ni debachatione

Ex his erga salefadin? & plures admiral di turquie·otra losir plurimũ ĩdignati sũt ita q̃ in mortẽ eius ſexirgenti cum ipo cõ iurauerunt·At quidã eoz qui simul iurauerant ad ipm losir accesserũt·eiqz mortẽ suã iuratã manife stauerunt·sup iuratõne facta veniã ab ipo postu lantes·eiqz decetero se penit? adhesuros firmit̃ ꝓ mittentes·Quosdã etiã illoz ſexingentoz quos ip si plus odiebãt nomĩauerũt·ipsiqz losir occidẽ sua serunt eos·Vnus aũt ex illis astutioz osuluit losir vt aliq̃ die incluſiũ se in camera sua infirmũ fingerz & cã sue visitatõis eos accĩret·ibiqz ĩsidijs poĩtis locus aptaret̃ in quo occidendi omẽs includerent̃ Quod vbi factũ est vna die·xv·vel ꝟm alios·xxiiij admiraldi maiozes in turquia latent̃ occisi sunt· di cunt & latini siue christiani q̃ idem losir admiral dos vsqz ad·lx·occidit·quosdã etiã alios pseq̃ndo fugauit & quosdã in carcere recluſit·Marchisiũ de lãbro incarcerauit·& admiralẽ ad tartaros vt ex ulem ꝓfugauit·illũ quoqz qui vederat ei osiliũ de admiraldis occidendis cum vxore ac filijs omibus interfecit·Magis aũt ac magis otra salefadinũ vt pote tunc in turquia potentiorẽ· & cui magis q̃m alijs facta ipsi? displicebant mdignabat̃·qui·ſ· sa lefadinus apud arsengã·tanq̃ cui terra illa erat cõ missa morabat̃·Cum ergo die q̃dã salefadin?·cc·se cum bellatozes hr̃et·eiqz·xx·miliũ hoĩm exercitus losir supueniret illi qui erant exꝑte losir mandaue runt salefadino ne fugeret·sed aduẽtũ ipoz ostant̃ expectaret·qz ĩhoza q̃ incipent ogredi cũ ipo eẽnt qui modo videbant̃ esse otrarij Qui verbis eoz ni mis credul?·bellũ aggress? est· statimqz a mltitu dine tanta otritus est·Ipe tñ cum paucis recept? est in quodã castro fortissimo·gamach vocabulo Tandẽ vero circũdãt? & obsess? ab exercitu losir ã castri hĩtatorib? exire q̃si coact? est·dicentib? se nolle tueri hoiem in castro soldani·qui otra solda um esset· Interim quoqz nũcios mittebat losir ad ipm vt de castro secur? exiẽs ad se veniret· eligẽs sibimet quod meli? vellet·videlicz aut exire de ter ra libere & quocunqz vellet ꝓficisci·aut de cetero cum beniuolentia ipsi? losir in terra turquie vt p? omorari·Cunqz nuncij verba portãtes annuente sa lefadino·ab ipo losir iuramẽta recepissẽt omia que mãdauerat se firmit̃ ſuaturũ·ille fidei eoz se omit tens ibat ad ipm·losir aũt ꝓmisit nuncios in occur sum eius·dicens nunciis eum adducentib?· Nolite vlteri? ipm ad me adducere·sed visis pntib? nũcij eum interficite·Quod & factũ est·hic autẽ salefa dinus gallicũ atqz theutonicũ sciebat·multũqz frã cos siue christianos diligebat Et si aliq̃ndiu lõgi? vixisset·fortassis vt credit̃ cito christian? factus fuisset ¶ XXVIII· ¶ De federis inter turcos & tartaros ofirmatõne

Eodem aũt anno quo mortu? est soldan? turquie gaiasadin?·eiqz successit fili? eius primogenit? raconadi?·ſ·ab incarnatione domĩ·M·cc·xl v·tartari cum turcis fed? inierunt· & tunc·xiiij·camelos ipperis onerãtos ac·ccc·sum marios sericis & scarleta aliisqz pãnis pciosis onu stos cum plurib? equitaturis eoz regi trãsmiserũt Frater aũt soldani medi? natu videlicet azadinus· ad eumdẽ regẽ cã ofederatõis est miss?· Deniqz tur ci sub hac forma se tributarios subdidrũt tartaris· Quolibet anno reddunt eis·M·milia·cc·milia iper pera & quingẽtos pãnos sericos·quoz medietas est deaurata·equos quoqz quingẽtos· & camelos totidẽ·& arietes·v·milia·hec aũt omnia tenent̃ du cere & oducere salua & integra cum expensis suis vsqz ad mongã·Tñdem quoqz val̃t exenia et do na·que vltra tributũ mittunt̃ q̃ntũ ipm tributũ·et ampli? etiã vt dicit̃· Preterea tenent̃ turci ꝓ totaz turquiã ꝓuidere nunciis tartaroz oĩno· in eqtatu ris·in munerib?·in victualib? eundo·morando·ac redeundo·Itaqz notari? soldani oputauit expẽsas nunciozz tartaricozz·q̃s apud yconiũ in duob? an nis fecerãt·& inuentñ est q̃ excepto pane & vino ſexingẽta milia ippera expenderãt Predicta vero tributaria ofederatio facta fuit apud sauastiã·mar chisio de lãbro nomĩe ostantino pñte·qui tũc tpis maresc all? erat turquie·& etiaz baiul? fuerat eiu dem terre Et q̃ quidẽ hoc tributũ primo omissum fuit tartaris interfuit ibidem eiusdẽ cõstantini mi les vocabulo ꝓuincialis·qui multa de illis enarza uit frĩbus ꝑdicatoribus·a domĩo ꝑpa cũ literis suis ad tartaros transmissis ¶ XXIX ¶ Qualiter rex minoris armenie tartaris se subdidit

Circa idem tempus ostans pater & baiul? regis armenie qui vocat̃ aitons filiũ suũ eiusdẽ regni conestabulũ ad tartaros mi sit·eorumqz tributo se ac regnũ suum subijciẽs·pa cem cum eis oposuit Que videlicet minoz armia nomine alio ab antiquo vocat̃ cilicia· & inter tur quiam & siriam est sita Ibi est tarsis ciuitas archi epalis De q̃ paulus aplus fuisse se dicit Ibi quoqz est catholicon id est vniuersalis epus·sicut & ĩ ge orgia de q̃ dictũ est supius Huius armenie regnũ

adquisierant paucis antea tempib9· duo fratres de maiori armenia leo ·s· acrobinus· Et robin9 quidē maior natu prior in ea regnauit vel pot9 prefuit moritur9 vero regnū & filiā suā· eiusdē videlicz regni heredē·fratri suo leoni cōmisit·ejusqz fidei credidit· At ipe leo regnū in semetipm retorsit: quin pot9 de baronia regnū sibi facere voluit nā antea vt dr rex ibi non erat: sed baro qui soldano turquie sub tributo fuiebat·Itaqz ad petitōnē ipsius leonis auus domī de trousot prexit ad curiā romanam & ad impatorē othonē petēs ab ambobus vt ipm in legiū hoiem recipent· Ecclesia vero sub dicōne salvo ·s·heredis iure·recepit ipm in hoiez & otho similiter· Porro arepus quidā theutonic9 videlicet moguntin9 attulit eidē leoni coronā· sb tali dictōne·vt omēs pueros infra·xii·annos existentes ipe leo poni faceret ad literas latinas Tūc ergo rex leo dedit ecclesie ī dctē casale·estelice· castrum paperon·& alia multa casalia·pluraqz alia· Hec aūt omnia iurauerūt barones se firmiē tuaturos·Factū est aūt hoc·anno domi·M·cc·xlii· Porro idem leo·ter infirmus ter fecit omnes barones suos robino nepoti suo iurare· tangp vero & legitimo domio suo & iusto heredi regni armenie·Filiam tam suā cui regnū relinqre disposuerat fratri anthiocheni principis in diugiū dedit·& postea ipsum dolose interfecit·Ipo aūt leone mortuo·quidam baro eiusdē armenie ostans nomīe·filiam eius violenter rapuit & postmodū eandē inuitaz filio suo haitoni matrimonio copulauit·eiqz cuz illa regnum tradidit·Porro filiā robini que regnū hereditario iure possidere debuit·philipp9 miles ō mōte forti vxorē accepit· Unde & merito adillō aspirat·ipmqz vt iustū est adquisituz se spat·Idē etiaz ostans diuersis dolis & machinamētis·lxii·baroēs armenie maiores interfecit· Soldani quoqz turce matrē atz sorores qs idem soldanus ipsi tangp suo homī legio ac fideli vtpote xp̄ano cā refugij miserat a facie tartarorū·ipe reuera infidelis & iniqu9 misit eisdē tartaris in fauorē ipor· Et ille quidē ī ipso itinere dicunē obisse·Itaqz soldan9 ipse terrā ei9 itrauit & vrbē tarsū obsedit·Sz ibidē ifirmat9 mortu9 est·& in vrbe regali satellia sepult9 est·

¶ XXX ¶ Qualiter cuyne fratres minores suscepit ¶ Frater iohannes·

Cum aūt pueni m9 ad cuyne fecit nobis dari tentoriū & expensas quales tartaris dare solent nobis tamē meli9 qp aliis nūcūs faciebat·Ad ipm aūt vocati non fuim9 eo qp nōdū elect9 erat·nec adhuc de impio se intromittebat· Interpretatō tam lr̄arum domī pape ac verba etiā a nobis dicta·a predicto baty erāt ei mādata· Cuz ergo stetissem9 ibi p quinqz vel·vi·dies·ad matrez suam nos trāsmisit·vbi adunabaē curia solennis· Et cum venissem9 illuc·tam extensū erat tētorium magnū de alba purpura prepatū· eratqz tā grāde nostro iudiçō· qp plusqp duo milia hoīm poterant esse sub illo Et in circūitu factū erat ligneū tabulatum varijs imaginib9 depictū·Illuc ergo prexim̄us cum tartaris nobis ad custodiā assignatis·ibiqz duenerāt oms duces & vnusquisqz cum hoībus suis equitabat in circūitu p planicies & colles·In pma die vestiti sunt omnes purpuris albis·i secūda vero rubeis·& tunc venit cuyne ad tentorium illud·Porro tercia die fuerūt omēs in blaueis purpuris·& ārta in optimis baldakinis In illo autez tabulato iuxta tētorii ū erāt due maiores porte· p quaz vnam solus impator debat intrare & ad illā nulla erat custodia·quis esset apta· quia p illā nullus audebat ingredi vel exire·p aliā oēs qui admitebanē intrabāt·& ad illā custodes cum gladijs et arcub9 & sagittis erāt·Itaqz si quis tentorio ppīquabat vltra terminos qui positi erant·si capiebaē verberabaē·si fugiebat sagitta siue ferro sagittabatur Multiqz ibi erant qui in frenis pectoralib9·sellis & hmōi·iudicō nostro auri circiter·xx· marcas hēbant·Sic duces infra tentoriū colloqbanē & de impatoris electōne tractabāt vt a nobis creditur Alius aūt vniuers9 popul9 longe extra tabulatum collocabaē·& ita fere vsqz ad meridiē morabantur Tunc incipiebāt lac iumētinū bibere· & vsqz ad vespas tm̄ bibebāt·quod erat visu mirabile· Nos āt vocauerūt interi9 & dederūt nobis ceruisiā· quia iumētinū lac non bibebam9· Et hoc quidē nobis p magno fecerūt honore·sed tm̄ nos opellebant ad bibendū·qp nullaten9 poteram9 ppter osuetudinē sustinere· Unde oīdim9 eis hoc eē graue nobis·iō qz nos cessauerūt opellere· Fortis aūt erat dux gerozlaus de susdal ruscie·pluresqz duces kythaorū & solāgor·Duo quoqz filij regis georgie· nuncij etiā califi de baldac qui erat soldan9· & plusqp·x· alii soldani saracenor vt credim9 Et sicut nobis a procuratorib9 dicebaē·erāt ibi nuncior plus qp·iiij· milia inter istos qui tributa portabāt· & illos qui deferebāt munera·& soldanos ac duces alios q ad tradendū se ipsis veniebāt·& illos p quib9 ipsi miserant·illosqz qui terzar erāt prefecti Hi omēs sūt extra tabulatū ponebanē·eisqz simul bibere prebebatur Nobis autem & duci gerozlao fere semp ab eis dabaē supior locus quādo cum eis eram9 exterius

¶ XXXI· ¶ Qualiter in imperium sublimatus fuit

ET quidē si bñ memīm9·ibidē per septimanas circiē·iiij·fuimus· Credimusqz qp ibi fuit electō celebrata·non tm̄ ibidē fuit publicata Propē hoc āt id maxime credebaē·qz semp quādo cuyne de tētorio exibat eidē cātabaē· & cuz virgis speciosis in sūmitate lanā coccineā hñtib9 inclinabaē·quod alteri ducum nulli fiebat· quousqz exterius morabaē Hec āt statio siue curia nomīaē ab eis siraor da·hinc exeuntes vnanimit omēs equitauimus p tres aut qttuor leucas ad aliū locū vbi erat in qdā pulcra planicie iuxta riuū· int montes aliud tētoriū quod apud ipos appellaē ordа aurea prepatum·Ibi em̄ cuyne debat poni in sede in die assumptōnis domīe nostre· Sed ppter grādinē nimiam·que tunc vt supdictū est cecidit· res dilata fuit Eratqz tentoriū in columīs positū· que lamis aureis erāt tecte·& clauis aureis cum aliis lignis fixe·Porro de baldakino erat tectū supius· sz alij erāt pāni exteri9·fuim9 aūt ibi vsqz ad festū beati bartholomei·in quo maxima multitudo duenit·& ptra meridiē versus vultib9 stetit Et qdā ad iactuz lapidis longe a ceteris erant sempqz orōnes faciē do ac genua flectēdo ptra meridiē longi9 & lōgi9 pcedebāt·Nos aūt verum īcātatōnes facerēt· aut genua deo vel alteri flecterēt nesciētes·nolebam9 facere genuflectōes· Cunqz diu ita fecissent ad tētorium reuersi sunt·& cuyne in sede impali posuerunt·ducesqz coram eo genua flexerūt· Post hoc idem fecit vniuersus popul9· exceptis nobis q eis subditi non eram9

¶ XXXII ¶ De solennitate q̄ fuit intronizatus Frater simon·

Eē anno domī·M·cc·xlvi·cuyne qui & gog chaā

id est impator vel rex sublimatus est in tartarorꝝ regno. Omēs siquidē illorꝝ barones ogregati quandam sedē aureā in loci supdicti medio posuerunt supꝑ quā ipm gog sedere fecerūt. & corā eo gladiū posuerūt dicentes. Volumꝰ & rogamꝰ atqꝫ ꝓcipimus vt domineris omnibꝰ nobis. At ille dixit eis. si me vultis sup vos regnare. nūquid pati estis vnusquisqꝫ quod vobis precepo facere. quēcunqꝫ vocauero venire. quocunqꝫ voluero mittere pgere. quēcunqꝫ occidi ꝑcepo occidere. Rñderunt Vtiqꝫ. Ergo inquit oris mei ſmo. decetero gladiꝰ meꝰ erit. Omēsqꝫ omunit ei osenserūt. Post hoc aūt filetuꝫ quodā in terra statuerūt. ipmqꝫ rursus desup sedere fecerūt dicētes. Vide sursū & agnosce deum ac respice filetrū in quo sedes deorsū. Si bñ regnuꝫ tuum rexeris. si largus fueris. iusticiāqꝫ seruare dilexeris. ac principes tuos vnūquēqꝫ ſm dignitatem suam honorabueris magnificꝰ rgnabis. totusqꝫ mūdus tue substerneē dominatōni. & quidquid desiderabit cor tuum dabit deus tibi. Si aūt econtrario feceris miser & abiectus eris. adeoqꝫ pauper. vt nec tibi pmittat filetrū i quo nūc sedes. Hoc dicto idē barones vxorē gog cum ipo sup filetrū sedere fecerunt. sicqꝫ ambos sedētes. a terra sursū in aera leuauerūt. atꝫ imperatorē & imperatricē oim tartarorum voce publica & clamorosa eosdē ꝓtestati sūt Postea multitudinē infinitā auri & argēti & lapides preciosos. ac quecūqꝫ remanebant a chagadadā coram imperatore nouo apportari fecerūt. eiqꝫ dñiuꝫ sup omnia illa plenariū ocesserūt. Ipe vero ꝓut ei placuit vnicuiqꝫ principū distribuit. sibiqꝫ reliquū seruari ꝑcepit. Deinde vero bibere cepunt & vt moris eorꝫ est vsqꝫ ad vesperas otinue potatōnibꝰ intenderunt. Post hoc aūt carnes cocte in cīeribus sine sale venerunt. & inter ꝗttuor vel quinqꝫ boues vnicū mēbrū siue frustū mistri dederūt. Infra tētoriū chaam dederūt carnes ac brodiū cum sale ꝓ salsa sicqꝫ faciebāt cunctis diebꝰ qñ celebrabāt quinia.

¶ XXXIII ¶ De etate ac moribꝰ & sigillo ipsi? Frater iohannes

Hic aūt imperator quādo sublimatꝰ est in regnum. videbaē cē circit. xl. vel. xlv. ānorꝝ Mediocris erat statura. prudens valde. nimis astutꝰ. multūqꝫ fiosus. & grauis in moribus. Nec vnq̄ videbat eum homo de facili ridere. ul' aliquam leuitatē facere sicut dicebant christiani. qui cum ipo morabanē otinue. Dicebant etiā nobis firmiter asserēdo xp̄iani. qui erāt ō familia eius. q̄ deberet fieri christianꝰ. Cuius signū erat q̄ ipe. cleri cos christianos tenebat. et expēsas eis dabat. hēbat etiā semp capellā christianorꝝ añ maiꝰ tentorium suum vbi cantant clerici publice & apte. ac pulsāt ad horas vt ceteri christiani ſm mores grecorum. q̄ntacunqꝫ sit ibi multitudo tartarorꝝ ul' etiā aliorꝝ hoim. hoc tam non faciunt alij duces iporꝝ. Est ām mos imperatoris ipsi? vt nunq̄ ore ꝓprio loquatur cum extraneo q̄ntūcunqꝫ magnus sit. sed audit ac rñdet ꝑ interpositā psonam Et quādocunqꝫ negocium ꝓponunt vel imperatoris rñsionē audiūt. isti qui sub eo sunt quātūcunqꝫ sint magni flexis genibus vsqꝫ ad finē verborꝝ psistunt. Nec alicui de cō suetudine sup aliquo negocō loqui licitū est. post q̄ ab imperatore diffinitū est. hēt aūt imperator predictus ꝑcuratorē & ꝑthonotarios atqꝫ scriptores omēsqꝫ officiales in negocijs tam publicis q̄ priuatis exceptis aduocatis. Nam sine litiū vel iudicioꝝ strepitu ſm arbitriū imperatoris omia fiūt. Alij quoqꝫ principes tartarorꝝ de his que ad illos ptinēt idē faciunt. hoc aūt nouerint vniuersi. quia nobis tūc exñtibꝰ in solenni curia iam ex pluribus annis indicta. idem cuyne imperator de nouo electꝰ cum omnibus suis principibꝰ erexit vexillū ptra ecclesiam dei. ac romanū impiū. ac ptra oīa regna xp̄ianorū et populos occidētis. nisi fortasse quod absit facerent ea. que mandabat domīo pape atꝫ potētibus & omnibꝰ christianorꝝ populis videlicet vt ipsi sb dantur eis. nam excepta christianitate nulla est terra in orbe quā timeant. & idcirco cōtra nos ad pugnam se ꝑparant. huiꝰ siquidē imperatoris pater. s. octoday necatus fuerat veneno & ob hoc a bellis quieuerant tꝛe pauco. Intētio aūt eorꝝ vt dictū ē supra est sibi totū subicere mundū sicut a chīgiscā hñt mandatū. Vnde & ipe imperator in literis suis ita scribit. Dei fortitudo oīm hoīm imperator. In superscriptōne quoqꝫ sigilli eius hoc est Deꝰ in celo & cuyne chan. sup terrā dei fortitudo oīm hominū imperatoris sigillū ¶ XXXIIII ¶ De noibꝰ eiꝰ ac principibꝰ & exercitibus ¶ Frater simon

Et hoc quidē nomē chan siue chaam est appellatiū. idēqꝫ sonat q̄ rex vl' imperator. siue magnificus vel magnificatꝰ. Sed hoc tartari singulariē attribuunt domīo suo. nomē eiꝰ ꝑprium reticēdo Ipe quoqꝫ gloriaē se eē filiū dei. seqꝫ sic ab hominibꝰ appellari Idē aūt sonat cuyne qō & gog ſm aliam linguā. est itaqꝫ nomē imperatoris ꝑpriū gog & fratris eius magog. siquidē ꝑ ezechielem dominꝰ gog & magog aduentū ꝓdicit. eorū qꝫ interitum se factuꝫ ꝑ eūdē ꝓmittit Ipsi quoqꝫ tartari ꝑprie loq̄ndo se vocant mōgli siue mōgol. quod verbū fortasse cōsonat mosoth. hic itaqꝫ scz cuyne chan siue gog. chaam feruēs & estuās in hominum pstratōnē. quasi cliban? succensꝰ a coquente. secum hēt exercitꝰ quinqꝫ suo domīno subiectes. ꝑ quos expugnat omnes sibi ptrarios ac rebelles. In finibꝰ aūt psidis habꝫ principē noīe baiothnoy qui totam terrā christianorꝝ & saracenorꝝ vsqꝫ ad mare mediteraneū & ꝑpe anthiochiā. & vltra per duas dietas eius dominio subiugauit. ita q̄ a capite psidis vsqꝫ ad mare iam ei regna. xiiij. adq̄siuit. Est aūt baioth ꝓprium nomen. noy vero sonat dignitatem. est etiam dux quidā tartarorꝝ nomīe corenza m versus christianos occidētis. qui habꝫ sub se armatorꝝ sexingēta milia. stans ibi tanq̄ i custodia ne sup ipos ac super subseq̄ntes irruant subito christiani. Porro bathoth princeps est tartarorꝫ maxim? hominibꝰ quidē suis satis benignus. licet ab eis sit valde reuerit?. in pugna vero est crudelissimus. In exercitu quidez bathoth sunt sexingenta milia pugnatorꝝ. videlicet. clx. milia tartarorꝫ. & cccl. milia tam christianorꝝ q̄ aliorꝝ scz infideliꝫ & dicit hēre plures bellatores i septuplo numero q̄ baiothnoi in exercitu suo. porro chaam dicitur habere exercitus quinqꝫ. quorꝝ oīm nemo de facili potest numerū conp̄hendere. ferē aūt baioth. xviii barones fratres non ex eodem patre. nec ex eadem matre. sed ex diuersis habuisse quorꝝ vnusquisqꝫ. x. milia bellatorꝝ ad mīm? habebat sub se. sed de oīb? illis non intrauerūt nisi duo fratres regnū hungarie. Debebant aūt annis. xxx. ꝓcedere in pugnādo sed tunc vt dictū est interfectꝰ fuit imperator eorꝝ veneno. ideoqꝫ quieuerūt tempe pauco. Vt autem imperatorem habuerunt. itemꝫ se ad pugnādū ꝑparuerunt ¶ XXXV ¶ De admissione fratꝝ & nūciorum ad imperatorem ¶ Frater iohannes

IN loco igiē illo vbi posit9 ē ip̄ator i throno voca
ti fuim9 cor̄ ip̄o. Cunq3 gingai ꝓthonotari9 eius
nomia nostra scripsisset. illor3q3 a quib9 missi era
mus. et ducis solangor3 & alior3. clamauit alta vo
ce. recitās illa cor̄ impatore ac ducum vnit̄sitate
Quo facto flexit vnusquisq3 nostrū quater genu
sinistrum. & monuerunt ne tāgerem9 limē deorsū
Cunq3 ꝑ cultellis nos diligentissime scrutati fuis-
sent. & nullaten9 inuenisset. intrauim9 hostium ab
orientali pte. quia null9 ab occidēte nisi sol9 impa
tor autet intrare. similiē & dux ab illa pte ingredi
tur solus. si est tentoriū eius. Minores aūt nō mul
tum curāt de talib9. Tunc ergo primū in eius pre
sentia. suā intrauim9 statōnē. videlicet postq̄m fa
ctus est impator ibidē. Oīs quoq3 nuncij tūc ab
eo recepti sunt. sed paucissimi tentoriū eius itraue
runt Ibi vero tanta donaria ab ipsis nūcijs fuerūt
ei p̄ntata. ꝙ q̄si videbant infinita. videlicet in sami
tis ac purpuris & baldakinis ac cingulis sericis cū
auro prepatis. pellib9 etiā nobilib9. ceteris3q3 mūe
ribus. Quoddā etiā solimū siue tentoriolū. qō sup
caput impatoris portab. fuit eidē p̄ntatuz qō totū
erat cum gēmis prepatū. Quidam vero prefectus
vnius ꝓuincie adduxit ei camelos multos cum bal
dakinis tectos. sup quos selle posite cum instrum̄
tis quibusdā erant. in quib9 homies interi9 sedē va
lebant. Equos etiā multos & mulos adducebant
eidem faleratos siue armatos. quosdā quidam de
cozio & quosdā de ferro. Nos etiā req̄siti fuimus
an ei munera dare vellem9. sed iā facultas nō erat
qm̄ omnia fere nostra osumpseram9. Ibidez longe
a statōnib9 sup montē erāt positi currus plusq̄m
c̄ngenti qui oīs auro & argēto ac sericis vestib9
erāt pleni. Cunctiq3 inter impatorē & duces diui-
si fuerunt. singuliq3 duces inter homies suos. ptes
suas vt eis placuit diuiserūt. CXXXVI De
loco diuisionis impatoris & matris sue & morte
Gerozlai ducis ruscie.
Nde recedētes venim9 ad aliū locū. vbi tentoriuz
mirabile totū de purpura rufa. quod kitai vederāt
erat positū. Illic etiā interi9 introducti fuim9. &
semp cum intrabam9 nobis dabat ad bibendū. cer
uisia vel vinū. & etiā carnes cocte si volebam9 ad
edendū. Eratq3 solariolū vnū ō tabulis alte prepa
tum. vbi thron9 impatoris erat posit9 ex eboze mi
rabiliter sculpt9. in quo etiā erat auruz & lapides
p̄cioſi si bñ memim9. & illuc ascendebat ꝑ gradus
Eratq3 rotundū supi9. banci vero erāt positi ī cir
cūitu sedis vbi domīe sedebāt a pte sinistra in scā-
nis. a dextris aūt nemo sedebat supius. Sed duces
sedebāt in bācis inferi9. & hoc in medio. Alij vero
sedebāt post eos. & quolibet die venit dominaruz
maxima multitudo. Ista vero tria tentoria de qui-
bus sup̄ dixim9 erāt valde magna. aliaq3 hēbāt vx
ores eius de filtro albo satis magna & pulcra. Ibi
dem impator diuisus est a matre sua. que iuit ī vnā
terre ptez & impator in aliā ād iudicia faciēda. Cā
pta siquidē erat amica impatoris isti9 que veneno
interfecerat p̄rem eius. eo tempe quo exercit9 eor3
in hungaria fuit. ꝓpter quod etiā exercitus eor3 q̄
erat in ptibus illis recessit. De q̄ cum alijs plurib9
factū fuit iudiciū. & occisi fuerunt Eodē tempore
mortu9 fuit ierozla9 dux magn9 soldal. q̄ est q̄daz
ruscie ps. Vocat9 em̄ ad matrē impatoris q̄si ꝑ ho
nore vt mād̄ucaret ac biberet de manu ipsi9. incon
tinenti est ad hospiciū reuersus infirmatusq3 mor
tuus ē. Post septē dies totūq3 corp9 ei9 miro mō
glaucum effectū est. Dicebaēq3 ab omnib9 ꝙ ibid
vt terrā eius libere ac plenarie possiderent. fuisset
impocionatus CXXXVII Qualiter tandem
fratres ad impatorē accedētes literas dederunt &
acceperunt
DEniq3 tartari nostri nos ad mpatorē duxe
runt. Qui cum audisset ꝑ illos nos ad eū
venisse iussit nos ad matrē redire. volebat
em̄ secundo die sicut supius dictū est otra totā oc
identis terrā vexillum erigere. quod nos volebat
ignorare. Itaq3 reuersi stetim9 paucis dieb9. & ite
rum ad ip̄m reuersi sum9. cum quo bñ ꝑ mensē fui
mus in tāta fame & siti ꝙ vix viuere poteramus.
nam expēse que nobis ꝑ dieb9 q̄ttuor dabant vix
vna sufficiebāt. nec inuenire potam9 aliq̄d ad emē
dum. q3 for3 erat nimis remotū. Sed domin9 nō
quendā ruthenū. nomīe cosmā aurifab3 prepauit.
qui satis dilect9 impatori nos in aliquo sustētauit
Et hic nobis oñdit thronū impatoris quē ipse fece
rat antēq̄ poneret in sede. & sigillū ei usdē. quod
etiam fabricauerat ip̄e. Post hec impator ꝑ nobis
misit. nobisq3 ꝑ chingay ꝓthonotariū suū dici fec
vt verba nostra & negocia scriberemus eiq3 porri
geremus. Quod & fecim9. post plures dies iteruz
nos vocari fecit. & vtrū eēnt apud dominū papā
qui ruthenor3 vel saracenor3. aut etiā tartarorz li
terā intelligerēt. interrogauit. Cui rñdim9 ꝙ nl̄ā
istar3 literar3 hēbam9. saraceni tñ erāt in terra. se
remoti erāt a dom̄o papa. diximus tñ ꝙ nobis ex
pedire videbat. ꝙ in tartarico scriberēt. & nobis
interp̄tarent. nos aūt in litera nostra diligent̄ scri
beremus. & tā literā ꝙ iterp̄tatōnē ad dominū pa
pam deferrem9. Tunc a nobis recesserūt. & ad im
patorē iuerunt. porro ī die beati martini fuim9 vo
cati. Tunc kadac toti9 impij ꝓcurator. & chingai
& bala. pluresq3 scriptores ad nos venerunt. nobis
q3 literā de verbo ad verbū interp̄tati fuerūt. Et
cum in latina litera scripsissem9. faciebāt sibi ꝑ sin
gulas orōnes interp̄tari. volentes scire si nos in ali
quo verbo errarem9. Cum igit̄ ambe litere fuisset
scripte. fecerunt nos semel ac secū do legere ne for
te nim9 aliq̄d hērem9. dixerūt nobis videte ꝙ oīa
bñ intelligatis. q3 non expediret ꝙ non omīa bene
intelligeretis Literas etiā in saracenico scripserūt
vt aliquis in ptibus nostris inueniri posset. q̄ eas
si opus eēt legeret. CXXXVIII. Qualit̄ licē
tiati fuerunt
UT aūt nobis tartari nostri dixerūt. ꝓpo
suit impator nuncios suos nobiscuz mit
tere. Volebat tamē vt credim9 ꝙ nos id
ab eo peterem9. Sed cum vn9 de tartaris nostris
qui senior erat nos ad hoc petēdū hortaret. nobis
quidē vt venirēt nequaq̄ bonū videbat. Iōq3 rñdi
mus ei ꝙ non erat nostrū petere. sz si sp̄te ip̄e im
pator mitteret eos. libēt eos secure oducerem9 do
mino adiuuāte. Nobis aūt ob plures causas vt ve
nirent. non videbat expedire. Prima quidē fuit. q3
timuim9 ne visis dissētionib9 aut guerris q̄ fiunt
inter nos magis animarent̄ ad veniendū cōtra nos
Secunda fuit. q3 timebam9 illos explorator3 terre
fieri. Tercia vero q3 timebam9 eos interfici. Gētes
em̄ nostre arrogantes sunt & superbe. Vñ quando
quietes qui stāt nobiscū ex rogatu cardinalis lega
ti sc3 alemānie in habitu tartarico ibant ad ip̄m. ī
via fere lapidati sunt a theutonicis & coacti sunt
deponē habitum illum. Consuetudo aūt ē tartaro
rum vt cū illis qui nuncios eorum occiderint nū q̄

faciãt pacem·nisi sumãt de ipsis vltõnem· Quarta etiã cã fuit·quia timebam9 ne aufferzenẽ nobis vi· Quinta vero causa erat·qz de aduẽtu eoꝝ nulla foret vtilitas·cum nullũ aliud hẽrent mandatũ l'potestatem nisi ꝙ literas impatoris ad dominũ papã & ad principes deferzent·Quas videlicet literas ipsinos hẽbamus·& malũ ex eoꝝ aduẽtu posse cõtingere credebam9·Itaqz tercia die post hoc·s· in festo beati bricij nobis õterũt licẽtiã & lr̃am impatoris sigillo munitã·mittẽtes nos ad ipsi9 impatoris matrẽ·Que vnicuiqz nostrũ dedit pelliceum vnum de pellib9 vulpinis·quod hẽbat pilos deforis·& purpurã vnam·de quib9 tartari nostri furati sunt·ex vnaquaqz vnũ passũ·De illa quoqz q̃ dabatur buienti meliorẽ medietatẽ sũt furati· Quod nos quidẽ non ignorauim9·sed ĩte verba mouere noluimus

XXXIX· Qualiter ab illo itinere redierunt

Vnc iter ad reuertendũ arripuim9 ac per totam hyemẽ venim9·iacentes in desertis sepius in niue·nisi q̃ntum poteram9 nobis cum pede locum facere·Ibi quippe non erant arbores sed plan9 campus· Et sepe mane nos ĩuenieba mus totos niue quã vẽt9 pellebat cooptos·Sic uiẽtes usqz ad ascẽsionẽ dñi pueni m9 ad bati·a quo cum inquirerem9 quid rñderet domĩo pape· dixit se nolle aliud·nisi quod impator diligenẽ scripꝝ at temandare·Datisqz nobis de oductu literis ab eo recessim9 & sabbato ĩfra octauas penteč· vsqz ad montũ pueni m9 vbi erant socij nostri ac buientes qui fuerant retẽti·quos ad nos fecim9 reduci· hic vsqz cozenzã pueni m9·cui itez a nobis donaria petenti non dedim9·qz non hẽbamus·Deditqz nobis duos comanos qui erãt ex tartaroꝝ plebe vsqz ad kioniam ruscie·Tartar9 tñ noster non dimisit nos donec exirem9 vltimã tartaroꝝ custodiã·Isti vero alij qui nobis a cozenza dati sunt in sex dieb9 ab vltima custodia vsqz ad kioniã nos duxerũt·Veni9 aũt illuc añ festũ beati iohãnis baptiste xv· dieb9· Pozro kioniẽses aduentũ nostꝝ pcipiẽtes occurzerunt nobis oñs letanẽ·Congratulabanẽ em̃ nobis tanq̃ a morte suscitatis·sic fecerũt nobis p totã ruscia poloniã·& boemiaz·daniel & wasilico fraẽ ei9 festũ nobis magnũ fecerũt·& nos otra volũtatez nostrã bñ p octo dies tenuerũt·Medioqz tempe ĩter se & cuz epis ceteriscz pbis viris·sup his que locuti furam9 eisdẽ·in pcessu nostro ad tartaros osilium hñtes·Rñderunt nobis omunit dicẽtes· ꝙ dominũ papã hẽre vellent in spẽalẽ dominũ & in patrẽ·scam quoqz romanã eccleſiã in dñam & magistrã·ofirmantes etiã omnia que pri9 de hac materia p abbatẽ suũ transmiserãt·& sup hoc etiã nobiscum ad dominũ papã nũcios suos & literas trãsmiserũt

XL Qualiẽ fratres p̃dicatores apud bayothnoy tartaroꝝ principẽ admissi fuerũt

Ex libello fratris simonis·

ANno domi·M·cc·xlvij·in die trãslatõnis beati domici primi patris ordis p̃dicatoꝝ frater ascelinus a domĩo papa sicut iaz supra dictũ est·missus cum socĩs suis puenit in exercitum tartaroꝝ·Et hoc in pside vbi erat exercit9 ille sub baiothnoy principe·Quod audiẽs idẽ princeps·in tentorio suo sedẽs in vestimẽto deauratosuis quoqz baronib9 in sericis vestib9 p̃ciosis ac deauratis circũstantib9·misit ad dictos fratres quosdam ex eisdẽ baronib9 cum suo egyp·id est principali osiliario & interp̃tib9·Qui p̃misso salutatõis eulogio dicunt eis Cuius nuncij estis Frater autẽ ascelin9 principalis domĩ pape nunci9·rñdit pro omnib9·Ego sum domĩ pape nunci9·qui apd christiãos maioz digtate oĩ hoĩe reputaẽ & ab eisdẽ illi tanq̃ patri ac domĩo reuerẽtia exhibeẽ·In hoc verbo illi ꝙ plurimũ mdignati dixerũt Quõ supbe loquentes dicitis ꝙ papa domin9 vester sit maioz oĩ homie·Nunquid scit ille ꝙ chaã sit dei filí9·et qm̃ baiothnoy & batho sint principes eius·sicqz noĩa eoꝝ diuulganẽ & multiplicanẽ vbiqz·Quibus frater ascelin9 rñdit·Quis sit chaã quis sit ve baiothnoy vel batho·domin9 papa nescit· nec illoꝝ noĩa vnq̃ audiuit·Hoc aũt a plurib9 audiuit & intellexit·ꝙ gens quedã barbara que dicit tartaroz·de finibus orientalib9 iam dudũ exiuit·que plures dominio suo regiones subiugauit·nulliqz pcens· infinitam hoĩm multitudmẽ pstrauit·Quod si nomĩa chaã suoꝝ principũ recitari audisz alicui9 eorũ nom̃ in literis suis quas afferzim9 scribere nullatenus obmisisset·At vero de tãta hoĩm strage maxime christianoꝝ doloze cordis tactus· Atqz opatiens pietatis viscerib9 de osilio fratꝝ suoꝝ cardĩalium misit nos ad primũ exercitũ tartaroꝝ quem citius inuenire possem9 exhortãs dominũ exercit9 omẽsqz qui ei obediunt·vt ab hoĩm strage & maxime christianoꝝ faciẽda in postez cessẽt·ac de ppetratis flagiciis vl'facinoribus peniteant·sicut tenoz literaꝝ ipsi9 plene manifestat legẽtib9· Rogamus igit̃ cum p vos ut literas domĩ pape recipiat·viso qz illaꝝ tenoze p suas literas siue p nuncium·vl'saltẽ solo verbo domino pape respondeat

XLI Qualit̃ ab eis tartari de muneribus & de aduentu francoꝝ inquisierunt

His itaqz poratis barones p̃dicti cum iter pretibus suis ad dominũ suuz reuersi sũt eiqz verba fratris ascelini predicta retulerunt·Post hoc aliquãtulo spacõ prioꝛib9 vestib9 mutatis·aliisqz de nouo indutis cum interp̃tibus suis ad fratres redierunt·sicqz dixerũt·Hoc vnuz querimus a vobis·vtruz papa dominus vester aliquid domĩo nostro baiothnoy mittat·quod ei apportetis· Quibus frater ascelin9 respondit·Nihil vtiqz apportam9 ei aliquid ex pte domĩ pape·neqz em̃ illi est osuetudo alicui exẽnia mittere·infidẽli et ignoto maxĩe·quin potius fidẽles eius filíi·s·christiani·& etiaz infideles q̃plurimi freq̃nt̃ ei dona mittunt·& exennia offerunt·Tunc itez illi omnes ad tentoriũ baiothnoy reuersi sunt·& post q̃ aliquantulã morã aliis indumtis de nouo indutí redeũtes fratribus dixerũt·Quomõ potestis pre verecũdia ante dominũ nostꝝ opere maĩbus vacuis·porrigẽdo lr̃as domĩ vestri·quod nullus hoĩm huc ueniẽs fecit ei· Tunc frater ascelinus respondit·cuz vbiqz & apud christianos maxime·osuetudo approbata obtineat·vt quilibz nuncius literas domĩ sui ferẽs ante illũ cui defert veniat·ipmqz videat & ei prius manibus porrigat·si nos ante dominũ vestꝝ absqz muneribus accedre non licet·nec vobis hoc placet·Vobis oĩbus si placet cõmittemus domini pape literas·domĩo vestro baiothnoy·ex pte ipsi9 porrigẽdas· In primis aũt q̃stionibus suis caute: multũqz solicite a fratribus ĩquirebant· utrum adhuc in syriam franci transfretarẽt·Audierant enim a mercatoribus suis vt dicebant ꝙ multi francoꝝ in syriam in breui transfretarẽt· Extunc aũt & antea fortassis apud se cogitabãt q̃les pedicas decep tionis eorum petibus inuoluẽdis·in ipso eorum

introitu preparēt·siue sub simulatōne fidei christiane suscipiente·siue sub q̄libet alia mōdi dolosita te·vt ipsos a terra sua introitu·tur quie·s.& ha lapie cohercerent·seq; saltē ad temp?·amicos fran corum velle fieri simularēt·quos sup oēs homīes qui sunt in mundo·sicut atteſtanē georgiani & ar menij formidāt et timent ¶XLII¶ Qualiē ado rare baiothnoy fratres respuerunt

POst verba p̄dicta barones cum iterp̄tib? suis ad domini sui tentoriū redierūt·ibiq; paululū demorātes·rursū vestimētis suis de nouo imutatis·ad fratres reuersi dixerūt·Si vultis domi nostri facē vivere· & ei domī vestri literas p̄ntare·optet vt eum adoretis·tanq̄ filiū di regnā tem sup̄ eram·trina prius añ ipm facienda genu flectione·Sic em̄ p̄cepit nobis chaam regnans super terram fili? dei vt principes suos baiothnoy & ba tho ab omnib? huc aduenientib? faciam? siē semet ipsū adorari·Qō & vsq; nūc fecim?·& in ppetuū firmiē obſuare ꝓponim?· Tunc dubitantib? qui busdam fratrib?·& inē se q̄rentib? quid sibi ba iothnoy p adoratōnē intenderet fieri· vtrum·s.·ydo latriam vl' aliud aliquid·frater guichard? cremonē sis sciēs mores & cōsuetudies tartarorū·quas a ge orgianis didicerat·inter quos etiā in eorum ciuitate triphelis·in domo fratrū p annos·vij·uersat? fue rat·sup hoc illos ēctificās respondit: De ydolatria exhibēda bayothnoy nullaten? formidetis· q; non hāc sibi petit a vobis fieri·s; in signum subiectōnis domī pape totiusq; romane ecclesie mādato chaā subijciende hanc sibi quam audistis reuentiaz omi bus ad se venientib? nunciis osuetam exhiberi·Om nes itaq; fratres circa petitionē hmōi deliberantes statuerūt vnanimiē·Omēs se velle poti? decapita ri·q̄ sic adorādo genua flectere coram baiothnoy· Et hoc tum ꝓpter honorē vniuersalis ecclesie con seruandū·tum ꝓpter georgianorū & armenorū·gre corum·atq; psarū·& turcorū oīmq; natōnū orientā lium scandalū euitandū·ne·s.·p hmōi reuerentiā q̄si p signū subiectōnis atq; tributi q̄nq; tartaris im pendendi a christianis occasio & materia exultatio nis·omnib? ecclesie inimicis·p ꝑtes orientales diul' garetur·& ne christiaīs ab eis captiuatis atq; sub iectis·spes sue deliberatōnis a domino quandoq; supuenture·p romanā ecclesiam penit? auferretur Et ne etiā eidem sacrosancte ecclesie in exhibenda baiothnoy a christi fidelib? obedīa·defectu ostan tie·mortisq; timore macula quādoq; irrogari ul' p poni posse videreē ¶.XLIII.¶ Qualiē tartaris christianitatē fratres suaserunt·

POrro frater ascelim? p̄dictū osiliū ac ōcre tum ab omnib? fratrib? obſuandū·de cō sensu ip̄orū·libere corā omnib? illic astan tibus ꝓtulit·insup addidit·Ne forte q̄ abſit mate ria dissensionis & occasio malignādi in rēsionib? nostris a domīo vestro vel etiā ab alijs valeat re piri·q; fortasse supbiam ac rigorē īflexibilē aurib? eius·vel aliorū verba nostra videbanē imuē·Hoc etiam p uos significam? ei·q̄ omnē reuerentiā e.dē pati sum? exhibere quam decet nos dei sacerdotes ac religiosos viros & nūcios dñi pape· salua xp̄ia ne religionis dignitate·& obseruata in oīb? eccle sie libertate·Illā quoq; reuerentiā quaz nostris ma ioribus·ac regib? & p̄incipib? facere osueuimus· quā etiā doc; nos sacra scriptura dicēs· Magnato humilia caput tuū pati sum? domīo vestro facere ꝓpter bonum pacis & vnitatis & cōcordie·Illam quoq; quā petitis omnīo respuim? tāq̄ ignominiā religionis christiane·mortēq; quācunq; nobis dñs vester inferre voluerit potiꝰ eligim? sustinere·si āt q̄ dom̄in? p̄pa & omēs xp̄iani q̄mplurimū exop tarent·dom̄in? vester baiothnoy vellet christian? fieri·non solū ante ip̄m genua flecterem?·uez etiā ante vos omēs·pati essem? īsup & plantas pedū ipsi? oimq; vestz etiā minoz ꝓpter deum humili ter osculari·Quod illi vt audierūt sup̄ āmonitōne ista q̄plurimū indignati ac p̄turbati cum īpetu & furore vehemēti·fratrib? sic rēderunt·Monetis ut xp̄iani fiam? nos·simus q; canes sicut & vos·Non ne papa vester est canis & vos omēs christiani ca nes estis·Ad hec frater ascelin?·Nullaten? nisi per predictoz ,abnegantes que vera eē supponebant rēdere potuit·impedit? videlicet eoz rugitib? ac fremitib? clamorosis atq; ꝑteruis· Itaq; predicti barones cum interp̄tib? suis·ad tentoriū domī sui redierūt·& sicut rēderāt fratres·eidem plenarie re tulerunt ¶XLIIII¶ Qualiter illi de sn̄ia mor tis in fratres tractauerūt

HVdiēs itaq; baiothnoy que suo egip & ba ronib? & interp̄tib? suis rēderant & īdi gnanter sustinēs·in eosdem fratres exarsit furore·ter ipsos p sn̄iam diffinitiuā occidi p̄cipiēs innocentē eoz sanguinē effundē non abhorrēs·nec oīm gentiū osuetudinē approbatā metuēs infringe re que p̄mittit vbiq; nuncios ꝓgredi & regredi li bere ac secure·Quidā vero eius osiliarij hoc modo dicebant·Non interficiam? omnes illos·sed tantū duos ex illis·et ad papā remittam? alios duos·alii vero dicebāt hoc modo·Excorieē eoz vn? · videli cet p̄incipalis domī pape nunci?·eiusq; pellē iple tam palea·p socios suos ad dominū suū trāsmitta mus·Itez alij dicebāt Duo tm̄ ex illis·primo fusti gati p totum exercitū occidanē· alii aūt duo quo adusq; franci eos subseq̄ntes huc venient rebuenē Porro etiā alii dicebant hoc mō· Duos ex illis no biscum ducam? in exercitū·vt ibi multitudinem & p̄tātem nostrā intueanē & facientib? machinis ho stium nostroz ante illas ponanē·sicq; non a nobis s; a machinis īterfici arbitrenē At vero baiothnoy sn̄ia p̄ualebat·vt capitali sn̄ia plecterenē omēs illi quia otumaces fuerāt·in p̄stratōne & adoratione facienda sibi·Tandē illo supordinante·qui dissipat cogitatōnes malignorū· vna de sex vxorib? baioth noy que antiquior erat· & quidā etiā qui sup nun cios illuc venientes curam hēbant· omnib? modis quib? poterant restiterunt sn̄ie late de nece fratrū Illa siquidē vxor eius talit corā eo p̄orabat· si nun cios illos occideris·oīm qui te tale quid fecisse au dierint·odium & horrorē incurres·donaq; & exen nia que tibi a magnis homīb? e diuersis ac lōgis re gionibus transmitti solebant amittes·nūcios etiaz tuos quos ad māgnos homīes mittis vbiq; iusto freti iudicō destruent & occident absq; vlla miba tione·Ille quoq; qui nunciorū aduenientiū curam hēbat·baiothnoy sic dicebat·nosti si recolis q̄ntum iratus mihi fuerit chaām sup occisiōe cuiusdā nun cij quem interficere mihi p̄cepisti· cuius corā vi sceribus extractū ad incutiendū terrorē alijs nun cijs venturis·& omnib? aliis audituris·i equi mei pectorali p totum exercitū tuū me publice depor tare fecisti·Si ergo nuncios illos occidere mihi ius seris non occidam·sed a te fugiam·& innocentiam meam oseruans festinabo q̄citius ad chaam·& de morte istorū in plenaria curia tanq̄ maleficum &

homicidā ꝛnauditū accusabo te· atq; ꝙicam· His ergo ꝓsuasionib9 baiothnoy emollit9 & ꝯfractus cor ſuum fellitū ac turbulentū· paulatiz feruore ſō tracto ſedauit penit9 ac pacificauit

CXLV

Qualiter de mō adorandi admuicē ſūt altercati

Deniq; poſt morā ſolito longiorē barones ad fratres cum interptib9 ſuis reuerſi ſūt· domiq; ſui furorē ex illor rñſicē oceptaz caute diſſimulātes· ipos taliter allocuti ſūt· Ex quo nl'laten9 dominū noſtr flexo genu adorare digna mini· querim9 quis ſit modus apud vos· ꝑm quem maiores veſtros ꝓut decet illor dignitatē venera mini· Preterea ſi vos venire ꝓmittim9 añ pñtiam domī noſtri· querim9 quē honoris ac reuerētie mo dum facietis ei ꝓut decet vos eius dominatōnē hu militer venerari· Tunc frater aſcelim9 capuciū ſuuz a capite paululū ſubtrahēs· & parūper caput incli nans ſic ait· Hic eſt mod9 reuerētie quā nr̄is maio ribus exhibem9· & hanc baiothnoy domīo veſtro· nullāq; aliā· vlla ꝯſtricti violētia exhibere ꝓponi mus· Itez vero q̄ſierūt illi· quis eēt mod9 ꝑm quē deum adorant xp̄iani· At iſte rñdit· Multis xp̄iani deum adorāt modis qm̄ alij ad terzam ꝓſtrati· alij genib9 in terzā defixis· atq; aliter alij & alij Et ml' ti quidē ac diuerſi de longe veniētes· dominū vr̄m adorāt venerātes· ipſi9 tirannizatōne ꝓteriti· eiuſq; ſerui facti & ſclaui· At vero domin9 papa & oēs chriſtiani tyrannizatōnē nō metuūt nec ab eis ex ra tione poteſtis hāc adorōnē exigere· nec q̄d ꝑcepit chaam illis demādare· qui ei nulla iuriſdictōne vel domīatōe ſubiecti ſūt· Itez predictis q̄nib9 aliaz addiderūt· Cum vos chriſtiani adorētis ligna & la pides· i· lignis & lapidib9 mſculptas cruces· quare baiothnoy adorare dedigna mini· quem filius dei chaam vt ſeip̄z ꝑcepit adorari Huic aūt q̄ni dupli ci articulo īmodate frat aſcelim9 ſic rñdit ex ordīe Ligna & lapides non adorāt chriſtiani· ſz ſignum crucis eiſdē impreſſū· ꝓpter dominū noſtrū hieſū chriſtum in ea ſuſpenſū· qui membris ſuis tanq̄m p cioſis eam margaritis ornauit· ſuoq; cruore conſecra uit & in ea ſalutē noſtrā adquiſiuit Dñm ār veſtz ꝑdictis rōnib9 nullaten9 poſſum9 adorare· quāta libet nobis ꝓpoſita cruciatuū paſſione

CXLVI

Qualiē ad chaā ire recuſauerunt·

Finitis hmōi verbis dicti barones ad dīm ſuū reuertētes· eiq; fratz verba referētes Poſt aliquātulā itez moram de mandato eius ad fratres redierūt dicētes Domin9 noſter· b· mandat vobis· ut vos ire ad chaam dominatorem ac regē oīm tartaror ꝓperetis: Tunc em̄ ad eum veniētes quis & quant9 ſit videbitis· q̄ntaq; ſit ei9 potentia· q̄ntaq; gloria· que omnia nunc abſcōdita ſunt ab oculis veſtris aptiſſime ognoſcetis· Ipſi ve ro chaā literas ex ꝑte domī veſtri pape ꝓpriis ma nibus poteritis pñtare· viſiſq; potētia & gloria· di uitiiſq; chaam infinitis eidem domīo veſtro ueraci ter poteritis· que ibi videritis & audieritis nūciare At vero frater aſcelim9 malicia baiothnoy ꝯcipiēs & aduertēs· quā etiā prius didicat a plurib9· tam xp̄ianis q̄ infidelib9 ſic rñdit baronib9· Cum domi nus meus vt alias dixi nomē chaā nō audierit· nec me ad ipm ire ꝑcepit· ſz ad primū quē inuenire poſ ſem exercitū tartaror miſit· ad chaā ire nolo· nec debeo· Pñtia domī veſtri & exercit9 eius quos hic repi otent9 & iniuncti mihi officij executōne ſuffi cienter liberat9· Literas itaq; pape domīo veſtro et eius exercitui patus ſum oſtēdere· ſi placuerit re cipe ac videre· ſin aūt idipm remeabo· eiq; rē geſtā ꝓordinē nūciabo· Rurſus illi· Qua fronte inquit· vos xp̄iani omēs audetis dicere· q̄ papa ſit oī hoie maior dignitate· Quis em̄ vnq̄ audiuit q̄ papa ve ſter tot & tāta regna ſibi adquiſierit· quot & quā ta fili9 dei chaā· deo ſibi largiente hoc adquiſiuit· Quis vnq̄ tam longe lateq; diffundi audiuit nom̄ pape· ſicut & nomē chaā in orbe terraz iam diffun dit & dilatat ac timet vbiq;· Iam em̄ ab ortu ſolis vſq; ad mare mediterraneū· & uſq; ad pōticū deo iubēte dominat· & vbiq; in his termīs nomen eius magnū ac celebre ab omnib9 in eis hītantib9 time tur & honorat· Chaā ergo maior eſt papa veſtro & omī hoie potētia & gloria ſibi a dō datis & ad quiſitōis dignitate· Ad primā ꝑtē huius q̄nis fra ter aſcelim9 ſic reſpōdit· dominū papā omī homīe maiorē dicim9 dignitate· q; beato petro eiuſq; ſuc ceſſoribus oceſſa eſt a domino ptās vnilis ſacroſcē martris eccleſie· hac eadē illis vſq; ad ꝑfūmatōnē ſeculi ꝑdurāte· Deniq; hanc eis q̄nem fratre· A· multis modis & exēplis explanāte illi tanq̄ bruta les homīes· nullatenus intelligē valuerūt plenarie Ceteris aūt articulis nō potuit reſpōdē· ipeditus eor ꝓteruia· & clamoroſa iſtātia magis ac magis eor veſania erumpēte

CXLVII

Qualiē domī pape literas ī tartaricū ydeoma trāſferri fecerunt

Poſt hec dicti barones reuerſi vba fratruz baiothnoy referētes aliq̄ntulū ibidē mora ti rurſum ad fratres redierūt dicētes Do minus noſter baiothnoy mādat ꝑ nos uobis vt do mini veſtri pape literas ab ipſo tenēdas et inſpicie das nobis omībus tanq̄ nūcijs ſuis fidelibus ac ſe curis omittatis· Itaq; frater· A· nō vocat9 ad pñti am baiothnoy ſz excluſus omiſit ei literas licz otra conſuetudīem nūcior approbatā hoc faceret inuitus· Illi vero regrediētes cum literis ad dominū ſuum reuerſi ſūt poſt paululū dicentes· vt mediantib9 fra tribus & alijs interptib9 ibid̄ aſtantib9 litere pape in ꝓſica lingua ſcriberent· Deinde baiothnoy por recte itez de ꝓſico in tartaricū expoſite ab ipo· b· plucide et apte audirent· Tūc frat aſcelim9 cum tri bus fratrib9 ſuis· ac ſuis interptib9 et ſcriptorib9 baiothnoy· ſe a multitudine aſtantiū ſeq̄ſtrauit· nl' loq; illis vmbraculo ſupaſtāte· literas domī pape de verbo ad verbū· mediantib9 aliis interpretibus expoſuit· Perſis ſiquidē notarijs ſcribentibus ea q̄ audiebant a turcis et a grecis interpretib9 et etiā a fratrib9· Itaq; literis tranſcriptis ac mediantib9 interpretib9 ſuis in tartarico· baiothnoy expoſitis eiſq; penes ſe cum bulla retentis· idem· B· miſit ite rum predictos barones ad fratres cū quodam ma gno ſcriba et ſolenni chaam· qui ſtatī ad ipſū iter arreptur9 erat dicentes· Mandat vobis baiothnoy ut ex vobis eligant̄ duo qui vadant ad chaaz ſtatī cum iſto ſeruo ſuo vſq; ad ipſū ſecure ac fideliter illos ꝓducēte· Qui ad illū ꝓuenientes domī noſtri literas eius preſentie porrigent· ipſiuſq; reſponſio nem et ea que viderīt de potentia et gloria chaam domino ſuo referēt· Quib9 frater aſcelim9 reſpon dit· Diximus alias q̄ ex mandato nobis iniuncto ad chaā ire non tenemur· & ligari quidē poſſum9 ac violenter illuc duci· ſed ſpontanei non ibimus nec ducemur· Inter nos quoq; nolum9 diuidi· nec in hac legatōne omiſſa nobis abinuicem ſeparari· Tunc iſtis recedētib9 predict9 ſcriba rediit· cau te verbis doloſis & adulatorijs interpoſitis· fratrē A· de verboz duricia reprehendēs· et ſi quomodo

ipm ad bayothnoy adozēnem inclmare valerz tem ptās·Cui frater aſcelm? ait· Putabā inqt vt a plu ribus audierā·qp inter tartaros libenē veritas audi reē·ſed vt video iam cozruit in plateis eoz· nec ad illos ingredīē·nec ab eis diligīē·nec vereē·Duo v ba dixi·qp domin? papa quo ad xpianos dignitate maioz ſit omī homīe·& qp neſcit quis ſit chaā qſue baiothnoy·Que plus ceteris verbis meis grauaue runt baiothnoy·ſuoſqz bazoēs vt aduertere potui· Sed p libertate fidei ac veritatis huc aſſiſto·homi nemqz mozalē nō timeo·Cumqz iam veſpe fratres debebant a curia licentiari ſcba pdictus in craſtio pfectur? fratres cozā ſe fecit aduocari·legitqz co ram omnib? literas·qs chaam baiothnoi trāſmīßat p totū orbē demandādas·admonēs fratres vt ea q in eiſdē literis audirēt memoriē retinerēt·Omia ve ro pdicta vtrīqz ppoſita fuerūt ī die prima

·XLVIII· Qualiē fratres dolis & illuſio- nibus tartari apud ſe diuti? detinuerūt

Adē itaqz die in ſero·tenoze literaz audi to ꝓmittentib? illis baronibus & ſcriba qp eiſdē fratrib? traderet eaz tranſcripti copia·fratres ad tentoziū ſuū redierūt ieiuni· per miliarie magnū diſtās a tentorio baiothnoy· Trā- ſactis poſtea diēb?·iiij·frater·A·& frater·G·ante tentoziū baiothnoy venientes mediātib? baronib? & interptib? ſuis eidem mādauē·qten? tenozi lra- rum domī pape ſicut idem tenoz eaz expoſcebat· aliquo mō dignareē rndere· ipoſqz fratres ad pa- pam qmciti? remittēdo·ſecure p terzā ſuā oducere Quidā vero barones qui malicie quā aduerſus fra tres baiothnoy ocepat aſſenſū prebuerūt·taliē fra tribus rnderunt·Altera die cum añ domī noſtri·b· curiā veniſſetis·intellexim? ex verbis veſtris·qp ad videndū exercitum tartaroz veneratis·Cum igiē tot? exercit? noſter nondū in vnū cōgregatus ſit· ipm quoqz nondū viderit is adhuc a curia licētiari· vel ab exercitu noſtro nūc exire non poteſtis·Qui bus verbis frat·a·ſic rndit· Sicut in prima die ſup hoc verbo pluries vobis rndim?·neqq ad videndū exercitū veſtz principaliter: ſed ppter domī pape literas ad vos deferēdas·earūqz rnſionē eidē refe- rendā huc venim?·Licet vtiqz ad noſtz aduētum oſequaē videre vos & veſtz exercitū· Tunc baro nibus ad b·redeuntib?·& ſe illi pdicta verba nun ciare·ſtatimqz rnſionem ipſi? fratrib? referze pmit tentibus·idē fratres ī ſolis feruore omozātes· illoſ qz ad ſe reuerſuros·a prīa diei hora vſqz ad nonaz expectātes·tandē ad tentoziū ſuū vacui reūſi ſunt nullāqz reſponſionē audierūt· Sic etiā alias multo tiens cā licentie obtinende curiā frequētātes·a tar taris ſunt illuſi·& vt viles garciones reſponſione illoz indigni·īmo etiā velut canes ab eiſdē ſunt re putati·Itaqz ſepi?·īmo q̄ſi quotidie ad curiā acce dentes·& a prima vſqz ad ſextā ac freqntius vſqz ad nonā in ardoze ſolis·menſib? iunio iulioqz nllo eos opculo obumbrāte omozantes·Reſponſionem fieri ſibi·licentiāqz dari petierūt·& ſine reſponſiōe vl etiā ſine collocutōne illoz de curia indignantiū ad ipſos accedere ac loqui ad tentoziū ſuuz ieiuni & famelici redierūt·Sic pdict?·b·aduerſus illos ī dignatus·& ad excuſatōnē malicie ſue duriciam re ſponſionū eoz ptendēs·illoſqz ter vt dictū eſt oc cidi pcipiēs·p·ix·ſeptimanas ipſos in exercitu ſuo retinuit·tanq̄ nulla audiētia eos dignos vilipēdēs Itaqz fratres omnē eius malicīā indignatōnē qz pa tienter & humiliter ſufferebāt·ac neceſſitatē in vir

tutem ſollerter omutabāt XLIX Qualiter il los auguthā expectare opulerūt

Deniqz p·v·ſeptimanas executōnē ī eos la te ſnie ſuſpendēs·tandē literis eoz factis ad papā trāſmittēdis·nunciis quoqz ꝓpa tis cum ipſis ad eum dſtinandis cogitauit eos licē tiare vicz in feſto ſancti iohis baptiſte· Sz die ter cia ſeqnti cādē licentiā reuocauit·quā eis oceſſerat dicens ſe nolle ipſos ab exercitu ſuo tunc recedere qm̄ a domino ſuo chaam dei filio nunciū q̄ndā ma gnum ac ſolennē·augutha nomīe·ſtatim ī exercitū ſuū aduentuz eē audierat· qui etiā ab ipſo chaā vt plures aſſerebāt ſup totā geozgiā impandi manda tum hēbat·hic etem augutha in curia chaā magn? eiuſdē conſiliari? erat·ſciebatqz q̄liter ipſe chaā domi no pape reſcripßat·mandatūqz nouū ab ipſo chaā p vniūſum orbē tranſmittendū afferebat·ſicut ipſe met baiothnoy aſſerebat·Quod vicz mandatuz vo lebat idem·b·frībus intimare ipſū ad pp̄m trāſcri ptum p eoſdē fratres ac nūcios ſuos tranſmittere Idemqz augutha quotidie pſtolabaē a bayothnoy maioz?b? baronibus de illo exercitu cum multo in mentini lactis ad potandū appatu·Ido qz nolebat fratres·licet iam licentiatos adhuc recedere·donec ad exercitū veniſſz homo ille mandatū nouū chaaz allatur? & forte de morte fratz vt quidaz vehem ter ēdebāt q̄m vſqz tunc diſtulerat·cum ipſo diffi nitiuū conſiliū hīturus·Fratres aūt tyranni eiuſdē·b· reſiſtere nō valentes·p tres ſeptimanas & ampli? adhuc patienter & humil? ſuſtinuerūt aduentū au guthe de die ī diem pſtolantes·ſtabantqz firmi & imobiles·Panem artū & aq̄m breuem p ſuſtenta tione cozpali·qn̄qz vix ad ſufficientiaz hntes· & p defectu panis vſqz ad veſpam quandoqz ieiunan tes·capzinū & vaccinū lac·et etiā forteſſe quando qz iumentinū omedebant·aq̄m etiam puram frequen tius bibebant·& quandoqz p magna pictantia mi xtam cū acetoſo lacte·nulla de vino facta mentio ne

L Qualiē p? eius aduentū receſſerūt

Petro frater aſcelm? p mozam illam quaz illic otrahebant cogitans defacili paſſagiū maris ppter ineptitudinem hyemalis tpis futuri·ſe poſſe amittere·prexit ad q̄ndam magnuz conſiliariū curie·rogans vt p fratrib? apud·B· pces interponere vellz·qten? eis recedendi licentiam cō cederet· Volens etiam eps retinere qm̄ dies mali erant exennia q̄daz eidem conſiliario pmiſit ſi ad hoc ipſū adiuuaret·Ille igiē ad·b·accedens ac bona ver ba preceſqz pro fratrib? interponens·literas pape tranſmittendas·vt iam fuerat ordinatū de manda to·b·fieri precepit ac nunciis ordinatis qui literas b·& chaaz ad papaz tranſferrent recedendi licentiā fratribus impetrauit·Petro literis factis· nunciſ qz in eiſdem literis nomīatis·& ad iter arripiendū prepatis·ecce in ipſa die qua piter exituri erāt de exercitu·predict? augutha ſupuenit cum annun culo ſoldani halapie & fratre ſoldani moſſoul· q̄ olim nimiue vocabaē· Illi quoqz duo augutha co mitantes de chaā veniebant·cui p nepotib? ſuis homagium fecerant·eumqz q̄pluribz donis & ex ennijs honorauerāt·ac tributarij eiuſdē effecti fue rant· Igiē & ante p̄ntiam baiothnoy puenerunt ei dona & exennia q̄plurima offerētes·ipſumqz cum trina genuum flectōne·capitūqz in terzaz alliſione ſm mādatum chaam adorantes·Itaqz·b·& omnes eius conſiliarij de aduētu auguthe & comitum eius ſup modū exultantes·feſtum & gaudimonium ſm

morem suū in lactis iumentini potationib⁹ · & in can tibus vel poti⁹ vlulatib⁹ eidem fecerūt · tartaros quoq; vicinos cum vxorib⁹ ad augmtū solennitatis vocantes negociū fratꝝ aliorūq; nūciorꝝ exercitus postposuerūt · Septē quippe dieb⁹ otinuis cō messationib⁹ ac potationib⁹ & vlulatib⁹ vacaueřt & in octaua die · s · scī iacobi cum nunciis ac literis baiothnoy · literisq; chaam quas vocant literas dci ad papā transmittēdis · fratribus libere & absolute recedēdi licentiā obtulerūt · Fuerūt aūt p annū i eorum dominio · ad ipsos eundo & cum ipsis morando · & inde reuertēdo · Et frat quidē ascelin⁹ i via illa tota morat⁹ est p ānos tres ac · vij · mēses ante qm ad dominū papā rediret Frater alexāder & frater alberic⁹ fuerūt cum eo p ānos tres & paulo minus · frater simon p duos annos & septimanas sex frater guichardus qui assumpt⁹ est triphelis p · v · menses · Sunt aūt vt dicunt ab achō vsq; ad exercitum illū tartarorꝝ in pnde · lix · diete ¶ LI ¶ De literis q̄ a principe tartarorꝝ ad papā misse sunt ·

EXemplū aūt litere que a baiothnoi ad dominū papā missa est · hoc est · Dispositōe diuina ipsius chaā transmissū · baiothnoy verbū papa ita scias · Tui nūcii venerūt & tuas literas ad nos detulerūt · Tui nūcij magna verba dixerūt · nescim⁹ vtrū mirūxeris eis ita loqui · aut a semetipsis dixerūt · & in literis talit scripbas Homines multos occidistis interimitis & pdītis · pceptū dei stabile & statutū eius · qui totius faciē orbis cōtinet · ad nos sic est · Quicūq; statutū audierīt sup pprīam terrā aqm & patrimoniū sedeant · & ei q̄ faciē toti⁹ orbis otinet virtutē tradant · Quicunq; aūt pceptū & statutū non audierint · s; aliter fecerint illi deleantē & pdantē · Nūc sup hoc istud statutum & pceptū ad vos trāsmittim⁹ · Si vultis sup terrā nostrā aqm & patrimoniū sedere · oportet vt tu papa in pprīa psona ad nos venias · & ad eum q̄ faciē toti⁹ terre otinet accedas & si tu pceptū dei stabile · & illi⁹ qui faciē toti⁹ terre otinet nō audieris · illud nos nescim⁹ · deus scit · Opteт vt aūqm venias nūcios pmittas · et nobis significes si veis aut non · si velis nobiscū oponē aut mimic⁹ eē · & rñsionem pcepti cito ad nos trāsmittas · Istud pceptuz p man⁹ aybeg & sargis misim⁹ mense iulij · xx · die lunatōnis · In territorio sitiēs castri scripsimus ·

¶ LII ¶ De literis ab impatore ipsoꝝ ad eundē pncipez missis

HOc aūt est exemplar literarꝝ chaā ad baiothnoy · quas ipsi tartari vocant literas ōi Per pceptū dei viui chingiscam filī⁹ dei dulcis & venabilis dicit qz deus excels⁹ sup omīa Ipse deus īmortalis · & sup terrā chingiscā sol⁹ dominus · Volum⁹ istud ad audientiā oīm in omnem locū puenire · pumcijs nobis obedientib⁹ · & pumcijs nobis rebellātib⁹ Oportet igit te o baiothnoi vt excites eos & notifices eis · qz hoc est mandatū dei viui & īmortalis · Intessāter quoq; innotescas eis sup hoc petitōnē tuā · & innotescas in omī loco hoc meū mādatū · ubicunq; nunci⁹ poterit deuenie Et quicunqz otradixerit tibi venabit · & terra ipsi⁹ vastabit · Et certifico te q̄ q̄cunq; nō audierit hoc meū mādatū erit surd⁹ · & quicūq; viderit hoc meum mādatū & nō fecerit erit cecus · & quicunqz fecerit sm isti⁹ meū iudiciū · ognoscēs pacē & nō facit eam erit claudus · Hec mea ordinatō pueniat ad noticiā cuiuslibz ignorātis & scientis · Quicūq; ergo audierit & obduare neglexerit dīstruet · pdet · et monet · Manifestes igit istud o baiothnoy · Et q̄cūq; voluerit vtilitatē dom⁹ sue · & psecut⁹ illud fuerit · & voluerit nobis seruire saluabit & honorabitur · Et quicunqz audire istud otradixerī · sm voluntatē tuā faciēs eos corripe studeas · Hec de tartarorum gestis & itinere fratꝝ pdicatorꝝ atq; mīorum ad exercitū eorꝝ ad pnīs dicta sufficiāt ¶ LIII ¶ De quibusdā miraculis p signuz crucis iter tur cos exhibitis

ANno pnotato · s · ab incarnatōe dōmī · M · cc · xl vii · mīse iunio accidit miraculū quod dam apud yconiū in loco omuī vbi crux erat sculpta in quodā palacō · Quidā em̄ ioculator ibidē stabat · & in facie oīm astantiū cum vrso ludebat · Vrsus aūt leuato crure sup crucē ppe ipm in sistentē mimxit · statimqz videntib⁹ omīb⁹ ibidē expirauit · Cunqz christiani astantes sup io quod acciderat · deum bñdicerēt atq; laudarēt · quidā sarracenus indignatus est valde · q̄ ibi sup miraculo fco christū attollebant · Idoq; accedēs in impetu tanq̄ in otēptum ipsi⁹ crucis & christianorꝝ · cum manu crucē pcussit · statimqz brachiū ei⁹ cum tota manu qua illam pcusserat totaliē exaruit · Iterūq; sarracenus quidam alius ebrietati vacans · illamqz christianorum admiratōnē et laudē vilipēdēs q̄si furiosus a potatione surrexit · et in cōtēptum christianitatis sup crucē mingere volēs morte subitanea pcussus interijt · sicqz christianorꝝ multitudīe deum magnificante · sup trib⁹ miraculis iam ibidē oñsis · quidaz grecus inspiratōne diuina inflamat⁹ · accessit ad balulum ciuitatis · rogans ut illū locuz īmundū et abhominabilē ei vēderet · in quo ad honorē dei et sancte crucis eccīam edificaret p quo etiam si ipsū ei cederet pmisit q̄ · xxij · milia soldanorꝝ soldano daret · At vero kaldin⁹ epus turcorꝝ cum audiret q̄ sic hēre locum illū appeteret christian⁹ · impediuit quib⁹ modis potuit omnib⁹ ¶ Actor ¶ Eodē anno mortuus est landegrauius thuringie · qui fauēte papa innocēcio electus fuat in regē alemannie · ac subseqnter post ipsū elect⁹ est in regē willi⁹ quin⁹ comes holandie ¶ LIIII ¶ De pgenie soldanorū et primo de filiis salahadini et de calipho

QVia vero supi⁹ multa dicta sunt de terra turcorꝝ et egiptiorꝝ in quib⁹ habitant saraceni · quib⁹ et presunt soldani · Libz hic pauca breuiter inserere de situ terrarꝝ ac ciuitatuz illorꝝ · et prius de potestate soldanorꝝ · Si quidē innocentius papa huius nomīs terci⁹ scire volēs q̄ apō illos sunt · et nomina satrapaꝝ otra quos ad belluz pabat exercit⁹ christianorꝝ · scripsit patriarche hierusolimitano vt inquisita fideliter veritate statuz ei nunciaret predictorꝝ · Itaq; patriarcha q̄mciti⁹ potuit mandatū execut⁹ apostolicū iscripsit dicēs Duo fuerūt fratres saraceni nobiles · Nom̄ primo geniti salahadin⁹ · et nom̄ alteri⁹ saphadin⁹ · Salahadin⁹ · ix · filios genuit · postea vitam finiuit · Cui saphadin⁹ supuixit · omēsq; fratrueles suos interfici fecit · preter vnuz nomīe nozadinū halapie soldanū Quē manutenuit soldan⁹ yconij otra saphadinū q̄ntum pmisit caliph⁹ eorꝝ · Caliph⁹ em̄ papa interpretatur qui ab omnib⁹ saracenis reuerentiā hñs honoratur · Itaq; baldach est caput paganorꝝ sicut roma caput nostrū · Ibi nanqz residet caliphus · et ibi colit machometus et a ppinquis et a remotis Est em̄ hec ciuitas agarenorꝝ pegrinalis ad quaz scilicz pegre pficiscent̄ saraceni · de ptib⁹ etiam remotis Qui p debtum iturī magnum & inuium · fabulosū

& maquosũ·onerant camelos victualibꝫ· per ·xij· dies sufficientibꝫ Aqua vero deficiente·sꝫ ꝑpe trã scatuziente cameli sciẽtes et aquaꝫ naturaliṫ sentiẽ tes ꝓcutiunt terrã pede·Qõ vidẽtes saraceni mox terram effodiunt·aquam hauziunt·potũqꝫ camelis tribuũt·Porro caliphus equitans cuꝫ gente sua·vt machometum adorazet ingrediẽ templum·& inclí natẽe capitis adorans orat machometũ·Oratione finita ꝑfq̃m egrediaẽ de templo· splendide q̃dem epulaẽ·& post epulas ad palaciuꝫ coronatꝫ reuer titur·Predictus itaqꝫ noradinꝫ possidet halapiam cum ꝑtinentijs·cc·ciuitatũ & castrorũ numerũqꝫ villarum infinitum ¶·LV·¶ De filijs saphadini terrarũ possessoribus

Porro saphadiꝫ fratrueliũ occisor·xv·filí os hũit·quoꝝ·vii·trarꝝ possessores·alios viij·redditui ꝓceptores fecit·Melehadí nus ꝓmogenitꝫ tenuit ac possedit egiptũ totam centũ milibus villarꝝ inclitam a ꝑte meridiei sitam Scõus coradinus possedit damascum·& ciuitateꝫ scãm hierlm totamqꝫ terraꝫ que fuit xp̃ianorꝫ·In cuiꝫ possessione sunt absqꝫ villis ciuitates cum ca stris trecẽte·Hic habebat treugas cum patriarcha & vtroqꝫ tẽpli & hospitalis magistro vsqꝫ ad pas sagiũ·qõ fuit ãno gratie·M·cc·xvij· Tercius mel chiphus possedit totam terram q̃ gemella dicit·& regionem circa scꝫ absqꝫ villis·ccci·ciuitates & ca stra· Quartꝫ meliemo dã possedit totũ regnũ asye cum omnibꝫ ꝓtinentijs quod bene otinet ciuitates et castra sexingenta absqꝫ villis ·Quintus melchi semaphat possedit regnum sarco· vbi occisus est abel·qõ octigenta ciuitates et castra ꝓter villas otinet·Sextus melthimoch regnũ baldach cũ ꝓtinẽ tijs suis possedit·vbi caliphꝫ sicut dictũ ẽ residet· Septimꝫ salaphas nõ possidet terrã vel regnũ ali qõ·sꝫ fratres eiꝫ trarũ possessores mittũt ei singu lis annis singuli binos equos bñ insellatos et infre natos·ac mille bizantios saracenicos· Sempqꝫ iste salaphas cum patre suo saphadino vexillifer eiꝫ eq̃ tat·Et ipse quidẽ saphadinꝫ equitãs filios suos vi sitaturus inuoluit purpurea sindone caput· Cui ꝑ cedunt obuiã filij·ix·leucis & appinquãtes capiti bus ei quater incliatis osculanẽ etiã pedes manuꝫ qꝫ patris·Postea vicissitudiẽ mutua·pater quemli bet osculaẽ tez·Dãs cuilibet anulũ aureũ ymagie sua insignitũ·Oñs isti terras chaſtianorꝫ q̃s possi debant voluerũt reddere· & esse tributarii patriar che & ecclesie romane vt alias terras possiderent pacifice ¶·LVI·¶ De filijs eiusdẽ redditui ꝓcep toribꝫ et eius vxoribus

Ex filijs aũt eiusdẽ saphadini redditui um ꝓceptoribꝫ·duo maiores sepulcrũ domini cum quinqꝫ chaſtianis custodiunt· & ob lata ꝓcipientes que bñ ꝑ annũ·xx·milia bizancios sa racenicos valent inter se diuidũt· Quattuor autez de sex minoribꝫ filiis cuiusdam aque ꝓcipiunt red ditus que likalis nuncupaẽ·qua singulis ãnis egip tus mense augusto rigaẽ·Valet aũt redditꝫ iste ꝑ annũ·xl· milia bizanciorꝫ saracenicorꝫ· Porro duo miores fratres·qꝫ casti sunt· quidquid offerẽ ad pe des machometi custodiũt·eaqꝫ ꝓcipientes inter se diuidunt·Et hec valent ꝑ annũ·xxx· milia saraceni corum bizãciorꝫ·habuit aũt saphadinus·xv·vxores & similiṫ eiꝫ heres·Quibꝫ vocatis simul in palacõ cum singulis dormit·& si qua masculũ pepit· vidẽ tibus ceteris omnibꝫ illã ognoscit·Si qua vero ꝓtuꝫ non habuerit cum illa ꝑ eunuchũ vocata diligentiꝫ nocte dieqꝫ ꝓuatim dormit·Sic & cum qualibet ꝑ bñplacito suo facit·si qua vero moriaẽ·statim aliã defuncte loco ducit·hic saphadinꝫ de osuetudiẽ ꝓ deceſſorꝫ suorꝫ·decies in anno videri ꝓmittit vltũ suũ·Cum aũt a rege vel ꝓncipe nunciꝫ ad eũ mit titur·nunciꝫ ipse ꝓmo die in aula ꝓma sui pala cij recipitur· vbi sunt custodes· &· cc· turci bene armati nunciũ custodiẽtes·Secunda die veniẽs iñ ꝓres ad nunciũ querit ab eo vie illiꝫ cãm· & solda no interꝑtaẽ eam·Tercia vero die potest nuncius soldani rñsum audire ¶·LVII·¶ De situ ciuita tum egipti regaliũ & ꝓmo damiate

Negipto sunt·alexãdria ciuitas portus saracenorꝫ & babilon noua·siue kairꝫ domiã ciuitatũ· damia ta quoqꝫ totiꝫ regni clauis & hostiũ· A babilone noua itur ad damiatã versus orientẽ que distat ab ea tribꝫ dietis·& itur ad alexandriã versus occidẽ tem: que distat similiṫ a babilone tribꝫ dietis ꝑ ter ram·sex aũt ꝑ aquã·Porro vsqꝫ ad damiatã septeꝫ diete sunt a monte sina·& a damiata vsqꝫ ad tha nym est dieta··Sita est autẽ damiata inter mare & fluuiũ nili·vbi etiã in mare decurrit maior ps eiusd̃ fluuij·In egipto quidẽ non pluit nisi raro· sꝫ q̃nqꝫ nilo irrigaẽ qui maior est reno· Valde pinguis est hui? aqua·magisqꝫ terrã ipinguat q̃ aliquis fimus vel marla·Diuidiẽ autẽ in septẽ hostia siue brachia A mediato iulio vsqꝫ ad exaltatõnem scẽ crucis ex crescit·& itez vsqꝫ ad epiphaniã domi decrescit· Eoqꝫ decrescẽte ordeũ & bladũ seminãt· & i marcio metunt incole·Porro damiata sup eũ vt dictũ est sita duplici muro et fossato lato ac bñ murato est munita·Decoraẽ etiã·xxxiij·altis turribꝫ·inmo rum aũt turriũ icertꝫ est numerꝫ·In medio nili ex opposito turris soldani est sita turris fortis et alta a cuius pede ducit ad turrí soldani cathena ferrea Firmaẽqꝫ ne sine soldani licẽtia qui est rex babilo nis·ascendãt vel descendãt naues omnibꝫ onuste bonis·Ibidẽ appulse a venecia·anthiochia·armenia grecia·cypro·ceterisqꝫ portibꝫ et insulis maris·In deqꝫ ꝓcipit soldanꝫ infinitos reddit? ¶·LVIII·¶ De situ babilonis et alexãdrie:

Noua babylon et kaycus siue kairꝫ sunt ciuitates due· intermedia ꝑte tercia vnius leuce·kairũ solo muro firmissime munitũ inhitãt chaſtiani·iudei·et saraceni·deumqꝫ suũ co lunt·ac leges ꝑ velle suo custodiũt·Circa hanc vr bem sunt pomeria multa et optima·ꝑpe est arbor balsami·cuiꝫ cortex incidit tempe maturitatis in fi ne maij·Incisionibꝫ aũt vasa vitrea supponunẽ·in quibꝫ gutte stillãtes recipiunẽ·Atqꝫ in eisdẽ vasis ꝑ dimidiũ annũ in stercore vel fimo colũbino recõ dunẽ·et ita defecanẽ·Saraceni vero fontẽ· cuius aqua rigaẽ ortus balsami multũ veneranẽ· et inde singulis annis abluunẽ· Iterum apud kairum est palma· que se ad pedes beate virginis inclinauit· De cuiꝫ dactilis sumpsit eadẽ virgo quot voluit iterũqꝫ palma se sursũ erexit· Quod videtes egyp tij tunc pñtes palmã succidertũ·et in mane rursuꝫ erectã reperũt· Vsqꝫ hodie vero succisio apparꝫ in signum rei geste·et ab egiptiis habeẽ in magna ve neratione· Tres aũt fuere babilones· Prima scꝫ in qua regnauit nabuchodonosor rex caldeorꝫ. sita su per chobar fluuiũ·Secunda vero in qua regnauit rex egipti pharao·et ille due mõ sunt debte Tercia est que ꝑpe kairũ vt dictũ est sita est·i qua olim fuit regia sedes et horrea ioseph.Alexãdria ciuitas est soldani babylonis aliquãtulũ a nilo distans·nec

aquã dulcẽ nisi p meatus ductícios hñs · In cuius portu sita est turris in qua de nocte accẽdit ignis vt videaẽ portus a nauigantib9. qñ egypt9 terra est humilis. In hac vrbe sunt plures ecclesie christianorum: Inter quas ecclesia scī marci euãgeliste. capella in qua scripsit euangeliũ suũ Ibi et locus passionis ac sepulture ipsi9 sed inde furati sunt veneti ani corpus. Ibi fuit sedes patriarche. Ibiq3 bis in anno piunt oues & capre. Pisa & legumĩa & hmõi a festo sancti martini colligunt. vsq3 ad mensem marcij ¶ LIX ¶ De situ ebron principalis vrbis palestine.

EBron est principalior ciuitas palestinor7 mansio gygantũ. In campo sita est ī quo fuit adam format9. & tandẽ mortu9. hec saracenor7 lingua dicit cariatarbe. i. ciuitas quattuor. eo q ibi sepulti fuerunt cum vxorib9 suis quatuor patriarche. s. adã abrahã isaac. et iacob. & hoc in duplici spelunca. quia vir7 est vna. mulierũ altera. In valle illa egnouit adã vxorẽ suã & genuit seth. de cuius semĩe christ9 natus est. Ab ebron ad duo miliaria. camp9 est plen9 terra rubea q̃m ĩcole effodiẽtes. care vẽdunt egiptijs vt aromaticas species. Et quantũcunq3 ex illa sumaẽ anno reuoluto non decreuisse inueniẽ. Iuxta ebron est manbre ad cui9 pedẽ est querc9. sub qua hĩtauit abrahã longo tempe. vbi etiã secũ tres angelos visos collegit et unũ adorauit. Querc9 ista creuit et ramos expãdit vsq3 ad temp9 theodosij imperatoris. & ex illa ẽ moderna in eodẽ loco incolis cara & medicinalis. Naz si quis eam siccã portet nõ ĩfundiẽ bestia cui ĩsidet Ab ebron vsq3 ad. x. miliaria vers9 orientẽ est lac9 alsphaltidis. quod & mortuũ mare dicit. qz nihil in eo viuit. q̃ttuor ciuitatib9 in eo p peccato ppli sub mersis. Segor aũt que est quĩta quitas. prece loth que adhuc apparet iuxta mare p̃dictũ. & nũc balezona dicit & castz palmaz. Sup lacum illũ est a pte arabie. vallis carnaym sub monte moab. sup quẽ balach fili9 sephor duxit balaã vt malediceẽt israhel Lac9 aũt alsphalti sepat iudeam ab arabia ¶ LX ¶ De locis arabie ac phenicie

ARabia tpe filiorz israhel erat deserti. terra scz inuia & inaquosa vbi filij israhel manna. xl. ãnis mãducauerũt. ac de rupe aq̃m scaturiente potati sunt Ibi est vall' in q̃ moyses bis rupẽ pcussit virga: & fluxerũt duo fontes quorz rius rigaẽ terra illa. In deserto est locus vbi post trãsitum maris rubri moyses inuenit. xii. fontes & lxxij. palmas. In arabia quoq3 est mons sina ī quo moyses ieiunauit. xl. dieb9 & noctib9 vt legẽ acciperet. quã dñs digito ei scripsit in petra. Ibi etiam est mons or. in quo aaron sepult9 est. & abaryn. ī quo similiẽ moyses. Ibi & petra oreb · vbi rex hierusalem balduin9 de francis primo ueniẽs. regnatur9 in hierusalẽ castz edificauit. quod & montẽ regalem vocauit. Ibi est sedes afepi petracensis. Est aũt arabia in giro ab ydumea extẽsa ad marchias d bosra. que vulgariẽ dicit bosseroel. Ydumea est q̃dam terra damascena sub siria. qz damasc9 ẽ caput sirie. Ydumea otinet phenicea. ī qua caput est tyr9 ciuitas metropolis. acon. sidon. & sarepta & berícus. & mons libani. In tyro sepultus est origenes. Añ tyrũ aũt est petra marmorea. sup quã domin9 sedit. & sup eã fundata est ecclesia in honore saluatoris. Porro a tyro ad octo miliaria ex pte orientis sup mare sita est sarphati. que pri9 dicta est sarepta & mõ seeth ī qua helyas pphã mãsit & ionã vidue filiũ resuscitauit. Hic ad septẽ miliaria ciuitas est. que diciẽ sidõ vel sagitta vnde oriunda fuit dydo. que cartaginẽ odidit in affrica. a sidone aũt ad sex miliaria sita est bericus. ciuitas abundãs q̃ vulgariter diciẽ baruth. In qua ymago saluatoris ẽ depicta. cui9 indigene iudei non post multũ tempis a xp̃i passione latus in otemptũ illi9 apperuerũt lãcea. & exiut sãguis & aq̃. Quib9 infirmi plures liniti sanitati sunt restituti. & iudei credẽtes effecti

¶ LXI ¶ De damasco & libano ac iordane

DAmasc9 caput sirie ciuitas est quã fundauit elyezer abrahe puer ī cãpo in quo abel occis9 est a fratre. ad duas vero leucas a damasco est locus in quo domin9 hies9 in luce apparuit psecutori saulo In pede libani montis scaturiunt duo riui. qui fluuij sunt damasci. Abana p libanum et archadie plana fuit & excipiẽ a mari ubi beatus eustachi9 vxore ac filiis desolatus remãsit. Farfar p siriã ppe muros ãthiochie currit. seqz mari ad decẽ miliaria ab anthiochia fundit. Vbi diciẽ porta scī simeonis. Itez ad pedẽ libani sita est ciuitas que dicta est paneas & cesarea philippi. sz mõ belynas: Ad libani quoq3 pedẽ oriunt duo fontes ior & dan. Quor7 riui sub montib9 gelboe fluunt & itez orti ac simul iuncti iordanem stituũt: In quo scz fluuio baptizat9 est domin9 tercõ miliario a hierico. A mõtib9 gelboe vsq3 ad lacũ alsphalti dem est vallis quã influit iordanis. & vocaẽ vlgariter gurges ex vtraq3 pte a libano vsq3 ad debtuz pharaon cincta mõtanis. Iordanis diuidit galileã & ydumeã. terrãq3 bosre que secunda metropolis est ydumee. Iordanis significat descensũ. eo q̃ terram subgrediẽ p̃pe ortum suũ. ut itez oriaẽ ad q̃dam planũ quod diciẽ placame dã lingua saracenorum. Placa nãq3 platea latine for7 interp̃taẽ. q̃m ibi mercimoĩa turcis & arabicis. ī estate ad pascua pueniẽtib9 exponunt. Porro medan est cõpositum Med si quidẽ lingua sira quedã aq̃ iterp̃taẽ. dan uero quidã fluui9 diciẽ qui p suythẽ fluit. In q̃ s. vr be ymago beati iob in mag reuerẽtia existit. fluens q3 versus galileã saracenorum se vertit sub ciuitate cedar: vt se ior fluuio infundat qui non longe a belynas ciuitate distat ¶ LXII ¶ De ciuitatibus & locis galilee

DRope belynas est lacus iuxta quez incipit mare galileum inter betsayda & caphar naum. De betsayda fuerunt petrus & andreas. iohannes & iacobus · philipp9 et alpheus · & ad quattuor leucas inde ciuitas est corrozaim in q̃ nutriẽdus dicit añchrist9. Porro a corrozaym ad quinq3 leucas est cedar nobilis ciuitas. Castruz vero capharnauz versus dexterã a mari est situm. Ad duas ãt leucas a capharnaũ est collis in decliuo montis. qui. s. locus mensa diciẽ. eo q̃ ibi pauit domin9. v. milia hoĩm ex quinq3 panib9 ordeaceis Sub eodem vero scz loco omestionis. est ali9 etiã locus vbi domĩus post resurrectionem appens discipulis comedit cum illis ptem piscis assi & fauz mellis. In p̃dicto mari ambulãs ipse sup aq̃s dixit petro · Modice fidei q̃re dubitasti · Versus sinistrã a ocauo montis genezareth surgit uentus. cuius inquilini sẽtiũt impet9 · Ad duas vero leucas a genezareth est magdalũ castz a quo maria magdalena dicta est. Et hec regio dicta est galilea saracenorz vbi hĩtauerũt trib9 zabulon & neptalim. ibiq3 fuerunt. xx. ciuitates quas salomõ dedit amico suo irã regi scz tyri. ad duas vero leucas a magdalo fuit

cithareth ciuitas· que mō est tyberias· tyberia dcā vulgariter a tyberio impatore romano· Hanc dñs hiesus frequētare solebat·cū adhuc iuueis eēt·Hic ad quattuor leucas est be thulia ciuitas· Porro ad decem leucas a tyberiade· sita est nazareth galilee &·inde ad duas in via que ducit ad acon·sita ē sapharia ciuitas anne matris beate virginis marie· In nazareth fons ē·cuius aquā puer hiesus exhauriebat & secum ferebat·Ad quattuor leucas a nazareth & ad duas a sapharia ex oriētis pte est chana vicus galilee· ad vnā vero leucā a nazareth loc? ē quē rebuth vulgariť dicunt· vnde iudei hiesū p̄cipitare voluerūt·Itez ad q̄ttuor miliaria de nazareth mons est thabor īquo trāsfigurauit se dom̄? corā petro & iohe & iacobo· Ad duas leucas a thabor versus orientē est mons hermon·In qualle mōtis thabor·melchisedech sacerdos occurrit abrahe cum pane & vino· Ad duas leucas a thabor sita ē in monte ciuitas naym·in cui? porta dom̄? filiū vidue suscitauit·Supius a naym est loc? qui dicit torrēs vel cauerna cyson·in monte vbi osilio uelbore vir eius barac vicit ydumeos ¶LXIII

¶De iezrael ac ciuitatib? samarie·

AD quinq; leucas a naym sita est ciuitas iezrael· in q̄ regnauit impiissima iezabel·Qua p̄ sua p̄teruitate de palacio suo p̄cipitata adhuc stat sepulture isti? colūna· Secus iezrael cāpus magedo existit in quo iehu rex samarie nouitē iunct? regē iuda ochoziā vicit·Ad duas autē leucas a iezrael montes sunt gelboe quib? dauid de casu saul & ionathe dolens maledixit eosq; dānauit ꝑpetua sterilitate Ad quinq; vero leucas a iezrael incipit samaria in loco qui dicit castz duplex·hinc ad decē leucas sita est vrbs sebaste siue augusta· in qua inter helyseū & abdiā ꝓphetas sepult? fuit iohannes baptista· Decollat? quidē est in castro macherōta secus lacū asphaltidis· trāsflumē iordanis & inde in sebaste sepult? a discipulis· Cui? corp? postmodū absq; capite·digitoq; quo saluatorem oñdit iulian? apostata fecit vburi & caput in alexandriā·deinde ostātinopolim·& tandē in ciuitatez patras deferri·Digitū vero quo dominū ostendit beata thecla in montem gaudii tulit·Ad quattuor leucas a sebaste ciuitas neapolis sita est·prius dcā sychar & sychem iter dā & bethel·Ibi emor regnauit·cuius filiꝰ dynam rapuit· In sychē trāsportata sunt ossa ioseph ex egipto· ac sepulta iuxta fontez vbi ieroboā rex israhel fabricauit duos vitulos aureos·quos dixit se tulisse de hierusalem·& posuit vnum in bethel·& altez in dan· Iuxta neapolī est camp? quē iacob filio suo ioseph p̄ter sorte fratrū dedit·in quo est pute?·ad quē dom̄? ex itinē fatigatus sedit·& samaritane p̄dicauit·ad vnā leucā a sychē sita est luza ciuitas·que & bethel ī qua diu hītauit. abrahā·Ibiq; filiū sacrificare voluit·& ibi dormiēs iacob angelos vidit·Montis bethel ofinis est mons galgal versus orientē inter dan & sychez oppositꝰ monti gebal·ad·xx·leucas a sychem & ad iiij a hierulm in via que a neapoli ducit ad montē scī samuelis sitā fuit rema ciuitas·vbi fuit archa testamenti vsq; ad aduentū samuelis & dauid regis

¶LXIIII ¶De locis hierulm ciuitatis scē

DOrro ad·xx·leucas·a sychē·& ad·xvj·miliaria ab ebron·& ad·xiij·a hierico· & ad vii·ab ascalona·& ad·xii· a ioppe sita est ciuitas scā hierulm in medio mūdi·metropolis ciuitatum iudee·Illic in monte moria vidit dauid āgelum interficientē populum·& ira dei placata emit plateā ornā iebusei·ad fabricādū tēplū qō tercio ō structū fuit·dubiū a quo fuerit reedificatū· Quidam dicunt q̄ a mr̄e ostātini helena īhonorez scē crucis recupate a cosdroe psa·alij vero dicunt q̄ a iustiano impatore qui voluit vt a qualibet honoraretur natōne In hierusalē est lacus qui ꝓbatica piscina dicit·c? aqua singulis sabbatis ab angelo mouebat·Descēdente·s·ad visitatōnē ligni dominice passionis ibidē absc̄ōditi a tempe salomonis Et p? aque motionē sanabat vn?·quicūq; descenderet in eam prius·Iuxta hunc ergo lacū sanauit dominus in sabbato palitic̄·sub templo domī & mōte syō In valle iosaphat sub terra fluui? puus fluit: vbi dom̄? cec? illumināduū misit·In monte syō pedes discipulorꝫ dom̄? lauit·et cenās cum illis nouuz testamentū instituit·A cui? pte sinistra in agro peregrinorꝫ·qui est acheldemach secus viā que ducit effrata sit? est fons gyon vbi coronat? est salomō Per montē syon ascēdit dñs in hierusalē ad passionem·et cum venisset bethphage ad montem olīueti trāsiuit p vallē iosaphat in hierusalē· sub mōte olīueti versꝰ orientē trās torrentē cedron ad iactū lapidis sudauit dom̄? guttas sāguis· In loco lico stratos ter dom̄? petrū negauit·et ī loco qui ōr gallicāt? amare fleuit·in caluaria crucifix? est dñs in loco qui ōr golgatha·et ad dexteraz ab introitu ecclesie sepeliuit eum ioseph ab armathia· Ad caput ipsi? ecclesie inuenit helena crucē domī·in pti bus illis est loc? qui ōr carītas·vbi iudei voluerūt dominū ꝓphendere·sed timuerūt turbas· Ibi post resurrectōnē appuit dom̄? magdalene· in mōte syon appuit apostolis abñte thoma·et alia vice ipso pñte·ipsisq; pñtib? et videntib? in celū ascēdit xl·post pascha die·Ascendit inq̄m a monte trium luminū hoc est olīueti·in quo·s·monte beata ygo dei genitrix obijt·et ī valle iosaphat sepulta ē·inde corpus eius in celum assumptum est Ante portam hierusalē que est ad occidentem lapidatus est pro thomartir stephan? et in syon sepult?·inde q; ostātinopolim ac inde romā translat?·et iuxta sāctū laurentiū est posit?·Añ portū hierusalē· que ē ad austz iuxta lacū est cauea que ōr leonis carnerium q; tꝫ coſdroe ibi leo reposuit·xij·corpa martiruz

¶LXV ¶De ceteris vrbib? ac locis iudee

AD vnā leucā a hierusalē sub monte oliueti versus mare mortuuz est bethania· vbi dom̄? lazaꝫ quatriduanuz suscitauit: et marie magdalene ī domo symonis leprosi peccata remisit ad quattuor leucas a hierusalez est ciuitas bethlehem·Ad hāc veniēs helena regina p̄sepe dñi fecit romā portari et ī ecclesiā beate marie maioris reponi in bethlehē·sepulte sunt paula et eustochiū ad vnam leucam·a bethlehē est locus vbi sepulta ē rachel secus viam que ducit hierusalē Iuxta cui? sepulcrū fecit iacob apponi xii·lapides p̄grandes ī monimētū xij·filiorꝫ israhel·quod incolis est manifestum·Ad·xv·leucas a hierusalē versus ramatha mons est in quo quondā ciuitas modin erat sita·q̄ fuit mathatie patris machabeorꝫ ibidem sepultorꝫ Ab illo monte ad octo·leucas in via que ducit iopen·sita est lidda quōdaz ciuitas sed modo castrū & dicit diospol?·ad·iii·leucas a bethlehē est castz quod ōr cauea·vnde fuit amos ꝓpheta & ibi sepultus est·ad quattuor leucas versus hierusalem· est castrum in quo mānsit zacharias ꝓpheta·quādo beata virgo post annunciatōnem euangelicam abiit

in mõtana· Ad ·xiij ·leucas a hierusalẽ est hiericho a cuius ministra desertũ est quarãtene m quo ieiuna uit domin9 ·& de gula tẽptat9 est a dyabolo · ad duas leucas a quarãtena ex opposito galilee est alius mons valde excelsus· in quo itez de auaricia tẽptat9 est domin9 ·In ipo deserto quarãtene fõs existit ·cuius aquã amarã p appositõnem salis helisey potabilẽ fecit· Engaddi locus est hierichontin9 in quo fuit quõdam vinea balsami ·cuius plantas egiptij tulerũt ·& in egipto plãtauerũt· Ad dimidiã leucã a babilone noua in quodã orto dimidij mãsi· Huius arbor similis vinee triẽnij ·ciusq3 foliũ videtur eẽ trifolij pui ·Ortus aũt irrigat aqua fontis in quo beata virgo solita est abluere pannos saluatoris quãdo in egiptũ fugit a facie herodis · Quisez ortus si a nõ crhistianis excolat aut ppetua sterilitate dãnat· aut in penam saracenoz inestimabilis vltio inferẽ ·Nec alicubi verũ inuenit crescere balsamuz in mundo ·nisi tm in predicto egipti loco· ad quattuor leucas a nazareth est mons cayn · in cui9 pede lamech sagittauit chayn· Ad ix ·leucas a mõte cayphas· vel carmeli ad austz est cesarea quondã metropolis palestinoz ex qua fuit cornelius centurio ·vel quẽ baptizauit petr9 · et fecit eiusdẽ ciuitatis episcopũ· Acon ciuitas est in angulo sita tota patẽs ab oriẽte ac meridie · totaq3 mari clausa a septẽtrione et occidẽte · Ab acon vsq3 ad cayphas cõtra meridiẽ sunt due leuce · & inde vsq3 ad castruz pegrinũ quod destrictũ dicit qñq3 a destricto usq3 ad cesareã sunt quattuor ampla miliaria · & a cesarea vsq3 ad ioppen est dicta· Porro a ioppe vsq3 ad ascolonã sex leuce · Ibiq3 ppe est gaza ·cui9 portas sanson fregit & in mõtem tulit. At lye quattuor sez cesarea· ioppe· ascalona ·gaza philistinoz9 deserte sunt· a hierusalẽ vsq3 ad montẽ synay sunt tres ete duodecim·

¶ LXVI · ¶ De patriarcha tu hiezusalẽ & yconia mirabili beate virginis et de harsassinis .

Patriarcha hierosolime quattuor habet archiepiscopos sub se· In prouintia quidez palestina cesariẽsem ·qui vnũ habet cpm suffraganeũ sez sebastẽsez · In galilea nazarenũ q̃ et vnum sez tyberiacẽsem habet suffraganeũ. In phenicea vero thirẽsem ·qui quattuor habet suffraganeos sez aconẽsem· sidoniẽsem ·bericẽsem ac belinẽsem ·petracẽsem quoq3 in prouintia moabitarũ · q̃ vnum in monte sina suffraganeũ habet grecũ· Patriarche vero suffraganei sunt ebronica· bethleemita· & lyddenus epi. In ecclesia domici sepulcri sũt canonici priorẽ habentes ac viuẽtes scdm regulam beati augustini · In tẽplo etiã domini sunt regulares abbas & canonici · & similiter in ecclesia mõtis oliueti · In monte vero thabor abbas & monachi nigri· Et i ecclesia similiter de latina In gessemani quoq3 que est vallis iosaphat sunt nigri monachi Oms isti abbates atq3 priores cum infulis et baculis et anulis· atq3 sandalijs põtificalib9 · assistunt in ministerio patriarche soli obediẽtes· Sunt et ciuitates que nõ habẽt episcopos videlicz ascalona sb epõ bethleemitano · ioppe quoq3 sub canonicis sepulcri· neapolis sub abbate tẽpli ·et caiphas sub archiepõ cesariẽsi· Neapolis et tir9 et acon & hierusalẽ nullo mediãte spectãt ad regẽ· Ad q̃ttuor leucas a damasco est locus qui sardanai dicit situs in mõte vbi est ecclesia beate virginis marie· in q̃ sũt virgines moniales·xij·et octo monachi· In hac ecclesia depicta est imago i tabula beate dei genitricis ope cõstãtinopolitano ·quã patriarcha tulit hierusalẽ et cuidã abbatisse dedit· abbatissa vero ad locum p̃dictũ trãstulit· De hac imagine manat oleum balsamo suaui9 redolẽs quo liniunt infirmi· & melius habẽt· Oleũ istud optime crhistianis reseruat· et ipe locus a saracenis in magna reuerẽtia habetur ·Bis in anno sez in assũptõne beate virginis marie & natiuitate · locum illum incole saracenoz frequẽtãt· hec imago a mamillis supius si palpetur vt carnea sentit· In cõfinio antiochie et damasci in castris munitissimis habitant harsassini · Quoz dominus est vetulus de mõtanis multuz reueritus a crhistianis & saracenis ppiquis ac remotis· Quoz pncipes indifferẽter p nuncios interficere solet ·Hoz nulla est lex· nisi quã timor facit· matres· sorores· filias et indifferẽter oms cognoscũt vt vxores· a cunabulis educãtur in palatijs· omia q3 addiscũt idiomata· et docent dominũ suũ time re sup omnia· eiq3 vsq3 ad mortẽ in oibus obedire vt sic possint ad patrii gaudia puenire· Quisquis in obedietia morit pro angelo colit ·hec de illo libello patriarche ad papã ad presẽs sufficiãt·

¶ LXVII· ¶ De origine ac puericia fãcti edmũdi cãtuariẽsis archiepi Actor·

Anno itez supius ãnotato sez ab icarnatione domini M·ce·xlvij· sãctus edmundus cãtuariẽsis archieps· cuius sacri corpis gleba in põtigniacẽsi monasterio requieuerat· de terza ẽ eleuatus qui nimiz ãno pcedẽti autoritate apostolica fuerat canonizatus & in cathalogo sãctoz deputat9 ¶ Ex gestis e9 ·Hic ex abbẽdonie villa originẽ duxit· In cuius carne florida viginitatis florẽ illibatũ perpetuo deus pmãsurũ edocuit ·qui eum supza morẽ cõmuniter nascẽtiũ ·felicibus auspicijs ex sue matris vtero segregauit · Cõgressus est em de cella sue natiuitatis· ita mũdus et immunis a cõmuni corruptõnis humane cõtagio ·velut si mox i sindone mũdissima nullã cõtraxisset maculã continens de cõtento· Hunc igit in baptismo mater edmundum tãq̃ a mundicia nuncupãdũ censuit· quia cũ oraret ad feretrũ sãcti edmũdi martiris onerata nobili onere· vitalis in eo spũs primitias primitus dependit· hec mabilia vocabat· pater aũt edwardus· qui de cõsensu cõiugis seculo valefecit · & in monasterio de eynesham sub habitu regulari cursum vite feliciter cõsũmauit· mater quoq3 vtute nõ inferioz cognatõni femmee masculinũ animũ iseruit· & i seculo nõ seculariter viuẽs· cum animi mollicie carnis illecebras· a se penitus amputauit Capã clausam deferẽs vestes reiecit· quas ppoito castitatis nõ cõuenire cẽsuit· Vigilias monachorũ abbẽdonie singulis fere noctib9 cõsueuit frequẽtare· pt carnis oflict9 armis militie cõtinẽtiũ ogruis se iduit cilicio videlicet aspo· quo carnis nuda calcaneotenus cõtegere cõsueuit· Addidit et loricaz ferzeã desup· quã fineten9 carni sue portauit indiuidua · vt idumẽtum pilosum pmente ferro plus pungeret carnem ipsã· Intra loricã uero due lamie ferzee ad mai9 erãt supplicij ·quaz mater moriẽs duos filios fecit heredes· edmundũ sez ac robertũ Ab ipsis ergo puericie primordijs· edmundus taz religiose nutriebat materna solicitudie· vt extunc ab ea iformaret ieuniis & orõnibus etiã adultus isistere· huic em mater vt sextas vltro ferias in pane et aqua ieiunaret · dedit & promisit munuscula vt parcimonie salutaris obtuãtias in eius animo plãtaret arte scã· sic innocẽtie fundamẽto superiſi

cauit arduа virtutū palatia vt creſceret tēplū ſcīm in domino·edificatio p ſpūm māturi? ichoata·

LXVIII Qualiter eidem puero piſi? miſſo chriſtus in forma pueri ſe ei oñdit·

CVm aūt mitteret eum vna cum fratre ſuo mater piſi?· vt liberalib? imbuereť ſtudijs ſeu artib?·modicā pecunie ſummaz dedit eiſdem: dicens illis· Si mīnam vt bonos decet fīlios iuſſionē ſeruaueritis ofido in domīo q̄ m oīb? ipe puiſor munific? erit vobis Duo quoq; dedit eis cilicia·p̄cipiens vt illis ſup nudo ſe veſtirēt·bis aut ter i hebdomada Timebat em̄ ne poſtq̄ diſcretionis annos attingerēt·p deuexa vicioz & abrupta voluptatis incederēt· ideoq; rudes in arte bellā di familiarie infozmauit· & prius exercitans q̄m in belli diſcrimine neceſſario traherent· rudimētis intellectualib? ſenſualitatis ſtudia p̄uenire curauit· Ipſa etiā edmūdo quē velut ſcitatis ei? preſcia· ceteris filiis plus dilexit· dum ſtuderet piſi?· cuz in dumītis lineis cilicīū mittere oſueuit Meritoq; preceteris eum dilexit qui nuſq̄ piam matrē·pi? videlicet filius verbis aut opib? offendit· Ita nāq; deo & pie matri ſue placere ſtuduit·q̄ omnē a ſe leuitatem reſecans oīno cozcis·aliſq; ludicris ſeu ſpectaculis ſe ſubtraxit· Diebus quoq; domīcis et feſtiuis inxta monitū matris anteq̄ omederet pſalteriū ex itegro pſallere oſueuit· Et q̄m amātiſſim? domī totis viſceribꝰ ſtuduit actozē vite diligē ipe in forma puerili eidē puero ſe volut demoſtrare Cum em̄ pratū quoddā ſpaciādi cauſa coetaneis iuitantib?·oſenſiſſet igredi·ab ipoz tam̄ comitatu ſe celeri? ſepauit·ne oſcīe ſue puritatem vel nugis puerilib?·vel ociosis ꝟmonibꝰ ptingeret maculari· Dum igit̄ incederet ſolitari? ſacris miſtēs meditationib?·apparuit ei puer ille cantoze niveo nitido? & coloze roſeo rubicundus Qui velut a ſumo celi cardie delapſ? ſubito·ſic eum prior allocut? eſt oſcioſiſſime ſalutādo Salue dilecte mi· Qui cuz audiſſet·vt puer in ꝟmoē ignoti pueri mirat? eſt·quē cum ille pauefactū & heſitantē oſpiceret·ipſuz denuo alloquēs queſuit an ipſe ſibi vel tenuit notus eēt· Ille ſimplicitatis columbīe rīdens ꝟmone ſimplici·nullā inquit teneo noticiā tui·nec ſum vt eſtimo notus tibi: Adiecit puer·Quo ita tibi ſum icognitus·p̄ſertim cum & in ſcolis ad lat? tuū ſedeaz & tibi quocunq; fueris inſepabiliter fuerim ſocia tus· Deinde ſubdidit in facē meā reſpice: & q̄d in fronte mea ſcriptum ſit aduerte ſedul? toto cozde Quod cum feciſſet ſcriptū legit in ea literis celeſtibus·hieſus nazaren? Qui ſtatim quod viderat ei retulit & ab ipo p̄tinus audiuit·hoc eſt nom̄ meū quod tibi memoriale ſit in dīderio aīme·& hoc diligenter & articulatiz noctib? imprime ſingul' frōti tue· Per hoc em̄ poteris otra mortē muniri ſubitam·et quiſquis eadē ſcriptura munierit mō oſimili frontē ſuam·His dictis·puer ille in quē deſiderāt angeli p̄ſpicere diſpuit·ſz in pectoze pueri ſui quē uiſitare dignat? eſt·non parum dulcedinis reliquit

LXIX Qnaliter a matre bñdictōnē accepit & aīmam defuncti poztari a demonib? vidit

POzro matre illi? iam morti ꝓpinqua cum vix ei ſuperſet extrem? ſpūs·vocat? ad eā venit·bñdictionē vltimā p̄cepturus·Qua ſup eum affectuoſiſſime edita·cum abſentiā fratrū ad memoriā reduxiſſet exozauit matrē humilit vt abſentes quoq; bñdiceret·Ad quē illa·In te ait filiom̄s fratres tuos bñdici noueris·qui p te trāſfuſa in illoz bñdictōe tua·tue p̄cipes erūt gratie & virtutis·Nec em̄ matrē latuit quis quantuſq; futur? eēt in poſtez·cui? future glozie cumulū·quibus dā nouerat p̄ſagijs p̄ſignatū· Siquidē viderat in ſomnis nocte quadā eum cozonā ſpineā portantē in capite·que vehemēter accenſa flamā p̄tendebat ad ſidera cum fulgoze Quadā vero die cum verſus natale doſciliū·ſ· abbēdoniā iter agēt cū alioquē hēbat itineris ſociū· vidit campū auib? fuligine nigriozibus cooptū· Et vterq; quidē de maxima mirat? ē auiū multitudine·ſz altez ſtupoz valid? inuaſit cū tremoze· Cui beat? edmūd? · Ita inquit a via ſemotus paululū·et te crucis muni ſignaculo·ne timeas quia videbim? quid p̄tendat monſtruoſa hec auiū multitudo· Poſt modū vero videntib? illis dues ille corpus quoddā nigerrimū·nec homīs·nec ulli? aīalis effigie diſtinctū ſubuexerūt in aera·& ita omū diſparuit multitudo auium ſubito velut vmbra· Quo facto cōuerſus ſanctus ad pauētē ſociū vis ait ſcire·quid ſignificet hoc portētū· Et ille· volo· Cui ſanct? Aues teterrimas quas vidiſti noueris eſſe demones·homīs cuiuſdā qui in villa proxima nup obiit aīam ad inferos deportātes· Ipam aīam laruale corpus quod in aera ſubtulerūt exprimit· que meffigiata viſa eſt·qz conditoris ymaginē ad quam facta fuerat ipa dum viuerz in corpe· viuendo nequiter deformauit Qui ad eandē p̄otin? uillam veniētes·vt de viſo certiores efficerētur p̄digio cognouerunt q̄ homo quidam ipa qua ſanct? p̄dixerat hoza trāſierat ex hoc mundo·

LXX Qualiē i adoleſcētia caſtitati ſtuduit & imaginē beate virginis anulo deſponſauit

VBi aūt ſanct? edmūd? annos adoleſcētie attigit·carnis delicias non tm̄mō fugit·ſz etiā exhozruit·Cunq; virt? verſet̄ ēca difficile: & ad virtutū culmina veniaē cum laboze· p uſq̄ ei? aīme vires attigiſſēt virtuti cōtrariū·in eiſdem ſacris pauerat exercicijs virtutib? locū· Sicq; cani ſēſ? effect? eſt in annis teneris·q̄ cum ſacram paginā necdum didiciſſet·tam̄ ipam iam docere uidebaē maturis moꝛib? & honeſtis·Eratq; talis q̄ non p̄i? incipet docere q̄ facere·ſz quod amplius eſt·p̄i? facere q̄ audire·Et cum ſingulis in corde virtutib? gratū paſſet hoſpiciū·caſtitatē ſingulariter habere ſtuduit ſciens q̄ incozruptō deo proximum eſſe facit·vñ carnē ſuā nulla vnq̄ polluit immūdicia·ſz in eo p̄manſit vſq; ad obitū virginitas incozrupta Nam de filio cuiuſdā ſacdotis ꝑpetuā virginitatē cozā beate virginis vouēs ymagīe·eidē ſe virgim velut domīe omēdauit & copulauit perhenniter velut ſponſe·atq; in ſignuz irrefragabil' federis eam anulo ſuo ſubarzauit nouo moze Anulo inq̄m quē ad hoc fecit·digitū ipſi? ymagis inſignuit· Et vt eidē domīe amice cariſſime iugit̄ impenderet· ſalutatōnis obſequium in eodē anulo lr̄aliter īſculptū eſt illō aue angelicū· Extūc ergo ſicut ipe ofeſſ? eſt ī obitu·quotiens eiuſdez clementiſſime virginis p̄ſidiū īuocauit·ipa in temptatōne ꝑtū in ꝓſecutōne ſolatiū·ī tribulatōne remediū:ī dolore gaudiū ſibi celerit impetrauit· Vt aūt eaď ſponſa ſua federis īter eos initi recordareē & ſponſum dignareē agnoſcere·qui eam ī ſua deſpōſarat ymagine ī anulo cū quo poſt mortē more pōtificali ſepult? extitit·īuentū fuit īſculptū cunctis videntibus atq; mirātib? iſtud aue· Ac p hoc & ī manū pōtificis & ī digito ymagis·p̄cipuū p̄lucz teſtimonium p quod enucleaci? apparet omībus geſte rei

veritas & exẽplum·

LXXI Qualiter eum dyabol⁹ de carnis cõcupiscẽtia tẽptauit·

Thostis antiqu⁹ quo magis eũ vidit in virtute proficere·eo magis agitat⁹ mui dia·pectoris eius pacẽ studuit pturbare Vnde quãdam puellam hospite sue filiã in eius ex citauit excidium·vt ipudicos oculos in euz iaciẽs eius cõmouere tẽptaret aĩm signis & nutib⁹ ac su spirijs·quasi dicẽs tacite· dormi mecũ·Sed cũ per talia nil proficeret·aptis cum eo verbis cepit agẽ & multis modis ad amplexus illicitos prouocare Quaz ille vt pestẽ fugiẽs sepe corripuit·sz illa nec sic a virulẽto ꝓposito quod mẽte ocepat se ẽtraxit Illa velut altera egiptia·pro illicitis mstitit· Ille velut alẽ joseph illicita recusauit· Tandẽ ỏ illius opoztunitate pcessus·quid sup hoc eẽt agẽdũ meli us mẽte contulit·& habito secũ consilio puelle tẽ pus assignat veniẽdi ad locum quo vacare studio consueuit·Illa spans uoti se compotẽ fieri·assigna to tẽpore audacter venit·Quam ingressaz & qui busdam supioribus vestibus ad eius mãdatuz spo liatam azripuit·virgisqz flexibilibus· quas ad hoc aptauerat in dorso poptime flagellauit· vt sic cui collecta erat in corde stultricia·ipam disciplme dis soluerz dura virga·Fugit illa quẽ dudum fuerat ĩ secuta·& vexato intellectũ dedit· & gratiã appo suit·ita ꝙ ipa puella vt assuit hmõi tẽptatõnẽ nũ ꝙ postea talit̃ toleravit· Sicqz dum restitit pseqn ti dyabolo·ipe dyabolus a puella recessit ocius & ab ipo·Sz dum p aptam eum mali spẽm non possz ad carnis illecebras trahere· conatus ẽ p quãdam matronã·satis vt vidbaẽ honestam deceptõis sue laqis irzetire.Hec velut sub obsequij velamine ob tulit ei q̃dam donaria·vt p hoc eius animũ facili⁹ inclinarz ad turpia carnis vota·Quod cuz ille mu liebris versutie nõ ignar⁹ mtelligerz· q̃siuit ab ea an ei de sui cõsciẽtia coniugis hec offerz· Et illa· Latẽt inquit ista coniugẽ·nec emẽ scire debz ꝙ tibi facio amicabiliter hunc honorẽ·Insipiẽs emẽ credidit virum sapiẽtẽ aquas furtiuas quasi dulcẽres appe tẽ·quas ille vt dauid sapiẽs cum tanto discrimine noluit degustare·vnd̃ ait ad illam·sine viri tui cõ= sciẽtia nõ recipiam dona tua·sicqz mulier verecun data·donaria sua retulit·& ipse ab eius impetitõe noxia liber fuit. **LXXII.** Qualiter ĩ etate virili carnẽ suã arti⁹ castigauit·

Decursis annis adolescẽtie·qz crescẽtib⁹ cum etate virib⁹ corpis·crescit insibilis pugna militie· spũalibus armis curauit fortius se munire·Vnd̃ non contẽtus iã cilicijs vti omnibus·sicut informatus matris monitis & exẽ plis consueuerat a puero·admũẽticio cilicij gne· carnẽ suam nõ taz domare ꝙ torqre studuit nouo modo·quẽ modũ et antiquioribus sanctis incogni tum·& modernis credimus inexpcum· habebat si quidẽ cilicijũ non ex filis vt fieri solet subtilib⁹·tex toris arte compositũ·sz ex corzdulis artificiose con nexis piter & cõiunctis ad instar rethis dẽsissimi ĩ tricatum·quod in connexione sua dẽso ordine con tinebat nodulos tam intolerabiles ꝙ vt ita loquar sine numero numerosos·Erat ab anteriori pte ap= tum·penitus inconsutile illud cilicium laqueol' ab eius capucõ vsqz ad fibrias hincide appositis cõno datũ·que connodatõ cilicij nodos addite carni im pressit artius·& cruciauit grauius sui corpis arti⁹ sacros·Sicqz cum seipso bello dimicãs intestino· certamen sibi ĩdixit reciprocum·in quo se contezẽs & a sese cõtrit⁹·exexit se supra se·pene sui met ob litus vt se vincez·& domestico torm̃to corpe su pato martir in pace factus· ỏ se triumphum nobi lẽ reportarz·Cui em̃ xp̃us erat viuere·ipse vixerat nõ vt ipe·Nec cõtẽtus est hoc tormti gne·sz quod supadditit est admiratõne digni⁹ & stupore·Vt em̃ idem cilicium stringereẽ fortius·& continuata punctõe· caro maius sustinez supplicijũ·fune gros siori·de pilis equinis triplicato cõstrixit illud ỏsu p in hunc modũ·Funis ille a scapulis per corpus circũductus vsqz ad renes descendebat· multis in uolucris mediãtibus & tam stricte ligabaẽ inferi us qp corp⁹ & pcipue spinaz dorsi curuare vix po tuit·vl' semetipsum erigere incuruatus·sic in cigu lo cilicino semetipsum circumdederat· qui nõ tm lumbos carnis sue cũ legali põtifice succinxerat·sz isup ẽca pect⁹zona aurea cũ dei filio cinct⁹erat Ita diebz oẽ ptãtes aerias armato corpe iliqs corpis p tic'as q̃s ĩ apto nõ potuit·armauit ĩ occlto ut im se nil imunitum relinq̃rz vl' inerme· Siquidẽ manuz & colli nuda·q̃ videlicz pter homines dieb⁹ cru ciare nõ peterat·noctib⁹ corã deo cilicio otegebat Addidit & cilicina femoralia & caligas cilicinas· quibus vtebatur assidue cum lorica quam sibi maẽ reliquerat. duplicia de manu domini recepturus p duplici martirio quo se spõtanee cruciabat· In ad uẽtu quoqz & in quadragesima indumẽtũ qdam portauit plũbeũ coriũ quoddaz nihilomin⁹ durũ indues & nodosum· Ad maioris etiam tormẽti cu mulũ pluribus locis astrinxit funib⁹ corpus suum ne constringẽtur funibus peccatorum·

LXXIII. Qualiter in regimine artium se habuit·

Sanct⁹ vero magister artiũ preter morez tunc legẽtiũ·missam & horas canonicas quotidie prius q̃ legeret audire cõsueuit que sz religiosa cõsuetudo iuis etiã scolarib⁹ pro fuit·quos vt secum audire missas asuescerẽt·sic in duxit·Et vt hoc liberius exeq̃reẽ in prochia qua ỏ gebat·fecit capellã cõstrui in honore sz beate vir ginis quam sp dilectõne coluit spẽali· Pius autẽ humilisqz magister cum vnum de auditoribus suis egrum & egẽtẽ·lecto decũbẽ didicisset· in domũ suam cum portari fecit·& qualibz nocte p quinqz circiẽ ebdomadas ante ipz iacuit·eiqz in urinali ac cetis q̃ languẽtis requirebat necessitaz ministrauit Et q̃uis hoc fraterne cõpassionis grauareẽ onere legebat tamẽ & disputabat cõtinue·Freq̃nẽ urina le de manu decũbẽtis p vanitate capitis excidẽs ĩ tegrũ remanebat ipsius proculdubio meritis ·qui ei pter deum humanitatis obsequium exhibebat· Quidã etiam ỏ scolaribus suis. morbum patiẽs in brachio ostẽdẽdũ ei cẽsuit quasi sancto·Cui respõ dit ille· Sua te deus gratia sanz ac virtute· ĩ cẽstino scolaris ad magistrũ redũt·seqz sanitati restitutũ asseruit·Ac ipe magister eiusdẽ morbũ in suo bra chio excepit·quẽ patiẽter tolerãs paulopost & ip se curatus fuit·Die quadã in studio occupatus ob litus ẽ orõez illã·o intemerata dicere. quam ĩ hono rẽ beate virginis et beati iohãnis euãgeliste dicere consueuerat diligẽt ac duote·sequẽti nocte beat⁹ ei johãnes apparuit·et vt ei manum suam extẽderz ipauit· Gerebat siquidem in manu ferulam·qua ve lut in eum seuiens minabatur eius pcutere palmã Visumqz est ei p commmatõnis magnitudinez· qp si eum peussisset·exicta incurrisz morte· At ille

mox clemẽtior factus. erectã manũ suspẽsã tenuit. & vt dictã orõnem extunc dicere non omitteret. familiariẽ psuasit. ¶ LXXIIII ¶ Qualiter ad theologie studium se trãstulit.

TRansactis ergo circiter sex annis. quibus im artib9 egregie rexerat. cũ adhuc socijs suis cursũ legeret arithmeticã appentez sibimet im somnis agnouit matrẽ suã. atqz dicentem Fili quid legis & que sunt ille figure quib9 vacas tam studiose Quo rñdente talia lego vitelicz ostẽsis ptractẽnib9 que fiunt im ea facultate. mox illa dexterã eius manũ arripuit. & im ea tres circulos pinxit. quos bis nomib9. pater: filiꝰ. spũssanctꝰ. pordinẽ singulis singulos msigniuit: Et addidit. Fili carissime. talib9 figuris & non alijs decetero intende. Qui voce matris edoctꝰ sese mox ad theologie studiũ trãstulit. intelligẽs nimiꝝ qꝫ scẽ trinitatis ognitõ. theologie osummatõ. & origo factatis existit. Et qui priꝰ dum im artib9 regeret. im mane missas audire osueuerat: nunc ad religionis augmentum. media nocte matutinas im ecclesia sãcti mederici pisiꝰ audiebat. Post matutinas vero i orõnibus cum lacrimis & gemitib9. corazꝫ altari beate marie virgis vsqz ad diem cõsueuit ꝓstere. Et ita demũ nulla quiete corpis iterueniẽte ad scolas cũ ceteris ouenire: Et sicut orãdi gra ecclesiam adijt nocte media. sic ipam adire ob cãm osimilem horam studuit vesptina. im ecclesia reuerẽter & deuote se hũit. & im ea sedere ql nunqꝫ. vel rarissime osueuit Quẽ cum boni nois archieps ebroacẽsis theologie studio didicisset msistere. cogitauit & voluit vnaz bibliã ppriis ei sumptib9 prepare. Quod ille audiens renuit. nec voluit eam sibi fieri. verẽs ne qꝫ monasteriũ ex eius scriptura otingeret onerari. Siqui dem & ipe psalteriũ glosatũ. & .xii. ppbas & decretales epistas hẽbat. que omia vendidit. ꝑciumqz scolaribus egenis ꝓ sius erogauit. Et mirãtib9 sociis qꝫ otra morem oim studentiũ. codices sibi necessari os distraxerat. uni eoꝝ de hoc ipm pcunctãti. serio sic dicebat. Stulte oia ꝓ christo studẽtes pfectõni dẽmus vẽdere. ac ꝓ eius amore paupibus erogare Tãta vero auiditate sacras ãplectabaẽ literas qꝫ i earuz studio pene msomnes solebat ducere noctes ipsas ¶ LXXV ¶ Qualiter im theologia regens auditores edificauit

Taqz tam mirabiliter i breui studẽdo pfecit. qꝫ cito pꝰ paucos annos mltis cũ mstãtia suadẽtib9. magistralem cathedrã licet muitꝰ ascẽdit. qꝫuis eñ duceretur amore veritatis & iusticie. impem tamẽ huic oneri. & indignũ se credidit hoc honore. Igiẽ sacre scripture doctor effectꝰ. & tanqꝫ lucerna supꝑ candelabrum positꝰ. omib9 pficere studuit. acsi oib9 eẽt natꝰ Erat eñ pdicator egregiꝰ. disputatorꝰ acutissimus. lector pius. Et im his omnib9 effundebat alijs quod ipse hauebat ꝺ fontib9 saluatoris. Frequenter multi & magni viri qui ad eum im scolis audiendum ofluebãt. inter legẽdũ a lacrimis se otinẽ non valẽtes libros claudebãt. Mel siquidẽ & lac sub lingua hẽbat. Ideoqz dulcedinẽ non modicã. discipulorum mẽtib9 instillabat. Vñ multi de scolis suis exierunt doctores eximij. vestigia quoqz scitatis eiusdem ꝓ virib9 secuti. Nonnulli etiã ecclesiasticis honorati. vel potiꝰ onerati bñficijs exonerantes seipsos religioni se dederũt. eius succẽsu facib9 lectõis Nimiꝝ ignis im altari cordis eius ardẽs iugiter. aliis oñdebat lucis iter. Hinc & ꝙã nocte vidit per sõnium im scolis suis ignẽ fieri copiosũ. de quo septẽ ardẽtes extrahebanẽ facule otinẽtes misteriũ rei secuture. In crastino dum legeret intrauit scolas. abbas quidã cisterciẽsis ordis. qui opletis lectõib9 abduxit secum septẽ ꝺ se olarib9 suis. quos ignis septiformis accẽderat caritatis. Vñ spretis tpalib9 & mundo valefaciẽtes. viã vite felicit arripuerunt im monasterio dicti abbatis monachũ imuẽtes. Horꝝ vnꝰ fuit clarevallensis abbas stephẽs. quadaz die dñi sputaturꝰ de scã trinitate cathedrã oscẽdit. & dum ibi discipulos expectans qõnem im aïmo volueret im somnũ resolutꝰ. visionẽ hmõi cnere meruit colũba ꝺ supnis volauit ac se celeriẽ ꝺferẽs. i ore suo mirificum corpꝰ xpi. quod ql sacrã omunionẽ tribuẽs im eiꝰ ore posuit. & sic ad supiora celeriꝰ auolauit Expgefactꝰ ergo velut humanũ excedẽs ingeniuz excellẽtissime disputauit ac de beata trinitate pspicacissime disserut. In pdicatõne quoqz ei mira gra mersit. & ignitũ eiꝰ eloquiũ. aïmos auditorꝝ qntũcũqz frigidos efficaciẽ accẽdebat. Vñ & guilhelmꝰ comes salesbrie. qui lonza spata dictꝰ est. cum iam longo tempe nemi ofessꝰ eẽt. Ac de sumdo christi corpe iuxta morẽ vniuersalis ecclesie nõ curaret adeiz moita duerꝰ ẽ ¶ LXXVI ¶ De affectu quẽ erga crucẽ domicã habuit.

QVm aũt populo pdicaret crucẽ domicaz manu ppria tenbat assidue. quaz frequẽter intuẽs. solebat nũc amarissime flere. nunc honestissime subridere. Flebat qdez vt dicẽ osueuerat. qꝫ cum plures essent uerbi auditores pauci tamen factores existerent. cum tamen christi passionem haberent pre oculis. & exempla sanctorum eis innumera non deessent. Ridebat vero cũ crucẽ pio cõspicez oculo recolens bñficia. que ꝑ eam ꝓ uenerãt toti mundo. Habebat etiã pro cõsuetudie qualibet die uel nocte domice passionis msignia meditãdo recolere. & im eis suauissime delectãdo illis medullitꝰ ihereze. quadã itaqz festiua die mltis occupatõnib9 & curis fatigatus cum ꝓuidere nõ posset lectõem crastinã. sequẽtez noctem i vigilijs expendit fere totã. Vnde circa aurozã irrũpente sõno eius occurrit memorie qꝫ im nulla illius diei hora meditatꝰ fuisset iuxta morem de domica passione. Timẽs vero ne grauem capitis dolorem incurrerz. si anteqꝫ irz ad ecclesiã & ad scolas nõ dormiret elegit potius aliquãtum quiescere. ac solitam cõtemplatõem. im spe gratie dei tunc irrumpe. Cũ ergo se inclinassz ad lectulũ apꝑuit ei hostis antiquꝰ tetrꝫ vultũ exhibens & horendũ. Vnde critꝰ dextrã leuauit vt signum crucis facerz quã de non apꝓhenam tenuit ne leuarz. Ipe vero corsus i domio quasi amb dexter simistrã erexit vt idẽ facerz signaculum. sz dyabolus ipsa similiter apꝓhensa. ql sacchus grauissimus cecidit supꝑ eum Tunc deficientibus sibi viribus corporis orauit im spiritu dominum vt sua virtute scientem cõtererz imimicũ. sic qꝫ demon ab eo auulsus subito. cecidit mẽ lẽum & parietem proximũ im mõto. surgens igitur celeriter. & sic prostratũ cernens demonem. corroratꝰ in fide ipsum cepit aggredi velut hostem. eumqꝫ ꝑ horribile guttur eius arripuit: & illud strangendo fortiter ita dixit. Adiuro te ꝑ aspionem sanguis christi. vt michi non omittas dicere quid sit illud ꝑ quod tibi valeam plus nocere & te a meis mie stationibus coercere. Et dyabolus ait. ꝑ illꝺ quod nunc nomiasti. Et sic dyabolus victꝰ disparuit. se victum dolens ab eo quem suis vicendus viribꝰ estimauit. ¶ LXXVII.

¶ De abstinentia eius & oratõne

Sic sanctus abstinentiã illibatã·in omib? seruauit ab infãcia ſ. vt verbo·cibo·potu·somno·ceteriſq; mundanis speciebus quantũ virtus patit humana. Solo pane cõtent? & aqua·sextis p ãnum feriis astinuit & aliquãdo panem tãtum sumens·nullum penitus liquorem gustauit. Vnde nõnunq; fissa videbant eius labia velut humoris indigentia hians terra·pilis quoq; fluẽtibus capitis & barbe·dicebãt hoc phisici ex humoris penuria puenire. Grossis vtens cibarijs· quo cibus vel potus pcõsior & delicatior erat·eo min? ex eo sumebat. Nolebat vt sibi quis ꝓpter se diceret quid sibi in prãdio esset apponendũ·immo sepe cibum si coram eo laudarẽ gustare nolebat· eo q; lautum nouerat. Omni scõa feria & quarta et in septuagesima semp a carnibus abstinuit. reliqs q; diebus quasi nichil de carnib? vl' piscib? degustauit. Nec ob hoc disputare dimisit aut legere ni si alia ꝓpediret necessaria ratõne. Postq; vo sacẽdotij ascendit gdũ·ad quẽ inuit? veit sic & ad pcedẽtes sacros ordines extũc duras leges quas in carnis sue p iudiciũ statuerat·efficere studuit duriores Rarissime bis in die ꝓmedere ꝓsueuerat·& hoc cum ad id eum alioq; iocunda societas muitabat·veniq; sibi tñ rigorem indixerat astinẽtie· q; nõnulli suoq; credebãt ipm capitis insaniã·vl' etiã mortem incurrere. Oratõni quoq; sedulus incũbebat·& nuda solo genua figebat· Vnde nõnunq; vi collisionis erũpens sanguis genu refpsit alteq; aliud vero quasi semp gibbosum extitit & callosũ Singulis diebus a capite vsq; ad pedes membra crucifixi singula adorabat·& in adoratõne cuiuslibet. Adoram? te xpe·pia voce dicere solebat. Per dies singulos tria cãtabat pia horaq;·ſ. horas canonicas·de spiritusancto·& de matre domini· cum officõ defunctorũ·Post primũ exurgẽs somnum mox ad oratõem vel meditatõem·seu lectõnem se ꝓferebat·& tã post matutinas q; ante vigilans sic ꝓmanebat. Raro nãq; post matutinas dormiuit vllo tempe·nõ minus in obseruãs hyeme q; estate Q? si forsan aliquãdo sopor in eum violent? irrueret non solebat ad lectum recurrere·sed in oratõnis loco·vel in sede sua reclinãs caput·dormitare potius fatigatis ꝓcessit oculis q; dormire. Lectus quidem habuit satis honeste stratum·nec tamẽ in lecto iacuit·sed in scabello subpedaneo· nõnunq; in terra ipa·aliquãdo aũt ad lectulũ caput pendulum inclinauit. Aliquotiẽs vero vt nõ totũ corp? sed ps media requiesceret sedens solebat somnum cape. & hoc p annos circiter trigita vl amplius creditur obseruasse. Linteamina cooptoriũ· vel etiaz culcitrã non habuit·sed capa sua vel scapulari seu certe pallio se ꝓtexit. ¶ LXXVIII. ¶ De cetera eiusdem ꝓuersatõne·

Vestimenta vt sepius habebat grisea.nec abiecta plurimũ·sed nec plurimũ pcõsa Ludis seu spectaculis secularibus nunq; se immiscuit·sed omni huiusmodi quasi vir? quodam qõ p oculos ad animã ingredi euitauit· Detractores psequebat·detractõnis abhorrẽs viciũ nec his vnq; vl' ad modicum suũ accomodauit animũ vel auditũ·Beneficiũ ecclesiasticũ & vnicũ tãtum·q;q; plura pluries sibi fuissent oblata nunq; tenere voluit·nisi cum onere residentie.quod quotiens lectõnibus vacare dispositi·solebat nullius expectato psilio resignare Tandẽ vero vt liberius verbum dei posset absq; scãdalo & audit? ꝓdicare grauamine beneficium vnũ recepit· & retinuit quorũdam victus instantia atq; ꝓce·Suscepit itaq; in nobili ecclesia salebie·cum canonia dignitatẽ thesaurarij·ad quã inuitauit eum epus. Recepunt aũt eũ canonici cũ reuerẽtia speciali· Vẽtilatõib? causaz seu placitis mẽesse noluit·Et vt a causaruz cognitõnibus eximeret·literas apostolicas impetuit·Pecuniam non dico tãgere·sed nec videre dignum censuit·nisi eã quã manu ꝓpria pauprib? erogauit·Celaria vel alias officinas suas designabat ingredi·incõueniẽs hoc esse iudicãs sui nominis honestati·Rerum quoq; suarũ audire ꝓpotũ·sibi credidit inhonestũ·plus expẽdebat q; haberet in reditibus·vnde & ere alieno semp extitit obligatus A seruiẽtibus suis carnis exigebat mundiciã·Volens semp omnem familiã suam foze mundã· Nec vnq; eis in ira molestus fuit etiã cum delinq;rent nec vllis omnino alijs·quoniã satagebat sollicitus seruare iugiter pacem cordis· Q; sibi fuit in factatibus ꝓprium ꝓmune facere studuit·pijs visibus egenoz·Nullus ab eius ianuis recessit egenus vacuus·sed accipiebat quilibet. put sibi videbat cõpetere·plus vel minus·Nunc panẽ·nunc bladum vel certe legumina que pari fecerat·paupib? vnde cũq; ꝓfluentib? ꝑcipue famis tpe ministrabat. Libris coram se positis in supiori pte cõtra faciẽ habebat eburneã & venustissimã beate virginis imaginem·in circũitu throni sui redemptõnis nostre misteria·sculptura mirabili ꝓtinentẽ· De codice ꝓcedebat lectõ·ad yconiã referebat oratõ De vtroq; influebat ipius studentis anime ꝓtemplatõnis extasis & dulcedo·Comestionis & equitatõnis tempora quibus studio nequiuit insistere dicebat se pdita & inutilia reputare· Tantum reuerẽtie sacre scripture detulit·q; quotiẽs bibliã suã apuit prius eam osculo honorauit·Appetitũ inanis glorie que virus virtutũ importunã se multipliciter ingerit· sub quadã simplicitatis cautela & modo mirabili elidere consueuit· ¶ LXXIX. ¶ De pdicatõne crucis & miraculis p eum ibidẽ exhibitis.

Sic ei? fama felix alpes trãsijt.& quoniã apostolicus eũ crucis amatorẽ esse nouerat legatõnem crucis ei cũ grãdi priuilegio omisit·Potestatẽ quippe dedit illi ꝓcuratõnes ab ecclesijs & ecclesiaz rectoribus accipe·vt eoz carnalia meteret·quibus debuit spiritualia semiare.Ipe vero hac potestate non vtens gratis euangelium posuit·& ꝓprijs stipẽdijs contra morẽ militantium militauit·ꝓpter quod & deus in ipo legatõnis itinere dignatus est eum innumerosis miraculis honorare· Itaq; dum verbum crucis apud villã lemestre populo ꝓponeret·accessit iuuenis q̃dam iuuenilibus irretitus oblectamẽtis vt sibi vir sanctus manibus suis crucem daret· Quẽ mulier quedã volens a ꝓposito retrahere·p palliũ arripuit·sed non impune·mox em manus ipius ꝓtracta dedit eidem intelligere non esse sibi licitum christi militem a tam pio ꝓposito reuocare Que vindictã in se sentiens cum flens & eiulãs clamores emitteret.vir sanctus diuini verbi baiul? quesiuit a circũstantibus quid hoc esset.Cũq; didicisset plenius rei seriem·quesiuit a muliere·an de manu sua uellet accipe xp̃i crucem·Que ait uolo·Et dũ uir dei crucis xp̃i signaculum·suis imponeret humeris in ipa mox impositõe·mulier adesse sibi sensit pfecte remedium sanitatis·Similiter apd uillã stradewey

cum iuuenis quidã eo predicante surrexisset vt ceu
cem sumeret·eius amasia ipsum tenuit·vt a ꝓposi=
to reuocaret·mox ultio digna eam inuasit·& lumẽ
oculoꝝ subito perdidit·Que flens et eiulans·cla=
moribus pulsauit aera·vnde ei vna cum beato viro
plebs condoluit vniuersa· Et orante ꝑ ea viro dei
recepit lumen ꝑditum·sicq; cum gaudio rediit ad
ꝓpria ꝑ impensa sibi gratia laudans deum · Alias
cũ predicare deberet apud boklande vbi deo famu
labantur moniales cistercienſ ordinis · priusq; ve
nisset ad ꝑdicandum apparuit quedam monialis de
functa cuidam alij viuenti eam ꝑmonens in his ver
bis·Veniet inquit magister edmundus huc ad pre
dicandum populo·tu tradas ei filum· ut ex eo cru
ces faciat·qđ repositum inuenies tali loco · Moni
alis viuens credẽs defuncte monitis filum de loco
sustulit·& ad virum dei ut cruces inde faceret de
portauit· & crucibus multis de filo factis signati
sunt ꝯplurimi·idem tamẽ filum parum videbatur
ab intuentibus id admirantibus mirari·

LXXX· Item de quibusdam miraculis illi?

Vm apud ciuitatem wi tempozis·
gornie extra ecclesiã ad ꝑdicationem suaꝝ
cõfluxisset maxima multitudo ꝑpli· cepit inter pre
dicationis ꝑmordia·subito nubes horrida diffundi
& pluuiam cum turbine omari Videns vir sanct?
auditorũ animos esse concussos ad diffugium·con
uertit se contra impetũ turbinis· & extenta manu
opposuit ei victoriosissimũ signum crucis·& ait·ꝑ
cipio tibi maligne spiritus·cum hac cõmotione lon
gius abscedere·nec astantem populum quo minus
verbum dei audiat·audeas impedire · Quo dicto
statim recessit spirit? ꝓcellarum . Et nubes luci da
obumbrans eos affuit·in circuitu vero eoꝝ pluuia
cum tempestate valida distillauit · Sic & pluries
& pluribus m locis·pluuiam uel ꝓcellam a loco ꝑ
dicationis sue repulit·Preterea dum eiusdem lega
tionis officio fungeret in multa grauia nocte q̈dã
in sua biblia studuit cum candela Et cum fatigatus
vigiliis irruenti somno nequiret obsistere·contigit
ipo dormiente candelam super libri lrãm cadere &
diutius sic arrere·Qui euigilans obstupuit· & pro
biblia quã carissimam habuit suspirauit·Et eleuãs
candelam exsufflauit fauillam que sup librũ reman
serat·nulla tñ ignis lesio super bibliam apparebat ·
Cum similiter alia uice studeret ad lumẽ vigiliis gra
uatus somno succubuit·Et ecce mus intrans i cru
cibolum·lumen dum huc atq; illuc discurreret suf
focauit Et euigilans cum repisset se sine lumine·su
spirans & gemens inclamauit nomen virginis glo
riose·subitoq; lumẽ i crucibolo reperit·& de red
dito sibi celitus lumĩe letus fuit· Contigit aliquan
do eum in pede grauari apostemate·qđ antcem so
lent medici nominare·Qui sumpta penna cum qua
scribere cõsueuerat·tres siue quatuor cruces in cir
cuitu & vnam desup impingebat & dum cruces il
las depingeret·ꝑdixit ꝙ morbus ille pessimus ex
piraret · Qđ & factum est In crastino quippe pes
muentus est sine apostemate·nullo prorsus ipius
vestigio remanente · In eius quoq; ciliciis accidit
miraculum · qđ hic stili officio duximus emendan
dum · Quidam cubicularius eius cilicium & femo
ralia cilicina·que usu diutino inuetauerant · ad ꝑbu
rendum accepat·que ille igni tradidit·sed ea ignis
allambens innoxie non vrebat· Siquidem virtutis
sue ignis oblitus·non valebat ipsa conflagrare cili
cia q̈si sacrata duceret·que vir sanct? tetigerat car
ne sua · Itaq; cubicularius ea ꝓiecit in aquam cum
grandi lapide·quib? submers·dixit mendaciũ se ea
ignibus cõcremasse· LXXXI: Qualiter
in archiepm cantuariensem assumptus est·

Alis sanctus innocens impollutus·segre
gat? a pctõribus vacante sede cantuarie
elect? est in archiepm canonice diuina ꝑ
culdubio voluntate·Itaq; solennes nuncij ad eccle
siã salesbie venientes·cui?·s·erat thesaurari? ipsuꝝ
inquir ũt sed ibi non inueniũt·De hinc ad villaꝝ de
calue ꝓgiẽ·vbi cõtemplationi vacans & gregis sui
regimĩ repeiẽ · At ille nullaten? electioni de se fa
cte cõsentire voluit·sed semetipm eximaniẽdo mi?
ydoneũ asseruit dicens Ego vermis & nõ homo nõ
solũ tanti meriti·nec tante lrãture sum ut creditis·
sed & mund? quoq; in hoc decept? est · & vos er
ratis·At illi cũ precib? in ꝓposito ꝑsistentes adeũt
episcopũ salesbie· qui audita rei serie diffimiuit ꝙ
electioni cõsentiret · eiq; iniũxit in virtute obediẽ
tie·Ille tñ fixus mansit in ꝓposito · nec adhuc con
sentire voluit vllomõ· asserunt illũ mortaliẽ pecca
turũ nisi cõsentiat·cuiq; precauendũ eẽ ne deũ offen
dat. Talis em̃ inquiũt posset loco tui forte substitui
ꝑ quẽ ecclesia cantuariensꝫ lesionem nõ modicã pos
set pati Vbi ergo sunt ambicõsi ꝑ fas & nephas se
vltro ingerentes in vineã domĩ cõcupiscentes ho
norem seculi· Ecce ambicioſus se ingerit & ꝛpelliẽ
edmundus queriẽ & accede re vix dignaẽ· Tandeꝫ
itaq; victus eoꝝ precibus · ĩmo magꝝ ratione con
uictus assensum prebuit·quẽ tamẽ assensum verb
patentibus non expressit· Dixit em̃·Nouit ille qui
nil ignorat·ꝙ ñ me mortaliẽ peccare crederem ele
ctioni de me facte nullaten? consentirẽ · Hac imp
fecta responsione otenti· de ci? ore verbum rapiũt
& ipsũ arripiunt atq; ad sanctum altare ducentes
eum·in terraꝫ cũ eo humiliter se ꝓstrauerunt·hym
num te deum laudam? ingeminant·ocrepant cimba
la·& in laudem creatoris oms iubilant & exultãt·

LXXXII· Qualiter in statu illo con
Astor igiẽ in popu uersatus est·
lo dei factus·in omibus magis ac magis
enituit virtutibus· Superioribus obedientiaꝫ exhibe
bat & reuerentiam parib? concordiã & pacem· in
feriorib cũ custodia disciplinã · Humilitas sicut
in eius corde ꝑmatum tenuit· sic & in omĩbus ei?
opibus ꝑma fuit· Nam calciamenta sua nõ erubuit
aliquãdo sibi distrahere·qđ in ꝑmate tocius anglie
humilitatis erat indicium euidens & insigne·Cum
vo clerici sui missã mãe nõ audisset aliquo ꝓpediti
negocio·qđ eo oportuit agi tpe· ipemet ꝓcedente
die missam cõsueuit eisdem personaliter celebrare·
Iter vero agẽs·si quis ei peccata sua vellet cõfiteri
q̈muis pauprimus· descendens ilico cõfitenti audi
entiam prebuit · cõfesso existens affabilis & deuo
tus·Nec repellebat eum ꝓpter inequalitatem tpis·
seu etiam ꝓpter vicinitatẽ sui hospicij longiuscule
non distantis·nec inuebaẽ purpura & bisso vel
veste preciosa·sicut nõnulli solent epi: tunicam ha
bens albam uel griseam·de precio satis vili Veruꝫ
tamẽ vt frons sua cõueniret ceteris superioꝛes vestes
honestas habuit·sed non studio vanitatis· De ꝑdi
cta vero corpis austeritate nihil sibi minuit · imo
de die in diem ut filius accrescens rigorem fere in
omibus ampliauit: Semper sibi durus & rigidus ·
aliis ꝑpatiens & benignus· In altaris officio totus
erat in lacrimis·ita se gerens q̈si exutus esset homi
nem·ac velut in carne dominicam geri cerneret pas

sionem·Reuerentissime tractabat omia sacramēta ecclesiastica · ita vt mentes intuentiū ꝓuocaret ad deuotionem·ipa cōtrectatio tam deuota · Sexum quidē femineū ob honorez beate virginis & suam deuotōnē semp honorauit·et religiose coluit· Per hoc aūt nec in cogitatione nec aliter semetipm uel tenuiter maculauit·hostiatim mendicantiū nullus ab eius ianuis recessit vacuꝰ·ceterꝫ quoqz dūmō honesti essent · nullus ab hospicij sui limībus est repulsus·Egrorꝫ lares & debilium p suos diligentiꝰ scrutabat̄·& visitabat beneficiis·quorꝫ nōnullos ī victu quotidiano ꝓcurabat. & opetentibus indumentis·puellas paupes de suis facultatibus adiuuabat·ut traderent̄ ad nuptias·& in hoc expendebat penas pecuniarias·p delictis aliquibꝰ legitime inflictas·Ab omī munē semp manus suas excutiens acceptorez quoqz munerꝫ detestabat̄· ꝑcipue in potestate positos· quos ad reddendā iusticiā dicebat gratuitos esse debere·nō muneribꝰ imitatos·Quibus etiam frequenē dicebat prendē & pendere·siue prendre & pendre nō differūt n̄ in vna lrā tm̄·Vñ patet q valde ꝓximus est suspendio qui munera libenter accipit·nisi accepit ea bono mō Itaqz multi quidē ei placere cupiētes offerebāt ei plura et ꝑciosa·sed ille respuebat vniūsa dicēs·Nūc inimicꝰ me p dona tēptare vult·cum dines sum & nullīꝰ egeo q: dum paup fui me decipe nō potuit isto mō·spero aūt p dei mīam q nunq̄ decipiet me p hanc viā p dona siquidē que nec data nec accepta sūt b̄m deum·Corrupta est xp̄ianitas hodie·deficietqz priusq̄ hoc aduertāt christiani·nisi se curare studuerint ab hac peste·

LXXXIII·

De persecutionibꝰ quas ibidem passus est·

Sic ergo vir sanctus se habuit in cura pastorali quandiu sibi licuit ō pace tp̄is gratulari Sed qm̄ acceptus erat deo·necesse fuit ut eum fornax tēptationis decoq̄ret igne suo· Volens em̄ athleta dei se totū p salute animarū & libertatibꝰ eccīe·suoꝫ more p̄decessorū exponere·cōtradictiones multas patiebat̄·a regni maioribꝰ & a rege·Ip̄m cantuariense collegiū·qđ ad apicem tante dignitatis eū vocauerat· eidē in suo ꝓposito prochdoloꝫ obuiabat Cunqz familiares eius aduersitates suas plangerēt·ac de suis dolerent iniuriis· voces eoꝝ q̄rulas cōpescuit·& eos nihilominus redarguit dicens eis·Sicut cū egrotanti filio poculum ꝓhibet amaꝝ· dicit mater·ad sanitatem ebibe ita hec omīa que nobis offerunt̄ aduersa ad salutē cupimus epotare·Inundationes maris q̄si lac debemus suggere·et cū p̄cursore domini in deserto mōi comedere mel siluestre·In ip̄os autē qui eū acrius insequbant̄·& in eū atrociores fuerāt · sūmam exercebat mīam·quotiens veniā postulabāt. Eos insup quos apte suos sciuit esse psecutores·ad pacis passim recepit osculū·& ad familiaritates alias·ut gratis obsequiis quorūlibet amicoꝝ· ꝓtulisse visus sit graues iniurias sibi factas·Sup quo sui solebāt eū arguere·& verbis huiuscemōi p̄monere · Dñe·hec remissa mansuetudo vestri anī aliis exemplū p̄bet · in uos alias insurgendi. Quibꝰ respondit·Simite· An nescitis q: dñs noster·mortē sibi infezentibꝰ nō restitit·sed eā remittens·p eis etiaz supplicit̄ intercessit·Vtiqz deo non homī seruanda ē potentia vindicandi·Absit a me·ut erga eos aut trabem aut festucam portē in oculo·quantocūqz me videant̄ afficere detrimēto Certe si oculos capitis mihi eruerēt vel vtrūqz truncarēt brachiū nullatenꝰ eos minus diligerē·nec minus exhiberē diligentis aīm suę ultum·Nullū em̄ pcm̄ volo facere·nec de alienis defectibus mihi dispendiū ꝓpagare·Libentius namqz ut dicebat in ignem iret ardentissimuz q̄ aliqō peccatū cōmitteret ex certa scīa cōtra deū Quia vero debitū pastoris officiū·q̄mq̄m ad ecclesie liberatōz manus eiꝰ cōtenta esset exercere nō potuit·tactus dolore cordis intrinsecꝰ· & q̄si p aliorꝫ ratibꝰ a se penas exigens·semetip̄m extra regnū anglie relegauit·Hac aūt in hoc ꝓsideratione ducebat̄·q: si totā seueritatē eccīasticā expenderet in rebelles·eā forsitā legatus in iratū duceret·& nihilominꝰ regē aliosqz sibi in ira molestos ad deteriora & magis grauia prouocaret·Si vero pñs existēs· eorū errata non corrigere videret̄ ea q̄i p quandā dissimulatōis tollerantiam approbare·

LXXXIIII·

De miraculis p eum ostensis illo tempore·

Der hos aūt dies p̄sq̄ natale deserebat solum plura fecit deꝰ miracula p eum·Nam quidā diris laborās febribꝰ obnixe petiit vt beatus pater aquā benediceret: quā p recuperanda sanitate sibi loco antidoti ꝓpinaret·Et ita factum est·Sanctꝰ em̄ antistes aquā benedixit· Que cū tetigisset egrotantis viscera·eger cōualuit sine mora Qō cum quidā de suis ei dicerēt·eis inhibuit ne id eo suspitе reuelarēt Quidaz etiam de clericis eius quartanis vexatꝰ p aliqō tempꝰ·die qua debuit eū febris affligere attigit eū p aulam·cū vir sanctꝰ discumbēt ptransire· Quē cū corā se transire cerneret q̄siuit ab eo cur cuz ceteris non pranderet· Qui ait· Dñe diē meū expecto hodie·quo me solet febrilis molestia molestare·Ad quē sanctꝰ ait·Ego signuz crucis sup morsellū murene que ē ī disco meo faciā & illū in nomīe sanitatis in tuo ꝓtinus ore ponam Si statim comedere volueris sanaberis·Ille morsellum de manu dñi sui recepit cū gaudio·statimqz cū socīs ad mensaz comedit vultu hilari & iocundo · Et sicut ei piꝰ pater p̄dixerat·ab illa die·& deinceps eū febris illa nequissima nō vexabat·Alius vir quidam magnꝰ & lrātus morbū quēdā in genu habuit cuiꝰ morbi incomodo grauiter laborauit · Qui videns viz dei p̄terеuntez·rogauit ut genu languidū respiceret·& eum benedictionem suā sup illud fundere nō pigeret·Qō cū feciſſet·tam cū difficultate aliq̄ morbꝰ ille curatus delicuit sine mora. Quibꝰ dam quoqz quedā q̄ erāt eis ventura innotuit·q̄ eū spiritu ꝓphetico p̄dicasse rei exitꝰ postea ꝓbauit Beatꝰ etiā thomas martir insignis anteq̄ exiret de anglia ei in visione apparuit·& ad agendū viriliter monitis eū familiaribꝰ roborauit·Quo viso vir beatus pedē martiris ducere nitebat̄ ad osculum·sed beatꝰ thomas ne osculare ꝓhibuit ei · subtrahens pedē suū·ꝓpter qō ille fleuit & ingemuit· Cui sanctus thomas·Cur inq̄t fles·Et ille p eo ait·q: indignitas mea nō patit̄ ut os meū pedes tuos dignissimos osculet̄·Ad q̄z martir Pro hac inquit repulsa nolo te flere vel gemere · qm̄ tēpus aꝓximat·quo me osculaberis & more In ꝑcinctu quoqz itineris posit̄ vt egrederet̄ ō terra cuz viris religiosꝰ secreto cōtulit·eisqz eām sui recessus ab āglia reuelauit Quorꝫ quidā q̄siuit ab eo quo ire disponeret·& an aquo pōtigniacū moram trahere cogitarz Cui sanctus Ad pōtigniacū inq̄t ibim̄ & ibi omīa bona si dō placuerit faciem̄ Qō vero & q̄nta bona apō pōtigniacū fecerit· ip̄a bonorū inuōsitas p se plenius patefecit

LXXXV

De transitu eius in galliam & ipius morte

ciē clam & quasi fugiēs egreditur ab āglia·& ma
ri transito ad pontigniacum peruenit· ducente eū
dño recta via·Nouerat em̄ ibi eē omune refugium
oim̄ de regno anglie exulantiū p iusticia prelatoꝝ
Presci? quoq; futuroꝝ locū istū p̄decessoꝝ suoꝝ
asilū ingrediē· & ipsoꝝ vestigia seq̄ns·sup hoc qđ
illuc eum de? aduexerat nō modice gratulaē·Añ
oculos siquidē posuit qualiē beat? thomas ibidē
ante sui tps martirij cum pacia p sex annos expe=
ctauit brauiū curs? sui·& qūo famos? ille stepha=
nus de languetonia cū plurib? suis suffraganeis si
miliē p annos plures sui palmā ctamis & labo i s
p̄stolat? est imbi·De quo loco etiā sic ait quidam
Est pontigniacū pons exulis·ort? asylū· Hic gra
diē·spaciaē in hoc·requiescit in illo·Pontifex ergo
pontigniacū ingress?·et cū omi reuerētia suscept?
Ibidē lectōnib? & orōnib? assiduis vacabat·ꝓpria
q; manu scribebat·& aliq̄n ad p̄dicādū pplis in vi
cino positis exibat·Tandē cum morbo graui corre
ptus eēt sole feruenti? icalescēte visum est suis vt
ad locū aliquē vbi maior esset aeris clemētia diuer=
tere debuisset·Itaq; recedēs a pontigniaco·quēdā
p̄oratū cui nom̄ est soisiacū adiit·& vsq; ad obitū
ibidē mansit· Dolentib? autē pontigniacensib? q̄
eis subtraherēt eius p̄ntia· pietate mot? osolabaē
eos p hec verba·Reuertar huc in seq̄nti festo beati
edmūdi regis & martiris·qm̄ tūc sol longi? a nr̄o
disgredies emispio·adducet nobis frigora tpis hie
malis·qđ vtiq; sine spū ꝓphetico non ꝓtulit sicut
euent? subseq̄ns oꝑbauit·Eadē quippe die ad pō=
tigniacū corp? eius est delatū·& sic ipleuit mortu
us quod viu? ꝓmisit·quo post tpe moriturꝰ·Cū
vero iā sibi cerneret diē immimere nouissimū iussit
afferri sibi corpus domī glorioſū· Extenditq; dex
teram ad ipm̄ corpus domī·& cum īgenti fiducia
dixit ei Tu es dñe in quē credidi·quē p̄dicaui·quē
veraciē docui·& tu mihi testis es·q̄ aliud q̄ te in
terra posit? non q̄siui·sicut tu scis q̄ nl volo· nisi
quod tu vis domīe·ita fiat volūtas tua·quia ī tua
sunt omīa voluntate Mirati sunt vniuersi qui ade
rant·ipm̄ mente putātes excedere·p̄sertim cum se
sic hēret quasi quē p̄sentez vidit·crucifixū ospicerz
& in carne·Post ꝓceptōnē itaq; viatici·tota die il
la tam iocund? erat & hilaris·ac si esset ab oi egri
tudine liber & īmunis·Deniq; accepta extrema vn=
ctōne cuz esset morti ꝓxim?·nullū tam̄ certū mor
tis indiciū p̄tulit·non gemit? edidit·aut aliq̄ suspi
ria·sz nec querulas voces dedit·nec lecto ocubuit
sicut solent morientes decūbere·sed vel sedit·l'ca=
put sup manū suā reclīauit q̄n voluit ꝑpausare·Tā
dem vero preciosā resolut? est in mortē·xvj·kl'·d
cembris·die qua vera vita xp̄s mortē gustauit pro
mortuis· ¶ LXXXVI·¶ De sepulture ipsi?
preparatōne·

NOcte vero ꝓxima āte trāsitū ipsi? de mū
do ad patrē· quidā vir vite venerabil' vi=
dit in visione oraculū quoddam mirabile
quod erat p̄sagiū mortis sue·que instabat & eius
glorie secuture vidit·& ecce pater sanct? in maio
ri ecclesia cantuarie pontificali residebat ī cathedra
qui pontificalib? solenniē indut?·pastoralē tēbat
baculū manu sua·Quidā quoq; ipsi? emuli īstabāt
cum ligonib? vt ipm̄ stallū subuerterēt· & cū ipo
patre (quē deijcere nitebāē) terre fundit? coeq̄rēt·
Et cum iam ꝓpe essz vt sanct? domī cū stallo suo
ad terrā debuisset corruere·subito quasi diuino nu=
tu capsā beati helfegi martiris corā eo tigit appa
rere·In quā sine lesione aliqua vel dispendio· rece
ptus est vir beat? velociē in momēto·Beatus aūt
martir helfegus opculū feretri sui de loco quo ve
neraē a pl'o·manu sua detulit·& vt sepe mēoratū
patrē in feretro suo quiescentē otegeret· dictū op
culuz ipsi feretro coaptauit·Et otinuo quasi quod
dam nouū ac solenne ducēs gaudiū subiunxit· Sta
tuit ei domin? tes·pa·& pxim·fe·e·&c· Corp? igi
tur sui dei in feretro poniē vt ad pontigniacum·
quo se sepeliendū cum sūma deuotōne nouerat de
feraē·Euiscerāē vt in talibus fieri solet interior ps
corpis·que in ecclesia sci iacobi apud pruuimum tu
mulata fulget miraculis & virtutib? copiosis·Reli
quum corp? ꝓ more totū·vestib? sacris induiē·&
pontigniacū cum honore ac reuerētia pl'i maxima
deferē· Vna vero nocte in domo templarioꝝ ō co
loris habuit hospicium·& tunc quod idē vir sāctus
p̄dixerat extitit adimpletū· Cum em̄ a pōtigniaco
discedēs p eandē villā iter ageret·iniectis sup ipāz
domū oculis q̄siuit a simul equitātib? cui? eēt· Cui
quidā ait·Domīe·domus templarioꝝ est·Ad quē
scūs·cum inquit ad pontigniacū rediero·in eadem
domo more hospitis pnoctabo· Itaq; sicut p̄dixe
rat in die beati edmundi regis ad portas pōtignia
ci delatum est corpus scm̄·& cum digna reuerētia
susceptū·Quod in ecclesia collocātes expectauer't
ꝓ opositōne tumuli vsq; in diē·qui erat ab ei? obi
tu septimus·in quo nihil corruptōnis apparuit·nl'
lus vt assolet odor mal? qui grauaret ꝓpe positos
est inuent?·Nocte aūt illa tota puigil in orōe mā
sit·ecclesia & corp? in medio quasi roseo colore p
fusum iacebat facie reuelata. ¶ LXXXVII
¶ De anuli ei? virtute & miraculoꝝ inēmissione

OVidā aūt monach? petrus noīe tunc sacri
sta monasterij·ex officij sui debito astabat
illi comīus·irruentiū quosdā repellere·
quosdā sicut res poscebat admittere sollicit? & in
tentus·Qui videns multos accurrere·deuoti? ali
quid si possent gestientes arripe·alios ornamēta va
ria offerentes ad tactū·secum cepit tacit? cogitaē
Quid est q̄ tanta deuotōne fideliū mīme ꝓuoca
ris·vt aliquid de his scis osequaris exemplis·quod
ad casus futuros ꝓfuturꝰ reponas·p̄sertim cum sa
criste fungaris officō·ad quem ptinet cura talis·
& accedens quasi opis quippiā factur?·temptauit
anulum de manu eius euellere·& aliū loco ipsius
digito subrogare·Cunq; leuiter otrectādo nil pfi
ceret: omī quo potuit conatu īstitit vt anulū amo
ueret·Sed multum cōnat? incassum ꝓcul absceſſit
deꝑhendi in facto verit?·& ōliberans quid agēdū
rursus accedit·quis stupid? & ofusus·ac deuoti
us acclinat? auribus iacentis corpis·demissa voce q̄
si viuentē cepit alloqui verbis istis· Pater scē pec
caui q̄ a te licentiā non petij·& tamen quod tuuz
est mihi temere vendicaui·sz qz id ad honorez tuū
facē dispositi & ad salutē fideliū·ignosce ofitēti et
petenti mun? annue postulatum· Quo accedente
ad manum·statim vbi anulum otigit eum cum sum
ma facilitate non extractum sed plapsum potius
cum ingenti letitia secuz tulit·Let? ergo tali omīe
abbī singula ordine retulit & distincte Qui letatus
est de eo quod otigerat·& eo iubente·anul? inter
alia sacra reponiē·ex cui? otactu multa infirmis
beneficia vsq; hodie largiente domino oceduntur·
Mane aūt facto innumera fideliū ocurrit multitu
do·& diuinis celebratis rite obsequijs corpus ei?
hūatū est a plurib? ꝑsonis venerabilib? et hōestis

Illo eñ die tria tñ facta fuere miracula · qz fortaſ
ſe in quib? plura fierent · nec egrot? affuit nec egro
ta. Seq̃nti die hito oſilio · terrã corpi ſupiaciũt · &
fere p octo dies que ceſſant fieri miracula ceſſaue
runt · Sup quo plurimũ otriſtati ſunt fratres qui
aderant · & ex qua cã id poſſet accidere ofezebant
tam ecce quidã fratez hermann? aduenies · claram
ſe vidiſſe viſionẽ aſſeruit dicens · Vidi & ecce pat
beat? eomund? mihi iam pluries apparuit · vultum
hẽns hilarẽ · velut irat? paululũ non oñdit · Quem
cum reuerent interpellaſſẽ · cur op? bonũ non pfi
ceret · quod in miraculis incepat · ipe defoſſũ ſe de
monſtrãs p depſſas man? non valeret erigere · re-
ſpondebat & adiecit · Quid poſſum facere ſic gra-
uatus · Ecce ſurgere neõ · ecce man? ad deũ nõ ua
leo attollere · nec p egrotis aduentantib? exorare
Omnes ergo hac viſione pmoti · deo dederũt glo
riam & remouet ilico q̃m ſup eum iecerãt totaz
terrã · Quo facto virtutes miracula faciendi redi-
erunt ſubito · & glorificabant deum cum ſano lan
guidus · iuuenis cum puecto ¶ LXXXVIII

De corpis ei? eleuatõne & miraculoz multitu
dine

Oſt tres menſes ab eius ſepultu ra duenerũt fratres vt corp?ipi? ſuſtolle
rent · & ad ſupas auras eleuatũ · in aptõi
loculo collocarẽt · remota igit omi ſup iniecta ma
teria vident admirãtes nature inſolita · videlicet ia
cere corp? integz · ptra mortue carnis iura · Acce-
dunt ppius deum glorificãtes & corp? otrectãtes
manib? ppriis inueniũt ei? mẽbra flexibilia que ri-
geſcere ſolent in defunctis · Quid plura · Aptaẽ in
loculo & honeſti? q̃p antea recondit · ac denuo cuz
calice & ceteris pontificalib? ſepelit · Ad cui? inuo
cationem multa ſunt fidelib? preſtita bñficia · vita
mortuis languẽtib? medicia · Nec ſolũ ad ſepulcz
eius · vez etiã in diuerſis regionib? diuerſi gnis mi
racula fiunt ob ipſi? meritũ · que ſuccincte tranſcur
renda duxim? non ſingula genez · ſed genera ſingu
loz · Igit ad maiorẽ ſui meriti declaratõnez ceci vi-
dent · claudi ambulãt · tetumeſcũt yzropici · & ſur
di audiũt · muti loquunt · conualeſcũt morbo pali
tico diſſoluti · obſeſſi a demonib? liberant · Aperi
untur carceres · ſoluunt vincula · curant epylẽtici ·
q̃rtanarij euadũt · & febricitãtes q̃plurimi ope ſua
Alii vanis & occultis afflicti doloribus · Alii mem
broz officõ priuati & effecti velut imobiles · Alii
laborãtes iſãia capitis & energumi · Alii morbo fi
ſtule enormit turpati Alii tũore horribili turpit
dehoneſtati · p eius ſuffragia ſanitatẽ priſtinã ſunt
adepti · Fons ſanguis in mulieribus reſtringit · patiẽ
tibus dolorẽ dentiũ · dolor ipe licet acerrim? miti
gat · Ab aliis recedũt corpis macule · nullo deicepſ
veſtigio remanẽte · Alii herinoſi · alii gybboſi · & q̃
dam leſi grauit · Nõnulli vero calculoſi · ſeu tabefa
cti puſtulis · Alii in puteos vel gurgites aquaz ſi
ue fluuios corruentes · Plures etiã ex alto p̃cipita
ti · opetẽs ſibi quiq̃ repperũt remediũ p ſue merita
ſãctitatis · Alii apoſtaſie laqueis irretiti · Alii a ſez
pentib? icti · alii deſperati · alii ſuffocatõni pxi · alii
ab imminentis mortis diſcrimie mirabiliter erepti ·
mirã ſunt p̃ſulis merito · xpi gram oſecuti · alii aũt
a tumore fauciũ · alii a leſione arteriaz · alii a ſtrictu
ra guttuz letifera mirifice liberant · ipſi? patris me
ritis & p̃cib? ſine mora · In fantulis vero ſec? vba
materna ſuffocatis · & in ſomnis oppreſſis ab ipſis
matrib? circa curã eoz negligẽter agẽtibus · piſſi-
mus pontifex reddidit vitã ab ipoz puerorz penti
bus fiducialiter inuocat? · Alii quoq; q̃plurimi vi
ta priuati & vere mortui p eius · auxiliũ ad auras
vitales ſunt denuo reuocati · Quidã vero in deſpa
tionis foueã fere collapſi · tpis aduerſitate fracti ·
vel inopia moleſtati · dũ pii patris eis occurrit me
moria dulce oſolatõis recepunt antidotũ cum meõ
la · Bruta etiã aãlia ipſi? bñficia ſunt expta · aliq̃ ãt
dure ceruicis homies · dine potentie derogãtes &
patris eiuſdẽ meritis · repẽte pcuſſi plangebant ſui
reatum facinoris & erroris · Et coacti p̃dicabãt q̃
in ſãcto ſuo chriſt? opabat magnalia · que priuſq̃
vexatõ daret eis intellectũ p̃dicare noluerãt ſpon
te ſua · ¶ LXXXIX ¶ De trãſitu ludouici reg̃
francoz in cyprum · ¶ Actor ·

Anno domi · M · cc · xl viii · rex frãcoz ludo
uicus iter trãſmarinũ arripuit · vicz in ſex
ta feria poſt pent · exiens de piſuus multis
eius vrbis pceſſionibus euz vſq; ad ſcm anthoniũ
deducentib? · Iuerũt cũ eo venerabilis odo tuſcu
lan? epus aplice ſedis legat? : & duo fratres eiuſdẽ
regis · videlicet robert? comes attrebacenſ · & ka
rolus comes andegauẽſis cum vxorib? ſuis · militi
q; frãcie regni baronib? & epis · Alfonſ? quoq; di
cti regis frater · comes pictauenſ crucẽ acceperat
trãſmarinã · ſz illo anno cum dña blancha regia ma
tre ſua remãſit ad regni cuſtodiã · Itaq; die martis
in craſtio ſci bartholomei rex cũ ſuis nauẽ itrauit
& duob? dieb? ſeq̃ntib? imbi morã faciens vẽtum
proſpez expectauit · Porro ſeq̃nti die veneris a por
tu receſſit · & duce dño nauigãs · tandem die iouis
ante feſtũ ſci mathei de nocte in cypro apud nimo
cium applicuit · Ac comitiſſa attrebacenſ cum eſſz
pgnans de portu aquaz mortuaz in franciam re
diit · ibiq; vſq; ad comitis pictauenſ trãſitũ remã
ſit · Rex aũt de oſilio baronũ ſuoz · & baronum ac
terrariozuz cypri · qz naues & galee ſue cum baliſta
riis ac gentib? ſuis nondũ aduenerãt in cypro · diu
tius expectauit · & ppter inſtantiã hyemis & alias
cãs ocurrẽtes vſq; ad tps paſcale iter ſuũ aduerſ?
ſaracenos diſtulit · rex quoq; cypri · & omes fere
nobiles iſti? regni · atq; plati crucis ſignaculũ aſſũ
pſerunt · ſeq; cũ rege francie ſup ſaracenos aduen
iente pfixo termino pfecturos quo eos vellet du
cere iuraueruũt · Eo tpe ſoldan? babiloñ · qui verſ?
ptes damaſci · p terrã xpianoz venit pauerat · audi
tis de aduentu regis francoz rumoribus iter ppoſi
tum reuocauit · Erãt q; inimicicie inter pdictũ ſol
danum & illũ qui fuit ſoldan? damaſci · & etiã ha
lapinos · His tpibus obierũt de peregrinis · robert?
eps beluacenſis · & comes montis fortis · coẽs quo
q; vindocinenſis · guillerm? de melloto · & guiller
mus de barris · domin? etiã herchenbald? d borbo
ne · & comes drocenſ · et alii q̃plures milites quo
rum numer? vſq; ad ducentos et q̃dragita eſtimat
Sed et comes andegauenſis q̃rtana in cypro labo
rauit · Cum aũt inter archiepm nichoſſienſẽ et mi
lites etiã regionis eſſet otroversia · ppter quã oẽs
fere milites illi erãt excõicati · p̃dict? odo legatus
inter ptes mediator pacẽ ifozmauit · et dictos mi
lites abſolui fecit · Archiepus quoq; grecoz in cy
pro · qui tanq̃ ſciſmatic? et inobediẽs archiepo ſuo
latino iam diu ab eccleſia ſua exulauerat · tunc tpis
eſt reuerſus · et tam ipſe q̃ alii greci · qui excõicati
fuerãt ad obediẽtiã idierũt et abſoluit eos legat?
Qui etiã cozã ipſo quaſdã bereſes abiuraueruũt ·
Multi etiã ſaraceni qui detinebant in cypro captiui
baptiſmũ inſtanter petẽtes inſigniti ſũt caracteze

baptismali ¶ XC De legatõne tartarorꝝ ad ipꝝ

Venerunt aũt circa natale domĩ ad regem ludouicũ missi quidam nuncii a quodam viro magno ercalthay noĩe de gente tartarorꝝ·qui ei apud nicosiã ꝺmorãti literas eiusdẽ magnatis pñtarũt·Ibiqꝫ presens aderat frat ãdreas delontumal de ordĩe fratrꝝ ꝓdicatorꝝ·qui maiorem ex illis nunciis noĩe dauid nouerat · vtpote quẽ viderat in exercitu tartarorꝝ· Literas aũt sibi pñtatas in lĩgua ꝑsica & literis arabicis in latinuꝫ trãsferri fecit·eaꝫqꝫ trãscriptũ·sub ꝺtra sigillo suo clausũ matri sue regine blanche ĩ francią misit Nũ ciauerũt itaqꝫ ꝙ rex magnꝰ tartarorꝝ qui ꝺr chaã circa tres annos opletos a die epĥe pxĩo ꝓteritа· factꝰ erat p dei gratiã christianꝰ·& tã ipse ꝙ alij magnates plurimi·& maxima ꝑs ꝑpli & exercitus eorꝝdẽ sactꝫ baptismũ suscepant·fidẽ katholicaꝫ p fitentes·Dictꝰ etiã ercalthay iam antea p ãnos aliquot similiter fidem suscepat xp̃ianam & b. ptis: mum·& nũc veniebat missꝰ a dicto rege chaã·cum maxia multitudĩe bellatorꝝ·& erat ipsi⁹ intentõ fidem xp̃ianam ꝓmouere ac roborare·& oĩm crucez adorantiũ·vtilitatẽ & liberatõnẽ ꝓcurare.omẽsqꝫ aduersarios eiusdẽ crucis expugnare· Multũ vero desiderabat·se regis francorꝝ eẽ.beniuolũ & aĩcũ Audierat em̃ de ipo ꝙ applicare dẽret in cypꝝ di: cebant etiã idẽ nũcij se credẽ ꝙ dictꝰ ercalthay circa pxĩm pascha ciuitatẽ baldach obsidere dẽret in qua caliphꝰ hĩtabat·a quo soldanꝰ babilonie plu ries ac spẽaliter olĩ in obsidione damiate succursũ magnũ in auxiliũ habuerat· His & aliis tã p nun: cios ꝙ p literas ĩtellectis rex gallisꝰ nuncios ho norifice susceptos ꝓpinare fecit·eisqꝫ liberaliter necessaria mĩstrari·In die em̃ natalis domĩ.cum re ge fuerũt ad missã in ecclesia & ad prandiũ in cu: ria·Sibꝫ in epyphaia cum eo ad missã erãt.& sicut videbat bñ se hebant ac more xp̃ianorꝝ se gerebãt·

¶ XCI·¶ Exemplar eplẽ tartarorꝝ ad eundẽ lu

Hoc est aũt exẽplar eplẽ siue lite ludouicũ rarum ꝙs misit ercalthay siue hercalcay prĩceps ille tartarorꝝ ad regẽ ludouicũ et iubente rege ipso·trãslate sunt in latinũ de verbo ad verbũ·Per potentiã dei excelsi missi a rege ter: re chaã verba erchelthay·regi magno ꝓuinciarum multarꝝ ꝑpugnatori strenuo orbis gladio·christia nitatis victorie·religiois aplice defẽsori·legis euã gelice filio·regi francorꝝ·Augeat deꝰ dñium suuꝫ & ꝺseruet ei regnũ suũ annis plurimis·& impleat volũtates suas in lege·& in mũdo nũc & in futuꝝ p veritatẽ dĩne ꝺductricis hoĩm & oĩm ꝑphetarũ & apl'orꝝ·amen·centũ milia salutũ & bñ dictõnuꝫ Ex hoc rogo ꝙ recipiat salutatõnes istas·vt sint grãdes apud ipm̃·Faciat aũt deꝰ vt videã hunc re gem magnificũ qui applicuit· Creator aũt excelsꝰ faciat occursũ vestꝝ ĩ caritate· & facẽ faciat vt cõ gregemur in vnũ·Post hanc aũt salutatõnẽ noue: rit ꝙ in hac epla nõ est intentõ nostra nisi vtilitas christianitatis·& corroboratio manꝰ regũ christia norum domĩo ocedẽte·Et peto a deo vt det victo riam exercitibꝰ regũ christianitatis· & triumphet eos de aduersariis suis ꝺtẽnentibꝰ crucẽ·Ex parte aũt regis sublimis·sublimet eum deꝰ· videlicet de presẽtia kyocay·augeat deꝰ magnificentiã suã· Ve nimꝰ cum ptãte et mandato vt oẽs christiani sint liberi a fustute & tributo & angaria·& pedagijs & ꝺmilibꝰ·& sint in honore et reuerẽtia·& nullꝰ tangat possesones eorꝝ·& ecclesie ꝺstruãte ree

dificenẽ·& pulsenẽ tabule·& non audeat aliquis ꝓhibere·vt orent corde quieto & libenti p regno vestro·Ista ãt hora adhuc venimꝰ p vtilitate xp̃ia norum·& custodia dante deo excelso·Misimꝰ aũt huc.p fidelẽ nostꝝ viꝝ venerabilẽ fabeldini monꝰ fat dauid· & p marcũ vt annũciẽt bonos rũores & que sunt circa nos dicẽt ore ad os· Filiꝰ aũt re cipiat verba eorꝝ vt credat eis et ĩ literis suis·Rex terre augeatẽ magnificẽtia sua ita ꝓcipit ꝙ in lege dei non sit dĩna ĩter latinũ grecũ et armenicũ·ne storinũ et iacobinũ et oẽs qui adorẽt crucẽ·omẽs em̃ sũt vnũ apud nos·Et sic petimꝰ vt rex magni ficus non diuidat inter ipsos·sed sit eiꝰ pietas sup o nẽs christianos·duretqꝫ eius pietas et clemẽcia Datũ in fine mercharzã·et erit bonũ ocedente dño excelso·Hucusqꝫ exemplar epistole· que missa est regi francorꝝ in cypꝝ ab ercalthay tartarorꝝ ꝓnci pe·Cui ꝺsonabãt et alie quedã litere q̃ paulo ante dicto regi a rege cypri·et comitẽ ioppensi fuerant ꝑsentate·Quaꝫ etiã transcriptũ vna cum transcri pto literaꝝ erchelthay·transmisit odo venerabilis legatꝰ inocentio pape· Haꝫ vero literaꝝ exẽplar talia que ꝺtinebãt

¶ XCII·¶ Exẽplar epistole co nestabularij armenie ad regẽ cypri de tartaris·

Excellenti et potenti viro·h·dei gratia re gi cypri et carissime sorori sue e· regine ac nobili viro y·de ybelin fratri suo co nestabularius armenie salutẽ et dilectõnẽ·Noueri tis ꝙ sicut ad iter agẽdũ p deo et vtilitate christi anitatis me exposui·sic xp̃s hiesꝰ vsqꝫ ad villã que vocaẽ santequãt me ꝺduxit·Multas q̃ppe terras vi dẽtes·ĩdiã retro nos dimisimꝰ et trãsiuimꝰ baudac totãqꝫ terrã eiꝰ duobꝰ arrepti itineris mẽsibꝰ·Ci uitates plurimas debtas vidi·q̃s vastauerũt tarta: ri·q̃ꝫ nemo possꝫ opulẽtiã vel ãplitudinẽ estimare Vidimꝰ em̃ aliq̃s magnas villas·itinẽ triũ dierꝝ·et plusq̃ cẽtũmilia aggẽs magnos et mirabiles ossiũ a tartaris ĩfectorꝝ·Nobisqꝫ videẽ ꝙ si dõ ꝺspo nente tartari qui paganos sic destruxerũt nõ aduc nissent·ad totã terrã cismarinã ĩplendã et adq̃ren dam sufficerẽt· Trãsiuimꝰ vnũ de paradisi flumĩbꝰ maxim̃·gyon appellatũ iuxta scripturã·cuiꝰ harẽa durat vndeq̃qꝫ p vnã magnã dietã De tartaris ue ro sciatis ꝙ innũabiles sũt· nec estimari ab homine pñt·Optimi sunt archerij·terribiles forma·pluriũqꝫ faciꝝ·nec vobꝫ possem⁹ describẽ licalit rit⁹ eorꝝ Nunc q̃dẽ octo sunt mẽses ꝙ de die ac de nocte ã bulamꝰ·et nũc ꝺr nobꝫ·ꝙ sumꝰ ad mediũ terre nre et terre chaã maioris dñi tartarorꝝ· Intellexim⁹ ãt p vero·ꝙ iam ex quo mortuꝰ est chaã patꝫ huiꝰ q̃ nunc est·anni quiqꝫ trãsierũt·sꝫ barões ac milites tartarorꝝ·ita se p tras effuderãt·ꝙ ifra dictos quiqꝫ annos·vt dictũ chaã intronizari et·uix in vnũ lo cum ogregari potuerunt· Quidã em̃ eorꝝ erãt ĩ in dia·alij vero in tra de catha·alij in ruscia: et alij ĩ terra de chaschat·et de cãghat· Hec est terra de q̃ tres reges in bethlehẽ venerũt christũ adorare·et christiani sunt hoies illiꝰ terre· Ego siq̃dẽ ipse fui in ecclesijs eorꝝ et vidi hiesũ xp̃m depictum· tres quoqꝫ reges·vnã auꝝ·aliũ thus·et aliũ mirrã offe rentes·Per illos itaqꝫ tres reges habuerũt illi fidẽ christi·ac p illos chaã et oẽs sui mõ facti sunt chri, stiani·Vnde et ad portas suas hẽnt ecclesias· pul sant cãpanas·ac ꝓcutiunt tabulas· ita ꝙ eũtes ad dominũ suũ chaã·prio quidẽ oꝑtꝫ ire ad ecclesiam et salutare hiesũ xp̃m·pꝰ vero ire et salutare chaã Inuenim⁹ etiam multos christianos effusos p trã

orientis· et multas ecclesias pulcras et altas antiquas que vastate fuerant a tartaris· Vnde christiani terre illius venerunt in presentia chaam istius. Quos iste cum honore magno suscepit et libertati donauit· et ne quis verbo vel facto contristaret eos prohibere fecit· Et quia peccatis nostris exigentibus non habebat christus qui nomen suum predicaret in illis regionibus ipemet pro seipo predicauit· et nunc predicat sanctissimis suis virtutibus· ita q̄ gentes illarum regionum credunt in christū In terra vero indie quam beatus apostol⁹ thomas conuertit est quidam rex christian⁹ qui inter alios reges· vt pote saracenos erat in anxietate magna positus· Nam vndiq; faciebant ei resistentiam seu violentiam· donec tartari venerunt in terram illaz Et ipe factus est homo illorū· acceptoq; exercitu suo et tartarorum saracenos inuasit· tantūq; in terra indie acquisiuit· q̄ tota orientis terra plena est sclauis indicis· Horum enim plusq̄m quingenta milia vidi· quos rex dictus ceperat· et mādauerat venūdari· Sciatis etiam dominum papam misisse nuncium predicto chaam et mandauit ei dicens· vtrum christian⁹ esset· et cur gentem suam ad orbis conculcatōnem ac necem misisset· Cui respondit chaaz q̄ deus auus suus et sibi mandasset· vt gentem suaz ad interficiendas gentes pessimas mitteret· Super hoc autem q̄ mandauerat· vtrum esset christianus respondit quod hoc sciebat deus. Et si papa scire vellet veniret et videret ac sciret hucusq; exēplar epistole conestabularij armenie·

XCIII· De quibusdam relatōnibus nunciorum erchelthay prīcipis·

Quesiuit autez rex francorum a predictis nunciis erchelthay de ipo· a quo tempore baptismum suscepissent· et vbi essz modo Quesiuit et de statu tartarorum· et que fuerit causa motiua aduentus eorum· et qua occasione suum id est ipsius regis francorum cognouissent aduentum· Ad que illi sic responderunt· A soldano inquiunt mussule· que scilicet olim vocabatur ninive· misse fuerunt littere quedam ad magnum regem chaam· quas receperat a soldano babilonie in quibus babilonie soldanus mentōnem de applicatōne et aduentu regis francorum faciebat· mendaciter asserendo q̄· lx· regis francorum naues per violentiam ceperat· & in egiptum deduxerat· Per id ostendere volens q̄ idem mussule soldan⁹· in aduentu regis francorum confidere non debebat· Hac igitur occasione dict⁹ erchalthay audito regis francorum aduentu· nuncios misit ad eum· qui denunciarent ei· in hoc eē p̄positum tartarorum· vt in estate proxima obsiderent califhum· Rogabantq; regem vt egiptū aggrediens impugnaret· ne dictus califhus ab egiptijs in aliquo adiuuari posset· Dixerunt etiam idez nuncij· q̄ isti qui nunc appellantur tartari· exierūt de terra sua trāsactis quadraginta annis· que non habet ciuitates· aut opida· seu villas· sed abundant in pascuis· & ob hoc incole sunt intenti tantum in pecoribus alendis· distatq; per quadragīta dietas a terra quam nūc inhabitat ille rex magnus chaam & in qua posuit sedem suaz· Que scilicet terra tartar vocatur· vnde et nunc tartari nominantur· Dicebant quoq; q̄ idem tartari primo debellauerunt filium iohannis presbiteri· ipmq; cum exercitu suo peremerūt in ore gladij· Dicebant etiam q̄ ille ham habet secum omnes fere capitaneos populorū cum innumera multitudine equitum & hominum & animalium· Et sunt in tentoriis semper· quia nulla ciuitas eos capere posset· Equi vero illorum et animalia semper cōmorantur in pascuis· quia non possunt ordeum et paleam inuenire· quod sufficere posset equis suis· Capitanei vero premittūt homines qui sibi regiones subijciāt· & ipsi cum rege magno remanent· In cuius potestate et voluntate est· vt quando moritur quis regez instituat aliquē de filijs vel nepotibus suis· Dixerunt etiam q̄ ille qui nūc agit in ceptris kyocay nomine matrem habuit christianam regis qui presbiter iohannes vocatur filiam· Ad cuius exhortatōnem et cuiusdam episcopi sāctissimi qui malassias vocatur suscepit sacramētum baptismi· & cum eo· xviij· filij regum et plures alij maxime capitanei· Multi tam adhuc inter illos sunt qui nondum fidei sacramentum susceperūt· Erchelthay vero qui nūcios miserat· christianus erat iam ex pluribus annis· & non erat de semine regio· sed tamē magnus et potēs· Agebat in finibus phidis a parte orientis· Requisiti vero nuncii de batho duce· cur sic male recepissent domini pape nuncios· Responderunt quia homo pagan⁹ erat· & saracenos habebat cōsiliarios· Sed iam potestatem tātam vt prius non habebat· quia modo sub erchelthay potestate cōstitutus erat· Preterea requisiti de soldano moysac· siue mussule· que quōdam ninive dicta est an christianus esset· Dixerūt eum fuisse cuiusdam christiane filium· & q̄ ex corde christianos diligeret· ac festa illorum obseruaret· nec in aliquo legi machometi obediret· Et credebatur· q̄ si tempus et oportunitatē haberet· libenter christianus fieret· Dicebant etiam q̄ summi pontificis nomen apud tartaros iam celebre esset· & q̄ erchelthay domini sui propositum erat· vt in estate proxima califhum impugnaret· & iniuriam domino iesu christo illatam vindicaret·

XCIIII· De legatōne regis francorum ad tartarorū prīcipes·

Tandem habuit rex francorum consilium vt ad ipsū regez tartarorū & ad erchelthay nuncios suos cum literis & rocalibus mitteret· ita q̄ aliqui eorum ab erchelthay ad ipsum regem ludouicum directe rediren· & alij ad regem chaam vlterius procederēt· Significātibus autem tartarorum nuncijs q̄ rex chaam valde gratum et carum haberet de scarleta tentoriū siue capellam. Fecit eam rex ludouicus preparari ac fieri speciosam & quosdam pannellos habentes leuem atq; subtilem brodaturam· In qua scilicet brodatura tētorio affixa· ea que dominus noster iesus christ⁹ q̄ nobis in corpore suo gesit· honestissime satis sunt exarata· Hec igitur et alia· ad ornamentum capelle· & cultū diuinū pertinentia misit rex ludouicus regi chaā ad deuotōnem fidei christiane in eo excitādā· Insuper etiam de ligno sancte crucis misit tam eidem regi· q̄ erchelthay per nuncios suos cum literis ad vtrunq; directis· hortantibus vt eum qui p̄ gratiam suam ad cognitōnem sui nominis eos vocauerat debita veneratōne colerent· & in ei⁹ amore iugiter p̄manerēt· Sed & dominus odo legat⁹ eidem regi magno chaā & matertere sue· & erchalthay ac prelatis eorūdem destinauit epistolam· denuncians eis q̄ sacrosācta romana ecclesia eos libenter vt filios carissimos recipet· audiens gratulabundā conuersionē eorum ad fidem catholicam· dummodo fidē orthodoxā vellent firmiter tenere & eam p̄fiteri matrē omniū ecclesiarum· eiq; p̄fidētez

hiesu christi vicarium esse· & q eidem vicario cun cti qui christiana professione censent merito debe ant obedire· Prelatos etiam illoz admonuit speci aliter· vt idipsum omnes saperent· & in eis scisma ta non essent· sed in veritate fidei· scilicet in quattu oz primis generalibus cōsiliis edite· & a sede apo stolica approbate immobiliter permanerēt· Fuerūt autem huius legatōnis nuncii· videlicet a rege frā cozum ad principes tartarozum destinati· predict? frater andreas· cum duobus aliis fratribus eiusdē ordinis & duobus clericis· ac duobus seruientibus regis· qui parati & instructi· paulo ante purifica tionem prouecti sunt· vna cum predictis tartaro rum nunciis· viii· kl' febr· a rege licētiam acceper ac tercia die nichosiam exierūt· Super omnes aūt frater andreas capitaneus & magister a rege con stitutus· non multo post ad eundem regem literas misit· quarum transcriptum dictus rex matri sue blanche regine in franciam vna cum transcripto li terarum erchalchay trāsmisit· ¶ XCV· ¶ De di scozdia inter soldanos babiloniozum & halapio= rum·

Interea soldanus babilonie intellecto q rex frācie hyemaret in cypro· statim iter arripuit veniendi versus partes damasci· per ciuitatem hierusalē trā situm faciendo· ad hoc intendēs modis omnib? & aspirans· vt halapie soldanum· & alios eidem ad= herentes sibi pacificos & cōfederatos attraheret· eosq; secum in auxilium suum adduceret· Ad hoc etiam nuncios suos califbus baldacensis & senex de monte destinauerāt· vt illos ad cōcozdiam reuo carent· At soldanus halapie cognoscēs versutiam & maliciam soldani babilonie· non est ausus in ip so cōfidere· nec pacem aut compositōnem cum eo voluit inire· ꝓpter quod idem soldanus babilonie in iram motus· vrbem camele que pertinz ad solda num halapie per gentem suam obsideri fecit· & ipe damascū rediit· In qua· s· obsidione dict? soldanus ꝓpter hyemē & pluuias & beduinoz icurs? ferē in hoīb? ac rebus & aīalib? suis mlta dispēdia su stinuisse· Dū itaq; babilonic? exercitus i obsidiōe dca pmaneret· soldan? halapie p̄pato exercitu suo venit· vt eos ab obsidione remoueret· Ad quez ac cedens nuncius caliphi· monuit eum vt cum soldā= no babilonie pacem firmaret· ꝓponens ei picula mlta que saracenis imminebāt hoc tempore· eo q ex ercitus christianus ad perdendum gentes atq; le gem machometi cōueniisset· Et si quidem ipsi sara= ceni taliter in semetipos bella cōuerterent· hoc ill' ad incōmodum & cōfusionem & christianis eozuz aduersariis ad profectum cederet· Cuz hec & alia etiam multa nunciis caliphi proponeret· & de hoc iam pluries cum eodem soldano tractasset ille nul latenus verbū pacis admittere uoluit· dicēs q quā diu in eius dominio babilonii morarentur· sup hoc aliquatenus non tractaret· & nisi recederent· die crastino proculdubio cum eis preliū & cōflictū in iret· Videns itaq; dictus nuncius q nihil i tracta tu pacis proficerz recessit· ac festinans ad exercitū babilonicū· imminentis eis belli piculū nunciauit· & sic eos ab obsidione recedere fecit· Qui cuz ma xima cōfusione in damascū receperūt se· vbi tunc morabatur soldanus babilonie graui detent? infir mitate· Inter hec autē magister militum templi & marescallus hospitalis scripserūt ludouico regi· q soldanus babilonie cuz exercitu magno venerat in partes gaze· ad cōsiliandū sibi soldanū halapie· & damasci· Timebātq; ne forte ioppen vel cesare am intenderet obsidere· Postea quoq; scripsit idez magister regi· q admiraldus quidam soldani babi onie ad ip̄m venerat· vt eiusdem regis francozum voluntatem inquireret· eo q dominꝰ suus libenter cum ip̄o pacem haberet· Quod regi omnibusq; ba ronibus displicuit valde· presertim cum a quibus= dam diceretur· soldanus ad requisitōnem eiusdem magist ri· predictum admiraldū ad ip̄m misisse Ita q; rex incōtinenti prefato magistro per literas su as inhibuit· ne de cetero tales nuncios absq; māda to suo speciali reciperet· aut cum eis colloquiuz ha bere presumeret· Dicebatur em̄ ab omībus qui fa ctum sine nouerāt· q quantumcūq; oppressi essēt siri· nunquā primi faciebāt verbum de treugis· sed tunc primo quando cum instātia magna requisiti super hoc erant a turcis· ideoq; q dict? magister vt dicebatur· prioz inde verbum mouerat· ex hoc christianozum odicio deterioz facta fuerat· presez tim quia turci ex hoc ipo poterant credere q rex se viribus inferiorē existimans quacūq; causa vel oc casione inuenta festinaret ad propria remeare·

¶ XCVI· ¶ De quibusdā euētibus cypri dū ibi morā traheret rex francoz·

Deterea dum idem rex francoz· in cypro cum regina margareta vxore sua moram traheret Armenie quoq; rex ītellecto eiꝰ aduentu misit nuncios solennes quendaz archiepi scopum· scilicet armenū· & alios domesticos suos cum literis suis & exeniis se offerēs eius voluntā ti· Quos ille prout decuit honorabiliter recepit· Cum aūt intellexisset esse discozdiā inter ipsum & principem antiochie grauem plurimū· atq; damno sam· que iam longo durauerat tempore· ꝓpter hoc & alia quedā· misit nuncios ꝓprios ad vtrūq; Po st a vero p̄cedēte tempore· accedentibus ad eum vtriusq; nunciis inita est inter ip̄os cozā illo treu ga· ab īstāti natiuitate sancti iohannis per duos annos duratura· Quia vero turcomanni paulo añ terzā antiochie depopulati fuerant· patriarcha & princeps antiochenus a rege francozum auxilium petierunt· eisq; a rege sexcenti balistarii missi sunt Accidit autē dum esset rex in cypro cum exercitu christiano vt oriretur discordia inter vicecomitez castriduni & marinos suos instigāte dyabolo· Et ex parte ianuensiū a balistariis vicecomitis interfe cti sunt duo· quozum vnus erat magnus & nobil' homo· Idem quoq; vicecomes (nescio quo spū du ctus) habito tractatu cum comite montisfortis· voluit ad partes aconēsiū transfretare cum militi bus multis· Quod vbi rex agnouit· ipsi ceterisq; militibus ne hoc facerēt inhibuit· quoniā hac occa sione totus posset exercitus dissolui· & christiani tatis negociū impediri· Cunq; vicecomes quoquo modo· id quod proposuerat implē vellet rex gale as suas armari fecit· & dominis nauiū ne viceco mitem aut complices suos aliquatenus attēptarēt ferre prohibuit· Tunc idē vicecomes ad aliud se conuertit· & nauē cum omnibus que in ea erāt sai suit· asserēs q scām conuētōnes inter ip̄m & do minos nauis habitas tam nauis· q̄ ea que ibi erant ipsius eē dēbant· Pozro mediante rege tractatum fuit· vt in duos bonos vizos vtraq; pars opromit tezet· & rex terciū poneret· Sed quia consensuz p tium obtinere non valuit· ideo dicta discordia tūc sedari non potuit· Tandem ad instantiaz regis & legati vicecoēs post pascha nauem quam sarsierat

ianuẽſibus reſtituit· Qui & pro miſerunt ſub pena duaꝝ miliũ librarum q̃ iuri ſtarent in curia regis francorũ ſuper querelis que vertebantur inter ipſos & vicecomitẽ antedictũ· Interea vero miſerat rex apud acon & alia loca maritima ad marinarioſ & naues atq; vaſella conducẽda· Cunq; nũcij hac de cauſa in acon die dominica in quinquageſima veniſſent· nullatenus ianuẽſes ac venetos ad hoc flectere potuerunt· vt ratõabile preciũ in vaſis ſuis ponere vellent· His diebus inſtigante dyabolo· inter ianuenſes ex vna parte· & pyſanos ex altera ſeditio grandis exorta fuit· ita q̃ vnus conſul ianuẽſis telo percuſſus interiit· Sed & paulo ante ſeditio exorta fuerat inibi· inter venetos & balliuuꝝ regni cipri· Itaq; rex francorum ſecundo miſit patri archam hieroſolimitanũ· ac ſueſſio nenſẽ epiſcopũ & conеſtabularium ſuum· & quoſdam alios i acõ pro vaſis & marinariis cõducendis & pro ſedãdis ſeditiõibus antedictis· In cypro quoq; fabricari fecit· parua quedam vaſella ad terram hoſtium capiendam neceſſaria· His autẽ diebꝰ capti ſunt quidã qui confeſſi ſunt q̃ ipſi et quidaꝝ alii a ſoldano babilonie miſſi fuerant· vt regem et maiores exercituꝰ veneni maleficõ enecarẽt: ¶ XCVII· ¶ Qualiter itẽ rex damiate portum cepit·

ADextremum autẽ venerunt naues· vaſa q; conducta· venerunt etiam ꝺ inſulis naues q̃plures· ac multi barones ac militeſ & alii peregrini· qui moram in inſulis fecerant· in hyeme iam tranſacta· Itaq; die ſabbati poſt aſcenſionem domini cum eſſet iam in naui ſua rex frãcorum· congregatis ibidem maioribus exercitus· de ipõrum cõſilio publicatum fuit per exercitum· q̃ apud damiatã vniuerſi cum ꝺi adiutorio dirigerẽt iter ſuum· Die ſiquidem aſcenſionis q̃t ordinatuꝝ fuerat aſcenderunt nauem· ſed vſq; ad diem mercurii ſequentem adhuc in portu remanſerũt· quia tempus opportunum nauigandi non habebant· nec adhuc gentes illorum parate totaliter erãt· Eadeꝝ ita q; die velo facto· receſſit rex a portu nimocii cum nauium & vaſellorum copioſa multitudine· At poſtea per aliquot dies cum difficultate ac ventoruꝝ contrarietate p̃cedentes· venerunt p̃pe paphũ ciuitatem cypri· tantaq; fuerat temporis cõtrarietaſ vt oporteret illos p̃pe nimocium bis reuerti· Veñt q; tunc ad eos p̃nceps achaye cum gentibꝰ & vaſellis quãmpluribus in ſubſidium illorum ac terre ſancte· & cum eo ſimiliter dux burgundie· qui i partibus romanis moram traxerat in hyeme· Expectauerunt igitur peregrini apud nimocium· & cõgregauerunt ibidem exercitum ſuum per incõmoditatem temporis diſperſum· Tandem in feſto ſãcte trinitatis vela ventis dari fecerunt· & habito ſatis congruo tempore nauigauerũt· ita q̃ in ſeq̃nti die veneris apparuit eis terra egipti· & pꝰ paululum ciuitas damiate· Appinquantes itaq; iuxta ciuitatem in portu ſteterunt & naues ſuas anchorauerunt· Eadem die cum viderẽt portum magna turcoꝝ equitum ac peditum multitudine munitũ & os fluuii quod de p̃pe emmebat ex abundãtia galearum armatum· cõſilium habuit rex cum maioribus de exercitu· vt in craſtino ſũmo mane exirẽt in inſulam ad terram capiendã in parte illa· videlicet vbi terram ſimiliter illi ceperant qui in alia obſidione damiate fuerãt· ita q̃ fluuius eſſet inter ipſos & ciuitatem· In ipõ igitur craſtino peregrinis in trantibus galeas· ceteraq; vaſella pua quotquot intrare potuerũt· accinctis vt decuit· & armatis· rex cum legato ſacroſanctam crucẽ domini triumphalem deferente nudam & apertam erat ĩ quodã vaſello· p̃cedente quoq; in alio vaſello iuxta ipſos beati dyoniſii martiris vexillo· fratribus regis ac ceteris baronibus & baliſtariis· ac militibus circumquaq; cõcomitãtibus· Deinde p̃ceſſerunt viriliter in nomine domini verſus terraꝝ· de dei quoq; miſericordia & virtute ſancte crucis non modicam habentes fiduciam· & inſultus plurimos tam ſagittarũ emiſſionibus· q̃ aliis· facientes cõtra hoſtium ferociã· Cunq; vaſella ipſa· in quibus erãt p̃ter nimiã maris planiciem vſq; ad ſiccum attingere non poſſent chriſtianus exercitus in nomine domini relictis vaſellis in mare ſaliendo ſe miſit· & vſq; ad ſiccam terram cum armis ſuis pedes venit Saraceni vero qui litus occupauerant· nitentes defendere terram noſtris a p̃pinquantibus & exeuntibus de vaſellis ſagittas & tela fortiter iaciebãt· & cũ gladiis feriebãt· Sꝫ noſtri p̃ualẽtes ĩtraueñt & occupauerũt terram hoſtibꝰ repulſis· paucis & q̃ſi nullis noſtroꝝ vulneratis aut leſis Multis vero ſaracenoꝝ & equis eorum pluribus letaliter vulneratis et interfectis· Inter quos etiam de maioribus ipõrum ceciderunt aliqui· videlicet vnus qui erat ville capitaneus· et alii duo admirati· Soldanꝰ autẽ ibi p̃ſens non erat· ſed ꝺ nouo e damaſci partibꝰ venerat· et tunc erat in loco· qui per vnam dietaꝝ a ciuitate p̃dicta diſtat· vbi et quadã infirmitate languebat· In ipa vero die occupauerũt os fluuij galee noſtre· et fugerunt galee ſaracenoꝝ et aſcenderunt fluuium· Fixis autem rex ac peregrini tentoriis ſuis ſuper litus p̃noctauerunt ibidem· et in craſtino videlicet die dominico· inibi cõmorari ordinauerant vt gentes ipõrum et equi· qui ſcilicet ĩ nauibus adhuc erant illa die deſcẽdere· ac venire ĩ exercitum poſſent· ¶ XCVIII ¶ Qualiter ipe rex vrbem intrauit et occupauit hoſtibus fugatis et expulſis·

DVic autem felici p̃cipio· felicioꝝ quoq; adiecit dominus noſter ieſus chriſtꝰ populo ſuo catholico· Nam ſaracenis q̃ erant in ciuitate· diuina virtute perterritis· ſubito illa nocte populus et in craſtino die dominica magnates· et alii omnes ex vrbe dicta exierunt· et in fugam conuerſi eam circũquaq; poſito igne penitus reliquerũt· Quo percepto ſtatim exercitu cõmoto· multi de noſtris curentes intrauerũt vrbeꝝ per quẽdam pontem nauiũ· quem dimiſerant ſaracenі ſatis integrum· niſi quod in ipſo erat interruptio vna· que ſtatim fuit a noſtris gentibus reparata· Rex inſuper habita certitudine de p̃miſſis· aliquos de ſuis quos ad hoc duxit eligẽdos· interomiſit· ac per totam ciuitatem guarniſionem ſuam poſuit· Poſtea recedens a litore in quo erat· eadẽ die verſus pontem ciuitatis ſe traxit· ibiq; ante pontẽ ipſum tentoria ſua poſuit· vt ſi neceſſe eſſet illis q̃ erant in vrbe tempeſtiue ſuccurrere poſſet· De victualibus autem guarniſionis licet multa p ignez deperierunt multaq; amota· fuerint et ſubtracta multa tamen adhuc remanſerũt ex eis· quoniaꝝ ad ongum tempus abundanter ciuitas a ſaracenis fuerat munita· Erat quoq; ciuitas ipſa tam ob fluminis interpoſitõnem q̃ muroꝝ et turrium fortiũ circũitũ fortiſſima· multũq; poſtq̃ alias capta fuerat infortiata· Vnde dicebant multi q̃ per vim expugnari non poſſet vel capi· niſi deus miraculoſe

per virtutem suam id faceret · quādiu scilicet intus aliqui essent · qui victualia sufficienter habētes ibi morari vellēt · Postea vero mūdata ciuitate a quorundam mortuorū · scilicet ac bestiarū cadaueribus & extincto igne legatus vna cum patriarcha hierosolimitano · necnō archiepiscopis · & episcopis qui presentes erant · & magna etiam parte conuētuum · Rex ludouicꝰ cum pluribus aliis processionaliter nudis pedibꝰ pñte etiā rege cypri · plibusq; baronibꝰ & aliis ciuitatē itrauerūt · Et ī pmis locū in quo erat machometia · recōciliauit legatus q̄ dudum in altera ciusdem vrbis captōne beate virginis ecclesie deputatus fuerat & appriatus · Deinde reditis inibi de impensis beneficiis gratiarū actionibus altissimo celebrata est missa solenniter in honore beatissime marie virginis a legato · proposuit etiam ibidem rex annuente domino · constituere p̄ latos & canonicos debitum assidue famulatū domino reddituros · Capta est autem ciuitas damiata anno dominī · M · cc · xlix · post festum sancte trinitatis die octaua · Illic ergo stetit rex per totam estatem cum exercitu christiano · Non eī volebāt inde recedere vsq; ad decrescentiam fluminis · q̄ tunc sicut dicebatur · terram occupare debebat · quoniam alias in partibus illis per eius crescentiam · exercitus christianus damnū incurrerat · Eodē anno circa festum iohannis baptiste · alfunsus comes pictauensis · frater dicti ludouici regis iter transmarinum arripuit · & regina blancha mater eorum ad custodiam regni sola remansit · Itaq; dictus comes cum exercitu magno ī crastino sancti bartholomei mare apud aquas mortuas intrauit · & die dominico ante festum apostolorū simonis & iude apud damiatā applicuit · ¶ · XCIX · ¶ Qualiter apud massorā aduersꝰ saracenos pcessit ·

REx autem ludouicus & exercitus christianus deliberato cōmuni consilio tam nauali q̄m terestri exercitu preparato · xx · die nouembris de damiata recesserūt · & aduersus exercitum saracenorū congregatum & castrametatū in loco qui massora dicitur pcesserunt · Et in ipso quidem itinere saracenorū insultus aliquos sustinuerunt · in quibus iidem saraceni assidue suorū detrimentum non modicū receperūt · Intellexerūt etiaz in ipō itinere soldanum babilonie de nouo miserā vitam finisse · Qui & ad filium suum tunc in orientis partibus morantem vt in egiptum veniret miserat · & a cunctis maioribus exercitus sui · iuramēta fidelitatis eidem fieri fecerat · relicta totius exercitus ac terre sue custodia · cuidam admirato nomine farcadin o · Accedentes igitur ad locum predictum die martis ante natale domini · Primo quidem accessum habere nequiuim? ad saracenos eosdem p̄ter quendam fluuiū inter vtrūq; exercitū defluentem · qui scilicet fluui? chaneos dicitur · & in loco illo a magno flumine deriuatur · Inde iter vtrūq; fluuiū posuerūt castra nostra · a maiori flumine ad minorem p̄tendentia · Vbi aliquando conflictu habito cum saracenis · multi ex eis ceciderūt interfecti nostrorū gladiis · maxima quoq; illorum multitudine submersa · in aquis nili validis & profundis · At vero quia fluui? chaneos vadabilis nō erat · p̄ter aquarū pfunditatem · & ripārum altitudinem · ceperunt nostri facere super eum calciatā vt exercitui christiano pateret transitus per eam · Dum igitur ad hoc multis diebus · cum īmensis laboribus & periculis ac sumptibꝰ institerunt · saraceni econtra totis conatibus resistentes machinis nostrorū quas ibidem erexerant · machinas q̄plures oppposuerūt quibus & castella lignea · que sup psa sum eū tem collocari fecerant · oquassata lapidibus & confracta igne greco totaliter conbusserunt · Quo facto · fere omni spe frustrata per calciatam illam taliter transeundi · tandem per quendam saracenum ab egiptiorū exercitu venientem · datum fuit nobis intelligi · locum aliquantulū īferius vadabilem esse · quo poterat exercitus christianꝰ fluuium transmeare · Inde cōmunicato consilio · die carnispriuij mane ordinatis aciebus venientes ad locū transierūt fluuium · non tamen sine graui periculo quia pfundior ac periculosior erat locꝰ q̄m eis fuerat intimatum · Nā et equos illorū ibi natare oportebat · & p̄ter altas & lutosas ripas exitus predicti flummis periculosus erat · Itaq; transacto fluuio ventum est ad locum · vbi iuxta predictā calciatam erant machine saracenorū · Habitoq; cum saracenis congressu · nostri qui precedebant non pcentes sexui vel etati · multos ex ipsis trucidarūt · Inter quos & capitaneum illorū · & quosdaz alios admiratos ibidem interfecerūt · Deinde vero dispsis acieb? nostris quidam nostrorū · per hostium castra discurrentes · venerūt vsq; ad villam que massora dicitur · quotquot hostium occurrebāt gladijs occidentes · Sed tandem saraceni percepto eorum inconsulto pcessu · resumptis viribus irruerunt in eos · & vndiq; circūuallantes oppresserunt ipsos · Vbi nostrorū strages non modica baronum ac militum tam religiosorū q̄m aliorum facta est · Ibiq; & robertus comes attrebacēsis frater ludouici regis in manus hostium incidens · temporaliter amissus est · Itaq; die illo · saracenis super nostros vndiq; irruentib? & ymbrem sagittarū emittentibus vsq; ad horam circiter nonam · graues illorū sustinuerūt insultus · Tandem deficiente nostris omnīo balistariorum subsidio · multisq; illorum vulneratis · & equis eorum p maiori parte sauciatis vel occisis · tamen auxiliante domino campū obtinuerūt suorū viribus recollectis · Ibiq; iuxta saracenorū machinas quas adquisierāt illa die castra sua posuerunt vbi & die illo pauci numero cum rege morā fecerūt facto prius de lignis ponte · per quem possent ad ipos illi qui erant vltra fluuiū transmeare · In crastino vero plures ex illis de mandato regis trāseuntes fluuiū castrametati sunt iuxta ipm · Et tunc destructis saracenorū machinis licias & pōtes naues fecere · per quos nostri de vno exercitu ad alium libere trāsire poterāt & secure · Sequenti vero die veneris saraceni cōgregatis ex omni pte viribus suis cum infinita multitudine ad nostrorū licias cōuenerūt · & tantos tā q̄ terribiles īsu t? quantos vt a pluribus dicebatur nunq̄ viderant facere saracenos · ex omni parte christiani exercit? fecerūt · Quib? tamen nostri restiterūt · ordinata copia bellatorū ex omni exercit? parte · & ipsorum impet? repulerunt maxima eorum multitudine nostrorū gladijs occūbēte · ¶ C ¶ Qualiter ī regressu cū exercitu suo capt? fuit ·

POstmodum elapsis aliquot dieb? · aduentauit apud massorā soldani filius de orientis veniens partibus · In cui? aduētu timpanizantes ac letātes egiptij · receperūt illū in dominum & ex hoc augmentata est non modicū fortitudo eorū · Nostris aūt postmodū occulto dei iudicio omnia in contrarium successerūt ipoꝝ ōsiderijs

inolēte peste diuersaꝝ egritudinū · & etiam mortalitatis generalis · tam in hominib⁹ q̄ in equis · ita vt in exercitu vix aliqui essent · qui mortuos suos vel egrotantes ad mortem non plangerent · Vnde p magna parte diminutus erat christian⁹ exercit⁹ atq; consumptus · Tantus etiam erat defectus victualium apud illos eo tempore q̄ q̄plures ieiunia deficiebant ac fame · Non em ad exercitum vasella nauali'a de damiata transire poterant · impedienti b⁹ saracenoꝝ galeis & vasis pyraticis · que per terram in predicto flumine collocauerāt · sicq; q̄plurimis vasis nostris prius ab eis in flumine captis · tandem duas successiue carcuēnas ceperunt victualia & alia multa bona ferentes ad exercituꝫ. cessa multitudine marinarioꝝ & aliorum in toti⁹ exercitus detrimentum · Vnde omnimo deficiente suffragio victualiū & annone equorum ce perūt deficere fere omnes in desolatōnem ac terrorem non modicum incidentes · His igitur incōmodis artatos ineuitabilis necessitas illos induxit a loco predicto recedere · & ad partes damiate si dominus p̄uidisset · At vero dum quinto die aprilis essent in itinere reuertendi · saraceni cum infinita multitudine christianū illum exercitum sunt aggressi · Accidit q; permissione diuina forsasse peccatis aliquorum exigentibus vt prefatus rex ludouicus cum duobus fratribus suis qui superant · videlicet alfunso pictauensi & karolo andegauensi comitibus · ac ceteris · qui cum eis redibant in manus mimicorum · scilicet saraenoꝝ inciderent · Itaq; per terram nemo penitus euasit · sed omnes capti sunt & carceribus mancipati · non sine magna strage nostrorum & effusione sanguinis christiani · Maior etiaꝫ pars illoꝝ que reuertebatur per fluuium similiter fuit capta · vel etiā gladio interfecta · vasell' nauali⁹ vt plurimum similiter dissipatis · in quibus egrotā tium multitudinē dolorosam incendij flama obsumpsit · Itaq; gens ista sceleratissima p̄ter blasphemias quas in cōtumeliam creatoris p̄ferebant in cōspectu populi christiani · crucem quoq; flagellis cedētes in eam spuebant · & in opprobrium fidei christiane viliter pedibus cōculcabant:

¶ CI ·

¶ Qualiter sub certo pacto a saracenis dimissus fuit ·

POstea vero per dies aliquot · soldan⁹ regem ludouicū de faciēdis treugis fecit requiri petens instanter cum minis & austeritate verboꝝ · vt absq; mora sibi faceret damiatam cum omnibus rebus ibidem inuentis restitui ac resartiri omnia damna & expēsas quas fecerat vsq; ad tempus illud · a die scilicet quo damiatam receperant christiani Tandem post multos tractatus usq; ad decennium inita est treuga sub hac forma · videlicet q; idem soldanus regem & omnes captiuos christianos qui capti fuerāt a saracenis · p⁹ q̄m rex in egiptum venerat · necnon & omnes alios de quibuscunq; partibus oriundos · qui capti fuerant a tempore quo soldanus kyemel auus eiusdē soldani olim cum imperatore treugas inierat · omnes inquā hos de carcere liberaret · ac liberos vbi vellent abire permitteret · & q; terras quas i regno hierusolimitano in aduentu regis christiani tenebant cum omnibus pertinentiis in pace tenerent · Rex autem tenebatur ei reddere damiatā & octo milia bizanciorum saracenicorum pro liberatōne captiuorum & damnis ac expensis predictis · Insup etiam liberare saracenos omnes · eo tempore in egipto captos a christianis · necnon & illos qui capti fuerant in regno hierusolimitano a tempore treugarum · que facte sunt olim inter imperatorem & soldanum predictum · Adiectum est etiam q; omnia bona regis mobilia & oīm aliorum que apud damiatam remanerent · post eius recessum salua forēt ac sub eiusdem soldani custodia ac defensione · portanda quandocunq; oportunitas haberetur ad terram christianorum · Omēs etiam christiani infirmi & alij qui p̄ rebus suis quas illic habebant vendēdis in damiata morā traherent · similiter turci essent sine impedimēto vel cōtradictōne quacunq; recessuri per terram vel mare quando vellent · Et omnibus illis qui per terram vellent recedere tenebatur idem soldan⁹ securum conductuꝫ vsq; ad terram christianorum p̄stare · Ac cum huiusmōi treuge pactis iuramētis hinc inde fuissent firmate · itaq; soldanus cum exercitu suo veniret damiatā p̄ cōplendis omnibus que firmata essent · Accidit iudicō diuino · vt quidam saraceni milites non sine cōiuentia maioris partis exercitus · irruentes in soldanuꝫ p̄dictum surgentē in mane de mensa post prandium ipm immaniter vulnerarēt · & de suo tentorio exeuntez vt posset fuge beneficō liberari · videntibus fere omnibus admiratis · & aliorum saracenorum multitudine frustratim gladijs trucidarent · Quo perpetrato statim multi saracenoꝝ armati veneṙt ad regis tentoriuꝫ in illo furoris calore · ac si vellēt in eum & in alios christianos deseuire · Sed ipōrū furiam diuina clementia mitigante · requisierūt regem ac suos instanter super firmandis treugis p̄habitis · ac festina dēliberatōne damiate ciuitatis · p̄missis tamen quibusdā verborum & cōminatōnuꝫ tonitruis · Tandē igitur sicut domino placuit rex firmauit treugas cum omnibus admiratis quas cum soldano fecerat antea · & ab omnibus & singul' iuxta legem ipōrum super hoc recepit iuramenta · determinatis quoq; certis temporibus · infra que hīc inde captiui liberarentur · & damiata ciuitas redderetur · In cuius redditōne & tunc cum eisdē admiratis · & antea cum soldano christiani ea de cā non tamen sine difficultate cōuenerant · quia de illa retinenda nulla spes erat · sicut certissime per illos q̄ de illa venerāt ad ipsos intellexerāt · Propter qō rex de consilio baronum potius elegit ac decreuit christianitati fore cōsultius · se aliosq; captiuos p̄ huiusmodi treugas liberare · q̄ & ciuitatē cum residuo christiani populi existentis in ea talit amittere · & se aliosq; sub tantis periculis in carcere remanere · Itaq; statuta die ciuitatē damiatā admirati receperunt · qua recepta · regem & fratres suos necnon & alios barones & milites de regno francie hierusalem et cypri liberauerunt · Extunc ergo spem habuit rex & sui firmā · eo q; illos liberass̄ēt q; de reddēdis omnibus alijs christianis secunduꝫ treugaꝝ continentiā iuramēta sua firmiter obseruarent.

¶ CII · ¶ De infractōne treugarum a saracenis

HIs ergo peractis · ab egipti partibus rex & alij capti et liberati recesserunt · ibiq; certos nuncios ad recipiendos captiuos · & ad custodiam rerum quas illic dimiserāt (eo q; nauigia non habebant que ad portādū sufficerēt) reliquerunt · Postmodum autem in acon veniētes de captiuis rehabendis solicite cogitātes · remiserunt in egiptum et alios solennes nuncios · atq; nauigia ad reducēdum captiuos et alias res quas

ibi dimiserant·scilicet machinas·arma·tentoria· equos & alia multa·Sed admirati predicti a nuncijs nostrorum sibi reddi captiuos· & alia supra dicta iuxta formam treugarum cum instantia postulabant·Sicq3 detinuerunt eos diutius in babilonia sub spe reddendi omnia que repetebant· Tandem post expectatõnem diutinam·de captiuis omibus quos reddere tenebantur·qui plus q̄· xij·milia eẽ firmiter asserebantur inter antiquos & nouos non liberauerunt nuncijs regis nisi tantummodo·cccc· de quibus etiam pars quedam exiuit e carcere pecunia mediante·De ceteris autem rebus nihil voluerunt omnino reddere·quietiam(quod detestabilius ẽ)electos3 iuuenes de christianis captiuis ducendo ad victimam sicut oues appositis gladijs super eor3 ceruicibus·a fide catholica quantum in eis erat cõpellebant apostatare· ac sceleratissimi machometi legem clamare·Quorum multi quidez ibecilles atq3 fragiles·profitendo legem illam detestabilem a fide exorbitauerũt·ceteri vero vt athlete fortissimi·constantissime in proposito fidei p sistentes coronas martirij receperunt Ad hec cuz rex ludouicus post initas treugas·& liberatõnem suam firmam fiduciam haberet·q̄ liberatis captiuis terra trãsmarina quam christiani tenebãt vsq3 ad tempus in treugas diffinitum · pacifice permaneret·de reditu suo in franciam disposuerat·ac de nauigio & aliis passagio necessarijs tractauerat· Sz manifeste videns q̄ admirati p̄dicti aptetra treugas veniebant·sibiq3 & christianitati contra p̄pria iuramenta illudere non timebant · requisiuit consilia baronum·ac militum religiosor3 quid sibi esset in euentibus huiusmodi faciendum·Quorum maior pars concorditer asserebat·q̄ si eos recedere ad presens contingeret predicta terra in amissionis periculo remaneret·maxime cum in statu tam debili tamq3 miserabili constituta esset · Captiui quoq3 christiani qui ab infidelibus detinebantur· omni spe liberatõnis sublata·pro perditis reputarentur·At ex illor3 mora possent euenire christianis ac terre illorum aliqua bona·presertim cum inter babilonicos & soldanum halapie·discordia grauis esset exorta·qui·s·soldanus exercitibus suis cõgregatis·damascum iam ceperat·& quedaz castra sub dominio babilonie constituta· processurus vt a multis asserebatur in egiptum·ad mortem interfecti soldani vindicandam·& ad terram illã si posset occupandam·His ergo consideratis rex(licz ei disuaderetur a multis)maluit tamẽ adhuc differre passagium & morari per aliquot tempus in regno surie·q̄ christi negocium sic desperatuz·& captiuos predictos in tantis periculis constitutos relinquere Alfunsum vero pictauensem · & karolum andegauensem comites·videlicz fratres suos ad reginam matrem suam consolandam duxit ĩ frãciam remittendos·Acta enim sunt hec· ãno domini·M·cc·l·regni vero ludouici xxmj· ¶ CIII

¶ De vita & martirio sancti petri mediolañ·

EO tempore claruit in ordine fratrum predicatorum·vita & doctrina & miraculis beatus petrus mediolanensis·Quẽ & papa innocentius·huius nominis quartus·anno pontificatus sui·x·canonizauit·& ĩ epistola canonizatõnis eius· quam per omnes ecclesias promulgari fecit actus eiusdem breuiter in hunc mod ũ descripsit. ¶ Innocẽtius quartus·

Hic beatus petrus origine lumbardus · in ordine fratrum predicator3·xxx·fere annorum spacõ·virtutum caterua fultus·circa fidei maxime defensionem(pro qua totus ardebat)sic preualuit & profecit·q̄ contra diros eius hostes intrepida mẽte feruenticq3 spiritu continuum certamen exercẽs· feliciter illud martirio consummauit·Sicq3 firmus in petra fidei·petra demum passionis allisa·ad petram christum digne laureandus ascendit · Ipse siquidem veritatis filius·& bonitatis alumnus·conuersatõne conspicua·fama preclarus·miro preful sisse nitore·mundicie virginitatem integre custodisse·nec mentis habuisse nec corporis corruptelã·& nullius mortalis crimimis sensisse contactũ·firma confessorum suorum assertõne monstratur · Et q̄ seruus delicate nutritus i hominum processit·carnem suam assidua cibi & potus parcitate restrinxit·ne vero per ocij desidiam·hostilibus insidijs pateret·in iustificatõnibus domini exercebaẽ assidue vt eo circa licita totaliter occupato· locum in ipo illicita non haberent· & a spiritualibus nequicis tutus esset·Nocturna quippe silentia humane deputata quieti·post dormitõnem breuem in studijs lectõnum decurrebat·et somni tempus vigilijs occupabat·Dies autem impendebat cõmodis animarum·vel sedulis iminendo predicatõnibus· vl' confessionum audientie insistendo·aut hereticum dogma pestiferum·validis ratõnibus confutando·in quibus spiritualis dono gratie noscitur claruisse· Deuotõne insuper gratus·humilitate lect9· obedientia placidus·benignitate suauis·pietate cõpatiens·patientia constans·caritate prestabilis & i cũctis morum maturitate cõpositus · alios profusis virtutum aromatibus attrahebat·Feruens quoq3 amator·fidei cultor precipuus·propugnator ardẽtior·sic animo suo illam impressserat · sic se totum in illius manciparat obsequium·q̄ queq3 ipsi9 verba & opera redolebant fidei virtutem·cuius dulcedinem lingua eius·velut redundãs fauus copiose distillans semper illius documenta suauia propinabat·Pro hac inquam mortem subire cupiens·hoc principaliter a domino attentis & crebris supplicatõnibus postulasse probatur·q̄ non sineret cum ĩ hac luce migrare·nisi sumpto pro illa calice passionis·Vnde quia meruit tantus athleta specialez palmam de pugna tam strenua reportare·ac in celibẽ patriam presignitus sertis roseis introire· cum de ciuitate cumana·vbi fratrum sui ordinis ibi cõmorantium prior erat·mediolanũ pergeret · pro exequenda inquisitõne circa hereticos·sibi ab apostolica sede cõmissa sicut in publica predicatõne predixerat·quidam de ipor3 hereticor3 credentibus p̄ce illorum inductus & precõ·in eum iter salutaris propositi prosequentẽ funest9 insultũ·In agnũ vtiq3 lupus·ferus in mitẽ·in pium impi9·furibundus in mansuetũ·in modestũ effrenis·apphanus in sanctum presumit insultũ·exercet conatum · mortem intentat·Sacrum autẽ illius caput gladio czudeliter impetens·diris ĩ ipsũ impressit vulneribus & sauciato sanguine iusti ense venerandũ illuz(ñ diuertentẽ ab hoste·sed exhibentẽ se protinus hostiã·& cesoris sustinentẽ in patiẽtia truces ict9) dimisit(spũ petente supna)in ipo loco passionis occisum·Ipo quoq3 sacrilego·pcussuras in christi ministrũ geminas inculcãte·ille non querula voce murmurans·sed sufferẽs omnia patienter suũ domino spiritum cõmendabat dicẽs · In manus tuas domine commendo spiritum meum &c̃·Symbolũ

etiam cepit dicere fidei · cuius nec in hoc articulo desijt esse preco prout ipse nephandus qui a fidelibus captus fuit·& quidam frater dominicus·q comes illius erat. & ab ipo lictore percussus diebus aliquibus superuixit postea retulerunt ·Sicut enim granum frumenti cadens in terram·& infidelium manibus cōpressum & mortuum·uberez consurgit in spicam·sic botrus in torculari calcatus·liquoris redundat in copiaz· CIIII De ipi? miraculis·

Hic iam in celo quasi luminare conspicuuz & splendore glorie in multoz coruscatōne signoz effulget · quia non vult dominus ipsius abscondere sanctitatem·nec meritorum suoz virtutem suppremere in occulto. sed immē lucentia sanctoz candelabra manifestius exaltare vt in omnibus qui in ecclesie domo habitant·proferat clarum lumen. Nam nec in vita latere sic potuit·quin miraculoz claritate pateret· Cuiusdam etenim nobilis filium pre nimio & horribili totius gule tumore·nec loqui·nec spirare valentem·leuatis ad dcum manibus·& crucis ī eum facto signaculo·illoqz accipiente illius capam·& ifirmo suponente loco sanauit·Idem quoqz nobilis vehementi postmodū torsione grauatus corporis· credens & metuens sibi eximde immimere mortis discrimē capam ipam quam extunc conseruauerat reuerent fecit afferri·Qua suo apposita pectori·mox vermē quendam duo habentem capita·& pilorum densitate villosum euomuit·plena liberatōne secuta· Cui daz iuueni muto immisso digito ī os eius·sue lingue soluto ligamine·beneficium loquele obtulit Hec & alia plura dum viueret dignatus est per eū dominus operari· Post mortē vero ipsius lampades ad sepulcrū eius venerabile dependentes pluries per seipas: absqz omni humano studio & misterio diuinitus sunt accense·quia conueniens nimis erat·vt qui igne ac lumine fidei excellenter claruerat singulare de ipo ignis & luminis miraculuz appareret Quidam autē dum vesceretur cum aliis et illius sanctitatem & miracula deprauaret· sumpto quodam sub hac detestatōne morsello · q eum non posset si circa hec delinqueret transglutire· sensit mox ipm suo gutturi sic herentem·vt eum ī ducere vel educere non valeret·At ille penitens & iam vultu mutato colore·quasi sentiens vicie mortis euentum·facto infra se voto· q linguam de cetero ad talia non laxaret·fuit protinus illo euomito liberatus·Ydropica quedam mulier· ad locum passionis ipsius auxilio dei perueniens·fusa ibi oratōne·sanitatem integrā mox ipa recepit · Obsesse quidem a demonibus lōgo tempore mulieres (mira res) martir ipe delectis illis·cuz multo. sanguinis vomitu de corporibus liberauit· Febres expulit·lāguoresqz curauit plurimos & diuersos· Cuidam simistre manus digitū ex morbo fistule pluriuz foraminū concauitate defossum. mira consolidatōne sanauit·Quidaz puer ex casu grauissimo sic oppressus vt motu & sensu penitus destitutus tāq̄ mortuus defleretur·mox apposita de terra suo pectori·sacro eiusdem martiris cruore contacta· incolumis exurrexit· Quedam cuius carnem cancer edax sedula corrosione vorabat·limitis huiusmodi terra vulneribus est curata· Alii etiam diuersis infirmitatibus occupati·qui sepulcrū ipsius in vehiculis & aliis sustentaculis adierunt·exīde postmodum plena incolumitate recepta·sine aliquibus re-

diere subsidiis·Ad hec vero magna hereticoruz & ipoz credentiū multitudo·cū tantā fidei aduerterent efficaciaz·& ad eam tot certis & apertis signoz indiciis tanq̄ quibusdam clamantib? preconibus vocarentur·nec possent tam valide coz instantie non parere·ad ipsius lucez fidei de sui erroris nubilo est conuersa·Quid plura·his & q̄ multis aliis miraculis glorioſis magnificauit dominus sanctū suum & colendū exhibuit vniuersis·nj·kl'· may· CV· De temporibus presentibus·

Ecce tempora sexte etatis vsqz ad presentem annū sū matim perstringendo descripsi·qui est annus christianissimi regis nostri ludouici·xvnj·imperij vero friderici· xxxnj?· Pontificatus autē innocentii quarti secundus·qui est porro ab incarnatōne domī·M·cc·xlmj·A creatōne vero mundi quintimillesimus·cc·vi·Et hoc dumtaxat iuxta minorē numerū quem in hac tota serie secuti sumus·Porro secundū maiorē numerū ex antiqua translatōne sumptū·quem supra posuimus·ann? presens existit·ab initō seculi·sextusmillessimus·cccc·xlii· Porro septima etas que animarum quiescentiū est·ab ascensione domini·aperta ianua quietis initiū habuit·& vsqz in presens vna cum sexta decurrit·Sed & deinceps vsqz in finem mundi simul cū illa protendetur·& tunc etiā ipsa quidē secundū se non habebit finem· quia requies animaz interminabilis est·sed ab octaua resurgentium etate suscipietur·Idcoqz in genesi ·vii· dies non habere vesperā inuenitur · Interim autem in hoc mundo visibili florentes mali persequunt bonos · & boni tolerant malos · Et cum illi nequiter isti vero laudabiliter viuant·vtriqz tamen cōmuniter temporalia bona participant · necnon & ecclesie sacramenta· Et inter hec vt ait salomon nescit homo vtrū amore an odio dignus sit · sed omia p mixta sunt & confusa donec appareat ventillatoz impioz rex sapiens· qui seperabit granum a palea· Porro defunctoz anime·quedā scilicet reprobroz in inferno cruciantur·donec in fine resūptis corporibus sententiā perpetue dānatōnis excipiant· & duplici contritōne conterantur· Quedā vero scilicet electoz que nondū ex toto purgantur·sed cuz lino. feno·stipula·de hac vita migrauerūt· igne purgatorio temporaliter affliguntur. donec illo igne purgate ac penitus dealbate·stolam primaz accipientes beata requie perfruantur· Alie vero & iam in hac vita·siue per baptismū·siue per penitētiam omnino purgate· vel post mortē vt dictuz ē igne purgatorio dealbate·moxqz prima stola feliciter decorate·iā illa requie ac visione beatifica gratulantur·ac spe felici & secura·secundā quoqz stolā in fine prestolantur· CVI De signis fut̄e consūmatōnis·

Quantū vero tēporis vsqz ad finē seculi· & aduentū iudicis superest · certū est nemimē mortalē esse qui nouerit·nisi forsitā dominus alicui speciali gratia reuelauerit Omnū nanqz de hac re calculantiū digitos quiescere iubz qui ait. Non est vestrū nosse tēpora &c̄ · Iā tam illius consūmatōnis apparent euidentia quedam signa dudū a sāctis prophetali spū predicta·Quorum primū est iniquitatis inūdatō·ac per hoc fidei & caritatis euacuatō·Reliqua vero sunt scientie multiplicatō· prelioz opinio. euangelij per orbem disseminatō·sathaneqz solutō·id ē potestatis ipi?

a tempore passionis domini cohabite relaxatō· he reticorum dispersio Septimū quoq; iam esse vide tur in ianuis· i romano scilicet imperio vel obedi entia discessio· Vt autem ait crisostomus· medulla huius mundi sunt homines sancti· Sicut em̄ in ar bore quandiu medulla sana est semper floret· cum autē consumpta fuerit· tota paulatim marcessit· ita quandiu fideles manent stat iste mundus· cum autē ex mundo defecerint cadet· sicut egredienti bus israhelitis extermīatus est egiptus· Sed con stat prius antichristū venturū· & contra sanctos pugnaturum· Vnde methodius martir· In nouissi mo inquit sexto miliario seculi· exibunt filij ysma hel de heremo· & erit aduentus eor castigatio si ne mensura Tradidit deus in manus eorum cūcta regna gentium· propter peccata & scelera eor um Faciunt enim christiani multa illicita· pollutes se metipos· quod dictu turpissimum est· ꝓpterea tra didit illos deus pollutis barbaris in manus sarace norum· Ecclesiar thesauri & ornamenta eor erūt & ab eis distribuentur· ecclesie quoq; cremabūtur Ideoq; patrem eor ysmaelem deus onagrum vo cauit· Non enim sunt homines sicut alie gentes· sed de heremo venturi· id est hominibus odibiles· Sacerdotes in locis sanctor interficient· & in ec clesijs sanctor cum mulieribus concumbent· & sa crata ecclesiarum vestimenta induent ipsi & vx ores eorum· Eritq; tribulatō magna super christi anos vt manifestentur qui in christo sunt creditu ri fideliter· Tunc recordabitur dominus secundu misericordiam suam· eor qui in christo sunt credi turi & liberabit eos de manu saracenor· Surget em̄ rex christianor & preliabitur cum eis· & inter ficiet eos gladio· & reddet illis deus in septuplu mala que in alijs gesserunt· Post hec vero & alia plura subiungit· Tunc apparebit filius perditōnis qui dicitur antichristus in corozaym nutrietur in bethsayda· & regnabit in capharnaum· ¶CVII ¶De quibusdam dictis ioachim & sancte hilde gardis·

OEterum abbas ioachim in expositōne hie remie ita scribit· Ab anno domini· M· cc· & vltra suspecta sunt mihi tempora & momenta· in quo nouo ordine samuelis exorto Ophni & phinees sacerdotes & pontifices dei· a romane reip· principe captiuētur· Capiatur archa ecclesie· hely quoq; id est summus pontifex corru at· & quasi alter mardocheus sub aman i discrimi ne maneat agagita· Ipam aūt ruinam ecclesie· tles necesse est predicare ac plangere· quibus & volū taria paupertas arrideat· & doctrie spūalis ac vi te puritas in future tribulatōnis aculeis non obsi stat· Tales ergo doctores & tales ꝓphete mitten di sunt· qui non solum inferiores homines· sed eti am ipos pontifices & prelatos fulgurent et nō pal pent· Reuelandi nimirū in proximo sunt do ctо res· pdicatoresq; fideles· qui & terrena· carnaliaq; corda omni plaga percutiant· & elatis ac tumidis magistris· silentium suis studijs ponant· Et licet ordo ille futurus ad obedientiam sit oriturus· tam a ꝓphetis est prenunciatus· & in apostolicis viris tercii temporis ecclesiastici cursus a deo cognitus & electus i vulua spūalis ecclesie ac perfecte do ctrine sanctificandus· acsi alius beniami filiꝰ non tam doloris in pena· q̄ dextre scilicet exultatōnis in gloria· Tales in ꝓximo pariet generalis ecclesia iam senescens· tales rachel plorabit filios a rege im pudenti facie· acsi altero herode occidendos· Qui ꝓpter eam dicti sunt dolor filij· quia contritis eis spūalis religio pre angustia tempor non po terit consolari· Sed tamen & ipi dextre filij dicū tur· quia vnde in eis et pro eis mater ecclesia p̄miē inde de eis & cum eis eterna patria iocundabē· Hi sunt fideles in doctrina· spūales in vita· obediētes in pressura· Formatus est igitur ordo iste· ad istar hieremie in ecclesia generali· sanctificatus in obser uantia regulari· ne quis eum de vite merito rep̄hē dat· Puto etiam q̄ sicut olim deus patres elegit senes secundo apostolos iuniores· ita & nunc ter cio pueros ad literam eligat ꝓpter eos quibus ve tera viluerunt· ad predicandum scilicet euangeliu regni· prelatis adulterantibus verbu dei· Et sicut olim per moysen & iosue dominus chananeos is rahelitis subiecit· ac per paulum & barnabam ido latras strauit· sic etiā nunc p duos ordines fucos in illis presignatos gētes īcredulas subigat et cō uertat· Hucusq; ioachim· Sed & anno ab incarna tōne domī M· c· lxxxvnj· sancta hildegardis de tempore muliebri ꝓphetauit in hunc modū· Anno inquit post incarnatōnem christi· M· c· apostolor doctrina & ardens instica· quam in christianis & spūalibus constituerat deus· tardare & in hesita tōnem verti cepit· sed hoc muliebre tempus non tam diu durabit· q̄diu hucusq; perstitit·

¶CVIII ¶De aduentu antichristi et eius fa lacijs·

LEgitur autem antichristus in babilonie de tribu dan nasciturus· iuxta id qō ait iacob pat eius· fiat dan coluber in via ꝛc Vnde et hec sola tribus in apocalipsi subticetur· vbi ex aliis tribubus signati numerantur· Huius ad uentus vt ait apostolus erit secundum operatōez sathane· qz totum faciet (dyabolo) qui illum pos sidebit instigante atq; cooperante· Nec tamen ita po sidebit eum ex toto· vt vniatur ei sicut huma nitati diuinitas in christo· nec ita vexabit eum vt careat ratōnis iudicō· alioquin non imputaretur ei quidquid ageret· sicut nec furibundo· ¶Come stor quidem dicit q̄ a principio conceptōnis illius dyabolus in vterum matris eius descendet· cuius vir tute deinceps aletur puer et nascetur et adolescet Sed alij dicunt et forte verius· q̄ more ceterorum hominum a die conceptōnis sue habebit angelum sui custodem vsq; ad annos discretōnis· tunc ex tolletur supra omne quod dicitur deus· et angelo rum presidio penitus euz desertum occupabit eū dyabolus· Qui ideo tunc soluendus dicitur· quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam· per illum exercet· et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum· sicut possessor ad libitum suū tra bit iumentum· Tunc igitur iniquus iste caput om nium iniquorum aperte reuelabitur qui nunc i mē bris suis misterium iniquitatis iam operatur· cun qz venerit hierusolimam circumcidet se dicens iu deis se esse christum· ipsis in lege promissum· chri stum vero nostrum fuisse deceptorem et magum· Omnes itaq; iudei credentes et ei adherētes· cōflu ent ad ip̄m· et reedificabunt templu a romanis de structum· ibiq; sedebit dicēs se esse summum deū Veniet quidem vt ait apostolus· i omī virtute po testatis humane et opulentie· facietq; signa et pro digia que dicuntur mendacia· vel quia non erunt vera· sz fantastica· vel quia ad confirmandum mē dacium ostensa· ad seducēdum videlicet illos qui

caritatem & veritatem christi recipere nolunt. Multa deceptis munera largietur et quos terrore nequiuerit auaricia subiugabit. populum iudaizare sabbatumq; seruare compellet. vt exteriorem ritum legis reuocet. Diem quoq; dominicum honorari iubebit. quia mori se ac resurgere simulabit. ¶ CIX ¶ De persecutõne eius & interitu ipsi?.

ET sicut christus apostolos misit. sic ille p orbem vt legitur mittet legatos suos vbi personaliter accedere non poterit. Hi ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. id est ecclesiam persequentur tribus ãnis & dimidio quibus regnabit antichristus In eo nanq; breui spacõ. totis viribus suis suorumq; legitur seuiturus. plurimosq; partiz dolo & ypocrisi. partim violentia seducturus. Sancti vero tunc tante sapientie ac fortitudinis erunt. q tanto eius impetu insidiisq; vinci non poterunt. tunc emittet dominus helyam & enoch famulos suos. ad hoc ipsum viuentes, in paradyso terrestri reseruatos. ut ipm antichristum redarguant. & corda filioz ad patres conuertant. tandemq; mortis debitum tanto tempore dilatum exoluant. Prophetabunt aũt dieb? mille. cc. lx. amicti saccis. id est verbo et exemplo predicabunt penitentiam tribus annis & dimidio. sicut & antichristus predicauit. Ipm quidem antichristum coram omni populo arguent et mendacem & fallacem ostendent. tunc iudei agnoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipo mori parati. erũtq; ut dicit methodi?. c. xl. ãt tuor milia virorum ex omni tribu israhel pro christo interfecti. tunc antichristus furore replet? iubebit sanctos dei testes enoch scilicet & helyam occidi. & iacebunt in plateis hierusalem per triduum insepulti. vt quicunq; viderint timeant eis cõformari. tunc erit talis tribulatõ. qualis nunq; fuit antea nec post erit. Deniq; iuxta visionem danielis. veniet antichristus vsq; ad verticem mõtis oliueti. qui dicitur inclitus & sanctus. quia ex eo ascendit ad patrem christus dominus ibiq; seductor ille peribit. vnde saluator ad celos ascendit. Cum etiam sederit in eodem loco. in papilione & in solio suo dominus iesus christus vt ait ambrosi? cõdet se ei. & interficiet eum spũ oris sui. id ẽ virtute precepti sui. Ipo nanq; iesu clamante in aere morietur antichristus per michaelez vt dicitur fulminatus. Maxima quoq; pars suorum vt legitur a michaele interficietur. Igitur a tempore quo iuge sacrificium ablatum fuerit. id est quo antichristus orbem obtinens. dei cultum interdixerit vsq; ad interfectõnem eius. Dies. M. cc. xc. id est anni tres & semis complebuntur. tãto eĩ tempore sãctos psequet ¶ CX. ¶ De aduentu iudicis ac signis p̃ambulis.

POst mortem antichristi non statim veniet ad iudicium domin? sed vt ex libro danielis intelligitur. electis qui in illa persecutõne tituhauerunt. xlv. dies ad penitentiaz cõcedentur. Quantum vero post venturus sit dominus penitus ignoratur. Ministri quidem antichristi gaudebunt in illis diebus nubentes & cõuiuia celebrantes. ac ludos diuersi generis exercẽtes. atq; dicentes. Licet preceptor noster mortuus sit modo tamen habemus pacem & securitatem. Cũ q; talia dixerint superueniet eis interitus grauis & repentinus. Illud quidem extremum iudicium precedent signa multa que nobis exprimit euangelium. In hystoria quoq; scolastica. leguntur signa quindecim dierum. que inuenit hieronimus ĩ annalibus hebreorum. sed verum continui an interpolati futuri sint nõ expressit. Prima enim die erigit se mare quadraginta cubitis super altitudinẽ montium stans in loco suo quasi murus. Secundo tantum descendet vt vix videri possit. Tercio marie belue apparentes super mare dabunt rugitus vsq; ad celum. Quarto ardebit mare & omnes aque. Quinto herbe & arbores dabunt rorem sanguineum. Sexto ruent edificia Septimo petre admicẽ collidentur. Octaua generalis fiet terremot?. Nono equabitur terra. Decimo exibunt homines ỏ cauernis. & ibunt velut amentes. nec mutuo poterũt loqui. Vndecimo surgunt ossa mortuoz & stabũt super sepulcra sua: Duodecimo cadent stelle. Decimotercio morientur viuentes. vt cum mortuis resurgant. Quartodecimo ardebit celum & terra. Quintodecimo fiet nouum celum & noua terra. & resurgent omnes. ¶ CXI ¶ De purgatõe mũdi & claritate iudicis aduenientis.

TEnturum quidez iudicem ignis precedet qui faciem huius mũdi cõburet. peribũtq; celum & terra non secundum substantiam. sed secundum speciem que mutabitur in meliorem. Celum dico aereum non ethereum. tantuz eñ ascendet ignis preambulus iudicii. quantum ascenderunt aque diluuij. scilicet. xxv. cubitis sup cacumina montium. vt hanc mundi partem expurget a peccatis hominum. terra igitur et mare ex aeris crassitudine conflagrabit. & electos queq; secundum apostolum purgabit. in quibus aliq̃d purgandum extiterit. Vnde & tandiu durabit donec omnes purgauerit. purgatis autem nullatenus nocebit. malis itaq; qui tunc viui reperti fuerint erit consumptõ. bonis vero refrigeratõ. Vt enim ait augustinus. hoc erit incendium mũdi sanctis. qõ fuit tribus pueris camin? babiloñs. Media nocte venturꝰ iudex legitur. non p̃ horaz temporis vt ait augustin? sed p̃ rei obscuritate. id est occultatõe Erit aũt iudicis aduentus. ad instar fulguris subitus & coruscus. Vnde sol & luna tunc obscurari leguntur non sue lucis diminutõne. sed veri luminis comparatõne. alioquin legimus septuplũ luminis. q̃ nũc plus habiturũ in die illa. sed respectu vere lucis erũt oĩa in sui natura tenebrosa. Dñs q̃dem in aere apparebit supra locum vnde ascẽdit. et erunt coram eo quasi triumphi vexilla sue mortis instrumenta. videlicet crux et clauis et lancea. Vnde dicit crisostom?. q̃ angeli signum crucis ex celsis humeris portabunt et regalem nobis aduentum tãq̃ vexillo et pompa regali precedente nunciabunt. Nec solum crucem. sed et vulnera sui corporis. id est cicatrices vulnerum demonstrabit. vt ostendat se vere esse qui p̃ nobis crucifixus fuit. ¶ CXII. ¶ De generali resurrectõne et eius ordine.

DIc igiẽ purgato mũdo. et ad iudiciũ veniẽte tonitruo emittet vox illa magna et manifesta. que in euãgelio dicitur tuba quia tanq̃ signum triumphi victores ad premiuz atq; ad diẽ epulũ inuitabit. victos autẽ deterrebit. Hoc igiẽ erit aliquod p̃clarum et euidẽs signũ quod dabitur ad mortuos suscitandum. vt omẽs resurgant et veniant ad iudicium. Hec etiam vox filij dei et vox archangeli dicitur. quia annuente

filio per angeli mínisterium hoc implendum cē nō dubitatur · Sic enim in euangelio dicítur · mittet ā gelos ſuos cum tuba & ꝯgregabunt electos eius a quattuor ꝑ · t · Et iterum Exibunt angeli & ſepe rabūt malos de m · iuſtorum · Hec itaq; vox ab om nibus audietur · eiuſq; virtute mortui reſuſcitabū tur · boni quidem in gloriam immutaturi · & ī mul tis bene diſpoſiti · Mali vero quantum ad dimínu tōnem membrorum íntorrupti · ſed prauis & paſſi bilibus corporum qualitatibus non príuati · Oīs igitur reſurgemus boni & mali in momēto ī ictu oculi · Non enim pit deo terrena materies · de qua mortalium caro contrahitur · ſed ī quemcunq; pul uerem cinerez u e reſoluatur in quoſlibet alitus au raſq; diffugiat in quamcunq; corporum ſubſtanti am · vel in ipa elementa vertatur · m' quorumcunq; animalium vel etiam hominū · cibum carnemq; mu tetur · illi anime in puncto temporis eam reddet · que illam primitus vt homo viueret aīmauit · R e ſurget autem non fantaſtice ſed vere · quidquid ē de veritate humane nature · Et in eo reſurget vnū quodq; in quo primitus habuit oportunum ſuum eſſe · Vnde coſta ade detracta non reſurget in adā ſed in eua · Quia formata muliere perfectior fuit homo quantum ad conſeruatōnem ſpēi ꝙ ante Ea dem etiam ratōne manus hominis ꝑmeſta ab hoīe alio reſurget in primo · Quia vero corp? humanuz perfectiſſimum eſt omnium corpoꝝ inferioꝝ · caro bouina ab homine cōmeſta & in carnem eius mu tata reſurget in ipo cōmeſtore · nimirū non in ſua ſpē prima · ſicut nec terza de qua formatus eſt adā ſed ſub ſpē carneitatis humane · Deciſio quoq; q̄ fit ex parentibus in humana generatōne non in ip ſis reſurget · ſed in prole · quoniam in ea primo ha bet oportunū ſuum eſſe · nec etiam vnq̄ fuit vt di cunt quidam de ſubſtantia carnis pentum actu ſz poteſtate · Eit eñ de ſuperfluitate humiditatis ter cie · parata viri membroꝝ ſubſtantie · Tunc ſecun dum apoſtolum omnes electi de diuerſi mundi p tibus occurrent ſibi inuicem in virum perfectum · id eſt in virilem perfectōnem · quaſi ſcilicet in ſta tu etatis · xxx · circiter annoꝝ · in qua chriſtus habu it annorum & corporis plenitudinez · Igitur vnuſ quiſq; menſuram corporis ꝑplenitudinem ſui reci piet · quam in etate · xxx annoꝝ habuit · etiam ſi se nex obiit · vel quam in illa habiturus eſſet ſi vſq; ad eam peruenisſet · Ita vero modificabitur ī vno quoq; materies illa corporis · vt nihil ex eo pereat nihilq; ſuperfluat · Sed & ſi quis alicui defuerit il le ſupplebit qui ō nihilo fecit quod voluit Et ſi q̄d enormiter abundauerit in parte aliqua per totum ſpergitur · ita q̄ ibi nihil indecoꝝ erit · ſed omīa de centia · Nec erit neceſſe ea que de cadauere dilapſa ſunt ad eaſdem partes redire corporis vbi prius fuerunt · Sed ſicut ſtatua quando iterum funditur quod prius erat de naſo fit de pede vel econuerſo idem tamen ſimpliciter qui prius & naſus & pes erit · licet non eadem materia ſit · quia non iudicat yoemptitas ſecundum materiam ſed ſecundū for mam · Sane ibi erit etiam ſexus diuerſitas · non qui dem ſeruiens vſui vel libidini · ſed nouo decori & diuine laudi · Porro hermafroditus ī eo ſexu reſur get quem ei natura dediſſet ſi non impedita fuiſſet Mortui ergo qui in chriſto interim quieſcūt reſur gent prim · non quia ibi ſit ordo temporis ſed di gnitatis · Reſurget autem vnuſquiſq; in ſuo ordīe ſcilicet apoſtolus vt apoſtolus · ꝓpheta vt ꝓpheta & ita de ceteris · Tunc & illi qui viui reperiētur · ſecundū apoſtolum ſimul cum illis qui dormierūt obuiam in aera chriſto rapientur · & vt dicit in ipo raptu morientur · ſtatimq; reſurgent vt anima de corpore quaſi per ſoporem egreſſa · eidem ī momē to reddat̄ ·

¶ CXIII · ¶ De miraculo & cā reſurrectōnis noſtre ·

HInime quidem etiam exute corporib? ap petunt incorporatōnem · Vnde & illo appetitu vtcunq; retardanē ne ex toto cō fluant in ſūme maieſtatis contemplatōnez · Sed & corpus naturaliter appetit animam tanq̄ perfecti onem ſuam · verum licet in vtroq; ſit mutue conū ctōnis deſideriū · non tamen poſſūt a natura itera to coniungi · ſed miraculoſe tantum · Primo quidē quia non poteſt fieri regreſſus a príuatōe in habi tum per naturam · ergo nec a morte ad vitam · De inde quia ipa reſurrectō ſubito ſienda legitur · na tura ſucceſſiue operatur · Tercō quia coniunctio ipa intiſſelubilis erit · & corp? impaſſibile · quod natura nullaten? poteſt facere · Quarto quia reſur get idem corpus numero · natura vero nō facit idē numero ſed ſpē · Ex ſimilibus nanq; ſimilia procre at · ſpēmq; per indiuiduoꝝ multiplicatōnem con ſeruat · veruntamē duplex erit in reſurrectōe cor poꝝ coniunctō · vna ſcilicet actō quam miracu loſe faciet deus angelorum miſterio · alia vero relatō media inter partes coniunctas · Et hec naturalis erit · ſicut in ceco illuminato viſus habitus fuit mi raculoſus · & viſus actus naturalis · Itaq; nō opt; dicere · q̄ reſurrectō ſit naturalis · quoniam illa ſe cunda coniunctō · que eſt relatō nō eſt reſurrectō ſed conſequens ad reſurrectōnem · Dicitur autem reſurrectō chriſti cauſa noſtre reſurrectōnis forte quia quodammodo cauſa motiua eſt liberalitatis patris · vt amore chriſti faciat fratres eius reſurge re glorioſe · Sicut cum rex terrenus filium ſuū mi licem facit eius amore multos alios etiam milites facit · Eſt etiam cauſa motiua quantum ad nos · qz mouet nos ad reſurrectōnis gloriam bonis operi bus adquirendam eſt iterum eius cauſa formalis id eſt exemplaris · Hec omnia que dicta ſunt ante iudicium illud extremū fuēa fūt · ¶ CXIIII

¶ De aduent? iudicis illuſtratōe ·

OMnibus itaq; reſurgentibus & in occurſū iudicis ꝓperantibus · Obuiabit in primis peccatoribus iſta facies delictoꝝ ſuorū omni tormēto amarior · Inde nanq; conſcientie re morſio · inde timor doloꝝ · deſperatō · Inde etiaz in eſtimabilis confuſio · dum vniuerſa multitudo ſpe ctantium leget ī eorum pectore · ſtilo ferreo ſigna tas ymagines peccatoꝝ · Tunc em̄ ſecundū apoſto lum cogitatōnes animam accuſabunt · non vtiq; que tunc erunt · ſed que nunc ſunt · quia quaſdam ſui notas & ſignacula · in corde velut in cerā relin quunt · Hi ſunt libri ſingulorum qui tunc omnes ape rientur · quia per aduentum iudicis non ſoluz tene bre aeris illumīabuntur · ſed etiam abſcondita cor dium manifeſtabuntur · Et tunc illud euangelij ī plebitur · nihil opertum quod non reueletur &c̄ · Quadam em̄ virtute diuina fiet · vt vnicuiq; opa ſua bona vel mala · cūcta ī memoriam reuocentur ac mētis intuitu mira celeritate cernantur · vt ho minem vel accuſet conſcientia vel excuſet · eaq; te ſte uel damnetur uel ſaluetur · In electis autē uel omnino delebitur memoria priſtīe conuerſatōnis ſuccedentibus eternis bonis · uel potius habebunt

priozz malozz memoziam · vtiqz non ad penam · vel glozie derogatõnem sed ad gratiarum actõnem · Tunc itaqz reprobi desperantes · & ante faciem iudicis apparere formidantes dicent montibus · operite nos a facie sedentis super thronum · Vt enim ait crisostomus super matheum · satiꝰ est mille fulmina sustinere · qꝫ vultum illum mansuetudinis ac pietatis plenum · nos tamen auersantem videre · Illosqz totius tranquillitatis oculos nequaqꝫ sustinentes nos aspicere · Dicit etiam hieronimꝰ qꝫ sol & luna lumen suum retrahentes & seueritatem iudicis aspicere non valebunt · non quo clementõza sunt dei iudicio · sed quo omnis creatura in tozmẽtis aliozz de suo iudicõ pertimescat · Virtutes quoqz celozz. id est angeli tunc moueri dicuntur · non quidem metu damnatõnis vel aliqua perturbatõe pauoris · sed admiratõne quadam eozz que viderit Vt autem ait beda · quid patietur virgula deserti · vbi concutietur cedrus paradisi · ¶ CXV ·

¶ De sessione iudicis & assessoribus ac testibus ·

Tunc igitur electis in aera domino occurrentibus · & reꝓbis in terra quam dilexerunt remanentibus in valle iosaꝑhat · id est iudicij sententiam expectantibus sedebit in aere · nube sibi ministerium exhibente · sicut factum ẽ in eius ascensione · sicqz faciet iudicium constipatꝰ agminibus ac virtutibus celozz · omniuz quoqz creatura armata ad vltõnum inimicozum · In forma vtiqz serui christus iudicabit · in qua coram pilato iudicatus fuit · Que & tunc non habẽs spẽm neqz decozem omnibus spectaculum fuit · & tunc in gloria decozis omnibus hominibus apparebit · Cunqz vt ait augustinꝰ in forma serui glozificata · viderit eum boni & mali tolletur impijꝰ ne videat gloriã dei · i · diuinitatis claritatem · Hanc enim soli mundi corde videbunt · qꝫ vita eterna erit eis · Itaqz pater non iudicat quemqꝫ · sed omne iudicium dedit filio · quia filius hoĩs est · Non qꝫ ipse sit filius ex virtute humanitatis · vel sine patre & spũsancto iudicaturꝰ sit · sed quia iudicans in forma hominis glozioſa apparebit cunctis · impijs quidem teribilis · iustis vero mitis · quia malos terrebit · iustos autem illuminabit & letificabit · Iudicabit tamen virtute diuinitatis non humanitatis · & hoc cum patre & spũsancto sicut & corpoza suscitabit · Quod tamen eius humanitas factura legitur · quia dabit in forma hominis meritum & causam nostre resurrectõnis · in passionem & resurrectõnem suscepit · & forte secundum eandem formam vocem dabit qua mortuos suscitabit · Vnde ipse princeps angelozz christꝰ ab apostolo vocatur archangelus · vel vt hocipsuz archangelus aliquis eius imperio sit facturus · nõ autem solus christus · sed & sancti cum eo iudicabunt nacõnes · ipo dicente · sedebitis & vos super duodecim sedes &c̃ Nec solum duodecim apostoli cum eo iudices sedebunt · alioquin paulus ibi nõ sederet · sed omnes perfecti qui relictis omnibus ipm secuti sunt · Per duodecim nanqz sedes perfectio tribunalis accipitur · id est vniuersitas iudicãtium · & per duodecim tribus vniuersitas iudicandozum · Eruntqz testante beato gregozio quatuoz ozdines in iudicõ · duo scilicet electozz · & duo reꝓbozum · Electozz nanqz quidam non iudicabuntur sed iudicabunt & regnabunt vt perfecti · quidam iudicabuntur & regnabunt vt mediocriter boni · Reꝓbozz vero quidam iudicabuntur & peribunt · vt mali catholici · Quidam vero non iudicabũtur sed peribunt · vt increduli quozz damnatõ toti ecclesie nota ac certa est · Erit autem ibi iudiciũ quadruplex · Iudiciuz prime auctozitatis quod erit trinitatis totius · principalis administratõnis · qõ erit christi solius · Assessionis · quod erit perfectozum · & compatõnis quod minus malozz · iuxta illõ Regina austri surget in iudicio c · g · i · &c̃ · Cum vero perfecti potestate vel auctozitate iudicaturi legũtur · potestas vel auctozitas large sumitur · non pma videlicet · sed secunda que ex iudicis assessione contrahitur · Vnde qui vicerit inquit dabo ei sedẽ in · t · m · an · c · His enim in throno sedere filij est ex ipsius potestate iudicare · Aderunt etiam cum eo tunc omnes angeli scilicet humanozz actuũ testes futuri · sub quozum custodia bene vel male egerũt vt ait ozigenes super numeri · Vnusquisqz inquit angelozz in extremo iudicõ aderit · ꝓducens secum illos quibus prefuit · quos adiuuit · quos instruxit ꝫ quibus faciem patris semper vidit · ¶ CXVI

¶ De meritozz discussione ·

Tunc seperabit iudex bonos a malis · sicut pastoz oues ab hedis · Quibus nanqz cõparantur electi potius qꝫ agnis propter spũalem fecunditatez Reprobi vero nõ capris · sz hedis propter sterilitatez Tunc vt ait gregoriꝰ nazanzenus · omia pendebunt ĩ statera iusticie · gesta scilicet & verba & cogitatõnes nostre · Mala eniz & bona contra se inuicem diuersa lance pendẽtur ut pars que preponderauerit vincat · & quo vergit opus illuc irreuocabilis sententia decidat · tũc iudex improperabit nobis non solum mala que fecimus · & bona que per negligentiam omisimus verum etiam beneficiozum suozz multitudinẽ que ingrate suscepimus · & quibus abusi fuimus castigatõnes & medelas · atqz remedia · quibus adhibitis curati non sumus · Propter vos inquiet cum in forma dei essem · hanc serui formã accepi in qua & · xxxnj · annis vobis laboriose seruiui · salutez vestram operando · predicando · discurrẽdo · sustinẽs in factis meis obseruatozes · in dictis cõtradictores & murmuratozes · In hac quoqz pro vobis flagellatus sum · conspuꝰtus palmis · in faciem cesus · spinis cozonatus · morte turpissima condemnatus crucifixus · aceto potatus · mortuꝰ · lanceatꝰ · paradysum vobis aperui · regnum meum vobis obtuli · Nec vos coegi · sed libertatẽ spũs vobis concessi · humilẽ solũmodo voluntatẽ ĩ vobis reqsiui · Quid vltra debui vob facẽ et ñ feci · Dicite mihi peccatores · natura mortales & passibiles · quid passi estis ꝓpter me dominatozem vestrum · qui tanta ꝫ vob iustus & impassibilis passus sum Tunc etiam qualitercũqz ꝓferentur illa preconia bonozz · Esuriui & dedistis mihi man · c̃ · Vbi aduertenduz est qꝫ in retributõne dominus opera misericozdie potius qꝫ opera penitentie vl iusticie cõmemozat · vt se ꝫ num ad remunerandũ ostendat · Si enim ea que naturalia sunt ac per hoc facilia (quia pietas ipa naturalis ad hoc animum mouet) tanto premio remunerabit multomagis ea que sunt difficilioza · Itez vt ostendat qꝫ quicunqz saluabitur magis ex misericozdia dei · qꝫ ex suis meritis saluabitur · & ei solum qui misericozdiã fecerit · misericozdia impendetur · Ac si dicat · Vestra quidẽ merita tanto premio non sunt condigna · sed quia dignos misericozdia uos fecistis miserendo uidelicet alijs · cõgruũ est ut misericozdia respondeat uobis · Similiꝫ ubi

mali redarguuntur · sola immisericors auaricia memoratur · Ibi quoq; considerandum est quid mereatur qui aliena rapit · si damnabitur eternaliter qui sua non dedit · Iudicium nanq; sine misericordia fiet ei qui non facit misericordiam · Quod autem dicuntur responsuri · Domine quando vidimus te esu · &c̄ · Cum dicant sancti · q̄ omnis līgua obmutescet in die iudicij · per ypotesim potest intelligi · scilicet non quia reuera huiusmodi alteratō futura sit · sed quia si fieret iudex ratōnabiliter hanc eorum responsionem vel excusatōnem compesceret · Vñ dicit cōmestor · q̄ hec bonorum & malorum cōmemoratō nihil aliud erit q̄ q̄ singuli merita sua cognoscerēt · quib⁹ saluabunt̄ & dānabunt̄ ¶ CXVII ·

¶ De sn̄ie platōne ·

Deniq; pferetur super utrosq; sententia scilicet venite benedicti & ite maledicti siue vocali sono siue alio modo Hec etem̄ & huiusmodi omia plurimi magis putant conscientijs · q̄ verbis exprimenda Ibunt igitur reprobi in supplicium eternum · iusti autem in regnum eternum · In disceptando fuit ordo contrarius · quia prius est boni dei · prius recordari beneficia bonorum · q̄ malefacta malorum · Postmodum autē in exitu vtrorunq; prius nominat penā malorum · vt pri⁹ quę timoris sunt euitemus mala · postea vero que bonoris sunt appetamus bona · vel quia reprobi damnatōnem ipam ex condigno meruerunt · electi vero gloriam illā ex dei misericordia potiꝰ q̄ ex meritis obtinebunt · Quia tamen vniuerse vie domini misericordia & veritas · sicut electos remunerabit supra condignum · sic etiam reprobos puniet citra condignum · Eternaliter tamen licet peccauerit tē poraliter · quia vt dicit gregorius · iustum est vt nū q̄ careant supplicio · qui nunq̄ voluerunt carere vel esse sine peccato · Ideo nanq; cum fine peccauerunt · quia cum fine vixerunt · Voluissent autem sine fine viuere vt possent sine fine peccare · Notandū vero q̄ de reprobis dicitur · Ibunt hi · s · a facie domini & omnium sanctorum consortō proiecti ī supplicium eternum scilicet ignis inferni · Ecce duplex pena reprobis preparata · scilicet excisio vel seperatio a regno & cruciatus in inferno · Hec sunt securis & ignis de quibus dicitur in euangelio · Omis arbor que non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur · Quarum scilicet penarum priorē asserit ibi crisostomus omnibus tormentis eē graviorem · Nam horrendum est inquit illud iehenne supplicium & res intollerabilis · Tamen si decē milia iehennas ponat aliquis nihil tale dicit quale ē a beate illius glorie ꝓpelli honore · & christo exosū esse · His ergo sicut dicit gregorius nazanzen⁹ qui regno celorum indigni habebuntur · erit etiam hec maior omnium pena q̄ a deo proijcienē · & pudor atq; confusio conscientie eorum · cuius finis atq; remedium nusq̄ inuenietur · Item gregori⁹ magn⁹ in omelia de virginibus · O inquit si quis sapere posset in palato cordis quid habeat admiratōnis · Ecce sponsus venit · porro quid dulcedinis et que parate erant intrauerunt cum eo ad nuptias · Postremo quid amaritudinis · & clausa est ianua · Ianuam em̄ glosa regni adituꝫ intelligit · qui post iudicium nullis patebit · Tunc siquidem apparebit illius seueritas magna · cuius ineffabilis misericordia Deniq; sicut dicit glosa in apocalipsi · Plangēt se super eum omnes tribus terre · id est omnes terreni quia non tantum dolebunt de ipo tormento q̄ q̄ repellentur a tali consortō · ¶ CXVIII ·

¶ De igne iehennali ·

Gnes quidem duos legimus in fine mundi futuros vnum transitorium quo mundi huius facies exuretur · electiq; purgabuntur · & hic precedet iudicium · de quo superius iam dictum est · Alium vero eternum quo reprobi eternaliter puniētur · & hoc iudicium subsequetur · Hic est ignis corporeꝰ subterraneus ad penam thesaurus · impijs hominib⁹ ac demonibus ab initō preparatus · Qui duplicitez inextinguibilis dicitur actiue scilicet & passiue · qz nec extinguet nec extinguetur · neq; em̄ fomentis aliis q̄ iporum damnatorum corporibus nutriet̄ Vnde de reprobo i iob dicitur · deuorabit eū ignis qui non succenditur · Cruciatos quoq; non extinguet · quoniam ad rediuiua tōrmēta perpetuo seruabuntur · Vnde ibidem sequitur · Affligetur relictus in ta · s · vt enim ait gregorius · Talis erit & mors & caro quales non sunt modo · quando scilicet compago membrorum atq; vitalium ita infirma est q̄ summum dolorem sustinere non potest · Prima mors animam nolentez pellit a corpore · Secunda vero nolentem tenebit in corpore ab vtraq; ergo cōmuniter ita habetur · vt quod non vult anima de suo corpore patiatur · Ibi nanq; (sicut dicit cesareus) ardoribus sempiternis escas crimia ministrabunt · Illaq; penalis exustio · quia culpam iubetur inquirere · substantiam nescit absumere · non em̄ tam reum persequitur q̄ reatum · Et quia non recipit causa remediū · carebit fine supplicium · hoc est quod dicitur in iob · Pluet super illum bellum suum · Ibi nanq; sic confligit cum ipa natura vis doloris vt neutrum alteri cedat · Dolor em̄ permanet ut affligat · natura vt sentiat · & sic vtrūq; nō deficit ne pena deficiat · Illic igitur vmbra mortis & nullus ordo · sed sempiternus horror inhabitat horrendo nanq; modo ibi reprobis erit dolor cuz formidine · flama cum obscuritate · Et merito · vt quoniam a creatoris voluntate nequaq̄ veriti sūt discrepare dum viuerent in eorum meritum · ipa suis qualitatibus etiam elementa non discordent · Et quo se impugnant cruciatus augeant · Fitq; miseris mors sine morte · finis sine fine · defectus sine defectu · quia & mors viuit · & finis semper icipit & defectus deficere nescit · Quoniam itaq; mors perimit · sed non extinguit · dolor cruciat · sed nulla tenus pauorem fugat · flama conburit · sed nequaq̄ tenebras discutit · ordinem supplicia non habēt · dū non per omia qualitatem tenent · Quamuis ignis iste & ad tonsolatōnem reprobis nō luceat · & tamen ad aliquid luceat · scilicet vt ad doloris cumulum qualiter delicta crucientur ostēdat sicut euā gelium de diuite purpurato maifestat · Vnde est illud · Vox domi intercidentis flam · ig · &c̄ · Idem ignis torquebit non solum homines · sed etiam demones · Cur em̄ non credamus etiam incorporeos spūs igne corporali posse affligi · cum hominum spūs & ipsi incorporei possint corporalibus membris includi · et tunc etiam poterunt corpoꝝ suoꝝ vinculis isolubiliter alligari · ¶ CXIX

¶ De machina cruciatoria ex quattuor elemētis

Reterea sicut ex dictis cuiusdam simplicis ac boni viri colligitur · cui nuper de fine mundi quedam reuelata fuisse creduntur · in corporibus eorum terrenis que nūc ptarijs qualitatibus permixta sunt & quodāmō tempata

cunctis bonis qualitatibus ablatis male tantuz & cruciatorie remanebunt·ex quarum contrarietate absqz tempamento perdurante·dolorem perpetuum ac multiplicem indesinenter patientur· Cunqz nunc interim eorum anime corporibus exute vsqz ad iudicium in igne ihennali crucientur·tunc cuz a singulis corpora sua resumentur·ipsis quoqz cruciandis·noua tormenti machina preparabitur· & ex quattuor elementorz contrarijs qualitatibus in vnum conflabitur·vt per que peccauerũt· p hec etiam torqueantur·Dicit em̃ qz filius dei radius ille splendoris·de patris luce procedens angelos· omnesqz sanctos perfundens·veniet ad iudicium· quasi quodam impetu secum trahens totũ celeste regnum·Sic aũt veniens in primis separabit qualitates duorum elementorum·ignis scilicz & aeris De igne seperabit a claritate calorem·ardorez & siccitatem· De aere vero a leuitate humiditatem· grossiciem & mutabilitatem seu cursum· Ardore autem ignis & caloze cum siccitate descendentib? consumetur & ardebit orbis totus scilicet terra & aqua·De qua terra a puritate seu quadam subtilitate que modo quidem in ea est·sed latet· separabit grossitudinem·ponderositatem·& siccitatẽ & de aqua a perspicuitate frigiditatem·humiditatem & amaritudinem·vt scilicet omnium elemẽtorum bone qualitates electis ad gloriam seruiant praue vero & cruciatorie reprobos sine fine torqũant·De his em̃ quedam regio fiet ĩ profundo abissi·que nomen habebit inferni·Cunqz nunc ille qualitates vnite in elementis:inuicem se tempent·tũc quando erunt sepate ita stabunt inseparabiliter· qz nulla alteram tẽporabit· Calor quidem ignis ñ tempabit frigiditatez aque·nec econuerso·nec amaritudo aque humiditatem aeris que est mater corruptõnis nec econuerso·Nec leuitas aeris grauitatem terre·nec substantia aeris ignis claritatẽ·nec humiditas aque terre siccitatem·In predicta ergo regione que mire magnitudinis erit· sicut & totz mundus elemẽtatus·damnati existentes morietdo viuent·& viuendo sine fine morientur· Affligenẽ siquidem caloze ignis sine tempamento aque et frigiditate aque sine tempamento ignis· Amaritudine aque sine humiditate aeris que est mater corruptõnis·& fetore quodam intolerabili ex humore aeris.sine tempamento amaritudis aque vel ignis siccitate·& arsamento quodã sitis·ex ardore ignis que non posset tempari· Item habebunt tenebras palpabiles ꝓpter densitatem aeris & priuatõnem claritatis solis & ignis·Item ex cursu seu mutabilitate aeris tanta erit tempestas iugis & impetz· qz quasi in ictu oculi impellet eos·& quasi ab oriente in occidentem & econuerso·Et ex isto motu isurget quidam sonus terribilis quasi tonitruum magnum·quod quidem erit eis pena ineffabilis. & ipsis semper adducet tenebras densiores tempestas aeris·Hec omnia patiẽtur a creaturis extra se quia pugnabit orbis terre contra insensatos·& hoc per infinitos modos. quia quacunqz re homo male utitur contra deum·illius rei esse saluabitur ĩ aliquo predictorz elementorz·& in aliquo illorz spẽaliter damnatum punict eternaliter· vt per que peccat quis per hec & puniatur·Preter hec autem habebunt intra se quasi alium infernum ex contarietate qualitatum predictarum·Quia cum ipa corpora sint de terra elemẽta ex quattuor elemẽtis. assumet quilibet corpus suum de terra & purgabunẽ elemẽta siue qualitates in ipo corpore sicuc extra· & ita sole qualitates male & cruciatorie remanebunt·nec se adinuicem tempabunt·Hec de dictis istius simplicis viri breuiter excerpsi·quib? nimirum concordare videntur etiam doctores sacri· Nam de ignis elemẽto· verbi gratia dicit basili? in exameron libro sexto· In retributõnibus inquit delictoruz ratõ nos secretior docet parciendam esse ignis naturam·Cuius lux ad illuminandos deputabitur iustos·ardor autẽ proficiet ad peccatores concremandos· Vnde dicit psalmista· Vox domĩ intercidẽtis flamam ignis &c̃·In libro quoqz sapientie de natura elemẽtari dicitur indefinite· Creatura tibi factori deseruiẽs excãdescit in tormentũ aduersus iniustos·& leuior fit ad benefaciendum ꝓ his qui in te confidunt·Sed & alie damnatorũ pene multiplices in scripturis leguntur·quarũ quedam bis tribus versibus breuiter oprehẽduntur· Nix·nox·vox·lacrime·sulphur·laquei·sitis·estus Malleus·& stridor·spes perdita·vincula·vermes Esse carere deo·carcer·confessio cura·scilicet amicorz carnaliũ· ¶ CXX ¶ De interioribz? reꝓborum penis·

DOlor quantum ad animam erit eis multiplex pena·scilicet dei obliuio·conscientie remorsio·dolor·timor·desperatõ·odium quoqz dei & sui·& infructuosa penitẽtia Vt aũt ait augustinus in enchiridiõ· Sicut nec bonis in celo voluntas·sic nec malis in iferno peccandi facultas esse poterit·quibus tamen mala voluntas imerit·sed illa non erit meritum supplicii· cum ide nõ sit locus merẽdi·quin potius supplicium mali meriti quod in hac vita precessit·habebunt etiam de malis suis pniam·sed non obtinebunt indulgẽtiam quia stimulum nulla penitus sequetur correctio voluntatis·Sic em̃ ab eis culpabitur iiquitas sua vt amisso penit? bonitatis affectu·nullaten? possit ab eis diligi vel desiderari iusticia· Itaqz perseuerantia voluntatis male erit eis tantum ad cumulum pene·Deniqz tenebre quibus illic inuoluẽtur exteriores dicuntur·quia in hac quidem vita null? adeo malus est vt a luce dei penitus excludatur·sz nec perdit affectum beatitudinis·nec amorẽ illuz boni quem habet naturaliter creatura ratõnalis· Illic autẽ peccatores tenebras exteriores patienẽ quoniam extra lucem dei ꝓiecti·etiam luce corpa priuabuntur·hec quidẽ tenebre iam hic incipiũt in peccante cum ab interiori dei seludit luce· Non autẽ omnino vt dictum est·sed tunc penit? extra erit qui lucẽ habitat inaccessibilẽ·& ob hoc ĩ summa erunt cecitate·Sane tenebre exteriores intelligi valẽt quedam malignitas volũtatis & odij que tunc in mentib? reprobor excrescẽt·sz & ecia quedam obliuio dei·quia tormẽtorũ suor interiorum & exteriorum doloribz? adeo stupescẽt et turbabuntur·vt ab istis ad cogitanduz aliquid de deo vix & raro vl'nunqz mẽtem reuocẽt Sed illuc omnino tẽdat impetus cogitatõnis vbi sentitur vis doloris· Et has quidẽ profũdissimas tenebras(secundum augustinuz)reprobi perpessuri sunt post iudicium·nã illud de diuite purpurato qui eleuãs oculos suos vidit abrhaam et mala sua confiteri coactus añ iudicium legitur factum At in isto iudicio peccatores in tenebras profundiores eijcientur·vbi nullam dei lucem videbunt cui cfiteanẽ·

¶ ·CXXI· ¶ De gloriosa mundi renouatione·

Tautē dicit augustinus iudicatis hisq̄ non sunt inuenti in libro vite· & in eternum ignem missis· figura mundi huius ignium mundanorum conflagratōne preteribit· sicut facto mundanarum aquarum mundatōne diluuio· Ea siquidem conflagratōne corruptibilium elemētorum qualitates ardendo penitus interibūt que corporibus nostris corruptibilibus congruebant· atq; ipsa eorum substantia qualitates illas habebit· que corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant· vt videlicet mundus in melius innouatus· apte accomodetur hominibus etiaz carne innouatis in melius Vnde vidit iohannes sedētem super thronum a cuius conspectu fugit celuz & terra· & mare iam non est· quia peribunt quidē hec secundum spēm sed non secundum substantiam· vt superius dictum est· Ante iudicium nanq; futura videtur eorum purgatō· postmodum autē eorum innouatō· Per peccatum enim hominis omnia elementa infecta & corrupta sunt· que propter ipm creata fuerunt· vnde eorum purgatō nihil aliud erit q̄ illius interfectōnis siue penalitatis rmotio· Et hoc quidem per ignem fiet· qui iudicis faciem precedet· Quoniam & tunc humanum genus in electis ab omni corruptōne culpe ac penalitatis purgabitur ac penitus innouabitur Innouatō vero mundi non fiet per ignem· quoniam sol & luna que ignis passioni non subiacent· innouabuntur· id est meliorabuntur· & corpora sanctorum secundum apostolum immutabuntur· quod constat per ignem non fieri· Vt autem dicit basilius· ignis qui nunc interim vsq; ad diez iudicij calidus & lucidus ostenditur· post illam innouatōnem mundi diuidetur· ita scilicet vt superius in regione viuorum· sit tantummodo lux· & inferius in regione malorum sit calor· Itaq; inferior illa terre pars vbi est inferius in obscuritate sua remanebit· quia superior lux illuc nunq̄ appropinquabit· non tamen propt̄ hoc etiam illa pars ad ornatum mundi non pertinebit quoniam vt ait augustinus· Anime etiaz damnatorum ordine naturali meliores sunt omnibus corpibus· Sicut ergo celum sideribus· sic illa pars inferior damnatis ornabitur angelis & hominibus· Itez ad maiorem gloriam & gratiarum actōnem· peās reprobozum electi videbunt quas per gratiaz euaserunt preterea contrariorum oppositōne mundi pulritudo contexitur· sicut scriptum est· Contra malum bonum &c̄· Itaq; sicut multiformis pictura cum colore nigro suo loco bene ordīato· sic vniuersitas rerum· si quis intueri possit etiam m sinistra parte perfecta et pulcra est· licet illam per se consideratam sua deformitas deturpet· Hac igit̄ ratōne· sicut superior pars glorioſa & pulcra erit sua claritate· sic etiam pars inferior recte sapiēter q; disposita mundum ornabit sua obscuritate·

¶ CXXII ¶ De solis & lune restauratione·

Dicit iuxta ysaiam erit lux lune sicut lux solis· & lux solis septēpliciter· sicut lux septem dierum· Super quem locum haymo dicit q̄ determinato illo iudicij examine· omnibusq; reprobis in inferno conclusis· Dominus bie sus cum corpore suo quod omnes electi sunt in celo se substulerit· tunc sibi luna splendorem solis mutuabit· Sol vero septempliciter q̄ modo lucebit· recepto splendore quem homine peccante amisit· Dicit etiam ysidorus q̄ nec sol nec luna postea ad occasum sunt ventura· sed in loco in quo creata sunt siue fīe pmanebūt· ne scilicet eorum claritate fruantur damnati· qui apud inferos erunt· Vnde dicit abacuc· Sol & luna steterunt in habitaculo suo &c̄· Et alibi dicitur· Nō occidet vltra sol tuus &c̄· Ante diem quidem iudicii iuxta ihelem eclipsim patietur· In aduentu vero iudicis obscurari comparatiue dicuntur· In mundi autem innouatōne quando scilicet celum nouum & terra noua fient eorum claritas augmentabitur· Vnde dicit ysidorus q̄ sol tunc laboris sui mercedem recipiet Non ergo amplius diei· noctisq; vicissitudo· sed vna dies continua que nota est domino· Quod autem dicit ysaias· non erit tibi amplius sol ad lucendum &c̄· subintelligitur non ad necessitatem· sed tm̄ ad decorē

¶ CXXIIII ¶ De glificatōe sāctorum in dotib⁹ corpm·

Hinme vero iustorum vt ait supradict⁹ vir· in resurrectōne leuabunt corpa sua de puritate terre· que induent aque claritatem· ignis subtilitatem & aeris leuitatem siue agilitatem· Deinde quasi radius quidam a filio dei procedens· ea subintrabit· istaq; clarificans prout magis vel minus glorificabit· Tunc ergo ita iuxta euangelium· fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum· propter quattuor dotes corporis que per similitudinem notantur ī proprietatibus solis Fulget enim radius eius· in quo notatur claritas· Corrumpi enim vel coinquinari non potest· ī quo impassibilitas· In ortu suo mox transparet vsq; in occidentem· in quo agilitas· per vitrum quoq; radius ei⁹ transit· & calor eius omīa penetrat· ī quo subtilitas· hoc est quod ait apostolus· seminat̄ corruptibile· scilicet & in corruptōne surget incorruptū &c̄ Dicitur autem corpus spūale· non quia conuertatur in naturam spūs· sed quia spūi simile erit incorruptibile & agile & etiam subtile· corpora scilicet omnia non glorificata penetrans· alimonia quoq; non indigens· sed solo spū viuificatum & sustentatum· & omnino absq; vlla repugnātia spūi obediens· Qui vero motus illic taliuz corporum futuri sint definire non audeo· nature enim & motus & status sicut & species decēs erit· vbi q̄ non deceat non erit· Sane vbi voluerit spūs ibi ptinus erit corpus sine mora temporis· aut impedimento ponderis· habebit tamen quoddam pond⁹ suum· secundum quod pondus dicitur impet⁹ rei cuiuslibet tendentis ad locum proprium· Omīa nāq; fecit deus in numero· pondere· & mensura· vnde si nature sue relinqueretur· ita q̄ spūs eum non regeret· ad locum suum naturaliter tenderet ibiq; remaneret· Grauitatem quoq; suam naturalem retinebit· quantum ad exteriori violentie resistenduz non quantum ad motum voluntarium impediēdū Cum enim nunc vt ait augustinus· tantum valeat natura corporum terrenoz animas oppimere seorsum· cur non aliquando anime terrena corpora valebunt leuare sursum· Alii vero dicunt q̄ corporis dotes sunt impassibilitas· glorioſitas· spūalitas· virtuositas· que etiam expressius tangunt̄ in predictis apostoli verbis· scilicet seminatur in corruptōne &c̄· Impassibilitas est naturalis potētia· qua corpora glorificata erunt potentia resistere omni cause extrinsece lesionis illate Vnde sub ista comp̄henditur ī mortalitas· ī corruptibilitas· ī altabilitas

& omnia huiusmodi · Glorioſitas id eſt decor corporis glorificati · Sub hac continetur · luciditas · ſuauitas redolentia · & huiuſmodi omnia que pertinent ad ſenſuum delectatõnem · Spũalitas eſt naturalis potentia ſubſiſtendi per ſe · i · ſine alimenti ſubſidio · Vel naturalis potentia reſiſtendi omni cauſe intrinſece · leſioni vel moleſtie cuiuſlibz illatiue vt eſt fames · ſitis & huiuſmodi · Sub hac etiam comprehenduntur immortalitas & ĩalterabilitas Virtuoſitas eſt naturalis potentia agendi in aliud abſqz contradictõne vel reſiſtentia · Vnde ſub ea comprehenditur agilitas & etiam ſubtilitas · qua poterit huiuſmodi corpus omnia corpa non glorificata penetrare · Ad dignitatem nanqz dabitur ei penetrare non penetrari · agere non pati · naturalis potentia · nullaqz impotentia · nec replebit corpis non glorificati locum · Ideoqz recipiet illud ſecum Ideo vero ſunt quattuor dotes corpis tantuz · due ſcilicet de carentia omnis mali · due vero de preſẽtia omnis boni · Quia bonũ corpis duplex eſt · vnũ ſcilicet abſolutum hoc eſt glorioſitas · aliud reſpectiuum hoc eſt virtuoſitas Similiter duplex ẽ malum · vnum intrinſecus veniens · & contra hoc eſt ſpũalitas · aliud extrinſecus · & contra hoc eſt impaſſibilitas · Erunt igitur due de carentia omis mali due quoqz de preſentia omnis boni in quib9 duobus perfecta beatitudo conſiſtit · Habent autez naturale principium in corpe cuius ſunt · & a gratia perfectõnem · verbi gratia · agilitas eſt potentia qua corpus naturaliter ab anima poteſt agi quocunqz voluerit · Sed nunc ipſi anime grauitas corpulentie obſiſtit · Tunc autem onere depoſito agilitas ibi erit · quia gratia naturam perficit · Q2 ſi quaeat quid illic poſſit agilitas vbi non erit motus · quia nec tempus · ſed eternitas q̃ tota ſimul exiſtit · ecõtra reſpondebitur · q9 cum ibi futura ſit laus vocal' erit vtiqz motus corpalis · In ſolo autem deo erit iſta perfecta & ſtabilis eternitas vt non moueat̃ in anima quoqz ſtabilis perpetuitas · quo ad illam partem qua deo immutabiliter adherebit eoqz p fruetur ·

¶ CXXIIII · ¶ De dotibus animarum ·

DOtes animarum ſunt tres · ſcilicet · cognitio · dilectõ · fruitõ Ex cognitõne pcedit dilectõ · & ex vtroqz fruitõ ſiue comprehenſio · Perfecta nanqz beatitudo conſiſtit in cognitõne ſummi boni & motu dilectõnis ad ipm · & ex his duobus completur tercium · Primum eſt in ratõnabili · Secundum in concupiſcibili · Tercium in vtraqz · Iraſcibilis vero quia non immediate mouetur in deum · ſed data eſt ad remouendum impedimenta que retrahunt nos ab inquiſitõne ſũmi boni · ſcilicet ad debellandum mundum · carnem · dyabolum · non habebit dotem ꝓpriam · ſed remunerabitur in confirmatõne ſuarum virtutum · ſcilicz · timoris · humilitatis · fortitudinis que in ea remanebunt · Vnde timor domini delectabit cor &c̃ · itaqz fidei ſuccedet cognitõ · caritati dilectõ · Improprie vero dr q9 ſpei ſuccedet comprehenſio · id eſt poſt ſpem erit comprehẽſio · que forma eſt & perfectõ aliarum duarum Eſt enim fruitõ viſionis ut ĩ qua et dilectõnis vt a qua · & eſt & agetur & perficitur · Tantaqz in ea erit delectatõ vt in vocem iubilatõnis & laudis neceſſario ꝓrumpatur · Vnde õ his tribus dicit beat9 auguſtinus · Ipe inquit finis erit deſideriorum noſtrorum qui ſine fine videbit̃ ſine faſtidio amabitur · ſine fatigatõne laudabitur Hoc munus · hic affectus · hic actus erit profecto ſicut ipa vita eterna communis · quando ſcilicet deus erit omnia in omnibus · Hee ſunt dotes quibus ſponſa chriſti dotabitur quando in domum ſponſi introducetur Hec eſt eccleſia cuius matrimonium initiatum fuit in patriarchis & prophetis · chriſti ꝓmiſſione conſummatum in verbi incarnatõe · Angelis autem chriſtus nec promiſſus fuit · nec eorum naturam aſſumpſit · Ideoqz eccleſia de angelis nõ dicitur ita propie ſponſa · ſicut eccleſia de hominibus · Et ob hoc dicitur dotes nõ habere · licet et ipſa deo vniatur caritate · Et ſecundum hoc eccleſia de angelis & hominibus collecta dicitur vna ſpõſa, non ſolum chriſti ſed totius trinitatis ·

¶ CXXV · ¶ De collatõne glorie ſcõz hoĩm & angelorũ ·

LIcet autem iuxta domini ſentẽtiam in euãgelio: ſancti homines quantum ad veraz beatitudinem que ꝓprie conſiſtit in viſione dei futuri ſint equales angelis dei · nihilominus tñ habebunt ſpẽalia q̃daz gaudiola · vel potiꝰ gaudiorum incitamenta que non ſic habebunt angeli · Vnum videlicet de duplici ſtola · cum angeli p natureſue modo ẽcorentur vna ſola · Aliud vero · qr videbunt eum in natura ſibi communi · videlicet humana · hoc eſt hominem deum · cum angeli nũq̃ viſuri ſint deuz angelum Vt eĩ apoſtolus ſcribit nuſq̃ angelos · ſed ſemen abrhae apprehẽdit · Et revera ſicut dicit beatus bernardus · Plenum prorſꝰ omni ſuauitate videre hominem hominis conditorem · Vt eĩ in libro de anima & ſpũ legitur Duo ſunt in homine ſenſus · interior ſcilicet & exterior · & vterqz donum ſuum habet in quo reficitur · Sẽſus interior reficitur in contemplatõne diuinitatis exterior in contemplatõne humanitatis · Propter hoc eĩ deus homo factus eſt · vt in ſe totuz hominem beatificaret · & tota conuerſio hominis eẽt ad ipm · totaqz dilectõ curreret in ipm · cum & a ſenſu carnis videreẽ p carnẽ · & a ſẽſu mẽtis per ẽitatis ꝓẽplatõnem · hoc erat totũ homis bonum · vt ſue ĩgrederetur ſiue egrederetur i factore ſuo paſcua inueniet · videlicet & foris ĩ carne ſaluatoris · & intus in deitate creatoris · Terciuz erit de hoc q9 hꝰ vite miſerias euaſerunt · quas angeli nunq̃ experti ſunt · Et vt dicit auguſtinus in libro confeſſionum vbiqz maius gaudium maiore moleſtia precedit̃ Nam verbi gratia · Poſt egritudinez iocundior ſanitas efficitur · & poſt merorem letitia · hinc ergo materia laudis canentibus ſanctis · Benedic anima mea domino et omnia que intra me ſunt nomi ſãcto eius · Qui ꝓpiciat̃ omnibus iniquitatibus tuis qui ſanat omnes infirmitates tuas · Vnde bernardꝰ ſup cantica · omelia · lxvnj · Putas inquit deũ noſtz totam habituz glorie ſue laudem · donec veniant qui in ſpectu angelorũ pſalant ei · letati ſumus p diebus quibus nos humiliaſti &c̃ · hoc autez genꝰ letitie celi neſcirent · niſi p filios eccleſie · Placet cũctis ſecuritas · ſz magis ei q̃ timuit · Iocunda omnibus lux ſed euadenti de poteſtate tenebraruz iocũ dior · trãſiſſe eĩ de morte ad vitam · vite duplicat gratiam · Pars noſtra hec ĩ celeſti cõuiuio et ſeor ſum ab ipſis beatis ſpiritibus · Deniqz gaudẽt angeli ad penitentiã peccatoris · Q2 ſi delicie angelorũ lacrime mee · quid delicie · Omne opus eorũ laudaẽ deuz · ſed deeſt laudi ſi deſint qui dicant · trãſiuim9

per ignē & aquam ꝛc· CXXVI De deitatis fruitōne·

Sicut autem dicit augustinus in libro de questionibus euangelorum·omnia dici possunt de ista ineffabili perfruitōne veritatis·& tanto magis omnia dici possunt· quāto minus digne aliquid dici potest · Nā ē dux illuminatorum·& requies exterminatorū & patria residētium· & esca indigentium· & corona vincentium· Et quecunq; bona temp̄aliter transeuntia per creature partes error appetit infidelium·veriora ēternum manentia· in creatore omnium simul inuentura est pietas filiorum· Et vt dicit idem augustin⁹ in libro de ci·dei·ita deus erit nobis not⁹ atq; cōspicuus vt videatur spū a singulis nobis·in singulis nobis· videaturq; ab altero in altero· videatur in seipo·videatur in celo nouo & terra noua· atq; in omni que tunc fuerit creatura· Videatur et per corp̄a in omni corpe quocunq; fuerint spūalis corporis oculi facie perueniente directi·Patebunt & cogitatōnes nostre inuicem nobis·Quanta igitur erit ibi felicitas vbi nullum erit malum·nullum latebit bonum· vacabitur dei laudibus· quia erit omnia in omnibus· nam quid aliud ibi agetur· vbi nl' la desidia cessabit·nec vlla indigentia laborabitur nescio·vnde beati qui habitant ī domo tua domīe &c̄·Omnia em̄ membra & viscera corp̄is glorificati p̄ficient laudibus dei· Omnes quippe illi que nunc latet armonie corp̄alis numeri non latebūt intrinsecus·& extrinsecus per corpis cūcta dispositi· & cum ceteris reb⁹ que ibi magne & mirabiles videbuntur·rōnales mentes in tanti artificis laudem rōnabilis pulcritudinis delectatōne succēdēt Carebunt autem omnibus malis·ita vt penit⁹ deleantur de eorum sensibus Ea tamen potentia scientie que magna in eis erit· non solum sua preterita·sed etiam damnatorū eos sempiterna miseria ñ latebit·alioqum ꝫeternum cantabunt·Quo cantico in gloriam gratie christi·cuius sangume liberati sumus·nihil erit p̄fecto illi ciuitati iocundius·Ibi perficietur vacate & videte·q·e·s·d· quid nobis nosipsi esse voluimus quando ab isto cecidimus · Quid em̄ sine illo fecimus·nisi q̄ in ira eius defecimus·A quo refecti·& maiori gratia perfecti vacabimus ꝫeternū videntes·quia ipe est deus quo pleni erimus quando erit omnia in omnibus·Premium virtutis erit·ipe qui virtutem dedit eiq; seip̄m· quo melius & maius nihil possit esse p̄misit· quid em̄ est aliud quod per ꝓphetam dicit·ero illorum deus·nisi ego ero vnde satientur· ego ero q̄cunq; ab omnibus honeste desiderantur·& vita et salus & copia· & honor·& pax· & omnia bona· Ibi nosse nostrum non habebit errorem·ibi amare nostrum non habebit offensionē·ibi esse nostrū nō habebit mortē·ipe nanq; deus vt dicit beatus bernardus·erit ratōni plenitudo lucis· voluntati multitudo pacis·memorie p̄nūatō eternitatis·

CXXVII De dispari sanctorum claritate·

Tunc igitur erit finis·cum euacuerit christus omnem p̄incipatum & potestatez & virtutem· Nam modo quidem angeli angelis p̄sunt·damones demonibus· homīes hominibus ad vtilitatem viuentium vel deceptōnem Sed tunc omnis prelatō cessabit quia necessaria ñ erit·Preferentur quidem ibi alii alijs in gloria· nō tamen in regimīe sicut nunc·quia non erit necesse Cessabit timor·regnabit caritas·nec erit inter p̄sidentes & subditos vlla dissensio·nec maiorum in minores aliqua oppressio· p̄erunt quidem demones malis hominibus in inferno·mali em̄ homines habebunt tortores in pena·quos hic habuerunt incensores in culpa· Ceterum enim etiam in angelis posuit deus diuersitates officiorum causa hominū scilicet vt eorum saluti p̄uideāt & ministrent· vnde et p̄pria vocabula sortiti sunt·vt angeli·q; hoīb⁹ voluntatem dei nunciant·virtutes· quia miracula faciunt & huiusmodi· Hec em̄ non sunt noīa nature sed officiī·vnde postq̄ homines ꝓsummati fuerint in gloria & perfecti·ita vt nulla iam admīstratōne indigeant·tunc cessabunt etiam ī angelis nomina illa quibus nunc vocantur pro diuersitate humane adminiſtratōnis·Erunt tamen & in celo & in inferno diuerse mansiones· id est diuerse premiorum et supplicior⁹ differentie bonis scilicet et malis·Stella em̄ a stella differt in claritate·Erit āt in dispari claritate par gaudium·quoniam vn⁹ cōmunis est denarius·id est visio dei dabitur omnibus·vt sit deus omnia in omnibus · vera q̄idem ibi gloria erit· vbi laudantis nec errore quisq̄ nec adulatōne laudabitur · verus honor qui nulli negabitur digno. nulliq; concedetur indigno· Q; autē ibi futuri sint p̄ meritis premior⁹ etiam grad⁹ honorum atq; gloriarum non est ambigendum·atq; id etiam beata illa ciuitas magnum in se bonuz videbit. q̄ nulli superiori nullus inferior inuidebit· Tam nolet v nusquisq; esse quod non accepit · q̄ nec in corpe vult esse oculus qui est digit⁹·Sic ita q; habebit donum alius alio minus· vt hoc quoq; habeat ne velit ampli⁹· CXXVIII· De plena sanctorum felicitate·

Hec est igitur pax superne ciuitatis·que sicut dicit augustinus· est ordīatissima & concordissima societas fruendi deo et īnicem in deo·Quid plura·hanc certe beatam sanctorum vitam facili⁹ est cōsequi q̄ enarrare· cui⁹ erit cursus sine termio·vsus sine fastidio· sub anti quis perpetuisq; gaudijs semper noua iocūditas & sine vllo amittendi periculo perfecta felicitas· Constat autem felicitatem esse rerum omnium optandarum p̄lenitudinem·Illic ergo implebitur q̄ voce domīca dicitur·Mensuram bonam et confertam et co·&c̄·Mensura dicitur quia secundū qualitatem et quantitatem meriti premium dabitur· Bona·quia isto premio nihil melius inuenitur Cōferta id est referta·quia nulla pars aīme vel corporis nullusq; angelus remanebit· qui repletus non sit Coagitata·quia vndiq; gaudium erit·scilicet intus in conscientia·supra in deo·infra in celo et in cētis creaturis·iuxta vero in sanctis hominibus et angelis·Supereffluens quoq;·quia supra omē meritum erit·et etiam supra omnem sensum et desiderium·Vnde scriptum est·Oculus non vidit · nec auris audiuit ꝛc̄·Tunc sanctorum voluntas oīno voluntati creatoris penitus inherebit·et ob hoc a iusticie regula deuiare non poterit·Nec ideo liberum arbitrium non habebunt·quia peccata eos delectare non poterunt·Magis quippe tūc liberum erit a delectatōne peccandi vsq; ad delectatōnez non peccandi indeclinabilem liberatum Eo enim potentius erit·quo peccare non poterit·Ante diē quidem iudicij vidēt se inuicem boni et mali sicut

patet in euangelio de diuite purpurato & lazaro.
Post iudicium vero reprobis omni luce spūali &
corporali priuatis boni videbunt eos tantummo
do et non econuerso. Sed anīe iustorum vt ait gre
gorius et si in nature sue bonitate misericordiā ha
bent. iam tunc auctori sue iusticie coniuncte tāta
certitudine constringuntur vt nulla ad reprobos
compassione moueātur. Et licet iustis sua gaudia
sufficiant ad maiorem tamen gloriā vident pe nas
malorum quas per gratiam euaserunt. Quia qui
dei claritatem vident nihil in creatura agīē quod
videre non valeant.

Speculum vincentij historiale explicit.

M Theol x Sect 283

M Thevl x Sch 283.